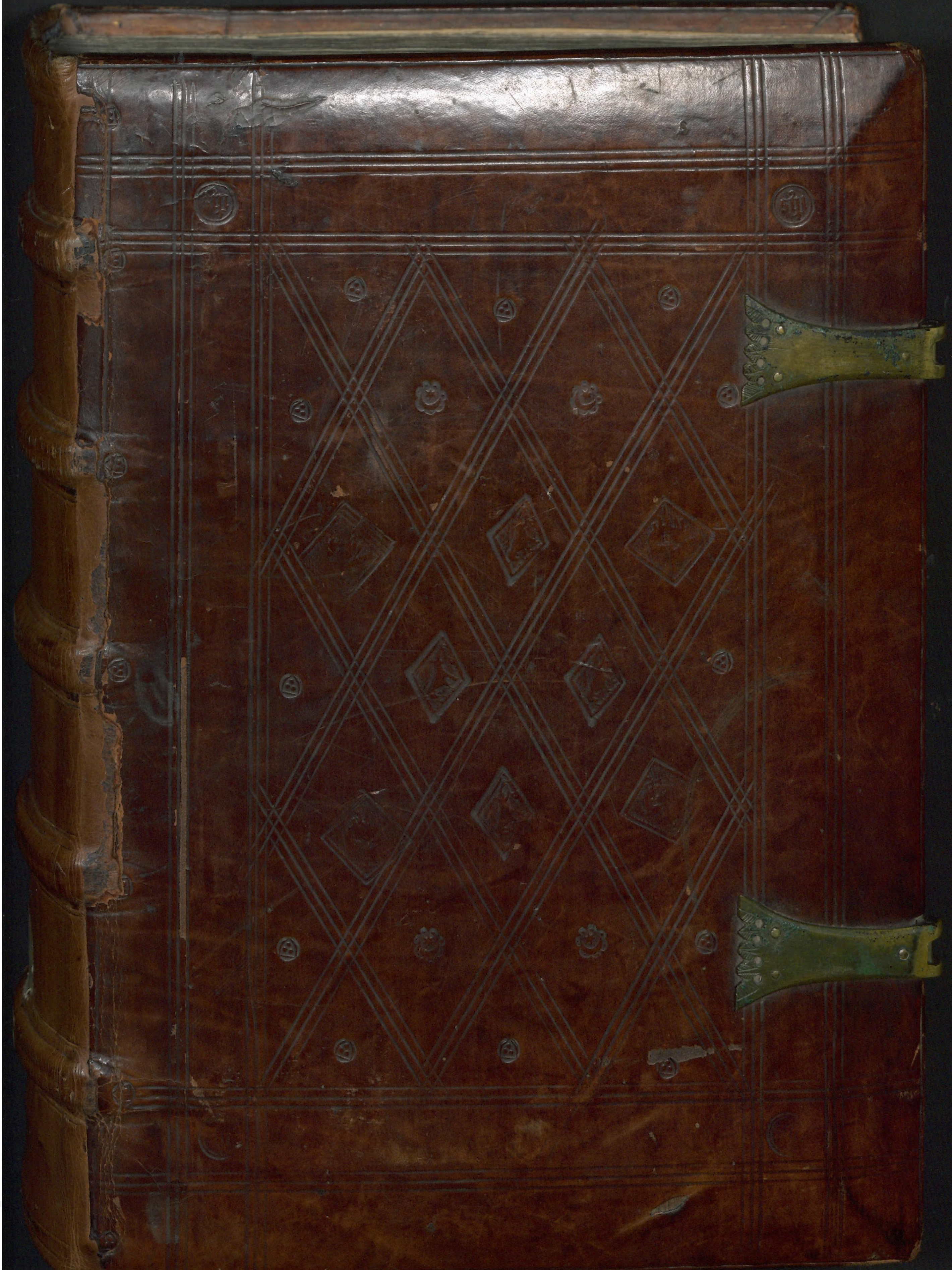

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

171 E 21

GW. 3947
CA 275

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Dit is dat boec van
sinte bernaerd9 sermonē

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE'SHAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Hier beghint die tafel vā deſen boecke welck boeck dat ghehieten is dat winterſtuck vā ſinte bernaerdus ſermonē. Welcke ſermonē zeer pūctelijcken en̄ notabelijckē ghetrāſlateert en̄ ouer gheſet zijn wt den latine in onſer duutſcer en̄ moederlijcker ſpꝛakē omme noꝛt en̄ heyl alder menſchē ſalichept. En̄ ſonderlinghe oeck mede ter eren en̄ ter waerdiche. dē godes des almachtighē ewighen heren en̄ zijnder lieuer ghebenedider glorioſer moeder en̄ maget marien.

Item op des heylighen apoſtels ſunte andries auōt ſcriuet die heylighe honinchuloedighe doctoer ende abbet ſunte bernaerdus. i. ſerm.

Hoe datmen die gꝛote en̄ heilige hoechtidē ſal voercomē mit inniger vaſten en̄ oeck mede mit willighe penitenci. een ſermoen. .i.

Item op des heylighen apoſtels ſunte andries dach ſoe ſcriuet die heilighe honichuloedighe doctoꝛ ſunte bernaerdus twee ſermonen.

Dat eerſte ſermoen is vā die glorioſe paſſi ende zeghe des waerdē heylighē apoſtels ſunte andries .iij.

Item noch vāder ſeluer hoechtijt. als van die glorioſe zeghe ende paſſi des heyligē apoſtels ſunte andries. dat tweede ſermoen. vij.

Item hier nae volghet van den eerwaerdigē aduent. dat is die heylighe thoecoemſte ōs lieues herē iheſu xpiſti ōſes geſontmakers waer van dat ſunte bernaerdus ſcriuet en̄ pꝛedicket ſes ſermoenen.

Dat eerſte ſermoen is van ſeſterhande merckelijcken puncten die zeer bequaem zijn ende vā noede datſe dye mēſchē weten ſullē. en̄ zijn deſe Wye hi is die daer comet. waen hi comet. waer hi comet. En̄ wye wij zijn dye ſine thoecoemſt iaerlics beghaen. wā neer hi comet. Ende den wech daer hi doer comet. .x.

Hoe dat onſe lieue heer ōſe verloſſer van den menſchen wil ghebedē zijn. dat tweede ſermoen. xiiij

Item van die wonderlijcke verheffinghe der crancker menſchelijcker natu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ren. dat derde ſermoen. xvi.
Hoe dat die thoecoemſte ons lyeues heren ihū xpī wel waerdich is te beghaen mit alle der ynnicheden ōſes herte. dat vierde ſermoen. xix.
Hoe dat ons luden ymmers niet onbecant en ſal weſen die viſiteringhe ōſes verloſſers. dat vijfſte ſer. xxi.

Iſt dat wij die thoecoemſte ons lyeues heren ihesu xpriſti beghaen mit alder ynnicheit ſo en doen wij andes niet dan wij vā rechtes weghē ſculdich zijn te doen. dat ſeſte ſer. xxiij

Item van den heylighen endē eerwaerdighen kerſtes auont ōs lyeues heren iheſu xpriſti onſes verloſſers ſcriuet ſinte bernae.. vij. ſer.

Van dat onder allen anderen creaturen die menſche ymmers gode is meer ſchuldich te louen ende oeck mede te dancken dan enich ander creature op der aerden. dat eerſte ſerm. xxiiij
Item hoe dat die warachtighe iodē werden verloſt van der beloften dye hem luden ouer menich iaren beloeft was. dat tweede ſermoen. xxvij
Item van der ſeluē eerwaerdigher hoechtijt ende oeck mede van dyer ſeluer materien. dat derde ſer. xxx.
Hoe dat die hoghe heylicheden ende die ſacramentē deſer eerwaerdigher heyligher hoechtijt zeer ōbegripelick zijn. dat vierde ſermoen. xxxiij
Hoe dat wij ſullen weſen reyn van herten ende oock mede hoe dat wij ſullen wakende weſen in ſoberhedē dat vijfſte ſermoen. xxxviij.
Vā dē horen die vol graciē eñ ghenaden is. dat ſeſte ſermoen. xli
Hoe dat die ewighe barmherticheit godes des herē den ſundighen menſchen niet vergheten en woude indē ewicheyt mer hi woude haer troeſtē ende vloſſen. dit is dat ſeuēde ende dz laetſte ſer. vā kerſauēt. xlv.

Item op die grote hoechtijt ende eerwaerdighe heylighe kerſdach dat ōſe ghesontmaker iheſus criſtus gheboren wert Tererzen eñ waerdicheđē zijnder gheboerten ſcriuet ſinte bernaerdus vijf ſermonen.

Van vijfterhande fonteynen eñ van der gheboerten ōs lieues herē iheſu criſti. dat eerſte ſermoen. lij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Van die grootheyt der wercken ons lyeues heren ihesu xpristi onses lyeuen verlossers. dat .ij. sermoen. .liij.

Item vā ses merckelijckē eñ zeer notelē pūctē die wel merckēs waerdich zijn. dat derde sermoē. lvi.

Vādē ōbegripelijckē nyeu ghebozen kynde. dat. iiij. sermoen. .lviij.

Hoe dat die eerwaerdighe heylighe dach d̄ toecoemstē ōs heren nyemāt te volle nae haerder waerdicheyt o uerdencken en cā. dat. v. ser. lxi

Item op dye eerwaerdighe heylighe hoechtijt des heylighen martelaers sint stephaens soe scriuet sinte benaerdus een sermoen.

Hoe dat sinte stephanus dyemen hyet te wesen die aldereerste martelaer nae ōses lyeues heren doot huden te daghe van gode den here ghecleedet wert mitten stoele der ontsterfeliche den. een sermoen. .lxiiij.

Item op die sonderlinghe eerwaerdighe hoechtijt van ōses lieues heren besnidinghe. welcken ghemeenliken hiet iaersdach. scryuet sinte bernaerdus dzye sermonen.

Vāden eersten gebode dat god onse scepper almachtich eerst geboet ōse eerste ouders inden aertschen paradise. dat eerste sermoen. .lxvij.

Item vādē besnidinghen ōs lyeues heren ihesu cristi. ende vā die insettinghe des alder suetsten naem ihesus. dat tweede sermoen. lxviij.

Hoe dat onse ghesontmaker ihesus cristus hier beneden in die ellēdighe dal der tranen i deser bedzuechlijcker warelt om ōsen wille ghecomen is om ons te leren eñ te wijsen dē wech der salicheyt. dat. iij. sermo lxxi

Item op der groter eerwaerdygher hoechtijt ende feesten vā ephyphania. dat is der heyligher dzye coninghen dach. ofte anders ghehietē dertiendach. soe scriuet sinte bernaerdus dzye sermoenen.

Van die openbaringe der groter gloriose ghuedertirenheyt eñ der mensheyt godes onses lyeuen verlossers

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

dat eerste sermoen. lxxv

Vā drye coninghen dage opēbaringhe ōs lyefs heren ihesu xpristi onses lyeuen ghebenediden ghesontmakers ende verlossers. dat tweede serm. lxxix

¶ Item noch van der seluer hoechtijt der eerwaerdigher heiliger drye coningē. dat derde sermoen. lxxxi

¶ Item inder octauen der heyligher hoechtijt vā epyphania scriuet sunte bernaerdus een sermoen.

Hoe dat onse heer gheboden heuet te houden die wet des heilighen doepsels is veel meer dā die wet de besnidenissen. een sermoen. lxxxiiij

¶ Item op den anderē sonnendach nae epyphania dat is nae die grote eerwaerdighe hoechtijt d heyligher drye coninghen scriuet die heylige eerwaerdige doctor sunte bernaerdus twee sermonen.

Van die bruloft daer ōse lieue heer ōse blosser water i wijn verwandeldē dat eerste sermoen. lxxxv

Vā die grote godlijcke eū wonderlijke verwandelinghe des waters in wijn inder bruyloften daer ōse gesontmaker ghenodet was mit zijnder lieuer ghebenediden moeder eū maget maria. ende oeck mede mit sinen discipulen. dat tweede serm. lxxxviij

¶ Item op des eerwaerdighen endē heilighē apostels dach van sunte paulus bekeringhe so scriuet die heilige doctor bernaerdus een sermo.

Van die bekeringhe des eerwaerdighen heylighen apostels paulus.

Welcke apostel dat gheweest is nae zijnder bekerighen een wtuercoren vat xpristi ihesu onses ghesontmakers ende een schoen claer blincken dz licht der heiliger kercke. i. ser xcij

¶ Item op die grote eerwaerdige solemnitheyt ende hoechtijt des aldē heilichsten ghebenediden eū gloriose maghets ende moeder marien purificatio. datmen ghemeenlijcken hyet onser lieuer vrouwen lichtmissdach dat die eerwaerdighe heilige maget eū moeder tottē tempel quam mit haren lieuē ghebenedidē kynde nae insetter ghewoenten ende castumen dē ouder euwen. soe schriuet sunte bernaerdus drye sermonen.

Hoe dat onse lieue genadige heer vā

zÿnder lieuer ghebenedider moeder ende maghet totten tempel werde ghebrocht inden handē des olden ſymeons. dat eerſte ſermoē. xcvi
Van dyer eerwaerdigher heyligher proceſſien deſer groter eñ ſchoenē hoechtijt onſer lyeuer vrouwē licht miſſe. dat. ij. ſermoen. xcviij
Hoe dat wÿ die ſlaepcamer van ōſer herten ſullē cyerē eñ vaſte ſluytē dat daer die houaerdie ende ghierichept niet i en come. dat. iij. ſerm. xcix

¶ Item noch een ſchoen lere ende vˀcla ringhe op den voerghenoemden ſer moen voerſcreuen. C vi.

¶ Item op den ſonnendach alſmen allelupa legt ſoe ſcriuet ſinte bernaer dus twee ſermoenen.

Die wt god is die hoert gaerne die woerden godes des heren almach tich. dat eerſte ſermoen. C vij.
Van twederhande ſlaep. als vanden ſlaep ons lyeues heren iheſu criſti. die hÿ ſlyep aen den houte des crucē Ende vanden ſlaep die ons eerſte va der adam ſlyep inden aertſchen para diſe. dat tweede ſermoen C ix

¶ Item inden beginne der heiliger vaſten vā viertich daghen Ende vā der heiliger vaſten ſoe ſcrijft hier die die heylighe honinchuloedighe doc tor ende abt die eerwaerdige heilige mā ſinte bernaerd9 vijf ſermonē.

Hoe dat die heylighe oeffeninge des eerwaerdighen heylighen vaſtens niet alleē aen en gaet enē yghelicken mēſche bÿſonder mer allē kerſtē men ſchē te ſamē. dat eerſte ſerm. C xi

Hoe dat wÿ ons ſullen bekerē tot go de den almachtighen here die ōs ge ſcapē eñ vˀloſt heeft mit ſinē bloede. mit inigē vaſtē. dat. ij. ſer. C xiiij.

Vā die ghuede wille des almachti ghē ewighē godes. Eñ hoe dat wÿ zeer gehidert werdē ſinē lieuē wille aē te hāgē. dat derde ſer. C xvi.

Hoe dat die heylighe abt ſinte berna erdus ſinen bruederen biddet dat ſi deſe heylighe eerwaerdighe vaſten ymmers willen ontfanghen mit yn nicheden. dat. iiij. ſermoē. C xviij

Hoe dat ſunte bernaerdus die heyli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ghe honinchuloedighe doctor sinen bruederen hertelijcken ende mit groter begherten voert onderwiset dat si dese heylige eerwaerdige vastē vā viertich dagē soudē ōtfāgē mit grote deuocien. dat v. sermoen. ℭ xx.

ℭ Jtem een sermoen vādē ghebeden die wij in desen heyligher tijt oeffenen sullen mit ynnichept.

Hoe dat wij ōs ghebet voer god den heer storten sullen mit groter ynnicheit ōses herten. een serm. ℭ xxij

ℭ Jtem een sermoen van enen pellegrom ende van enen doden ende oec mede van enen ghecruusten.

Hoe dat wij ōs sullen absti̇neren vā quaden vleyschelijcken begheerten. eñ gode den here dyenen mit ghuedertierē herten. een serm. ℭ xxiiij

ℭ Jtem vāden eerwaerdighen endē heylighen vader sinte benedictꝰ een wōdlicke zeer schoen notabel ser.

ℭ Hoe dat sinte bernaerdus sinen bruederen predijcket ende leert hoe dat hem luden lyy sen eñ voedē sal sinte benedictus heylichept. sine rechtuaerdichept. eñ sine goddienstichept. soe als inden seluen sermoen staet. Een sermoen. ℭ xxvi.

ℭ Jtem Op die grote eerwaerdige hoechtijt vā onser lyeuer sueter vrouwen annūciacio doe haer die heilige enghel gabriel boetscapte dat si den zoen godes ontfanghen soude. soe scriuet sinte bernaerdus. iij. ser.

Van die grote vrede des almachtigē godes. dat eerste serm. ℭ xxxi.

Hoe dat die heylighe enghel gabriel marien der maghet boetscapte dat si den ghebenedijden zoen godes ontfāghen soude. dat. ij. ser. ℭ xxxviij

Van der vrouwē susanna die valscheliken eñ mit loghentale van dē woghers der wet mit ouerspil betegen was. Ende oeck mede van dat vrouken dat in ouerspil gheuōden were dat men nae wtwisen der wet soude ghesteēt hebbē. dat. iij. ser. ℭ xli.

ℭ Jtem Op den palmensondach doe onse lyeue heer lazarum vwecte ende quam oec ghērede op dē ezel tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

iherusalem soe scriuet die heilige mā
sinte bernaerdus twee sermonen.
Van der passien ōs lieues herē ihesu
xpi onses ghesontmakers. eñ oec me
de van der processien die inden hepli
ghen palmen sondaghe is ghescyet.
dat eerste sermoen . ¶ xlvi.
Item noch van der seluer hoechtijt
vanden palmen sundach. Eñ oec me
de vāder seluer processien vanden sel
uen daghe. dat. ij. sermoē. ¶ xlviij

¶ Item vāder passien ōses lyefs
herē onses vlossers inden scortelen,
woensdaghe scriuet sinte bernaerdꝰ
die heylighe man een sermoen.
Hoe dat sinte bernaerdus vmaent si
nē bruederē dat si wakē sullē in desen
heylighen tide mit ynnigher vasten
ende biddē. op dat die passie ende dz
liden ons lieues heren ihū xpi in hē
luden niet te vergheues en si ghescie
det. een sermoen. ¶ li.

¶ Item op den witten donderdach
scrieuet sinte bernaerdus die eerwa
erdighe heilige mā twee sermonē
Vā die craften des waerdē alderhey
lichsten sacramentes dat god insette
in desen alder salichsten auontmael.
op den heylighen witten donderda
ghe. dat eerste sermoen. ¶ lviij.
Die dagē die thoecomēde zijn in der
wekē tuscē palmē eñ paeschē ghaen
hoghe te bouē allē anderē ghemeynē
daghen. dat. ij. sermoen. ¶ lxi.
¶ Ende dat vander tafelen vanden
winterstucke deser sermoenen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Hier beghint dat boeck van
sinte bernaerdus sermonen
eñ wert geordineert ĩ tweẽ
deelen. als in een winterstuck ende ĩ
een somerstuc soe die tafel wtwiset

¶ Hier inden eersten soe begint dat
wijter stuck vã desen sermonẽ vstan
delic ende warachtich ouergeset vtẽ
latine in duytscher spraken. wtghe
druct om noot eñ heyl aller menschẽ
salichept inden name õs liefs heren
ihesu cristi eñ zijnder lieuer ghebene
dider moeder maria.

¶ Welcke sermonẽ die heylige abt
eñ honinchuloedighe doctoer sinte
bernaerdus ghecopuleert ende ver
saemt eñ ghescreuẽ heeft vandẽ alre
bequaemsten sonderlingsten groten
hoechtidẽ die binnẽ den iare comen
Eñ hi heeftse ghepredict sinẽ broede
ren costumelic eñ ghewonelic inden
heylighẽ eñ ledighẽ daghẽ. alsoe een
ghoet abt ofte ouerste vãden cloester
sculdich is te doen. hi of een vã zijnd
weghen. onderwisende radende eñ
lerende sinen broeders dat si alletijt
hẽ oeffenẽ eñ hebbẽ sullen indẽ dyẽst
goods eñ scuwẽ alle ledichept. wãt
ledichept is een moeder alder quaet
hept. Soe als die scrifture wel vcla
ret inden latine. Ocia dãt vicia fugi
as ergo pcul illa. Hier om so sal een
ygheliick ghoet kersten mensche hẽ
voer ledichept wachten Eñ als hi le
dich sal wesen als opten heyligẽ da
ghen of op ander tidẽ so sal hi hẽ ofe
nen iden dienst õs heren ihesu xpi.
Hi sal gaẽ ter karckẽ ter missen eñ te
sermonẽ. eñ als die dienst inder karc
kẽ is ghedaẽ so sal hi in sinẽ huyse of
in zijnder camerẽ hebbẽ gheestelijcke
boeckẽ daer die salicheit zijnder zielẽ
in ghelegẽ is. eñ daer in sal hi hem
onledich maken eñ die ledichept sal
hi vstecken

¶ Een sermoen op sinte andries
auõt. Hoe datmen die grote hoechti
den sal voer comen mit ynniger vas
ten ende penitenci

Sermoen.

Tis soe inghesét vã
den heylighẽ vads
datmen die sonder,
linghe grote hoech
tiden voercomẽ sal
mit ynnigen vastẽ
Eñ daer is oeck groot oerbaer i ghe
leghen. eñ ten is niet onwijslic so ge
ordineert alsment wijslikẽ aẽ merckẽ
wil. wãt ouermits die menschelicke
cranchept soe ontgaen wij ons seer
dicwijl. ende vallen leyder alle dagẽ
in vele sondẽ. Eñ ten is õs temael nz
seker te õtfangẽ die grote hoechtidẽ
der heyligher karcken. ende sonder,
linge die aldermeeste hoechtiden tẽ
si dat wi eerst ouermits der ynniger

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

abſtinencie gepurgeert ende gherey
neghet werden. op dat wij ſo veel te
waerdelicker ontfanghen moghen
ende bequamer weſen totter gheeſte
licker ende hoechtidelicker bliſcap.
Hoe doet ghaerne die rechtuaerdige
menſche die in ſinen beghinne zijnd̄
waerden hem ſeluen beſculdighet.
ende daer mede begit hi gode te louē
ende te dancken ende den vrienden
godes. dat hi zijns ſelues quaethept
eerſten aenſiet. Doet dan alſo die ge
rechtighe menſche ende pijnt hi hē
altoes ſoe voer te comen den ghenē
die berept is oock onſe gherechtiche
den te oordelen. wat ſullen wij dan
doen die leyder noch ſulck zijn dat tē
ſi dat wij nu onſe ſonden ende onſe
quaetheden ons te tide pinen aen te
ſien ende te oordelen ende te beterē.
ons harde zeer te duchten ende te be
anxten mach weſen. datſe openbaer
licke vanden ouerſten rechter gheuō
den ſullen werden voergaende ī dz
laetſte oordel. En derf die gherech
tighe menſche niet ſonder anxt ende
reuerencie comen totten loue der hei
lighē. hoe veel te meer ſal die ſonda
re in wyens mont die lof niet ſchoē
en is noch duerbaer mit recht beāxt
weſen dat hem toegheſegt mochte
werden. waer om vtkondeghe ſtu
mijne gherechticheden ꝛc. Of oock
die woerden daer ons heer van ſegt
inden ewangelio. Vrient hoe biſtu
hier in gheghaen ſonder bruutlofte
cleet. Salich zijn ſi daer omme dye
hare ſtoolen dat is die glorie en̄ dye
blijſcap van haerder conſciencien al
toes pinen reyn te houden ende on
beulecket en̄ ſuſe ſchoen blickende to
nen moghē. Mer wāt daer luttel mē
ſchen zijn die mit alſoe naerſtigher
hoede haer hert pinē te bewarē. end̄
noch min menſchen daer gheuōden
werden die in alre heylicheit altoes
haer hert connē bewarē. daer om is
ons noet dat wij mit veel vaſtēs en̄
mit anderen goedē oeffeninghē die
daghelixe vleckē ōſer cōſciencien ons
pinē of te waſſchē. en̄ ſonderlinge is
ōs dat alremeeſte noet als daer ſon
derlinghe grote hoechtidē ōs anſtaē
de zijn. En̄ niet alleen en is dit voer
gaende vaſtē ene verbeydinghe tot
deſer anſtaēder hoechtijt. mer tis ōs
oec een vmanighe en̄ een lerighe die
niet cleyn en is. wāt hier mede wer
dē wij gheleert wat die rechte wech
is te comen tot dyer ewigher hoech
tijt die inden hemel is. Want wat is
anders die ſake dat wij die groeten
hoechtiden voercomen mit vaſten.
dan dat ons daer mede beweſe wer
det dat wij ouermits veel tribulaciē
inghaē moeten in dat rijck der heme
len. want hi wert onweerdich ghere
kēt te weſen der hoechtidelijcker bli
ſcappē die de geſette voergaēde vaſ
ten niet en wil houden. Ick ſegghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

di dat noch claerlicker. Iſt datſtu v̄
ſmadeſt dine ſiele mit vaſten te caſtiē
inder vigilien ſoe ſalſtu mit recht on
waerdich gherekent werden der ho
ghetidelicker bliſcappen die daer na
volghen. ¶ Alle dit leuen deſer peni
tencien dat wij in deſer tijt leydē. is
een vigilie eñ een voervaſten eender
groter hoechtijt ende eens grotē ſab
bets. dat een vierdach was der iodē
welcke hoechtijt ewelijck ſal duerē.
¶ Ten ſal di bilics niet verdunckē dat
deſe vigilie eñ deſe voervaſtē alſoe lā
ghe duert als du aenſieſte dat die na
volghende hoechtijt ewich ſal duerē
eñ weſen. Wāt al iſt dat onſe ghewo
nentlijcke hoechtidē dye van enē da
ghe zijn een vigilie pleghē te hebbē
van enē daghe. nochtās al is die toe
comende hoechtijt die wij verwach
tende zijn ewich. ſi en heeft nochtās
gheen ewighe vigilie. Mer waer toe
leydet ons die ghenoechghelijcke ge
hoghenisſe deſer ewigher ſalichept.
want ſoe wertſe ghemeenlicſte ende
mach gheſcieden oec waerdichſte ge
noemt. Mer wij willen ōs weder ke
ren tot dyen dat wij voerghenomē
hadden. Dat wij huden vaſten end
die blide hoechtijt van morghen ver
wachtē. des is die paſſie des heiligē
apoſtels ſinte andries die ſake. wāt
het is ymmers wel redelic al en con
nen wij niet mit hē hanghen an den
cruce dat wij doch ymmers ghaerne
mit hem vaſten. Wāt doe hi twe da
ghen ende twee nachten henc aen dē
cruce daer en is gheen twiuel aen hi
en vaſte doe oeck. ¶ Laet ōs daerom
ghaerne mit hem vaſten op dat wij
doch mit hem in een luttel deelachti
ghe moghen weſen zijnder heyliger
paſſien. Ende al en hangen wi niet
mit hem aen den cruce. dat wij doch
ymmers mit hem ghepinicht werdē
inden vaſten. ende ſoe wt die barm
hertichept godes zijnder ewiger cro
nen moghen deelachtich werden.
ende oec mede in deſer tijt gheſellen
zijn zijnder gheeſtelicker bliſcappen.
Want hoe en ſouden wij niet blide
weſen inder ghehoeghenisſen zijns
ſtrides. als wij ouđēckē dz hi ider te
gēwoerdicheit zijnder paſſien alſoe
vrolick was. ofte hoe en ſoude ſine
hoechtijt niet zeer blide weſen als dz
cruce alſoe vol bliſcappē was. Wāt
dat pleghetmē hochtidelic te hieten
dat blide ende vrolic is. mer dat cru
ce heeft ſinen namē vā pinē eñ vā cru
cinghen. Mit hoe groete vrolichept
ſalmē daer om ouer al de werelt vie
ren mit rechte die hoechtijt vā ſo nie
wē eñ ōgehoerdē mirakel. eñ vā ſoe
wōdlikē werc der godliker crachtē
Andries was eē mēſche ſterflic eñ li
delic als wij zijn. eñ mit alſo groter
vueriger begeertē dorſte hē na dē cru
ce. ende mit alſoe onghehoerder blij-
ſchappen ſoe verwoechde hy hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

doen hi van veers dat cruce aensach
dat voer hem daer bereydet was. so
dat hi doe seyde. O cruus dat ick lā
ge tiden wel zeer begeert hebbe. dat
nu mijnder begerender sielen hier be
reydet is. mit zeer groter sekerheyt
ende mit zeer groter bliscappē come
ick tot dy op datstu my oeck blidelic
ōtfanghen soudest. ¶ Siet ghij wel
dat hi vā groter bliscap hem nauwe
ōtholden en can. Op datstu mi oeck
blidelic ōtfāgen soudest seyde hij.
Was daer so grote vrolicheyt dattz
cruus mede blide was. die bitterheit
des dodes en hadde daer gheen ste-
de daert al blide eñ vrolic was. Oft
en wast niet also wōderlijc eñ tegēs
die ghewoente ende tegens die rede
ne ende nature dat hi blide was die
daer ghecruust werde. als dat hi sey-
de dat cruus blide te wesen. Die na
ture en heuet den cruce ghenē sin ge-
gheuen. mer die selue sin eñ verstan
denissen die een mensche heuet dye
ghecruust sal werden die ghaen zeer
te niet. ouermits teghenwoerdiche-
den der groter pinen. Altoes so heb
be ic dijn liefhebber ghevveest seide
die heylighe apostel totten cruce. eñ
hebbe begheert di om te helsen. ¶
Broeders dit zijn bernēde vvoerdē.
eñ ten schijnt gheens menschē tōge
die dese vvoerdē vutgheuet. Eñ ist
eens menschen tōge die sulke vvoer
den spreket so ist vvel een zeer vueri
ghe tonghe. ende het zijn colen des
vuers dat onse ghesontmaker crist9
ihesus vanden hemel in sinen beenē
ghesent hadde. Och oft ons verdor
uende colen mochten wesen die ī ōs
verteren ende verbernen mochtē alle
ōse quade vleyschelijcke begheerten
ende oeck alle ōse quade gheneigelic
heden ¶ Wat voncken zijn dat ende
wat groter vuer ist daer alsulcke vō
ken wt comen. Sōder twijuel o hei
lighe apostel v ghesoue machmē wel
bij enē mostertlade ghelikē. dat van
buyten aen te sien zeer cleyn eñ snoe
de scijnt te wesen. mer alst te wreuē
wert so vernēēmen daer grote craf
ten in. Ende of dit mostertsadeken
noch meer ghewreuē worde. wat sin
ne der menschē soudē die vuericheit
konnen begripen. ende wat orē sou
den die woerdē moghē horen. Wāt
doe die rechter egeas eerstē an noch
min dreyghede. doe scheen dat mos
tertsadeken vā cleynder waerdē te
wesen. Het was noch ōgheroert. eñ
daer om was zijn craft noch ōbekēt
Die heer heeft mij ghesent seyde hy
tot deser prouincien. daer ic hē ghee
cleyn volck an ghecreghen en hebbe
Mer doe die rechter noch meer begā
te dreyghen ende dit cleyne mostert
sadeken hardelijcker te stoeten. doe
so wert zijn cracht bet vernomen. eñ
hi begā noch stantafteliker te sprekē
Egeas meynde hē daer mede te ver

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

varen dreigēde dat hi hem crucē wol
de. mer hi wert daer al veel meer vue
righer vā eū veel vrilicker sprekēde.
Waert sake seyde hi dat ic voer dat
cruus veruaert waer ic en soude dye
glorie eū bliscap des cruces niet pre
diken. Mer doe hi dat cruus vā veer
ren aēsach daert hem bereydt was.
doe wert hi mit noch meerder vueri
gheit ontstekē eū hi sprac blidelic eū
vriēdelic als zijnd ghemīd vriēdinē
toe. eū hi gruetese zeer diēstaftelic eū
ōtficse guetelic eū prisedese hoechlijc
eū glorierde i harē loue ropēde meer
mit begeertē dā mit luder stemmen.
God die gruet v ouer schone cruus.
die alle v scoenheyt eū suuerheyt ōt
fāghen hebt vāde ledē ōs liefs herē
ihesu xpi. God gruet v heylighe cru
ce die iden lichaem xpi gheheylighet
zijt eū mit sinē leden als mit costelen
margariten suuerlicke vciert. Het is
daer om groot recht dat wij desē lief
hebber des cruces sondlige erē sullē
die knechtē willen wesen des cruces
Mer ōs hoert dz sondlige vele meer
toe die sonderlighe op gheset hebbē
onsen cruus te draghen na onsen he
re. dat wij noch veel meer innicheyt
ende waerdicheyt tot hē hebbē sullē
Dit segghe ic v mijn lieue broeders
ende vā v die mit gheenen douē oren
ghehoert en hebben die basune des
heyligen ewangelijs Die zijn cruus
niet en draget ende volghet mij nae
die en mach mijn discipel niet wesē.
Weest daerom bereyt mit alre vlitic
heyt uwer sielen dese hoechtijt des
heylighen apostels waerdelic te ont
fanghen ende mit groter ynnicheyt
te vyeren. Wāt daer is eē groot scat
beyde des gheesteliken troestes end
oeck der ghoeder vermaninghen in
beholden alsment wijslicken end vli
telicken soeckē eū wtgrauē woude.

Item op des heylighen apostel
sinte andries dach soe scriuet die ho
nichuloedighe doctor sinte bernaer
dus twee sermonen.
Dat eerste sermoen is vā die glo
riose passi ende zeghe des heylighē
apostels sinte andries.

Sermoen. i.

Als wij hudē inichlick ende
deuotelick eren eū vierē den
gloriosen zeghe des heyligē
apostels sinte andries so hebben wi
grote bliscap eū vrolicheyt indē vue
righen woerdē die wt sinē m. ōde ghi
ghen. Wāt droefheit en mocht gheē
stede hebbē daer hi so blide was die
ghecruust soude werdē. Hoe mochte
yemāt medelidē hebbē mit hē die ī si
nē lidē so blide eū so vrolic was. nye
māt en dorst hē bescreydē die ī zijnd
passien alsoe zeer hem vblide. want
anders mocht hi ōs wel toesegghē dz
ōse ghesontmaker doe hi zijn cruus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

droech. dē scrependē wijuē vā iherusalem toe seyde. Ghij dochterē van iherusalem en wilt op mij niet screpdē. mer screpdet op v seluē ende oec mede op uwē kinderē ¶ Eñ doe die heylighe apostel sinte andries wtgeseydet wort daermē hē crucen soude soe woude dz volc dat wel wiste dat hij een heylich rechuaerdich ghoet man was. diemen ongherechtelickē doden woude daer en teghēs wesen eñ dat behinderen. mer hi bat hē luden zeer begheerlicken dat si daer en teghens niet en souden wesen. dat hi niet ghepassijt en worde. ymmer dat hi niet gecroent en worde. wāt hi begheerde zeer ontbonden te worden eñ mit cristus te wesen. endē dat sonderlinghe inden cruce daer hi sonderlinghe liefde toe hadde. Hi begerde zeer te ghaen in dat rijcke godes. mer sonderlinghe ouermits dē cruce wāt aldus spreket hi tot zijnder vriendinē Ouermits di segt hi moet hi mij ōtfāghē die ouermits dy mij heuet verlost. ¶ Ist dā dat wi hē lief hebbē so laet ōs mit hē blide wesen niet alleē wāt hi inder ewiger glorien ghecroent is. mer oeck wāt hi gecruust is. eñ wāt hē god ghegheuen heeft die begertē zijns hertē eñ heeft op zijn hoeft gheset een croē vā duerbaren ghesteenten. Mer als wij ons verbliden mit hem dat hem god ghegheuē heeft dat hi langhe begheert

hadde. als dat cruus omme te helsē Soe heeft mij dat groet wōder. dat wi ōs niet te mael zeer en verwonderen vā zijnder wōderlijcker bliscap. daer wij ōs mit hē in verblidē. wāt doe wij in deser nacht indē mettē hier vā songhē eñ wij inder woerdē zijndē vrolicheyt grote ghenuechte haddē meēdi datter niet wel sommige ondē ōs en warē die ī hē seluē mochtē segghē. wat wil dit wesen eñ waē coēt dese nyeuwe eñ onghehoerde vrolicheyt. is ymmer dit cruus aldus duerbaer. eñ is dit cruus ymmer aldus minlic eñ isser dus grote vrolicheyt in dē cruce. Mijn aldliefste broders hz is ymmer also als daer iemāt waer die dz wijslic waernemē cōste. altoes so wast andē holte vrucht des leuēs eñ dē saligher bliscap. eñ daer druypet altoes wt olij der gheesteliker vrolijcheyt. eñ het zwetet altoes balsā der godliker graciē Dz cruus en is gheē vruilt boem. mer tis een hout des leuēs den ghenē diet milic an gripē eñ een boem der ewiger salicheyt. wāt hoe soudet anders moghen becōmeren die heylighe eerde ōs herē Ic segge die aldē duerbaerste eerde daer die naghelen als wortelen doer gegaen zijn. Waer dese boem niet duerbaer bouē allen bomen. eñ die alrevruchtbaerste vā allē bomē hi en had nimmer meer idē houe gheplātet geworden eñ inden aldercostelicsten wijngaert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

en hadde hi gheene stede moghen be
commeren. Ende wat wonder wast
dat hy den cruce suetichept mochte
gheuen, die oeck mede die selue suet
tichept den vuere ghaf. Of hoe sou
de dat cruus onsmakelicken moghē
wesen, als die barnēde vlamme des
vuers suet smakede. Want en sma
kede die heylighe martelaer sint lau
rencius dat vuer nyet zeer suet daer
hi op ghebraden wert, doe hi den pi
ners die hem pynden bespotte, eñ dē
rechter versprack. ¶ Myn lyeue
broeders wat sullē wy hier toe seg
ghen Waer om en smaectet ōs niet
suet dat selue luttic dat wy om cris
tus wille liden, eñ waer om en kōnē
wy niet smakē die suetichept des he
melschē broedes dye daer in verbor
ghen is. Wāt so waer die viāt met
allen verwonnen, ende in gheenē di
ghen en soude hi ōs dan moghē hin
deren. Dit ene punctken dat ware
ons alleen ghenoech teghēs die dub
belde quaethept onser vianden.

¶ Onse alderboeste vianden hebbē
stricken ende oeck so hebben si schut
ten Want si zyn die alderbehendich
ste iaghers der sielen, die altoes dor
sten na dat bluet onser sielē. Sommi
ghe schietē mit pilē haerder behēder
bedrieghighe, eñ daer wōdē si mede
die gheene groete verduldichept en
hebbē. Die ander pinē si te bestrickē
mitter vleyscheliker wellust, eñ mit
desen stricken soe werdender zeer ve
le bestricket der gheender die byder
aerder crupen, ende niet wel hoghe
vlieghen en konen. Conden wy dā
daer toe comen dat wy ons in wed
stote eñ ī tribulacien conden ōblydē
soe en hadden die bose gheesten niet
daer si ons mede tot hem lockē moch
tē, si en haddē oec niet daer si ōs me
de veruaren of neder werpen mochtē
Dan zyn wy volcomelycke verlost
vandē stricken der iaghers eñ oec vā
den scarpē woerdē. Wāt die vyant
en mach niet vorderen an dē die ghe
nuechte heeft indē cruce ōs herē, als
hi hē voerlegt vleischelike ghenuech
te, eñ die zoē der boeschept en mach
hē niet hinderē die mz alderhāde bit
terhept den mensche ghaerne soude
brīghē tot onuerduldichept. Hi en
achtet niet die wellust der spisen die
vā veel vastēs ghevoet wort. Want
hoe soude hi vā ghebreke mogē mur
murerē die daer ghenuechte ī heuet.
Sōdi twyuel hi heeft sine toeuluchte
zeer hoge gheset daer die viāt hē ghe
ne stricken settē en mach, eñ daer hē
sine scutten niet hinderē en moghen
ymmer tis een reyn visch die beyde
scobbē eñ vinnē heeft Eñ also alsmē
te vergheues dat nette wtwerpet
voer die voghelen die vlieghē cōnē.
also schietmē te vergeefs die pilē ī di
en die wel gewapēt zyn, wāt dz herē
na der oud ewe reyne visschē te zyn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

die mit haren vinnen verheuen wer
den ende oeck mit haren ſcobben be
ſchermet werden. of ſi zijn inder zeen
ofte inden riuieren ofte inden ſtaẽdẽ
wateren. Want deſe grote wijde zee
die heuet oock viſſchen die reyn zijn
ende oeck wel waerdich ter tafelen
ons liefs heren iheſu criſti gebracht
te werden. want onder den ghenen
die noch dẽ grotẽ breedẽ pat van de
ſer werelt ſchinen te houdẽ eñ waer
lijcke habitẽ of cledeꝛẽ draghẽ eñ be
commert zijn mit inwendighen wer
ken. dier werdẽ wel veel duſent mẽ
ſchen gheuonden die al mede in dat
nette der heyliger apoſtolẽ godes ge
toghen werdẽ. die in dat eynde van
deſer werelt als die groete zeghene
te lande wert ghetoghen vandẽ qua
den viſſchen verſcheyden ſullẽ wer
den. daer deſe waerde heylighe apoſ
tel onſe viſſcher ſinte andries oec me
de ſittẽ ſal. die al dat lant vã achaya
na hem trecket. ¶ Oeck mede zijnd
inder riuierẽ reyne viſſchen. dat zijn
die ghene die bouẽ anderen menſchẽ
gheſet zijn. eñ inden dinghen die hẽ
beuolen zijn trouwe gheuõden wer
den. wãt die oerde der predikers eñ
die prelaten is wel bider riuieren be
teykẽt. die niet langhe op ene ſtede
en bliuen mer wide eñ ſide vlopen ſi
omme vele landẽ vuchtich eñ vrucht
baer te makẽ Ende inden ſtaẽdẽ wa
teren zijn oeck mede reyne viſſchen.
als die ghene die in cloeſterẽ eñ i ver
ghaderinghen wonẽ ende gode dye
nẽ indẽ gheeſte ende inder waerheit
Eñ wel te rechte zijn die cloeſteren
eñ die ghoede verghaderighẽ dẽ ſta
enden wateren ende den viuers ghe
liket. daer die viſſchen in beſlotẽ zijn
ſoe dat ſi daer niet wt en moghẽ als
ſi ſomwilen ghaerne wt zwemmen
ſouden. mer ſi moeten altoes bereyt
weſen totten gheeſtelijcken werſcap
pen alſe die heer daer toe hebbẽ wil.
die in hem ſeluẽ elc bi ſonderlinghe
mit groter begheerten ſegghen. wã
neer ſal hi comen die mij ſal halen. al
le die daghen mijnder ridderſchap
verwachte ic hent dat hi coemt dye
mij verwandelen ſal.
¶ Ende als wij voer gheſegt hebbẽ
vanderwen. het ſi vãdẽ viſſchen die
inder zee zijn of die inden riuierẽ zijn
of in ſtaenden wateren dat hietẽ rey
ne viſſchen te weſen die ſcobben heb
ben eñ vinnen. die viſſche hebbẽ vele
ſcobben mer van alle den ſcobben ſo
werdet als een panſer ghemaket.
Hoe is die verduldicheyt ene duech
de mer tot elcken wederſtote eñ lidẽ
ſoe moetmẽ ſonderlinghe verduldic
heyt hebben. Ende alſo als die ſcob
ben hoerẽ totter verduldicheyt alſo
en machmẽ oeck niet onredelijcken
die vinnẽ treckẽ totter vrolicheyt.
wãt die vrolicheit lichtet dẽ menſche
opwaert. ſoe dat hi ſchijnt of hij op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

springhen woude. die recht blide en̄
vrolic is. En̄ op dat wij an beyden si
den vinen moghē hebbē als twe vlo
ghelē so sullē wij ōs pinē tweerehā
de vrolichept te hebbē. En̄ macht
schieden daer om leert ōs die apostel
sinte paulus. wāt hi waerlicke twe
vloghelē hadde daer hi mede opûlo
ech inden derdē hemel en̄ i dat para
dijs. dat wij niet alleen blyde wesen
en soudē en̄ gloziere i hope en̄ i voer
spoet. en̄ oec i wederspoet en̄ i tribu
lacien. Hi vliecht temael hoghe soe
wye dat is. die niet alleen i dē hope
der toecomender ghoedē. mer oec in
dē tegēwoerdigē wederstoten ende
tribulacien ghenûechte can hebben.
so dat hi daer oec i gloziere Sulc vin
dē wij desen heyligē apostel daer wi
ōs zeer vā verwōderē. sulc prekē wi
hē hebbē gheweest. Dus moghē wi
hier in merckē drierhāde gradē. als
der beginēd en̄ der toecomēd en̄ der
volcomēder. Wāt dat beghin dyer
wijschept is die anxt des heren. dat
middel is die hope. mer die mine is
die volhept. Hoert hoe die apostel hi
er vā segt Volhept der ewē is die ly
efte en̄ mine. die ōūmits dē āxt eerst
beghint die draghet dat cruus cristi
verduldelijcke Die toe nemet inden
hope die drager dat gaerne. mer die
volcomē is inder liefte die omhelset
dat cruus mit grotez begheerten.
Dese mach wel alleē segghen Ic heb
be altoes dijn liefhebber gheweest.
en̄ ic hebbe dij begheert om te helsen
Dese stemme is veer van dien dye
hem pynen haer cruus verduldelijc
te draghen. mer nochtans souden si
wel winschen mochtet alsoe wesen
dat si in die vre niet ghecomē en wa
ren. ende dat ick niet onwijllijckē en
spreke het is oeck veer vander stem
men. vader macht wesen laet vā mij
ghaen desen kelc. Wat is dit Seker
hi was optē ezel gaen sittē op dz die
ezel vanden viandē niet ghenomē en
soude werdē. Ick bekēne nu claerlic
ke inden prince des heers die stēme
eens anxtualligen ridders. Ick be
kenne inden meesterz die stemme des
siecken. Ic bekenne oec dat die hēne
haer teder maket mit haren kuerkē.
Ic aenmercke die overgrote mine en̄
liefte. en̄ die grote verwaerdichept
verwondert mij zeer ende die grote
ghenadichept. Wāt die ghoedertirē
en̄ barmhertighe heer en woude nz
aennemen des starckē overigē moet
des heylighen apostels sint andries
wāt die ghesont zijn die en behouen
des meesters niet. mer die qualickē
hē hebbē. Is daer yemāt die hē aen
die ghuedertierne waerdichept ōs
heren wil stotē die sal mit rechte ho
rē En is dijn oghe niet een scalc wāt
ic goet ben. Sulckē mēschē is die ro
ke des levens een oersake des do
des. wat ghebrec hadde dij dat ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

weest o here ihesu of du doe die vre-
quam daer du omme ghecomẽ waer-
ste dij onuerueert haddeste ghetoent
Want du wel macht haddest dyne
siele van dij te setten. ende nyemant
en namse oeck van dij Mer het was
dij veel gloriosere want doch al dat-
stu dadeste ofte al datstu ledest dat
was al om onse salichept. Om dat
niet alleen die passie dijns lichaems
mer oeck mede die gheneyghelicheit
dijns herten voer ons wesen soude.
op datstu die ghene diestu mit dijnd
veruecrnisse stanttaftich makedest.
ende mit dijnder droefheyt blijde eñ
mit dinẽ verdriete vrolijck. ende mit
dine tribulacie satich. Ende mittien
datstu scheenstu ghelaten ende oock
mede ongetroest te wesen alle dye
ghene die omme dinen wille began-
ghen waren troesten soudest. Wij le-
sen van onsen lyeuen here doe hij la-
zarum verwecken soude vander do-
ot dat hi zeer zwaerlijcken versuchte
ende hem seluen v̊turbeerde. Het si
alsoe dat hi doe hem seluẽ vertubeer
de niet van nodes weghen. mer wt
sinen vryen wille. Mer inder tijt vã
zijnder passien hoer ic al wat anders
Want alsoe zeer verwan hẽ doe dye
liefte ende die die minne die starker
is dã die doot. dat die enghel godes
den zone godes doe moeste troesten.
Wye is dese troester eñ wyen troest
hy. Hoert doch hoe die ewangelista

daer van segghet. Die enghel gods
die openbaerde hem onsen ghebene-
diden ghesontmaker ihesum cristũ.
ende oeck mede soe troeste hi hem.
Ic bidde v segt mij wyen troeste hij
Den troeste hij die behoudẽ der ionc-
vrouschap zijnder lieuer gheminder
moeder die maghet maria gheboren
warde in deser warelt. die alleẽ ouer-
mits den ghebodẽ zijns willen dat
water ĩ wijn v̊wãdelde. die mitten
slechtẽ antastẽ zijnd̄ hãdẽ die lazarie
v̊iagede. die mit sinẽ voeten opt wa-
ter ghic. tot welkes stẽme die doden
weder op staen. ende die alle dinck
draghet mitten woerde zijnder craf-
ten. ouermits wyen alle dinck ghe-
maket is. ende alle dinck bliuet in si-
nẽ wesen. oec mede die enghel die hẽ
nu troestet. Eñ wat sal ic hier meer
vã seggẽ Ic soude mi myn v̊wõderẽ
waer die sake niet medallẽ õbegripe-
lic. Dẽ troeste hi welkes mogẽtheit
hẽ õbegripelic was. ic bidde di o hei-
lighe enghel wye is hi den du troes-
tes. en is hi selue niet een troester.
Of en wetestu niet wye hi was tot
wyen datstu ghesant waerste om te
troesten. Hi is seker selue een troes-
ter Wãt hadde hi selue gheen troes-
ter gheweest hi en hadde sinen disci-
pulen niet toe ghesegt doe hi vã hẽ
scheydẽ soude. dat hẽ enen anderen
troester vã sinẽ vader ghesent soude
werdẽ. ymmer ĩ desen seluẽ bekenne

ic dat aldermeest. hoe ghuetelijcken
troester dat hij is. ende oeck hoe goe
dertierlijcken dat hi sinē lieuē vriedē
troest. eū dat hi altoes bij is dē ghe
nē die bedrucket zijn. Nu voert an so
en wil ic ymmers niet mistroestich
wesen in mij seluen. al isset dat mij
enich liden dat mij toe comen mach
zeer zwaer eū verdrietelic is. al wer
de ic somwilen geheel cleynmoedich
eū al begheer ick oeck somwilen dat
die kelc des lidēs van mij werde ge
nomen. ic segghe voerwaer dat ic in
alle desen niet alte mistroestich wesē
en wille. also veer als ic daer oeck an
segghe. nochtans mijn lyeue vader
niet als ic wil mer als ghi wilt. Oec
werde ic hier in gheleert dat ic in mi
nē lidē gheenē vleysschelickē troest
suecken en sal in gheenen tijtelijken
dinghē. mer dat ic mij sal pinē te soe
kē enghelsche troestinghe eū gheeste
like troestighe eū hemelsche troestin
ghe. eū dat ic ymmer niet en murmu
rere wat mi ouer comet. wāt dz sou
de mij gheheel eū al vā gode v̄schey
dē. tē si dat ic mij haestelic daer of ke
re. Ic en wil mij oec niet v̄smadē ge
troest te weerden als ic des behoeue.
wāt waer om ic bekēne idē ghesont
maker mine stemme. hoe soude ic dā
mistroestich wesē vā mijnd' salicheit
Ic sal mij daer om pinē in mijnd' ver
duldicheit mijn siel te besittē eū noch
tās wil ic mij al pinen toe te nemen
of ick can. ende en wil mij daer in ni
et ghenoeghē laten dat ic die ewige
verdomenisse ontgaen. ¶ Die wijse
man die segt. Die god ontsiet dye
doet zeer ghoede wercken. Mer dat
en is niet ghenoech. wāt daer is ghe
screuen Keer dij van dat quade ende
doet dat ghoede. Sueck den vreden
ende volghe den nae. Ende en wille
dij dat ymmers niet ghenoech laten
wesen datstu die ewighe v̄domenis
se moghest ontghaē. pijn dij oec die
vrede te sueckē op datstu dijnd' ewi
gher salicheyt seker moghest wesē.
Hoer hoe die enghelē mit groter vro
licheyt songhen inder gheboertē ōs
heren die onse gheware eū wille vre
de is. Vrede si inder aerdē dē mēschē
die van ghoeden wille zijn ¶ Dat is
een ghoede wille die een wel gheor
dineerde wille heeft. Du moeghest
vraghē wat dese ghoede wille is.
Sonder twifel dat is een goede wil
le. die wel ouerdraghet mittē ghenē
die segt. dat die passien vā deser tijt
niet mede waerdich en zijn tot dyer
toecomender glorien die in ōs gheo
penbaert sal werden Ist sake datstu
dit beginste te voelē. daer en is gheē
twijuel aen du en salste oeck ghaer
ne draghen dat cruus des heren eū
segghē. Ic ben bereyt eū niet verdis
turbeert te houdē dine gheboden.
Mer wiltu volcomē wesē so is dij eē
dick noch vā node Du moghest vra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghen wat dat si dat is blijscappe in
den heylighen gheest Want die ghe
ne die van anxtes weghen ghedwō
ghen wert ende daer in verduldich
is ende in die hopen leuen ende guet
liczijn. is dat sake dat si gheene vue-
richeit des gheestes en hebben si mo
ghen lichtelijken vallen. Mer die lief
te die ouermits dē heylighen gheest
in onsen herten ghestortet wort. die
is verduldich ende ghoedertieren. eñ
oeck dat noch meer is si en valt niet
wt. ¶ Inden eersten ghebode dat
onsen ouders ghegheuen wort isset
datstu des wijslickē aenmerckest. so
schijntet dat eua verduldich was.
ende dat adam ghoedertieren was.
Ende want si alle beyde gheuallen
zijn soe ist openbaer dz si op gheenen
vasten fundament en stonden. Dye
scrifte segt dat eua die vrucht des bo
mes aensach datse suuerlic was aen
te sien. ende oeck suet van smaken.
Siestu niet dat si nauwelijcken haer
handen daer van houden en can En
de doe haer die serpent vragede wa
er omme si van dyen sueter vruchte
niet en athen. moghestu openbaerlic
ke merkē dattet haer al swaer was
dat te laten. doe si seyde totten serpē
te. Wij ethen van allen den bomen
die hier inden paradise staē. mer vā
den bome der wetenheyt ghoedes
ende quades heuet ons god ghesegt
dat wij niet ethen en sullen. Ende si

en seyde niet dat is die wille onses
sceppers. Hi weet wel waer omme
dat hijt also hebben wil. dat is ons
ghenoech dat wij ymmer doen also
hi dat hebben wille. want alle ōsen
leuen dat staet gheheel in sinen han
den ende in sinen wille. want hi ōs
ghescapē eñ hier gheset heeft.
¶ Daer omme wart si lichtelijcken
verleyet dat te ghelouē dat haer die
valsche bedrochghelijcke serpent be
louede. ende dat te doen dat hi haer
ryet. Adam die en is also vādē ser
pēt niet verleydet mer ouermits die
liefte die hi tot sinē wiue hadde soe
wordt hi verwonnē. Hi woude gaer
ne altoos ghehoudē hebbē dat hem
god ghebodē hadde. dat hi ooc wel
wist dattet alsoe al dbeste was had
de hē dat wijf mit vredē ghelatē. Eñ
tē scheē hē niet zwaer te wesen soe te
doē alst god hebbē wild mer die goe
de wil was nz starc genoech wāt die
vuericheit en was er nz Wāt die lief
te is also sterc als die doot. mer so en
is nz die āxt noch oec die hoep. Niet
die gheest of die redē mer die gheest
d starcheit Die vduldicheit segt. het
moet dus wesē wāt si v vōt gedwōgē
vādē āxt. die goede wil segt. tis nut
eñ oerber dz ic so doe. wāt si v vōt ge
togē vād redē eñ d hopē. mer die vue
rige liefte oūmits dē heilighē gheest
die en segt nz het moet so wesen. oft
tis oerber dat ic soe doe. mer si segt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ic wilt ſoe hebbē ende ic begheer dat
tet ſoe gheſciede eñ ic hebbe daer gro
te liefde toe ¶ Spedeghi nu wel die
hoecheit eñ die ſekerheit eñ die ſoetic
heit der liefte. Salich is die ſiel dye
tot den ſtate ghecomē is. doch wi en
ſullē oec niet miſhopē noch daer toe
comen Wāt dat is een vāden meeſtē
ſaken dat wij hoechſte eñ ghehoech
nis houdē des gheens die daer toe
ghecomē was. dat wij exempel aen
hem nemē ſullen eñ dat wij zijn hulp
daer toe aen roepē ſullen. ¶ Ic wil
noch meer ſegghen. ic laet mij dūckē
datt[illegible] onder ons wel ſommige zijn
die deſen grade ghenaken. Wilſtu
ſegghen dat ſinte andries een heyli
ghe apoſtel gods was. eñ datſtu hē
niet volghē en mogheſte. ſcaeme dij
doch datſtu die niet en ſoudes willē
volghē daer du mede leueſt. Mer da
er en can niemāt ſoe gheringhe op tē
hoechſtē grade comen. Opclimmēde
eñ niet opulieghende coemmen op
dat opperſte van dē ledder. Laet ons
daer om altoes pinen op te climmen
als mit tween voeten. dat is mitten
ghedachtē eñ mit innighen ghebedē
Ouerdenckende leren wij wat ons
ghebreket. eñ mit onſen ghebede ver
crighen wij vā gode dat ons noot is
Dat ouerdēcken toent ons dē wech
eñ dat ghebet leydet ōs daer door.
Ouerpeſende leren wij bekennē die
perikelen die ons aenſtaende zijn. end
ouermits den ghebede ontghaē wij
ſe wt der milder ghoedertierenheyt
ons liefs ghenadighes heren iheſu
criſti ōs gheſontmakers Amen

¶ Item noch vander ſeluer hoech
tijt Als van die glorioſe zeghe ende
paſſie des heylighen apoſtels ſinte
andries. Dat tweede ſermoen

Sermoen .ij.

WI vieren hudē hoechtijt vā
dē heiligē apoſtel ſinte ādres
eñ is dat wij ſe mit god dien
ſtiger ſorchuoudicheit willē aēmerc
kē wij ſullē hier vele vidē daer ōs ſie
lē vā geſtichtet ſullē werdē. Wāt idē
begī zijnder bekerigē heeft hi ōs een
groet exēpel der volcomēd gehoerſaē
heit ghegeuē. die allē kerſtē mēſchen
toebehoert. mer ōs ſondlighe nz me
erder liefte om te helſen die vā onſer
profeſſiē wege ſculdich zijn volcome
gehoerſaēheit. Tes eē wijs willela
re ymmer hi is die ewige wijſheyt
dē wij deſen pēnic der gehoerſaēheit
ſculdich zijn. dē hi oec nz vā ōs en ſal
willē ōtfāgē hi en ſi volcomē eñ heel
eñ ſondē valſcheit. Wāt willē wij on
derſceidē eñ oerdelē eñ ī dat een ghe
hoerſaē weſen eñ ī dz andē niet. ſo is
die pēnic ōſer gehoerſaēheit ghebro
ken. eñ criſtꝰ en ſals niet willen ont
fagen. den wij enen pennic ſculdich
zijn. Want wij hebben ſimpelike ge
hoerſaēheit ghelouet ſondē enich wt

vij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

bescheyden. Ende al scheen een men
sche voer den oghen der menschen
ghehoersaem te wesen ende vā bin
nen in zijn herte murmurrerde dat
waer een valsch penninck van lode
ende niet van siluer. ende die boesch
heyt die sittet op dat ponde loedes
ende hi wercket bedriechlijcke. mer
nyemant en mach gode verscalken.
Willestu dan horen eene forme der
volcomender ghehoersaemheyt.
Die ewangelist segt dat ōs lieue he
re peter eū andries sach doe si haren
netten worpē in die zee. eū hi seyde
tot hē. Coemt na my ic sal v maken
visschers der mēschē. Ick sal segt hi
vā visschers visschers makē ymmer
predikers Eū si lietē beyde al te hāt
after sonð enich ðtreckē sonð enich
onderscheit sonder enighe sorchuou
dicheyt waer si vā leuē soudē. ende si
en twiuelden niet hoe si den simpelē
ōgheleerden menschen warachtige
predikers soudē moghē werden. Si
hebbē sonder enich vraghē eū sonder
enich vertreckē after ghelaten haer
scip eū haer nette eū volchdē onsē he
re nae. Mercket dit aen lieue broedes
om uwer willē is dit gescreuē eū het
wert iaerlijcs inder hevliger kerckē
ghelesen. op dat ghij daer wt leeren
soudet ene rechte forme der warach
tigher ghehoersaemheyt. eū v hertē
soudet pinē reyn te maken in minlic
ker ghehoersaemheit Wāt alleē sulc
ke ghehoersaemheyt maket ōsen pē
nic goet ende ghaue eū gode genaem
Want dat siluer vā desen penninck
is puer reyn eū wel gheproeft. wāt
alleen die liefte eū minne doet dat on
se ghehoersaemheyt gode ghenaem
si. wāt den blijden eū milden gheuer
heeft god lief. Eū daer is ghescreuē
al gaef ic mijn lichaē ouer dat ic my
liete bernē. eū en hadde ic gheē liefte
ten soude mij niet helpē. Wildij
nu dat ic v vander passien des heyli
ghen apostels wat segghe daer wij
hudē hoechtijt vā houden. daer v sie
len vā ghestichticht moghē werden
tottē ghelooue ōs herē ihesu cristi.
Ghij hebt wel gehoert doe dese hey
lige apostel quā totter stede daer dz
cruus bereyt was daer hi an steruē
soude. hoe hi vā god ghestarct wort
eū ouermits dē heyligen gheest den
hi mit sinē anderē mede apostolen in
vuerigher tōghen ontfanghē hadde
gerechtighe vuerighe woerden wt
sprac Wāt doe hi dz cruus vā veers
sach en wart hi niet bleeck vā verva
renissen als die mēschelike crancheit
wel schijnt te eyschē. noch zijn bluet
en werde niet cout. noch zijn haer en
stonde niet recht op. noch sine stem
me en beghaf hem oeck niet. noch hi
en wort niet ðdistorbeert i sinē moe
de. noch zijn verstant en worde niet
cōfuus alst in sulkē sakē wel plegēt.
mer wt ouervloedicheyt zijns her

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

tē sprac zijn mōt. ende dat vuer der
godlicker minnen dat in zijn herte
sterckelic brande dat ghaf wt vueri
ghe voncken wt sinen monde. wāt
wat woerden sprack dese heylighe
apostel sinte andries doe hi dat cru
ce van veers aensach. O cruus sey
de hi dat ick langhe begheert hebbe
ende dat hier nv mijnder begherendē
sielen is bereydet. ick come nv hier
tot di mit groter sekerheyt blidelijc
op datstu mij vrolijcke ontfāgen sol
dest enen discipel des gheens die an
dij ghehāgen heeft. wāt dijn liefheb
ber heb ic altoes gheweest eñ hebbe
dy begheert omme te helsen. Ick
bidde v lieue broeders is dit een mē
sche die aldus spreket of en ist geen
mensche of een engel of enige ander
nyeuwe creatuer. Hi is waerlijcken
een mensche als wij zijn lydelick. so
als sine grote passie zeer wel bewijst
in welcker passien hi nochtans soe
rechte vrolijckē is. ende daeer hi ooc
soe blidelijcken toe ghaet. Mer wā
ne mach in enen mensche comen dese
nyeuwe vrolichEyt ende oock dese
ongheboerde blijscappe. waē mach
inder crancker menschelijcker natu
ren comen alsoe groten stantaftich
heyt hoe mach een mensche so ghees
teliken hert hebben ende soe vueri
ghe minne ende soe stercken moet.
Het moet veer van ōs wesen dat wi
meynē solden dat hi sulcke grote do
ghedeu van hem seluen soude mogē
hebben. Tis een grote volcomē ga
ue die van bouen comet van den va
der der lichten. als van dien die alleē
wōderlike dingē doet. wāt die heili
ghe gheest halp sine cranchEyt. ouer
mits welcken gheest in zijn herte ge
stort was die godlijcke liefte eñ min
ne die starck is als die doot. ymmer
starcker dan die doot. Ghaue god dz
wij dier gracien deelachtich mochtē
ghevonden werden. want siet desen
arbeyt ende dese penitencie die wij
hier doen voer ōse sonden is ōs som
wilē zeer vōdzietelic eñ tis ōs zwaer
dat wij onsen lichaem castien moetē
eñ wij werden daer vā belastet dat
wij wat abstinerē sullen. onse siel is
somwilen slaperich van vōdziete als
wij indē diensten goods waken sou
den. Dit en coemt al nergeut andēs
van dan dat wij die gracie des heili
ghen gheestes niet en hebben Want
waer die heylighe gheest by ons hi
soude sonder twifel onse cracheit hel
pen. eñ alsoe als hi sinte andries dat
cruus eñ den doot soet makede. soe
soude hi al onsen arbeyt eñ penitēci
die wij doen niet alleen lichtmaken
mer oock ghenuechlic ende begheer
lick want onse heer segt Mijn gheest
is suet bouen honich. soe dat tegēs
dier soeticheyt die alderbitterste bit
terheyt des dodes niet en vmach.
¶ Ende wat en soude dan dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſoetichept niet matighen die den bit
terhept des doots ſoet can maken.
Wat ſcarphept mach der ſaluinghe
wederſtaen die den doot ſo genoech
lic can maken Als hi gheuet ſegt die
ꝓpheet den ſlaep ſinē ghemindē ſiet
die erfniſſe des heren. Wat lidē of v̄
dziet en ſolde niet v̄dziuē die bliſcap
die dat maken can dat oock die doot
bliſcap is. Lieue bzoeders laet ōs da
er om deſen gheeſt ſoeckē eñ laet ōs
daer om doen al dat wij mogē dz wi
deſen gheeſt mochtē hebbē. ymmer
den wij nv hebbē dat wij dē noch ou
ūloedeliker mochtē ontfāghē. Want
ſoe wye dat criſtus gheeſt niet en he
uet die en hoert xpō niet toe. Wij en
hebbē ymmer niet ontfāgē dē gheeſt
deſer warelt. mer den gheeſt die wt
gode is op dat wij wetē eñ bekēnen
moghē wat ōs vā gode is ghegheuē.
Dat die gheeſt godes in ons is dat
bewiſen die werckē der ſalichept eñ
des leuēs. die wij niet doen en moch
ten waer die leuēmakende gheeſt nz
mit ōs. die gheeſt ōſes behouders.
laet ōs hē biddē dat hi ſine waerde
gauē v̄menichuoudighē wil in ons
eñ dat hi noch ouerulnedelicker ons
wil gheuen dē hi ōs eēs deels nv ge
gheuē heeft. wāt daer en mach gheē
ſekerder ghetuych weſen in zijnder
teghenwoerdichept dā grote begeer
te om meerder gracië. als hi ſelf ſegt
Die mij ethet die hōgert noch na mi

eñ die mi dzincket den doꝛſtet noch
meer nae mi. Mer macht gheſcieden
ſo zijn uwer wel vele die haer cōſcië
cien mi hier op antwoerdē. wij bege
ren zeer deſen gheeſt die aldus onſer
crancheit te hulpe quame mer wi en
cōnēs niet ghecrighē. Eñ ic ſeg v da
er om en crijchdijs niet wāt ghi daer
niet om en biddet. daer om en ōtfan
get ghijs niet wāt ghi en begeert hē
nz Ghi bid daer om eñ ghi en crijcht
niet dat ghi biddet. wāt ghi traechli
kē eñ v̄ſumelic biddet. want god en
v̄wachtet noch en begeert anders niet
dā dat hi ſtadelic eñ mit groter bege
ertē vā ōs gheſocht mochte werden
Hoe ſoude hi hē ſeluē mogē weigerē
dē ghenē die hē ſoeckē eñ bidden die
de ghene die noch niet om hē en bid
dē eñ hē noch niet en begherē minlijc
ke toeherdet dat ſi bidden ſullē. Iſt
ſake ſegt hi dat ghi die quaet zijdt
wel goede gauē cont geuē uwen kin
derē hoe veel te meer ſal v hemelſche
vader enē goedē gheeſt gheuē die hē
bidden. ¶ Daer om mijn aldſlieſte
biddet ſonder ophoudē biddet ſond̄
twijuelē. eñ in al dat ghij doen ſult
ſoe roept altoes aen die teghenwoer
dichept eñ hulpe des alder genoech
licſten ende des alre ſoetſtē gheeſtes
¶ Ons is oeck noet lieue bzoeders
dat wij mitten heplighē apoſtel ſint
andzies ōs cruus opboerē. ymmers
mit onſen beholder ihesū criſtū den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sinte andries trouwelicke heeft ghe
uolghet. Wãt daer om was hij also
blijde ende also vrolijc in zijnder pas
sien. want hi niet alleen om cristus
wille mer oec mit cristo scheen te lidē
eñ soe mede gheplantet was mitter
ghelijcheyt zijns dodes. op dat hi so
als hi mit hem lede oec mit hē mocht
regnierē. Mit wijen op dat wij oeck
te samen ghecruust moghē werden
so laet ōs mit toehorēde oren onsen
herten vlijtelijcke horen die stemme
des gheēs die daer spreket. So wie
dat na mij wil comen die versake hē
seluen ende boere op zijn cruce eñ vol
ghe mij nae. of hi segghen woude
Die nu begheert die vsmade hem sel
uen. eñ die minē wille begheert te do
en die leer breken sinē eyghen wille.
Mer al te handes staen die stridē op
teghens ons. ende onse vianden die
wapenē hem teghens ons. Daer wi
ons weder teghens wapenen sullē.
ende sullen ons oeck pinen na te vol
ghē die wapene ōs coniges. ende on
se cruus sullen wij op boren ouermits
welcke wij al onsen vianden verwi
nen sullen. Hoert doch wat ōs die
propheet louet indē souter ymmers
die heylighe gheest doer dē monde
des prophetē. Mit enē scilde sal die
waerheyt dij ōme beuaen. Broeders
waer ōme werdē wij dus mit desen
scilde ōme beuaē dā daer om dat wij
vā allē sidē vā onsen viāden aen ghe
uochtē werdē. Merct doch ī wat
manieren wij mit desen scilde ōme be
uāghē werdē Sine waerheit segt hi
sal dij mit enē scilde omme beuāghē.
wat is die sake Du en sultste niet ōt
sien vander nacht vresen vandē pylē
die des dages vlieghē eñ vāder bot
scap die daer wandert inder duuster
nissē eñ vādē inloep eñ vādē midda
ghe duuel. Sietstu nu wel hoe groet
noet di is datstu mit desen scilde om
beuāghen werdes. die dus an allē si
dē vand vyanden schutte an geuoch
tē werdest. Wāt van beneden staet
teghēs dij op die nacht vrese an dine
luchter side vlieghē die pilen des da
ghes. an die rechter side wādert die
doncker botscap. ende op datter geē
side vrij en si soe coemt dij vā bouē te
ghemoete die bose middach duuel.
Eñ wij arme ongheuallighe mēschē
daer wij zijn onder also veel serpētē
eñ oec quade venijnde dyeren. ende
also veel vuerighe pilē na ōs ghesco
tē werdē. eñ also veel wrede eñ oeck
ouermoghende starcke viandē tegē
ons op staen daer zijn wij ley der mit
dyer alderscaedelijcster sekerheyt al
soe onbesorghet ende oeck mede also
onnachtsom ende slaperich ende wij
gheuen ons tot ydelheden ende tot
lichtuaerdicheden. ende wij zijn also
traech ende alsoe onbegeerlic tot allē
goedē werckē eñ gheestelikē oeffeni
ghen oft al pays ende vrede ende se

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

kerheyt waer. eñ recht of dat leuen der menschen op der aerdē gheē riddē schap en waer. Ick segge v dat mijne alderliefste brueders dat ick i deser saken harde zeer besorget bin. eñ mijn siele wert mitten zwaerde des alder grotsten anxte doersteken. als ic dat sie dat wij onder alsoe veel vervaerlijcke periculen ende oeck mede sorghen alsoe ledich ende oeck alsoe traech ende alsoe zeer onachtsom ghevonden werden. Want een vā tweē machmē wt desen onachtsomheyt ende versumelicheyt claerlicke bekēnen ofte beproeuen als dat wij mit allen onsen vianden ouer ghegheuen zijn al en wetens wijs niet. Of ist sake dat ons god noch onthoudet endē niet achter en latet dat wij ōsen goeden herē ende onsen beschermer alte zeer ondancbaer werden gheuōden. Ende hoe groet quaet dat enich van desen beyden is dat mach een yghelijc mensche die enich verstant in hē heuet wel mercken. Daer omme soe bidde ick v mijne alderliefsten dz die grote wakende boeschept, onser viāden ons oec wacker ende toe siende moet maken. Ende als wij sien dye die grote aēstaende boeschept ende naernsticheyt die si hebben ōs te verderuen ende totter ewigher doot te te bringhen. dat wij daer bi gheleert eñ vermaent werden ons daer oeck voer te hueden. ende dat wij mit anxte ende mit sorchuoudicheyt ons selues salicheyt ons pinen te wercken. Siet d9 is indē cruce onse salicheyt. alleen dat wij ōs stantachtelijcken daer bij pinen te bliuē. Dat woert des cruces segt die apostel is den verlozen menschen sotheit. mer den ghenen die daer salich bij werden dat is ōs ist ene godlike cracht ende eē scilt daer wij gheheelijc mede beschermt werden Ende mitten vier hoeckē of hornen des ghebenediden heylighē cruces wilen wij al die schutten der vianden van ons. want dat nederste deel des cruces setten wij tegēs die nachtvreese daer cleynmoedicheit bij beteykēt is. die ōs coēt vāden ōgewoēliker castidige des vleysces als wij dat ghaerne dē gheeste volcomelic onderdanich maken souden. Eñ ist datter yemant in onse aensichten ons vermaledidet of qualijcken spreket of openbaerlike raden wil quaet te doen. dat zijn schutten of pylē die des daghes vlieghen. ende comē ōs an ter luchter siden. ende daer sullen wij den luchteren arm des cruces teghens setten. Voert als ōs suete eñ smekende woerden toe ghesproken werdē eñ ōs ondē dē schijn sulker smekēdē woerdē afterspzake of haet endē nijt ōser euē mēsche i gheblasen wert of als ōs wat quades ondē dē schijn des ghoedes wert gheraden. dat comet ons dan als aen dye rechter side

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

kide än mer wye sulcke digē doet de
is mit mi eē iudas eñ wil mi mz sinē
kusse v̄radē. Mer ōs is noet dat wij
die botscap die ī duusternissen wādt
mitter rechter horne des cruces van
ōs pinen te wisen. Die middach du
uel dats die gheest d̄ houēdien die id̄
alremeeste claerheyt der duechdē al
re hardelicste die mēschē pleget an te
vechtē. daer ic v dicwijl vā plegē te
segge hoe scadelic dat hi is. wāt dye
houēdie is eē begi alre sondē eñ eē pri
cipael sake der ewiger v̄doemenissen
Eñ daer om so wye dz gaerne sorch
uoudich wil wesen om sine salicheit
dē is noet dat hij dat ouste deel des
cruces daer tegē sette. eñ hē hueden
dat hi hē nz en v̄heffe ī houaerdien.
eñ dat zijn herte niet opgeblasen en
werde eñ nz en wādere ī grote noch
ī wōdlickē digen bouē hē seluē. mer
alle die scutte die hē alv9 vā bouē an
cōmen die sal hi mittē oustē deel des
cruces vā hē pinē te wisen.

Dit ouste deel des cruces is alleē
daer die titel der salicheyt eñ der goe
der lere an gescreuē wert. wāt alleen
die hē v̄oetmodiget die is waerdich
verheuē te warde. eñ op dat ict met
cortē woerdē wed̄ hale dat ic vozen
ghesegt hebbe. dese vier hornē des
cruces zijn. ōthoudige. v̄duldicheyt
vroethept eñ oetmoedicheyt. Dat
is eē salige siele die ī desen cruce can
glorieren eñ ī desen cruce al hare viā
dē v̄wine. Alleen dat si daer stātaf
telic bij bliue. eñ vā gheēdhāde beco
zighē haer daer vā en laet v̄scep den
Hoe wye ī desen cruce v̄heuē is dye
bidde mit sinte andzies sinē meester
dat hi hē vādē cruce ymmer niet en
late verscheydē. Wāt wat en derf
die bose gheest niet doen. wat en ver
meet hi hē nz. Dat hi ouēmits rgegs
hādē voer hadde mittē discipel dat
hadde hi ghaerne ghedāē ouermits
die tōghe der iodē indē meester Mer
ī beydē heeft zijn berou alte late ghe
weest eñ daer om is hi vā hē beydē
verwōnē eñ cōfuus wech gheiaget.
Och of hi oec vā ōs so v̄iaget moch
te werdē die ī ōs verwinēde die eer
ste ī hē seluē eñ na ī sinē wtūcorē disci
pel verwōnē heeft. Hi moet ōs hulp
lic wesen daer toe dat wij ī desen sel
uē cruce der penitēciē dat wij om sinē
wille an ghenōmē hebbē stātaftelijc
eñ salichlic volhardē moetē. die bouē
al is ghebenedijt god inder ewicheit
. A. M. E. N.

Item hier nae volghet van
dē heyligē aduēt ōs herē. waer van
dat sinte bernaerd9 settet eñ scriuet
ses sermonē.

Dat eerste sermoē is vā ses merc
kelickē pūcten. wye hi is die daer co
met. waen hi comet. waer hi co. ꝛc.

Sermoen. i.

HOden ſoe beghāē wij
mijn aldꝛ lieſte bꝛuedꝰ
dat beghin vāden ad
uēt. welkes naem wel
bekent is vādē gemey
nē ludē. eñ ghewoelic ghevieꝛt ende
beghaen weꝛt vādē keꝛſtenē mēſchē
deſer waꝛelt alſo alſt mit andeꝛē ho
ghē tidē is. mer dat is wel te v̄wōde
dē dat die ſake des naēs ſoe niet be
kenden is Wāt die ōgeuallige adās
kindꝛ die latē weſen alle goede eñ ſa
lighe oeffenighe daer hē goet van co
mē mochte eñ keren hē tot ydelē endꝛ
ōnuttē dīgē. wāt wyen ſullē wi mo
gē ghelikken dē mēſchē die in deſen ti
den zijn. of wyen ſchinē ſi ghelijc te
weſen die wij ſien dat vā deſen eert
ſcē eñ vgāckelikē genoechtē eñ troeſ
tē niet en mogē verſchepden werdē.
Sōder twiuel mē machſe wel gheli
ken den ghenē die int water gheual
zijn ende bijna verdꝛincken willen.
Wāt mē ſiet dat ſulcke menſchē vaſt
holdē wat dat is dat hē ter hant co
met. al iſt een ſnode dinck dat hē niet
helpē en mach. als woꝛtelen of blad
der dinghen die inden water waſſē
of dyer ghelijcke. Eñ al iſt datter ye
mant comet die hem helpen willen.
ſi pleghen ſe ſomwilen tot hem in te
treckē alſoe dat ſi noch hē ſeluē noch
dē anderen en moghē helpē Dus bli
uē ſi leyder verlozen in deſen groten
widē mere. aldꝰ bliuē ſi verlozē als ſi
hē geuē tot deſen ſnoden vergānckelic
ken dinghen ende laten die dinghen
daer hem heyl ende ſalicheyt van co
men mochte. ouermits welckē haer
ſielen beholdē mochten werdē. Wāt
ten is niet gheſcreuē vāder ydelheit
mer vander waerheyt ſoe iſt gheſcre
uen. Ghij ſultſe bekennen ende ſi ſul
len v verloſſen. Mer ghij bꝛuedꝛs
den god als den ghoeden cleynē die
dinghen openbaert. die den wijſen
eñ vꝛoedē nader waꝛelt vbozgē zijn
ghij ſult v altoes becōmerē mit den
dinghen daer v ſalicheyt an gelegen
is. Ende ghij ſult vlitelic eñ oeck
wijſlic hier an mercken die dinghen
die hier toe hoeren. Als ten eerſten.
wije hi is die daer comet eñ die wij
ſine toecoemſt iaerlixs begaen. wae
hi comet. waer hi comet. wāneer hij
comet eñ dē wech daer hi doer comet
Dit is ſonder twijuel louelicke endꝛ
oeck ſalighe curioſicheyt. Want die
ghemeyne heylighe karcke en ſolde
mit ſoe groter ynnicheyt alle iaer nz
beghaen deſen aduent wiſteſe nyet
datter grote ſalighe ſacramenten in
verbozghen waren. Ten eerſtēmael
ſullen wij aenſien mittē apoſtel diet
mit groten verwonderen aen ſach.
hoe groet hi is die daer comet ende
inghaet in deſer waꝛelt. Want als
die enghel gabꝛiel tughet alſoe is hi
een enighen lieuen zoen des aldꝛouer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sten ende daer om is hi mede die ald
ouerste. Want dat en betaemde niet
dat wij dencken soudē vanden enigē
zoen goods dat hi een wederdeghe
soude wesen. mer ons behoert thoe
dat wij hem beliden sullen ghelijc te
wesen sinē vader. in hoechepdē ende
in waerdichepden ¶ Want wye en
weet dat niet dat der princē kinder
mede princē zijn . eū der conigē kind
conighen. ¶ Mer wat wil dat bedudē
dat inden drien personē die wij idē
heylighen godliken drievoudicheyt
gheloven belijden ende aenbeden .
niet die vader noch die heylige geest
ghecomē en is i deser wareltmer die
zoē . Ic en vmoede niet dattet sond
merckelicke sake soe ghescien si . mer
wye heeft bekēt dē sin des herē ofte
wye heeft zijn raetsmē gheweest.
Wāt dz en is sond dē ouste raet des
heiligē drievoudicheit so niet gesciet
dat sondlige de soen inder wareelt co
men soude ¶ Eū ist sake dat wi te rech
te aensien die sake onser ellendicheit
wij sullen daer mach schiedē wel eēs
deels in mogē merckē dattet so wel
behoerlic was dat wij sonderlighen
vādē zone vlost soudē werden Wāt
doe lucifer die vroede op ghinc ōme
des willen dat hi hem onderwiden
woude den alder oversten ghelijc te
wesen. eū als mit enen roefhē gode
ghelijken woude. dat alleen den zoen
toe behoert . soe is hi mit rechte vtē
hemel ghestoten. eū hi is ghevallen .
Want die vader was neernstich vo
er sinē zoen . ende het schijnt recht of
hi mitten werckē segghen woude .
laet mij die wrake ende ic salt vghel
den. ende al te handes sultstu satha
nas sien vallen als een blixem vandē
hemel. Wat wiltstu dij dan verhoe
vaerdighen die eerde ende asschen
biste. ¶ Heuet god die enghelen niet
ghespaert die hem verhovaerdichdē
hoe veel te meer en sal hij dij niet spa
ren die een vuyle stinckende worm
biste Dese lucifer en dede niet nocht
hi en onderwan hem niet sondliges
mer hi hadde hovaerdighe ghepēsen
eū ghedachtē. eū altehādes als i een
oghenblic wert hi vten hemel gesto
ten sond hope daer nimermeer wed
te comen. want als die apostel vā hē
tughet soe en stont hi niet inder wa
rachtichept. ¶ Mijn lieve bruedeers
vlyet die hovaerdie . Ic bids v zeer
vlyet dat beghin alder sonden. dats
die hovaerdie. die alsoe haestelick dē
ghenen die bovē al die sterren claerli
ker blinckede verdūckerde mitter e
wigher duusternissen. eū niet alleen
dē enghel mer dē oversten vā alle den
engelē vwādelde in enē duuel . Was
er om hi oec dē mēschē benide dz hoe
de daer hē god toe ghescapen hadde
eū die vmaledide boesschept dye hij

in hem seluē ontfanghen hadde die
pijnde hitte verbreedē inden mēschē
ēn ghaf hem dat in dat hijt etē sou
de vāden bome die hē verbodē was
ēn seyde dat hi dan werdē soude als
god wetēde goet ēn quaet. Wat is
datstu hē louest ōsalige wat louestu
hē. daer die zoē des alderouerstē dē slo
tel alre wetenheyt heuet. ēn ymmer
hi selue die slotel is. sonder twiuel
dauids slotel die sluyt dat nyemant
op en luuct. wāt in hem zijn alle die
schatten der wijsheit ende oeck der
wetenheyt verborghen. saltstu dan
du bose dē stelen ende den menschen
gheuen. Hier in moechdi merckē dat
tet waer is dat ōse lieue heer van hē
ghesproken heeft als dat hi loghen
achtich is. ende zijn vader dat is een
vader der loghenē. Hi was loghen
achtich doe hi seyde. Ic sal ghelijck
wesen den alder ouersten. Hi was
een vader der loghenen doe hi dz ve
nijnde vmaledide saet der loghenen
dē onnoselen mensche was instortē
de. segghende ghij sult wesen als go
den. Ēn du dwase mensche du bist al
sulcken dief ende lopest mit hem.

¶ Brueders ghij hebt wel gehoert
dat te nacht ind mettē gelesen wert
dat die propheet ysayas segt Dine
princē zijn ōghetrouwe. of na die and
ouersettinghe ōghehoersaē ghesellē
der dyeuē. Voerwaer so hebbē onse
princen adam ende eua die de eerste
ende die principaelste hebben ghe
weest al des menschelijken gheslach
tes onghehoersaem ēn zijn ghe weest
der dyeue ghesellen. Want dat alleē
den zoen toe behoert. dat wouden si
ouermits den raet des serpētes ym
mer des bosen duuels die inden ser
pent sprac hem onderwinden. Mer
die vader en latet soe niet heengaen
dat onrecht dat sinen lyeuē zoē wert
ghedaē. Wāt die vad beminnet den
zoen ende hi wreket zwaerlijcken op
den mensche ende verzwaert zijn hāt
op hem ende op al dat van hem coēt
Want al hebben wij in adam geson
dicht ende in hem hebbē wij alle dat
oerdel des verdomenissen ōtfanghē
Wat sal dan die lieue ghemīde zoen
doen als hi siet dat die vader so naer
stich is voer hem. ēn gheen creatuer
en spaert. Hi segghet in hem seluen.
Sal aldus mijn vader om minē wil
le al sine creaturen verliesen. Die ou
ste der engelen begeerde mine hoech
heyt ende daer warender vele vādē
enghelen diet mit hem hielden. ende
altehandes wraeckt mijn vader also
zwaerlijcken in hem dat hi hē sloech
mit alden ghenen dyet mit hem hiel
den mit ongheneżelickē wondē ende
mit wreedē slaghen. Die wetēheyt
ende die wijsheyt die oeck mij pro
perlicken toe behoert woude die mē
sche tot hem trecken. ēn ouer hē en
heeft oec mijn vader gheen barmher

tichept ghehadt eñ zijn oge en heuet
hi niet ghespaert. Heuet god oeck
wat mitten ossen te doen. Twe rde
le creaturen hadde god ghescapen
daer verstant eñ redē in was. die be
quaē mochtē werdē die ewighe salic
heit te ontfanghē. als die enghelē eñ
die mēschen. ende hi heeft om mynē
wil veel vādē enghelē vlozē eñ oeck
die menschē altesamen. Daer om op
datmē claerlic wetē mach dat ic den
vader lyef hebbe so sal ic mij alsulck
bewisen dat hi bij mi weder sal ghe
crighen die hi na eend manierē bi mi
heeft vlozē. Jonas die propheet sey
de Js dit ōweder om minē wille so
neemt mi ende werpt mi in die zee.
Alle beniden si mi Jc sal gaen eñ sal
mij sulc toenē dat so wye op mij sien
wil. so wye sulc wil wesen als hi mi
siet daer sal hem alle ghoet vā comē.
Mer ic weet dat wel. dat die enghel
sche gheesten die van gode zijn ghe
ghaen. dat si al verhardet zijn in ha
ren boeschept Eñ dat si quaet gedaē
hebben dat en is hem van gheender
onwetenhept ghecomē. eñ daer ōme
moetē si ymmer ewelijc verlozen we
sen die niet weder keren en willen.
noch gheen bezouen hebben. Die
minne eñ liefte des vadš eñ die eer
des coninxs eyschet recht oerdel.
Wāt daer om heeft god den mēsche
vā beghine ghescapē dat hi die ledi
ghe stede des hemelschē rijkes daer
die enghelen wt gheuallē warē mit
tē menschen veruullet souden werdē
ende die neder valle der hemelscher
stat iherusalem mitten menschē we
der ghemaket soude r... en. want
hi dat wel wiste dat den gheuallē en
ghelen gheē raet en soude wesen we
der op te staen Hi kende wel moabs
houeerdichept dz die zeer groet was
eñ dat sine grote houaerdye die boe
te der oetmoedigher penitencie niet
toe laten en soude. ende daer om ghe
ne ghenade verdyenen en soude.
Mer in die stede des menschen dye
die oeck mede gheuallen was en is
gheen ander creature ghescapen.
ende daer in bewesen is dat die men
sche noch verlosset soude werden.
Ende want die mensche ouermits die
boeschept eens anders in die sonde
gheuallen was. so wast wel redene
dat die liefte eñ mine eens anders hē
te helpe soude moghen comen. Hier
om o here bidde ic dattet dij ghenoe
ghe mi te verlossen wāt ic cranc ben
Wāt ic diefs ghewise wt mynē lan
de gheuoert ben ende hier onnoselic
in eender kulen ghewozpē bin. Niet
dat ic temael ōnosel bin. mer bij den
te rekenē die mij bedzoghen heeft so
was ic eens deels onnosel. Mij is
vzoet ghemaket o here der loghenen
te consenteren. mer laet die warach
tichept comen op dat die valschept
bekent mach werden ende ic oec bij

der waerheit mach bliuē eñ die waer
heyt mij mach v̄lossen. soe dat ic der
bekender valschept ghehelijc v̄sakē
mach eñ der waerheit volcomelijckē
anhāgē. wāt and's en is mijn misda
et ghene mēschelike becoringhe mer
ene duuelicke v̄hardichept. wāt idē
quadē v̄hardet te blyuē dat is duue
lijc. Eñ mit recht sullē si mittē duuel
ewelijc v̄lozen bliuē die na sinē exem
pel bliuen willen indē sonden.
¶ Siet brueders ghij hebt nu ghe
hoert wye hi is die daer coemt. Nu
mercket voert waen hi comet eñ oec
waer hi comet. Hi coēt sond' twyuel
vter hertē godes des vad's i dat lich
aem zijnd' moeder der heyligher iōc
vrouwē site maria. Hi coēt vā den ou
sten des hemels i dat nederste dyer
aerden Hoe ist dan. sullē wij dan oec
ōse wonighe ind' aerden makē ¶ Jae
wij ist sake dat hi inder aerdē is ghe
bleuē. Wāt waer soudē wij wel wesē
sond' hē. of waer souden wij qualikē
moghē wesen als hi mit ōs waer.
Wāt wat is mij iden hemel segt die
propheet eñ buytē dij wat mach ick
willē ider aerdē. God mijns herten
eñ god is mijn deel inder ewichept.
Wāt al wādere ic middē in die sche
me des dodes ic en sal ghēē quaet ōt
fruchtē want du mit mij biste. Mer
nu als ic sie so coēstu vā bouē ned' nz
alleē totter aerden mer oec totter hel
len. niet als ghebōden mer als eē die
vrij is ond' dē doden. eñ als dat licht
dat inder duysternissen lichtet. mer
die duysternisse en begrepens niet.
Eñ daer om en wert sine siel niet ghe
latē inder hellē. noch zijn vleysch en
sach ghēē v̄vulighe. ¶ Wāt cristus
die neder gheclōmē is hi is die selue
die opgheclōmē is op dat hijt al ver
vullē soude daer of ghescreuē staet dz
hi ōmeghic wel doende eñ ghesont
makende al die ghēē die bedruct wa
ren vā den duuel Eñ op een ander ste
de staet oec ghescreuē Hi v̄blide hem
als een gigant te lopē den wech van
dē ouerstē des hemels is zijn witgāc
eñ zijn toeloep is tottē ouerstē des he
mels. Daer om soe roept die apostel
wel te rechte. Suecket die dighē die
hier bouē zijn daer cristus is sittende
totter rechter siden zijns vad's gods
almachtich. Wāt hi soude al te v̄ghe
ues arbeidē ōs hertē opwaert te hef
fen tē waer dat hi ōs vroet makede
dat daer is die mester onser salicheit
¶ Mer laet ōs nu voert sien dz hier
na volget Wāt al is die materi ouer
vloedich eñ zeer vruchtbaer. die cort
heit des tides en lidet nochtās niet
die grote lanchept ōses sermoēs.
Als wij aēmerkē wye hi is die daer
comet so bekēnē wij ene onwtsprek
licke grote moghēthept. Eñ als wij
aensien waen hi comet so merckē wij
enē zeer langhē wech. als hi oeck tu
get die wt enē prophetelijckē gheest

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

spreket eñ segt Hiet die naem des he
ren coẽt vā veers. Eñ als wij aēsien
waer hi coēt so merckē wij sine grote
ōbegripelike moghentheyt eñ waer
dicheyt. so dat nyemāt dat te volle
overdēcken en can. dat die aldoūste
moghētheyt hē ghewaerdighē wou
de in die eyselicke onreynicheit des
karckers te comē. Eñ nu wye twife
let daer an tē si ene harde grotē sake
waer ōme alsoe grotē moghentheyt
van so veer weghes comen woude i
so ōwaerdighē stede. Sonder twifel
die sake was zeer groet. wāt hz was
sine grote barmhertichheit eñ zijn gro
te liefte. Eñ wat meynē wij dat die
sake is zijnd toecoemstē. wāt dat is
dat wij na der ordinācien die wij vo
reghenoēmē hebben nu aenmerkē sul
len. Eñ hier en behouē wij niet al te
zeer te arbeydē wāt al sine woerden
eñ werckē toenē wel die sake waerō
hi is ghecomē. als om te sueckē dat
hōderste schaep dat ōdwaelt was.
Is hi ned ghecomē vādē hogē bergē
des hemels. Eñ op dat noch opēba
relicker dē herē belidē sine wercken.
eñ sine grote barmhertichheit tottē ki
derē der mēschē. hi is om ōsen wil ge
comē. O wōdlijcke barmhertichheyt
godes die hē hier toe verwaerdiget
heuet. eñ hoe wōdlicke hoge is dye
waerdicheyt der mēschē die ald9 vā
gode ghesocht werdē. Eñ als die
mēschē hier i glozierē dat en is gheē

dwaescheyt Niet dat die mēsche yet
mach schinē te wesen vā hem seluē.
mer dat hem god so groet gherekēt
heuet die hē ghemaket heuet. wāt al
die rijcheden deser werelt eñ al dye
glorie eñ al dat die mēsche begheren
mach en is niet te gheliken bij deser
glorien. O here wat is die mensche
datstu hem so groet makest. of waer
om settestu dijn herte teghēs hem.
Doch so woude ic gaerne wetē wat
hi daer mede meent. dat hij tot ons
quā eñ waer om wij niet tot hem en
ghighē. wāt wij zijns behoefdē wāt
ten is gheen ghewoēte dat die rijke
totten armen pleghen te comen al ist
dat si dē armen ghoet doen willen.
Gruedis tis wel alsoe het had wel
betaemt dat wij tot hem gheghaen
haddē mer daer was twyerehande
hinder in Ten eersten so warē ōse
oghen zeer cranc eñ doncker. eñ sine
wonighe is in enen ōtoeghāckelikē
lichte. Voert so laghē wij sieck i ōsen
bedde so dattet ōs ōmoghelic was
te comen tot zijnd hoecheyt. Hier om
so heeft die aldghoedertirlste gesont
maker eñ die ghoede meester onseri
wendigher siecten hem ghewaerdi
ghet neder te comen tot ons. eñ sine
godlike claerheyt heeft hij ghematī
ghet onsen crancken oghen. eñ heeft
ene lantaerne an ghenomē als dat al
derpuerste lichaem dat hi vand hey
ligher onbevlecter maghet heeft ont

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dersāghē. Dit was die aldērlichste eũ
die alderclaerste wolcke daer dye pro-
pheet of segt dat hi daer op sittē sou
de eũ so gaen in egiptē. Tis nu tijt
dat wij oec aenmercken sullē die tijt
i welcken ōse ghesontmaker comen
woude. Wāt hi is ghecomē dat ick
meen v wel kondich te wesen. niet ī
den beghine noch in dat middel mer
in dat eynde der tijt. Eũ dat en is nz
ōbehoerlijcke gheschiet mer die god
lijcke wijsheit heeftet soe wijslicke
ordineert dz hi doe sine godlicke hul
pe ons ghesent heeft doet alre meest
noet was. Want hi wel wiste dat a
dās kinder ōdancbaer waren. Wāt
waerlike het began doe auōt te wer
den eũ die dach was zeer wech ghe-
gaen. eũ die zōne der gherechticheyt
was te mael zeer verdōckert. so dat
ter zeer weynich ghebleuē was vā si
ne claerheyt of oec vā zijnd hettē. Eũ
dat licht der bekennisse godes was
doe temael cleyn indē mēschen. ende
wāt die boesheyt so zeer overuloey
de so was die godlike liefte eũ mine
al vercoldet. Die enghelen en open
baerdē hē doe niet vele dē mēschen.
daer en warē gheen prophetē wāt si
hieldē alle op als vā mistroeste ōme
die grote hardicheyt eũ verblitheyt
der mēschē. Eũ doe seyde die zoen.
siet ic come als wij oec op een ander
stede lesen. Ic selue die daer sprac siet
ic ben hier teghenwoerdich. Alsoe al
soe doe alle dighen warē int middel
haers zwijgēs. eũ die nacht die was
midden in sinē loep. doe quā dat al
machtighe woert gods neder vādē
coniclickē stoel. Dit sach die apostel
aen doe hi seyde. Doe die volheyt d
tijt quā doe sende god sinē zone. wāt
die volheyt eũ overuloedicheyt der
tijtlicker dinghen maecte indē mēscē
armoede eũ vghetelheyt der ewiger
dinghen. Eũ daer om so quā wel te
tide die salighe ewicheyt doe die tijt
licke dinghen soe overuloydē. Wāt
ic zwige vā anderen tijtlickē dinghē.
Die tijtlijcke vrede was doe alsoe
groet inder aerden dat vten ghebo
de eens menschen al die heel warelt
bescreuē worde.

Nu hebdij dē persoen des gheēs
die daer comet eũ beyde waen hi co
met eũ oec vvaer hi comet. Die sake
vvaer om hi comet eũ die tijt daer hi
in comet en is v niet ōbekēt. noch is
daer eē achter. als die vvech daer hij
doer comet. Eũ ōs is noet dat vvij
den oec naerstelijc ōs pinē te bekēnē
op dat vvij ōsen here ōsen ghesōtma
ker te moet moghē gaē als dat vvel
betamelic is. En vvij sullē vvetē dat
alsoe als hi eēs sienlic quā indē vley
sche ider aerdē ōme salich te maken
die mēschē. alsoe coemt hi alle daghe
ōsienlicke indē gheeste tot sinē vvtu
corē om haer sielē salich te makē als
daer ghescreuē staet. Cristus ōs heer

is een gheest voer ōsen aēsicht. Endē
op datstu weten mogheste dat dese
toecoēst ōs herē gheestelic eū ōborgē
is so segt hi voert. In sinē sceme sul
lē wij leuē ōdē die heydenē. Hierōme
so ist wel behoerlical en can die sieke
dē meester niet veer te moet lopē dat
hi doch zijn hoeft daer tegēs oprech
te eū pinē hē als hi best can hē tegēs
dē meester zijnd salicheit te ōwacke
ren Te is di gheen noet o mēsche ouē
die zee hē te moete te varē. of ouer ho
ghe bergē hem te moet te lopē. di en
werdē seg ic gheene langhe weghen
voer ghelept te reysen. ghāc in di sel
uē dinē heer te moet Wāt dat woert
dat god is dat is na bij dij ī dinē mō
de eū ī dinē herte. daer om ghāc hem
te ghemoet mit iwēdiger cōpūxiē eū
mit wtwēdighē belidē dijns mōdes
eū pijn dij doch tē letstē wt te ghaen
vter ouerēpnicheyt dijnd quad cōsciē
ciē Wāt het betaēt zeer qualickē dat
die ouerste meester ald pūerheit daer
ī soude ghaē. Dit is ghesegt vād in
wēdiger toecoēstē godes als hi iwē
delike comet eū ōlichtet die sielē zijn
der wtūcozēd vziendē mit zijnd iwē
diger tegēwoerdicheit Eū het lustet
mij oec wel dē wech an te merckē zijn
opēbaerlikē toecoēst. wāt sine wegē
die zijn suuerlic eū sine toe pade zijn
vredelic. Siet segt die bzuut in cāti
cis hi comet sp̄zigende idē berghen
eū hi ouēsp̄ziget dē cleinē bergē O su
uerlike bzuut cristi du siestē wēl co
mē. mer daer hi rustet en constu niet
sien daer om sey destu Gewise mi dē
mijne siele siet heuz waer du voedest
eū waer du rustes. Wāt rustēde voe
det hi die enghelē ī die ewighe wijs
heyt. die hi ōsadet oūmits dat scou
wē zijnd ewicheit eū zijnd ewiger on
wādelbaerheyt. Mer o suuerlike en
wil niet onkūdich wesen dijns selfs
wāt dat hoghe bescouwē gods dat
is hoghe bouē dij eū du en moghestē
daer noch niet toe comē. Mer sich hi
is wt gheghaen wt zijnder heiliger
stede. eū die al rustende die heylighe
inghelen voedet die heeftet begōnē
eū hi sal ōs ghesont makē. eū niē sal
hē sien comē gheuoedet diemē nz sien
en mocht doe hi ruste eū voede. Siet
hi coemt sp̄zighende iden berghē eū
ouersp̄zighende dē cleynē berghen.
Bij dē bergē eū dē cleynē bergē ver
staen wij die patriarchen eū prophe
tē. Eū hoe dat hi ghecomen is sp̄zī
ghēde eū ouēsp̄zigēde dat moechdi le
sen indē boecke vā ōs heren gheboer
te Abrahā heeft ysaac ghewōnē. eū
ysaac heeft iacob ghewōnē. eū alsoe
voert. Wt desen berghē is hij ghe co
men als du vinden moghestē vten
wortel vā yesse Vā welkē wortel na
dē woerdē des heyligē propheet is
voert ghecomē eē roede eū op die roe
de is een bloem ghewassem daer die
seuēuoudighe gheest op heeft gerust

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

dat dese selue prophett noch opēba
relicker op een andˀ stede wtspreket
eñ segt. Siet eē ioncvrouwe sal eē kit
ōtfāghē eñ baren eñ zijn naem sal he
ten emanuel. dat alsoe veel bedudet
als god is mit ōs. Dē hi eerst noem
de eē bloem dē hiet hi na emanuel.
eñ dat hi eerst hiet een roede dat hiet
hi na opēlic eē iōcvrouwe. Mer dat
is ōs noet dat wij die vˀborghēheyt
deser materien houdē tot op enē āde
ren dach. Wāt die materie is hoghe
die zeer wel toe behoert een sondˀlin
ghe sermoen. wāt dit sermoen al lāc
heeft gheweest

¶ Hoe dat ons lieue heer vandē mē schen wil ghebedē zijn.

Sermoen. ij.

Ij hebbē ghehoert dat dye
prophett ysayas den couīc
acharpet dat hi een teyken
eyschen soude vā gode. of in dat die
pe der hellen of hoghe inden hemel.
Oec hebbē wij ghehoert die ātwoer
de des cō. die vā buytē eē forme had
der goddienstichept mer niet die da
ghedē vā binnē. eñ daer om wert hij
mz recht ghewraket vādē ghenē die
der hertē des mēschē doersiet. eñ dē
alle ghedachtē belidē. Ic en sal dat
niet biddē seyde hi eñ ic en sal dē he
re niet becorē. Die cō. acham was
hoghe verheuē in coninclicker mogē
theyt eñ hi was scalc na menschelijc
ker cloecheyt in sinē woerdē. Daer
ōme hoerde die prophett vā ōsen he
re Ghāc eñ segghe dē volke dat hi eē
teykē begere vādē heer ī dat dyep dˀ
hellē wāt die volke hebbē holē. Mer
al clōme hi neder indˀ hellē hi is daer
bij hē die dē wijsen vˀwinē can ī harē
cloechkeyt Ite ghanc seyde die heer
eñ segghe dē vogel dat hi vā gode eē
teykē eysche hoge inden hemel wāt
die voghele hebbē nestē. mer al clom
hi op indē hemel daer sal hē vidē die
dē houaerdigē wedstaet eñ mz zijns
selues cracht die halsen der heger eñ
dˀ houaerdiger te tredet. Eñ wāt hij
vˀmidet eē teykē te eyscē zijndˀ hoger
mogētheyt oft zijndˀ ōbegripelijcker
dyeper wijsheyt. daer ōme beloeue
de ōs lief heer dauids geslachte een
teykē zijndˀ godlicker goedertirēheit
op dat die ghene die noch vā zijnder
godlicker mogētheyt noch vā zijndˀ
wijsheit niet vˀwaert en werdē doch
getogē soudē werdē ōvmits dye be
wisinge zijndˀ liefte. Welke liefst nye
māt meer gehat en heuet soe dat hi
gestoruē is voer sine vriendē eñ is ne
der gedaelt om haer te vˀlossen
¶ Dus wort die cō. achas ghebodē
dat hi ōtsien soude die hoge mogent
heyt des gheens die indē hemel reg
neert. of dat hi mildicke omhelsen sou
de die mine eñ liefte des gheens die
om sinen wil neder ter hellē geclōmē
is. Hier om soe is hi moylic nz alleen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dē menschē. mer oec gode soe wie dz
niet waerdelic aēdēcken en wil dye
moghentheyt godes mit anxte noch
die liefte die ōs god bewesen heeft
mit liefden. Daerom segt hi sal dye
heer v een teyken gheuen daer ghi o
penbaerlic in merckē moghet die ho
ghe moghentheyt godes eñ oec sine
grote liefte. Syet segt hi een iōcvrou
we sal een kint ontfanghē eñ baren.
eñ sinē naem sal wesen emanuel dat
so veel beduut als god is mit ōs O
adam en wil niet vlyen wāt god is
mit ōs. o mēsche en wil niet verveert
wesen als du hoerste dē naem godes
wāt god is mit ōs. Hi is mit ōs ī ge
likenisse des vleysches hi is mit ōs
tot ōsen beste. Daerom is hi gheco
mē als een vā ōs eñ is ghewordē ly
delic als wi zijn. Wāt siet hi sal bot
ter eñ honich ethē. of hi segghē wou
de hi sal een cleyn kīdekē wesen eñd
mit kīdeliker spisen sal hi werdē ghe
voedet op dat hi sal cōnē verkē dat
quaet is segt hi eñ kyesen dat goede
¶ Hier hoertmē oec ghoet eñ quaet.
als wij lesen vādē bome die iden pa
radise stōt die dē mēsche verbodē was
vā te ethen. dat een boem was des
ouertredēs. Mer desē mēsche die ōs
gheborē wert die ondscheydet veel
bet dan die eerste mensche dede. wāt
hi verkiest dat ghoede eñ verkeet dat
quade. eñ hi en doet niet als hi dede
die de maledixie bemīde eñ si quā hē
toe. eñ die benedixie niet en wonde.
eñ si wert veer vā hē. Wāt in dyen
dat hi voer segt vādē kinde dat ons
ghebore wert. hi sal ethen botter eñ
honich. so moechdi merckē hoe wijs
licke hi kiesen can. Alleen so si mz mi
die gracie godes op dat ick dat selue
dat ic hier vā voele weerdelic eñ ver
standalic wtsprekē mach In dē melc
die vādē scapē coemt is beyde botter
eñ case. Die botter is vet ende vuch
tich mer die case is hart eñ droghe.
Aldus wiste ōs cleyne kindekē wel
wat hi kyesen soude. die de botter at
mer die case liet hi wesen. Dat is dz
hōdste scaep dat verdwaelt was. eñ
sprekēt indē souter. Ic dwale als eē
verlorē scaep. dat is dat mēschelijcke
gheslachte dat die alderghoedtierēste
herde sochte eñ liet die andere neghē eñ
tnegētich indē berghen In desen sca
pē moechdi twierhande dingē merkē
Dat een is zijn suete natuer die zeer
ghoet is. als botter. eñ die ōgescicte
quade gheneyghelicheit totte sondē
als case. Siet nu hoe wijslic dit vroe
kint ghecoren heeft. die mēschelijcke
natuer sonder die quade gheneygelijc
heyt der sonden heeft an ghenomen
Wāt so lesen wi vādē sonders. haer
hert is te samē gestremmet als melc
In welckē die quagel der quaetheit
al ōtset hadde die pure sueticheit des
melcs. Voert so heeft die bie an haer
suetichheyt des honich. oec heeft si eē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

stekēden anghel. Dit is die bye die
gheuoet wert ond' dē lelien eñ woēt
ī dat enghelsche lāt daer veel suuerli-
ke blomē zijn. daer om is hi ghecomē
vlien totter stat nazareth dat eē bloē
bedůůt. eñ quā totter welrukēd' iōc-
vrouscap der ewiger maghet maria
daer sat hi op eñ bleef daer bij. Dat
suete honich eñ dē scarpē stekendē an-
ghel deser byen bekende hi wel dye
hē mittē propheet singhet barmher-
tichept eñ gherecht oerdel. Nochtās
doe hi tot ōs quā bracht hi alleē mit
hē dat suete honich eñ niet dē scarpē
stekēden anghel. dat is groete barm-
herticheit eñ niet dat scarpe strēghe
oerdel. also dat doe sine discipuls op
eend' tijt vā hē begheerdē dat hij die
stat diese niet ōtfāgē en woude son-
de latē verbernē vādē hemelschē vue-
re. hi ātwoerde hē goed'tierlic dz des
mēschē zoē niet ghecomē en was om
dē mēschē te oerdelē mer om dē men-
sche salich te makē. Aldus en hadde
ōs bye ghenē anghel mer hi had dē
āghel al vā hē ghelept doe hi so veel
ōrechts leet eñ nochtās altoes barm-
hertichept bewees eñ gheen oerdel
en dede. Mer en wilt niet hopen in
uwer boeschept eñ en wilt niet son-
dighē i enen bedrieghēdē hope. den
tijt sal comen dat ōs bye harē angel
weder an nemē sal. eñ sal daer mede
zeer scarpelic stekē dat ymmerste d' sō-
darē. Want die vader en oerdelt nye-

māt mer hi heeft al dat oerdel dē zoē
ghegeuē. Mer nu eet ōs cleyne kinde-
ken al botter eñ honich. Want dz goe-
de der mēschelicker naturē heeft hij
alsoe i hē seluē mit sine godlicke goe-
dertirēhept vēnicht dat hi waer mē-
sche is ghewordē eñ nochtās ghene
sonde en hadde. god is barmhertich
gheweest eñ niemāt en oerdelt. Wt
alle dese woerdē die nu ghesegt zijn
vermoede ic dattet ghenoech geopē-
baert si wye die roede is die wt die
wortel vā yesse spruytet. eñ wie die
bloem is daer die heilighe gheest op
rustet. Want die iōcvrou die god ghe-
wōnē heeft is die roede eñ die bloē
is haer zoen. Sond' twiuel sie is die
zoen der iōcvrouwen welken bloem
een schoen roet blinckendē bloem vā
dusenden wtūrozē. Een bloem dye
de enghelen begheren aen te scouwē
Een bloem die oumits sinen roke dē
doden verwecket En als hi selue tu-
ghet so is hi een bloem des campes.
eñ niet des houes Want die camp bri-
gēt sine blomen voert sond' eniges
menschen toe doen. want hi en wert
niet ghespadet noch ghesayet nochte
ghemesset. Also volcomelic bloeyde
dz iōcvrouwelike lichaem. eñ die on-
beulecte gheheele reyne iōcvrouscap
der maghet marien heeft een bloem
voert ghebrocht welkes glorioses
schoenhept inder ewichept niet ver-
dorren en sal. O iōcvrouwe hoghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſchone roede hoe ōmate, hoge ſidi op
ghewaſſen al tottē ghenē die daer ſit
indē ouſtē throen. al tot den here der
ouerſter moghētheyt. Eñ tē is gheē
wōder wāt ghi hebt zeer diep geſet
den wortel uwer groter oetmoedic
heyt. O gheware hemelſche plante
coſtel bouē al heyliger dā alle die an
der. o weerde hout des leuēs dat al
lēē waerdich was te dragē dē vruch
te der ſalicheit. Mer du boeſe ſerpēt
dijn ſcalcheit is nu opēbaer ghewor
dē dijn valſcheyt is nu ōtdecket.
Mit twe ſaken betegeſtu dē ſcepper
alrē creaturē. als mz logē eñ nidicheit
mer i beiden biſtu logenachtich ghe
uōdē. Wāt ſich vādē begine ſteruet
hi dē du ſoe toe ſeydeſt Gheēſins en
ſuldi ſteruē. eñ die godlike waerheit
bliuet ewelike. Eñ nu ātwoert mij
ofſtu kōdeſt wat boē of wat vrucht
mocht hi dē mēſche benidē of miſgō
nē die hē deſe wtūcorē roede eñ deſe
hoghe vrucht der ewiger ſalicheyt
niet en heeft gheweygert. want die
ſinē enighē zoē niet en heeft geſpaert
en heeft hi ōs niet alle goet daer me
de ghegeuē. Nu hebdij ghehoert
als ic vermoede ſoe hebdijt wel ghe
mercket dat deſe coniclicke iōcvrou
die wech is daer welcke ōſe geſont
maker tot ōs is ghecomē. die voert
gegaē is wt haer iōcvrouwelikē lich
aem als een brudegō wt ſinē ſlaep
camer Als wij dā houdē dē wech
dē wij indē voergaēdē ſermone begō
den te ſuecke hebdijt wel ōthouden
Soe laet ōs zeer pinē aldēliefſte brue
ders door deſen ſeluen weghe tot on
ſen heerē te comē alſo als hi door ha
er tot ōs is ghecomē. laet ōs pinen
ouermits haer die gracie gods te ver
crighen. alſo als hi door haer in ōſer
allēdicheit is ghecomē. O ghebene
dide veſter der gracien ghūne ōs dz
wij door dij moghē opclimē tot dine
ghebenedidē zone die ōs dat leuē ge
wōnē hebbeſt eñ een moeder ōſer ſa
licheyt biſt ghewordē. eñ dat hij ou
mits dij ōs wil ontfanghē die ouer
mits dij ōs is ghegheuē. Dine volco
me ſuuerheyt moet ghemade dweer
uen onſer ghebreclicheyt eñ dine ge
nama oetmoedicheyt dye gode wel
behaghede. die moet voldoē voer on
ſe ydelheyt. eñ dine ouervloedighe
liefte moet bedecken die menichuou
dicheyt ōſer ſondē eñ dyne gloriose
vruchtbaerheyt die moet ōs vrucht
baer makē vā ghoedē werckē. Onſe
lieue vrouwe ōſe middelerſe ōſe vo
erſpraecſter vſoēt ōs mit uwē zoen
eñ ſpreket voer ōs voer uwē lyeuen
kinde eñ bridget ōs voer onſen here.
o ghebenedide maria doet ons ouer
mits die gracie die ghi bij gode hebt
gheuōden ouermits die grote vordelē
der heylicheyt die ghi bi gode hebt
verdient ouermits die godlicke barm
herticheyt die ghi ons gewōnē hebt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat hi die doer v hē ghewaerdighet
heeft deelachtich te wesen onser ōsa·
lichept ende onser cranchept ōme v
ald heplichste ghebet ōs deelachtich
makē zÿnd glozieē eū zÿnd ewiger sa·
lichept. ihesus crist9 v zoen ōse heer
die bouē al is ghebenedÿt ind ewich·
hept amen. Amen.

Vā die wōdlicke verheffinghe v menschelicker naturen.

Sermoē. iij.

In der toecoemst ōs herē die
wÿ iaerlicx begaē ind hepli·
ger kerckē is dat ic dē persa·
ne aēsie des ghees die daer coēt so en
cā ic niet begripē die hoechept zÿnd
ōbegripeliker mogētheit. eū als ick
dā aēsie tot wpen dat hi coēt so en cā
ic mÿ niet te volle vwōderē die gro
tichept zÿnder waerdicheit. Wāt sō
der twiuel so vwōderē hē die hepli·
ghe enghelē dat si nu vā npeus bene·
den hē sien i mēschelicker fozmē dē si
waer god altoes bouē hē aēbedē. opē·
baerlÿcke opclimēde eū ned climēde
op des mēschen zoē. Eū als ic dā die
sake aenmercke waer om dat hi coēt
so omhelse ic als ic alder innichlicste
mach die onbegripelicke breethept
zÿnder liefte n. Ist dat ic die maniere
aēdēcke zÿnder toecoēst daer bekēne
ic in die wōdlicke grote vheffighe v
mēscheliker naturē. Wāt die daer co·
met dat is eē almachtich scepper ald
creaturē. eū hi comet tot dē mēschen.
hi comet ōme des menschē wille. eū
hi comet eē mensche. Mer daer moch
tē wÿ seggē hoe mach hi hpetē te co
mē die altoes ouer al is. Hi was ind
warelt eū die warelt is vā hē gema
ket. eū die warelt en bekēde hem nz·
ald9 so en quā hi nz die veer vā was
mer hi opēbaerde die ōbekēt was.
Eū daer om so heeft hi mēschelÿcke
forme aen genomē daermē i bekēnē
mocht die i sinē godlic wesen woēt i
eē ōtoegāckelic licht. Eū tē is zÿnder
gloziē niet cōtrari te opēbarē in sinē
beelde dat hi vā begine ghescapē he·
uet. noch tē is gode niet ōbetamelÿc
dē ghenē in sinē beelde te openbaren
die hem i sinē properē wesen niet be·
kēnē en cōsten. Eū die dē mēsche na
sinē beelde eū na zÿnd ghelikenissen
ghescapē hadde. dat hi selue mensce
woude werdē eū so dē mēschē open·
baren. Vā deser toecoēst der hogher
godlÿcker moghēthept eū vād wōd
licker groter oetmoedichept eū dper
groter lieftē eū der hoger vheffighē
der mēschelicker naturē beghaetmē
elckes iaers hoechtidelicken ind hei·
ligher karcken ghehoghenisse. Mer
of mense alsoe eens des iaers beghi
ghe dat die ghehoghenisse deser gro·
ter weldaet godes altoes bÿ ōs ble·
ue wāt dat betaemde zeer wel. Wāt
hoe grote ōwÿschept is dat. dat die
mēsche na der toecoēst sulkes groten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſe.mit enigē anderē digē hē derf be
cōmerē.eñ dat hi niet alle dic after en
laet eñ hē mit al ſinē vlite alleē bequa
me en pijnt te makē tot ſinē dienſte.
eñ i zijnd tegēwoeꝛdicheyt eñ i zijnd
tegēwoerdicheit niet alle tijtlicke di
ghē after rugge en ſet. Doch tē is al
lē mēſcē niet ghegheuē daer die pꝛo
pheet of ſegt Si ſullē opruſpē die ge
hoghenis dijnd ouuloepend ſuetich
heyt Wāt deſe gehogeniſſe en voet
niet aldē mēſcē wāt niemāt en ruſ
pet dat op.dat hi niet gheſmaect en
heeft.noch oec dat hi alleē geſmaect
en heeft.wāt dat ruſpē comet vā vol
heyt eñ van ſaticheyt Daer om die
ghene die noch weerlike heꝛtē hebbē
eñ noch weerlic leuē leydē.al iſt dat
ſi deſe godlicke gaue vā ghewoētē
mede vieren ende begaen ſi en ruſpē
daer niet vā op.wāt al iſt dꝫ ſi butē
doen als die andere.ſi doent al ſond
inichept eñ ſond begheerte wt eēder
dꝛoger gewoēte. Eñ dat noch haete
liker eñ vdoemlicker is deſe ſalighe
ghehoechniſſe der godliker ghoedti
richeyt is hē eē oerſake deꝛ vleyſcelic
heidē datmē ſiet dat ſommige men
ſchē i deſer heiliger tijt alſo zeer becō
mert zijn nyeuwe eñ coſtelike cled te
werue eñ lecker ſpiſen teghēs deſer
toecomender hoechtijt te bereyden.
recht oft onſe heer alleē ſulke dighē
vā ōs eyſchede in die hochtijt zijnd
gheboerten.ende dat hij daer waer

delicſte ontfanghen woꝛde.ende die
grote hoechtijt zijnder waerdiger ge
boerte daer waeꝛdelicſt gheeert weꝛ
de.daer deſe wtwendighe vleyſche
lijcken dinghen oueruloedelixſte be
reyt werden. Meꝛ hoeꝛt doch dꝫ hi
doeꝛ ſinen pꝛopheet daeꝛ van ſegt.
Mitten houaerdighen oghen eñ mit
ten onueꝛſadelik herte daer en wou
de ic niet mede ethen. Waer omme
wildi ghij mit alſoe gꝛoteꝛ vliticheit
tegens myne hoechtijt coſtelijcke cle
deren beꝛeyden. Jck hate alſulcken
houaeꝛdien ende ic en hebbeꝛ gheen
ghenoechten in. Waer omme mijn
liefſte bꝛueders ſidij alſoe ſoꝛchuou
dich coſtelijcke ſpijſen teghens mijn
hoechtijt te beꝛeyden. Jck veꝛdome
die welluſten des vleyſches ende ſi
en is mij niet ghenaem. Du biſte har
de ōuerſadelic vā heꝛtē idien datſtu
alſo veel eñ alſo menigheꝛhāde ſpiſen
eñ alſo lāge te voꝛē ſoꝛchuoudich biſ
te te bereiden daeꝛſtu totter noet ruſ
ticheyt dijns lichaēs mit vele min di
wel lidē ſoudeſt.dꝫ oec veel lichtelijc
keꝛ waer te weruē. Alſtu ſo mijn toe
coēſt beghaeſte dan alſoe ſcijnſte mij
te erē mit dijnd lippē mer dijn herte
is veer vā mij. Du ofenſte ſo mij nꝫ
mer dijn buyc is dijn god eñ dijn glo
rie ſal ōwādelt weꝛden in cōfuſie.
Tis temael een onſalich menſch die
de welluſt zijns lichaems eñ die eer
deſer warelt oefent voer ſinen god.

mer salich is dat volc dē die heer ha
er god is. Brueds en wilt niet bege
rē na te volgē die gheē die qualic leuē
noch en wilt gheē liefi hebbē tot die
gheē die boesheit doē. Mer aēmerct
haer eynde eñ hebbet wt heelō hertē
medelidē mit hē eñ biddet voer dye
ghene die so zeer mittē sondē becom
mert zijn, wāt dat die ōgheualllighe
mēschē so leuē dat coēt so bi dz si ver
blie zijn i harē sundē eñ god niet en be
kēnē wāt bekēdē si harē god si en sol
de dē heer der mogētheit so zwaerlic
nimermeer ōtoernē. mer wij mijn al
derliefste brueds wij en hebbē gheē
ōscult vā ōser ōwetenheit. wāt du
wije du hier biste du en hebste rā dy
ne ōwetēheit gheē ōscult Eñ wolstu
seggē datstu god nz bekēnest du sou
dest gelijc dē waerlikē mēscē logēach
tich wesen. Wāt sich en kētstu god
niet wye heeft dij dā hier gebrocht.
of hoe bistu hier gecomē. Hoe soude
mē di dz vroetmakē dine vriēde te la
tē. die wellust des lichaēs te deruen
eñ willichlic ouer te ghenē eñ te ōsa
kē al die ydelheit deser warelt. dijne
ghedachten inden ghoeden heer te
werpen. ende oec mede hem alle dy
ne sorghen te beuelen. daer di dijns
sēlues cōsciencie wel tughet datstu
niet ghoedes ymmer alsoe vele qua
des vā ōdient hebste Ic seg wye sol
de dij dat vroet hebben moghen ma
ken haddestu dat nyet gheweten
dat die heer ghoet is dē ghenē die in
hē hopē der sielē die hē suecket. Had
stu oec niet ghewetē dz die heer soet
is eñ saftmoedich eñ ouervloedich
i barmherticheyt eñ warachtich.
Eñ hoe weetstu dit altesamē dā dat
die ghoede heer niet alleē tot dij mer
in dij is ghecomē. Wij hebben ghe
leert ende weten van drierhāde toe
coemst ons heren. als totten mēschē
inden menschē eñ oec mede teghens
dē menschen Totten menschē coemt
hi sonder onderscey dē. mer soe en co
met hi niet inden menschē. noch oec
mede teghens den menschen. C
Mer want sine eerste toecoemste als
hij ghecomen is totten menschē. eñ
sine laetste toecoemst als hi comē sal
inden iēghesten daghe die menschē
te oerdelen sal openbaer zijn. C Vā
der anderde toecoemste die gheesteli
ken ende verborghen is hoer hoe hij
seluen daer van segghet C Soe wye
mij lief heuet die houdet mine woer
den. endē mijn vader sal hem lief heb
bē. eñ wij sullē tot hē comē eñ sullen
ōse wonighen bi hem maken. Hy is
salich bij wien ghi v woninghen ma
ket heer ihesu. Hi is salich in wyen
die ewige wijsheyt haer eē huys ti
mert mit seuē colūpnē Salich is die
siel die een stoel is der ewigher wijs
heyt Wye is dese. dz is die siel eens
rechtūdigē mēscē. eñ tis groet reden
wāt gerechticheit eñ recht oerdel is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

bereydighe dijns stoels. Wie isser in
ōs brueders die in zijnē herten xp̄o enē
stoel begheert te bereydē. Siet hoe
danich sidē cleederē eñ hoe danighen
tsaertsen men daer toe behouet ende
wat oerkussen. Gherechticheyt segt
hi eñ recht oerdel is die bereydinge
dijns stoels. Gherechticheyt is ene
duechde die enē ygheliken gheuet dz
hem toebehoert. Daer om gheef dzi
en enen yghelikē dat hē toebehoert.
Gheef dē ghenē die bouē dy zijn. gef
dē ghenē die di ghelijc zijn. ghef den
ghenē die onder di zijn enē yghelikē
datstu hē schuldich bist eñ so begael
te te rechte die toecoēst cristi eñ berei
dest hē enē stoel inder gherechticheit
Jc segghe datstu dē ghenē die bouē
di is gheue sulcste reuerencie eñ ghe
hoersaemheit daer dat een vā hoert
tottē hertē. dat ander tottē lichaem
vā buytē. wāt ten is niet ghenoech
dat wij alleen vā butē ghehoersaem
zijn onsen ouerstē. tē si dat wij inden
gronde ōs hertē goet geuoelē vā hē
pinē te hebbē Eñ al waert dat des o
uerstē leuē also ghebreclijc waer dat
mē dat niet wel ontschuldighen en
mochte. nochtās om des ghēēs wil
daer alle macht vā comet salmēse in
waerdicheden hebbē eñ wij sal hem
eere eñ reuerēci bewisen om die waer
dicheyt zijns ambachtes eñ des ghe
nes in welckes stedē hi staet. Voert
dē brueders daer wij met leue zijn wij

wt broederlikē eerchte sculdich mit ra
de eñ mz dade hulplic eñ bistandich
te wesē na ōs vmagē. wāt wij bege
rē datmē ōs so doe als wij des beho
uē. dz is goedē raet daer ōs onwetē
heit mede geleert werde eñ guet hul
pe ōser crāchept. Mer macht scieden
daer zijn wel sōmighe onder v die al
zwige si vā butē i hē seluē daer op āt
woerdē. wat raet mach ic minē broe
der gheuē daer ic nz een woert mede
sprekē en mach sonder orlof. eñ wat
hulp mach ic hē doen die niet doē en
mach anders dā mijn ouste mi hetē do
en. Jc āntwoerde daer op Hebt alleen
bruederlicke liefte eñ du salste wel be
uidē datstu dijn broederē te lyeue do
en salste. Jc meen datstu dinē mede
broederē nz bet radē en moghest dan
datstu mit goede exēplē hē leerste eñ
wijste wat hi doen of latē sal. so dat
hi mittē ghoedē wercke die hi in dij
siet ghetogē werde tottē doechden.
ende aldus radestu hē wat ghoet ghe
daē of ghelatē is. niet mit woerden
mer mit goede wercken. Ende hoe
mogestu dinē broed' meer goets doē
dan datstu innichlicke voer hem bid
des. ende datstu niet en versuymes
hē te berispen als hi quaet doet. endē
selue nz en doeste daer hē yemāt aen
stoetē mach mer als ēē engel des vre
den altoes sorchuoudich bist vā den
rike godes. altoes of te doen alda
er hem yemant aen stotē mach. Jst

datstu aldus/dinē bruedʼ radest wat
hi dōgē of laten sal eñ helpstu hē na di
nē v̄moghē so doestu hē datstu hem
sculdich bist. eñ en heeft niet ouer dij
te claghē. Voert meer ist sake datstu
bouē yemāt gheset biste sondʼ twifel
dē bistu sculdich goede bewarīge eñ
discipline. Ghoede bewarīge op dat
hi mach scuwē dat quaet is. discipli
ne op dat ist dat hij tniet en schuwet
niet onghecorrigeert en blive. Eñ al
ist datstu nyemāt onder di en hebste
so saltstu dese bewarighe ende deser
disciplinē an dij seluē te wercke settē
eñ dijn gheest sal dijn lichaem soe re
gerē dat die sunde daer ghene stede i
en hebbe. eñ dattet gheē wapen en
werde totter boesheit. eñ hi sal dat
oec soe onder dwanc houden dattet
vrucht der penitēcie eñ der duechdē
voert brēghe. eñ so castien dattet on
derdanich si. Mer die ghene die schul
dich zijn voer veel sielen redē te geuē
die zijn noch veel zwaerlijcker eñ sor
gheliker verbōdē. Wat sal ic dā ōge
uallighe mēsce beginnē waer sal ic mi
hene keren ist dat ic desen costelickē
schat eñ dese duerbare cleynode dye
cristus ōs heer eñ ōs god costelijcker
gerekēt heeft dā die zijn eyghē heyli
ge bloet niet wijslic eñ wel en bewa
re. Hadde ic dat bloet ōs herē dz wt
sinen wōdē vloyde doe hi henc aen
den cruce v̄gadert in een glasen vat
eñ dat met dicwijl dragē moeste. hoe
zeer soude ic hier mede begāghē we
sen dattet ymmer niet ghebroke oft
ghestort en worde. Eñ nu heb ick te
bewaren ghenomē dat daer die wij
se coepmā ymmer die wijsheyt go
des dat heylighe bloet voer gheghe
uē heeft. eñ desen alder duerbaersten
schat hebbe ic in crācken aerdē vatē
dē veel meer periculē aen staen dā dē
glasen vatē. eñ dat v̄meerdert meer
zeer mine sorghe ende minen anxtē
dat ic beyde mijns selues cōsciencie
eñ mede der gheendʼ cōscienci die mi
beuolē zijn sculdich bin te bewaren.
eñ gheen vā beydē en is mi wel kun
dich. beyde zijn si mij eē onbegripelic
ke afgrōt ende een doncker nacht eñ
nochtā wert van mij gheeyschet die
bewaringhe van beyden. eñ mi wer
det toe geropē Du bewaerdʼ wat is
in der nacht. du bewaerder wat ver
neemstu in der nacht. Ic en mach dā
niet segghē dat cayn seyde Bin ick
een bewaerder mijns brueders. mer
mij is noet dat ic oetmoedelike bely
lide mitten propheet. Ten si dat die
heer die stat behuet hi waket te v̄ge
ues diese behuedet. Ic mach nochtā
so wat onsculdes hebben. ist dat ick
doe als voer ghesegt is. dat icse be
ware alsoe ick best can die mi beuolē
zijn. eñ die disciplinen niet achter en
late Ende ist dan dz die vier daer vo
re of ghesegt is daer mede zijn. als
ghehoersaemheyt eñ reuerēcie tot dē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

prelatē eñ goet raet eñ trouwe hulp
tot ōsen mede bruedere dat der ghe
rechtichept toe behoert. so en sal die
godlijcke wijschept harē stoel ī ons
niet ōberept vidē. Eñ macht schiedē
dit moghē die ses colūpnē wesen die
de wijsschept godes op gherecht he
uet idē hupse datse heeft ghetimert
eñ die seuēde colūne mogē wi voert
sueckē. of si ōs die godlike wijscheit
oec wijsen woude. Wye mach dat
straffen of wij also als wij die ses co
colūpnē bewijst hebbē ider gherech,
ticheit die seuēde vstaē mochtē recht
oerdel wāt niet alleē gherechtichept
Mer gherechtichept eñ recht oerdel
is een bereydige dijns stoels. Wāt
siet als wij ōsen prelatē eñ ōs mede
broederē eñ dē ghenē die ond ōs zijn
gheuē dat wij enē pghelikē sculdich
zijn sal dā god oec niet wat hebben
vā ōs. Mer dat wij gode schuldich
zijn dat en cā hē nyemant te volle be
talē soe ōuuloedelijcke heeft hi sinen
barmherticheit ouer ōs v̄menichuol
dighet. wāt wij also crāck zijn. ende
alsoe veel teghēs hē misdaen hebben
eñ wij alse niet en zijn eñ hij soe vol
comen is ī hē seluē eñ ōser goede niet
en behouet. Nochtās heb ic enē horē
sprekē eñ v̄borghē dighē zijnd wijs,
hept gheopenbaert hadde. Die eer
des conincs heeft lief dat gherechte
oerdel. Niet anders en begeert hi vā
ōs alsoe veel alst ī hē is dan dat wij

belidē ōse quaethept eñ hi sal ons
om niet gherechtich maken. op dat
die gracie godes ghelouet eñ ghepri
set werde. Want der sielen beminet
god eñ hi heeftse lief die voer sinen
oghen sonder ophouden aēmercket.
eñ sonder sparen haer seluē besculdi
ghet. Eñ dat hi dit ghaerue van ōs
siet dat doet hi al om onsen wil. wāt
ist dat wij ōs seluē veroerdelen wij
en sullen sonder twiuel van hem niet
veroerdelt werden. Hier omme is
die wise man sorchuoudich in al zijn
werckē eñ hi doersietse eñ oordeltse
Die mēsche eert die waerhept die al
dat hi doet eñ al dat hi is indē state
aensiet daerse die waerhept ī heuet.
eñ dat waerlicke bekēnet eñ oetmoe
delike belidet. Hoert noch opēbaerli
ker dat na der gherechtichept dz ge
rechte oerdel vā di gheepschet wert
Als ghij al ghedaē hebt segt ōs heer
idē ewāgelio soe suldi seggē wij zijn
ōnutte knechtē Dit is dan sond twi
uel eē waerdige bereidige des stoels
der ouerster mogētheit godes dz die
mēsche altoes pine die ghebodē der
gherechtichept te houdē. eñ nochtās
hē seluē altoes een onnutte ende een
onwaerdich knecht te rekenen.

Hoe die toecoēst ōs herē wel is
waerdich te begaen mit alder inich
hept onser herten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Sermoen.iiij.

Mine lieue brueders tis wel
waerdich dat ghij mit aller
innichept uwes hertes waer
delic begaert die toecoēſt ōs herē end̄
dat ghi grote genuecht ſult hebbē in
deſer godliker troeſtige. eū dz ghi v
zeer v̄ wōderē ſult iō wōdliker gro
ter waerdicheit godes. eū dz ghi oec
zeer ōtſtekē ſult werdē vād groter li
eften godes. eū niet alleen en ſuldij
aēdencken die toecoēſt ōs heren als
hi ghecomen is te ſueckē ende ſalich
te maken dat verlozē was. Mer oec
ſuldi altoes i uwē hertē hebben end̄
aendenckē die toecoemſt als hi comē
ſal ōs tot hē te nemē daer hi ſelue is.
Och of ghij altoes in uwē ghedach
ten becōmert woudet weſen mit de
ſen tweē toecoēſten ōs herē ſond̄ op
houdē oūleggēde in uwē hertē wat
hi ōs al ghoedes heuet ghedaen in
zijnder eerſter toecoēſt. eū hoe groete
ghoede hi ōs heeft ghelouet in zijnd̄
ander toecoemſt. Och ofte ghij ſuet
lijc ruſten ende ſlapen woudet tuſſcē
deſen tween deelen. Dit machmen
hyetē die twe armē des brudegoms
daer die brupt ſuetelijc i ruſte doe ſi
ſeyde Sijn luchter arm is mij onder
mijn hoeft eū zijn rechter arm ombhel
ſet mij. Wāt an zijn luchter ſide als
wij op eē and̄ ſtede leſen zijn rijcheit
eū glorie. eū an zijn rechter ſide is lāc
hept des leuēs. Ghij adās kind̄ die

zeer ghierich zijt ende na grote digē
ſtaet wat is v mit deſer tijtlicker eū
aertſcher rijchept eū mit deſer corter
glorien. die alle niet warachtich zijn
eū v niet toe en behozen. Siluer end̄
gout wat iſt and̄s dā witte eū roede
aerde die oūmits dwalinge der men
ſchē coſtel gherekēt werden. Is die
rijchept die ghi ſchijnt te hebbē uwe
ſo nemetſe mit v als ghi van hier va
ren ſult. Mer als daer gheſcreuē ſta
et inden ſalm. Die menſce als hi ſter
uet en nemet deſe dighen niet mz hē
noch zijn glorie die en volghet hē nz
onder die aerde. daer omme en zijn
deſe tijtlijcke ghoede van buytē ghe
ne warachtighe rijchept mer die in
wēdighe dogheden die de cōſciencie
mit haer draghet die maken die ſiel
ewelijcke rijck. Oec ſegt die apoſtel
vād warachtigher glozie. Onſe glo
rie is dat ghetuych ōſer cōſciencien.
Dat is warachtighe glorie die coēt
vanden gheeſt der waerhept als die
heylighe gheeſt ōſen gheeſte getuge
gheuet dat wij kindeer godes zijn.
Mer die glorie die de menſchē malcā
der gheuē die de glozie die vā gode
comet niet en achten die is ydel end̄
die kinder der menſchen zijn ydel.
Du biſte alte dwaes o menſche dye
dinen ſchat verghaderſte in enen ver
ſcoerden ſack ende dine rijchept ſet
ſte in anderen luden mōde. Weetſtu
niet dat deſe kyſtē gheen ſlot en heb

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

bē Si doē altezeer veel wijſlicker die
haren ſchat bi hē houdē eñ dē ãderē
luden niet en beuelē. Sullen ſi deſen
ſcat altoes houdē ſullē ſi dē altoes bi
hē huedē. die tijt ſal comē dat die ver
borghēthept des hertē alle te ſamen
zeer kondich ende oec mede gheopē
baert ſal werden. ende oock mede al
le die ſaken ende al die dinghen dye
omme glorien wille deſer warelt ge
toent zijn gheweeſt die en ſullē daer
dan niet gheſien noch oec mede ghe
openbaert werden nocht men en ſal
ſe daer niet kondich maken.

Aldus mijne lieue brueders ſoe
quamet bij dat die lampen der dwa
ſer ioncvrouwen wt ghinghen. endē
die haer loen hier inder aerden ontfã
ghen hadden die en kende die heer
niet ymmers ſo en woude hi haer nz
bekennen Hier omme ſoe iſt dat ic
v ſegghe mijn alderlieſſte ende mijn
ghemijnde brueders dattet nut is he
uet men wat ghoedes datmen dz lie
uer pijn te bedecken ende oec te hue
den dan dat opelijckē te toenē. Wãt
ſo pleghē arme broetbidders te doē.
als ſi aelmiſſen biddē vãdē rijckē lu
dē hebbē ſi goede cledē ſi en latiſe niet
ſien mer ſi toenē haer naecte leden eñ
andē zerichedē op dat ſi dē miſchē be
weghē mogē tot barmherticheden.
Deſen regel hielt die pubblicaē vele
bet in ſinē ghebede dan die phariſeꝰ
dede. eñ daer ōme ghinc hi vten tem
pel gherechtuaerdiget bouē dē pha
rizeen. Die tijt is ghecomē brueders
dattet oerdel beghīnen ſal vandē hu
ſe godes. eñ wat ſal dat eynde weſē
der gheender die den heyligē ewan
gelio niet ghehoerſaem en zijn. Wat
oerdel ſal ouer den ghaen die ī deſen
oerdel niet en ſtaen. Soe wije dz niet
gheoerdelt en wil weſen inden oer
del dat nu in deſer tijt gheſciet. daer
die price deſer warelt wt gheworpē
wert die mach wachtē ymmers mit
grote vreeſen ōtvruchten dat vuaer
like oerdel daer hi mit ſinē pricē wt
ſal gheworpen werdē. in die vterſte
duyſterniſſen. Mer iſt dat wij nu cla
erlicke gheoerdelt werdē ſoe mogen
wij wel mit ghoeden betrouwen ū
wachtende weſen onſen gheſontma
ker ōſen lieuen heer iheſum criſtum.
die weder makē ſal dat lichaem ōſer
oetmoedicheyt ende ſal dat ghelijck
maken dē lichame zijnder claerheyt.
Dan ſullen die rechtuaerdighe blinc
ken ende ſullen ſien beyde gheleerde
ende ōgheleerde. Sij ſullen blenckē
als die zōne inden rijcke haers vadēs
ende die claerheyt der zonnen ſal dã
ſeuenvoudich weſen als dat lichte
van ſeuen daghen. Dan ſal comen
onſe gheſontmaker iheſus endē hi ſal
weder maken dat lichaem onſer oet
moedicheyt. ende ghelijcken dē licha
me zijnder claerheyt. iſt dan dattet
eerſten weder ghemaecket werde.

en̄ ghelijket der oetmoedicheit zijns
heren Hier om ſeyde hi leert van mij
wāt ic ſachtmoedich bin en̄ oetmoe
dich vā hertē. In deſen woerdē ons
herē mogeſtu merckē dat die oetmoe
dichept twyerhande is. ¶ Die een is
idē bekēne der waerhept. die and' is
ī wilicker begeerte der dogeden dat
ōs heer hier hiet oetmoedichept des
hertē. Ind' eerſter oetmoedichept be
kēnē wi ōs ſeluē. als dat wij niet en
zijn. en̄ deſe lerē wij wt ōs ſeluē end'
wt ōs ſelues crāchept. Oūmits der
ander oetmoedichept tredē wij dye
glorie deſer warelt ond' ōſen voeten
en̄ deſe and' oetmoedichept lerē wij
vādē ghenē die hē ſeluē veroetmoedi
ghet heuet en̄ heuet aēghenomē dye
forme eēs knechtes. en̄ doe hē die lu
de ſochtē dat ſi hē coninc woudē ma
kē vloet hi vā hēludē. mer doe ſi hem
ſochtē tot alſo groter v'ſmadelijcker
paſſien des cruces doe quā hi hē wil
lichlic te ghemoet en̄ ghaf hē ſeluen
daer toe ouer. Daer ōme iſt dat wij
ruſten willen tuſſchen deſen tween
deelen dat is tuſſchen deſen tween
toecoemſten ōs herē ſoe ſullē ōſe vlo
ghele vederen ſiluere weſen. ſoe dat
wij die forme der duechdē die criſtꝰ
iheſus mit woerdē en̄ mit werckē te
ghēwoerdich idē vleyſche ōs heuet
gheleert ōs ſullē pinē te houdē. wāt
inde ſiluer en wert niet ōbetamelijc
ſine mēſchept beteykēt alſo als iden

goude ſine godhept beteykēt wert.
Hier om al ōſe duechdē zijn alſo veer
vād' rechter warachtiger doechden.
als ſi veer zijn vād' formē die ōs ihe
ſus criſtus ōs heer en̄ ōs god in hē
ſeluē heeft beweſen en̄ al ōſe vederē
en zijn ōs van gheēder waerden en
werdenſe niet vā hē verſiluert. Die
armoede is ene ſcone veder daermē
alſoe gherighe idē hemel mede vlie
gen mach. wāt die doghedē die daer
nae volgen wert die ſalicheit als toe
comēde gelouet. mer der armoedē en
louet hi niet als ī toecomēden tiden.
mer hi gheuet haer teghēwoerdelijc
ke en̄ ſegt. dat rijc der hemelen is ha
re daer hi dē anderē als toecomende
ſegt ſi ſullen ghetroeſt werdē. ſi ſullē
gheſadet werdē. en̄ ſo voert vādē an
derē. Mer wij ſien ſommige menſchē
die totter heyliger armoedē lieft ſchi
nē te hebbē. mer haddē ſi die ghewa
re duechde der armoedē ſi en ſouden
alſo cleynmoedich niet weſen ī harē
armoedē en̄ als ſi wat ghebrecs moe
tē lidē. wāt ſi vā ōſen here conighen
ghehetē zijn. en̄ conighe des hemels
Sulcke mēſchē willē wel arm hyetē
op ſulcke voerwaerde dat hē gheēs
dīghes en ghebreke. Sōmige mēſcē
willē oec wel ſachtmoedich heten al
ſo lāge als daer niet en gheſchiet an
ders dan zijt hebbē willen. mer hoe
veer dat ſi noch zijn vād' ghewaerd'
ſaftmoedichept dat v'neemtmē wel

als daer yet ghedaen wert andērs dã
zijt woudē hebbē. Hoe sal sulcke saft
moedicheyt die aerde erfelic besittē
die al te nyete ghaet eer si comet tot
ter erfullen. Ic sie oec sommighe die
screyen mer waert dat die tranē uter
hertē quamen si en soudē so lichtelijc
niet v̄wādelt werden ī lichtuaerdic
heden ende in lachen. mer als ic sye
dat ouerū loedelicker die ydele ende
lichtuaerdighe woerde voert comen
den eerst die tranē daden soe en ver
woede ic niet dz sulcken tranen dye
godlijcke troest ghelouet. si die alsoe
gherigē die wtwendighe troesten ī
snoden dīghen suecken en̄ ōtfangen
Voert so zijn daer sommighe andere
die also naernstich zijn tegens ander
menschen ghebreke dat si wel soudē
schinen te hōghezen na die gherech
ticheyt. hadden si oec sulcke naetstic
heyt tegens haers selues ghebreke
licheyt. mer twierhāde ghewichten
te hebben dat mishaget den heere.
wāt tegens ander menschen sunden
zijn si zeer naetstich mer haer selues
ghebreken en willen si alsoe niet an
sien noch pinen te beteren.

¶ Noch zijn daer wel sommighen
menschen die zeer barmhertich schy
nen te wesen alsoe lāghe alst hem nz
en derf costen. en̄ het misdūcket hem
zeer alsmen enen yghelijcken niet en
gheuet al dat hi begheert hoe hi self
al sine ghadighe vol hebbe. Mer wa
ren si recht barmhertich si en souden
hem seluen ende al dat si haddē daer
in niet sparen ende als si niet en had
den te gheuen soe souden si doch dē
ghenen die teghens hem haddē mis
daen ghoedertierlicke dat v̄gheuen
en̄ hem suet ghelaet thoenen en̄ goe
de woerde gheuen dz een vāden bes
ten ghauen is daer si mede tot berou
trecken solden die quaet gedaen had
den ende die ghene die si wisten ī sō
den te wesen daer souden si medeli
den mede hebben. en̄ souden daer in
nichlijc voer biddē. Alst alsoe niet en
is soe en is haer barmhertichēyt vā
gheender waerden. en̄ dats te duch
ten dat hem gheen barmhertichēyt
ghescieden en sal. Item sommige be
liden zeer openlijcke haer sonden so
datmen meynen mochte dat si daer
mede haer herten reynighen souden
willen. wāt ouermits oetmoedich be
liden der sōden wert dat hert ende
die siele ghereyniget. mer dat quade
dat si vā hem seluen willichlicke seg
ghen dat en mogen si niet liden dat
tet yemāt anders segghe. Waert dz
si inder waerheit die gerechte waer
heyt beminde en̄ vā binnen gher y
niget te werden. si soudense lief heb
ben die hem haer onreynichheyt be
kent makedē. ¶ Noch zijn daer som
mighe andere luden die als si syen
datter yemāt toornzeden is ofte ghe
moyet wert zeer sorchuoldich zijn dē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

te vredē te makē soe dat si wel salige
vredemakers soudē mogē hietē . ten
waer dat als si selue waer mede ghe
ruert werdē of als hē wat misdaen
wert dat mēse dan alder qualicste te
vreden mach maken. ende haers sel
ues thoerne alder qualicste connē be
dwigē . Daer ōme lieue broeds laet
ōs ōse vederē ōsiluerē in dē leuē eñ i
der lerighe ōs liefs herē ihū cristi. al
soe als die heylige martelaers hare
sioelē ghewassen hebben in den bloe
de ōs herē ihū xpi. eñ i zijnd heiliger
passien. laet ōs pinē nae te volghen
alsoe veel als wij mogē dē ghenē die
also zeer die armoede lief ghehat he
uet. dat hi al hadde in sinē hādē alle
die eynden vā aertrijck eñ al dz daer
in is. nochtās niet en hadde daer hij
zijn hoeft op rustē mochte. Daer wij
oec vā lesen dat sine discipulē die hē
nae volgheden vā grotē hōger doe si
anders niet en haddē te ethē die ade
rē optē velden of brakē als si doer dz
saet ghigen. eñ wreuēse tusschē harē
hāden eñ athē dat saet daer van. die
als een scaep totter doot ghelept is.
eñ als een lam dat sinē mōt niet opē
en luket alsmēt scheert. Daer wij vā
lesen dat hi ouer lazarus screyde. ende
ouer die stat iherusalem die verderft
soude werdē. eñ i zijn ghebedē al dē
nacht ouer wakede. Mer nergent en
lesen wij dat hi lachede of hē lichtua
erdelikē toēde . Hi hadde hōger nad

gherechtichept . Wāt daer hi seluen
ghene sundē en hadde . soe heeft hij
nochtās also grote beterighe gedaen
voer onse sundē. Hier vā wast dat hi
hāgende ind crucē seyde my dorstet
wāt gherechtichept was aldermeest
te daer hē nae dorste. Eñ daer om en
twiuelde hē daer niet aen te steruen
voer zijn vyandē. eñ hi bat voer den
ghenē die hē cruustē. Die nye sunde
en dede. eñ als hi vādē bosen mensce
beteghē was dat heeft hi gue telickē
laten heen ghaē. Eñ op dat hi dē son
dighē mēschē mit sinē hemelschē vad
vsoenen soude soe heuet hi also veel
gheleden .

Hoe dat ōs niet onbekent en sal
zijn die visiterighe ōs herē .

Sermoen. v .

IC begheer mijne lieue brue
ders dat v niet ōbekent en
si die tijt uwer visiterighen
eñ mede hoe dat ghij oec in deser tijt
vā gode werdet ghevisiteert . Wāt
dese tijt hoert sondlighe dē zyelē toe
eñ niet den lichamē. Wāt die siel ve
le edeler is dan dat lichaē . eñ daerō
natuerlike redē dat eyschet dat wij
daer meer sorchuoudich voer sullen
wesē dā voer dat lichaem. Eñ ooc ist
behoorlic dat die siel eerst wed gema
ket sal wordē wāt die eerst geuallē
is. Wāt doe die siel gheuallē was ī
misdaet eñ in schult. dat was die sa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ke dattet lichaē viel ī pinē. Immers
willē wij ī xp̄ristus ledē gheuōdē wer
den soe ist grote redē dat wij ōs ho
uet sullē pinen na te volgē. eñ dz wij
voer alle dinc tē eerstē sullē sorchuou
dich wesen ōsē sielē salich te maken
daer ōse heer om ind warelt is gero
mē eñ dat sondighe zijn botscap was
die sielē ghesont te maken. ¶ Die sor
ghe onses lichames dat ghesont eñ
salich te maken laet ōs noch op settē
hē tot dyer tijt dat ōs heer comē sal
om die lichamen te verwecken ende
die oec salich te maken daer die apos
tel vā segt Wij verwachten ōsen sa
lichmaker onsen heer ihesum cristū.
die weder makē sal dat lichaem ōser
oetmoedicheyt eñ sal dat ghelijc ma
ken den lichame zijnd godliker claer
heyt. In zijnd eerster toecoēst ropet
sinte iohānes baptista als een voer
bode die waerlike zijn voerbode eñ
zijn voerloper was. Siet segt hi dat
lam gods siet die ofnemet die sundē
der warelt. Hi en segt niet die ofneēt
die siectē des lichaēs eñ ongheualle
mer die sunden dat zijn die siecten d
sielen. daer die sielen oec van steruen
Siet die ofnemet die sunden der wa
relt. Waer vā nemet hijse. sond twij
uel vandē hādē. vādē ogē vāden hal
se. eñ tē laetstē alte samē vā aldē vleij
sche dat vol sundē is. ¶ Hi neēt dye
sunden of vādē hādē als hi ōs goed
tierlijcke vgeuet al die sundē die wij
ghedaen hebben Hi neēt se oec vāden
oghē. als hi die menighe des mēscē
puer eñ recht maket Hi neēt se vādē
halse als hi ōs vlost vā die ghewel
dighe heerscappie der sunden als d
ghescreuē staet. Du hebste vwōnen
die moghētheyt des geweldighen
bescatters als inden daghe madian
Eñ op eē ander stede staet ghescreuē
dat inc sal vuulen ouūmits die olye.
Eñ die apostel segt Dat die sunde
niet en regnere in uwē sterfelijcken
lichaem. Eñ op een āder stede segt
die selue apostel. Ic weet datter niet
ghoedes in mij en is. dat is in mynē
vleyssche. Eñ noch op eē āder stede.
Ic ōsalighe mensche wye sel mij ver
lossen vādē lichame deser doot. wāt
hi wiste wel dz hi niet eer vlost wer
dē en mocht vād boser wortel d qua
der begheerlicheyt die indē vleysce
gheuestighet was. eñ vāder euwen
der sondē die i ōsen ledē is eer hi vā
den lichaem ōtbōden worde. Eñ da
er om begeerde hi ōtbōdē te werden
eñ mit cristo te wesen. Wāt hi wiste
wel dz die sunde die ōs scheyde vā
ōsen gode niet te mael of ghenomen
en mochte werdē eer wij vāden lich
ame vlost werden. Ghij hebt wel
ghehoert vā enē mēsche dē ōs heer v
loste vāden bosen gheest datten dye
bose gheest ter aerdē werp eñ te ma
le zeer quelde eer hi daer wt rūmen
woude. Also seg ic v dat die manier

vā ſundē die ōs alſo menichweruen
quellet eñ moylic is. ic ſegge de wel
luſt des vleyſches eñ die quade ghe
neyghelicheit men ſalſe verdꝛucken
datmē oūmits die hulpe godes wel
mach op datſe i ōs niet en regnyere.
eñ op dat wÿ ōſe ledē niet en gheuē
tot wapenē der boeſſcheyt eñ dˀ ſun
dē. eñ ſo en iſſer ghene v̇domeniſſen
dē ghenē die bliuē i xpō ihū. mer wi
en ſullē dair niet volcomelic vā v̇loſt
werdē dā i ōſer doot. als wÿ ſoe ghe
quellet weꝛdē dat die ſiel vādē licha
me v̇ſcepet. Siet nu hebbē wÿ ge
hoert die ſake waer om criſtꝰ gheco
mē is. dat een ygelic kerſtē mēſce ſal
voer oghē hebbē. ¶ Hier om o lichaē
en wil dÿ niet v̇haeſtē eñ en wil niet
voercomē dinē rechtē tÿt. du mogeſt
nu wel hiderē die ſalicheyt dÿnˀ ſie
len. mer dÿn ſelfs ſalicheyt en mach
ſtu noch niet werckē. Elck dic moet
zÿn tÿt hebbē. Lide nu dat dÿn ſiele
nu arbeyde ōme haere ſalicheyt. ym
mers arbeyde nv mit haer. Wāt iſt
datſtu mede lideſt ſo ſaltu mede ver
blidē eñ mede regnerē. Wāt hoe ve
le datſtu hiderſte in dat wedˀmaken
dÿnˀ ſielē alſo veel hidˀſtu dÿ ſeluen.
wāt du en mogeſte niet wedˀ ghema
ket werdē. eer god ſiet dat zÿn beelt
i dÿnˀ ſielē weder ghemaect is. ¶ O
du lichaē du hebſte nv i dÿ ene edelē
ghaſt die oec zeeꝛ edel is eñ al dine ſa
licheyt is dÿ ghelegē aen ſine ſaliche
dē. bewÿs daer ōme grote ere dinen
gꝛotē edelē ghaſt. Du woēſte in dÿn
eygē lāt meꝛ dine ſiel is hier vꝛeemdˀ
eñ ellēdich wt haer eyghē lāt. eñ ſi is
bÿ di gheherbeꝛget. Ic bids dÿ wat
huyſmā iſſeꝛ. waert ſake datter een
groet edel mā bÿ hē herbergē wolde
ſoude hi niet gaerne i enē hoec vā ſi
nē huyſe ok i die aſſchē ruſten op dat
die eerbare gaſt zÿn ghemac ymmer
wel hadde eñ eerwaerdelike ōtfāgē
ſoude werdē. Doe du oec alſoe eñ en
acht niet wat ōgemacs te lidē of wꝛ
v̇dꝛiets op datſtu dinē gaſt eerwaer
delic mogeſt hātere als hē wel toe be
hoert ¶ Tis di gꝛote ere datſtu nv om
ſinē wille wat ōderē lides. Deſē gaſt
en wil niet v̇ſmadē noch ſnode reke
nē om des wil dat hi i vꝛemdē lāden
is. Sich an wat dÿ al goets gheſciet
oūmits deſen ghaſt. vā ſinē teghen
woeꝛdicheyt coemtet dinē ogē dat ſi
ſien mogē. dinē oꝛen dat ſi mogē hoe
rē. dÿnˀ tōgē dꝛ ſi mach ſpꝛekē. eñ di
nē mōde die ſmaec der ſpiſen. eñ alſo
voert alle dine ledē dat ſi hē roeꝛen
eñ beuoelē moghē. Al datter leuēdi
ghe i di is eñ al datſtu voelē of v̇ſtaē
moghelte. eñ al die cierheyt die in di
is alteſamē coemtet dÿ vā deſen gaſt
dat is vā deſer ellēdiger ſielen. Wāt
als ſi dÿ laet eñ vā dÿ ghaet ſo wert
ſtu wel gheware hoe veel goedes dꝛ
dÿ ꝛ ā haerdˀ tegēwoerdicheyt ghe
ſciede. Wāt alte hādes als die ſiel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vtẽ lichaem ůſchey dẽ is ſoe en cã de
tõge niet ſpzekẽ. die ogẽ en cõnẽ niet
ſien. die ozẽ niet hozẽ. al dat lichaem
wert ſtijf eñ dat aenſicht wert bleeck.
Eñ niet lãge daer nae ſo wert al dat
lichaem ſtinckẽde eñ al die ſcoẽhey t
wert ůwãdelt in etter eñ in vulnis
Waer om wiltſtu dã om enige tijtlic
ke ghenuechte dinẽ gaſt bedzouẽ oft
mogelic weſen daerſtu niet niets voe
lẽ noch ůſtaẽ en cõſte ten moet dij al
vã hẽ comẽ. Endẽ coemt di dus veel
goedes vã hẽ daer hi ellendich is eñ
ůwerpẽ als eẽ viant vãdẽ aenſichten
zijns herẽ hoe veel ghoedes ſal hi di
dan doen als hi weder i gracien ont
fãghẽ wert vã ſinẽ heer En wil daer
om niet o lichãẽ hinderẽ deſe verſoe
nighe want di mach daer veel goets
van comẽ. Set dij verduldelike ym
mer ghaerne tot al te doen ende te li
dẽ dz tot deſer ůſoenige helpẽ mach
eñ en wil niet voerbi laten ghaẽ dat
hier toe dyenẽ mach. Spzeec tot dij
nẽ ghaſte die heer ſal dijnẽ noch ghe
dachtẽ weſen eñ ſal dij wedẽ ſettẽ in
dinẽ eerſtẽ grade. dã wers mijnẽ ge
dachtich. Hi ſal ſonder twiuel dijnẽ
ghedẽckẽ in allẽ ghoede iſt datſtu hẽ
nu ghetrouwe eñ õderdanich zijſte.
Eñ alſtu comeſt bi ſinẽ heer hi ſal dã
trouwelijc ſpzekẽ voer ſinẽ waerde
eñ hi ſal ſeggẽ O heer heer doe ic v
knecht om mijnẽ mildaet wil ůdze
nẽ was vã ůwen oghen. doe waſſer
een arm man daer ic bi gheherbergt
was die mi grote ghoedertierenheyt
bewiſede nu bid ic dat mijn heer hẽ
voer mij die weldaet wil loenẽ. wãt
tẽ eerſtẽ ſo leyde hi mi voer al dat hij
hadde. eñ daer na ghaf hi hẽ ſeluen
alteſamẽ tot mijnder behoef eñ hi en
heuet niet gheſpaert daer hi mi met
dienẽ mochte. mit veel vaſtẽs eñ wa
kens eñ arbeidens ſondẽ ophoudẽ in
menigẽ hõger ende dozſt. i coudẽ eñ
in naectheẽe. Wat wil ic ſeggẽ ſondẽ
twiuel die ſcrift en ſalder niet om lie
gẽ die heer ſal doen dẽ wille der gee
der die hẽ ontſien. eñ hi ſal verhozen
haer ghebet. Och offſtu mochſte ſma
ken die ſueticheit eñ yets wat moch
tes vermoedẽ vã dyer groter glozie.
Tis wõdẽ dat ic ſeggen wil eñ noch
tãs iſt waer endẽ gheẽ ghelouich mẽ
ſche en twijuelt daer aen. Die heer
der herẽ die heer aldẽ hemelſcer craf
tẽ die conic der ewiger glozie ſal ſelf
nedẽ comẽ om onſe lichamẽ weder te
maken eñ te geliken dẽ lichame zijn
der claerheyt. Och hoe groet ſal dye
glozi weſen hoe õtſpzekelike vzolic
heyt ſal daer weſen. als die ſcepper
alre creaturẽ die om die ſielen rech ũ
dich eñ ſalich te maken eerſt oetmoe
dich ende õbekent quam i deſer wa
relt om dij õgheuallighe ſnode vley
ſche te glozificerẽ in alſoe groter mo
ghẽtheyt ende glozi openbaerliken
comen ſal. niet in crancheden mer in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

alſo groter glorië eñ claerhedē. Wie
ſal te volle mogē deckē den dach zijn
der toecoemſtē als hi mit alſo groten
volheyt des lichtes ſal comē. eñ die
enghelē hem voergaen ſullen eñ mit
haren baſunē die dodē op verweckē
ſullen vter aerden. eñ te ſamē opghe
nomē ſullē werden inder lucht te ge
moete onſen lieuē heer ihū criſto.

Hoe langhe ſal dit ongheuallighe
vleyſch dit dwaſe eñ blinde vleyſch
dat alſoe ōmate ſot is deſe ōghancli
ke eñ ſcadelike ghenuechte eñ troeſ
ten ſueckē eñ begheren. eñ daer niet
en wil te tide voer ſorgē dattet moch
te ōworpen werden eñ onweerdich
ghereket der ewiger glorien. eñ mō
ewigher pinē ghecruuſt te werden.
Niet ſoe ic biddes v mijn lieue brue
ders niet ſoe Jmmers latet onſer ſie
len ghenogelic weſen dit ouer te dēc
ken ſoe dat ōs vleyſch ruſte i goeden
hope ōwachtēde dē gheſōtmaker ō
ſen heer iheſum criſtū. die ōs vleyſc
wed makē ſal eñ ghelikē den lichaē
zijnder claerheyt. Wāt dus ſegt die
propheet Mijn ſiel dorſt i dij hoe me
nichuoudelic begeerde di mijn vleyſ
Die ſiel des prophetē begeerde zeer
die eerſte toecōeſt des herē. wāt ſi dz
wel wiſt dat ſi daer mede ōloſt ſou
de werdē. mer noch veel meer begeer
de zijn vleyſch die laetſte glorificeri
ghe. Wāt dā ſullen alle ōs begeertē
ōuullet werdē. ende al die aerde ſal
vol weſen vāder hoger mogētheyt
godes. Tot welcker glorie tot welc
ker ſalicheyt tot welckē vrede die al
len ſinnē bouē gaet ōs moet bringhē
ſine grote barmhertic heit. eñ en laet
ōs niet cōfuus werden in onſen ver
wachten die gheſōntmaker die wij
verbeyden iheſus criſtus ōs heer de
ghebenedijt moet weſen mō ewich
heyt. Amen.

Jſt dat wij die toecoemſt ōs
heren begaen mit innicheyt ōſer her
ten ſoe en doen wij anders niet dan
wij ſculdich zijn.

Sermoen. vi.

IS t dat wij innichlick begaē
die weerde toecoemſt ōs he
ren ſo doen wij alſt vā recht
behoert. Wāt die ghoede heer en is
niet alleen tot ōs ghecomē mer hi is
properlikē om ōſen wille ghecomen
die ōſer ghoede niet en behouet. mer
die groetheyt zijnd eerwaerdicheyt
bewiſet ōſe grote noetrufticheit. Eñ
niet alleen ſo en bekentmē die groet
heyt ōſer ſiecten wt dier coſtelijcker
medicinen die daer toe wert ghebeſe
ghet mer oec bekennē wi die menich
uoudicheyt ōſer ſiecten vter menich
uoudiger medicinen die daer tegens
wert ghedaen. Wāt waer ōme ſou
de god ghegheuē hebben alſoe meni
gherāde gracie hadde ōſe noetruftic
heyt ſoe menichuoudich niet geweeſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Mer al onse behouichedē eñ noetruf
tichedē die wij alle daghen in ōs sel
uē onderuiden eñ ghewaren werdē
die en zijn in een sermoē niet te begri
pē eñ daer van te sprekē als die mate
rie wel schijnt te eyschē dat en is ōs
niet wel moghelic. doch so comēder
wy drie voer die ghemeelic allē men
schē schinē an te ghaē. Wāt niemant
en isser vā ōs allē die niets ghoedes
rades behouich en is vā gode. eñ dat
hē god te hulpe come eñ dat hē god
vā aldhāde quaet bescherme. want
sond twifel dese drierhāde ōghevallichedē zijn ghemeē allē menschē. eñ
wye wij zijn die noch in deser ellen
dichept zijn. eñ iudē scheme des doe
des in deser lichameliker cranchept
in deser stede der becorige. ist dz wij
te rechte aēsien willē al te samē arbei
dē wij iāmerlikē in deser drierhāden
ōghevallichept so dat wij zeer lichte
lic vlept eñ bedroghē werdē. Eñ dz
wij oec zeer weeclicken eñ teder zijn
ghoede werckē te doen. eñ alsmē dat
quade wederstaen sal soe en werden
wij niet starc noch vroem ghevōden
Sullē wij wijslic ondscheiden tussē
dat ghoede eñ dat quade wij werdē
lichtelic bedrogē. so dat wij dat qua
de vkyesen voer dat ghoede. of dat
mynre ghoet voer dat mere. Willen
wij wat ghoedes doen dat ōs duct
dattet ghoet ghedaē is wij gebrekē
lichtelijc soe dattet ōs alte suer wert
eñ wij latē af. Eñ als wij ōs settē te
ghēs dat quade so werden wij al te
lichtelijcken verwōnē. Dus so is ōs
an allē sidē noet die toecoēst ōs ghe
sontmakers eñ alle dē ghenē die dus
becōmert zijn mit deser drierhāde on
ghevallichept. eñ die in hē seluē bekē
nē die mogē wel begherē wt al hare
hertē die waerdighe toecoemst cristi
Eñ och of hi soe in ōs comē woude.
dat hi wt zijnd ōtsprekelicker ghoe
dertirēhept sine wonige i ōs maken
woude ovmits dē ghelove eñ onser
blinthept vlichte eñ gheuē ōs rechte
verstant eñ bekēnisse te ondscepden
tusschen ghoet ende quaet. eñ stadeli
ke in ōs bliuē woude eñ helpē onser
cranchept soe dat wij mochtē doē dz
wij wistē ghoet te wesen. eñ voert ō
se voervechter woude wesen teghēs
alle ōse vianden die ōs hinderē wil
lē eñ oftreckē vāden ghoede dat wij
ghaerne doen souden. Wāt is hi in
ōs wie mach ōs dā bedriegen. Wāt
hi is dat licht der werelt. Is hi mit
ōs wat en vmoghē wi dā niet. indē
dat ons starcket cristus. Wāt sinte
paul9 segt Ic vmach alle dinc inden
ghenen die mij starcket crist9. Is hi
voer ōs wye mach teghen ons wesē
eñ wye mach hem verwinen. Hij is
een wijs raetsmā die niet bedrogē
en mach werden eñ hi oeck niemant
en begeert te bedrieghen. Hi is een
starck hulper ende voervechter dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

nymmermeer moede en wert. Hi is
een crachtich patroen eñ beschermer
die haestelic dē bosen gheest te tredet
ond' sine voetē eñ alle sine boese tym
merighe lichtelike te breken cā. Eñ
dat hi alle dese dighen vermach des
en derf hē niemant verwonderen.
wāt hi is die ewige wijschept gods
die altijt wel berept is te leren dē on
wisen. Hi is die almachtighe ewige
mogentheyt godes die ghene die ōt
brekē starc can makē eñ die in enigen
noede zijn daer wt te verlossen.

¶ Tot desen wisen leerd' lieue brue
ders laet ōs lopen i alle ōsen beradē
Desen starken hulpez laet altoes an
roepen i al dat wij doen sullen. De
sen aldigetroutsten voeruechter laet
ōs i al ōsen striden eñ noeden vrilijc
ōse sielen beuelen. Die daerom i der
warelt ghecomen is dz hi iden men
schen wonen soude eñ i hē rusten en
de mitten menschen wanderen ende
arbeyden soude. voer den menschen
hem setten ende voeruechten soude
Onse blintheyt verlichten soude. eñ
ōsen arbeyt ōs helpen draghen. end'
wt allen onsen periculen ons verlos
sen soude. A.m.e.n

¶ Itē opten heylighen kerstauont
seuen sermonen.

¶ Hoe dat die mensche god is meer
sculdich te louen ende te bedancken
dan enich ander creatuer.

Sermoen. I.

DAer is ghehoert ene stem
me der blijscappen i ōser
aerden. ene stemme d'yer
hogher vrolicheyt ende
der ewigher salicheit isser ghehoert
inder tabernaculen der sondarē. Da
er is ghehoert een ghoet woert end'
een troestelic woert dz vol ghenuech
licheden is. eñ waerdich is alder ōt
fanclicheyt. Ghij berghen louet mit
volhertelicker bliscap den herē. ende
alle houten der bosschen slaet vā gro
ten bliscappē v hādē te samē voer dz
aēsicht des herē. wāt hi coemt Hoert
ghij hemelē eñ die aerde ōneme mit
haren oren. eñ verwōdert v indē lo
ue godes alle creaturē. mer aldermeest
du mēsche Jhesus cristꝰ die zoen go
des wert ghe borē in bethlehē iude.
wye mach so stenighē hert hebbē de
zijn siel niet smoutēde geworde en is
in desen woerdē. Wat mochtmē ōs
boetscappen dat ōs soeter mocht we
sen wat mochtmē ōs prisen dat ons
ghenuchliker mocht wesen te horen
wat isser ye sulckes ghehoert. Wat
heeft die warelt ye des ghelikes ōt
fāghen Jhesus cristꝰ die zoen gods
wert ghe borē in bethlehē iude O ge
boerte die onbeulect was i alder hey
licheyt eerwaerdich alder warelt eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ dē menschē zeer minlijc eñ begherlijc om die ouer grote weldaet die ōs daer mede is ghegeuē. die ōbegripelic is oec dē heylighē engelē om dye hoge heylichept die daer i ōborghē is. eñ i alle desen is si wōdlic om die hoechept der sondligher gheboertē. Wāt daer nye gheē voer ghesien en is die haer gelijc was. noch oeck nae haer en sal comē noch ghesien en sal werdē die haer ghelijc sal wesen. O gheboerte die alleē is sondˀ wee alleē sondˀ beschaēte eñ alleē gheen gebreckelichept en bekent. die niet en opēt mer heyliget dē tēpel des iōfvrouwlijcken lichaēs. O gheboerte bouen der naturē. mer voer die mēschelijcke nature. Die mit wōdliker hoechept alle nature bouē ghaet. eñ wedˀmaket die mēschelike nature mit haerdˀ wōderlijcker heylichept. Bzuedˀs wye sal dese geboerte te volle moghē wtsprekē Die enghel godes boetschaptese. die cracht godes omschemet die maghet. die heylige gheest ouercomet daer. die maget gelouet. eñ ouˀmits dē geloue ōtfāget die iōfvrouwe. si baert een kint die iōfvrouwe eñ blyuet iōfvrouwe. en solde hē nz ōwonderē. ¶ Daer wert ghebozē die zoen des aldˀoustē. god vā gode ghebozē voer alle wareldē. Eñ siet daer wert ghebozē een woert dat niet spreken en can. eñ wye sal hē te volle moghē ōwōderē. ¶ Eñ dese geboerte en is niet te ōgeues. eñ dat die hoghe moghēthept godes haer soe ghewaerdiget heuet dat en is ōs niet ōvzucht baer gheweest. Jhesus cristus die zoē godes wert ghebozē i bethlehē iude.

¶ Ghij die inden stoue der aerdē sittet wert wakēde eñ louet den heer. Syet die heer comet mit salichept. hi coemt mit saluen. hi coemt mz glorien. Wāt ihesus en mach niet comē sondˀ salichept. eñ cristus en coēt nyet sonder salue. eñ die zoē godes en coēt niet sondˀ glorie. Hi is ōse salichept. hi is ōse saluige. hi is ōse glorie. als daer gescreuē staet. die glorie des vaders is die wise zoen. Salich is dye siel die van der vrucht deser salicheit heeft ghesmaket. eñ wert daer van ghetoghen. eñ wert daer van ghetoghen eñ lopet inden roeke deser saligher saluē. op dz si mach sien sine glorie. dat glorie is als des eē ghebozē zoēs des vadˀs. Ghij die vlozē waert werdet ghetroestet wāt ihesus coēt om salich te maken datter verlozen was Ghij siecken hebbet ghoedē hope tot uwer ghesonthept. wāt cristus comet om gesont te makē die bedructet zijn vā herten mitter saluē zijndˀ barmhertichept. Verblijt v ghij dye groete dinghen begheert. want dye zone godes die comet neder tot v op dat hij v mede erfghenamen maken wille zijns vaderlijckē rijckes. O here ic bidde dij maecke mij ghesont.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eū soe sal ic ghesont werdē maer mij
salich eū soe sal ic salich werden. ma
ke mij glorioes eū soe sal ic glorioes
werdē. Wāt so sal mijne siel dē heer
benedien. eū al mijne inerste sinē hey
ligē naem. alstu ghenadich biste allē
mine boescheden. eū alstu ghesont ma
keste al mine siecten. eū alstu mz goe
de v̄ vullest al mijn begeertē. Dese
drye pūcten smake ic hier wt dat ick
hoer dat ihesus cristus die zoē gods
ghebozē wert. Wāt waer om heten
wij sinē naem ihesus dā daer om dz
hi zijn volck salich sal makē vā harē
sunden. Eū waer om woude hi oeck
cristus heteē dā daer om dat hi dz iuc
dat wij dragē eū daer wij zeer vā ge
drucket werdē wil doen v̄uulē ouer
mits die oly zijnd̄ barmhertichheyt.
Eū waer om is die zoen godes eens
menschē zoen ghewordē. dā daer om
dat hi die kinder der mēschen gods
kinder makē soude. Eū wye mach
wed̄ staen sinē wille Jhesus die ma
ket ōs rechtuaerdich. wy esal ōs dā
v̄domē. Crist9 maket ōs gesōt wye
sal ōs dā wōdē. Die zoen godes ma
ket ōs groet wye sal ōs dā v̄nederē
Jhesus die wert ghebozē. Hi wese
blide die om die quade cōsciēcie zijn
der sundē anxt hadde voer die ewy
ghe verdomenisse. Wāt die ghoeder
tirenheyt ihū ghaet bouē alle groet
heyt eū menichuoudicheit ōser sun
dē Xpistus wert ghebozē. Si v̄bly
dē hem die vā harē oudē sonden zeer
gemoyt eū an geuochtē werdē. wāt
teghēs die saluige daer ihesus mede
saluet en mach ghene siecte der sielē
wederstaē si en werdē al te hādes ge
nesen. hoe zeer si oec v̄oeudelt eū ver
hardet zijn. Die zoē godes wert ghe
bozē. Sij wesen blijde die grote din
ghen pleghen te begeren. wāt daer
comet een milde heer die grote gauē
pleghet te gheuē. Brueds dit is
die erfghenaem laet ōs hem ynnich
lic ōtfanghē. Wāt so sal sine erfnisse
mede onse wesen wāt die ōs sinē eni
ghen zoen heeft ghegheuē hoe en sol
de hi ons niet alle dinck mit hem ge
uen. Nyemant en ghae ofte nyemāt
en twijffel wij hebbē een ghetuych
dat zeer louelijcken is. Dat woert
is vleysch ghewerden ende dat he
uet in ons ghewoent. Die een gebo
ren zone gods was. die woude broe
ders hebbē op dat hy wesen soude
die eerste gheboerne van velen broe
deren. Eū op dat die cleynmoedich
heyt der menscheliker cranchevt nz
twijffelen eū soude so is hi eerst der
menschen brueder ghewerden. eū is
ghewordē eens menschē zoen. eū hij
is ghewozden een mensche. Eū duc
ter hem ongeloeflic wesen die oghē
bewysen desen ghelone Jhesus cris
tus die zoen godes wert ghebozē in
bethlehē iude Eū sich sine grote ghe
waerdicheyt. Hij en woude nyet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gheborē werdē i iherusalē dat een co
nincklike stat was. mer in bethlehē dz
die minste stat was vā aldē ioedschen
lande O bethlehem du biste cleyne
mer die heer heeft dȳ nu groet gema
ket. Hi heeft dȳ ghemaket die in dȳ
cleyn is ghewordē doe hi zeer groet
was Verblide dȳ o bethlehē eñ doer
alle dine stratē salmē hudē mit recht
alleluya singhē. Wat vrede ister die
als si dit hoert die benidē sal dē ald
costelicstē stal eñ die glorie der heyli
gher cribbē. Wāt ouer al die warelt
wert hoechlike gheeert dinē naem.
eñ alle ghestachte der mēschē sullē di
salich hetē te wesen. Ouer al segtmē
gloriosē dinghē vā die stat godes. ou
al wert ghesongē dat indē salm van
dȳ ghescreuē staet. Een mensche is ī
haer geborē eñ die aldouerste heeft se
ghestichtet. Ouer al predictmē ouer
al roeptmē blȳdelic. Jhesus cristus
die zoē gods wert ghebore i bethlee
iude. Eñ ten is niet te vgeefs dat
ter an staet iude. wāt daer ī vmaent
hi der beloftenissē die dē vaderē was
belouet. Die coniclike staf en sal niet
of ghenomē werdē vā iuda. noch die
prins vādē volcke dat hē gecomē is
tot dat hi comet die vā gode gesent
sal werdē. eñ hi is den die heyden v
beydē. Want daer is onse salicheit
aen legt die coemcomst vten ioedschē
ghestachte ende desē salichheyt reyc

ket al totten eynde der warelt. Die
heylighe patriarcha iacob die seyde
O iuda dijn broeders sullen di prȳ
sen. dine handē sullen wesen op die
necken dȳnder vianden. eñ so voert
als wi vādē patriarcha iuda lesen dz
wȳ in cristo sien vuullet. Wāt hi is
die leeu vā iudes ghestachte daer vo
re vā ghescreuē staet. Een ionck leeu
wē welpē is iudas. Mȳn zoē segt hȳ
dū biste op ghegaē om enē roef te do
en. Cristus is een groet starc rouer.
die eer hi vader of moeder nomē con
ste dat lant van samarien heeft bero
uet. Hi is een groet rouer die op ghe
clōmē is int hoghe eñ hi heeft die ge
vanghenisse gheuangē ende nochtā
en heeft hi hem niet benomen mer hi
heuet ghauen ghegheuen den men
schen. Dat dese prophecien ende ve
le deser ghelȳcke veruullet zȳn in on
sen heer ihesu xpristo. want si vā hē
properlȳcken gheprophetert warē
dat meent hi daer mede dat hi seggz
dat cristus ghebozen wert in bethle
hem iuda. Eñ ten is te mael gheen
noet datmen vrage of daer wat goe
des van bethlehē mach comen. ymm
mers dat ons aenghaet. soe werden
wȳ hier wt gheleert hoe hȳ ōtfāghē
wil wesen die in bethlehē woude ge
bozen werden. Want daer mochte
hi auōturē wel yemāt wesen die meē
de dā datmen grote schoene pallay

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sen zeer costelike toe maken daer hi ī
gheborē soude werdē. op dat die cōīgī
der glorien mit groter glorien waer
delic werde ōtfāghē. mer hi en is da
er om niet nedͦ ghecomē vā zijndͦ hoe
ger coniclicker glorīē des hemels da
er of ghescreuē staet. dat ī zijndͦ lufte
rē hāt zijn rijchedē eū glorie . eū ī zijn
der rechter hāt lāchept des leuēs .
Vā allē desen ghoedē was ewigeoū
uloedichept īdē hemel. mer die armo
de en vantmē daer niet. eū indͦ aerdē
wast dit crupt zeer menichuoudich
eū oūuloedich. mer die mēscē en wis,
tē sine ūtutē nz. Tot deser armoedē
hadde die zone godes grote liefte endͦ
begheerde eū quā neder vādē hemel
om haer te verkiesen. op dat hijse al
so ōs costel soude makē mit sinē ver,
kyesen. O spon maec hier om suuer
lic dijn slaepcamer eū vercier di. mer
mit oetmoedichept eū mit armoede.
Dese doeckerē behagedē onsen heer
zeer wel. eū als maria tughet ī sulkē
sindalē hadde hi ghenuecht bewōdē
te werdē. Offer dinē gode dat dye
vā egiptē veronwaerdē. Aenmercke
dat ihesus in bethlehē iude ghebore
wert . eū wees sorchuoudich datstu
selue bethleē iude gheuōdē moghest
werdē. eū hi en sal niet verōwaerdē
vā dijn ōtfāgē eū in di ghebore te wer
dē. Bethlehē beduyt also veel als eē
huys des broedes Juda dat beduut
beliden. Jst dan datstu dine siele ver

vollestē mitter ghebenedider spijsen
des woerdē godes ende oeck mede
mitten ghoedē volcomen gheloue eū
mit alder īnichept. die du konste py
nen te ontfanghen dat heylige broet
dat vanden hemel is ghecomen endͦ
gheuet dat leuē vander warelt. dat
is dat ghebenedide lichaem ōs liefs
heren. op dat die olde cruucke dijns
lichaems mittē nyeuwē vleysche dͦ
saligher vͦzisinge wedͦ ghemaket eū
ghestercket werde ende dē nyeuwē
wijn die inwendich is moghe ōthou
den Ende ist datstu leueste vten ghe
loue ende dijn gheen noet en derf doē
te suchtē daer om datstu vergheten
hebste dijn broet te ethen . soe bystu
selue bethlehem ghewordē . eū du
bist weerdich dat cristus gheestelijc
in dijn ghebore werde. ist dattet belij
den ymmers daer mede si .
Laet daer om o iudea dine heilich
makinghe wesen eū doet an dat beli
den eū scoenhept mit welckē cleede
cristus zeer begeert zijn dyenaers ge
cleet te werdē. Dese beyde prijst die
apostel mit cortē woerdē daer hi segt
Mittē herte ghelouet men totter ge
rechtichept eū mittē mōde belietmē
totter salichept. Gherechtichept in
der herten is als broet inden huyse.
Want gherechtichept is broet. eū si
zijn salich die hongheren naer dyer
saligher gherechtichept want si sul
len ghesadet werden. Soe sy dan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die gherechtichey t inder hertē. ic seg
ge die gherechticheit die vtē gheloue
is. wāt sulcke gherechticheit heuet
glorie bij gode. Eñ i dinē mōde si dz
belidē totter salicheit. eñ so mogestu
mit ghoedē betrouwē ōtfāghē dē die
ī bethleem iude ghebozē wert ihesū
cristū den zo en godes.

Hoe dat die warachtige ioden werden vlost vādē beloftē die hem ouer menich iare beloeft was.

Sermoe. ij.

O Juda eñ iherusalem en wilt
niet ōtsien mozghē suldi wt
gaē eñ die heer sal mit v we
sen. Wij spzekē tottē warachtighen
iodē. nz na der letter mer nadē gheest
wij spzekē tot abzahās ghestachte
welckes menichuoudichey t alsо als
wij lesen datse te vozē belouet was
soe sien wijse vuullet. wāt niet dye
kinder des vleysches mer die kind
der beloften die werdē ghereket in a
bzahās ghestachte. Oeck en spzeken
wij niet tot dē iherusalem die dē pzo
phetē doot slaet Wāt hoe soudē wij
die troesten daer ōse heer op screpde
eñ die ouer is ghegheuē i vōderkniste
Mer wij sprekē tot dier stat iherusa
lem die nyeu vādē hemel ghecomē is
En wilt niet ōtsien o iuda eñ iheru
salem warachtighe beliders en wilt
niet besozghet wesen. die niet alleen
mittē mōde mer wt al dat ghi zijt dē
heer belidet. eñ dat belidē hebdij an
getogē als een cleet eñ al v innerste be
lidē dē heer eñ al v ghebeete seggē he
re wye is dij ghelijc. niet als die ghe
ne die mittē mōde belidē datse gode
bekēnē mer mittē werckē vsaken.
Dit is eē gherecht belidē als al dat
wij doen sine werckē zijn ende hē be
liden Eñ in tween manierē hem beli
dē op dat wij mit dubbelē cledezē ge
cleet mogē wesen. als it belidē onser
sundē eñ mit belidē des godliken lo
ues. Dan zijn wij geware iodē ist dz
al ōs leuē belidet dat wij sundighe
mēschē zijn eñ waerdich grote pinen
voer onsen sunden te liden. ende dat
god dat ouerste goet is die mit deser
lichteliker pynen quijt laet die ewy
ghe pine die wij wel verdient haddē
Daer omme soe wye dat niet mit
groter begheerten vuerichlijcken en
begeert penitencie te doen voer sine
sunden die schijnt mittē wercken te
segghen dat hijs gheen doē en heuet
ende soe en beliet hi niet sine misdaet
Of dat hem die penitenci niet helpē
en mach ende soe en belidet hi nz die
godlijcke barmhertichey t. Mer laet
ons wesen gheware ioden ende dat
gheware iherusalē ende soe en deruē
wij niet ontsien. want iherusalem be
duut alsoe veel als schouwen dē vze
de. Hij segghet schouwen ende oeck
niet besittē. Welckes eynde god die
heer ghebenedijt ewich heuet vze.

de ghesett. niet den beghine noch dē
middel. Daer om ist sake dat ghi ge
ne vrede en hebbet ymmer wāt ghÿ
ghenē volcomē vrede hebbē en moe
ghet in deser tÿt. so scouwet doch dē
vrede eñ aendencket daer op eñ bege
ert dē vrede. derwaert laet wesē die
ogē uwes hertē eñ al v menighe si na
dē vrede. eñ al dat ghi doet dz suldÿ
doen op dat ghÿ tottē vrede mochtē
comē. die alle mēschelicke sinnē bouē
gaet. eñ dat ghi mit gode mochtet v̄
soent werdē eñ vrede mit hē hebben
Desen die sulc zÿn dē seggen wÿ en
wilt niet ōtsien. dese troestē wÿ end̄
niet dē ghenē die dē wech des vredē
niet en bekēnē. Wāt segtmē sulcken
mēschē ghÿ sult morgē wtgaē. dats
hem meer een dreyghē eñ eē veruaer
nisse dā eē troest. Wāt alleē daer ick
voer of hebbe gesegt die daer beghe
ren ōtbōdē te wesen. hē ist ghenoech
lic wt te gaen die dē vrede sien. wāt
si wetē dz wel als haer aerdsce huus
daer si nu ī wonē breket dat si dā eē
nyeuwe tymmerighe hebbē sullē vā
gode. Niet die ghene die also woedē
de zÿn ghewordē eñ ghenuechte heb
bē indē voetheldē daer si mede gebō
dē zÿn. Wāt als sulcke mēschē steruē
soe en machmen dan van haer nyet
segghen dat si wtgaen mer meer dat
si inghaen. niet in dat vredelike licht
noch oeck mede inder vriheydē. mer
dat die arme onsalighe menschē gaē

inder gruwelÿcken karcker dats in
die ewighe duysternisse die sonder
eynde is inder verdoemdeliker hellē
Hier v wert ghesegt. en wilt niet ōt
sien morghen suldi wtghaen. ende
voert meer en sal daer gheen sorghe
noch anxt wesen in uwen eynden.
¶ Ghÿ hebt vele vianden. Ten eer
sten v vleysch dat die naeste viāt is
den ghÿ hebben moghet. Voert soe
is dese tegēwoerdighe warelt v een
groet vyāt die v al ōme belegē heuet
ende die princen der duusternissē die
alle uwe weghe waer nemen die in
der lucht wonen. Doch en wilt niet
ontsien. morghen soe suldÿ wtghaē
Dat is zeer cortelÿc. want morghen
dat isser nae bi. Hier vā seyde die hei
lighe patriarcha iacob. Morgen sal
mÿ ātwoerden mÿne gherechticheit
¶ Drye daghen zÿnd als wi lesen.
Nae tween daghen sal hi ons leuen
dich maken. ende indē derdē daghe
sal hi ons v̄pwecken. die eerste dach
is onder adam. ende die anderden
dach is in xpristo ihesu. ende die dor
de dach is mit xpristo ōsen heer. Vā
den daghe segt hi voert. Wÿ sullen
weten ende volghen op dat wÿ be
kennen moghen den here Ende hier
segt hi Morghen suldÿ wtgaen. eñ
die heer sal mit v wesen. dit wert dē
toegesegt die haer dagē ghemiddelt
hebbē ī welckē die dach te niet ghe
ghaen is daer si in ghebaren waren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat adã̄s dach is eñ die dach der sõ
dē dē iheremias die propheet v̄male
dide doe hi seyde. Vermaledijt is de
dach daer ic in gheboren bin Alle so
werdē wij indē dage ghebōrē. och of
die dach v̄ghige i õs allen. die dach
des neuels eñ der dõckerheit eñ dye
dach des õwedeRs dē adã õs gema
ket heeft. dē die viãt õs bereyt heeft
die doer dē serpente sprac. v oghē sul
len op geloke wērdē Eñ siet õs is nu
op ghegaē een dach der nieuwer ver
lossinge. der ouder wedermakinghe
eñ der ewiger salicheit. ¶ Dit is die
dach die god gemaket heeft Laet õs
blide eñ vrolic wesen i desen daghe.
wãt morgen sullen wij wt ghaen.
Waer wt sullē wij gaen dã vter wo
ninghen deser warelt. dã vten karc
ker des lichames. wt dē voerhelden
deser noetruftichept. deser curiosich
hept. deser ydelhept deser wellustē.
daer die voetē onser begheerlicheden
oec teges onsen wille ghehoudē wer
den. Wãt wat is õsen gheeste mz al
desen tijtlicken digē Waer om en be
gheert õse gheest niet alleē ghestelijc
ke dighen. Waer om en suecket hij
niet altoes godlike dighē. waer om
en smaecket hi niet hemelsche dingē
Suecket die dinghen die hier bouen
zijn segt die heylige apostel daer cris
tus sittēde inder rechter hant godes
smaket die dinghen die hier bouen
zijn ende niet die dinghen die optier
aerden zijn. ¶ Wer dat menschelijck
lichaem dat iammerlijcke zeer gebrec
licken is dat bezwaert die siele ende
die aertsche inwoningen verdrucket
die sinnen die veel dencken.
¶ Die menichuoldighe noetruftich
hept deses õgheuallighen lichaems
houdet õs. Die slimicheit deser qua
der begheerten ende deser aertscher
ghenuechtē en laten ons niet opwa
ert vlieghen Ende al ist dat onse her
te ende oec mede onse gemoede som
wilen wat opwaert ghetoghē wert
si trecken dat altehandes weder ne
der. Doch soe en wilt v niet ontsien
morghen soe suldij wt ghaen van de
ser culen der onsalichept. ende vã de
sen onreynen slijcke. Want õme dat
õse heer ons daer wt trecken soude.
soe heeft hi selue ghesteken indē dye
pen slijme. Eñ en wilt niet ontsien
morghen soe suldij wt ghaen wt dē
lichame deser doot. ende wt alle ghe
breckelichept der sonden. Wercket
ymmers desen dach in cristo soe dat
ghi v pinet te wãderē als hi gewan
dert heeft. Want wie dat segt dz hij
in cristo bliuet die sal so wanderē al
soe cristus ghewandert heeft. Ende
en wilt niet besorghet wesen morgē
suldi wtghaen ende soe suldi voert
altoes wesen mitten heer. Of want
daer merckelike volghet ende die he
re sal mit v wesen. So moghen wij
dat alsoe verstaen dat alsoe langhe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

als wÿ zÿn indē lichaē so moghē wÿ
wesen mittē heer anhāgēde sinē wil
le, mer die heer en is so niet mit ons
dat hi ōsen wil volget eñ cōsenteert
Heer ghaerne waren wÿ vri eñ bege
rē zeer ōtbōdē te wesen. Wÿ begerē
wt te ghaē mer hi v̄trecket ōs noch
om sekerē sakē. Morghē suldi wtga
en eñ die heer sal mit v wesen so dat
al dat wÿ willē hi dā oec sal willen.
eñ ī ghenē dighē en sal hi twÿdrach
tich wesen vā onsen wille. Juda eñ
iherusalē en wilt niet ōtsien al ist dz
ghi die volcomenheit die ghi zeer be
geert noch niet en cond v̄crigē. wat
v ghebreket an dye volcomēheit die
ghÿ ghaerne had dat sal v̄vollē dat
oetmoedighe belidē uwer cranchept
eñ v ōvollēcomenheit sullē ghoedtie
relike aēsien die barmhertige oghen
godes, wāt daer om heeft hi ghebo
den datmē sine ghebode zeer nauwe
houdē sal, op dat als wÿ aēmercken
onse onbliuē eñ dz wi dat niet en mo
ghē volbrigē dat ōs ghebodē is. dā
lopē sullē tot sine barmherticheit eñ
seggē hē oetmoedelike dat indē salm
staet. Beter is dÿn barmherticheyt
bouē leuē. Eñ wāt wÿ voer ōsen
heer niet en moghen comē ghecledet
mit ōnoselheyt. doch so sullē wÿ vo
er hē comē ghecledet mit belidē. wāt
oetmoedich belidē is suuerheyt voer
dē ogē godes. alsoe veer als dat beli
dē niet alleen en is indē monde. mer
wt gheheelder hertē, soe dat al onse
ghebeēte segghen. heer wÿe is dÿ ge
lÿc. eñ dat alleē wt begeertē des vre
den eñ mit gode v̄soent te werdē.
Sulckē mēschē wert toe ghesegt O
iuda eñ iherusalē en wilt niet ōsien.
morgē suldi wtgaen Eñ also gherm
ghe als die siel vtē lichaē scheydet so
sullē al uwe ghenepgelichedē eñ alle.
uwe begeerlichedē die nu ouer al die
warelt v̄stropt zÿn. eñ mittē slime d̄
aertscher ōreynicheyt gehoudē wer
dē vrÿ wtghaēde eñ die heer sal mit
v wesen Dit mach licht altegroet
schinē ist dat wÿ ōs seluē alleē aēsiē.
eñ niet aē en sien dē ghenē die ōs ver
wachtet. Dit selue v̄wacht mit ōs
al die warelt wāt die creatuer is on
der geworpē der ÿdelheit. Eñ doe
die mēsche viel dē god gheset hadde
een heer zÿns huyses te wesen. eñ eē
prins al zÿnd̄ ghuedē so is altesamē
al die erfnisse ōtsettet. Hier wt comē
die ōwederē der lucht eñ al die aerde
wert in adās werckē v̄maledÿt. eñ
alle creaturē zÿn ōder ghedaē d̄ ÿdel
heyt. Eñ die erfnisse en mach nz we
der ghemaket werdē alsoe lāghe als
die erfghenamē niet wed̄ ghemaket
en zÿn. Eñ daer om na dē woerden
des heylighē apostels so suchtē dye
creaturē eñ zÿn ī zwarē arbeide al tot
nv toe Eñ niet alleē deser warelt mer
beyde den enghelē eñ dē mēsche zÿn
wÿ gheset een spectakel an te sien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Die gherechtighe ōwachtē mij segt
hi tot datsū mij wed' gheuest En die
heylighe martelaers als si den dach
des laetsten oordels begeerdē.nz om
wrake op haren viādē mer dat haer
vlāghede na die volcomēheit haerd'
salicheyt die si naedē daghe des oer
dels ghebrukē sullen. doe wert hem
gheātwoert Wachtet noch eē luttel
tides tot dat ghetal uwer bruederē
vuullet wert. Sij haddē aldoe enen
stole vā god ōtfanghē.mer si en sullē
niet mit dubbelē stolen ghecleet wer
dē.eer wij mede ghecledet werdē mz
der seluer glorien Wi houdē te pan
de haer lichamē sond' welckē si niet
volmaket en moghen werdē.eū dye
lichame en moghē si niet ōtfāgē buy
tē ōs.eer dat comet die ghemene ver
risinghe. Hier om seyde die apostel
vādē patriarchē eū prophetē god he
uet ōs daer bet mede besorghet dat
si buytē ōs niet en moghē volmaect
werdē. Och of wij dat cōstē voelen
hoe begheerlic si ōse toecoēst ōwach
tē hoe zeer si ōs begerē hoe sorchuou
delic si nae ōs vraghē. Wat wil ick
segghē van dien die wt haers selues
lidē mede doghē hebbē gheleert.als
die heylighe enghelē onse toecoemst
begheren. Sullen die muerē des he
melschen iherusalems niet wed' ghe
maket werdē vā desen wormkēs eū
vā desen puluer der aerdē. Hoe zeer
meendi dat die hemelsche burghers

begheren dat die neder valle haerder
stat wed' opgherechtet mochte wer
dē. hoe sorchuoudich dat si zijn dat
ter leuēdige stenē mochten comē dye
daer bequaem toe warē mit hem ge
timmert te werdē. Hoe si lopē tusscē
god eū ōs.eū brīgen voer gode ōser
suchten eū ōse begheertē.eū bringen
ōs weder vā gode mit groter innich
heyt sine gracie eū sine ghaue. Son
der twijffel si en sullē niet verōwaer
den dat wij haer ghesellē werdē die
hē nv ghewaerdighē ōs dyeners te
wesen. Wāt zijn si niet alle dienēde
gheesten ghesent om te dyene dē die
de erfnisse der salicheyt besitten sul
len. ¶ laet ōs dā haestē ic biddes v
mijn alderliefste brueders laet ons
haesten die groete menichten des he
melschen heers ōwachtet ōser thoe
toemsten. Wij maectense blide doe
wij ōs eerst bekeerden tot penitēcie.
laet ōs nv vlitich wesen toe te nemē
in doechdē op dat haer blijscappen
vā ōs vuult moghē werdē. Wee dij
wye du biste die di berades wed' te
lopen indē slijcke eū wed' daer thoe
te ghaen datstu eēs ghecorē hebste.
Wheenstu dat si tot dij enighe ghena
de sullē hebbē die du berouē wiltste
vā also groter ghehoepter blijschap
Sij warē zeer blide doe wij ons be
keerdē als vādē ghenē die si saghen
weder keren vā der poerten der hel
len. Wat souden si nv segghen sagē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſi dat vād poertē des paradiſes ons
wedꝰ of keerdē eñ achterwaert ghin
ghen. die den enē voet al reede geſet
hadde indē paradiſe. Wāt al zijn die
lichamē noch hier benedē mer de her
tē zijn al bouē Lopet dan lieue bꝛue
ders lopet wāt niet allēe die engelē
mer oec die ſcepper der enghelen ver
wacht uwer. Die bꝛuloft is bereyt
mer dat huys en is noch niet vol mē
vwacht ſe noch daer die bꝛulofte me
de vuolt ſal werdē. Die hemelſche
vader vwacht ōſer eñ begheert ōs.
niet alleen om ſine grote liefte die hij
tot ons heeft. die ōs die eē ghebozen
zoen die is indē ſcoet zijns vaďs opē
baer ghemaket heeft. ſeggēde die va
der heeft v lief. mer om zijns ſeluen
wille als hi ſegghet doer den pꝛo
pheet. Om mij ſeluē ſal ic dat doen
ſegt die heer niet om v Wye twifelt
daer an het en ſal vuult werdē dꝛ hi
dē zone ghe loeft hadde ſeggēde. Ey
ſche van mij eñ ic ſal dij gheuen dye
heydenē dijn erfniſſe Eñ op eē ander
ſtede Sit tot mijnď rechter ſidē tot ic
dine viāde ſette een voetſcamel dijn
der voeten ¶ Deſe viādē en ſullen
niet al verdꝛeuet werden alſoe lāge
alſt hē verhenghet wert ons aen te
vechtē die ſine leden zijn eñ noch indꝰ
aerden wādelē. Deſe loftenis en ſal
niet vuolt werdē tot dat die laetſte
viāt die doot verderft werde. Ende
vādē zone wye twijfelt daer an hoe

zeer dat hi begheerde ſinē vaďte pꝛe
ſenteren die vꝛucht zijnď gheboertē
eñ al zijns leuēs dꝛ hi op deſer aerdē
indē vleyſche gheleuet heeft. eñ dye
vꝛucht zijns cruces endꝰ zijns dodes
eñ zijns duerbaren bloedes. En ſal
hi niet gode dē vaďouer leueren dat
rijck dat hi ghecreghē heeft. Sal hij
niet wedꝰ maken ſine creaturen daer
hē zijn vader om ghesent heuet tot
ter eerden. Die heylighe gheeſt ver
wacht oec ōs want hi is die liefte eñ
die goedertirenheyt godes. daer wi
in vā ewicheyt totter ewicheit voer
gheoꝛdineert zijn totten ewighē leuē
Daer en is gheen twijuel aen hij en
wil dat zijn oꝛdinerige veruult wer
de. Daer omme wāt die bꝛulofte al
bereyt is eñ al dat ghemene hemelſe
heer ōs verwachtet eñ ōs begheert.
laet ōs lopē nꝛ als it ōſeker mit gꝛo
ter begeertē mer mit toenemē i duech
den. dat is recht voerwaert te gaen
laet ōs alle te ſamē ſegghen eñ elc bi
ſondlighe. Siet op mij here eñ ōtfer
me dij mijnre na dē oerdel der gheen
der die dinen naem lief hebben. Niet
als ic verdient hebbe mer alſt dij goet
dūcket ōtferme dij mijnre. laet ons
ootmoedelicke ſeggen Alſoe als die
wille godes is inden hemel alſoe ge
ſciede ōs. Item dijn wille gheſciede
altoes. Wij weten wel datter ghe
ſchreuē ſtaet Is god voer ons wye
mach dan teghens ons weſen. Eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wye ſal beſculdighē die wtūcoerne gades Moet ic niet doen ſegt hi wat ic wille. ¶ Myjn aldōlieſſte brueders dit ſi nv ter tijt ons troeſt tot dat die tijt comet dat wi wtgaē mogē eñ die heer mit ōs ſi. die ōs wt zijnd groter barmhertichept brēghē moet tot dē ſalighē wtghāc eñ tot dat ouerclare morghē. Eñ moet hē ghewaerdighē in dit naeſte morgē deſer heyligher hoechtijt ōs guetelike te viſiterē eñ mit ōs te weſen. Eñ of daer yemant vā ōs i rēder becorigē becōmert wa re oūmits ſine grote barmhertichheit die ghecomē is te predikē vloſſighe dē ghenē die gheuāgē zijn dat ſi mor ghē moetē vrij werdē Op dat wij al le te ſamē mit ſaligher blijſcap ōtfā ghen moeten die crone onſes cleynē conics. die mittē vad eñ dē heylighē gheeſt leuet eñ regneert een god ind ewichept der ewichept. Amē.

¶ Vander ſeluer hoechtijt Eñ oec vā der ſeluer materi.

Sermoen. iij.

Hodē ſuldi wetē dat die heer ſal comē. eñ morge vro ſuldi ſien ſine glori. Ghij die op ter aerdē woēt eñ kind der mēſchen hoert. Ghij die indē ſtoue ſittet wert ōtwakē eñ louet den heer. wāt dye ghoede meeſter comet totten ſiecken die vloſſer comet tot dē die vcoft wa rē. die rechte wech comet tot dē dye dwaeldē. tottē dodē coēt dat leuē Hi comet die alle ōſe ſundē werpē ſal in dat afgrōt der zee. die al ōſe ſiectē ge ſont ſal maken. die ōs op zijn eyghē ſcoulderē wed brighē wil tot onſer eerſter waerdichept. Seer groet is deſe moghēthept. mer zijnre alre gro etſte barmhertichept is veel meer te verwōderē dat hi ſoe comen woude die ōs wel helpē mochte. Aldus ſeg ghet hij. Hudē ſuldi wetē dat die he re ſal comē. ¶ Deſe woerdē vintmē inder heyligher ſcriftē op haer ſtede die hē toebehoert die de moeder die heylighe karcke niet ōredelijcke nv toe voeghet totten auōde ōs heren gheboerte. Ick ſegghe die heylighe karcke die mit haer heeft dē raet eñ dē gheeſt hoers brudegōs eñ haers godes. die harē ghemidē heeft ruſtē de tuſſcē haer borſtē. daer hi beſit eñ bewaert die pricipael ſtede haerſ her tē. Wāt ſi is die zijn herte ghewōt heuet. ende ſi heuet dat oghe haers ſcouwēs in dat afgrōt d vborgēheit godes in ghevoert ſoe dat ſi hē in ha ren hertē eñ wed ōme haer in zijn her te ene ewighe ſalighe wonige heeft ghemaket. Eñ daer om als ſi inder heyliger ſcriften vā ſommige woer dē wat ands nemet dā ſi eerſt geſet warē in harē properen ſteden. deſe ſettighe is zeer ſtarck ende ymmers vā alſoe groten waerden als die eer ſte ſettinghe was Eñ macht ſchiedē

soe veel starcker alst scheelt tusschen
die figuer eñ die waerheyt tusschen
dat licht eñ die scheme tusschen der
vrouwē eñ der dienstmaghet. Hudē
suldi weten dat die heer comen sal.
Na minē ōmoede so zijnd twee dagē
die in desen woerdē gheruert werdē
Die eerste dach is van dier tijt dat a
dam godes ghebod brac. eñ lopet al
tot indē eynde der warelt Eñ desen
dach hebbē die heylighē dicwijl ver
maledijt Wāt doe wert adā wtghe
worpen vādē alderē claerstē dage da
er hi in ghescapen was. eñ is gewor
pē i deser ōsalichept deser tijtlijcker
dinghen. daer hi zeer dōckere daghē
vint So dat hi bynaal ōdōckert is
vanden lichte der waerheit. In de
sen daghe oft oeck een dach hyeten
mach eñ niet meer een nacht. dā dat
ōs die ōuerweghelike barmhertich
heyt godes dat licht der redenē als
een cleen vōcsken des lichtes eñ des
ghewaren daghes heeft ghelatē. Ic
segghe in desen daghe werden alle a
dās kind ghebozē. Die and dach sal
wesen in die claerheyt der heylighē
in die ewighe ewicheyt. als die ald
schoenste morgēstōt begit te blinckē
den barmhertichept ghelouet is eñ
die nacht mit zeghe ōwōnē is. als al
die schemē eñ duusternissen wech sel
len wesen. eñ die claerheyt des ewy
ghē lichtes bouē eñ benedē binē end
buytē al te samē vuullē eñ ōlichten

sal. Die heylighe mā segt. Heer laet
vro vā mi gehoert werdē dijn barm
hertichept. Eñ vroe morghē zijn wij
ōuullet mit dijnd barmhertichept.
Her laet ōs wed keren tot ōsen da
ghe die als ene nachtwake om zijnd
corthept wille ghenoēt is. die alsoe
niet vāden minlikē orghel des heili
ghē gheestes dauid gherekēt werdt
daer hi segt Alle ōse dagē zijn te niet
ghegaē. eñ mijn dagē zijn ōgaen als
een rooc. eñ mijn dagē zijn of gheney
ghet als een scheme. Cleyne eñ zeer
quaet zijn alle die daghē mijns leuēs
seyde die heylighe patriarcha die dē
heer sach vā aēsicht tot aēsicht. End
in desen daghe gheuet god den men
sche reden eñ verstant. mer tis noet
dat hi den mensche oec ōlichte eer hi
wt deser warelt scheyde mittē licht
zijnder wetenhept. Wāt waert dat
hi vten huse deses karckers dat een
scheem des dodes is. ōblidet eñ ver
dōckert wt ghighe ind ewichept eñ
soudē hi niet verlichtet mogē werdē
Hier om is die ghebozen zone godes
die zōne der gherechtichept als een
wasckeerse die zeer scoen eñ claer luch
tet inden karcker deser warelt ōtste
kē op dat alle die ghene dye verlicht
willen wesen. daer toe ghaen soudē
eñ hem daer mede ōenighen datter
niet tusschen hem beyden en waer.
Wāt onse sunden die scheyden tus
schen ons end onsen heer gode. mer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

als wy̆ daer vā v̇losſt zy̆n ſoe ghena
kē wy̆ dē warē lichte eñ werdē daer
vā v̇lichtet. eñ daer mede vereniget
in dat ſelue Alſo wert ene keerſe die
wt gedāē is eenď bernēder keerſen
ſonder middel vereniget op dat ſi da
er vā mach bernēde werdē. Dus be
kēnē wy̆ bi dē exempel der ſienlicker
dingē die werckē der onſienlicker di
ghē. Daer om nae die v̇manige des
propheten laet ōs an ſo grotē blenc
kenden lichte ōs ōtſtekē dat licht ď
wetēheit eer wy̆ wtgaē wt deſe dōc
kerē warelt. op dat wy̆ vā deſer dōc
kerheyt niet en comen totter ewiger
dōckerheyt. Mer wat is deſe wetē
heyt Sōder twyfel dat wy̆ weten
ſullē dat die heer comē ſal. al kōnen
wy̆ niet gewetē wānneer dat hi comē
ſal. dat iſt al dat vā ons gheeyſchet
wert. mer du mogheſte macht ſciedē
ſeggē. dit wetē al die ludē Wāt wie
iſſer die den naem heuet dat hi eē ker
ſtē mēſche is die dat niet en weet dz
ōſe heer comē ſal te oerdelē die leuen
de eñ die dodē eñ eē yghelikē weder
gheuē nae ſinē werckē. Sonder dit
en weten alle die ludē niet ymmers
daer en iſſer niet vele mer zeer luttel
iſſer. wāt inď waerheyt daer iſſer ze
re luttel die behoudē werdē. Meēdy̆
dz die gene die hē v̇blidē als ſi quaet
doen. eñ indē alď archſtē dinghē hē
vervroechden. dat ſi wetē of dēcken
dat die heer comē ſal. Al ſegghē zy̆e

ſeluē ic en wils hē niet gheloue. wāt
die ſegt dat hi god bekēt eñ ſine ghe
bodē niet en hout die is loghēnach
tich. Vā ſulckē mēſchē ſegt die apoſ
tel dat ſi belidē dz ſi god bekēnē mer
mitten werckē thoenē ſi contrarie.
Wāt gheloue ſonď wercken is doot
wāt ſi en ſoudē hē ſeluē eñ haer ſiele
eñ haer cōſciencie mit ſo groter ōrey
nicheyt eñ mit ſo menighen ſonden
niet beſmittē. Waert ſake dat ſi dat
waerlÿcke wiſten eñ daer anxt voer
hadden dat die heer comē ſoude. eñ
ſi ſouden ſonder twy̆fel wakē eñ en
ſoudē haer cōſciēcie alſo zwaerlÿc nz
latē doergrauē. Wāt deſe wetēheit
wercket tē eerſten berouwe eñ droef
heyt ſo dat ſi dat lachen in ſchreiden
verwandelt. eñ dat ſinghen ī ſuchtē
eñ die bliſcap in droefheyt. eñ dz dy̆
begit te miſhagē daerſtu te vorē gro
te ghenuechte in plegheſt te hebben
eñ die dighen verōwaerdes daerſtu
te vorē grote lieft plagheſt te hebbē
Wāt daer is ghescreuē Die doet tot
ter wetenheyt die doet totter droef
heyt So dat der warachtiger wetē
heyt die nauolghende droefheyt eē
teyken ſi. Ten anderen mael ſo wer
ket die wetenheyt beteringhe ď ſedē
ſo datſtu voertaen dine leden niet en
ſulſte geuē tot wapenen ď boeſheit
enď ď ſunden. mer du ſulſte dine gul
ſichet bedwinghen enď dine ōſuuer
heyt doden. enď dine houaerdicheit

neder drucken. eñ du salste al dynen
lichaem laten dyenē der heylicheyt
eñ den duechdē dat te vorē dē sunden
plach te dyenē. Wāt berou te hebbē
als daerghene beterighe/ nae en vol
ghet en is vā ghēen waerdē. als dye
wyse mā segt. Als die een tymmert
eñ die andˀ dat te breket wat batē ca
met daer vā dā alleen arbeyt. Ende
die ghedopet wert om dat hi enē do
dē hadde an ghetast eñ daer na den
doden weder aen tast wat batet die
dopighe Na den waerdē ōs herē be
houē sulcke menschen toe te sien dat
hē nz quaders en gesciede. Mer wāt
men dese dighē niet lāghe hebbē en
mach ten si dat die mēsche zeer sorch
uoudelijcke toe sie eñ waket. so wer
ket die werēheyt indē dordē grade
sorchuoudicheyt. soe dat die mēsche
woert an sorchuoudelike beghint te
wāderen mit sinē gode eñ in allē hoe
ken nauwe toe te sien dat hi ymmer
in ghenen dīgen die ogen der godlic
ker moghēheyt en vtoerne. Inden
berouwe wert die mēsche ōtstekē. in
zijndˀ beterige brāt hi. eñ i zijndˀ sorch
uoudicheyt luchtet hi. Aldus wert
hi vā buytē eñ vā binē vnyeuwet.
Hier beghīt die mensche wat sinen a
dem te halen. eñ wat vlichtenisse te
crighen vā zijndˀ tribulacien eñ sorgē
eñ die gheestelike blijscap matighet
die groethey t zijns anxtes dz die mē
sche om groetheit zijndˀ sundē niet al
tezeer in droefheyt vᵉrslonden en wer
de. An die eender siden is hi zeer ver
vaert voer den scarpen richter. an de
andˀ side hopet hi inden ghoedē ghe
sontmaker Aldus moetē malcādˀ indˀ
sielē des menschen die anxt ende die
blijscap Sōwilē ghaet die anxt bouē
eñ somwilen sluut die blijscap dī āxt
butē eñ die anxt wert bedecket ondˀ
die hoecheyt der vrolicheyt. Dat is
ene salighe cōsciencie daer aldus sta
delijc in ghewortelt wert so langhe
dat die sterfelicheyt altesamen ver
slōden wert vāden leuen. tot dat die
anxt te nyete ghaet. Wāt hi ōuolco
men is eñ die bliscip alden menschē
besitten die der volcomēheyt toe be
hoert. Wāt nz die ewighe anxt mer
ewighe blijschap sal hem wesen.
Mer nu die aldus bernet eñ luch
tet die aendencke dat hi noch nz en
is binnē huys daermen die bernēde
kaersen sondˀ sorgen des windes dra
ghen mach. mer hi dencke dat hi on
der den hemel si. eñ pyne hē mit bey
den handē dat licht te bedecken dat
hi draghet Endˀ al duncket hem dat
tet zeer stille is hi en betrouwe hē nz
te zeer daerop. wāt ōuersienlijc als
hi niet en vermoedet soe coemt daer
een wintulage. Eñ ist dat hi die hāt
yet wats ophoudet dat licht dz hij
draghet wayet wt. Mer al brandet
die mensche die hant wat alst wel
pleghet. hi ōtkyeset lieuer wat brā

des te liden dā die hant of te houdē
wāt in een oghenblic ware dat licht
wt ghewayt. Waren wij ī dyen hu
ſe dat ghee handē ghemaket en heb
ben in dat hemelſche huys daer geē
viāt en comet eñ daer gheē vziet wt
en ghaet. ſoe en behoefden wij deſer
nauwer waringe niet. Mer nv moe
ten wij ſtadelijcke beuaxt weſē voer
dzyen ſorghelijcken windē. als dat
vleyſch die duuel eñ die werelt. Dit
zijn dzie quade widen die altoes wt
blaſen willē dat licht der cōſciencië.
die ī ōſen hertē blaſen quade begeer
lichedē eñ ōgheoezloefde beruerige.
eñ ſi makē enē mēſche dicwijl alſo be
ghāgē dat hi niet en weet waen hij
comet ofte waer hi ghaet. Eñ al iſt
dat die twee widē ſomwilen ophou
dē vādē dezdē en cōde nie meſche op
houdē des blaſens vcrighē. Hier om
ſoe behouet die vlichte ſiel mit bey
dē hādē haer te huedē eñ te bedeckē.
als mittē hādē vā buytē eñ oeck van
binnen. om dat haer licht niet wt en
waeye. Eñ al werdē die becoringhe
alſo groet dat die menſche beyde vā
buytē eñ oeck vā binnen daer vā tur
beert eñ ōtſet werdē. hi en ſal daerō
niet oflatē noch die handē oftrecken
mer hi ſal ſegghē mittē heyligē pro
pheet Mijn ſiel is altoes ī minē han
den. laet ōs lyeuer kyeſen wat ghe
brant te werden dan te wikē. Ende
oec alſo als dat een menſche ī ſinē hā
den heeft niet lichtelikē en can vghe
ten alſoe en ſullen wij nymmermeer
vergheten die ſaken die ōſer ſielē an
ghaen mer die ſozge ſal altoes wakē
in ōſer hertē Als dā ōſe lendē aldus
ōmegegozdet zijn eñ ōſe lanternē ber
nende ſoe moetē wij oec die waecke
der nachten vlitelike waernemē oñ
die kuddē ōſer werckē eñ ouſer ghe
dachten. op dat of die heer quame ī
der eerſtē wake of ī die anddē oft in
die dozde wake hi ōs bereyt mochte
vindē. Die eerſte wake machmē hie
ten gherechtichept der wercken vā
buyten. als datſtu al dijn leuen nae
der manierē dieſtu an ghenomē heb
ſte pijnſte te ozdinerē eñ in gheenen
dingē ouer en tredes die terminē die
dijn voervadēs gheſet eñ gehouden
hebben. in allen ghoedē oeffenighen
deſes leuēs noch an die rechter ſide
noch an die luchter ſide. Die ander
wake is puerhept der menighe ſoe
dat dijn ſimpeloghe al dijn lichaem
vlichte. eñ al datſtu doeſte puerlijc ſi
om godes wille. eñ ſo die riuierē der
gracien wedē gaē totter fōteynē daer
ſi wt zijn gecomē. op dat ſi wed vloy
en moghen. Die dezde wake is be
waringhe der eendrachtichept. dat
is datſtu die in ghoedē vghaderige
woenſte altoes andē menſchen wille
ſetten ſulſte voer dinen wille. eñ dat
ſtu niet alleen ſonder clagen mer oec
met groter danckelicheit pinē ſulſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

te wonen onder dyne brued's. guete
like draghēde haer alre crāchedē. eñ
īnichlikē biddende voer hē allen. op
datmē oec vā dÿ mach seggē. dits eē
liefhebber der brued's eñ des volcs
vā israhel. dese biddet veel voer dat
ghemeē volc. eñ voer die heylighen
stat vā iherusalem Aldus verlichtet
hi ōs in deser hoechtijt d' toecoēsten
des eēgeborē soēs godes die ghewa
re wetēheyt. Ic segge dat wÿ wetē
sullē dat die heer comet. dat een vast
fūdamēt is alre ghoeder seden. Eñ
vroe suldi sien sine glori. O vro mor
ghen o dach die beter is idē voerho
uen des herē huyses bouē veel dusē
den. als die een maent sal wesen wt
der ander. eñ die eē sabbet vter ande
ren. als dat scone klēckende licht eñ
die brāt der godlijcker liefden hēt tot
inden ald' ouersten ōlichtē sal die ge
ne die inder aerden wone.

¶ Ten eersten brued's so makē wi
vast ōsen geloue. eñ al ist dat wÿ die
wōderlike dinghē die ons inden he
mel bereyt zijn noch niet en moghen
sien wÿ pynē doch wat te bekennē
die wōdlike digē die inder aerdē om
onsen wille zijn ghedaē. Die hoghe
mogētheyt godes heuet inder aenne
mighe ōses vleysches drye werckē
ende drye mēghighe ghemaket. dye
alsoe sondlinghe wōderlic warē dat
dyer gelijc nye ghesciet en zijn opter
aerden. noch nymmermeer ghescien

en sullen Wāt daer zijn v'saemt god
eñ mensche. moed' eñ maghet. dat ge
loue eñ dat menschelijcke hert
¶ Brued's dit zijn drye wōdlike v'
samenighe. eñ het ghaet bouen allen
miraculen dat dese dinghē die soe on
ghelijc waren eñ soe veer vā een ver
scheyden te samen mochtē comen.
Tē eersten sich aen die sceppinge eñ
die ordineringhe der creaturen. Hoe
groet die moghētheit gods is inder
scheppinghe der creaturen. ende hoe
grote wijscheit te merckē is i die iset
tighe eñ ordinācie der creaturē. ende
hoe grote guetheyt daer schijnt i die
tsame settighe der creaturē. Inder
scheppighe aenmerc hoe veel eñ hoe
grote dighē eñ hoe moghelic die crea
turen vā gode ghescapē zijn. Ind' or
dinācie der creaturē hoe wijslic elck
dinck in zijnd' behoerlicker stede ghe
set is. Inder tsamēsettighe hoe goe
dertiren die ouerste dinghē mitte ne
derstē versamet zijn. in milijcker end'
wōderlijcker caritaten. Wāt siet de
sen slijm der aerden heeft hi ghemen
get den gheeste des leuēs. als inden
bomen der suuerlicheyt der bladē eñ
der bloemē wtcomet end' smaeck der
vruchtē eñ nutticheyt der medicinē
Dit en was den ghoedē heer nyet
ghenoech Hi heuet desen vulē slijme
oec beuoelicken cracht ghegeuē. Als
in den beesten eñ dē voghelē. eñ in al
derhāde leuēdighe dyeren. die nyet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

alleẽ en leuẽ mer oec beuoelẽ hebbẽ in
haren vijf sinnen. Noch hier en bouẽ
heeft die alre goetste schepper onsen
slijm zeer hoechlic gheeert. eñ heuet
hẽ ghegeuẽ redẽ eñ ṽstãdenisse als ĩ
den menschen die niet alleen en leuẽ
eñ voelẽ mer oec ṽstant eñ ōdschept
hebben tusschen ghemac eñ ōgemac
tusschen ghoet eñ quaet. tusschẽ wa
erheyt eñ logen. Eñ noch so woude
hier en bouen die alder hogheste mo
ghentheyt godes ōse snoetheyt mit
oueruloedigher gloꝛien ṽheffen end
gloꝛificeren. ende die hoge moghent
heyt godes heeft haer te samẽ ghe to
ghen eñ dat alderbeste dat si hadde
dat is haer seluẽ heeft si ghemẽghet
mit onsen slijme. ende daer is vereni
ghet ĩ eender personen god ende die
slijm der aeꝛdẽ. die almachtige hoge
moghẽtheyt ende die alder snoetste
crancheyt alsoe ōtspꝛekelicke hoghe
moghentheyt ende alsoe grote snoe
dicheyt. Wãt niet en mach hogher
wesen dã god. eñ daer en is ẏmmer
niet snoeder dan die slijm der aeꝛden
ende nochtans so heuet haer die ho
ghe moghentheyt godes ghewaer.
diget dat slijm der aeꝛdẽ an te nemẽ.
eñ heeft dẽ slijm soe ṽhoecht dat si ṽ
eniget is mit gode. soe dat wij ghelo
uẽ dat wat god ghedaẽ heeft ĩ cristo
ihesu dat heeft hi oec dẽ slijm gedaẽ
eñ wat die slijm geledẽ heeft dat ghe
ouen wij dat god dat geleden heeft

ouermits enen ontspꝛekelicken end
onbegripelijcken sacramente. Ende
wij sullen mercken dat alsoe als in
der alder hoechster eerwaerdichster
dꝛieuoudicheyt is dꝛiheyt der perso
nẽ eñ eenheyt der substãcien. also is
in deser wōderlijcker versamenighẽ
dꝛiheyt inder substãcien eñ eenheyt
inder personẽ. ¶ Ende alsoe als daer
die personen nyet en deelen die een
heyt. endie eenheyt niet en vermin
dert die dꝛiheyt. alsoe ist hier dat die
persone niet en cõfundeert die substã
cien. noch oec mede die substãcien en
verscheyden niet die eenheyt dyes
persoens. Die alderouerste dꝛieuou
dicheyt heeft ōs dese dꝛiheyt ghege
uẽ. dat een wōderlick werck is end
een sonderlinck werck onder al. end
bouẽ alle sine wercken. Want dat
woert dat god is ende die siel eñ oec
dat vleysch zijn vereenighet in enen
persoen. ende die dꝛye zijn een. ende
dat een is dꝛye. niet mit confusi der
substancien mer in eenheyt des per
soens. ¶ Dit is die eerste eñ die ho
gheste samen menghinghe ende si is
die eerste van dꝛyen. ¶ Aenmerck o
mensche datstu bist slijm der aeꝛden
ende en wese niet houaeꝛdich. ende
merck oeck mede datstu biste mit go
de dẽ here verenighet. ende en wille
nz ōtdãcbaer wesen. Die and ṽsa
menige is. Moed eñ maget. Dit is
sonder twijffel een wōderlijcke ṽsa

menighe eñ is oec ōgehoert. wãt vã
den beghine der warelt en is dz nye
ghehoert datter een iōcvrouwe een
kint wan of dat ſi moed was de ma
get bleef. Nae dē ghemenē loep dyer
warelt en iſt nie gheſien dat daer iōc
vrusscap was daer vrucht voert quã
eñ daer vrucht voert is ghecomē dat
daer iōcvrouſcap gheeert wert. Dit
is alleē die iōcvrou daer die vrucht⸗
baerheyt eñ die iōcvrouſcap malcād
ghemoet hebbē. Daer ghesciede eēs
dat nye voer ghesciet en was noch ī
die ewicheyt nimmermeer en sal ghe
sciedē. wãt voer haer en isser nye geē
gheſien haer ghelijc. noch daer en sal
gheen na haer comen.

Die derde vſamenige is dz gelo
ue eñ dat meſchelike hert. deſe ſcijnt
mynd te weſen dā die twe and. mer
ſi en mach ſciedē niet min ſterc. Wāt
het is groet wōder hoe dat meſcelijc
ke hert deſe twee voergeſeyde ſakē
mach ghelouē. Hoe enich mēſche
dat ghelouē mochte dat god mensch
was ghewordē. dat ſi iocvrou waer
die een kīt gewōnē hadde. Alſo als
yſer eñ aerde niet en mogē te samē ge
mēget werdē. alſo en mogē deſe twe
niet te samē comē ten ſi datſe die lijm
des heylighen gheestes godes ver⸗
ſamene. Soudemen ymmers dat
oec wel moghen ghelouen dat hi im
mers warachtich god ware die daer
inder cribben wert ghelegghet. end

die daer oeck mede screy ende was ī
der wieghen. ende die alle behouich
heden lidende was die de ionghe ki
dekens pleghen te lijden eñ noch da
ghelixs liden moeten. Die nae ghe
gheyſelt wort. die beſpegē wort die
ghecruuſt wort eñ begrauē wort. eñ
onder enē ſteen beſlotē die hoghe en
de onghemetene moghentheyt.

Salmen oeck dat ghelouen dat ſi
reyne maghet is die een kint ſoghet
die een man ſtadelicke bij haer heuet
inden huyſe ende oeck aen der tafelē
ende oeck mede inden weghe doe hi
haer leyde in egipten. ende wed om
in dat lāt van iſrahel. die alleen met
haer alſoe langhen wech ende alſoe
eentlijcken wech doer reyſede. hoe
mochtemen dit den menſchē ymmer
alle die warelt vroet maken. Ende
ſiet het is den menſchen alſoe volco
melicke eñ alſoe crachtelijcke vroet
ghemaket dat mij dat gheloeffelijck
maket. die grote menichte der gheē
der die vaſtelijcken daer in ghelouē.
Jonghen ende oec mede ouden van
mannen ende van vrouwen. hebben
lieuer vercozen duſent doden te ſter
uen dan een oghenblic lanc van deſē
ghelouē te ghaen. Dit is eē hoge
verſamenige. mer die ander is noch
hoger. die derde is die ald hoechſte.

Die eerſte hebben oren ghehoert.
mer ten heeft gheen oghe gheſien.
Wan het is wel gheprediket ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

oec ghelouet ouer al die waerelt dat
grote godlicke sacramēt. mer gheen
mēschelic oghe en heeftet ghesien. o
god behaluē dĳ. hoestu di ī die naeu
heit des iōcvrouli̇kē lichames mit d̄
mēscheliker naturē hebstu v̇enighet
Die and̄ v̇samenige hebbē mēschen
ogē gesiē. wāt die sondlige hoghe co
nigine der hemelē heeft dat selue ge
sien die alle die woerdē des heyligē
enghels eū haers zoens stadelike ou
pensende ī haer herte. Joseph heeft
oec dese sake eens deels bekēt die eē
trouwe bewaerder eū eē warachtich
getuych heeft geweest deser heiliger
iōcvrouschap Die dorde is ī des mē
schē herte op ghegaē Wāt alsoe als
dese digē gesciet zĳn. so zĳn si oec ghe
louet. wāt dat hietmē meer te ghelo
uē datmē mittē orē hoert dā datmen
mittē ogē siet. Eū al datter gesegt is
eū datter ghedaē is dat ghelouē wĳ
volcomelike eū sterckelike eū en twĳ
uelē niet. Sich dā ind̄ eerster v̇sa
menighe wat dĳ god gegeuē heuet.
Inder and̄ ou̇mits wpen Ind̄ dord̄
waer om di god al dit gegeuē heeft.
Wāt hi heeft dĳ ghegeuē xp̄istū ihe
sum doer marien d̄ heyliger maget.
datstu bĳ hem salich eū ghesont sult
ste werdē. In die eerste versame
ninghe is medicine. want van gode
ende van den mensche is die plaester
ende oeck mede die medicine ghema
ket daer alle dine siecten ende oec me
de alle dine wonden mede ghenesen
ende ghesont souden werden.

Dese twee cruden die zĳn tesamē
ghemenghet als in enen mortierstēē
in der ghebenedyder ioncvrouwen
lichaem ouermits die gracie des hey
lighen gheestes die haer suuerlĳcke
te samen ghemenghet heeft. Mer
wantstu daer niet bequaem thoe en
waerste datmen di dese costelike me
dicinen soude moghen gheuen. so is
si der maget marie gegeuē. op datstu
ouermits haer ontfanghen soudeste
al dat dĳ noet was tot dĳnre salich
heyt. Ende want si iōcvrou was
soe is si verhoert om hare waerdich
heyt in dinen saken. ende alles des
menschelĳcken gheslachtes. Waer si
alleen moeder soe waert haer gheno
ghe tot haerder salicheyt dat si kind̄
wōne. Ware si oeck alleen maghet
het waer haer groet dat die ghebene
dide vrucht haers buyckes dat we
der loen alder warelt wesen soude.
Ende wāt inder eerster versamenin
ghe is onse medicine. ende in die an
dere is ons hulpe wāt god dat so ge
ordineert heeft dat al dat wĳ hebbē
sullen tot onser salicheit doer mariē
hādē sal ghaen. so is inder derd̄ v̇sa
menige ōsen v̇diēst. eū indē gheloue
is ōse ghesontheyt gelegē. Wāt die
ghelouet die sal salich wesen.

.A. .M. .E. .N.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Hoe dat die hoge heylicheit ende die sacramentē deser heyliger hoechtijt onbegripelic zijn.

Sermoen. iiij.

Ne ghewoēten onser oerden
so en pleechmē hudē gheē ser
moē te doē mer wāt wi mor
ghē inder heiliger karckē so becōmert
sullē wesen datmē om die cortheit d̄
tijt gheē lanc sermoē doē en mach. so
en dūctet mij geē onsin wesen hudē
mit ōser v̄manighē v hertē tot deser
weerder toecomēd̄ hoechtijt te berei
dē. sond̄lige wāt die heylicheyt end̄
die sacramētē deser weerd̄ hoechtijt
ōbegripelic zijn. eñ zijn recht als een
fonteyne daer hoemē meer wtpūttet
hoe daer meer invlopet. eñ nīmerme
re wt gheput en mach werden. Jck
weet wel dat ghij om crist9 wille al
vele lidet ghaue god dat sine ghoed̄
tiren troestinghe ouūloedelicke in u
wē hertē comē woudē. wāt wtwen
dighe of wareltlikē troestē v te doen
daer en heb ic ghenē grotē sin toe. eñ
en is oec niet wel gheoerloeft. Sulc
ke troesten zijn zeer snode eñ si mogē
ōs oec zeer hīdlic wesen an die godlic
ke troestē die wij ghaerne haddē. Eñ
daer om die der enghelen glorie end̄
ghenuechte is inden hemel die heeft
hē ghewaerdighet te werden heyl
ende troest der ellendigher menschē.

Die inder hemelscher stat zeer hoge
end̄ glorioes is eñ daer salich maket
al die hemelsche borghers die is in
deser ellendicheit zeer cleyn ghewer
den ende oetmoedich omme te troes
ten ende oeck mede te verbliden die
ghene die in deser ellendicheyt zijn.
¶ Ende die in den alder oversten is
glorie zijns vaders die is ghewor
de hier beneden inder aerden vrede
der gheender die guetwillich zijn.
Want den cleynen soe is dit cleyne
kindeken ghegeuen. op dat als si mz
zijnder hulpen groot ghewordē zijn.
hem dan die almachtighen god ghe
gheuen moge werden. Hier vā wast
dat dat verkorē vat sinte paul9 also
als hij van dit cleyne kindeken ont
fanghen hadde dat al wast cleyne
nochtans zeer vol was. Want hij
was vol van gracien ende waerhe
den. daer alle volheyt der godheden
binnen was. hier van wast dat sinte
paulus dat goede woert op ruspede
dat ghij in desen daghen dicwil heb
bet ghehoert. verblijt v inden heren
altoes. noch segghe ic verblijt v Ver
blijt v vanden weldaden die hij v
bewijst bewijst heuet. Noch segghe
ick verblijt v van dyen dat hij ghelo
uet heeft Want dat grote ghoet dat
hij ons heeft ghedaen is vol blijscap
pen. ende die hope der ghoeden dye
wij noch hopen te vercrighen die is
oec mede vol blijschappen. Verblijt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

v wāt ghÿ ōtfāgē hebt die ghauē dˀ
luchter hāt. ōblÿt v oec wāt ghi zÿt
verwachtende die ghauē der rechter
hant. Sine lufter hāt ſeyde die geeſ
telÿcke bzuÿt is ondˀ mÿn hoeft endˀ
ſine rechter hant ſal mi omhelſen.
Die lufter hāt heft ōs op. mer dye
rechter hāt ōtfanget ōs. die luchter
hant meeſtert onſe wōden eñ maect
ōs rechtueerdich mer die rechterhāt
ōmehelſet ōs ende maket ōs ſalich.
Inder lufter hāt zÿn die ōdienſten.
mer inder rechter hāt is dat loē. In
der rechter hāt ſegt hi zÿn weelden.
mer in die luchter hāt is medicine.
Aenmerc dē ghoedtirē eñ dē wiſen
meeſter. merc vlitelic hoe ōghewoen
licke medicinē hi bzēghet. Sich aen
hoe dat ſine medicine niet alleen coſ
telic is mer oec ghenoechlic eñ zuuer
lic. die niet alleen ſeer nut is tot ōſer
ghesontheyt mer genuechlic is an te
ſiē eñ ſuet te makē. Sich an ſine eer
ſte medicine. eñ dat eerſte dat hi indˀ
luchterhant bzēget. daer vintſtu dat
hi ſonder mans toe doen ontfāgē is
Merck wel ic bids di hoe danich dit
is. hoe nyeuwe hoe wōdlic hoe min
nelic ende hoe vzolickē dit is. Want
wat mach ſuuerliker weſer dan dye
ſuuerder kuyſcher gheboerten Wat
mach gloziolſer weſen ende vzoliker
dan die heylighe reyne ontfangenis
daer te mael niet mede en was dz te
ghen die ſchamelheyt mochte weſen
noch oec niet onreyns noch oeck me
de niet ghebzekelics. ¶ Mer want
tet ons mach ghelſchieden myn ghe
noghelic te ſoude weſen deſer won
derlÿcker ghenamer nyeuwicheyt.
ten waer dat wi daer oeck in merckē
mochten onſe begheerzde ſalicheyt.
ſoe ſullen wÿ weten dat deſe ontfan
gheniſſe niet alleen en was glozioes
inden aenmercken van buyten. mer
ſi was oeck mede zeer duerbaer ī in
wendigher crachten. op datmen als
daer ghescreuē is inder lufter hāt ōs
heren vinden moghen beyde glozie
ende rÿchept. Ick segghe rÿchept
dyer ſalichept. ende oeck die glozie
der ſonderlingher nyeuwichept.
Want wye mach daer reyn maken
dat van onreynen ſade ontfangē is
dan du alleen die ſonder alle onghe
oerloefde ende onreynen wellusten
ontfanghen biſte. In minen woztel
ende in minen eerſten beghinne ben
ick onreyne ghewozden. ende mÿne
eerſte ontfangheniſſe heeft onreyne
gheweeſt. Mer wÿ hebben enen goe
dē heer die ons verloſſen mach van
deſer confuſien. Hi machſe ons alre
beſt of nemen die alleen volcomelÿc
ken vzÿ daer van was.
¶ Aldus hebbe ic rÿchept der ſalich
heyt daer ick die onreynicheyt mÿn
der ontfangheniſſen mede of mach
waſſchen ende quÿte copen. dat is
die alderſuuerſte ende alder puerſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ōtfãgenisse ōs herẽ ihū xpi. Noch
doe meer o here ihū xpriste v̄nyewe
dine teykene eñ v̄wãdele dine wõd
like werckẽ Wãt al dine eerste werc
kẽ zijn ōs vã gewoẽtẽ snode gewor
dẽ Wãt der zõnẽ opghãc eñ nedgãc
die vruchtbaerheyt der eerdẽ. die v̄
wãdelighe der tidẽ eñ dier ghelijcke
Dit zijn al grote miraculẽ. mer want
wij dese dingẽ also dicwijl gesiẽ heb
ben. so en dẽcket daer bi na niemant
op. daer om v̄nyeuwe heer dijn tey
kenẽ. v̄wãdele dijn miraculẽ. Hyet
segt hi ic make alle dīge nyeuwe.
Wye ist die dat segt. Sõd twijffel
dat lam dat inden throẽ sat. dat lam
dat altemael siet is altemael gheno
ghelic altesamẽ gesaluet heeft. wãt
dat beduut sinẽ naem cristus. Wien
soude hi wesen moghẽ scarp of hart
die zijnd moed doe hi ghebozẽ wort
ghene serichept noch scamelhept an
en dede. O waerlike nyeuwe mira
culen. Sine ōtfãgenisse was sonder
schamelhept. eñ sine gheboerte was
sond serichept Die maledixie die op
eua was ghegeuẽ is ĩ deser ioncvrou
wen ĩ benedixien v̄wãdelt. Want si
heeft haer kĩt ghewõnẽ sonder pine
die maledixie is in benedixien v̄wã
delt. Wãt so sprac die engel tot mari
en. Ghij zijt ghebenedijt onder allen
wiuen. O hoe salich sidij maria. die
alleen onder allen anderen wyuen
van god almachtich zijt ghebenedijt
ende ymmers niet vermaledijt.
Ghij zijt alleen vrij vander ghemeen
der maledixien ende oeck mede sidij
vry vander pinen der wiuen ¶ Ten
was gheen wonder mijn lieue brue
ders dat zijn ghebenedide lieue moe
der ghene pine van hem en had doe
hi wert ghebozẽ. die daer omme quã
dat hi alle die werelt vander pinen
der ewigher verdoemenissen soude
verlossen. Als inden propheet ysay
as ghescreuen staet. Waerlijcke hij
heeft onse siecten ghedraghen.
¶ Twee dighẽ ōtsiet zeer die mẽsce
licke crãchept. als scaemte eñ pine.
Xpristus is ghecomẽ dat hi ōs bey
de dese afnemen woude. ende daerõ
heeft hijse beyde in hem seluen aen
ghenomen. dat ic zwijghe van allẽ si
nẽ anderen lidene ende pinen. soe is
hi vanden bosen menschen mitẽ do
de ia mitten alder lelicsten dode ver
doemt. Want om dat hi ons ghoet
betrouwẽ soude gheuen dat hij ons
beyde dese afnemen soude. soe heeft
hi ten eersten sine moed in zijnder ge
boertẽ van beyden vry ghehouden.
soe datter niet scamelics en was in
zijnder ontfanghenissen. ende nz dz
pijnlic was in zijnder gheboerten.
Onse rijchept wert noch meerder.
eñ onse glorie wasset. Die teykenen
werdẽ vernyeuwet eñ die miraculẽ
die werden verwandelt. Niet allẽ
soe en was oeck sine ontfanghenisse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſond̃ ſcaēte eñ zijn gheboerte ſond̃ pi
ne. mer zijn moed̃ was eē ōbeulecte
maghet O waerlike ē gehoerde nieu
hept. een iōcvrou baert een kīt eñ na
der geboertē des kīdes bliuet ſi ma
get onbeulecket Vruchtbaer te weſē
mit geheelheit des vleyſches eñ ene
blide moed̃ te weſen mit glorie dyer
iōcvrouſcap. Voert aen v̄wachte ick
mit ghoede betrouwe die glorie der
ōuergāckelicheit ī minē vleyſche die
ōs ōſe heer ghiloeft heeft. wāt hi he
uet zijn moed̃ ōthoudē vā ald̃ gebrec
lichept i zijnd̃ geboertē. Het ſal hem
licht te doen weſen ōſen ſterffeliken
lichaē ider laetſter v̄riſeniſſen te ver
wādelen ī ontſterffelichept. die ſine
moed̃ ōthelt vā ald̃ ghebrechichept ī
zijnd̃ gheboertē. Noch hebbē wij me
erder rijcheit. noch hebbē wij meer d̃
glorie. ſi is moed̃ ſonder gebrec harē
iōcvrouſchap. eñ haer zoe is vrij van
allē vlecke der ſondē. Die maledixie
die eua ghegeuē was en valt niet op
der moed̃. ende op haer kint en coēt
niet dat gemeene quaet daer die pro
pheet van ſegt. Daer en is nyemāt
reyn van onreynichept der ſonden.
oeck een kint van enen daghe.

¶ Ende nv moechdij ſien een kinde
kijn ſonder onreynichept der boeſer
ſunden. die onder allen menſchen ſa
lich ende warachtich is ymmers hij
ſelue die ewighe warachtighe waer
hept is. ¶ Siet oeck mede een lam
onnoſel ſonder vlecken. een lam go
des die de ſunden deſer werelt of ne
met. Want wye ſolde bet die ſundē
moghen of nemen dan hi die ymmer
alleen vrij is vā allen ſundē ende me
de ghebenedijt inder ewichept. Sō
der twijffel hi mach mij waſſchē die
ſelf niet beſmet en is. deſe hāt mach
mijn ſlijckeghe oghen te rechte wiſ
ſchē daer gheen onreynichept aen en
is. deſe mach wel een caf wt minen
oghen nemen die gheen balck en he
uet in ſinen oghen. ymmers hi mach
alle die balcken wt mynen oghē ne
men die niet een cleyn ſtouekē en he
uet in ſinen oghen.

¶ Wij hebbē nv ſeker geſiē rijchept
der ſalichept ende des ieuēs. wi heb
bē ſine glorie ghezien als glorie des
eengheborē zoēs vanden vader.
Wiltſtu dā vraghen van wat vader
Des alderouerſten zoen ſal hi gehee
ten weſen. Het is wel openbaer wie
die alderouerſte is ¶ Mer op datter
ghene ſtede en blyue der twijfelheit
ſoe ſeyde die heylighe enghel gabri
el tot marien. Dat van di heylich ge
boren ſal werden ſal hyeten die zoē
godes. O waerlic heylich. du en ſul
ſte heer niet gheuē dinen heylighen
te ſien ſine verderuinghe. Want hij
zijnder moeder niet en benam harder
gheheelhept. ¶ Noch waſſen die mi
raculen. die rijcheden werden v̄mee
nichuoudet. die ſchat werdet ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

opē̄t. die eē kint baert die is moedeꝛ
eñ maghet. dat kint datter gheboꝛē
wert is god eñ mēsch Salmē dā dat
heylighe bꝛoet dē hōdē gheuē eñ die
margaritē werpē voer dē varcken.
Laet ōs ōsen schat huedē indē acker
eñ ōs ghelt ī enē goedē sacke. Dat si
dat kint ōtfinc sond̄ mans toe doen
dat werde daer mede bedecket dat
die moeder een mā belouet wert. Dz
si kint wan sonder wee. dat werde
bedecket mitten screpen des kinde.
kēs. dat die moed̄ maghet was dat
wert bedecket mitter ghewoēlicker
purificatien. die ōnoselheyt end̄ die
heylicheyt des kindes is bedecket
mitter besnidinghe die inder euwe
was ghebodē. O maria bedecket
dat licht eñ die claerheyt deser nyeu
wer zōnē. Legge inder cribben eñ be
winde mit doeckerē dit cleyne kide
ken. wāt dese doeckerē zijn onse rijc
heyt. Wāt die doeckerē ōses behou
ders zijn veel costelder dan enige pur
pur cleder. eñ sine cribbe is gloziosez
dā al die guldē coniclike stoelen. dye
armoede xpī is riker dā al die schat
deser warelt. Wat mach rijcker we
sen dā sulcke oetmoedicheyt. Wat
machmē ī deser warelt vindē dat so
costel is. eñ daermē dat rijcke der he
melē so mede copē mach eñ ōweruē
die gracie godes. Als dat ewāgeliū
tughet Salich zijn die arme vā gees
ten. wāt dat dat rijcke der hemelē is
haer Eñ salomō segt. God wed̄staet
dē houdigē. mer dē oetmoedigē ghe
uet hi gracie. Dese oetmoedicheyt
is ōs gheprezesen inder geboeztē ons
herē. wāt hier in heeft hi hē ōnedert
aēnemēde die forme eens knechtes.
eñ is gheuōdē in al sinen wesen van
buytē als een mēsche. Wiltstu noch
costelicker rijcheydē eñ veel hogher
glozie vidē. Sich sine liefde an ī zijn
der passien. Niemāt en heuet meerd̄
liefde dā hi die zijn siel sette voer sinē
vriendē. Dit machmē wel hietē rijc
heidē der salicheyt eñ der gloziē. dz
duerbaer bloet daer wij mede v̄lost
zijn eñ dat cruys ōs heren daer wij
mitten apostel in glozieren. Als hij
segt. Het si mij veer te glozierē and̄s
dā indē cruce ōs liefs herē ihū xpi.
Eñ op eē ander stede segt hij. Ic en
hebbe mij niet gherekēt te wetē on
der v dā cristū ihesum eñ dē gecruust
dat is die lufter hāt. mer die rechter
side is ihesus crist9 eñ hi gloziors.
Ihesus crist9 segt hij eñ die gecruust
Nacht schyedē wij zijn dat cruus
daer hi segt dat ihesus an ghenagelt
is. wāt eē mēsche heuet na dē lichaē
eē forme des cruces alsmē mercken
mach als hi sine armē wtrecket. Eñ
cristus segt indē salm. Ic bē igestekē
indē slyme der diepheyt. Dat die
mēsche slijm si dat is openbaer wāt
vādē slyme is die mēsche ghescheppē
mer doe was hi slijm des paradises

nv is hi clym deser dyepheit. Jc bin
daer in ghesteké segt hi Jc en bin da
er niet bij hene gheghaē. ic en bin nz
haestelic vā v ghescepden. ic bin mit
v tot inden eynde deser wazelt.
Alsoe staet daer gheschzeuē vā tha
mar doe hi zarā baezde. dat hi eezst
alleen sine rechter hāt voezt bzochte
die in eendez voerbewisinge der pas
sien ōs herē mit enē zodē dzade ghe
bōden wert. Nu hebbē wij die luch
tez hāt mer ons is noet dat wi noch
ropē. reyck dijn rechter hāt dē werc
ke dijnder hādē. O heer toene ōs dy
ne rech ter hāt eñ tis ōs ghenoech.
Glozie eñ rijcheit segt hi zijn inden
huse des gheens die god ōtsiet. mer
o heer wat is in dinē huyse. Sōder
twiuel dācberheit eñ stēmē des loefs
Sij zijn salich o heez die i dinē huyse
wonē. vā ewicheyt tot ewicheit sul
len si di louē. Gheē oghe en heeft dat
ghesien noch oze ghehoert eñ ten is
in gheēs mēschē herte opghegaē dat
god bereyt heeft dē ghenē die hē lief
hebbē. Wāt dat is een ontoeghācke
lic licht. Tis vzede die allē sinnen te
bouē ghaet Tis eē fonteyne die niet
opwaezt lopen en can. mer al nedez
waezt lopet Gheen oge en heeft ghe
sien dat ontoegāckelic licht noch oze
en heeft gehoezt die ōbegripelijcken
vzede. Wāt die voetē der gheender
die desen vzede kondighē zijn zeer su
uerlijc. Eñ al is haer ghel uyt wtghe

gaen in allen landen. so en conden si
nochtās selue niet begripen hoe gzo
te die vzede is den si predictē. hoe ve
le te min cōste si dē anderē menschen
kōdighen. Wāt paulus segt seluen
Bzueders mij en dūcket niet dat ict
te rechte al begreepē hebbe. dat ghelo
ue coemt vtē hozen. eñ dat hozen co
met ōmits dē woezdē godes. Jck
segghe dat ghelooue eñ niet die gedaē
te eñ die lostenisse des vreden. eñ nz
dat bewisen des ghewaren vrede.
Die menschen inder aerdē die vā
ghoedē wille zijn die hebbē nv vrede
Mer wat is dese vrede te rekenē bij
dyer volheyt eñ ouer groetheyt des
ghewarē vrede. Hier vā segt ōs heer
tot sinē discipulen. Mijne vrede dye
geue ic v. minē vrede laet ic v. Minē
vrede die allē sinnē bouē gaet eñ si is
vrede ouer vrede. dē en kōdi noch nz
begripē. Hier om soe gheue ic v noch
een lātscap des vredē. mer hier en bi
nē soe laet ic v den wech des vreden
Mer wat ist dat wi segghen datter
niet op en gaet in dat herte des men
schen. Tis ene fonteyne die niet op
en can gaen wi weten wel dattz ghe
woenlic is dat die fonteynen lopen
na den dalen ende die hoghe berghē
scuwē als daer ghescreuē staet Die
wt sendes die fonteynē in den dalē
int middel tusschē die berghen lopē
die wateren. Dat is dat ic uwer mī
nē dicke pleghe te vermanē dat god

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den houdigē wedstaer eñ dē oetmoe
dighē sine gracie gheuet. Wāt die fō
teyne en ghaet niet hoger dā dye ste
de is daer si wt comet Mer het moch
te yemāt dūckē dat na dese regel die
houdighe niet en soude hinderē dye
weghen der gracien. Wāt die eerste
houdighe die na dē ghetuge der hey
liger scriften eē cō. is ouer al die kin
der d̄ houaerdien. die en seyde nȝ Ic
sal hoger wesen mer ic sal ghelijc we
sen dē ouerstē. Mer die apostel en lie
ghet daer niet om. die segt dat hi hē
v̄hief bouē al datmē ghelouet god te
wesen eñ orkent als god. Een men
sche gruwelt dyet hoert. mer och of
die siel des mēschē altoes gruwelde
sulcke ghedachtē eñ sulcke boesen be
geertē in haer te nemē. mer ic segghe
v dat nȝ alleē die cō. der houaerdien
mer een yghelijc houdich mensche v̄
heffet hē bouē god Wāt siet god die
wil dat sine wille i allē dīgē ghescie
de eñ die houdige mēsche die wil dȝ
sine wille ghesciede. Nu schijntet ge
lijc te wesen mer siet eñ merket hoe
ongelijc dattet is eñ hoe vele dattet
sceelt. God wil dat zijn wille gesciet
in dē dighē die de reden eñ die waer
heyt tughet dattet soe aldēbest is.
Die houaerdighe mensche dē god re
dē ghegeuē heeft die wil sinen wille
hebbē teghens die rechte reden. Nv
maghestu sien die grote jōghelijcheit
eñ die quade hoecheyt daer die vloe
de der gracien niet op en mogē comē
Onse heer segt Ten si dat ghij beke
ret werdē eñ ghelijc werdet enē cley
nē kinde. daer hi hē seluē mede meen
de die een fonteine des leuēs is daer
inwoent eñ wtvloyet volheyt alder
gracien. ghij en sult niet inghaē i dat
rijcke der hemelē. Hier om pijnt
vrede te makē dē riuierkēs daer dye
graciē doer lopē mogē eñ doet wech
al die dike ende houelē alze houeerdi
gher ghedachten ende der erdscher
begheerten Pijnt v te ghelikē den
sone des menschē mer niet den eerstē
menschen Want die fonteyn der gñci
en lopet nȝ op i dat herte eens vleis
liken menschen die eerdsche dinghen
beghert maket oec v oghen claer op
dat si sien moghen dat alre claersten
licht ende neyghet v oren neder tot
ghehorsaemheit op dat ghi moghet
comē daer die ewighe rust is eñ vre
de. Het is een licht om sine scone cla
erheyt. tis een vrede om sine satich
heyt. tis een fōteyne om sine ewige
ouervloedicheyt. Die fōteyne scrijft
men dē vad̄ thoe. daer die zoē wtghe
borē wert. eñ die heilighe gheest wt
voert comet. Dat licht scrijftmē den
zone thoe die de schone claerheyt is
des ewighē lichtes. eñ dat gheware
licht dat allē mēschē verlichtet die co
men in deser werelt. Dē vrede scrijft
mē dē heylighē gheest toe. die rustet
op die oetmoedighē eñ optē rustigē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Mer dit en is niet gheſegt of dit elc
bysonderlige eygētlike hadde butē
die anderē. Wāt die vad' is oec licht
wāt vādē zone ſcrijftmen dat hij is
een licht vādē lichte. ¶ Eñ die zoē is
vrede. wāt hi is ōſe vrede die vā bei
dē eē ghemaket heeft. ¶ Eñ die hey
lige gheeſt is eē fōteyne des waters
datter ſpriget idē ewigē leuē. Mer
wāneer ſullē wij hier toe comē. Wā
neer ſulſtu heer mij vuullē mitter
blijſcap dijns aenſichtes. Wij vbly
den ons in dij wāt du ons viſiteert
hebſte opghaēde vtē houe. wij vbly
dē ōs and'werue v'wachtēde dē ſali
ghē hope i dijn ander toecoēſte. als
die volheyt alder blyſcap comen ſal.
niet vāder gedēckeniſſen mer vāder
begheerder tegēwoerdicheyt. vā dē
dat ōs dā ghegeuē ſal werdē. Niet
vā dien dat wij dā v'wachten ſullē.
V gheſedichet ſegt die apoſtel ſi allē
menſchen bekent wāt die heer is na
bij. Tis wel redē dat ōſe ghesedich
heyt allen mēſchē opēbaer ſi alſo als
die gesedicheyt ōs herē ihū xpi allen
mēſcen opēbaer was. wāt wʒ mach
ōbetameliker weſen dā dat eē mēſch
ōgeſedelic leuē ſoude die nochtā zijn
ſelues noetheyt wel bekēt. als dye
heer der moghēthe yt alſo ſedelic ōs
voer geleuet heeft ond' dē menſchen
leert vā my ſegt hi wāt ic ſaftmoe
dich bin eñ oetmoedich vā hertē. op
dat oec v geſaticheit and' mēſchē mo
ghē openbaer werdē. Dat daer nae
volget die heer is nae bij. dat ſalmē
v'ſtaē vāder rechter ſiden. wāt vand'
luchter ſidē ſegt hi ſelue Siet ick bin
mit v alle die daghe hent tot inden
eynde der wareIt.
¶ Brueders die heer is nae bij en
wilt niet ſorchuoudich weſen. hij is
zeer nae bij eñ zeer cortelic ſal hi opē
baren. en wilt niet ghebrekē en laet
v niet v'drietē. ſuect hē alſmē hē wel
vidē mach. roept hē aen als hi na bij
is. Die heer is bi dē genē die bedruc
ket zijn vā hertē. eñ hi is bi dē die hē
inder waerheyt v'wachtē. ¶ Wiltu
weten hoe na bij dat hi is. Hoer hoe
die bruutſinghet vā harē brudegom
Siet hi ſtaet achter die wand Bi de
ſer wand ſulſtu verſtaen dijn lichaē
dat dij alleen hindert datſtu dē ghe
nē die nae bij is niet ſien en moechſt.
Hier om waſt dat die heilige apoſtel
ſunte pauwel begheerde ontbonden
te werden ende mit xpō te weſen eñ
riep iāmerlike Jc onſalighe mēſche
mēſche wie ſal mij verloſſen vāden
lichame deſes dodes. Alſo ſeyde oec
die propheet indē ſalm. verleyde wt
deſen karcker mijn ſiel op dat ſi mo
ghe belidē dinē naem. Amen.

¶ Hoe wij ſullē weſen reyn vā her
ten ende oeck mede hoe wij ſullē wa
kēde weſen in ſoberheyt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Sermoen. v.

WErdet hudē gheheyliget eñ weeſt bereyt want optē daghe vā morgē ſuldÿ die moghentheyt godes in v ſien. ¶ Wāt wÿ nv hoechtideliken beghaē ſullen dat ontſprekelÿcke ſacrament d'yer gheboertē ōs heren iheſu xpriſti. ſoe hoertet daer wel toe mÿn lieue brueders dat wÿ v̄maēt werdē in alder heylichept ōs daer toe te bereyden. wāt die daer comet is een heylich d' heylighen. Hi comet tot ōs die ſeggz doer dē prophet weſet heylich wāt ic heylich ben. v here eñ v god. Wāt hoe machmē anders dat heilighe dē hōden gheuē eñ die coſtele margariten dē varckē, ten ſi dat die hōdē eerſtē haer boeſchept laten. eñ die varckē ghereynicht werdē vā allē vleyſſchelikē wellustē. eñ hē voert meer pinē te ſcuwē die hōden dat ſi geſpeghen hebbē. eñ die varckē die onreynichept der ſundē daer ſi i ghewentelt hebben ¶ Doe dat volc van iſrahel i voertidē ontfangē ſoude die gebodē eñ die euwe godes. doe werdē ſi eerſt gheheiliget i ſommigē gerechtichedē na dē vleyſche. mit meniger hande dopige eñ offerghauē die nae der cōſciencië dē dienre niet volcomē en machtē maken ¶ Alle deſe gewoentē eñ oeffenigē zÿn te niet ghegaē wāt ſi warē igeſet op eē vrebeterē.

Welcke verbeteringhe nv ghecomē is. Hier om ſoe iſt oec wel betamelÿc dat ōs nv ghebodē wert volcomene heylichmakinghe eñ inwēdige waſſinghe eñ gheelſtelike reynicheit daer die heer van ſegghet Salichſyn die rein vā herten ſyn want ſi ſellen god ſien Daer toe leuē wi lieue broeders daer toe ſyn wi gheboren daer toe ſyn wi ghezoepen daer toe is ōs die dach vā hudē op ghegaen. Het was wel eer nacht ſoe dat nimant deſe dīghen en mocht werken Het was ouer al die werlt nacht voer den opganc des gewaren lichtes eer dat criſtus werde ghebozē. Het was nacht ī een ygghelikē van ōs eer wi bekeert worde eñ eer wÿ iwēdelike in criſto ghebozē wordē. Waſt niet een zeer donckernacht eñ grote onbekentheit ouer alle die werelt doe onſe voervaders ghemaecte godē pleghen aen te bedē eñ mit onſinniger ongheloue houten goden eñ ſtenē godē pleghē te eerē. ¶ Eñ en waſt niet eē ygghelikē van ōs dōcker nacht doe wÿ leefdē indē werelt als of daer ghēē god geweeſt en hadde. doe wÿ leefdē nae den begeertē onſes vleiſces. eñ volchdē alle ōs wareltlike begeerlicheden. eñ ghauē onſe leden wapene tot boeſchedē eñ tot ſundē. eñ diendē al gheheel dē duuel daer wÿ ōs nu mit rechte vā ſcamen als vā werckē der dōckerheit. Die apoſtel ſegt Die ghēē die ſlapē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die slapē des nachtes. eū die drōckē
zijn die zijn des nachtes drōckē Sul
ke hebdij ghewesēt mer ghij zijt ver
wecket tot wat beters eū zijt ghehei
liget ist sake dat ghij voert aen kind
des lichtes wilt wesē eū des dages
eū niet kider des nachtes noch dyer
duusternissen. Dat is een bode des
daghes die daer ropet. Weest sober
eū waket. Eū opten pinxter dach
seyde hij vā sinē mede discipulē Hoe
zijn dese drōcken daert noch is dye
derde vre des dages. Eū dat ist dat
zijn mede apostel sinte paulus seggꝫ
Die nacht is voerbij ghegaē mer die
dach ghenaket laet ōs vā ōs werpē
die werckē der duusternissen. eū laet
ōs an doē die wapē des lichtes. eū
laet ōs als indē daghe eerbaerlijcke
wāderen. Hi segt dat wij vā ōs wer
pen sullē die wercke der duusternis
sen. dat is slaperichept ende drōckē
schap. Wāt als daer voer ghesegt is
die slapē die slapē des nachtes. ende
die drōckē zijn die zijn des nachtes
droncken. Dat wij als indē daghe
niet slaperich en sullen wesen. mer
wāderēde. eū dat eerbaerlijcke ende
niet als drōckē ludē. Syestu een mē
sche die tot allē goedē werckē slape
rich is vā ōdziete. hi is tot noch toe
ī duysternissen. Siestu enē anderen
die droncāe is vā allē eū meer smakē
wil dā noet is. niet tot soberhept.
die zijn oghe niet ōsadet en wert vā

sien. noch zijn oren vā horē. die gelt
of ander tijtlijcke dingē ōuersadelijc
ke liefhebben. eū ghelijc enē water
suchtighē mensche na desen tijtlickē
ghoedē dē ewigē dorst heuet. die is
noch eē zoē des nachtes eū der duus
ternissen Eū dese twe en werdē niet
lichtelike vā een verschepdē als die
scrift segt. In begheerlichepdē is eē
yghelic ledich mensche. dat is ī drōc
kēscap is een ygelic slaperich mēsch
Daer om laet ons hudē ghehepliche
werdē eū oec berept wesen. soe dat
wij die slaperichept des nachtes vā
ōs pinē te werpe eū oec ghehepliche
te werdē vāō quader drōckēschap.
eū bedwigē dieq uade woedende be
geerlichepdē. In desen tweē staet al
die euwe die wet eū prophetē. dꝫ is
ī dat quade te latē eū ī dat ghoede te
doen. Mer dit sal hupdē wesen wāt
die dach vā morgē en sal niet wesen
ī heplich makighe noch ī bereydigē.
mer ī beschouwē der godliker mogē
thept. Morgē segt hij suldi sien dye
mogētheit godes ī v. Dat is. die pa
triarcha iacob segt. morgē sal mi ant
woerdē mine gherechticheit. Inden
daghe vā hudē soe oeffentmē die ge
rechtichept. mer morgē soe salse ons
ātwoerdē. Hudē wert si ghebouwet
mer morghē brinct si vrucht. Wāt
dat eē mēsche niet ghesapt en heuet
dat en sal hi oec niet mayen. Eū hij
en sal die moghenthept godes dan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

niet ſien die de heylichmakige nu v̊
ſmadet. Eñ die zõne d̉ glozien en ſal
hẽ niet opgaẽ dẽ die zõne d̉ ghereche
tichept niet opgegaẽ is. Eñ de dach
vã mozgẽ en ſal hẽ niet lichtẽ dẽ die
dach vã hudẽ niet en lichtet. Want
die ſelue die huden õs vãdẽ vad̉ ghe
maket is is õſe gherechtichept. dye
ſal õs mozgẽ opẽbarẽ õs leue. eñ ſal
õs nemẽ tot hẽ ſeluẽ. op dat wij mit
hem opẽbaren moghen in zijnd̉ glozi
en. Hudẽ wert õs een cleyn kideken
ghebozẽ op dat die mẽſche niet pinẽ
en ſal hẽ ſeluẽ groet te makẽ. mer dat
wij bekerẽ ſullẽ eñ werdẽ als cleyne
kinderkẽs. Mozghẽ ſal õs ghetoent
werdẽ de grote heer die alte zeer loef
lic is. op dat wij vã hẽ groet moghẽ
ghemaket werdẽ ĩ ſinẽ loue. als enẽ
ygelikẽ lof ſal weſen vã gode. Wãt
die hi hudẽ rechtuaerdich maket die
ſal hi mozgẽ groet makẽ. eñ d̉ volco
mẽd̉ heylichept ſal naeuolgẽ dat ſali
ghe ſchouwẽ der hoger mogẽthept.
Eñ tẽ ſal gheen ydel viſioen weſen
wãt tẽ ſal and̉s niet weſen dã inder
ghelijchept. Wij ſullẽ hẽ gelijc weſẽ
wãt wij ſullẽ hẽ ſien ſulc als hi is.
Eñ daer om en ſegt hi hier niet ſim
pelicke Ghij ſult ſien die mogẽthept
godes. mer hi ſegt daer merckelic an
ĩ v. Wãt hudẽ dat is ĩ deſen daghen
ſien wij hẽ in hem als ĩ een ſpieghel.
als hi õſe nature aẽnemet. mozgẽ ſul
len wij hẽ ſien ĩ õs als hi õs zijn god

like gauen geuẽ ſal. als hi õs hẽ ſeluẽ
toenẽ ſal. eñ õs tot hẽ nemẽ ſal.
Dit is dat hi louet. dat hi gaẽde
hem dienẽ ſoude Vã welkes volheit
wij ten eerſten õtſãgen hebben niet
glorie voer glozie. mer graci voer gr̃ci
Als daer gheſcreuẽ ſtaet. Gracie eñ
glorie ſal die heer gheuẽ. En wil da
er om niet v̊ſmaden die eerſte gauen
die daer nae volghen. eñ en laet di nz
v̊drieten dat eerſte gherechte iſt dat
ſtu begheerſte die gherechtẽ die daer
nae volghẽ. eñ voer die vate daer di
ĩ aengerecht wert en wil niet v̊ſma
den te nemen dat di voer geſet wert
Wãt die vreed̉ſamige cõ. heeft hem
ſeluen eẽ õuergãckelic vaetkẽ gema
ket. wãt hi heeft anghenomẽ een on
vergãckelic lichaẽ daer hi õs in aen
dyenẽ woude die ſpijſe der ewigher
ſalichept. Hi ſegt inden ſouter. Du
en ſultſte dinen heyligẽ niet geuẽ te
ſien ghebreclichept. Dat is die heyli
ghe daer gabriel vã ſeyde tot mariẽ.
Dat wt dij gheborẽ ſal werdẽ. hey
lich ſal dat ghehetẽ werden. die zoẽ
godes. Laet õs daer om pinen vã
deſen heylighen huden gheheylicht
te werden op dat wij dan als die be
geerde dach comet ſine mogenthept
ſien mogẽ. Wãt õs is opghegaen eẽ
gheheyliget dach. een dach der ſalic
hept mer noch niet der glozien. wãt
alſo lãghe als die paſſie des gheens
die een heylighe is der heylighen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghebotscapt wert die indē goedē vri
dach gepassijt wert. dat is inden da
ge der bereydighe soe wertet wel te
rechte ōs allen toe ghesecht.
¶ Werdet hudē geheilicht eñ weest
berept. werdet gehepliget meer end'
meer vā duechdē i duechdē voertga
ende. eñ weest altoes berept inden
duechden volherdēde. Waer in sullē
wij dā ghehepliche werdē. Jck heb
be ghelesen vā enē daer die scrift vā
segt In zijn ghelooue eñ in zijnd' sacht
moedichept heeft hi hē heplich ghe
maket. wāt ten is niet min ōmoghe
lic dē mēschē te behagen sonder saft
moedichept. dā gode sonder dē gelo
ue Wel te recht werdē wij ṽmaēt
in den dighen berept te wesen daer
wij gode ghenaem mede werden.
Wāt wij sine hoge mogentheyt sien
sullen. eñ daer wij ōsen euen mēschē
oeck ghenaem mede werden. op dat
wijse te same i ōs allen sien moghen
¶ Hieromn moetē wij besorghē dat
goet is. niet allēē voer gode mer oec
voer den menschen. op dat wij niet
alleen ō'en coninck mer oeck onsen
mede ridderē ghenaem moghen we
sen. eñ voer al soe hoert hier thoe dat
ghelooue daer of ghescreuē staet. Oū
mits dē ghelooue maecte hi reyn haer
hertē. eñ salich zijn die reyne vā hertē
wāt si sullē god sien. Gelooue dij sel
uē daer om gode. beueel dij gode en
de werp dine gedachten in hē eñ hij

sal di wt voedē. op datstu mit goedē
betrouwē eñ mit vastē gelooue moech
ste seggē. die heer is sorchuoudich
voer mij. Dit en cōnē niet wel sma
ken die menschē die hē seluē lief heb
bē die zeer wijs willē wesen eñ sorch
uoudich voer hē seluē. die dē vleysch
besorgē willē al dattet begheert. die
al doef zijn totter stemmē die hē toe
spreket eñ segt. al v sorghen werpet
in hē wāt hi is sorchuoudich voer v
Wāt dat eē mēsche groet betrouwē
heeft op hē seluē dat en coemt nz vtē
rechten ghelooue. mer tis meer wālo
ue eñ tē is gheē betrouwē te hietē dz
een mensche op hē seluē betrouwet.
mer dat hiet meer goet betrouwē te
wesen dat een mēsche hē seluē nz en
belooue eñ op hem seluē gheē betrou
wen en hebben. eñ eē mensche hē sel
uē ghewordē si als een verlozen vat.
so vliesende sine siele op dat hijse in
dat ewighe leuē mach bewarē. Mer
dit moet alleē comē wt oetmoediche
den des herten. daer een goede ghe
louige siele haer seluē niet en gelouet
mer haer haer seluē can laten end' op
climē doer die woestinē rustende op
haren ghemidē. eñ soe ouervloeyēde
i weelden. Eñ op dat ōse heylicheit
volcomē si soe is ōs noet dat wij die
saftmoedichept eñ die graci des ghe
sellikē leuēs ōs pinē te lerē vādē ou
sten heylige alder heylighen. als hij
selue segt leert vā mij want ic sacht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

moedich bin. eñ oetmoedich vā her
tē. Wat mach daer en hinderē wi en
mogē vā sulckē mēsche wel segghen
dat hi ouerulopet ī weldē. die suete
eñ saftmoedich is, ende vol vā barm
herticheidē allē mēschē gewordē. end̄
bestort al die ghene die mit hē leuen
mitter olye der saftmoedicheyt eñ d̄
ghoedertirenheit. daer hi so mede be
stort is eñ al ouer begotē dz hi scijnt
an allē sidē daer vā te drupē.

¶ Hi is salich die mit deser twyerhā
der heilicheit berept is. eñ mittē pro
pheet gode seggē mach. Mijn herte
god is berept. mijn hert is berept
Want hudē heeft hi sine vrucht ī hey
lichmakinghe. eñ morgē dat is hier
na sul hij hebbē dat ewige leuē.

¶ Want dā sal hi sien die mogēheit
godes. dz and's niet en is dā dz ewi
ghe leuē. als die waerheyt seluen tu
get. ¶ Dit is dat ewige leuē dz si dē
bekēne waer god te wesen dē du ge
sent hebste ihesū cristū. Die gerechti
ge rechter sal hē wed' geuē die crone
der gerechticheyt. in dē daghen daer
ghēē and' dach na comē en sal.

¶ Dan sal hi sien eñ toe vlopen eñ si
ne hert sal hē v̄wōderē eñ wtbreidē
Hoe veer salt hē wtbreydē. hēt tonē
bescouwen der mogētheyt godes in
hē seluē. ¶ En wilt niet meynē lieue
brueders dz ic v die loften is mit woer
dē mach wtsprekē. Mer werdet hu
dē berept morghē suldij sien eñ sult
blijde wesen. eñ v blijscap sal v̄vult
werden. Want wat en solde die hoge
moghētheyt niet v̄vullē. Hi salse ver
vullē eñ ouervloedelikē v̄vullē. want
hi sal geuē ī harē schoet eē goedē ma
te die opgehopet eñ ouvlopēde wesē
sal. Also zeer sal si ouvlopē dz si bouē
mate hoge sal opgehopet wesē. end̄
niet alleē en sal bouē gaē ōse v̄dietē.
mer oec ōse begertē. want hi waerlijc
machtich is te doen bouē al dat wij
verstaē of hopē mogē.

¶ Nv al ōse begertē schinē te staē in
drye dingē. die betamelic zijn. die ge
noechlic zijn. eñ die oerbaerlic zijn.
Dit ist dat wij alle begherē. eñ daer
allē mēschē begerlichedē op staē. mer
die eē mēsch staet meer opt eē. die an
der opt and'. want mē siet dat sommi
ghe mēschē also zeer ghestelt zijn op
wellust des vleysches dz si noch erē
noch oerbaer an en sien. Die and' zijn
so zeer staēde na oerbaerlicheyt dz si
eer eñ ghemac al after rugghe settē.
Sōmige en achtē noch wellust noch
ghewijn mer si staē alleē na ere. Be
gherlicheyt deser dinghē en is nz te
lakē noch te berispē alsmēse daer soec
kē woude daer si warachtelic zijn.
Want al dese drye daer si in der waer
heyt zijn daer zijn si een. eñ dat selue
is dat ouerste ghoet die ouste glorie.
die ouste wellust. eñ na dat wi nv be
gripē mogen so zijn dit die dighē die
alle ghoede mēschen v̄wachtēde zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eū dit is datscouwē dat ōs gelouet
is der hogher mogentheit godes op
dat god al ī al is. al dat ghenuechlijc
is. al datvoerbaerlic is ende al dz eer
saem is.

Vanden rozen die vol van gra
cien is.

Sermoen. vi.

Wi hebbē enē rozen gehoert
die vol gracien is endē waer
dich alder ōtfāckelichept.
Jhesus cristus die zoen godes wert
geborē i bethlehē iude. Mijn siele is
smoltēde gewordē in desen woerdē
eū mijn gheest is bornēde ghewordē
in minē binnēstē eū begeert v dese ghe
nuechte eū dese vrolicheit mit gewo
nelicker liefdē wt te sprekē Jhesus
beduyt een ghesontmaker. Wat
mochte dē vlorē menscē soe noetdruf
tich wesen. wat mochte dē ōgevalli
ge soe begeerlic wesen. eū wat moch
te soe oerbaerlic wesen dē mistroesti
gē. Wāt waen soude ōs ands salich
heyt comē. waer i soldē wij doch yet
wat hopes hebbē tot ōser salicheyt ī
der euwe der sondē ī desen lichame
des dodes. eū inder quaethept des
daghes. eū inder stede der tribulaci
en. ten waer dat ōs ene nyeuwe eū
onghehopede salichept waer ghebo
rē. Mer du begeerste bij auōture wel
die salichept die di ghebotscapt wer
det. mer wāstu wel bekinest dijns
selves crāchept eū die grootheit dijn
re siectē so gruwelt dij voer die scarp
hept der medicinē daerstu mede ghe
sont werdē soudest. En wil nz bevaet
wesen. hi is oec crist9. hi is suet endē
saftmoedich eū zeer veel in barmher
hedē. eū hi is gesaluet mitter oli der
vrolicheit bovē al die ghene die zijns
deelaftich zijn. dat zijn die ghene die
al en hebbē si die volheit niet ōtfāgē
si hebbē doch wat ōtfāghen vād vol
hept deser saluinghe. Ende alstu ho
erste dat hi aldus suet is op datstu
niet menē en dorvest dat hi nz mach
tich ghenoech en si dij ghesondich te
maken daer omme segt hij voert die
zoen godes. want sulc als die vader
is sulc is oeck die zoen. die in zijnder
macht wel heuet als hi wille dij ghe
sont te maken. Of bij avōtuerē als
du hoerste die nuttichept dijnder sa
lichept ende die ghenuechept der sal
vinghe so wiltstu noch wat murmu
reren ende oec mede sorchvoudich
wesen omme die eerbaerheden des
persoens. daerstu blijdelijcken deser
groter salichept van sulcke ontfangē
daerstu gichtich eū lam vā leden leg
gest in dinē bedde. of meer half doot
tusschen iherusalem ende ihericho.
Aldus bistu zeer blide dat die meys
ter die dij ghesont maken wil ghene
harde noch oec scarpe medicinen en
besighet. Want anders soe soude
dat bij avonturen dye wel corte

geſone makinghe onuerdzachlicker
dūckē weſen dā die lāge ſiecten.
¶ Dat huydē te daghe ſoe veel ghe
uallet datter vele ī harē ſiectē ſteruē
en̄ verlozen bliuē Sy̆ wetē wel dꝫ hi
ihesus is en̄ een gheſontmaker. mer
ſi en weten niet dat hi oec criſtus is.
dat is dat hi ſuetelikē ſaluēde dē ſiec
ken gheſontmaket. Wāt ſi dencken
mēſchelike wy̆ſe dat haer ſundē end̄
die ſiectē haerd̄ ſielē zeer gzoet zy̆n en̄
dat daer ſcarpe medicinē toe behozē
Mer nv alſtu des zeker biſt dat hi eē
gheſontmaker is en̄ di wel mach hel
pē ende oec ghaerne helpē wil. ende
du daer thoe wel weetſte dat hi oec
criſtus is. en̄ ſine meeſterie wercket
mit ſafter ſaluē end̄ niet mit ſniden
noch mit boznē ſo ſoude ic vermoedē
wātſtu eē edel creatuer biſte datſtu
wel ſoudeſte moghen denckē. of die
perſoen deſes gheſontmakers dy̆nd̄
edelheyt wel waezdich waer. Al en
ſoudeſtu billixs die wtwēdighe glo
rie der menſchen ſoe zeer niet achten
waert ſake dat di yemāt vā dinē me
debzuederē mochte helpē du en ſou
deſte dat ghaerne nemen. Ende wa
re daer enich vanden enghelē oft ar
chāghelen ofte enich vanden hoghē
pzincen des hemels die dy̆ hulpe da
de. ſoe veel te myn had dyne hoech
moedicheyt dan te claghen. Mer nv
ſoe iſt ymmers wel grote reden dat
du mit alſoe veel te meerder ynnich

heyt ende oec mede mit groter waer
dicheyt deſen lyenen ghebenediden
gheſontmaker ontfanghen ſultſte.
als hi enē meerderē ende enē veel ho
gerē naem heuet. bouē al die anderē.
Jheſus criſtus die ghebenedide zoē
godes. Ende ſich of die engel dē her
den toe ſprac in zy̆nder gheboerten.
niet alle deſe dinghen grotelic en pri
ſede doe hi hem beduyden ſoude die
grote bly̆ſcap die hy̆ hem daer boc
ſcapte. V is huyden gheboren ſeyde
hy̆ een gheſontmaker. dat criſtꝰ ihe
ſus die heer is. ¶ En̄ daer om lyeue
brued̄s laet ōs zeer blide weſen ī de
ſer gheboerten ons heren. ende laet
ons menichuoudely̆cke vrolicke we
ſen. want deſe gheboerte is ōs zeer
grotely̆ckē te verheffene omme dye
nutticheyt onſer ſalicheyt. ende om
die ſuetichheyt der ſaluinge ende om
die grote hoge moghentheyt des go
des onſes gheſontmakers. ¶ Ende
want hier niet en onbreket van allē
dat die menſchelicke ſiele mach bege
ren. noch dat ooc wel oerbaerly̆cken
ſchy̆nt te weſen. noch oec mede dat
ghenoechliken is noch dat eerlikē is
¶ Laet ons dan vrolic weſen ſeg ic
ederkauwende ī ons ſeluen ende on
derlinghe te ſamen daer van ſprekē
de vanden ſueten woerde daer zeer
ghenoechghely̆cken is van te ſprekē
Jheſus criſtus die zoen godes wert
gheboren in bethlehem iude En̄ nye

mā̄t en ā̄twoerde hier op onīnich eū̄
ondā̄cbaer eū̄ ōgheestelic seggende.
Ten is niet nyeuwe. tis ouer veel ia
ren ghehoert tis langhe gheleden dz
crist9 gheborē wort. Jc segghe dat
ouer veel tidē eū daer te vorē is cris
tus gheborē Eū ten sal hem gheē wō
der hebbē dat ic segge ouer veel tidē
eū daer te vorē die aēdēcket dē woer
dē des prophetē daer hi segt. indere
wichept eū daer te vorē.
Hier om soe is crist9 gheborē niet
alleē voer so veel iarē ōses tides mer
voer alle tidē. Mer die geboerte heft
ōs dōckerhept ghéset daer si ond scu
let. ymmer si woēt i enē toegāckelijc
kē lichte. Hij is verborgē inden hert
des vadēs indē berge daer dicwil scē
mē in zijn. Mer op dat wij daer oec
ymmer wat vā wetē soudē so is hij
gheborē inder tijt eū is gheborē van
den vleysche. eū dat woert is vleisch
ghewordē. Eū wat wōd ist datmen
noch hudē te daghe segt inder hepli
ger kerckē Xpristus die zoē gods wer
det gheborē daer also lange te voren
ghesegt was sonder twijffel van hē
Een kint is ōs gheborē. Ouer veel
tidē begā mē dat te horē ende ten he
uet den lyeuen vrienden godes nye
verdroten Want xpristus die ghebe
nedide zoen godes die is ghisterē en
de huyden ende oec inder ewichept
Hier van wast dat die aerdtsche mē
sche die een vader is van alle dē ghe
nen die daer leuen wtrusyede dat
wonderlijcke grote woert dat dye
gloriose heylighe apostel sinte paul9
bedupde openbaerlijcken ī cristo ihe
su onsen lieuen heer. ende inder heili
gher kercken. doe hi seyde. Een mē
sche sal after laten vader ende moed
ende hi sal bliuen bij sinen wyue. eū
daer sullen twee wesen in enē vleyse
Hier van waest oeck mede dat dye
heylighe patriarcha abraham die eē
vader is ald' ghelouigher menschen
hem verurouwede dat hi dese dach
mochte sien. ende hi sach hem ende
hij was zeer blijde. Hoe soude hi an
ders sinen knechten die hem zweren
souden bij gode des hemels gebodē
hebben zijn hant te houden onder dz
die zijns heren hadde hij dat niet in
den gheeste voer ghesien dat onse lie
ue ghesontmaker ihesus cristus die
god des hemels is. wt den seluē die
ghebozen soude werden. Desen
raet zijns herten heuet god oeck opē
baer ghemaect enen manne na zijnē
herten. den hij daer die waerheyt
zwoer ende ten sal niet te vergheefs
wesē vander vrucht dijns buyckes
sal ic setten op dinen stoel.
Daer om wert hi in bethleem Ju
de gheboren. als dye heylige engel
seyde in dauids stat sonder twijffel
om die waerheyt godes omme vast
te maken die beloftenissen die dē ou
den vaderen ghelooft zijn. Ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dit ſelue is oec ĩ menigē manierē eñ ĩ
menigerhādē woerden den anderē
vaderē eñ prophetē geopenbaert.
¶ Dat ſi veer dattet ye onachtſom
licke ſoude weſen gehoert vādē ghe
nē die god lief haddē. tē waer ofter
yemāt ſegghen woude dat hÿ daer
onachtſom ĩ was die ſeyde Jc biddi
heer ſende dē du ſendē ſulſte. of dat
hi cleyne liefde daer toe had die ſey
de Och oſtu die hemelē woudes te
ſchorē eñ ned comē En veel deſer ghe
like. ¶ Eñ dit ſelue hebbē die heyli
ghe apoſtelē gesien eñ gehoert. ende
hier hādē hebbēt gehādelt vādē wo
erde des leuēs. dē ōs heer ſondlige
toe ſeyde. Salich zÿn die ogē die ſien
dat ghÿ ſiet.
¶ Tē laeſtē ſo is dit ſelue oec ōs ge
houdē ĩdē geloue. eñ is ōs opghehe
melt ĩdē ſchat des geloues. Wāt ōs
heer ſeyde ſeluē. Salich zÿn ſi die nz
geſien eñ hebbē eñ nochtā ghelouen
¶ Dit is ōs deel ĩdē woerde des le
uēs Eñ dit deel en is niet te v̄ſmadē
wāt men leuet daer vā eñ mē v̄wint
die warelt daer mede Wāt die recht
uaerdige meſch leuet vtē ghelouē.
Eñ dit is die victori die der warelt
verwĩnet v ghelouē. ¶ Deſe geloue
is als een exemplaer der ewichept.
endē begripet in haren wÿden ſchoet
die dinghen die gheleden zÿn. die te
ghenwoerdich zÿn. ende oeck mede
die thoecomende zÿn. alſoe dat den

ghelouē niet voerbÿ en ghaet. niet v̄
lorē en wert. eñ nz bouē en gaet Hier
om wel te rechte in verkūde ūwens
ghelouen als die woerden der alder
heylichſter bodſchappen ghehoert
worden in uwen oren. ſoe waerdÿ
blide mit groter vrolichept ende ghi
danckeden gode. ende ghÿ vielt nedē
op der aerden aenbedende recht ofte
ghÿ toe lopen wouden onder dē ſche
me zÿnd vloghelen. Wye mochter
weſen onder v allen die niet als hÿ
horde kundighen die gheboertē ōs
heren en ſeyde in zÿnder herten.
Tis mÿ temael zeer ghoet den heren
aen te hangen. Of dat die ſelue pro
pheet op enen anderen ſtede ſegghet
Myne ſiel wes god onderdanich.
¶ Dat was wel een onſalich mēſce
ſoe wye dat ghevenſedelÿcke mittē
anderen menſchen neder viel eñ mit
enen onbeſchamedē ghemoede zÿn
lichaem veroetmoedichde. Want mē
leeſt dat daer ſommighen menſchen
zÿn die hem ſchalckelÿcke veroetmo
dighen. mer haer ynnerſte zÿn al vol
droghes. Want ſoe wye dat niet te
rechte en aenmercket zÿns ſelues no
et d zuſtichept. ende nyet en gevoelt
zÿns ſelues verlyes. ende oeck mede
niet zeer vervaert en is voer den pe
riculen die hem aenſtaende zÿn. dye
en loept niet begheerlÿcke totter ſa
ligher medicinen die ons allen hier
ghebozen wert. ende hy en oetmoe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dighet hē niet begeerlike ond̄ dē goe
dē heer. eñ hi en ſinget niet betroulic
ke. heer du biſt ōſe toeulucht. ſulker
menſchē aēbedē en is gode niet ghe
naem. eñ haer nederuallen en is niet
warachtich. eñ haer oetmoedichept
en is hē niet ghenoech tot haerder ſa
lichept. Wāt ſulcker meſchē geloue
en is niet craftich dē viādē mede te
ōwinen. wāt haer gheloue en is nz
leuendich. ¶ Ende waer om ſegt onſe
heer dat ſi ſalich zijn die niet en ſien
eñ nochtās ghelouē. als of dat volco
melike gheloue niet en waer een ma
nier vā an ſien. ¶ Her merc wel wpen
ende wanneer dattet hem toe geſeit
is. ¶ Sonder twiuel dē die daer ōme
beruſpet waert dat hi geloueде wāt
hi gheſien hadde. ¶ Want ten is ghēē
een dinc te ſien eñ daer om te gelouē.
eñ ſiende te ghelouē ¶ Wāt abrahā on
ſe vad̄ op wat manierē machmē ver
moeden dat hi ſach deſen dach ons
heren dan alleen inden geloue. ¶ End̄
hoe ſullen wij dat anders nemen eñ
verſtaen dat van deſer nacht indpee
metten geſonghen is.

¶ Werdet huden gehilicht ende we
ſet bereit want opten dach van mor
gen ſuldij ſien die moghenthept go
des in v. en iſt niet mitter herte te ſiē
alsmen mit godd ienſtigher ynnich
hept die dinghen ouerdencket. ende
oeck mede mit enen ongheuenſeden
gheloue voer nemet te oeffenen dat

grote eerwaerdighe heplighe goddi
enſtighe ſacrament dat inden vleyſ.
ſche warachtich geopenbaert is. eñ
de inden gheeſte gherechtuaerdicht
is. dat oeck mede den ſalighen enge
len gheopenbaert is ende oeck mede
dē hepdenē gepredict is. eñ ind̄ wa
relt geloeft is. eñ opghenomen ider
glorien ¶ Hier om ſo iſt altoes npeu
we dat altoes die hertē vnpcuwet.
eñ ten is nimer out dat niet of en la
tet altoes vruchtē voert te bringhen
eñ ind̄ ew.cheit nimer en ōdorret.

¶ Dit is dat heplighe dat niet ghe
geuē en ſal werden te ſien enige ver
vulige. dit is die r.p euwe mēſche de
niet en mach ōoudē. eñ dē ghenē die
al haer gebeērte ōoudet zijn wed̄ brē
ghet in die gheware npeu hept des
goedē leuēs ¶ Hier om iſt dat oec in de
ſer teghenwoerdiger blider botſcap
pen hebdijt wel ghemercket niet ge
leſen en woꝛt daer is ghebozē mer ō
wert geboꝛen. ¶ Jheſus criſtus die
zoē godes wert ghebozē i bethleē iu
de ¶ Want alſo als hi in eend̄ mani
eren alle daghen geoffert werdet al
ſoe langhe als wij ſinen doot kundi
ghen. alſoe ſchijntet dat hij oec npeu
ghebozen wert wanneer wij mit pē
nigher ghelouen oeffenen ende orck
eren ſine ghebooꝛte ¶ Optē dach
van moꝛghen ſullen wij ſien ſine mo
ghenthept ende dat ſal weſen alleen
in ons ende niet in haer ſeluen. wāt

wij sullẽ sien die mogẽtheit mẽ oet
moedichept. die crachtẽ godes inder
crãchept eẽs cleynẽ kindekens ende
inder mẽscheit sullẽ wij gode sien.
Hi is emanuel dat also veel bedudet
als god is mit ons.
¶ Eñ hoert dat opẽbaerlijcker. dat
woert is vleysch ghewordẽ segt hij
eñ heeft i õs gewoent. Wãt vãder
tijt voert aen so hebbẽ wij ghesien si
ne glori des eẽgeborẽ zoẽs vãden va
der. dẽ hebben wij ghesien vol gcien
eñ waerhept. Wij en hebbẽ niet ghe
sien die glorie zijnder hoger mogent
hept noch zijnder godliker claerheit
mer die glorie der vadliker goederti
renhept. die glorie der godliker ghe
naden. daer die apostel vã segt. Tot
loue der glorien zijnd godliker gena
dẽ. ¶ Aldus wert hi ghebozẽ. Mer
waer meendij dat hi ghebozẽ wert.
¶ In bethlehẽ iude Ten betamet nz dz
wij bethlehẽ also soudẽ voerbij gaẽ.
die herdẽ seydẽ tot malcãd. laet õs
ghaen tot bethlehẽ. mer niet voerbij
gaen Wat dã al ist een cleyn stedekẽ
al ist die alreminste stat vanden lãdẽ
van iudea. dat en is hem nochtans
niet onghelijck. die doe hi rijc was
om onsen wille arm woude worden
eñ doe hi was een groet heer eñ zeer
louelic is hij een cleyn kindeken ghe
borẽ ende hij seyde. Salich zijn si die
arme van gheesten zijn. want hem lu
den behoert thoe dat rijcke der heme
len. ¶ Hier omme verkoes hi oec dẽ
stal ende die cribbe ende een huys dz
van slijcke was ghemaket. ende die
stede daermen beesten plach te stallẽ
op datstu weten soudes dat hij dye
ghene waer die den armen oprecht
vten drecke. ende die ghesont maket
beyde den menschẽ ende den beestẽ.
¶ Och of wij oeck bethlehẽ iude ge
vonden mochten werden. op dat hij
hem ghewaerdighen woude oec me
de in ons ghebozen te werden. ende
dat wij oeck mochten verdienen te
horen Ende v die dẽ here ontsiet sal
opgaẽ die zonne der gherechtichept
Wãt dat mach schieden datter wel
van ons seluẽ te verstaẽ is. daer hier
voer of ghesegt is. dat sal die mogẽ
thept godes van ons ghesien werdẽ
soe is ons noet die heylichmakinge
ende behoerlijcke bereydinghe. wãt
als die propheet segt Iudea is sine
heylichmakighe. want inden belidẽ
dat iudea beduut werdẽ alle dingen
ghewaschẽ. Des ghelikes dat huus
des broedes dat oeck bethlehem be
dudet mach masschyen oec mede tot
ter bereydinghe horen. Want hoe
mach hij bereyt wesen alsulkẽ weer
den ghast waerdelijc te ontfanghen
die segt In mynen huyse en is gheẽ
broet. ¶ Daer om wast dat die ghe
ne die aldus onbereyt was. te mid
dernachte moeste cloppen voer zijns
vriendes doze ende segghen. Mijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vriēt is tot mij ghecomē eñ ic en heb
be niet dat ic hem voer setten mach.
Die propheet segt vā enē. Sijn herte
is bereyt te hopen in dē here. Sonder
twiuel dat segt hi vādē rechtuaerdi
ghē mēscē. Sijn herte is gheuestichet
eñ hi en sal niet beruert werden. dat
herte en is niet wel bereyt dat nz ge
uestiget en is. Wij wetē dat wel als
dese selue propheet tuget dat tet broe
et vast maket dat herte des menschē
Sijn herte en is niet bereyt. mer tis
dorre eñ ōmachtich die vergheten heeft
zijn broet te eten. Mer die is bereyt
eñ niet turbeert om te houdē die ge
boden des leuēs die vergheten heeft
die dinghen die after zijn eñ hem wt
recket totten dingen die voer zijn.
¶ Nu siedij hoe zeer dat sommighe
vergheteltheyt te schuwē is. eñ hoe ze
re dat sommige vergetelheyt te prijsē
is. want al dat ghesslachte vā manas
sen en ghinc niet mitte kinderē van is
rahel ouer die iordane noch si en ble
uen niet alle an die ander side. want
daer zijn sommige die vergeten hebbē
haren heer eñ haren sceppen. mer de
sommige hebbē hē altoes voer ogen
mer si hebbē vergheten al haer volck.
eñ dat huus haers vaders.
¶ Die eerste vergeten die hemelsce
dinghen. die ander vergheten alle aerd
sce dinghē. die ene vergeten dese tege
woerdige dinghen. die ander verge
ten alle die toecomende dinghen.
Die ene vergheten die dinghen dye
men sien mach. die ander diemē niet
sien en mach ¶ Ten laetsten die ene
vergheten daer hem seluē ghoet vā
comen soude. die and' vergheten al dz
si weten dat xpristo ihū solde misha
ghen ¶ Beyde hietē si te wesen ma
nasses dat is vergheten. mer die eē vā
geten iherusalem die ander babilon.
Eñ die ene hebben vergheten die di
ghen die hem wel hinderen moghē
aen haer salicheit. ende dese zijn wel
bereit. die and' vergheten dat nz nut
en is te vergheten. ende daer om zijn
si qualick bereyt te sien die heylighe
hoghe mogheheit godes in hem sel
uē. ¶ Eñ dese en zijn ghee bethlehē
dat een huys des broedes beduet.
daer onse ghesontmaker in gheborē
wil wesen. Hi en is oec gheen manas
se den hem openbarē wil die israhel
regiert eñ op cherubin sit. Die pro
pheet segt Vertoen dij ouer effraym
benyamyn ende manasse. ¶ Ic meē
dat bij desen dryen wel beteykent
moghen wesen die drye mannē dye
behouden sullen werden die een an
der propheet noemt. noe daniel endē
iob. die oec beteykent moghe wesen
bi den dryen herden den die enghel
boetschapte die gheboerte ons herē
¶ Siet oeck of si niet en zijn die drye
coninghen die niet alleen vten oesten
mer oeck mede vten westen comen.
op dat si moghen rusten mit abra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ham eñ ysaac ende iacob inden rijcke
des vaders. Ende dat mach schiedē
dat bij effraym die vruchtbaerheyt
beteykent niet ōredelic te verstaene
en is die offerhande des wijroecs.
Wāt den hoertet proprelic thoe god
ghename sacrificie te offerē idē roke
der sueticheyt die ōse heer gheset he
uet dat si gaē sullē eñ vrucht brigen
dat is den prelatē. Mer benyamī die
eēzoē der rechter hāt is dē hoert toe
golt te offeren. dat zijn die tijtlijcke
guede deser warelt op dat si an dye
rechter side mogē staē idē laetstē oer
del eñ horē Jc had hōger eñ ghi gha
uet mij eten rc.

Manasses wil hij wesen dē die he
re opēbare soe moet hi mirre offeren
Ende dese offerhande als ic vermoe
de sal aldermeest vā onser professien
gheeyssched werdē. Eñ dit segic da
erom dat wij dat toe sien sullen dat
wij niet gherekent en werdē onder
die manassen. die an die ander side d
iordanē bleef eñ daer sine woenstat
koes. mer dat wij meer pinē te ōghe
ten die dinghen die after zijn eñ ons
wt te reijkē tot dē dingē die voer zijn
Mer nv laet ōs weder gaē tot beth
lehem eñ laet ōs sien dat woert dat
die heer gemaect heeft eñ heeftet ōs
ghetoēt. Tis een huys des broedes
als wij voer ghesegt hebbē. daer om
ist ōs goet daer te wesen. Wāt waer
dat woert godes is daer en is gheen

ghebreck des broedes daer dat hert
vā ghesterct wert. als die propheet
segt Starc mij heer in dinē woerden
wāt idē woerde datter voert coēt
vtē mōde godes leuet die mensche.
eñ hi leuet in cristo ende cristus leeft
in hem. Daer wert hi ghehorē daer
toent hi hem. Mer dat herte dat ont
stadich is eñ twiuelachtich en heuet
hi niet lief. mer dat stadighe herte dz
van gode ghestarcket is dat heeft hi
lief. Jsser yemāt die murmureert of
twyuelachtich is of waggheIt. isser
yemāt die dēcket wed' te keren totte
slijcke. of weder te ghaen tot dē dat
hi ghespegē heeft. die sinē opset die
ket te ōwādelen. Dese en is gheen
bethlehē. hi en is gheen huys dyes
broedes. Die hōger eñ die ouer groe
te hōgher. dwinghet hem weder te
ghaen in egipten. eñ in vremden lan
den die varcken te hueden. ende dat
draf der varckē te begherē. Wāt hij
veer verdwaelt is vādē huyse zijns
vads. daer die huerlige broedes ghe
noech hadden.

Hier om so en wert cristus i sulkē
herten niet ghehorē die gheē starche
dē des ghelouē en hebben. Welc ge
loue dat broet des leuēs is. als dye
scrifte tughet. die rechtuaerdighe le
uet vāden gheloue. Wāt dat ghewa
re leuē d' siele dat crist9 is en is ands
niet dā ouermits dē gheloue die wo
net in onsen herten Wāt hoe sal cris

tus in hē ghebozē wezdē hoe sal hem
heyl gescien als te mael een warach
tige sentēci is die niet liegē en mach
dat alleē die gheē die volhezdet hent
tottē eynde salich sal wesen Wāt dz
cristus i sulckē menschē niet en wert
gheuōden eū dat die mensch niet en
is vā dyen daer of ghesegt is. Ghij
hebt die saluighe vādē heylighē dat
is daer bi wel bekent eū opēbaer dz
sonder twijffel zijn herte verdozzet
is. om des willē dat hij ōghetē hefe
zijn bzoet te ethen. Eū noch min soe
hoert hi dē zoē godes toe so wye dat
sulck is. wāt zijn gheest en wil vyet
rustē dā opten oetmoedigē eū rusti
gē eū die vā anxten beuet voer sinen
woerdē. Noch daer en mach gheene
ghesels cap wesen der ewichept. mer
hoe vast wij zijn hoe starc wi zijn hoe
wel wij bereyt zijn. hoe veel bzoets
dat wij hebbē wt sinē ghauē dē wij
alle dagē biddē seggēde Gheef ons
huden ōs dagelixs bzoet. het is ons
nochtās alle noet dat te seggen dat
daer nae volghet. eū verghef ōs ōse
misdaet. Wāt woudē wij seggē dat
wij niet mesdaen en haddē eū dz wi
ghene sondē en hadden. wij souden
ōs seluen bedzighen eū die waerheit
en waer niet ōs. Wāt dat is de wa
erheyt die niet alleē in bethlehē mer
in bethlehē iude ghebozē wert crist9
ihesus die zoē godes.
Daer omme laet ons voercomen
zijn aenschicht mit beliden op dat wij
gheheylicht eū wel bereyt bethlehē
iude mogen werden ghenōden. end
ōsen heer die ghebozē wert in ōs sien
moghen. Eū isser yemāt die so zeer i
duechdē toe nemen can dz veer bouē
ōs is dat een vzuchtbaer iōcvzou si.
dat die eē sterre des meers si. dat hij
vol gracien si. eū i hē heb den heiligē
gheest die ouer hem eū in hē gecomē
is. ic meen dat ōs heer ihesus crist9
niet alleen in hē mer oec hē ghewaer
dighē sal wt hē ghebozē te werden.
Nyemāt en si also vermetel dz hij
dit hē seluen toe scriue. dā alleen die
hi hem ghewerdighet mittē vinger
te wijsen vā sunderlinghe gracie seg
ghende Siet mijn moed eū mijn bzo
ders. Wij hebbē enē sulcken gehoert
sprekende Mijne kindkēs die ick an
derwerue wine tot dat cristus in v
gheformert wert. Wāt alsoe scheen
cristus in hem gheboren te werden
als zijn beelde in hem gheformt wer
de Eū wye en soude dat niet dervuen
segghen dat hi oec wt hem wert ge
bozen die daer zwaerlijcke om arbey
dē dat cristus i sinē discipulen moch
te ghebozē werdē. Du bose synaga
ga du hebste ōs desen zoen ghewen
nē als een moed daer stu gheē moed
lic herte toe en hadste. Wāt du heb
ste hē vā dij ghedaen eū vter stat ge
worpen. eū hebst hē ōheuē bouē der
aerden. als of stu seggen woldes der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

kerckē die vādē hey den v̄gadert is
ōse voervaders die nv idē hemel zijn
Noch mijn noch dijn noch uwe. mer
hij werde ghedeelt. Ic seg hi werde
ghedeelt niet ondˀ ōs beydē mer van
ōs beyden ¶ Du hebst hē vā dij ghe
worpē eñ hebst hē v̄heuē al en wast
niet vele. endˀ op dat hi niet en soude
wesen ī dinē muyrē so hebstu hē mit
ysere naghele so gheuestet dat hi hē
nach ghins noch weder en soude mo
gē wendē noch kerē. op dat als hij
van dij verscheydē waer tot gheē van
beyden en soude comē. ¶ Aldus soe
waerstu ene wrede moeder. die dijn
kint daftu vā dij worpest mede do
den woudes. als daer wel yemant
hadde gheweest diet opgenomē had
de. ¶ Eya sich nv watstu ghevordert
hebste. Wt allen landē comē nv die
dochteren vā syō om te sien dē cō. sa
lomō indˀ crone daerstu hē mede ghe
croent hebste. Hi laet nv zijn moed eñ
aēhāgē sinē wiue. op datter twe sul
len wesen ī enē vleysche Eñ ī dyē dz
hi vter stat geworpē is eñ indē cruce
v̄heuē is so trecket hi alle dinc tot hē
die bouen al is ghebenedijt god indˀ
ewichept.

¶ Hoe dat die barmhertichheit gods
den sondighen menschen niet verge
ten en woude inder ewicheit mer hi
woude haer troesten.

¶ Dat. vij. eñ laetste sermoen vā
kerstauont.

Sermoen. vij.

Ten laetsten zijn wij gecomē
wt der zee in die hauē vā
lostenissen tot dien dat ons
was ghelouet. Vādē arbeyde totter
rustē. vā mistrostē tot goedē hopen
vādē lāghen wege totten vadˀ lande
¶ Die penne des scriuers die gheri
ghe screef sende ōs veel epistelen.
Wacht eñ weder wacht. ¶ Mer wij
mochtē daer wel op seggē dat daer
nae volghet. Een luttel daer eñ een
luttel daer. Vele briefdragers warē
daer voer ghelopē. die zeer rijc warē
vā loftē mer zeer luttel brochtē. Die
een seyde werck mānelic eñ dijn her
te werde ghesterket eñ v̄wacht dē
heer. Die ander seyde Al ist dat hij
wat merret te comē v̄wacht hē wāt
comēde sal hi comen. Sij waren mit
ghelikē rade wtghegaē vten huyse
gods. mer si en brochtē niet mede dā
lostenissē. Hier om wast dz ōse speel
mā al slaperich was ghewordē vā
v̄drieten eñ recht of hijt mit drōckerē
woerdē al gode tijdē woude. Seyde
hi al screpelike. Du hebste ōs vā dij
v̄dreuē eñ du hebste ōs versmaet eñ
du hebste lāge v̄toeft te sendē dynē
cristū. Eñ vādē screpelikē woerdē so
keerde hi hē somwilē wt ōuerduldi
chept die eē moed is der stouter coen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

heyt tot ghebenediden woerdē seg
ghende Du sitste bouē cherubī coem
laet dÿ sien Of hi seggē woude. Hoe
lāghe suldi sittē mdē stoel uwer mo
ghēthept amberighet mittē chorē d̄
enghelē. eñ en siet niet neder op dat
mēschelicke ghestachte. die zeer v̄slō
den eñ v̄doeft zÿn i dē sundē. eñ i dē
ouertredīghe die ōs eerste vad̄ adā
ghedaen heeft. eñ ghi gheledē eñ ver
hēghet hebt. Ghedēcket wat ōs we
sen is. dat na ghelikenisse uwer sub
stācien is ghemaket. eñ al zÿn alle de
mēschē die leuē ydelhept. die nochtā
doer gaen i uwē beelde die en mogē
also geē ydelhept wesen. Hoe moech
di die kinder der mēschē also zeer op
ydelhept gheset hebbē. daer ghi self
vā tughet dattet v wellust is te we
sen mitten kind̄ der menschen. datse
die boese bedziegher soe rā v v̄staen
mach. die nochtans nyemāt bedzye
ghē en mach buytē uwē verhenghe
nissen. ¶ Daer om o heer neyghet v
hemelē eñ coemt neder ende keert v
barmhertighe ogē tot ōs ōgeuallige
sundighe menschē eñ en wilt ōs ind̄
ewichept niet verghetē.
¶ Dit seyde dese mer hi was so zeer
mit suchtē eñ mit iāmer becommert
dat hi die woerdē der vermetelhept
verswoer eñ seyde. Ick sprac ick sal
myne weghē bewarē op dat ic nz en
mis doe in mÿnder tōghē. Eñ die ede
le mā die dyep vā woerdē was end̄
rā stadelÿcker edelhept ende heet in
hogher godlÿcker vuericheit die sey
de Om syō en sal ic niet zwighē end̄
om iherusalē en sal ic niet rusten.
Och sept hi ofstu die hemelē te scoer
des eñ neder quaeste. eñ veel ander
woerdē dier ghelÿke die de verdziet
like lācheit v̄biet hier in te scriuē Eñ
dese selue propheet om dat lāge ver
treckē der godlicker graciē bina wat
onuerduldich wt groter begheerten
spreect hi vā ōsen heer. Siet segt hÿ
alle die heydē zÿn of si niet en warē
voer sinē oghen eñ zÿn vā hem ghere
kēt als niet Eñ die heylige propheet
iheremias coēt hier oec voert mit eē
der vrolicker stemmē. eñ mit bewisē
den woerdē. Siet segt hi die heer sal
een nyeuwe dinck doē opter aerden
Een vrouwaem sal ombeuaē enē mā
Eñ nochtā wert hi haestelic so begre
pē dat hi eer bescreyet die passie ōs
heren dā hi veel segt vā zÿnd̄ toecoē
sten Daniel wert toe ghesegt dz zÿn
visioen was nae veel daghen eñ nae
lāghen tiden toecomēde. Ezechiel
die propheet is mit also groter donc
kerhept bewōdē datmē nauwe wel
bekēnē en mach waen hi coemt ofte
waen hi ghaet. Eñ cortelic te segghē
al die ghesellscap der heyligher pro
pheten schinē groet verdziet daer vā
te hebbē. dat die godlike gracī eñ de
vādighe godes alsoe lāge v̄toghen
wert alsmē wel in haren scriftē vidē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

mach. daer ſi zōwilē ī biddē. zōwilen
ī prophiterē. eñ zōwilē clagē of neer
ſtelike ſchinē te ſprekē teghēs den al
machtigē here.
¶ Eñ wij hebbē des ghenoech ghe
hoert eñ dat mach ōs oec ſomwijlen
wat verdrieten alſmē ōs die prophe
cien leſet of wij ſeggē woudē. Moy
ſes mach wel gaen wāt hi heeft ghe
breck in zijnre tōghē. yſayas en zijn
zijn lippē nz reyn. Jheremias claget
dat hi niet ſprekē en can. wāt hij is
eē kint. Ezechiel moeſt beſmet broet
ethē. Ozee nāēē mildadich wijf. Da
niel wert zeer ſiec doe hi dat grote vi
ſioen hadde gheſien. ¶ Alle die pro
pheē zijn tōgheloes eñ ſtom wij en
moghē niet verblijt werdē noch ghe
troeſt ten ſi dat hi ōs ſelf kuſſche mz
dē kuſſche zijns mōdes.
¶ Nu hi heeft v claghē gehoert eñ v
ghebet heeft hi vhoert. Die goedtie
renheyt eñ die menſchept ōs geſont
makers is ōs na bij. die de begeerlic
ke liefde der geend die na hē ſiec zijn
niet lāger vtreckē en wil. wāt ghij
hebt gehoert. Ghij kind vā iſrahel
maect v heylich ende weeſt bereyt.
wāt morgē ſal neder tot v comē dye
heer. ¶ Dat deel vā deſen dage dat
noch after is. eñ een deel des thoero
menden nachtes dat eē corte tijt is
vſcey dē ōs vāden glorioſen aēſichte
eñ vādē begeerlickē kinde dat waer
god is. eñ vād ſonderliger wōderlij
ker craem. Ghij vren ſpoet v eñ vol
bringet haeſtelikē uwē loep op dz ghij
moget comē te ſien de zoē gods liggē
de inder cribbē. ſcreyēde als een cleē
kindekē. eñ wij der ald ſalichſter ge
boertē ōſes geſontmakers doch wz
dieſtes mogē bewiſen ¶ Jc hope eñ
ic betrou dat ghi alle kind vā iſrahel
zijt geheylicht vā alder beſmittighe
des vleyſches eñ des gheeſtes wel
bereyt te begāghen eñ ynnichlick te
ōtfāgē die coſtelike ſacramentē deſer
hoechtijt vā morghen mit ſorchuou
dighe ynnicheyt. eñ mit ynnigher
ſorchuoudicheyt. Wāt wat hebdij
anders ghedae in al deſer heyligher
tijt die ſondlige der toecoēſt ōs herē
is toe gheſcreuē. ¶ Jc ſach oude mā
nen die ſoe rechte blijdelic mittē āde
ren ſtondē inder heiliger nachtwaki
ghe die haer ouderdom al vergeten
hadden. Eñ ic ſach die iōghe of haer
iōge ioget al begrauē hadde ghewe
ſet. die mit groter waerdicheyt ripe
lijcke ſtōden inden dieſtē godes. Alle
die ſtoute waren vol mitten ghenen
die innichlicke gode loueden. Ende
die eendrachtighe ſtemmē gingē op
inden hemel. ſoe dat ic gelouē mochte
dat ghij te ſamen gheſworē had mit
volhertelijcker blijſcap dē heer te iu
bilerē. Die ſalterē warē indē handē
eñ die ſalmen inden lippen. die yn
nicheyt was inden herten. Eñ dat
die deuocien der glorioſer hoechtijt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

was inden herten dat bewisede dyē
bliscappe des aensichts eñ die wac
kerheyt alle des lichames. eñ die sor
gheuoudicheyt des werckes. Jck sa
ge dat de priesters zeer nauwe waer
namē dē eerstē opgāc des dages. eñ
dat priesterlike ghewade aentrecken
eñ gaē tottē altaer godes. eñ mit alrē
ynnicheyt celebrerē eñ oec ōtfāgē dz
lichaē ende dat bloet ōses vlossers
Jck sach die scharen die daer omme
stōdē mit groter waerdicheyt daer
thoe dienē. eñ nu haer knyē buyghē
nu haer hādē kusschē. eñ tot alrē dierē
tafticheyt bereyt te wesen. Jck sach
oec die kindē die de rechter hāt voer
dē luster niet en kenden. die salters
malcādē benidē eñ heymelijc bij haer
beddekēs dragē eñ dē slaep vā harē
ogē stelē. eñ soe des nachtes suecken
dē haer siel bemidet. Eñ al was dat
tegēs die ghewoēt der oerdē tē was
niet tegēs die deuoci die hē daer toe
toech. Jc behde dat ic ondē alle desen
dochte. dit zijn die herē godes. ende
mittē heylighē patriarcha iacob sey
de ic i myselué. dit en is niet anders
dā dat huys godes. eñ die poert dēs
hemels. Woude ic of en woude ick.
uwer alrē innichept toech mij. eñ daer
ic sach dat ghij alle so onledich eñ so
naerstich waert so mocht ic qualickē
slaperich wesen. Jck pijnde vaste te
volgē vā veers als ic best cōst al hin
kēde drouich eñ screpēde mijns selfs

traecheyt. Eē vā v weet dat dz wel
mit wyen ic een heb begōnē te wesē
indē heer hoe menichwerue ic hē ghe
claget hebbe dat ghij mittē brudegō
waert indē schonē heten middaghe
daer ic noch ware inder couden des
auōdes mitter brupt. Eya mijne lie
ue brueders ister enighe vuchticheit
noch i v ghebleuē deser sterfelicheit
eñ deser vleyscheliker begeerlicheyt
dat pijnt v al deger af te drogē mittē
doecke der puerdē biechtē eñ te bedec
kē. eñ trecket v scoen an eñ weest be
reyt te botscappē dat ewāgeliū des
vredē. op dat ghij moget wesen vā
dyen daer die heylighe propheet des
vid vā screyft. Sy sullē mittē voeten
ghaē ouer die riuiere Endē wat sal dā
daer na volgē. daer sullē wij ōs i hē
verblidē. Vā desen riuier ymmer vā
desen riuierē heeft die propheet ysa
yas indē lexiē die te nacht ghelesen
zijn inder mettē menichuoudelijckē
ghedisputeert. Die heer segt hi sal
die riuier vā egiptē slaē i seuē wtgā
ghē. so datmē daer ghescopt sal ouer
ghaē. ¶ Vā desen water eñ vā desen
riuierē wil ic wat mit v sprekē hoe si
ghestagē werden endē hoemē daer ge
scopt sal ouer ghaē. Datmē bij egip
tē dese warelt verstaē sal. dat seggen
ōs die heylige lerers in veel steden
der heyliger scriftē Dese warelt is
al gheset i quadē eñ in dōckerheden
ende hi is oock mede vol confusien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Die riuier bedudet den loep des mē
schelikē ghesllachtes dat vter onsali
ger aderen onsen eerster ouders soe
ouerulgedelike voert ghecomē is. dz
al die breetheit deser warelt daer vā
bedouwet is. die in seuē riuierē daer
vā gedeelt wert eñ al die cāpē eñ die
dale mit diepē waterē hebbē beseten
so dat dat die hoge bergē beatrxt mo
gē wesen belopē te werden vā desen
water. Hier vā wast datter een vādē
hogen bergē seide. Die beken d' boes
heyt hebbē wij ōstuert Eñ op eē and'
stede Die waterē zijn ighegaē hēt tot
mijnd' sielē. Die eerste riuier vā dese
waterē is quade gedachtē. ¶ Dit is
een riuier dat veel waters wegheeft
so datmēs mit ghenē dijckē schutten
en can. ¶ Tot deser beken comē dye
waterē vā allen siden. Wāt die vijf
sinnē des meschē eñ al dz dē. v. sinnē
ī deser wareld gemoetet dat vloyt al
tottē gedachtē. Al dat een mēsche ge
sien heuet of gehoert dat hij gesma
ket of gherokē heuet of getast. oec dz
eē mēsche simpelickē aen ghesien he
uet dat breget hē die viāt voer in si
nē gebede eñ als hi op gode dēcken
soude om dat ghoede te hinderē. eñ
verkiert menige wise die begeerte eñ
dat cōsent vā gode te trecken.
¶ Hij breget hē voer ouaerlike digē
vād godheyt eñ wōdlike digē vādē
gheloue. eñ vād ilettighe des ghelo
uen eñ hi screcket dē mēschen aldus si
ne venijnde dracken. so dat die men
sche zōwijle gruwelt dat al te biech
tē dat hē in coemt. Hi comet mede in
dat bede huys oec in dat slaephuys
eñ als mē ethē sal hi is daer bij. Hij
gaet al die hoecken omme ende niet
en laet hi onbesocht daer hi ōs mede
mochte vā gode treckē ¶ In dē ghe
bedē trecket hi dat hert in menighē
weghen. eñ suecket alle die sakē dye
hi can dat herte des mensches daer
mede te verleydē. Opten bed breget
hi dē mēschē voer al daer hi kan dat
vleysch mede te beruerē. eñ schiet si
ne venijnde schutte eñ aeuechtet ōs
herdelike. Ghaue god dat wij allen
onghewont mochten bliuē. Wordē
wij anghepzekelt dat wij doch ōghe
quetset bleuē. ¶ Inden reuēter ont
steket hij die ghulsicheyt om te sien
watter ghebrocht wert. so dat die o
gen eer vuult willen wesen dan die
buyc. eñ die begheerlicheyt meer op
schet dā die maghe verduwen can.
Inden cloester alsmen lesen soude so
slaet hi dat boec vten handē end' dat
selue dat hi heeft ghelesen slaet hi hē
vten herten. eñ doet dē mēscē lopen
nu hier nu daer mit lichtuaerdigen
teykenē eñ ydelē ghelate. eñ is zijnē
ghesel waer dat hi ghaet. soe dat hij
ten laetstē die dore des zwijghēs op
luke of opbreke Wat wil ic meer seg
ghen Indē chore die inchheit In dē
bedde die reynicheit Indē reuenter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die soberheit. In dē cloester die hey
lighe lexe eū in allen stedē die duech
de des zwigēs eū alle guede duechdē
pijnt hē die viāt alze duechdē te ōder
uen. Eū ten is hē niet ghenoech die
wakēde knechtē godes an te vechtē
mit harē becoringhe mer als si slapē
sellen soe coemt hi voert mit sijnre sō
derlighe loser boesheit dat eens ygge
likes cō ciēcie bet ōstaet dā ment wt
boeken lesē can. Eū dat noch swaer
re is allen gueden hertē als wi gaen
tot den altaer gods volghen si ōs eū
zijn den iwendighen oghē alsoe moy
lic dat wi se nauwe mit inighē ander
ken der gheboerten onses herē of sin
re heyligher passie vā ons cōnē ioghē
Die grote patriarcha abrahā had
ghenoech te doen dat hij sulke voghe
le vā sijnre offerhāde cōstē kerē ende
wat sijn wi bi hem te rekenen. Wie
isser van ōs allen die mach segghen
dat hij in deser beken niet bi na ōdrō
ken is. Ghi siet wel hoe ōrustich eū
oec hoe ōreyn desē beke is die selden
of nymmer mit allē ōdroghen mach
Ic en vermoede niet dat die heilige
propheet helyas die mit sinē ghebe
de dē hemel sluten mochte dattet bi
nen drie iaren niet en reghēde dat hi
sijn herte mochte sluten vā allen qua
den ghedachtē soe dat die hemel lich
teliker te slutē is dā die ghedachtē.
Die āder beke is ōkeerde worde
Die tōghe en cā niemant bestouwē
seit die apostel tis een ōrustich lit dz
lichtelic dadet. berect te sprekē eū af
tersprake te doen. Eū tis te merkē
hoe dat ene quaet comet wt dē ande
ren. Want wt dē quadē ghedachten
comē quade woerden. Eū die quade
woerden sijn menigherhande. Dat
ene quade woert is valsch daer of ge
screuen staet Du selste ōliesen al die
die ghene die loghe sprekē. Dat ād
woert is ydel daer of ghescreuē staet
Sij hebben ydelheit gesproken elc
mit sinē naeste. Dat āder woert is ō
schamel daer die scrift vā seit lelike
woerdē en sullē niet wtgaē wt uwē
monde. Die āder ōtschuldicht hem
seluen daer i den psalm vā staet En
ofneighet niet mijn herte tot bosen
woerdē my te ontschuldighē i minē
sūden. dat ander sijn bedrieghende
woerde daer die propheet vā seit die
heer sal ōstropē alle lose bedrieghen
de tonghe. die āder sijn ledighe wor
den daer onse heer vā seit i dē ewāge
lio Van allen ledighē woerden die de
mēschen sprekē daer sellē si redē voer
gheuē i dē daghe des oerdels Ende
voert sijn daer noch veel āder manirē
deses quades die niet goet al te ver
tellen en waren.
Die dorde beke sijn quade werckē
Nae quadē gedachtē eū quadē woer
dē coēt mē tot quadē wercken als wi
onse ledē gheuē tottē sondē. eū doen
onsen leden onere. Wāt wat mach

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

lelicker eñ ōbetamelike weſen dan
dat wÿ ōſe lichamē die mittē bloede
criſti gheheiliget zÿn eñ ind' dope mz
hē begrauē zÿn mit ſtinckēde ſunden
onreyn maken ſoudē. eñ dat wÿ nz
aen ſien en ſoudē die tegēwoerdich
heit godes die ōs dreyget die helſce
pÿne iſt dat wÿ quaet doen. eñ ewy
ghe glori louet als wÿ ghoet doen.

Dat grote quaet moet ymmers
veer vā ōs weſen dat wÿ den zoen d'
reynder ioncvrouwen ſetten ſoudē
idē tēpel der onſuuerheyt. eñ dz wÿ
die arche godes ſettē ſoudē bÿ dagō
eñ die idē ſaffraen geuoedet waren
vuyl drec omhelſen ſoudē. Wat heft
ſinte peter ghemeēs mit ſimō magꝰ
wat is criſto mit ātecriſt. wat heeft
die heilige reyne maget gemeēs mit
der onreynd' vleyſſcheliker welluſt.
Dat ſi veer datter yemāt van v allē
ſoude weſen die na der gheney gelic
heyt zÿns vleyſſches wādere ſoude
willen, die dē lichaē xpi dyent eñ da
er ſondlige toe ghelet zÿn. die gerdzē
zÿt dē ouſtē keyſer te dyenen op dat
ghÿ id' ewicheit mit hē tot zÿnder ta
fel ſittē moget. Mit wat ogē end' mz
wat āēſicht ſoude hi v aenſien. ſage
hi dat ghÿ wed' dē ōreynē ſondē ſte
de in v ghauet. Mit wat ſinnē eñ mz
wat cōſciēcie mach die mēſche ghaen
tottē heylige ō heyligē die zÿn geruſ
te quaet is eñ zÿn leuē beruſpelic is.
eñ ſine woerdē quaet zÿn eñ god miſ

hagē. Meē ic ſegghe dat mēſchelic is
iſſer yemāt die wat quades in ſinen
herte bewōdē heeft hi ōtwidet haeſ
telike eñ werpet vā hē. ōuimits oet
moedige byechte eñ penitēcie. Ic lo
ue hē dat dit cleyne kīdekē datter ge
borē wert hē goed' tirē ſal weſen. Eñ
ſo wye dat ſine ſundē oetmoedelikē
byechtet eñ daer waer bezou vā he
uet. in dē mēſche gaet daer eē nyewe
licht op Eñ als die oude dōckerheit
wech ghaet ſo wert hi ſiende die ſco
ne claerheyt des godlÿcken lichtes.
Hoe ſoude hi op deſer nacht dē onge
valligē ſine barmhertichheyt weygheren.
ren. in welcker nacht hi barmherteli
kē omme onſen wille is mēſche ghe
wordē. Syet hier is tegēwoerdich
god eñ menſch. moed' eñ maget. dat
woert eñ vleyſch. dz licht dat alle die
v'lichtet. Die ouſte ghoetheyt barm
hertichheyt eñ waerheyt. die vrucht
bare maghedō die ewighe nyeuheit
eñ die nyeuwe ewichheyt. die godlÿc
ke mēſcheit eñ die oetmoedige hoech
heyt. eñ vā alle deſen wert ōs gema
ket die barmhertichheyt godes.

Hier om ſal hem een ygelic pynen
of te ſnydē die houaerdichheyt vādē
oghen. die ōnutte woerdē vāder ton
ghē. wreetheyt vādē hādē. ōſuuerhe
dē vādē lendē. die voetē vā ōgerech
tē weghen. eñ ſoe comet eñ beſculdi
get hē. comet hi niet vā deſer nacht
eñ opēt die hemelē eñ comet tot v eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

werpet in dat dyepste der zee alle
sunden. Wyen soudemē soudemen
nochtans mogē vīdē die in deser der
den beke niet nat ghewordē waer.
daer niet in ghewentelt en is.
¶ Die vierde beke is die sunden te
bescher mē. ¶ Ick segge v inder waer
heyt datter niet en is dat dē thoerne
des almachtigē godes soe ontsteket
als dat die mēsche sine sunden ōtscul
dighē wil eū beschermē. Wij nemen
tegēs gode enē ghelijkē strijt an. als
wy beschermē willē dat hi hatet. eū
ōs behaget dat hē mishaget. Daer
is zeer groet ōderschept tusschē eenē
oetmoedigē eū enē houaerdighē sun
daer. Wāt dē enē ōsmaet die heer dē
anderē siet hi barmhertelick aen. die
oetmoedige siet hi guetlic an mer die
hoech zijn vā moede kent hi vā verre
Hoe sal hi ymmermeer ghesont wer
den die dē meester ōsmaet eū die me
dicinē daer hi van ghenesen soude te
tredet onder sine voetē. eū zijn siectē
altoes meerder maket nemēde dz hē
quaet is ende zijnē siectē cōtrari.
¶ Dat quaet is hietstu ghoet te we
sen. dat bitter is hietstū suet te wesē
eū dat doncker is dat hyetestu licht
te wesen daeistu dinen schepper alte
groten onrecht mede doeste. Want
dat hi laecket dat prijstu ende dz hij
prijst dat lakestu. Ten is nyet als eē
cleyn quaet te schuwen dat ick leydē
in sommighen menschen wel sie. die

alsoe haestelijckē als si beruspet wer
den mit alsoe groter onuerduldiche
den ontsteken werden dat si hem nz
alleen en outschuldighen ende haer
quaet en beschermen. mer waert dat
hem luden niet leede en waer vaer
strēge ende scarpe correcti der oerdē.
si souden wel sommwilen groten ōuze
de ende kiuige maken Dit is die aldē
meeste boescheyt teghens gode dye
wesen mach. ende is alte zeer groten
sunde. Welcke sunde die simpele en
de rechtueerdighe man godes ende
kint godes zeer schuwede eū laerte.
Ende hij bringhet daer ene ghelijcke
nisse bij die hij vter leringhe des hei
lighen gheestes ontfanghen hadde
ende segt. Daer hadde die engel een
kuyl of put ghemaket. die egel als
wij wel weten die heuet alsoe schar
pen huyt. ende hij is alsoe vol schar
per doernen datmen hem niets wel
ghenaken en mach. Ende als hi me
ent dat hi alleen is soe steeket hi zijn
hoeft ende zijn ander leden we so dat
men alle sine leden bekennen mach.
Mer coemter dan yemant die hē grij
pen of aentasten wil. altehandes soe
trecket hij alle sine leden te samen so
datmen daer niet aen sien en mach.
dan vele scharpen doernen. ¶ Ende
woude hem oec yemant aentastē hij
soude eer sien zijns selues bloet dan
des egels lijf. Alsoe doen sommige
misdadighe menschen Si behueden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

beyde dat hoeft eñ die voetē. dat is
die principael menigē die haer tottē
werckē trecket eñ al die beroeringhe
des werckes vādcr bekennisse haer
der ouerstē. Eñ het ghesciet hē wel
somwilen alst wel pleget. als dat ſi
meynē dat haer niemāt en ſiet. ende
nochtās vā aldē anderē wel ghesien
werden. Eñ soudē die ouerste dit ge
breck gaerne wt rodē eñ die pricipa
le menigē eñ al die berurigē des wer
kes gaerne volcomelike bekēnen eñ
begīt die sake wat te rurerē. altehāts
comen daer veel woerdē voert. daer
hi hē mede ōtsculdiget eñ ſine misda
dē bewipelt. eñ begit daer te vraghē
wāneer hi dat dede eñ wye dz sach.
eñ hi briget daer veel nywer logykē
voert. so dat hi haer oec wil beschul
digē daer hi vā besculdighet was.
Hi wilt ſinē vriēdē claghē eñ hi segt
datmē hem ōrecht doet. eñ dat hi lie
uer steruē woude dā sulck onrecht lij
dē. Eñ als hij aldus verrekēt datstu
mit dinē oghē hebste ghesien endē be
sculdighet dij mit dinghē daerstu nz
vā en weetste Du werdest dan geste
ken vāder scarpheit daer hi mede be
cleet is ende dat quade blijft daer in
ongheбetert. Eñ du beghaeste haet
endē nijt. eñ du en vorderste niet. mer
datstu hadste werdestu quijt. Siet
hoe zeer dese beke op ghewassen is.
ende hoe zeer dat alle onse oerdenen
mit desen water belopen zijn.

¶ Die vijfste beke is inden sundē te
verbliden. O blijschap die zeer te ha
ten is. ende die in ewigher droefheit
verwandelt sal werden. Och dat eē
mensche daer om blijde ende vrolijc
is daer hij om mit groter droefheyt
soude huylen ende screyden. So ple
gen dieue eñ moerders eñ ander qua
de mēschen hem zeer te verblidē als
ſi dat quade volbrocht hebben dat ſi
inden ſinne hadden te doen. so dat ſi
somwilē mittē monde god schinē te
danckē. mer haer hert is veer vā go
de. die blide zijn als ſi quaet hebben
ghedaen ende inden alder archsten
dinghen zeer vrolijc zijn. die helsche
colen sullen op hem vallen eñ in dat
ewighe vuyr der hellen soe sullen ſi
ghewerpen worden. doch hoe zeer
die ongheuallighe sundige mēschen
in deser beken bedouwet werdē dat
is meer iammerlijcker aen te ſien eñ
te bescreven dan daer vele van te scri
uen. ¶ Die seste beke is ander men
schen dat quade te leren. Dit is wel
een bloedige leringhe die harde zeer
ghelaket ende ghehatet is vādē ghe
nē die de mēschē leert die wetenheyt
Och hoe luttich is hi sorchuoudich
voer zijns tselues ziel die andꝰ mēschē
ſielen wil bringhen inden doot.
¶ Sulcke mēschē treckē die sunden
nae hem die een an die andꝰ als eē lāc
reep. ſi mēghē dat bloet mitten bloe
de. ende hemen is oec niet ghenoech

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat ſi ſelue verlozē bliuē eñ qualickē
varē ſi en treckē oec andꝰ meſchē mit
hē in die ewige verdomeniſſe ¶ Wij
weten dat wel dattet dicwijl vallet
dat iōge mēſchen enighe onduechde
lerē i haerꝰ ioget eñ aennemē. die ſi i
al harē leuen naenwelickē verlerē en
connē. ¶ Dit mogē wel onſalighen
mēſchen heten. eñ boſe meeſters die
alſulcke v̄maledide planten eerſt ſet
ten. mit rechte ſullen ſi wtgheroder
werdē eñ of ghescep dē vādē planten
die de hemelſche vadꝰ heeft gheplan
tet. Wye mach v̄blidē dat hi vāden
ōzeynē waterē deſer v̄maledider be
ken niet nat gheworden en is. ende
dat hi ſoe heeft gheleuet datter nye
māt van hem ghearghert en is. noch
quaet exēpel vā hē ghenomē en heeft
¶ Die ſeuēde is in allē deſen quadē
te blyuē hent indē eynde. Hier wert
die ſondige mēſche mit allen v̄ſlōdē
eñ die put der hellen ſluut zijn mont
op hē toe Wāt als die mēſche ſo ver
re comet dat hi niet op ſien en wille
totten hemel. noch aēdēcken die ver
vaerlijcke oerdelen godes ſo mach hi
wel doot hietē te weſen eñ begrauē i
zijnder cōſciencien. ¶ Daer ſoe gaet
alle biecht te nyete als i enen doden
menſche. eñ daer coemt die ſundaer
in dat afgront alles quades. ende hi
v̄ſmaet hem ſeluen daer wt te helpē
¶ Dit is een vāder alre vterſten ry
uieren des lādes vā egipten. Hier ſo
werdet die grote menichuoudichey t
der barmhertichept godes vā ſinen
oghen ghenomen. Och dit zijn qua
de beken eñ die alderquaetſte wate
ren daer die doot ī is. In deſe nacht
heeft ōs heer al deſe bekē ghescoe pet
ouergegaen. doe hi inder heyligher
ioncvrouwen lichaē menſchelijcken
nature aēnam die puer eñ reyn was
vā alle deſe voergheſcep de quadē. eñ
was gheſcoeit mittē ſcoen die hi wt
reykede in ydūmea daer hē die gro
te ſinte iohā babtiſta ōwaerdich toe
hielt die te ōtbinden. ¶ Die vader
heuet ſinen zoen neder gheſendet vā
den ouerſten des hogen hemels. endꝰ
hi nam myne nature aen inder ionc
vrouwen lichaem. ende ten laetſten
nā hij mij tot hem. Oock ſoe moghē
wij alle die riuieren ſlaen iſt dat wij
dēcken op ōſe ſondē. ende iſt dʒ wij
ōſe tōghe bedwighen cōuē vā alder
loeſchey t ende valſchey t. eñ wij ōs
keren vāden quade eñ doē dʒ goede.
eñ dat wij tegēs ōs ōſe ſundē belidē
eñ alle ōſe ongherechtichept voer dē
ouerſten here. Is ōſe droefhey t alle
toes voer onſen oghen eñ dat wij dē
ſunders lerē die wegē godes. eñ dat
lof godes is altoes in onſen monde.
Ende dat wij vander ſcoenmakers
kunſtē wat tot onſer leringe nemen.
ſoe ſullen wij ons pinē te hebbē ſcoē
die dicke vā leder zijn eñ wel genaye
zijn op dat ſi dat water moghen wt

buytē keren. Alsoe sullen wij oec ōs vleysch vast makē eñ doersteckē mit ten anxte des herē op dattet buyten sluyte alle quade vuchticheyt d̄ sun den. eñ ouermits veel tribulacien wel vast werde die onthoudē dē nyewē wijn daer indē salm vā staet. Ic ben ghewordē als eē cruycke ider ripen Mer op dz v hertē eñ v lichamē wel bereyt mogē gheuōdē werdē te ont fanghē dē zoē der iōcvrouwē soe wil ic v nv latē i vredē. op dat wij altesa mē int ghemeē dat licht dat ned̄ ghe comē is om te v̄lichtē die heydenen mit ōnoselē minelickē armē moghen ōtfāgē eñ omhelsen. die ghebenedijt is inder ewicheyt.

Item op die grote eerwaerdi ghe ende heylighen kerstdaghe tere rē der gheboertē ons herē screyft sin te bernaerdus. v. sermonē.

Van vijf fonteynen eñ vander ge boertē ōs liefs heren.

Sermoen. I.

Heer groet is mijn alder liefste brued̄s dese tegen woerdige hoechtijt vād geboertē ōs herē ihū xpi. mer die corthept der tijt is die sake dat wij ōse sermoē cort moetē makē Eñ ten is gheen wonder dat wij ōs sermoē cort makē als die almachtige god eñ ewighe vader zijn woert soe zeer cort heeft ghemaket. Wildij we ten hoe lanc ende hoe cort dat woert des vaders is ghewordē. Dit wo ert segt doer den propheet. Hemel ende aerde veruulle ick. ende dat wo ert is nv vleysch ghewordden. ende het is in een cribbe ghelegt. Voert soe seyde die propheet vā desen wo erde. Vander ewicheyt tot ewicheyt bistu god. Ende hiet nv ist een cleyn kindeken ghewordden van enē dage Waer om lieue brueders is dit al dus ghesciet. ofte wat noet heefthē hier toe ghedwonghen dat die lieue almachtighe god hem aldus zeere v̄ nederen soude ende hem seluen also zeer cleyn maken dan daer ōme dat wij oec alsoe doen souden. Nu roept hi mittē werckē eñ mit zijn exempel dat hi namaels sal prediken mitten woerden. Leert vā mi dat ic saftmoe dich ben ende oetmoedich van hertē op dat hij mach warachtich gheuō den worden die dit ghescreuē heuet Ihesus beghan te te doen ende oeck te leren Hier omme begheer ic zeer mijn lyeue brueders ende ic bidde v en laet v niet te verghevens wesen al soe costelijcken exempel voer gheset wesen. eñ pijnt v also zeer als ghi cō net na desen exemplaer te richtē end̄ werdet daer nae v̄nyeuwet ī uwen gheesten. Gheuet v ymmers tot oet moedicheyt die een vast fundament

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

is eñ ene bewarighe alre duechden.
Pijnt v die duechdē te crigē die alleē
v siel ghesont eñ salich mach maken
Wat wat mach onwaerder wesen
eñ meer te lakē. eñ wat sal god zwa-
relicker pinigē dā daer die mēsch siet
dat die almachtighe god eē cleyn ki̅
dekē is ghewordē om sinē wille. eñ
nochtās hē v houaerdighē wil opter
aerdē. ¶ Tis eē ōuerdzachlicke ōsta-
melheyt daer die hoge moghēthept
godes also zeer hē vootmoediget eñ
vnedert dat daer eē snode wormkē
wil opgheblasen eñ houaerdich we
sen ¶ Dit is die sake waer om hi hē
so zeer vernedert eñ soe cleyn ghema
ket heeft. aēnemēde die forme eens
knechtes die ind formen godes dē al
machtigē vad ghelijc is hi heeft sine
hoge moghentheyt vnedert eñ cley-
ne ghemaket. mer niet sine goetheit
eñ sine barmherticheit. Wāt die ap-
postel segt. die ghoedtirthept eñ die
mēsch heit ōses verlossers eñ ōses go
des is ōs opēbaer ghewordē. In vo-
re tidē openbaerde haer die mogent-
heyt godes inder sceppinghe der cre-
aturen. ende die wijschept godes die
openbaerde haer in die iset tighe en
de in die ordineringhe der creaturē.
mer die ghoedertiren barmhertich-
hept godes is nu alder meest gheo
penbaert in die aennemiinghe oper
menschelijcker naturen ¶ Den iodē
die werdet gheopenbaert die groete

ende machtighe moghentheit gods
in menighen wonderlijcken teyke-
nē. ende daer omme vintmē dicwijl
inder ouder euwen Ick ben god Ic
ben heer. Die philozophen die groet
warē in haren sinnē die bekendē wel
die moghenthept godes. Want nae
den woerdē des heylighen apostels
dat bekenlic is van gode dat is hem
gheopenbaert Mer. die ioden werdē
ghedrucket vander moghēthept go-
des. end die philosophen die naturle
lijcken ondersoeckē en wouden die
hoechept godes die zijn of ghedruct
ende oec mede verdreuen vander glo
rien godes. ¶ Die moghentheit go-
des die eyschet onderdanichept. eñ
die hoechept godes is te verwonde
ren. mer gheen van beyden en eyscet
nae volghē. O lieue here laet ons dā
openbaer werden dine grote ghoet
hept. Welcker ghoetheit die mēsche
die nae dinen beelde ghescapen is.
hem mach pinen te ghelijken. Want
dine hoechept end oec mede dine mo
ghenthept ende dinen wij chept en
moghen wij niet nae volghen. ende
oeck en ist ons niet nutte daer nae te
staen. ¶ Hoe langhe sal dine barmher
tichept benaeuwet wesen allene on
der den heylighen enghelen. ende al
dat menschelicke ghessachte so moet
staen onder dine scarpē oerdel Wāt
soe staet daer inden solter ¶ O here
inden hemel is dine barmhertichept

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ dine waerheit hent totte wolckē.
so daeral dese warelt schijnt vdoemt
te wesen onder die macht der princē
der lucht Laet dijne barmhertichept
wt verbreet werdē eñ harē scoet wi
der makē. Laetse ghaen al vā dē enē
eynde tottē anderē. eñ alle dinc suete
likē scickē O heer dijn schoet is ouer
mits die strēgicheit dijns rechtuaer
digen oerdels alte zeer benauwet.
ontbide dijn gordel eñ coem wtulop
ende mit barmhertichent eñ ouulopē
de in liefdē. Mer du mēsce wat bistu
beārtet. waer om beuestu voer dz aē
sicht ōs heren wāt hi comet. Hy en
comet niet om te oerdelē mer ōme sa
lich te maken dē mēschen die ind aer
dē wonē In voertidē bistu daer toe
ghebrocht vā enē knechte datstu een
diefte doen soudes eñ datstu die co
ninclicke crone op dijn hoeft setten
soudes. Mer doestu ind diestē begre
pen waerstu wat wond wast datstu
zeer beārtet waerste eñ vloghestu vā
den aēsichte des heren. Wāt bij auō
turē hi wil nv slaē mitte vierighen
zwaerde. Daerstu bistē ellendicheit
eñ eetste dijn broet indē zweet dijns
aensichtes. daer wert ene stemme ge
hoert dat die heer comet. Waer mo
ghestu vlyedē vā sinē gheeste. waer
moghestu lopē wt sinē oghē. Doch
en wille niet vlyeden ende en willet
ymmers niet veruaert wesen. want
hij en comet hier niet mit wapenen.
noch oeck mede hij en suecket di niet
omme dij te pinighen. mer hi suecket
den hi mach salich maken. ¶ Ende
offstu nv segghen woudest alsoe als
adam inden aerdschē paradise seyde
Jck hoerde heer dijne stemme ende
ick was veruaert ende ic huede mij.
Siet nu. hi is een cleyn kindeken en
de en heuet noch ghene stemme.
Wāt die stemme eens cleynen kyn
dekens is meer te ontfarmeren dan
te ontfruchten. Ende al mochte sine
stemme yemant veruaerlic wesen. si
en is dij niet veruaerlijck. Hij is een
cleyn kindeken ghewerden. die ionc
vrouliike moeder bewinten in snodē
doeckeren ende alle sine tedere leden
ende bistu noch veruaert. ¶ Hier wt
moghestu mercken ende sekerlijcke
weten dat hi niet en comet omme di
te verderuen. mer salich te makē eñ
niet te binden. Al nv ghoet tijt begī
net hi te vechten teghens dinen viā
den Al nu tredet hi haer onder sinen
voeten. alsoe als daer ghescreuen sta
et vander ewiger ende warachtiger
wijsheyt. die halsen der houaerdē.
¶ Du hebste twee vyanden. als die
bose vermaledide sunde ende die bit
ter doot. ende dz is die doot des lich
aems ende oeck die doot der sielen.
Om beyde desē vianden te verwin
nē is hi ghecomē. vā beidē desen viā
den dij te verlossen. en wil niet ont
sien. ¶ Den enen vyant dat is dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sunde heeft hi alrede ouerwōnē ī hem
seluē. wāt hi heuet mēschelicke natu
re an ghenomē sonder enige vlecken
der sundē. Sond twijfkel der sunden
is groet ghewelt ghedaen. wāt die
selue natuer die si altesamē becōmert
hadde die is inde persoen ōs heren
ihesu cristi temael vrij gheuōdē vā al
len sundē. Eñ voert soe vuolghet hij
al dine viandē eñ gripet se. end hi en
laet niet of eer hi se altesamē verdorft
heuet. Wāt tegēs die sundē heeft hij
ghenochtē al zijn leuē lanc. mit woer
den eñ mit goedē leuen eñ mit heyli
ghen exempelen die sunden te vervol
ghen. eñ wt te rodē. mer int eijnd pas
sien vint hi se eñ beneemt hem al haer
macht die si hadde ouer die mēschē.
Wāt hi heeft ghebōdē dē starckē eñ
al sine vaten heeft hi hem benomen.
Eñ op dese selue maniere heeft hi dē
doot oec eerst in hē seluē verwonnen.
in dien dat hi op ghestaē is vād doot
die eerst van dien die ghestapen heb
ben. eñ die eerst gheborē vādē dodē.
Welcken doot hi oec namaels in ōs
allen verwinnē sal. inder tijt als hi al
dē dode lichamen verweckē sal. eñ
die laetste viant dats die doot die in
der ewicheit verderft sal werden.
Daer omme soe heeft hi in zijnder ver
risenissen zeer grote schoenheyt aen
ghetoghen. die doe hi alder eerst ghe
boren was in zeer quadeneñ snoden
doeckeren bewonden werde.

Ende die eerste dē scoet zijnder barm
herticheit also wijde wtghebreedet
hadde dat hi nyemāt en ordelde. die
is in zijnre verrisenissen alsoe omme
ghegordet dat alle menschen verma
ent werden hem te bereyden tegens
dyen daghe dat hij weder comen ca
men sal. totten oerdele. Want daer
om heeft hi die strengheyt des lestē
oerdels mit soe groter voergaender
barmherticheyt ghematighet. End
al is hi een cleyn kindeken tot ōs ge
comen ten is nochtans niet cleyn dz
hi ons mede ghebrocht heuet. ende
hij en heuet ons niet luttick ghegħe
uen. Vraghestu wat hi ghebrocht he
uet. ten alre eerstē heeft hi ons barm
herticheyt ghebrocht ouermits welke
als die apostel tughet hi ons salich
heeft ghemaket. Want sine gebuer
te en heeft niet alleen gheholpen dē
ghenen die hi doe vant in deser wa
relt. mer hij is oeck een fonteyne die
nyemant wt putten en mach. Onse
heer ihesus cristus is onse fonteyne
ghewordden daer wij in ghewasschē
ende ghereynighet sullen werdē als
daer ghescreuen staet Die ons gemī
net eñ lief behadt heuet ende heuet
ons ghewasschen van onsen sunden
in sinen heylighen bloede. Mer dat
water en dyent daer niet alleen thoe
datmen die onreynicheyt daer mede
wasschet. mer men lesschet daer oec
den dorst mede. Ende die wijse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

mā segt Hi is salich die ider wijsche
dē rusteren ēn an die gerechticheit dēnc
ket. Ēn eē luttel daer na. Mitte wa
ter der saligher wijsheyt sal hi gela
uet werdē. Hij segt wel der saligher
wijschept. Want die vleyschelicke
wijschept is die doot. ēn die wijsche
de deser wereelt is die viāt. Alleē de
wijschept die vā gode coēt mach mē
hietē salige wijschept. daer die heili
ge apostel sinte iacob vā scriuet dat si
ten eerstē is schamel ēn daer nae vre
desaem. Wāt die wijschept des vlei
sches suecket wellust ēn si en is niet
scamel. Die wijschept deser warelt
is onrustich ende niet vreedsaē. mer
die wijschept die vā bouē comet die
is ten eerstē scamel ende si en suecket
haerseluen niet. mer ōsen heer ihesū
cristū. op dat eē ygghelic niet en bege
re te doē sinē eygē wille. mer alleē an
siet wat die liefste wille godes is. Ēn
voert soe is si vreedsaem ende nyet
ōmlopende ī haer tseluēs sin. mer al
toes bereyt te volgē dē raet ende dat
goet duncke eēs anders. Dat dorde
dat mē mittē water doet is begietē.
dat dē nyeuwē plātē aldermeest noet
is. wāt als si niet begotē en werden
so en cōnē si niet toe nemē ende si ver
dorrē wel mitdallē. Soe wye dat dā
goede werckē heeft ghesapt die suec
ke dat water der īnicheyt. op dz die
hof des goedē leuēs beghorē werde
mitter fōteyne der gracien. ēn nz en
verdorre. mer altoes thoe neme inder
ewiger grootheit. Voer sulckē saken
biddet die propheet daer hi begeert
dat ōse olocaustē vet moetē werden
Soe leestmē ooc vādē eerstē priester
aaron dat zijn olocauste of sacrificien
of offerhāde vteert werdē vāden da
ghelixen vuere. In allē desen en sal
mē niet āders vstaē dā dz die goede
werckē die wij doē ghemaket sullen
wesen mitter heiliger īnicheit ende
mitter gracie der geestelicker soeticheyt.
Soldē wij oec noch wel mogē
vinden die vierde fonteyne op dat
wij so eē paradijs weder mochtē ma
kē daer ōse eerste vaders wt worde
gheworpē. dat onmits vier fōteynē
zeer ghenuechlic was. Wāt ist dat
wij ghenē hoep en hebbē dat wij dz
aerdsche paradijs soudē moghē wed
crigē. hoe mogē wij dā hope hebben
dat rijck der hemelē te vcrigē. Onse
heer seyde op eenre stedē. Hebbe ic v
aertsche dighē gesegt ēn ghi en ghe
loefdēs niet. of ic v hemelsche dingen
seyde hoe soudijt cōnē ghelouē.
Mer nu op dat onmits die ghauē
die ōs god gheuet ī deser tijt ōse ho
pe si tottē toecomēde goedē. soe heb
bē wij nv eē paradijs ōtfāgen dat ve
le beter ēn veel ghenuechliker is dan
dat paradijs was. daer ōse eerste ou
ders ī geset warē. ende dit paradijs
is ōse heer ihesus crist9. In welcken
wij nv drie fōteinē ghevōden hebbē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

laet ōs voert dat vierde fōteyn suec
kē. ¶ Wij hebben vter fōteynē der
barmhertichept water daer wij ōse
sundē mede of wasschē moghen. als
dat water der ūgeuighe ¶ Wij heb
bē vter fōteynē der wijsschept daer
wij ōsen dorst mede lauen dat water
des onderschepdes. ¶ Wij hebben
vter fōteynē der gracie daer wij die
plantē onser ghoeder werckē mede
beghieten sullen. op dat si niet en ū
dorrē. water der īnicheit.

¶ laet ōs nu sueckē water ōse spijse
mede te cokē heet water der naersti
gher minen ende liefdē. Wāt sulcke
naerstighe vūrichept coket zeer wel
alrehāde neyghelichedē Wāt si coet
vter fōteynē d' godliker liefdē. Hier
vā seyde die propheet Mijn hert is
heet ghewordē ī mij seluē. ende ī mi
nē gedachtē wert bernēde een groet
vuer. Ēn op een āder stede is gescre
uen. Die naerstighe liefde die ic heb
be tottē huyse des heren doet mi vā
binnen verteren. Wāt vter sueter yn
nichept comet die liefde der ghērech
ticheit. eñ vter naerstiger vuericheit
comet haet eñ ofkeer der boesheit.
Eñ siet of die heylighe propheet dit
meende doe hi prophiteerde eñ seide
Ghij sult ī blijschappē water putten
vtē fōteynen ōs is behouders. Enñ
op dat ghij weten moghet dat dese
loftenisse hore tot deser tijt eñ in tot
ten toecomēden leuē soe merket dat
daer nae volghet. Ghij sult segghen
indien daghe belidet dē heer eñ aen
ropet sijnē naem. Dē heere aē te ropen
hoert tot deser tijt. daer of ghescreuē
staet. Aēroep mij ī den dage dijnd' tri
bulacien. Die drye fōteynē vā desen
vieren daer voer of ghesegt is. horē
toe dē drien staten der heyliger kerc
ken elc tottē sinē. Mer die eerste fon
teyne hoert hē allē int ghemeē thoe.
Wāt alle hebbē wij ghesondicht eñ
ōs is alle noet te lopē totter fōteynē
der barmhertichept om of te wassen
die ōreynichept ōser sundē. Ic segge
wij hebbē alle ghesondiget eñ wij be
houē alle die glorie godes. Sijn wij
prelatē zijn wij ond'saten zijn wi wa
erlike menschē ind echte. willen wij
segghen dat wij niet ghesondighet
en hebbē wi sullē ōs seluen bedriegē
Eñ wāt daer nyemāt reyn en is vā
ōreynicheit der sondē soe is ōs allen
noet die fōteyne der barmhertichheit
eñ allijcke begheerlike sullen noe da
niel eñ iob daer toe lopē. Voert meer
so ist iob sondlige noet te sueckē die
fonteyne d' wijsschept. Wāt hi meer
dā die ander schijnt te wāderē in dz
middel der stricken. so datter hē zeer
groet is can hi altoes dat quade scu
wen. ¶ Daniel hoert toe te lopen tot
ter fonteynē der graci. wāt hē is son
derlinge noet die gracie der gheestelic
ker īnicheit. die hē suet eñ ghenuech
lijc maket die werckē der penitenciē

eñ den arbeyt der abstinētien. Wāt
dz hoert daer wel toe datmē de werc
ken der barmhertichept blidelicken
doe. wāt dē blidē eñ mildē geuer he
uet god lief. Mer ley der ōs aerde en
is niet bequaem sulc laet te ontfāgē.
eñ sulckē vrucht voert te bringhen.
dat is sulck goet leuē. Tal al lichte
licke vuulē eñ te niet ghaē eñ verdor
ren al dat ghoet datter ghesait was
ten si datter dicwijl mit desen water
begoten werde. ¶ Daer om ist wel te
rechte dat wij dese gracie godes alle
dagē vā gode biddē onder dē naē des
daghelixsen broedes. wāt het is ōs
harde zeer te besorgē dat op ōs niet
en come die maledixi die doer dē pro
pheet den sommigē toe ghesegt wer
den. dat si sullē werdē als der daken
hoy. dat al vdorret eer ment mayet.
¶ Die fōteyn der naersliger liefden
hoert sonderlighe thoe noe. wāt sul
ke naerstichept betamet best den pre
laten.
¶ Dese vier fonteynē heeft ons ihe
sus cristus i hē seluen ghegeuē leuen
de mit ōs indē vleysche. eñ die vijf
ste fonteyne heeft hi ōs ghelouet na
deser tijt. die ghehietē is die fōteyne
des leuēs. daer die propheet na dor
ste doe hi seyde. Mijne siel heeft ghe
dorst na gode dē leuēdighē fōteyne.
¶ Eñ bij auēturē om dese vier fōteynē
ōs te bewisen i hē seluē so is hi an vi
er stedē des lichaēs sondlinghe ghe
wondet noch leuēde indē cruce. mer
die vijfste wonde wert hē ghesteken
i sinē side doe hi dē gheest ghegeuen
hadde indē cruce. op dat hij ōs bewi
sen soude in hem seluē dat wij na de
sen leuē hopē sullē totter fonteynen
des leuēs. ¶ Mer als wij sprekē vā
der waerder hepliger gheboertē ōs
heren so comē wi onuersiens te spre
kē vand passien ōs heren. ¶ Doch tē
is ghee wōd dat wij in zijnd passien
sueckē dat ons cristus ōumits zijnd
gheboertē ghebrocht heeft. Want
doe wort die sack op ghedaē eñ dye
schat die daer in was is ghegeuē om
onse vlossinghe. a m e n

¶ Vā die groethept der werckē ōs
liefs heren.

Sermoen. ij.

GRoet zijn die werckē des he
ren segt die propheet. Son
der twijffel alle sine werckē
zijn groot als hij groot is diese ghe
wrocht heeft. mer dat zijn alre meest
te werckē schinē te wesen die ghaen
ōs sonderlinghe aen. daer vā singt
die propheet indē salter. Die heer he
uet grote dinghen mit ōs ghedaen.
¶ Hoe grotelic eñ hoe ghcerelick hij
bij ons doet dz bewisen sonderlinge
drie van sinen wercken. ¶ Dz eer
ste is dz hi ons van niete ghescapen
heeft. dat aṅd is dz werck onser ver
lossinge. dat dorde is ōse toecomēde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

visiterige. Hoe ouer groet zijn dijne
wercken in ygelijcken vā desen o he
re god. dij hoert properlijcken toe de
crachtē dijnder wercken dinē volke
te kūdighē. wij mogē sprekē vā dinē
wercke allu vleenste.
¶ In desen dryē werckē godes mo
ghē wij mercken drye[?]rehande versa
menighe die alleen der godliker craf
ten eñ dē godlikē werckē toe behorē
Wārdoe god dē eerstē mēsche scep
te ouer al dat mēschelike ghestachte
vā gheconē is. so staet daer ghescre
uē dat hi dē mēsche sciep vādē slijme
der aerden. eñ dat hi hē int aensicht a
demde den gheest des leuēs. Wat
werckmā was dat. hoe cōste hij dye
dinghen versamen. die allēē mitten
dat hi woude vsamede den slijm der
aerden eñ dē gheest des leuēs. Die
slijm was al te vorē vā god ghescapē
doe god indē begīne schiep hemel eñ
aerde. mer die gheest en heuet die ma
nier vā sceppinghe niet. want hi en
werdet niet i een sondlighe materie
ghescapē. mer hi wert sonderlīge vā
gode i gheadeint. ¶ O mensche be
kenne dyne waerdichept. bekēne di
ne glorie der mēsceliker sceppighen.
mit deser warelt hebstu ghemeē dijn
lichaem. wāt dat betaemde soe dat
hi die vā gode ghesēt soude werden
ouer al die mateerlike dighē oec wat
ghelikes daer mede soude hebbē.
Mer o mēsce du hebste noch wat an
ders dat veel hoger is daerstu ai de
sen anderē creaturē zeer ongelijc i bist
te. Wāt i dij zijn te samē ghemēghet
eñ verenighet dat vleysch eñ die siel
Dat vleysch is ghescapen die siel is
in gheadeint. Mer wye wōnet alder
meest i deser vsamenīgē. wyen were
meest hier i ghegeuē. ¶ Wāt nae wijs
hept der kiderē vā deser warelt daer
die grote te samen comē mitten ned
sten daer willē die grote dē nedsten
verheren. eñ si willē machte hebbē ou
die cleynē. die starcke willē dē cranc
sten te tredē. die wijse bespottē den
ongheleerdē. die scalcke bedriegē dē
simpelē. die starcke versmaē den on
machtighen. O heer god tē is so nz i
dinē wercken. In die vsamenīge die
du versamedeste en is so niet. du en
hebste soe niet vsaemt dē gheest mit
tē slijme. dē hogē mittē nederen. dye
edele waerde siel mitter snoed eñ on
nutter aerdē.
¶ Sieue broeds wye en sā dat niet
sien hoe veel ghoedes dē lichaē vād
siele coēt Want wat waer dat lichaē
sond der silē dā eē ōnutte block.
Wāt vād siele coēt dē lichaē al zijn re
erheit eñ dattet gropē of blopē mach
eñ dattet sien mach mittē ogē of ho
rē mittē orē. of enich vādē sinnē ghe
brupcke. dat coēt hē al vād silē.
¶ Die liefde eñ mīne wert mij in de
ser versameninghe ghepryst. ic lese i
desen boecke mijnre sceppinghe die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

duechdē der liefdē. wãt die ghoeder
tiren hãt mijns sceppers en leert mij
niet alleē die liefte iden begīne mijn
der scheppinghe mer si inplantse mij
¶ Eñ dit was lieue bruederɐ eē goe
de versamenige had si stan:aftich ge
bleuē. mer nu al was si beseghelt mz
dē godlickē zeghel. Wãt die mensch
was ghescapē na dē beelde eñ nae dͤ
ghelikenissen godes. leider dit zegel
is te brokē. dese vͤenige is al vͤstrop
et. wãt daer is ghecomen die boese
moerder eñ heeft dit zegel doet noch
vers was te broken. eñ die gelijcheit
godes is so zeer te nyet ghegaē dat
die mensche dē stōmē beest ghelijc is
ghewarden. Wãt god hadde dē mē
sche recht op ghescapē. Eñ dit was
die ghelikenisse daer of ghescreuē sta
et Recht is ōse heer god eñ i hē en is
gheē ōgherechtichept. ¶ Hi had dē
mēsche oec warachtich eñ rechtuaer
dich ghescapē soe als hi seluen die
waerheyt eñ die gherechtichept is.
eñ dese versamenige en mochte niet
verschepden werden had dat zeghel
heel ghebleuē. Mer daer is eē verual
scher ghecomē eñ heeft dē onwijsen
menschen ghelouet eē zegel dat beter
soude wesen. eñ leydͤ leydͤ dat zegel
heeft hi te broecken dat die hant go
des ghezegelt hadde. Ghij sult we
sen seyde hij als godē wetēde ghoet
eñ quaet. ¶ O quaetwillige o du bo
se wat sal hē dese gelikenis ¶ laetse
wesen als god daer gheē sundē ī en
vallet. Wãt mocht dit zeghel vaste
bliuē soe soude oec wel bliuē dese ver
enīghe.
¶ Wij ōgeuallighe wi werdēs wel
ōtware wat ōs gheraden heeft die
loeschept des duuels. wãt na dyen
da ghebrokē is dit zeghel soe volget
daer na eē bitter twidracht eñ eē dro
uich screydē. Waer ist nu du scalcke
datstu seydest. Ghij en sult niet ster
uē. siet wij steruē alle ende daer en is
gheen mēsche die leuet eñ niet en ster
uet. Mer o heer god salt aldus wesē
sal dijn werck nymmer weder gema
ket werdē. eñ die neder ghevallē is.
sal hij niet weder op staen. Datter
ghebrokē is dat en cã niemãt weder
makē dã die selue diet ghemaect he
uet. Mer nu om die ongeuallichept
der behouigher eñ om dat suchten dͤ
aemē sal ic nu opstaen segt die heer.
Ic sal hē settē in mynē heyl gheuer.
mit ghoedē betrouwē sal ic i hē werc
kē. wãt die viãt en sal i hē niet vorde
rē. eñ die zoē der boeschept en sal hē
niet hinderē. Ic sal noch eē nyeuwe
versameninghe makē. ic sal eē open
baerder eñ starcker zeghel settē dē ge
nē die niet na mynē beeldē ghemaect
mer seluē mijn beelde is. Die blinckē
de claerheyt der glorien eñ een figu
re mijnͤ substãcien Die niet en is ge
maket mer ghewōnen wt gode voer
alle die wareldē. Ende op datstu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

gheen anxt en duruest hebbē dat die
zegel nimermeer gebrokē sal werdē
Mine cracht is droge ghewordē als
een test. mer sulckē test die de hamer
alder aerden niet en mochte quetsen
noch scaden. Ende sich alsoe die eers
te versameninghe vā tweē versaemt
is. soe ghesciet die anderde vā drye.
op dat die mensche daer wt leere toe
te ghaen totter hepliger dryevoudic
heit. Dat woert dat indē begine bij
gode was ende god was. die siel die
vā niet ghescapē was eñ te vorē niz
en was. eñ dat vleysch dat vādē ge
breckelikē vleyssche ouermits die god
lijcke wij schept of ghescheydē is. dē
gheen ander vleysch ghelijc en was
dese zijn mit enen onontbōdelijcken
bande in eenheit des persoens versa
ment. Hier muechstu mercken
drye manieren vā machten. Want
dat nyet en was dat is gheschapen
dat verlozen was is weder ghema
ket. die bouē al was is een weynich
benedē dē enghelē vermindert.
Dit zijn die drie sadekens meels
daer indē ewāgelio vā staet die te sa
men ghedeessemt zijn op dat daer vā
worde dat broet der enghelē dz die
mēschen ethen soudē. een broet daer
dat hert des menschē vā ghestercket
wert. Het is een salich wijf die ge
benedijt is onder allen wiuē. in welc
kes kuysschen lichaem ouermits dē
vuyre des hepligē geestes dit broet
is ghebackē. Ic segghe dat si een sa
lich wijf is die dē gheest haers ghelo
uē tot desen dryen sandē meels ghe
mēghet heeft. Wāt ouermits dē ge
loue ontfinc si haren zoen. eñ ouermits
dē gheloue so baerde si hē. Eñ als eli
zabeth tot haer seyde. si is salich die
gheloefde. wāt het is al in haer vol
brocht dat haer toe ghesegt was vā
den here. Eñ en wil dij des niet ver
wōderen dat ic segge dat ouermits
marien gheloue dat woert verenicht
is mittē vleyssche. want die zoen go
des dat selue vleysch van haer ont
finck. Eñ sonder twijfel dat en mach
niet teghens die bedudinghe wesen
dat daer ghescreuē staet idē ewāgeli
vādē wiue. eñ vādē dryē sadē meels
daer dat rijck der hemelē bij ghelijct
is. Wāt ten is gheen onredē datmē
dat rijck der hemelē ghelijket bij ma
rien gheloue. dat ouermits haren ghe
loue weder ghemaket wert. Dē bāt
vā deser venighen en mach gheē cre
atuer ontbinden. wāt die prīce deser
warelt en mocht daer niet sniets in
hebbē. eñ die heplighe sinte iohā en
mocht niet ontbidē dē riem vā sinē
schoen. Nochtans ist al noet dat hij
eens deels ōtbonden werde. wāt an
ders en mach datter verdoruet is niet
weder ghemaket werdē. Een broet
dat al heel bliuet eñ een verborgē scat
dē nyemāt en weet eñ bedecte wijsc
heyt wat oerbaer is in allen desen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Ten was gheen wonder dat iohan
nes screyede datter upemāten was
die dat boeck opluycken mochte eñ
die sloten los makē daert mede ghe
sloten was. Want also lāghe als dz
boec gheslotē bleue so en mochter nie
mant vā ōs allen dier godliker wijs
heit ghenaken. Nuut daer om op dit
boec du lam gods du ware zachtmo
dicheit laet die iodē dine handē ēde
dine voete doer graaē op dat die scat
der salicheit die ī di ōborgē is voert
come eñ onse ōuvloedighe ōlossighe
Breke dē hongherighē dijn broet
want du alleen mogheste dat brekē
die allēē die macht hebste op datstu
moghestē heel makē dat daer ghebro
ken is eñ staen moeghestē bliuē ī der
brekīghe Du hebste alleen macht di
ne ziele van di te settē eñ haer wedʼ te
nemē als du wilste Daer om laet
die tēpel dijns lichaēs wt barmhert
ticheyt eens deels outbōdē werden
mer niet met allē. laet dine siel ōscei
den werdē vādē vleysche. mer dat
woert ōthoude dijn vleysch vā aldʼ
vervulinghe eñ gh. .e dijnre sielē vol
comē vriheyt dat si onder allē ander
doden vrilicke n.ogest wtleydē den
ghevāgen vādē huyse des karckers
die soe lange haddē ghesetē indʼ duūs
ternissen eñ ī die scheme des dodes.
Die heylige siel sette vā hoer dat on
bevlecte vleysch dat si op den dordē
dach weder mach nemen. op dat hij

mit sinē dode onsē ewigē doot moch
te dodē. eñ dat leuē der mēschē mz hē
mochte verrisen.

Aldus ist ghesciet mijn alderlief
ste brueders. laet ōs daer vā blijde
wesen dattet aldus ghesciet is. Mit
sinē doot is ōse doot gestoruē. eñ wi
zijn weder ghevorē ī enē hope des e
wigē leuēs ouermits die verrisenisse
ōs herē ihū xpi vādʼ doot. Mer inder
derder ōsamenighē wat dā ghescien
sal wie mach dat wtspreken. Noch o
ge en heeftet ghesien noch oere geho
ret noch ten is in ghees mēschē herte
op ghegaē dat god bereyt heeft den
ghenen die hem lief hebben.

Dan sal die begeerde volheyt we
sen als cristus zijn rijck ouer leueren
sal sinē vader. eñ het sullē dan twee
wesen niet in enē vleysche mer ī enē
gheeste. Wāt is dat woert aēhangē
de den vleysche vleysch gheweerdē.
veel meer die gode aenhāghet die is
eē gheest mit hē. In deser middel
ster versamenīge wert die oetmoedic
heyt bewesen. eñ te mael groete oet
moedicheyt. mer inder versamenigē
die wij noch verwachtē. is ōs ghelo
uet eñ sal ōs ghegeuē werdē werdē
wij des waerdich gheuōdē volcome
licke glorificerighe dat zijn vroechdē
Eñ hebbē wij dat ī ōser ghehogenis
sen dat inder eerster versamenige de
godlike liefde ōs bewese wert. wel
te rechte so schijnt die oetmoedicheit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

in die andd̄e dat alleē een duechde is daer die ghebrokē liefde mede wed̄ ghemaket wert. Mer dat die redelic ke siel verenicht wert mittē aertschē lichame dat en machmē soe dyer oot moedicheit niet toe scriuē Wāt dat si ĩ dat lichaem coemt dat en is niet vten verkiesen haers willē. mer idiē dat si ghescepen wert so wert si den lichame verenighet. eū in dien dat si dē lichame verenighet wert so wert si ghescepen. Hoe en ist niet vādē oū sten gheeste die god is. mer wāt hy zeer ghoet is so is hi wt sinen vryen wille ghecomen eū heeft angenomē een puer onbeulecket lichaē. ¶ Eū wel te rechte so volghet na der liefte eū na der ootmoedichept die ewige glorificeringhe Wāt sonder die liefe en mach die oetmoedichept nyet ba ten. eū niemāt en mach ōheuē wer den dā die hē ōoetmoedighet.

¶ Van ses merckelike ende nota belen puncten.

Sermoen. iij.

Lieue brued̄s in deser ghebo erten ōs heren die wy bega in die heylige kercke aēmerc ke ic twyerhāde pōctē die niet alleē zeer onderschepdē en zijn vā malcan der mer oec temael zeer ōghelijc. wāt dat kint datter ghebozē is dat is ge ware god. eū die moed̄ is reyne ma get. eū si baert haer kint sond̄ wee.

Inder dōckerheyt deser warelt blic ket een nyeuwe licht vanden hemel die enghelē boetscappē den mēschen grote blijschappen. die grote menich te der hemelscher ridderē louē gode. eū si singhē blidelicke glorie gode in den hemel. eū vrede dē mēschē inder aerdē die ghoetwillich zijn. De herdē comē toe lopē eū si viden dat woert dat hem toe ghesegt was eū si seggē dat voert anderē mēschē. eū alle dye dat horē ōwōderē hē. Alle dese digē eū vele ander deser ghelijc horē thoe der godlicker crachten. eū mitter mē scheliker crācheit Het zijn guldē varē daer in deser groter hoechtijt aen der tafel des heren oec dē armē eū al den anderē oueruloedelike in āgedient wert. Ons en hoert niet toe dese guld̄ dē varē te nemē mer wi sullē gespijst werdē vādē goedē gerechtē die daer in zijn. Die wijse mā segt Merc naer stelike wat dy voer ghesetwort. eū ic mercke hier die tijt eū die stede daer dit kint in wert ghebozē. die teed̄ ledē des cleynē kindekēs; ende zijn screyen ende zijn tranē. eū die armoe de zijnd̄ moed̄. ende dat wakē ō heer dē dē dese gheboerte vādē engel ge botscapt wert. ¶ Dese dighen horē mij toe eū mogē mij dyenē ende daer om werdē si mi voer gheset na te vol ghen. Inden winter ende midnacht wert cristus ghebozē. Meēdi dattet bij gheualle is ghesciet dat ōse here

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

in alsoe groter conthey t ende oec me
de in groten duysternis is gheborē.
die in zijnder moghenthey t eñ mach
ten heuet dē winter eñ oeck mede dē
zomer. dē dach ende dē nacht. ¶ An
der kinder die en kyesen ghenen tijt
daer si in ghebozen willen werden.
Want si noch eerst beghinnē te leuē.
eñ noch oec mede gheen verstandenis
se en hebbē noch machtē noch wille
yet te verkyesen.
¶ Mer cristus ihesus ōs gesontma
ker al was hij mensche ghewerden.
hi was nochtā dat woert dat idem
beghīne was ende dat bij gode was
ende god warachtich was idē ewich
hey t. alsoe groet vā wijschey t ende
vā machtē als hij noch huydē te da
ghe is. wāt hij die cracht eñ die wijs
hey t godes is soe hij oock mede doe
was. ¶ Ende doe die zoen go
des gheborē soude werdē dyet al in
zijnder macht was te kiesen wat tijt
dat hij kyesen woude. doe koes hij
die tijt die alre zwaerste was sondli
ghe enen cleynē kindeken eender ar
mer moeder. die nauwe hadde dokē
daer si haer kindeken in winden sol
de eñ ene cribbe daer si hē in legghen
soude. ¶ Ende al was daer also gro
tē armoede ic en hoer nochtā gheen
ghewach vā enigē pellen oft bonten
voederē. Die eerste mēsch adā wort
een pels an ghetoghē. mer dese ghe
benedide eñ salighe anderde nyewe
adam werdet in doeckerē ghewōdē
¶ Sulcke gheuoelē en hebbē nz dye
ghemeyne ludē vād wareld. dese die
wert daerom bedrogē of die wareld
dwaelt. mer dat die ewige wijsheit
godes dwalen soude dat waer ōmo
ghelic. daer om is dat sond twijffel
waer dat die wijsheit des vleysces
die doot is. wāt si is godes vyant.
eñ die wijschey t vā deser wareld is
sothey t gherekēt. Wāt siet xpristus
die niet bedroghē en mochte werdē.
die heeft dat vkorē dat dē vleysche
alder moeyelixste was. Daer om is
dat ymmer alder best eñ bouē al vā
ōs te vkyesen eñ so wye dat anders
leert of raet. vā dē is te vliedē als vā
enē vrād. ¶ Nu voert soe woude hij
oec inder nacht gheborē werdē. wa
er zijn si nu die alsoe costlicke eñ alsoe
onscamelicke hē seluē voertsettē wa
er dat si cōnen. Xpristus kyest dat al
der salichst eñ ald best is. eñ dat hij
kyest dat laket eñ vsmadet ghij.
¶ Wye is die wijste vā v beyden.
Wye heeft dat gherechste voelen.
Wye gheeft dat gherechste oerdel.
Voert soe zwighet cristus eñ hi en set
hē seluē niet voert. noch hi en begert
niet gheeert te wesen vādē mēschen
eñ hi wert ghebotscat vādē engelē.
eñ alle die hemelsche herē louē ende
glorificeren hem. Eñ daer om wye
du biste die cristū na wilste volgen
huede den schat den du ghevonden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hebste, ende heb lief of mine of kyes
ōbekēte te wesen. laet dyāndē ludē lo
uē eñ prisen mer zwige du selue. Itē
xpūs9 wert idē sal gheborē eñ indē
cribben ghelegt. Is hy niet die daer
sprekt. Die ōmeghāc der warelt is
myn eñ alle sine volheyt. Waer ōme
heeft hi dā dē sal ghecorē daer ī ghe
borē te werdē. Sonder twijffel daerō
dat hi straffē woude die glorie dē wa
relt eñ uerdoemē die ydelheyt der mē
schen. Hi schijnt noch een ontsprekē
de kindekē te wesen. mer al datmen
aen hem sien mach dat ropet eñ pre
dicteñ leert. eñ die leden des ōtspre
kēdē kindes die en zwigē niet. In al
le desen wert dat oerdel eñ dat voele
deser warelt beruspet eñ gestraffet
eñ verwōnē. Wye isser vādē mēschē
als hi zijn koer hebben mochte hi en
soude lieuer kyesen te hebbē eē starc
lichāē eñ sulcke outheyt die verstan.
eñ reden ghebruyckē mochte dā een
cleyn kindekē te wesen. O wijscheit
die vter verborghentheyt godes ge
toghē wert. O waerlijcke bedecten
eñ onbekende wijschept die vleysch
aen ghenomē heeft.
¶ Ende lieue brueders dit is dat
cleyne kindeken daer ouer vele iarē
die propheet ysayas vā propheteer
de dattet soude cōmē wrakē dat qua
de eñ kyesen dat goede. Hier om soe
is quaet die wellust des vleysches.
eñ tis goet datmē dat vleysch castye

Want dus heeft dit wyse kint ghe
korē. die dat woert gods is. eñ noch
tās eē ōtsprekēde kindekē. wāt dat
woert is vleysch ghewordem ende
cranck ende onmachtich. dat nz doē
en mach gheen arbeyt liden en mach
dz woert is inder waerheyt vleysch
ghewordem. ende het heeft in ōs ge
woent. Want doe dit woert inden
beghinne, was bi gode daer woende
dit woert welck is die ghebenedide
zoen godes. doe in enē ontoeganckē
lijcken lichte. ende hi was allen men
schen ōbegripelic. wāt wye cā ondē
vindē dē sin godes. of wie heeft zijn
raetsmā gheweest. Een vleyschelijc
mensche en can niet verstaen dē geest
godes ¶ Doch soe begripent nv die
vleyschelijcke menschen. want dit e
wighe gloriose ghebenedide woert
is vleysch ghewordem. ¶ Cōnē si niet
dā vleysch begripen. siet dat woert
godes dat god is dats vleysch ghe
werdē. si horē doch dat nv indē vley
sche. O mēsche inden vleysche wert
dij voergheset die godlijcke wijsche
de die wel eer verborghen was. die
du nv sien moghestu mit dinen vley
schelijckē oghen. Dij werdet nv dat
ic soe segghen sal vleyschelijcke ghe
predickt. Vlye den wellusten dyes
vleysches. want die doot staet bijdē
inghanck der vleyschelijcker ghe
nuechten. Doet penitencien soe sal
ghenaken dat rijcke der hemelen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Dese dingē die predict di dit stal da
er ihesus ī geborē wert. dit selue dat
roper oec mede die cribbe daer onse
ghesontmaker in ghelept wort. dit
spreken opēbaerlicke alle die ledē dēs
cleynē kindekēs. dit botscappē dīj si
ne tranē ende sine schreydē. Xpist9
ihesus screyet. mer niet als die ande
re kinderkēs pleghē. of hi en screyet
niet daer om daer ander kind omme
screyen. dat beuoelē regneert in and̄
kinderē mer ī cristo so heuet die vstā
delicke redē die ouerhāt. die kinder
kēs die lidē mer si en werckē niet.
wāt ī hē en is noch gheē vkiesen dēs
willes tot enigē wercke. Sij screydē
wāt si lidē hebbē. mer dat crist9 screi
det dat is vā medelidē. die gemeyne
kinderkēs die bescreydē dat zwaren
iuc dat op adās kind ghelept is. mer
cristus die bescreyet die sundē die a
dās kinder hebbē ghedaē. Eñ daer
hi nû zijn tranē voerstortet. daer sal
hi namaels zijn bloet voerstortē.
¶ Och ouer die hardicheit mijns
herten Och oft wesen mochte dat al
soe als dat woert vleysch is gewor
dē dat mijn herte oec mede vleyssche
lic mochte werdē Want dat dat heb
stu here ōs ghelouet doer dē prophe
te. Ic sal vā v nemē dat stenē hert eñ
eē vleysich hert sal ic v wed̄ gheuē.
¶ Aruedēs crist9 tranē doē mij scha
me eñ pine lidē. ic speelde op ter stra
tē eñ int heymelic des conīclijckē ho
ues wert ouer mij ghegeuen dat oer
del des dodes. die enighe zoen d̄yes
conincs hoerde dat end̄ hi ghinc wt
ende hij settede van hem die conincli
ke croene ende hi toech een sack aen
ende hi strayde asschen op zijn hoeft
ende hi ghinc baruoets ende screyde
ende hi helt hem qualijcken dat zijn
knecht alsoe verordelt was. dit sie
ic aen eñ verwōdere mij hier vā end̄
ic vraghe wat die sake is. ende het
wert mij ghesegt. Wat sal ic doē. sal
ic vaste voert ghaen spelen ende be
spotten mijns heren tranen Sonder
twijffel ben ic onwijs ende onmach
tich mijnder sinnen soe en sal ic hem
niet volgen. noch oec mede mit hem
screyden. Siet die sake der scaemtē
¶ Voert waer vā coemt mij pine eñ
anxt. Sonder twijffel daer van dat ic
merche wt der grootheyt der medici
nen hoe groet dat is myne siecte. Ic
en wiste dit niet. mer ic liet mij dunc
ken dat ic doe al ghesont was. End̄
siet die zoen der heiliger ioncvrouwē
ende die zoen des ewighen almachti
ghen godes die wert ghebodē te do
den. op datmen mit den duerbaren
bloede zijnder wonden mine wōden
geheel souden ghenesen. O mensche
bekēne hoe groet ende hoe zwaer dz
dijne wonden zijn daer die heylighe
zoen godes om moest ghewont wor
dē. Haddē dine wondē niet doot wō
den gheweest eñ totter ewiger doot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

xpistus die zoē godes en waer daer
niet voer ghestorvē.

¶ Alderliefste broeders het es ōs alte
grote scāde dat wij ōs liden also clei
ne achten. daer wij sien dat die over
ste mogētheyt des almachtigē gods
also groet medelidē mit ōs heeft ge
had. ¶ Die zoē gods screyet vā me
deliden mittē mesche eñ die mensche
die indē lidē is die is wel te vredē eñ
lachget. Eñ als ic aensie die groethe
dē der medicinen so wasset mij daer
wt die pine eñ die sorge.

¶ Doch wil ic wel waer nemen die
gheboden des ghoedē meesters. het
sal mij noch troestelic wesen Wāt al
so als ic bekēne die groetheyt mijnr
siectē vter costeliker medicinē die da
er toe gebesiget wert. so heb ic oec ho
pe hoe groet die siecte is datmē mij
noch helpē mach. Wāt anders en sou
de dese wijse meester die de ewighen
wijsheit godes is. dese costele medi
cinē daer niet an ghebesiget hebben.
Wāt dat is openbaer dat si te vrghe
nes hadde ghebesiget gheweest hadde
de men mij mit lichter medicinē heb
bē mogē helpē. mer vele meer en had
demē mi mit deser medicinē niet mo
ghē helpē. Dese hope stercket ōs. eñ
maket oec ōse begeerte vieriger tot
dē werckē der penitencien Ende dat
helpet ons oeck seer tot onsen troest
dat die enghelen godes den waken
den herden alsoe ghuetlicke toe spra

ken. Mer wee v rijcken dye uwen
troest hebbet bij v seluen. ende ghij
daer omme onwaerdich zijt den gebe
nediden heylighen hemelschen troes
te ontfanghen. Hoe vele edelder lu
den na den vleysche waren daer doe
hoe machtigher luden. hoe veel wij
ser luden nae der warelt die doe op
haren sachten ende wel ghemaecte
bedden sachtelijcken rusteden ende
sliepen. ende niemāt van hem allen
en was des waerdich om te sien dat
nyeuwe licht of oec mede yet te we
ten vander groten blijschap die doe
der warelt ghebotscapt wert. of dē
sanck der enghelen te horē die si doe
suetelic songhen. Glorie si gode indē
oversten. ende inder aerden si vrede
den menschen van ghoeden wille.

¶ Die menschen sullen dan daer wt
bekennen dat die ghene die indē ar
beide d' meschē niet en zijn. Die en zijn
niet waerdich vādē heilighen engel
ghevisiteert te werden. Oec salmen
hier wt bekēnē hoe wel dē hemelscē
burghers die arbeit behaget die wt
gheestelicker menighen wert gedaē
daer si also guetelicke visiteren ende
toe spreken. ende soe salighe ende so
blijde botscappen brenghen. die om
me haren tijtlijcken noetdruft wakē
de ende oec mede arbeydede waren
Eñ ten is gheē wonder wāt si sien
daer ī an die staet d' menscelicheit die
hem van gode gheset is dat si in den

zweet haers aenſichtes haer broet
ſouden etben.

¶ Mijn alderlieſſte brued's mercket
aen naerſtelicke wat god al ghedaen
heeft tot uwer v̄maninghē ende tot
uwer ſalichept. ende en laet niet on
vruchtbaer i v weſen dat leuēdighe
ende oec mede dat erachtige ſermoen
dat een ghetrouwe ſermoen heeft ge
weeſt eñ is waerdich alder ontfanc
kelichept. dat ōſe lieue heer onſe ſali
ghe verloſſer. niet mittē monde mer
mit dē werckē ōs heeft ghedaen.

¶ Meendi dattet mij niet moeplijc
weſen en ſoude waert ſake dz ic wiſ
te dat deſe arbept die ic nu doe ende
oec mede die woerdē die ic nu ſpreke
te niet ſoudē ghaen in uwē herte. eñ
dat daer gheen vrucht van comē en
ſoude. Eñ wpe bin ic of wat zijn die
woerdē die ic ſprekē mach Iſt mij ar
me ſnodē mēſche die niet en bin. ſoe
moplic dat ick aldus veel arbepdes
te vergheues doen ſoude. hoe veel te
gherechtelicker ſal die ghebenedide
heer der moghētbept hē mopen end'
op ōs toernich weſen iſt dat al dpe
wōderlijcke wercke ende woerden
die hi om onſe ſalichept eñ tot onſer
lerighē ghedaē ende geſprokē heeft.
oūmits onſe v̄ſumelheit oft hartſin
nicheit an ōs v̄lorē eñ ſond' vruchten
ſoudē bliuē Dat die goede heer veer
moet latē weſen vā ſinē oetmoedigē
knechtē. die om ōs ſalich te makē de
forme des knechtes hē gewaerdiget
heeft an te nemē. die enige ſoē des al
machtigē ewigē vad's die bouē al ge
benedijt god is inder ewichept.

¶ Vādē ōbegripelickē npeu geborē kinde des ewigē woerdes.

Sermoen. iiij.

En kint is ōs gheborē Een
kint dat out was vā iaren.
een kint na dē lichame ende
na outheit zijnd' tijt. dat out is vā da
gē na der ōbepegripelicker ewicheit
des woerdes Eñ al en is hi na d' out
hept ghee kint hi is nochtās npewe
eñ niet alleē npeuwe. mer die ewige
npeuwichept die alle dinc v̄npewet
eñ bliuet een in hē ſeluē. Ende die hē
daer vā veruerret die wert out. mer
die hē genakē die werdē npeuwe. eñ
in eender npeuwer manierē vādē ſel
uen daer hi out uā is daer is hi oeck
mede npewe vā. Wāt ſine ewicheit
en heeft gheē begin geborē te werdē
eñ hi en heeft oec gheē epnde oūt te
werden. ende dit is ſine oude npeu
wichept ende ſine npeuwe outhept
Doch die npeuhept deſer tijtlijcker
gheboerten is al anders daer hi ons
een ionc kint geborē is om ōs npeu
we ende iōc te makē. die inder ewic
hept god ende een zoen godes ghebo
ren is om die enghelē ſalich te makē
¶ Die gheboerte is in veel merder
glorie mer deſe heplighe gheboerte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

is mit meerd' wtvercoren ghenadighe barm
herticheit. dese geboerte is om mine
wille ghesciet die behouich was der
barmherticheit. want ic ombevanghe
mit menigerhande onsalichept. welke
onsalicheit oec also groet was. dat ic
daer mij seluen niet wt helpen en moch
te. ¶ O heer thoen ons dine barmher
ticheit die daer noch niet bequam toe
en zijn te sien dine ewighe glorie.
laet ons openbaer verschinen die ghoedert
tierenheit ende die menscheit onses behou
ders ende onses godes. op dat wi daer
daer mede bequaem mogen werden die
vtoent werde die moghentheit ende die
goetheit onses godes. ¶ Toen ons here
dine barmherticheit. die aengenomen
heeft onse salicheit. ende mit eender nyeu
wer manieren zijns verbermens mitter
seluer onsalicheit den ongevallighen te
hulpe comet. Want daer om heeft die
wijse barmherticheit ende die godlike
salicheit mitter menscelike onsalicheit
haer vereniget inden persoen onses mid
delaers. op dat overmits den waer
den heiligen sacramenten der enicheit
inder cracht der verrisinge die salich
heit verslinden soude die onsalicheit
ende dat leuen den doot verteren sou
de. ende so die menschen alle te samen ghe
glorificeert ghaen souden inder ghe
meenscap der godlijcker naturen.
¶ Eende alsoe gheheellijcke soe he
uet die grote godlijcke ghoedertiren
heyt alle die crancheit ende noetruf

tichept der menschelijcker naturen
sonder die sunde aenghenomen daer
die menschen omme der sunden willen
in ghevallen was. dat hi oeck mede
niet versmaet en heuet die behoeftic
heit der kintschept aen te nemen. en
de te liden soe dat hi in allen dingen
den anderen kinderen ghelijc wolden
wesen wtghenomen dat hi vanden
heylighen gheest in die suuere onbe
vlecte maghet ontfanghen ende oec
mede gheboren was ende in hem sel
uen al die ghebreckelicheit die wi van
onsen eersten ouders ghetoghen heb
ben gherreynighet ende oec mede ge
heylighet heuet. ende die ander ghe
boerte in hem een salich beghin ghe
set heuet. ¶ Aldus is ons dit cley
ne kindeken gheboren. ende die grote
godlijcke moghentheyt heuet haer
soe vernedert dat si haer niet alleen
ghelijck ghemaket en heuet. den ghe
meenen sterffelijcken menschen. mer
oec den cleynen crancken iongen kin
derken. Och hoe suet ende hoe sali
ghe is dese kintschept. welkes cranc
heit ende onwijsheit starcker ende
wijser is bouen allen menschen. Want
hij is die crachte ende oeck mede die
wijschept godes die sine godlijcken
ende ghoedertierelijcken wercke in onser
cranchept wercket. Want die crachte
deses cleynen kindekens verwinnet
alle die princen deser ellendigher wa
relt. ende hij bint den stercken ghewa

pendē, eū vanget den wredē tyrāne
eū maect ons vangenisse vrij. ¶ Die
stomme eū ontsprekēde simpelheyt
des kindekens maect die tōghē der
iōger kinderē wijs. endē doet dē men
schē sprekē. mit enghelschē tonghen
eū gheuet oec vuerige tōgē.

¶ Eū dit lieue gebenedide kint dat
vā buytē schijnt niet te wetē is dye
ghene die dē mēschē leert ende oec dē
engelē mede. wāt hi is god alre con
sten. hi is die wijsheit godes eū dat
woert godes. O heilighe eū suetste
kintschept die der menschen herten
gheueste gheware ōnoselhept Wāt
ouermits dij comet alle outheit weder
totter saligher kintschept. eū werdt
dij ghelijc niet in cleynheyt der ledē
mer in oetmoedichept des geuoelēs
eū i ghoedē godlickē zedē.

¶ Ghij adās kind ic segge v dat ghi
alle te groet wilt wesen i uwē ogē.
eū wasset op totter grootheyt dyer
gigāten in uwes selues oghen. mer
ten si dat ghi v bekeert ende werdet
als dit lieue cleyne kint. ten si dat v
ommate grote hoechept haer ned bu
ghet ghij en sult niet mogē gaē doer
dese oetmoedige dore. ¶ Hier om ist
sonder twijfel dat hi i velē landē die
hoefdē te stotē sal. eū watter mz haer
der houdiē comē tot deser oetmoedi
ger dorē. die sullē haer houedē te sto
tē eū wed afterwaert vallē. Wat sal
ic segghen. Wiltstu noch groet we

sen in dinen oghen alstu siestu dat
god soe cleyn is ghewozden voer dy
nen oghen. Hi heeft hem seluen soe
zeer vernedert dat dat hi bynae niet
en scheen te wesen sonder wyen te
mael niet en is. ende du wiltste dij
onmanierlijcken opblasen ende ver
heffen. ende laetste dij duncken dat
stu wat groetes biste als du niet en
biste. die apostel roept di thoe datstu
dij seluen verleydest Want al waert
soe datstu wat waerste. ymmer dat
stu wat groetes waerste. soe veel te
meer waert dij noet datstu dij seluē
in allen dinghen soudeste veroetmoe
dighen. Soe seyde die wijse man al
dus. hoe du groter biste veroetmoe
dighe dij seluen in allen dinghen en
de du sulteste gracie vinden biden al
machtigen god vā hemelrijc. die we
derstaet den houaerdighē. ende den
ootmoedighen gheuet hi sine gracie.
wāt op dat hij dij in hem seluen een
exempel gheuen soude. doe hij die al
dermeeste was is hi ghewordē dye
alder oetmoedichste. ende oec die al
der minste. Het was hem cleyn dat
hij mynder was dan die enghelen.
aennemende menschelijcke natuere.
Hij woude oec mede minder wesen
dan die menschen doe hij werdt een
cleyn ontsprekende ionc kint. ¶ Dit
sal altoes aensien die ghoede goddie
stighe mensche. ende hij sal daer i v
blyden. die boese ende houaerdigen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sullen dit aēsien eñ sullē oec mede cō
kuus werdē. Ic segghe dat wij den
aēsien sullen die ōghemetē is. eñ om
ōsen wille een cleyn kint geworden
is. dē alle creaturē mit rechten sullen
aenbedē. dat wel een wōderlic groet
godlic mirakel is. ene vlossinge der
goddienstighez. glorie der oetmoedi
ger. vdomenisse der boser. eñ een ne
der val der houaerdiger. O eertwaer
dighe eñ wōderlike godlijcke vbor
ghentheit. hoe heylich eñ hoe vuaer
lijc is v name. fōteyne der barmher-
ticheit. ende een afgrōt der oerdelen
godes. Wye heeft vā deser foteynē
ghedrōckē ende en heuet niet gemit
Wye heuet dit afgrōt aē ghesien eñ
en hē niet verwōdert. So wye dat
niet ghemīnet heeft dat is wel een
scalc ende een boes mensche. des ghe
lijc die niet verwōdert en heeft dye
en heeft gheen kerstē herte noch geē
verstāt in sinen liue.
Doch du en dorueste voer dat oer
del niet alte zeer veruaert wesen. ist
datstu sine barmherticheyt guetlijc
outfangheste. Want hi heuet lieuer
datmen hem minnet ende lief heuet
dan datmen hem ontsiet. Die lief
te der kynderen die offert veel vrilic
ker ende oec mede veel willichlijcker
dan die ghedwonghen anxt der kna
pē. eñ daerom doe hē ōs heer eerst dē
sterfelikē mēscē vtoenen wolde. doe
wolde hi hē aldvēest eē cleyn kinde
kē toenē. eñ woude meer lieflijc schij
nē dā vuaerlic op dz wāt hi quā om
die menscē salich te makē eñ niet om
hier te oerdelen soe woent hi liefst da
er hi die mēschē mede mach trecken
tot zijnder liefden ende minen ende
bedect ende hi en wil noch niet thoe
nē daer si vā veruaert mochten wer
den. Laet ōs daer om mit ghoedē
betrouwē toe ghaen totten thronen
zijnder gracien. ende oec mede zijnd
ghenaden. die niet sond grotē anxtē
dencken en moghen vanden throen
zijnder glorien. du en sulste hier niet
viden daerstu daer dā van veruaert
moghesste werden. ghene strenghich
heit daerstu van beuen durueste. mer
alleen ghoedertirenheyt ende sacht
moedicheyt daerstu op betrouwen
moghesste. Ende al ist dat die groete
veruaerlicke moghentheyt bij hē is.
hij en thoent nu daer niet van. Wāt
hi wil nu sparē die berou hebben en
de ghaerne te ghenaden nemen dye
haren misdaet beliden En maec daer
ymmers gheen beromínghe van als
datstu misdoest. die kinderkens en
werden niet lichtelijcken thoernich
al isset datmen hem wat misdoet.
Ende oec mede al werden si wel wz
thoernich. si zijn nochtans lichtelijc
ken weder te versoenen ende te vre
den te maken. Eñ inder waerheyt
en mach daer nyemāt wesen die lich
teliker is te vreden te setten dan die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

moet deses kindes. wãt hi biet hem
seluẽ altoes bereyt totter soenẽ dier
ghenẽ die teghẽs hem misdaẽ hebbẽ
ende hi voer comet. hẽ luden eñ sent
sine boden eerst tot hem. als of hi hẽ
selue biddẽ woude soene mit hem te
makẽ. Ende ist dat wij willen ende
inder waerheyt willen hi sal gaerne
niet alleen vergheuẽ dat wij misdaẽ
hebben. mer oec sal hi õs ouervloede
like sine graciẽ eñ sine ghenadẽ geuẽ
eñ hẽ sal oeck mede dũckẽ dat hi niet
luttich ghewõnẽ en heeft dat hi zijn
verlozẽ schaep weder ghecregẽ heeft
ende hi sal daer hoechtijt ende grote
blijscappen vã makẽ mit sinẽ enghe
len. ¶ Aldus oũdzoecht wel mitter
godlicker ghoedtirenheyt dat hij eẽ
ionck cleyn ende een õnosel lieffelijc
suet eñ bequaem kindekẽ woude we
sen. Ende dat dyende alsoe wel. dat
hi die salicheit der menschen beginẽ
woude te wercken vã zijnd iongher
kintschep op. op dat die ghene dye
zeer veruaezt warẽ om die groetheit
haerder sundẽ. ghetroest soudẽ wer
dẽ inden aẽmerckẽ zijnd goedertirẽ
heit. ¶ O mijn lieue ende zeer gemi
de aldersuetste kint. o alder ghoeder
tirenste ihesu. hoe groet so sal die me
nichuoudicheit wesen dijnder suetic
heit. diestu noch behuedet hebste dẽ
ghenẽ die di õtsien. eñ den du volma
ken sulste die in dij hopẽ. die alsoe
grotẽ suetichept bewesen hebbest dẽ
die dij noch niet en bekẽdẽ.

¶ Het is sond' twijfel wel grote sue
ticheit die gheend suetichept te ghe
liken en is. eñ een õtsprekelicke goe
dertirẽheit gods dat ic sien mach mi
minẽ oghẽ dat god die mij ghescapẽ
heef eñ ghemaket om minẽ wille eẽ
cleyn kideken is ghewozden. Ende
oec mede dat god der ewiger glozie
ende der hogher moghenthept niet
alleen my arme õgeuallige mensche
ghelijc wesen woude inder warach
tigher menschelijker naturẽ. mer oec
behoeuich eñ õgheuallich schinẽ wol
de als een arm cleyn kindekẽ.

¶ Waerlic o heylige waerdige liet
ste kint du biste dat heyl mijns aen
sichtes ende mijn heer mijn god.
Eñ al bistu te samẽ vol suetichedẽ
ende begheerlichedẽ ende salichedẽ.
nochtãs so maket mij die cleynhept
dijnder kintscher leden dij noch sue
ter ende minnelijcker. ¶ Wãt in dẽ
sen werdestu begripelickẽ eñ begeer
licken. den sinnẽ eñ den liefdẽ d' ghee
der die noch cleyn zijn ende noch ni
bequaem en zijn dij te ethen als een
crachtighe spijse. ¶ Tis suet end' te
mael suet eñ wel smakẽde te denckẽ
eñ weder te dencken dat god eẽ cley
ne kindekẽ is ghewozdẽ. eñ dese sue
ticheit heeft macht te ghenesen ende
te versueten alle bitterhept ende ver
keertheit eñ hartsinnichept des ghe
moedes. eñ alle õtstichtighe woerdẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ stuerhept der seden. Wãt ic en cã
dat niet ghelouē waer dat ghehoege
nisse is deser godlicker suetichept dz
daer die bitter toernicheit of die qua
de drokheit of onwaerdicheit enige
stede soude mogē hebbē. eñ niet met
allē viaghet en soude werdē.

¶ Erwerds aldus sullen wij dat
nyeuwe gheborē kindeken waerde
lickē dancken ende louē. ende in een
drachticheit der stemmē vtē mondē
der sueckends kinderen sal volbrocht
werdē die lof des iōghen sueckendē
kindes onses lieuē gebenedidē herē
ihesu xpisti ōses ghesontmakers.
Die mit sinē hemelschē vader eñ mit
tē hepligē gheest lof si eñ volhertelic
ke blijschappe inder ewichept der
ewichept .A. .M. .E. .N.

¶ Hoe dat die heilighe dach dyer
thoecoemsten ōs heren nyemant te
volle nae hserder waerdicheit ouer
denckē en cã noch en mach

Sermoē. v.

Mit ghenē woerden en mach
mē wtsprekē dat ic in mijnē
hertē begripe Wãt dat gro
te wōder der godlicker miraculē ver
vaert mij. eñ als ic oec mede alle din
ghē ouerlegge so werdē mij die dingē
noch ōbekends. ¶ Wye mach te vol
le ouerdenckē dē dach zijnds thoecoē
sten die alle dinc ghescapē eñ ghema
ket heuet. Daer om werdē ōtsprekē

de alle tōgē. die memorie wert verge
tende. eñ al die sinnē werdē ōbeuoe
lic. eñ ōs wert gheopēbaert een licht
der ōgewoēlicker nyeūwichept. eñ
alle die creaturē dyenē der iōcvroulic
ker kītwinige. ¶ Daer ghescien gro
te miraculē indē hemel eñ inder aer
den. eñ alle creaturē godes hebbē te
same ghezwoorē inden dyēste der god
liker gheboertē. Die hemel wert ge
teykēt mit eends sonderligher wellich
tender sterrē. so dat alle dese vier hoe
kē deser wareIt daer vã ōlichtz wer
dē. Eñ al die wareIt ōwōdert haer
dat die hemel eē nyeuwe licht voert
briget. eñ dat die ghewoēlijcke loep
der hemelē nu tot nyeuwi eñ onghe
woēlijckē digē hē keert. Die caldey
sien nu indē hemel dat balaam after
ghelatē heeft inder scriften Daer sal
een sterre opgaē seyde hij wt iacop.
eñ eē mēsche sal daer gheborē werdē
in israhel. ¶ Dese sterre quã voert ī
den hemel eñ god wert gheborē inds
aerden den sine besittige is vãds zee
totter zee. Die conigen vã tharsen
bereyden hem mit nyeuwē ghauen
om te sien die nyeuwe moeder ende
die nyeuwe zoen eñ die nyeuwe ghe
boerte. Een fōteyn vã olij springen
de vter aerden Die tempel te romen
dat si een ewich tēpel hietē viel neds
daer al die stat vã romē ymmer al de
wareIt lange ouer ghetimmert had
den. Wãt doe die vã romē in ghebo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghenisse haerder groter glorien end
haerder victorien een sondlige werc
vā enē tēpel ghetimert haddē vrage
den si vā alle harē afgodē dat al du
uelē warē hoe lāghe dat dat wōder
like starcke werck staen sonde mogē
eñ hē wort gheātwoert hent tot dat
een ioncvrouwe een kint wōne. End
wāt dat hem dat ōmoghelic dochte
wesen ymmermeer te ghesciedē soe
hietē si dat te wesen een ewich tēpel
¶ Mer inder seluer nacht dat die bloē
voert quā wt der ōbeulecter camerē
so viel al dat wōdlijcke starcke werc
alsoe neder. datmē nu nauwe beken
nē en cā dattet daer ye ghestaē heeft
¶ O bethlehē die een stat biste des
ouersten godes ī dij eñ ī dinē dorpē
ouumelāghes zijn hudē wōdlicke dī
ghen ghesien. God sughet der ionc
vrouwe borstē. eñ wert inder cribbē
ghelept eñ ī doeckerē ghewōdē. end
als hij sine hādē wat ruum mochte
hebbē reykede hi sine hādekens tot
zijnder lieuer ghebenedider moeder
eñ speelde haer thoe eñ sachse vrien
delijc aen. Die conigine der hemelen
verwōdert haer mit groter reuerēciē
in desen wōderlickē miraculē. Si ou
penset in haerd hertē hoe haer die en
gel gabriel dat godlic gruetsel broch
te. hoe si den zoen godes ōtfāget hoe
dat kīt ghevorē wert. eñ haer vwō
derde zeer dat hi soe tot ōs comē wol
de die alleen machtich was ōs te hel
pē. Joseph staet vā veers eñ vwon
dert hē zeer in allen desen godlijcken
wercken. eñ des en can hi hem niz te
volle vwōderē hoe hi tot desen hoe
ghē sakē ghecomē is. Daer was oec
bij die grote menichte der heyligher
engelē. eñ si singē mit gloriosen stem
mē Glorie si gode indē hoechsten.
Die herden comē daer thoe eñ si vin
dē dat kindekē eñ die maghet. End
die wōderlijcke sterre ghaet dē coni
ghen voer eñ si comē eñ aēbeden dat
kint eñ bewisen der moed eer ende
waerdicheyt. Sij offerē haer ghauē
ende verwetmoedighē hē onder dye
godlijcke moghētheyt. Herodes die
wert hier vā ghecrucet als hi dit wō
der hoert. eñ al die stat vā iherusalē
die werde mit herodes ghedisturbe
ert. die scribē eñ die meesters vander
wet werdē gheuraghet om desen sa
ken eñ si tughē datter is ghescreuen
¶ Die coninc herodes die veysede
hem dat hi dit kint mede aenbeden
woude. eñ sine boescheit de ghinc te
nyete. Eñ die heylighe drye conigē
die treckē doer enē anderē wech tot
haren landen. Die vrede die in meni
ghen iaren tye en was ghehoert die
regnierde ouer alle die ganse warelt
soe dat alle die warelt wt den gebo
den des keysers tot enē thijns wer
de bescreuē. Een fōteyne vā oly coēt
daer vter aerde.
¶ Wat mach dit altesamē anders

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

beduden dā dat die ghoede geware
vrede inder aerden was ghecomen.
eñ dat wij toe ghescreenē werdē bur
ghers des hemelschē rijckes . eñ dat
die waerde fonteyne der godlijcker
barmhertichept vter ghebenedider
maghet marien ghecomē is in deser
ellēdigher warelt . Hier vā soe staet
ghescreuē in cātıcis cāticorū Wtghe
storte olp is dinen naem. Die heyli
ghe gheest die dit scrift heuet gedich
tet en heeft geē cleyne suetichett zijn
der gracien in desen capittel ōs ach
ter ghelatē . doch ghij zijt vādē lāgē
wakē desen voerledē nachtē.soe zeer
vermoyt dat ghij naeuwe den slaep
en cont keren van uwē oghen . Mer
verwackert v een weynich eñ keert
die slaep wat vā uwē oghen . Ic ho
pe hi sal bij ōs wesen vā wyēs heili
ghe gheboerte wij sprekē . eñ hij sal
ōse herten verlichten eñ verlossē vā
alder traechept. Al die somme onser
woerdē die wij willē segghen wert
ghenomē wt der kisten des gheens
die al zijn raet is als die raet godes .
Dat is die eerwaerdighe vader die
abbet vā clarendael . welckes gheest
telicheit ende vroethept eñ heylighe
leuē eñ gheruchte also veer als die la
tijnsche tonghe gheet wel bekent is
Seer ghaerne wil ic sine bordē aēbe
den . ¶ Mer nu laet ons weder thoe
ghaen tot dat gheen dat wij voer ge
nomē haddē. Die ghoedertirē heyli

ghen gheest daer al dat boec cantica
cāticorū wt ghecomē is. heeft ōs in
desen drpen woerdē drpe dighē ach
ter ghelatē te ondersueckē Als dese.
die naem des brudegōs. eñ waerom
dat hi dē olij is ghelijket . eñ hoe hij
wtghestort heuet. Wāt hi en noemt
dē naem niet. noch hij en segt nz van
der ghelikenissen. noch oec mede vā
der wtstortighē. ¶ Laet ōs dā eerstē
sien vādē name. Alsmē al die heilige
scrifte ouerleset so vintmē vele namē
daer dese zeer ghemide brudeghom
mede genoēt wert. mer allē machmē
se begripē in tweē namē. Wāt daer
en is gheē vā hē allē mē en sal daer in
vidē sine almachtige moghētheit of
sine onwtsprekelicke ghoedertiren
hept. ¶ Dit kint godes daer ic die
wil vā pleghe te sprekē doe hi inge
lept was in die coninclicke slaepcame
mere. hoerde hi daer vādē godlijckē
monde vā desen tweē namē. Die mo
ghēthept godes is segt hij eñ die he
re hoert thoe barmhertichept . Endē
ōse behouder gheeft seluer ghetupch
der prophetelıker waerheit . eñ segt
tot sinē discipulē. Ghij hiet mi meys
ter eñ here. dat hi segt heer dat hoert
totter mogētheit. mer meester is een
naem der ghoedertirēheit. Wāt also
als goedertirēhept is in dē hōgerigē
ethē te gheuē. so ist noch meerō goed
tirēhept die hōgherige siel te spisen.
mit bekēnisse der waerhept dat den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

meeſtere toe behoert. laet ōs nu ſien
welc van deſen twee namē wtgeſtor
tet wert. Of die ghebenedide naem
der moghentheyt wt geſtort werdet
indē name der ghoedertierēheit. of dz
die goedertierēheit wtgheſtort werdet
indē name der mogētheyt.
¶ Mer dat moet zeer veer weſen dz
die grote goedertierēheyt beſlotē ſou
de werdē in zijnder moghentheyt.
Wāt daer is gheſcreuē. Sine barm
herticheyt die ghaet bouē allē ſinen
werckē. ¶ Het is daer om al zeker
dat die moghentheyt godes huydē
wtgheſtortet wert in veel meerder
ghoedertierenheyt als die hemele ge
dropē hebben vādē aenſichte des ghe
benedidē almachtigē godes. ¶ Eñ
die ghene die zeer out vā dagē was.
die is huydē ghebozen eñ oec mede
ionck ghewordē. vāder helygher
iōcvrouwelijcken lichame der lieuer
ghebenedider maget marien. ¶ Die
māten mach hē ōthuedē vā deſer her
ten. wāt die oueruloedige milde wt
ſtortighe der olyen is vāden hoofde
neder ghelopē indē baerde daer die
nederſte gheere des cledes mildelijc
mede bedropē is. Die oueruloedige
barmherticheyt is ſo groet dat ſi nz
alleen bidē naē der wtſtortige geno
emt en wert. mer oec bij dē naem der
vernederige eñ ōmetige. Want als
die apoſtel ſegt. Hi heeft hē ſeluē ver
nedert aēnemēde eē forme des knech
tes optē dach vā hudē. eñ mit alder
ſaftmoedicheyt eñ barmherticheyt.
is hi voer ghecomē vter iōcvrouweli
ker camerē. Die ōbegripelicke godli
ke wijſheyt en wiſte gheene ſueter
maniere om die mēſche mede te vloſ
ſen. Wāt alle die ghoedertierenheyt
die inden ſchatte der ewiger godhe
dē gheuōdē mochte werdē is te ſamē
indē iōcvrouwelickē lichaē vgadert
Vā groter blijſchap en can ic mij ſel
uē niet ōthoudē. als die almachtighe
ewige mogētheyt ſine godlike natu
re bedecket heeft mitter naturē mijn
der ſterffelicheyt. eñ mij ōgeuallige
uallighe inder rijcheyt zijnd godlij
ker glorie niet in eēd corter tijt. mer
ind ewicheyt beſluytet eñ veniget.
¶ Mijn heer wort mijn brued eñ de
liefte des brueds ōwinnet dē anxtē
des herē. Heer ihū xpē ic hoer di gaer
ne regneren almachtich ewich god ī
den hemel Noch lieuer hoer ic dattu
een mēſche gheborē werdeſt ind aer
dē. Alderliefſt hoer ic dattu die py
ne des cruces eñ die naghelē eñ dat
ſpeer lideſt om mijnē wille. Wāt de
ſe wtſtortighe beuāget alle mijn be
gheertē. Als ic deſe dinghē ouerdenc
ke ſo wert mijn herte heet eñ werde
mit deſen leuēdich makēden drācke
der godlicker liefdē ghepurgeert.
¶ Dit zijn leuēdige wordē die groe
tē cracht hebbē. eñ ghaē die ſiel doer
bouē enich ſcarp zwaert eñ comē al

totter ſcēpdige der ſielē eū des gheeſ
tes eū beſuecken die ſamenigē d' ledē
eū die morgē. Eē vā dyen die eē me
eſter was der prophetē ofte ond' dē
meeſterē gherekēt heeft vā deſer wt
ſtortige mit ſeſterhāde namē zer wō
derlijcke eū oec mede ſubtilike diſpu
teert Sijn naē ſal hetē ſegt hi wōder
lic. eē raetſmā. ſterc god. vad' der toe
comēder warelt. eē prīce des vredē.
¶ Mijn heer was wōdlic onder dē
chorē der ēghelē. daer hi hoerde den
loueſanc zijnder glorië. Hi was oock
mede wōdlic der wonderlijcker crea
turē werckēde wōderlijcke dighē in
dē hemel eū ind' aerden. eū in allē af
grōdē. Mer ic was ſo idē ſlijcke der
onreynicheyt eū der onſalicheyt be
wētelt. ende alſo ōſalich eū alſo ōge
uallich dat ic bij na al dē hoep v'lorē
hadde ymmermeer daer wt te comē
Hij was inder glorië eū ic inder onſa
licheit. hi was wōderlic end' ic was
ōgeuallich Sijn naē is heilich eū ver
uaerlic dē die edele hemelſche creatu
ren naeuwelicken en deruen nomen
Alſo lāghe als deſe naē beſlotē eū ge
heel bleef hoe ſoude ic hē dā moghen
begripen den die oghen der enghelē
naeuwe aenſien en moghen mer niet
doer ſien. ¶ Siet nu eū mercket deſe
wtſtortighe. Die ſelue heer die wō
derlijc was dē enghelſchē ſcharē die
neyghet ſine hemelē eū comet neder
eū hi is gheworden een raetſmā der
mēſchē. die ghebenedide naem d' ma
ghētheyt wert wtgheſtort in enē na
me der ghoed'tirēheyt. eū die wōder
lic was indē hemel die is ghecomen
inder aerdē. om dē mēſchē te raden.
Sine coniclicke cleder bedeckede hij
mittē clederē ōſer ōſalicheyt. end' hij
neyghede hē tottē ſlijcke daer ick in
lach. mer hi en wert daer niet ī beda
uē. eū dorſt ict ſegghē ſo ſtac hi ī die
dyepe onreynicheyt. eū ſoe reykede
hij ſine rechter hāt dē wercke zijnder
hādē. Hi trecketſe vter dyeper ōrey
nicheyt. eū als hijſe wtghetoghē he
uet ſo waſſchet hijſe. eū als ſi wel ge
waſſen zijn cleet hijſe. eū hi brīgetſe
wed' eū hi maectſe ſtarck. Hij reyket
ōs ſine rechter hant als hi gheboren
werdet. in diē dat hij ōs toe ſpreket
eū ōs leert hoe wij leuē ſullē. ſo trect
hi ōs wt. Hi waſſchet ōs in ſinē bloe
de als hi ſtezue. hi cleet ōs als hi ver
riſet. eū als hi te hemel vaert ſoe brē
ghet hi ōs weder. Hi ſterchet ōs als
hi ōs dē heyligē gheeſt ſendet. Hij
was my wel een ghoet raetſmā dye
dē raet dē hi ghaf mit zijnd' doot be
ſchermede. Hij leerdeſe als die ewan
geliſt ſegt als die ſelue macht hadde
eū niet als die ſcribē eū pharizeē.
¶ Dat hi god hiet eū ſtarc dat zijn
twee namē die moghē heyt betey͛kē
nē. mer god wert wtgheſtort in enē
vader der thoecomēder warelt. Dat
hi ſtarck is dat wert wt gheſtort in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eņē price des vredē. Jc lope dese din
ghen mit cortē woerdē ouer. want ghij
al moede zijt eñ ic oec dē ghenē spre
ke dē die euwe wel kūdich is. Du
ongheuallige lucifer wat is dij ghe
meēs in deser wtstortinghe end̄ wt
uloyinghe Alle die weghē gods zijn
dij alte samē voer gheslotē eñ dijn bo
se oghē zijn hier al verdōckert. Voert
meer so heeft mijn heer wonderlijck
gheweest i zijnder heyliger gheboer
tē. Hi was eē goet raetsmā in zijnder
prekinghen ende in zijnder lerighē.
Hi toende hē god te wesen ī menigē
wōderlijckē miraculen. hi was wel
starc ī zijnder gloriosen passien. hi is
een vad̄ der thoecomēder warelt in
zijnder v̄rijsenissē. een prins des vre
den in die ewighe salicheyt des he
melschen rijckes. En wiltu vueert
wesen in die nywicheit der woerdē
Ten is niet niewe dz wij voert bren
ghen. In voertidē ist wel gheschiet
dat somigher menschē namen v̄mā
delt eñ soe te sprekē wt ghestort sijn
als abrā in abrahā. saray ī sazam eñ
of mē daer yet meer mochte vinden ī
den olden testamēt. Mi comt voer eē
anderstede daer mē dusdanighe wt
stortinghe merken mach God sprac
mit moises vā die vlossigen der kin
deren wt den lande vā egiptē eñ wt
den handen des conics pharao ende
ōder anderen woerdē vraghede die
heilighe propheet onsen heren wat
sijn name was eñ die heer āntwoerde
hē ende selde. Jc bī die is. dz is mijn
naem in der ewicheit dus selstu seg
ghen den kijnderē van ysrahel. Die
is die heuet mi tot v ghesent Moises
waert v̄uaert vā desē hoghen woer
den godes die quaet te verstaen wa
ren of hij segghē woude dese woerdē
gaē bouē mijn v̄stant ten si dat si het
wt ghestort werden. Eñ hi hoerde
van der moghentheit godes. Jc bin
abrahās god. ysaacs god. eñ iacobs
god Nu merc dese wtstortighe God
der ēgelē eñ god d̄ hemelscher crachtē
heet hē te wesē god der mēschē
Laet ons lopen lieue broeders ī dē
roeke deser saluen. laet ons lopē tot
der oliē die van scoenre oliuē ghedro
pen is daer niet onreyns mede ghe
menghet en is eñ daer ghene bitter
heit in is. Dese oly maket dat aen
sicht der menschen vrolic eñ heelt die
wonden ende sericheiden ende ghe
uet sueticheit Onse goede samaritaē
heuet den die van den alre quaetsten
moerders swaerlic ghewont waren
wijn ghebrocht ende oly om die wō
den te reynighē ende die sericheit te
saften. Mer veel olyes heeft hij ghe
brocht end̄ luttel wijns. Veel barm
herticheyt eñ luttel gherechticheyt.
So betaemdet zijnd̄ barmherticheit
eñ soe wast noet dē ōgeualliighē men
schen. Die rechtuaerdige mā segget
En ghāc niet mit dinen knechte int

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gherechte. Wāt voer dinē aensichte
so en sal nyemāt gherechtich gheuō
den werden vā alle die gheē die leuē
Mer crone mij segt hi in dijnē grote
barmherticheyt eñ oec mede ī dinen
vgheuinge.
¶Aldus lieue brueders so is hi ghe
comē eñ hi heeft mz hē ghebrocht .v.
vatē mit oly eñ .ij. vatē mit wijn .
Wāt die gheest der wijsheyt eñ dēs
vstādes. des rades der wetēheit eñ
der ewigher ghoedertierēheyt . dese
ludē alle suetichheyt eñ barmhertiche
dē. Die starcheit eñ oec mede die ārt
die zijn wijn . desen wijn hadde dye
machtighe gedrōckē doe ōs heer ihe
sus xpristus ōse lieue eñ wel zeer ge
minde ghebenedide ghesontmaker
indē gheest ð starcheyt neð clam ter
hellen al ōueruaert mer zeer ontsich
lijckē . ¶Laet ōs nv voert sien mijne
aldliefste brueðs waer om sinē naē
der oly gheliket is ¶Die olij of ghij
mer beters en hebt lichtet eñ voedet
eñ saluet. dit selue doet die naem ihe
sus cristus ende het is eē ghoede ge
lijckenisse. Alsmē prediket so lichtet
hij hi voedet alsmēt inichlike ouðēc
ket. eñ alsmē hē deuotelike aenropet
so saftet hi eñ saluet. ¶Siet doe dat
schone clare licht der heyliger kerkē
dat licht deser namē op die kādela
ren haerð predicacie ōme droghē en
blickede doe niet dat licht godes. eñ
die salicheyt deser heyliger namen o
uer alle die warelt. eñ en is alle die
ōmeghāc der aerdē niet daer van be
roert eñ beuede ghewordē vāð wōð
lijcker claerheit deses lichtes .
¶Indē name ihū xpī seyde die prin
ce ð apostolē sinte peter totte croepel
Ghinct daer niet wt sinte peter mōt
als een blixem doe hi noēde dē naem
dē die mōt godes ghenoēt had. ende
altehādes werdē vast eñ starc die be
nen eñ die voetē des croepels. Dye
naē ihesus als origenes edelste tōge
wtghesprokē heeft is suet ende glo
rioes. eñ is alles dyensts ende alre
eren aldwaerdichste . Eñ tē betaem
de niet dat dē naē enich mēsche inder
warelt eerst soude brighē mer eē edel
re creature Wātal die prophetē dye
voer ghewerst hebbē die en hebben
desen naē niet bekēt. of si hebbe daer
vā ghezwegē. eñ dat vorðel is ghe
houdē dē enghel gabriel. die mit sinē
heylighē mōde ð heyligher ioncvrou
wē dat aldeerst botscapte ¶Die pro
pheet ysayas doe hij opghetoghen
was indē gheeste siet of hi niet en a
uerdraghet vā woerdē tot woerden
mittē woordē des heylighē ēghels .
hēt totte wtsprekē des aldheilichstē
names . ¶Inder waerheyt so voet
die naē ihūs. eñ daer en mach gheene
salig er voedighe wesen inder stede
der voedighe daer ons god ghesēt
heuet. Wat mach daer wesen dat al
so die siel vet maket. Die naē ihesus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

is honich in dē mōde. Hi is suete me-
lodie inden oren. eñ volhertelike bly-
scappe inder herte. Alle die spise die
hier niet mede ghecoket en is die is
onsmakelic. eñ oec mede wat scrifte
dat mit deser hepliger olyen niet ge-
smeert en is. dat en mach niet sma-
ke noch sueticheyt in hem hebben.
Hiervoertidē was mi tullius seer sue-
te eñ syrenes hoerde ic ghaerne. endē
dese eñ deser ghelijc haddē bij nae al
totter doot toe mijn verstant tot hē
ghetoghē. Die euwe eñ die prophe-
ten ende dat ewangelium ende al de
glorie der heyligher scriften mijns
heren ende zijnder knechten dochtē
mij wesen van cleynder waerden.
Mer nv en weet ic niet dat mij ghe-
nuechlijcker is te horē dā pselles zoē
dauid. die mit menigherhanden ma-
nieren vā woerdē eñ vā gheestelickē
sinnen al die andere daer ic so grotē
sin toe plach te hebbē ontsprekende
ende stom heeft ghemaket.
Die naē ihesus die saftet oec ende
saluet. Wāt niet en mach daer wesen
dat soe een mēsche vmaket eñ troes-
tet in al dē lidē dat op hē comē mach
Dit muechstu prouē indē woerden
die indē souter staen. Aenroep mij
segt hij in dijnder tribulacien. ick sal
dij daer wt verlossen. endē du saltste
mij eren. Siet dit is die naē dits die
olij. dit is die wtstortinghe der olyē
Ic seg v dat voerwaer dz dit vaetkē
mit deser olyen en sal niet ontbrekē
noch vminderet werden hent tot dat
die heer dē willighen reghen die zijn
der erfnissen toe gedeelt is ouerulōe-
delike wtstorte. hent dat hi enē nye-
wē hemel make eñ nyeuwe eerde.
Wāt die barmherticheyt des heren
is van ewicheyt tot ewicheyt op dē
ghenē die hē ontsien. Mer laet ons
nu opstaen eñ ōs mit groter begeer-
tē bereydē totter iubilacien dᵉ hoech-
ster missen. eñ en laet ōs niet sparen
noch onse stemmen noch ōse herten
totten loue ende totter eren des lye-
uē ghebenedidē kindes onses ghe-
sont makers. dat ōs ghebore is mit
ten vader ende oec mede mitten hey-
lighen gheest. eñ ghewaer god is in
der ewichept.

Itē op die eerwaerdige hoech-
tijt des heylighen martelaers sinte
stephanus een sermoen.

Hoe dat sinte stephanus die men
hiet te wesen die eerste martir na ōs
herē doot. hudē te daghe vā gode ge-
ghecleet wert mitter stoele der ont-
sterffelicheyt.

Sermoen.

Ghister hadden wi hoech-
tijt vādē ghebaerten ōses
almachtighen ewighen
conics. Hudē begaē wij eerwaerdelic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

zijns glorioses ridders heilige passie
Ghister quā ōse comme ī dese warele
ghecleet mittē clede ōser mēscelicheit
eñ is een cleyn kindeken ghebozen
om salicheit der mēscē. Hudē is sine
ridder wt ghegaē wt dē tabernakel
zijns lichaes. eñ hi is eē glorioes ver
winer in ghegaē in dat rijc d̄ hemelē
Onse cō. heeft aē ghedaē behouden
sine godlike mogēthept een sterkelic
cleet des vleysches om te striden te
gens ōse viādē inden cāpe deser wa
relt. ¶ Dese heylighe ridder sint ste
uē heeft of ghelept dit sterfelike lich
aem eñ is mit groter glorieē ī ghegaē
in dat hemelsche pallaes. Onse cō.
quā bedecket mittē sterkelickē vley
sche zijn ridder is te hemel gheuaren
gheciert mit sinē bloede. Hi clam op
ouermits dat steenē der iodē. wāt ōse
heer was neder ghecomē mit bliscap
der enghelen. ¶ Ghister songhē die
enghelen inder gheboerte ōs heren.
glorie si gode inden oversten. eñ huy
dē hebbē si mit groter bliscap sint ste
uē ī haer ghesellscap ontfāghen Ghis
ter ghinc ōs heer als eē cleyn kindekē
vtē lichaē d̄ heiliger maget. hudē is
sine ridder ghegaē vtē karcker dyes
vleysches Cristus ihūs is ghister om
ōsen wille ī doecken gewōdē. huden
is sint steuē vā hē gecleet mittē stole
d̄ ōsterfelicheit. Ghister lach ihesus
cristus ī die nauwe cribbe. hudē is sin
te steuē mit groter glorieē zijnd victo

ri ī gegaē in die breetheit ōs hemelē.
Onse heer is alleē neder ghecomen.
op dat hij veel mēscē op voerē soude
Onse cō. is oetmoedich ghecomē op
dat hij sine trouwe ridders glorifice
ren soude. ende hem seluen bereit he
[illegible] dat heylige lichaē der ioncvrou
wen die heuet sinē martelaer opgelo
kē die doze des hemels. onse lieue he
re ihesus cristus en heeft niet versma
det die naeuhept des vrouwelijcken
lichaems. op dat die siele zijns heyli
ghen martelaers mochte comen ī de
breethept des hemelschē rijckes.
¶ Tis ons groot noet mijn liefste
brueders dat wij wetē wit wat wa
pen dat dese heylighe martelaer sint
steuē ghecleet was. daer hi die grote
boeschept der ioden mede mochte ō
winnen. ende soe salighe gloriosselijc
ke zeghe vechten Want sulcke crach
te ende sulcke victorie en zijn ōs niet
cleyn te rekenen. ende die wapen en
waren oec mede niet snoede te achtē
daer hi soe mede ghewapent was.
dat hij van alsoe veel wrede viandē
niet verwonnē en mochte worden.
want het was een onverwinnelike
gloriose starchept die niet veruaert
en was van soe grote woedēde boes
hept der boeschept. eñ onverwōnen
bleef ond̄ dat hatelike werpē v̄ stene
Eñ so bleef hi onūuaert ond̄ de bries
scēde woethept der menschē eñ oock
onder die pine der stenen dat hi haer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

onghelouelicheyt stātaftelijckē beris-
pede. eñ nochtās bat hi guedertiren
lic voer die ghene die hē steenden.

¶ Wat maniere vā wapen mochte
dā dat wesen die soe onverwinelijc
waren. eñ daer hij so mede gewapēt
was dat hi die woedēde menschen
wel vrilickē dorst beruspē. eñ die hē
mit steenē worpē niet weder worpē
de mer vduldelijc lidēde verwā. eñ
doe hi doot was ghic hi in dat ghe-
benedide rijc der hemelē leuēdich eñ
gherzoēt.

¶ Sonder twiuel hi was mit coniclij-
ke wapenē ghewapēt. daer om en is
hi vā al sinē wedsakē niet vwonnen
Wāt onse conic die de alder ouerste
is al wolde hi om onsen wille cleyne
comē eñ ootmoedich hi en is nochtā
niet ydel ghecomē. Wāt hi heeft si-
nē riddere grote gauē gebrocht. Mit
welckē ghauē hi haer niet alleē rijck
en makede mer oec soe starc dat si on-
verwinelic warē. Wāt die godlicke
liefde heeft hi hē ghegheuē daer die
menscē mede moghē comen totter ge-
selscap godes. Eñ dat hi ghebrocht
heuet dat heeft hi dē sinē mildelikē
ghegeuē. eñ nochtās en heeft hi self
niet te myn ghehoudē. mer in wōd-
lijcker wijsen heeft hi alle sine vrien-
dē zeer rijc ghemaket. ende oec mede
is sine onverghanckelijcken groeten
scat al gelijcke groet bleuē. Daer om
die selue godlike mīne die ihūm cris-
tū vādē hemel totter aerdē heeft ghe-
togē die heeft sint steuē vād aerden
totten hemel op gheheuē. ¶ Die min-
ne die voer ghinc idē conīc die heeft
nae ghegaē idē riddē. O hoe wōdlijc
is die mogētheyt ōses behouds. O
hoe sonder ophoudē is te prediken
die gracie ōses vlossers. ¶ In zijnder
moed heeft hi getoēt eē mirakel der
ewiger iōcvrouscap. eñ ī sinē marte-
laer heeft hi bewesen eē exēpel d on-
verwineliker liefdē. Die heylige ma-
gedō is onbesmit gebleuē ī zijnd moe-
der. eñ dat cleet d liefdē is volcomeli-
ke geheel bleuē ī sinē martelaer. Eñ
also als die magedō in zijnd moed nz
en mogē besmit werdē so en mochte
oec die mīne ī sinē martelaer vā alsde
grote woetheit d mēscē niet vwōnē
werdē. Daer om die heylige marte-
laer sint steuē op dz hi die crone mocht
te vdienē te crigē die ī sinē nae beteyc-
kēt is soe is hi ghewapēt mitter lief-
dē. eñ mitter wapē heeft hi altoes v-
wonnen.

¶ Mijn wtuercoren ende zeer ghe-
minde lyeue brueders ouermits die
grote heylighe ghebenedide godlij-
ke liefde eñ mynne soe en heeft sinte
steuen den woedēde ioden niet ghe-
weken. end ouermits bruederlijcker
lyefden soe heuet hij trouwelijcken
ghebedē voer die ghene dye hē steen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dē. ¶ Wt rechter liefdē beruspede hĳ
die daer dwaleden, op dat si hē sou
den beteren. eñ wt rechter liefdē bat
hi voer die ghene die hē doeden, op
dat si niet en quamē in die ewige py
ne. Hi was soe gestarcket ind' v'sterch
den der liefdē. dat hi saulū verwan
die hē wredelic v'uolgede ind' aerden
die is indē hemel gheworden zĳn ge
selle. ¶ Die heylige eñ oūmoyĳcke
liefde begeerde mit harē heiligē ghe
bede te winē die si mit harē v'manin
ge niet en cōste bekerē.
¶ Wĳ en sullen niet meynen lieue
brueds dat die heylige martelaer sin
te steuen doe sine viādē alleē bemide
doe hi voer hē bat eñ niet lief en had
doe hi haer quatheyt eñ haer ōgelo
ue naersteliic beruspede. Dz was
veer vāder sielē des heyliges marte
laers die soe grote begheertē hadde
te comē tottē hemelschē pallayse.
¶ Die heilige liefde des glorioosen
martelaers hielt vast in harē gebede
die duechdē der v'duldicheit. die oec
ind' beruspige haer wĳslic hadde. eñ
die rechte mate niet ouer en ghic Eñ
daer om v'diende die saftmoedicheit
v'hoert te werdē i haren ghebeden.
wāt die naerstighe beruspige alleen
quam wt rechter liefden. eñ minnē.
¶ Aldus hyelt die heylige martela
re sinte stephanus beyde doe hi haer
bruspede. ende oec mede doe hi voer
hē badt die rechte godlĳcke liefde.
wāt i beydē en meede hi anders nz
dā haer salichept die in dwalinghe
waren. Eñ in dyen dat hĳ also stou
welĳcken voer hem bat bewisede hi
dat die voergaēde beruspinghe niet
en was ghecomen wt haete mer wt
minen eñ liefden. ¶ Aldus bewĳsede
dese heylighe martelaer in dyen dat
hĳ aldus dede den ghenē die doe te
ghenwoerdich waren ende hem doe
den doot aen deden zeer grote liefde
ende die nae comen souden liet hi af
ter een zeer oerbaerlic exempel. End'
den prelaten bewĳsede hĳ twe goe
de manieren haer ondersatē te regerē
als dat si die ghene die quaet doen.
niet of en sullen laten te vermanē en
de te corrigeren. ende oec mede myn
nelicken voer hem sullen bidden on
sen here. op dat hi die quaet doet ou
mits scarpe beruspinge daer vā ver
betert werde. eñ ouermits dat heyli
ghe ghebet vā gode vergiffenis ver
crighen. Alds sal die liefte indē mōde
die gherechtichept houden ende niet
of latē dat quade te beruspē. op dat
hĳ die quaet doet ghebetert werde.
eñ si sal inder herten verduldichept
houden eñ niet of latē wt puerd' lyef
ten voer dē misdadigē te biddē. wāt
diese niet en beruspet die quaet doē.
die wert daer om veroerdelt vā zĳn
der versumelhept. ende die voer den

misdadigē niet en bid die verdyent
grote pine te lidē omme zijns selues
quaetheyt.

¶ Hier om mijn alderliefste brueds
alst valt datter bij wijlen yemāt be
ruspet wert om sine ghebrekē die en
sal niet qualic nemē die liefl icke vma
nige. eñ al ist hem eerst wat zwaer te
horē dat hē zijn ghebrec ghesegt wer
det. hij sal aēsien dē aerber die hē da
er vā comet. wāt daer om wert hi be
ruspet omme dat hij hē beterē sal. dz
hē seluē ald best is. Eñ al siet hi dat
hē somwijlē scarpe woerdē thoe ghe
sprokē werdē. en sal daer om niet dēc
kē dat die liefde zijns brueds of des
prelatē tot he vcoudet is. Wāt ghe
lijckerwijs als die beruspīge warct
indē mōde soe en sal dat pure gebet
inder hertē niet vslapē ¶ Aldus wer
det die ghebreckelijcke mensch i twe
manieren ghehulpen. als dat hij ou
mits die scerpe vmanīge hē schame
vā sinen ghebrekē. eñ hem daer van
beteren. eñ ouermits dat heylige ge
bet vghiffenisse eñ gracie vercrighe
vā gode. Wāt soe staet daer ghescre
uen. Den die heer lief heuet den be
ruspet hij. eñ al die kinder die hi ont
fanghet die castiet hij. ¶ Hier ōme
wt rechter mynnen ende liefden ōs
liefs heren ihesu cristi vermanē wij
die ghoeden dat si hem bi den duech
den pinen te bliuē eñ den quadē dwī
gen wij daer toe dz si haer quaetheit
sullē latē. alsoe als wij i dese twe hei
ligē bekēne mogen twe manierē d'sa
licheit. dz die gene die goet is naeuol
ge dat volherdē des heyligen marte
laers sinte steuē. eñ die quaet is hem
haestelic vāden quaden bekeere. als
saul9 dede. Die goet is dat hij dye
duechdē stātastelic holde. eñ die qua
et is dat quade haestelic late. ¶ Die
goet is dz hi hē om sine duechdē niet
altezeer en vmete. daer een mensche
tot verswimenheit ende tot laeuheit
mede comet. ende die quade en vallē
niet in misttroeste. ouermits aensien
zijnder quaetheyt. Mer die ghoede
pinen hem sine ghoetheyt vast te hol
den ende die quade sine quaetheden
haestelijc te laten. Die ghoede staen
in achten. op dat si niet en vallē. die
quade die hebben betrouwen op die
barmhertichheyt godes. ende si py
nen hem haestelijcke op te staen. So
wye dat quaet is dye werde neder
ghesleghen mit zijnder quaetheit mz
saulus. op dat hi mit hem opgerecht
mach werden int ghoede. Want
saulus vyel zeer quaet ende hij stont
ghoet weder op. Hij wort een boes
mensche neder ghewor pen. mer hij
wert rechtuaerdich wederom opge
recht. hi viel een wreet vuolger mer
hi stōt weder op een getrou prediker
Doe hi een boes mensce viel verloes
hi dz licht zijnre ogen mer doe hi ghe
rechtuaerdiget weder op stōt wert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hi weder kende. Aldus is hi ōsoent
mit sinte stephan9 eñ hi is een scaep
ghewordē vā enē wolf. ¶ Eñ siet
nu is hi mit sinte steuē blijde eñ ghe
brupcket mit hē die ewighe glorie.
eñ si regnerē te samē indē ewigē rij
ke. Waant daer sinte stephanus van
saulo ghesteēt is voer ghecomē daer
is paulus nae ghecomē doer hulpen
vā sinte stephanus bedē.

¶ Hoe salighe leuē is dat lieue brue
ders daer hē paulus des niet en sca
met dat hi sinte stephanus ter doot
ghebrocht heuet. eñ sinte stephanus
hē zeer ōblidet vā sinte paulus ghe
selschap. wāt die godlijcke liefde is
blijde in hē beydē. Wāt die liefde
ōwā in sinte steuē die wreetheyt ō
iodē die hē steendē. eñ i sinte paulus
bedecte die liefde die menichuoudich
heyt zijnder sundē. eñ i hē beydē he
uet die liefde ōdiēt te besittē dat rijc
der hemelē. ¶ Ald9 is die liefde een
fōteyne eñ een oersake alles goedes
Si is een coniclijcke vestighe eñ een
wech tottē hemel. Soe wye dat indē
liefdē wādelt die en mach niet dwalē
noch hi en derf niet beancxtet wesen.
Si leydet ōs si bescermet ōs. si bren
get ōs tot enē goedē saligē eynde.

¶ Hier om lieue bruedēs wāt cristus
ōs die liefde geset heuet als een lad
der daer een yghelijc goet kerstē mē
sche bij opclimē mach indē hemel soe
laet ōs die pure liefde vast houdē eñ
ondēlige malcādō toe goed hertē bewi
sen. eñ daer i altoes pinē toe te nemē
mit allē goede werckē. op dat wij te
samē mogē ōtfāgē dat ewige leuē in
dē hemel. ouermits die graci eñ barm
herticheyt ōs herē ihesu cristi onses
behouders. A M E N.

¶ Hiēr op die eerwaerdighe hoech
tijt vā onses lieues herē besnidighe
welckmē ghemeenlic hiet iaerldach.
scriuet sinte ber. iij. sermonē.

¶ Vāden eerster ghebode dat god al
machtich gheboet onsen eerstē oudēs
inden paradise.

Sermoen. I.

Nadyen dat die achte da
gē ōnullet warē eñ men
dat kint besnidē soude so
is hij gheheten ihūs ¶ Vā
beghinne soe heeft gode altoes wel
behaghet die mate. endē ghene onma
te en mach zijnder ghelijcheyt beha
ghen. Hier om wast dat hi niet alleē
elle dinck in mate eñ in ghewichten
eñ in ghetale en heeft ghescapen.
mer oec dē mēsche alsoe vroe als hij
ghescapen was soe sette hij hem ene
mate. ende hi ghaf hem een ghebod
daer hi hem nae richten soude. ende
hi seyde. Vā alle den bomē dye indē
paradise staen daer suldi vā etē. mer
vādē bome ō wetēheyt goedes endē
quadēs siet dz ghi imer ō vā nz en etē
Dat was sondē twifel eē licht gebot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ het was ene rume mate.
¶ Mer leyder die mensche heeft de
se mate ouer ghetredē. eñ dz termijn
dat hē god gheset hadde en heeft hij
niet ghehoudē. Waer om dat die he
re mit rechte op hē tornich was endē
ofghekeert was vādē mēsche al tot
abrahās tiden toe. die een zeer groet
vrient godes was. Eñ om sinē wille
hadde die heer wat ōbarmēs eñ toe
keers tottē mēsche. soe dat hi hē ene
nyeuwe mate sette eñ hi ghaf hē een
nyeu ghebot dat dē eersten ghebode
zeer ōghelijc was. Wāt dat eerste ge
bot was hē ghegeuē tot enē voerhue
dige daer hi bij soude scuwē daer hē
quaet van comen mochte. mer dz an
derde ghebot was hē ghegeuē al tot
eender medicinē eñ tot eenē boeten.
¶ Indē eersten ghebode ōboet ōse
heer dē mensche dat hi wel wiste dat
tet hē niet ghoet en was ende dat hij
scuwē soude ouerloedige dingē. mer
hier gebiet hij of te snidē op dat mit
alsulcke boete die sonde der oueruloe
dichept ghenesen soude. ¶ Dat eer
ste ghebot was gegeuē vā enē bome
datmen die vrucht die daer an wies
niet eten en soude. dat andē de gebot
is dē mensche ghegeuē in sinē eyghē
vleysche. als datmē sine mānelicheit
besnidē soude. Daer en is gheē twijf
fel an dat quade dz vādē bosen geest
te comet als die begheerlichept des
vleysches eñ die gheneyghelichept
tottē sundē en regnere oec wel indē
ānderē ledē des mēschē so dat si allen
wel schinē te behouē die besnidige.
Mer wāt die mēschelijcke crāchept
eñ sondlige die tedheit ō iōger kinde
kēs so veel besnidēs niet en souden
mogē ōdragē so ist vā gode also ghe
set. dat in die stede die quade beger
lichept ghecastydet soude werden
daer si aldermeest schijnt te regnerē.
Want onder allen anderen gheney
ghelicheden daer dat vleysch beghe
ret teghens den gheest te wesen. soe
en werden si nerghent alsoe rebel ge
uōden teghens die duechdelijcke re
den eñ ooc mede teghens die eerbaer
hept als in den leden.
¶ Eñ voert dat dese besnidige ghe
bodē is te gescieden optē achtē dach
dats ene figure des hemelschen rijc
kes. Wāt dē achtē dach machmē oec
wel hyeten te wesen. als die eersten
dach van die seuene. die bij dē ghetal
le omme ende weder omme ghaen al
soe langhe als die warelt staet. Eñ
de hyer omme soe pleghet men den
achsten dach nae groten hoechtijden
oec mede hoechlijcken te begaen.
¶ Ende in den sermone dat onse he
re sinē iōgeren op den berghe dede.
vanden achten salicheden. daer ouer
draghet die achste salichept mitter
eerster. soe dat van der dubbelder
loftenissen des hemelschen rijckes.
dat inder eerster salichept endē mede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

inder laetster ghelouet is als eē croē
wert ghemaket.
¶ Eñ wel te rechte lieue bruedˀs soe
is dat kīt dat ons gheborē wert doe
hi besnedē wort een ghesontmaker
ghehietē Wāt vā der tijt voert so be
gan hi te werckē die salichept ˀd wa
relt. stortēde voer ōs zijn heylighe eñ
duerbaer reyne onbeulecte bloet.
¶ Ende tē hoert ghenē ghoedē kers
ten mēsche toe te vraghen waer om
dat cristꝰ ihūs ōse ghesontmaker be
snedē woude wesen. Wāt daer ōme
is hi besnedē daer hi om is geboren.
eñ daer hi om is gepassijt eñ oeck me
de ghestoruē. Gheē vā allē desen en
heeft hi ghedaē noch oec geledē ōme
zijns selues wille mer al om sine we
uercorē vriēdē. Hi en is niet ī sunden
gheborē. noch hi en is niet vā enigē
sundē besnedē. noch hi en is om sinē
sondē niet gestoruē. Hi segt voert in
dē ewāgelio, dat hi ghehetē is vā hē
engel eer hi ī zijnˀd moedˀ lichaē ōtfā
gē wort. Soe was hi ghehetē nādē
nochtās en ghaf hē die engel dē naē
niet. wāt het is sinē naē indˀ ewiche
dē. Die name dat hi een ghesontma
ker is ghehetē heeft hi vā naturen.
eñ is hē inghebore eñ en is hē vā ghe
nē mēscē noch vā ghenē engel inghe
settet. Mer waer sullē wij daer thoe
seggē dat die edele propheet ysayas
propheterēde vā desen kinde segt hi
vā veel namē daer dit kīt mede sou
dē genoēt werdē. eñ alleē desen name
zwiget. dat nochtās na dē woerden
des heiligē engels sondlige sinē naē
wesen soude. ysayas ōblide hē daer
tegēs dat hi sien soude dē dach. ende
hi heeftē ghesien. eñ is gewordē blij
de. wāt mit groter blijscap sprac hij
daer vā dāckede eñ louede gode endˀ
hi seyde. ¶ Eē kint is ōs geborē eñ eē
zoē is ōs gegeuē. eñ sine mogethept
is hē op sinē scolderē. eñ hi sal ghehetē
werdē wōdlic, eē raetsmā. stark god
eē vadˀ der toecomēdˀ warelt. eē prin
ce des vredē. Dit zijn al grote namē
mer waer is die naē die bouē allē nae
men is. die naem ihesu daer men allē
knyen teghens bughen sal Ter auō
turen in allen desen namen machmē
vinden die ghebenedide naem ihūs
Mer in eender manieren wtghedruct
ende wtghestortet. Want dˀ is pro
perlijcke die naem daer die brut vā
segghet in canticis. ¶ Dinen name is
wtghestorte oly. want in alle desen
namen alstuse te rechte wel aenmerc
keste soe vindestu den sueten eñ lieuē
naem ihesus die so veel bedudet als
een ghesontmaker Ende hi en moch
te te mael gheen ghesontmaker hye
ten te rechte als hem enich van allen
desen ontbrake. ¶ Wij alle hebben
dat zeer wel ondervonden in ons sel
uen. dat hij wonderlic is indē vˀwā
delige onses willē ende onses leuēs
Want dat is een begin onser salich

hept, als wij dat beghinnen te ōſmā
den dat wij ſeer lief plaghen te heb
ben eñ daer vā ons bedroeuen daer
wij ons van pleghen te verbliden dz
te begheren dat wij plaghen te ant
ſien daer na te ſtaen dat wij plegē te
vlien daer na te winſchē dat wij ſeer
plaghen te ōtweerdē Hij mach ſon
der twifel wel wondlic heten die ſul
ke wōderlike dighen can doen. mer
tis ons noet dat hij oec ōſe raetſmā
ſi inder kieſinghe dēs nywē leuens
eñ der penitēcien op dat onſe goede
wille ende onſe guede menighe niet
onwiſlike en dwale Oec is ōs ſeker
noet dz wij hē bekennen god te zijn.
in den dat hij ōs onſe ſunden vghe
ue wāt anders en moghen wij niet
ſalich werdē eñ niemāt en mach die
ſondē verghenē dā god alleen. Nach
en iſt niet ghenoech ter ſalicheit tē ſi
dat hij ons ſterkelike helpet teghen
alle die ghene die ōs an vechtē op dz
wij vā onſen quadē begherlicheiden
niet weder ōtwōnen en werdē eñ ſoe
wordē onſe leſte woerdē quaed dā
ōſe eerſte ye hadden gheweeſt

Is daer nu yet meer datter mach
ghebreken an den name dēs ſalichma
kers. Sōder twifel daer ghebrake
noch an dat alre meeſte waer als hij
oec niet een vader en waer der toeco
mender werlt ſoe dat wi ōuermits hē
machtē ōtriſē tot der ewigher ōtſterf
licheit die ōuermits ōſen ſterflikē vad
adam i deſer ſterflicheit werdē ghe
boren ❡ Eñ noch en waert niet ghe
noech ten ſi dat hij ōs oec ſi eē prince
des vredē eñ ōs mit zijnē hemelſchē
vader ōſoene wāt anders ſoe en ſou
de onſe ōtrizinghe niet weſē tot glori
ieen mer tot ewigher pinē Sijne mo
ghentheit ſal ver menichvoldighet
werden ſoe dat hij wel mit rechte eē
ſalichmaker ſal moghen heten om de
grote menichte die hij ſalich maket.
Eñ zijn vrede en ſal gheen eynde heb
ben. Daer men wt bekēnen mach dz
hij een ghewaer ſalichmaker is wāt
hij ſulke ſalicheit geuet daer mē ghe
nen anxt van hebben en derf dat ſi
ymmermeer ſal eyndē. a m e n

❡ Van die beſnidinghe ons liefs he ren ihū criſti eñ vā die inſettighe dēs ſueten naem iheſus.

Sermoen .ij.

Oe die achte daghe om ghe
comē waren eñ men dz kint
beſnidē ſoude ſoe is zijn naē
iheſus ghehetē ❡ Wij hebbē ghehō
ert hoe mit corten woerden ons wt
ghesproken is dat grote ſacrament
der godliker gueditierenheit. Wij
hebbē ene corte lexe wt den heilighē
ewāgelio ghehoert die wel ouerdra
ghet mit cortē woerdē dat onſe heer
op der eerden heuet ghemaect. Dit
woert was harde ſeer ōtcortet ouer
mits aēnemē der mēſcheliker nature

eū wert nu noch meer vercortet in dʼ
ghewoenliker beſnidinghe des vleiſ
ches Die zoen gods is een weynich
mire ghewordē dā die engelē in dē
dat hij menſchelike nature aen nam
mer in dē dat hi niet vʼſmaet en heeft
die medicinē te nemē die der mēſche
liker gebreclicheit gheſet is ſoe is hij
veel benedē dē enghelē vernedert.
¶ Hier hebſtu ene grote lere des hei
ligen ghelouē eū oec een opēbaer exē
pel der heiligher otmoedicheit waer
toe was di o guede iheſu noet die be
ſnidinghe die nye ſunde en dedes eū
oec vā dinē ouderē ghene ſunde ghe
toghen en hebſte. Datſtu nye ſunde
en dedes dat bewijſt ghenoech dine
kinſheit Datſtu ghene ſunde vā dij
nen ouderē ghetoghē en hebſte dz be
wijſt noch veel ſekerlijcker die god
heit dijns vaders eū dye onbeulecte
iōcvrauſchap zijnre moeder. du biſte
die ouſte prieſter o here iheſu criſte
daer meer vā ghepropheteert is dā
ghebodē inder euwe dat hij niet be
ſmitten ſoude werdē noch vā ſinē va
der noch vā zijndʼ moedʼ. Hi heeft enē
vadʼ indē hel mer hi is almachtich eū
ewich god dair gheē ſunde ī en mach
vallen. Hi heeft een moedʼ ī deſer tijt
die een reyne iōcvrou is. eū die ōbe
ulecte maget en mochte niet ōpuers
voert brengē.
¶ Hier en bouē ſoe wert dat kint be
ſneden dat een lam was ſondʼ vlecke

Eū al waſt dz hijs niet en behoefde
hi woude nochtās beſnedē weſe die
niet een cleyn teykē an ſinen liue en
hadde vā eniger wōdē die en vʼſma
de nochtās niet die vʼbidighe dʼ wō
dē. Soe en willē nu die ſondige men
ſchen niet doen. ſoe en wil niet doen
die vʼkeerthept dʼ mēſcelicker houdie
Wij ſcamē ōs die vʼbidige eū ſo wil
len wij ēs daer toe vā onſen wōden
ſomwilē vʼheffen eū glorierē ¶ Den
nyemāt vā enigē ſundē beriſpen en
mochte die en heeft niet vʼſmaet dye
medicine der ſundē. die nochtan ſoe
ſcarp eū ſoe ſcamelic was. die hi mit
allē niet en behoefde. Hi en woude
niet vā hē wijſen dat ſtenē mes dye
alleē ſulc was datter ghene oude on
reynichept ī en was die mē wt ſnidē
ſoude. Mer daer en tegēs ſo zijn wij
ōſchamel ōreyne ſundē te doē eū wij
ſcamē ōs daer voer penitēcie te doē.
dat wel ene grote vʼwoethept is be
reyt te weſen tottē ſundē. mer ōs ſca
mē daer vol voer te doē. ¶ Die nye
ſunde en dede die en veronwaerdes
niet eē ſūdaer gherekēt te werdē.
Hoe mach dit weſen. die altesāmē ge
ſont is behoeft hi dʼ medicinē. eū die
zeer siec is behouetſe die niet.
¶ Wye iſſer ondʼ al dē mēſchē die ī
hē ſeluē bekēde ic en ſegghe nz ſo gra
te mogēthept eū glorie. mer ſo purē
eū onbeulectē cōſciēcie vā allē ſundē
die ghelijc moedelijc lydē ſoude dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

besnidighe. Mer onse ghesontmake re xpristus die heeft verduldelijcken betaelt dat ghene dat hi niet geroeft en hadde. die daer omme ghecomen was die menschē te reynighen van haren menichuoudighe sundē.

¶ Bij auōturē du mogheste seggen wat en soude alsulcke cleyne kynde ken niet lidē. ymmers wat en soude die lieue ghebenedide oetmoedighe eū saftmoedighe ihesus niet liden. Wat wōdē wast dat hi stille zweech doe si hē besnedē. die hi sinē mōt niet op en loec doe hi zeer ghesleghē worde. eū niet en seyde doe hi ghecruust wort. Wāt hadde hi ghewilt hi had det wel ghekeert. dat hem niemant besnedē en hadde die dat wel machtich was doe hi in deser werelt ghebozen soude werdē. dat die iōcvrouschap zijnder moeder gheheel eū ōgequetst soude blyuē. Ten was hem nz ōmoghelic dat te verbieden dat zijn vleysch niet besnedē en worde doe hi een cleyn kindekē was. die dyes machtich was doe hij doot was te onthoudē zijn vleijsch dattet niet vervulen en soude. ¶ Hier omme doe veruullet waren die achte daghē eū men dat kint besnidē soude. soe is sinē naem ghehietē ihesus.

¶ Brueders dit is een groet eū een wōderlic sacramēt Dat kit werdet besnedē eū sinē naem is ghehietē ihesus. ¶ Wat wil ōs bedudē dese wōderlijcke versamenighe. die besnidighe schijnt meer toe te horē dē die salich begheert te werdē dan den salichmaker. Ende die andꝰ mēschen salich mach makē den hoert meer thoe die ander te besniden dā besnedē te werdē. Siet hier in machmē bekēnē enen middelaer tusschen god eū den mensche. die vā dat hi eerst ghebozē is die godlicke dinghen versament mitten menschelicken dighen. die alderhoghheste mitten nedersten. ¶ Hi wert ghebozen van een vrouwenaē mer die alsoe vruchtbaer wert dat si nochtās die bloem der ioncvrouscap niet en verliest. Hi wert in doeckerē ghewōdē mer die doeckerē werden mit enghelschen loue gheert. Hi werde in ene cribbe ghelept. mer die wōderlijcke sterre andē hemel wijst den conighē waer dat si die cribbe vindē sullen.

¶ Mijnllieue bruedꝰs aldus bewijst sine besnidighe dat hi gheware menschelijcke nature aen ghenomē heeft eū die naem die hē ghegeuē werdet die bouen allen namen is bewijst die glorie zijnder godlijcker mogentheit. Hij wert besnedē als waerlicke abrahams zoen. hi wert ihesus ghehetē als een zoen godes. Wāt dese onsen ihesus en draghet ghenē ydelen naē als zōmige ander deden die voer hē ooc ihesus ghehetē warē. ¶ In hē en was niet alleen eē schijn eens grote

names mer die waerheyt Deſe naē is hem ingheſet vādē hemel dat hy̆ ihesus ſal hietē. als die ewāgeliſt tu ghet ende ſeit dat hē die naem vā dē ēghel ghegheuen was eer hy̆ i zy̆nre moeder lichaem ontfanghen wert.

Eñ mert die hoghē ſin der woerdē Nae den dat ihesꝰ ghebore was ſoe wert hy̆ ghehetē vā dē menſchē als hy̆ ghehetē was van dē enghelē eer hy̆ in zy̆nre moeder lichaem ōtfāghē waert Wāt die ſelue ihesꝰ is een ſalichmaker beide der enghelē eñ der menſchen. Hy̆ is der menſchē ſalichmaker vā der ty̆t dat hy̆ mēſchelike nature aen nam. mer der enghelē ſalich maker is hy̆ vā beghine der creaturē. Syn naem ſeit hy̆ is ihesus alſoe als hy̆ ghehetē was vā den enghelen. In dē mōde tweet of drier ſtaet alle woert. Ende dat woert dat die propheet ſecht vcort te weſē dat leſen wi openliker i dē ewāgelio dattz vleiſch is ghewordē.

Lieue brueders deſe parabel ruert ons. xpriſtus en behoefde niet enich ghetuych vā den enghelē of van den mēſchē. mer als die ſcrift tughet tis al om die weucoren. Ons is daer ō noet drierhāde ghetuych ōſer ſalicheit op dat wi dē godlikē naem niet te ōghēs en ſchinē te draghē. Ons is oec noet beſneden te werden op dat wy̆ ſoe onfanghen moghen den name der ſalicheit. Ic ſegghe dattz ons noet is beſnedē te werden. niet nae der letterē vā buyten mer i den gheeſte eñ in der waerheyt Eñ oec nz alleen in enen lede mer al te ſamē in al onſen lichame Want al iſt ſoe dat die vleiſchlijcke begherlicheit meer regniert in den leden daer die beſnidinghe ſonderlighe in ghebodē was ſi heeft nochtans al dat vleiſch des mēſſen becōmert ſoe dz vā den hoefde tot den voeten ghene ghesontheit in ōs en is eñ daer en is geen lit vri vā deſen venyn de. Daer om is den ioedſchē volke die noch clein waren i dē ghelone eñ i der kēniſſe godes die ghebot ghegheuen ſulker cleinre beſnidighe. mer den ghenen die wel toe nemen eñ volcomene mānen willen werden i gode dien wert gheboden dat men ſe mit al den liue ſel dopen daer die gheheel menſche i allen zy̆nen ledē volcomelike wert ghereynighet eñ beſnedē.

Aldus ſoe is ouſe gheſontmaker doe hy̆ noch een cleyn kindekē was beſneden nae der ewen. mer doe hy̆ een volwaſſen man was heeft hy̆ hē guedertierlike om onſen wille laten cruucen daer hy̆ i allen zy̆nen leden is ghepinighet. eñ deſer ghelikeniſſen zy̆ns dodes ſellen wi ons pinen ghelyck te maken als die apoſtel ons leert eñ ſellen dat pinen te holden dat hy̆ ons laetſſe heeft ghegeuen. Wat ſel dan weſen onſe gheeſtelike beſny̆

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dit ghe sonder twijfel dat sal wesen
daer die heylige apostel vā segt Als
wij etē eñ drickē eñ cledighe hebben
dat wij ōs dā sullē ghenueghē latē.
¶ Dat is voerwaer ene ghoede be
suidige eñ oec mede al dat oueruloe
dich is eñ besnidēs behouet dat ne
met al te samē of dese willige armoe
de eñ dese ghoede oeffenige der peni
tēcien. ende oec sondlinghe mede die
strenghept der oerdē.

¶ Mijn lieue eñ zeer ghemīde brue
ders ghij sult wetē dat i deser besny
dinghen ōs zeer groet noet is te suec
kē drye rhāde getuych onser saliche
dē. Als vā dē heylighē engel. eñ vā
die ghebenedide gloriose reyne ma
get maria. eñ oeck mede vādē heyli
ghen rechuaerdighē ioseph. ¶ Ten
eersten soe segghe ick dat ōs bouē al
groet noet is dat die enghel des gro
tē rades ōs dē name d' salichept ghe
ue. Daer na is ōs noet dat al die ge
meene v̄gaderige goet ghetuych vā
ōs gheue die eens yghelijcs moeder
is Eñ si is die moed' eñ maghet dye
de heylige apostel sinte paulus enē
māne gheloeft heuet ene reyne ionc
vrouwe xpō ihū ōse gesontmaker te
offerē. ¶ Eñ tē dordē male en is dat
getuych ōs prelatē nz te v̄smadē den
gheuē die xpristus exēpel begerē nae
te volghen. Dit is die heylige end'
rechtuaerdighe ioseph die de brude
gō is ghehietē. mer voerwaer inder

waerhept en is hij andˀs niet dā een
scaffenaer eē bewaerd' eñ eē ghetrou
we dyenaer ofte knecht. Eñ al is hi
gehietē eē vad' onses behouders hij
en is andˀs niet dā eē bewaerder eñ
eē opvoeder.

¶ Ick segghe dit selue noch opēlijc
ker Tis ōs noot mijn lyeue brueds
dat die gheē die buytē zijn eñ oec me
de die binnē ōs zijn goet getuych vā
ōs gheuē. Wāt die gheē die hem soe
heuet dat sine wāderighe al dē ande
ren ghenaem is ende niemāt lastich
noch v̄drietlic. dese gheuet alle die
ghemene bruederschap getuych zijn
re salichept. Ende die nidighe wroe
gher der bruederē en sal dē in gheenē
dingē besculdigē mogē. sondlige in
opēbaerlijckē dingē dē die bruederē
so ōtsculdigē. ¶ Die prelaet gheuet
oec goet ghetuych der salichept. vā
dē gheenē die al haer sundē die si i ha
rē waerlijckē leuē gedaē hebbē. ende
oec mede die dagelixe gebrekē des
leuēs. Wāt wij alle in velē dingē ōs
ontghaē. tē wair dat wij ons seluen
heyliger woudē houden dan die dis
cipel dē ihesus cristus ōs gesontma
ker lief hadde. oetmoedelijcken end'
puyrlijck belidē eñ biechten. Eñ na
haren ghoetdūcken die bereyt zijn
te beteren. eñ daer ymmers vol voer
te doen. Dan en duruen wij nz ont
fruchten dat wroegen des alderqua
desten viandes Wāt god en oordelt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

niet twewerue een dic. ¶ Hi moche
bij auōture die menige besculdigē eñ
sulcs wat voert brigen. daer dat ge
tuych der ghemeender bruederscap
noch oec des prelatē niet ghenoech
en schijnt te wesen. In alsulckē sakē
is ōs noet dat ōs te hulpe come die
iwendige getuych die de hertē doer
siet. ¶ Ende hier ist alre eerst vā te
beghinen so dat die mēsche ghee dic
voer en neme ten behaget eñ oudra
get mit desen iwendigē tuge. ¶ Mer
voert als dat begrijp des herten te
wercke gheset wort so behoetme oec
die getugē vā buytē daer voerof ge
segt is. als die apostel scriuet. Wij
besorghē segt hij ghoede digē. nyet
alleē voer gode mer oeck mede voer
den menschen.

¶ Hoe dat onse ghesontmaker ihūs
cristus hier beneden in dit ellendige
dal der tranē in deser bedrieghelijc
ker wârelt om onsen wille ghecomē
is om ōs te lerē eñ te wijse dē rechtē
wech der salicheyt.

Sermoen. iij.

In der heyligher besnijdin
ghe ons liefs herē ōses ghe
sontmakers die wi huyden
begaē. viden wij daer wij grote lyef
de toe hebbē. eñ daer wij ōs van ver
wōderē. eñ oec mede dat wij na vol
ghen sullē. Daer schijnt opēbaerlike
in die waerde weldaet gods den wi
grotelic danckē sullē. ¶ Daer scuult
oec wat vborgēs in dat wij i ōs sul
len volbrigē. Wāt ōse heer is om on
sen wille ghecomen in deser ellendy
gher wârelt. niet alleē dat hi ōs mit
wtstortige zijns bloedes vlossē sou
de. mer oec op dat hi ōs mit woerdē
eñ mit werckē dē wech der waerheit
lerē soude. Wāt also alst ōs mit allē
onnut waer dē wech te wetē also lā
ghe als wij gebōdē warē inden karc
ker. also en soudet ōs niet helpē dat
wij vten karcker vlost warē als wij
dē wech niet en wisten weder te gaē
tot onsen vaders lāde. wāt so wye dz
vā onsen viāden ōs eerst vande die
brachte ons al te handes weder idē
karcker.

¶ Aldus see heeft ons onse behoud
doe hi out ghewordē was. opēbare
exempelē ghegeuē der vduldicheyt.
eñ oec mede der oetmoedicheyt. endē
bouē al der godlicker liefdē eñ voert
alre duechdē die in figurē d' kintsche
dē bedecket warē. ¶ Mer eer wij da
er toe comē die duechdē te ondersuec
kē so hebbe ic ghenuechte van deser
groter barmhertigher ghoedertiren
heyt godes. dat hi hem ghewaerdy
ghet heuet een cleyn kindekē te wer
dē eerst te sprekē. Die heylige enghe
len hebbē glorie die puer eñ volcomē
is. eñ wij en sullē oec niet sond' glori

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wesen. Wij sien sine glorie als glorie
des enighen ghebozen zoens vaden
vader. die glorie zijn der ghebenedidē
ontfermichept ende die suete liefde
des ghewarighē almachtighē vaders
Glorie die comet vtē herte des vaders
die ons sine godlijcke vaderlicke liefde
bewiset. Want als die apostel segt.
wij hebbē alle ghesondiget en wi be
houē alle dese glorie godes. Ende op
een ander stede segt hi. Het moet ver
re wesen dat ic anders ergent in sou
de glorieren dan inden heylighē ghe
benedidē cruce ons liefs herē ihū xpi
onses goedertirē ghesontmakers. want
wat mach glorioser wesen dan dz ons
god so groet gherekent heeft En wat
mach gode meerder glorie wesen dan
sine aldermeeste ghoedertirēheit en
sine onghemetē barmherticheyt vā dye
ons soe veel te sueter is als si sonder
onse verdiensten is. want hi is voer bose
quadē menschē ghestozuē.

Nv siedi hoe veel hi ghedaē heeft
en hoe sulck si waren daer hi so vele
voer ghedaen heeft. Op dat als wij
aensien wye wij zijn. ons niet en verhef
fen. en als wij aensien dz hi so vele om
onsen wille ghedaen heeft dat wij in
gheen mistroest en vallē. Voert meer
op dat ghij niet en schijnt te hebben
enē gheest vā deser warelt mer enen
gheest die wt god is. en bekēnen die
ghauē die v god ghegeuē heeft Soe
bidde ic v dat ghij niet en wilt wesē
als een peert en een mule. mer weest
als dat godlijcke beestkē datter segt
Als eē beestkē ben ic gewordē voer
dij en ic ben altoes mit dij. Sulcken
beestkēs kennē harē besitter. en dye
cribbe haers herē daer hem dat alder
godlijcste hoy in leyt die selue dat
broet is der enghelē. Want hi is dat le
uendighe broet daer die mensche van
leuē soude. Mer want die mensche een
beest is ghewozden. soe is dit broet
hoy ghewordē. op dat hi alsoe daer
vā mochte leuē. En dat waerde hey
lighe sacrament deser verwādelinghe
hebbē wij hoechlijc begaē op dē kers
dach als dat woert vleysch is ghe
worden. want alle vleysch hoy is.

In den daghe is hi vermidert be
nedē dē enghelen en is in al sinen ha
bitē gheuōdē ghelijc een mensche. mer
hudē hoer ic wat dat noch wōderlic
ker is. Hij is nu zeer veel mynder
ghewordē dan die enghelen. want
hi en heeft nv niet alleen een forme
des menschen. mer een forme eēs mis
dadighē menschēs. als of hij mit sulc
ken yser ghebrāt worde daer mē mis
dadighe ludē mede pleech te brādē.

Want wat is anders die besnidinge
dā een bewisinghe der sunden en der
ouerdoedichept. O here ihū wat
was in v dat ouerdoedich was. dat
gesnidens behoefde. Sydi nz want

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

god vā gode den vader. endē warich
mensche vrij vā allen sunden vander
iontvrouweliker moeder. Wat doet
ghij dat ghij hem besnidet. Meendij
dat die sentēcie der euwen op hē sou
de moghen comen eens mans kīde
die niet besneden en wert. zijn siel sal
vlorē werdē vā sinē volcke ¶ Mach
die vader vghēeten dat kint dat van
hem ghebozen is. of en soude hijs nz
kennē hi en saghe, in hem dat teykē
der besnidighe. ymmers soude hij in
enigher manierē niet bekēnē sinē zoē
die hē wel behaghede. dat soude aldē
meest daer om wesen dat hi hē sage
besneden. dat hi den sundarē ghesēt
hadde om haer sundē daer mede of
te doen. Mer wat wonder ist dattet
hoeft boete of medicine ōtfāget voer
sine ledē die hem seluen nochtan ghe
nē noet en is. En ghesciet dat nz zeer
dicwijl dat wij in onsen lichame om
ghesontheyt des enē ledes dē ander
lede medicinē doen Is dat hoeft zeer
men settet somwijlē enē brāt aen dē
arme Sijn die lendene zeer mē settet
een brant an den benē.

¶ Aldus is huydē lieue bruedersē
om die onghesontheyt des ghansen
lichames aen dē hoefde een cauteriū
ghesēt. ¶ Immers wat wonder ist
dat hi hem om onsen wille heeft latē
besnidē. die hē seluen oeck om onsen
wille heeft latē crucen. Hij is mi alte

samē ghegeuē eū tot mijnder behoef
is hij altesamē wt ghesēt. Wāt daer
ic in enē veruaerlicken karcker lach
gheuāghē hoerde ic dat des grotē co
nics zoē bi dē karcker hene ghic. endē
ic begā wel lude te suchtē eū iamer
lic te ropē eū seide. Soen des almech
tigē godes ōtferme dij mijnder. Eū
wāt hi bouē maten zeer ghoedertirē
was soe seyde hi. Wat meent dat
hulē dat ic hoer eū dat kermen. Endē
hem wort ghesegt. ¶ Dit is die vra
der adā die uwē vader adam inden
karcker heeft laten worpen. tot dat
hi hē bedēcke mit wat dode hij hem
woude laten doden.

¶ Wat soude hi doen dē alle sine na
ture is goedertirēheyt. dē properlijc
in is te vbarmē eū te sparen hij ghīc
selue neder inden karcker eū quā da
er om wt te leyden die gheuanghen
vādē huyse des karckers. Mer die
ioden en hadden niet verghetē des
hates dat si tegē den vader hadden
dat si noch voer namen teghens den
zone. Daer om seyde hij Sij hebben
ghehatet mij eū minen vader.

¶ Wat deden dan dese bosē mēschē
den dat zwaer was hē te sien. dit is
seyden si die erf ghenaem coemt eū
laet ōs hem doot slaen. Aldus heb
ben si ghedodet dat onnosel lam go
des tot haers selues verdomenisse.
mer tot ōser salicheit. Wāt si hebbē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

des lams bloet ghestort. eñ zijn geco
men ende hebben dat bloet ghedroc
ken. ¶ Den kelc der salichept hebbē
wij ontfanghen. ende dese kelck ma
ket droncken eñ is ouer claer.
¶ Nv siedi waer wij gode vā dāckē
sullē. Wāt voer een luttel daghen be
ghinnen wi hoechtijt daer vā dat hi
ī desen karker deser warelt is gheco
men als den dach zijnder ghebootē
mer huyden begaen wij dat hij onse
ketene eñ ōse onse banden aen heeft
ghenomen. ¶ Huydē die nye sundē
en dede op dat hij ons souden ont
bindē die zeer veel haddē misdaen so
heeft hij ōse bādē an sine ōtsculdy
ghe handen ende voetē ōtfāghen.
¶ Huyden is hij onder die ewe ge
wordē die selue die ewe ghesethad
de. Mer nu willen wij segghen wat
ōs in deser besnidighe sondlighe toe
behoert te doen. Wāt dat en is son
der sake niet ghescheiet dat onse heer
opten achtstē dach woude besneden
wesen. Mer wye isser die bekennet
den sin des heren. eñ wye heeft zijn
raetsman gheweest.
¶ Die heylighe gheest moet nv bij
wesen onsen begheertē die doersuec
ket die hoghe ōborghenthept gods
eñ moet ōs onderwisen die ōborgē
heylichept deser achte daghē. Ten
is ōs nv niet onbekēt dat een mēsce
anderwerwe moet werdē ghebozē.
wāt daer om is die zoen godes and
werue ghebozē. ¶ Wij werdē al
le in sundē gheboren eñ dat is ons
groet noet dat wij in die gracien go
des werden verboren. Dese gracie
hebbē wij inder doepē ōtfangē. mer
si is al te niete ghegaen in ōse waer
lijcke leuen. Nv beghīt dā ouermits
die barmherticheit godes die cracht
der gracien eerst in ōs te merckē dat
wij moghē wāderen in een nyeuwē
leuē. Soe wert die mensche gheborē
als die zonne der gherechtichept op
ghaet inder sielen ende verlichtet de
dōckerhept der sunden. eñ beghint
dat veruaerlijcke oerdel godes mitī
wēdighē oghen an te sien. eñ op dat
die mensche te meer veruaert soude
werden. soe doet hi daer toe die cort
hept der daghen die wij hier mogen
leuē. eñ dz onseker eynde ōses leuēs
¶ Dat is claerlijcke die auont daer
men in screyen moet. den groet noet
is mijn lyeue brūeds dz dye blijscap
daer mit hem daer na volghe. op dat
god ōs laet horē sine costelijcke groe
te barmhertichept. Soe werdet die
auōt eñ die morghen enē dach.
¶ Dese dach is die gherechtichept
die enē pghelijckē gheuet dat hē toe
behoert. ons onsalichept ende gode
barmhertichept. In desen daghe so
wert dat kint gheboren als wi den
dingen die voer ghesegt zijn. die siel
des menschen ōtsteken wert tot lief
ten der penitencien. eñ tot haten der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſunden . ¶ Mer tis ſorchlijc iſt dat die
mēſche penitēcie wil doen onder die
waerlijcke menſchen daer die ene of
trecket mit ſine ſenijndē radē die an
dere totte ſundē treckē mit harē qua
dē exempelē. die ander tot ydel glori
trecken mit ſmeeckēde louelijckē eū
prijſelickē woerdē. eū die andʼ tot on
uerduldicheit dē mēſce brīgē oūmits
afterſprake eū onhoueſſche woerdē
¶ Hierom ſo iſt noet dattet licht der
vroetheit indē mēſche opgae eū dat
hem thone menighe oerſake der ſun
den. ſondlige ī deſen quadē tijdē die
warelt den mēſchē doet moetē. ende
hoe cranc dat die ſiele des mēſchē is
ſonderlinge die ghewoē is ſunde eū
quaet te doen als deſe becorīge wedʼ
te ſtaē. Hier om ſoe kyeſe die mēſce
in deſen daghe te vlyen wt deſer bo
ſer warelt eū hi ſegge mittē prophe
te. Jc hebbe ghehatet die verſemenī
ghe der boſer mēſchen. eū mittē ghe
nē die vā gode ofghekeert zijn en ſal
ſi niet ſitten. ¶ Mer dit en is noch
niet genoech wāt bij auōturē die mē
ſche wil ōkieſen eē enich leuē te leidē
mō woeſtinē. eū hi en wil niet aēſien
te rechte zijns ſelues cranchept. endʼ
hoe ſorghelijc datter is mittē duuel
vander hellen te vechten Want wat
dinc mach ſorghelijcker ende oec me
de veruaerlijcker weſen dan tegens
die valſche ſcalchept des ōmaledidē
ouden vyandes te worſtelen die ōs

wel ſiet. ende wij hem niet ſiē en mo
ghen . ¶ Hier om ſoe is hier nae den
menſche noet die dach der ſtarchept
dat hi ſine ſtarchept in gode wel be
waren conne. ende dat dij meeſtē te
ſuecken is inden here daer vele ſtarc
ke mannen te ſamen ſtrijden. daer eē
menſche alſoe menighen hulpe heb
ben mach als hij menighen gheſelle
heuet. dat oec mede alſulcken gheſel
len zijn die mitten lyeuen heylighen
apoſtel paulus moghen ſegghen ſeg
ghen. Die ſcalchept onſer viādē die
is ons zeer wel kundich . Want eē
verghaderinghe ghoeder menſchen
is om haerder ſtarchept willen ver
uaerlijck als een heer dat totten ſtrij
de wel gheordineert is. ¶ Mer wee
den ghenen die alleen is . want vale
hij daer en is nyemāt die hem wedʼ
op helpet . Ende al is ſommighen
van den ghenen die voer ons gewe
ſet hebben deſe gracie ghegheuen tē
is nochtans gheen wijſchept dat eē
menſche hem ſette in alſulcken vreſe
lijcken perijckel. noch mē en ſal god
niet becoren. ſoe als onſe meeſter ſin
te benedictus ſegt ſprekende vandē
eenſetelen dat ſulck leuen niet aen ne
men en ſullen die eerſt verſch bekeert
zijn vander warelt . mer die langhe
inden cloeſter gheleuet hebben. ende
hebben ouermits hulpe haerdʼ brue
deren gheleert te vechten teghēs die
duuelen, ¶ Jn deſen daghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

der starcheyt tottien dat hi beghā te
seggē. Ic hate die v̄samenige der bo
ser mēschē. noch segt hi voert dat da
er nae volget Onder die onnoselē so
sal ic mine handē wasschen. Mer als
een mēsche aldus verkiest te leuen in
verghaderinghē mit veel bruederen
sal hi hē dā v̄metē meester te wesen.
die noch nye discipel en heeft gewe
sen. eñ dat anderē menschē te leeren.
dat hi selue nye gheleert en heeft.
¶ Hoe solde hi in hē seluē of in ande
rē menschen die onredelicke berueri
ghe cōnē bedwinghen. Nyemāt en cā
zijns selues vleysch haten ¶ Of dan
sulck een mensch zijns selues meester
soude wesen hoe soudet moghen we
sen hi en soude hem seluen zōwijlen
meer te moete ghaen eñ sparen dā de
duechde eyschet.
¶ Tis daer om noet dat die dach v̄
matichheyt dē mensche op ghaet dat
hi pine te lerē hoe hi mateghē eñ toe
men sal die ongheremede beruerige
der vleyscheliker wellusten. die beest
telicke beruerighe der curiositeyt.
eñ die herdneckighe houaerdicheyt.
Hi kyese daer om verworpē te wesē
in den huyse des heren zijns godes
eñ ondd̄anich te wesen sinē ouerstē.
daer zijn eyghē wille onder ghebroe
kē werde. eñ ouermits den thoem d̄
ghehoersaemheyt bedwōghen wer
den sine vleyschelicheit So geschietet
dat die propheet segt Du hebste mē
scē ghesēt ouer ōse hoefden. ende die
knechtē en sullē dat nz v̄wōderē dz
voer gheghaē is in dē herē ¶ Want die
knecht en is niet meer dan die heer.
Want doe die ghoede heer wat ghe
wassen was i oltheyt eñ i wijschede
eñ i gracie voer gode eñ voer dē men
schē. eñ twas twelf iaer out gewor
den eñ hi bleef i iherusalē eñ horde
die leraers. eñ nae gevōdē was van
zijnder moeder ende oeck vā ioseph
wyens zoen hi hyet te wesen onder
desen leraers die hi horde ende vra
ghede. soe ghinc hi mit hem neder te
nazareth ende hi was hem onderda
nich Wese du oeck om sinē wille on
derdanich ende ghehoersaem. Mer
als du dan soe bist in den weghe d̄
heyligher ghehoersamicheyt soe sul
len dij bij auonturen wel somwijlen
scharpe dinghen ghemoeten dat dij
wel wat ghebodē sal werdē al ist dij
wel salich dz dij nz alte suet en sal we
sen. ¶ Wilstu dit zwaerlicke beghi
nen te draghen. eñ dinen ouersten te
oerdelen. ende te murmureren. i dy
ne herte. al ist datstu van buytē doet
te dat dij is gheboden. ten is ghene
duechde te hyeten der v̄duldicheyt.
mer het is ene bedecte quaetheyt.
¶ Hier omme is dij noet dat dij be
ghinne te lichten de dach der verdul
dicheyt daerstu mede al dat dij hart
dūcket ofte scharp mit eender vrede
lijcker consciencien moegheste ghoe

dertierlÿcke dragen eñ bekēnē dattet
dÿn scult is. eñ dÿ seluē scarpelÿc be
rispen. als dat dÿ dat mishaget dat
dÿ salich is. eñ dinē ouersten in dÿn
herte altoes te v̇heffen. eñ dÿ seluen
te besculdighē eñ hē te ōtsculdighen
¶ Hier meen ic dat di noet is dÿ te
hueden voer houaerdie. Wāt het is
temael groet dat een mēsche hē seluē
soe cā v̇winnen. Want als salomon
segt een v̇duldich mā is beter dā eē
starck man. eñ die zÿns selues moet
beherē can die is starcker dan die ste
dē winnē can. Merct oeck hoe open
baerlÿckē die heylighe propheet dat
leert dat nae die v̇duldichept ōs no
et is die oetmoedicheit daer hi segt.
O mÿn siel wes doch gode ondghe
worpē want vā hem is mine verdul
dichept. En schÿntet niet hier dat
hÿ om sine verduldichept in hem vo
elde becoringhe der houaerdichept.
¶ Tis daerome noet dat die claer
hept d̄ oetmoedicheit dÿn hert v̇lich
te eñ ondwÿse dÿ watstu vā di seluē
hebste eñ watstu vā gode hebste. op
dattu niet hoge en smakest wāt god
wederstaet den houaerdighen. mer
den oetmoedighen gheeft hÿ zÿn gra
cie. Voert meer als du dÿ lāghe tÿt
gheoefent hebste in desen daer voren
of ghesegt is soe bidde god dat hi dÿ
gheue dat licht d̄ ynnichept ende dē
alderen suutelixsten eñ schoenstē sab
bet des inwendigē menschen. daerstu

als een onverwonen ridder in allen
arbeyden sonder arbeyt ī moghestē
leuē. ende mit enē wighebreydeē her
te lopen doer die weghen der ghebe
den godes. Eñ datstu eerstwerven
dadeste mit bitterheydē ende mittē
dwanghe dÿns gheestes voert aen
mit sondlige grote liefde willichlikē
volbrīghest. Heb ickt v̇staē soe badt
hÿ hier om die seyde. Verlichte mÿ
op dat ic vercoelt mach werdē. of hi
segghen woude Hoe lāghe sal ick in
desen arbeyde eñ i deser pinē aldus
ghecrucet werden eñ oec alle dagen
steruen. verlichte mi wat op dat ic v̇
coelt mach werdē. ¶ Doch tot deser
volcomenhept vermoede ick dat lut
tel menschen comen i desen leuen.
Want al waer daer yemāt die hē sel
uen duncken lyete dat hi hier toe ge
comē waer. dat is nut dat hÿs nyet
al te gheringhe hem seluē toe en ghe
loue. sonderlige is hi noch iōck en
de en heeft hi dese voerghenoemden
gradē of trappē niet op geclommē.
Want die ghoede heer pleghet wel
somwÿlē die cleynmoedighen mit al
sulcker suetichept tot hem te locken.
mer si sullen weten die sulcs wat in
hem voelen dat hem die gracie geleēt
is eñ oeck nyet ghegheuen. op dat si
in den ghoeden daghen niets en ver
gheten der quader dagen. eñ niets ī
den quadē dagē gedenckē sullē d̄ goe
der dagē. Die ghene die wel gheoefē

de sinnē hebbē die ghebruyckē dese
salighe ynnighe ghenoechlicheyt in
allē anderē manierē. Mer daer zijnder
veel die al haer leuē nae deser innighe
dē arbeydē eñ nochtās daer niet toe
en comē. Nochtās ist sake dat si mit
goddiēstigher begheertē volherden
totten eynde toe. alsoe vroe als si vten
lichame scheydē sal hē al ghegeuen
worden dat hē nu om sonderlinghe
sakē wort gheweygert. eñ alleen die
gracie godes salse daer toe bringhen
daer si lāge mitter gracien godes na
ghearbeyt hadden. op dat si haestelī
kē volmaket veel tidē volbrigē. Mer
den ghenē die daer toe comen dat si
dese innicheyt ghebruyckē die behouē
hē wel te hueden voer een perikel.
als voer den misdadighen düuel.
Want sathanas ouerformet hē wel
somwilen in enē enghel des lichtes.
eñ daer om moet hi besorghet wesen
die mit soe groter ghenuechten alle
dinc doet dat hij zijn lichaem niet en
v̄borne mitter alte groter vuericheit
soe dat hi namaels moet mit groten
scade zijns gheestes alte zeer becom-
mert wesen mit sinē cranckē v̄doruē
licheme. Daer om op dat hi hier niet
toe en come die zeer lopet so behoeft
hij dat hi vā god v̄lichtet werde mit
ten lichte des onderscheydes dat eē
moeder is der duechdē ende oec een
volbringhen alder volcomenheyt.
Eñ dese duechde des onderscheydes

leert ōs mate houden in allen dingē
Ende dit is die achste dach mijn
mijn lieue ende zeer ghemide brueds
ī xpō daer dat kint in besnedē worde
Want dat gheware onderscheyt be
snidet alderbest. dat die mēsch noch
meer noch myn en doet dant behoer
lijcken is. Want die al te zijde is die
en besnidet niet die vrucht des ghoe
den werckes mer hi ofsnydetse. als
hi oeck doet die alte laeu is ende alte
luttic doet.

In desen daghe werdet den kīde
die naem der salicheit ghegheuē. eñ
ick mach sonder twijffel segghen vā
den ghenē die aldus leuet dat hi zijns
selues salicheyt wercket. Tot desen
daghe moghē die enghelen die de v̄
borghene godlijcke dinghē bekennē
hem toe geuē den name der salicheyt
mer nu voert an gheue ic hē mit ghoe
den betrouwē desen salighen name.
mer wantet een zeer vreemde vogel
is in onsen lande aldustanich onder
scheyt te hebben. soe sal die duechde
der ghehoersaemheit in v dit veruol
len mijn lieue brueders. soe dat ghij
niet meer noch niet myn noch nyet
anders en sult doen dan v van uwē
ouersten wort ghebodē.

Hier nae volghet vander eerwaer
diger hoechtijt epyphanie.

¶ Item opter grooter hoechtijt epyphania dat is der heyligher drye conighē. oft is oec ghehieten dertyen dach. ſoe ſcriuet ſinte bernaerd9. iij. ſermonē.

¶ Van die openbaringhe der grooter glorioſer ghoedertierenheyt eñ der meſcheyt godes.

Sermoen. i.

ONs is gheopēbaert de ghoedertirenheyt end die meſchept onſes godes eñ onſes behouds Wij dācken onſen here gode ouermits wyen ſoe ouulooden ſe troeſtē ī deſer ellēdē eñ in deſer onſalicheyt. ¶ Mijn lieue brueders hier vā plege ic dicwijl te vmanē dz ghij dat nimmermeer wt uwē hertten en ſoutlatē comē dat ghij hier arme pelgrime zijt zeer veer vā uwes vaderlande vdreuē wt uwer erfniſſen. Wāt ſoe wye dat ſine ellendicheyt nz bekēnē en cā die en cā oec nz bekēnē die godlijcke troeſtige. Eñ ſō wie dz die godlike troeſtige nz en bekent het volget daer na dz die graci gods nz ī hē en is. Hier vā iſt dz die meſcē die mittē ōledē eñ ſindē ō warelt becōmert zijn. wāt ſi haer ōſalicheit nz en voelē. daer om en achtē ſi niet die barmhertichept godes te begheren. Mer ghij dē niet te vgeues geſegt en wort weeſt ledich eñ ſiet dz die heer ſuet is. eñ daer de ſelue propheet op eē andē ſtede vā ſegt. Die craftē zijnō werckē ſal hi kūdich makē ſinē volcke. Ghij die nz gehindert en wert van enigē waerlikē becōmeruiſſē nemerct die gheeſtelicke troeſtighe die v vā gode coēt. ghij die v ellendicheyt wel bekēt het v wert vādē hemel geſend hulpe. Ons is geopēbaert die die goedtirēheit eñ die meſcheit ōſes godes Eer ſine meſcheit ōs opēbaert wert was ōs die goedtirēheit gods ōbekēt. nochtā ſo was ſi al. wāt die barmhertichheit des herē is vā ewen tot ewen. Mer hoe mocht ſi den meſchen bekent werden. ſi wert dicwil den menſchen ghelouet mer hi en voeldeſe niet. ende daer om en conſtmēſe veel menſchen niet wel vroet ghe maken dat ſi oec was. In meniger wijſen ende in menigher manieren plach die heer in voertidē den vaderen toe te ſpreken doer den prophetē ende ſeyde. Ic dencke gedachtē des vredē eñ niet des lidēs. Mer wat mochte die meſche daer op antwoerden die lidēs voelde mer den vrede noch niet en vnā hoe lāge ſegtmē ōs vrede vrede end ten is gheen vrede. Hier om ſoe ſcreyde die enghelē des vreden zeer bitterlijcken eñ ſeyde O here wye heeft gelouet ōſen woerdē mer nv voert an ſo ghelouē die meſcē haren eyghenen oghen. Wāt die ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

tughe des heren zijn zeer ghéloeffeli
ke ghewozdē. Wāt op dat hē die sie
ke crācke ogē niet sien en soudē. soe
heeft hi zijn tabernakel ghesett in die
zōne. wāt siet nu die vrede niet den
god v louet mer die hi v sendet. niet
die v ghewesen wert mer ghegeuē.
niet toecomēde geprophetéert. mer
tegēwoerdich ghetoent. Siet die he
melsche vad heeft sinē eñgeborē ind
aerdē ghesant als eē sac die al vol is
vā barmhertichedē. welcke sac i zijn
der passien op ghescoert is op dz die
scat wtgestort soude werdē daer wi
mede ghecoft eñ vlost zijn. Want al
was dese sac cleyn hi was al vol. eñ
ōs is eē cleyn kindeken gegeuē. mer
daer woēde in alle volheyt d godhe
dē. wāt doe die volheyt der tijt quā
doe quā mede die volheyt d godheit
¶ Hi is gecomē indē vleische op dat
wij vleyscelike mēschē oec zijns deel
lachtich soudē wesen. eñ als haer de
mēscheit v toēde dā soude die goedti
rēheyt bekēt werdē. Wāt doemē siē
mocht die menschept godes doe en
mochte die ghoedertirenheit godes
nz vborgē bliuē. wāt waer i mochte
god meer bewisen sine goedtirēheit
dā an te nemē ōs vleysch. ¶ Ic seg
ge ōs vleysch. nz adāms vleysch. dat
is sulc als hi hadd eer hi tghebot go
des ouer trat. ¶ Hoe mach die ghoe
de heer oūuloedeliker bewisen sine
barmhertichept dā aē te nemē ōse on

salicheit. Wat mach so vol wesen d
goedtirēheit godes. als dat dat wo
ert godes om onsen wille is hoy ge
worden. O here wat is die mēsche
datstu hem waer voer rekeste of ach
te. of waer omme settestu dijn herte
teghens hem.
¶ Hier wt mach die mēsche mercké
hoe grote sorghe dat god voer hē he
uet. eñ hoe die heer vā hē voelt ende
wat hi vā hē dencket. O mensche en
sich niet aē watstu lides. mer sich aē
wat hij om dinē wille ghēledē heeft
Hoe groet eñ hoe duyrbaer du biste
in zijnder hertē. dat moghestu daer
wt mercken dat hij voer dij heeft ge
leden. ¶ Aldus soe werdet dij sine
ghoedertirenheyt bekent wt zijnder
menschept. Want hoe hi nae zijnder
menschept cleynder is ghewozden.
hoe sine ghoedertirenhept groter is
die hi den menschen bewesen heeft.
Ende hoe hij om minē wille snoeder
is ghewozden hoe hij mij heuer end
waerder is. Die apostel segt. Ons
is gheopenbaert die goedertirēheit
ende die menschept ōses godes end
ōses behouders. ¶ Dat is sond twi
uel bouē mate grote ghoedertirēheit
godes mēscheit. eñ daer heeft hi een
groet teikē zijnd goedtirēheit i bewi
set. dz hi mit zijn godheit de mēscheit
veniget heeft. Die enghel gabriel
die tot marien ghesendet was. dye
noemet den zoen godes. mer hij en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

segt niet god. Ghebenedijt moet we
sen die heer die ōs wt ōs seluē sulkē
enghel heeft ghegheuē. die ōs dat v̄
vullet heeft dat die enghel godes uz
en seyde. wāt die heylige apostel die
hadde oec sonder twijffel dē gheest
godes. eū vtē seluē gheeste heeft hij
ōs ghesprokē dat ōs noet was te
horen. Want wat mach daer wesen
dat onsen ghelooue alsoe zeer verlicht
eū ōsen hope starcket. eū ōse mīne eū
liefde vuerich maket. als die mēsche
licheyt godes. Mer dat is onsen en
ghel behoudē te seggē dat die andere
ghezwegē hebbē. Wāt si en mochtē
elc bij sondlige alle dinck niet seggen
op dat als wij vā menigē blidelijcke
menigherāde ghoede pūctē v̄gaderē
vā elckē bij sonderlinghe gode mogē
dāckē eū louē. Doch so ouerdraghen
die enghel eū die apostel in enē dige.
als inden name des gesont makers
Die engel gabriel die marien die sa
lighe botschap brochte Wāt si volco
melic vādē heyligē gheest was ghe
leert. soe seyde hi haer alleen die nmē
des kindes. Eū du sultste seyde hij
sinē naem hyetē ihesus. Mer doe die
enghel tot ioseph quā so en seyde hij
hē niet alleē dē naem des kīdes mer
hij seyde hem mede die bedudighen
des names ihesus. wāt hi sal seyde
hi zijn volck ghesont makē vā haren
sundē. Voert die engelē die dē herdē
boetscapten die grote bliscap die al
dē volcke soude wesen. die seydē dz
hē een ghesontmaker ghe borē waer
dat crist9 die heer is. Dit oudzaget
mitten woerdē die paulus segt. ons
is gheopēbaert die goedtirēheyt eū
die mēscheyt ōses behouds ōses go
des. ¶ Wel te rechte so en heeft den
suetē name niemāt vā hē allē gezwe
ghē wāt so wast mi noet. wāt wat
soude ic anders begōnē hebbe als ic
hoerde dat die heer quam. soude ick
niet gheuloden hebbe als adā dede
inden paradise. die vloet doe hij dye
stemme des heren hoerde. mer hi en
coste den here niet ontulyen.
¶ Soude ic niet in mistroest gheual
len hebben als ic den here hoerde co
mē dyen ic sine ghebodē niet ghehou
den en hadde. wyens ghoedertiren
lancgmoedicheyt ic soe zeer misbru
ket hadde. dyen ic oec van sinen gro
ten weldaden alsoe ondanchaer ghe
weest hadde. Hoe mochte ons meer
der troest ende oec mede solaes comē
dan inden lueten woerde in de troes
telijcke redene. ¶ Hier om seyde hij
oec selue dat hij niet en waer gheco
mē om die warelt te oerdele mer om
die menscen salich te maken.
¶ Voert an gae ic mit goedē betrou
wen tot hem ende ic hebbe goedē ho
pe als ic hem bidde. want waer ōme
soude ic beārtet wesen als de gesont
maker selue comet in mynen huyse.
Hem alleen hebbe ic ghesondighet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wat hi mÿ wil vergheuē dat is ōge
uē wāt tis hem al wel gheoerloeft te
doen wat hi wil. Wil mÿ dan god
rechtueerdigen wie ſal mÿ ōdoemē.
of wie ſal die wtūcorē gods beſculdi
ghen. Weſet daer om blÿde dat hÿ
opter aerdē is ghecomē hi ſal nu vo
ert an bet te bidden weſen, want ſiet
hi is een cleyn kindekē geworđē. hÿ
ſal nu goet te ōſoenē weſen. Wye en
weet dat niet dat die kindekēs lich
telÿcken vergheuē dat hē misdaē is
Hyet willē wÿs niet cleyne achten
wÿ mogen mit cleynē dinghen hem
verſoenē. Je ſegghe mit cleynē dīgē
nochtās niet ſonder penitencie. mer
dat ōſe penitēcie zeer cleyn is die wi
moghen doen te rekenē teghens die
ewighe pine die wÿ mit ōſen ſundē
verdient hebbē. Wÿ zÿn arme men
ſchen eñ wÿ en hebben niet veel dat
wÿ moghen gheuē. nochtās ſoe ma
moghē wÿ mit dē ſeluē cleynē thegē
den almachtigē here ōſuenen iſt dat
wÿ willen. Al dat ic hebbe te ge
uen dat is dit onghevallighe lichaē
gheue ic dat. tis al ghenoech. Jſt nz
ghenoech ic doe daer toe zÿn heylige
lichaē wāt dat is oec minne eñ liefte
Wāt een cleyn kindekē is ōs ghebo
rē eñ een zoen is ōs ghegeuē.

O ghebenedide ghenadighe ende
alderghoedertierenſte here ic veruol
le dat al vā dÿ dat in mÿ ghebreket

Dit is ene ſuete ōſuenige eñ een ge
nuechlic voldoen. deſe verſuenighe
die ſchÿnt temael zeer licht. mer ſi is
zeer oerbaerlic. Tis ene cleyne beta
lighe mer ſi en is niet cleyn te achten
mer alſoe licht als ſi nv is ſoe zwaer
ſal ſi hier namaels weſen. Eñ alſoe
als daer nv niemāt en is hi en mach
hem tegēs gode ōſuenē. alſoe en ſal
cort hier nae nyemāt mogē verſuenē
noch oec mede ghenade vercrighen.
Wāt alſoe als ōs nu die barmherti
ghe ghoedertirenheyt godes ōtſiet
is bouē allē hope eñ oec mede bouen
allen onſen vermoeden. alſoe mogē
wÿ hier nae ōtwachtēde weſen dye
ſtrenghe rechtuaerdicheyt zÿns oer
dels.

Hier omme en wile nv niet ōſmaden
den die ghoedertire barmherticheit
godes wildÿ hier nae ōtgaē ſine ſtrē
ghe gherechticheit eñ thoerne eñ oec
mede onwaerdicheyt ende ſine ver
woetheyt. Here in dine ōtwoethe
dē en beſchelde mÿ niet. eñ in dinen
thoerne en beruſpe mi niet. Wāt op
datſtu weten ſoudeſt mit hoe groter
ſtrengheyt hi ten oerdel ſal comē. da
er om heeft hi ōs voer beweſen alſo
grote ghoedertirenheyt.

Wt der groter mildicheyt zÿnder
ōtheuige die ōs nv bewÿſet moegeſtu
merckē die grote ſtrencheyt zÿnder
nae volghendē wrakē. wāt ōghemetē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

is god in zÿnd ghererechtichept alſoe
wel als in zÿnder ghoedertirenhept
Groet eñ menichuoudich is hi ĩ ſinẽ
vergheuẽ. hi is oec groet eñ v̊uaerlic
in zÿnder wraken. Mer ſine groete
barmherticheyt eñ ghoedertirẽhept
heuet hÿ voer laten gaen ſop dat alſo
veer als wÿ ſeluẽ willẽ die ſtrenghe
rechtuaerdichept niet in ōs en ſoud̊
mogẽ vindẽ dz ſe wrake Eñ daerom
heeft hi ōs ſine ghoedertirẽhept vo
re bewesen. dat wi ōs ouermits hul
pe zÿnder ghoedertirẽhept ſoe v̊bete
ren ſullẽ. dat wÿ mit ghoedẽ betrou
wẽ ſine grote ſtrẽghe gherechticheit
moghẽ verwachtẽ. Daer om wolde
hÿ niet alleẽ opter aerden comẽ end̊
mẽſche werdẽ. mer hi woude oec me
de vādẽ mẽſchẽ bekent weſen ¶ Eñ
vā deſen bekenne ſoe is deſe teghen
woerdighe eerwaerdighe hoechtÿt
ghehieten epyphania. dat ſo vele be
dudet als opẽbarighe.
¶ Wāt huyden ſo zÿn drye edele eñ
heylighe conighen wt oeſtlant ghe
comen ōme te ſuecken die warachti
ghe ghebenedide clare zōne der ghe
rechtichept. wāt ſi v̊nomẽ haddẽ dz
ſi op gheghaen was daer mẽ vā leeſt
Spet enẽ mā. opgheghaẽ is ſinẽ name
¶ Huydẽ hebbẽ die heydẽſce conigẽ
aen ghebedet die nyeuwe vrucht d̊
maghet. volghẽde dat leydẽ d̊ nyeu
wer ſterrẽ ¶ Mÿn alderliefſte brue
ders is ōs dit niet een groet troeſt.
alſoe alſt was indẽ woerdẽ des pro
phete daer voer of ghesprokẽ is.
Die propheet hiet hem god te weſẽ
eñ die drye conighen al en ſeggen ſi
dat niet mittẽ mōde. ſi bewiſent mit
ten wercken. Wat doedi ghÿ conin
ghẽ wat doedÿ. Ai bedet ghi een ſue
kẽde kint in enẽ armẽ huyſeken dat
bewōden is in armelÿcke ſnoedẽ do
kerkens Meendi dat hÿ god is. god
is ĩ ſinen heylighẽ tempel. eñ ſinen
ſtoel is inden hemel. eñ ghÿ ſuect hẽ
indẽ ſtalle eñ oeck mede inden ſcoet
van zÿnder moeder. Ende wat doet
ghÿ dat ghÿ hem gout offert Is hÿ
een conic waer is zÿn coniclÿcke ſael
eñ zÿn conicliÿke troen. eñ oec mede ſi
ne coniclÿcke ghesinde. Is deſe ſtal
zÿn ſael eñ is deſe ſcamel cribbe ſinẽ
coniclÿcken throẽ. eñ zÿn ſine ghesin
de ioſeph eñ maria die eerbare reyne
oetmoedighe maghet. ¶ Hoe zÿn de
ſe wÿſe mānẽ aldus dwaes ghewor
dẽ dat ſi aẽbedẽ een cleyn ongheach
tet kindekẽ. dat meer ſcheen v̊ſmaet
te weſen beyde om ſine ionchept eñ
oec mede om die armoede zÿnder ou
derẽ. ¶ Brueders ſi hebbẽ deſe
ſalighe dwaeſe ſalicheit aen genomẽ
op dat ſi die godlÿcke wÿſchept ver
crighẽ mochtẽ. Die ſalighe troeſter
die heilighe gheeſt leerde hem al doe
dat die apoſtel nae predicte. Hoe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wye dat ſalichlicke wijs wil weſen die werde eerſt dwaes op dz hi wijs moghe werden. want om dat dye werlt ouermits hare wijſheit die godlike wijſheit niet bekinnē en cōſten ſo heeftet gode behaghet ouermits die prekighe die ghelouē willē ſalich te makē. ¶ Lieue brueders was daer niet ſorghe voer te hebbē dat die wijſe mānē gheſchādaliſiert ſoude werden eñ menē dat zij bedroghē waren doe ſi ſoe grote ongheliicheit ſaghen Sij quamē eerſt tot die coniclike ſtat daer ſi den conīc meendē te vindē die doe was gheborē eñ vā daer wordē zij ghewesen tot een cleyn ſtedeken. Si comē daer eñ gigen in ene ſtallige eñ vinden daer een cleyn kideke i doeken ghewōden Die ſtal en ſtinket hem niet toe eñ zij en ſtoten hem niet aen die ſnode doeckeren ſi en vōwerden niet dat ſuyckēde kidekē. Sij vallen daer voer neder ſi eerēt als eē conīc ende ſi aenbeden hem als god. ¶ Sonder twijffel die hem ſoe verr ghebrocht hadde die ghaf hem oec i hoe ſi doe doen ſouden. Ende die hē vā buytē ouermits der ſterrē leyede die leerde ſe oeck mede vā binen.

¶ Deſe opēbaringhe die heeft ons die glorie deſer hoechtijt ghemaket. ende die ere ende die grote waerdicheyt die de heydenſche conighen onſen lyeuen heer doe bewiſeden heeft deſe hoechtijt eerwaerdich gemaket allen ghelovighen ghoeden kerſtenē menichen. Ende niet alleen deſe opēbaringhe mer oec mede noch een ander als wij vā ōſen vaderē ē ctāghen hebbē. beghaetmen huyden ind heyligher karcken. al waſt dat ſi langhe nae deſen geſciede men geloeft noch tās dat ſi op deſen dach gheſciede. Wāt doe ōſe lyeue heer dertich iaer out was ghewordē na dē vleyſche. die in zijnder godlijcker moghentheden hi ſelue is ende ſine iaren en ghebreken niet. eñ hi mit dat ghemeene volck tot iohannes doepſel quā. als of hi een ander ghemeen menſche ghe weeſt hadde. die alleen vrij was vā allen ſunden.

¶ Wye ſoude doe ghelooft hebben dat hi godes zoen hadde gheweeſt. ende oec mede een heer der moghentheyt. ¶ O ghenadighe heer iheſu criſte ghij verootmoedighet harde zere ende verhuedet v mer voer iohannes en muechdij v oec me verhuede. Is hi niet die doe ghi noch ongheboren waert v bekende noch ongheborē. Is hi niet die door twee wandē als uwer beyder moederē lichamē v bekende. ¶ Eñ want hi doe noch niet ſpreken en mochte ſo bewijſede hi v toecoemſte mit veel wōderlijckē eñ ōghehoerde vrolicheden. ¶ Mer nv ſegt die heylighe ewangeliſta dz iohannes iheſum ſach tot hem comen ende hij ſprack. Siet dit lam godes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

siet de afnemet die sundē der warelt
Sy et hem die den sunden reyneget.
ende die oec mede daer omme inder
warelt i dat ellendige dal der tranē
is ghecomen dat hij die vuyle verou
de onreynichedē onser sundē schoen
ende reyn maken wille Eñ al had
de die heylighe man sinte iohannes
sulcken ghetuych van hem ghegeuē
hij woude nochtans al lijcke wel vā
hem ghedopet wesen. Eñ iohannes
die was veruaert eñ hij beuede.
Want hoe en soude een mensce niet
veruaert wesen aen te tasten dat hei
lighe houet godes ¶ Ick segghe dat
houet dat die heylighe engelen aen
beden. eñ alle die hemelsche mogent
heden in alsoe zeer groter waerdiche
den hebben. eñ daer oec mede al die
pricen der hemelen voer beuē. O he
re ihū criste waer om wildij gedopet
wesen wat noet is v dat dopsel. die
al ghesont is behoeuet die medicine.
Eñ die ouer al reyn is behoeuet die
des wasscēs waer vā mach v enighe
sunde comē dat v die doepe noet sou
de wesen. Solde si v comē vā vwen
vader Ghi hebt enē vader mer die is
god eñ ghij zijt hē ghelijck god vā go
de eñ licht vā dē lichte Ende wie en
weet dat niet dat i gode ghene sund
vallē en mach Of soude v die sunde
comen vā vwer moeder Ghi hebt eē
moed mer si is eē reine maghet wat
sunde soude ghij vā haer moghen cri
ghen die v sond sunde ōtfenc end be
houdē hare iōcvrouschap v baerden.
wat vlecke mach dan hebbē dat ōbe
vlecte lam. Johānes seide hē toe Ic
sal vā dij ghedopet werdē ende du
comste tot my ¶ Siet hier grote oet
moedicheit aē beidē siden. mer daer
en is nochtans ghene ghelijckenisse
want hoe en soude eē mēsche hē niet
v̇oetmoedighen voer den oetmoedi
ghē gode Ihes9 seide hem laet di nu
ghenughen want dus hoertz ōs toe
alle gerechticheit te v̇vullē Johānes
liet hem segghē eñ was gehoersaem
eñ doepte dat lam godes eñ wiesch
die wateren.
¶ Broeders wij zijn ghewasscē nz
hij wāt hij en behoefde gheens wasschēs.
cēs. mer tot ōsen behoef zijn dye wa
zeyn ghemaket. ¶ Bij auōturē du
en gelofste niet den getuyghe dat io
hānes van hem geuet want hij is eē
mensche eñ hij mach di licht suspect
wesen wāt hij zijn neue is daer hi ge
tuych van gheuet Hoer dā een ād
ghetuyh dz noch veel meerder is als
dat ghetuycg van der duuen Eñ die
en betaemde soe niet qualike dat die
duve ghetuych geuen soude van dē
lāme wāt daer en is gheē dier dat dē
lāme bet ghelijket dan die duue. end
dattet lam is onder den dyeren dat
is die duue onder den voghelen.
¶ Beyde zijnt onnosele beestkens.
eñ beyde zijn si saftmoedich eñ sim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

pel Wat mach soe vry wesen vā aldē
quaethey t als dat lam eñ oec die du
ue . Niemāt en cōnē hi misdoen noch
wee doen. Mer op datstu niet eñ seg
ghest datter bij gheualle soe ghesciet
is dat die duue daer quam. siet ende
hoer dat ghetuych des vaders. wāt
god alder moghentheit heeft hem v̄
thoent. eñ die ghebenedide almachti
ghe heer ouer veel wateren. Die stē
me des almachtighen vaders wert
daer ghehoert segghēde aldus . Dit
is mijn ghemīde zoen daer mij wel ī
behaget. Waer lie dit is hi daer niet
in en is dz dē vader mach mishaghen
daer sine grote moghenthept vā ver
torēt mochte werdē. wāt hi segt self
dat hem behaget dat doe ic altoes .
hem suldi horen . ¶ Spet here ihesu
spreket doch nu . hoe langhe suldij
zwighen eñ hoe langhe suldij v ver
hueden. Ghij hebbet zeer langhe tijt
ghezweghen . eñ te mael zeer langhe.
Nv hebdij dach oerlof te spreken vā
uwen heilighen ghebenedidē hemel
schen vader. Hoe lange suldij v dpe
de wijscheit eñ oeck mede die cracht
godes zijt bedeckē als of ghij eē ghe
meen mensche waert.

¶ Hoe langhe suldi edele conic des
hemels eens tymmermans zoen ghe
hieten wesen eñ ghewaēt vādē men
schen . Als die ewangelista lucas tu
ghet dat hi ghewaēt was vādē mē
schen te wesen iosephs zoen . O oet

moedichept die duechdē xpristi . hoe
zeer bescaemdi die ydelhept der ho
uaerdien. Jck weet een luttich of ic
laet mij duncken dat ic wat weet . eñ
dat selue en can ic niet zwighen. endē
onscamelicken ende oec niede onwij
selicken vermete ic mij te sprekē . eñ
mij seluē te toenē . eñ ic ben ghereinge
berept ander menschen te leren. endē
traech wat ghoedes te horen .

¶ Eñ doe cristus ihesus die ewighe
ghebenedide wijschep t godes soe lā
ghe ghezwegen hadde verhuede hij
nochtans hem seluen . Hadde hi āxt
voer ydel glorie Hoe mochte gi voer
ydel glorie beanxtet wesen die daer
die gheware glorie des vaders is .
Nochtans hadde hij daer anxt voer
mer niet hem seluē mer ōs hadde hij
anxt daer voer want hi wist wel dat
tet ōs noet was ōs daer voer te hue
den. Aldus so zweech hi ōs. mer mit
sinē zwijgen soe leerde hi ōs zwijgē.
Eñ al zweech hi mitten mōde hi leer
de ōs mittē werckē. Eñ dat selue dz
hi nae leerde mittē mōde dat roept
hij nu mit sinen exempelen. Leert vā
mij want ic saftmoedich ben eñ oet
moedich van herten . Want vander
kintschept ōs heren hoert mē zeer lut
tich hent totten sinen dertich iaren
toe Mer nu voert aen en mach hij nz
schulen. want hij ald9 openbaerlike
bewesen was van sinē vader. ¶ In
zijnder eerster openbaringen toende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

hi hem den menschen mit zijnder ioēe
vrouwelijcker moeder. wāt scamel
heyt hoert beyde den kynderē ende
den maechden toe.

¶ Oeck vintmen noch inden ewan
gelio sine derde openbaringe dyemē
mede inder heyligher kercken hup
den beghaet. Onse heer was ghe
noet totter bruloft. eū doe daer wijn
ghebrack doe hadde ōse heer medeli
dē mit hē om dat si bescaemt schenen
te wesen. eū hi ōwādelde doe daer
dat water in wijn. eū als die ewan
gelist daer van tughet soe was dat
een beghin zijnder teykenē.

¶ Siet mijn wtuercorē zeer ghemī
de lyeue brueders aldus heeft hi in
zijnd eerster openbaringhe hem ghe
toet een waer mēsche doe hi als een
cleyn kindekē zijnder moeder borstē
suech. In zijnder āder opēbarige be
wiset dat ghetuych zijns vaders dz
hij die warachtige ghebenedide zoen
godes is. Inder derder openbarīge
wort hij bewesen warachtich god te
wesen. die mit sinen ghebode die na
tuer der dingē mocht verwāderē. Eū
mit aldꝰ vele ghetugē so werdet hū
dē ōse ghelone ghestarcket. mit aldꝰ
menige bewisinge soe wort ōs hope
vermeerdert mit aldꝰ vele exemplē
soe werdet vuerich ghemaket onse
liefde ende mynne. Amen.

¶ Vā dryerehande openbaringe ōs lyeues heren ihū xpristi onses ghebenedidē ghelouemakers.

Sermoen. ij.

Wi lesen vā dryerehāde open
baringhe ons lyefs here ihe
su cristi die alle drye op enē
naemkōdighen daghe warē gesciet
mer niet in eender tyt. daer die and
de vādē dryen zeer wōderlic was.
eū die derde noch veel meer wōder
lijcker was. mer die eerste noch al ve
le meer te verwōderē was. ¶ Dat
was een groet wonder dat onse heer
dat water in wijn verwandelde.
Oeck mede was groet wonder dat
iohānes alsulckē ghetuych van ōsen
here ghaf eū niet alleen iohānes mer
die heylige gheest in ghelijckenissen
der duue. eū daer thoe die stēme des
vaders. Mer dit is aldermeest te ōwō
derē dat die heidēse conīgē ōsen here
also bekēdē wāt dat si hē bekēdē wa
rich god te wesē dat bewesen si daer
mede dat si hē als waer god aēbedē.
Sij bewijsedent oec daer mede dat si
hem wyroec offerden datmē alleen
gode te offeren pleget. Eū niet alleē
en bekenden si hem warachtich god
te wesen. mer oec mede een coninck

dat si daer mede bewesen dat si hem
ghout offerden. ¶ En i allē desen
en is hem oec ymmers niet ōbekent
gheweest dat grote waerde heylige
sacrament. eñ daer so bewiseden de
se heydensche coninghē mitter mirrē
die si hem mede offerdē dat hÿ oock
mede sterffelÿck was.
¶ Dese drye heydensche coninghen
die aenbeden ōsen lieuē ghenadighē
here ōsen ghesōtmaker. eñ si offerdē
hem hare gheestelike ghauē. doe hÿ
noch een cleyn kint was eñ zÿnd mo
eder borsten soech. Mer ghÿ wÿse
mānē waer is die costele purpur cley
dinghe des conighes Sÿn si dat die
snoede doeckerē daer hi in gewōden
is. eñ is hi een warachtich coninck
waer is dan sine coniclÿcke croene.
mer waerlÿcke ghÿ siet hem in dyer
cronē daer hem sine lieue eñ zeer ghe
minde ghebenide moeder mede croē
de. eñ dat indē sacke zÿnd sterffeliche
dē. vā welcken sacke die lieue goedti
ren here seyde doe hÿ verresen was
tot sinen vader. Du hebste minē sac
te snedē eñ du hebsten mÿ ōme geda
en mit groter blÿscap. Ghaet wt ghi
dochterē vā sion eñ siet dē conic sala
mō ind cronē daer hem zÿn moed me
de gecroēt heuet. Ghaet wt ghÿ ēgel
sche craften ghÿ burgers der hemel
scher stat. siet aen uwē conic mer i on
ser cronē. eñ oec mede ider seluer cro
nē daer hem zÿn moeder mede ghecro
ent heuet. ¶ Mer dese wellustē en
hebdÿ aldꝯ lāge nz gehad eñ dese sue
richeyt en hebdÿ tot desez tÿt toe nz
ghesmaket. Ghÿ hebt altoes teghen
woerdich sine hoge mogētheit. mer
sine groete oetmoedicheit en hebdÿ
tot desen dage toe niet ghesien.
¶ Daer omme soe ghaet nu wt end
siet den conic salomō in zÿnder cronē
daer hē zÿn moeder in ghecroēt heeft
Doch die hemelsche burghers en be
houē ōse vmanighe niet. wāt si zÿn
ymmers die ghene die altoes beghe
ren i hem te scouwen. Wāt hoe hem
sine grote moghētheyt kūdigher is.
hoe hem te meer sine groete oetmoe
dicheit vele duerbaerder eñ oeck me
de begheerlicker is.
¶ Daer omme al ist dat wÿ meer sa
kē d vrolicheit eñ d blÿschap schinē
te hebbē. wāt hi ōs geborē is. ende
oeck mede wāt hÿ ōs ghegeuē is. eñ
nochtās soe voercomē si ōs eñ si ver
manē ōs dat wÿ blide sullē wesen.
Dat bewÿset wel die heylige engel
die dese grote boetscap dē herdekēs
botschapte daer oeck mede was ene
grote schare des hemelschē heers.
¶ Hier omme soe segghe ick. wÿ chō
ghÿ waerlike sielē die noch zeer crāc
ende teeder zÿt. ende daer omme soe
muechdÿ bet dochterē werdē ghehie
tē dā zonē. wāt ghÿ luttel starcheyt
eñ ghene mānelicheyt i v en hebbet.
Ghaet wt ghÿ dochteren van syon.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ghaet wt vanden voelen des vley
sches totter v̄staendenisse der sielen.
ghaet wt vād′ dȳ̄sterlicheyt der
gheestelijcker verstandenissen. Gaet
wt van uwē lande eñ vā uwen ghe
slachte. eñ vanden huyse uwes va
ders eñ besiet den coninck salomon.
want anders en salt v niet seker we
sen hem te sien als enē rechter.
¶ Wāt die selue die nu salomon is.
dat is vreedsaem is in deser ellēdich
heyt. die sal een scarp rechter wesen
indē daghe des oerdels. eñ hi is ꝑdi
da dat is die gheminde des heren ī
dē ewighē rijcke der hemelen hier bo
uen inder ewicheyt daer hem die en
ghelē te louē eñ te dāckē zijn bereyt.
¶ In deser ellendicheyt is hi sacht
moedich eñ oec mede zeer vredelijck
Inden oerdel is hi rechtuaerdich eñ
veruaerlijck. mer in sinē ghebenedy
den ewigen vruechdeliken rijcke is
hij glorioes eñ wōderlijck.
¶ Daer omme ghaet wt eñ besyet
dē coniek salomō inder czonen daer
hem zijn moeder mede ghecroent he
uet. wāt ouer al is hi conick. Eñ al
en is zijn rijcke niet van deser vergāc
kelijcker warelt hi is nochtās oeck
mede een groet machtich conic in de
ser warelt. Wāt doe hem ds keisers
richter pylatus vraghede. bistu een
coninck. doe ātwoerde hi hem eñ hij
seyde. Ic bin daer om gheborē eñ in
deser warelt ghecomē.

¶ Aldus mijn aldˀliefste eñ zeer ghe
minde broeders is hi hier een coninc
eñ een regeerder der zeden. Indē oer
del es hi een onderscheyder der ver
diensten. mer indē rijcke is hij eē ghe
uer der glorien. eñ oec mede der ewi
gher louē ¶ Ghaet dā wt ghij doch
terē van syon eñ besiet desen coninc
inder czonen daer hem zijn moeder ī
ghecroent heuet. inder cronē onser ar
moeden. inder cronen onser onsalich
heit ¶ Hi is van zijnder stiefmoeder
ghecroēt mit eē doernē czone dz wel
hieten mochte ene czone der onsalich
heyt. Mer vā sinē ghesinde sal hi ge
croēt werdē mitter czonē der gerecht
ticheyt. als die enghelē wtgaē sullē
eñ sullē of nemē vā sinē rijcke allen
scādeu. als hi ten oerdele comen sal
mitten oudesten zijns volkes als de
ōmeghanck der warelt vechtē sal te
ghens die onsinnighen. Oeck wert
hij van sinē vader ghecroent mitter
crouē der glorien. als inden salm ge
screuē staet. Met glorien eñ mit eren
hebstu hem ghecroent. Syet hē ghij
dochterē van syon inder czonē daer
hem zijn moeder in ghecroent heeft.
Ontfāghet waerdelijckē die czone u
wes cleynē coninghes. die om uwē
wille cleyn ghewordē is. eñ hē mit
desen dryen conighē sine grote eñ eer
waerdige oetmoedicheyt. welcker ī
nicheyt haers ghelouē v huydē voer
gheset wert tot een exempel.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Wyen ſullen wij deſe mānen mo
ghen ghelijcken of wye ſal hē mogē
ghelijc gherekē werdē. Dye ic aen
den gheloue des moerdenaers dye
mit onſen here ghecruuſt was. of dz
beliden des ridders cēturio. in dyen
ſchynē deſe conighen bouē te ghaen
dat onſe heer doe ſiende bekendē en
de bekēdē veel miraculē hadde geda
en. eñ oec vā veel menſchen bekendt
eñ aenghebedet was.
¶ Laet ons nv aenmerckē mijn lieue
eñ zeer ghemīde broeders die woer
dē die ſi ſeydē. Die moerder riep an
den cruce. here ghedēcket mijnre als
ghij comet in v rijcke. ¶ Sal hi dan
ouermits die pine des cruces ghaen
ī zijn rijcke. Wye hadde dij dat ghe
leert dattet noet was dat xpiſtus li
den ſoude. eñ ſoe ghaen in zijn rijcke
Eñ cēturio hoe bekenſtu mij. Doe hi
ſach is daer gheſcreuē dat hi al ropē
de ſine gheeſt op ghaf ſeide hi. waer
licke deſe mēſche was die zoen gods
¶ Dit was een wōderlic dinck end
waerdich alles verwōderens.
Daer omme ſoe bidde ick v merket
eñ ſiet hoe verborghen die gheloue
is. ende hoe clare oghen dat ſi heuet
Ouermits deſen gheloue ſoe werdt
die zoen godes bekent als hi noch ſu
ghet zijnder moeder borſten. Oec da
er hi hāghet in den cruce. eñ daer an
ſteruet. Wāt ſiet die moerder beken
dē hāghende an den cruce. mer deſe
drye conigē bekēdē hem wel idē ſtal
le. eñ oec mede ī zijnder lieuer ghebe
nedider moeder ſchoet ¶ Die moerd
bekēde hem dz hi die zoē des almach
tighē godes was. die daer henc ghe
naghelt aēden cruce. mer die conigē
die bekēdē hem doe hi ī doeckerē ge
wōdē was. Cēturio die bekēde hem
dat hij leuēdich god was ī dyen dat
hij hem alſoe ſach ſteruē. eñ die coni
ghē die bekēdē hem almachtich end
gheware god te weſen ī die crācheit
eens tederē kindekēs Die cēturio be
kēde dē almachtighē godlickē gheeſt
te weſen doe hi dē gheeſt op ghaf.
Deſe conighen bekēdē dat ewijghe
woert godes inder formen eens ont
ſprekelijckē kindes. Wāt dat ſelue
dat die moerdenaer an dē cruce end
die cēturio voer dē cruce mit woerdē
beliedē vā ōſen heer. dat beliedē die
heylige drye conigē mit harē gauē.
eñ ooc mede mit harē offerhādē.
¶ Die moordenaer beliede hem een
conic te weſen. cēturio ſeyde hem te
weſen een zoen goods. eñ ooc een mē
ſche. Eñ alle deſe drye machmen v̄
ſtaē indē dryē ghauē die de conighē
ōſē lyeuē heer offerdē. dan dat ſi in
dyē dat ſi hē wyrooc offerdē bewiſē
dē ſi nz alleē dat hi die zoē gods was
mer dat hij god was.
¶ Jc bid v dair omme mijn aldlieffſte
wtūcorē brueds laet ons pinē te hul
pē te comē die grote mynne dye ons

die almachtighe god bewesen heeft
Die grote oetmoedicheyt die hij om
onsen wille aē genomē heeft. eñ dye
grote goedtirēheyt die ōs in zijnder
oetmoedigher mēschept geopēbaert
is. ¶ Claer ōs dācbaer wesen ōsen v̄
losser eñ ōsen middelaer doer wyen
ōs kūdich gewordē is die goede gō
sten die ōse hemelsce vader tot ōs he
uet. Wāt wij bekennē claerlic wt al
lēdesen dat hi so grote liefde tot ons
heuet dat wij wel mit goedē betrou
wē mogē seggē Wij lopē so. niet als
ōseker. Wāt sonď twijffel sulck is
dat hert des vadˀs tot ōs als hi ons
volcomelic bewesen heuet dye vten
hertē des vadˀs tot ons hier neder is
ghecomen.

¶ Itē noch vander seluer hoechtijt der heyliger dryer coningē.

Sermoen. iij.

HEt dūcket ōs wel nut we
sen na der gewoētē die wij i
anderē hoechtidē pleghē te
houdē die saken der hoechtijt v te be
dudē. Somwilē sprekē wij v teghēs
die ōduechdē eñ ghebrekē. eñ die ma
nier vā sprekē is zeer oerbarlic. mer
het betaemt bet op anderē tidē vā al
sulckē digē te sprekē dā optē groten
hoechtidē. Wāt dā behoertet bet vā
dē grotē hoechtidē te sprekē. op dat
wij wetē mogē wat die hoechtidē be
dudē. eñ op dat ōse begeertē daer vā
tot innicheit mogē ōtstekē werdē.
Wāt hoe cā een mēsche vyerē dat hij
niet en weet wat dat is. eñ hoe con
di dat ghewetē mē en segget v.
¶ Hierom en sullent die wijse brue
ders niet qualic nemē als wij den on
wisen ende den simpelē wat te moet
ghaen. soe als die reden der liefsten
wel eyschet. Ick gheloue dat si niet
deruen en sullen die ghoede ghenoe
ghelijcke spijsen die si begheren als
zijt ghoedertierlijcke lyden datmen
den simpelen als den ghemenen gro
uen volcke eerst ghemene ende oock
mede groue spyse voer rechtet. Endˀ
dit ghesciet alsoe als si wt brueder
lijcke liefde ghoedertirēlijcke lyden
dat den simpelen wat ghesegt wert
dat hem vā hem seluē dūcket dattet
hē gheen noet en waer te horen dat
nochtans den anderen wel noet is.
hem seluen sullen si nae die stuckkēs
verghaderen die hem wel nut sullen
wesen. als si als reyne beestkēs wijs
selijcken connen edercauwen dat si
ghehoert hebben. Ende soe sullen si
daer noch vele in vynden daer si van
ghespijst sullen werden. dat hē oeck
wel smaken sal. daer die simpelen nz
op ghemercket en hadden. ¶ Dese
teghenwoerdighe hoechtijt heeft ha
ren name vā der openbarighe. Wāt
epyphania dat een grykes woert is
dat bedudet in duytsche openbaren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Eñ vã deser dryerhãde opēbarighē
ōs liefs herē ihesu xpristi begaetmen
hudē hoechtijt ider heyliger karckē
als wij vã onsen voer vaders hebbē
ōtfāgē. Wāt hudē is ōse cleyne cō.
die noch niet menighen dach out en
was. ouāmits eend sterrē dē heydenē
gheopēbaert. ¶ Op desen seluē da
ghe vã hudē doe hi nae zijnder men.
scheyt dertich iarē out was. die nae
zijnder godheyt die selue is eñ sinen
iarē en sullē niet ontbrekē. so is hi on
der die scharē des ghemeynē volkes
onbekēt ghecomē tot iohānē om van
hē ghedoept te werdē i die iordaen.
daer hi ouāmits dat getuych des va
ders vādē hemel gheopēbaert wort
wye hi was. ¶ Op desen seluen da
ghe alsmen segt vã huydē wort ōse
heer mit sinen discipulen ghenodet
totter bruytloftē. Eñ doe daer dye
wijn ontbrac v̄wādelde hij dat wa
ter mit enē wōderlijcken teyken vã
zijnder godlijcker moghētheyt indē
wijn. ¶ Mer ōs is vele ghenuech
lijcker vāder opēbarighē ōs liefs he
rē te sprekē die in zijnder kyntscheyt
is ghesciet. Wāt dese schijnt wel alō
suerst te wesen. ende vã dyer is hier
nv aldmeest dese hoechtijt.
¶ Alsoals wij vter lexē des heiligē
ewāgelijs hebbē gehoert zijnder hu
dē drye conigē vtē oestē lāde te iheru
salē gecomē. Eñ wel te rechte zijn si
vtē oestē gecomē dye ōs dē nyeuwē
opghāc der zōnē der gherechticheyt
boetschaptē. die al die warelt verbli
den mit der begheerlijcker nyeuwer
marē. daer alle ghoede herten hem i
verblijden eñ v̄blijt werdē. Mer die
ongevallige iodē wāt si dat licht ha
teden soe zijn si vanden claren schine
des nyeuwē lichtes noch vele meer
verdonckert. end haer ogē zijn noch
blinder ghewordē dā si te voer wa
ren. ¶ laet ōs nv horen wat dese co
ninghen die vten oestē comen ōs seg
ghen. Waer is hi seydē si die ghebo
ren is die coninc der ioden. Siet hoe
vaste waren si inden ghelove ende si
en twijfelden oec niet. wāt si en vra
gheden niet of daer sulc een coninck
ghebozen waer. mer niet twijffelēde
vragheden si waer hij waer die daer
ghebozen was die coninc der ioden.
¶ Als herodes die coninck hoerde
datter een coninck der ioden was ge
boren soe wert hij zeer bevaren. wāt
hij hadde anxt dat hij vten rijcke sou
de werden verdreven daer hi onghe
rechtelijcken in sat. Dat en was geē
wōder dat herodes in deser saken v̄
disturbeert was mer dat iherusalem
die stat godes die een schouwē des
vreden bedudet aldus zeer mit he
rodes ghedisturbeert was. wye en
soude hem des niet zeer verwonderē
¶ Hyer wt mercket hoe scadelic dat
tet is dat quade bose mēschē groten
macht hebben. want als dat hoeft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

quaet eñ boes is so maectet al die an
der leden deelachtich zijnd boescheyt.
¶ Tis claerlicke eē onsalighe stat daer
herodes conic ouer is. want alle die
stat sal deelachtich wesen der boesche
den haers conics. eñ si sal altesamen
beruert eñ ōdisturbeert werdē tottē
opgāc der nyeuwer salicheyt. Ic be
trouwe indē here. dat herodes ouer
ōs i gheēder wijs regnerē en sal. al
waer dat sake dat hi al mede ond ōs
waer dat god nochtās ōbiedē moet
Wāt dat is herodes boescheyt ende
die wreetheyt der gheender die van
babilonien zijn. dat zijt al willen do
den eñ ōderuē watter nyeuwes ghe
borē wert dat gode toe behoert. end
mittē conic pharo die cleyne kynder
vā israhel al willē dodē. ¶ Caemter
yet voert dat dyenē soude totter do
ghedē eñ totter ewigher salicheyt
daer die gheestelicheyt mede gestarc
ket mochte werdē. soe wye hē daer
tegēs set eñ dat hinderē wil alsoe ve
le als hi mach. sond twijffel alsulcke
menschē doē als die vā egiptē deden
die al dē kinderē vā israhels geslach
te woudē dodē. ymmer si ōuolgē on
sen ghesontmaker als hi eerstē is ge
borē. ¶ Mer laet ōs voert sprekē vād
historiē die wi voer haddē genomen
Ic meen isser yemāt die hē i deser sa
kē yet sculdich kent dat hi hē voert
meer sal beterē. eñ op dattet hē nz en
ghaet alst herodes is ghegaē soe sal

hij hem huedē alsulc te wesen als he
rodes was. ¶ Doe die heydensche
conighen aldus vrağheden na dē co
ninc der iodē. ende herodes vanden
scribē eñ dē meesters der euwen be
gheerde te wetē waer xpristus na in
hout der scriften soude werden ghe
borē. so noemdē si die stede daer die
propheten vā gepropheteert haddē
Eñ als die conigē voert vā daer wa
rē gegaē eñ die iodē lieten wesen soe
ghinc die sterre hē voer die si indē oes
tē lādē haddē ghesiē ¶ Hier wt wer
det ōs gegeuē te ōstaen doe si dat he
melsce teykē ōlorē doe raet vanden
menschen sochten. Want doe si hem
totten menschen keerden doe en wa
ren si niet waerdich enich teykē van
gode te ontfanghen. daer om so vroe
als si hem van herodes ende oec me
de vāden menschen keerden soe zijn
si van gode mit zeer groter blischap
pen verblidet. want die sterre ghinc
hem voer hent totter steden thoe da
er si dat kindeken vonden ende daer
bleef si staen ¶ Ende si ghinghen in
dat huys ende si vonden daer eē kin
deken mit zijnder moeder. Ende si
vyelen voer hem daer neder ende aē
beden dat kint. ¶ Waen coemt
v dit ghij vreemde mannen. Want
in alle den volcke van israhel soe en
vynden wij nyet alsoe groeten ghe
loue. En werdet ghij niet weder ste
ghen van dyer snoeder woninghen

des stalles daer ghij dit kynt vīdet.
noch vā d armer wy:gē der cribben.
En scādalizeert v niet die arme moe
der des kyndes. noch dat cleyne su
ghende kindekē. ¶ Sij loken haren
schat op segt die ewāgelist en̄ offer
den hē haer ghauē gout wijroec end̄
mirre. Haddē si alleen gout geoffert
so soudemē bij auōturē wel gedocht
hebben dat si der armer moed̄ haddē
willē te hulpē comē. daer si haer clep
ne kidekē mede op mochte voedē.
Mer nv si te samē gout wijroec ende
mirre offerdē daer bij bewesen si me
de dat mē se gheestelijc sal v̄staē Dat
gout hoert sondlighe totter rijchept
deser warelt. ¶ Aldus hebbē wij al
le gode mit zijnder gracien dat gout
gheoffert i dpen dat wij om sinē wil
le volcomelic ouer hebbē ghegeuē al
le tijtlicke ghoedē. Voert soe is ons
noet wāt wij volcomelijc alle tijtlike
digē v̄smaet hebbē dat wij mit groe
ter vuericheyt die hemelsche ghoedē
sullē sueckē. en̄ soe offeren wij gode
welrukēde wijroeck. bij welckē wij
roec als wij lesen i apocalipsi die ge
bede der heplighen beteykent zijn.
daer die propheet indē salm vā segt
Mijn ghebet moet als wijroec voer
dinen oghen op ghaen. So lesen wij
oec mede op een ander stede dat des
rechtuaerdighen mensches ghebet
die hemelen doer ghaet. ¶ Brueders
weet dat ic niet en segghe alder men

schen ghebet. mer alleen dat heylige
ghebet des rechtuaerdighen mēsces
Want die zijn oren of keert ende en
en wille nyet horen die euwe dat is
die wet godes. zijn gebet is v̄smaet
vā gode Wiltstu wesen eē rechtuaer
dich mēsch en̄ dijn orē niet of keeren
van te horen gods ghebodē op dat
hij zijn oren niet of en keert vā te ho
ren dijn ghebet soe is dij noet datstu
niet alleen die warelt en versmadest
mer datstu oeck dijn vleysch castiest
ende onderdanich makest onder dē
dyenste des gheestes Want die ghe
ne die ghesegt heuet. Ten si dat een
mensche ouer gheuet al dat hi heeft
soe en mach hi mijn discipel niet wer
den. Ende op een ander stede segt
hi. Wiltstu volcomen wesen soe gāc
ende v̄coep al datstu hebste end̄ ghijt
dat den armen ende coem end̄ volge
mij nae. Die selue segt oec op een an
der stede Soe wye dat nae mi comē
wil die versake hem seluen ende hij
boer op zijn cruce ende hij volge mij
nae. dat die apostel soe exponeert.
dat alle die ghene die xpristo thoe be
horen die hebben haer vleisch gecru
cet mit allen sinen ondoechden ende
quade begheerlicheden. ¶ Aldus lye
ue brueders sal ōs ghebet twee vlo
ghelen hebben. als die warelt te ver
smaden ende dat vleysch te castiē. en̄
daer en sal gheē twijffel an wesen tē
sal alle de hemelē doer gaē en̄ sal als

de roec dēs wiroecs opgaē voer gode
Wāt so sal gode ghenaem wesen ōse
sacrificie eñ offerhāde als wŷ mittē
golde eñ mittē wŷroec die mirre me
de offeren. welke mirre al is si te ma
le bitter si is nochtās zeer nut eñ ont
houdet dat doode lichaē wel dattet
niet en sticke. eñ dat doot is ouūmits
die sunden dattet niet meer eñ meer
daer in en ōvuyle eñ ī allē ōduechdē
eñ onreynichedē. ¶ Jc hebbe nu mz
cortē woerdē ghesegt hoe dat wi na
sullē pinē te volghē der drier conigē
offerhāde. Nv voert wāt dit ene opē
barige hiet te wesen. soe behoertet
wel dat wŷ aēmerckē wat hier gheo
penbaert wert. Sōdē twŷffel als die
heylige apostel sinte paul9 segt so is
ōs gheopēbaert die goedertirēheyt
eñ die mēscheit godes ōses beholdēs
wāt siet ald9 staet daer indē ewāge
lio. doe die conighe ghīgē ī dat huys
vōdē si dat kint mit marien zŷnder
moeder. Die ioncvrouwelŷcke moedē
hadde dat ioge kindekē op harē sco
et. Wat merckē wŷ hier in dan dz hi
warachtelike mēscelicke natuer had
de aēghenomē. Eñ dat dit cleyne kī
dekē aldus mit zŷnder moeder wert
gheuōdē. wat wert daer in bewŷst
dan dat hi waer mēsche was eñ eēs
mēschē zoen. Voert ī die anđ opēba
righe daer wŷ voer van ghesegt heb
ben. siet hoe dat hŷ openbaerlicke in
den ghetuyghe der vaderlŷckre stē
men die zoen godes bewesen werdt
als die hoghe hemelen hem gheopēt
werden. ende die godlŷcke troester
die heylighe gheest daer neder coēt
in lichamelŷcker formen als eē dūue
eñ die stemme des vaders daer wert
ghehoert Dit is mŷn lieue zoen daer
mŷ wel in behaget. ¶ Tis opēbaer
ghenoech ende daer en is oec niet an
te twŷffellen dat die zoen godes oec
mede god moet wesen. Want dyer
menschen kinder dat zŷn menschen.
ende des ghelŷckes soe ist oec mede
van allen anderen dyeren. Nochtās
om datter ghene stede der ongelouē
ghelaten en werde ghelŷckerwŷs
als hŷ in deser eerster openbaringhe
waer mensche openbaerde ende een
zoen des menschen. eñ inder anđ opē
baringe een zoē godes bewesen wert
soe wert hi inder dorder opēbarighē
warachtich god bekent. ende oec me
de een schepper ende een meester der
die dat water soe ōwādelen mochte
in wŷn ¶ Hier om mŷn aldliefste
brueders laet ons ihesum xpristum
onsen lyeuen here lief hebben als on
sen brueder ende als een waer mēsce
laet ons hem eer ende waerdicheyt
bewŷsen als den ghewaren zoen go
des. laet ons hem aenbeden als enē
ghewaren god. laet ons sekerlŷcke
in hem ghelouen. ende laet ons mit
ghoedē betrouwē ōs seluē hē beuelē.
want hi des wel machtich is ons sa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

lich te maken wāt hi waert god ende
eē zoē godes is. en̄ hi heefter oec goe
de mīne toe om ōs salich te maken.
wāt hi een gheware mēsch is en̄ een
zoē des mēsches en̄ eē mede gheselle
onser naturē. ¶ Hoe soude hi ōs ōge
nadich mogē wesen oft quaet te bid
den om welckē hi mēschelike nature
heeft aēghenomē. en̄ is onser ghelijc
lydelic geworden. ¶ En̄ ist dat ghi bege
ert in dese opēbaringhe ōs heren oec
wat te horē daer ghij vā ghestichtet
moget werdē tot beteringe uwer zedē
soe suldij merckē dat xpristus in zijn
der eerster opēbaringen een ionc kynt
scheen te wesen mit zijnd' ioncvrouwlijc
ker moed' daer hi ōs in leert dat wij
ōs voer alle dinck sullē pynen te ke
rē tot simpelheyt en̄ tot scamelheyt
Wāt die kynder zijn ghemeēlic van
naturē simpel. en̄ die ioncvrouwē den
hoert toe scamel te wesen. Hier om
soe en is ōs allen sonderlinge īden be
ginne onser bekeringe ghene duechde
meer noet te oeffenē dā oetmoedige
simpelheyt en̄ rijpe scamelheyt.

¶ In die ander opēbaringe quā onse
behouder totten water d' dopinghe.
niet daer om dat hij begeerde gewas
sen te wesen dat hi niet en behoefde
mer dat zijn hemelsche vad' daer ghe
tuych vā hē gheuē soude. Dit is dat
water der tranē in welcken mē niet
en bid om verghiffenissen der sundē
mer daermen alleen in begheert dat
wel behaghen des hemelschen vad's
als die gheest der godlijcker verkye
singhe in ōs comet en̄ onsen gheeste
ghetuych gheuet dat wij kinderē go
des zijn. op dat wij dā oec mede mo
ghen horen die honich suete stemme
vāden hemel. als dat dē hemelschen
vad' in ōs oec wel behaget. ¶ En̄ dat
onderschept en is niet cleyn tusschē
desen tranē der inichept. die een mē
sche screyet in volheyt zijnder ouder
dom en̄ die tranē der kyntschept dat
tranē zijn der penitēcien ende der cō
fusien der misdadigher cōsciencien.

¶ Noch zijnder ander manieren vā
tranē die beyde dese voergheseyden
manierē te bouen ghaen. Den oec me
de die smake des wijns ingheschortt
wert. Mē mach oec wel segghen dat
den tranē die smake des wijns ighe
stortet wert. en̄ oec mede in wijn ver
wādelt werdē. die wt rechter brue
derlijcker minē en̄ liefden voertcomē
die oec heet en̄ vuerich zijn inder god
lijcker caritatē Als een mensch zijns
selues schijnt te vergheten ouermits
bruederlijcker minen datmen wel eē
sober drōckēscap mach hyetē.

**¶ Inder octauen der heiliger hoech
tijt van epyphania eē sermoē.**

**¶ Hoe ōs heer ghebodē heeft te hol
den die wet des doepsels meer dan
die wet d' besnydenissen.**

Sermoen.

MEn hartneckēden volcke vā israel was noet eē scarpe mes. eñ dē stenē hertē hoerde mit rechtē toe steenē messen. so wij lesen datmē die kinder vā israel doe si gecomē warē idē lādē vā beloftē mit alsulkē stenē messen besneet. Mer ōse ihūs wāt hi een ghoedtirē saftmoedich lam is soe heuet hij al die hardichept eñ scarpicheit deser messen of ghenomē. O here ihū wāt ghij eē saftmoedich lā mekē zijt. eñ mit wolle eñ mit melcke tot ōs zijt ghecomē. soe biddē wij v dat ghij vā ōs wilt nemē dat scarpe mes wāt het schijnt ymmers alte onghenadich te wesen eē iōc kindeken dat eerst is ghebozē mz enē stenē messe te besnidē. Aldus doet dan die ghoedertirē barmhertige heer dat hi die herdicheit die den hertneckendē knechtē toe behoerde. sinē lieuē kinderē verwādelt in saftmoedichept. eñ dē roest d'erfsundē dē dz stenē mes nauwe of snidē en mochte ouermits saluīge der godliker graciē dz water des dopē lichtelike of wasschet. Tē is daer om ghe ē wōd' dz na ond'scit der tidē die sacramētē godes wat v'wādelt werdē. op dat enē ygelicken ghegeuē werde dat hē vā rechtē toe behoert. Doch soe heeft ōse heer ihesus crist9 beyde i hē genomē. op dat hi als eē hoeftēe beyde die wanden i hē v'gaderē soude. als of hi die eyndē vā tweē eyemē i hē te samē knofte. Aldus hielt hi mit sinē discipulē na der ouder euwē dat oude paesscē. eñ voert mede beghā hi dat nyeuwe paesschē in dyē dat hij sinen discipulen ghaf dat heylighe sacramēt zijns vleysches ende zijns bloedes. Ende daer om woude hij besneden wesen dat hi daer i bewijsede dat hi selue eē isetter hadde gheweest der ouder euwen ghelijcker wijs als hi een meyster was des ewāgelies. Wāt die selue mit sinē mōde sprac Tē si dat een mēsche verbozē worde wt dē water ende dē heylighen gheest eñ gheloue hi en mach niet in ghaen in dat rijck der hemelen die selue hadde te vozē doer sinen knechte moyses ghesproken allen mannes kunde die niet besneden en wert die sal verghaen van sinen volcke. Hadde onse heer alleen die dope ōtfanghen eñ niet besnedē ghewozden soe haddet ghescheneu dat die insettinghe der ouder euwen hem niet toe en hadde ghehoert. Ende hadde hij hem laten besniden ende niet dopen. hoe soude men mij dā vzoet hebbē ghemacct die dope endē niet die besnidinghe aen te nemen. Mer nu want hi hem heeft laten dopen doe hij al besneden was so heeft hij mij dat beuolen te houden dat hi laetsten heeft ghenomen. Want siet dye een liefhebber was dyer ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

werenten . die dat ghemene altoes te
prijsen plach. ende die vā enē zeden
waren te samē doe woēde in enen hu
se. hoe soude hi dat ghemene latē eñ
dat ene houdē. eñ die dat ander hielt
scādalizeerde Wāt ymmers also zeer
haddē die iodē ghescādalizeert ghe
worden hadde onse lieue heere niet
besneden gheweest. als die kerstene
menschen huydē te daghen schādali
zeert soude werdē. datter een kint on
ghedopet bleue.

¶ Ende niet alleē soe en woude on
se lieue heer in deser saken dz gemeē
prijsen eñ oec mede voert setten. mer
hi woude ōs oec een ghoet exempel
zijnder oetmoedichheyt voer setten.
om dat wij hem ymmers souden na
volghen. Eñ hij woude hem oec latē
vbinden alsoe alsmen pleget sicken
ghewōdē luyden te verbinden. dye
nochtāns alleen vrij was vā allē sun
den. eñ oec mede ghebenedijt inder
ewicheyt. Daer die heylige apostele
vā segt. God heeft sinē lieuen ghebe
nedidē zoē inder werelt ghesent ghe
borē vā der aldersalichster ioncvrouwē
naem. ghesetonder die euwe dat is
onder die wet godes.

¶ Eñ om datter nyemāt segghē en
soude dat hi besneden wort dat de
den hem sine ouders wāt hi doe noch
een cleyn ionck kindekē was. Siet
doe hi ghedopet waert doe was hy

bij dertich iarē out. daer hi oec selue
thoe ... neygede onder des dopers
handen zijn heilige ghebenedide ho
uet daer die moghentheyt der enge
len voer beuet. eñ oeck mede den alle
die prīcen des hemels mit waerdich
hedē aēbeden. ¶ Wat wōder was
dat dā dat die heylige mā sinte iohā
nes vuaert was. wie isser vā ōs die
hem niet en vscricket als hij dit hoe
ret eñ aēdencket. Och hoe zeer hoge
soe sal dat ghebenedide hoeft ōs ge
sontmakers wesen inden dage des
oerdels. dat hē nu soe oetmoedelikē
neder bughet. Eñ dat hoeft dat hē
nu also zeer oetmoedelikē neder bu
het hoe ouer hoghe salt dan schijnen
¶ Laet dij ghenuegē segt hi. wāt al
dus moetwe vvollē alle ghererechtich
heyt. wāt die i volheyt der tijt ghe
comen is eñ daer alle volheyt d god
licheyt in woent lichamelickē. die eū
bekent niet dan al dat vol is. Want
hy en is niet ghecomen om die euwe
te breken mer omme te vuollen.
Daer is gerechticheyt die zeer ēghe
eñ nauwe is. so dat een mēsche alsoe
vroe als hi zijn handē eñ zijn voeten
ruert altehādes inden kuyle d sunden
vallet. ¶ Dit is die gherechticheyt
dat hē een mēsche niet en sette bouē
zijn ghelijcke. noch oec mede hem nz
en ghelijcke dē ghenē die bouē hem
zijn. Eñ dese gherechticheyt gheuet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

enē ygelijckē dat hem vag rechts we
ghē toe behoert. ¶ Eñ die andͤ gherech
tichept die is wat wijder eñ breedͤ.
als dat een mēsche hem niet en wil
ghelijckē den ghenē die hē ghelijcke
zijn . noch oec mede hē seluen en wil
setten bouē die ghene die ondͤ hē zijn
Wāt alsoe alst grote houaerdie is dz
een mensche hem settē wil bouē sine
ghelike eñ den ghenē de meerder zijn
dan hij soe ist oec wel grote oetmoe
dicheyt als die mēsche hem gheuet
onder dyen die hem ghelijc zijn. ofte
oec hem die ghelijcket die onder hem
zijn. ¶ Mer dat is die aldͤmeeste eñ die
alre volcomēste gherechtichept . als
een mensch hem gheuet ondͤ die ghe
ne die beneden hem zijn eñ vele mindͤ
zijn dā hi is. Wāt alsoe als dat dye
aldͤmeeste eñ die alderonuerdrachge
licste houaerdie is dat een mēsce hē
settē wil bouē die ghene die bouē hē
zijn soe is daer tegēs dat die aldͤmeeſ
te eñ die aldͤvolcomēste oetmoedich
heyt is. als een mēsche hē oetmoede
lijcke gheuet ondͤ dē ghenē dye bene
den hem zijn .

¶ Dat iohānes tot onsen here seydͤ
¶ Ic sal vā v ghedopet werden. dat
was noch vādͤ eerster gherechticheit
Wāt hi ghaf hem onder dē ghenen
die bouē hem was. ¶ Mer dat cristꝰ
ihesus dede dat was vander volder
gherechtichept . wāt hij veroetmoe
dichde hem onder die handen zijns
knechtes .

¶ Een yghelijc die hem nu toe wyen
hij nae volghen wille. desen oetmoe
dighē ihesum xpristum onsen lieuen
ghebenediden ghesontmaker of den
die hem vͤheffet bouen al dat ghelo
uet wert god te wesen ofte oec mede
gheoeffent wert als god .

¶ Ic bidde v mijn lieue eñ zeer ghe
minde brueders in cristo ihesu . laet
ōs ymmers oec mede pynē alle ghe
rechtichtichept te veruollen . Want
dat is die aldͤbeste wech om te comē
totter blijscappen. wāt blijscappe is
dat loen mer gherechtichept is dye
materie daer men die blijscap mede
verdyēt . ¶ Wāt onse blijscap die sal
wesen vander gherechtichept als on
se lieue gesontmaker cristus opēbaer
vͤschijnt die ōs leuē is. eñ wij mz hē
comē inder glorie . Wāt hi ist die ōs
vā gode dē vadͤ gheworden is ōse ge
rechtichept. ¶ Sij zijn salich die oec
in deser tijt hem vāder gerechticheit
vͤblidē eñ vrolijc zijn in haerder con
sciencien suet kēde honich vtē stene .
eñ olp vtē alder hardestē steē. ¶ Die
gherechtichept schijnt nu wat arbei
delijc te wesen. mer die tijt sal comen
dat si mit groter ghenuechtē eñ suet
tichedē sondͤ arbeyt begheert eñ be
seten sal werdē. als wij daer comen
daer wijse ghebruycken sullen mit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

grooter minnē eñ liefden inder ewich
heyt. ¶ Wee hē die de rechtē wech
voerbij ghaen eñ after laten die ghe
rechtichept. eñ fueckē ydele eñ ṽgāc
kelijcke blijscappen. Want alsme in
ṽghāckelickē dīgen blijscap fuecket
soe en macht niet anders wesen dan
als die ṽgāckelike dinghen te nyete
ghaen. die blijscap die daer vā was
en moet oec gheeyndet wesen. wāt
als die bernighe ghebreken so moet
dat vuyr wt ghaen. Alsoe gaet dye
warelt te niet eñ al die begheerten
diemē heeft tot weerlijcken dingen.
eñ daer en is gheen twijfel aen dye
blijscap dyemen daer van hadde en
gaet oec mede te nyete.

¶ Item opten anderen sonnendach
na epyphania. dat is na die eerwaer
dighe hoechtijt der heyligher dryer
conigē. scrivet die heylige man ber
twee sermonē.

¶ Van die brulofte daer onse lyeue
heer water i wijn ṽmādelde.

Sermoen. i.

Wij hebben ghehoert mijn
lieue eñ zeer gemīde brue
brueders in der lerē des
heyligen ewāgelies. dat
onse lyeue heer onse ghe ontmaker
ihesus xpristus te bruyloften ginc.
¶ laet ons daer om doen dat hij op
een ander stede ōs leert. dat wij we
sen souden dē ghenē gelijc die haren
here ṽwachtede zijn hent tot dat hij
weder comet vander bruyloften.
Wāt den ghenen die mit eender ker
ren houdē idē velde. of die optē marc
ket wat copen of ṽcopen den en vra
get nyemant waer dat si na wachtē
noch si en zijn oeck mede niet gelijck
den verwachtendē.
¶ Mer sien wij yemant staen voer
een dore die dicwijl cloppet ende dic
wijl op siet nae den venster. Ten is
geen wōder dat mē hem vraget wa
er na dat hij wachtet. Die zijn daer
omme gelijck den verwachtēde dye
mit ghenē douē oren gehoert en heb
bē. weest ledich eñ besiet dat ick god
ben. ¶ Die heer sal comē dē genē
die hem verwachtē inder waerheyt.
Sulck was hi die sey de Verwachte
de hebbe ic den here verwachtet.
Dē mēscē sal hi comen als of hi van
der brulost quame drōckē. eñ drōckē
makende vanden wine ō sueter god
lijcker mynnen eñ liefte. die vergetē
heeft alle dat wij tegēs hem hadden
misdaen.
¶ Oeck sal hij comen den genē dye
hem niet en verwachten. als of hij
quame vander brulost als een mach
tich man die droncken is van wine.
Hij is wel te hyetē drōcken te wesē.
als die ṽgeten heeft al zijn barmher
tichept ¶ Wāt sulcken menschen sal
god vergeten barmherticheit te doē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

mer als toernich eñ zeer ōbolghen so
sal hi hem comen. Here in dijnder
ōbolghentheyt en berispe mij niet.
¶ Dit en segge ic niet vā deser bru
loften mijn alderliefste brueds daer
wij nu vā sprekē willē. mer dat wij
dit segghen dat is ouermits oersake
deser bruloftē. Mer laet ons nu mit
ten discipulen ōs lyefs heren volgē
daer hij te bruylofren ghaet. op dat
als wij sien dat grote myrakel dz hij
daer doet mede in hē mogē ghelouē.
¶ Doe daer wijn ghebrac doe seyde
ihesus moedꝰ tot ihesum. Sij en heb
ben ghenē wijn. Dat seyde si want
si medelidē mit hem hadde om dat si
beschaemt souden gheweest hebben
wt haerder barmherticheyt eñ ghoe
dertirenheyt. Wat soude anders co
mē vter fōteynē der barmhertichert
eñ oec mede der ghoedertirēheyt dā
datter binnē was. ¶ Ick segge wat
wonder wast dat daer ghoedertirē
heyt wt quam die al haer inerste vol
waren vander ghebenedider ghoedꝰ
tirenheyt. Sien wij niet dat so wye
enē appel in zijn hāt draghet enē hal
uē dach dat hē voert alle dē dach die
hāt nae dē appel ruecket. Hoe zeer
mach dan die cracht der godlijcker
ghoedertirēheyt al hare inwēdiche
den versuetet hebben daer si al te sa
men neghen maende in ruste. Wāt
haer herte eñ haer siele hadde hi al ō
vollet eer hi quam in haer lichaem.

Eñ doe hij lichamelijcke wt haer ge
boren wert bleef hij al in haer herte.
Het mach licht sommighē duckē dz
ōse heer zijnder moeder alte hardelijc
thoe sprack. mer onse heer wist wel
wyen hi toe sprac. eñ si wist oec har
de wel wye hij was die haer soe toe
sprack. Eñ op dattu werē moghest
hoe si die woerdē ōs herē nam. ende
hoe goet betrouwē dat si totter goe
dertirenheyt ons heren haers lyeuē
eñ zeer gheminden ghebenedidē kin
des hadde die haer soe starckelijcke
scheen toe te sprekē seyde si dē dyen
ders. Al dat hi v hiet doen dat doet
Eñ daer waren ghe set ses stenē cru
ken. Ons is oec nu noet dat wij de
se ses stenen crukē voer sullen setten
den gheware ioden. niet na der let
ter mer nae den gheeste. op dat si hē
daer in moghen reynighen. of meer
dat wij hem bewisen hoe dat si hem
voer zijn gheset. Wāt om dat die hei
lige karcke noch niet en is ghecomē
tot dyer volcomēder reynicheyt als
haer cristus sinē hemelschen vadꝰ glo
rioselijcke offeren sal sonder vlecken
eñ sonder rimpen. of yet sulckes. so
behouet se noch veel wasschens endꝰ
reyn makens. op dat daer die sunde
ouervloedich waren die ōgheuighe
oec mede ouervlopede. Eñ alsoe als
die onsalicheyt menichuoldich was
so is die barmherticheyt oeck mede
menichuoudich. ymmer dat die gra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

cie godes bouē ghaē alle die menich
vuudicheyt ende die groetheyt ōser
sunden Wāt die ghenade eñ die gra
cie godes en vergheuet niet alleē die
sunden mer si gheuet oeck mede die
duechden eñ die ghoede verdienstē.
¶ Aldus zijnder dan ses cruyckē ge
set den ghenē die na haerder dopen
in sunden gheuallen zijn. Sulckē mē
schen spreken wij wāt alsulcke zijn
wij alle ¶ Inder dopen hadden wij
onsen ouden rock wt ghedaen. mer
leyders wij hebbē mit onsen quadē
eñ bosen sunden veel quader weder
aen ghetoghē. wij haddē onsen voe
ten ghewassen mer wij hebbense ve
le vuylder weder ghemaket. Daer
om dat een ander onreyn ghemaket
hadde dat heuet oec een ander wed'
ghereynighet. Mer dat wij selue on
reyn ghemaect hebbē dat is noet dz
wij dat selue weder sullē pinē reyne
te maken. Een ander heeftet of ghe
wassen dat oūmits eens anders sun
de onreyn was ghewordē. ¶ Soe
en segghe ic niet eens anders sunde.
dz ic segghen wil dattet onse sunden
niet en zijn. wāt waert niet onse sun
de si en soude ōs niet mogen besmit
tē Mer tis soe eens and's sunde wāt
doe wij alle in adam sondichdē. doe
en wisten wijs niet. ¶ Nochtās ist
ōse sunde want alle hebben wij in a
dā ghesundighet. ende mit den rech
tē oerdel des rechuaerdighen godes
al is dat oerdel al verborgen so wer
tet ōs allē toe gheeyschet dat adam
misdede. ¶ Mer o mensce op dat
stu ghene claghe en soudeste hebben
ouer adams onghehoersaemheit soe
werdet dij weder ghegheuē die ghe
hoersaemheyt xpristi. op dat. bystu
voer niet vercoft. du oec mede dā om
niet verlost soudest werden. Wistu
dat niet datstu in adā v'lorē werdest
so en weetstuyt niet oec doestu i xpō
weder leuēdich werdest. Dat was
buytē dyne wetē dat ōse eerste vad'
adā sine misdadighe hādē wtstack
eñ nam die vruchten des bomes die
hē god die heer verboden hadde.
¶ Oeck wast dij onbekent dat cris
tus ihesus ōse ghesontmaker sine on
nosele hāden wtreycte aen dē houte
des cruces. Vā den eersten mensche
adam is dij ghecomen die vlecke der
sunden daerstu mede besmit biste.
Wt cristus side is dij dat water ge
vloyt daerstu mede ghewassen biste
Mer nv bistu besmit mit dijns selfs
misdaet. daer is dij nv oec noet mit
dijns selues water ghewasschen te
werden. Nochtās soe moettet al ge
schien van hem. eñ ouermits hē dye
alleen die onreynicheyt d' sunden of
doen mach.
¶ Die eerste cruycke eñ die eerste
wassinghe is inden berouwe d' sun
den daer wij vā lesen. In wat vre
dat die sundaer v'suchtet voer sinen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

sunden soe en sal ic niet ghedēckē al
sine misdaden. ¶ Die ander crupke
mach hyeten die byechte. wāt inder
byechten werden alle die sunden of
ghewassen. ¶ Die derde crupcke is
mildelijcke aelmissen te gheue. Hier
vā soe hebdi idē heylighē ewāgelio
Gheuet aelmissen eñ tsal v al reyne
wesen. ¶ Die vierde crupcke is alle
onrecht te vergheuen dat ōs misdaē
is. als daer staet ghescreue i ōs dage
lixs ghebet dat heilighe pater noster
Verghif ōs ōse misdadē alsoo als wij
vergheuē al dē ghenē die teghēs ōs
misdaē hebbē. ¶ Die vijfste crupcke
is castidighe des vleysches als wij
idē ympnus biddē. dat wij reyne glo
rie voer dē almachtighē gode moetē
singhē ouermits abstinēcie. ¶ Dye
seste crupcke is ghehoersaemheit on
der die ghebodē godes Alsoo als die
discipulē ōs herē hoerdē. ghaue god
dat wijt oeck mede mochten horen
Ghij zijt reyn om die woerdē die ick
v ghesprokē hebbe. ende dat en was
gheen wōder wāt si en warē sulke
niet als sommighe ander die ōsen he
re toe seyde Mijn woerdē en hebben
gheen stede in uwē hertē. mer si wa
ren volcomelike ghehoersaem den
woerdē ōs herē.

¶ Mijn alderliefde eñ zeer ghemī
de brueders in xpristo ihesu. dit zijn
die ses crupckē die ōs ludē geset zijn
daer wij ōs in reynighē sullē vā ōse
sundē. eñ si zijn alle ydel eñ vol wijn
nes ist dat dese voerscreuē dinghen
ghehoudē werdē om lof der mēschen
eñ wt ydelder glorien. mer si zijn vol
waters alsmēse wt anxten houwet
Wāt so isser ghescreuen. die anxt go
des is een fōteyne des leuens. Dat
water is den anxt godes ghelijct. eñ
al en smaket dat water niet alte wel
het vcoelt nochtās wel die siele dye
ghemoyet wert vanden quadē bran
de der vleyschelijcker begheerten.
¶ Dat is oeck mede een ghoet wa
ter dat lesschen can die vuerige scut
ten des viādes. Eñ oec en passet dz
hier niet qualickē dāt die natuer dēs
waters altoes wil nederwaert lo
pen. Wāt die anxt drucket dat ghe
moede al nederwaert eñ doet dz her
te merren indē nedersten dinghē. eñ
doerset eñ ouerdēcket die veruaerli
ke steden als indē salm staet ghescre
uē. Ic sal ghaē totter poertē d' hellen
¶ Doch soe wert ouermits d' god
lijcker cracht dat water inden wijne
vwādelt als die volcomē godlijcke
minne dē āxt wt driuet. Die crupc
kē hietē stenē te wesen niet ōme dye
hardicheyt des steēs mer om die stā
tafticheyt. Elck vādē crupckē hielt
twe quaerten of drye. Die twe qua
erten beduden twerehande anxt. de
een anxt is dat wij niet ghestotē en
werden inder hellē. die and' anxt is
dat wij niet wt ghesloftē en werdē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vten rijcke der hemelen. Mer want
beyde dese twee anxten zijn van toe
comenden dinghen. eñ een mēsche hē
mach laten duncken dat die tijt noch
lāghe is. eñ si segghen tot hem seluē.
Als du noch een wijle tijdes dynen
vleyschelijcken ghenuechten hebbest
ghedient soe sulstu noch vroe tijdes
ghenoech penitenci doen. ende alsoe
oec mede ghebruycken die wellustē
ende die ghenuechten des vleysces.
ende datstu dā noch oec mede wel v̊
crighen moghest die salighe eñ grote
ghenuechtē des thoecomendē leuēs.
¶ Hier om ist noet mijn alderliefste
eñ zeer ghemīnde bruedˀs dat die der
de quaerte oec mede daer bij come.
dat is die die derde ārt. den ghoede
gheestelijcke menschen wel bekēnē.
die den menschen so veel te nutter ist
als hi vā teghenwoerdighen dingē
is. Aldus zijn die ghene die gheeste
lijcke wellust ghesmaket hebben.
die zijn altoes zeer beanxtet dese gra
cie te verliesen. Wāt si weten dz wel
dat hem dese starcke spise noet is. de
haer hāden an sterckē dinghen heb
ben gheslaghen. ¶ Laetse leuen
vā den caue des landes van egipten
die den onreynē varcken des slijkes
eñ der teghelrien dienē willen. Ons
is noet eñ wij behouē zeer starcke spi
se. wāt wij hebben enē lāghen wech
voer. op dat wij ymmers te bet indˀ
cracht der spijsen den langhen wech
doer moghen wanderen ¶ Dese spi
se is dat broet der enghelen dat leuē
dighe broet eñ oeck mede dat daghe
lixe broet daer wij alle daghen ōsen
lieuen ghebenedidē ghesontmaker
onsen hemelschen vadˀ omme biddē.
¶ Dit is oec dat hondˀtuoudige loē
dat ons ghelouet is hier in deser cor
ter ellendigher tijt. Wāt ghelijcker
wijs alsmen enē huerlinck die dage
lixschen cost gheuet op dat hij mach
arbeydē. eñ als die arbeyt is ghedaē
hem dan zijn loen gheuet. Also heeft
oec mede onse ghebenedide ghesont
maker ihesus xpristus onse lieue eñ
ghenadighe heer ons ghelouet dat
ewighe leuen nae desen armen endˀ
verghanckelijcken leuen. Eñ hier eñ
binnē soe louet hij endˀ gheuet ōs een
hondˀtuoudich loen oeck in desen le
uen.
¶ Hier omme so en ist gheē wōdˀ
dat hi ārt hebbe dese gracie te verlie
sen soe wye datse ghesmaect heuet.
Mijn aldˀliefste eñ zeer ghemīde brue
dˀs in xpristo ihesu aldus is dit dye
derde quaerte die hij mit ondˀscheyde
noemt als hi segghet twee of drye.
want alle soe en connen si daer nyet
thoe ghecomen. endˀ oeck wrde so en
is dat hondˀtuoudighe loen allē men
schen nyet ghegheuen. ofte ghelouet
Mer het is alleen den ghelouet dye
alle digē after ghelatē hebbē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Van die grote godlijcke verwādelinghe des waters in wijn inder brulofte daer onse ghesontmaker ghenodet was mit zijnder liever ghebenedider moeder maria ē oeck mede mit sinen discipulen.

Sermoen. ij.

In alle dye wercken die ōse lyeue heer ihesus xpristus onse lyeue eñ ghenadighe ghesontmaker hyer opter aerden heuet ghewrocht werdē die ghene die cleyne van begripen zijn ghevoedet van dē aē wercke vā buyten. mer die het gheoeffent zijn inder verstādenissen die vinden iden seluen werckē voerghenoemt eñ voerscreuē wel smakēde costelijcke spijsen. die alteveel bet smakē eñ voedē als die corle des tarwen ofte des weyten coernes.

¶ Want die wercken ōs heren dye zijn van buyten ghenuechlijc. mer de ghene die se te rechte cōnē aē merckē die vinden daer alte vele meerdē ghenuechten in nae dē inwēdigē gheeste. Alsoe was onse heer ōse verlosser selue van buytē wōderlijcke zeer suuerlijck bouē allē ander kinderē der mēschen. mer vā binnē soe was hij dat clare blinckende schijn des ewighen salighē eñ ghebenedidē oueruloedelijckē godlijckē lichtes. zeer hoge bouē ghaēde alle die wōdlijcken grote scoenheden der enghelen.

¶ Van buyten sachmē aē hem eē mēsche sonder ghebreck. vleysch sondē sunde. eñ een saftmoedich ghoedertiren lam sonder vlecke. ¶ Och mijn alderliefste eñ zeer gheminde bruedēs Hoe zeer schoē reyn eñ suet warē die voeten des gheens die ōs vrede ghebootscapt heuet. ende oeck mede alle ghoet. mer zijn ghebenedide hoeft is noch veel costelder wāt dat heylige gloriose hoeft xpristi ihesu dats god almachtich selue. die alles vermach inder ewicheyt. Het was zeer ghenuechlijckē te sien enē mensche daer gheen sunde in wesen en mochte. eñ weet dat die ogē wel salich zijn dye des waerdich warē dat si hem syen mochtē. mer noch vele meer zijn si saligher die reyne vā hertē zijn. want si sullē gode sien den almachtighen ewighē heer. Want doe die heylige apostel sinte paulus totter corlē quā doe en achte hij die scale niet. al was si noch zeer schoē. eñ hi seyde. Alle soe hebbē wij xpristum ōsen heer bekēt nae dē vleysche. mer voert an eñ bekēnē wij hem soe nyet. Eñ dat en was oeck mede gheē wōdē. wāt ōse lieue ghoedertirē heer die hadde selue ghesegt aldus. Dat vleysch en batet nyets yets mer die gheest maket leuēdich. Mer dit is die wijsheit die de heylighe apostel paulus spreket onder dē volcomē mēschē niet onder die ghene daer hi thoe seyde Ic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hebbe soe gheweest onder v als of ic
niet anders gheweten en hadde dan
ihesum xpristum ende den ghecruust.
Al te samen soe is hi suet eñ salich.
alte mael ghenuechlijc. eñ oeck mede
nae den woerden der gheestelijcker
bruut alte mael eñ zeer begheerlijck.
¶ Eñ alsoe als dit bewijst in zijns
selues wesen so sal ment oeck vindē
in al sinen wercken Want als men se
alleen van buyten aen siet so zijn si te
mael zeer suuerlijck. mer ist dat men
die noten breket men salt vindē dat
de corle alte zeer veel ghenuechlicker
sal wesen. eñ oec mede alte vele bet
smaken eñ vele meer vtuten sal heb
ben. Soe en wast ymmers niet mit
den vaderen des ouden testamēts.
Want i haren wercken so vint men
sommighe dinghen daer die gheeste
lijcke verstandenisse zeer suuerlic vā
is eñ oeck mede salichmer als men se
van buyten aen sien woude so en sol
den sommighe dinghen nyet gheno
ghelijc schine te wesen. noch oec me
de bequaem. alsmen wel vindē mach
in sommighen werckē die men scry
uet vanden heylighen patriarcha ia
cob. eñ oec mede vandē heilighē pro
pheet dauid eñ vryas wijf barsabee
eñ oec mede noch van menighe and'.
¶ Tis costele spijse mer die vaten
daer men se ī voer brinighet en zijn al
so suuerlic niet. Si auonturen daer
om isser ghescreuē. Doncker is dat
water inden wolckenē der luchten.
Wāt dat mochtē wel zeer grote dōc
kere wolcken hyeten. Voert so vol
ghet dan daer nae vā onsen here oū
mits sine schone blinckēde claerheyt
zijn die wolcken wech ghegaen.
¶ Ic vermoede dat ghijt wel merct
waer op, dat ic alle dese dinghen ghe
segt hebbe. wāt ghij hebt huydē ge
hoert dat grote wōderlijcke mirake
le dat onse ghesontmaker ihesus on
se lyeue heer dede inder bruyloftē.
dat zijn eerste mirakel hyet te wesē.
daer die historie van buyten zeer wō
derlijcke ende oec mede zeer ghenue
ghelic van is. mer die gheestelijcken
sin daer van is alte veel ghenuechlic
ker. ¶ Het was ymmers een groet
teyken der godlijcker crachten ende
moghentheden. dat water in wijn
alleen mit sinen godlijcken wille te
verwandelen. Mer in desen water
is een ander verwandelinghe die der
rechterhant godes beteyket. die vele
beter eñ ōs oec vele saligher is. Wij
zijn alle gheropen totter gheesteliker
bruyt loft. daer cristus ihesus onsen
heer ōse ghesontmaker die brudegō
van is. daer wij van singhen inden
salm. Ende hi is als een brudegom
voert ghecomen wt zijnder slaepca.
Die bruyt deses brudegoms dz zijn
wij selue alsoe veer alst v niet onghe
louelijcken en dunct te wesen. Alle
wtuercoren menschen zijn altesamē

ene bruut eñ elc bi sondighe is ene
bruut ¶ Mer hoe can onse crancheit
dat voelē vā ōsen heern gode dat hij
alsulkē liefte tot ōs hebbē soude als
eē brudegō tot zijn bruut heuet want
dese bruyt is hē zeer ōgelijc vā ghe
slachtē eñ vā gedaetē eñ vā swaerdic
hedē. Nochtās soe is die zoen des al
machtigē ewigē cō om deser ethiopi
nē vādē hemel ned' ghecomē om haer
te nemē eñ te trouwē alsoe dattet hē
niet en v̄dzoet voer haer te steruen.
Moyses nam een wijf dat een ethio
pīne was. dats zwart moriaēs. mer
hi en hadd' des gheē macht dat wijf
wit te makē. Mer cristus heuet vād'
bruut die hij lyef hadde doe si noch
zwart end' ōedel was eē gloriose kar
ke gemaket sond' enige vlecke of rim
pe. laet aaron vast murmurerē end'
der zijn suster maria. Ic en segge niet
die nyeuwe maria mer die oude. nz
die moeder ōs herē mer moysēs sus
ter. Ic en segge niet ōse maria. wāt
si is goedertiren sorchuoudich of da
er yet ghebreket inder brulofte.
¶ Mer wij bruedſ alst reden is als
die pristerē nae der ouder euwē ende
die ioden in haren sinagoghen mur
murerē soe sullen wij mit alle onsen
herten gode dancken ende louen.
Want waen coemt dij dat o mensce
siele waen coemt dij dat Van waen
coemt dij alsoe groten ontsprekelike
gracie ende oeck mede ghenade. dat

stu ene bruut mogest wesen des ghe
nes den die heylighe hemelsche enge
len altoes begheren te aenschouwen
en te aensien. Waen coemtet dij o sie
le dat hi dijn brudegom wille wesen
welckes scoēhe dē zonne ende mane
hem wōdlicke zeer verwōderen. nae
welckes wille alle dinghen verwan
delt werden Wat saltstu dē here we
der gheuen voer dat grote ghoet dz
hi di ghegheuē heeft datstu mit hem
moghest verseylet wesen aen eend'
tafelen. ende inder moghentheyt si
nes ryckes ende in zijnder cameren
dat die almachtighe ewighe coninck
hem ghewaerdighet dij te leyden in
zijnder slaepcamerē. ¶ Sich nu wat
du voelen saltste van dynen gode.
Sich hoe groet betrouwē du tot hē
moghestu hebben. Sich hoe vriende
licken dij thoe behoert hem weder li
ef te hebben ende omme te helsen die
dij soe groet heeft ghehad. ymmers
die dij soe groet heeft ghemaket.
Wt zijnder ghebenedider siden soe
heeft hi dij ghescapen doe hi omme
dinen wille sliep inden cruce. ende
den slaep des dodes om dinne wil
le daer leet. Om dinen wille so is hi
wt ghegaē van sinē vader. om dyne
wille soe heeft hi zijn moeder welck
dat is dye synagoga der ioden ghe
laten. op datstu hem ymmer wed' an
hanghen soudeste. ende een gheest
mit hem wesen. Eñ daer om o doch

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ter hoer eñ merck hoe groet dat dij
dijn god ghehat heeft. eñ vgeet dijn
volc eñ dat huys dijns vaders. Laet
of alle dyne vleyschelicke begeerlike
begheerlichedē. eñ pijn di te v̄lerē al
le waerlicke seden. Keer dij vā allen
dinen voerleden ghebreken. eñ v̄get
alle dijne quade sondige gewoēten.
Wat meenstu en staet die enghel go
des niet mit enē blotē zwaerde eñ hi
sal dij middes ōtween houdē. waer
dat sake dz veer moet wesen datstu
enighē anderē minre toe latē woldes
Wāt du bist hem al nu ghetrouwet
eñ dat werscap des middages hout
men nu hier inder aerden. mer dz sa
lighe avōtmael dat ewelijcke duren
sal dat wert ōs bereyt inden hemel.
sal daer oec wijn ontbrekē. dat moet
veer wesen. Wij sullen daer drōckē
werden vander groter overvloedic
heyt des huyses godes. eñ vāden lo
penden borne der ewigher wellust.
Daer is een ryvier bereyt vā claren
wyne die nimmermeer verdroghē en
mach. Die wijn maect die hertē blij
de wāt die loep vā desen ryviere v̄
blidet al die stat godes. mer ōs ludē
is noch eē lanc wech aenstaende. dat
middach mael ōtfanghen wij nu in
deser tijt. mer dat niet ī so groter vol
heyt noch in soe groter salicheit ons
en si noch gehoudē dat salighe ende
oec mede dat ghenuechgelijcke avōt
mael dat nymmermeer eyndē en sal

Hieromme moet nu somwijlē wijn
ghebreken. dat is die gracie der sali
gher ynnicheyt ende die vuericheyt
der godlijcker minnē. Hoe dicwil is
mi noet als ghi screpelijcken coemt
claghen dat ghij gheen ynnicheit en
cont ghecrighen. dat ic dan die suete
moeder der barmhertichept moete
bidden dat si haren alre ghoederti
rensten lyeven kinde wille segghen
dat ghij ghenen wijn en hebt. ¶ Ic
segghe v ist dat si vuerichlijcke van
v ghebeden wert si en sal v niet latē
in uwer noet. want si is zeer barm
hertich ende oeck een moed' d' barm
hertichey. Want had si medelidē mz
dē ghenē de haer ghenoedet hadden
dat si luden beschaemt worden. vele
meer sal si voerwaer eñ oeck sonder
twijffel mit v groet medelidē hebbē
ist dat ghij haer vuerichlikē aēropet
want onse bruloften behaghē haer
zeer wel. eñ si ghaen haer oeck vele
meer aen dan die brupfloften deden.
Want wt haren iouevrouwelijcken
lichame was onse brudegom voert
ghecomen als een brudeghom wt si
nen slaepcamer. Mer wye en v̄won
dēt dat niet dat in dyer bruploften
die almachtige goedtiren heer zijnd'
ald' suetster end' alreheylichster moed'
alsoe strackelicke toe sprac end' sey
de wat ist di eñ mi o wijf O here ihū
wat is di eñ haer. en ist nz dijn moe
der ende en bistu niet haer kint. Vra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghesle wat dijmit haer is. En biltu
niet die ghebenedide vrucht haers
buke s. En si niet die behoudē haerdͦ
ioncvrouscap di ōtfinc eū sondͦ besmit
tige eū oec mede sondͦ wee di ter wa
relt brochte. Is si niet i welkes ionc
vrouwelijckē lichaē du negē maēden
hebste gherust. eū die di mit harē iōc
vroulijckē borstē heeft ghesoget. eū
doestu twelf iarē out waerste gewor
dē ghīgeste mit haer nedͦ vādē tēpel
eū quaeste te nazareth eū waerste ha
er onderdanich. ¶ Nu dā ghoede he
te waer om moyste se eū segste haer
thoe Wat ist mij eū dio wijf Te ma
le vele is dij mit haer. ¶ Doch ic sie
nu claerlike dat ōs heer ihesus crist9
dit niet en seyde wt eniger onwaer.
dē of dat hi bescamē woude die tede
te scamelheyt zijnrͦ iōcvrouwelicke
moedͦ Wāt doe die dyenars quamē
wt den ghebodē marie en seide hi tz
meer tegē. mer sonder vragē dede hi
dat zijn moedͦ begeerte ¶ Waer om
dā lieue brudͦs sprac hi zijn moeder
eerst soe strackelic toe. Sōder twijfel
om ōsen wille om dat die ghene die
tot gode bekeert zijn. nyet te zeer hē
becōmerē en soudē mit haren vleische
lickē oudͦs. op dat die becōmerighe
haerder waerlijcker vrienden nyet
hinderen en souden die ghoede oeffe
nighe des gheestelikē leuēs. Want
alsoe langhe als wij menschen mit
hem inder warelt zijn soe is dat opē

baer dat wij onsen natuerlijckē vley
schelijcken ouders al schuldich zijn
te besorghen. mer als wij om goods
willen ons seluē ouer ghegheuē heb
ben eū ons selues niet machtich en
zijn. soe en is daer oec gheen twijfel
aē wij en zijn al vrij vāder sorghē on
ser ouders. ¶ Hier vā lesen wij dat
daer een brueder inder woestinē wo
nede daer zijn vleyschelic natuerlijck
bruedͦ toe quā die noch waerlic was
eū begheerde hulpe van hē ¶ Hij ant
woerde hē eū seide dat hi ghaen sou
de tot sinē anderē bruedͦ die corts ghe
storuē was. Die waerlijcke brueder
verwōderde dat hi hem soe ātwoer
de ende seide dat die brueder al doot
waer. doe seyde hi weder Ic ben oec
doot deser warelt.

¶ Aldus heeft ōse heer wel geleert
dat wij niet alte zeer sorchuoldich en
sullen wesen voer onsen natuerlickē
waerlijcken vrienden. eū dat wi ōs
daer mede niet meer becōmerē en sul
lē dan onser gheestelicheyt toe beho
ert. daer hij zijnder lieuer moeder eū
alsulcken moeder toe seyde Wat ist
mij ende dij o wijf. ¶ Des ghelikes
op een ander stede doe hem ghesegt
wort dat zijn moeder ende zijn brue
ders buten stonden eū begheerdē hē
te sprekē. doe ātwoerde hij. Wye is
mijn moedͦ eū wye zijn mijn bruedͦs
¶ Waer zijn si nv die alsoe vleysche
licke eū also yuelicken sorchuoudich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

plegē te wesen voer harē waerliken
vziendē recht of si noch mit hē inder
warelt leuedē. ¶ Mer laet ōs nu sy
en wat daer nae volget indē ewāge
li ¶ Die ewāgelist segt datter ses
water crūpckē gheset warē na dyer
reyn makige d iodē. Hier wt moech
di merckē dat dit die rechte pricipa
le brulofte niet en was daer mē noch
reynigēs noch wasschēs behoefde.
mer dattet bet hieten mochte een vo
er bereydige tatter toecomēd brulof
te alsmē pleget te hebbē alsmē se eer
stē te sāmē belouet Het si veer datmē
īder bruloftē behouē soude reynige
eū wassinge. als xpristus sine heylige
kercke sal presenterē sinen almachti
gē ewigē hemelscē vad sond vlecken
eū sond ripen. of yet sulcdanichs.
Eū daer gheen vlecke en sal wesen
wat behoeftmē daer wasschēs ofte
reynegēs. Nu ist die tijt datmē beho
uet wasschēs eū reynegēs wāt daer
nyemāt en is reyn sond onreynich-
heit der sundē. al ist oec eē kint van
enē dage. Nu wert die bruut gewas
sen. nu wert si reyn gemaket. op dz
si mid saliger brulofte dē hemelschen
brudeghom sonder vlecke eū sonder
rimpe voer ghebrocht moge werdē.
¶ Laet ōs dā suecke dese ses water
cruyckē daer die gheware iodē. dat
zijn die gode belidē mede ghewassen
eū ghereyneget sullen werdē. Wāt
wouden wij segghen dat wij ghene
sunde en hadden wij souden ons sel
uen bedrieghen. ende die waerheyt
en waer niet in ōs. die alleē ōs mach
verlossen eū salich ende reyn maken
Mer beliden wij onsen sunden so en
sullen den ghewaren ioden niet ont
breken die ses stenen water cruykē
daer si hem in wasschen moghen.
Want god ōse heer die is ghetrou
we die ons ghaerne wil ōgheuen al
ōse sunden. ende hi wil ōs reyn ma
ken van allen onsen boescheden.
¶ Mij dūcket dat bij desen ses wa
ter cruykē te verstaen moghen wesē
ses manierē vā oeffenigen die de hei
lige vads ingheset hebben omme te
wasschen eū reyn te makē die hertē
der gheender die haer sundē belidē.
die men al als ic vermoede hier vidē
mach. ¶ Die eerste van desen ses ste
nen water cruycken mach hyeten te
wesen onthoudinghe in reynicheyt
des lichames. daer wij mede afwas
schen al dat wij mit onser onsuuerlic
heyt besmittet hadden. Die ander
cruycke dat is vasten eū abstinencie
doen. Want die abstinencie maket
reyne dat die ouerulcedicheyt had
de besmit. Item mit verswimelheyt
ende mit ledicheyt die een vyāt der
sielē is. hebben wij veel onreynicheyt
den vergadert in onser ellēdiger sielē
teghens die sentencie die god die he
re ouer dē mēsche ghegheuen hadde.
als dat hi in den zweet zijns aensich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

tes zijn broet etē ſoude Hier tegēs is
ōs gheſet die dorde cruycke op dat
die onreynicheyt of mogē werdē ge
waſſen ouermits dē dagelixen arbei
de ōſer hādē. ¶ Oec mede hebbē wi
ouermits ōſe ſlapericheyt ēn and' wer
kē der nacht en d' duuſterniſſe ōſe ſie
len zeer beſmittet. Ēn daerom is ōs
daer tegēs gheſet die vierde cruyke
dat zijn die lāge mettenen ēn dat wa
kē d' nachtē. op dat als wij des nach
tes opſtaē om dē here te belidē al dz
wij idē voerledē nachte miſdaē ende
onreyn ghemaket hebbē. dtz wij dā
mogē ōbetert ēn ghereyniget werdē
¶ Nu voert wye en weet dat nyet
hoe dicwijl ēn hoe menichuoudelick
haer ōſe ſielen beſmittet hebben mit
ydelē woerdē mit logētale mit after
ſprake ēn mit beromede woerdē.
¶ Tot alle deſe onreynichedē of te
waſſchen is ōs noet die vijfſte cruke
die wij hietē ſilēciū. dat ene bewarin
ge is ald' gheeſtelicheyt ēn oec mede
daer ōſe ſtarcheyt ī ghelegē is.
¶ Die ſeſſe cruyke is die diſcipline
ēn die ghehoerſaemheyt. ouermits
welcken wij brueders te ſamen moe
ten leuen na ander luden wille. daer
wij mede afwaſſen moghen alle die
onreynicheden die wij in onſen ſielē
verghadert ēn ghecopuleert hebben
leuende nae onſes ſelues willen des
vleyſſches ende oeck mede dyes du
uels. ¶ Brueders dit moghen

wel hieten te weſen ſteenen cruken.
Want al dat hier voer gheſegt is dz
ſchijnt hart te weſen omme te doen.
doch ſoe is ons noet hier mede ghe
reyneghet te werden. ten waer dat
wij om onſer onreynicheyts willen
verſmaet wouden weſen van onſen
here ende een boec des wechwiſens
van hem ontfanghen wouden. Oft
in dyen dat dit ſteenen cruycken hie
ten machmen oec wel verſtaen ghoe
de vaſticheyt ende ſtarcheyt. Want
al dat hier voer gheſegt is en helpet
niet veel noch en waſſchet noch oec
mede niet en reynighet. ten ſi datſe
vaſtelijcken ende ſtantaftelijcken al
totten eynde thoe werden gheholdē
Onſe lieue heer die ſeyde totten dye
naers Vullet die cruken mit water.
O ghoede heer wat meendij hier me
de die dyenaers die zijn zeer ſorchuol
dich datter wijns ghebreck is. ende
ghij ſegghet vullet die cruyken mit
water. Sij dencken om den dranck
den ſi drincken ſouden die ter brulof
ten zijn ghenoet. ende ghij ghebyet
die vaten te vullen der reynmakigē.
dat is ſulc als iacob gheſciede doe hi
rachel begheerde ende ſi hem ghege
uen worde dat hijs niet en wiſte.
¶ Ons werdet ghebodē die van
criſtus weghen uwe dyenaers zijn.
dat wij deſen cruycken mit watere
vollen ſullen. als ghij ons claghet
dat ghij ghenē wijn en hebt. Of ōſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

heer ōs ſegghē woude. Sij begeeren
grote inicheit eñ grote deuocie. ſi wil
een wijn eñ grote vuericheyt hebbē.
mer mijn tijt die en is noch niet geco
mē. vollet die cruyckē mit water.
¶ Dit is water der ſaligher wijſch
heyt. al en is dit water niet alte ſuet
tis nochtās een fōteyne des leuēs.
wāt dat begin d' wijſcheit is die ārt
godes. Daer om ſegt ōs heer. Slaet
hē idē ārt godes eñ mit dē gheeſt ōs
anxtes ṽuollet niet die ſtenē vatē vā
buytē mer die hertē vā binē. op dat
ſi ſoe voert mogē comē totter godlijc
ker liefdē eerſt beghinēde mittē heili
gē anxte. op dat ſi oec dā ſeggē mogē
tot ōſen here. Vā dinē anxte hebben
wij ōtfāgē eñ hebbē voert gebrocht
dē gheeſt der ſalicheyt. ¶ Mer hoe
ſalmē deſe cruyckē vollē. Die ewan
geliſt ſegt dat elcke cruycke hielt. ij.
of drye quartē eñ wat is die dorde
Die twee quartē bedudē twyerhā
anxt die beyde ghemeē zijn eñ wel be
kent. mer die dorde anxt en is alſoe
ghemeen niet. noch oec ſoe wel niet
bekent. die eerſte anxt is dat eē men
ſche beāxtet is dat hij om ſinē ſundē
gheworpē ſal wordē inder hellē. die
ander anxt is dat een menſch ſorget
dat hij ymmers om ſinen ſunden wille
ſal buytē ghesloten worden buyten
den rijcke der hemelen. ende dat hij
oec mede ſal moeten deruen die ewi
ghe glorie des hemelſchē rijckes. die

dorde anxt die veruullet al die ſiele
ende hij maketſe zeer beſorghet ōme
dat ſi ymmers niet after ghelatē en
werde van dyer gracien godes. ¶ In
allen deſen drye manierē van anxte
ſoe iſt alſoe dat ghelijckerwijs als
water dat vuer leſſchet. alſoe leſſchet
die anxt godes dat vuyr der quader
welluſten ¶ Mer deſe aldlaetſte anxt
daer hier nu van gheſegt is die coēt
den menſchen te ghemoeten in allen
quaden becoringhen. als dat hij ym
mers niet en verlieſe die gracien go
des. eñ die mēſche op hem ſeluē van
gode ghelatē worde. Wāt die ſoe is
die moet ymmers alle daghen meer
ende meer vallen van dat een quaet
in dat ander. ende vā dat eē perikel
of ſunde ī die ander ſunde. alſoe als
wij dicwijle wel ſien moghē hoe dat
ſommighe menſchen vander eender
onreynicheyt vallen ī die ander. als
ſi vā gode werdē ghelatē. eñ alle da
ghē meer eñ meer daer in ſticken. In
deſen dorden anxte en can een men
ſche niet vele troeſtes daer van heb
ben dat hij hem ſeluen wil dūncken
latē datter ghene grote ſundē en zijn
die hi ghedaen heuet of dattet hem
noch noet is dat hi hem daer van be
teren ſal. als in den tween eerſten
anxten die menſchen wel ſomwijlen
doen ¶ Aldꝰ gebiet ōſe heer datmē
mit deſen water die cruken ſal vollē
want ſi zijn ſomwilen al geheel idel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

of oec wel vol venijndes als die mē
sche so dwaes is dat hi in dē voerge
seydē oeffenighē ouimits zijnder on
gherechter meningē hē seluē beroeck
de vā alder salgher vrucht dye men
daer mede pleget te verdienē. Al
sulcke mēschē en zijn dē dwasen ionc
vrouwē niet ōghelijc die lāpē haddē
mer niet en achtē oly daer ī te weruē
Het geualt oec sommilē dat desen
cruyckē niet ydel en zijn mer dz noch
quader is si zijn al vol fenijndes. als
haet eñ nijt eñ murmurerē eñ achter
sprake eñ so voert dyer ghelijckē.
Daerom op dat si mit sulckē ve
nijn niet vvullet en werden. eñ daer
noch gheē wijn ī en is so wert ōs vā
ōsen heer gebodē dat wij die cruken
sullē vollē mit water. op dat die men
schē gods gebodē end al dat hij scul
dich is te doen doch wt ārte hē pinē
te doen. Eñ dat water werdet soe v
wādelt in wijn. als die liefte dē ārt
wt driuet. eñ dat wij doen sullē dat
sullē wij mit groter blijscap vuerich
like ghaerne doen.

Item op des heyligē eerwaer
digen apostels dach sinte paul9 scri
uet sinte bernaerd9 eē sermoē.

Vā die bekeringhe des heyligen
apostel sinte paulus.

Sermoen.

Is wel redelikē eñ recht
alder liefste brueders dz die
bekerige des gloriosen le
raers der heydē hudē mz
hoechtidelicker blijscap vā alder ge
meender kerstenheyt ynnichlijcken
sal ghe viert werdē. wāt wi sien dat
wt desen wortel veel telgheren wt
ghesproten zijn Dese heilige man
saulus die is bekeert ende hi heeftet
oec zeer ghepijnt alle die waerelt tot
gode te bekeren. Ende doe hij noch
leefde indē vleysche mer niet na der
begheerlicheit des vleysches bekeer
de hij mit zijnder ghoeder leringhen
zeer veel menschen. Ende nv hi veel
salichlicker leuet mit gode noch en la
tet hij niet of van bekeringhe der mē
schen. Ick segghe mit sinen exēpelen
mit sinen ghebeden ende mit zijnder
leringhen. Want dat is die sake dat
men ghehuechnissen iaerlixs heuet
van zijnder wōdliker bekeringē. dat
tet nut is daer op te denckē. eñ helpt
totter bekeringhen. Want in dyen
dat mē aēsiet eñ ouīd ēct dese bekerin
ge so criget die sundige mēsce hope
totter genadē gods. eñ hij wert ver
gemoet penitēci te doē. Eñ in dyen
dat hij penitencien doet ende berou
heuet van sinen sunden. so grijpt hi
noch volcomelicker an die rechte for
me der ghewaerd bekerigē. Wie sal
voerdā mishopende wesen om groet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

heyt eñ oec mede menichuoudicheit
zÿnder ſunden. als hi hoert dat ſau
lus die al zÿn hert vol dreÿgẽs was
teghẽs die ghoede eñ deuote diſcipe
len ōs liefs heren iheſu xpriſti onſes
gheſontmakers. alſoe haeſtelickẽ be
keert was. eñ ghewordẽ eẽ wtuer
coren vat. ¶ Wye ſal voert aen mo
ghen ſegghen mit hoe grotẽ borden
der ſundẽ eñ der quaethedẽ hi oec be
zwaert ſi. ic en mach mÿ niet bekerẽ
noch beterẽ. als hi ſiet dat ſaulus da
er hi ghinc indẽ wege dorſtẽde daer
nae dat hi mochte ſtorten dat bloet
der ghoeder rechtuaerdigher ghelo
uiger kerſtenẽ mẽſchen. eñ blaſende
dat venÿn eens wredẽ veruolghers
alſoe haeſtelic ōwãdelt is. eñ hi een
groet rechtuaerdich eñ ghetrouwen
predicaer is ghewordẽ. eñ wel waer
dich is te hieten eẽ apoſtel te weſen
eñ oec mede een wtuercoren vat ōs
liefs heren iheſu xpriſti.

¶ Seer grotelic ſoe wert ōs beweſẽ
mÿn lieue brueders ĩ criſto iheſu die
groethe yt der barmherticheyt des
almachtighen godes. eñ oeck mede
die cracht der gracien godes ¶ lucas
die heilighe ewangeliſta ſegt dat hẽ
haeſtelic omme ſcheen een zeer groet
licht vanden hoghẽ hemel. Och hoe
onbegripelic ſoe is die waerde godli
ke ghoedertirenheit des almachtigẽ
godes. Hi ōlichtet eñ hi beſchÿnt dẽ

ghenẽ eñ hi ombeuãghet hem mittẽ
hemelſchen lichte vã buytẽ die noch
niet bequaem en was vã binnen ver
lichtet te werdẽ. eñ oec mede die niet
waerdich en was dat godlicke licht
vã biñẽ te ontfãgẽ. die ommeuãget
onſe lieue heer van buyten mit zÿnd
godlÿcker claerheit. Oec ſoe hoerde
hi ene ſtemme vãdẽ hemel.

¶ Aldus is dat ghetuych des lich
tes eñ der ſtemmen zeer louelÿc ghe
weeſt ſoe dat hi niet twÿffelen en cõ
de noch en mochte aen der waerheit
dyes godlÿcken viſioens. daer hem
beyde zÿn oren eñ oec mede zÿn ogen
ghetuych vã ghauẽ. ¶ Des ghelÿc
gheſciede oec mede ĩ der iordanẽ doe
õſe ghenadige gheſontmaker õſe lie
ue heer iheſus xpriſt9 ghedopet wer
de. Wãt daer ſoe wort die duue ghe
ſien opten ghebenediden hoefde õs
liefs heren iheſu xpriſti. eñ die ſtem
me des godlicken vaders wort daer
ghehoert vãdẽ hemel. ¶ Oec mede
opten berch thabor daer õſe lieue he
re ouerformet was voer ſine diſcipu
len. ſaghẽ ſi grote claerheit eñ ſi hoer
den die ſtemme des vaders vãdẽ he
mel. ¶ Als dan ſaulus optẽ we
ghe was rydende nae damaſcho die
omme den naem ons lieues herẽ ihũ
xpriſti te treden ondẽ die voete eñ oec
te niet te makẽ. Eñ oec mede omme
den ghoeden rechtuaerdighen kerſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

nē menſchē te vuolghē eñ ter doot te
bringhē. ſoe wert hi ommeuāgē mit
enē lichte vādē hemel eñ die glorioſe
godlijke blinkēde ſtemme die ſprack
hem toe aldus Saule ſaule waer om
me vuolgheſtu mij. Waerlic mijn lie
ue brueders ſaulus die is opter daet
begrepē. hi en machs niet vſakē oft
hij en mach hem oec niet ontſchuldi
ghen. In ſinē handē ſoe werdē ghe
vōdē die epiſtolen die brieuē die hij
vādē princen der prieſterē hadd ver
woruē eñ vcreghen. daer die wrede
botſchap in was ende die hatelicke
macht. Waer om vuolgheſtu mij.
En vuolghede hi onſen gheſontma
ker iheſum xpriſtū niet. die dē leden
ōs herē ihū xpriſti opter aerden ſoe
pijnlic was eñ ſoe veel verdriets an
dede. Hebben ſi oec iheſum criſtū ver
uolghet die zijn alder heylichſte lich-
aem gheſeldē eñ aen den cruce nagel
den. ymmers alſoe wel hebbē ſi oeck
mede criſtū veruolghet die mit alſoe
boſen hate eñ nyde ghewoedet heb
bē teghens zijn gheeſtelijcke lichaem
dat die moeder die heylighe kercke
is. Eñ wāt hij zijn heylighe gebene
dide bloet gheſtort heuet om die ſie
len der menſchen ſalich te maken. en
dūctet dij dan niet dat hi hudē te da
ge meer veruolginge lidet vādē ghe
nē die mit haren quadē exempelē eñ
mit haren quadē raden eñ lerige. eñ
mit menighen anderē manierē ande
ren menſchen die ſalicheyt der menſ
ſchen hinderē. dā hi leden heeft van
den ghenē die zijn ghebenedide hey
lighe bloet ſtortedē.

¶ Weet eñ bekēnet dit mijn aldlief
ſte eñ zeer ghemīde brueders ī xpriſ
to iheſu eñ pijnt v altoes ymmers al
ſulcker menſchen gheſelſchap te ſcu
wen die der ſalicheyt der ſielē willē
hinderē. Dat is ſonder twijffel een
vuaerlijcke zeer grotē miſdaet. eñ ſi
ſchijnt wel veel zwaerder te weſen
eñ bouen te ghaen die ontſprekelike
ſunde der gheender die dē here dyer
moghentheyt den zoen des almach
tigē ewigē godes mit harē bloedigē
eñ vuyle handē totter doot brochtē
eñ oec mede onwaerdelickē hantier
den. ¶ Wij moghē ōs dūckē laten
dat die tijt der veruolghighe die de
vriendē gods plaghen te lidē nv al
voer bij waer. Mer nae dyen dattet
nv bewijſt is ſo iſt openbaer dat dē
ghoedē kerſtenē mēſchē ymmer noch
oec criſto iheſu en ſal ghebreken ver
volginghe noch oec mede tribulaci.
Eñ dat noch zwaerlijcker is ende ia
merlijcker dat zijn nu xpriſtus vuol
ghers. die ymmer nochtās vā criſto
hebbē dat ſi kerſtē menſchen ghehie
ten werden. O heer god v vrienden
eñ v naeſten ghenakē v eñ ſi ſtaen te
ghens v. Sij ſchinē te ſamē hebben

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghezworē bij nae alle die ghemeyne
kerstenheyt teghens xpristū ihesum
ōsen ghesontmaker. Van dē mynstē
tottē meesten. vandē voetē tottē ho
uede en isser ghene ghesontheyt.
¶ Die boescheit is sonderlinghe wt
gheghaen vanden oudesten rechters
die xpristus steden schinen te besittē
ende dat ghemeyne volc souden wij
sen te rechte. ¶ Mer nu en machmē nz
segghen dat die priesters zijn als dz
ghemeyne volc. Wāt dat ghemeyn
volc en is so quaet nerghent na noch
oec mede so zeer teghens cristum ihe
sum ōsen gesontmaker als die pries
ters eñ die gheestelijcke clerckē zijn.
¶ Och och lyeue ghenadighe ende
suete heer god dat zijn die ghene die
v aldermeest v̄uolgen die de ouerste
zijn inder heylighez karckē. ende die
daer ghaerne pricen eñ prelatē i we
sen willen. Dat ouerste van syō dat
is vander heyligher karckē. dat heb
ben si becōmert. ende alle die poertē
ende vesten hebben si beheert. ende
si aen steken vrijlijcke mitten vuyre
die heylighe stadt. Haer ongheuallsi
ghe leuen eñ oec mede haer onduech
same wanderinghe is ene iammerlic
ke v̄derffenisse des ghemeynē volcs
Eñ och of si allene in dyen deelē sca
delic waren men souder bij auōturē
wel vele vinden die vander vermanī
ghen ōs lyeues heren alsoe gheleert
souden wesen dat si hem pynen sou
dē dat te houdē dat si ghebieden. eñ
hem daer voer te huedē dat si doen.
Mer leyder die hoghe graden d' hey
ligher karcken zijn nu aldermeest ge
set op ene lelicke ghierichheyt. eñ dat
mē puyrlicke alleen om gods willen
soude doen dat is alle te samen ver
wādelt in ene comenscap ende oeck
mede in eender vuylder neringhen.
Men lopet zeer v̄uerichlijcke na den
groten prouendē eñ oeck om rijcken
karcken te vercrighen ī wat manierē
dat men oec can. mer die sielen te be
sorghen eñ die menschen te regieren
ende hem die ghebodē godes te lerē
dat is haer alderminste ghedachte.
Mijn lieue brueders hoe machmē on
sen heer zwaerder v̄uolghige doen.
¶ Daer zijn noch veel and' mēschen
die ōsen lyeuē heer ōsen ghesontma
ker veruolgē. mer mit rechte so is hē
dese v̄uolghige die ald'zwaerste. die
hij lidet vādē ghenē die hem ymmer
sond'lige bij staen souden. eñ om dat
si ōsen heer sond'lige getrouwe sou
den wesen eñ oec mede veel ghoedes
souden doen soe hebbē si grote rijcke
prouēden eñ prelaturen ōtfāgen. eñ
si zijn grotelijcke verheuē eñ gheleert
als sonderlinghe dyenaers xpristi.
¶ Noch zijnd' vele ander die in meni
ghen manierē mit woerden end' mit
wercken doen teghens cristū. end' te
gens die salicheyt haerder sielē ende
haers euen menschen. dat cristus al

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

wel siet al ist dat hij noch zwijghet.
en̄ hij hout hem recht als ofte hi des
niet wet allē en saghe.

¶ Laet ōs daer om min alreliefste en̄
zeer ghemīde brueders ī xpristo ihū
mz ōsen lieuē heer ōsē ghesontmaker
oec mede zwighē sonderlighe vāden
opperstē en̄ vādē prelatē priesterē en̄
clercke der heyligher kercke. ¶ want
dat is doch haer wille dat si nu onbe
ruspet moghē doen dat hem ghelye
ueten̄ ghenueghet. Altehādes ende
niet lāghe sonder twijffel soe sal die
tijt comē datter een zeer groet zwaer
oerdel sal ghaen ouer die prelaten.
en̄ die nu in grote machtē schinen te
wesen die sullen dā crāckelijcken en̄
zeer ghepinicht werdē.

¶ O mijn alderliefste brueders son
der twijffel weet dat mij alte herteli
ke zeer leede is datter oec wel yemāt
onder ōsen ghesellscappe en̄ vergade
righe mochte wesen die oec mede eē
vuolgher ōs heren ware. Want het
is nu mit openbaer redenē ghenoech
bewesen dat die ghene die hinderē dē
salicheyt haers euē mēschen veruol
ghers zijn ons lyeues heren ihū xpi
ōses ghesontmakers. die omme den
mēschē salich te maken is ghecomen
hier ned' in dit arme allendighe dal
der tranē in deser warelt. Wat dāck
mach ic dē brueder segghē vā der sa
licheyt mijnder sielen die mij screcket
dat venijn des bruederlijckē achter
sprekes. Want daer is wel te rechte
ghescreuē dat die afterclappers van
gode ghehatet zijn veruolghers end'
viandē. En̄ wat doet oec die anders
die mit sinē quaden traghen exempe
len die ander daer toe bringhet dat
hij oeck mede laeulijckē en̄ traechlijc
ken lerē leuē. Of die mit zijnder son
derlicheyt en̄ nyeuplechticheyt sinē
brueders verdisturbeert. of oec med'
mit zijnd' curiosicheit den anderē zeer
zwaer en̄ moylickē is. of mit zijnder
onuerduldicheyt dē anderē oec zeer
lastich is. of mit eengherhāde manie
rē dē heyligē gheest bedrouet die ī hē
is. en̄ scādalizeert alsoe een vādē mis
ten die in xpristo ghelouē. zijn dit dā
niet alle te samen opēbaerlijcke vuol
gers ōs lyeues herē ihesu xpristi on
ses ghoedertiren en̄ ghenadigē ghe
sontmakers.

¶ Daer omme mijn lyeue end' zeer
gheminde brueders op dat dese qua
de naem des vuolghers en̄ oec mede
die grote en̄ zware misdaet alletoes
veer vā ōs si. soe bidde ic v wel her
telijcke mijn alderliefste brued's dat
wij minnelijckē en̄ ghoed'tierlijcken
altoes mit malcand' pynen omme tē
ghaē vdraghende ondlighe malcād'
ī alle vduldicheyt. en̄ oec mede thoe
herdēde malcād' tot meerd' vueriche
den en̄ volcomenhedē. Wāt tē is eni
ghen knechte niet ghenoech dat hij
sinē heer gheen quaet en doe mer hē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

behoert thoe trouwelicken sinē here te dyenē. Wat dā soe sal hÿ hē des segghē dat hÿ sinē here niet teghēs en is den hÿ sculdich is bÿstandich te wesen nae al zÿnder macht. ¶ Ist er yemāt soe cleynmoedich dat hē dat ghenoech dūcket wesen dat hi gheē verуolgher en si zÿns herē. ende des niet achtē en wil sinē heer ghoet eñ ghetrouwe te wesen. die hore wat ō se here daer vā segghet. Die niet mit mÿ en is die is teghēs mi. eñ die mit mi niet en verghadert die verstroyt

¶ Laet ōs nu voert sprekē vā onsen ghoedē vrient godes sinte paul9 hoe hem ōse ghesontmaker indē weghe aldus toe sprack ¶ Saule saule waer om veruolghestu mi. Eñ hi seide Wye bistu here. Syet mÿn lieue ghemīde brueders hier wt machmē mercken dat hem die hemelsce claerheyt butē ōme ghestort was eñ noch niet binē in zÿn hert ¶ Hi hoerde die stemme ōs herē mer hi en sach noch zÿn aēsicht niet. want hÿ en werdet noch niet gheleert ende ighelet ī den gheloue. Eñ als hi oec selue op eē stede legt. dat gheloue coemt ouermits den horē. Saulus die seyde. Wye sidÿ here. Hier wt machmē mercken dat hi sinē here sinen ghesontmaker dē heer des hemelschen ÿrckes ende aertrÿckes niet en bekende. den hÿ nochtās wōderlicke zeer starc ūuolghende was wāt hi noch ōgelouich eñ ōbekeert was.

¶ Leert hier wt mÿn lieue eñ zeer geminde brueders dat dye gherechte rechtuaerdighe rechter niet alleen aen en siet wat een mensche doet. mer oec mede wt wat meninghe dat hÿ dat doet Eñ daer om soe sye een ygheliÿc dat hÿ niet cleyn en rekene dat quaet dat hi doet dat hi wetēde doet. Niemāt en segghe in hem seluē dit en is ghene grote sunde daer en lecht ghene grote macht aen ic wille aldus vaste bliuē. ¶ Mÿn lieue brueders dit ware al te quadē hardicheit dat een mēsce niet en soude willen dz quade latē. eñ het ware een blasphemie indē heylighē gheest die ōuergheuelic is ¶ Al wast blasphemie dz saulus dede hi en blasphemeerde niet in dē heyligē gheest. wāt hÿ dat ōwetē de dede. in zÿnder ongheloue. eñ daer omme soe vercreech hÿ vā gode dē here barmhertichept. Wye sidi here Eñ ōse here seyde tot hem Ic bē ihesus vā nazarenē dē du veruolgheste Ic ben die ghesontmaker diestu veruolghēde sokeste. Ic bē die daerstu vā ghelesen hebste al en weetstu dat niet dattet nu veruult is. hi sal nazarenus ghehieten wesen. Eñ saulus seyde Here wat ghebiet ghÿ dat ick sal doē.

¶ Dit is lieue bruedēs eē rechte forme der warachtigher bekerighe als of hÿ segghē woude Mÿn herte dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

is bereyt here god mijn herte dat is
bereyt Ic bin bereyt eñ niet ghedis
turbeert te houdē dine ghebodē .
¶ Heer sprac hi wat wildij dat ic sal
doen. O corte woert dat vol is endē
leuēdich eñ oec mede zeer crachtich.
ende het is waerdich alder ōtfāckē
licheit. ¶ Lieue broeders ic duchte
leyders datmer nū luttel vint in de
ser formen der ghewarer bekeringe
die soe volcomeliken willen ouer ge
uē harē eyghenē wille. dat si oec ha
ers selues niet en willē machtich we
sen. eñ tot allen tidē niet dat si willē.
mer dat die wille des herē is beghe
ren te wetē eñ dat te volbrēghen. eñ
si segghē altoes heer wat wildij dat
ic doe. eñ oec mede datmē vādē heili
ghē propheet samuel leset. Sprecket
heer wāt v knecht hoertet.
¶ Ley der lieue ghemīde broedꝰs da
er isser meer die dē blidē willē gelijc
kē daer inden heiligē ewāgelio van
ghescreuē staet. den ōse ghesontma
ker ihesus xpristus thoe seyde Wat
wiltstu dat ic dij doe ¶ O lieue ghe
nadighe heer hoe groet is dijn barm
herticheit. Sal die heer den knechte
vraghē wat hi wil op dat hij mach
doen sinē wille. Die blinde die was
wel blint die soe onmerkēde was dz
hi daer niet vā vraert en was ende
dat hi niet en riep. O heer dat si ver
re vā mij dat en sal ymmers alsō ni
et wesen. mer segget ghi wat v belie
uet of dat ghij wilt dat ic doe. Brue
ders soe behoertet te wesen. eñ dat
eyschet die reden. Mer niet dat ghi
mij sult vragē wat ic wil dat ghi mi
sult doen. mer dat ic altoes bereit sal
wesen te horē eñ te volbringē uwen
wille.
¶ Daer soe muechdij mercken mijn
lieue eñ zeer ghemīde broeders ī xpō
ihesu ōsen here. dat dese bekeringhe
noet was. Noch hudē te daghe soe
eyschet sommigher cleynmoedicheit
eñ vkeertheit datmē hem vraghen
moet wat zy willen dat mē hem sal
hietē doē. si en cōnē dat niet seggē he
re wat wildij dat ic sal doen. Een
ouerste die xpristus ōses ghesontma
kers stede bewaert die behouet zeer
nauwe te merckē wat willen dat mē
hem sal ghebiedē eñ oec mede hieten
doē. mer die ondsatē die en willē da
er niet zeer op merkē wat die liefste
wille is des ghebieders. Alsulcker
menschen ghehoersaemheit en is nz
volcomē. eñ si en zijn niet bereit tot al
lē dingen. noch si en pinē niet volco
melikē den te volgē die nyet en was
ghecomē sinē wille te doen. mer die
lieue wille zijns almachtigen vadꝰs.
Sij onderscheidē eñ oerdelē als si wil
lē eñ ī wat sakē si ghehoersaem wil
len wesen. of ic mach bet seggē dat
haer ouerste hem ghehoersaem we
sen sal eñ harē wille uolgē ¶ Soe
wye dat sulck is al siet hij dat men

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

zijnder crāchedē te moete ghaet end
datmē mit hē lidet. ic bidde hem dat
hij doch wat wil pinen toe te nemē.
eñ hem schame altoes eē kint te we
sen. op dat hij eñ zijn ghelike tē laet
stē niet en horē dē heer sprekē. Wat
soude ic v doen dat ic v niet en heb
be ghedaē. eñ dan die grote ghoeder
tierenghept die hem bewijst is op hem
verzware die ewighe verdomenisse.
¶ Here wat wildi dat ic doe sprack
die heylige apostel. Eñ ōse heer dye
seyde hem. Stāt op eñ ghēc ind stat
eñ daer salmē dij seggen wat di noet
is te doen ¶ O grote barmhertighe
wijschept godes die waerlijcke alle
dinghen suetelijcke scicket. dē ghenē
daerstu selue mede sprekest den sen
destu anderē menschen om te lerē dy
nē wille. daerstu ōs in bew ijseste die
nuttichept des ghemeynē leuēs da
er brueders te samē wonē in een. eñ
also als hi geleert was vādē mēschē
dat hij oec nae der gracië die hē god
voer verleent heeft ghaerne and mē
schē te hulpe comē. Ghaet seyde ōse
ghesontmaker inder stat. ¶ Syet
mijn lieue eñ zeer gheminde brued's
hier muechdi mercken dattet wt dē
rade godes is ghesciet dat ghij in de
ser stat godes zijt ghegaen om te lerē
den wille godes. ¶ Sonder twijffel
die dij salichlicke heeft veruaert eñ
dijn herte so beruert heuet datstu be
gheerdest te lerē dē wille des heren.

die heuet dij thoe ghesegt Stant op
saule eñ ghanc inder stat eñ daer soe
sal dij werden ghesegt wat dij noet
is te doen. ¶ Mer hoert nu mijn lie
ue eñ zeer ghemīde brueders in xpō
ihū hoe opelijckē dat inden woerdē
die hier nae uolghē ghepresen wer
den die willighe simpelheyt eñ die
gherechte kerstene saftmoedicheit.
Mit openē oghē en sach hi niet ende
bi der hāt soe worde hij gheleydet
vanden knechten die mit hē waren
inden wege. Dat is voerwaer eē
salighe blintheyt als die oghē die o
pen waren sūnden te doen ende oec
mede godes ghebodē te v̄smadē die
doe daer nae i de bekeringhe salichlijc
ken blint werden Eñ dat dese selue
saulus drye daghen was sonder etē
ende sonder drincken volherdede in
sinē ghebede. dat hoert den thoe die
nyeuwes bekeert zijn vter werelt.
ende oec noch den troest des heylighē
gheestes niet ontfanghē en hebben.
Si sullen hem daer omme in alder v̄
duldichept oec pynen te liden. eñ dē
ghenadighen lieuē heer te bidden sō
der ophoudē. sueckende. smekende.
eñ oec mede biddēde eñ cloppende.
eñ die almachtighe ghoedtierne he
melsche vad' die sal se verhoren allē
hem tijt dūct te wesen. hij en sal hē
luden niet v̄gheten int eynde. wāt
hij sal corts comen eñ hij en sal nyet
merren. Jst' datstu hem drye daghē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

v̇wachteſt ende niet en hebſte te etē hebbe dā ghoet betrouwē wāt dye ghoedertirē barmhertige heer en ſal dy niet v̄hōgherē laten ¶ Daer nae wort ananyas gheboden ſaulus die hant opt houet te legghē mer hy̋ als die wel gheleert was en wolde daer niet al te ſeer mede haeſtē. Dit ſelue leerde paul9 nae ſinē diſcipul daer hi toe ſcriuet dat hi niet al te gherighe en ſal weſē yemāt die hant opt hoft te legghē Daert ſeit hy̋ en̄ hy̋ ſach dz daer een man quam en̄ leide hem die hāt opt hoeft dat hi wed̄ zyen ſolde ¶ Broeders doe hy̋ dit in een viſioē ſach doe en wort hi niet al te hādes ſiēde hy̋ wachte al hēt ananyas quā en̄ leide hē die hant opt hoeft al had hy̋ licht te vorē gheſien in enē droem dat hy̋ comē ſoude. Dit ſegge ic daer om want ic duchte dat ōder v wel ie māt mocht weſen die hem duncken mochte latē als oft hem ghedroemet hadde dat hy̋ ziēde waer ghewordē en̄ daer omme niet en ſoude willen li dē ghelepdet te werdē by̋der hāt. en̄ oec ymmers hem v̄metē ſoude eē ley des mā te weſen ouer and̄ luden. dē ghenē die de ſorghe des regimentes noch niet beuolē en is. die noch niet die macht te bindē en̄ te ōtbidē ōtfā ghen en heeft. die noch niet beuolen en is dy̋ te leydē en̄ te beſorghē. die mit openē ogē niet en ſien. waer om me willen ſi hem dan ſulcke dinghē

onderwinden dan dat ſi ydele fanta ſien hebbē en̄ haer dwaſe dromē ſchi nē te volghen.

¶ Lyeue ghemide broeders in xpō ihū ōſen gheſontmaker altoes laet ōs dit quaet ſcuwē laet ōs lieuer kie ſen v̄worpē te weſen en̄ by̋der hant ghelepdet te werden. en̄ oetmoedich heyt ende oec mede ſaftmoedicheyt leren van onſen here iheſu criſto. dē glorie ende eer ende waerdicheyt ſi i ewicheyt tot ewichet. Amen.

¶ Item op die grote eerwaerdighe ſolemnitheyt en̄ hoechtijt des alder heylichſten ghebenedidē ende glori oſen maghets marien purificatio. datmē ghemeenlick hiet onſer lieuer vrouwē lichtmiſſen dach. dat die hei lighe maget ten tempel quā mit ha rē lieuē kinde. ſoe ſcriuet ſinte bernar dus drye ſermonē.

¶ Hoe dat onſe lieue heer van zijnd̄ lieuer ghebenedider moeder end̄ ma ghet ten tēpel wert ghebrocht in hā dē des oudē ſimeōs.

Sermoen. i.

Hoden ſoe heeft die glorio ſe ghebenedide maghet ende moeder den heer dēs tempels inden tempel ge brocht. Joſeph die offerde oec gode

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den vader sinē almachtighen ewigē
eñ ghebenedidē zoē daer god die va
der hem wel in dchaghede. ¶ Dye
rechtuaerdighe simeon bekende dat
hÿ ghecomē was daer hÿ begheerlic
nae ghewacht hadde. Die heylighe
wedue ãna beliede daer oec den here
Vã desen vyerē is die hoechtidelike
processie vã hudē eerst ghehouden.
die nae mit groter blÿscap al der ghe
meender korstenheyt in allen landē.
eñ vã allen volcken ynnichlicke ghe
oeffent soude werdē. ¶ Ten was
gheen wonder dat die processie doe
noch cleyne was, wãt dat kint ihūs
daer die processi om ghehoudē wert
eñ die daer sonderlinghe gheoffert
wert die was doe noch zeer cleeyn.
Die sunders en haddē daer gheē ste
alle warē rechtuaerdighe menschē
die inder processien waren, eñ alle
warē heylige ende goede volcomen
menschen.

¶ Mer o heer suldi ymmers alleen
alsulckē mēscē salich maken. laet hē
wasschen vã buyten inden lichame.
eñ soe sal oec mede wasscen sine ghe
nadichheyt. O ghenadige heer du sal
ste salichmakē menschen eñ beesten.
als du god ōmenichuoudigest dÿne
barmherticheyt ¶ In dine ãder pro
cessie als vãdē palmen sondaghe da
er ghaē sommige scharē voer. eñ som
mighe volgen nae. eñ ōse lieue ghena
dighe heer ōse ghesontmaker die en

wert daeē niet ghedraghen vã zÿnd
reynder iōcvrouwelÿcher moeder.
mer vã der ezelinē. Daer en werde
nyemãt versmaet. noch oec die ghee
die in haerder ōreynicheyt vervult
warē als beesten. ¶ Ic segge mijn lie
ue brueders dat hem ōse heer nz en
versmaet alsoe veer als si bedecket
zÿn mittē cléderē der apostolen. dat
is mitter apostolē leringhe. mitter
rechtuaerdicheyt. mit gehoersaēheit
eñ oec mede sondlige als die liefd eñ
mine bedecket die menichuoldicheit
der boser sundē. Brueders ist dat
die sundē aldus ghedecket eñ oec ge
ciert werdē onse lieue heer die en sal
hem dã niet veronwaerdighen i zÿn
der processien. ¶ Wÿ moghen ym
mers mercken eñ wel verstaē dz dye
glorie eñ die salicheyt der processien
die doe alsoe luttel menschen scheen
ghegeuen te wesen ōs al mede ghe
houden ende oec mede ghedeylt is.
Wat wōder ist dat hÿ die graci wil
houden den ghenen die nae comen.
die hi voer ghegeuē heeft den vaders
die zeer lãghe voer gheweest hebbē.
Dauid die coninck eñ die propheet
die begheerde mit groten verlãghen
zÿns herten ōme te syen desen dach.
eñ hi sach hem eñ hi wert zeer blide.
Wãt sach hÿs niet wat ist dat hi dã
singet inden salm. Wÿ hebben here
god ghesien dÿne barmherticheyt in
middel dÿns tempels.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Dese ghenade heeft dauid ontfāgē
eū symeō heeft se oec mede ōtfanghē
eū wij antfinghē se oeck mede. ende
voert alle die vcorē zijn tottē ewigē
leuē. Wāt xpristus is ghister eū huy
dē eū inder ewicheit ¶ Die barmher
ticheit godes is int middel des tem
pels. niet indē hoeckē eū oec niet in e
nighen ghemeynē huyse Wāt bi go
de en is ghene wtnemige d̄ personē.
Die gracie is int ghemeen gheset eū
si wert enē ygelikē ghebodē. Niemēt
en is haerder niet deelachtich dā dye
ghene die haer v̄smaden. ¶ O here
god dine waterē vloyen ouer al. end̄
nochtās is dine fōteyne dijn eū nye
māt vreemdes en sal daer vā drinkē
Alle die dij toe behorē die en sullē dē
doot niet sien hent tot dat si cristum
scouwē. eū dā sullen si sekerlijcke in
vreden werdē ghelatē. Waer omme
en soude hi niet ī vredē werdē ghela
tē die xpristū in zijn herte draghet.
wāt hi is ōse vrede die ouermits den
ghelone woēt ī onsen herten.
¶ Du onsalige siel hoe sultstu vā hi
er sceydē die dē ghoedē leytsmā ihe
sum niet en bekēnest. Wāt daer zijn
sommige mēscē die god niet en bekē
nē. Hoe coemt dat Soe coemtet. wāt
dat licht is gecomē ī deser warelt. eū
die mēschē hebbē meer lief gehad de
dōckerheit dā dat licht Dz licht segt
hi heeft ghelichtet id̄ duusternissen.
eū die duusternisse en cōste dat licht

niet begripē. Of hi seggē woude In
den stratē lopē die waterē eū niemāt
vreemdes en drīcket daer vā. Dye
barmherticheit godes is int middel
des tempels. nochtās en moghen si
dyer niet deelachtich wesen den die e
wighe v̄domenisse bereit is. Middē
tuysschē v o ghij onsalighē heeft hij
ghestaen den ghij niet en bekenden.
ende ist dat ghij soe steruen eer ghij
ihesum xpristum siet den heer ghi en
sult niet ghelaten werden in vreden
mer vanden v̄uuerlicken brpesschen
den leeuwē suldij ghegrepen werdē
die altoes berept zijn die sielen te ver
slindē. ¶ Wij hebbē god dine barm
herticheit ōtfangē int middel dijns
Dese v̄ āchbaerlike stemme scheelt ve
le vā dyer bekermelijcker stemmē he
re dijn barmherticheit is indē hemel
ende dine waerheit hent tot in den
wolcken. Hoe duncket dij daer van
van Was die grote barmherticheit
godes niet alleen indē hemel doe ihe
sus crist9 alleē was bi dien die indē
hemel wonē. Mer doe hi hem verne
derde eū hi is een weynich mind̄ ge
worden dan die enghelen eū hi is eē
middelaer ghewordē tusschē god eū
dē mēsce. ghelijc als een hoecsteen so
heeft hi ouermits sinē heylighē bloe
de v̄enighet die inden hemel ende in
der aerden waren. Vā dier tijt voert
soe hebbē wij die barmherticheit go
des waerlijckē ontfāghē int middel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

zijns tēpels. wāt wij warē alle kind'
des thoerns. mer wi hebbē barmher
tichept ōcregē. Wat was die toern.
eñ wat barmhertichept hebbē wij
ōcreghen. Tevorē warē wij kinder
der onweterheit eñ oec d' ōbehulpe
licheit. eñ oec mede der zwaerd' vāge
nissen. eñ wij hebbē nu ōcregē godli
ke wijsheit. eñ cracht eñ mogētheit
eñ oec mede ōlossinge.
¶ Die ōwetēheit des wiues die vā
dē serpēte ōlept was heeft ōs ōbli
det. Eñ die weeke slapheit des man
nes die vā zijnder epgēd' begeerliche
dē getogē was totter sundē die heeft
ōs ōmachtich gemaket eñ die boesch
heit des duuels heeft ōs doe wij vā
gode gelatē warē geuāgē. ¶ Aldus
werdē wij alle geborē. tē eerstē so is
ōs die wech doer welckē wi moeten
gāē tot onsen vad's lāde te mael zeer
ōbekēt. Daer nae zijn wij crāc eñ on
behulpelic. soe dat al waert dat wij
dē wech wel bekēdē. wij soudē noch
tās vā ōs selues ōmachtichept zeer
ghenoech gehidert werdē. Hier en
bouē soe zijn wij ond' enē wredē tyrā
ne geuāgē. soe dat al warē wij wijs
genoech wij soudē nochtās alte zeer
gedruct werdē vād' aldrweelster ghe
uāgenis eñ epgēscap. daer dā so gro
te ōgeuallicheit is behoeftmē dā da
er uz wel zeer grote genade eñ barm
hertichet. Werdē wi dā vā xpō ōlos
set vā dese drierhādē toernē wāt hij
ōs vā sinē hemelscē vad' is gegeuē ō
se godlike wijsheit. onse gerechtich
heit eñ ōse heilicheit. eñ ōse verlossin
ge. so staet ōs zeer naerstelic toe te sië
lieue brued's dat ymmer veer moet
wesen dat ōse laetste niet quader eñ
werdē dā ōse eerste. dat wij ymmer
niet wed' en vallē ider toernichept
godes. eñ soudē dā werden twewer
ue kinder des thoerns. niet alleē vā
naturē mer veel meer eñ oec vel zwa
relijcker van onsen eighenē quaethe
dē ¶ Hier ōme laet ōs mit groter be
gheertē ōme vangen die grote barm
herticheit die wij int middel des tē
pels ontfanghen hebben eñ laet ons
mit der saliger weduwē ānā stadelic
ke bij dē tempel bliuē. Want die tem
pel godes segt die heilige apostel is
heplich. dat ghi selue zijt. ¶ Dese
barmherticheit eñ dit woert is nae
bij ī onsen monde ende in onsen her
ten. wāt xpristus die woent selue o
uermits den gheloue in onser sielen
Dat is zijn tempel. dat is zijn stoel.
ten waer of ghijt verghetē haddet.
dat die siel des rechtuaerdighen een
stoel is der ewigher wijsheit.
¶ Hier om lieue brueders dat selue
dat ic v dicwijl ymmer altoes beghe
re ī te planten dat vermaē eñ bid ic v
oec nu dat ghi uz en wilt wāderē in
den vleysche op dat ghij gode uz eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

miſhaghen. eñ en wilt ẏmmers ghe
ne ōnutte vrietſcap hebbē mit dẏen
waerlẏcken mēſchē die noch indˀ wa
relt zẏn. op dat ghẏ godes vrādē nz
en werdet indē hemel. Wederſtaet
den duuel eñ hi ſal vā v vlieden. op
dat ghẏ vrilickē eñ ſondˀ ārtē moget
wādere indē gheeſte. eñ uwe oeffeni
ghe altoes ſi ider bewarigen uwes
herten Wāt dat lichaem dat wi dra
ghen dat is ghebreckelic eñ oec mede
beswaertet zeer die ſiel eñ het maket
huer ōmachtich eñ ōbequaem totten
duechdē. eñ dat īwonē indˀ aerdē ver
drucket die ſinnē mit veel gedachtē.
ſoe dat ſi hem tot enighen ghoeden
hemelſchē digē niet oprechtē en moe
gen noch oec mede en cōnē. Broedˀs
daer om ſo is die wẏſchep t vā deſer
warelt voer dwaeſcheit gheacht vā
gode. eñ die ūwōnē wert vādē qua
den boeſen helſchen gheeſt die moet
zẏn knecht weſen. ¶ Mer inder her
ten ſoe ōtfāghetmē die grote grōde
deloſe barmhertichelt godes. Inder
herten ſoe iſt dat xpriſtus iheſus on
ſe gheſontmaker woent. Inder her
tē ſpreect hi vrede i ſinē volcke eñ oū
ſinē heiligē. eñ indē ghenē die hē tot
ter herten keren.

¶ Item vāder heilegher proceſſien
deſer eerwaerdiger hoechtẏt onſer
lieuer vrouwē lichtmiſſe.

Sermoen .ij.

Wi dāckē ōſen vˀlaſſer die ōs
alſoe ouuloedelẏckē voerco
met i benedixien der ſuetich
heit mit dē ſacramētē zẏndˀ kintſche
den. eñ ōmenichuoldiget ōſe bliſcap
Wāt na dien dz wẏ hoechtidelic be
gaē hebbē die glorioſe hoechtẏt dˀ ge
boertē ōs herē. eñ zẏndˀ beſnidige eñ
zẏndˀ opēbarige ſo lichtet ōs hudē de
hoechtẏt dz hi idē tēpel vā ſinē oudˀs
wort geoffert. ¶ Aldꝰ wert huden
gode dē ſcepper dˀ aerdē geoffert die
hoge vrucht dˀ aerdē. eñ die waerde
ghenaeme offerhande die gode den
vader wōderlẏcke zeer wel behaghe
de wert hem hupdē mit den heẏligē
ioncvrouwelẏcken handē indē tēpel
gheoffert. Van ſinē ouders wert hẏ
ghedraghē. ende die ghoede oude ſẏ
meon ende die heẏlighe vrouwe ſin
te anna waren daer hem hertelẏcke
zeer ōwachtēde. ¶ Ioſeph eñ maria
offerden daer ene waerde ſacrificie.
ende ſẏmeon eñ anna ontfenghen ſe
hertelicke zeer waerdelẏcken.
¶ Vā deſer vper is die proceſſie vā
hudē eerſt ghehoudē welcke proceſſi
in alle den vier hoeckē der warelt hu
den mit zeer groter blẏſchappē wert
ghehouden. Eñ want wẏ oec hudē
ene hoechtidelẏcke proceſſie bouē an
deren hoechtiden ſullen houden. ſoe
dūctet mẏ wel oerber weſen die ma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

nire der processien wijslijcken aen te
mercken. ende daer van wil v wat
te spreke.

¶ Wij sullen ind processien ghaen
twee en twee te same en bernede ka
ersen sulle wij drage i ōsen hāde. die
vā ghene ghemeyne vuyre ōtfenget
en sulle wesen. mer vāde vuyre dat
eerst inde karcke vāde priester is ge
benedidet Die tijt sal noch come dat
i ōser processien die laetste de eersten
sullen wesen. en die eerste die laetste
En wij sulle te same singhe inde we
ghe godes. want groot is die glorie
godes. ¶ Dat wij twee en twee te
samen ghaen dat betaemt soe wel.
wāt soe lesen wij dat ōse heer sine a
postelen wt sende te predike daer ōs
i gepresen is die bruerdlicke lieft en
minne. Hi turbeert die processie die al
leen ghae wil. en niet allee en hindt
hi hem selue mer hi is oec mede den
anderen moylic. En dat zijn die ghe
ne die hem selue af sceyde. dat noch
beestelicke mēscē zijn en luttel ghees
tes hebbe. wāt si en pine he niet zeer
te houde eenheit des gheestes inden
bāde des vrede. Nu voert alsoe alst
niet goet en is een mensche alleen te
wesen so ist oec verbode mit lediger
hāt voer de heer te come wāt werde
si beruspet vā haerd ledicheit die nie
mā gehuert en hadde wat vdyene
si dā die algehuert zijn en nochtās le
dich en vsumede werde gheuōde.

Wāt dat ghelone is ledich en ooch
mede doot. als die goede wercke da
er niet mede en zijn. En al dat goede
datme wil doen dat salme mit grote
vuericheit en wt begeerte des herte
doen. op dattet mach wesen bernen
de luchte i ōsen hāde. Tis ands zeer
te duchte dat die lawe wtspoge sul
len werden vā onsen lieue here die i
den ewāgelio selue segt. Jc ben ghe
comen om een vuyr te senden inder
aerden ende en wil niet anders dan
dattet barne.

¶ Dat was sond twijffel een heyli
ge vuyr de die vad geheiliget heuet
en ghesent ind warelt. de me benedi
det in den karcken. als daer ghescre
uē staet. Jn der karcke so ghebenedi
det gode de here. Onse wedsake he
uet oec eēre hāde vuyr. als een verke
ert naeuolger der saliger wercke go
des. Dat vuyr dat hi ōtsteket dat is
die brant der vleysschelijcker begeer
ten. dat vuyr des hates en des ny
des en der houaerdien. Onse behou
der die en woude niet dat dit vuyr
bernen soude mer datment wt solde
doen. Want die alsoe dwaes ware
dat hij sulc vuyr offeren wolde voer
den oghen godes. al waer aarō zijn
vader hij soude sterue in zijnder boel
heyt. ¶ Mer bouen al dat ic ghesegt
hebbe van den ghesellike leue. end
van der bruederlijcker mynne. ende
van den goeden wercken dieme mit

heyliger vuericheit werckē sal soe is
die aldmeeste duechde der oetmodic
heit aldmeest noet daer wij malcād
altoes mede pinē voer te comē i eren
eñ oec mede in waerdicheden . eñ nz
alleen die bouē ōs zijn eñ ouder dan
wij. mer oec die iōgē eñ die mider sci
nē te wesen dā wij. bouē ōs te settē.
Dese oetmoedichept is ene gheeste
lijcke volcomēheit eñ ene volheit der
gherechticheit Eñ wāt god dē mildē
eñ blidē geuer lief heft. eñ die vrucht
der liefte is bliscap idē heiligē gheest
laet ōs dā singē idē wegē godes als
voer gesegt is. wāt groet is die glo
rie godes. laet ōs singhē dē here enē
nyeuwē sanc. wāt hi wōdlike dīgen
heuet gedaē ¶ Eñ soe wye dat i allē
desen niet en pijnt altoes voert te ga
en vā duechdē tot duechdē. wāt i do
gedē toe te nemē dat is voert te gaē.
die sal wetē wye hi is. dat hi niet en
is i deser processiē mer i eēder staciē.
eñ staet al stille. p immer wāt in deser
tijt gheē dinc i enē staet en bliuet soe
volchtet daer na dz hi al afterwaert
ghaet so wye dat niet voert en gaet
Eñ ōse voertgāc als mij wel ghedēc
ket dat ic v dicwil gesegt hebbe dat
wij ōs niet en sullē latē dūckē dz. wij
yet geuordert hebbē. mer altoes be
gerē sullē meer eñ meer toe te nemen
i duechdē. eñ dat wij ōse ōtbliuē eñ
ōse onuolcomenhept voer den oghē
godes altoes oetmoedelikē beclagē

eñ bescreydē sullē.

¶ Hoe dat wij die slaepcamer onser
herten sullen cyeren eñ vaste slutē
datter die houaerdie eñ die ghiericheit
heit niet i en come.

Sermoen .iij.

Syon maec suuerlijck dynen
slaepcamer eñ ontfange cris
tū den conic. dē een iōcvrou
we ontfanghen heuet. ende dē conic
een ioncvrouwe ghewonnen henet.
ende die ioncvrouwe na dyen dat si
hem hadde ghewōnen aēbede. Tot
ōs sprekct lieue brueds tot ōs spre
ket die heylighe gheest die syon mo
ghen werden ghehieten. want wij
scouwende souden wesen. ende des
daghes ende des nachtes onse oghē
opwaert keren tot onsen ghesontma
ker onsen lyeuen heer tot dat hij ōsēr
ontferme. ¶ laet ons daer om onse
camerken suuer eñ reyn makē op dz
wij moghen ontfanghen xpristū on
sen here ende oeck mede onsen conic
Syet mijn lieue brueders hij quam
in zijn eyghen ende die sine hebben
hem van hem verdreuē. soe dat hi nz
en heeft daer hi zijn ghebenedide ho
uet op rusten mach. soe dat hij voer
onsen doeren inden iōcvrouweliken
armē zijnde lieuer moed screyende o
uermit den heilighen gheest bij ons
begeert ghearbeercht te werdē ende
segt. Syon maeck suuerlicke dyne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ilsepcamer ¶ laet ons daer om schoen
maken onse camer eñ eerst al wtwer
pen dat xpzistus ogē mach mishagē.
als hÿ daer in wil comē. eñ dā voert
sûuerlic makē eñ die cierheit daer in
brīgen. daer hi ghenuechtē in mach
hebbē. eñ daer hi hem ī vblidē mach
¶ Daer mach bÿ auōturē wel yemant
vragē wat die dīgē zÿn die dē oghen
cristi ihesu mishegħē. eñ oec daer hÿ
onghenûechtē ī heuet ¶ Den seggen
wÿ datter niet en is dat xpzist9 ogē
also zeer mishaget als die vmaledidē
houaerdie. die dē ēgel vādē hemel v
dreef. eñ dē eerstē mēsche vtē paradi
se vdreef eñ si is een begī vā allē sun
dē. ¶ Die heilige gheest leert ōs dat
wÿ dese houaerdie scuwen sullen eñ
segē Wat vhouaerdichstu di die aer
de biste eñ ascē ¶ Eñ op een andē stede
¶ Alle vleysch is hoy. dat hoy is vdoz
ret eñ die bloem is of gheuallē.
¶ laet ōs nu sien hoe veel quaets dz
die houaerdie heeft ghedaen. Den
ēgel heeft si vdreuē vtē hemel. eñ dē
mēsche vtē paradise. Mit grooten
rechte mishaget dese houaerdie den
ogē xpzisti. want si die aldersuuerlijc
ste creaturen godes zeer onreyne he
uet ghemaket. beide inden hemel en
de oec mede inden aertschen parady
se. ende si heuet vāden aldschoenstē
enghel een leelic vuyle quaet duuel
ghemaket. ende vanden mensch die
niet langhe en hadde ghescħapē ghe
weest die te voren goet ende gherech
tich was. den maecte si eē misdadich
sundaer. die alsoe als si die eerste en
de die aldmeeste is vā allen sunden.
soe is si ene coniginne ende ene moedē
vā allen onduechdē.
¶ Hier om soe is ōs noet mÿn lieue
bruedēs wÿslijc toe te sien eñ te besoz
gē dat wÿ haer wt ōs mochtē vdzÿ
uē mit al harē ghestachte. op dat ōse
camer reyn ende suuerlic mocht wer
dē. eñ xpzistū den conic der hemelen
die daer cloppet voer ons doze waer
delijc moghen ontfanghen ¶ Ic seg
ghe v mit al haren ghestachte. dat is
mit alle den seuen hoeftsunden. dye
dese zÿn. Idel glozie. Haet. Toznich
heyt. Draecheit. Ghiericheit. Ghul
sicheit. eñ oeck mede Oncuusschept.
Bruedēs dit zÿn dē houaerdien doch
terē die alle die moeder volghen. eñ
waer si ī ghaen daer maken si een on
reyne wonighe ¶ Mer wat hebben
wÿ te doene mit allen desen Wat he
uet die heylighe tempel goodes te
doen mitten afgoden. Wÿ dancken
des ymmers gode dat wÿ daer van
zÿn ghescheyden. Want doe wÿ ōsen
ouden mensch wt toghen so hebben
wÿse altesamen mitten zwaerde der
ghewaerder byechten ghedoedet.
¶ En laet daer voert dā die houdie ī
ōs gheen macht hebben. die vandē
alder oversten enghel lucifer een ver
uaerlic lelic duuel ghemaket heuet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ dẽ eersten mensche boes eñ quaet
ghemaect heeft eñ rebel tegẽs den al
machtighẽ scepper.
¶ Die ydel glori en hebbe voert an
ghene stede. wãt wi vãder tijt onser
bekerige hebbẽ begõnẽ eñ te glozierẽ
indẽ cruce õs herẽ ihesu xpi eñ seggẽ
mittẽ heyligẽ apostel. Het si veer dat
ic mij anders in glozierẽ soude dã in
den cruce ons herẽ ihesu xpristi ouer
mits wyen mi die warelt ghecruust
is eñ ic der warelt ¶ Onse glozie sal
daer om wesen dat heylige ghebene
dide cruus õs herẽ dat wij dragẽ eñ
dat ghetuych õser cõsciẽcien die ouer
mits dẽ cruce gherepneget is, daer
die apostel aldus vã segt Onse glozi
is dese dat ghetuych õser cõsciencië.
Eñ dit glozierẽ en is anders niet dã
gode zeer te dãckẽ vã alle sinẽ welda
dẽ. daer õs die apostel toe vmaent ö
hi segt Die glozierẽ wil die sal hem
indẽ heer glozierẽ vã̃d puerheit zijnd
zijnd ghoed cõsciẽciẽ. Wãt die hẽ sel
uẽ pzijset die en is niet louelic. Want
die i hem seluen wil glozierẽ. eñ dye
hẽ seluẽ wel behaget die behaget enẽ
dwasen. Eñ die op ander menschen
sine glozi wil setten eñ prijs begeert
vã ander luden mõde die ontfanget
hier zijn loen inder aerden. ende hij
saluet oeck mede zijn hoeft mit olye
der sunders. den die heylighe pzo
pheet aldus thoe spzeket. ¶ Is eẽ v
maledijt mensche die zijn hope settet
inden menschen. Ende in den daghe
des oerdels als si ropen heer luun õs
op soe sal hem die heer antwoerden
Jck en bekenne v seker niet Siet hi
er dese ydel glozie die is een dochter
der valscher hoverdien. ende oeck
mede in wyen dat si is den maket si
altehãdes onghehoersaem.
¶ Voert mijn lieue broeds nae õser
bekerige en sullẽ wij d nydicheit in
õs gheẽ stede gheuẽ. ouermits welcke
nydicheit die doot is ghecomẽ inder
warelt. als die duuel dẽ mẽsce beni
de dz hi daer soude comẽ daer hi wt
was gheuallẽ. ende daer omme so be
coerde hi hem ende hij brochte hem
totten valle ende oeck mede tootter
doot zijnder sielẽ. Dese nidicheit ple
ghet alleen die cleynẽ te pinigẽ ende
niet die groet zijn in durchdẽ als iob
segget. Die cleyne dodet die nidich
heyt. want als een mensche den an
deren benidet soe thoent hij self dat
hij mynder is dan den hij benydet.
Soe benijde die duuel oec den eerstẽ
mensche onsen eersten vader adam.
ende esau iacob sinen broeder. eñ oec
mede cayn abel sinẽ brued. Dese ny
dicheit dodet dẽ cleynẽ. wãt bekẽde
die een mensche niet dat hij mynder
waer dan die ander hi en soude hem
van des anders ghoede niet bedroẽ
¶ Van deser siecten en steruet nye
ment dan die zijn herte op desen tijt
lijcken dinghen aldus heuet gheset.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die veel luden elc al gheheel niet en
mach v̄crighē. eñ dat een mēsce gaer
ne hadde dat benidet hi dē anderen
die dat heeft. wāt dat die and͛ heeft
dat moet hi deruē. Desen cleynē do
det die nydicheit. wāt als hi dat ny
ercrighē en mach dat hi dē anderen
benidet soe valt hi ī eē haet dat d͛ ny
dicheyts dochter is.
¶ Voert mijn aldliefste eñ zeer ghe
minde brueders in xp̄o ihū onsen he
re soe suldi weten dat nae ōser beke
righe en heeft die toernicheit in ons
gheen stede wāt ōse lieue ghenadige
gesontmaker die briget die toernich
heit bij gradē indē put der hellen. da
er hi segt. Die toernich wert op sinē
brued͛ die is sculdich des oerdels.
die racha segt tot sinen brued͛. dat is
eē stēme des onwaerdicheyts die is
schuldich des rades daermē te rade
wert wat pinē datmē hem aendoen
sal die soe heeft misdaē. Eñ die sinē
brued͛ dwaes hiet eñ sulcs wat doet
mit wordē eñ oec mede mit werckē
dat hi wert v̄smaet vā anderē men
schen dye is schuldich des helschen
viers ten sy trouwen dat hij hem
trouwelicken betere. ¶ Brued͛s
dit is eē passie die den dwasen blint
maket eñ oec die oghē der groter wi
ser menscen bij wijlē v̄disturbeert.
als in dē salter gescreuē staet. Mijn
oghe is vā toernicheit wat v̄distur
beert. Eñ vā des sottē thoerne segt
iob Die sotte of ghecke mensche die
wert doot ghesleghen vād͛ toernich
heyt. ¶ Siet hier brued͛s twerehan
de toernicheyt. die ene turbeert som
wilen dat ghemoede des menschen
die and͛ dodet den mensche. Die ene
coemt vā onuerduldicheit die ander
coemt vā naerstiger liefdē eñ mynnē
der ghoeder gherechticheyt. Eñ die
ēne coemt vā duechdē die and͛ vā on
duechdē. Vā dyer toernicheyt dye
wt duechden coemt soe segt dauid ī
dē souter. Wert thoernich eñ en wil
let niet sundigē. Recht of hij segghē
woude Weest naerstich eñ wreet te
ghens die onduechdē eñ teghēs den
quaden werckē. mer weest ymmers
saftmoedich uwē bruederē eñ aēmer
ket v seluē dat ghij oec mede seluen
niet becoert en werdet. Vā die and͛
toernicheit die wt ōduechden eñ wt
quadē werckē comet segt die heilige
eñ dat wtuercorē vat paulus dye a
postel. Die zōne en sal niet ond͛ gaen
op v toernicheit. dat is te seggē dit.
Xpristus die een zōne is der ghoed͛
gherechticheit die en sal v herte niet
after latē om v thoernicheit die mit
ter toernicheyt niet en willen wonē
¶ Mit dyer toernicheit die comet
wt minne der gherechticheit sullen
wij eerst toernich wesen op onses sel
ues sundē. eñ ōtbliuē daer nae op de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſundē onſer euē kerſtenē menſchen.
welcke toernichept beter is dā dwa
ſe vrolicheit. Wāt oūmits ſtrachept
des aēſichtes ſoe wert ōs euē mēſce
ſomwijlen eū oec mede zeer dicwijle
verbetert. welcke toernichept of oec
welcke ſtrachept des aēſichtes noch
tās redelic ſal weſen. eū niet altezwi
de mer ghematighet na dat die redē
wtwiſet. Nochtās ſoe werdē oeck
wel mede wijſe mēſchē hier ſomwij
len ōdiſturbeert. mer die quade toer
nicheit dodet den dwaſen. wāt ſi co
men daer mede tot kyuen eū tot qua
den woerden.

Voert mijn lieue eū ghetrouwe
wel ghemide brueders ſo ſuldij hier
nu weten dat na dyen dat wij beke
ret zijn ſoe ſullē wij ymmers die ca
mer onſer hertē zeer vaſt ſcarpelickē
eū naeuwe bewarē dat de quade bo
ſe droefheit ymmers daer niet wed'
in en come. Jc ſegghe v voerwaer
mijn lieue brueds die droefhept die
dē doot wercket die coemt vā v'lies
der tijtlijcker dinghen. Deſe drof
heit die maket vele quader ghedach
ten eū ſi doet oeck mede den monick
murmurerē eū ōdziet hebbē in al dē
ghoedē eū ſaligē werckē die hem vā
rechtes wegē toe behorē te doen. eū
die den ploech godes houden ſoude
doet de droefheit omme ſien alſo als
loths wijf dede. Wāt ſond' droefhe
dē ſoe en machmē dat niet laten. dat
mit liefdē eū oec mede mit mynnen
was beſeten.

Laet ons daer om mijn lieue brue
ders deſe droefhept die dē doot wer
ket buytē ſluytē. eū die ſalige droef
hept i ōs nemē die daer comet vā be
rouwe onſer ſundē. eū vā verdriete
deſer ellendichept ōſer pelgrymma
ſien eū ſegghē mit den heylighē pro
phete dauid Och mij wāt mijne ellē
dicheit is mij verlāghet. ick hebbe
ghewoent mit hem die in cedar wo
nede eū mijn ſiele die was zeer ellen
dich. Alſulke droefhept werckt dat
leuē daer die heylighe apoſtel paulꝰ
vā ſegt. Als of wij drouich waren
mer altoes blijde. Eū oec mede ſoe
ſegt ōſe ghesontmaker iheſus xpiſ
tus ſinē diſcipulen vā deſer droefhit
V droefhept ſal in blijſcappē verwā
delt werdē. Die ander droefheit die
wercket dē doot wāt ſi maket enen
onvreedſamen ſiele.

Voert brueders nae dyen dat wi
bekeert ſchinē te weſen ſoe ſullē wij
die camer ōſer hertē ſluytē op dz oec
mede die ghierichept daer niet wed'
in en come eū ōs niet en trecket van
gode totten dieſte d' afgodē. daer die
heylighe apoſtel ond' vele ander wo
erden aldus van ſcriuet. Dodet v le
den die opter aerden zijn. oncuyſcheit
onreynicheyt. vleyſchelichept qua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

de begheerlichept. en̄ valsche ghye
richept. welck dat afgodie is.

¶ Hier hi ghelijcket die ghiericheit
der afgodyen ende oec mede wel te
rechte doet hij dat. Want alsoe gheli
kerwijs als die afgodie gode wil be
nemē sine glorie en̄ oec wil dat hi nz
alleen god en sal wesen. soe reycket
die ghyerighe hem wt inden dingē
die god thoe behorē. en̄ wil alleē heb
ben dat god tot veelder menschē be
hoef hem heuet ghescapen. ¶ Hey de
zijn si godes viādē die de ghiericheit
en̄ die afgodie aebeden. wāt si willē
gode dē almachtighen ewigen here
benemen dat gheen dat hem thoe be
hoert.

¶ Weet mijn lieue en̄ zeer ghemīde
broeders dat daer noch een andere
ghyerichept is die nyet alleen ghelt
en̄ ghoet begheert te verghaderen.
mer si begheert hoechept ende grote
prelaturen en̄ oeck mede bouen and
menschē te wesen. ¶ En̄ dese ghye
richept als ick die waerheit sal seg
ghen die becoert oec mede vele armē
menschē alsoe zeer die al dat si haddē
hebbē ouer ghegeuē dat si teghens
recht ende redene en̄ oec mede tegēs
haer eerste opset alsoe zeer pynē als
si moghen ouer haren mede brue de
ren heerscappie te hebben ende oeck
mede te regeren. ¶ Wil hē dā die abt
of die ouerste vanden cloester daer nz
i helpē soe werdē si daer quaet op en̄
si spreken en̄ segghē daer quaet van
after sinē rugghe. dat hijt wt passiē
doet dat hij haer niet en verheffet.

¶ Dese ghiericheit doet dē mēschen
vergheten die ghebodem gods. daer
die salmista van segt. Neyghe mijn
hert in dinē ghetughē en̄ niet in der
ghierichept. die een moedē is der ver
domenissen. die i iudas die eerst een
discipel ōs herē was dede verghetē
die gherechte ghebodē godes. ende
voert daer thoe brochte dat hi onsen
lieuen heer onsen ghesontmaker ver
riet. en̄ oec mede ten laetsten hem sel
uen als een vermaledijt mensche hol
lijcke verhinck.

¶ Voert weet mijn aldēliefste en̄ oec
zeer gheminde brueders dat wij ym
mers nae onser bekeringhē sullē ōse
slaepcamer vaste thoe sluytē op dat
die ghulsichept daer niet wedē in en
come die ōsen eersten vad adam be
roefde vā den clede dē onnoselheit. en̄
esau van zijnder eerster ghebozē wa
erdicheit.

¶ Dit is oec mede die ondūechde
die onse voervaders in der woestinē
ondancbaer maecte der weldadē go
des dat si teghens gode den almach
tighen herr murmureerdē en̄ seyden
Och of wij allen in egipten ghestor
uē waren. daer wij saten op die vley
sche pottē en̄ aten loeck ende cyppel.
en̄ dyer ghelijcke. ¶ Dit is ene qua
de beeste die hē ludē daer toe brochte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat si god blasphameerden als of da
er āders ghēē leuē en waer gheweest
dā dit tegēwoerdige leuē. doe si sey
den. Laet ōs eten eñ drickē wāt mor
ghen soe moeten wÿ ymmers steruē
dat is te segghen Corts hier nae soe
moeten wÿ ymmers steruē Recht of
si woudē segghen. dat hebben wÿ
alleen eñ oec niet meer dā dat dz wi
ethen eñ drincken. eñ oec die clederē
scoeden die wÿ draghē. wāt wÿ en
hebben ghenē hope tot enighē ghoe
den dingen nae desen leuē. wāt als
wÿ steruē soe zÿn wÿ doot mit lyue
mit siele eñ mit ōstāde als andꝰ dierē
eñ beestē steruē die nae haerder goet
noch quaet meer en ghemoetet.

Dat dit quaet mitten mēsche sal
te niet ghaen dat tughet die heylige
apostel paulus daer hÿ segt aldus.
Totten buycke hoert die spise. ende
weder omme soe behoert die buyck
totter spysen. beyde sal hem god ver
deruen.

Myn lieue bruedꝰs dese passie die
is dryerehāde Wāt somwÿlē so wil
die mēsce eten eer dat tÿt is. ofte hÿ
wil dat ethen dat hem niet gheoerlo
uet en is. of hi wil ymmers meer etē
dā hem vā noede is. eñ hÿ wille die
ghenēyghelicheit zÿns sondigē vley
sches volghen in allen dattet begert
Eñ daer vā comet ōbequame vrolic
heit als daer ghescreuē staet vāden
volcke vā israhel Sedit populus
mādùcare et bibere et surrexit ludere
dat is te ōstaē aldus. Hÿ satē eñ atē
ende drōckē ende daer nae soe stōdē
si op ende speelden.

Nu dā voert mÿn lieue ende wel
zeer ghemīde bruedꝰs ī xpō ihū ōsen
lieuen heer. na dyen dat wÿ bekeert
zÿn soe laet ōs ymmers wel bewarē
die camer ōser hertē dat die valsche
oncuysheit daer niet wedꝰ ī en coē
wāt soe soude si ymmers veel quadꝰ
zÿn dā si te vozen was. eñ si en comet
niet alleē wedꝰ. mer als ōsē lieue heer
ōse ghesontmaker segt indē ewāge
lio. si nemet mit haer seuē andꝰ gheesꝰ
tē die boeser zÿn dā si is. eñ si ghaen
daer in eñ wonē daer. eñ dat laetste
des mēschē is veel argher dā dat eer
ste was. Dit quade is vā dyer na
turē dat si dat heylighe gloziose lich
aem xpristi ōses ghesontmakers ōt
ledet eñ maket vādē salighē ledē ōs
liefs herē ihū xpristi ledē des valschē
duuels. Wāt so wye dat enighē per
soē aēhāghet om sinē quadē wellust
te volbringhē. die wertē lichaē mit
dyer personē. eñ hi wort oock eē let
des des duuels. also als die persoē
is oūmits dē quadē werckē die si dā
te samē doen. Bruedꝰs dese passie
ontsteket dat venÿnde groothettigē
helschē vuyr in des mēschē lichaē toe
oncuysschē eñ valschē werckē. Endꝰ
si gheuet dē ewighē vuyr materien
cracht eñ ooc macht ewelic te barnē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Vā deſen tween vuyrē. als vādē helſchen vuyre eñ vāden ſondighen vuyre der oncuyſcheit hebben wÿ i der heiligher ſcriften. Vādē vuyre d̄ oncuyſcheyt ſegt hÿ ¶ Alle die ouer ſpil doen ſullen weſen als een glopē den ouen die ōtſteken is eñ oeck 'me de van binē bernt. Vādē vuaerlikē helſchē vuyre ſegt hi. Du ſultſte ha er ſetten als een ouen mit vuyre ind̄ tÿt dÿns aēſichtes. dat is indē iong ſten daghen des rechtuaerdighē oer dels. eñ ſi ſullē ſoe vā binnē bornē o uermits dat wroeghen haerder qua der cōſciencīē. God ſalſe in ſinē toer ne ōſtropen als hi ſal ſegghen. Gha et vā mÿ ghÿ vermaledide werckers der ſondigher boeſſchept. eñ dat ald̄ vterſte helſche glopēde bernēde vuer dat ſalſe verſlinden. dat ſi ſeluē ōtſte ken hebbē mit harē vuylē eñ quaden onreynighen ſondighē werckē ende ghedachten.

¶ Soe wye dat dā ſulck is mÿn lye ue bruedˢ die doe dā ymmers alle ſi ne vlÿte daer thoe om daer wt te co men eñ oec mede om daer van te vlie den. Mer wÿ die den ouden menſch hebbē wtghetoghen. ende ouermits die grote barmhertighe ghenade eñ gracien godes hier vā ōtcomē zÿn. eñ oec mede ſpon ghewordē. zÿn wÿ ſullen mit al onſer naerſtichept dye camer onſes herten bewaren eñ wel ſuuerlic makē op dat wÿ ihesum criſ tū dē ghebenedidē almachtigē ewy ghen conick der hemelen daer in mo ghen waerdelikē ōtfāghē als ōs de ſe teghenwoerdighe heylighe ſcrift leert daer wÿ nv ter tÿt van geſpro ken hebben. ¶ Spon maec ſuuerlÿc dine camer Wat meent dat. Het me ent dat wÿ ymmers ſekerlÿc vele do gheden vghaderē ſullen. daer wi de floerē eñ die wādē mede verſierē ſul len. als mit welrukēde blomen ende mit coſtele ſchone lakenē.

¶ Die eerſte cierheit onſer cameren die ſpon moghen ghehietē werden. ſal weſen dir anxt die een beghin is der wÿſchept. ſoe als die wÿſe man ſalomō ſegt in ſinē boecke d̄ parabo len indē eerſten capittel. Juniciū ſa piēcie timor dñi. dat is aldus te ver ſtaen. Dat beginſel vāder wÿſcheit is die vreſe eñ die anxt godes. eñ oec mede die eerſte grade om op te clim men totter wÿſchept. vā welckē anx te die ſcrifture aldus ſegt. Tis eē ſa lich mēſche die altoes in anxſten is. Eñ inden ſouter ſtaet. Dyent dē he re in anxte eñ veruroúwet v i hem al beuēde op dat die anxt ofneme dye ſcadelicke ſekerhept. ende die vrolic hept verdriue die quade droefhept.

¶ Deſe anxt maket oetmoedichept die de aldēcoſtelicſte cierhept is der ca mer vā ſpon. die xpō den heer alder beſt behaghede doe hÿ in ghinck in der ioncvrouwelÿcker cameren als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

die alderheylichſte maget eñ moeder
ōs liefs herē ihū xpi maria ſeyde.
Wāt hi aen heeft gheſien die oetmo
dicheit zÿnder deernē. ſiet daer van
ſullen mÿ ſalich hieten alle gheſlach
ten. ¶ Jck ſegghe bzueders dat de
ſe oetmoedicheyt is ene cierheit der
gheender die ſion willē weſen dats
die armen ōs herē iheſu xpziſti. daer
hi ſelue vā ſegt Salich zÿn die arme
van gheeſten. want dat rÿcke der he
melen behoert haer thoe ¶ Siet hoe
die anxt godes die eerſte grade des
ſalighen opclimmēs eñ die aldeerſte
cierheit vā ſions camer ander cierhe
den voertbzighet. als oetmoedicheit
eñ willighe armoede. daer omme ſoe
maec dine camer ymmers ſuuerlÿck
mitten anxte des heren.

¶ Die ander cierheit vā ſions came
re eñ die ander grade totter ſaligher
wÿſcheit is ghoedertirenheyt daer
die heilighe ſcrifte vā ſegghet. Ont
ferm dÿ ouer dÿn eyghen ſiel eñ py
ne dÿ god te behaghen. Eñ op eē an
der ſtede. Op wyen ſal mÿn gheeſt
anders ruſten dā optē oetmoedigen
eñ opten ruſtighen. ¶ Deſe heeft
barmhertichept ouer die ghene die
teghens hem miſdaen hebben. ende
wil ghaerne dzaghen die cranchedē
zÿnder bzuederen. eñ hi wil lyeuer v̄
lieſen alle tÿtlicke ghoedē dan mit ſi
nē bzueder daer omme te kyuē. De
ſe ghoedertirenheit eñ goddienſtich
heyt en is anders niet dan gode te
oeffenē ende alſoe gode te behaghen
Deſe maket in ōs ſaftmoedicheyt.
die de aldbeſte cierheyt is der camer
van ſion. eñ ſi is oeck mede die ande
re grade der oplimmige. eñ ſi maect
in ōs een ander cierheyt die ſaftmoe
dicheyt hiet. die ōs kinderen godes
maket. daer omme o ſion v̄cier dine
camer mit ghoedeztirenheit.

¶ Die dozde cierheit vā ſions came
re eñ die dozde grade des ſalighē op
climmens is die wetēheit die dē mē
ſchen leert hem ſeluen te kennē. dat
een menſche niet meer noch oeck me
de niet myn hem ſeluē thoe en ſcrÿf
dā ſine mate en is. daer dat een van
als alteveel hem te vermeten doet
dē menſen vallē int quade. eñ dat an
der als niet te bekennē hoe veel hi v̄
mach doet den mēſchē veel ghoeden
werckē v̄ſumen. Tot deſer weten
heyt noedet die heilighe gheeſt dye
ghelouighen indē ſanghe der lieften
eñ der mynnē. eñ ſegt aldus ¶ O ſu
uerlÿcke ond den wiuē en bekēneſtu
di ſeluē niet ſoe ghanck nae dē voet
ſtappen der valſcher herden dat is
der ketters eñ voede dine bockē dat
zÿn dine vleyſchelicke begheerten.
Deſe wetēheit maect ōs goet betrou
wē al ōſe becorighē te v̄winnē ouer
mits dē ghoedē vaſtē ghelone. alſoe
als onſe heer ſegt indē ewangelio.
Moghestu ghelouē. alle dinck is mo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghelic dē ghenē die een ghoet ghelo-
ue heeft. ouimits der grooter ghenadē
eñ d̄ gracie̅ godes. eñ oeck mede den
vryen wille. ¶ Nu sien wi brueders
hoe die ghoede wetenheyt die daer
is die dorde cier heit vā spons came-
re eñ oeck die dorde grade of trappe
onses opclimmēs ene scone and̄ cier-
heit in ōs maket. dat is een gheeste-
lic screyen. daer wÿ mede v̄diene̅ hi-
er nae vā gode ghetroest te werden.
Wāt dese wetenheyt die maket in
ons droefheit eñ screyē onser pelgri-
maedsen als wÿ aen sien alle de qua-
den die wÿ in deser ellendicheit lidē
eñ oeck mede al screyende begheren
te comen tot onsen voerlande daer
wÿ noch zeer veer vā zÿn. eñ soe horē
wÿ onsen here ōs toe sprekē. Salich
zÿn si die daer screyen wāt si sullen
ghetroest werdē.

¶ Die vierde cierheyt van spons ca-
mer is starcheit die wel d̄ pēt dē ghe-
nē die arbeyden omme te v̄crighen
die ewighe ghoeden. Dese bewaert
zeer wel spōs camer dat die mēsche
in voerspoede hem ymmers niet en
v̄hefte. eñ in wed̄spoede niet te zeer
bedroeft noch ghebrokē en werde.
die de tōghen die quaet sprekē ende
oeck mede die smekēde woerdē spre-
ken mit desen woerden cōfuus ma-
ket. eñ ofwiset eñ segt ¶ heer v̄losse
mine siele vā bosen lippē eñ oeck me-
de vā valschē tōghen. Dese ōtsteket

altoes vā daghē tot daghen meer eñ
meer die hongher eñ den dorst d̄ ghe-
rechtichept inder camerē vā spon.
eñ doetse horē vā onsen ghesontma-
ker ōsen lyeu heer. Sÿ zÿn salich dē
hōghert eñ dorst nae d̄ gherechtiche-
den wāt si sullē werdē ghesadet. da-
er omme o spon v̄cier d ine camer m̄
sterchept.

¶ Die vÿfste cierhept der cameren
vā spon is wÿs raet. als dat een mē-
sche zÿns selues crāchept aen merct
wat hÿ v̄mach eñ wat hi niet en ver-
mach. end̄ ouimits aēsien zÿnder crāc-
hept ander crācke menschē te moete
ghaet. ende hi heefter medelidē me-
de alsoe als een ghoet kerstē mēsche
mittē and̄ schuldich is te hebbē nae
wtwÿsen des werckē d̄ barmhertic-
hept. ende also als hÿ wille dat god
zÿnd̄ v̄barmde. ende hi vergheeft dē
ghenē die teghens hem misdaen heb-
ben. als hi wil dat hem god die heer
vergheue dat hi teghens gode heeft
misdaen Ende dā soe verdiēt hi wel
te horē vā ōsen ghesontmaker ōsen
lyeuē heer ihū cristo. Salich zÿn die
barmhertighe wāt hem ludē soe sal
barmhertichept ghesciedē. Ciere da-
er omme o spon dine camer mit wÿ-
sen rade.

¶ Die seste cierheit der camer van
spon is verstandenisse. die dat ghe-
moede des menschen opnemet bouē
alle dese nedersten dinghen. ende si

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghaet voer bij alle lichamelijcke crea
turē mit verstandelijcken aenmerkē
eū vestighet sinen ghesicht ī ghoedē
gheestelickē dinghen. eū als hij dan
noch hogher wil ghaen soe hoert hij
van onsen lyeuē heer. En wille mij
niet naerder comē want gheen mens
sche en mach mij sien eū behoudē zijn
leuen. ¶ Dese verstandenisse hoert
den thoe die vandē almachtighē go
de ghereynichde oghen hebben ont
fanghen. daer van ghesegt wert.
Salich zijn si die reyn zijn van hertē
want si sullen god sien. Maer daer
omme o syon dijn camer suuertic endē
tier haer mit verstandenisse eū oeck
mede mit reynicheit.
¶ Die seuēde ciethept der cameren
van syon is goglijcke wijsheit. dye
dē ghenē toe behoert. die mitten ge
rechtigē oghen der gheestelijcker ver
standenissen die godlijcke ewige di
ghen connen scouwen. ende die haer
wanderinghē is in den hogen hemel
ende beghezē ontbōdē te werdē. eū
mit xpristo ihesu onsen ghesontma
ker te wesen. ¶ In sulcker mēschen
persoen segt die heilighe apostel pau
lus. Xpristus ihesus mijn ghebene
dide verlosser is mijn leuen. ende te
steruē is mijn ghewin. Recht of hij
segghē woude. Alleen wil ic daer ō
leuē dat ic xpristū mach groet makē.
ende xpristus ihesus is loen mijns
dodes. Ende een luttel daer na. Ick

ben benauwet segt hi tusschen tweē
Ick begheer ōtbondē te werden eū
mit xpristo ihesu minē verlosser te
wesen. Want dat waer aldībest. ofte
inden vleyssche te bliuen om uwen
wille. ¶ Syet mijn lieue bruders
wat mach dye gheware wijsheyt
godes doen. alle die quade beruerin
ghe des lichames onder tredet si. so
dat die menssche ghene quade berue
ringhe in sinen vleyssche en voele.
Op dat hi den cranckē bruederkens
xpristū mach boetscappen. soe wille
hij dese ellendicheit ghaerne eū wil
lichlijckē noch langher lidē. Smade
lijcke eū spitighe woerdē en hoert hi
niet. dat hi scade lidet dat en geuoelt
hi niet. die hem sinē rock ontnemet
den gheeft hi sinē mantel thoe. ende
slaetmen hem aen die een kinnebac
ken hi byet oec mede die andē kynne
backen. eū hi hoert die ghebenedide
woerden ons liefs heren ōses gena
dighen ghesōntmakers ¶ Salich soe
zijn die vreedsamighe Want si sullē
kinder godes hyeten.
¶ Mijn lieue eū zeer gheminde brue
ders in xpristo ihesu dit zijn die cyer
heden der cameren van syon. eū mit
desen sullen wij ons cieren eū suuer
lijck maken. die tot syon horen. op
dat wij ihesum xpristum den hemel
schen coninck der ewichept mogē ōt
fanghen den die ghebenedide ionc
vrouvve heeft outfangen. eū dē die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

iōcvrouwe wan. ende den die heyli
ghe iōcvrouwe nae zÿnder gheboer
ten doe si hem ghewounē hadde. op
den viertichsten dach als hüy den hē
inden tempel offerde. Wāt soe was
daer ghescreuē inder euwen dat is ī
die wet. dat een wijf die een zoenken
baerde eñ ter wareit brochte dyen si
vā enē māne hadde ontfāghē. opten
veertichsten dach gherepnighet sou
de comē mit harē zoen inden tempel
godes. eñ si soude haer offerhanden
bringhen voer die sunde een lamme
ken dat vā dien iare oeck ware. ende
dat sonder vleckē eñ een tortel duue
of twee ionghe duuen. Waer dat sa
ke dat si alsoe arm waer dat si gheen
lammeken en mochte vghelden soe
soude si twee iōghe tortel duuckens
offeren.

¶ Lyeue eñ zeer ghemīde brueds dit
heuet die reyne maghet maria dye
moder ons heren ihū xpristi al te sa
men ghedaen sonder noet. mer wt
rechter oetmoedicheyt. Si was vier
tich daghen dat si niet en quam indē
tempel niet dat si enighe reynige be
hoefde. die sonder alle vleysschelike
ghenuechtē behoudē haer ioncvrou
scap vāden heylighen gheest haren
lieuē ghebenedidē zoen ihesum xpris
tū onsen ghenadighē vlosser ōtfāgē
hadde. ¶ Si offerde haer offerhāde
mer niet voer haren sunden als dye
ander wiuē ende vrouwē dadē. mer
wt rechter oetmoedicheit. Eñ si be
wees oec daer mede dat haer ghebe
nedide lieue ghemīde zoen ihesus ni
et ghecomē en was omme die euwe
dat is die wet te breken. mer om dat
hÿ die wet veruollē soude.

¶ Eñ siet nu mijn lyeue brueds. sy
meon dat een out man was die van
den heilighē gheest een ātwoerde ōt
fāghē hadde als dat hi dē doot niet
en soude sien hi en soude eerst sien ie
sum xpristū dē zoē gods die daer om
gheborē was dat hē eñ sine voer ou
ders vandē ewighē dooet verlossen
soude ¶ Eñ op dat hi ōtfāgē soude
daer hi langhe tijdē nae v wacht had
de soe quam hi daer eñ hi nam hem i
sinē armē zeer vriēdelijckē die wel al
le aertrijck op drye en vigerē opwegē
can. eñ die alle dick v uollet dē nam
hÿ ī sinē armē eñ seyde aldus. Nu lo
laetstu here dinē knecht nae dinē wo
erde in vredē Jck begheer ōtbōdē te
wesen eñ sinē toecoemst mittē patri
archen eñ prophetē indē voerborch
der hellē te verwachtē. die tusschen
god eñ dē mēsche vrede sal makē.
wāt mijn oghē hebbē ghesien dyuen
heyl gheuer. dynē soen dē ic langhe
begheert hebbe. daer ic vandē heyli
ghen gheest antwoerde van ontfan
ghen hadde. Een licht tot opēbarin
ghe der heydenē eñ glorie dijns volc
kes van israhel ¶ Daer ysayas van
seyde Dat volck dat ī duysternissen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wãderde heuet een groet licht gesiẽ
wãt als die volheit d' heydenẽ is in
gheghaen so sal al israhel salich wer
dẽ eñ ghevryet.
¶ Hoert nu mijn lieue gemĩde brue
ders in xpõ. wat die heilige maghet
maria offerde eñ wat simeõ õtfãget
Dẽ een geborẽ zoẽ godes die eẽs we
sens is mit gode dẽ vad' eñ oec mede
ewich mit hẽ idẽ begĩne was. Eñ dz
wij wat horẽ mogẽ daer wij vã ghe
troest werdẽ eñ daer õs oerbaer i ge
legẽ is. dẽ offert nu maria. dẽ god a
brahã loefde doe hi hẽ toe seyde. In
dinẽ sade dat is i xpõ sullẽ gebenedi
det werdẽ alle die heidene ¶ Eñ den
god dauid loefde doe hi seyde. Vã d'
vrucht dijns bueckes sal ic settẽ op
dinẽ stoel. ¶ Brued's dit is hi dẽ de
ioncvrou hudẽ offert. blijscap d' patri
archẽ. dẽ die prophetẽ begeert hebbẽ
dẽ die heydene v̄wacht hebbẽ. dye
dẽ iodẽ de hẽ õtfãgẽ woldẽ salich ma
kede. eñ dẽ val d' engelẽ wed' vullet.
Sulck is hi den die ioncvrou gode of
fert. mer hi is veel meerd' dã enighe
tõge d' mẽscẽ of d' ẽgelẽ te vollẽ wtge
sprekẽ cã. Eñ al was hi sulck eñ soe
groet als hi seluẽ wel weet tẽ was d'
heyliger ioncvrouwẽ niet genoech hẽ
alleẽ te offeren. mer die salighe offer
hãde die in der euwẽ dat is i die wet
ghebodẽ was offerde si voer hẽ tot
exempel der oetmoedicheyt. op dat
hij õs leren soude hoe dat wij hem
oetmoedelijcken offeren souden. Sij
offerde voer hem twee tortel duuen
of twee iõghe duuẽ. die duue is een
simpel eñ oetmoedich dyer ende en
heeft oeck mede ghene ghalle. ende
mitten nebbe soe en bijt si nyemant.
Inden steenghaten soe maect si haer
nesten. ende si voedet biwilen ander
vreemde ionghen. si staet bij den wa
ter op dat si mach vlien als si die see
mẽ siet des clemvogels. die beste cor
nekẽs wtkiest si. eñ voer haer singẽ
suchtet si. Te samẽ vlyen si. mit ha
ren vloghelen soe v̄weert si haer.
eñ si wedermaket haer ghesicht.
¶ Ende wij brueders als wij voer
den outaer staen ende wij gode sinẽ
enighen zoen sullen offeren so sullen
wij twee tortel duuẽ daer mede offe
ren dats reynicheit des lichaẽs eñ d'
sielen. ende twee ionghe duuen soe
dat wij voer onsen sange sullen such
ten. ende wij sullen twyerhande con
puncien pinen te hebben. als vanden
aendencken onser sunden ende onser
menichuoudigher onsalicheyt. ende
wt grater begeertẽ des hemelschen
vaders landes. Die duue en heuet
gheen ghalle ende wij en sullẽ ghene
bitterheyt noch oec mede thoernich
heyt in õs hebbẽ wãt daer soe vallẽ
wij mede in sunden Niemãt en sullẽ
wij misdoen mit onsen monde. mer
werden wij bij die ene kinnebac ghe
slaghẽ wij sullẽ oetmoedelic die and'

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

bieden. Wij sullen onse nestkē makē
in die gatē d' steynē muerē. dat is ōse
toevlucht sullē wij makē indē ghebe
nedidē wōdē ōs liefs herē ihū xpi.
¶ Wij sullē vreemde kind' voedē. dz
is. dat wij vā dē kiderē des duuels
mit ōser goeder lerige kiderē godes
sullē pynē te makē. Bi dē riuierē der
waterē sullen wij sittē. dat is bi den
nederloep onser sterfelicheit. eñ wij
sullē waer nemē die scheme des clem
voghels dat is des duuels. end' wij
sullen aē merckē die ghene die vā hē
zijn bedrogē. eñ ōs pinē sine claeuwē
te ontulien.
¶ Die beste coernkēs sullē wij wt
kiesen, dat zijn die beste pūctkēs wt
der heiliger scriftē. Wij sullē te samē
vliegē. dat is eendrachtelijcke leuē i
heiligē vergaderigē onder onsen ou
sten. Mittē vlogelē des nyeuwē eñ
des oudē testamētes sullē wij ōs we
rē tegēs die viādē godes. of mit den
tween ghebodē der twierhādē myn
nē godes eñ ōs euē mēsces. Onse ge
sicht sullen wi v' makē. eñ oūmits dz
werckēde leuē sullē wij ōs pinē te co
mē tottē scouwēdē leuē.
¶ Drued's dustanich hoert ons te
wesen als wij dat lichaē xpī waerde
lic sullē cōsecrerē. eñ als wijt gecōse
creert nuttigē. eñ als wij v dat tot sa
licheit uwer sielē eñ uwes lichames
geuē. Sulc hoert v oeck te wesen als
ghi dit waerde heylighe sacrament
waerdelicken vān onsen handen sul
len ontfanghen. ende ghij sult dat
ymmers weten. dat soe wye dit wa
erdighe heilighe sacrament onwaer
delijcke ontfanghet dat hij tot zijnd'
verdomenissen dat ontfanghet.
¶ Mer wāt daer selden yemant soe
heylich ghevonden wert dat hi alle
die puncten daer voer of ghesegt is.
in hem hebben soe wye haer niet in
hem en voelt die hebbense lief die al
sulck zijn. Want wij en sullen so niet
voelen dat alleen den priester thoe
behoert alsulck te wesen. of hi alleen
dit waerde heylighe sacrament con
secreerde ende celebreerde. dat soe ni
et en is. mer al die ghoede ghelou
ghe kerstene menschen die inder kar
ken zijn die horen mede thoe. ende
die consecreren mede. ¶ Alsoe als
niet die tymmerman alleen dz huys
en tymmert. mer die alrehāde dīgen
thoe draghen ende daer thoe draghē
ende daer thoe helpen die tymmerē
alle ghader mede. ¶ Hier om soe sullē
alle die ghene die daer bij zijn daer
men misse doet van haers selues we
ghen hebben ghelijc den priester vol
comen vast eñ ghoet ghelone. pure
ghebet ende goddienstighe ynniche
dē. Eñ dat salmen vast wetē datter
niemāt en sal wesen sonder volcomē
ghelone. Mer die de and' duechden
noch niet en hebben die sullē se myn
nen in den ghenen die si hebben.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ soe sullē si md' liektē eñ minē mede
hebbē dat si noch i hē seluē niet en siē
Soe heuet sinte peter die duechde d'
ioncvrouscap in sinte iohā. eñ sinte io
han heeft in sinte peter dat ōdienst d'
martelien. ¶ Wij sullē werē brueds
dat den heiligē lichaē xpi dē maria si
ne ghebenedide moed' huydē indē tē
pel presenteert heeft. dē simeō i sinē
armē nam. dē zijn wij drye digē scul
dich. waerdichept. reuerēcie. eñ goe
de vrucht. Waerdicheit. dat wij wa
erdelicke sullē gheloeuē dat hi godes
zoen is. god vā gode. een almachtich
scepper alder dingē. die oerdelen sal
ouer leuēde eñ ouer doden. Itē waer
dicheit. dat wij dat sullē geloeuē dat
alsoe vroe als wij vten lichame ōscei
dē zijn soe sullē wij vā dē almachtigē
rechter ōtfāgē dat wij ōdiēt hebben
ghoet eñ quaet. Wāt die selue dē ma
ria hudē indē tēpel offerde. dē simeō
sienelic ōtfinc. dē wij i ōsen hādē cō
secrerē eñ opheffē dē wij ghebenediē
eñ ōtfāgē. dē wij v gheuē de ōs ald9
vriēdelic is die sal ōse rechter wesen
¶ Laet ons daer om mijn lieue brue
ders wijslijcke toe sien. dat wi na on
ser doot niet vā hem ōscepdē en wer
den die ōs aldus vriendelic is in on
sen leuē. ¶ Laet ons hem dan seggē
als wi hem voer ons hebbē ende oec
mede als wij hem consecrerē endē hā
delen. O here nae onser doot soe sul
len wij arme snoede sondige mēschē

voer v comen ende wij sullen van v
gheoerdelt werden. wāt ghij ons in
desen cortē ōghācxelickē leuē aldus
vriēdelic zijt. dat ghi v gewaerdiget
vā ons ghecōsecreert eñ ghehandelt
eñ ontfanghen te werden. en willet
ons daer om nae onser doot niet strē
ghe noch vreemde wesen mer spaert
ōs ymmers inden quaden daghe.
Die duuelen moeten alle te samē con
fuys werden die ons dan veruolgē.
verdoruet doch haer macht in dijnd'
groter mogēthept. Wāt daer en is
nyemāt die ons dan bescermē mach
dā du onse heer ōse god die ōs nu al
dus vriendelic biste.
¶ Brueders dit is die waerdicheit
die wij der tegēwoerdicheit ōs herē
sculdich zijn te bewisen. Voert zijn
wij hē sculdich reuerēcie. als dat wij
ōs seluē wijslicke doersien sullē. endē
vindē wij ōse hertē besmit mit onrei
nē ghedachtē of mit enighē quaden
wille soe sullen wij ōs huedē als vo
er dat vuyr deser heiligher sacramē
ten te ghenaken Ende alle die ghene
die sulck zijn daer of te houden.
Wāt ōse ghesontmaker ōse heer die
is een ōdoruēde vuyr den nyemant
ghenaken en sal die des onwaerdich
is. op dat hij nyet verbrant en wer
de ende oec in enen verkeerden sin ni
et en come ¶ Hij ghae daer omme
wt den ghemeynen volcke alsoe als
moyses dat ghebyet Soe wye dat

beſmit is des nachtes i ſinē ſlape dz
is ſoe wie ouermits verſumelheit de
ſer duyſterniſſe die wel eē nachtdzoē
te ghelickē is in beſmittinghe derſū
den vallet die ſal al ſoe lāghe als hÿ
ſoe is hem ſeluē onwerdich rekēnen
der gheſelſchap goed menſchen die
dit heilighe ſacrament weerdelÿcke
ōtfāghen ende ſal ſine cleder waſchē
ouimits berou eū gheware biechte eū
als die zōne onder is gheghaen. dat
is als die hette der becorīghe wech
is ſoe ſal hi blidelÿcke weder comen
mit goedē betrouwē eū ōtfāgen mit
een anderē goeden mēſcē ōſen here.
Dit is die reuerēcie die mē ſchul
dich is dē lichame ōs herē dē die hey
lige maget maria hudē indē tēpel of
ferde. dē ſymeon blÿdelÿcke i ſinē ar
mē nam. Wÿ zÿn hem oec ſchuldich
vrucht der weteheit. dat is dat wÿ
verſtaē ſullē hoe groet dye gracie is
waerdelÿcke onſen here te ōtfāghē.
Hoert lieue brueds niet mi mer dē
heiligē apoſtel die ſpreket Die heyli
ge kelc dē wÿ benedidē en iſt niet dz
heilige bloet xpi Eū deſen kelc waer
delikē te ōtfāgē doet ōs mit xpō ver
eniget te werdē Eū dat heilige broet
dat wÿ ōtfāgē maket ōs deelachtich
des lichaēs ōs herē. Recht of hÿ ſeg
ghen woude. dat broet dat wi breec
kē maket ōs alteſamen een lichaem
onder dat hoeft dat xpriſtꝰ is. Wāt
alſoe als van velen coerenkens een
broet wert ghemaket. dat une ouer
mits den heylighen xpriſten ghelo
ue ende die heylighe ghebenedyden
woerden die ōſe lieue here ihūs criſ
tus ōſe gheſontmaker eū ōſe vloſſer
daer thoe gheſet heeft inden lichaem
xpriſti wert ōwandelt. ſoe werden
vele menſchen die dit heylighe ſacra
ment waerdelÿckē ōtfanghen in een
heit des heilighen xpriſtē ghelouēs
eū der liefften godes verenighet mit
xpriſto iheſu ōſen here. eū ſi ſullē mit
haren ſalighen ghebenedidē hoefde
dat xpriſtus is ewelÿckē regneren.
den die heilighe moeder ioncvrou ont
fincē eū oec ioncfrou baerde. eū ionc
frou hudē indē tempel godes offer
de. Die mittē vader eū mittē heiligē
gheeſt leuet eū regneert in ewicheyt
der ewicheyt. Amen.

Item noch een ſchoen lere eū ver
claringhe op dat voer ghenoemden
ſermoen.

DJe i vredē wil gelatē weſe die
ſal hē pinē ſimeō te werdē. dat
ſo veel beduyt als droefheit te horē
eū ſal mz naerſtiger hertē aēmercken
hoe ōuaerlic dattet is te vallē idē hā
den des almachtighē godes. Eū hÿ
ſal weſen een burger vā iheruſalem.
ſoe dat zÿn wanderinghe ymmer ſal
weſen inden hoghen hemel. Hÿ ſal
weſen rechtuaerdich op dat hÿ nyet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

in zijnder ongherechticheyt en ōgae
hi sal in anxte leuē eñ hi en sal hē oec
mede niet d waeslijckē ōmetē. als in
zijnder gherechticheyt. Mer hi sal ie
sum xpristū ōwachtēde wesen die eē
troester is alder ghelouigher. ¶ Eer
die auōt comet soe en sal hi den pen
ninc niet begheren te ontfanghen.
Hij sal comē inden tempel. eñ naeuol
ghen dat exempel der glorioser hey
ligher kinderkēs. Hij sal nemē in sinē
handen dat woert godes. dat is hij
sal mittē handen volbringhen dz god
ghebodē heeft. Dat cleyne kindekē
ihesum xpristū ōsen ghesontmaker
sal hi draghen iñ sinen armen end hij
sal dat vriendelijcken omme helsen
mitten armen des ghelouen eñ oeck
mede ds hopen. ende oec der groter
godlijcker liefden eñ minnē. End hi
sal hem in cristo ihesu onsen heer on
sen ghesontmaker verbliden. als hij
xpristus gheselscap ōdiēt te crighen
Hij sal stadelickē begheren deser wa
relt te steruen. ende gode te leuen.
Soe wert hi ten laetsten in vredē ge
latē. op dat hi den doot nymmerme
er en sie. die dē doot ōtloeʒe heeft. eñ
dat leuē gheuōdē heeft.

¶ Itē optē sonnēdach alsmē allelu
ya leget scrijft sinte ber. ij. ser.
¶ Die wt god is die hoert ghaerne
die woerden godes.

Sermoen. i.

Mi is een groet troest lieue
brueders indē woerdē ons
heren daer hi segt. ¶ Die
wt god is die hoert gaer
ne godes woerdē. Wāt daer om soe
hoerdi ghaerne gods woerdē om dz
ghi vā gode zijt. Oec en ist niet onbe
kent dat op eē and stede inder heyli
ger scriftē ghescreuē staet. wt hē. eñ
ouermits hem. ende in hem zijn alle
dinghen. mer vele anders zijn si wt
hem die nae den woerden die ī sinte
iohannes ewangelio staen. niet wtē
wille des vleysces ghebōrē en zijn.
mer wt gode. Hier van vintmen in
des selues sint iohānes epistolen ge
screuē. Alle die wt gode ghebōrē zijn
die en doē ghene sunden. mer die he
melsche gheboerte onthout se. Sij en
doen ghene sunde. dat is si en blyuē
niet in haren sundē. ouermits die sun
de. want si werden ōthouden so dat
si niet verghaen en moghen van der
hemelscher gheboerten die niet fael
geren en mach. Of mē macht so ver
staen dat si niet en sondigē dattet so
veel is voer gode of si niet en haddē
gesondiget. om des willē dz hē haer
sundē niet an getegē en werdē. Wāt
die hemelsce geboerte ōtholt se oec in
desen pūcte. Mer wye mach dese ge
boerte wtspreckē. wie mach seggē Ic
bin een vādē wtuercorne Ic bin daer

een van dien die god heeft voerſien.
eñ voer geordineert totte ewigē leuē
Jc bin vā dē getale d̄ kinderē godes.
Jc segghe wye mach soe vā he seluē
voelē daer die heilige scrift tegēs roe
pet eñ segt dat die mēsch niet en can
werē of hi waerdich is der mynnen
godes. of des hates. Wij en moghē
hier ghene sekerheyt vā hebbē. mer
vā den betrouwē des ghoedē hopes
mogē wij wat getroest werdē. op dz
dese twifelachticheit ōs niet al te ze
re en cruce. ¶ Hier om heeft ōs god
sommige teykenē ghegeuē. als tey
kenē der salicheit. so datmē daer niet
een twijffelē en derf die mēsche en si
eē vā dē vercoernē daer mē die teikenē
in mach vindē. Hier om segghe ic dat
god die ghene die hi voer bekent he
uet te wesen vā den ghetale der verco
render. die heeft hi voer bereyt ghe
lyc te wesen dē beelde zijns lieuē ghe
minde enigē soēs. op dat die ghene dē
hi ghene sekerheyt noch gheuen en
wille. daer om dat si altoes sorchuol
dich ende i anxt souden wesen eñ oec
wat ghetroest soudē wesen vanden
godlijcken troeste. Want dit is dat
punct waer om ōs altoes noet is mz
groter sorchuoudicheit eñ al beuēde
ōs te veroetmoedighē onder die mo
ghēde hant godes. Wāt hoe sulc wi
nu zijn dat moghen wij wel weten
doch eens deels. mer hoe wi noch hi
er nae wesen sullen dat is ons luden
ymmers zeer onmoghelijc te wetē.
¶ Hier omme mijn lieue bruedes die
nu staet die sye dat hi niet en valle.
eñ hi pine hem te volherdē i die sor
me daer een ghoet bewisen d̄ ewiger
salicheyt in is. ende een warachtich
teykē zijnder v̄kiesinghe. eñ pine hē
oec daer in toe te nemē. Onder allen
anderen teykenē die enen menschen
ghoet betrouwen moghen gheuen.
ende oec mede materie zijn des ghoe
dē hopes. soe is dit wel vāden alder
meesten daer wij voer beghonnē heb
ben van te spreken. ¶ Die wt gode
is die hoert gaerne godes woerden.
Wāt men vinter wel bij sommijlen
sommighe die soe horen die woerdē
gods of si hem te male niet an en ghi
ghen dat daer ghesegt wert. Want
si en ghaen oec daer nyet mede in ha
ren herten. noch si en willen oec haer
quade seden of ghebreken niet aensiē
noch si en dencken oeck niet oft licht
om haren willen is ghesproken dat
daer wert ghesegt.
¶ Ende oft gheuiel alst wel sommi
len pleghet dat die crachtighe ende
die leuendighe woerdē godes die nz
nae den wille des gheens de se spre
ket mer als god die heer wil voert
comen die haer ghebreken ruerdē dē
si onder hem hebben. soe keren si hē
al daer van ende si en willen daer ni
et op peynsen mer si bewimpelē lieu
haers selues quaethеyt eñ v̄leyden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſoe arme onſalige hem ſeluē. In ſulkē
meſchē en can ic gheen teyken ſiē tot
haerder ſalichept, mer ic ſorge meer
dat ſi daer om ſoe luttel achtē godes
woerdē te horē wāt ſi wt gode nyet
en zijn.

¶ Ic dācke des gode lieue brueds.
dat ic i v vide bereyde orē om dz wa
ert godes ghaerne te horē. eñ i uwer
beterige vneme ic oec al te hāds goe
de vruchtē d' heiliger woerdē. Oeck
belide ic dat ic ſomwilē i dyen dat ic
v ſpreke i mij voele v vlitichcit eñ v
vuericheit. Wāt hoe ghij begēerlijc
ker ſuget hoe die borſtē d' liefdē mit
der gracīē des heiligē gheeſtes meer
vuollet wordē. Eñ ſoe veel te ouulue
deliker wertet mij ghegeuē vā gode
dat ic v voert ſcencken ſal als ghij dz
vliteliker eñ begeerliker ōtfāget dat
ic v voer ſette. Eñ daer om ſpreke ic
v te dicwijlder toe. oec bouē die ghe
woēte onſer oerdē. wāt ic wel weet
wye hi is die daer gheſprokē heeft.
Gheueſtu yet meer wt dat ſal ick dij
wel loenen als ic wed' come.

¶ Hudē begit lieue brueds die tijt
die gehietē is ſeptuageſima. welcke
tijt wel bekēt is ind' heiliger karckē.
Ic ſeg v dat mijn lieue brueds dz ic
groot medelidē tot mij ſeluē hebbe i
deſen woerde eñ mijn gheeſt werter
vā i mij ſeluē zeer bewegē. eñ ic ſucht
iāmerlijckē nae dyen begheerlijcken
vaderlande daer gheen ghetal noch
gheen mate noch oeck mede gheē ge
wichte weſen en ſal. ¶ Och hoe lāge
ſal deſe ellēde duerē. daer wij al bi ge
wichtē eñ bi mate ōtfāgē moetē daer
ōs ghoet vā ſchieden ſoude. beyde
an dē lichame ende aē der ſielen. ſoe
dat wij wel ſegghen moghē die wo
erden die inden ewāgelio ſtaen. Hoe
veel huerlinghe zijn daer indē huyſe
mijns vaders die oueuloedelike bro
des ghenoech hebben. ende ic verga
hier vā groten honger. want vāder
lichamelijcker ſpijſen ſoe wort onſe
eerſte vader Adam thoe gheſegt. en
de het is al tot mij thoe ghecomen.
Inden zweet dijns aenſichtes ſultu
dijn broet ethē. ende als wij alle zeer
ghearbeyt hebbē. ſoe wert ons dat
broet bij maten ghegheuen. ende die
potſpijſe bij ghetale

¶ Eñ dit is vāder lichamelijcker
ſpijſen. Mer wat mach ick ſegghen
van der gheeſtelijcker ſpiſen der ſye
len. Voerwaer eer ic ete ſoe ſuchte ic.
eñ ghaue god als ic wel gheſucht eñ
ghecreyet hebbe dat ick dan van dē
cruumkens gheſpijſt mochte werdē
van dyes heren tafelen. O iheruſalē
des groten almachtighen ewighē co
nincs ſtadt die vā der corlen des wer
tes werdes gheſadet. ende verblijt
werdeſt van dyer lopender bekē der
godlijcker welluſten. In dij ſo en is
noch ghewichte noch oeck mate.
mer alle ſalighe ſadichept ende alles

ghoedes oueruloedicheit. Ghij en
hebbē oec mede gheen gheral nocht
oeck gheen deel. mer alle te samē soe
sijn si deelachtich in dat selue ¶ Mer ic
die ghāselic gheheel eñ altemael stae
in wādelbaerheit wāneer sal ic daer
thoe moghē comē daer mij arme mē
sche alsoe hertelijcke zeer na vlāghet
Wāneer sal ick doch vsadet werdē
o lieue heer ī dijnd opēbaerder ewy
gher eñ salighher glorië eñ bliscappē.
Wāneer sal ick drōckē werdē vāder
groter glorioser vruchtbaerheyt dy
nes ghebenedidē huyses. Wāneer
soe sal ic doch mogē drīckē van dyer
zeer ghenuechgelijcker claerd beken
die daer ewelijckē lopet segt mij dat
mijn vlosser here ihū xpriste ¶ want
dye selue gebenedide droppelkens
die wij hier ī deser aerdē der warelt
daer vā mogē vcrigen. die zijn alsoe
ōmate cleyn dat ic mijn spekel naeu
welijc ī slindē en can.

¶ Lieue eñ zeer ghemīde bruedš in
xpō ihū ōsen lieuē heer. tis ymmers
nu aldus dat wijt al bij matē end bij
rechtuaerdighē ghoedē ghewichten
moetē ōtfāgē alle dat wij nu hebbē
sullen. doch die tijt sal cortelijcken co
men dattet al anders sal wesen.
Wāt wij lesen vā zijnder wijschept
dat dyer gheen gheral en is mer si is
zeer ōtallichlijck. Eñ oec mede so seg
get die selue propheet op een and ste
de. Inder rechterhāt godes almach
tich daer zijn vele wellustē sond eyn
de. Hoert oec mede hoe dat wtuercorē
vat godes die apostel paulus segget
vāder ghewichte die sonder wichte
is. Bouē matē is inder hoecheit des
hemels ene ewige gewichte der glo
rien ¶ Daer soe hoerdij ene ewighe
ghewichte eñ merckēt dat hij voert
segt bouē mate. Aldus hoer ick oeck
mede dat xpristus ihesus ōse gesont
maker sinē discipulē beloeuede eē ma
te sond mate Ene volle mate segt hi
eñ ene thoe ghedructe mate ende oec
mede eē ouerulopende mate.

¶ Bruedš. mer wāneer soe sal dit
wesen Voer waer nae dē eynde van
deser septuagesima. dat een tijt is vā
vāgenissen. Wāt alsoe lesen wij dat
de kinder van israhel doe si van den
conick van babilonien ghevāgē wa
ren enen tijt vā gode almachtich ont
fanghen hadden hoe lange dat haer
vāghenisse dueren soude. dat was
tseuētich iarē. eñ daer nae soe souden
si weder comen ī haren eyghenē lan
den. Eñ doe si weder in haer eygen
lant ghecomen warē. doe so tymmer
dē si wed op den tempel godes. dye
de ōghelouige eñ die valsche quade
mēschē al vdoruē eñ oeck mede al v
brāt hadden. eñ oeck mede alle dye
ghāsche schoene stadt van iherusa
lem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Oer mijn lieue eñ zeer gheminde
brueds in xpriſto Wãneer ſoe ſal õſe
ellende eynde nemẽ die al ree de dus
menich iaer heeft gheduert. als van
dẽ aen beghine deſer ellẽdigher wa-
relt. wãneer ſullẽ wij vã deſer onge
valliger ſnoed vãghenisſen verloſſet
werden ¶ Sõd twijffel brueds als
deſe ſeptuageſima voerbij ſal weſen
ghebrocht. die van thien eñ vã ſeuẽ
te ſamẽ v̄gadert wert. omme die. x.
ghebodẽ die wij vã gode õtfanghen
hebbẽ. eñ om ſeuẽ hinderẽ daer wij ze-
re mede ghehindert werden die thiẽ
ghebodẽ te volbrighẽ. ¶ Dat eerſte
hinder vã deſen ſeuẽ is die grote eñ
zware õlede die wij hebben mitter
nootdruftich eit deſes ongheuallighẽ
ſterffelijcken lichames eñ vleyſches
dat nu wil ethen. eñ nu ſlapẽ, ende
dat oeck mede nu cleder behouet eñ
menich ander dinck. daer wi ſonder
twijffel eñ voerwaer zeer mede ghe-
hindert wordẽ vandẽ ghoedẽ oeffe-
nighẽ õſes gheeſtelijckẽ leuẽs.
¶ Dat anderde hinder is die gebrec-
kelichept eñ õduechtſaemhept õſes
hertẽ die wõdlijcke zeer menigheran-
de is. als lichtuaerdicheit quade ſuſ-
picien. onuerduldichept, beweghin-
ghe van hate eñ van nyde. begherte
om der tijtlijcker erẽ. eñ oec mede me-
nighe andere die wij alle daghen in
õs ſeluẽ wel gheware werdẽ.

¶ Dat derde hind mijn lyeue brue-
ders eñ oec mede dat vierde moghẽ
wij nemẽ voerſpoet eñ wedſpoet de-
ſer tijt. Want alſoe als dat v̄ghanc-
kelijcke lichaem die ſiel bezwaert ſoe
v̄drucket die eerdſche woenighe de
ſinne des mẽſchen nedwert die veel
denckẽ. Daer huede di nauwe voer
beyde deſe. als voer die ſtricke d vy-
anden eñ der becorighen. eñ pijn dy
te ſueckẽ wapene der gherechticheit
beyde aen die rechter ſide eñ aen die
luchter ſide. ¶ Dat vijfſte hinder is
alder zwaerſt eñ ald ſorgeligſt dat is
õſe wetrheit Want in velẽ dinghen
ſoe iſt õs te mael õſeker eñ oec mede
õbekẽt. wat daer beſt ghedaẽ is ofte
ghelaten. ſoe dat wij oec ſomwijlen
niet en weten hoe wij bidden ſullẽ.
¶ Dat ſeſte hind is õſe wedſake de
duuel. die als een brieſchẽde leeu om-
me ghaet eñ ſuecket wyen hi mocht
verſlindẽ. Eñ och of wij mochtẽ vrij
werdẽ in deſen ſes tribulacien eñ hi-
derẽ eñ wij õghemoyt mochten bly-
uẽ van dat ſeuẽde quaet eñ hind dat
is perikel van valſchen brueds.
Och of õs die boſe gheeſtẽ alleẽ aen-
vochtẽ mit harẽ becorighen. eñ ons
die menſchen niet en hindẽdẽ mit ha-
ren quadẽ exempelẽ. eñ oec mede mit
haren ſcadelijcken woerdẽ. als mit
valſchẽ ſmekẽden loeſen woerdẽ. of
mit achterclappe eñ mit duſent and

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

manieren.
Syedi uw wel hoe groet noet dat
tet ōs si teghēs dese perikelē eñ hīde
rē daer wij aldus wōderlike zeer me
de ghehindert werdē. pynnichlijcken
aē te roepē die seuēuoudighe gracien
eñ ghenade des heylighē troesters
die heilighe gheest. dat si ōs wt allē
noedē eñ oec mede wt allen perikelē
eñ hinderē moghē vlossen.
Aldus mijn lyeue eñ zeer ghemin
de brueders ī xpō ihū ōsen heer ōsen
ghesontmaker. om dese seuē hinderē
eñ perikelē daer wij mede ghehīdert
werdē vā dē thien ghebodē ōs liefs
heren ihū xpristi. dat wij se niet vol
comelijcke houdē en connen noch en
moghē alsoe als wij sculdich waren
te doen Soe is ingheset inder heyli
gher kercken dese septuagesima ī hu
len eñ oec mede in screpen eñ in āde
ren ghoedē werckē der penitēciē iaer
lijcs te beghaē In welcker tijt mē
dat hoechtidelijcke alleluya niet en
singhet. eñ mē leset inder kerckē dye
iāmerlijcke historie hoe onse eerste ol
ders adam eñ eua dat ghebot des al
machtighen godes inden aertschen
paradise brakē. ouermits rade ende be
drochghelijckē liste des vermaledīden
serpētes des bosen vyādts vā dyer
hellē. waer ōme si gheworpē wordē
vten paradise in dit ellēdige dal der
tranē ī groter ellēdē.

Vā twerehāde slaep. als vā den
slaep ōs liefs herē ihū xpristi die hij
sliep aē dē heilighē cruce. eñ vā dyen
slape die ōs eerste vader adā slyep ī
dē paradise.

Sermoen. ij.

Die heer sende in adā enē sla
pe doe hij vā zijnder ribben
een wijf make woude.
Oec mede soe slyep ōse lieue eñ ghe
nadighe ghesontmaker ihesus xpris
tus aen den cruce doe sine side doer
ghesteken wert. eñ wij mit sinē bloe
de verlost werden. wāt hi is ōs ghe
wordē die anderde adam. Mer daer
en is gheen cleyn onderscheit tusscē
desen tweē adās. eñ haerder twyer
slaep. Wāt dat slaepē dyes eersten
adams schijnt gheweest hebben in
hoghen godlijcken schouwen. Mer
xpristus ihesus ōs ghesontmakers
slapē die was in rechten minelicken
eñ liefluckē mede doghen. soe dz dye
slaep des eersten adams was inder
godlijcker waerheit. mer die slaepe
ihū xpi des anderē adams die was
inder godlijcker liefden Eñ beyde
dese is god. Want sinte iohannes
die segghet in zijnder epistolē. God
is die godlicke liefte eñ mynne Eñ
ōse heer ihesus xpristus segghet selfs
mdē ewangelio. Ic bin die wech die
waerheyt eñ dat leuen.

¶ Dat cristus ihesus onse ghesont
maker aldus wt puerder liefte ende
wt puerder mynnē heeft ghesslapen
daer en twijfelt gheen kerstē mēsce
een. wāt dat hi ruste dat ruste hi als
een leeuwe. mer niet als een leuwe
die v̄wonnē was. mer als een verwi
der die wt sinē eighēd̄ macht sine sie
le op ghaf. eñ oeck mede den slaepe
des dodes willichlike aen nam.
¶ Mer wat sullen wij segghen ofte
ghelouē vā dē slaep den god sende ī
adam. ī welcken slaep hij niet en be
voelde dat onse ghesontmaker god
die heer een ribbe wt zijnder siden
nam daer hi dz wijf eua vā makede.
¶ Brueders mij duncket dat de
sese slaep anders niet en was dā eē
bescouwen der onwādelbare waer
heyt. eñ oeck mede een afgrōt v̄ ont
sprekelijcker godlijcker wijschept.
die alle den lichamelijcken sinnē eñ
v̄standē zeer hoghe te bouē ghaet.
daer hi suetelijcken in ōtslapen ghe
wordē was. Dat men oec mede vtē
woerdē die hi seluē nae seyde alder
best mercken mach. ¶ Wāt die wo
erdē die hi seyde doe hi weder was
ghecomē bewijsen wel waer hi ghe
weest hadde. doe hi recht als of hij
vten wijn keller quame wtruspede
dat grote sacramēt dat soe lāghe na
dyen tidē die heylighe apostel sinte
paulus exponeerde vā xpristus end
vāder heyligher karcken.

¶ Dat is seyde adam nu een beē vā
mynē benē eñ oec mede vleysch van
mynē vleyssche. ¶ Hier omme sal eē
mensch vad̄ eñ moeder latē eñ hi sal
bliuē bij sinē wiue. eñ si sullen twee
wesen in enē vleysche.
¶ Mijn lyeue eñ zeer ghemīde brue
ders in xpristo dūcket v dat dese mā
te mael ghesslapen hadde die alsulke
woerden sprac doe hi vten slape ont
spranck. Hi mochte mit rechten veel
bet die woerde sprekē die in cāticis
canticorum ghescreuē staen. Ic slape
mer mijn herte waket. ¶ Dit segge
ic sond̄ voer oerdel of daer yemāt an
ders vā voelen woude. sonderlinge
of men daer yet anders van vonde
ghescreuē inder heyliger scriften.
¶ Mij dūcket ymmers dat dit geē
ghemeē slaep en was. noch oeck me
de niet ghelijcs en hadde mit onsen
drome die ōs niet en comē vā enighē
godlijcken scouwen noch oec vā gro
ter barmhertichept onser hertē. mer
meer vā ghebrekē ōser groter mēsce
liker cranchept. welcke slape eñ dro
me noch die godlicke waerheit noch
oec mede die godlijcke mynne eñ lief
ten in ons niet en wercken. mer ōse
cranchept eñ oec mede ōse noetdruf
tichept. Want daer is een zwaer iuc
ghelegt op adams kinder ende ons
ghelijcken dat in den beghinne nz en
was op den eersten adam. dat nu is
op sinē kinderen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Want wat en is den ōgheuallighen
mensen niet zwaer dēr groet arbeit
is dat si leuē. dyen dat nochtans lut
tel menschē schinē te achtē. ende nye
mā en wil gheuoelen dat ghebrue
kē deser wtwedigher sinnelicheyt.
alsoe lastich eñ alsoe zwaer is dat si
nyemāt en soude moghen draghen.
ten si dat mensē mit stadelijcker wāde
linghe wat verlichte. Wāt wat die
mach hier onder die zōne wesen dan
arbeyt eñ pyne eñ oec mede groeten
quellinghe des gheestes. daer dat al
der zwaerste is daer die natuer alder
meest ghenuechte in schijnt te hebbē
als die voedighe des vleysches.
Wāt hoe suet eñ hoe ghenuechgheli
ke der naturē dese dinghē zijn dat be
wiset die bitterheit des offheydes
die dē mēschē alsoe zwaer eñ alsoe on
uerdrachgheliicken is.

¶ Hier om en segt die apostel nyet
simpelijcke dat lichaem. mer dat bre
kende lichaem. dat bezwaert die siel
Daer wij wt merckē moghē dat die
eerste mensch hier ghenē noet vā en
hadde. alsoe langhe als hi godes ge
bot niet ouer getredē en hadde daer
hi nochtās een sterflic lichaē droech.
Wāt soe lāghe stōt hij in groter vry
heyt tusschen die ouerste eñ die ned
ste dīghē. soe dattet hē gheen arbeyt
en was die godlijcke dingen te scou
wē eñ tottē nedstē dīghē mit gheed
gnader gheneyghelicheyt en wordt
ghetoghen. wāt die ouerste dighen
mocht hi lichtelijckē doersien mit si
ne natuerlijcke puerheit eñ subtijlhe
dē. eñ die nederste dighen sette hi elc
daer si hoerdē. als daer hem god die
almachtighe heer macht ouer hadde
ghegheuē ¶ Wāt het die dyerē wor
den tot adam ghebracht dat hij elcli
dyer sinē naem soude gheuē ¶ Hij en
wort oec vā gheender curiosicheyt
daer thoe ghetoghen.

¶ Mijn lieue eñ zeer ghemīde brue
ders in xpristo ihesu onsen heer Al
dus en ist nu in ōs niet. die redē die
ōs god heeft ghegeuē die en is nyet
vrij daer omme soe moet si altoes hi
er vechtē eñ strijdē. wāt si wert van
dē nedsten dinghen oec teghēs hatē
wille ghehoudē. mer vā dē ouersten
dighen wert si alsoe onwaerdich v
dreuē soe dat si die nedste dinghē ny
et sonder pine eñ hertseer latē en can
eñ dē ouerstē dinghē niet sonder gro
tē arbeyt ghenaken en cā. Eñ dat sel
ue dat wij daer vā mogē begripē dat
is zeer cleyn.

¶ Aen die āder side soe lide ick gro
te ghewelt vā dē ghenē die min arme
ellēdighe siele suecke. soe dat mij vā
noede is te ropē. ¶ Ic arme ellēdighe
ōsalighe mēsche wie sal mij vlossen
vā de lichame deses dodes. eñ eer ick
ethe soe vsuchte ic. want dat rycke

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

der hemelen dat lidet ghewelt. ende
die ghewelt cōnē doen die grijpent.
Nochtās soe is ōs ymmers noet dz
wij mittē ouerstē dinghen ons sullen
pyne starcke eñ grote eenheyt te hol
den. eñ vāden nedersten dinghē ōs
ymmers of te keren.

¶ Brueders ghij sult wetē dat ōse
eerste vader adam aldus was suete
lijcke slapēde indē godlijckē dinghē.
eñ alle dye dyeren die ondscheide hi
elc bij sine name. Alsoe dede oeck me
de die heilighe patriarcha abraham
doe hi gode sine sacrificia soude offe
ren. Die dyerē deylde hi mer die vo
ghelen en deelde hi niet. Eñ martha
marien magdalenen eñ lazarus suste
re die was zeer becōmert mit velen
dinghen eñ oec mede sorchuoldich.
mer een was haer noet. ¶ Claerlijcke
eñ voerwaer mijn lyeue bruedes dat
een is sekerlijc zeer groet noet. want
dat is dat aldbeste deel dat ons ym
mers nz benomē en sal werdē. ¶ Al
le deylinghe sal een eynde hebben.
als die ouerste volheit comet. eñ alle
deylīghe der heyligher stadt godes
van iherusalem sal al verenighet we
sen in dat selue. mer hier en binnen
soe is die gheest der wijsheit niet al
leen enich mer oeck mede menichuol
dich. die dē inwēdighen dinghen te sa
men knopet. mer die wtwendighe
dinghen nae dyen dat die reden wt
wijset ondersceydet.

¶ Brueders. beyde dese woordē ōs
ghewijst eñ oec mede ghepzijst indē
beghinne der heyligher karckē daer
men vā leset dat al die grote menich
te der ghoeder ghelouigher menschē
was een hert ende oeck mede eē siel.
op dat die voghele niet ghedeylt en
souden werden. eñ men ghaf enē ye
ghelijcken mensche dat hem vā node
was. dat die deylinghe der dyeren
beduyde.

¶ Hier omme soe bidde ic v mijn
alderliefste eñ zeer gheminde, eñ ghe
trouwe dyenaers ōs liefs herē xpris
ti ihesu onses ghesontmakers. dat ī
ōs altoes si eenheyt eñ oeck mede eē
drachticheit der hertē eñ der sielen.
In dyen sullen dan onse binēste her
ten verenicht wesen. om dat wij alle
een sullen mynnē eñ lief hebbē eñ eē
aēhāghen. eñ oeck mede om dat wij
een gheuoelē sullē hebbē. Wāt so en
can dā die wtwēdighe menichuou
dicheyt niet scadelijckē wesen. eñ si
en wert daer niet in ghescādalizeert
als een ygheliic zijn lidē heeft. eñ vā
dē wtwēdighen dinghen een yeghe
lijck zijn gheuoelen heeft. Want een
ygheliic heeft sine gracie van gode.
Alsoe als die ledē eens menschē niet
een werck en hebben. nochtans soe
can die grote eendrachticheyt dyer
herten alle dese menichuoudicheden
te samen knopen in een. ouermits dē
lijme der groter ghenadigher godlijc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ker minnen ende liefsten ende dē bāt des vredē.

¶ Item inden beginne des heyligē vasten van viertich daghen ende vā der heyligher vasten soe scriuet hier die heylige honichuloedighe doctoꝛ eñ abt die heilige mā bernaerd9 vijf sermonen.

¶ Hoe dat dese heylighe oeffenighe deses vastens niet alleen aen en gaet enē yghelijcken mensche bijsonder. mer allen ghelouighen kerstenē men schē ghelijc te samē.

Sermoen. i.

Alderliefste zeer gemin de brueders in xpristo ihesu onsen lieuē here onsen ghesontmaker. Huyden beghinnē wij die gloriose tijt vā der heiliger vastē dat een tijt is der gheestelijcker riddꝰ scap allen kerstenen ghelouiger men schen. ¶ Dese heylighe oeffenighe en hebben wij niet elck bij sonderlin ghe aen ghenomē. Sij ghaet ōs allen ghelijc aen die daer zijn inden heiligē kerstenē ghelooue. Hoe en soude cris tus ihesus ōse heer niet ghemeē we sen allē kerstenē menscen. hoe en sou den die leden niet ghaerne naeuolgē haer hoeft. ¶ Hebben wij veel ghoe des vā desen hoefde ōtfāghen waer omme en souden wij dan oeck niet quades om sinen wille mit hē liden. Willen wij dat vā ōs werpen daer wat lidēs i gheleghen is. eñ alleene mit onsen hoefde ghebruyckē dz ōs ghenuechghelijcken is. wij sullen da er mede bewijsen dat wij des saligē hoefdes niet waerdich en zijn dat ie sus xpristus ōse ghesontmaker is. Wāt alle dat hi doet ofte oeck mede alle dat hij lidet dat is al voer ōs ar me snoede sondighe mēschē. die ōds niet dā wormkēs ī aerdē en zijn. Eñ ist sake dat wi ind werckē onser salicheyt niet mit hem arbeyden en willen. waer in soudē wij dā hem be hulplic willē wesen of oec mede yet mit hem moghē arbeydē.

¶ Ten is ymmers niet groet dat gi ghaerne wil vasten mit xpristo ihesu die mit hem sittē wil in die ewyghe glorie des hemels aen zijnder tafelē. Ten is niet groet dat die ledē wat li den mit harē hoefde daer si mede ho pen gheglorificeert te werdē. Tis een salich lit dat in allen dīgē alroes pijnt aen te hanghen desen hoefde. eñ hem ghaerne volghet waer dz hij voer ghaet. Wāt wat lit dat van de sen hoefde af ghesnedē wert dz moet ymmers altehandes mede beroeft werden vā den gheeste des leuens ende hij moet steruē. Wāt enich lit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat niet aen en hanghet tēn sinen ho
efde. eū daer of is gescepē dē waen sal
hem dā comē die gheest des leuens.
Doch dat lit en sal niet wesen sond
hoeft. mer daer sal altehādes wel ye
māt wesen die dat afghesnedē lit an
hem sal trecken. soe dattet niet sond
hoeft en sal wesen ¶ Die bitter wor
tel sal al weder wt sprupten. end dat
venijnde hoeft sal al weder gropen.
Ic segghe dat hoeft dat vāden starc
ken wijue was te tredē. daer de moe
der die heylighe karcke bij verstaen
wert Ende dā te tredet hi dat quade
fenijnde hoeft als een mēsche ī haer
anderweruē ghebozē wert in enē ho
pe des ewighen leuens. die vā zijn
der lieuer natuerlijcker moeder een
kint des thoernes wert ghewōnen
¶ Daer machmē sien ilser daer ye
māt die opene oghen heuet ende die
dinghen gheestelike aen sien cā een
zeer veruaerlic meer wonder als eēs
menschen lichaem dat heeft eens du
uels hoeft Eū oeck mede daer en bo
uē soe sullen die laetste alsulckes mē
schen veel arger wesen dā zijn eerste
waren. Als dat venijnde slanghen
houet dat of ghesneden was mit se
uen noch veel boser hoefdē weder co
met.

¶ Mijn lieue ende zeer gemīde brue
ders ī xpristo ihesu onsen heer. wye
is daer die niet en beuet daer vā als
hi dit hoert. Sal ic aldus ymmers

nemen die ghebenedide ledē xpristi
ende makense leden der duuelen. sal
ic afghesneden werden vāden lichaē
xpristi ihesu ende sal ōgheuallige eē
lit des duuels werden ¶ Dese hati
ghe wādelinge die moet altoes veer
wesen. Tis mij te mael ghoet di aen
te hāghen o gloziose godlijcke hoeft
die vauē al ghebenedijt biste inder e
wichept. daer die enghelen altoes in
begherē te schouwen. Ick wil di na
volghen waerstu henen ghaeste. al
ghinghestu midden doer dē vuere ic
en wil van dij niet ghescepden wesē
eū gheen quaet en sal ic ontsien wāt
du mit mij biste. Du draghese alle
myne pynen eū du lideste alle zerich
hept voer mij. Du biste voer gegaē
doer dat enghe ghat der zwaerdē pas
sien. op datstu dinē nacomendē ledē
den wech rupm eū wijde soudest ma
ken. ¶ Wye sal ons dā schepdē vā
der mynnē xpristi ihesu ōses gesont
makers. Want die mynne is dz pro
perlijcke ouermits welcke alle dat
lichaem doer alle sine ledē wasschet
eū repnighet indē ghebenedidē ende
gloziosen here. ¶ Dit is die ghoede
lijm daer psalmist vā segt. ouermits
welckē dattet ghoet eū oec mede vro
lic is brueders in een te wonē. Dit
is die salue die vanden hoefde ned
vloyet inden baerde. eū voert inden
nedersten slippen des cledes. op dat
daer gheen deel des cledes en derue

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die salighe saluighe ¶ In desen gebe-
nediden hoefde is volheit der gracië
vā welcker volheyt wij alle õtfāgē
hebben. In desen ghebenediden ho
uede is die zōne alder ghenadicheyt
eñ oec mede die fōteine der godliker
ewiger barmhertichept die nyemāt
wt putte en mach ¶ In desen waer
dighen hoefde is grote ouerulodic
heyt alder gheestelijcker saluighen.
alsoe als daer ghescreue staet. Dijn
god o god heeft di ghesaluet mit oli
der blijscappē bouen alle die ghenen
die dijnder deelaftich zijn.

¶ Dit hoeft mijn lieue bruders dat
die gloriose almachtighe hemelsche
vader alsoe ouerulodelijcke ghesal
uet heuet dat en vermide maria mag
dalena oec mede niet te saluē. eñ die
discipulen spraken daer wat op mer
die godlijcke waerheyt antwoerde
dē discipulē eñ seyde. dat si een goet
werck hadde ghedaē ¶ Eñ siet wat
õse ghebenedide ghenadighe heer i
den ewangelio õs nu ghebiedet.
Alstu vastes segt hi soe salstu saluē
dijn hoeft ¶ Eñ dit is ene grote wa
erdicheyt. die gheest godes is op hē
eñ hi heeft hem oeck mede ghesaluet
eñ nochtās als hij den armen predic
kede dat ewāgelium der salicheyt soe
segt hij. Als du vastes soe salue dijn
houet.

¶ Gade den almachtighen ewighē
vad̄ den behaghede zeer wel in sinen
lieuen eñ ghemīden enighen zoen. eñ
d̄oe die stemme des vad̄s wert ghe
hoert inder lucht. doe quam die heili
ghe gheest neder inder ghedaenten
van eender duuen ¶ Eñ meendi dat
ter doe gheen crisma en soude wesen
doe xpristus selue wert ghedopet.
die waerde troester die heylige geest
quam daer ende hi bleef op hem. end
wye soude dan daer aen twijfelen
hi en saluede hem mitten heylighen
crisma dat is mitter heyligher olyen
Dit is mijn ghemīde zoen sprac die
almachtighe ewighe ghebenediden
vad̄ daer mij zeer wel in behaghet.
¶ Brued̄s dit is d̄ā die ghoede roe
ke der ghenadigher godlijcker saluē
Die hemelsche vader die heeft sinen
ghebenediden zoen ghesaluet bouen
alle die ghene die zijns deelachtich
zijn. wāt sonderlighe heeft hem daer
i wel behaghet. Wāt god die vader
beminnet eñ lief heuet den zone mit
godlijcker liefte ende mynnē. welc
ke liefte allē aertschē creaturē onbe
kent is. eñ bouē al die anderē heuet
hi hem ghesaluet. eñ hi heeft op hem
v̄menichuoudighet die gracie d̄ goe
dertirēheyt eñ der sachtmoedicheyt
eñ oeck mede der waerdigher suetic
heit eñ die merste heeft hi ouuloedeli
ke vervollet mit barmherticheeden
eñ mit ghenaden. eñ hi heeft hem al
ghesaluet õs neder ghesent dē hij be
wesen heeft te wesen vol gracien eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

alder goedertierēhēpt.

¶ Aldus mijn lieue bruedes see is ōse houet xpristus ihesus ōse gesont maker ghesaluet vā sinē almachtigē hemelschē vad'. eñ nochtās so begert oec wede vā ōs gesaluet te wesen eñ hi segt ald9 ¶ Als ghij vastet so salft v hoeft. Begeert die fōteyne water vā enē cleinē riuierkē Ja hi sond' twi uel. Of ic mach seggē dat hi wed' eysschet dat hi heeft gegeuē. die riuierē lopē wed' ī die fōteyne daer si wt ge comē zijn. op dat si weder mogē vloeden. Alsoe en eyscher xpristus nz van ōs dat hi ōs eēs heeft gegeuē of hij des yets te myn hadde. Mer daer ō eysschet hi vā dij wed' dat hi dij eens heeft gegeuē. op dattet dij nz v'loren en werde dat hij dij gheuet alstuyts hē gaerne wed' gheuest. Wāt die watere d' riuierē v'vulē als si stille staen mer als si hoge wassen dā werden si wed' lopēde. ¶ Alsoe ist sond' twijfel so ist nut der graciē godes heren wi haer niet wed' tot gode daer si ōs vā is gecomē si gaet ōs met allē te nyet Eñ dē ghenē die ōdācber is vād' gra ciē die hē god had gegeuē. de en werdet nz alleē niet meer gegeuē. mer dz selue dat hē was hegeuē coemt hem meer te scadē dā te bate. Mer so wie dat trouwe is in dat cleyne luttighe dat hem god die heer ghegheuen he uet. gode daer vā te dācke eñ te louē dē maket hi waerdich noch meerder graciē te ontfanghen vā hē. ¶ Salf daer omme dijn hoeft. ende alle yn nichept eñ gheestelijcke gracien dye du in dij beuoelest storte weder in dē ghenen die bouen dij is. op dat si dij te menichuoudigher weder thoe mo ghen vloyen. ¶ Salue dijn houet. dat is te v'staē aldus. alle die graciē ende die ghauen godes dyestu in dij voelste scrijf hem thoe. eñ en sueck in ghenen dinghen dine glorie mer alle toes die glorie des heren. Die saluet xpristum die xpristus ghoede roecke is in allen steden.

¶ Ghedēc dat dese woerdē ōs heren sondlige gaē tegēs die ypocritē wāt hier volget nae. Eñ en wilt v nz dro nich makē als die ypocrite doē. Hij en verbiet ons niet dat wij niet droe uich wesen en sullē. mer die droefhe de der ypocrijten die alleen in dē aen sichte is. die en prijst ōse heer nyet. Mer van dyer saligher droefheden soe segt die scrifte. Dat herte des wijsen mānes is ghaerne daer droef heyt is. ¶ Eñ tē berouwede die apos tel sinte paulus niet dat hi sinen dis cipulen bedroeft hadde. om des wil le dat si bedroeft warē tot haerd' sa lichept. Sulck en was niet die droef heit d' ypocritē. wāt haer droefheyt en coemt niet veer hertē. mer si is al leē indē aēsichte. Want haer aensich te dat ōtsetten si alleen. Daer omme merc dat ōse heer nz en seyde en wilt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

niet drouich wesen, mer en wilt v nz
uensen drouich te wesen als die ypo
critē doen. ¶ Wāt dat is ene gemene
maniere vā sprekē datmē gemeynlic
segt. hi maect hē drouich of hi maect
hē seluē groet. ¶ Eū die dijn sanch ma
ken die vrighen dij op dwalige. dat
al meer meent geuestheit dā die ghe
rechte waerheit. ¶ Mer nu alstu vas
tes soe salue dijn hoeft end wassche
dijn aēsicht. die ypocritē ōtsettē haer
aēsicht. mer dij wert ghebodē dijn
aensicht te wasschen .
¶ Bij desen aēsichte ōstaetmē die
inwēdige wāderige die mē openlike
mach sien. Eū dat aēsicht pijnt hem
een ygelijc getrouwe knecht godes
te wasscē eū scoē te houdē. op datmē
niet an hē en sie daer hē yemāt aē cā
stoetē. Mer die ypocrijt ōtset zijn aē
sicht op dat hi wat sondlighes voer
den mēscē soude toenē. Oec so en sal
ūet hi zijn hoeft niet . wāt sine prici
pael meyninge en is cristus niet. mer
dat hi selue vādē menscē mocht ghe
presen eū groet gheacht werdē. daer
alleen al die genuechte zijns herten
op staet. Of wāt dat opēbaer is dat
xpristus der ypocriten hoeft niet en
is. eū alleen sine ghenūechte daer op
staet vā dē mēscē gelouet te werden.
soe machmē bet segghē dat and men
schen zijn houet saluen. dan hij selue
Die dwaese ioncvrouwen die seijdē
tot den wijsen . Gheuet ons doch
wat vā ūwer olyen . Waer omme
seyden si dat vrueders. dan dat si sel
ue in harē vaten gheen oly en haddē
Mer dē goeden wijsen ioncvrouwen
en behoerdet niet toe sulcke oly te ge
uen. wāt dat si niet en willē datmē
hē doet dat en willen si niemāt doē.
Hoert wat die heylighe prophete hi
er vā segt den god die heymelicheit
zijnder wijsheit gheopēbaert hadd
Die oly des sunders en sal niet vet
maken mijn houet. Alsulcke oly co
pen die ypocritē. daer onse heer van
segt ¶ Ic segghet v voerwaer si heb
ben haer loen ontfanghen ¶ Sij ont
setten haer aensicht op dat si schinē
moghen voer den menschen dat si
vasten . ¶ Siet in desen cortē woer
den werden die ypocritē ghemerket
van haerder sonderlinghicheyt eñ
berūspet van haerder ydelheyt.
Siet oec hoe wij in desen cortē wo
rdē gheleert werden ghoede werc
ken te doen. beyde voer gode eū vo
er den menschen .
¶ Salue dijn hoeft eū wassche dijn
aēsicht. dat is Alsoe leue vā buyten
voer den menschē ōberuspelicke dat
dyne vterste meyninghe si die graci
godes te verweruen. ende niet dine
glorie mer die glorie dijns sceppers
altoes te suecke. Men mach oeck op
een ander maniere bij den ghewas
schen aensichten wel verstaen ene pu
re reyne consciencie. ende bij dē ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

saluedē hoefde een ꝑnnich herte. endē so machmē merckē dat ī desen woerden twyerehādē ghebrekē dꝰ ypocritē berusꝑet werdē. Wāt sommighe mēscē vastē om ydel glorie te vcrigē. eñ desen wert ghesegt dat si haer aēsichte wasschē sullē. dat is dat si die werckē dꝰ duechdē die si doen vā buytē scoē sullē makē vā aldꝰ ōreynicheit der ydelder glorie. Eñ sommige mēscē vastē mit onverdvldichheyt eñ oec mede mit bitterheyt. eñ desen so segghet onse heer thoe dat si haer hoeft saluen sullē.

¶ Dat hoeft is die ꝓncipael meninge des hertē dat dā ghesaluet wert. als die mēsche al sine ghenadē ī gode suecket. Duct dy dit nyeuwe wesen dat wy seggē dat wy onse hoeft mit vastē saluē sullē Ic segge noch meer dat wy ōse hoeft oec mede vet makē sullē mit vastē ¶ Hebdy niet gelesen datter ghescreuē staet Hi sal se voedē ī hōger. ¶ Aldus so is dā dat vasten des lichames saluighe des hoefdes eñ ghebrec te liden idē lichame is spise der sielen. Waer om en soude ic dȝ niet ghoede salue hyeten. daer dye diepe doetlycke wōdē der sielē mede ghenesen werdē. eñ die vsturzde conscie̅cie mede vsaftet wert. Die ypocritē copē mit harē vastē oly der sunderē. myn vastē en is my niet veyl. wāt het is myn oly daer ic my mede saluē sal Hoe salue dyn hoeft dattu niet en murmurreerste noch oec ōuerduldich en werdeste. Eñ niet alleen dȝ. mer gloziere oec als di wat lidēs toe comet soe nochtās dattu di ymmers huedeste voer alle ydele glorie op dat dyn aensichte reyn si vād oly des sunders.

¶ Hoe dat wy ōs sullē bekerē tot gode dē almachtighen here mit vasten eñ mit beden.

Sermoen. ij.

Bekeert v tot my in al uwer hertē. i vastē. i screydē. eñ in droefhedē. eñ scoert v hertē eñ niet v cledꝰ. Wat wil dit bedudē lieue brueders dat die heer ōs ghebiet dat wy ōs aldꝰ tot hē sullē kerē Hi is ouer al eñ hi vuollet alle dīc. eñ daer en bouē mach hyt al begripē. Werwaert sal ick my keren here god op dat ick my tot v bekere. Clymme ic op indē hemel ghy zyt daer. ghae ic neder in der hellen ic vynde v oec mede daer ¶ Wat ist dan dat ghy ons ghebyedet lyeue here dat wy ons tot v bekeren sullen opwaert of nederwaert aen die rechter side of oeck mede aen die luchter side. ¶ Brueders dit is een raet godes ende oeck ene heymelycke leringhe die alleen den vriēden thoe ghesprokē werdet ¶ Tis ene verborghene sake van den rycke godes die den apostelen in haer oren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghesegt wort. Wāt dē gemeynē scaren sprac ōse heeral i parabolē ¶ Tē hi seyde ōse heer dat ghij v bekeert eñ werdet als een cleyn kint ghi en sult niet inghaen int rijcke der hemelē. Nu bekēne ic claerlijcke waer ōse heer wil dat wij ōs toe bekerē sullē Wāt tot enē cleynē kinde wil hi dat wij ōs bekerē. op dat wij soe vā hē mogē lerē dat hi saftmoedich is end oetmoedich vā hertē. wāt daer thoe is ōs dat cleyne kindekē gegeuē.

¶ Dese selue is oec groet mer inder stat des herē daer thoe wert gesprokē. Wes vrolic eñ loue heilige woninghe o syon. wāt middes in dij is groet die heylige god vā israhel. Wat wiltstu snode mēsch opgeblasen wesen wat wilstu dij sonder saken zeer verheffen wat wiltstu hoge dīgē smakē. eñ oec mede zeer hoge sien daer di niet goedes vā en sal comē.

¶ Die heer is groet mer soe en wert hij dij niet voer geset. Sine groethede is zeer louelic mer ten is dij nyet nutte datstu dij dier soudeste willen gelikē Sine groetdadicheit is hoge verheuē. mer dyer en mogestu nu niet ghenakē. eñ al woudestu dij seluē te rytē eñ scorē du en mogeste dyer niet ghelijc werden ¶ Die propheet segt inden salm aldus. die mensche climmet op totten hogē herten eñ god sal verhoghet werden. Die heer is zeer hoghe eñ hi siet aen die oetmoedigē. mer die hoghe ende die houaerdigen siet hij ende bekent haer van veers. Eñ daer omme veroetmoedighe dij ende soe moghestu hem begripen.

¶ Dit is claerlijcke die godlike ewe ende om dese ewe verwachte ick dij here Ware dē menschen enen zeer hoghen wech voer geset daer si doer moesten ghaen om te sien den heyligheit godes hoe zeer solden si dan daer nae pinen omme hoghe te werden hoe wredelijc souden si malcandere neder slaen eñ onder de voeten tredē hoe onsamelijcke soudense mit handen ende mit voeten opwaert crupē ende arbeyden omme hoghe te comē ende ander menschen bouen te gaen Doch soe sie wij alle daghen dat dē ghenen die bouen ander menschen willen wesen zeer veel wederstotes moetet. ende zeer veel menschen vinden die teghens hem vorien. ende ymmers alsoe zeer arbeyden omme hoghe te wesen. Mer daer en is niet lichter dan hem te veroetmoedighen die daer liefte ende minne thoe heeft Ende dit is een woert mijn aldlyefste brueders. dat ons gheen onscult en laet hebben. ende daer wij niet tegens en moghen segghen. ¶ Mer wij laet ons nu sien in wat manyerē wij ons tot desen cleynē kyndeken dye een meester is der saftmoedicheit eñ der oetmoedicheyt sullen bekeren. Bekeert v tot mij segghet die heer

in al uwē hertē. ¶ Brueders hadde
ōse heer allee gesegt bekeert v tot mi
eñ en hadde hi daer niet meer aen ge
segt. wij mochtē bij auōturē daer dā
wel op vrilickē ātwoerdē. Hiet wij
hebbē gedaē dat ghij ōs hietet doen
segt nu voert wat ghij meer wilt ge
daen hebbē. Mer nu als ic die woer
dē ōs herē te rechte aesie so mercke ic
wel dat hi ōs vmaēt tot eēd gheeste
licker bekerige. die op ghenē enē da
ghe volbrocht en wach werdē. Gha
ne god die heer dat wij se in al onsen
leuen dat wij hier in deser aerdē leuē
mochtē volbrigē. Wāt is ōse bekeri
ghe allee vā buytē so en is si vā gheē
der waerdē Tis eē forme eñ eē schijn
vā bekerige mer die rechte waerh it
en staet daer niet i. Wāt daer is een
schijn in der goddiēsticheit eñ nz dye
gherechte duechde.
¶ Dat is wel een onsalich mensche
die alleē rust indē digē vā binnē ende
niet en acht aen te merckē hoe dattet
vā binē mit hē staet. eñ hi waent soe
dat hi wat is als hi niet en is. eñ hij
vleydet soe hē seluē Ic ben wtgestor
tet als water segt die propheet in dē
persone sulcker menschē eñ al myne
ghebeente zijn verstropt Eñ een andꝛ
propheet segt oec mede van alsulckē
mēschen. Die vreemde hebben alle
sine starcheit op ghegeten ende hi en
wistes nyet. Want dat schijn vā bu
ten sien si alleen aen. eñ meynen dat
tet alse te samen ghoet is. mer si en
ghevoelen nyet den inwendighen.
ende den verborghen worm die alle
dat ghoede dat daer van binnen we
sen soude te knaghet ende oec mede
te bytet ende verdoruet. Ende dat
habijt ende die crune bliuē als si wa
ren. men singhet ende men leset als
dat behoert mer dat herte is veer vā
gode. Merc daer omme wijslicke aen
in dij seluen waerstu mynne toe heb
ste ende oeck mede waerstu meest va
er beanxt biste. waerstu dij meest vā
verblidest of waerstu dij meer vā be
droueſt. ende soe sultstu vidē dat on
der den gheestelikē schijn dē du van
buytē draghest een waerlic herte be
decket is. eñ onder devote die cleder
der bekerige eē vkeert herte. wāt al
dat ghāse wesen des menschen staet
in desen gheneyghelicheden. Ende
ic meyne datment soe verstaen sal dꝫ
onse heer segt dat wij in al onsen her
ten ons tot hem bekeren sullen. On
se mine eñ liefte sal dā tot hem beke
ret werdē soe dat wij tot ghenē dyn
ghen mynne noch liefte en sullē heb
ben dan alleen tot gode of puerlijckē
om godes willen. Onse anxt sal tot
gode ghekeert werden. want dat is
een groet verkeert anxt als wij an
ders yet ontsien dan god alleen of te
puyrlijcken om goods wil. Des ge
lijckes sal ōse blischap eñ onse droef
heyt tot gode bekeert wesen soe dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wÿ ōs uergēt vā ōblidē en sullē dā
daer wÿ gode mede mogē genaken.
eñ daer en tegēs uergēt vā bedrouē
dā daer wÿ vā gode mede werden
ōscepden. Wāt wat mach ōkeerder
wesen dan die hē ōblidet als hi qua
et doet. eñ indē ald' argheistē digē hē
ōblidet eñ oec mede vrolickē is.

Eñ oec die droefheit die nae den
vleysce is die werct dē doot. Sijnstu
drouich voer dinē sundē dÿns euen
menschen dat is goede droefheit. eñ
ōblidē wi ōs vādē ghauē der godlic
ker ghenadē dat is heilige bliscap.
eñ sekere bliscap. eñ oec mede een bli
scap idē heiligē gheest. Wÿ sullē oec
wt bruederliker minē eñ liefdē blide
wesen alst ōs euē kerstē mēsche wel
gaet. eñ drouich wesen als hem qua
likē eñ oeuel gaet. als daer gescreuē
staet. Blide te wesen mit dē die blÿ
de zÿn. eñ mede te screyen mit dē die
screyen.

Doch so en is die wtwēdige beke
rige nz te ōsmadē. wāt si en is gheē
cleyne hulpe totter geesteliker bekee
rigē. Daer om seyde ōs heer idē ewā
gelio daer wÿ nu vā sprekē. doe hÿ
gesegt hadde dat wÿ ōs in al onser
hertē tot hem bekerē soudē i vasten
eñ i screyē. Oeck beghere ic lyeue
brueđs dz ghÿ dat sult wetē dat dit
vasten nyet alleen en sal wesen van
etē eñ drickē mer vā alđ hādē wellus
tē des vleysces. eñ voert vā allē sun
dē eñ ōduechdē. ymmer ons is vele
meer noet vā sundē te vasten dā vā
spÿsen. Mer daer is eē ghoet salich
broet daer ic niet en wil dat ghÿ vā
vastē sult. op dat ghÿ ymmers niet
en ghebreket in desen weghe dē ghi
hebt beghōnē te wanderē. Ist dat
ghÿt noch niet en weet wat broet ic
hier mede meyne. dat is dat broet đ
tranē. Wāt soe segt dz ewāgelium.
in vasten eñ oec mede i screydē. Wāt
ōs is groet noet te screydē voer ōse
sundē die wÿ ghedaē hebbē. Oec
sullē wÿ screyde wt groter begeertē
des ewighē leuēs. daer wÿ noch soe
veer vā zÿn. Die propheet segghet.
Myne tranen die zÿn mÿn broet ghe
worden. alsmen mÿ alle daghen segt
waer is dÿn god. Die mensche
en schÿnt gheue grote minē of liefte
te hebben tottē gheestelÿcken leuen
dat hÿ ymmers aēghenomē heuet.
die zÿn oude leuen alle daghē niet en
bescreyet. die niet en bescreit die sun
den die hi dagelix doet. eñ die tÿdē
dē hi ōnuttelÿc heuet thoe gebrocht
Ist datstu niet en screydest soe scÿnt
dat datstu niet en voelste die wōden
dÿnder sielen. eñ datstu oeck nyet te
rechte aen en sietste die quetsinghen
zÿnder consciencien. Endi dat die be
gheerte niet groet en is diestu hebste
totten ewighē leuē. ist datstu niet al
le daghē ynnichlÿcke screyende daer
omme den here en biddeste. Ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

tis opēbaer dat die glorie dij al onbe
kent is. ist sake dat dine siele niet en
v̄smaet in enighē tijtlickē dingē ghe
troest te werdē hent tot dat die ewi
ge glorie comet. Voert so segt de pro
phete. Eñ schoert v hertē eñ nyet v
cleder. In welckē woerdē men mer
kē mach dat die iodē zeer hart warē
vā hertē. eñ oeck die wāwise die si
hadden zeer lichteliken haer cledrē
te schorē mer niet haer herten. Wāt
hoe soudemen die harde stenē herten
te schorē die mē niet en mochte besni
den. Scoert v hertē segt hi eñ niet v
cleder. Is daer yemāt die sinē wille
alte stijf set op enich dinc. hi snide dz
harde hert ōtweē mittē gheesteliken
zwaerde. daermē dat woert gods bi
verstaet. hi te snide dat herde hert in
veel stuckē eñ en stae niet soe vast op
dat ene dat hi begrepē hadde. Wāt
anders en mach hi hē tot dē here nyet
volcomelike bekerē dā mit sulckē ge
scoerde hertē. Wāt alsoe langhe als
wij dat ene niet en hebbē ōtfāgē dat
ōs ghelooft is indē hemelschē iheru
salem. daer alle die deelē een zijn. eñ
dat selue soe werdē ōs vele eñ meni
gherhāde dīgē gebodē. eñ ist sake dz
wij in enen misdoen soe werden wij
in allen schuldich. Die wijse mā die
segt. die gheest des heren die is me
nichuoudich ende daer omme soe en
moghestu hem niet nae volghen. du
en moestes dij eerst oec mede in vele

stucken connē delen.

¶ Hoert nu hier mijn lieue brueders
vā enē mā dē die heer nae sinen hert
wtuercorē hadde. Mijn hert is berei
det seide hi here god mijn hert is be
repdet. Tis berept wederstoet v̄ dul
delijcken te liden. tis berept in allen
voerspoede hem wel eñ wijslicken te
hebbē. tis ock mede berept tot neder
heyt. tis berept in tijtlicker hoecheit
eñ oec mede tot al dat ghij wilt ghe
bieden. Wildi eē scaepherde van mij
makē. wildij een conic ouer veel vol
kes maken here god mijn hert is be
rept mijn hert is berept. Wye is da
er als die ghetrouwe dauid. die gic
ende quam als die coninck hem ghe
boet. ¶ Ende dese selue dauid sey de
vā den sundaren. ¶ Haer herte is alse
melck te samē gheronnen. mer mijne
gedachte is here in dinen ewē eñ in
dinē wet. want daer comet die har
dichept des hertē vā eñ alle hartsin
nicheit. als eē mēste niet aēdēcken en
wil die ewe des herē. mer alleen si
nen eyghenen wille.

¶ Daer omme mijne alderlyefste
brueders laet ons onse hertē te snij
den op dat onse cleder geheel mogen
bliuen. Bij desen cléderen soe v̄stae
wij die ghewaren duechden. Want
die ghewaere godlijcke mynne die is
een ghoet cleet. Oec is ghehoersaem
heit een ghoet cleet. Hi is salich dye
dese clederen wel bewaert. op dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hi niet naket en dozue ghaen. Sy zijn salich segt die prophete in dē salme den hare quaetheit eñ hare sundē bedechet zijn. ¶ Eñ vander mynne eñ liefften soe lesen wij dat si bedecket die menichuoudicheit der sundē

¶ Mijn lyeue ende zeer ghemīde brueders in xpristo ihesu ōsen here. laet ōs daer omme onse hertē te snyden als voer ghesegt is. op dat dese salighe cleder gheheel moghen bliuē Als wij lesen vandē rock ōs liefs heren ihesu xpristi ōs ghesontmakers. dat hi gheheel bleef daer die bose mēschē die ōsen here cruustē omme lotē Eñ nyet alleen en hout dese snydinghe der hertē desen rock gheheel. mer si maectē oec mede lanc totten voetē thoe. eñ oec suuerlic gheuozwet als iacob die heylighe patriarcha sinen zoen ioseph ghemaket hadde ¶ Dit is dat volherdē indē duechdē. eñ die suuerlijcke versamenighe van alder hande duechdē. Dits die glozie des conīcs dochter die si hadde in den suuerlijcken clederē die van menigher hādē vozwen waren eñ ghuldē gheeren hadden. Eñ dese scozighe dyes herten machmē oec wel mede andʼs verstaen. als of daer yet quaets ī ware ouermits die scozige ende openinghe die sonderlinghe inder byechten gescIiet daer wt mochte lopē. Ofte waer dat herte al te hart eñ al te onrēynnelic tot sinē euē kerstē mēschen dattet ghopent werde tot mede doghen ¶ Aldus soe wert oec mede een zweer gheopēt op dat die etter ende die onreynicheit die daer binnē was wt moghen lopen. Aldus soe wert dat harde onbeuoelijcke hert te schoret op dattet mach leren ghoedertirenheyt hebben tot sinē euē mēsche.

¶ Beide dese scozighe zijn zeer nutte. op dat die onreynicheyt dʼ sundē indē mēsche niet en bliue. eñ die menschē sinen naesten niet voer en slupte. eñ die inerstē zijn dʼ barmhertichcyt. eñ wij soe te samen moghē vcrigē barmhertichcyt bij ōsen here. die in der ewichcyt is ghebenedijt daer al die heylighe grote menichte der engelē mit hem zijn verblijt.

¶ Vā die ghoede wille des almachtighen ewigē godes. eñ hoe dat wij zeer ghehindʼt werdē sinen lyeuē wille aen te hanghen.

Sermoen .iij.

Vader alsoe als uwen wille ghesciet indē hemel soe ghescIie si oec mede inder aerdē Bruedʼs dese wille godes dye eerst werckēde die enghelen schiep die wanckede se nae salich doe si den ghehoersamen wille godes volgheden.

¶ Wāt ghelikerwijs als dʒ woert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

dat inden begine was doet vleysch
eñ mēscelike nature aen nam. Segtmē
eñ het is oeck mede alsoe dat dz wo
ert vleysch is ghewordē. des gheliic
kes is die ewighe wille godes indē
engelē ghescheet. wāt si dē wille der
engelē volcomelic ī haer vstandē he
uet. Waer omme en soudemen dan
niet segghen dat die wille godes in
den engelē gesciet si als si al gheheel
enghels is ghewarden. want dit is
die somme alder salichept. als dz wi
sullē setten onsen wille inden wille
des almachtigē eñ ewigē godes.
¶ Dit is die beke der hemelscher
wellustē. dat die wille gods almach
tich volcomelijcke vereenighet is mit
tē wille der enghelen. Dat alsoe als
gode wel behaghet al dat hij gesca
pen heuet eñ oeck mede wel gheordi
neert heeft dat hem oeck mede ī allē
desen dīgē wel behage.
¶ Dit ist dā dat wij biddē mijn ge
minde bruedrs. dat die wille godes al
soe als si volcomelic ghesciet indē he
melschen creaturē soe oeck mede ghe
sciede indē aertscē creaturē. Eñ also
als die enghelē gode aenhanghen.
eñ enē gheest mit hem zijn. dz die mē
sche oeck mede gode aenhāghe eñ eē
gheest mit hem worde. als die scrift
segt. die gode den here aēhāghet die
wert een gheest mit hem. ¶ Mer lei
ders hier zijn zeer vele hinderē in ende
veel zwaerhedē comen hier teghens.
Wāt ten eerstē soe is die mēscelijcke
boeschept hier teghēs eñ oeck mede
die menschelijcke crācheit. Die bege
relichept der mēschē hindert hier ze
re aen. eñ oec mede die onwetenheps.
Wāt vā naturē weghe is ons ī. ymi
mers meer vā verderfenisse der natu
rē die quade ghenepghelijckept. als
dat een mēsche ghenuecht heuet qua
et te doen sine ewē mēsche. ¶ Eñ dese
quade ghenepghelichept en mach nz
lichtelic wt ghedaen werdē vter siel
des menschen Eñ mijn lieue brueds
wat mach dē gebenediden wille go
des almachtich ongelijcker wesen.
Dat afgrōt is temael groet dat daer
is tusschen god eñ ōs. Wāt dat is
gode zeer ghenuechelickē ons altoes
goet te doen. oeck mede als wijs nz
vdyent en hebbē. mer ōse wreetheit
is daer meer toe geneighet dē quaet
te doen de ōs nye quaet en dadē.
¶ Hier wt mijn lyeue eñ zeer gemin
de brueds ī xpō ihesu onsen here.
wasschet also menich bitter wortele
des hates eñ des nides. eñ afterspra
ke eñ twijdrachte eñ viātscap. Mer
al dese venijnde cruden moetmen al
toes pynē af te snijdē mitter zekelen
des gherechtichepts overmits welc
ke gherechtichept wij ōs seluē daer
thoe dwighē dat wij nyemāt en doē
dat wij niet en woudē dat ons een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ander soe dade. eñ alsoe als wij bege
rē datmen ons doe dat wij soe ande
rē menschen doen. ¶ Mer dese quaet
heyt die en mach niet wt gheroedet
werden volcomelijcken eñ oec mede
gheheel. alsoe lāge als wij hier in dz
ellendige arme ōgevallige dal d' tra
nen desen ōgāckeliken warelt wonē
eñ levē die al te samē mit quade is ō
me besettet. Soe die heylige apostel
sint iacob tughet seggēde ald⁹ *Tot⁹
mūdūs est in maligno positus*. dat
is te seggē Alle die ghāse eñ geheele
warelt is ōme beset mittē quade.

¶ Wij moghē dat hoeft des venijn
dē valscen serpētes als wij alderbest
connē eñ mogen te tredē. mer wij sul
lent wel ōnemē dat hij ōsen voetspo
zen menigē lagen legghen sal. ¶ Tē
anderē mael soe werdē wij van der
crāchept deses sterfelijckē lichaēs
zeer gehindert den wille des almach
tighen godes volcomelijcken eñ ghe
heel aen te hāghen. Wāt tē is nz wel
moghelick ten wil ōs mishaghē dat
ōs wee doet. eñ soe en ouerdraghen
wij niet mitten wille godes. mer op
dat wij daer niet al gheheel rebel te
ghens en werdē soe behouē wij wel
die starchept dat die anderde duech
de is vādē vier pricipael duechden.
Eñ niet alleen en hindert ōs een af
treckē vādē wille des lichames. ym
mer ōs hindert oeck herde zeer wel
lust eñ begheerlichept des lichames
die zeer menichuoldich eñ onuersade
lic is. ¶ Wāneer so sal dese cromme
eñ oneerdighe knoestighe wille den
ghebenedidē wille des almachtighē
eñ ewighen godes volcomelijcken v
enicht werdē. die alsoe recht eñ alsoe
volcomē is. datter niet onvolcomēs
in gheuōden en mach werden. Och
here god aen allen siden staen mi stri
den aen. aen allen siden so bin ic i sor
gē groot. aen allen siden vinde ic zeer
veel hinderē. Werwaert dat ic mij
kere nergent soe en bin ic seker. bey
de die dinghen die ghenuechgelickē
zijn eñ oec mede die verdrietelic zijn
die aftreckē mij. hōgher. eñ ethen sla
pen eñ waken arbeydē eñ rusten. al
trectet mij vā gode ist dat ic niet vlij
tich en bin. Die wijse mā die biddet
gode den almachtighen here dat hij
hē noch rijchept noch oeck mede ar
moede verlene. wāt in beydē bekent
hi te wesen perikel eñ sorghe. Mer
can die maticheit bedwighen die bo
se quade begeerlicheit dat die besten
raet is in deser saken. So is daer ym
mers wat vereninghe mittē gebene
nedē wille des ewighē godes. mer si
en is noch niet volcomē. Dit is dat
die heylighe apostel paulus belidet
vā hem seluē. Ick cōsenteer seg hij
na mijnd' sielē der euwen godes. mer
na mynē vleysche wert ic ghetoghē
totter euwē d' sundē. Alst soe is soe
ouerdraghet ōse wille eens deels mz

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

den wille godes eñ eens deels niet.
eñ dit moet aldus weſen hent tot dz
comet dat gheheel eñ oec mede volco
men is. eñ alſt al te nyete ghaet dat
ghebreckelic is.
¶ Dat vierde hinder is onſe onbe-
kentheyt. die ōs in deſer ſaken niet
luttel en hindert. Wāt hoe ſoude ic
den ghebenedidē wile des almachti
ghen godes volcomelijckē eñ geheel
cōnen volghē eñ achaghē als ics nz
en bekēne. Eñ dat ſelue dat ic daer
van bekennē mach. dat is noch zeer
cleyne eñ onuolcomen. eñ dē gheheel
eñ volcomelic te bekennē alſoe als ic
van hem bekent bin. dat is ommoge
lijc. ¶ Hier omme mijn lieue ende
zeer ghemīde brueders i xpō ihū on
ſen here onſen gheſontmaker. ſoe is
ōs groet noet dat wij mit groter be-
gheerten den almachtighē here des
hemels eñ dͤ aerdē bidden om meerō
wijſcheyt. op dat wij ymmer altoes
meer eñ meer bekēnē moghen ſinē al
derlieſſten wille.
¶ Aldus ſoe ſal die volcomenheit dͤ
duechdē volmakē die ſalighe endͤ be
gheerlijcke eenheyt mit gode. ſo dat
ōſe wille volcomelijckē mitten wille
godes vereenighet werde. dat. al dat
godes wille is ons zeer wel behage
eñ dat wel behaghen gods als voer
dē heylighē enghelē ghelegt is alto
es ſi ōſe ghenuechte eñ ōſe glorie.
¶ Oec biddē wij dat zijn rijcke thoe
come. op dat wij voert een ſeker ma
ghen weſen der glorie des hemelſcē
rijckes Eñ dat wij biddē dat ſinē na
me gheheyliget werde. daer begerē
wij in bouē ōs ſeluē volcomelickē in
ſinē lieuē ſaligē bekēnē vͤheuē te wer
dē. daer wij in ōs ſullen hebben alle
ſalighe ſekerheyt tot den glorioſen
here die bouē ōs is tot allē tidē endͤ
ewelijcken. toe wien wi mit alre vue
richeyt op ghenomē ſullen werden.
¶ O name die moet gheheylighet
werden Sine naem dat is ſine grote
glorie. wāneer en was die nyet hey
lich. Die in ōs hier gheheylighet te
werdē als wij in alrē heylicheyt eñ ī
allen duechdē den naem des herē ge
benedien gloriſiceren eñ louē. ¶ Al
ſoe biddē wij dat zijn wille die ewij
ghe is oec mede in ons gheſciede.
Aldus bidden wij eerſt dat te geſcie
den dat aldermeeſt is. als dat ōs kū
dich werde die ewighen onbeulecte
heylicheyt zijns ghebenediden naēs
¶ Daer nae begherē wij tot on
ſes ſelues behoef ſijns rickes ſeker te
weſen. eñ dat ſine wille volcomelijc
in ōs gheſciede daer ōſe alre ouerſte
ghenuechte ōs in ghelegen is. Mer
wāt wij ōs vā ſulcker volcomēheyt
noch niet verblidē en moghen eñ wi
ōs noch ſonder groten arbeyt nyet
gheuē en cōnen die wille godes vol-
comelijcken te volbringhen. ſo beho
nen wij oec wel mede te bidden om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dagheliꝛs broet. Ende want wij oec
dicwijl dwalen ende den goedē wil-
le godes after laten eñ wij doen den
wille des vleyſches of des duuels.
ſoe is ons noet te bidden om vergif-
feniſſe. eñ ſegghen Vergheue ōs ōſe
miſdaet als wij vergheuē dē ghenē
die tughens ons hebben miſdaen.
Eñ op dat wij niet weder en vallen
inden ſundē nae dyen dat ſi ōs zijn
vergheuē ſoe hoert ons thoe gode te
bidden dat hi ōs niet en late comen
in quadē becoꝛighen. mer dat hij ōs
wtleyde ende oeck mede verloſſe vā
allen quaden. Amen.

¶ Hoe dat die heylighe abt ſinte
bernaerdus ſinē bruederē biddet dz
ſi deſe heylighe vaſten willen ōtfan
gē mit ꝑnichedē.

Sermoen. iiij.

Ic bidde v mijn alderliefſte
brueders dat ghij mit alder
ꝑnicheyt waerdelijckē ōt-
faghē wilt deſe heylighe vaſten vā
vyertich daghen. die ōs wonderlijc
ke zeer wert gheprezen. niet alleē om
dat vaſten mer oeck mede omme die
gheeſtelijcke bewiſinghe. Want heb
ben wij dus langhe ꝑnichlijckē ge
vaſtet eñ onſe vleyſch vā welluſtiche-
den ghecaſtidet. het is dā zeer groete
reden dat wij i deſer ſondliger heyli
gher tijt dat ſelue veel ꝑnichliker
eñ oeck mede begheerlijcker ſullē do
en. Ende iſt ſake dat wi nv yet wat
meer abſtinencien doen. dā wi gewo
ne zijn te doen. dat waer dan onredē
dat ōs dat vdꝛieten ſoude. dat al die
ghemeyne heylighe keꝛſtenheyt mit
ōs draghet. ¶ Aldus lāghe mijn lie
ue eñ zeer ghemide brueders hebben
wi totter noenē thoe alleen ghevaſtet
nv voert ſal al die ghemeyne kerſtē
heyt mit ōs vaſtē hent totter veſper
tijt thoe. Conighen eñ pꝛīcen clerckē
eñ leecken edelen eñ oec mede onede
len al te ſamē armen eñ rijcken.
¶ Dit ſegghe ic daeromme mijn lie
ue eñ zeer ghemide brueders in xpō
ihū ōſen here ōſen ghenadighen ge
ſontmaker. om datter nyemāt ghe
turbeert eñ cleynmoedich en werde
in hem ſeluen. eñ mit ſoe groter ꝑu-
nicheyt nyet en ontfanghe deſe hey
lighe vaſten als dat behoerlic waer.
om des willen dat hem ducket dat
die voergheleden vaſten ſuer gheno
ech hem is ghewoꝛden. eñ haer zwa
relijcken ghenoech heeft ghedraghē.
Want daer ſoe arbeyt ōſe wedſake
altoes ouer al dat hi mach dat dye
ſelue offerhāde die wij gode offeren
ſullen ydel mochte werdē vā alꝺ ꝑu
nicheyt ende ſoe gode onghenaem
eñ onontfāckelickē. eñ ōſer conſcien
cien myn troeſtelic. daer onuerdul
dicheyt eñ cleynmoedicheyt vā coēt
eñ cleyn betrouwen tot gode in den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghoeden werckē die wij doē. Ende
wāt wij dese loeschept onser viandē
wel bekennē soe vermane ic v dz ghi
daer teghens sorgvoldelicke wilt wa
kende wesen. Wāt dē bliden eñ den
milden gheuer heeft god lief. als da
er in den latijn ghescreuē. Hilarem da
torē diligit deus. dē mildē gheuer dē
heeft god lief. eñ vā dē willigē diēst
wert die cōsciētie best ghetroest.
¶ Op dat dā ōse vastē te blideliker
mach volbrocht werdē soe, sullē wij
aen sien dat ghemene exempel d' hey
ligher kercken. Mer wat willen wij
segghen vanden ghenen dye onsen
ghesellen zijn in deser vastē daer wij
vele meerder leyrsmēne eñ oec mede
nae volgers voer ōs i hebbē ghehat
hoe ynnichlicke behoert ons toe de
se heylighe vasten te ontfāghen dye
ons die heylighe moyses als erflike
heeft achter ghelaten. Den mit gro
ten voerdel bouē allen anderen pro
phetē is ghegheuē mit gode te spre
ken vā aensichte tot aensichten. Mit
hoe groter vurichept sullen wij dat
pinen nae te volghen dat die heilige
propheet helyas ōs voer ghedaē he
uet die mit enē vurighen waghen
wort op ghenomē indē hemel. Wāt
siet hoe menich dusent mēschen heb
ben hier sunt die tijt gheweest die al
ghestornē zijn daer die cracht godes
den heyligē mā tot noch thoe heuet
ōthoudē. ¶ Mer al is dese vasten vā
moyses eñ oec mede vā helyas zeer
ōheuen dat beyde zeer godvruchti
ghe ende heylighe mannē hebbē ghe
weest. nochtās ōse mede knechten
eñ mēsche als wij zijn hebben gewe
set. hoe veel te meer soe wert dā dese
heilighe vastē gheheylighet eñ ōhe
uē vā ōsen lyeuē ghebenedidē vlos
ser dē zoē godes almachtich ōsen he
re ihesum xpristū die hem oec mede
ghewaerdighet heuet viertich dagē
om ōsen wille te vasten. ¶ Ic en seg
ghe niet wat monic. mer wat korstē
mēsche mach dat wesen die niet mit
groter ynnichept eñ waerdicheit en
ōtfāghet dese waerdelike vastē dye
hem xpristus ihesus heeft beuolen.
Ymmer soe veel te ynnichlijcker sullē
wij vā hem ōtfāghē dese eerwaerdi
ghe heylighe vasten die hij ōs voer
gheuast heuet. als wij dat sekerlicke
weten dat hij om ōsen wille eñ niet
omme zijns selues willen gheuast en
heuet.
¶ Laet ōs dā mijn alderliefste brue
ders in xpō ihū ōsen heere heer. gha
erne eñ ynnichlijckē desen heylighen
vastē nā viertich daghē mit ōsen he
re vastē. So nochtās dat wij dz ym
mers wetē sullē dat ōs vastē nz alleē
viertich daghē en sal durē. mer dat
ōs toe behoort te vastē eñ ooc penitē
cie te doē nz alleē viertich daghē lāck
mer also lāge als dit ōgheuallighe
leuē durē sal. ¶ In welckē leuē wij ou

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

mits die godlike gracie die ōs in dē
vier ewāgelien bescreuē is die thien
gheboden der ouder euwē volbrēgē
sullen . Sij dwalen al te zeer die dat
meynē dattet hē ghenoech si dese vy
ertich daghen te vasten eñ penitenci
en te doen. wāt dat openbaer is dat
dit leuē alsoe lāghe alst ons god gōt
alleē daer om vā gode ons vlent is
Die propheet segt Suecket dē here
niet alleen viertich daghen lanc mer
wāneer alsmen hem vindē mach. eñ
āeropet hem als hi nae bij is . want
dā en salt gheen tijt wesen den here
aen te ropen als hi nyemāt nae bi en
sal wesen. mer den sommighen den
sal hi tegēwoerdich wesen. eñ dē sō
mighen sal hi temael veer wesen.
¶ Hier en binnē in dyen datmē segt
dat hij nae bij is soe ist openbaer dat
mēs noch niet en heeft mer datment
wel lichteliken hebbē mach . Wye
dūcket dij naeste wesen dē ghenē die
inviel in dē moerdenaers. Sond twi
uel die barmhertichept mit hem de
de . ¶ Hier omme alsoe lāghe al dese
ōgāckelicke tijt duert ouermits zijn
barmherticheit na bi is so laet ōs lie
ue brueders dē here sueckē alsmē hē
vindē mach. eñ laet ons hem aen ro
pē als hij nae bij is . Doch soe salmē
in desen viertich daghen mit sonder
linghe vuerichept sueckē . wāt dese
daghen en zijn niet alleē een deel vā
al der tijt mer si zijn een sacramēt eñ
ene gheestelijcke betykenighe al der
gheheelder tijt . ¶ Eñ wij hebbē ōse
ghoede gheestelike oeffenighe in an
deren tidē wat ghelaeuwet end wat
ghetzaghet gheweest. die sullen wij
in deser sonderlingher heyligher tijt
weder mit nyeuwer vuerichept aen
nemē .
¶ Voert meer mijn lieue ende zeer
ghemīde brueders in xpō ihū onsen
here. ist dat sake dat die ghulsichept
alleen heeft ghesondiget si doe dā al
leē penitēcie mit vastē eñ het is ghe
noech. Mer hebbē die ander sinnē eñ
die ander leden mede ghesundighet
eñ misdaē tis wel reden dat si mede
penitēcie doen ende oeck mede vastē
van dē dinghen daer si gheuuechten
eñ wellusten in pleghen te hebben.
laet dā oec die oghē die de siele zeer
diewijl beroeft hebbē van vele ghoe
des vasten . vā dē dinghē die dē ogē
gheuuechlijc pleghen te wesen. laet
die oren des ghelijckes mede vastē.
laet die tōghe oec vastē. eñ die hādē
ymmers alsoe wel. Bouē al soe sal
die siele ymmers sonderlinghe vastē
Die oghē sullē vastē vā allē curiosen
eñ oeck verweenden dinghen te sien
die hem te voren gheuuechlijc plegē
te wesen. eñ si sullen veroetmodiget
eñ oeck mede bedwonghen werden
in penitencien dē voergheleden sun
dē te bescreydē. voer die quade vry
heyt die si voer in haren sunden ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

brupcket heuet. Die oren sullē oeck
mede vasten vā allē nyeuwe maren
daer hem nae pleghet te roken eñ te
ketelen. eñ vā allē ledighen ende on
nutten ende scadelicken callinghen.
die totter salicheit d' sielē nz en horē.
Die tōghe sal vasten van allen after
sprake eñ murmurerē. eñ oeck mede
vā allen onnutten eñ idelen woerdē
eñ oerlichtuaerdighen eñ scadelijckē
woerdē. eñ oec sommwijlen om die do
gheden des hepligen zwighens so
salmen zwigen vā dinghen die wel
nut ende ghoet schinē te wesen. Die
handen sullen vasten vā ōnuttē pde
len teykenē eñ vā allē ongheoerloef
den wercken. eñ die ōs niet thoe en
horen te doen. Sōderlighe bouen al
sal die siele vasten vā alder quaethei
dē eñ vā allē sunden eñ vā harē eyge
nē wille Wāt sonder dit vasten en
is al dat ander vastē vā gheend' wa
erden. eñ oeck mede ōsmaet van go
de. Als die heylighe scrifte tughet.
Inden daghe uwer vasten soe wert
uwen eyghenen wille eñ meynighe
in v gheuōden.

Hoe dat sinte bernaerdus die hey
lighe honichuloedighe doctor sinen
bruederen hertelijcke eñ mit groter
begeertē voert onderwijset dat si de
se heylighe vasten vā viertich dagen
mit groter deuociē soudē ōtfāgē.

Sermoen. v.

WAnt die tijt der heylighet
vasten nu is ghecomen. wel
ke tijt ic uwer bruederliker
liefden eñ mynnē ōmane mit groter
waerdicheyt eñ deuocien ymmers
te ontfanghen. Eñ het ducket mi
oeck wel waerdich wesen v wat te
bedudē wat die vrucht sal wesen u
wes vastens. ende hoe dat ghij sult
vasten mijn lieue brueders.

Ten eersten soe hopen wij dat in
dyen dat wij ōs ōthouden vā ghe
oerloefden dinghen eñ die omme go
des wille ghaerne derue dat ōs god
ghenadich sal wesen. eñ ōs ghaerne
vergheuē sal dat wi ongheoerloefde
dinghē ghedaē hebben. Eñ wat is
dat anders dā mit desen cleynē vas
ten dat ewighe vasten te ontghaen.
eñ mit deser cleynd' pinē te ontgaen
die grote eñ ōuserlijcke ewighe py
ne. Onser sommighe hadden die hel
sche pyne wel verdient daer gheen
spise en is noch troest noch eynde d'
pynē. daer die rijcke mā omme ene
droppel waters bat. eñ ten mochte
hem niet ghescieden Tis daer om
harde ghoet te vastē daer wij dat e
wighe vasten mede ontghaen. in diē
dat ōs alle onse sunden daer mede
vergheuen werden. Eñ niet allēē en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

werdē ōs ōse grote zware sundē vū
mits dat vastē vghevē. mer die sun
dē eū oeck mede die onduerhdē wer
dē daer mede verdrucket eū wtghe
dreuē. Eū niet alleen en verdient eē
mēsthe daer mede vghiffenisse zijnd
sundē. mer hi verdient daer oeck me
de graciē eū ghenaden bij gode dē he
re almachtich inder ewichept.

¶ Eū dat vasten en doet niet alleen
of die sunden die wij ghedaen hebbē
mer het verdrijft oeck mede die groe
te sorchlijcke sundē daer wij in moch
ten vallen. daer wij ōs niet voer hoe
den noch wachten en soudē waeret
doer dit heylighe vasten dat ōs soe
starckelijckē vā godes weghē ghebo
den wert.

¶ Noch soe wil ic v een dinck seggē
mijn lieue eū zeer ghemīde brueders
in xpristo ihū ōsen here ōsen ghesōt
maket. dat ghij ghoet te verstaē heb
bet. dat ghij oeck wel mede dicwijl
see ic trouwēt meyne in v seluē wel
ondervonden hebbet. Dat vastē ghe
uet den ghebede pinnichept eū oeck
mede ghoet betrouwen. Eū het hoe
wel dat dese twee als vasten eū bedē
te samē horē als twee brueders daer
of ghescreuē is. Als die een brueder
dē anderē helpet soe gheschiet hem
beyden ghoet. ¶ Dat ghebet vwor
uet van gode gracie te vasten. ende
mitten vastē verdientmē gracie ende
cracht te bidden. dat vastē starct dat
ghebet. eū dat ghebet maket onsen
vastē heylich eū gode ghenaem.
Wāt wat soude ons ōse vasten batē
oft helpen alst inder aerdē bleue dat
ymmers zeer veer moet wesen.

¶ Daer om op dz onse vasten mach
op ghaen voer gode. so sullen wij dz
ghebet daer thoe doen als vederen.
daert dā mede op mach vlyeghen.
Eū want dese een vloghel niet ghe
noech en is mede opwaert te vliegē.
soe doet daer noch een vloghel thoe
Wāt die heylighe scrifte segghet vā
den ghebeden des ghoeden eū recht
uaerdighen kersten menschē. dattet
die hemelen doer ghaet eū comet soe
voer gode den almachtighen ende je
wighen here. die daer bouē al is ghe
benedijt. hier bouē inder enghelen io
lijt. die make ōs onse sunden quijt.

¶ Onse vasten die hebbe daer ōme
twee vloghelen om dat si doer die he
melen opvlieghen maech ende comē
dā oeck mede alsoe voer gode. Dese
twee vloghelen sullen wesen gebet
eū gherechtichept. daer wij mede sel
len vlyeghen tot gode ind ewichept
Wat is dese gherechtichept anders
dā enē yghelijckē te gheuē dat hem
thoe behoert. ¶ Eū daer om en wil
niet alleē gode gheuē dat hem thoe
behoert. wāt du bist oec mede dynen
ouerste al wat sculdich. eū oec mede
dinē bruederē. Eū god die heer dye
en wil niet datstu haer sulst vsmadē.

die god selue niet en v̄smade. noch
oeck mede cleyn en rekēt. Wāttē is
niet sond̄ sake dat die heylige apos
telōs leert. Ghi sult ghoet doen niet
alleen voer gode mer oec voer dē mē
schen. Du dochste bij audōturē i dijn
herte Tis mij al ghenoech dattet go
de behaget dat ic dae ic en achte des
niet wat die mēschē vā mij voelen.
¶ Du salste dat voer waer weten
dattet gode niet ghenaem en is daer
die kider godes i gescādalizeert wer
dē. eñ si hē an stoetē. eñ oec wat dz is
dattu doeste teghēs sinē wille dyen
du in godes stede sculdich biste ghe
hoersaem te wesen ¶ Die prophect
segt. Heyliget v vastē eñ v̄gadert de
scharen Wat meent hi daer mede dz
wij die scharē v̄ghaderē sullē dā dat
wij eendrachtichept sullen pinen te
houden eñ vrede. eñ dat wi die brue
derlike liefte altoes lief sullen hebbē
Die houaerdighe pharizeus daer in
den ewāgelio vā staet plach te vastē
oec scheen hi zijn vasten te heylighē.
Want soe staet daer van dat hij go
de dācket. mer hi en v̄gaderde de sca
rē niet i dien dat hi seyde ¶ Jc en bin
niet als and̄ ludē. Eñ daer om want
zijn vastē mer een vlogel en hadde so
en mocht si niet op vliegē indē hemel
¶ Mer ghij mijn lieue brued̄s wasschet
v handen in den bloed des sun
daers ofte des sundighen menscheS
ende weest te mael zeer sorfuoldich

dat uwe vasten ymmers twe vloge
len hebbe. als dat si heylich si eñ oec
mede vredelic sonder welcke vrede
nyemant god sien mach. Heyliget v
vasten soe dattet uwe pure menige
ende uwe ynnighe ghebet offere der
hogher moghentheyt godes. Verga
dert die scharen op dat uwe ghuede
wercken der ghemeenē volcke beha
ghen ende vredelijc zijn. ¶ Louet dē
ghebenediden here inden bonghē eñ
in den choze op dat die dodinghe u
wes vleysches der ghemeenten niet
verdrietelic en si. Ende wāt wij vā
der vasten ende van der ghereehtich
heyt wat ghesegt hebbē soe ist oeck
mede wel recht dat wij van den ghe
bede oeck mede wat seggen ¶ Want
hoe dat ghebet van meerder crachtē
ende salichedē is alst ghesciet als hē
toe behoert hoe die viāt dat meer py
net te hinderē ¶ Somwilē weet dat
ghebet zeer ghehindert vā cleynmoe
dichept onses gheestes. eñ van al te
groten anxte. Ende dit ghesciet als
die mensche alsoe zeer aensiet zijnder
eyghender onwaerdicheit dat hi hē
niet wel keren en can totter godlijc
ker ghoedertierenhept. wāt dat eē af
gront inroept dat ander afgront
¶ Dat afgrōt dat vol lichtes is in
roept dat dōcker afgrōt ōser sundē.
dat afgrōt d̄ barmhertichept godes
inroept dat afgront der menschelijc
ker ongheuallichept ¶ Want dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

mēschelijcke herte is zeer diep.eñ me
mãt en mach dat doergrōdē. Mer al
is mijn boescheit zeer groet v barm
herticheit o here is veel meerđ.daer
om als mijn siel ŏ distürbeert wert ĩ
mij seluē soe dicke is op die grote me
nichuoudicheit uwer ontfermenissē
eñ daer werde ic zeer ĩ ghetroest. Eñ
als ic ingae o here in v hoghe mogēt
heyt soe en wil ic niet alleen voerne
men v strēge gherechticheit mer oec
mede v suete barmhertichcheyt. Eñ al
soe alst zeer hindert als dat ghebet
alte zeer bevartet is soe daer tegēs en
ist gheen minder perikel ꝑ immers ve
le meerder als dat ghebet al te ŏme
tē is. Vā dē ghenē die mit al te grotē
ŏmetēheit biddē. hoer hoe dye heer
torten propheet daer van segt. Roep
eñ en laet niet of ŏheffe dine stemme
als ene basune. Hi segt als ene basū
ne. wāt die alte zeer aldꝰ koen eñ al
te vermetel zijn die salmē hardeliken
berispē. Sij suecken mij segt ōse heer
mer si en hebben hem seluen niet te
rechte gheuōden. Dit en segghe ick
alsoe niet dat ic dē sundighē mēschē
afnemē wil dat ghoede betrouwen
gode te biddē mer ic wil dat si biddē
sullen als sundighe mēschē thoe be
hoert te biddē. eñ niet als of si recht
vaerdighe menschē warē. Sij sullen
oetmoedelicke bidden dat hem god
die almachtige heer haer sundē wil
vergeuē mit enē bedructē gheeste. al

so als die publicaen badt. eñ seyde.
God wese mij arme sundighe mēsce
ghenadich. Dat hiet ic vermetelheyt
ende dulcoenheyt te wesen. als een
mensche daer die sunden eñ ŏduech
den noch in regneren wil wanderen
in groten dinghen eñ in wōdlicken
dingen bouē hem eñ en is niet sorch
voudich om die salichheyt zijnder sie
len. ¶ Dat derde perikel des ghebe
des is dat. dat ghebet al te laeu is
ende niet voert en coemt wt enē vue
righen gheeste. Dat ghebet dat alte
zeer bevart is ende al te cleyn moedich
dat en can niet op ghaen doer die he
melen Want die ouergroete anxtel
lichheyt die benauwet die siele al te
zeer ende si en laet dat ghebet niet al
leen niet opgaen mer oeck mede niet
voert comen. Dat laeuwe eñ traghe
ghebet ŏbliuet ende ghebreket wāt
tet ghene vuerichheyt en heuet. Eñ
dat ghebet dat al te vermetel is dat
beghint wel op te ghaen. mer tweer
wederslaghen ende eñ verdient ghe
ne gracie. mer die vermaledide homo
erdie die verdient veelmeer thoerne
Mer dat ghoede ghebet dat oetmoe
dich ende oeck mede wel vuerich is
dat ghaet sonder twijffel op door al
le die hoghe hemelsche woninghen
ende coemt onghehindert voer gode
den almachtighen here. ende ten sal
sondr twijffel niet ledich weder comen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

¶ Item vandē ghebeden die wij dagelics oeffenē sullē.

¶ Hoe dat wij ōs ghebet voer gode den almachtighen here storten sullē mit groter ynnicheit.

Sermoen

Die godlicke mine eñ liefte daer ic in zeer sorchuoudich bin voer v mijn lieue eñ zeer ghemīde brueders i xpō ihū. dwighet mij v toe te sprekē. eñ wt dyer seluer minē soude ic v veel dicwijlder sprekē en worde ic van so menighē ōledē niet ghehidert. Eñ tē is gheē wōder dat ic sorchuoudich bin voer v. wāt ic vīde ī mij seluē veel sakē waer om ic wel voer v sorchuoudich wesen mach. Wāt also dicwijl als ic aensie mijns selues ōgeuallichept eñ menigerhāde periculen so wert sonđ twiuel mijn siele ī mij zeer verdisturbeert Eñ ic en bin niet min sorchuoudich voer een ygheliekē vā v ist dat ic v lief hebbe ghelijc mij seluē. God die alle hertē bekēt die weet dz hoe dicwil ic meer voer v besorget bin dā voer mij seluē. eñ dat ic sorchuoudich bin voer v eñ dicwijl zeer beanxtet dz en is gheen wōder. als ic sie dat wij in soe menige ōgeuallichept zijn begrepē. wāt het is ymmers opēbaer dat wij selue die strickē mit ōs dragē daer wij dicwijl mede bestricket werdē eñ dat wij oec altoes ōsē viāt bi ons hebbē Ic segge ōs selues vleysch dat i sundē is geborē eñ oec i sūdē is opgheuoedet dat zeer vōdoruē is ī sinen begīne. eñ noch arger is ghewordē ouermits ghewōte des quadē sundigen leuēs.

¶ Aldus coemtet dattet vleysch soe starckelike tegēs dē gheeste is. dattz gaerne wil murmurerē eñ niet gaern en wil bedwōgē wesen. eñ dattz ōs dicwijl trecket tot ōghehoersaemhedē dīghē eñ ghene redē en wil horē. eñ vā dē ārte godes niet ghetogē en wert Mit desen vleysche verseyllict hem ōse vyāt die boese gheest eñ hi vecht ōs aen mit ōses selues vleysche die niet anders en begeert dan ōse sielē te doedē ¶ Dese vyant die is altoes daer op wt om ōs quaet te doen. eñ dat vleysch tot sundē eñ tot quaden begheerten te ontsteken. ende dz natuerlijcke vuyr mit sinen venijnden blasen noch vele meer bernēde te maken. ende ons te bereyden oersaken der sunden. eñ dat menschelijcke herte mit dusent manierē te becoren.

¶ Die is die viant die ōse handen mit ōses selues gordel bindet eñ ōs slaet mit ōses selues stock so dat ōs vleysch dat ōs is ghegheuē tot hulpe ghoede wercken daer mede te doen. ōs dicwijl oersake is des vallēs. eñ een stric daer wij mede bestricket werden. mer wat batet dat wij veel vertellen die menichuoudighe pericu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

lē als wŭ niet en pinē wat rades eñ
wat troestes daer tegēs te vinden.
¶ Tis sonder twijffel een zeer groet
p̄rikel eñ een zwaer strijt aldus te
vechtē teghēs ōsen huysviāt. souder
lēghe wāt wij hier vreemde zijn. eñ
dese viāt is in zijn eygēlāt. daer wij
ī zijn ī ellēdē als arme verdreuē pel
legrims. ¶ Tē is oeck mede gheene
cleyne sorghe aldus stadelickē te stri
dē tegēs die bose scalcheyt d̄ duuelē.
die wij niet sien en mogē eñ die ons
wel sien. die vā haers selues nature
zeer loes eñ scalck zijn. eñ daer thoe
ōuermits langhe oeffenighe eñ veel
ondervidēs noch scalcker zijn gewor
dē. ¶ Het staet nochtās al aen ōs sel
uē of wij ōwōnē willē werdē of ōse
viādē selue ōwinē. wāt ī desen stri
de soe en wert nyemāt ōwōnē tegē
sinē wille. O mēsche dine begeerlijc
heyt is onder dij. ende du moghetse
zeer wel beherē wiltstu seluē. die vy
ant mach in dij ōweckē die becorigē
mer het staet aē dij ofstu dijn cōsent
daer thoe wiltste gheuē of niet. Tis
ī dijnder macht ofstu dinē viāt dijn
knecht makē wiltste. soe dat alle sine
boescheit eñ sine loescheit tot dynen
oerbaer come. wāt sich die vyāt ont
steket ī dij grote begeerrē totter spy
sen. hi bregēt dij totter ghedachtē d̄
ydelre glorien of d̄ ōuerdaldicheyt.
hi beroert dij tot vleyschelikheyt.
Alleen waer dij datstu gheē consent
daer thoe en gheuest. eñ alsoe dicwi
le alstu dē viāt so wed̄staetste so vee
diēstu eē crone ¶ Mē mach daer noch
tās niet wed̄seggē lieue bruedē tē si
zeer verdrietelic eñ oec sorgelic stade
licken aldus te striden teghens den
den becoringhen. mer in dyen dz een
mēsche mānelijcken strijdet so voelt
hi ī zijnd̄ cōsciēcien grotē troest vā go
de. Ic hope oec ist dat wij alsoe vroe
als wij sulcke quade ghedachtē ī ōs
voelē ons dā mannelickē daer teghē
setten ende haer wt ōs pinē te wor
pen dat die vyant cōtrarys vā ōs gaē
sal. eñ oeck mede niet lichtelickē mit
sinen becorighen niet weder tot ons
comen en sal. ¶ Mer wy e zijn mi eñ
wat is al onse starcheyt dat wij also
menichuoudighe becorigen souden
moghen wederstaen. ¶ Dat ist mijn
lyeue ghemiders dat god die heer
suecket. dat ist daer hi ons toe beghe
ret te bringhen. dat wij bekennē son
den onsē crāchey t ende onsē ōtbhuē.
eñ ons mit alder oetmoedicheyt sul
len pinen te lopen tot zijnder barm
herticheyt.
¶ Hier om bid ic v lieue bruedē dat
ghij dat voer ene goede gewoēte wil
let nemē altoes v toe vlucht te makē
ī al v noet totē inigē gebedē d̄ ic vā
er iteynde eēs ād̄s sermoēs wat vā
gesegt heb. mer alsō dicwijle als ick
spreec vā dē gebedē so laet ic mij duc
kē dz ic hore v waerdē die ghi ī inwē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

herte daer op ātwoerdē die wij oeck
vā sōmighē wel eer toe gesecht zijn.
eñ oec mede seluē wel somwilē i mij
ghevoelt hebbe. ¶ Hoe macht wesē
dat al ist dat wij bina altoes bidden
also weynich eñ also seldē ghewaere
werdēenige vrucht ōs gebedes. mer
sulc als wij daer toe ghaen schinē wi
daer vā te comē. ōs en ātwoert nye
māt eñ ōs en gheeft niemāt wat. so
dat wij te vergheues schinē te arbeidē
Mer hoer wat ōse heer segt idē ewā
gelio En wilt niet oerdelē nae datmē
vā buytē siet. mer gheuet recht oer
del. Wat is dit rechte oerdel dā dz
oerdel des gheloues. wāt vten ghe
uele leuet die gherechtighe Ioene
¶ Volghet daer om mijn lieue brue
ders dat oerdel des ghelouē eñ nyet
uwes selues ghevoelē Wāt dat ghe
loue is warachtich. mer ōs selues ge
loue dat dwaelt dicwijl. Wat is dā
die waerheyt des gheloues. dā dat
te ghelouē dat die ghebenedide zoen
godes selue heeft ghesprokē Al dat
ghij begheert in uwen ghebede dat
ghelouet. eñ het sal v ghesciedē.
¶ Mijn alderliefste bruedes niemāt
en achte zijn ghebet cleyne. wāt ick
segge v dat hijt niet cleyn en rekent
den wij biddē. Mer alsoe vroe alst v
vtē mōde is gegaē soe laet hijt scriuē
i zijn boec. eñ een vā tweē suldij son
der twijffel hopēde wesē. als dat v
god geuē sal dat ghi bidt of dz v god

nutter bekēt te wesē. wāt wi en we
tē selue niet wat ōs nutste is. so dat
hē god ouer ōse ōwetēheit ōtfarmet
eñ ghuetelike ōse ghebet ōtfāget. eñ
als wij biddē dz ōs niet nut en is soe
en gheeft hi ons dat niet. mer onse
ghebet en sal daer om niet onvrucht
baer wesen willen wij doen als da
er ghescreuē staet. ende alle onse ghe
nuechten setten inden here. Wāt soe
staet daer inden psalm. Hebbe ghe
nuechte indē here eñ hi sal dij jvoer
waer gheuen alle die begheertē dijn
der herten. ¶ Mer wat ist o heilige
propheet datstu ōs alsoe slechtelike
thoe segghelste dat wij ghenuechte
sullē hebbē in dē ghebenedidē here.
recht oft i ōser macht stonde sulcken
ghenuechte te hebbē. Ghenuecht der
spisen of die in anderē creaturen is
die bekennen wij wel. mer die ghe
nuecht die i gode dē here is die en is
ōs alsoe niet bekēt ¶ Brueds waer
like mēschē mogē licht alsoe spreken
mer ic hope ghij niet. wāt wye isser
vā v allē die niet dicwijl eñ menich
weruē ondervōdē en heuet die ghe
nuechte eēder ghoeder cōsciēcien.
Wye isser die niet en voelt die suet
heyt der duechdē. der kuysscher rey
nicheyt der oetmoedicheyt der god
lijcker liefden eñ minnē. Dat en is
gheen ghenuecht der spisē noch des
drāckes. of der dinghen vā buytē.
het is nochtans ghenuechte die ho

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

ghe bouē ghaet al die andˀ ghenuech
tē. wāt als wij in sulckē dinghē ghe
nuechte hebbē dat is godlijcke ghe
nuechte. Ic ghelooue wel dat uwer
sommige zijn die hē des beclaghē dz
si al te seldē wat kōnē voelē vā sulkē
ghenuechtē. eñ dat comet soe bi dat
si noch vā alderhāde becorigen ghe
moyt werdē. doch so doen si daer ve
le mānelijcker an als si die duechden
hē pinē te volgē. niet om die suetich
heyt die daer in ghelegē is. mer om
die liefte der duechdē eñ om dat wel
behaghē godes. Eñ daer en is gheē
twijfel aen si en volbrigē harde wel
dat die propheet segt dz wi genuech
te sullē hebbē indē here. wāt die pro
pheet meent meer die goede oeffeni
ge dā dat suete bewelē. Wāt dz sma
kē eñ dat benuelē hoert totter salich
heyt. mer die oeffenige eñ daer na te
arbeydē hoert tottert duechdē.

Hebbe ghenuecht segt hi in dē he
re. dat is. pijn daer nae eñ dat si alle
dine begeerte dijns hertē. Merc dat
hi segt die begeerte dijns hertē. dat
is daer die redē mede ouerdraghet.

Aldus soe en hebstu gheen clagē.
ymmers du biste schuldich ende du
mogheste oeck wel mit grote reden
meer mit alle dijnder herten innichli
ke gode den here dancken ende louē
dat dijn here ende oec mede dijn god
alsoe sorchuoudelijcke zeer voer dij
is. dat alstu onwetende biddeste da
er omme dat dij niet nut en waer. hij
dan dijn gebet niet en verhoert. mer
dij daer voer gheuet dat dij vele sali
gher ende nuter is. Soe pleghet die
vleyschelijcke vader te doen als zijn
cleine zoenken coemt ende biddet hē
om broet dat gheeft hi hem ghaerne
mer bid hi om een mes dat hem ym
mers gheen noet en is eñ daer hi hē
seer aen soude doen. dat en gheeft hi
hem niet. mer hi breect hē dat broed
selue eñ ghebietet sinē knechte dat
hi hem dat broed breke of snide. op
dat hem dat kint niet seer en doe eñ
hebbe des hem noet is. Die begheer
ten des herten als mij duncket zijn ī
dryen dinghen meest gheleghen. eñ
als mij duncket soe en sal een men
sche die van den wtuercoren godes
begeert te wesen buytē desen dryen
niet vā gode bidden. Twee van de
sen dryen horen tot deser tijt als goe
de des lichames ende ghoede der sie
len. Dat dorde is die toecomende
salicheit des ewighen leuens.

Laet dij dat gheen wondˀ hebben
dat ic segghe datmen dese tijtlijcken
dinghen van gode sal bidden. want
alsoe wel horen hem die tijtlicke din
ghen thoe als die ewighe dingē. eñ
die gheestelijcke ghoede. Daer om
sullen wij gode bidden dat hij ons
verleene dat ons noet is in deser tijt
op dz wij hē te bet eñ onghehindert
mogē dienē. Mer om die guede ōser

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sielen sullen wij veel naersteliker eñ
veel staedelijcker [?] biddē. dat is om die
gracie godes eñ om warachtige do
gedē eñ om salicheit ōser sielē Eñ om
die glorie des ewigē leuēs sullē wij
mit alder goddiēsticheit eñ mit oetmoe
diger begeertē dē almachtighē here
biddē. wãt daer is volcomē salicheit
beyde des lichaēs eñ der sielen

¶ In desen drien op dattet wesen
mach bedige des herten so sullē wij
daer in ware nemē drie pūctē. Wãt
in der eerster bedige vã desen drien
pleget haer te mēgen die ouuloedich
heit. in die andͤ bedige mēget haer
somwilē onpuerheit. in die derde be
dige pleget haer wel te mēgē die ho
ueerdige vͤmetēheit. wãt somwilen
biddē die mēschē om tijtlicke goede.
eñ dat meest daer om op dat si hare
vleyschelicke gheneigelichedē te bet
ghenoech mogē wesen. Eñ biddē si
om doghedē haer meeste menighe is
om voer den mēschē doechdsaem te
schinen Oec soe biddē wel sommige
menschen om dat ewige leuē. mer si
en biddē niet ī oetmoedicheit haers
gheestes. mer recht of zijt mit haren
wercken wel verdiēt haddē. ¶ Tis
wel alsoe dat die gracie der gewaer
der duechdē eñ des ghoedē leuēs dē
mēschē al wat betrouwēs gheuet te
biddē. nochtā en sal die mēsce dat be
trouwē zijns gebedes eñ dz god zijn
ghebet vͤhoren sal niet settē op sine
verdiensten noch oec mede op sinen
doghedeu mer alleen op die ghoeder
tirenne barmhertichheit godes. wãt
dese eerste ghauen godes ghevē ons
dat alleen dat wij hopen moghen en
de goet betrouwē hebbē dat die goe
de heer die ons dese grote ghauē vo
re ghegeuē heuet. noch meer goedes
ōs gaerne gheuē wil. Daer om als
wij biddē om tijtlijcke dinghē soe en
sullen wij niet meer vã gode begerē
dan ōs noet is. Eñ als wij gode dē
here biddē om doghedē soe en sal da
er niet mede ghemēghet wesen enige
ydele begeerten dē anderē mēschē te
behaghē. eñ oec mede groet gheacht
te werden vã dē mēschē. mer alleen
die ere godes eñ gode dē ghebenedi
dē here te behaghen. Eñ als wij bid
den om dat rijcke der hemelē. dz sul
len wij ymmers in alder oetmoedic
heyt begherē. als sonderlige alleen
van der grōdeloser goedertirene bar
herticheyt godes.

¶ Item een sermoen van enen pelle
grim ende vã enen dodē eñ oec mede
vã enē ghecruustē.

¶ Hoe wij ōs sullē abstinerē vã den
quaden vleyschelikē begeertē eñ god
dyenē mit reynder hertē.

Wij biddē v dat ghij als vrem
de pellegrims v huedē wilt
van allen vleysscelikē beger
tē. Waerlijcke zijn si salich die hem

deser teghenwoerdiger scalcker wa
relt als vreemde pellegrims cōnē be
wisen. eū hē daer vā oec mede onbe
vlecket cōnen houdē, wāt daer ghe
screuē staet indē heiligē ewāgelio al
dus. Beati mūdo corde q̄nia ipi de
um videbūt. Dat is te seggē. Salich
soe zijn si die daer reyn eū zuuer ofte
onbevlecket zijn vā hertē wāt si god
den ghebenediden eū ewigē here sullē
sien. ¶ Eū mijn lieue eū zeer ghemin
de brued's. wāt wij hier en hebben
ghene bliuēde stadt mer enē toecomē
dē stadt soe suecke wij. Laet ōs daer
om ōs pinen te abstinerē vā allē vlei
schelijckē begeertē die vechtē teghēs
ōse sielen. eū ōs altoes houdē als pel
legrims. Wāt dat een pellegrom is
die wandert door die conicliche we
ghen eū en keert hem niet vten rech
tē weghe, noch aen die rechter side
noch oeck mede aen die luchter side.
Eū al gheualtet dat hi comet daer si
vechtē eū kyuē. hi en becōmert hem
daer niet mede. eū gheualtet dat hy
comet daermen danset eū spriget of
daermen vrolic is eū oec mede daer
men brulofte houdet, des en trecket
hi hem niet aen. wāt hi weet wel dz
hi daer vreemde is. eū dattet hem ni
et aen en ghaet datmē daer doet.
Hi denct alleē waer dat hi gaern wa
re eū hoe dz hi daer best mocht comē.
eū als hi heeft dat hē noet is vā ethē
eū oock mede vā drinckē eū oeck vā
cledīge. soe en wil hi voert aen mit
ghenē anderen dinghen ofte sakē be
laden wesen.
¶ Mijn lieue eū zeer ghemīde brue
ders ī xpō ihū ōsen lieuē vlosser eū
ghesontmaker. Dat is waerlijcke
een salich mensche die dit bekēnē cā
eū die sine ellēdichept beschreyen can
eū die seggē cā inichlijcke eū oetmoe
delijcke tot ōsen vlosser ōsen lyeuen
heer ihesum xpristum ¶ Ick bin een
vreemt pellegrom voer dij als alle
mine voervaders hebbē ghewest.
¶ Die aldus gheuoelen cā dat is se
ker vtermaten zeer groet mijn lyeue
brueders. mer daer is noch bi ouētu
rē wel een hoger grade of trappe.
Wāt die een pellegrū is. al en mēget
hi hem seluen niet mittē burgerē da
er hi vreemde toe is. hi wert nochtā
wel somwilē ghetogē die digē te siē
die daer ghesciedē. of te horē datmē
daer segt. of oock mede om dat hi v
tellē soude dat hi ghesien eū gehoert
heuet. Eū mit desen eū mit deser
ghelijckē. al en wert hi niet gehoudē
om daer te bliuē. hi wert nochtās al
wat ghehindert aen sinē wege. soe
dat hi hem te myn spoedet om te co
men in zijns eyghens vad's lant. da
er hi ghaern ware ¶ Als hi dā aldus
belettet eū becōmert wert mitten di
gē die hē onder wege ghemoetē. eū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

hi mochte wel soe zeer werden ghe
togē mit soe groter ghenuechtē tot
den dinghē dat hi niet alleen te later
en soude comen mer oec wel mit allē
verbliuē soude.

¶ Wye ist dan die noch vreemd is
vādē dinghē vā deser werelt dan eē
pellegrō. Mijn lieue eñ gemīde brue
ders dat is sonder twijffel die gheē
die al doot is. dē die heilige apostel
sinte paulus toe segt. Ghij zijt doot
eñ v leuē is mit xpō vborgē i gode.
Wāt een pellegrō moet somwilen be
cōmert wesen om die dinghē te wer
uē die hē noet zijn. eñ oeck mede be
swaert werden die te dragē. mer die
doot is al bleue hi begrauē hi en sou
des niet voelen. Of hi ghelaket wer
det of oeck mede of hi ghe prijst wer
det. of mē hē oec smekēde woerdē toe
spreket. het is hē ghelijcke vele. pim
mer hi en hoertes niet wāt hi al do
ot is. ¶ Dat is wel een salich dode
te hietē mijn lieue brueders die so on
beulect mach bliuē vā deser werelt.
die hem soe vreemde cā houdē vā al
dē dighē de deser werelt toe behoerē
Wāt dat is noet dat die ghene die hē
seluē aldus is ghestorué dat ōse heer
ihesus xpristus onse ghesontmaker
in hē leue. Dit ist dat dat wtuercorē
vat die heilighe apostel sinte paulus
segghet vā hē seluē. Ic leue. mer nv
voert aen en leue ic niet. mer mijn he
re mijn verlossor eñ ghesontmaker
ihesus xpristus die leuet in my. Of
hi segghen woude. Tot allen ande
rē dinghen bin ic al doot eñ ic en voe
lese niet. eñ ic en achtse niet. ende ic
en dencke daer niet op. mer dat xpō
ihū toe behoert daer leue ic toe. ende
daer bin ic ghanselic gheheel ende al
tijt bereyt toe. ende al ist dat ic daer
niet meer toe en can ghedoen. noch
tās soe hebbe ic doch daer liefde endē
mīne rhoe. eñ het behaghet mij oeck
mede zeer wel al dat tot xpristus ere
ghesciet. ende het soude mij hertelijc
ke zeer leet wesen oft anders ghe
sciede.

¶ Mijn lieue brueders ghij sult we
ten dat dit is temael een grote won
derlijcke hoghe grade. nochtās sou
demen wel wat anders vinden dat
noch hogher eñ oec mede noch veel
volcomender soude wesen. mer wa
er soudemen dat suecken andˀs dan
in dien daer wij te handes van spra
ken. die opghegrepē wert inden dor
den hemel. Wye mach daer tegens
voelen. ten mach wel den dorden he
mel hieten te wesen. mogen wij wat
vinden dat noch hoger is dan daer
wij voer van ghesegt hebben.

¶ Hoert daer om broeders hoe dz de
se heilige apostel inden dordē hemel
glorieert. ende nochtās niet in hē sel
uen daer hi segt. het si veer van my

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21.

andrs te glorieren dan inden heyligē gloriosen cruce ons liefs heren ihesū os vlossers. ouermits wyen mi die warelt ghecruust is ende ic wed' om der warelt ghecruust bin. Niet alleē segt hi ben ic der warelt doot mer ic bin oec mede ghecruust dat een vswa delic doot is. ende mit desen dode soe bin ic der warelt ghecruust ende die warelt mij. Ende al dat die warelt mynnet eñ lief heeft dat is mij eē cruce. ende oec al dat den vleysche ghenuechlic mach wesen alle ere alle rijchede ende al die glorie deser warelt. Ende weder omme dat die warelt een cruus is ghehetē daer houde ick mij aen ende daer bin ic vast aen ghe naghelt. ende dat ōmehelse ic mit alle minen begeertē.

¶ Mijn wtuercoren brueders ende vrienden xpristi ihesu. Is dit niet eē veel hogher graet dan die and' twee waren daer wij voer van ghesegt ende ghesprokē hebben. Een pelgrijm ist sake dat hi wijs is hi en vergheet dat niet dat hi in vreēden landen is ende oec mede dat hi veer is van sinē vaders lande. ende al wertet hē swaer hi pijnt hē nochtās of te brekē ende van hem te ontslaen die menigherhande dinghen die hem alle daghen ghemoeten ende hinderen.

¶ Die doot is die en achtet alle dese tijtlicke dinghen niets niets. oft si suet zijn of suer. of si mede zijn of si teghen zijn. het is hē al ghelijcke veel. Mer die inden derdē hemel is op ghenomen den ist al een cruus dat in deser warelt is. ende daer hē die menschen mede becōmeren. Ende die dinghen die den waerlijcken menschen een cruus duncken wesen den ōmehelset hi ende die ōmehanghet hy.

¶ Men mach oeck die woerden des heylighen apostels sinte paulus daer hi segt dat hi die warelt ghecruust is ende die warelt hem. wel soe verstaen. dat hē die warelt ghecruust is in sinen duncken. ende oec dat hy dyer warelt ghecruust is ouermits groet medelidē zijns herten. Want hi sach dat die warelt soe menichuoldelicke ghecruust ende ghequellet wert mit menichuoudighen sundē. ende ondueghdē. dat hem voerwaer gheen cleyne crucinghe en was i zijn herte. ouermits dat minnelicke ende vriendelijcke mededoghen dat hi daer vā hadde.

¶ Nu soe mercke een yghelijc in hē seluen. in wat grade dat hi hē voele ende hi pine hē van daghe to daghe toe te nenē in wat beters. Want toe te nemen van duechdē tot duechden dat hiet hier voert te ghaen. ende soe wert die alderouerste god der godē ghesien in syon. ¶ Sonderlinghe in deser heiligher tijt soe bide ic v mijn lieue brueders dat ghi v in alder puerheyt ende in alre heylicheyt nu wilt

pinē v te aeſſenē . wāt daer om iſſet
een ſeker tijt die oeck niet alte lanck
en is toe gheſet op dat die mēſcelijc
ke cleynmoedichept niet wederſla·
ghē noch ontſtende en ſoude wezdē.
Oeck ſegmē ons nu dat in deſer coz
ter tijt vā niet vele daghen alle onſe
verſumelheden des ghehelen iares
ſullen weder halen. ende verbeteren
alle dat quade dat wij arme ſnoede
ſundighe ende ongheuallighe men
ſchen binnen den iare misdaen heb
ben. op dat wij nu wat ſmakē moch
ten ghetrighen der rechter oetmoedi
gher ende reynder puerhept ende d̄
ghewaerder duechdē. ende dan oeck
mede alſoe voert alle dat ganſe ghe
hele langhe iaer doze daer wat van
mochte ſchinen ende openbaren in ō
ſen wanderinghe .

Laet ons daer om mijn lieue brue
ders ende wtuercozen vrienden ōs
lieuen ghenadighen ende ewighen
gheſontmakers ons liefs heren ihū
xpisti. deſen heylighen tijt mit alre
innichept ende mit alre ſuuerlijcker
onbeulecķichept zeer oetmoedelijcke
ende mit groter deuocien ontfāghē.
ende nv pmmers onſe ghoede gheeſ
telicke wapenē aen nemē. wāt nu ſo
is alle dat ghemeyne volck ons herē
inden ſtride om te vechten teghens
die viandē onſes coninghes.

Weet mijn lieue brueders dat ſij
ymmers zeer grotelijcke ſalich zijn
die onder deſer bannieren des conin
ghes ſtarckeliken ende mannelijckē
ſtriden ende vechten. wāt dat huyſ
gheſinde des coninghes dat moet al
toes te ſtriden ende te vechten berei
det weſen. mer ſonderlinghe eens in
den iare ſoe v̄gadert hi alle die ghan
ſe macht zijns menichuoudigē heers
om te ſtrijden teghens ſine vianden.

Ghij zijdt ſalich mijne lieue brue
ders die dat ſonderlinghe huyſghe
ſin des almachtighen conincs verdi
ent hebt te weſen daer dat wtuerco
ren vat die heylige apoſtel ſinte pau
lus ſegt in zijnder epiſtolen aldus .
Jam non eſtis aduene ſed eſtis ciues
ſanctozū et domeſtici dei . Dat is al
dus te verſtaē . Nu en ſidy voert aen
ghene vreemde ghaſtē der heylighē
eñ des huyſgheſin godes . mer ghij
zijdt medeburgers mit hem. Wat
ſullen ſi dan doen die daer thoe ghe
ſet zijn ſtadelijcke te ſtriden tegēs die
vianden. als dat ghemeene ende dat
onkūdighe volck die alle dat iaer le
dich gheweeſt hebben. eñ nu die ghe
eſtelike wapene mede aen pinen te
nemen. Sonder twijffel het hoert
daer wel thoe dat ſi oec bouē haer ō
ghemeender ghewoētē mit meerder
vlitichept hem bereydē ſullen op dat
wij alſo alteſamē al ōſe viādē mogē
verwinē tot glozie onſes conīghes.
ende tot ſalicheit ōſer ſielē .

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

Item van den heylighen man sin te bene dict⁹ een sermoen.

Sermoen.

Als ghij aldus te samen coēt in een om te horen dat heylighe ende dat suete woert godes. soe hebbe ick zeer grote sorge mijn lieue brueders datter yemant mochte wesen onder v. die dat niet alsoe waerdelijcke hem en pijnt te ōtfanghen als dat toe behoert datmen dat salighe woert godes vā rechtes weghen sal ontfanghen. Want ick weet dat wel dat die aerde die dick, wile den reghen van bouē ontfāget brenghet si ghene vruchten voert si werdet hatelic ende die maledixie en is haer niet veer. Mer ick woude v wel lieuer stondet in mijnder macht veel benedixien geuē dan maledixie. ymmers die hemelsche benedixie onses heylighen vaders sinte benedictus ende niet die myne Ende als ic v die benedixie cōdighe mittē mōde soe beghere ic dattet v altoes salige benedixie bliue. ende oeck mede dat si ymmers niet in maledixie en werde verwandelt. Wij houden huden hoechtijt van onsen gloriosen vader sinte benedictus. eñ daer van zijn wi v vā rechter costumelicker sedē schuldich een sermoen te doen. welckes alderswetste heylighen naem wij minnelickē ende vriēdelickē ōmehelsen. want hi is onse leydsmā eñ ōse meester die onse ewe gescreuē heeft daer wi nae leuen sullē Sine gheuechnis is mi seer suet al en is si niet sonder myne confusie Ic segghe dat ic niet sonder myne scaemte dē naē des heylighē vaders en derf noemen. want mit v allen heb ic wt sinre leringhe die warelt ghelaten eñ dese heilighe oerde an ghenomē mer sonderlinghe eñ buten v heb ic dē name dat ic abt hete hi was een abt eñ ic bin een abt Och abt eñ abt wi hebben beide een name. mer in mi is alleen eē schemename. wi hebben beide eens grotē names. wi hebben beide enē dienst mer die dienres zijn leider ongelijck soe is oec ōser beider dienst We my heylighe vader sal ic in den toecoemendē leuen alsoe veer van v wesen als ic v nū onghelijck bin eñ uwer heilicheit Doch ic en behoeft v dit niet te vertellen. wāt ic weet dat wel dat iomit den ghenen spreke die mij wel keunen. Alleen beghere ic dat van v dat ghij, wt bruederlike mededoghen mij delen eñ dese scaempte wilt helpen dragen. wāt mij nochtās dit ambacht is beuolen al en hebbe ic selue niet dat ic v voersettē mach. soe sal ic nochtās onsen heylighen vader bidden om drye brooden daer ic v mede mach spisen. Aldus sal ōs dan spisen sine heylichheyt. sine rechtuaerdicheit. eñ sine goddiēsticheyt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Ghÿ wetet wel mÿn lyeue brue
ders dat ſi niet alle die in der proceſ
ſien ons lieues heren waren hē haer
cleyderen onder en ſpreydē. Jck ſeg
ghe in der proceſſien die wÿlna niet
veel daghen begaen ſullē vter graciē
ons herē. als onſe heer quā te iheru
ſalem tot zÿnder paſſien ſittēde op e
ender ezelinē. ende alderhande volc
hem te ghemoete quam. mer niet en
ſpreydē ſi allegader haer cleyder on
der der ezellinnē voeten ¶ Wāt ſom
mighe houweden die telghen vādē
bomen ende ſi ſtroydenſe indē wege
¶ Eñ dat en was niet groet mÿn
lieue brued'8. want dat gheen dat ſi
om niet haddē dat ghauen ſi onſen
lieuen heer om niet. Sÿ waren noch
tans al mede inder proceſſien. want
ſi deden onſen lieuē verloſſer alle dē
beſtē dienſt den ſi mochtē. eñ al en con
ſten ſi haer cleyder niet wt trecken ſi
en worden daer om niet vter proceſ
ſien verdreuē.
¶ Mÿn lieue ghemīde brueders dit
goddienſtighe beeſtken daer iheſus
xpriſtus onſe ghelontmaker op ſit.
dat ſidt ghÿ. die mitten propheet
moghet legghen ¶ Jck bin ghewor
den als een ſtom beeſtken voer dÿ o
here eñ altoes bin ic mit dÿ. ¶ Aldus
ſittet xpriſtus op v wāt daer ſtaet ghe
ſcreuē Die ſiel des rechtuaerdighen
is een ſtoel der ewigher wÿſchept.
Eñ die heylighe apoſtel paulus pre
dicte vā onſen here iheſu xpriſto dat
hi is die cracht eñ die wÿſchept go
des. ¶ Al en can ic v dan mÿne cled'
niet onderſpreydē ic wil doch pinē
dat ic die telghen van den bomen v
onderſpreyde op dat ic tot deſer glo
rioſer proceſſiē wat mede doe vā mi
nē dienſte ¶ Sinte benedictus is eē ſco
en glorioes boem die daer gheplant
is bÿ den nederloep der wateren
Waer pleghen die nederlopen d' wa
teren meeſt te weſen. Sond' twÿffel
indē dalē. alſo als daer gheſcreuē is.
Middē tuſſchen dē berghen is dye
nederloep der wateren. wāt wÿe en
can dat niet merckē dat die lopende
waterē die hoechept der berghen al
ſchuwen eñ die dalen al ſueckē. Soe
pleghet oeck mede god die heer den
houaerdighē menſchen weder te ſta
en eñ dē oetmoedighē ſine gracien te
gheuen.
¶ Wÿe du biſte die een beeſtken go
des wilteſte weſen ſette dine voeten
vrilicke op deſe telgheren eñ wāder
in die dalen. wāt die oude ſerpēt ſey
de dat hi ſinē ſtoel woude ſettē in dē
noerden berghe. Die ſerpēt ſegge ic
die de voetē d' paerdē pleget te biten
op dat hi after of valle die daer op
wil ridē ¶ Daer om wilt lieuer kye
ſen die dale in te wanderē of oeck in
te plantē. wāt dat pleghē wÿ ſeluen
te doen als wÿ bomen planten wil
len. wÿ en ſueckē daer toe ghē hoge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

berghen want die pleghen ghemeen
lijcke hard ende droghe ende stenich
te wesen. mer in den dalen vintmen
die beste aerde. eñ daer wasschē die
bomen alderbest. daer is die volle ae
re ende hondertuoudige vrucht. als
inden souter staet. Die dalen ouer
vlopen mit weyte.
¶ Aldus hoerdi wel mijn lieue brue
ders dat die dalen ouer al ghepresen
zijn. eñ oeck mede ouer al die oetmoe
dicheit vheuē ende ghelouet wert.
Plante daer dijn herte daer die ned
loep der wateren is. Want daer is
ouervloedichheyt alre gheestelijcker
gracien. eñ die wateren die bouē die
hemelen zijn louē den naem des herē
Dat is die hemelsche benedixie doet
dat die naem des herē werdedv ghe
benedijt. ¶ laet ōs hier staen alre
liefste brueders in xpō ihū ōsen heer
laet ōs hier gheplantet werden op
dat wij ymmers niet en verdorren.
eñ en laet ons van ghenē storme be
ruert werdē. Al valt daer eē gheest
op dij die grote macht heuet en laet
daer omme dine stede niet. Want
gheen becoringhe en sal ons moghē
schaden wāderen wij niet in groten
ende in wōderlijcken dinghen bouē
ōs seluē. mer bliuē wij vast ghewor
telt ende ghefundeert in warachti
gher oetmoedichheyt. ¶ Aldus wel
soe was dese heylige confessoer ghe
plantet ende ghewortelt daer wij

nu hoechtijt van houden. daer ōme
soe heeft hi vrucht voert ghebrocht
in zijnder tijt. Wāt daer zijn sommi
ghe die medallē gheen vrucht voert
en bringhen. ende sommighe bringē
vrucht mer ten is niet haer vrucht.
ende sommighe bringhen vrucht de
hem seluen thoe behoert mer niet op
hare behoerlike tijt. ¶ Ick segghe dat
ter sommighe onvruchtbare bomen
zijn. als eyken bomen ende hulsbo
men. ende oeck mede menich ander bo
in die wildernissen wassende. ende
alsulcken bomen en plant nyemant
gheerne in sinen houe. wāt si gheē
vrucht en bringhen. Eñ al ist dattet
vrucht op wasset si behoert meer dē
varcken toe dan den menschen.
¶ Bij alsulcken bomen machmen
wel ghelijcken die kinderē der men
schen of deser wereld. die haer leuen
toe brinhhen mit werscappen ende
mit onsuueren dronken drincken ende mit onsu
uerheden. Dat is der varkenē spise
die den ghewaren joden verboden
zijn te ethen. daer oeck mede die ker
stene menschen gheen meenscap me
de hebben en sullen. Want die var
ken vleysch eet die den hanghet dat
vleysch aen dat hi ghegheten heuet.
eñ wert soe een vleysch. Des ghelijc
kes die godes ghebodē versmaet.
die vereenighet mitten bosen gheestē
eñ si werden te samen een duuel.
Daer om ist verboden gode alsulckē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

beesten te offeren. Wāt die onreyne
gheesten pleghē daer bij beteykēt te
werden. eñ oec sulcke menschē latē al
dat suuer ende reyn is after. eñ settē
al haer ghenuechte in die onreynich
heyt der sudē daer si altoes in bege
ren te wentelē ¶ Daer van lesen wij
inden ewāgelio dat die vmaledide
legio doe si vten beseten menschē
gheiaghet wert. baden die duuelen
dat si moesten inden varcken ghaen
Want hem dochte dat si hem al ghe
lijck waren. eñ ōse lyeue heer verhē
ghedet hem. Sulckē varckē bringē
die ōnutte bome haren vrucht. mer
die byle is al ghesēt an die wortel al
sulcker bomen soe dat si altehandes
sullen opghehouden werden.
¶ Itē die bomen die vruchtē voert
brighen die hem niet toe en behoren
dat zijn die ypocriten die als sy mon
cireneus dede een cruus draghē dat
hem niet toe en behoert. wāt in den
dinghen die si doen en hebbē si gheē
gherechte meyninghe. mer si wordē
daer toe ghedwōghen vā der beger
ten der ydelder glorien of vā eniger
anderen ōpuerder meyninghen dat
te doen daer si gheen mynne of liefte
toe en hebben.
¶ Voert meer in dyen dat hi segt in
haerder tijt daer werden sommighe
in ghemercket eñ berispet die voer
haer gherechtighe tijt vruchten wil
len doen. Wāt wāneer wij sien dat
ōse wtwendighe bome alste vro wil
len bloyen. soe is ōs leede dat die ri
pe eñ die vorst die tidighe blomē sul
len verdoruē ¶ Aldus mijn lieue brue
ders sien wij oec mede dat sommige
menscen als si alte vro willē vrucht
doen den besten spoer daer niet ī en
hebben. Dat zijn die ghene die indē
beghinne van haerder bekerighē vā
stonden aen ander menschen willen
mede bekeren. ende doen daer in re
ghens die ewe daer in verbodē is.
datmen niet ploegen en moet mittē
eerstgheboren ossen. eñ datmen die
eerstgheborē scapen niet scheren en
soude.
¶ Hoert doch mijn lieue eñ zeer ghe
minde brueders ī xpō ihū ōsen here.
hoe wel dat ōse meester die heylighe
vader sinte benedictus di iheeft ghe
houden Dit wil ic v voer legghē als
ene ghoede telghe des saligē bomes
Drye iaren lanck was hi allen men
schen ōbekēt. ende alleen soe was hi
mit gode becōmert. Hier om heeft hi
veel vruchten voert ghebrocht. als
men wel sien mach. eñ hi heuet sine
vrucht ghebrocht op haerder behoer
licker tijt. Wāt ten dochte hem doe
gheen tijt wesen vrucht te doen doe
hi selue alsoe zeer becoert was. dat
hi byna vwōne hadde gheweest. eñ
byna weder ter werelt woude gaē.
dese telghe en sal ic niet voerbi ghaē
al schijnt hi zeer ōbequaem ende zeer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

rupch te wesen ende scharp van den
netelen eñ van den doernẽ daer dese
ghebenedide man godes hem seluen
in wentelde doe hi zeer becoert was
wãt dese telghe is daer zeer nut toe.
den traghen ende den onwillighen
ezel godes mede voert te driuen endẽ
te behueden voer die kuplen der qua
der becorighẽ. dat hi hem lide eñ py
ne te volherdẽ in ghoeden leuen dat
hi aenghenomen heuet. ende die roe
de godes verduldelijckẽ te draghen.
Sette op dese telghe vastelijcke dine
voetẽ wye dû biste die een goddienſ
tich beestken xpristi wiltste wesen.
eñ leer hier oeck mede aen hoe groet
dat dine becorighe schinen te wesen
manlijc te strijdẽ ende niet te wijckẽ
noch te denckẽ dat dij god dye heer
gheiaten heeft of vergheten, mer aẽ
dencke dat daer ghescreuẽ is. Roep
mij aen inden daghe dijnder tribula
cien ende ic sal dij daer wt helpen. eñ
du sulleste mij eeren.

¶ Daer om mijn lieue ende zeer ghe
minde brueders, in xpõ ihũ õsen heer
als ic beghõnẽ hadde te segghen. ten
dochte õsen heylighen vader sinte be
nedict⁹ doe gheen tijt wesen vruchte
te doen doe hi noch seluen zeer was
becoert vanden helschen duuel ende
oeck mede van der bedriechghelijcker
warelt ¶ Mer die tijt quam nae dat
hi in zijnder behoerlicker tijt wõder
lijcke zeer veel vruchten voert broch

te ¶ Eñ dit zijn sine vruchten als ick
voer gheruert hebbe. sine heylicheit
sine gherechtichepe. eñ sine ouergro
te goddienstichept. Sine heilichept
die wert beteykẽt eñ bewesen i zijn
der lerighẽ. ende al zijn leuẽ bewiset
sine gherechtichept.

¶ Aldus siestu wel o beestken xpi
ihũ hoe suuerlicke telghen dij onder
ghestropt werdẽ die groen zijn van
bladen. wit van blomen. eñ wel ghe
laden mit vruchten. Ouer dese telgẽ
wandel wijllickẽ op datstu salichli
ke moghestse wanderẽ. ¶ Mer waer
thoe sullen dij dyenẽ sine miraculen.
datstu oec begheren sultste miraculẽ
te doen ¶ Ju gheẽder wijs. mer dat
stu betrouwen in hem hebbẽ sultste.
eñ oeck mede dij verblidẽ sultste van
alsoe heylighen vader eñ van alsoe
machtighen patroen. die voerwaer
ghesegt zeer machtich is sonder twi
uel inden hemel. wãt hi soe grote di
ghen heuet ghedaen inder aerden.
Ende na dyen dat hi grote gracien
hier beneden inder aerden hadde õt
fanghen soe heeft hi nv grote glorie
inden hemel. Want nae dyen dat eẽ
boem veel wortelen heuet soe pleget
hi oec mede veel telghẽ te vercrigen.
¶ Al ist dan mijn lieue bruedẽs dat
wij selue gheen miraculen doen en
konnen. het is õs dã een groet troest
dat wij alsulckẽ heylighen eñ glorio
sen vader hebbẽ die so veel miraculẽ

heeft gedaē. Sine goede lerige leert
ōs wel wat wij doen of laten sullē.
daer ōse voeten mede gelept werdē
indē wech des vredē tot ōser ewiger
salichept. Eū die gerechticheit zijns
leuēs die starcket ōs eū gaeft ōs goe
dē moet dat te doen dat hij gheleert
heuet. als wij dat wel weten dat hij
selue soe dede als hi ōs leerde.
¶ Mijn lieue eū zeer gemīde brued's
Wāt dit zijn leuēdige woerdē eū heb
bē oec grote cracht. als eē mēsce selue
doet dat hi een and' leert. Eū so maec
ket mē dē mēscē best vroet te doē dat
mē hē segt. alsmēt mittē wercken be
wijst dattet soe nut is ghedaen als
men hem leert. ¶ In aldustanigher
manierē starcket ōs sine heilichept.
eū sine goddienslticheit leert ōs. end'
sine gherechticheit vestiget ōs. Wāt
hoe grote goddiēsticheyt was dat.
dat hi niet alleen en pijnde te lerē hoe
si leuen souden. die doe mit hē inder
tijt warē. mer hi was ooc sorchuoU
dich voer die ghene die nae hē comē
soudē eū screef hē eē regule daer si na
leuē souden.
¶ Aldus en heeft dese boem niet alle
ne vrucht ghebrocht dē ghenen dye
doe mit hem leefden. mer sine vruch
tē duerē eū wasset al tot huyden des
dages toe. ¶ Hij was claerlijcke zeer
gheminet vā gode. ende oeck mede
vādē mēscē. welckes lichamelicke te
genwoerdichept niet alleen i benedix
sen en was alsmen wel menich goet
mensche vindet die alleen van gode
gheminet zijn. want si alleen van go
de bekent zijn. ¶ Mer deses hepli
ghes vaders waerde ghehogenisse
is al tot nu toe in benedixien. Ende
alsoe als die heplighe apostel sinte
peter drpewerven onsen lieven ver
losser beliede ende sepde dat hi hem
lief hadde. ende onse here hem drpe
weruē beual sine scapē te hueden eū
te bewaren. alsoe huedet ōse heplige
vader sinte benedictus hudē te dage
die scapen xpristi. Wāt hi voedetse
mit sinē heilighē leuē. mit zijnder le
ringhe. eū mit sinen ghebeden. Py
net v daer om mijn alderliefste brue
ders ghestarcket mitter hulpē zijns
heilighen ghebedes stadelike vruch
tenste doen. Want daer in si dij ghe
set dat ghij sult ghaen ende vruchtē
brighē Waen suldij gaen lieve brue
ders. ¶ Sond' twijffel vā v seluē als
daer ghescreuē is. Keer dij vā dinen
vleyschelikē wellustē. Wij lesen van
onsen lieuen here daer die ewāgelist
segt Hij ghinck wt die daer sayt om
te sapen zijn saet. ¶ Siet hier segt hij
zijn saet ghelijc als hi voer sepde sine
vrucht. Laet ons dan lieue brueders
onsen here nae volghen die daer om
in deser warelt is ghecomen. om dat
hi ons ene forme gheuē woude daer
wij nae leuen souden. ende dat hi ōs
den alder rechsten wech soude wi

sen Oeck soe mach ōse heer selue wel
een boem wesen. soe dat wij vā hem
wel ghoede telghen moghē nemen.
die wij onder uwe voetē stropē. Eñ
sond twijffel soe is hi eē boem eñ eē
hemelsche plāte die ī ōser aerden is
gheplantet. als daer ghescreuē staet.
Die waerheyt is op gheclommē eñ
gegaē vād aerdē. Hoe neme ic dā vā
hem dese telghe die ick v voerlegghe
Alsoe als hi hem seluē vnedert heeft
soe suldi ghij oock mede in v voelen
Ick en legghe v ymmers niet voer.
mer die waerde heylige apostel sinte
paulus daer hi segget. Frēs hoc sen
tite in vobis quod et ī xpō ihū. brue
dēs dat suldi ī v seluē voelē dat ghij ī
xpō ihū hebt ghehoert. Die doe hij
was ī der formē godes en heldt hijs
voer ghenē roef gode ghelijc te wesē
mer hi vnederde hē seluē eñ nā an eē
forme des knechtes in gelikenis der
mēscē. so daer gescreuē staet Seruile
corp9 induit. hi heeft aēgedaē eē lichaē
des knechtes. eñ hi is ī al sinē werc,
kē geuōdē eē mēsce.

Doet oec soe mijn lieue bruedēs. v
nedert v voetmoedicht v saeyt v eñ
vliest v. Sayet v beestelijcke lichaē.
eñ daer sal opgaē eē gheestelijc lichaē
v leest hier v sielē eñ ī dē ewigē leuen
suldi se behoudē. Wildi wetē hoe die
apostel dit selue wel gedaē heeft dat
hi ōs leert. Of wij vā binē op gaen
tot gode spreect hi ofte zijn wij sober
tot v. Wat bistu dā dij seluē o heyli
ge apostel. Ic bin segt hi ghewordē
als eē vlorē vat. Seer wel heeft hij
hē seluē vlorē die niet en doet om hē
seluē. mer al sine begeerte daer na sta
et altoes te doen dē alreliefstē wille
godes. eñ dē oerbaer zijnd' brudēs.
Tis eē ōsalich mensch die ī sinē vley
sche sayet. wāt daer en sal hi niet vā
mayen dā gebreclicheit. Op eē and'
stede staet ghescreuē. Sij zijn salich
die op allē waterē sayen. Dit ludet
wat wōdlijc. hoe salmē moghē seyē
op allē waterē. Hi meynt bi audturē
die waterē daer wi vā lesen. Die wa
terē die bouē die hemelen zijn sullen
louen den naem des heren. daer dye
engelsche crachten eñ die hemelsche
gheesten bi verstaen werdē. Tis cla
erlijcke alsoe Wāt wij zijn te aensiē
ghesēt beyde den enghelen ende dē
menschen. Laet ons daer om den mē
schen een ghoet exempel sayen ouer
mits openbaren ghoeden wercken.
Ende den engelen laet ons blijscap
sayen. ouermits ōsen heymelikē such
tē ende oec mede mit heyligē oefenin
ghen die alleen den heylighen enge
len kūdich zijn. Wāt soe staeter ghe
screuē dat den enghelen godes gro
te blijschap is als een sundich mēsch
penitencie doet voer zijn sunden. Hi
er van wast dat die apostel seyde.
Wij willen ons altoes pinen wat
ghuedes te doene, niet alleen voer

gode mer oec voer den menschen. dz
hi segt voer gode daer meent hi alle
die ghene mede die staen voer dē ogē
godes. Wāt den behaechtet zeer wel
als si ōs sien heymelijcke biddē ofte
psalmē i ōsen hertē sien edercauwē.
of oeck mede sulckes wat sien doen.

¶ Aldus suldi dā sayen mijn aldērlief
ste brueders eñ oec mede goede vruch
tē voert brīgē. Wāt die alsoe veel vo
er v ghesayt hebbē soe pijnt v mede
te sayen. Brīget oec vruchtē. Wāt
si hebbent v te vorē gesayt.

¶ O adāms geslachte hoe veel hebbē
der ī v ghesayt. eñ hoe costelic saet
hoe qualic suldi varen eñ hoe wel so
hebdijt verdiēt qualicke te varē. ist
dat goede saet eñ dese arbeit ī dij vlo
rē bliuet wat doot meēdi dz ghi hier
voer selt moetē lidē wert ouermits
uwer vsumelheit dit vlorē. Die hey
lige drieuoudichey t heeft selue ghe
sayt ī ōser aerdē. eñ oec mede die goe
de heylige engelē eñ die apostolē eñ
martelarē. cōfessorē eñ iōcurouwē.

¶ God die almachtige ewige vader
heeft ghesayt ī dyen dat hi wt zijnē
hertē gherulpet heeft dat goede wo
ert. Die zoen heeft gesayt. wāt hi is
wt gegaē zijn saet te sayē. Die vadē
en is niet wt ghegaen mer die zoē is
voert gecomē vādē vader ī deser wa
relt op dat hi die eerste was. een ghe
pense des vredē inden herte des va
ders oeck mede wezden soude onse
vrede inden ghebenedidē gloriosen
lichaem zijnder moeder. Eñ die hey
lighe gheest heuet mede gesayt. wāt
hi is oeck mede neder ghecomen endē
den apostolen openbaerde verscei de
ne tōghē ī die ghedaente des vuers.

¶ Aldus heuet mijn lieue brueders al
die heilige drieuoudichey t ōs gesay
et. die vader dat leuēde broet vāden
hemel. die zoē die waerheyt. eñ dye
heylige gheest die liefte eñ mīne. Eñ
die heilige engelē hebben ghesayet.
doe lucifer mittē ghene die hem aen
hinghen viel. eñ si stantaftelicken bi
gode bleuē. Dese lucifer die voert aē
nyet waerdich en is lucifer te hyetē
als lichtēde of een lichtdraghē. wāt
hi al te samen is vdonckert. eñ mē
rechte wel doncker hyeten mach. die
seyde in zijnder herten. Ic sal sittē ī
den berghe des testamētes ende sal
den alderouersten ghelijck wesen.

O ōhouescheo ōwijse dusent dusē
de dyenē hem. ende thyenwerue hō
dert dusende staen waerdelicke voer
hem. hoe soudestu daer sitten. Weet
dat die propheet ysayas segt dat de
cherubin stondē ende niet en saten.
Wat hebstu ghearbeit datstu wilste
sitten. Sij zijn alle dyenstige gheestē
ende si wezden ghesent te dyeste dē
ghenē die erffenisse der salicheit ont
fanghen sullen. eñ wilstu sittē. wat
hebstu ghesayt datstu nu hier mayē
willest. Ten behoert oeck dij nyet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

toe te ſittē. mer den hoertet toe dent
vā ſinē hemelſche vad' bereyt is. wa
er om wiltſtuut hem bevyden. Sij
ſullē ſittē ſegt hi Ic ſegge die worm
kēs vād' aerdē ſullē ſittē als rechterſ
eñ du en ſultſte niet alleē ſtaē mer du
ſultſte daer voerdelt werdē. Weet
ghij dat niet ſegt die apoſtel dat wij
die enghlen voerdelen ſullen Die ge
ne die wt ghingē eñ ſcrepedē eñ ſaye
dē haer ſaet die ſullen mit hoger vro
licheit comē eñ brēgē haer hant volle
¶ Brueders ghij ſult weten dat da
er zijn twerehāde hātvulle dieſtu ſo
keſte eñ begheerſte o arme wormkē.
als te ſittē eñ hoge vheuē te weſen.
Mer ſoe niet du boeſe ſo niet. dū en
ſulſte niet mayen darſtu niet ge may
et en hebſte. Die arbeyt eñ v vorpē
heyt voer gheſayt hebben die ſullen
nae mayē ere eñ ruſte. Wāt voer ha
er dubbelde cōfuſie eñ arbeyt ſullē ſi
in haerder aerdē dubbelt loen beſittē
Hier vā ſeyde een heylich mā. Sich
aen heer mijn oetmoedicheit eñ mijn
arbeyt.

¶ Ghi hebt hudē ghehoert idē ewan
gelio mijn lieue brued's. hoe ōſe heer
loefde ſinē diſcipulē eñ ſeyde. Ghij
ſult ſittē op die ſtoelē eñ ſult oerdelē
die twalf gheſlachtē vā iſrahel. ¶
Hier ſoe muech di mercken dat ruſti
ghe ſitten eñ die grote eer der rechte
ren. wāt ōſe heer iheſus xpriſtus en
woude ſelue hier niet toe comē dan
oū mits oetmoedicheit eñ arbeit. Al
d9 is hi mittē alder lelicſtē doot vō do
emt. eñ heeft grote pine geledē. end
hi is vſadee mit vſmadeniſſe. Sond
twijfel daer omme dat die vierſt con
kuys ſoude werdē. eñ alle die ghene
die ghene die hem nae volgē eñ den
gerechten wech verbij ghaen. Hi iſt
o du boſe hi iſt die ſittē ſal indē ſtoel
der mogētheit. ghelijc dē alre ouerſte
eñ mede eē alre ouerſte. Die oudoch
tē wel ſonder twijffel die heilige en
gelē die doe lucifer mittē ſinē vel. hē
niet en woudē volgē eñ hebbē ōs tot
enē exēpel ghelatē. dat gelijckerwijs
als ſi vercozen ouū te weſen ende te
dyenē dat wij oec alſoe ſullen doen.
Wāt die dē arbeyt vlyen eñ begeren
gheeert te werden. die ſullē wetē dz
ſi den volghen die alſoe eerſt heuet
ghedaen. ende al en veruaert hem ni
et die ouer grote ſunde ſi ſouden hy
lics veruaert werden van de grüwe
lijcke wrake die ſi voer die ſunden e
welijcke gheuoelen ſullen. wāt het
is hem al cōtrarie gheuallē. ſoe dat
hem alle ſalighe beſpotten ſullen. eñ
dat ſi dat helſche vuer ewelijckē lidē
ſullē. Eñ op dat wij dit grote quaet
ſchuwen ſullē ſoe hebben ōs die hey
lighe enghelen vroetheyt gheſeyt
Want doe ſi ſaghen dat die and' en
ghelen onwijſſelijckē hem van gode
keerden. ſo zijn ſi trouwelijc bi harē
ſchepper ghebleuen. Die apoſtolen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ōs herē hebbē ōs die selue wijscheyt
mede ghesayt |doe die ghene die die
wijscheyt vā deser warelt volgedē
dat ōwijscheyt eñ sotheit voer gode
dē here is ghereкēt. eñ oec mede vā
gode ghehatet. hē vā ōsen here keer
dē si daer en tegēs bi ōsen here bleuē
eñ hē aēhigē. Wāt op ene|tijt doe ōs
heer predicte vādē sacramente zijns
ghebenedidē vleyssches eñ zijns bloe
des. wordē si gescādalizeert eñ |keer
dē hē vā ōsen heer. eñ voert en warē
si niet mit hē. Eñ doe ōse|heer ihūs
xpristus sinē discipulē vragede |oft si
oeck vā hem gaē woudē|ātwoerdē si
Tot wyen sullen wij gaen ghi hebt
woerden des ewigē leuēs. Sueds
ēs is noet dese wijscheyt wel nae te
volghen wāt men vinter hudē|te da
ghe vele die wel mit ihesus schinē te
wāderē alsoe lāge hēt dat hi hē segt
vā zijn vleysch eñ zijn bloet te ethen.
dat soe veel bedupt als zijn passie na
te volgē dat sondlige i dē heiligē sa
cramente beteykēt is. mer so werdē
si ghescādalizeert eñ gaē afterwaert
eñ seggē. dit zijn harde woerdē. mer
laet ōs wijs wesen eñ seggē mit den
heyligē apostolē. Heer tot wyen sül
len wij ghaen ghij hebt woerdē des
ewigen leuēs wi en willen niet vā v
ghaen. ghij sult ōs leuēdich maken.
Wāt die mēsche en leuet| niet vādē
broede alleen mer vā alle den woer
den die ghaen vtē mōde godes. ¶ Al
schijnt die warelt ghenuechte te heb
ben daer is veel meerder ghenuecht
i dinen suetē woerdē. Daer segt die
propheet van indē psalme Och hoe
suet zijn minē mōde dyne woerden.
si bouen ghaen die suetichept des ho
ninghes. Tot wyen sullen wij dā
ghaen. ghij hebt o here woerdē des
ewighen leuens ende die ghaen veer
bouē al die suetichept die de warelt
mach hebben. Niet alleen die vroech
de des ewighen leuens. mer oec me
de die belofte ō toecomēō salichept.
endō dat mach verwachten. der recht
weerdigher menschen is grote blij
scap ende soe grote blijschap dat alle
datmen mach begheren in deser wa
relt dyer blijscappen niet te ghelikē
en is. ¶ Dese wijsehept hebben ōs
die apostolen ghesaeyet. ¶ Dat is
openbaer dat die heylighe martela
ren ons starchept ghesaeyt hebben.
Ende die confessoren hebben ōs ge
rechtichept ghesaeyt welcke si in al
le haren leuen starckelijck gheuolget
hebben ¶ Ende dat onderschept is
tusschen den martelaren ende cōfes
soren. dat is die price ō apostelē sin
te peter die alle dic achter liet. eñ ab
rahā die de digē deser warelt totter
erē godes beschde Aldus zijn de mar
telaers ouermits haerder martrliē in
eender corter tijt gheeyndet. eñ zijn
ghecomē bij ōsen here. mer die con
fessoren die zijn langhe vertoghen.

eñ hebbē menichuoldige eñ lāge mar
telien gheledē. die iōcvrouwē dat is
opēbaer dat si ōs suuerheit eñ matic
heyt ghesayt hebbē wāt si al de wel
lust des vleysces ōder die voetē ghe
tredē hebbē.

¶ Itē op die eerwaerdige hoech
tijt vā ōser lieuer vrouwē annūciaciō
doe haer die engel gabriel botscapte
dat si dē zoē godes ōtfāgē soude soe
scrijft sinte ber. iij. sermonē.

¶ Van die grote vrede des almachti
ge godes.

Sermoē. i.

Op dat die glorie eñ blisca
pe godes iwone i ōser aer
dē so hebbē die barmher
tichept eñ die waerhept
malcād gecusset. Onse glorie is als
die apostel segt dat ghetuych ōser cō
sciēcien. ¶ Ic en meen nochtās niet al
sulckē ghetuych als die houaerdige
pharizeus vā hē seluē gaf die mit si
nē vleydē gedachtē hē seluē vleyde.
eñ getuych vā hē seluē gaf dat niet
waer en was. mer sulc getuych als
die heilige gheest ōsen gheeste geuet
Eñ dit getuych als ic vmoede is in
drijē digē gelegē. wāt tē eerstē is ōs
noet dat wij gelouē dat ōs ōse sūdē
niet en mogē vghevē werdē god en
wille ōs vgeuē. Voert meer dat wij
te mael gheen ghoede werckē doē en
mogē hi en wilt ōs gheuē. Tē derdē
mael. dat wij dat rijc der hemelē mit
ghenē goedē werckē verdienē en mo
gē god en gheue ōs dat puerlic van
gracien. wāt wie mach dat reyn ma
kē dat vā dē ōreynē sade ōtfāgē is.
dat ludet ald9 i latine. Quis potest
facere mūdū de imūdo cōceptū semi
ne nisi tu qui sol9 es. so en mach nie
māt reyn makē dat vā ōreynē sade
ōtfāgē is dā hi die alleē reyn is. wāt
datter ghedaen is dat moet ghedaē
blyuē. Als hijt ōs nochtās vergeft
so ist oft niet gedaē en waer. ¶ Dit
mercte die propheet wel die seyde.
Salich is die mā dē god gheē sunde
aē en tidet. Voert ist temael seker vā
dē ghuedē werckē datse niemāt doē
en mach god en moetet hē geuē wāt
cōst die mēscelike natuyr niet staēde
bliuē doe si noch geheel was hoe ve
le te min mach si vā haer seluē op sta
en nv si so zeer geuallē eñ gebrokē is
Dat is zeker dat alle dic daer toe ge
neyget is daert eerst of ghecomē is.
eñ hē darwert vā naturē te kerē. Da
er om ist dat wij selue wāt wi vā n
zijn gemaect werdē wi ōs seluē gela
tē wij zijn al geneyget tottē sundē d
nz en is Itē so wetē wi dz wel dz die
lidē deser tijt nz waerdich en zijn da
er mede te comē tottē ewigē leuē. al
waer datse eē mēsce al lede. wāt alle
dz enich mēsce op deser aerdē mach
vdienē en is niet tegē die ewige glo
rie des hemelrijckes. soe dat god de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

mēsche ghēē ōrecht en dade ofte hijt
hem niet en gaue. Wāt ic zwige dat
alle ōdiēstē d̄ mēschē gauē godes zijn
soe dat die mensche meer gode daer
vā sculdich is dā god dē mēsce. Mijn
lieue eñ oec mede hertelijcke gemīde
brued̄s. wat zijn al ōse ōdiēsten dye
wij doen mogē tegēs alsulckē grote
ewige glorie eñ hemelsche bliscappē
teghelikē of te rekenē. ¶ Wye vā ōs
allē mach beter wesē dā dauid was.
daer god die heer alsoe grotē getuge
vā gheuet. daer hi segt aldus. Ick
hebbe enē mā geuōdē nae mijnē her
tē. Nochtās soe wast hem noet dat
hi moeste seggē tot gode dē almachti
gē here. O lieue heer barmhertighe
god en gaet niet int gherechte mit di
nē knechte. ¶ Niemāt en bedzie
ghe daer om hem seluē brued̄s. wāt
willē wijt te rechte aēmerckē wij sul
lēt vidē dat wij mit dē dusendē niet
gemoetē en sullē mogē dē ghenē die
mit twitich dusent tegēs ōs comen
¶ Mer al dat wij nu ghesegt hebbē
en is niet meer te ghelijckē of te reke
nē dā eē begī eñ eē fūdamēt des ghe
louē. Daer om ist datstu gelouest dat
dine sundē niet ōgeuē en mogē wer
dē dā vā hē dēstu alleē gesūdicht heb
ste die nye sūde en dede noch doē en
mach. soe doestu wel. Mer doet daer
toe datstu gelouest dz ōmits hē dy
ne sūdē werdē ōgeuē. Dit is tgetu
ge des heiligē gheestes als hi in ōser

hertē sprekēt eñ secht. dijn sundē zijn
dij ōgeuē. Wāt soe segt die apostel
dat die mēsce gherechtuaerdiget wō
det ōmits dē geloue.
¶ Des ghelijc ist oec vā dē ōdiēten
Geloefstu dat wij niet ōdienē en mo
gē dā ōmits hē dat en is noch niet
ghenoech hēt tot dat dij die gheest d̄
waerheit getuych gheue datstu dye
ōdiēt hebste ī hē. ¶ Aldus ist oeck vā
dē ewigē leuē daer is di noet dat die
heilige gheest di goet getuych vā ge
ue. datstu mitter graciē godes daer
sultste comē. Wāt hi ist die de sundē
ōgeuet. hi ist die ōs goede ōdiesten
geuet. oec is hijt die ōs dat ewige le
uē geuet.
¶ Dese getugē zijn zeer loeflijc. wāt
vād ōgiffenisse ōser sundē is dat al
re starcste argumēt. die passie ōses ō
lossers. Wāt die stēme zijns bloedes
roept veel starkeliker dā abels bloet
mochte roepē. eñ ropet wed̄ ī die her
tē d̄ wtūcozēd̄ vergiffenis al ōser sū
dē. Wāt hi is ōu ghegeuē voer ōsen
sūdē. eñ daer en is gheen twijffel aē
zijn doot en is machtiger int goede.
dā ōse sundē mogē wesen int quade
¶ Vā den ghuedē werckē is mij een
crachtich argūmēt der verrisenissen
ons heren. want hi is verresen om
ōs rechtuaerdich te maken. Eñ van
den hope des ewighen leuens soe is
mij een ghetuych sine gloziosen he
meluaert. Want die heer is tottē he

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

mel gheuaren om ōs arme sonde eñ
sundighe menschen te glorificeren.
¶ Dese drye vinden wij inden psal
me daer die heylige propheet aldus
segt. Beatus vir cui nō imputauit
dominus peccatum. rc. dat is aldus
te ūstaen in ōsen duytsche ¶ Salich
soe is die man den god die here gheē
sunden aen en tijdet. Eñ oeck mede
op een ander stede so segt die prophe
te aldus ¶ Salich is die mā den sine
hulpe is van gode. Eñ noch op een
ander stede. Hi is salich den du ūco
ren hebste eñ den du tot di ghenomē
hebste. hi sal wonē in dinē wijdē vō
erhouen ¶ Bzneders dit is ghewa
re glorie eñ oec mede iwonēde glorie
Wāt si is vā dyen die ōumits den
ghoeden gheloue in onsen hertē wo
net. Mer die arme ōgheuallighe ad
ams kinder die de glorie eñ die bly
schappen der menschē suecke en ach
tē niet zeer die glorie die alleen vā go
de den ewigē here is. eñ als si alsoe
wechulopende glorie beghere nae te
uolghē. soe schinē si glorie te hebbē.
mer niet in hem seluē mer i anderen
menschen.
¶ Wiltstu wetē waer van dat enē
mensche iwonēde glorie ofte iwonē
de bliscappe is of comet. Ic segghet
mit corten woerdē mijn lyeue brue
ders. wāt mine aēdachte die haestet
haer tot ghoeden gheestelijcken din
ghen. Wāt inden woerden des pro
phetē hadde ick alleen op gheset vā
gheestelijcken dinghē te spreken. mer
ouermits den woerden des heyligē
apostels sinte paulus werde ic ghe
toghen te sprekē van der inwēdiger
glorien eñ vā der inwendigher blij
scap eñ vandē ghetughe der conscien
cien. In deser wisen woēt dā die glo
rie i onser aerdē. ist dat die barmher
tichept eñ die waerheyt malcander
ghemoeten eñ die gherechticheyt eñ
die vrede malcāder cussen. Wāt dat
is noet dat der voercomēder barm
herticheyt die waerheyt onses bely
dens te ghemoete come. eñ voert in
ōs seluen ōs pinē te oeffenē i heylich
heyt ende oeck mede in vredē. want
sonder desen nyemant god gesien en
mach. Wāt in dyen dat een mēsche
cōpūxie eñ berou crighet vā sinē sun
dē soe voercomet hem die barmher
tichept. mer si en ghaet niet gheheel
indē mēschē die waerheyt der bijech
tē en come hem teghens ¶ Ic hebbe
ghesundighet tegens den heer segt
dauid doe die heylighe prophete na
than hem beruspede dat hi ouerspul
eñ oeck mede manslacht hadde ghe
daen, want hi den trouwen ridder
urpas liet verslaen inden stride, om
dat hi alsoe voertdan mit barsabee
des ridders wijf sine vuyle genuech
te te bet soude moghen volbrighen.
Eñ als hi dit bekēde dat hi ghesun
diget hadde. soe sprac die prophete

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

al te hādes tot hem. God die barm
hertige heer heuet dese sundē vā dij
ghenomen. ¶ Eñ tē was gheen wō
derom dat die barmherticheypt ende
die waerheypt alsoe malcāder te ghe
moete quamē. dit is om dat quade te
laten.

¶ Nu voert op datstu dat ghoede
doeste soe sultstu dyne psalmen sin
ghen inden bōghen. eñ oec mede idē
choze. op dat die dodighe dyns vley
sches. eñ die vrucht dynder peniten
cien eñ die wercken der gherechtich
heypt in eendrachticheypt eñ in vredē
ghescheiden. Wāt eendrachticheypt
des gheestes is een bande der volco
menheypt. als een mēsche noch āē die
rechter side noch aen die luchter side
hem niet te zeer en keert. Wāt daer
zijn wel sommige welckes rechter
hant tot boeschedē ghestelt is.
Die pharizeus daer voer van gesegt
is en was niet als ander luden. mer
hi ghaf selue getuych vā hem seluē.
eñ daer toe soe en was zijn getuych
niet waer mer valsch gelogē.
¶ Waerlijcke wye hi is in wyen
die barmherticheypt eñ die waerheit
malcander gemoeten. eñ die gerech
ticheypt eñ vrede malcander kussen.
die mach voerwaer wel sekerlijcken
hem verglozieren ōhuegen eñ blide
wesen. Mer in dyen die hem dit ghe
tuych gheuet. eñ dat is dye gheest ō
waerheypt. ¶ Op dat die glozie in
wone in ōser aerden. soe hebben die
barmherticheypt ende die waerheypt
malcand ghemoetet. eñ die gherech
ticheypt eñ vrede hebben malcand ge
cusset. Is die wijse zoen glozie des
vaders die selue die ewige wijsheit
is. eñ nyemāt soe wijs en is als hi.
soe ist opēbaer dat ōse heer xpristus
ihesus die cracht eñ die wijsheit go
des is. die glozie zijns vadē.
¶ Eñ wantet menichwervē eñ ī me
nighen manieren van hem voer ghe
segt was vandē prophetē dat hi ind
aerdē ghesien soude werden. eñ mit
ten mēschē soude ommegaen, ī wat
manierē dz ghesciet is. eñ hoe al dat
geprophetert was vuollet is. ende
hoe die glorie godes ind aerdē heeft
ghewoent. dat bewijst die psalm in
den voergheseyden woerden. of hij
noch openlijcker seggen wolde. Als
dat woert vleysch wordē soude. eñ
in ons wonen soude. soe hebben die
barmherticheypt ende die waerheypt
malcander ghemoetet. eñ die gerech
ticheypt ende die vrede hebbē malcan
der ghekusset.
¶ Mijn lieue eñ zeer gheminde brue
deza die is een wōderlic secrament
ende oeck mede ene godlijcke ōvoz
ghene sake die men zeer wijslijcken
ondersuecken sal eñ āemerckē. wāt
si zeer hoge te verstaen is. eñ dat self
dat een mensch daer van can verstaē
dat is zeer quaet wt te spreken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

Doch soe wil ick segghen dat selue
dat ic hier van can gheuoelen na my
nē verstande dat wil ic v mede delen
als die barmhertighe goedertirē he
re dat verleent. op dat ic den wijsen
versake mach wesen.
¶ Ick late mij duckē mijn lieue eñ
zeer ghemīde brueders i xpō ihū on
sen verlosser dat die eerste mensche
onser alre vader adam. van dat hij
eerst ghescapen was mit desen vyer
duechden vā gode den here verciert
was. ende nae den woerden des hei
lighen prophetes mit cledinge dyer
salichheyt ghecleet was. Want volco
men salichheyt is in desen vier duech
den. ende ghebreecter enich vā desen
vyeren soe en mach die mensche niet
salich hieten te wesen. want als si
niet alle vier te samē en zijn so en mo
ghent ghene duechdē hyeten ¶ Die
barmhertichheyt was den mensce vā
gode den here ghegeuē dat si hem al
toes nae volgen soude. ende hem oec
mede bewaren soude. ende hem oec
voercomen soude ¶ Syet ghij wel
wel mijn lieue brueders hoe danige
bewaringhe dat god den mensce die
nyeuwes was ghescapen ghesettet
hadde ende hoe danighen camerlinc
Hem was oeck mede noet een tucht
meester. want hij een edel creatuere
was. die hem tucht ende eer lerē sol
de. ¶ Hier en mochtmen nyemāt al
soe bequaem toe vinden als die wa
erheyt die dese edele creatuer den e
delen mensce allensken brenghē sou
de tot bekennisse der ewigher waer
heyt. Ende op dat hi niet gheuōden
en worde wijs quaet te doen ende
sine misdaet altoes so veel te meerd
soude wesen dat hi wel wist wat go
et waer ende allijcke wel niet en da
de soe is hem ghegeuē die gherechti
cheyt dat si hem soude regeren. Eñ
hier en bouē soe heeft die alre ghoed
tirenste hant des scheppers hem vre
de ghegeuen daer hi sueteliken i ghe
voedet ende verwermet soude wer
den. ¶ Dese vrede brueds die was
twerehande. als dat hi van binnen
ghenen strijt hebben en soude. noch
van buyten gheuē anxt. ende oec dat
vleysch en soude niet begherē tegēs
den gheest. noch hi en soude g heend
hande andˀ creatuer ontsien.
¶ Aldus ghaf hi al den beesten elck
bisonder sinen naem. eñ want hem
die serpent mit machte niet hinderē
en mochte so ghinck hi hem aen mit
zijnder scalcheyt ende pijnde hem te
bedrieghen. ¶ wat mocht desen mē
sche ghebreken den aldus die barm
hertichheyt bewaerde. den die waer
heyt leerde. den die gerechticheyt
regeerde. eñ die vrede alsoe voede.
eñ oec mede alsoe ghuetelickē hāteer
de. Mer dese mensche tot zijns selfs
grote scade eñ verderfenisse so is hi
onwijslijck neder gegaē vā iherusalē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

in ihericho. eñ soe viel hi inden han
den des moerdenaers. dat is der hel
scher duuelen. eñ alsoe als daer ghe
screuẽ staet soe hebben si hem ten eer
sten beroeft. Waer vã. Van den scoe
nẽ vrolicken wel verciersden aertschẽ
paradise. daer hi een heer een vorste
een prince een coninck ia dat meer is
een opperste keyser eñ een regeerder
van ghemaket was. Eñ al dat daer
in was of ghecomen soude hebben
moeste hem onderdaẽ gheweest heb
ben. wãt hi daer thoe vercoren was
van den almachtighen scepper. dat
hi daer haerder alre hoeft soude ghe
weest hebben Soe als die prophete
wel tuyghet inden souter segghẽde
aldus. Omnia subiecisti sub pedib9
eius. &c. dat is te segghen. O here
du hebste hem alle dinck gheset ondˀ
sine voetẽ.

Myn lyeue eñ zeer ghemide brue
ders in xpõ ihesu onsen heer. Was
adam õse eerste vader niet wel zeer
beroeft die doe god quam indẽ para
dise ende seyde tot hem Adam waer
bistu. soe iammerlijcke claghede dat
hij al naket was. Hi was naket, eñ
oeck mede en mocht hi niet wedˀ ghe
cleet werden noch weder crigen die
cleder die hem beroeft eñ benomen
waren. ihesus xpristus die zoẽ godˀs
dat puer onnosel lam õse lieue gena
dighe ghesontmaker ende verlosser
die moeste eerst mede sine cleder ver
liesen. eñ die bitter doot nae zijndˀ mẽ
schelichept lidẽ. Want alsoe als hij
inder sielen niet leuẽdich en mochte
werden dan ouermits õs liefs herẽ
ihesus xpristus doot. soe en mochte
hi oeck mede niet ghecleet werden.
õsen heren ihesu xpristo die moesten
eerst sine cledˀ ghenomen werdẽ.

Eñ merck ofte nyet om dese vier
delen van cle derẽ die de oude adam
verloren hadde des nyeuwes adãs
clederen in vier ghedeelt en worden
eñ oeck mede soe moeste die nyeuwe
adam des ouden adams schult beta
len. soe als die scrifte tughet seggen
de aldus. Adam vetus quod polluit
adam nouus hoc abluit. dat is te seg
ghen. Dat gherẽ dat die oude adam
mit zijnder sunden besmit eñ vuyle
of onreyne ghemaect heuet. dat he
uet die nyeuwe adam ihesus cristus
mit zijndˀ passien mit sinen dode endˀ
mit sinen bloede al af ghewassen eñ
reyn ghemaket. Mer so wiltstu
bi auõture voert vraghen vandẽ on
ghenaeyden rock õs heren die nyet
te sneden noch oeck mede ghedeylt
en wort daer si lot om worpen. Ick
meen datmen daer wel bij verstaen
mach dat suete beelde godes dat ni
et van buytẽ aen ghenayet en was.
mer inghebeelt is inder menschelijc
ker naturen. soe dattet daer niet vã
verscheyden en mach werden. Wãt
die mensche is gheschapen nae den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

beelde eñ oeck mede nae der ghelike
nissen godes. In den beelde heeft hi
vrihept zijns epghene wille. in dier
ghelikenissen zijn die duechden.

¶ Mijn lieue brueders dese ghelike
nisse is al te nyet gheghaen. mer in
den beelde soe wandert die mensche
Dit beelde dat mach inder hellē bar
nen mer ten mach niet ghās geheel
verbarnen noch oec mede v̄ghaen.

¶ Ten wert niet te sneden noch ghe
deelt mer waer dat zijn lot vallet da
er coemtet al te samen. ¶ Soe en ist
niet mitter ghelijckenissen. Wāt ist
dat die mensche niet en sundighet.
soe blijft si int goede. mer sundighet
hi so wert die ghelikenisse iāmerlijc
verwandelt. eñ die mensche werdet
ghelijc den beesten.

¶ Eñ want ick voer ghesegt hebbe
dat die mensche beroeft wert van de
sen vier duechdē soe ist wel betameli
ken dat ic voert segghe in wat mani
ren hi van elcken bysonderlinghe is
beroeft. ¶ Die gherechtichept ver
loes die mensche doe eua des serpen
tes woerden eñ adam dyes wyues
woerdē het gheloueden dan die wo
erden godes. Doch soe hadder noch
wel een deel achter ghe weest der ge
rechtichept dat hem wel behulpen
soude hebben doe si al gheuallē wa
ren. eñ dat sochte onse heer an hem
doe hi seyde Adam vbi es Dat is te
segghen Adam waer bistu. Eñ doe

adam weder om seyde tot sinē ghe
benediden scepper sine here ende zijn
god die hem tot groter eren ghepro
moueert eñ v̄heuen hadde. Domine
vocem tuam audiui et timui eo. ꝛc.
Dat is te verstaen aldus. O mijn lie
ue heer ic heb dine stemme zeer wel
ghehoert mer ic scame mij di te open
baren om mijnder naecthept willen.
Aldus wast dat hē god doe vraghe
de adam waer bistu recht of hi seggē
woude waer om hebstu dit ghedaē.
Mer dat selue worpen si doe vā hem
eñ si keerden hem tot valschē woer
den hem te ontsculdighen in haren
sunden. Want ten eersten so hoertet
der gherechtichept toe godes ghebo
den te houden en niet te sundighen.
Mer vallet een mensche in sundē eñ
de ouertredet die ghebodē ōs lyefs
heren. soe behoertet oeck mede d' ghe
rechtichept toe die misdaet oetmoe
delijke te bekennen ende oeck mede
te beliden. eñ ghoet berou daer van
te hebben. Alsoe en deden adam eñ
eua niet. mer adam die seyde. het is
des wyues scult. eñ eua seyde. het
ware des serpentes scult.

¶ Sy v̄lorē oock mede die barmher
tichept doe eua so ontstekē was in
haerderder quader begheerlichept.
dat si noch hair seluē niet en spaerde
noch haer kynder die noch soudē ge
boren worden. die si alle ouermits
hare sunden mitter zwaerder male

dixien besloech dat si alle ymmers
moeten steruen En adam doe hi sach
dat hi misdaen hadde eū dat god die
heer toernich op hē was. doe se wou
de hi op dat wijf eua leggē. als dat
si hem daer thoe ghebrocht hadde.
ende hi woude soe achter haren rug
ghe duycken voer die schote. Dat
wijf sach den boem dat hij suuerlijc
was om aen te sien. eū oec mede dat
die vrucht suet was van te ethen. eū
daer toe hoerde si dat die serpent tot
haer seyde. dat si wesen souden als
goden wetende ghoet eū quaet. wa
te dat sake dat si vadē vrucht ethen
wouden. soe daer staet inden bibel.
Eritis sicut dij scientes bonū et ma
lū. dat is te segghen. Ghij sult wesē
als goden ghoet eū quaet wetende.
Waer in dz si dwaselicken gheloefdē
eū meynde dat si soudē ewelijckē ge
leuet hebben ghelijc god die ghebe
nedide scepper die hem luden ende
oec mede alle creaturē ghescapē ende
ghemaect hadde. mer si zijn bedrogē
eū haer waer meynē dat is ghelogē.
Mer si hebbē vwozuē te wetē ghoet
eū quaet hem hadde bet ghediet enē
baterē raet. wāt si eū wij dit na te ho
pe. iāmerlijcke duer moesten becope.
Mijn lieue eū zeer ghemīde brue
ders i xpō ihū ōsen heer Aldus was
dit ene drpestrēghede coerde die niet
lichtelijcken en breket. als der curio
sichept. der vleyschelijcket gheney
ghelichept. eū oec mede der ydelheit
Dit zijn alleen die dinghen die dese
ghebreckelijcke warelt in heuet. als
begheerlichept des vleysches. bege
relichept der ogē. eū houaerdichept
des leuēs. Mit desen drpen was so
vast die wreede moeder alsoe of ghe
toghen ende si hadde daer alsulcken
ghenuechten in. dat si alle die barm
hertichept van haer worp. Mer ōsē
eerste vader adam die verbarmede
hem alsoe wonderlijcke zeer ouer dz
wijf eua. dat hi om haren wille sun
dichde. mer daer in en woude hi ha
erder niet ōbarmen dat hi voer haer
liden woude die pine die si verdient
hadde. mer si moeste haers tseluēs
last draghen ende voldoen voer harē
misdaet. soe als daer ghescreuē staet
Nec pater pro filio neqz filī9 pro prē
respōdebit. neqz vn9 amic9 pro alio.
vnusquisqz suū onus portabit. Dat
is te verstaen ald9. Die vader en sal
voer die zone niet antwoerden. noch
oec mede die zoen voer den vadr noch
die een vrient voer die andr. mer een
yghelijc die moet zijn tselfs last dra
ghen. Dat wijf was oeck al bero
eft vā der waerhept. tē eersten dat si
die woerden godes niet te rechte en
nam. die ghesegt hadde dat si steruē
soude in wat dage dat si aten vāder
vrucht des bomes. mer si seyde tottē
serpente. wij souden bi aūōturē stor
uē aten wij daer van.

C xxxv.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

¶ Voert ſoe gheloefde ſi den ſerpẽte die ſeyde aldꝰ Nequaquā moriemi. Ghij en ſult niet ſteruẽ.

¶ Oeck mede mijn lieue eñ zeer ghe minde bruedꝰs i xpō ihū ōſen here on ſen vloſſer Ghij ſult wetẽ dat onſe eerſte vader adam oec mede beroeft was vāder waerheyt. die hij hem ſchaemde te belidẽ ende brochte vlie ghende woerden voert teghens den here. daer hi hem ſeluen mede meen de te ontſchuldighen. Daer teghēs ſoe ſegt die ewighe waerheyt ſeluē inden ewangelio. Die hem mijnder ſchamen voer den den menſchen. ic ſal mij zijnder ſcamen voer al den en ghelen die inden hemel zijn.

¶ Hij verloren oeck mede beyde al te handes den vrede den ſi te voren hadden. als die heer ſegt. Den boſē ende die hem of keren vā gode den here die en hebbē ghene vrede. wāt altehandes ōnamen ſi ene ander eu we in haren leden. wāt ſi beghōnen hem te ſchamē dat ſi naket waren. daer ſi te voren gheen werck van en hadden of niet en achten. Wāt doe onſe lieue heer ſeyde Adam waer biſ tu doe ātwoerde adam hem wedꝰ eñ hi ſeyde. Here ic hoerde dine ſtemme eñ ic ōtſach dij wāt ick naket was. O arme onſalighe adam. een luttel te voren en waerſtu hier niet van be anxtet. eñ du en ſochtſte niet die bla den der blomē eñ der bomen. endꝰ du waerſte doe alſoe wel naket als nu.

¶ Laet ōs nu mijn aldꝰlieſte bruedꝰs voert ſien die parabel des prophetē die ſegghet dat ſi malcander moetē. ende mitten kuſſen des vreden te ſa men verſoent hebben Het ſcijnt dat ter doe twijdracht was ondꝰ deſen duechdē. Want die waerheyt ende oec die gherechticheyt ſtonden daer ſtyue op dat die arme ongheuallige menſche zeer ghepinicht ſoude werdē als hi wel ꝟdyēt hadde. mer die goe de vrede ende die ewighe barmher ticheyt voeldē al andꝰs eñ dat gwete lijckē tot onſer baten endꝰ oeck mede profitē. als datmē dē ſundighē mē ſche ghenadich ſoude weſen.

¶ Want deſe twye als vrede ende barmherticheyt die behorē te ſamē. ghelijckerwijs als die waerheyt eñ die gherechticheyt oec mede te ſamē behorē. Ende doe die twee als dye gherechticheyt eñ die waerheyt ſoe vaſt daer op bleuē den mildadighē ouertreder ſo zwaerlijckē te pineghē ende zijn teghēwoerdighe lidē noch meerdꝰ maecten dreyghende mit noch veel meerdꝰ pinen. doe ghinghē dye twee edele ſuſteren die vrede endꝰ die barmherticheyt wedꝰ totte herte dꝰs ewighen ghebenediden almachtigē vaders. ende des heren der heren. die haer wt gheſent hadde ¶ Want die vader hadde alleen in zijnder her ten ghedachten des vreden al ſcheet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

al vol lidens te wesen. ¶ Die vrede en hilt niet op eñ die grondelose barmhertichept en zweech niet. mer si vermaende alle beyde te ghelijcke zijnd vaderlijcker herten mit haren god dienstighen runinghen eñ si seyden totten ghebenedidē vader alder moghentheyt, den die ewighe wijsheit niet ōkundich noch ōborghē en is. dē sprakē si toe mit vriedelijckē smeken den woerden aldus.

¶ Sal god inder ewicheyt dē armē crancken ōgheuallighē sterfelijckē menschē ghans gheheel eñ al ōwerpen, eñ en sal hi niet weder wat saf ter werden. Sal god inder ewicheit verghetē sijne barmhertichept ende ghenade den ongheuallighen te doē eñ sal hi in sijnē toerne al onthouden hem ghenade te doen. Eñ al wast dz die vader der barmhertichept lāghe scheen haer barmhertighe begeerten te vertrecken, als of hi niet ghehoert en hadde die begheerte der barmhertichept eñ des vredē. om dat hi ooc der waerachtichept der gherechtichept eñ der waerhept wat ghenoech souden schijnē te wesen, dat stadighe aenhouden eñ dat oetmoedighe bidden des vreden ende der barmhertichheit en mochte nochtans niet te verghesen noch oec mede onvruchtbaer wesen, mer si worden al gehoert op harē behoerlijcke tijt. Hi mocht hem bij andtwoē want si niet rosten lietē aldus antwoerden. Hoe langhe suldy alduss stadelijcken ende onuerdrachlijcken sonder ophouden bidden. Ic bin oec mede uwen anderen twee susteren der gherechtichep eñ der waerhept. schuldich ghenoech te wesen eñ ooc mede te verhoren. die ghi wel siet dz si al bereyt zijn die sunden der menschen te wreken. ende si staen alsoe starckelijcken op hare rechtuaerdichhept eñ waerhept als ghij staet op uwen vrede ende barmhertichept. ¶ Mer laet si hier mede bi ōs comē. op dat ic v ste samen mach horen sprekē eñ uwe reden aen beydē siden ōstaē eñ soe moghen wij dan te samen sien hoe wijt best moghen maken. eñ dat ic dan alsoe tusschē beydē siden een maken mach.

¶ Die hemelsche boden warē daer al te hādes bereyt te doen dat die hemelsche coninck eñ die ewighe grondelose wijschept die heer der herē begheerde. ende als si saghen dat wonderlijcke grote iammer der menschē soe schreydē die enghelen des vredē zeer bitterlijc. als die propheet wel betughet. Wāt wye mocht trouwelijcker suecken dat totten vrede hoerde dan die enghelen des vreden.

¶ Eñ wt den ghemeynen rade soe toech die waerhept op totten ghesetten daghe. mer totten wolcken thoe soe toech si. ende die wolcken die en waren noch niet luchtich mer al dōc

kerich ende beneuelt mit naerstiger
onwaerden. Hoe was daer vuollet
dat inden psalm staet. O here dyne
barmhertichept is inden hemel endē
dine waerhept die es al totte wolc
kē toe. Tusschen desen sat die vader
der lichten. eñ een yghelijc seyde alle
dat hi conste voer sine side.

Myjn lieue eñ zeer ghemide brue
ders i xpristo ihū onsen heer. Wye
mēynidi heeft in desen rade ghewest
eñ dese hoge eñ grote costelijcke redē
heeft ghehoert diese ōs arme ōgeual
lige sundige menschen voert mochte
kūdigē eñ botschappē. wij die so ver
re van daer waren ende des niet en
hoerdē. noch oock mede niet waerdi
ghe en waren om des te horen. Het
waren ter audturē ōtsprekelicke wo
erdē eñ ghenē mēsche en ist gheoerlo
uet dat hise sal sprekē. Die sommen
nochtās deser twijdrachtichept die
schijnt dit te wesen. Die redelijcke
creatuer godes behouet ghenade eñ
ghoedertirēhept. wāt si zeer ōgeual
lich eñ ōbarmelic is ghewordē. dye
tijt haerder verbermenissen oft ōtfer
menissen soe ment ōtfaen sal. is ghe
comen. wāt die tijt is te hādes voer
bi ghegaē. Daer en teghēs sprac die
waerheit. Het moet ymmers geschie
den here dat ghij hebt ghesproken.
dat adam steruen moet mit al dat vā
hem comet. wāt hi vāder vrucht dēs
bomes heeft ghegetē die uwe godlic

ke mogēthept hem hadde verbodē.
Eñ doe sprac de waerde barmhertic
heit godes. Vader waerom bin ick
van v ghebore sal ic aldus haestelijc
te nyet ghaen eñ en sal ic vā gheendē
waerdē wesen wāt dat weet die wa
erheit wel. dat v godlijcke barmher
ticheit niet en is sule ghijse nymmer
meer te wercke stellen. Daer en te
ghens sprac die waerheit. Wye en
weet dat niet ist sake dz die outreder
uwes ōghaet dat oerdel des doods
dat hi verdiēt heuet. dat uwe waer
hept o here dan te niet ghaet. eñ oec
mede inder ewicheit niet en bliuet.

Ende siet een vanden cherubi die
ghaf daer den raet datmen sendē sol
de totten coninck salomō Wāt de so
ne seyde hij ist ghegeuen dat oerdel
te doen. Ende in zijnder teghenwo
erdichept soe ghemoeteden doe mal
cander die barmhertichept ende die
waerheit die twee ghesusteren. endē
si spraken doe noch weder een yghe
lijcken voer alsoe als voer ghelegt is
Ende hier nae so began die waer
heit wat sueter te werden ende si sei
de aldus. Ick belide wel dat. ende
het is oeck mede wel waer. dat mijn
suster die barmhertichept heeft ghe
de liefte ende mynne totten ouertre
der des ghebodes godes. mer si en
schijnter gheen wijschept bij te heb
ben. wāt si wil meer datmen sal spa
ren den ouertreder dan haer suster.

Die barmhertichheit sprack daer en
teghens. Ghij en wilt nyemāt sparē
Wāt ghij vallet soe zwaerlijc op den
misdadighē outreder dat ghij oeck
v zuster mede wilt te nyet maken.
Wat hebbe ick v misdaen hebdi wz
teghēs mij dat segt mij. hebdij niet
waer om sidij mij dā aldus hert.
Bruederſ mijn i xpō ihū ōsen he
re het was ene grote twijdracht en
de oeck mede ene disputacie die wō
derlijcke zeer bewyert eū verwerret
was. Mochtmē daer niet wel seg
ghen dattet ghuet waer dat die mē
sche ōghebozē ware. Lieue eū zeer ge
minde bruedꝰs het was ymmers also
Wāt mē en conste daer niet wel raet
vindē. hoe datmēse beyde saude mo
ghen houdē. als die barmhertichheit
eū die waerheyt. Eū dese waerheyt
nam daer dē rechter thoe te tughe.
eū seyde dattet alles sins te scuwen
ware dat die woerdē des ewigē va
ders almachtich niet ghestraffet en
worden. eū dat die leuēdighe woer
dē godes ghehouden soldē werden
Doe sprack die vrede. Jck bid v vri
endelijckē dat ghij v daer mede lidē
wilt. eū en wilt doch soe niet seggē.
Tē is niet eerlic dat die duechdē on
derlinge sullē kiuē. Als si ald9 sprekē
so screef die rechter mit sinē viger in
der aerdē. Eū dit warē die woerdē
die woerdē die hi screef. die de vrede
wāt si daer alder naest bij was ouer

lūut las dat zijt alle mochtē horen.
Die gherechticheyt segt Jc ghae te
nyet ist dat adā niet en sterft. daer
en teghēs segt die barmhertichheyt.
Jck en bin oec te mael niet ist dz hē
ghene ghenade en schiet. Jst sake dz
dā die doot ghuet werdet soe crigen
si beyde dat si eysschē. Alle die dat
hoerdē verwōderdē hem indē wisen
woerdē die soe wel lūden. end daer
thoe een rechtoerdel voert brochten
Want het was opēbaer datter ghēē
vā beydē clagē mochtē. als si beyde
cregē dat si begheerdē. als dat de mē
sche storue eū hē nochtās barmhertic
heyt ghesciede. Mer hoe soude dat
moghē wesen. wāt die doot is eē dz
alre wredeste eū dz alre bitterste die
dat wesen mach. eū oec gruwelic om
horē. Hij wat redē soudē si dā goet
mogē werdē. Die vrede seyde. Dye
doot der sūdē is wel die alre quaet
ste. mer het mach wel wesen dat die
doot dꝰ heiligē zeer duerbaer si Js de
doot nz zeer duerbaer als si is eē doze
des leuēs eū een inghanck der ewi
ger glorien. Hij seydē alle dattet een
ghuet doot waer. mochtet soe gescie
dē. mer hoe soude dat bij mogē comē
Dat soude alsoe bi comen seyde die
vrede. Woude daer yemāt storuen
wt rechter minē eū liefte de niet scul
dich en waer te storuē. wāt dā en sal
de die doot den ontsculdighen nyet
cōnen houdē. wāt nae dyen dz daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

is vā ghescreuē. die kinnebackē des
wreden leuiathan soudē dan doer ge
boert werden. eñ die muer die tusscē
den doot ende dat leuē is gheset sou
de vallen. ende dat grote afgront dz
daer tusschen is soude al te niet gaē
Want die minne ende liefte die also
starck is als die doot. ymmers starc
ker dā die doot. quam si in des starc
kes vyādes huys. si soude ten eers
ten den starcken bynden. ende voert
soe soude si hem alle sine vaten bene
men. eñ si soude oeck mede enen goe
den wech maken doer dat dyepste
vander zee. daer die vlosten duer ga
en mochten.
¶ Dese woerden lieue bruedes dye
aldus vanden vrede voert worden
ghebrocht behagheden hem alleene
zeer wel. Mer waer soudemen dē vī
den die wt rechter mynnē eñ liefte
soude willen steruen. die den doot
niet verdient en hadde. ende die oec
mede niet steruē en dorste hi en woud
selue. ¶ Die waerheyt ghinc al die
wareld doer eñ daer en was nyemāt
reyn van sunden al wast een kynde
ken vā enē daghe Ende des ghelike
doerghinc die barmherticheit alle dē
hemel. eñ si vant dat die enghelen ic
en segghe niet dat si quaetheyt in hē
hadden. mer dat si so grote liefde ny
et en hadden. Eñ ten was gheē wō
der wāt dese sake eñ dese victorie ho
erde alleē hē thoe die so grotē minne
hadde datter nyemāt meerd' liefte
en mochte hebben. wāt hi alleen zyn
siel mochte settē voer sinē onnutte eñ
onwerdighē knechtē. wāt al en hiet hi
sine iōgerē niet knechtē mer sine vriē
vriendē. dat comet alleē wt zynder on
ghemetender liefden end' wt zynder
groter waerdicheyt Wāt al doē wy
al dat ōs is gheboden. wat moghen
wy nochtans anders segghen dā dat
wy onnutte knechten zyn. mer wye
derf hem dat toe bergē. Aldus comē
si beyde wed' totte ghesettē dage eñ
zyn ghenoech beghaē om dat si nyet
ghevōden en hadden dat si sochten.
Mer die vrede troestese mynnelykē
ende si seyde aldus. Ghy en weter
niet hoet ghelegē is. daer en is nye
māt heue tot enen thoe die dit grote
ghoet mach doen. die dē raet eersten
wt ghegeuen heeft die moet oec die
hulpe doen. ¶ Die hoghe coninck v'
stont wel die woerden die de vrede
sprack ende hi seyde. Het berouwet
my dat ick den mensce ye maecte. Ic
moet rouwe hebben ende pyne ly
den voer den mensche den ic ghema
ket hebbe. Eñ hi seyde Siet ic come
Want dese kelck en mach my niet vo
erbyghaē ic moetē drinckē. Eñ al te
hādes lyet hi comen den enghel ga
briel ende seyde hem Ganc eñ segge
der dochter van syon. Sich dyn co
ninck die comet Eñ die engel haeste
hem zeer eñ quam ende seyde. Syon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

maeck suuerlijcke thoe dyne slaepca
mer. eñ ōtfanghe daer i xpristum ihe
sum dinē heer dijn god dinē coninck.
Eñ als die almachtighe heer woude
comen soe voerquamē hem die barm
herticheyt eñ die waerheit. als daer
ghescreuē is. Die barmherticheit eñ
oeck mede die waerheit sullen voer
ghaen here voer dinē ghebenediden
godlijckē aensichte. Die gherechtich
heyt bereyde sinē stoel als daer ghe
screuē staet. Gherechtichheyt eñ oeck
mede recht oerdel is bereidinge dijns
stoels o here. ¶ Die vrede comet
mittē coninck op dat die propheet ge
trouwe gheuondē werde die ghespro
kē heuet. In ōser eerden sal daer vre
de wesen als hi comet. Hier omme
songē die chorē d' enghelē doe ōse he
re geborē was aldus. Gloria i excelsis
deo et i terra pax hoibus boē voluntatis
Glorie si gode in dē ouerstē eñ vrede
inder eerdē dē mēschē die ghuetwil
lich zijn.

¶ Doe kussedē oer die gerechticheit
eñ die vrede malcād die te vorē groe
tē twijdracht tegēs malcād haddē.
Wāt was d' enige gerechticheit ind'
oud' euwē. die en plach niet te kussē
mer te stekē. eñ mit slagē d' wācse me
er te doē datter inder euwē was ge
bodē. dā wt rechter minē. Oeck en
haddē si ghene volcomē versuenige
mit gode als nū die gerechticheit he
uet die indē geloue is. Wāt ho walt
ād'ers dat noch abrahā noch moises
noch nyemāt and's vādē rechtuaer
dighē menschē. die in den tidē warē
als si sturuē den vrede en mochtē v
crighē der ewiger salicheit. noch oec
mede inghaē in dat rijcke des ewy
ghen vredes. dā daer om dat die ge
rechticheyt eñ die vrede noch malcā
der niet ghecust en haddē.
¶ Hier om lieue brued's so sullē wij
voert aen meerd' liefte hebbē die ghe
rechticheyt te oeffenē eñ voert te set
tē wāt die gerechticheit eñ die vrede
hebbē ewige vrientscap mit malcāder
ghemaket. soe dat wye een getuych
d' gherechticheyt mede brighet. die
wert al te handes blijdelijcken van
den vrede ontfanghen. in dat selue
slapende eñ rustēde.

¶ Hoe dat die enghel gabriel mariē
botschapte dat si den ghebenedidē
sone godes ōtfāghen soude.

Sermoen. ij.

In deser tegēwoerdiger ho
echtijt die wij houdē i d' hei
liger kerckē daer vā dat die
heylige engel gabriel van gode ghe
sent wert totter iōcvrouwen. sullē
wij ten eersten mercken lieue brue
ders een gheneuechlijc slecht velt die
historie onser weder makinghe. ¶
Wāt den enghel gabriel wert eē nie
we boetschap beuolē. ende die ionc
vrouwe die ene nye euwe duechde an.

hadde ghenomē wert gheert mit een
der nyeuwer waerder grueten.

¶ Die oude maledixie der wyuen
wert buytē ghesloten. eñ dese nyeu
we moeder maria die ōtfanghet ene
nyeuwe benedixie. Hij wert veruul
let mit godlijcke gracien dye gheene
vleyschelijcke begheerlicheit en wol
de thoe laten. soe dat si ouermits de
toecoemsten des heylighen gheestes
een natuerlijc kint baerde. die mittē
mānē gheen doen en woude hebben

¶ Ende doer die selue poerte coemt
ōs die medicine der salicheit daer dz
venijn des ouden serpentes al dz mē
schelijcke ghesllachte doer ontsteken
hadde. Ontallijcke veel dustaniger
bloemkens machmen in desen slech
ten velde verghaderen. mer ic aensie
hier en tusschē ene grote veruaerlijc
ke diephept eens zeer groten wond
lijcken afgrōdes.

¶ Tis sonder twijffel een onbegrij
pelijcke afgront dit waerde heylige
sacrament. dat onse heer ende onsen
god menschelijcke natuer aen gheno
men heeft. Tis een afgront die nye
mant doersien en mach hoe dz woert
vleysch is ghewordē. ende in ōs he
uet ghewoēt. Wye sal dit afgront
connen ondersuecken. wye sal daer
toe mogē comē dit te begripē. Dese
put is zeer dyep. eñ ic en hebbe niet
mede te putten. doch soe pleech det
wel te ghescieden dat dye doecken
dyemen op die putten spreydet mit
pleghen te werden vanden wersom
die opghaet vten putte. Daer ōme
al ist dat ic mij ōtsie bekennende my
nes selues cranchept. al te dyep in te
ghaen in dese sake. nochtans soe ple
ghe ic zeer dicwijl als op den mōt de
ses puttes tot dij o here mijn handē
wt te reycken. want ic dat zeer wel
bekenne dat myne siele ymmers tot
dı is als aerde sonder water.
Ende nu ist dat myne dūne cleyne
crancke ghedachten enighe opgaende
vuchticheit wt desen putte ōtfangē
moghē hebben. dat wil ick v gaerne
mijn lieue bruedˀs mede deylede we
sen. of ick wt desen doeckeren yets
sommighe droppelen des hemelschē
dauwes mochte wringhē.

¶ Nu vraghe ic dan wat die sake is
dat die zoen meer an heeft ghenomē
die menschelijcke natuer dan die va
der doet. of oeck mede dan die heyli
ge gheest. want alle die heylige drie
uoudichept niet alleen ghelijc en is
inder glorien. mer oeck mede ī eende
die selue inder substancien. Mer wie
heeft den sin godes des herē bekent
of wye heuet zijnen raetsman ghe
weest. Tis een zeer hoghe verburgē
sacrament ende ten hoert ōser cleyn
hept niet toe onwijsslike oerdel daer
vā te gheuen. Het maeh nochtans
wel schinen dit ene sake daer van te
wesen. op datter ymmers ghene

tõfusie en soude wesen inder glorio
ser godheyt onder den sonẽ. als dye
ene die zone godes worde ghehietẽ
ende die ander die zone des menschẽ
Eñ oeck medde datter daer om best
soude dyenẽ dat hi des menschen zoẽ
ende oeck mede een ghewaer mẽsche
soude werden. die inder ewicheit de
zoen godes was. op datter in dẽ na
menghene twijfellachticheit en woz
de.

¶ Mijn lieue eñ zeer gheminde brue
ders in xp̃o ihũ õsen lieuẽ heer. Dit
is oec mede õser heiliger ioncvrouwẽ
maria sondlige grote glorie. eñ haer
alre hogeste vordel dat si mit god dẽ
vad' enẽ zoẽ te samẽ vdient heuet te
hebben. dat soe niet en hadde mogẽ
wesen. en hadde dye ghebenedyde
zoen godes gheen mensche ghewoz
den. ¶ Oeck mede soe en moghen
wij ghene meerder oersake hebben
te hopen totter hemelscher erfghenis
sen. Want in dyen dat hi die eerste
gheboren zone is ghewordẽ vã vele
bruederen. die te voren een enich zoẽ
was. soe sal hijse sonder twijffel me
de erfgenamen maken die hi vercorẽ
heeft sine brueders te wesen. Want
als wij sine brueders zijn soe hoertet
õs toe sine mede erfgenamẽ te wesẽ
¶ hier om dese selue xpristus ihũs
die eẽ getrouwe middelaer is. alsoe
als hi in een persoen mit enẽ wõder
lijckẽ sacramẽte versamet heuet die

godheyt eñ die mẽschept soe heuet
hi in dyer verswimenighẽ ouermits
dẽ alrẽ oversten raet godes dat mid
del der gerechticheyt vast ghehoudẽ
geuẽde enẽ ygelikẽ dat hẽ toe behoer
de. gode glorie. eñ dẽ mẽschẽ barm
herticheyt. Want dat was die alre
beste maniere dẽ misdagigẽ knechte
te versoenẽ mittẽ here dẽ hi zeer vto
rẽt hadde. als dat hi dẽ misdadighẽ
knecht niet al te zwaren oerdel ouer
wijsen en soude om dẽ here te eren
die verthoernt was. noch den mis
dadighen knecht oeck soe zeer nyet
te sparẽ eñ te moete te ghaẽ. dat den
here die ere eñ die waerdichept niet
en ghesciede die hẽ vã rechtes wegẽ
toe behoert ¶ hoer nu eñ merck hoe
wel die hylighe enghelen doe dese
middelaer ghehorẽ was dit voelden
ende ondscheydẽ Glorie si gode sõgẽ
si indẽ alre ouerstẽ. ende inder aerdẽ
si vrede dẽ mẽschẽ die ghoetwillich
zijn. Ende om dat dit aldus gehou
dẽ soude werden soe en ontbrack de
sen ghueden middelaer xpristo ihesu
õse vlosser niet die gheest des ãxtes
godes. ouermits welcken hi sinẽ he
melschen vader altoes ere bewijsen
soude. eñ altoes die glori zijns vads
suecken soude. Oeck mede so en ghe
brack hẽ niet die gheest der ghoedti
renhept ouermits welcken hij mede
liden hadde mitten menschen. Mit
desen beydẽ was hem mede noethde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gheerst der wetenheyt. ouermits wel-
ken hy dē anxt ende die ghoedertirē
heyt te recht soude deylen als een ye-
ghelicken toe behoerde.

Eñ hier is te mercken dat in der
eersten ouertredighe onser eerster ou-
deren drye schuldighe hantdadighe
warē. als eua. die v'malediide bedrie-
gher die duuel. eñ ōse eerste vad' adā-
mer het is openbaer dat deser dryē
die drye ōtbraken daer voren van is
ghesegt. Want dē enen ōtbrac wetē-
heyt. als die apostel daer van segt.
dat si verleyt was. eñ alsoe tot ouer-
tredinghe ghebrocht was. Dese we-
tenheyt die en ghebrack den serpen-
te niet. wāt daer is van ghescreuen.
dat hy clocker eñ oec mede. scalcker
was bouen alle die dyeren die opter
aerdē waren eñ die vā gode ghesca-
pen waren. mer myn lieue brueders
hem ghebrack die ghoedertirenheyt
wāt hi was manslachtich vā begine
Adam die scheen licht wel ghoed'tie-
ren te wesen. in dien dat hi zyn wyf
niet bedrouē en woude. mer dē anxt
des heren liet hy al te zeer after doe
hi meer hoerde dat zyn wyf van hē
begheerde dā dat hem god hadde ge-
bodē. Och of die anxt godes in hem
hadde te bouē ghegaē als men sond'-
linghe van ōsen verlosser onsen here
ihū xpō leset dat hem veruollet had-
de nz die gheest d' goed'tirēheit. mer
die gheest des āxtes des heren. wāt

in allē dīgē die enē mēsce mogē voer-
comen soe is die anxt godes altoes
voer te setten. eñ die sal altoes des
mēschē machtich wesen. Hier om soe
heeft i desen drye. als idē āxte eñ ind'
gued'tirēheit eñ ind' wetēheit ōse mid'-
delaer die mēschē mit gode v'soent.
Indē rade eñ ind' starcheit heeft hise
vā harē wed'saken verlost. Mit den
rade heeft hy den vyant beroeft van
den rechte dat hi hadde ouer dē men-
sche. in dien dat hi hem verhengede
sine handē te slaen an enē ōtsculdigē
daer hi gheē recht toe en hadde Mit
ter starcheit heuet hi dē viāt v'wōnē
dat hy hem die mit ghenen ghewel-
de onthouden en mochte die hy ver-
lost hadde. doe hy als een gloriose
verwinder weder quam vander hel-
len. end' dat leuen der menschen mit
hem verrees. Van dyer tyt voert spi-
sede hi ons mitten brode dyes
leuēs. eñ des v'standes eñ gheeft ōs
drīcken vādē water der saliger wys-
heit. Want die verstandenissen der
gheestelycker dinghen eñ der dingē
diemen niet sien en mach. is ghewa-
re spyse der sielen die onse hertē zeer
wel starcket. ende tot allē ghueden
wercken ende oeck mede tot allē ghe-
estelycken oeffeningen. Die noch so
vleyschelic is dat hi niet begripē en
can. die dinghē die de gheest godes
thoe behoeren. den sulcken dinghen
sotheyt rekenen die moghē wel hup-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

len ende screpen. eñ oock mede dye
woerden segghen die in den souter
staen. Myn herte is verdorret wāt
ick vergheteē hebbe myn broet te etē
Wāt dat is is een claer ende een vol
comen recht oerdel dattet enē mēsce
niet helpē en mach al wonne hi alle
die ghehele warelt als hi schaden de
de zynder sielē. Mer hoe soude een
ghierich mensche dat in enigher ma
nierē konnen begripen. hy arbeydet
al te vergheefs wye hem des pynet
hem alsulcken dinghen vroet te ma
ken. Wat is die sake. Wanteet hem
dunckt sotheyt te wesen. Wat dīc
mach warachtiger wesen dā dat cris
tus iuck wōderlycke zeer suet is endē
oeck mede ghenuechlic om draghen
Men legghet enen waerlycken men
sche voer siet of hem niet meer dunc
ken en sal eē steen te wesen dā broet.
Lyeue eñ zeer gemīde brueds ghy
sult weten dat voerwaer ende sond
twyffel van alsulcker verstādenissē
der iwēdigher waerheit leeft de siele
ende dit is hare gheestelycke spyse.
Want alsoe als onse here ōse verlos
ser selue segghet inden ewāgelio Nō
ex solo pane viuit homo. sed ex omni
verbo quod procedit de ore dei. Die
mēsche en leuet niet alleen vādē bro
de. mer oec mede van allen woerden
die daer ghaen uten mōde godes.
Nochtans alsoe lāghe als die waer
heyt enen mensche niet en smaecket
soe en can hyse niet sonder arbeyt in
crighen. Mer als die mensche daer ĩ
ghenuechte beghint te hebben alsoe
machse voert meer bet dranc werdē
ghehieten dan spise. Want si sonder
arbeyt inghaet inder sielen. ende die
gheestelycke spyse der verstandenis
sen wert ouermits den drācke dyer
smakender wyscheyt salichlickē ver
teert. op dat die harde spise den iwē
dighē leden. dat is den begheerten
des menschen ouermits hare droech
te niet te zeer en besware.
Hier om vā alle dē dighē die daer
noet toe warē dē mēschē salich te ma
ken en heeft ōsen ghesontmaker ny
et ghebrokē. Wāt hi is die ghene dē
ysayas van heuet ghepropheteert.
Egredietur vga de radice yesse. Wt
die wortel vā yesse sal daer eē roede
wassen. eñ eē bloem sal wt ghaē uten
seluē wortel. eñ op dē bloem sal rustē
die gheest des herē. die gheest dyer
smakēder wyscheyt. eñ des verstan
des. die gheest des rades ende dyer
starcheyt. die gheest der wetēheyt
ende der goddiensticheit. eñ oec die
gheest des anxtes des heren sal hē
veruollen. Merck wyslycken dat hy
segt dat die bloem opghaen sal van
den wortel. ende niet vander roedē.
Want ware xpristus vleysch van ni
et inder iōcvrouwē ghescapē dz som
mige ōgelouige ketters woudē seg
ghen soe en waer dye bloeme nyet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vanden wortel is op ghegaen . mer
men soude licht of bi andõtueren wel
moghẽ seggẽ dat die ghebenedide he
re õse verlosser vander roeden ware
op ghegaẽ. ¶ Mer wãt hi is op ghe
gaen vãdẽ wortel, soe machmen dat
wel claerlijcke bewisen dat hij allen
zijn wesen vãdẽ ghemeenen oerspron
heuet õtfaghẽ.

¶ Eñ die ghebenedide troester dye
heylige gheest op hem ruste . dat be
wijst õs dat hi daer gheen wederseg
ghen in en vant. ¶ Mer wãt die hei
lige gheest/noch in õs die ouerhant
niet en heeft volcomelijcken. om des/
wille dattet/ vleysch noch begheert/
teghens den gheest so en rust hi ui
et volcomelijcken in ons .

¶ Hieromme mijn lyeue eñ zeer/ ghe
minde brueds ist dat wij trouwelichẽ
eñ volcomelickẽ gode dyenẽ willen
soe laet õs eerst arbeydẽ eñ vromelic
striden eñ v̄winẽ õs vleysch alsoe dz
die gheest mittẽ vleysche ĩ enẽ wille
stmet. soe dattet vleysch bereyt si ĩ al
lẽ goedẽ god dienstigẽ wercken die de
gheest ghaerne beghinẽ soude. eñ dã
soe sal die lyeue troester die heylige
gheeest op õs eñ ĩ õs rustẽ. eñ hij sal
õs wijsen eñ leren die waerheyt om
te ghaen van die ene durchde in die
ander. eñ al uwe wercken tot enẽ sa
lighen eynde bringhẽ. Brueders en
laet v niet v̄wõderẽ dat v vã noede
v vleisch te v̄winẽ si wãt ĩ allẽ werc
ken is dat trager gode te dyenẽ dan
die gheest. wãt wij lesen in die passie
õses v̄lossers dat zijn vleysch was
v̄ vaert ende scrup inde dẽ doot te ly
den hi bat dat zijn hemelsche vader
die kelc des bitterheyts vã hem sou
de nemẽ. eñ ock seyde hi aldus. Spi
ritus promptꝰ est caro autẽ infirma
Dat is te seggẽ. Die gheest is bereit
te strijden mer dat vleysch is cranck

¶ Aldus mijn lieue brueders ĩ xpõ
ihũ õsen lieuẽ heer laet õs hier an eẽ
exempel nemen eñ castien õs vleysch
alsoe dat/hẽ die gheest te bouẽ ghaet
eñ v̄winen hem eñ makẽ hẽ in allen
ghuedẽ wercken õderdanich ende
bereyt. alsoe als õse ghesontmaker
ihesus xpristus/ heeft gedaẽ. doe hij
seyde tot sinẽ hemelschẽ vad. Pater
mij si nõ potest calix iste transiere a
me fiat volũtas tua . Vad mijn ist sa
ke dat dese kelc of dese strijt vã mi nz
en mach ghaen anders dan hem drin
kẽ eñ stridẽ moet soe ghescieden dinen
lyeuen wille.

¶ Van welckẽ stride voergheno emt
õs moet v̄lossen die sulckẽ strijt ĩ hẽ
niet en hadde mer zijn vleysch den
gheeste õderdanich maecte. die nyeu
we mensche eñ die ghewaere mensce.
die dat ghewaere wesen onses vley
sches heeft aẽgenomẽ . mer die oude
hette d̄ vleyscelicker begeerlicheit ni
et aen en nam. ihũs xpristꝰ onse heer
eñ õse god Amen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Van der vrouwē ſuſanna die val ſchelijcken eñ mit loghētale van den vroegers vander wet mit overſpil beteghen was.

Sermoen.iij.

Hoe rijck ſidi in uwer barmhertichheit. hoe grootdadich ſidij ī uwer ghrerechticheit. eñ hoe milde eñ voldadich ſidi in uwer gracien onſē heer ende ōſe god iheſus xpriſtus ōſe vloſſer. Niemāt en iſſer uwes ghelijck o alre ōuuloedichſte begauer. alre rechuaerdichſte ghelder eñ betaelder. alder ghoedertierenſte verloſſer. Om niet ſoe ſiedij op den oetmoedighē ende ghrerechtelijckē oerdel gij die ōtſculdighen. eñ barmhertelijcken maect gij oock mede ſalich die ghesūdiget hebbē.

¶ Lyeve brueders deſe dinghē werden ons hudē op der tafel des rijckē vaderſ des ghesūdes inder heiliger ſcriften overvloedelijcker dā op anderen tijden voer gheſet. Al dit gheven ons nū die nu te ſamen comen. die heilige tijt der vaſtē eñ die hoechtijt onſer lyever vrouwen doe haer die engel gabriel die botſchap brochte dat ſi iheſum xpriſtum onſen here onſen verloſſer ontfanghen ſoude.

¶ Wāt hudē is ōs ghelesen hoe ōſe lieve heer iheſus xpriſt9 dat wijf die in overſpil begrepē was vloſte. vādē ioden die haer ſtenē woudē.

Oeck is ōs hudē ghelesen hoe ons heer die ontſculdige vrouwe ſuſanna vanden ioden handen verloſte.

¶ Hi heeft hudē mede die ſondlinghe reyne gloriose maget maria ſine ghebenedide moedˀ mitter godlicker benedixien overvloedelijcke vuollet

¶ Dit is wel een groot werſchap mijn lyeve brueders. in welckē ons te ſamē barmhertichēyt ghrerechtichheyt eñ gracie voer gheset werden. Is die barmhertichheyt godes uyet ſpiſe der mēſchē. Sij is ſondˀ twijfel ſpijſe die wel voedet den ghesondē. eñ die ſieckē zeer wel ghesont maket En is die ghrerechticheyt niet broet des hertē. Si is ſondˀ twijffel broot daer dat herte des menſches wel vā gheſtarckt wert. eñ ſi is ene ghuede vaſten ſpiſe die wel voedet. Ende ſi zijn ſalich dē hongheret na die gerechticheit. wāt ſi ſullē werdē gheſadet En is oock mede die graci godes eē ſpijſe der ſielē. ymmer het is te mael ſuete ſpijſe daer alle ſuetichheyt ende alle ghenuechlichheyt in is. ymmers ſi heuet alle deſe te ſamē in haer. wāt ſi en is niet alleē ghenuechlic. mer ſi ſadet oock mede wel die ſiele eñ maketſe mede ghesont.

¶ Laet ons daer omme tot deſer tafelen mijn lyeve gheminde bruedˀs ghaē. eñ laet ons ymmers van elck deſer ſpijſen een luttel ſmakēde zijn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Die sunders seydē vā den sundighē
wijue. onse vader moyses die heuet
ghebodē datmen sulcken menschē
sal stenē die in ouerspil begrepē wer
den. Aldus soe seyden die pharizeē
vanden wyue die ī ouerspil was be
grepen. Moyses die sprac totter har
dicheyt uwer hertē Jhesus neygede
hem nederwaert ende screef mit zijn
vingher inder aerdē. Here neyghet
nederwaert uwe hemelen eū comet
hier neder. Jhesus neyghede hem ne
derwaert. wāt hi was gheneyghet
tot barmherticheyt. wāt hi en hadd̄
gheen ioedsch herte in sinē ghebene
dīden liue. ¶ Hi screef mit sinen vin
gher niet indē steen mer inder aerdē.
Eū hi en screef niet alleen eens. mer
hier wert oec twewerue ghescreuen
alsoe als moyses twee tafelē hadde.
Eū ter andūtuzē dit was zijn scrifte
dz hi die waerheit eū die graci screef
eū wederscreef eū oeck mede vast in
druckede ī der aerdē. dat is ī der her
ten der menschen. nae den woerden
des heiligen apostels ¶ Die euwe
is ghegeuē ouimits moyses. die gra
cie eū oec mede die waerheit is ghe
daen bij ihesum xp̄istum ōsen here.
¶ Nu merck hoe hi vter tafel d' wa
erheit las. daer hi die pharizeē mede
ofsette doe hi seyde. So wye dat sō
der sundē is vā v allen die werp dē
eerstē steē. Dat was een cort woert
mijn alderliefste. mer het was leuen
dich ende crachtich. eū oeck mede soe
wast vele scherper dan enich zwaert
Hoe zeer die herde stenighe hertē da
er mede doersteken werden. hoe zeer
die stenē voerhoefde mit desen euen
stene ghewont werden. dat bewijst
wel die roetheyt haerder confusien
ende schanden. eū oec mede dat si al
le wech lyepē.
¶ Dat wijf haddet verdiēt ghesteent
te werden. mer dat behoerde daer
oeck mede toe dat die ghene die haer
stenē soudē sulc souden wesen dat si
selue gheens stenes v̄diēt en haddē
Hoe veel zijnder noch inder werelt
hier ende in allen landen die den mis
dadighen menschen voerdelen sende
ter doot brīghē eū nochtās wel seluē
bet v̄dient hebben veroerdelt te wer
den dan die ghene die si voerdelen.
God betert dattet also inder werelt
ghaet. Ick duchte dat om alsulcken
saken dicwijl eū menichwerue vāu
gode den here grote plagē ind' aerdē
ghesēnt werdē. Eū ic duchte iāmer
lijcke zeer dattet pūcken dicwijl end
menichwerue waer valt eū ghesciet
als datmen pleech te segghen. Die
cleyne diefkēs hangtmē mer die gro
te laetmen ghaē. ¶ Aldus seyde ōs
heer totten iodē Die vā v sonder sō
de is die werpe dē eerstē steē. dat is
te v̄staē si en moestē selue niet v̄dient
hebbē gesteēt te werdē. Ist auds soe
is een pyghelijcke naest tot hem seluē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ hi sal billix hem seluē alder eerstē oerdelen eñ oock mede pinighē.

¶ Mer dat die scrifte dˀ waerheit dē wroghers aldus verwinnet dat en is niet genoech wāt dat misdadighe wijf die en is noch vriet vrij noch oec mede quijt ghescoudē vā harē sundē. O onsē heer scriue daer om noch eēs inder aerdē eñ scriuet gracie eñ gena de. ende leset doch ymmers dat ghe scrifte soe dat wijt allegader moghē horē. Eñ doe sprack die goedertirē mogēde heer. Wijf en heeft dij nye mant verdoemt. Sij seyde. Nyemant here ¶ Eñ ōse heer die ghoedertiren verlosser eñ vˀtroester der bedructer herten die seyde. Ick en sal dij oock mede niet vˀdoemen ghāck eñ en wil niet meer sundigē.

¶ O stemme der barmhertichheit die vol saliger blijscappen eñ vruechden is te horē. Laet nu here vroe horē dy ne barmhertichheyt. wāt ic in dij ghe hopet hebbe. Wāt alleen die hope houdet bij dij die stede der barmher tichheyt. wāt die salighe olij der grō deloser barmhertichheit die en wilstu nergēt ī doen. dan inden vaten des ghoeden betrouwens. Eñ weet my ne lieue bruedˀs dat dit betrouwen oeck mede onderwilen niet goet en is. soe datmen daer niet guedes mer alleē quaet ende maledixien in doen en mach. Eñ dat is als yemāt wt be trouwē der barmhertichheyt godes sunde doet. Doch soe en mach dat gheen betrouwē hyetē mijn lieue eñ zeer ghemīde brueders in xpō ihesū. mer het mach wel hyetē van rechts weghē ōbeuuselichheyt eñ oeck mede quade onachtsomheyt. Wāt wat be trouwē is dat. als eē mēsche zijn peri kel daer hem dat ewighe quaet van comen mach niet en wil schuwen.

Of wat sal hem die gheest des heili ghen anxtes helpē die voer dat gro te quaet niet beanxt en is. noch oeck mede daer niet voer en gruwelt.

Dat ghoede betrouwen is een groot troest. mer dye hem verbliden als si quaet hebben ghedaen. eñ hem vˀbli inden alder archstē dīgē die en beha uē desen troest niet. dat staet aldus ī dē latine. Qui letantur cū male fece rit et exultāt in rebus pessimis.

¶ Laet ōs daer om mijn lyeue brue ders in xpō ihū ōsen heer ōsen verlos ser. biddē gode dē almachtighē here dat hi ōs antwoerde hoe veel boes hedē eñ sunden dat wij hebben. endˀ dat hi ōs thoene hoe veel quades dˀ in ons si. Eñ laet ōs wijslicke onder suckē onse weghe eñ onse sorchuou dichheyt daer op setten. eñ en laet ōs die dighen niet vˀswimē daer ōs soe veel quades vā comen mochte. Eick die segghe in hem seluen. ic sal ghaē totten poertē der hellen. eñ laet ons alleen op die barmhertichheyt godes al onse betrouwē setten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Dat is een ghoet betrouwē mijn lie
ve eñ zeer ghemīde brueders als een
mēsche gheen betrouwē op hem sel·
ven set. mer alleē betrouwet in zijnen
here sinē verlosser ihesum xpristum.
Ic segghe dat een ghoet betrouwen
te wesen. die oec die barmhertichheit
godes niet gheweyghert en wert.
als die propheet tughet daer hi segt
Gode behaghet zeer wel op die ghe
ne die hem ōtsien. eñ die alle haer ho
pen setten op sine barmhertichept
Eñ die wijse mā salomō die segt oec
mede int beginsel zijnd' parabolen in
dat eerste capittel aldus ¶ Iniciū sa
piencie timor domi. Dat begisel vā
der wijsheit dat is die vrese godes
Hier omme mijn lieue eñ zeer ghemīn
de brueders soe is dat oeck mede een
ghoet betrouwen als een mēsche go
de den here vreest eñ lief heuet. wāt
daer staet ghescreuē aldus ¶ Deū ti
me et mandata eius obserua. Ontsi
et gode eñ houdet sine ghebode. Eñ
vlusch daer nae staet aldus. Timen
tibus deum nichil deest. nec hijs qui
eum diligunt in veritate. Dat is te
segghē hem luden en sal niet ghebre
ken die gode vresen. eñ oec mede die
gode minē eñ lief hebbē inder waer
heit. ¶ Hier om mijn lieue brued's
settet v betrouwē oeck mede ind' mi
nē eñ liefte godes. eñ sonderlighe so
leert god vresen. wāt daer die vreese
godes is daer zijn meer duechden bi

of si zijn nakēde eñ willē volgē. Soe
als die wijse man segt. als die vreese
godes bestaet te comen. soe bestaet
die wijsheyt te comē. wāt die vrese
godes is dat beghisel vāder wijshe
den.
¶ Eñ weet mijn lieue eñ zeer ghemi
de brued's i xpō ihū ōsen here dz wij
ghene cleyne oersake en hebben tot
beyde desen. als vā ōs selues wegē
groten anxt te hebbē. eñ tot ōsen he
re gode ghuet betrouwē te hebben.
Hij is suet ende saftmoedich eñ ouer
vloedich i zijnd' groter barmhertich
heit. die ōs ōse quaetheyt ghaerne v'
gheuē wille. En dattet soe si dat mo
ghē wij onsen vyādē vragen die an
ders niet in hem vindē en cōstē hem
te wroegē als si gaerne haddē gedaē
dā dat hi alte barmhertich soude we
sen ouer den misdadigē.
¶ Hi sal medeliдē hebben seyden sij
mit die sundighe wijf. eñ hyen sals
in gheender wijs mogē lyde dat mē
haer doden sal. die soe voer hē wort
ghebrocht. eñ alsoe dā mogē wij hē
verwinnen. als dat hi opēbaerlijcke
is teghēs die euwe eñ wet. als hi ha
er quijt wijsen wil die nae der euwē
eñ wet v'diēt heuet te steruen.
¶ O ghij quade pharizeen alle uwe
boese eñ quade vōdē die comē v al sel
ue op v houet. O twijffelt selue dat
uwe sake niet ghoet en is die te rech
te niet staen en duruet Wāt dit wijf

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wert sonder onrecht der euwen quijt
te ghewesen. die aldus blijuet te staē
sonder wroeghē.

Maer mijn lieue eñ zeer gheminde
brueders laet ons sien waer die phari
zeen nu hene ghaen. Syet ghij nyet
hoe die twee ouden. wāt si begōnē
vādē oudē eerst wech te gaē. Syedij
niet hoe si in ioachims boemgaerde
scuylen Sij ōwachten daer susannā
ioachims wijf. laet ons hē nae ghaen
wāt si zijn vol van quaden ghedach
ten teghēs haer. Doet onsen willen
seyden die oudē. die pharizeen. dye
woluē. den een and' dwalende scaep
ken daer voze van ghesegt is vte kin
nebackē was ghenomē dat si mēdē
te verslindē. Doet ōsen wille seydē
si eñ hebbet mit ons te doen O ghij
oude sunders sunders in alre qua
etheit. nu oedelt ghij hem allē die o
uerspil doe eñ laetse stenē. eñ ghij ō
malediede wat bestaet ghij nu te doē
Ghij ghij zijt daer toe gheordineerd
eñ oeck mede gheset vādē rechter om
der euwē wille dat ghij sult nauwe
wachten ende ōneme of daer yemēt
in ouerspil leefde dat ghij den wroe
ghen soudet eñ aēbrigē datmēse stee
nē soude. mer ghij onrechtuaerdighe
aēbrigers hoe sidi aldus nu ōduuelt
dat ghij bouē dē eet die ghij ghedaē
hebt. eñ bouē dat rechtuaerdige ghe
loue dat v toe betrouwet wert ende
ghelouet. dat ghij nu ghoede eerbare
stantaftighe vrouwē daer toe brēgē
wilt dat si mit v ouerspil soude bedri
uē. eñ dat meer is Ghij dreyghet ha
er te beliegē eñ valschelic te wrogen
ist sake dat si uwē wille niet doen en
wil. eñ haer dan alsoe schādelijcken
eñ cōfuselijcken te laten doden. Dat
ghene dat ghij int openbaer wroget
eñ ghetechtelickē ghehouden wert.
eñ zwaerlijckē i anderē mēschē ver
oerdelt. dat doet ghij int heymelikē
al selue. Hier om wast dat ghi alle te
samen alleynsckē een v wech pijndē
te comē doe die kender alre hertē eñ
alder ōborghēthept v cōsciētie alsoe
zwaerlijckē ghesleghen hadde mittē
woerde segghēde. Wye sunder sun
de is vā v alle die werp dē eerstē steē

Brueders hoe meendy ofter hudē
te daghe gheen valsche ghetugē ghe
uers en soude werdē gheuōdē hier i
ōsen landen. cloesteren. stedē. eñ dor
pen. ic en wil daer niet veel vā seggē
eē ygelic die kēne hem seluē. nochtās
so hebbe ic ārt datter vele zijn de om
eē crappe soudē seggē dat die baeck
stucke. eñ oeck mede wijst mij den
mā ic wijse v dat ghetuych ofte dat
recht. dit duchte ic dat onder dē offi
cieree eñ opp erstē daer dat meeste ge
loue soude wesen. aldermeest ghebre
ket. God gheue hem beken dat si hē
bedecken moeten.

Hier om segt die ewige waerheit
ihūs xpūs tot sinē discipulē. Ten si

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

dat uwe gherechticheit meerd' si dan
die gherechticheit der scriben eñ oec
mede der pharizeẽ, ghy en sult v ͤ ghet
inghaẽ in mijn rijcke, dat is in dat ri
ke der hemelen.
¶ Wildy onsen wille niet doen sey
den die oude ofte die wroghers van
der wet, soe sullẽ wy v ouer tughen
datter een ionck man hier bij v is ge
weset daer ghy ouerspil mede bedre
uẽ hebbet, eñ dã sullẽ wy v veroerde
len totter doot als datmẽ v stenẽ sal
O du vã chanaans ghestachte ende
niet van iudas ghestachte. ende dat
en heeft moyses in dye ewe nz ghe
boden Die ghebodẽ heeft dat me sẽ
sal stene die ouerspil doen die en wil
niet datmẽ die ontschuldighe sal ver
oerdelen ende wrogẽ totter doot.
Wãthi heuet sonder twijffel valsch
ghetuych alsoe wel verbodẽ als dat
ouerspil. Mer ghi die inder ewicheit
wilt glorieren eñ v mit gode v ͤ blidẽ
ghy duet gode grote onere in dyen
dat ghy selue die euwe niet en hout.
Susanna zuchte zwaerlijckẽ eñ sey
de An allen siden ben ic benauwet
an allen siden staet mij die doot aen.
Aen der eend' sidẽ staet mi aẽ die lich
amelicke doot. eñ aẽ die and' side die
doot der siele. Ist dat ic dat doe soe
seyde si dat is mij die doot der sielen
Eñ en wil ick des niet doen. soe en
can ic uwẽ hãdẽ niet õtgaẽ noch oec
mede õtcomẽ.

¶ O ghy õrechtuaerdighe grupẽde
wouẽ ghi v ͤ maledide pharizeẽ. noch
die õ sculdige noch oec mede die mis
dadige en mogẽ uwẽ hãdẽ niet õtco
men. O wrogẽ en mach noch misga
dige noch oec mede õtsculdige õtgaẽ
Uwes selues sũdẽ en wild y niet aẽ
sien. mer op eẽs anders mẽschen sim
dẽ soe hebdy scarpe oghẽ ¶ In eens
anders menscẽ oge siet ghy wel een
kaf. mer ĩ uwes selues ogẽ en siet y
ghene balcke. Eñ al ist dat die onna
sele ghene sũdẽ en hebbẽ noch oeck
mede en bekennẽ. ghy wiltse bezwa
ren mit uwẽ valschẽ sũdẽ. eñ ghy
leertsẽ eñ wijstse te weghe hoe si sun
dighẽ sullẽ.
¶ Mer wat doet Susãna nu best.
die aldus benauwet is. tusschẽ den
doot der sielẽ eñ dẽ doot des lichaes
Sy seyde. mij is beter dat ick sonder
misdaet valle in die hãdẽ der mẽscẽ.
dã ick achter latẽ souds die euwe eñ
die wet mijns godes ¶ Sy wist dat
harde wel datter zeer v ͤ uaerlijc was
ouermits sũnden te vallẽ indẽ hãdẽ
des leuẽdighẽ eñ almachtigẽ godes.
Wãt al moghẽ die mẽschẽ dat licha
em dodẽ si en moghẽ der sielẽ niet hi
deren. ¶ Den salnẽ ontsien die des
macht heuet beyde lijf eñ siel in dyer
v ͤ uaerlijcker hellen te werpen.
¶ Waer na soe wacht nu ioachims
ghesinde. si spoedẽ hem voert. want
daer wert eẽ gheroep ghehoert indẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

boemgaerde. Twee zware woluen
hebbē daer een ōnosel eñ ēē schamel
schepken voer. dat souden si gaerne te
valle brēgē. Doch die ghoede ghe
trouwe heer en sal hem dat ōnosele
scamele scaepkē nyet latē v̄slinden.
die so ghenadelijckē oeck verloste vā
dē dode dat wijfkē die warachtelijc
in ouerspil geuondē was. eñ dē doot
wel hadde v̄dyēt. ¶ Eñ hier omme
al waert/si totter doot ghelepdet ha
er herte hadde nochtās guet betrou
wē indē here. den si soe zeer ōtsach.
dat si alle menschen anxt achter rug
ghe sette. eñ om die mynne eñ liefte
zijnder ewē was zijs ghetroestet te
steruē. eñ soe scādelijcke beruchtet te
werden. lieuer dan sine godlijcke eu
we ouer te tredē. Wāt nye tot genē
tidē en was van der ghoed' vrouwē
susanna alsulckē gheruchte gehoert
Haer ouders dat warē ghoede deuo
te godlijcke rechtuaerdige ludē ende
haer mā was die eerbaerste vā allen
dē iodē doe ter tijt. ¶ Het was daer
om wel groot recht dat die opperste
rechter haer ene gherechte wrake da
en soude ouer die bose rechters. wāt
haer soe zeer hōgerde na der gherech
ticheyt/dat si des ghetroest was dz
si des ghetroest was dat die bose ou
de rechters soe ilelijcke dingē vā haer
wouden leggē eñ valschelijcke ende
boeslijckē haer ouer lyeghē wouden
eñ dat al haer vriende vā harē scade

lijckē ende v̄smadelijckē dode alsoe
ommate grote droefheit souden heb
ben.
¶ Eñ wij lieue brued's in xpō ihesu
ōsen here. wij hebbē van ōsen verlos
ser ghehoert dat hij tot dē anderen
wijfkē die in ouerspil was begrepē
seyde. Jc en sal dij niet v̄domē ganc
eñ en wil niet/meer sundighē. willen
wij i xpō ihū ōsen lyeuē here rechtū
delijcke eñ godlijcke leuē. soe sullen
wij oeck al wat veruolghighe moetē
lydē. Ons en behoert niet thoe dat
quade dat ōs wert ghedaē mit qua
de te loenē. Eñ ist dat wij vādē men
schē v̄maledijt werdē. wij en sullen
nochtās niet wed' malediden. want
soe wije dat niet en pijnt verduldich
heyt te houdē. die sal die gherechtic
heyt v̄liesen. eñ oeck mede zijn leuen
ende zijn siele. Die heer segt aldus.
Date michi vindictam et ego retribuā
Dat is te segghen. Gheeft mij dye
wrake ick salse voer v gheldē.
¶ Tis alsoe mijn lieue brued's. hij
salt v̄gheldē gheefdi hem die wrake
ouer. en beneemstu hem niet dat oer
del dat hem thoe behoert. v̄gheldes
du niet den ghenē die dij quaet/wed'
ghenē. Hij sal sunder twijffel recht
doen dē ghenē die onrecht lidē. Hij
sal oerdelē in ghelijcheit/mer/voer/de
saftmoedighē. Mer als ic meen soe v̄
drietet v dat/die gheestelicke weeldē
lansem voert/comen Niemāt en ver

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wōdere hem des het zijn waerlijcke weeldē. niemāt en sal daer verdrijet van hebben. oec hoe sal hi daer vā is die ghene die vā deser sadicheyt op rūspen die en hebben nochtās gheē verdrijet van desen weelden.

¶ Mijn lieue eñ zeer gheminde brue ders in xpō ihū ōsen here ghij sult we tē dat doe die twee an beydē sidē v werue hadden dat si begheerden. so wert wt ghesant die heilige enghel gabriel vā dē almachtighē gode ī eē stat vā galilea die nazareth ghehietē was. Het mach di bij auōturē v wō derē dat dat cleyne stedeken gehietē nazareth verlichtet wert mit des al re glorioestē eñ oeck mede alre opper sten coninckx waerdighe bode.

¶ O mijn lyeue ende zeer gheminde brueders en laet v vrilickē dat nyet v wōderē. Wāt daer is verborghen in dat cleyne stedeken nazareth. ene grote costele eñ duerbaer schat. ende al mit rechte is dat ene costelijcken schat. eñ oeck mede soe en isser gheē der costelijcker schat nye vā mēschē ghestachtē gheborē noch nimmerme er gheborē en sal werden. dat is dye gloriose eñ reyne onbevlecte maget maria. die des waerdich is geweest den here der herē te ōtfāgē in harē su uerē eñ ōbevlectē lichame. den al die ghanse warelt niet en can begripē. Eñ weet mijn lieue brueds al was dese costele schat dē mēscē v borgē. si

en was voer gode dē here niet v bor ghē noch oec mede ōbekēt. Wāt haer grote ootmoedicheyt eñ maechdelijc ke suuerheyt die behagedē gode soe wel dat hi hem daer thoe vernederē woude dat hi van haer woude ghe borē werdē. om dat gehele mēscelijc ke ghestachte te v losse. eñ hi heuet in deser heyliger maget dē naem eīu v wādelt ī aue. doe die ēgel seyde. aue maria. ‹c.

¶ O mijn lyeue brueders is maria niet een costel schat godes. waer ma ria is daer is dat herte godes. alsō es soe sien die ghebenedide ogen go des op marie. eñ ī allē stedē soe siet hi aen die oetmoedicheit zijnd deernē. Dē eē gheborē zone godes is dye he mel wel bekent eñ des ghelijckes is oec mede nazareth ¶ Hoe en soude hi zijns vaders lant niet kennen. hoe hoe en soude hij sine eyghene erfge nisse nyet bekennē. Soe als hem dē hemel thoe behoert vā zijns vaders weghē. soe behoert hem nazareth thoe vā zijnder moeder wegē. want als hi selue tughet soe is hi dauids zone. eñ oeck mede dauids heer. Dē hemel der hemelē scrijft hi gode toe. mer die aerde gheeft hi hi dē kinderē der mēscē. dat staet aldus indē latine idē souter Celū celi dnō. terram aūt dedit filijs hoim.

¶ Aldus hoert hē mit rechte beyde toe. die niet alleē een heer der herē is

mer oeck mede een zoen des mensce
Hoer hoe hi die aerde voer zijn hou
der eñ hi deeltse mede sine vtvercore
bruyt daer hij van segt in cātica cāti
corū. Die blomē openbaren hem in
onser aerdē. eñ dit ouerdraghet daer
wel mede dat nazareth een bloem be
teikent. eñ bij eender blomē bedudet
wert. ¶ Die bloem die vā yesses
wortel is op ghegaē. die heeft myn
ne eñ liefte totten lande dat blomen
draghet. eñ hi wil wōderlijcke gaer
ne onder die lilien gheuoet werden.
die een lilie d' dalen is ghehetē. Die
blomē werden ghepresen in sonderhā
de gracien. als dat si suuerlijcke zijn
āe te sien eñ dat si wel ruyckē. eñ oec
mede dat si hope gheuē der toe comē
der vruchtē. Hij sal dij oec wel reke
nen een bloem te wesen. ist datstu in
dij hebbest cierheit der eerbaerlicker
wāderinghē. ende ghuede roecke d'
duechden ende des ghueden geruch
tes. ende vastē hopē der toe comend'
ewigher salicheit. want die vruchte
des gheestes is dat ewighe leuē.
¶ Wil niet ōtsien o maria. want
du hebste gracie gheuōden bij gode
den here. Hoe groet is dese gracie.
Vol gracien ende sondlinge gracien.
Sal ic seggen sonderlinge gracien of
ghemeyne gracien. Sonder twijfel
brueders men mach wel segghē beij
de. ende daer om ist sondlinge gracie
wātter ghemeyne gracie is. wāt de
se ghemeyne gracie hebdij sonderlin
ge ontfanghen. Ick segghe dattet
daer om sonderlinghe gracie is dye
ghij hebt ontfanghen. want tot alre
menschē behoef hebdij van gode gra
cie ende ghenade ōtfanghē. Dit is
sonderlinge gracie wāt dese volheit
hebdij alleē ontfanghen. Eñ het is
ghemeyne gracie wāt van deser vol
heit die ghij ōtfanghen hebt ontfan
ghen wij alle. Ghebenedijt sidi ond'
allen wiuen. end' ghebenedijt is dye
vrucht uwes buyckes ihesus xpūs
Sondlinge is hi een vrucht uwes
buyckes. mer ouermits v coeme hij
tot onser alder herten. Alsoe ghescie
det in voer tiden mitten veile dat ge
deō wt ghespreydet hadde eñ vādē
hemelschē dauwe. Wāt die dauwe
quam eerst al te samē inden velle. eñ
nae quam hij te samen in der schuerē
mer in gheender steden der schueren
en quam hij soe gheheellijcke als hij
quam inden velle dat gedeō had ge
spreyt. In v alleē heeft die rijcke ym
mers die ald' rijcste coninc hem seluē
cleyn gemaket. ende die alder hoech
ste heeft hem seluē vnedert. ende die
onghemetene groete coninck heuet
hem seluen wōderlike zeer cort ghe
maket ende hi is mynder geworden
dan die engelē. ende die gewaere god
is ende die zoen godes heuet in v die
menschelijcke natuer aenghenomen.
Mer wat sal dan die vrucht wesen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vā alle desen. Op dat wij alle ouer-
mits zijnder armoedē rijc mogē wer-
dē. eū ouermits zijnder oetmoedicheit
zeer hoge verheuē sullē mogē werdē
ende ouermits sine cleynheyt groot
sullē werden. eū ouermits zijnd mē-
scheit gode aēhāgē sullē eū eē gheest
mit hem werdē.

¶ Mer wat sullen wij segghē lyeue
bruedēs. hoe danich sal dat vat wesē
daer dese grote gracie in ghestortet
mach werden. ¶ Is dat ghoede be-
trouwē als voer ghelegt is bequaē.
te ōtfanghē die barmherticheyt. end
verduldicheyt bequaem te ōtfāghē
die gherechticheyt. hoe danighē vat
sullē wij bā bereydē der gracie. Dat
is die alre puerste ballsom. daer ōme
behoeftmen daer toe een ghoet vat
dat sterck ende dicht si Eū wz mach
so vast eū soe dicht wesē als geware
oetmoedicheyt des hertē. Daer om
ist wel recht eū reden dat den oetmo-
dighē menschē gracie werden ghege-
uē. Eū mit rechte heuet god aen ghe-
sien die oetmoedicheit zijnder deernē
Wiltstu vragē in wat manierē dat
hi dat ghedaen heuet Ic segge wāt
dat oetmoedighe ghemoede gheene
menschelijcke verdiensten voer en ne-
met daer dat grote thoe vloeyen der
godlijcker gracien van ghehindert
mochte werden.

¶ Mer mijn lieue eū zeer gheminde
brueders tot deser oetmoedicheyt
behoert ōs bi gradē op te climmen.
Ten eersten dat menschelijcke herte
dat noch ghenuechte heuet in dē sun-
den. eū noch niet vastelike op geset
en heuet die sundē te laten. dz wort
ghehindert vā zijns selues quaethei-
dē eū onduechdē dat daer die gracie
godes ghene stede in en mach hebbē
¶ Ten anderen mael als die mensce
gheheel ende al op gheset heuet dat
dat quade te laten end oec mede zijn
leuē te beteren. die oude sunden dye
hi schijnt of ghesneden te hebbē alsoe
langhe als si noch inden mensche le-
uē soe hinderen si harde zeer den toe-
der godlijcker gracien ¶ Dese hyn-
deren bliuen indē menschen alsoe lā-
ghe hent dat si ouermits biechte eū
waerde vruchte der penitēcie volco-
melijcke of ghelegt werden. Mer
wee dij ist sake alstu aldus vri biste
van dinen sunden, dat die ontdanc-
baerheyt dan in dij comet de zeer sca-
delic is want der gracie godes de en
mach niet meer contrarie ende hind-
lijcker wesen. Wij werdē bij wijlen
om lancheyt der tijt van daghen tot
daghe laeuwer ende tragher eū on-
achtsommer tot allen ghoedē werkē
die minne ende liefte wert coude r.
ende die boesheyt recht haer horst
weder op. ende die die inden gheeste
dat leuē scheuē beghonnen te hebbē
die eynden nae inden vleysche.
¶ Hier van ist lieue bruedēs dat wijt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

myn bekennē hoe veel ghoedes dat
ōs god heeft ghedaē. wāt wij gode
den almachtigen here ōdācbaer zijn
eñ oeck mede zeer cleyne ṗnichept
tot hem hebbē. ¶ Dē heylighē sanct go
des dē latē wij after. eñ die ghuede
gheestelike sorchuoudichept werdt
al gheheel ōghetē. mer wij werden
vol vā woerden. curioes eñ proper
indē digen vā buyten. bereyt tot ac
terspraken. eñ te murmurerē ende ve
le onnutte dinghen te callen. eñ wij
scuwē den arbeyt ende alle ghuede
gheestelicke oeffenighē waer si ōghe
mercket mogē hene gaē. recht oft die
ghoede heer niet en merckede. ende
recht oft ghee sunde en waer.
¶ Wat willen wij dā clagē dat wij
ghene gracie en hebbē. of wat willē
wij ōs des ōwōderē daer wij ōs sel
uē soe onbequaem toe makē. Voert
meer is daer ṗeināt die nae den wo
erdē des apostels inwoēt in dē wo
erdē ōs liefs heren ihū xpisti. ende
in den woerden der gracien. eñ gode
dē here dācbaer is eñ ṗnich tot go
de eñ sorchuoudich aen allen siden.
eñ vuerich is vā gheeste. Hi hiede hē
nochtās dat hi ymmers niet alte ze
re en stae op zijn selues ōdiēstē noch
oec mede op sinē ghuedē werckē.
Wāt anders en wil die gracie godts
oeck ī alsulckē siele niet rustē. ¶ Eñ rē
is ghee wōder. wāt die so rustet op
zijns selues ōdiēsten die is vol. soe
dat die gracie ghene stede mit allen
dan in hem en vindet. ¶ Hier vā heb
di wel ghemercket dē pharizeus hoe
dat hij bat. hi en was ghee rouer. hi
en was niet ōrechtuaerdich. noch o
ec ghee ouerspeeldē. Hi en was oec nz
sondē vrucht dē penitencie. hi vaste twe
daghē ter wekē. eñ hi gaf tiende vā al
sinē ghuede. Ghij moget ter auōturē
meynē dat hi gode niet dācbaer en
was. Hoert doch bruedēs hoe dat hij
selue segt. God ic dācke v. Mer hi en
was niet ledich. hi en pijnde nz hem
seluē cleyn te makē of te holdē. eñ hē
te ōoetmoedigē. mer hi was hoimoe
dich. Hi en was oec mede nz vlitich
ae te merckē wat hem noch ghebrack.
mer hi maecte sine ōdienstē self groet
eñ mijn lieue bruedēs dzen was ghee
vaste volhept. mer een op gheblasen
grofhept. Hier omme ghinck hi oec
ṗdel van daen. wāt hi hem selue liet
dūcken dat hi al vol was. Mer die
publicaen die hem seluē zeer cleyne
hielt eñ hem seluē toēde als niets te
hebbē. die ontfinck daer veel meerdē
gracie dan die ander dede.
¶ Hier om mijn lieue bruedēs beghe
rē wij nu gracie te vīdē bi gode laet
ōs soe pinē dat quade te latē op dat
wi oec vā ōsen here voer ōledē sūdē
waerdighe penitēcie doen. endē daer
thoe oec sorchuoudich wesen altoes
ṗnich eñ oec oetmoedic tot gode te
wesen. wāt sulcke sielē siet die goede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

heer ghaerne ghuetlijcke een mit dē aensichte daer die wijse mā vā segget aldus. Die gracie eñ die barmhertie heyt godes is in sinē heyligē. eñ zijn vriēdelic aen sien dat is altijt op sinē lieuē wtūcorē vriēdē.

Eñ bij auōturē daer omme roept god die siel daer hi op siet vierweruē weder. Reuertere. reūtere. reūte. &c. Com weder com wed̄ com weder su namitis com weder op dat wij dij si en moghē. Op dat si niet en bliue in die quade ghewoētē der sunden. eñ haer sunden oeck niet onder haer en houde. Ende oec niet en bliue inder laeūwer ondācbaerheyt. noch oock mede inder blinder houaerdicheyt. Vā welckē vieruoldigē periculen eñ quadē ons weder roepē moet eñ ver lossen die ons van gode den hemel schē vader ghewordē is ōse wijsche de eñ ōse rechtuaerdichede. ōse heyli cheit eñ onse verlossinghe. Jhesus xpristus onse heer ōse verlosser ende ōse god. Amen.

Item opten palmen sondach soe scriuet sinte ber. ij. ser.

Vander passien ōs heren. Ende van der processien die inden heyligē palmen sondaghe ghesciet is.

Sermoen. i.

Den is niet sonder saken ghesciet dat die heylighe karcke die dē gheest haer bruidegōs eñ haers gods in haer heuet mit eēder nyeuwer eñ wōdliker manierē hudē te samē ghe voeget heeft die hoechlike processie. eñ die passie. Om dat die processie al vol bliscappē schijnt te wesen eñ daer en tegēs die passie vol droefheden. Eñ wāt wij beyde dē wijsen eñ oeck mede den ōwijsen schuldich zijn ghe noech te wesen. Soe laet ōs tē eerstē merckē wat elc vā desen hier in is ge gheuē aen te sien. End̄ ten eerste soe laet ōs sien wat den waerlijckē mē schē hier in bewesen wert. wāt dat gheestelijcke en behoert niet te ghaē voer dat vleyschelijcke.

Aldus sal dā ene waerlijcke siele hier in merckē dat die laetste eynde der blijscappē mit screyē eñ oec mede mit droefhedē ghemēghet pleget te wesen Hier om ist dat ōse lieue heer daer vā inder heyliger scrift ghescre uē staet. dat ihesus begā te doē eñ te lerē. niet alleē mit sine woerdē. mer oeck mit openbarē exempelen ouer draghet mittē woerdē des prophe tē die lāghe daer te voer ghesceit had de. dat die glorie deser werelt anders niet en is dā dye bloem des hoeyes ende bewijst dat openbaerlikē i hem seluen. daer ōme soe woude hij mit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

alſoe groter glorien eñ blijſchappen
in zijnd᷑ proceſſien ōtfanghen werdē
datmē huydē te daghe beghaet in d᷑
heyligher kerckē. die dat wel te vo
ren wiſte dat hem in ſoe corter tijt d᷑
nae aenſtaende was ſoe ſware eñ ſo
v̊ſmadelijcke paſſie eñ pyne. Wye
ſal voert aen yet hopes ſetten in dat
onſekere deſer ticlicker glorië. als hi
aēſiet dat die ghene die nye ſunde en
dede. die een ſchepper is alre tiden.
eñ oeck mede alre creaturē. nae dyen
dat hi mit ſoe groter glorien eñ blij
ſchappē ōtheuē was. ſoe ſwaerlijcke
daer nae wert v̊nedert. Wāt in der
seluer ſtat vā deſen ſeluē volcke. eñ
bynae op der ſeluer tijt. wert hij nu
mit alſoe groter glorien eñ mit god
lijcken loue gheeert. eñ in ſoe corter
tijt daer nae wort hem alſoe groeten
ſmadelichept eñ alſoe groten pyne
aen ghedaen. ende hi wert mittē miſ
dadighen gherekent.
¶ Sulck is dat eynde d᷑ tijtlijcker
blijſchappen ende glorien. ende ſuic
is die vrucht deſer tijtlijcker gheno
echten. Daer om bid die propheet
zeer wijſlijcke dat ſine glorie eñ blij
ſcappe den here ſinghe eñ oec mede
dat hi niet en werde ghepreke lt. dat
hem god alſulcke glorie eñ alſulcke
proceſſie gheue. daer ghene paſſie eñ
pyne nae en volghe.
¶ Mer v mijn lieue brued᷑s die geeſ
telike mēſchen zijt. ende daer om die
dinghen die van buyten gheſcieden
gheeſtelijcken ſult v̊ſtaen. v bewiſē
wij inder proceſſien die glorie ende
bliſcap der hemelſcher ghenuechtē.
die ghij begherē ſult eñ ind᷑ paſſiē be
wiſen wij v den wech daer ghi doer
gaen ſult. Want coemt v inder pro
ceſſien int herte die grote blijſcap d᷑
toecomender ſalicheit als wij mit al
len wtuercorē op ghenomē ſullē wer
den inder wolcken ende luchten. te
ghemoete onſen here ihesu xpristo ō
ſen verloſſer. ende v̊lāget v mit gro
ter begheertē den dach te ſien als on
ſe heer iheſus xpriſt9 i dat hemelſce
rijc ōtfanghen ſulle n werdē dat ho
eft mit al ſinen leden ghecroent mit
ter cronen der ewigher glorien. end᷑
der glorioſer verwinninghen als hē
te moete ſullen ſinghen mit groeter
blijſchappen eñ vrolijchz den. niet ar
me ſcharen des ghemeynen volckes
mer alle die chozen der enghelen. da
er alle dat volck van beyden teſtamē
ten tot ſinen loue ſinghen ſullen ald᷑.
Ghebenedijt is hij die comet in den
name des heren ¶ Jc ſeg brued᷑s iſt
dat ghij inder proceſſien aē mercket
daer v zeer nae v̊lāghet eñ daer ghij
zeer ghaerne waert. leert doch p̄m
mers inder paſſien wat die rechten
wech is daer thoe te comē. Wāt die
alre rechte wech totter ewigher glo
rien te comen ende totter ſtat der ſali
gher woninghen. dat is verdulde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

like tijtlike tribulacien eñ alrehãde
wederstoete te draghen. Dit tughet
die ene moerdenare die hanghende
aen den cruce ryep tot õsen lieuen he
re õsen verlosser Here ghedẽcke mijn
der als tu comest in dijn rijcke. Hij
bekẽde dat god die heer alsoe ghinc
in zijn rijcke der hemelẽ dat hem be
reyt was võ sinẽ hemelschen vader.
eñ daer om bat hi hem dat hi zijnder
ghedẽcken wolde als hi daer quame
eñ aldus so quã hi daer oec mede.
Eñ wildij weten mit hoe corten we
ghe. Hi verdiende des selues dages
mit õsen lieuẽ here õsen verlosser te
wesen inden paradise.

Dat maket dã den arbeit der pas
sien võdrachlijcker. als een merce dec
ket op die glorie der alre salichster
processien. Wãt den die zeer minnet
en mach gheen dinck te zwaer wesẽ
Laet dij dat gheen wõder wesen
dat dese processie die wij huydẽ be
ghaen ene figure is der gloriose toe
comender processien. Wãt eẽ eñ dye
selue wert in beydẽ processien õtfan
ghẽ. al isser zeer groet onderscept ond
die ghene daer hi võ õtfãgẽ wert. eñ
die maniere zijnd õtfãghenissen.

In deser processien sit hij op een
onredelijck dyer. mer in der laetster
processien sal hi sitten op redelijcke
dyeren. Wãt daer staet ghescreuen i
dẽ salme. Here du sulste salich makẽ
die mẽschẽ eñ die dyeren. Eñ op een
ander stede staet Ic ben geworden bij
dij als een dyer ende altoes sal ic we
sen mit dij. Eñ sich of hij dese pro
cessie niet en meẽde bidẽ woerdẽ die
daer nae volghẽ. Du hebste myne
rechter hãt eñ na dinẽ wille leydestu
mij eñ mit glorie õtfãghestu mi. In
dyer processien sal des ezels ionc al
mede wesen. al en willen die onghe
louighe ketters dat niet thoe laten.
dat die ionghe kynderkens mede te
hemelrijck comen sullen. ende si spre
ken daer datmense dopet. als oft hẽ
nyet helpen en soude. Mer onse he
re die seluen een cleyn kindeken om
onsen wille is ghebozẽ. ende mitten
eersten die grote menichte der kind
dens tot hem nã. ic segghe die onno
sele kinderkẽs die van herodes ghe
doot werdẽ. die en sluyt oock huden
die onnosele kinderkens niet buytẽ
zijnder gracien. want het betaemde
soe wel zijnder groter ghoedtirẽheit
ende hi hadde des wel macht ouer
mits zijnder godliker mogẽtheyt dz
sine gracie dat soude veruollen dat si
noch inder naturẽ niet en hadden õt
fanghen. In dyer saligher processiẽ
en salmen ghene telgheren vander
bomen onder hem stroeyen. noch
oeck mede die clederen des ghemey
nen volckes. mer die heylighe dyerẽ
sullen mit groter reuerencien haer
vloghelen neder dalen. ende die vier
eñ twintich oudẽ sullen haer cronẽ of

nemē voer den troen godes eñ des
lammes. Eñ alle die hemelſche craf
ten al dat ſi hebben vā glorie eñ blij
ſcappē ende oec vā ſchoenhedē. dat
ſullē ſi alle te ſamē hē thoe ſcriuē. als
dattet vā hē is ghecomē eñ oeck dat
hijt heuet ghemaket ende verleent.
Eñ daer voer is ghelegt vādē dyere
daer ōſe ghenadighē vloſſer op ſat.
eñ vādē clederē eñ oeck vādē telgerē
die ſi hem ōdſpzeyden. Hoe ſullē wi
hier aen mercken lieue eñ zeer gemin
de brued's dzyerehande dyēſt die on
ſen gheſoutmaker ihesu xpriſto wer
de ghedaē in zijnd' proceſſien. Den
eerſten dyenſt dede hē die ezellinne
daer hij op ſat. die den here d' heren
dzoech op ſinē rugge. Den anderen
dienſt dedē ſi hem die heylige apoſte
lē die haer cleren op der ezellinē rug
ghe haddē gheſpzeyt. ¶ Eñ dē dozdē
dyēſt deden ſi hem die de telgerē vā
den bomen hyeuwē eñ bzaecken eñ
hem die ond' die voetē d' ezellinnen
ſtzoeyden.
¶ Nu ſiet ghij wel dz al die and' vā
dē d's ſi genoech haddē hē diēdē. mer
mer die ezelli gaf hē al te mael tot ſi
nē dienſt. Sal ic nu zwigē op dz v dye
houdie niet en becoze of ſal ic ſpzekē
d' ghi vā getzoeſt moget werdē. Dat
beeſtkē dat ōſen heer dzaghet mach
mē v d' nz wel bij vſtaē die als de hei
lige apoſtel leerde glozificeert eñ dza
get dē here i uwer hertē eñ iuwē lich
aem. Die waerlike mēſcē geuē in dē
dyenſte ōs herē niet harē lichaē mer
die dīgē die dē lichaē toe behorē end'
dē lichaē noettruftich zijn als ſi van
harē goedē aelmiſſen geuē. Die leer
ers houwen die telghen vādē bomē
als ſi pzedickē vā abzahās gehoerſā
emheyt. eñ vā ioſephs reynicheyt. eñ
vā moyſes ſaftmoedicheit. eñ vādē
andrē ghuedē durchden d' heylighē
die voer ōs gheweeſt hebben. Eñ de
ſe gheuē wt vollē kiſtē mildelijcke dz
hem niet ghecoſt en heuet. eñ hē wez
det gebodē om niet te geuē dat ſi om
niet ōtfanghen hebben Alle deſe als
ſi trouwelijcken doen een ygheliickē
dat hem toe behoert ſoe zijn ſi alle in
d' proceſſien ons heren. eñ ſullē alle
mit hem ighaen in die heylige ſtat i
dat hemelſche iheruſalem. Want de
die propheet ſach dzye manieren vā
menſchen die behouden wezden. alſ
noe die dat hout houwet daer die ar
cha van ghetymmert wert. Daniel
die omme ſine ſnoed' ſpyſen wille da
er hi van leuede. eñ om den arbeyt
van zijnre abſtinencien was als een
ſachtmoedich dyer dat onſen heren
dzoech. Die dozde was iob die de
ſe tijtlicke ghoede wijſlicken conſte
ſcicken ende ozdineren ter erē godes
ende mitten vellen van zijnder ſcapē
die ſiden der armer menſchen warm
maecte ¶ Ick meen dat ghijt wel
lichtelijcken mercken moghet wien

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

van desen drien onse ghesontmaker
alderneeste was.

Item noch vand̄ seluer hoechtijt vādē palmē sondach. ende vā der sel uer processien vanden seluen dage.

Sermoen. ij.

Tis noet dat wij huydē ōse
sermoen wat corter maken
moeten. om dat die tijt cort
is. Daer waer ghenoech te seggē
vā der processiē dyemē huydē hoech
tidelijcken inder heiliger karckē do
et. mer die selue processie hindert ōs
dat wij niet veel seggē en mogen.
Wat meent dese wōderlijcke v̄same
nighe deser dinghē die alsoe ongelijc
schinē te wesen. Of wat meendē on
se vad̄s daer mede dat si dye passie
aldus gheset hebbē bij dyer processi
en. Het is wel recht datmē huyden
houdet die processie wāt si hudē ghe
sciet is. mer waer om soe is daer die
passie bij ghesett die des vridaghes
daer na is ghesciet. Het is seker wel
ghesett vā ōsen vaders dat die passie
is geset bij der processiē. om dat wij
daer i geleert soudē werdē gheen be
trouwē te hebbē i der blijscappen de
ser warelt. Wāt wij doch wel wetē
datter is ghescreuē. dat letste vāder
blijscap is mit screpen ghemēget.
Laet ōs daer om ghene sottē we
sen op dat ōs die voerspoet deser tijt
lijcker dighen niet en dode. mer indē
ghuedē gheluckigē daghē en sullen
wij die quade eñ ongheluckighe da
ghen niet verghetē. eñ des gelijckes
weder omme Wāt mit desen tween
als mit voerspoede eñ wederspoede
mit gheluc eñ mit ōghelut is al dese
v̄ghāckelijcke tijt ghemēghet. ende
niet alleē dē waerlijckē mēschen mer
oec mede gheestelike menschē. Wāt
dat sien wij alle daghe dat dē waerli
ken mēschen die digē vā buytē som
wijlē ghaen nae harē wille eñ oec me
de somwijlē and̄s. Eñ des ghelijcke
den gheestelijcken menschen en gaet
tet niet altoes nae harē wille. noch
oeck mede en ist hē niet altoes ōwil
mer laet auōt eñ vroe morghē makē
te samē enē dach Eñ op een ander ste
de staet daer ghescreuē. In der dage
raet vandestu hem eñ haestelic daer
nae proefstu hē. eñ dat moet aldus
wesen. Alsoe lāghe als dese warelt
blijft of meer hene drijft. Mer na
deser warelt sullender twe and̄ wa
relden volghen. die zeer onghelijcke
sullen wesen eñ oec mede veer vā ee
verschepden. soe dat in die ene nyet
anders en sal wesen dā huylen ende
screpen. eñ oec mede grote knerssigē
d̄ tanden. In die and̄ warelt salmē
ewelijckē eñ ymmermeer sonder op
houdē gode den heer dancken ende
louē. Wāt god die sal dan of wissen
alle tranē vādē oghen zijnre heiligē.
eñ si en sullen voertaen niet meer hu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

len of screpen noch ropē. noch oec me
de enich wee voelen.
¶ Hier en binnē soe wordē die myn
ris eñ lief hebbers deser waerelt me
nigerhāde wederstoetē eñ pyeghēhei
den. eñ den kiderē godes en gaettet
oec niet altoes soe als zijt ghaerne
hadden eñ saghen. Daer om soe sul
len si inden quaden daghen dencken
op die ghoede daghen op dat dat si
niet al te cleynmoedich eñ onuerdul
dich en souden werden. als die gheē
daer wij van lesen. Hi sal dij beliden
alstu hem ghuet doeste. Oeck inder
tijt der ghoeder dagen en sullen si ny
et v̄ghetē der quader daghē. eñ hē
niet v̄houerdighen als sommighe
doen die segghen alst hem wel nae
haren wille ghaet. Inder ewichheyt
en sullen wij niet beruert werden.
Wāt alsoe als voerspoet der waerli
ker dinghē die waerlijcke dwasen
dodet. Alsoe mach voerspoet der goe
der gheestelijcker dinghen den onwij
len gheestelikē menschē wel doden
die nochtās om wijscheijs wille nz
rechte gheen gheestelic mēsche hyetē
en mach. Wāt een gheestelic mensche
heuet recht onderschept der dighen
Een exempel mueghdi nemē aen dē
den heylighen vrient godes sint iob
diet al gheestelike ondscepden kōde
dat hem god die heer aen sende. seg
ghende aldus. Si bona suscepimus
de manu domini. mala autem quare
nō sustineamus. Dat is te segghen.
Hebben wij ghoet van die hant des
heren ontfāghē. waer om soe en sou
dē wij dan niet wat quades om sinē
wille lidē. Eñ op eē and stede so segt
hi oec mede aldus. Dominus dedit
dominus abstulit sicut domino pla
cuit. sit nomen domini benedictum.
Die heer heeft ghegeuē die heer he
uet wo ghenomē. die naem des herē
si ghebenedijt. Recht of hi seggē wol
de. ic loue eñ ic dācke dē here in allē
dat hi mij v̄leent eñ toe sendet. het si
in spoet eñ in wederspoet.
¶ Hoe dat bi comet dat voerspoet
den dwasen dodet eñ niet dē wijsen.
dat vindē wij op een and stede daer
ghescreuē staet. dat hert des wijsen
is daer droefheit is. daer om segt hi
al te rechte die daer segt aldus. Me
lius est ire ad domū luctus quā ad
domū cōuiuij Tis beter datmē gaet
inde huyse daermē huylet eñ screyet
dan daermen werscappē houdet eñ
vrolickē is. Wāt al ist datter veel mē
schē in wederspoede ghebrokē wer
dē. daer werdē nochtās al te veel me
er mēschē v̄heuē eñ eñ oec mede tot
sunden ghetoghen ouermits voer
spoede. als die propheet tuget indē
psalm daer hi segt. Cadēt a latere tu
millia. et decē milia a dextris tuis.
Dusent sullen daer vallē vā dijnder
lufter siden. daer wederspoet bij be
teykēt is. ende tyen dusent dat is

veel meer sullen daer vallē vā dijnd
rechter siden. daer voerspoet bi betei
ket is. Eñ daer om wāt i beydē sorghe
eñ anxt is te hebbē. als in spoet
eñ in wederspoet. soe bidt. die wyse
mā gode den here en de segt aldus.
Rijcheit eñ armoede wilt mi here nz
gheuē. op dat ic ouermits die rijche
dē niet en come tot houaerdichept.
of ouermits der armoedē niet en valle
in onuerduldichept.

¶ Aldus mijn lieue ende zeer gemin
de brueders in xpristo ihū ōsen lieuē
heer ōsen vlosser. so heuet ōs die sue
te heer ihūs xpristus in zijnd passiē
ōs ōduldicheit gheleert ende in zijn
der processien oetmoedicheit. Want
hi is als eē scaepkē ghelepet tot zijn
der doot. eñ oeck mede als een lam
mekē dat al stille zwijget alsmē hem
scheert. eñ dā zijn mōt niet op en luyket.
eñ alwert hi zeer geslegē hij en
dreyghede niet wed' te slaen. des hij
wel macht hadde gehat had hij ghe
wilt hi hadde hem allen die hem py
nichdē ter doot ghebrocht i enē ogē
blic. mer hij bat voer die ghene dye
hem cruysten. seggēde ald9 ¶ Pater
mij ignosce eis quia nesciūt quid faciūt.
Vader ōgeeftet hem want si en
weten niet wat si doē. Mer wat seg
ghen wij van zijnder processien.
Die ludē bereydē hem dat si hē mit
groter waerdicheit te moete woldē
ghaē eñ mit groter eren hem ōtfāgē
eñ dat wiste hi oeck wel. Want al
dat inden mensche is dat is hē wel
kūdich. eñ daer om bereyde hi hem
oeck daer teghēs. mer niet mit coste
lijckē waghenē noch oeck mede mit
hoghen henxtē die mit ghulden ghe
reyde toe ghe maect warē. Mer hij
quam oetmoedelijckē sittende op (rē)
ezellinne daer die apostolē haer cledē
ren op ghelept haddē. die als ic ver
moede niet al te costel en warē.

¶ Wat mochte die ghoede ihesus
daer mede meynē dat hi alsulckē pro
cessie woude hebben. die wel wiste
dat hi soe cort daer nae sulcke passie
soude liden. Bij auōture dat mocht
wel ene sake wesen dat hem zijn pas
sie soe veel te bitterder eñ oeck mede
te zwaerd' soude wesen. dat hij soe
hoechlijckē processie daer voer ghe
hadt hadde. Wāt vanden seluē volcke
in dyer seluer stadt eñ bij nae op
der seluer tijt daer niet veel daghen
tusschen en waren. soe wort hi eerst
mit soe groten glori ōtfanghen. eñ d'
nae wert hi soe smadelijckē gecruust

¶ Och mijn lieue brued's hoe onge
lijck wast dat si riepen Crucifige crucifige
eū. cruust hem cruust hē. die vo
ze geropē haddē Ghebenedijt si ghij
die daer comet in den name des here
osāna indē ouerstē. benedict9 qui venit
i noīe dni osanna i excelsis. Hoe
ōghelijc wast oeck mede dat si seidē
Rex israhel. conic vā israhel. eñ wi en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hebben ghenē conick dā den keyser.
Regē nō hēmus nisi cesarē. Hoe ōge
lijc zijn die grote telgherē eū dz cruus
die blomē eū die scarpe doernen
Eū dē seluē ihesum xpristum dē inō
processien eerst die ludē haer clederē
onder sprey dē dē werdē nae sine clei
der wt ghetogē. eū daer wort omme
ghelotet wat een ygelijc hebbē sou
de. eū doe was die prophecie ūuolt
Et super vestem meā miserūt sortē.
dat is te seggē. Sij hebbē lot gewor
pē op mijnē rock. Wee wee ouer die
bitterheit mijnō sundē daermen soe
grote bitterheit toe behouet eer men
haer wt mach wasschen.
Voert als ic aēsie dese waerde hey
lighe processie soe laet ic mij dūcken
dat ic daer i mercke vyer manierē vā
mēscē. eū ter auōturē si werden alle
hupdē i ōser processien gheuōden.
Daer waren sommighe die voer ghi
ghen eū dē wech bereyden. dat zijn
die ghene die den wech des herē be
reydē tot uwē hertē. eū die v regerē.
eū v wāderinghe wisen in die wegē
des vreden. Sōmighe volghedē na.
dat zijn die ghene die haers tselues
cranchept bekēnē. eū daer om ghaer
ne volgē alsmē hē leert dat si wande
ren sullē in den weghe godes. Dye
discipulen ōs heren die zijn sondlige
hupsghesin waren die ghigē bi zijnō
sidē. daer zijn bij bereykēt die dz bes
te deel hebbē vcorē eū i cloestere allēē

gōde leuē. eū hē stadelijckē aēhāghē.
eū altoes merckē wat zijn alre liefste
wille is. Voert die ezel daer ōse heer
op sat die was oec mede in deser hei
ligher processien. daer die hartsinni
ghe eū onbeuoelijcke menschē bij be
reykēt werdē die bynae beestelic ge
uoelē noch hebben. mer alsulcker en
wasser nyet eū tē was oec gheē noet
Wāt die alsulc zijn. die zijn meer las
tich dē anderē dā si hem behulpelijc
eū eerlijc en zijn. endō die processie en
wert vā alsulckē mēschen niet zeer ō
betert. noch oec mede gheciert. Wāt
die alsuck zijn die en cōnē niet singē.
mer dat ghelupt dat si makē dat en
is niet ghenuechlijc om horen. die al
sulck zijn die behouē altoes wel die
sporen eū oec mede die scarpe roedē.
Nochtā soe en wil icse ōsen here niet
latē die alsulck zijn also veer als si hē
willē latē leydē. Wāt alsulckē wert
toe ghesegt dat daer ghescreuē is.
Seruite domino in timore. et. c. dat
is te segghē Dient dē here i anxte eū
aēgripet disciplīne. op dat dye heer
niet toernich op v en werde. eū ghij
soudet vergaē vā den rechtē weghe
Wāt als alsulcke beeste niet en wal
de lidē datmē hem corrigere ende oec
berispe. wat souder dan nae volghē
dan dat si die heer mit groter ōwaer
dē vā hē soude iaghē. eū soudē dwa
len vanden rechtē weghe. eū lopen
doer die doernē eū distelen. daer dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

woert godes van verderft wert. als
zijn die zijcheidē deser warelt eñ wel
lusten des vleisches. Die sulc zijn dē
die orde swaer is. eñ al dat si doen
sullen verdrietlick is die men altoes
voert moet mennen dien bidde ic oft
moghelic mach wesen dat si hē pynē
willē verwandelt te werden in wat
beters. endeldie grote groue beeste
licheit after te laten. eñ redelike mē
schen te wesen. Op dat si mit eni
ghē vā dyen daer voer of ghesegt is
gherekēt mocht werdē. eñ een wesen
vā dyen die voer ōsen lieuē heer ōser
vͦlosser ghinghen of vā dyen die bij
zijnder siden gingē. of vā dyē die hē
volchdē. Kōnē si daer niet toe comē
soe bidde ic dat si hem doch pinen te
lidē in den state daer si in zijn. eñ ver
duldelijcken te draghē dat hē op ghe
leyt wert. dat hem zeer salich is al ist
hem zeer zwaer eñ niet ghenuechlijc.
hent tot dattet den ghoeden here be
hage haer oetmoedichept ende haer
verduldichept aen te sien. eñ hē wat
meerder graciē te vͦlenē.

Wildi dat ic desen ezel oeck wat
troeste mijn lieue brueds. wij weten
wel dat hi niet singhen en can. wāt
hij en is niet van dyen die ōsen heer
thoe mogē segghē. Het was mij ghe
nuechlijc te singē vͦ rechtuaerdich ma
kinghe in die stede mijnder pelgrim
maedsen. Doch so moghē wij dat
merckē dat ōse heer nyemāt alsoe na

en is als hij den ezel is die hem dra
ghet. Wāt die ghene die bij zijnder
ghebenedider siden wāderen die en
zijn hem niet soe nae. Dit selue segt
oeck mede die propheet Die here seg
get hi is na bij den ghenē, die bedruc
ket zijn van hertē. Wāt eē moed dye
eē siec kint heuet is daer veel sorch
uoudigher voer eñ si doet hem meer
vredes dan si haren ghesunden kyn
deren doet. Daer om en sal daer nie
māt onwaerdichept op hebbē ende
en salse vͦsmadē die ōses lieues herē
ōses verlossers ezel zen willen wesē.
Wāt die eē vā alsulckē scādalizeert
die vͦthoerēt gode dē here zeer zwaer
lijckē. die dē cleynē eñ ōuolcomē als
ene moedͦ idem scoet zijnder barmher
tichept suetlijcken verwarmet. hent
tot dat si starcker worden. Hier om
soe vͦmaēt ōs ōse heylighe vader sin
te benedictus dat wij ymmer ghuet
lijcke die crāchedē der zedē vā onsen
bruederen sullen draghen.

Aldus mijn lyeue eñ zeer ghemin
de brueds in xpristo ihesu ōsen heer
soe vintmē vierderhāde menschen.
in der heyligher glorioser processien
ōs lieues heren ōses vͦlossers. Als
ghoede wijse menschē. ende ghoede
simpele menschen. eñ dit zijn die ghe
ne die voerghaen. eñ die nae volghē
daer om segge ic dat woert ghoede
daer an. want die wijs zijn eñ nyet
ghoet dat zijn bose menschē. daer vā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghescreuē staet Sij zijn wijs om quaet te doen. Eñ die simpel zijn eñ niet
ghoet en zijn dat moghē wel dwase
of sottē of oeck mede malle ghecken
hieten. ¶ Mer mijn lieue eñ oeck me
de hertelijcke zeer ghemīde brueders
i xpristo ihū ōsen lyeuē here ōsen ver
losser ghi sult vā grotē noedē wetē.
dat i deser waerdigher processiē on
ses ghenadighē v̓lossers ihū xpristi
alsulcke bose mēscē noch alsulcke sot
tē ghene stede en moghē hebbē. ende
si en zijn des oock niet waerdich dat
si daer enighe stede hebben soudē.
¶ Die ōsen here ōsen gesontmaker
aēhāghe bi zijn̓ sidē dat zijn die ghe
ne die eē schouwede leuē leuē leydē.
Mer die ōsen lyeuē heer draghe dat
zijn die gheē die hart eñ ōbeuoelijckē
vā herte zijn. eñ oeck mede cleyne pu
richeyt hebben.
¶ Nu siet mijn hertelicke lyeue brue
d̓s Alle dese zijn ind̓ processiē ōs he
re eñ nyemāt vā hem allē en siet dat
ghebenedide aēsicht ōs heren. Wāt
die daer voer ghaen die zijn alsoe om
mate zeer ōledich omme in dē wege
te bereyden. eñ soe becommert mittē
anderē mēschē cranchedē eñ becorin
ghē dat si soe wel op ōsen here nyet
denckē en moghē. ¶ Die nae volghē
die en moghe dat aēsicht ōs herē oec
mede niet sien. mer als moyses thoe
ghesegt was. soe moghē si ōsen heer
vā achter sien. ¶ Eñ dat beestkē de

ezelskīe daer ōse lyeue gesontmaker
op sit. dat houdet zijn hoeft eñ zijn o
ghē altoes ned̓ ter aerden waert. eñ
ten staet zijn oghē nymmermeer eēs
opwaert. omme dat gloriose aēsicht
des almachtighē herē aē te schouwē
¶ Mer die ghene die bi d̓ siden des
heren wādērden die mochtē somwij
lē eens deels zijn aēsicht sien. mer oec
nochtās nyet stadelickē noch volco
melijcken alsoe langhe als si inden
weghe zijn. Nochtās bij den anderē
te rekenē soe sien si meest onsen ghe
benedide here vā aēsichte tot aēsicht
als sondlighe vā moyses staet ghe
screuē. dat die and̓ propheten onsen
here saghē i vsionē eñ i dromen. mer
mit moyses sprack hi van aensichte
tot aensichte. Mer volcomelike god
te sien dat en mochte oec mede moy
ses niet ghescieden. wāt god die he
re sprack selue tot moyses Mi en sal
gheē mēsche sien i desen leuē die leuē
dich sal blyuē ¶ Ick en sal in desen le
uē segt hi niet werdē ghesien. eñ my
ne aēsichte en sal nyemāt sien in desē
weghe eñ in deser processiē.
¶ Hi moet ons daer in ghōnē wt si
ne grote ghoed̓tirēheit dat wij also
moetē volherdē alsoe lāghe als wij
leuē eñ in zijnder processien wande
ren dat wij in dyer groter processien
als hi ōbeuanghen sal werdē vā sinē
hemelschē vader mit alle den ghenē
die hi mit sinen duerbaren bloede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

heuet verlost die bisunen hemelschē
vader offerē sal, mit hem moeten in
ghaen in die heylighe stat in dat he
melsche iherusalem .

Item vā der passien ōs liefs herē
in dē scorteleē woeldage so scrijft sun
te ~~bernaerdus sermoē~~ . bernardus de sermoē
Hoe dat sunte bernaerdus vmaēt
zijn bruedēs hoe dat si wakē sullē in
in desen heylighē tide mit ynnigher
vastē eū biddē, op dat die passie ons
lieuen heren i hem ludē niet te vghe
ues en sy ghescriet .

Sermoen.

Weset ymmers nu waken
de mijn lieue eū zeer ghe
minde brueders op dat v
die waerde sacramenten
deser heyligher tijt niet onvruchtba
erlijcken voerbij en ghaen . Op dat
ghy dan segghen moecht so dat wt
uercorē vat xpisti ihū die heylighe
apostel paulus seyde. Grā dei in me
vacua nō fuit. Dat is te segghē. die
gracie eū die ghenade, godes des he
rē mijns vlossers die en is niet te v
geefs in mi gheweest . Seer ouer
grote ouervloedighe benedixie is da
er in gelegē. weset daer om sorchuol
dich eū naerstich bequame reyne va
ten daer toe te bereydē . dat is ynni
ghe sielē. wakēde sinnen. soberen be
geertē. eū oeck mede reyne eū puere
onbevlecte cōscienciē . Tot deser
sorchuoudicheit en vmaēt ōs niet al
leen dat gheestelijcke leuē dat wij ae
ghenomē hebbē. mer oeck mede alle
die ghemeyne ghewoēte die der hey
lighe kercken. daer ymmers mede
kynder thoe zijn Wāt alle die ghe
meyne kerstē mēsche die pleghē in de
ser heyliger tijt meer dā op enighen
andere tiden of oeck mede ymmers
sonderlinghe in desen tidē goddiensl
ticheyt eū gheestelicheyt te oeffenē.
eū oec salighe sedicheyt te bewijsen.
eū oetmoedicheit eū zwaerheit an te
nemē. eū aldus te bewisen haer guet
telicke mededoghē mitter groter pas
sien haers glorioesen vlossers haers
heren ihesus xpistus. amen .
Wye mach dā alsoe ongheestelic
wesen mijn lieue eū zeer gheminden
brueders in xpisto ihū onsen here .
dat hi ī deser godlijcker heyliger tij
den niet wat berouwes en thoent.
Wye is alsoe onsedich die hem ī de
ser heyligher tijt niet en voetmoedi
ghet. Wye is oec soe thoernich dye
nu niet en vgheuet dat hem mildae
is. eū sinē thoerne niet en vghetet.
Wye mach soe zeer ghesteit wesen i
die wellusten zijns vleysches die nu
in deser heyliger tijt niet wat en ab
stineert. Wye mach soe sundich we
sen die hem in deser eerwaerdige tijt
niet en bedwinget vā sinē sunden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Wye mach soe bose wesen die nu nyet wat betrouwes en bewiset. Het behoert ymmers soe te wesen. want het is nu die tijt der hepliger passiē ōs herē. die noch die aerde doet beuē eñ die stene schorē. eñ die grauē opēt Wāt sine v'rijsinghe is hier na bij. in welken wij hoechtijt beghaē sullen dē alre ouersten here of wij mede bli delickē op consten ghaen mit gheeste licker vuericheyt eñ mit groter begeertē in die alre hoghesten wōderlicke dinghē die god die heer om ōsen wille heeft ghedaē.

In alle der werelt en mochte niet beters ghedaē werdē noch saligers dā dat ōse lieue heer ihesus xp̄istus ōse verlosser in desen heylighē ghebenedide daghe heuet ghedaē. Ghee dinck en mochtmē der werelt prisen dat haer alsoe nut is. als dat ō mit eender salicheit wagher ghewoerten mit groter begheerte haerd' sielē sine ghehoghenisse beghaet eñ opruspet. vā pincelste haerd' herte die ouervlo dighe suetickeit haers salichmakersd.

Mijn lyeue ghemide brueders heyde die passie eñ die verrisenisse ons herē ihū xp̄i die zijn voer ōs. ende in beydē is v'ruchte ōser salicheyt. i beyde is dat leuē ōser sielē. Heer wōd' lijc is dyne passie o heer ihesu xp̄iste die al onse passie mach verdriuē die di ouer al ōsen boeschedē ghenadich maket. soe dat wij ghene siectē alsoe groet in onser sielen en mogē hebbē die passie ōs herē en machse ōs volcomelickē ghenesē. Wāt daer en mach ghene siecte soe zeer totter doot thoe ghewōt wesen die doot ōs here en machse lichtelic ghesont makē.

Weet mijn lyeue eñ zeer ghemide brueders dat wij drye. dinghē sullen aēmerckē in der passien ō herē. als dat werck. die maniere. eñ die sake. Wāt inden wercke wert ōs verduldicheyt gheleert eñ bewesen In der manieren sien wij grote oetmoedicheyt. Eñ inder sakē bekēnē wij dye godlijcke liefte eñ mynne. Dese verduldichcheyt was sonderlinge. wāt doe die sundēs op sinē rugge sloghē. eñ hi oeck mede alsoe wt wert ghe recket inden holte des cruces datmē alle sine heylighe ghebeēte mochte tellē. doe die alder starcste borch die israhel. bewaert an allen siden doer ghestekē wort. eñ sine handē eñ sine voetē alsoe doer ghegrauē wordē. eñ als een ōnosel lāmekē ter doot thoe ghelept wert. eñ als een schaepken dat sinē mōt niet op en luyct alsmen hem scheert. soe en heeft hi in alle desen niet ghemurmurreert tegēs sinē hemelschē vader daer hi van tot alle desen thoe ghesent was. noch tegēs dat menschelijcke gheslachte daer hi voer moest betalen dat hij nyet gheroeft en hadde. Oeck mede en murmurreerde hi niet tegēs zijn sōdlige

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wtuercozen volck den hi alsoe vele
ghuedes hadde ghedaē. daer si hem
alsoe vele quades weder voer dadē.
¶ Sommighe menschē werdē gesle
ghen om hare misdaet eñ si lident v̄
duldelijcke eñ haer v̄duldichept die
comet hem te hulpe. ¶ Eñ sommige
menschē die werdē gheghepselt niet
dat zijt v̄diēt hebbē. mer om dz hem
god wil prouē eñ dan daer nae cronē
eñ dese v̄duldicheit is noch vele me
erder. Salt dā niet hietē die alreme
este v̄duldichept die xpristus ihūs
onsē verlosser ōs bewesen heeft. die
vā sinē epghenē volcke eñ vā dē ghe
nē om welcker salichept hy sonderli
ghe vā sinē hemelschē vad' was ghe
sent dē alre zwaerstē eñ dē alder sma
delicstē doot heeft ghe ledē. die selue
nye sunde en heeft ghedaē. eñ oec me
de vrij was v ā alle erfsunden. dye
oeck in allen duechdē eñ ī alder hey
lichept alsoe volcomē was datter ni
et en was daer hi in wassen of thoe
nemen mochte. ¶ Daer alle volheit
der godhept in woende. niet als in
enē scheme mer lichamelijcke. Ouer
mits welckē god die almachtighe he
re die warelt v̄loēde. niet in figuren
mer inder waerhept. die vol graciē
is eñ waerhepdē. niet mede werckē
de mer weselickē. Op dat hi werckē
soude zijn werck soe is dat werck hē
vreemde segt ysayas. Wāt het was
zijn werck dat hem sine hemelsche
vader hadde beuolen te doen mer dz
werck was hem vreemde als dz die
sulc was sulcdanige pine soude lidē
ende oeck mede alsulcken v̄smadelic
ken doot. Aldus hebdij in die wer
kē der passiē ōs herē v̄duldichept.
Mer wildij die maniere deser passiē
wijsselicke aē merckē soe suldij daer in
bekēnē dat hi niet alleē saftmoedich
mer oetmoedich vā hertē was. Wāt
in zijnd' oetmoedichept is hem dat
gherechte oerdel af ghenomē doe hij
teghēs alsoe grote blasphemie die si
teghēs hem spraken eñ teghēs dye
valsche tugen die si tegēs hem voert
brochtē hem niet en verāwoerde.
Wij saghē hem segt die propheet eñ
daer en was ghee aensien. Hi en segt
nu niet dat hi schoen was bouē alle
kinderen der mēschen. mer dat hi v̄
smaet was vā dē mēscē. eñ dat hij sce
en of hi mallaets hadde ghewest. eñ
die snodeste alre menschē. een man
vol zericheden die vā gode was ghe
sleghē eñ v̄nedert. soe dat hi gheene
ghedaente noch cierhept in hem en
hadde. O ald' snodeste d' menschen
eñ alder ouerste der menschē. o oet
moedighe eñ zeer hoge. o v̄smadenis
se der mēschē eñ o glorie der engelen
Niemāt en mach daer hogher wesen
dā ghij. eñ nyemāt en is daer oetmo
edigher. Wāt hi wert bespoghē end
v̄sadet mit menigherhāde v̄smade
lichedē. eñ mitter alder lelicstē doot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vdoemt ende mitten boesen gerekēt
¶ Sal dese oetmoedicheit niet vā die
nē die alsulcke maniere heeft ymmer
die soe bouen maten groet heeft ghe
weest. Voert also als sine vāduldich
heyt sonderlinghe groet heuet ghe
weest soe heeft sine oetmoedichepyt
zeer wōderlic gheweest. Heyde so
zijn si sonder exempel. si werdē noch
tās beyde ouermits die sake zeer ho
ghe ghepresen. Want die mynne eñ
liefte was alleē die sake. Wāt die o
uer grote mynne ofte liefte die god
hadde totten menschen op dat hi dē
misdadigen knecht verlossen mocht
te soe en heeft noch die vader sinen e
nighen zoē niet ghespaert. noch oec
mede die zoen godes hem seluē.
¶ Waerlijcke bruedērs dese mine eñ
liefte die heuet ouer groet gheweest
wāt si ghaet bouē alle matē. eñ oeck
bouē alle manierē. eñ bouē al dat ye
ghewas Niemāt segt hi en heeft me
erder mine of liefde dan die sine siele
settet voer sinē vriendē. O here ihū
ghij hebbet vele meerder liefde ende
mynne ghehad. want ghij hebbet v
siel voer uwen vyanden gheset. wāt
doe wij noch godes vianden waren
zijn wij versoēt mitten hemelschē va
der ouermits den doot zijns zoens.
¶ Mijn lieue eñ zeer gheminde brue
ders hoe mach dan enighe mine ofte
liefte deser minnen of liefte ghelijck
wesen. Tis naeuwe datter yemant
steruen wil voer enen rechtuaerdigē
mensche. eñ ghij zijt ghepassijt voer
onrechtuaerdighe menschē endē ghe
storuē voer onse sunden. die hier ge
comen zijt om die sunders te verghe
ues rechtuaerdich te maken. ende v
knechte v brueders te maken. ende
die gheuanghen waren mede erfghe
namē te makē. eñ die ellendich ende
verdreuē waren conighen te maken.
Ende niet en isser dat dese oetmoe
dichept eñ dese vāduldichept alsoe ze
re verheffet eñ oec mede verclaert.
als dat hi selue sine siele in der doot
ghegeuē heeft. eñ veelder menschen
sundē of ghenomē heeft endē voer dē
misdadidighen badt dat si ymmers
niet en souden verghaen. ¶ Tis ene
ghetrouwe reden ende waerdich al
der ontfanckelichept. want om dat
hijt woude soe is hi gheoffert. Niet
alleen en woude hijt ende hi is ghe
offert. mer om dat hijt alsoe hebben
woude daer om ist alsoe ghesciet. hi
ist alleen die macht heeft sine siele vā
hem te setten nyemant en heeftse
ghenomen ¶ Ende doe hi hanghēde
aen den cruce den edick hadde ghe
nomen ende ghesmaket doe seide hi
Tis nu al veruollet niet meer en is
daer te doen. Voert meer en derf ick
nerghent nae wachten. eñ alsoe mit
gheneyghedē hoefde ghaf hij sinen
gheest. Wye can soe gheringhe stapē
als hi wil Te steruē is te mael grote

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

crancheit. mer alſoe te ſteruen dat is
voerwaer ene grote cracht Want dz
in god den here crāchept hiet te we-
ſen dat is den menſchen ouer groete
ſtarchept. Die menſchelijcke ōwoet
hept mach aldermiſdadichſte hāden
ſlaē aen haer ſeluen ende haer leluen
dodē. mer dz en mach nz hietē ſiel vā
hem te ſetten. want die onſalighe ſie
le wert ſoe meer gheduōghen eñ ge
perſet wt te ghaen dan ſi van hem
wert gheſet ¶ O du ōmaledyde
boſe iudas du haddeſte ongheualli
ghe macht niet dine ſiele vā di te ſet
ten mer dij ſeluē te hāghen. ende ſoe
is dijn alderboeſte ſiel mit datſtu ſe
van dij ſetteſte. mer dat die baſt dij
worghede vanden duuelen in der e
wigher pijnen der hellen ghebrocht
Hi heeft alleen wt ſinen vrijen wille
ſine ſiele inden ewighen doot ghege
uen. die wt zijns ſelues crachten we
der vāden dode totten leuen is ghe
ghaen. Alleen hadde hi macht ſine
ſiele vā hem te ſetten die den ſeluen
macht hadde als hi woude ſine ſiele
weder te nemen. Want hi mach ghe
biedē ouer dat leuen ende oeck mede
ouer die doot.

¶ Hier omme mijn alderliefſte brue
ders in xpriſto iheſu ōſen lienē here.
ſo heeft ſine liefte alder eren waerdi
ghe gheweeſt. die alſoe ōghemeten
was. eñ ſine groete oetmoedichept
die ſoe wōderlic was. ende oeck me
de ſine ōduldicheit die ſoe ōuerwin
nelic was. Dit is waerlicke eē waer
dighe offerhāde die gode den vader
ſeer ghenaem was, om dat ſi alſoe
puer eñ ōbeulect was. Dit lam dat
aldus ghedoedet is was waerdich
aen te nemē die ſtarcheit eñ al te doē
daer hi om was ghecomē eñ of te ne
men die ſunden der werelt. Ic ſegge
drierehāde ſunden die zeer zwaerli
ken verhoopt zijn endē oec mede vol
dich ghevvordich op der aerden.
Bij auōturē ghij meent dat ic ſeggē
vvil begheerlichept des vleyſches.
begheerlichept der oghen eñ houaer
dichept des leuens. Dit is oec mede
ene drieſtrenghede coerde die nyet
lichtelijcken te breken en is. Ende
daer iſſer leyder zeer vele die deſe co
erde trecken. ymmer die daer mede
werden ghetoghen tot alder quaet
hept. ¶ Mer die driehept die wij
hier voer gheruert hebbē mijn lieue
brueders als die grote mynne ende
liefte ons liefs heren ende ſine grote
oetmoedicheit. eñ ſine ōduldichept
die heuet god ſi ghelouet die meeſte
macht inden wtuercoernen. Want
hoe ſoude dat moghen weſen dat de
ghehoghenisse der groter verduldic
hept on liefs heren niet buytē ſlutē
en ſoude alle welluſt endē oeck mede
begheerlichept des vleyſches Eñ de
grote oetmoedicheit ōs herē allmen
haer te rechte aēdochte ſi ſoude wel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

weder slaen eñ neder drucken alle
houerdie. Voert sine godlike minne
is dat wel machtich al dẽ menschen
loe te veruullen eñ die siele des men
schen soe tot hoer eñ in hoer te trec
ken dat si wel alle curiosichept butẽ
slutẽ sal. ¶ Dus is die passie õs he
ren sterck eñ moghẽde teghens alle
dese Doch soe hadde ic in minen sin
ne te sprekẽ vã ander drierehãde sũ
dẽ die ouermits die cracht des heyli
ghẽ cruces eñ ouermits die passie õs
heren v̄wõnen werdẽ. eñ dit sal nu
bij auõturen wel sõ nut wesen te ho
ren. Die eerste sunde vã desen dye
hiet ic te wesen die erfsunde. Ende
die ander sunde machmẽ hieten dye
persoenlicke sunde die enen yghelijc
ken persoen dat is enen yghelijcken
mensche bij sonderlinghe aen ghaet.
Die derde is die sonderlinge sunde
¶ Dye eerste erfsunde is die sunde
die wij van onsen eersten ouders a
dam ende eua ghetogẽ hebben. ende
si is die aldermeeste sunde daer wij
alle in sundichdẽ. ende daer wij alle
om moeten steruen ¶ Dit mach wel
die alder meeste sunde hyeten mijn
lieue ende zeer ghemĩde brueders. die
al dat ghehele menschelijcke geslach
te eñ al die mẽschen ende een yghe li
ke mẽsch bisondlige heeft becõmert
sõ datter niemãt vãdẽ mẽscẽ vrij van
heeft gheweest. al tot enẽ toe. eñ zijn
mit desen venijn bestort vãdẽ hoefd

totte voetẽ. eñ het hanget hẽ an vãd
tijt dat si eerst wt harẽ moedꝛs lichaẽ
geborẽ werdẽ tot dat si wedꝛ gaẽ ĩ de
aerde. die onser alder moeder is.
¶ Dit is dat zware iuc daer vã ge
screuẽ staet datter alle adãs kynder
mede bedrucket werden vander tijt
dat si eerst voert comẽ wt harẽ moedꝛ
lichaẽ. tot dat si begrauẽ worden in
der aerdẽ. dat onser alder moeder is
¶ Brueders in groter onreynichedẽ
soe werdẽ wij eerst ontfanghen endꝛ
in donckerhede werden wij wat me
erder. ẽde ouermits grote pine comẽ
wij hier opter warelt. Eer wij wer
den ghe borẽ bezwarẽ wij zeer onsen
schamelen moederen. ende als wij
ghe boren sullen werden te schueren
wij haer iammerlijcke. want dat is
wonder dat wij selue niet te scuert
en werden. Ons eerste gheluut dat
wij gheuẽ dat is hulẽ eñ screpẽ. wãt
wij comẽ in een screyende dal.
¶ Aldꝰ dã brueders sõ mogẽ õs des
heilighẽ iobs woerdẽ an allẽ sidẽ toe
behorẽ. Een mẽsche segt hi gheborẽ
vã enẽ wiue leuet ene corte tijt. eñ hi
wert vuollet mit veel onsalicheden.
Hoe waer dat dese woerden zijn.
dat leren ons meer slaghen dã dye
woerden. Een mensche segt hij ghe
boren van enen wijue. wat mach dã
er verworpender wesen. Ende op
dat hi mit hem seluen nyet al te zeer
en smercke als hij wat ghenuechten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſchijnt te hebben inden ſinnelichedē
eñ in ghenuechte der dinghen vā bu
ten ſo wert hi al tehādes ōuaerlijc
ke ōmaent dat hi te hādes vā hyer
moet ſcepden eñ ſegt. die leuet enen
corten tijt. Eñ op dat hi niet en ſal
waken dat hi in dyer ſeluer corter
tijt vrij ſal moghē weſen vā allē lidē
ſoe ſegt hi voert. eñ hi wert ōuollet
mit zeer vele onſalicheden. Ic ſeg
ghe waerlijcke mit menichuoudigē
zeer veel onſalicheden. beyde vā bu
ten inden lichame ende oec mede vā
binnen inder ſielē. Want ſlaept hij
waect hi waer hi hem hene keert al
iſt te ſamen vol onſalicheden. Eñ al
dit en ſal ōs ſoe wōderlic niet dunc
ken want hi die van eēder ioncvrou
wen was ghebozē ende wt enen wi
ue was ghebozen die wēdlicke zeer
hoge ghebenedijt was bouē allē wi
uen. die zijnder ioncvrouwelijcker
moeder thoe ſprack hanghende aen
den cruce. Wijf ſiet v zoē. in dier cor
ter tijt dat hi op deſer eerden leefde
is hi oeck mede mit menighen ōghe
uallichedē ōuallet. Wāt hem is me
nighe laghe gheleit ende hi heuet ge
leden oec mede ouer grote ſmadelic
heden. menich onrecht eñ oec mede
menighe pine.

Mijn lieue eñ zeer ghemīde brue
ders meēdi dat deſe ghehoerſaemhe
de des zoens godes niet ghenoech
en ſoude moghen weſen of te doen.

te verbeteren alle onghehoerſaemhe
den onſer eerſter ouders Daer en bo
uen ſoe en is die gracie niet als dye
ſunde was. Want die ſunde die co
met wt enen in verdomeniſſe. mer
die ghebenedide gracie die is van ve
le ſundē in rechtuaerdich makinghe

Aldus, was ſonder twijffel dye
eerſte ſunde onſer eerſter ouderē zeer
groet die niet alleen die perſonē be
zwaert en heeft die ſi dede mer al de
menſchelijcke nature Die perſoenlic
ke ſunde die een yghelijc in zijns ſel
ues perſoen doet. die is in ons veel
meerder dan die erfſunde. dat is als
wij ons ſeluen wt ſtorten tot quaet
te doen mit onſen vryen wille. ende
maken onſe ledene daer wij onſen
here onſen ſchepper mede dyenē ſol
den wapene ende inſtrumenten tot
ten boeſcheden ende oeck mede tot
ſunden. ſoe dat wij voert aen nz mit
vreemden ſunden onſer eerſter oude
ren mer mit ons ſelues ſunden vele
meer zwaerlijcker ghebōdē werdē.
Mer die ſonderlinghe ſunde die he
uet noch die alre zwaerſte ghewee**ſt**
die ghedaen wert inden ghebenedi
den here alder moghentheyt. doe de
boſe menſchen den alder rechtuaer
dichſten man ongherechtelijcke doo
den. ende haer vuyle ſundighe han
den ſloeghen aen den lieuē zoē godſ
die alre wreeeſte māſlachtigē ymmer
machtmēt ſeggē die god doders.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Wat waren al die sunden daer vo
er of ghesegt is. te rekenē tegēs dese
sunde. Wāt voer dese sunde beuede
ende oeck mede was bleeck ende ver
waert alle die ghanse warelt. soe dat
dattet scheen dat alle die warelt da
er van verghaen woude. ¶ Laet ōs
setten datter yemant si vā des conīx
hoechstē princen die hem teghens si
nen coninckē heer sette ende oeck me
de zijn viāt werdē. ende hem in sinen
lande grote scade doet. mit bernē eñ
mit rouen. eñ dat daer eē ander si die
mitten coninck an zijn tafel pleech te
ethen. die des conincs enighe zoē mz
enighen verraderie dode. Salt niet
schinē of die eerste bi dē anderen te
rekenen bi nae niet ofte luttel hadde
misdaen. Alsoe zijn alle die sunden
die ye worden ghedaen te rekenen
teghens die sūnde. Eñ dese sūnde he
uet hi in hem seluen gheleden. die hē
selnē als sūnde heeft ghemaket. op
dat hi mitter sunden die sunde ver
dorvē woude. Wāt mit deser sūndē
werden alle die sunden. het si erffun
den. of eyghelijcke sūnden al ōwon
nen eñ wt ghedaen. Ende oeck me
de die sonderlinghe ende die alreme
este sunde is ouermits haer seluen
wt ghedaen. Ende dit is mij een se
ker argumēt vā den eerstē dat alle de
ander mynre sūnden zijn wt ghedaē
eñ siet dit argumēt. Hi heeft veelder
hande mensche sunden of ghenomē.

ende hij heuet oec mede voer die ou
treders ghebeden. dat si niet ōghaen
en souden. Vader sey de hi vergheef
tet hem. want si en weten niet wat
si doen. ¶ Dit woert des herē gaet
daer hene dat nyemāt en mach wed
ropen. ende heuen sal nochtās nyet
ydel weder tot hem comen. mer het
sal sonder twijffel doen daer hijt toe
wt ghesent hadde.

¶ Opened sich nu hier die wōderlijc
ke werckē godes aen. die wōderlike
wercket op der aerden. Daer hij soe
zeer ghegheysselt was ende mit scar
pen doernen ghecroent was. eñ mit
alsoe menighe yseren naghelen doer
ghenaghelt eñ ghestegē was. eñ vo
er alle den volcke aen den crūce ghe
hanghen. versadet mit blasphemien
eñ mit spottelijckē woerdē so verge
tet hi alle dese grote pine eñ sprekeē.
Vad ōgeeftet hem. Siet daer die on
ghemetē grote pine siet daer noch ve
le meerd barmherticheit. Siet daer
veel droefheden eñ zericheidē. siet da
er noch vele meerd ghenadicheyt.
Siet daer nu die olye der barmher
ticheit. siet daer die droppelen zijns
heilighen bloedes neder lopende op
der aerden. Die barmherticheit des
heren is menichuoudich. ende sine
ongheuallicheden schinen nu oec me
nichuoudich te wesen. Ende sal nu
die arme snoede onsalicheyt die gro
te barmherticheyt verwinē. of sal

die barmhertichept die onsalichept
bouē gaen. ¶ O here laet dine oude
barmherticheit die ouerhant houdē
eñ laet ymmers die wijsschept ōwin
nen die quaethept. ¶ Hoer boeschept
is zeer groet o here. en sal dine ghue
dertirēheit niet veel meerder wesen
ymmers zeer veel in alre manieren.
Gheeftmen segt die propheet quaet
voer ghuet. wāt si hebbē mijnd' sielē
ene kuyle ghegrauē Voerwaer si heb
bē grote kuylē der onuerduldicheit
hem ghegrauē eñ si hebbē hem meni
ghē sake ghegeuē der toernichept eñ
der onwaerdē. ¶ Mer wat waren o
here al haer kuylē te rekenē teghēs
dat afgrōt dijnder saftmoedichept.
In dyen dat si altoes quaet voer go
et weder gauē. soe groeuē si kuylen.
mer die mine eñ liefte en wert niet v'
toernt. si en wert niet vā bouē neder
ghestotē. si en valt niet wt. si en valt
niet i die kuylē. mer als haer quaet
voer ghuet wed' wert ghegeuē so ge
uet si noch meer goedes.
¶ Het moet veer wesen dat die doe
de vliegen te niet soudē makē die sue
ticheit d' saluē die neder lopet vā dy
nē lichame o here ihū xpē. wāt i dinē
schoet is barmhertichept eñ ouervol
le vlossinghe. Die dode vlieghē dat
zijn die onsalichedē eñ die blasphemi
en. die dode vliegē zijn die verwitin
ghe eñ die bespottighe die di weder
ghauē dese v'keerde ghestachtē. dit

vertoredē volck. Mer wat dadi daer
toe. Ghi wtreckedet v hādē eñ offer
det gode v mittē offerhāde eñ dz vel
per holocaustū. Ic segge i die cracht
des wirdecs dat op ghic indē hemel
eñ al die aerde bedeckede eñ die helle
mede besprēgede. die om uwe eerba
erheit waerdich waert verhoort te
werdē doe ghij aēdē cruce rypept. vad'
vergeeft dit hem want si en weten
niet wat si doē. Och hoe groet so is
uwe v'geuige. alsoe menichuoudich
is oec die sueticheit uwer ghenadē.
Hoe veer zijn uwe ghedachtē v'sceidē
vā ōse gedachtē. hoe minelicke is v
barmherticheit geuestiget op ōs sun
dige mēscē. ¶ Tis wel een wōdlijc
dinc Ihūs roept Vad' v'gheeft hem.
eñ si roepē Cruysten cruysē Ihesus
woerdē zijn saft bouē olye. eñ hare si
nen scarpe pilen. O minne oftliefte de
doe i lidē was eñ oec mede groot li
dē hadde. O mine die indē lidē v'dul
dich was. eñ dat was al ghenoech.
Mine die oec ghoedertiren was end'
dat weget over. ¶ En wil vā dat
quade niet v'wōnē werdē dat is ou'
uloedige mine mer verwine dat qua
de mittē goede. dat is noch oueruloe
diger mine. Wāt niet allēe die v'dul
dichept godes mer oec die ghoedti
renheit godes toech die ioden tot pe
nitencien. Wāt die ghoedertirēne ly
efte end' mine heuet oec lief die haer
draget eñ oec bouē matē lief heuet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Die verduldige mine holt haer rech
te of zijt niet en ſage datter qualic ge
daen wort, en̄ ūwachtēde lidet ſi wz
den miſdadighen menſchen. Mer de
ghuedtirē mine treckt en̄ noedet op
dat ſi mach bekerē dē miſdadigē vā
zijnder dwalīgē. en̄ ſi wil ghaerne be
decke die menichuoudicheit d' ſundē
O ghij iode ghij zijt om uwer hardic
heit als ſtene. mer ghij ſlaet op enen
ſtene die veel weecker is. vā welckē
ſtene een ſuet godlijc clanc wort ghe
hoert en̄ daer gaet oec wt olij d' godli
ker minē en̄ liefte. O here hoe ſul
dij hem ſteckē vand' bekē d' godlicker
liefte ofte minē en̄ welluſte. die v wz
alle harē herte minē en̄ begerē. die ſo
mitter olij uwer barmhertichept be
ſtortet de ghenē die v crucē.
Aldus iſt openbaer dat deſe paſ
ſie ōs herē alre machtichſte is wt te
puttē alrehādē maniere vā ſunden.
Mer wie weet of ſi mij is ghegeuē.
Sij is waerlicke mij ghegeuē. wāt ſi
en mach niemāt andꝰs werdē ghege
uē. Dē enghelē en is ſi niet ghegeuē.
wāt ſi en behoefdē ſe niet. En̄ dē du
uelē en machſe niet werdē ghegeuē.
wāt ſi zijn ſoe verhardet in hare qua
etheit dat ſi niet latē en willē
Oruēds ōſe heer en is oec niet ge
comē in ghelikeniſſe der engelen. en̄
dat moet veer weſen datmē ſegghē
ſoude dat hi waer ghecomē in gheli
keniſſe der duuelē. mer hi is gecomē
in ghelikeniſſe der mēſcē. En̄ in allen
ſinen weſen is hi gheuōden als een
menſche en̄ hi heeft hem vernedert
ende hi heeft aenghenomen een for
me des knechtes. Hi was eē zoē go
des en̄ hi is gheworden een knecht.
ende niet alleen en heeft hi een form
des knechtes aēghenomē dat hi on
der ſoude weſen en̄ dyenen als den
knechten toe behoert. mer een forme
eens quaden knechtes die gheſlagē
moeſte werdē. die geſundiget hadde
en̄ daer pine voer moeſte liden. al en
hadde hi voerwaer ghene ſchult.
Hi is ghecomē ſegt die propheet in
ghelijckeniſſe der menſchen niet des
eerſtē mēſche als hi was eer hi ſun
dichde. Wāt die eerſte menſche en
was van gode niet gheſcapen inden
ſundighē vleyſche. noch in ghelike
niſſe des ſundigen vleyſces. mer hij
heeft hem ſeluen zeer diep in geſtekē
in die gemeyne onſalichept der men
ſcen. ſoe dat die ſubtile oghē des du
uels niet merckē noch verſtaen en cō
ſten dat grote godlicke ſacrament.
Daer om is hi in ſinen weſen vā
buytē. en̄ in al datmē vā butē an hē
mochte merckē. hi is gheuōden als
een menſche ſoe dat hi aen hem alſoe
veer alſt der mēſchelicker naturē toe
behoert niet ſonderliges en was te
mercken. En̄ wāt hi alſoe is gheuō
den daer om is hi ghecruuſt. Doch
heeft hi al ſommighē menſchen hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

seluen claerlijcker gheopēbaert . op
datter ymmers sommige soudē we
sen die dē rechten ghelooue haddē . eñ
dāsoe voert ādere mēscē leren . Dē
anderē heeft hi hem seluē bedecket .
wāt haddē si hem bekēt . nymmer so
en soudē si hem gecruust hebben Eñ
daer om heeft hi oec d' sondliger gro
ter sundē die ōwetēheit toe gedaen .
op dat god wat sarckes mochte heb
bē hem die grote sunde te vgeuē om
dat si niet en wistē wat si dadē .
¶ Twee digē heeft ōs die oude adā
die vloet vādē aēticht ōs herē . erklic
after gelatē . als arbeyt eñ zericheyt
Arbeit dē wij doē moetē . pine eñ ze
richeit die wij lidē moetē . Vā sulckē
digē en hoerde hi niet doe hi vā god
indē paradise was gheset dat hij da
er in soude werckē eñ dat bewaren .
Hi soude daer i werckē mit grote ge
nuechtē . eñ hi soude dz bewarē trou
welicke tot zijns selfs behoef eñ zijn
der kinderē . Ihūs xpūs ōse heer heft
wel ghemarcket ōsen arbeit eñ al on
se zericheit op dat hise gheuē soude i
sinē hāden . ymmer dat hi hem seluē
eerst ouer gheuē soude i harē handē .
eñ hi is ighesteke diep indē ōreynen
modder . eñ die watere zijn i hem ghe
gaen al tot zijnder sielē . Daer om soe
sprack hi tot sinē vad' . Siet aē mijne
oetmoedicheit eñ minē arbeyt . wāt
ic arm bin eñ ic ben i arbeyde vā my
ne iōger ioget . Hi heeft ghearbeit in

groten liden . eñ sine hādē hebbē ghe
dient i arbeyde . Voert siet wat hi seg
vā sine zericheit . O ghij alle die bide
wegē wādert merct of daer enige pi
ne is ghelijc myne pine . Hi heuet wa
erlijc ōse siectē ghedragē . eñ ōse zeri
heit heeft hi ghseledē . als eē man di
vol lidēs is die arm was eñ droui
Jn vele digē becoert sond' sundē . In
sinē leuē hadde hi lidēde arbeyt . eñd
in zijnd' doot hadde hi werckede pa
sie . eñ aldus wrocht hi des mēsce sa
licheit int middē der aerdē . ¶ Ick sal
daer om ghedachtich wesen allsoe la
ge als ic leue des arbeides dē ōse lie
ue here ihūs heeft gedaē eñ geleden
doe hi ōme ghinc predikē eñ die moe
de leden die hi dicwijl hadde in sine
wādringe . vā der tend' stedē totter a
der . eñ die becoringhe des duuels di
hi leet doe hi vaste . eñ des wakens
dat hi alle die nacht ouer wakede in
sinen ghebede . eñ zijn screyēs dat hij
vā medeliden screyede . ¶ Oec sal ic
ghedēcken der pinē die hi om minen
wille heeft gheleden . der sinadelike
woerdē . der bespudigē . d' halsslaghe .
d' bespottighe . d' ōwitigē . d' doerne
crone . d' pieren nagelē . eñ vele deser
ghelijcke die hem ouervloedelijcken
zijn ouer gheghaen . ¶ Aldus is voer
mij die starcheit die hi ōs heeft gege
ent . oec ist voer mij dat hi onse ghe
lijchept heeft aē ghenomē . ist sake dz
ic mij pine zijn voetstappen nae te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

volghen. eñ wil ic dat niet doen. soe
sal zijn heilige bloet vã mi gheep scet
werdẽ. dat ind' aerdẽ is wt ghestort
eñ ic en sal niet vrij wesen vã dier sõ
derliger eñ ald' meeste sunde d' ioden.
wãt ic niet dãcbaer en hebbe gewest
der groter liefte die õse heer õs heft
bewesen. eñ dẽ gheest d' graciẽ onere
hebbe ghedaẽ. eñ dat bloet des god
lijckẽ testamẽtes voer niet gherekẽt
hebbe. eñ dẽ zoẽ godes te tredẽ heb.
¶ Daer zijn veel mẽschẽ die zeer ar
beidẽ eñ oec die veel lidẽs hebbẽ mer
wãt haer die noet daer toe dwinget
dat si moetẽ arbeydẽ. eñ dat si lidẽ ni
et willichlic en lidẽ. soe en zijn si niet
ghelike dẽ beelde des zoẽs godes.
Men vinter oec wel sommige die mz
harẽ eygẽ wille zeer veel lidẽ. mer si
en hebbẽ ghẽ stede noch deel i deser
sakẽ. ¶ Ẽe õsuuer mẽsche waket som
wilẽ al die nacht ouer niet alleẽ ver
duldelike mer oec gaerne op dat hi si
ne õsuuerheit mach ghenoech wesen
Een ruter eñ ẽe rouer waket alle die
nacht ouer mit yser ghecleet op dat
hi een roef mach halen eñ and' mẽscẽ
dat haer benemẽ. Des ghelike doet
een dief dat hi wat mach stelen. ¶ Al
le dese zijn veer vãdẽ arbeyde eñ vã
dẽ lidẽ dat god aensiet. Mer die goet
willigẽ mẽschẽ die wt enẽ korstenen
ghoed' menighe haer rijchedẽ i armo
eden v'wãdelen. eñ mit gheheelder
herten die rijchedẽ deser warelt ver

smaden. die si doch niet hebben en
mochtẽ. eñ om xpristus wille gaerne
alle tijtlicke dinghẽ after latẽ. alsoe
als hi om haren wille alle dinc heeft
after ghelatẽ. die volghen hem nae
waer dat hij gaet. Alle die ghene die
soe pinẽ õsen here nae te volghẽ dat
is dat alder starcste argumẽt dat die
mẽscept õs heren eñ zijn alre heylich
ste passie hem tot hare salichept sal
ghesciedẽ. Dit is die rechte smake
eñ dit is die vrucht des arbeides eñ
d' pinẽ die õse heer heeft ghéledẽ.
Sich daer om hoe grotelicke die mo
gẽtheit godes bij di heeft gedaen.
Vã alle dẽ creaturẽ die ond' dẽ hemel
zijn sprac hi eñ si zijn gewordẽ. Wat
mach lichter wesen te doen dan een
woert te sprekẽ. ¶ Tẽ is mit ghenen
simpelikẽ woerde ghedaen. dat dij
god weder makẽ solde dẽ hi mit sinẽ
woerde hadde ghemaket. Hi is drie
eñ dertich iaer lanc op der aerdẽ ghe
sien. eñ hi heeft mittẽ mẽschẽ gewan
delt. eñ als hi wat ghuedes dede dz
wort qualic ghenomẽ. seyde hi wat
goedes hi wort ghestraffet. soe dat
si beyde sine woerdẽ eñ sine werckẽ
pijnden te begripen. eñ int quade te
v'kerẽ. eñ dat hi niet en hadde daer
hy zijn hoeft op mochte rusten.
¶ Waer om is dit ghesciet mijn lye
ue brueď. wãt dat woert dat god
is was vã zijnder subtijlheit neder
ghecomẽ. eñ heeft ẽe grouer cleet aen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gherogħē eñ is vleysch ghewoꝛden
eñ daer om heeft hi grote inwēdighe
werkē ghehāteert Eñ ghelikerwijs
als dat mēschelike ghepēs ene licha
melijcke stemme aē doet. eñ en wert
daer niet vā vmidt noch veer noch
nae. soe heeft die zoē godes vleysch
aen ghenomē eñ hi en is daer niet vā
vmidert noch vmēget. voer noch na
Hi was bij sinē vad onsienlijc mer hi
er in deser warelt hebbē ōse hādē ge
hādelt dat leuēdige woert. dat was
indē begīne dat hebbē ōse ogē ghesiē
Dit woert wāttet dat alder puerste
vleysch. eñ die alder puerste siel aen
hadde ghenomē eñ daer mede vereni
ghet was soe regierdet al die werke
des lichames. Wāt hi selue was die
wijschept eñ die gherechtichey t. eñ
wāt hi temael gheē wed sprekē noch
of treckē i zijnder naturē en hadde te
gēs die ewe godes. Mijn woert dz
ic spreke dat en is vā zijns selues we
ghe noch wijscheit noch gherechtich
heyt. mer het machse beyde wel i hē
ōtfaghē. eñ die wijscheit eñ die ghe
rechticheit mogē daer in wesen ende
oeck vā wesen. Wāt het is ōs nu ve
le ghenuechlicker eñ wij zijnd meer
toe geneiget vā naturē dē quadē ge
neigelichedē ōs vleisce te dienē dā si
nae dē wille godes te scickē om des
willen dat alle outhept vāder iōger
iocht op alt tot quaethept is genei
get. eñ ond die zwaerde eñ gheyseli
ghe eñ alrehāde perikelē pijnt te vol
brēgē daer si toe is gheneyget. Hi is
salich welckes ghedachte dat is zijn
inwēdighe woert al sine werckē schic
ket eñ ordineert nae der gherechtich
heit. eñ die sine meynighe puer is eñ
al sine werckē gherechtich zijn Eñ hi
is salich die al dat lidē zijns lichaēs
scicken can nae der gherechtept. eñ al
dat lidē dat hem toe comet om die li
efte eñ mīne des zoēs godes ghaern
lidet. eñ alle murmurere wtzijnd her
tē settet. eñ mit sinē mōde gode danc
ket eñ louet. Wye ist die hem seluen
aldus vheffen can die boert zijn bed
de op eñ ghaet in zijn huys. Dit bed
de is onsen lichaem daer wij eerst lā
ghe siec in lagen doe wij sine begeer
licheden dyenden. mer als wij onse
lichaem dwighē den gheeste onder
danich te wesen. soe draghen wijt.
eñ wij draghē selue onsen dodē. wāt
dat lichaem is doot om die sunde.
Mer wij ghaen noch ende en lopē in
et. wāt dit selue ghebreckelike licha
em beswaert die siele. eñ dat aertsce
iwonē vdrucket die sinnen die vele
dencken. Wij wādere in onsen huse.
Wat is dat huys. dat is onser alder
moeder. Wāt soe staet daer ghescre
uē haer grauē dat zijn haer huysen i
derewichept. Als wij onder allsulc
ken last ghaen moghen. hoe sullē wi
dan lopen als wi daer vā ōladē zijn
ymmer hoe wel sullē wi dā vlickē

claerlicke op die vederen des wides
Onse heer ihūs heeft ōs om ghehel
let oūmits sinē arbeit eñ zijn liden.
Laet ōs hem weder aēhangē eñ ōme
helsen ouermits gherechticheit endē
sine gherechticheit soe dat wij ōsen
arbeit eñ wercke na der gherechtich
heit pinē te ordinerē. eñ al dat liden
dat ōs ouer comet om der gherechti
cheyt sullen liden. op dat wi mitter
bruut moghen seggē Jck hebbē ghe
houdē eñ ic en sals niet laten. Ende
segghē mit iacop den patriarche. Jc
en sal dij niet laten eerstu mij benedi
deste. ¶ Wat volghet nae deser wa
erdelijcker ōmehelsinge dan dat vri
endelike kussen. Mochte ic soe gode
aēhāgē hoe en soude mij dā niet lustē
te roepē. Hi cusse mi mittē kusse zijns
mondes. O here wilt ōs nu opt eer
ste spisen mittē broede der tranē. eñ
gheeft ōs drincken in screpen bi ma
ten hēt tot datstu ōs brēgest tot der
ghoeder maten. eñ tot die volle ende
toe ghedructe mate diestu ōs sulste
gheuē in onsen schoet. die indē scoet
dijns vaders biste bouen al in dyer
ewicheit ghebenedijt.

¶ Item op den witten donderdach
.ij. sermonen.

¶ Vā die craften des heylighen sa
cramentes.

Sermoen. i.

Dit zijn die daghen die
ghij wijslijcken ware
sult nemen. dagen die
vol zijn vā godlijcker
gracien. ¶ In welcken
daghen die herten der menschen die
mit zwaren sunden beladen zijn tot
penitencie beruert plagen te werdē
Wāt die cracht der heyligher sacra
menten die wij in desen daghē bega
en is soe groot dat si die stenē herten
mach schueren. eñ alle borsten al wa
ren si yseren mach beweecken. Wāt
wij sien tot huyden toe dat mitter
passien ōs heren niet alleen die hem
melsche creaturē mede doghen hebbē
mer die aerden oec beuē eñ die steene
schuerē. eñ oūmits dat belidē d' sun
den die grauē op lupckē. ¶ Mer wāt
tet soe is in gheestelijcken spisen alst
is in lichamelicken spijsen. datmē in
sommighen spisen al te handes den
smaec ontware wert eñ in sommigē
niet soe gherighe die dinghen dye o
penbaer zijn die en behouē onser be
dudighe niet. mer die dōcker endē be
dect zijn daer moetmen ouer arbeidē
op dat mense oec mede mach vēstaen
Wāt die moeder en gheuet horen cley
nen kynde ghene hele noetē te eten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

merst craectse hem eerst ende gheeft
se hem ā. Alsoe hoertet mij thoe
alderliefste brueders. die sacramētē vā
deser heyl[i]gher tijt die wat dōcker eñ
bedect zijn v te vclarē. Mer wāt ick
daer niet wijs ghenoech thoe en bin
Och of die ewighe wijsheit godes
die ōseralder moed' is ōs dese note
woude breecken. Ic segge die noten
die op des priesters roede zijnd ghe
wassen. die roede der godlijcker craf
ten. die de heer wt heeft ghesent wt
syon. Die sacramentē zijn menigher
hande. eñ die alle te ondersueckē ende
daer vā bisonderlinghe te spreken.
daer is ōs die tijt alle te cort toe. eñ
bij anderwerē mer is veel diet niet ver
staen en kōnē. Mer van drien sacra
mentē die mit deser tijt wel louerdra
gē willen wij spreken dat god ōs in
gheuet. Sacramentū beduut alsoe
veel als ene heilighe beteykeninghe
of ene heilighe verborghene sake Veel
dingē ghesciedē alleē om haer seluen
Sommighe and' dinghē bedudē oeck
wat anders dān vā butē schijnt. eñ dz
hietē eñ zijn teykenē. Eñ dat wij vā
ghewoēlikē dighē exēpel voer nemē
alsmē enē rinck simpelijckē om hem
seluen gheuet. soe en bedudet hi niet
meer dan mē van buytē sien mach.
Mer als een mā eend' vrouwē enē riñ
gheuet op trouwē of tot eender bewi
singe eens anderē diges eē riñ werdt
ghegeuē soe is die rinc eē teykē. soe
dz die mensce die dē rinc ōtfāget wel
mach segghen. die rinc en is mij van
gheend' waerdē Ic suecke al wat an
ders.

In deser manieren mijn lyeue eñ
zeer gheminde brueders doe ōse lye
ue heer ihesus xpristus ōse ghesont
maker eñ ōse verlosser zijnder glori
ser passien ghenaecte. doe woude hi
sinen wtuercoerne vriendē mit zijnd'
godlijcker gracien becleydē. eñ sine
onsienlijcke gracie ouermits sienlike
teykenē hem gheuen. Hier omme
zijn alle die heylighe sacramentē der
waerder heiligher kercke ingheset.
Daer om wert ōs dat heilighe sacra
ment onder die schijn des broedes
ghegeuen. daer omme wasschmen die
voeten. Daer omme is die dope ī ge
set. die een begin is alder sacramēt.
daer wij mede gheplātet werdē der
ghelikenissen zijns dodes. eñ die drie
werue dopinghe beteykēt dese drie
daghen die wij nu sullē begaē. Wāt
alsoe als in wtwēdighen dinghē me
nigerhāde manierē zijn. eñ wij bliue
bi dē voergheноemden exēpel. die be
cledighe is menigerhāde nae dyen
dat die dinghen menigerhāde zijn.
daer wij in becledet werden. Als eē
canonick wert becledet mit enē bon
ke. een abbet mit enē staue eē bisscop
mit enē miter eñ mit enē rinc Ic
segghe soe alst in sulcken saken is so
werden menigherhande gracien dz

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

menschē ghegeuē ouermits menigher
hāde sacramētē. Wat is dā die graci
mijn lieue brueds in xpō ihū die ōs
ouermits der dopen wert ghegheuē
Dat is dat wij daer werdē gherey
nigher van onsen sünden. Wāt wye
mach dat reyn makē dat vā onreinē
sade is ōtfāghē dā die alleē reyn is.
eū daer oec ghene sunde in comen cā
noch en mach. dat god selue is. Van
deser gracien was eerst die besnidin
ghe der ouder euwē een sacramēt op
dat die onreynicheyt der erfsunden
die vā ōsen eerstē vader adam in allē
voert ghesprotē is. mittē scarpē mes
sche of ghescrappet soude worden.
Mer nae dyen dat onse lieue heer ōs
verlosser inder werelt is ghecomen.
die een lammeken was. die alle te sa
men suet ende saftmoedich was wāt
zijn iuck was suet ende sine borden
licht soe ist zeer wel verwandelt. sō dz
al dese oude onreynichept ouermits
die saluighe des waerdē heylighen
gheestes dat water mach of wasschē
eū die scharpheit des messches gaet
te nyet mer daer mach yemāt vragē
eū seggē. Ist al of ghewassen inder
dope dat wij ghetoghen hadden vā
onsen eersten ouderen adam eū eua.
Hoe coemtet dan dat die wortel der
quader begheerlichept noch in ons
is ghebleuen die ons noch treckt to
den sunden. Daer en is gheen twijf
fel aen dese gheneyghelichept totte
groten ende zwaren sunden en si ōs
ghecomē van onsen eersten ouderen
Want wij werden alle te samen in
enen sundighen wille gheboren. eū
daerom voelen wij oec teghēs ōsen
wille iō ōs die vervrighe d' quad' be
gheertē eū d' ouerdeliker gheneyghe
lichept Ic hebt v dicwijl voer geseit
eū ten sal v niet vter hertē ghaē dat
wij in den valle des eersten men
sches alle zijn ghevallen. Ende wij
vyelen op enē grotē hoop van stenē.
ende oock mede inden slijcke. Dus
zijn wij niet alleē zeer ōreyn ghewordē
wordē mer oeck mede zeer ghequetset
eū ghewōt. Wij mochtē wel redeke
ke lichtelijcken werdē ghewasschen
van ōser ōreynicheit. mer die wōdē
eū quetsinghe die wij ghevallen heb
bē die en connen alsoe gheringhe nz
ghenesen. ¶ In dyer dopen werdē
wij ghewasschen. Wāt daer wert
wt ghedaen die breef ōser verdomenis
sen want dat gheuet ōs dese gracie
der heyligher dopen. dat ons die vū
le quade snode begheerlichept niet
schadē en mach ist dat wij huydē on
sen consent daer thoe gheuen. En
de dan soe wertet allenschē als etter
eender vuylder ouder wondē of ghe
wasschet die verdomenisse ende die
antwoorde des bodes die daer nae
plach te volghē. ¶ Mer beneds wie
can soe grote ouerdelijcke beruerin
ghen bedwinghen. wye mach dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

iokighe deser wondē lidē. Hebbet
ghuet betrouwē Wāt die gracie go
des comet ōs i deser saken te hulpe.
eñ om dat wij des seker sullen wesē
soe hebben wij hier en tegēs dat wa
erde heylighe sacramēt des ghebene
diden lichaems godes. eñ des duer
baren bloedes ōs liefs herē ihū xpi.
Want dit waerde heilighe sacramēt
wercket twee dighē in ons. als dat
wij myn voelen die quade becorigē.
eñ dat wij hoe groet die becorighen
zijn gheen consent daer thoe en ghe
uē. Soe wye dat niet soe grote beco
zinghen in hem en voelt van tornich
heyt van haet eñ van nyde eñ oock
mede vā ōsuuerhedē als hi wel ple
ghe in hem te voelen die dancke des
gode eñ der gracien des heylighen
sacramētes die in hem wercket ende
hi wese blijde dat dat vuyle quaden
zeer wat beghint te ghenesen. Mer
wat sullen wij doen als wij sien dat
wij in dit sundighe lichaē eñ in desē
quader tijt sonder sonden niet en mo
ghen wesen. Sullen wij dan in mis
hopen vallen. dat moet veer wesen.
Segghen wij segt sinte iohan dz wij
ghene sunde en hebben wij vleydē
ons seluē. eñ die waerheit en is niet
in ons. mer beliden wij ōse sunden
god die heer is ghetrouwe eñ hi ver
gheuet ons onse sunden. ende hi sal
ons reyn maken van alle der boesch
heyt. Ende oock mede op dat wij

nyet en doruen twijffelen hij en wil
le ons onse daghelixse sunden zeer
ghaerne vergheuen. soe hebben wij
daer een sacrament van dat wasschē
der voeten. Du vraghest bij auen
turen hoe ick dat weet dattet daer
een sacrament van is. sonderlinghe
vvāt. ons heer sinte pieter toe seyde
Dat ghene dat ick doe dat en weet
stu nu noch niet wat dat beduydet.
mer du sultstet noch hier na wel bet
weten. mer hij en seyde hem nyet
van enighen sacramente. mer alleen
seyde hij aldus. Ick hebbe v een exē
pel ghegheuen om dat ghij oec alsoe
sult doen. Hij hadde hem ludē noch
vele te segghē eñ oec mede te leeren.
dat si doe ter tijt niet al draghen en
mochten. daer om en woude hijt nz
ongheruert laten daer si wat vā ghe
troest ende vmaent mochten werdē
noch hi en woude hem niet segghen
dat si doe ter tijt niet draghē en con
den noch en mochtē. Wildijt weten
dat hij mit den wasschen meer eē sa
crament ende wat verborghens me
ende dan dat werck van buyten. soe
aen mercket die woerden die ōse lye
ue heer doe sinte pieter thoe seyde.
Ist dat ick dij niet en wassche. du en
sultste gheel deen mit mi hebbē i mij
nē rijcke. Syet daer moghet ghij ho
ren dat daer wat verborgens mede
is dat totter salicheyt noet is. sond
welcken sinte pieter gheen deel en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

soude moghen hebben inden rijcke
xpisti ende godes. Sich hoe dat sin
te peter van den woerden wert ver
vaert wāt hi wel bekēde datter gro
te salicheyt in gheleghen was dat
onse heer zynder discipulen voeten
wolde wasschen doe hi seyde. Heer
niet alleē en wil ic ghaerne lidē. dat
ghy myne voeten wasschet mer oec
mede mijn handen ende mijn houet.
¶ Eñ mijn lieue eñ zeer gheminden
brueders waer bij weten wijt dat
dese voetwassinghe dyer sunde son
der welcken wij in desen lichame nz
leuē en moghen. Dat weten wij da
er bij dat doe sinte peter zijn handen
end zijn hoeft hem mede doet te was
schen onse heez hem doe antwoerde
Die ghewasschen is die en behouet
niet dat sine voeten hem ghewasscē
werden. Die mensche is ghewasscē
die ghene grote zware sunde in ond
hem en heuet. die zijn hoeft dat is si
ne menighe ende sine handen dz zijn
sine wercken ende sine wāderingen
reyn eñ ghuet zijn. mer die voeten dz
zijn die begheerlicheden alsoe lange
als wij wāderē moeten inden stoue
en connen wij niet volcomelijcken
reyn ende onbesmit houden die siele
des menschen. si en werden ymmer
somwilen ghetoghen tot ydelheden
of oec mede tot curiositedē. ofte tot
enighen anderen cleynen ghebrekē.
want wij arme ōghevallighe eñ sno

de menschen ontghaen ons zeer dic
wijl in menighen dinghen Nochtās
mijn lieue ende oock mede zeer ghe
minde brueders in xpō ihū ōsen he
re. niemāt en sal vsmaden noch cley
ne rekenē alsulcken cleynē ghebrekē
wāt nyemāt en mach daer mede int
hemelrijck comen eñ wij en moghen
daer niet reyn van werden ihūs cris
tus en maket ōs daer van reyn ¶ Je
segghe nyemāt en wese mit quader
sekerheit slaperich eñ ōachtsom daer
in. noch en keer hē tot quadē bosen
woerden hem te ontsculdigē in sinē
sunden ¶ Wāt alsoe als sinte peter
thoe ghesegt wordt. Reynighet ōse
lieue heer ihesus cristus ons daer ni
et van wij en sullen gheen deel mit
hem moghen hebben. Nochtans soe
en salmen daer niet al te zeer sorch
uoudich voer wesen. wāt onse lieue
heer vergheuetse lichtelijcken. in ym
mers zeer ghaerne willen wijse self
nu bekennē. ende ōs gaerne alsoe ve
le als wij moghen daer vā pinē te be
teren. Want in alsulckē sundē ende
ghebrekē die een mensche niet wel
volcomelijcke schuwen en mach. is
zeer te berispen. onachtsomheyt end
oock al te grote sorchuoudicheyt.
¶ Daer omme woude onse heer dat
wij in dyen ghebede dat hij selue he
uet ghemaket alle daghen voer al
sulcken sunden bidden soudē. Want
alsoe als wij ghesegt hebben van dē

vleischelijcken begheerten dat eē mē
sche daer niet om en wert verdoemt
dat hijse in hem voelt als die heilige
apostel paulus daer van tughet. dat
den ghenen die in xpō ihū dē almach
tighē here zijn. ghene vdomenisse en
is. god die laet nochtans sulcke ghe
neyghelicheden in ons leuen eū ōs
zeer becoren om dat wij ons daer in
vercetmoedighen sullen. ende bekē
nen hoe veel ghuedes ons die gracie
godes doet. ende ōs pinē sullen altoe
es daer toe te lopē. eū godes des lie
uēs herē hulpe te begheren.

¶ Brueders in xpō ihū ōsen here.
aldus soe ordineert dat god wt zijn
der godlijcker ghoedertirenheyt om
onser besten wille. dat dese cleyne ge
breken in ōs bliuen soe dat wij haer
niet volcomelijcke verwinnē en con
nen noch en moghen. om dat wij da
er bij gheleert sullen werden. dattet
wt onsen craften niet en is ghecomē
dat wij den groten becorighen wed
ghestaen hebbē.

¶ Ende dat wij altoes anxtuallich
sullen wesen ende sorchuoudich my
ne lyeue brueders. dat wij ymmers
die ghebenedide gracie godes nyet
en verwerckcen noch oeck mede en v
liesen. die wij wel vernemē dat ons
alsoe groet noet is dye mit ons te
hebben.

¶ Hoe dat die daghen die comen tus
schē den palmen sondach eū dē paes
dach boghen bouen ghaen allen an
derē ghemeynē dagē.

Sermoen. ij.

Als ist dat god alle digē wijsli
ke ghescapē heeft eū geordi
neert nae wichte eū nae ge
tale eū na mate sonderlinghe noch
tās die tijt die hi inder aerden is ge
sien ende mitten menschen heeft om
me ghegaen. wat hi daer binnen ge
sproken heuet ofte oeck ghedaē heft
of gheleden dat heeft hi alsoe ghor
dineert eū ghescicket datter niet een
cleyn tijtken noch een letterken ledi
ghe is van den godlijcken sacramen
ten ende vanden gheestelicken bedu
dinghen. Mer sonderlinghe dese in
este vyer dagen ende oeck mede den
dach van huden heeft hij mit sonder
linghen gracien verlichtet ende ghe
glorificeert. Als den dach zijnd pro
cessien. den dach daer hi zijn laetsten
auētmael i dede. dē dach zijnder pas
sien. den dach dat hi ruste indē graue
endē dē dach zijnd verisenisse Dit zijn
alle merckelicke edele dagē die hoge
bouē gaē die ghemeyne ander dagē
Op den eersten van desen daghen
soe heuet onse lieue here hem gheou
erdighet die glorie d mēscē te ōtfāgē
eū hij quam mit groter vrolicheden

al des ghemeynē volckes te iherusa
lem niet gaēde op sinē voeten als hij
plach te doen mer ridende op enen e
zel. Eū dit was ene ghuede bereydi
ghe totter nae volghēd passien . om
dat die nydichept der scriben eū oec
mede der pharizeen van deser glori
ser processien . zeer teghēs ōsen lieuē
heer ontsteken . ¶ Op een ander ste
de lesen wij dat hij den volcke vten
weghe ghinck doe si hem coninc ma
ken wouden . mer nu quam hi selue
ende leet dat si hem als een coniñ vā
israhel ōtfinghē eū hem conick van
israhel hyeten . daer niet an te twijfe
len en is hi en haddet hem in ghege
uen . ¶ Dit selue machmē oec me
de mercken van zijnder passien . wāt
op eender tijt doe si op hē ōbolghen
warē om dat hi hem die waerheyt
seyde eū si hem stenē woudē bedecte
hi hem seluen eū ghinc wt haren hā
den . hi en woude oeck niet openba
erlijcke wanderen mit dē iodē . wāt
si hem doden wouden . mer doe hijt
wiste dat zijn tijt ghecomē was . als
die ghene die alle dinck te vorē wist
eū alles dighes machtich was . quā
hi selue eū hi offerde hem willichlijc
totter passien eū totter doot . Want
dat betaemde soe dat onse biscop be
weert soude werden nae der ghelike
nissen sonder sunde . eū hi als een ge
warich mensche die voerspoet deser
tijt ende oeck mede alle die weder

spoede soude ontfanghen ende van
hem wisen nae dyen dattet behoerli
ke waer ende van beiden desen hem
seluen tot enen teyken ende tot enē
exempel setten Wāt also als dat der
matichept toe behoert die voerspoe
de deser warelt somwilen te schuwē
soe hoertet oeck der gherechtichept
wel toe wt sonderlinghe redelicken
saken somwilen die toe te laten .
¶ Des ghelijcke ist oec vā tijtlijcke
veruolghinghen eū alderhande ye
ghenheden . dat mense somwilē alst
behoerlic is wijslicke vlyen sal . ende
nochtās alst soe wesen moet soe sal
mense manlijcke verdraghē . In deser
tween als in wedērspoede eū in ieghē
heyden soe staet al dat menschelicke
leuen op deser aerden . ende in dyer
bekēder manierē vā duechdē staen
alle duechden Ende het betaemde
soe wel dat hi volcomenheyt alder
duechden in hem seluen bewisen sol
de daer alle volcomenheyt alder du
gheden volcomelijcken in rustet . En
de dat alle menschen menschen merc
ken souden hoe hi bouē allen anderē
menschen conste ouervloedicheyt vā
tijtlicker dinghen ghebruycken . ofte
oec ghuedertirenlijcke ghebrec daer
inliden . Want die ewige wijsheit
godes en was niet van dyen die vo
erspoet deser warelt mach doden .
noch die cracht godes en was sulck
niet den wederspoet mocht ōderuē

Seyde soe is daer ghescreuē als dat
voerspoet niet alder menschen . mer
der dwaser menschen si dodet. ende
dat wederspoet niet eens ygelickes
werder cleynder si ōdozuet. Mer si
et hoe matelike eñ hoe satelike dat ō
se heer die glozie der mēscē heeft ont
fanghen. Doe die ludē mit so groter
glozien hem te ghemoete quamen .
doe nam hi enē ezel eñ hi sat daer op
hi en socht ghene grote henghstē oft
costele wagenē dē volcke daer mede
te ghemoete te comen . Eñ doe hi si
ne iōgherē om die ezelen sende seyde
hi hem. segt v yemāt wat so segget
dat haer die heer te doen heeft.

Waerlijc dat was een ouer groet
werck dat hi daer mede doen wolde
een werc der salicheit. Wāt hi was
ghecomē om salich te makē beyde dē
mēschē eñ dē beestē . eñ te ōmenich
uoudighē sine barmherticheit. Dese
ghoedtirēheit ōs herē diēt wel op dē
beghine ōser bekerighen. op dat wij
ten eerstē bij der deernē een kint mo
ghē crigē. Eñ die te vozē ghebōden
was soe dat hi niet ghuedes doē en
mochte. noch ooc en woude. die wer
det oū mits den gheboden ōs heren
ōtbōden eñ vzij. Hi en can opt eerste
noch niet puerlicke indē here hem ō
blidē. hi laet hem dūckē dattet gode
g henoech behaget dat hi doet. eñ hi
troest hem seluen daer mede dat die
ghoedtirēne barmherticheyt godes

hem niet en mach after latē. Merge
net dat god dat hi wat toe nemet in
duechde soe begint hi wel anders te
voelen eñ hi begit oec te sorgē hoe hi
gode voldoen mochte eñ te volle lo
uē eñ dāckē voer al dat ghuet dat hij
hem heuet ghedaē. eñ hi heuet grote
anxt dat hi god e ōtdācbaer sal geuō
den werden vā al dē ghuede dat hij
vā hem heeft ōtfāghē. eñ hi bekēt dz
hi een ōnutte knecht is. eñ dat god
zijns niet en behouet. end dat is een
recht eñ een ghetrouwe voelē. Dit
is een zoē des edelen wijues. daer ō
deernē zoē gheē erfghenaen mede en
mach wesen. Eñ dit is ghenoech ge
segt vād processien .

Item eer hi ghinck tot zijnd passi
en soe heeft hi als een minelic vader
des ghesindes sinē volcke een auōt
mael bereyt. daer merckelike die goe
dertirenheit eñ die mēscheit ōses be
houders in gheschenē heeft wāt die
de sine altoes hadde gheminet . dye
hadse oec lief al int eynde. eñ hi seide
hem toe Mit groter begheerten heb
be ic begeert dit paessce mit v te eten
eer ic sterue. Eñ het was groet noet.
wāt sathanas haddese begheert te
siften alsmen weyte pleech te siften
Daer om was hem noet dese salige
spise. wāt doe si alle wel ghespijset
waren ghebzaken si nochtās bijnae
alle. Hoe soudet hem meendi geghaē
hebbē hadden si mit deser spijsen nz

ghestarct gheweest. Hier om waest
dat onse lieue heer niet alleen haren
lichaemen mer alstermeest haer sielē
eñ haer herten mit zÿnē heyligher le
ringhen woude stercken. Wāt hem
was meer aenstaende gheestelÿcken
becorighen dan lichamelike passien.
Wāt die woude hi eerst alleen voer
ōs allen liden. Wāt die offerhande
zÿnē passien alsoe als hi alleen ōs al
len helpen mochte soe was hi ooc al
lene al ghenoech. Wāt dat en betaē
de niet dat du peter of andries oft ia
cob of iohā of yemāt vādē anderen
apostelen mit ōsen here voer dat mē
schelike ghestacht soude ghepassiet
werdē. Daer werdē nochtās twye
menschē mit ōsen here gecruust mer
dat waren scalcken eñ mordenaren
datter opemant dencken en mochte
dat die offerhāde die ōse heer voer
allen menschē salicheit doe offerde.
als of si vā haers selues wegen niet
ghenoech en hade gheweest. vā den
mordenaers soude vuolt werdē.
mer wat waren dan die brodē daer
ōse heer zÿn iōgherē doe mede spÿse
de. Ick vmoede datter viue waren.
Ons here sey de selue op eē and stede
mÿn spÿse is dat ick doe dē wille mi
nes vadrs. Dat was wel te rechte si
ne spÿse. mer spise des hertē. Wat
mach daer wesen daer dat herte des
menschē bet van swert ghestarcket.
eñ ōthoudē in allē dat hem moeten

mach. dan bÿ den wille godes staut
taftelÿckē te bliuē. als of eē mēsche i
dē buycke zÿder sielen den wille go
godes ghegetē hadde. Des ghelÿc
die woerdē der godlÿcker vmanigē
eñ oec der godlÿcker beloftē. eñ des
godlÿckē troestes. eñ die tranē des i
nighē ghebedes.

Dat dit alle ghuede spÿsen zÿn d
hertē dat is dē alleē bekent den zÿn
herte is alsoe vdorret dat hi al vge
ten heuet zÿn broet te ethē. Bouē al
soe is dat waerde lichaem ōs heren
waerlicke spise eñ spise des leuens.
eñ is dat leuēde broet dat ōs vandē
hemel neder is ghecomen. Gheē vā
alle desen daer wÿ nu van ghesegt
hebben en ghebrack daer in dat hey
lighe hoechtidelÿcke auōtmael ons
heren ist datmēt te rechte aenmerct.

Als die discipulen noch saten aen
der tafelen soe staet onse heer op eñ
gordet hem ōme mit enē line doecke
eñ ghyet water in een becken. eñ hÿ
wasschet die voetē zÿnder discipulē.
eñ hi droghetse. Dit werck en is
niet die wille des vleysces ende des
bloedes. mer het is die wille des va
ders om ōs heylich te maken. Daer
om wast dat ōs heer peter toe sey de
doe hÿt niet ghaerne lidē en woude
dat ōse heer hem wasschē soude. Ist
dat ic dÿ niet en wassche du en sult
ste gheē deel mit mÿ hebbē. Oeck so
weet ic wel wye daer gesprokē heft

Den ghenen die tot mij comet dē en
sal ic niet wt werpen. Wāt ic bin ne
der ghecomen vandē hogē hemel niet
et dat ic minē wille doen sal. mer dē
wille des gheens die mij ghesendet
heuet mijns hemelschen vaders.

¶ Wel te rechte mijn lieue bruedes
ende na dyen dat hij ghewone was
doe hi dat ouer grote oetmoedighe
werc tot haerder leringhē end exem
pel hadde ghedaen dede hi daer op
een sermoen. dat hi daer thoe oock
mede zeer lanck maecte ¶ Wāt dye
ghuede barmhertighe heer die was
zeer sorchuoudich voer sinē ghesinde
om die aenstaende passie wille. haer
herten te starcken mit vele vriēdelic
ken louinghe eñ troestinghe. Eñ hij
seyde hem mede dat hi cort daer nae
weder om verrisen soude. eñ oec me
de vāder thoecoemst des heylighen
gheestes die hem ghuetelike sterckē
soude indē herte, ende dat hijse tē la
etsten tot hem nemen soude daer hij
selue is ¶ Eñ ten laetsten quā hi tot
dē ghebede daer hi drywerue ōue
richlijcke biddede wt hem seluē quā
daer hi niet alleē mit dē oghē en screi
de mer mit al sinē liue. op dat al zijn
gheestelijcke lichaem dat is die heili
ghe kercke mittē tranē zijns ghehelē
lichames soude ghewasschē werden

¶ Van den heylighen sacramente
zijns lichames end zijns bloedes en
isser niemāt die dat niet en weet dat
tet doe eerst beghōnē wordt eñ den
discipulen ons lieues heren ghegh
uen. eñ hem wort gheboden dat zijt
voert oeffenē souden.

¶ Daer nae volghet die dach zijnd
passien. in welcker passien alsoe als
hi den ghehelen mensch salich make
de soe maecte hi van hem seluen ene
salighe offerhande eñ hi ghaf zijn al
derheylichste lichaem ouer in alsoe
groter pinen. eñ hi leet soe grote ver
smadenisse ende onrecht. eñ sine siel
was vuollet eñ doergheslleken mit
twerehāde menschelijcke mededogē
die beyde zeer groet waren. Datte
was mitter ouer groter droefheyt
zijnder lieuer moeder eñ der vrouwē
die om sinē wille i groter droefheyt
waren. Dat ander was dat hi mede
doghen hadde in sinen discipulē die
bynae in groten mistroeste vñ zoyet
waren. ¶ In desen vyeren was dat
heilighe cruus ōs herē. Eñ dit heeft
hi al om onsen wille ghéledē die wt
zijnder groter liefdē barmhertichei
ende mede doghen mit ōs hadde.

¶ Mer sine pine ende dat hem aen
ghinck dat hadde al een eynde. als
hi den vrouwē toe seyde doe hij ter

doot ghine draghende zijn ghebene-
dide cruce. ende dat eynde was zeer
cort eñ oeck mede zeer glorioes. wãt
eerst ruste hi indẽ graue. eñ cort daer
nae vrees hi. Eñ ist dat wij begeerte
hebbẽ tot dyer rustẽ eñ tot dyer glo-
rien te comen soe sullen wij wetẽ dz
wij ymmer oñmits veel tribulacien
daerwaert moeten wãderẽ. Eñ ten
eersten alsoe lãge als wi zijn in tribu-
laciẽ soe dũctet õs groet wesen cons-
ten wij totter rustẽ comẽ recht of wij
dan niet meer begherẽ en souden.
Mer wij en sullen niet rustẽ oec als
wij ghecomẽ zijn in der begeerdẽ rus-
tẽ vã beghere. Wãt dã sullen wi be-
gherẽ die verisinge õser lichamẽ. wãt
soe segt die scrifte. Voert aẽ segt die
gheest dat si sullen rustẽ vã al haren
arbeyden. Daer om die ghene de
inden here sterue die sullen rustẽ vã
al haren arbeyden. mer vã beghere
eñ wt groter begeertẽ te roepẽ en sul-
len si niet rusten. wãt aldus houdet
die scrifte. Onder den throen godes
roepen die sielẽ die om godes willen
den doot hebben ghelede. Want al
ist dat si nu niet en hebben daer si ly-
den vã hebbẽ si en hebbẽ nochtans
noch nyet al dat si begheren te heb-
ben ende oeck mede dat si ghaerne
hadden. ende daer si zeer groete ghe-
nuechte in souden hebben. alsoe lan-
ghe hent tot dat nae dyer rusten die
salighe verrisinghe volghe. eñ na dẽ
sabbet die gloriose paesdach come.
welck õs wil ghũnẽ die hemelsce va-
der. amen segghet allegader.

. A. . M. . E. . N.

Hier eyndet dat winterstuck van
sinte bernardus sermonẽ die vte
latine ghetranslateert eñ ouer geset
zijn in onser duytscher sprake ter
eren godes eñ zijnder lieuer moeder.
eñ tot heyl alder menschen salicheit
God si ghelouet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Dit boeck dat is gheeyndt to zwolle inden stichte van
vtricht ter eren godes eñ zijnder lieuer moeder marien
eñ oock mede tot heyl ende salicheyt alre ghoeder kers
tenen menschen. bij mij peter van os. Inden iare ons he
ren. M. cccc. ende lxxxiiij. op des helighen kerstes auot
lof gode van allen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Hier beghint die tafel vandē somerstucke vā sinte bernaerdus sermonē die pūctelijc eñ notabelic zijn ghetrāslateert eñ ouer gheset vtē latine ī ōser moedlicker eñ duytscher sprakē. ter eren godes eñ zijnd lieuer eerwaerdigher moeder maria. Eñ oeck sonderlinghe omme troet ende heyl alre kersten menschē salicheyt.

¶ Item van die grote eerwaerdighe hoechtijt vā paesschē scriuet sinte bernaerdus vier sermonen.

¶ Hoe dat die edele leeu xpristus ihūs gheborē vā iuda ghestachte heuet v wōnē eñ oeck mede zeghe gheuochten. dat eerste sermoen .i.

¶ Hoe dat ihesus cristus onse lieue ghesontmaker woēt in onsen herten ouermits den heiligē geloue. dz. ij. ser. x.

¶ Vā menigerhāde malaetscap Eñ oec mede hoe datmē eē malaets lichaem dat is een sundich lichaē ghuede re. mediē gheuē sal op dattet gesont sal werdē. dat. iij. sermoen. xiiij

¶ Hoe dat alle die werckē ōses gesont makers zijn medicinē daer mē ōse siecten mede genesen sal. ser. iiij. xviij.

¶ Item inder octauen der hepliger hoechtijt vā paesschē twee sermo.

¶ Hoe dat wij mogē hieten kynder godes inder ewicheyt eñ oec mede bruederen godes. Eñ dat god die eerwaerdighe here hem heeft gewaerdiget een zoen des menschē te wezden. dat eerste sermoen. xix

¶ Van drierehande ghetugē die iden hemel zijn. als die vad. die zoen. ende oeck mede die heplighe gheest. dat tweede sermoen. xxiij.

¶ Item inden cruicen dagē scriuet sinte ber. een ser. vādē ewāgelio.

Hoe dat eē mēsch zijns selfs vrient is als hi alle digē after set eñ igaet in sijnes selues hert. i. serm. xxxi

¶ Item op die eerwaerdige hoechtijt vā ōses lieues herē hemeluaerts dach scriuet sinte bernaez. vi. ser.

¶ Item hoe dattet dē mēschē ghuet be
trouwē gheuet dat god ghaerne bij
is dē ghenē die gaerne ī harē gebedē
zijn. dat. i. sermoen. xxvij.

¶ Hoe dat dese eerwaerdighe hoechtijt
een eyndinghe is alre hoechtide die
wij houden sullē vādē hoechtidē ōs
heren. dat. ij. sermoen. xxviij.

¶ Van die begheerte eñ oec vā die vlītā
denisse. dat. iij. sermoen. xxxi.

¶ Wij en sullē dese hoechtijt niet mit
mynder eren beghaen dan wij enige
andere hoechtiden ōsēs vlossers xpi
doen. dat. iiij. sermoen. xxxv.

¶ Hoe dat nu voert an niet dat gheslach
te des herē in moghēthedē eñ ī glorie
wesen sal mer oec mede die vrucht ō
aerdē. dat. v. sermoen. xlij.

¶ Van die thoecoemste des heylighen
gheestes. dat. vi. sermoen xlvij

¶ Item op die eerwaerdighe heily
ge hoechtijt vā pinxterē scriuet sinte
bernaerdus drye sermonen.

¶ Hoe dat die heilighe gheest is dz aldē
suetste dat ī god is eñ is die guedertiē
heyt godes. dat. i. sermoē. xlix.

¶ Hoe dat die hemelē drupē vādē aen
sichte godes. dat. ij. sermoē. li.

¶ Hoe dat ōs te samē die heylige geest
doet wonē ī enē huyse dat is in enen
wille. dat. iij. sermoen. lv.

¶ Item inder heyligher eñ gloriosser
hoechtijt des heylighen mans sinte
iohannes baptisten scriuet sinte ber
naerdus twee sermonen.

¶ Vāder lantaernē of luchter die luchte
eñ brādet. dat. i. sermoen. lviij.

¶ Item vā thyen sonderlinghe vorde
len eñ erē sinte iohānes baptistē dye
hem ghegeuē ende gheghūt zijn. vā
gode dē almachtigē here. Eñ hoe dat
hi sonderlinghe die vōdiet heeft boē
allē anderē kynderē der aertscher mē
schen. dat. ij. sermoen. lxiij.

¶ Item op sinte peter ende paulus
auōt scriuet sinte bernaerdus eē ser

Hoe datmē die vigilie der heiliger a-
poſtelē petri eñ pauli panichlijcke ſal
begaē.een ſermoen. lxxiij.

Item inder eerwaerdigher hoech
tijt der hepliger apoſtelē petri ende
pauli twee ſermonen.

Hoe dat god deſe twee ſchone lichtē
petrum ende paulum heeft geſet in
der hepliger karckē als twee ſchone
ogē.een ſermoen. lxxiiij.

Hoe dat deſe twee heplige apoſtelen
petrus eñ paulus zijn mannen dyer
barmhertichept.dz.ij.ſer. lxxvi

Item in die eerwaerdighe grote
hoechtijt onſer lieuer vrouwē viſita
cio ſcriuet ſinte bernaerdus.iij.ſer

Hoe dat die ghene mit ōſer lieū vrou
wen gloriere eñ verbliden ſullen dye
haer cleð niet beſmit en hebben mit
onreynicheit.dat.i.ſer. lxxviij.

Hoe dat maria die ghebenedide moe
der ōs herē ihū xpriſti is vol der ghe
naden.dat tweede ſermoē lxxix

Hoe dat maria die eerwaerdige coni
ghine der hemelē wert gheopēbaert
indē hemel als eē wijf gecleet mitter
zōnē eñ die maen hadde onder haer
voetē.dat derde ſermoē. lxxix.

Item vādē prophete dauid den
men wel hietē mach eē mā na dē her
te godes.eñ vā golias.ſcriuet die hei
lige honichuloedighe doctor een zeer
notabel eñ ſchoen ſermoen. lxxxij.

Item die honichuloedige doctor
ſinte bernaerd9 ſcriuet drye ſermonē
op dat ewāgeliū dat ruert vādē ſeuē
broedē daer onſe heer ihesus criſtus
die ſcharē mede ſpiſede die hem drie
daghen nae gheuolghet haddē

Vā die menichuoudighe barmhertic
heit ōſes lieues herē ihū criſti i ōſes ge
ſontmakers.ſer.i. lxxxix.
Itē noch vā die menichuodige barm
herticheit godes.dz.ij.ſer. .xci.
Vā die crumē of ſtuckē vā den ſeuen
broedē daer vore of gheſegt enð ghe
ruert is.dat.iij.ſermoen. xciij.

Itē vādē arbeit ōs bouwes ſcriſſ

dye eerwaerdighe heylige mā ſinte
bernaerdus vier ſermonen.

¶ Hoe dat god die hemelſche heer hef
macht ghegeuē dē ghenē die hem ōt
fāghē hebbē kynd̄ des almachtigen
godes te weſen. dat. i. ſerm. xcv
¶ Hoe dat die mēſche vā gode dē here
vā eerſtē aē niet gheſcapē noch gema
ket en was tot arbeyt. al iſt dat ſake
dat hi nu voert aen tottē arbeyde ge
borē wert. dat. ij. ſermoē. xcvij.
¶ Hoe dat die hertē eū oeck mede dye
ghedachtē der menſchē zeer ongelijc
zijn. dat dorde ſermoen. xcviij.
¶ Item vā dē gheſlachte der gheender
die den here der hemelē eū der aerdē
ſueckē. dat iiij. ſermoē. xcix.

¶ Itē inder eerwaerdigher ſolemni
theit ende hoechtijt ſinte marie mag
dalenē ſcriuet die heylige eerwaerdi
ghe mā ſinte bernaerdus een ſer.

¶ Hoe dat die barmhertichheyt end̄ die
waerheyt malcād̄er ghemoeten op
die eerwaerdige apoſtola xpriſti ihū
onſes gheſontmakers maria magda
lena. een ſermoen. ¶. iij.

¶ Item op die eerwaerdighe glorio
ſe eū grote hoechtijt ende feeſte ōſer
lieuē ſueter vrouwē hemeluaert ſcri
uet die heylighe honichuloedige doc
tor ſinte bernaerdus. v. ſermonē.

¶ Hoe dat maria die ghebenedide
moeder godes huyden te daghe dye
grote blijſchap der hemelſcher bur
gers noch wōdlijcke zeer vmeerdet
heuet. dat eerſte ſermoē. ¶ viij
¶ Hoe dat dat huus ende die wonin
ghe des heren almachtich zeer groet
is eū ſine beſittighe oeck mede ruum
is. ende oeck ſonderlinghe zeer breet
dat tweede ſermoen. ¶ x.
¶ Item hoe dat maria magdalena dz
alderbeſte deel hadde vtuercoren dat
vā haer oec mede niet en ſal gehaelt
werdē dz derde ſer. ¶ xiij

¶ Item hoe dat die mēſcelijcke vley
ſchelicke nature i deſer eerwaerdige
heylige iōcvrouwe eū moed̄ godes
maria zeer hoge vheuē wert bouē al
lē engelſcē gheeſtē i dz ewige leuē bij
harē lieuē kinde. ¶ xvi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

¶ Hoe dat wij bij desen casteel daer ihe sus cristus ōse ghesontmaker in ghic sullē ōtfaē die crancke ende broescce menschelijcke natuer zijnde hier in dē aerdē. dat vijfste sermoē. ¶. xx.

¶ Item op die grote eerwaerdige eū gloriose solemnitheit eū hoechtijt vā onser lieuer vrouwen ghehoerte soe scriuet die houinchuloedighe doc tor sinte bernaerdus sinē lyeuē brue deren twee sermonen.

¶ Hoe dat hier bouē is dat wesen ihū cristi onses lyeuen verlossers. endē hi er benedē inder aerden in dat snoede arme ende ellendighe dal der tranē is sine eerwaerdighe grote gehoech, nisse ende oec mede sinen lyeuē glori osen naem. dat. i. sermoē. ¶ xxvi.

¶ Dit twede sermoen van deser eer, waerdiger hoechtijt dat dede die hei lighe man sinte bernaerdus dē ghue den patres die daer te capittel van cistercien waren ghecomen.

¶ Hoe dat dese warelt die wōdlike zeer bitter is werdet ghelijket bi een der groter zee. endē oec bi eendē groter brugghen. dat. ij. sermoē. ¶ xxiij

¶ Item op die grote eerwaerdi ghe solemnithept ende hoechtijt der eerwaerdigher heiligher engelē dat mē ghemeelijckē hiet te wesen sinte michiels misse. scriuet sinte bernaer dꝰ die heilige mā twee sermonē.

¶ Hoe dat die engelsce gheestē vā die te genwoerdicheit gods eū oec mede vā dē scouwē godes des herē indē ewich hept ewighe eū gloriose grote salich heit zijn hebbēde. dat. i. ser. c xxxvi
Wee dē mensche daer die scande off plaghe doer comet. Want het waer hem ghuet dz hi niet geborē en waer in die warelt. dat. ij. sermoē. c xxxix

¶ Itē in der eerwaerdiger groeter hoechtijt vā allē lyeuē heylighē soe scriuet sinte bernaerdus. ij. sermo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

¶ Hoe datmē in groten hoechtiden sal vrolic ende blijde wesen mer dz ghe estelijcken ende ter eren godes ende onser salicheyt. mer niet waerlijcken noch oeck mede nae der werelt. Eñ voer allē dinghen salmē die siel spijsen mit gheestelijcker ende godlijcker spijsen. dz eerste sermoē. ¶ xli.

¶ Hoe datmē dese grote ende eerwaerdighe hoechtijt eñ solemnitheyt niet en houdet vā enen heyligē bijsonder als vā sinte peter eñ sinte paulus. of sinte stephanus of sinte martē of vā enigen anderē heyligē. mer vā allen den eerwaerdighen heyligen godes te samen. ser. ij. ¶ xlviij.

¶ Item vā den eerwaerdighē ende heylighē vader eñ bisscop malachias wt hyerlāt soe scriuet die heylighe honichuloedighe doctor sinte bernaerdus een sermoen. ende dat ruert vanden leuen eñ regimente dyes eerwaerdighen ende heylighē mannes eñ bisscops malachias ¶ liij

Een sermoen.

¶ Item van den heylighen cōfessor eñ bisscop sinte martē soe scriuet dye eerwaerdige doctor sinte bernaerdus een sermoen. Ende dat ruert sonderlinghe van die grote oetmoedicheyt des eerwaerdighen heyligē mannes sinte marten. een sermoen c lvij

¶ Item vā den heylighē paeus ende martelaer sinte clemens scriuet bernaerdus een sermoen. ¶ lxv

¶ Item van die eerwaerdige hoechtijt der heyligher kercwidinghe olde anders gheheten kermisse scriuet sinte bernaerdus vijf sermoenen.

¶ Hoe dat die sielen heylich zijn daer die eerwaerdighe heylighe gheest in woent. dat eerste sermoē. c lxviij

¶ Hoe dat wij sullen ouerdencken dattet thoebehoert den ouerstē coninc, dat die coninghē dat hij sal hebbē ene woninghe. dat. ij. sermoen. c lxx.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Hoe dat dit huus of dese tempel des conincghes is beleghen mit vele vianden, dat derde sermoen. ¶ lxxij

Hoe dat dese karcke of tempel eñ haer wanden heilich zijn. daer wij alď iaerlijcs hoechtijt van houden. dat vierde sermoen. lxxiiij.

Hoe dat dese hoechtijt des huses gades die wij huydē vierē is ghehietē die hoechtijt des huyses godes. des tempels godes. des stedes des ewighen coniges. sermoē. v. ¶ lxxviij

Item vā dē heylikhen man sinte humbertus prior vā clarēdael scrijft sinte bernardus die heylighe man Een schoen sermoen. ¶ lxxxv.

Eñ dat vander tafelen de ses somerstuckes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Hier beghint dat somerstuck
van sinte bernaerdꝰ sermo
nen. punctelic eñ notabelick
ghetranslateert eñ overgheset vten
latine in duytscher spraken. ter eren
godes eñ zijnder lieuer moeder ma
ria. Eñ oec sonderlinghe mede om le
ringhe noot eñ heyl alder kerstē men
schen salicheyt.

¶ Item van die grote eerwaerdige
hoechtijt vā paeschē scrivet die heyli
ghe honichuloedighe doctoer sinte
bernaerdus. iiij. sermonē.

¶ Hoe dat die edele leeu van iudas
ghestachte xpristus ihesus onse ghe
sontmaker heeft verwonnen ende ze
ghe ghevochten.

Sermoen. J.

Die leeu van iudas
ghestachte hevet ō
wōnen. ¶ Claerlijcke
die wijschept heeft
die boesheyt ōwō
nen. reyckēde van
dē enē eynde tot dē anderē starckelic
ke. eñ scickēde alle dighē suetelicke.
voer mij starckelicke. eñ mij suetelic
ke. ¶ Aldꝰ staet dā daer ghescreuē.
Vicit leo de tribu iuda. Die leeu van
iudas ghestacht heeft ōwōnē. Hi ver
wā die blasphemie d' iodē i dē cruce.
eñ dē starckē ghewapēdē bāt hi indē
voerburge. eñ hi vacht zeghe teghēs
die moghēthent des dodes. Du iode
waer zijn nu dijn ōhouesce woerdē.
eñ du bose viāt waer zijn nu de vatē
dijnd' gevāgenissē. eñ waer is nu dz
ōwinē des dodes. Die quade wroe
ger is cōfuys gewordē. die te roven
pleget die is beroeft. eñ die doot diet
aldꝰ lāge al beherē mocht ōwōdert
haer vā deser nyer mogētheit. Wat
stōdes du iode eerghister voer dē cru
ce eñ scuddest dijn sundighe hooft.
wat waerstu dē hoefde alder ghoed'
menschē xpō ihū mit dinē onhoues
schē woerdē soe verdzietelic. ropēde
xpristus die coninck van israhel clim
me neder vanden cruce. O venijnde
tōghe. o bose woerdē eñ bedrieghen
de reden. Du cayphas du en spraec
ste niet een luttich hier voer doe du
seydeste ¶ Tis noot dat daer een mē
sche sterve eñ al dat volck niet en v̄
gae. Mer wāt dat ghēē logē en was
datstu doe sprakest soe en haddestu
die woerdē niet wt dij seluē. noch si
en quamē niet wt dynē herte. Is hij
eē cō. vā israhel hi clımme neder vā
den cruce ¶ Dit zijn waerlicke dyne
woerden of het zijn meer dyes woer
den die loghēnacheich is van beghī
ne. Want wat schijnt dan daer na te
volghen dat hij neder clymmen sal
is hi een coninc. ymmer hi sal dā me
er op clymmē. Ghedēcket dij niet du
oude serpēt hoe cōfuys du i voertidē
vā hem ghingeste. doestu dij niet en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

scaemdes hem thoe te segghē. val ne
der. eñ oeck mede daer Sich hier alle
die rijckē vand' waerelt die sal ic ic dij
gheuē wilestu mij aēbedē. o du vⁿ ma
ledide sathanas wat woudestu hem
gheuē. was hi niet self dē alle dighē
thoe behorē. eñ en heeft hi di self nz
ghemaket. Eñ ist dij verghetē du io
de datstu hebste ghehoert dat die he
re sal regneren vandē houte. soe dat
stū hem voer ghenē conic en willeste
houden om dat hi bliuet indē houte.
mer bij auōturē du en hebstet nyet
ghehoert. Wāt tē is den ioden nyet
mer den heydenen gheboetschapt.
Wāt daer staet aldus ghescreuē. seg
ghet den heidenē wāt die heer heeft
ghezegneert vādē houte ❡ Het was
daer om wel reden dat die heydēsce
rechter pylatus dē titel op den cruce
soude scriuē dē die iodē ghenē macht
en hebbē te vⁿwādelē. al hadden zijt
ghaerne ghedaen. op dat niet als de
passie ōs herē worde ghehidert onse
vⁿzisinghe te niet en ghinge. Si riepē
Is hi een coninck van israhel hi cli
me of vādē cruce. ymmer want hi in
der waerheit eē cō is. so en late hi nz
dē titel zijn rijckes. eñ die roede zijnd'
mogētheit en legghe hi niet vā hem
Wāt hi heuet den staf zijnder mogēt
heyt op sine schouderen als die pro
pheet ysayas hadde ghepropheteert
Die ioden seyden tot pylatus. En
wil niet scriuē conīck der ioden. mer
dat hij ghesegt hadde dat hi eē conīc
waer d' iodē. Pylat⁹ ātwoerde. dat
ic hebbe ghescreuē dat is ghescreuen
Sal dat ghescreuē wesen dat pylat⁹
screef eñ en sult xpristus niet volbri
ghē dat hi hadde begōnē ❡ Soe segt
die propheet Hi heeftet begōnē end'
hi sal ōs salich makē. Hij ryepē And'
mēscē heeft hi ghesont gemaket. can
hi hē seluē niet ghesont maken ❡ ym
mers ist dat hi of ghaet van den cru
ce soe en maect hij nyemant ghesont
Want als daer nyemant salich noch
noch ghesont en mach werden. hi en
volherde totten eynde thoe ❡ Hoe ve
le te myn mach hij dan een salich ma
ker ende oeck mede een ghesontma
ker wesen die nyet en volherdet.
❡ Hij maket waerlic ender menschē
salich ende ghesont. Ende want hij
selue heyl ende salicheyt is. so en be
houet hi self ghene salich makinghe
Hij wercket ōse salicheyt. ende hi en
wil nyet dat sine heylighe sacrificie
eñ offerhande sonder stat sal wesen
❡ O du bose eñ quade hi weet wel
alle dinē meninghē. hi en sal dij gheē
oorsake daer thoe geuē ons dat vol
herden te benemen dat allēē van go
de wert ghecroent. Hij en sal oec niet
stom maken die tonghen zijnder hei
ligher predikers die den cleynmoe
dighen mēschen plegē te troesten seg
ghende tot enē ygelijckē. En laet ny
et dine stede. dat daer sonder twijf

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

tel nae ſoude gheuolghet hebbē had
demen daer op wel ātwoerdē mogē
dat xpriſtus iheſus ſine ſtede hadde
ghelaten. Want die ſinnen ende dye
ghedachten der mēſchē zijn altoes be
reyt totten quade. ¶ Du boſe du heb
ſte al om niet dine pilē bereyt in den
koker. eñ die droefheyt der diſcipu
len maeckſtu noch veel meerder mit
dinen laſterlijcken woerden. Sij zijn
bynae miſtroeſtich ende haer viandē
blaſphemerē eñ ſprekē laſterlijcken
woerden. mer gheen van beydē en
ſal xpriſto iheſu onſen gheſontma
ker moghen deren ſchaden of hinde
ren. ¶ Hij heeft daer een ander tijt
toe vercoren ſinen lieuen diſcipulen
te troeſten ende oeck mede te v̄blidē
ende oeck mede een ander tijt ſine vi
anden eñ ſine wedſake wel te v̄win
nē. Hier binnē v̄wijſt hij ſine verdul
dicheyt. eñ hi toēt ſine grote oetmoe
dicheit. eñ volbriget ſine ghehoerſaē
heit eñ volmaket ſiue mine. Mit de
ſen vier duerbarē paerlen eñ ſchonen
duechdē werdē ſuuerlike v̄ciert dye
vyer hornē des cruces. eñ die godlic
ke mine is ī dat ouerſte deel. dye ge
hoerſaemheyt aē die rechter ſide. eñ
die verduldicheit aē die luchter ſide
Die worcel alder duechden die oot
moedicheyt is in dat nederſte deel.
Eñ mit deſen ghauen is begauet dꝫ
heyleghe cruus ouermits die heyli
ghe paſſie ons lieues heren. Want
tot al dē laſterlijckē woerdē dˀ ioden
was hi oetmoedich. tot dyer aldˀme
eſter pinē was hi v̄duldich daer hij
vā binē ouermits dē boſen tōghē ende
menigherhāde blaſphemien eñ van
buytē mittē yſerē naghelen ſoe zeer
ghewōt eñ ghepiniget wort. Voert
ſoe was die godlijcke mine eñ liefte
volcomen ī hem. wāt hi ſine ſiele ſet
te voer ſine viādē Eñ die ghehoerſa
emheit heuet hi volbrocht doe hi mꝫ
nedergheneyghden hoefde ſinē hei
lighen gheeſt op ghaf. ghehoerſaem
al totter doot thoe ¶ Van deſen gauē
ende van deſer glorien wouden ſi de
heylighe karcke berouē die onſen he
re thoe ſeyden Biſtu een coninck vā
iſrahel ſo clymme neder vāden cru
ce. op dat hij ſinen lyeuen ghelougē
niet en ſoude weſen ene forme dyer
gherechter ghehoerſaemheyt. eñ eē
exempel der ghewaerder mynnē eñ
liefdē. noch zijnder grater v̄duldich
heyt noch een ſpyeghel zijnder ſuet
ter oetmoedicheyt. ſoe datmen wt
ſoude moeten doen wt den ewange
lie die alder ſuetſte woerden die zeer
ſuet zijn bouen honich ende zeem die
onſe heer heuet gheſproken. Niemēt
en heuet meerder mynne eñ liefden
dan die ſine ſiel ſettet voer ſinē vriē
den. ende die hi ſeyde tot ſinen vadˀ.
¶ Dat werck hebbe ick volbrocht
dat ghij my hebbet ghegheuen om
te doen. Eñ dat hi oec ſeyde tot ſinē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

diſcipulen . Diſcite a me quia mitis
ſum et humilis corde. Leert van mij
wāt ic ſaftmoedich bin, endē oetmoe
dich van herten. Ende iſt dat ic ver
heuen werde vander eerdē ic ſalt al
tot mij treckē. Wāt dit iſt daer dye
venijnde ſcalcheyt des ouden ſerpē
tes des boſen duuels vād hellē dra
nichomme is. dat die metalē ſerpēt
inder woeſtinē op gheheuē is. Ouer
mits welckes aenſien die wōdē alle
gheheel eñ ghāſelijckē gheneſen ſou
den die hi hadde inden menſchen ge
ſteken. Wāt wt wyens rade quaēt
anders dz pylatus wijſt tot hem ſen
de doe ōſe lieue heer voer hem ſtont
ten oerdel. eñ ſeyde. En wil ymmer
niet veroerdelen deſen rechtueerdi
ghen mā wāt veel viſionē zijn mi vā
hem voer ghecomē i minē ſlape.
Eñ voerwaer dat en was gheē wōdꝰ
wāt hem begā al wat te twijffelen.
mer nu hi hāghet aen dē cruce nu be
ghint hi al wat te voelen. dat hij oū
mits die cracht des cruces ſal verlie
ſen die heerſcappye die hi heuet ghe
had ouer den menſchē. eñ het berou
wet hem dattet hier thoe ghecomen
is. Eñ die eerſt rpet daer toe datmē
ōſen here ſoude crucen. die gheeftet
hem nu in dat ſi hem raden ſullen te
ghaen vāden cruce eñ dat ſi ſoudē ro
pen. Js hi een coninck vā iſrahel hij
ghae neder vanden cruce . ende wij
ſullen in hem ghelouē.

O mijn lieue brueds. dit is claer
like die cloecheit des oudē ſerpētes.
dit is die loeſe voncg dꝰ gheeſtelicker
boeſcheit. hi hadde ōſen here wel ho
ren ſegghē Jc en bin niet gheſent dā
tot dē vlorē ſcapē des huſes vā iſra
hel. eñ hi wiſte wel hoe ſeer dat ōſe
heer des volckes ſalicheyt begeerde
Hier om ſo leerde hi wt zijnd groter
boeſcheit die tōghē der gheenre dye
onſen here blaſphameerdē dat ſi ſeg
ghen ſouden. Hij climme van dē cru
ce eñ wij ſullen in hem ghelouen.
recht of hij dan ymmers of ſoude cli
men. want hi haer ſalicheyt alſo zeer
begheerde. Mer wat drijft hij ende
wye wil die vmaledide boeſe gheeſt
bedrieghen. Dē wil hi vſcalcken eñ
bedrieghen. daer hi niet teghens en
mach bedriuē. ende den die zoen der
boeſcheyt niet en mach ſchadē. Hoer
ydele loftenisſen en beruerē hem niet
Wāt hi bekende wel haerder alder
herten. oec en wert die alder ſaftmoe
dichſte ihesus niet bewegen tot toer
nicheyt mit haren onhoueſſchen wo
erden ende mit haren onhoueſſchen
blaſphemien. Want ſi en meendē ni
et mit al harē woerden dat ſi aen hē
ghelouich wouden werden. mer dat
alle onſe ghelouе die wij in hem had
den te nyet ſoude ghaen. Wāt als
wij leſen dat alle die ſalighe werckē
godes volcomē zijn hoe ſoudē wi cō
nē ghelouē dat hi god ſoude weſē die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

dat grote werck ōser salichept ōvol
comelijckē hadde ghelaten. Mer laet
ōs nu horē mijn lyeue eñ zeer ghemi
de bruders wat ōse ghesontmaker
ōse heer doer sinē propheet hier thoe
segt. Verwachte mij segt hi hent tot
inden daghe mijnder vrisenissen die
thoe comende is. Wiltstu ghelouich
werden ic hebbe dij al veel meerder
werckē ghetoēt. Jck hebbe verme
nichuoudeghet myne teykenē. ende
ic hebbe menich mensche verlost endē
ghesont ghemaket. ghister ende oec
mede eerghister. mer huydē hoertet
my thoe dit tijtlicke leuē te eynden.
En warē dat niet meerder teykenē.
datstu saghestē die bose gheesten wt
ghaen vtē besetē mēschē. ende dz die
verlaemde mēschē op stōdē van harē
beddē. dā of die naghelē wt sprōgē
wt mynē hādē eñ oeck mede wt my
nē voetē daerstu mij mede hebste ge
naghelt aē dē cruce. mer nu ist de tijt
dat ic sal lidē ende niet werckē. Eñ
alsoe als du voercomen woudest eñ
niet te ōgheues die tijt mijnder pas
sie soe en moghestu se oeck niet hide
rē nu dat si ghecomē is. mer die bose
eñ ouerspelende ghestachten willen
ymmers teykenē sien eñ horē. mer
hemen sal anders gheen teykē ghe
gheuē werden dan dyes propheten
ionas teykē. Dat en is niet dat tey
ken des nederclimmens van dē cru
ce. mer het is dat teyken des verrise

nissē vten graue. Ende al ist mijn lie
ue brueders dat die ōghevallighe iodē
dat teykē ōsmadē. die ghuede kers
ten mēschē ōblidē hē daer zeer van.
eñ si ōmehelsē dat mit grotē begertē.
Vicit leo de tribu iuda. Die leeu
vā iudas ghestachte die heeft ōwō
nē. dit iōghe leuwēwelpē is ōwecket
mitter stemmē des vaders. Hi is voert
gheaomē vtē bestotē graue die van
der ghalghē des ghebenedidē glorio
sen cruces niet climmē en woude. Of
dat yet een meerder teykē is dan si
begherdē dat late ic ons vyandē self
oordelē eñ bewisē. die mit also grotē
naersticheyt dat heylighe graft ons
herē bewaerdē eñ oock thoe bezegel
dē endē ridders daer bij settē dye dat
bewarē soudē. Want dese steē die op
dat graft lach die zeer groot was da
er die ghoede heylighe ynnighe endē
deuote vrouwen vā claghede. den
dede die enghel of. doe onse lyeue he
re was verresen. eñ als inden ewan
gelio staet soe sat die enghel daer op
alsoe dat daer niet aē te twijffelē en
is. onse lieue heer en verrees eñ ghic
vtē bestotenē graue. alsoe als hij be
holden zijnder moeder iouncvrouscap
op deser ellendiger warelt was ghe
boren. ende oock mede mit bestoten
doren nae zijnder glorioser verrisin
ghen in ghic daer sine discipulē te sa
mē warē idē huse. Mer daer is noch
een andē stede daer hij mit bestotenē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dortu niet wt ghaen en woude. dat
was die karcker der hellē daer sine
vrienden in warē. Wāt daer te brac
hi alle die yseren poertē ende grinde
len. ende alle dat hem daer inden we
ghen was. op dat hij vrij wt leyden
soude dat hi mit sinen costelen duer
baren bloede hadde v̄lost vter mach
ten der quader venijnder eū boser vi
anden. ende die scharē die wit gema
ket waren onghehindert wt ghaen
souden. die haer stoelen hadden ghe
wasschen vandē inden bluede dyes
lammes. eū te m[?]el wit waren ghe
worden. Wāt wt vter sidē ōs gebe
nedidē v̄lossers ihū xpristi die mittē
spere des ridders doer ghestekē wōt
liep mittē bloede oeck water wt dat
ōs wit maket. Eū hi gheeft daer ge
tuych vā dyet sach. of die wit warē
ghewordē indē bloede des ionghen
lammekens. eū daer staet oeck ghe
screuē aldus. Et in sanguine agni
lauerūt stolas suas. ¶ Si hebbē haren
stoelen ghewassen inden bluede d̄s
lammekēs. dat wit bluet hadde als
melc dat oec roet blīckēde was. als
int boeck der mynnē staet ghescreuē
Mijn ghemīde segt die bruut is wit
eū blickēde roet wtūcorē ond̄ dusen
de. ¶ Hier om wast dat die heylige
enghel die eē getuych was d̄ v̄risin
ghe ōs herē opēbaerde ī enē wittē cle
de eū mit enē blinckēdē aēsichte. Is
dit nu niet ghenoech die ōredelijcke

blasphemie der ioden mede te ūwin
nē dat hi dus verresen is eū wt ghe
gaē wt dē beslotē graue. dē si so spot
telijckē toe riepē daer hi hinc aen den
cruce Is hij een coninc der ioden hij
clymme nv neder vāden cruce ¶ Sij
haddē doch dat graft m̄ veel meerd̄
naersticheit toe besegelt eū ombeset.
eū bewaert dā si die naghelē haddē
¶ Aldus lieue brueders heeft daer
om ōwōnē die leeuwe vā iudas ghe
slachte. eū heuet hier in dat hi aldus
is v̄resen eū wt gheghaē vtē graue.
veel meerd̄ wōd̄ bewesen dā si bege
erdē. Waer tegh̄ is machmē dit alre
wonderlijcste werck der verrisinghe
onses lieues heren ghelijcken ¶ Wij
hebben wel ghelesen vā sommighen
anderen die vand̄ doot verwecket
werdē. dat al voer bewisinghe wa
ren der verrisinghe ōs lieues heren.
die nochtās ons heren verrisinghen
mit dubbeldē voerdelen hoge bouen
ghaet. Tē eersten dat die andere soe
zijn verwecket vander doot. dat si
ymmers noch weder moesten steruē
Mer xpristus ihesus is alsoe verre
sen vander doot dat hij voert meer
niet steruē en sal eū die doot en sal ni
et meer heerscappie ouer hem hebbē
Die andere die vander doot verwec
ket waren die zijn alle weder gestor
uen. ende si moeten van xpristo ten
iongheschen daghen wed̄ verwecket
werden. Mer dat xpristus eens is ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sturuē dat is hi dē sunden ghesturuē
eñ dat hÿ nu leuet dat leuet hi gode.
ende hÿ leuet eñ hi sal leuē indē ewich
heyt. ¶ Wel te rechte daer om so is
xpristus eē prins der vͦrisinghe. dye
soe op verresen is dat hi voert meer
niet steruē en sal. Want hi is alleen
totter volcomēder sterkelicheyt ghe
comen. Soe als tughet die scrifte al
dus segghende. Cristus resurgēs ex
mortuis iā nō moritur mors illi vl
tra nō dnābitur. &c. dat is to seggē.
Cristus die daer vͦrisende is vāder
doot die en steruet nu voertdan niet
meer. noch hi en wert oeck mede vā
die doot niet meer beheert.
¶ Noch isser een ander pūt daermē
in mach bekēnē die sonderlige glorie
der vͦrisinghe ōs herē. Wye heefter
ye ghewеest die hem seluē heeft ver
wecket. Tis eē ōghehoert mirakel
dat die doot was. hem seluē verwec
kede vāder doot. eñ tis eē sonderlic
werck dat nyemāt doen en can. nye
māt tot enē thoe. Helizeꝰ die prophe
te vͦwecte enē dodē mer enē ādere nz
hē seluē. Wāt siet hoe menich iaer he
uet hi i sinē graue doot gelegē eñ ho
pet vā ōsē here tē iōgstē daghe vͦlost
te werdē die de moghētheit des do
des i hē seluē had vͦwōnē. ¶ Hier om
ist dat wi vā al dē ādere seggē dat si
vͦwect zÿn vād doot. mer vā ōsen he
re seggē wÿ dz hi vͦresen is. ¶ Wāt hÿ
alleē mit zÿns selfs cracht is wt ghe
gaē wt dē graue. wāt i deser sakē he
uet verwōnē die leeu vā iudas ghe
slachte. Hoe groet is sine mogētheyt
ymmer wat en sal hÿ niet moghē le
uēde eñ seggēde tot sinē vadᵉ ¶ Ic bin
verresen eñ ic bin noch mit dÿ. die al
soe moghēde heeft ghewеest doe hÿ
was gherekēt mitte dodē. mer vrÿ
ōder al dē dodē. Oec en heeft hi sine
verrisinge sinen vrienden niet verto
gē ouer dē dordē dage. op dz die pro
pheet warachtich eñ trou geuōden
werde die voer ghesprokē had. Hÿ
sal ōs leuēdich makē na tweē dagē.
eñ i den dordē dage sal hi ōs vͦweckē
Wāt het is betaēlic dz also als dz ho
uet voer gegaē is die ledē also na vol
gē soudē. Inō galgē des cruces optē
seitē dach vͦloste hi dē mēsche. op dē
seluē dach dat hi hem indē beghinne
hadde gheschapen. des daghes daer
na hyelt hÿ sinen sabbet. endᵉ sinē vi
erdach inden graue. Als dat werck
was volbrocht dat hi voer genomē
hadde te doē. des dordē dages daer
na dat die eerste dach is vād weken
so heeft hi verschenē enē nyeuwē mē
sche die eerste eñ die alre beste dᵉ ghee
der die ghesiapē hebbē. ende een ver
winder des dodes. ¶ Soe sullē wÿ
oec mede doen wye wÿ zÿn die ōsē
houet nae volghen willen ¶ Alle de
sen dach lanck in welken daghe wÿ
gheschapen ende verlost zÿn. en sul
len wÿ niet op houdē penitēci te doē

eñ oeck mede õse cruus te draghen.
eñ ymmers starckelijcken daer in te
volherdẽ. eñ ymmers mede daer ut
võ te sceiden alsoe als õse lieue heer
õse ghenadighe ghesontmaker ende
õse vlosser daer in bleef totter doot
toe. Eñ hi segt oeck mede aldus self
ĩ nden ewãgelio. Qui perseuerauerit
usq3 in fine hic saluus erit. dat is te
seggen ¶ Wije dat daer volstandich
eñ volherdich bliuet hent tot inden
eynde toe die sal ghesont werden.
Aldus mijn lieue eñ zeer gheminde
brueders laet õs aldus pinẽ te doen
soe mogẽ wi salich werdẽ. eñ laet õs
starckelike volherdẽ hent tot dat die
gheest õs segghe dat wij sullẽ rustẽ
van allẽ õsen arbeydẽ. ¶ Niemant en
sullen wij horen. noch vleysch noch
bloet noch ghenen gheest die õs dat
wil raden võ dẽ cruus te scheyden.
¶ Mer laet ons volherdede bliuen
in den cruce eñ steruen in dẽ cruce soe
dat wij mit ander menschen handẽ
daer võ werden ghenomẽ eñ niet võ
onser lichuerdicheit eñ onghestadic
heit. ¶ Onse hoeft ihm xpm namẽ võ
den cruce die heilighe rechtuaerdige
mãne ioseph eñ nicodem9. mer dye
heylighe enghelen sullen hem ghe
weerdighen ons võ onsen cruce te ne
men. Op dat als wij manlijke voer
bi hebben ghebrocht dẽ dach des cru
ces des daghes daer nae dat is nae
onser doot suetelic moghen rustẽ eñ
salichlicke slapen inden graue. eñ ver
wachten die salighe hope eñ toecõ
ste der glorie des groten godes. dyse
õse lichame sal vwreckẽ inden dorde
dage die dan gheliicformich sullẽ we
sen den lichame zijnd' claerheit.
¶ Die vier dagẽ hebben doot gewe
set die beginnẽ te stinckẽ. alsmen leest
võ lazarus dat martha zijn suster seij
de heer hij stincket wãt hi heeft vier
vier dagẽ doot gheweest.
¶ Desen vierden dach hebbẽ adãs
kynder selue gheuõdẽ mijn lieue eñ
zeer ghemĩde brueders ĩ xpõ ihũ on
sen lieuẽ heer. dẽ si võ õsen here niet
en haddẽ õtfanghẽ. daer om stinckẽ
si eñ zijn hatelic ghewordẽ als beestẽ
die v vuylt zijn in haren drecke.
¶ Die drye daghen daer wij voren
võ hebben ghesegt hebbẽ wij ontfan
ghen võder ordinancien godes. als
den dach des arbeydes der rustẽ eñ
der verrisinghe. ¶ Den kinderẽ der
mẽschẽ en behaghet niet dese ordinã
cie godes. mer si willẽ harẽ dach vo
er setten eñ oec mede vertreckẽ te do
en penitencie. op dat si ghenoech mo
ghen wesen haren vleyschelickẽ wel
lustẽ.
¶ Mijn lyeue eñ zeer gheminde brue
ders in xpõ ihũ õsen lieuẽ eñ ghemi
ghesontmaker eñ vlosser. ghij sullet
wetẽ dat dit en is niet die dach dye
god ghemaket heeft. si zijn van vier
daghẽ daer om stinckẽ si. Dat heyli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghe dat gheborē is vander reynder
onbeulecter gloriosen eñ ghebenedidē
maghet maghet marien. en bekendt
niet den vierdē dach. op den dorden
dach is hi verresen op dat dat highe
ne verúúlighe sien en soude. ¶ So als
die heilighe prophete tughet seggen
de aldus. Nec dabis sanctū tuū vide
re corruptionem. dat is te seggē. Du
en sult dinē heylige niet gheuē te siē
enighe verúúlige.

¶ Hier omme heeft ŏwōnen dye
leeu vā iudas ghesiachte. Hi is een
lam ghedodet mer hi heeft ŏwonnē
als eē leúwe. Die edele leeuwe briesschet
eñ wie en sal dan daer nyet be
mixtet wesē. die leeuwe is die starck
ste vā allen den anderen beestē. dye
voer ghenē dyere ŏuaert en is dz hē
machwoētē. ¶ Mer die leeúwe van
iudas ghesiachte daer moghē si wel
mit rechte voerŏsaghet wesen. dye
aldus riepē tegēs den seluē leeúwe
Regem nō habemus nisi cesarē. Wy
en hebbē gheenē coninck dan dē key
ser. Eñ si moghē oock mede wel ver
uaert wesen die seydē. Wy en willē
niet dat dese ouer ons regneren sal.
wāt hi sal weder comē als hi zyn ryc
ke heeft ōtfāghē. eñ hi sal den quadē
zeer qualycke handelen.

¶ Wildi wetē dat hi weder comet
als hy zyn rycke ōtfanghē heuet. soe
merckt wat hi segt. Hy segt ald9. Mȳ
is ghegeuē alle macht inden hemel
ende inder aerdē. Oeck sprect de he
melsche vader indē psalme ¶ Eysche
van mȳ eñ ic sal dȳ gheuē die heydē
tot dȳnder erfnissen. eñ tot dȳnder
besittighe die eyndē der aerdē. ¶ Du
sulteste haer regierē mit eender ysere
roede. eñ als een aerden vat saltstuse
te breken. ¶ Dese leeu is zeer starck
mer hi en is niet wreet. nochtā is si
ne toernicheit zeer zwaer eñ die torē
der dúuē is ondzachlic. Dat briesschē
deses leeúwes is al vol voer die ghe
ne die hem toe behorē eñ niet daer en
teghēs. ¶ Die hem vreemde zyn dye
moghē wel beanxtet wesen. mer in
das ghesiachte wese blȳde ¶ Sȳ we
sen vrolȳc die dat belidē aē hebbē ge
daē. den alle haer ghebeente seggen
Here wye is dȳ ghelȳck Dese leu is
vā iudas ghesiacht dauids wortel
Dauid bedúút alsoe veel als begher
lic of starck van handē. Eñ die selue
dauid segt. Al mine begerte here is
voer dȳ. eñ myne starcheit sal ic tot
dȳ bewaren. Dauids wortel segget
hȳ. wāt dauid en is zyn wortel niet
mer hi is dauids wortel. wāt hi da
uid draghet eñ niet en draget dauid
hem.

¶ Wel te rechte o heylighe dauid so
hietstu dinē zoen dȳn heer te wesen.
wāt du en dragheste den wortel ni
et mer die wortel draghet dȳ. eñ die
wortel dȳnder starchept eñ dȳnder
begheerlicheit. ¶ Die leeu vā iudas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghestachte heeft ōwonnen dauides
wortel. op te luyckē dat boeck. eñ te
ōtbinden die seuē seghelē. Aldus so
staet daer ghescreuē in appocalipsi.
Alle dyet niet ghelesen en hebbē die
lerent. eñ dyet wetē die sullen dyes
ghedachtich wesen. Jc sach seyde
die ewangelist iohānes. in der rech
ter hant des gheens die op dē throē
sat een boeck dat toe bezeghelt was
seuen
mit sinen zegelē. eñ daer en was nye
māt die dat boec op dede eñ las dat
daer in ghescreuē was. eñ ic screyde
zeer om dat daer niemant waerdich
gheuōdē en wert den boeck op te lu
nen. Eñ eē van den oudestē seyde mi
toe. En wil niet screyden. Sich die
leeu vā iudas ghestachte heeft ōwō
nen. eñ ic sach Eñ siet int middē des
throēs stōt een lam als oft ghedoot
hadde gheweest. end dat lam quam
eñ nam dat boeck vter rechter hant
des gheens die inden throen sat. eñ
het loeck dat boeck op. eñ daer wert
doe ouer grote blijscap eñ oeck mede
groten lof godes. Johānes die hey
lighe ewāgelist hoerde enē leeu. mer
hi sach een lammeken. dat lam wert
ghedodet. eñ dat lam nam dat boec
eñ loect op. eñ oeck mede soe loect de
leeuwe op. wāt die oude seydē. We
tet dat dit lam dat ghedodet is dat
is ōs waerdich. niet dattet sine saft
moedicheyt sal verliesen. mer dattet
starcheit aen sal nemen. soe dattet eē
lam sal bliuen eñ wesen een leeuwe.
Jck segghe noch meer mijn lieue
eñ zeer gheminde brueders in xpō.
dat hi oeck mede seluen is dit boeck
dat niemāt op luycken en mochte.
Wie soudemen dan vindē brueders
die waerdich soude moghen wesen
dit ouergrote costele eerwaerdighe
boeck op te luyckē. als die heylighe
man sinte iohānes baptista hem on
waerdich belidet te wesen hier thoe
daer hi seyt aldus. Cuius nō sum
dignus vt soluam corrigium calcia
menti eius. Jck en bin segt hij des
niet waerdich dat ic hem ōtbinden
soude den ryem vā sinē schoeden. da
er dese heylighe man sinte iohānes
nochtā soe groet was dat onder allē
den zonē der wyuē niemāt meerder
gheweest en hadde soe daer ghescre
uē staet Inter natos mulierum non
surrexit maior iohanne baptista On
der alle die zonen der wiuen en is ge
ne meerder op ghestaē dan iohānes
baptista. Eñ nochtās segt hi seluen
aldus. Jc en bin niet waerdich den
ryem te ōtbinden zijnder schoeden.
Lyeue brueders die hoghe moget
heyt godes die is al gheschoet hyer
tot ons ghecomen. die almachtighe
godheyt heuet vleysch aēghenomē.
eñ die ewighe wijschept godes dye
is tot ons neder ghecomē. mer beslo
tē in enē boecke dat vast thoe ghese
ghelt was. Wāt dat die ryem dyet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

schoen bā̃t dat besloten die zeghelen
des boeckes. Mer wat segghen wij
van desen seuen seghelen. Die drye
crachtē der sielen. als die redē. die ge
hoghenisse. eñ die wille. eñ oec mede
die vierhādē samen settinghe dyes
lichames. nae den vier elementē sou
demen bij audture wel bij desen seue
nē moghen verstaē. soe dat wij daer
wt moghē bekennē dat daer niet en
ghebrack an die gheware mēschept
ōses lieuē eñ ghenadighē gesontma
kers. ¶ Oeck machmē mede alrē
liefste bruedˀs bi desen voerghenoem
den boecke die menscheit ōs heren vˀ
staen. eñ dā voert sueckē die vˀstāde
nissen deser seuen sloten. Mij dunct
wel datmē seuē dighē mach vinden
dˀmits welckē aldermeest vˀborghē
heeft gheweest inder formē des vlei
sches die mogētheyt godes. om wel
ke men dit boec niet op luycken en
mochte. eñ bekēnē die godlijcke wijs
heyt die verborghē was inder men
schept. ¶ Ende als wij nu voer comet
soe zijn dese. Ten eerstē dat zijn moe
der enen man was belouet. daer me
de bedecket was sine ioncvrouwelijc
ke gheboerte ende sine alder puerste
ōtfanghenisse. soe datmen eens sme
des zoen hete wesen de al de warelt
vā niet hadde ghemaect. ¶ Item dye
cranchept zijns lichames in welcken
hij als eē kynt schreyde. eñ soech zijn
der moeder borstē. eñ hi slyep. ende
hi hadde alle andere ghebreckeliche
dē eñ noetdruftichedē der mēschelijc
ker naturē soe dat die godlicke craft
daer in al verborghē was.
¶ Voert doe hij besnedē wort dat e
ne ghesette boete was voer die erfsū
dē eñ ene medicine teghēs die inghe
borene siecte. Dese medicine wolde
hij ontfāghen die daer om was ghe
comē dat hi al ōse siecten eñ alle ōse
sundē of nemen woude. ¶ Item doe
hi vloet in egiptē voer den coninc he
rodes doe en mochtmē niet bekennē
dat hij was een ghebenedide zoen.
des almachtighen ende ewighen go
des. eñ oeck mede een glorioes conic
der hemelen Ende voert die drye be
coringhen des bosen gheestes inder
woestinē. op den pijnnakel des tem
pels. eñ oec mede op den hoghē ber
ghe doe die bose gheest die vˀmaledi
de duuel ōsen here ōsen lieuē vˀlosser
toe seyde. Si filius dei es dic vt lapi
des isti panes fiāt. Bistu die zoē go
des soe segghe dat dese stenen broet
werden. Eñ daer nae seyde hi noch
eens tot hem. Si filius dei es mitte
te deorsum. Jst sake datstu die zoen
godes biste soe val hier vā bouen ne
der. Xpristus ihesus ōse ghesontma
ker en dede gheen van desen op dat
dit boeck ymmers beslotē soude bli
uē eñ omme dat die boese bedroghen
soude werden ¶ Eñ hi was soe zeer
bedroghen. dat hijt vast meende te

hebben dat ihesus xpristus een puer
mensche waer. ende sine ouergroete
verblinde houaerdye quam daer toe
dat hi voert i die dorde becoringhe
niet en seyde bistu godes zoen. mer
seyde aldus als tot enē puren mens
sche. Si procidēs adoraueris me hec
omnia dabo tibi. Alle dese dinghen
sal ic dy gheuē wiltstu voer mij ned
vallen eñ aēbeden mij. eñ hi toenden
alle die rijckē der warelt.

Dat seste zeghel mijn lieue eñ zeer
ghemīde brueders daer dit costele eer
waerdighe boeck mede beslotē was
is dat ghebenedide gloriose cruus
ōses lieues herē daer hi aen hinc mit
dē mordenaren die een heer is alder
moghentheyt. Eñ daer nae dat hij
begrauē was dat besloet eñ bezghel
de dit boeck zeer vaste thoe. eñ daer
was gheen van alle den anderen se
ghelen daer dit boec soe vaste mede
besloten ende oec mede toe ghesegelt
wert. ende alsoe bedecte dat waerde
heylighe sacramēt. Wāt doe ōse lie
ue heer begrauē was doe en scheen
daer niet anders dā in mistroeste te
vallen. soe dat sommighe vanden a
postelen eñ discipulen seyden. Wij
hadden ghehopet dat hi israhel ver
lost soude hebben. O mijn lieue
brueders Wye en soude doe nyet
screyen dat dit godlijcke boeck alsoe
vaste ghesloten was ende daer nye
māt en was die des mochte op sluy

ten. Wer en wil niet screyen o du
heylighe iohā. eñ du heilighe maria
en wil oeck mede niet screyen. Wer
si alle we moet ende al die neuel der
droefheyt die ghaet al te niet. Wer
blijt v ghij rechtuaerdighe in den he
re. ende hebt glorie ghij alle die ghe
recht zijt van herten.

Dat lam dat daer ghedodet is
dat is weerdich dit boec op te luyc
ken. Die leeuwe die op verstaen is.
ymmers ten laetsten dit boec is wa
erdich hem seluen op te luycken.
Wāt in dyen dat hi op verrees vā
doot eñ dat dede hi wt zijns seluē
crachte. ende na dryen daghen als
hij voer ghesegt hadde des sine vij
den een ghetuych zijn. Eñ dat hi in
soe groter glorien eñ oeck mede mo
ghentheden verrees dat bewijst opē
baerlijcke. dat alle dese decsele eñ slo
ten ende seghelen willēdes eñ nyet
van noede ghe weest en hebben. eñ
dat hij die dinghen niet van naturē
zijns wesens en heeft gheleden. mer
dat hi wt zijnder godlijcker minnē
ende liefdē hem ghewaerdighet he
uet die aen te nemen ende te lyden.
Wat ist datstu iode soe vlitelijcke dē
steen vanden graue toe besegeldest.
Wāt dese verleyder hadde ghesegt
doe hi noch leefde Jck sal nae dryen
daghen weder verrisen. Hij mach
voerwaer wel hieten een verleyder
mer niet tot onsen argesten. mer tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

onsen besten. daer die prophheet van
segt inder ioden persoen. Du hebste
mÿ here verleydet ende ick ben ver
leydet. Eñ du hebst starcker ghewe
set ende hebbest mÿ verwonnen.
¶ In zÿnder passien heeft hi v ver
leydet ghÿ vermaledide arme ōsali
ghe ioden. mer in zÿnder eerwaerdi
gher gloriosser verrisinghe is hi v te
starck ghewozden ende hi heuet ver
wōnē als een leeu van iudas geslach
te. alsoe als daer ghescreuē staet ter
eren vā zÿnder eerwaerdigher victo
rien. Vicit leo de tribu iuda. Die leu
we van iudas ghestachte die heuet
vwōnē. O ghÿ ōgheuallighe hōdē
ghÿ vmaledide ōghelouighe ioden
dit is tot uwer scanden. eñ het is dē
ghoeden edelen kerstē menschen tot
groter eren. Want hadden die ioden
desen edelen leeu van iudas geslach
te bekent si en hadden nÿ nimmermeer
den ghewe1dighen coninc der gloriē
ghecruust. Mer wat suldi nu doen.
Hi heeftet voer ghesegt dat hÿ verri
sen soude eñ hi heeftet oeck mede mz
den wercken bewesen. Ondersuect
naerstelicke dat zeghel ende dat slot
des graues wāt het is open ghedaē
Vwert ghegheuen des propheten io
nas teyken. want dat hadde hi v lu
den selue thoe ghesegt. ¶ Jonas die
prophete als hi vāden waluisse ver
slint was soe ghinc hi aen den derdē
daghe weder wt sinen buycke. ende
ihesus xpristus ōse verlosser die stōt
op des dorden daghes vter hertē dē
aerdē. dat is vtē graue. Mer dese is
openbaerlike machtigher eñ meerdē
dan ionas was ¶ wāt hi hem seluen
zeer mannelÿcke wt den buycke des
dodes wt heeft ghelepdet.
¶ Hier om sullen die mannen vā ny
niuen teghens v inden oerdel staen.
ende daer omme sullen si v rechteren
wesen. die den prophete ionas ondē
danich ende ghehoersaem waren. eñ
ghÿ den here der propheten niet ho
ren en woudet. ¶ Waer zÿn nu dye
vsmadelÿcke woerden dye ghÿ tot
den ghebenediden here spraket. Hÿ
climme neder vanden cruce endē wÿ
sullen hem ghelouen. Dat zegel des
cruces woudi ghÿ te schoren. eñ ghi
louedet dat ghÿ soe in woudet ghaē
totten ghelooue. Siet het is gheopēt
ende niet ghescheert ghaet nu in An
ders wildi nu niet ghelouen den die
verresen is. sonder twÿffel al hadde
hi vāden cruce gheghaen ghÿ en sou
det hem sonder twÿffel niet geloeft
hebben. ¶ Ende al wast dat ghÿ ghe
scādalizeert wordet inden cruce ons
lieues heren ōses verlossers. als die
heylighe apostel segt. ¶ Dat woert
des heilighen cruces dat is den iodē
scāde. dat nyeuwe ende ōghehoerde
mirakel zÿnder verrisinghen soude
v billix ghetoghen hebben. Wÿ vin
den inden cruce zeer grote glorie. eñ

dat is ons die aldermeeſte glorie die
ouermits den cruce ſalich werden dye
cracht godes. eñ volheyt alder doge
den als wij voer beweſen hebbē On
ſe deel dat moet weſen in die verriſe
niſſe ōs liefs herē. Mer bij auōturen
oec die ymmers die aldermeeſte die
ſcandalizeert v. endē die ghuede roke
des leuēs daer wij leuēdich van wer
den is v eē roke des dodes daer ghij
vā ſteruet. Eñ waer voer coemtet dz
wij arbeyden. Wāt die oudeſte zoen
die en mach dat pipen eñ oeck mede
dat dansen niet horen. hi is nu zeer
toernich dat ōs dat ghemeſte calf ge
ſlaghen is. hi bliuet buytē ſtaen. endē
hi en wil in gheenderwijs in ghaen
Itaqz epulemur et letemur i azimis
ſinceritatis et veritatis. dat is te ſeg
ghen laet ōs dā ingaen laet ons vro
lic weſen eñ werſcappen indē onghe
gheſten broede der claerheyt eñ der
waerheyt. Quia paſcha noſtrū ym
molatus eſt xpriſtus. wāt ōſe gheof
ferde paeſchen dat is xpriſtus ihūs
ōſe verloſſer. ¶ Eñ nu bidde ic v mijn
lieue eñ zeer ghemīde brueders laet
ōs mit groter mynnen ende liefden
ommehelſen die duechden die ons i
den cruce ons heren beweſen ende
gheprezen zijn. die oetmoedicheyt.
die verduldicheyt. die ghehoerſaem
heyt. eñ die mynne of liefte. Laet ōs
dā oeck mede aē mercken wat ons i
deſer alder hogheſter eñ alder glori

oeſter hoechtijt wert beuolen aen te
mercken Als inden eerſten die verri
ſinghe ōs lieues heren ons verloſſers
eñ een paeſchen. dat is een een ouer
ghaen oft een veruaren. ¶ Wāt myne
ne lieue brueders ghij ſult wetē dat
xpriſtus ihesus onſe ghesontmaker
huden niet alleen leuendich en is ge
worden mer hi is verreſen. hij en is
oeck niet weder ghegaen. wāt dye
hoechtijt die wij beghaen is ghehye
ten paſcha dat een ouerghanck bedu
det. ende niet een wederghanck.
¶ Eñ galilea daer hij ons ghelouet
wert te ſien die verreſen is en bedu
det gheen weder ghaen mer oeck me
de een overghaen.
¶ Ick vermoede mijn lieue brueders
datter wel ſommighe van v zijn die
in horen ſinnen wel mercken wat ic
hier mede meyne. Doch ſoe willen
wijt mit corten woerden wt ſprekē
op dat in deſer groter hoechtijt nye
mant bezwaert en werde vander gro
ten lanckheyt ōſes ſermoēs ¶ hadde
xpriſtus onſe verloſſer nae der paſ
ſien des cruces weder in die onſali
ghe ſterffelicheit deſes leuēs gecomē
ick en ſoude niet ſeggen dat hi ouer
waer ghegaen. mer dat hij wedͤ ge
comen waer. Oeck mede en ſoude ic
niet ſegghen dat hi ouer gheuarē wa
er in wat hoghers mer dat hi weder
ghecomen waer i ſinen eerſtē ſtate.
Mer wāt hi ouer is ghegaen in een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

nyeuwe leuē soe noedet hi ons dat
wij, oeck mede ouerghaen sullē. endē
hi roept ōs in galileam. Wāt dat hi
eens is ghestozuē dat is hij den sun
den ghestozuē. mer daer staet noch al
dus ghesczeuē. Quod enim viuit vi
uit deo. dat is. Alle dat hi nu leuet,
dat en leuet hi niet nae den vleysche
mer hi leuet alleē gode

¶ Wat sullen wij nu segghen mijn
lyeue eñ zeer ghemīde bzuedēs in xpō
ihū ōsen here. vā dyen die de eerwa
erdighe gloziosē heylige verrisenis
ōs heren beroūē van haren rechtē na
me. die paesschē is ghehieten. dē de
se heylighe hoechtijt meer schijnt
te wesen een wederganc dā een ouer
ghanc. ¶ Wij hebben in desen voer
gheleden daghen om onse sundē ge
screpet. eñ ōs ghegheuē tot compūx
cie. eñ oec mede tot bedinghe. ende
tot zwaerheit. ende tot abstinēcien.
op dat wij al onse versūmelheit des
ghehelen iaers in deser heyliger tijt
mochten of wassen ende verbeteren
Wij hebben ons gheyijnt der passiē
ōs heren deelachtich te werden. ende
oeck mede ōs te verbeteren van ōse
sunden. eñ wij zijn vā nyeuwes ghe
dopet in eender dopen der compūxi
en. eñ der tranen. ¶ Ende oock zijn
wij nu aldus dē sunden ghestozuen
waer omme sullen wij daer nu wedē
in leuē. hebben wij alle onse verswij
melheit nu in deser heylighen tijt be
screpet. waer om sullen wij daer nu
weder in ghaen. eñ sullen nu weder
curioes eñ callachtich werdē. eñ oec
mede traech eñ vsumēde. als wij te
vozē plaghē te wesen. eñ vallen we
der in ōsen oudē snoden leuē eñ sun
den. ¶ Idel. ende vol suspiciē. eñ toer
nich. eñ achterclappers. eñ mit vele
anderen ghebzeken ende ōduechden
besmittet. die wij nochtās also sozch
uoudelijcken in deser heyligher tijt
bescreyet hebben. ¶ Ick hebbe myne
voetē ghewasschen. hoe sal icse nu
weder onrēyn maken. ¶ Ic hebbe myn
nen ouden roc wt ghetoghen. waer
om sal ic hem dā weder aen trecken

¶ Lyeue eñ zeer ghemīde bzuedēs dit
en is gheen ouer varen. aldus soe en
mach men niet comen ihesum cristū
onsen vlosser te sien. dit en is oec me
de die wech niet in welckē ons god
die almachtighe ewighe heer sinen
lieuen heylgheuer thoenē eñ openba
ren sal. Wāt soe wye dat weder ach
terwaert omme siet die is onwaer
dich godes rijcke.

¶ Aldus soe doen leyders die myn
res ende lief hebbers deser werelt.
die vianden des ghebenedīden hey
lighē cruces xpzisti ihū ōses vlossers
daer si te vgheuers dē naem van heb
ben ōtfanghen. als dat si kerstē men
schē zijn ghehietē. mer si en soudē ny
et hyetē kerstē mēscē. mer quade ker
sten. die alle die ghehele vasten doze

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

verlanghen nae paesschen leyder al
leen daer om op dat si dan te bet ghe
noech moghen wesen haren vleysce
licken wellusten. Myn lyeue eñ zeer
ghemide brueders in xpõ ihũ dat is
alte zeer grotelijcken misdaen. eñ en
laet õs ymmers alsoe niet doen. Si
studeren eñ leren hoe si sundighẽ sul
lẽ. dat veel argher is dã of si onwete
lic sundichdẽ. daer staet ghescreuen.
Student delicijs. Si hebbẽ genuech
tẽ eñ si studerẽ i wellustichheyt. Endẽ
op een ander stede staet oec mede vã
alsulckẽ mẽschẽ. Cuius deus eorum
venter est. Wyens god is haer buyc
Wãt si en begerẽ anders niet dã dẽ
buyck leckerlijckẽ te vollen om dat
hem haer leuen te bet lusten soude in
wellustichheyt eñ in vleysschelijcken
ghenuechten. Mer wat volcht daer
nae. Een eyndekẽ ghoets leuens. eñ
dã daer nae die ewighe pyne d' hellẽ
Eñ oec mede dicwijl der ioden vloec
dat is armoede int eynde. of hoe on
der hoe armer. ia oeck mede dat huy
sekẽ mitten cruce dat ghasthuys. eñ
oeck mede en valtet hem dicwijl soe
ghuet niet. mer si cledẽ die ghalghe.
of daer bij op ẽẽ out rat. eñ hem coẽt
dan na datmẽ ghemeenlic pleech te
segghen. Qui plus wilt theren quã
sua ploech potest eren. Tũc sequitur
stelen. et postea hangẽ bi der kelẽ.
Mer mijn lieue brueđs die bliscap
deser eerwaerdigher hoechtijt dye
werdet wat õdũckert mit deser dro
ygher materien. mer wi bescreyen
dat grote onrecht dat deser heyliger
hoechtijt wert ghedaen. dat wij niet
verswighen en connen. oeck ymmer
in der hoechtijt.
Aldus mijn lieue brueders is ley
der die verrisinghe õs heren een tijt
ghewordẽ die sunden weder an te
nemen. ende een eynde die sunden te
beteren ende daer penitencie voer te
doen. Want van nu voert nu die hey
lighe eerwaerdighe tijt vã paesschẽ
ghecomẽ is nu werschaptmen wed
aen. eñ drincket drõcken. eñ alle on
suuerheyt eñ onscamelheyt werdet
weder aen ghenomen. ende alleẽ den
vleyschelijcken begheerten ghestuẽ
haren vryen eñ ruymen ganc. recht
of onse lyeue heer ihesus xpistus hi
er omme waer verresen. eñ niet om
ons salich te maken ende te v'lossen.
O ghij onsalighe menschen is dit
die eer eñ oec mede die reuerencie die
ghij den ghebenedidẽ almachtighen
zoen des ewighen godes uwen ver
losser doet. den ghij ontfanghẽ hebt
Ghij hadder hem in v een harberghe
bereydet. als dat hi in v comẽ soude
ouermits byechten uwer sunden.
mit suchten ende mit screyden ende
oeck mede mit castien uwes lichaēs.
mit aelmissen te gheuen. eñ mit ande
ren ghoeden wercken. Eñ siet nu hij
tot v comet nu verraet ghij hem idẽ

händen zÿnder vianden iaghet hem
weder wt. in dyen dat ghÿ uwe ou
de boeſchept ende ſunden weder an
nemet. Want het is onmoghelic dz
licht te wonē mitter duuſterniſſen.
xpriſtus iheſus onſe gheſontmaker
mitter houaerdien. mitter ghiericheit
dē. mit begheertē der valſcer boeſche
dē. mit hate der bruederē. eñ oeck me
de mitter ōſuuerheyt. etc En betaem
tet hem niet alſo wel waerdicheit en
de reuerēci te bewiſen als hi hem ge
waerdighet tot ōs te comē alſt doet
wanneer wÿ ons tot zÿnd' heyliger
thoecoemſt bereydē. En behoert die
tÿt zÿnder verriſinghe niet ſo wel al
le duechdē toe als der tÿt zÿnder paſ
ſien. mer het is openbaer dat ghÿ
gheen van beyden waerdelÿcken en
eert. Wāt woudi mit hem liden ghi
ſoudet mit hem ooc wel regneren.
Eñ dat ghÿ oock mede mit hem ſter
ue ghÿ ſoudet ſonder twÿffel oec me
de mit hem verriſen eñ opſtaē. mer
het is oock mede openbaer dat ghÿ
die oeffeninghe van der voer ghele
dener vaſten eñ der anderē ghueder
ghewoenten alleē wt gheuenſicheit
eñ oock mede vā drogher ghewoen
ten ſonder ynnicheyt hebt ghedaen
eñ daer om ſal dat loen cleyn weſen
dat ghÿ vā gode daer van ſult ōtfaē
Hier om iſt oec als die apoſtel ſegt dz
veel mēſchē cranck eñ ſiec werdē. eñ
datter vele ſlapē inñ doot. Hier ōme

iſt dattet dicwÿl gheſciet datter gro
te plaghē eñ ſteruighe comē i vele lā
den ſonderlighe in deſen tidē. Wat
wil ic ſegghen Ghÿ ouertreders ghi
zÿt begrepen in dyer naeuheyt. Ick
en ſegghe niet ghÿ die ouer ghetredē
hebt dent vā hertē leet is. eñ die v ze
er ghaerne wilt beterē. mer ic ſegget
dē ghenē toe die in haerder quaethei
dē willē bliuē. eñ daer toe noch meer
quades willen doen. eñ gheen berou
en hebben. of ſi hebben ſomwile wz
berouwes mer ten is van gheender
waerdē. die niet en willen ſcuwē de
oorſaken der ſundē. oeck als ſi onder
vonden hebben dat quade daer men
wel van mach ſegghen dat hem ludē
die viant vāder hellē in zÿn nette be
ſtricket heuet. Schuwen ſi nyet mit
alſulcker cōſciencien te ghaen tot on
ſen here. mit rechte en ſullen ſi gheē
deel mit hem hebben. eñ als onſe lye
ue heer ſelue tughet. ſi en ſullen gheē
leuē in hem hebben. ¶ Ten ſi ſegt hÿ
dat ghi eten dat vleyſch des mēſchē
zoen ende drincket zÿn bloet ghÿ en
ſult gheen leuen in v hebben. Ende
dyet onwaerdelÿck ontfanghen die
ontfanghen dat tot haren oordel v̄
verdomeniſſen. wāt ſi en oordelē m
et te rechte dat waerde heilige ſacra
mēt ōs herē. Ghÿ ouertreders gaet
weder tot uwē hertē. eñ ſuecket den
here mit gheheelder herten. eñ hatet
dat quade ende doet penitencie. met

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

alleen mit woerden. mer wt al uwe
herten ende oeck mede sunder waerhe
den. Ende want dat schijnt dattz dē
mensche niet genoech en berouwet
dat hij quaet heeft ghedaē die de oer
saken des quades niet en pijnt te scu
wē. eñ dattet hem niet zeer en berou
wet dat hi ghedwaelt heuet die oec
noch ghenen leystman en suecket so
ist dat een bewisinghe uwes ghewa
ren berouwes dat ghij voert aen die
oersake der sunden pijnt te scuwen.
Anders ist zeer te duchten mijn lieue
brueders dat dese heilighe hoechtijt
want si oec mede gheset is in enē val
eñ oeck mede in ene v̄rijsinghe veelre
menschen v oeck v̄worpen sal als te
mael vreemde van xpristo ihesu.
Wāt ghij niet en wilt ōtfanghē zijn
heylighe sacramēt. of onweerdelike
dat ontfanghende iudas ghesellen
werdet. daer van ghescreuen staet.
dat nae dyen dat hem ōse lyeue heer
onse ghoedertiren ghesontmaker dz
broet hadde ghegheuē doe ghinck in
hem die bose gheest sathanas. Mer
dat en ghaet ons niet zeer aen mijn
lyeue eñ zeer ghemīde brueders dye
te oerdelen die veer van ons verstep
den zijn. dan soe veel dat wijt mogē
bescreyen. dat wij in die selue stryc
ken gheweest hebben. daer ons alle
en die grote ghoedertiren barmher
ticheyt des almachtighen ende ewi
ghen godes wt heuet verlost. daer
wij se sien alsoe iammerlicke in ghe
houden werden ende oock ymmers
mede bruederlijck mededoghen mit
hem hebben. Mer op dat wij volco
melijcken gheheylighet eñ oec mede
zeer veer van deser boeser eñ quader
ghewoenten moghē gheuōde wer
den. eñ oeck mede te mael niet after
en blyuen inder verrisinghe ons lie
ues herē vā dē ghuedē heyligen oef
fenighen die wij inder vasten an ge
nomen hadden soe is ons noet dat
wij ons altoes pinē voerwaert te ga
en ende altoes toe tenemen. Want
soe wye dat nae dyen dat hij sine sun
den naerstelijcke bescreyet heuet niet
weder en keert te suecken vleyssche
lijcke of waerlijcke troestē. mer van
daghe te daghen thoe newet in enē
ghoeden berouwen al totter groter
barmherticheyt godes. ende ighet
in ene nyeuwe ynnicheyt ende en werde
licheyt des gheestes. ende en werdt
voert aen niet alsoe zeer gheprickelt
van die ghehoghenisse zijnder sundē
als hi ghenuechte heuet ouer te dencken
ken die ewighe loenē die hij vā gode
hopet te v̄crighen inden hemel. dye
alsulck is die is mit xpristo ihū ver
resen eñ hi viert te rechte die hoech
tijt van paesschen ende hi haest hem
te comen in galilea. op dat hi ihesum
mach sien. Daer om mijn alder
liefste brueders wāt ghij mit xpristo
zijt op verresen soe suect ymmer dye

dinghen die bouē zijn daer xpristus
is sittende inder rechter hant godes
almachtich zijns ewighen ende ghe
benediden vaders. eñ hi smaket die
dinghē die idē hemel zijn eñ niet die
op der aerden zijn. op dat ghelijcker
wijs als xpristꝰ verresen is vander
doot tot glorien zijns vaders. ghij v
oeck mede pijnt te wanderen i nyeu
heyt des leuēs. eñ vrij vā alder wa
erlijcker blyschap. eñ vā allen trooſ
ten deser warelt. blydelic moget oū
ghaen van den berou uwer sunden
totter blijschap der heyliger gheeſte
lijcker ynnicheyt. ¶ Dat hi ōs allen
moet ghunnē die wt deser warelt is
ghegaen tot sinen vader. eñ hem ghe
waerdighet ōs nae hem te trecken i
galilea. daer hi ōs hem seluen wille
thoenē die leuet bouē al eñ is ghebe
nedijt inden throne.

¶ Hoe dat ihesus xpristus onse lye
ue ghesontmaker ouermits den hey
lighen kersten gheloue woent in on
sen hertē.

Sermoen. ij.

Wi hebbē ōtfāghe vā dē apos
tel dat xpristus i ōsen hertē
woent oūmits dē gheloue.
Waer wt wij niet onbetamelic ōsta
en moghē dat xpristus also lange
in ōs leuet als dat heilighe gheloue
in ōs is. mer als dat gheloue in ons
doot is soe is in eender manieren in
ōs xpūs oec doot. Eñ dat die geloue
i ōs leuet dat betugē die werckē dye
daer toe horen. als ōse heer segt indē
ewāgelio. Die wercken die mi mijn
vader ghegheuen heeft te doen. dye
gheuen ghetuuch vā my. Ende dit
ouerdraecht oeck daer mede dat die
heylighe apostel sinte iacob segt dat
die gheloue sonder wercken doot is
in hem seluen. Want ghelijkerwijs
alsmen vten geroeren des lichames
bekennet dattet leuet. soe bekentmē
vten werckē dat leuen des ghelouē
¶ Aldus mijn lyeue eñ zeer ghemin
de brueds is des lichames leuē dye
siele. ouermits welcke dat lichaem
hem mach rueren eñ voelē. ende dat
leuen des ghelooues is die mine endē
liefte. Want ouermits die mynne eñ
liefte so wercket dat gheloue eñ het
ruert hem. als wij lesen indē werc
kē der heyligher apostolē. Dat ghe
loue dat oūmits der mynnē eñ dʼ lief
tē wercket. Hier om als die minē vʼ
coudet soe steruet dat gheloue. Ghe
likerwijs als die siel daer wt gaet
so sterft dat lichaem. ¶ Daer ommē
als du enē mēsch siettste die naerstich
is in allē ghoedē bequamē wercken
ende oock mede blidelickē doet dz hē
toe behoert te doen. so en dorfstu da
er niet aē twijfelē dat gheloue leuet i
hem. Want du siettste daer ghewarē
teykenen van. mer het vallet wel

somwilen dat sommighe menschen
mitten heylighen gheest beghinnen
mer leyder nae mitten vleysche eyn
dē. Eñ wij weten dat wel mijn lieue
eñ zeer ghemmde brueders dat dye
gheest des leuēs niet in hem blyuet.
Wāt daer is ghescreuē. Mijn gheest
en blyuet niet inden menschē inder e
wichept. wāt hi is al vleysch. Ende
en bliuet die gheest daer niet so en is
daer gheen twijffel aen. die mynne
ende die liefte en ghaet daer alghehe
el te nyete. Wāt die mynne is in on
sen herten ghestort. ouermits dē hey
lighen gheest die ōs ludeu is ghege
uē. ¶ Dat leuē des ghelouē als wij
te hādes ghesegt hebben sette hi indē
mynnē eñ liefteu. eñ tughet dat dye
ghelove wercket ouermits der myn
nen ende liefte.

¶ Hier wt machmēt merckē dat als
die troester die heylige gheest wech
gaet. dat dan die mynne steruet wāt
vādē gheest soude comen dat leuen.
¶ Voert meer is smaken nae dē vley
sche die doot. daer en is gheen twijf
fel aen. dat die ghene daer wij ōs vā
vōlidē dat si salichlic leefdē also lāge
als si die werckē des vleysches ouer
mits dē gheeste dodē dat si als dodē
te bescreyē zijn als si nae dē vleysche
leuē. ¶ Hier vā ist dat wij inden sel
uen apostel lesen. Ist sake segget hij
dat ghij na dē vleysche leuet ghij sul
let steruen. mer als ghij ouermits dē
sueten troester die heylighen gheest
die wercken des begheerijcken vley
sches dodet. soe suldij leuen. Wee di
wye du biste die ghelijck wiltstu we
sen den honde. dye weder lopet tot
dat hi eens wt ghespoghen heeft en
de ooc mede der zoghen. die als si ge
wasschē is weder wentelt indē mud
der. Ic en segghe nyet alleen brued
van den ghenen die oeck mede mitte
lichame weder keren in egipten van
deser waerelt. ende oec mede die vley
schelijcke eñ waerlijcke ghenuechtē
suecken. waer si comen. die dat leuē
des gheloven dat die mine ende lief
te is niet en hebben. Wāt soe wye
die waerelt mynnet ende lief heuet.
en is die mynne godes niet in. Eñ
wye is meer doot te rekenē dan die
vuyr in sinen schoet draghet. dat is
die doorlijcke sonden heuet in zijnder
conscientien ende en voelt dat nyet.
noch en is oock mede daer niet voer
beanxtet. noch hij en pijntet niet van
hem te werpen. ¶ Siet nu hoe dat
xpristus ihūs ōse vlosser doot legt i
den graue. eñ dat ghelouē doot is in
der sielen. Mer wat sullen wij dan
doen. wat deden die heylighe vrou
wen die alleē onder al sine vrienden
mit meerder mynnē eñ liefte hem ae
hinghen. Sij coften salue op dat si co
men souden eñ saluē ihesum. Hier
quamē niet om hē te ōwecke vander
doot. ¶ Brueders wij weten dat

wel datter ös niet thoe en hoert vã
der doot te verwecken. mer consten
wi hem saluen dat behoerde ons vã
rechtes weghen toe. Op dat hi niet
en stincke die alsulc is. eñ inder sielē
soe doot is. ende mit sinen quadē roe
ke die anderen mede dode. ende op
dat hi selue niet met allen en övule.
¶ Dese drye vrouwē sullen dan coe
pen haer saluen. daer si dē doden me
de sullen saluen. als dat herte. die tō
ghe. eñ die handē. Hier van ist als ic
övoede dat sinte peter drye werven
vā onsen lievē heer ōsen ghesontma
ker wert ghebodē. ons heren scapen
te hueden. Recht of ōse heer tot hem
woude segghen. Pasce oves meas.
meas. Huede myn schapen. eñ dz mit
gheheelder herten. mit ghueden sue
ten woerdē. ende oeck mede mit goe
den wercken. Huede haer ṗnichlijc
ke daer voer biddēde. huede haer mz
sueter övmanighe eñ leringhe. eñ gha
et hem voer mit ghoeden exempelen
¶ Ten eersten sal dat hert ende dye
siel bereyden haer salue. dat is eē me
de doghende herte. daer nae die naer
stighe mine ende liefte der gherecht
ticheyt. eñ onder desen en salmen ni
et vergheten den gheest des ghoedē
onderscheydes Want als du siestste
dat dyn brueder sunde doet al te hā
des sal in dÿ op staen die ghoedtirē
mynne ende liefte des mededoghēs
als tot dynen euen menschen. want
dat leerstu wt dÿ seluen. Hier van ist
dat die heylighe apostel segget: Ghÿ
gheestelicke menschen leert alsulckē
cranckē inden gheest der saftmoedic
heyt. ende sich dÿ seluen aen op dat
stu selue niet becoert en werdest. En
de doe ōse lieue heer ōse ghesontma
ker wt ghinck tot zÿnder passiē. endē
droech zÿn ghebenedide heylige cru
ce. eñ hē en bescreydē noch niet al die
ghesLachtē der aerdē. mer sommighe
vrouwē doe keerde hi hem omme.
ende seyde hem thoe. O ghÿ dochte
ren van iherusalem en wilt ouer mi
niet screyden mer screidet ouer seluē
ende oeck mede ouer v kinderē.
¶ Mere wÿslicke die ordinācie zÿn
der woerdē Eerst ouer v seluē. eñ na
ouer uwē kinderē Sich dÿ seluē aen
eñ leer wt dÿ seluē medelidē hebben
mit anderē mēschē. Endē op datstu
ander menschē als des noot is cōste
berispē ī dē gheeste der goedertiren
saftmoedicheyt. so sich dÿ seluē ṗm
mers an op datstu oock seluen mede
niet becoert en werdest. Mer want
die exēpelē alderbest lerē endē dyepst
int herte printē so sende ick v totten
oudē vader dye doen hÿ hoorde seg
ghen dat dair een van sinen mede
brueders ghesundighet eñ qwaet ge
daē hadde. zeer bitterlÿckē schreyde
endē seyde. Hi ist hudē morghē mach
ict wesen. Die sō schreyde op hem
seluē meedÿ dat hÿ mit den brue

der gheen mede liden en hadde. Sul
ke mynnelic mededoghen helpet me
nighen crancken harde zeer. Want
een mensche die een ghuet herte in si
nen liue heeft de schaemt hem als hi
siet dat een ander wt minen ende ly
eften mit hem beghanghen is. mer
wat sullen wij doen als wij sien dat
sommighe alsoe hartneckich zijn eñ
oeck mede alsoe ontschamel dat hoe
si sien datmen hem meer te moete ga
et ende meer mit hem lidet hoe si me
er ōse ghoedtirenheyt misbruucken
Ende ist nyet reden dat alsoe als wi
medeliden haddē mit onsen crankē
brueder dat wij oec mitter gherech
tichept mēde liden sullen hebben. de
wij sien dat alsoe ontscamelike ver
worpen wort. eñ alsoe onwijslijcke
vernoyt wert. Ic weet dat wel is in
ons enighe minne of liefde tot gode
wij en sullens niet mit ghelijkē moe
de connen draghen dat god ende al
le duechde soe versmaet sal werden,
ende oeck mede zeer verthoernt. Dit
is die naerstighe mynne ende liefte
der gherechticheit daer wij mede ōt
steken sullen werden teghens die o
uertreders. als wij sien dat die ghe
rechtichept godes soe zeer versmaet
werdet. Het is nochtans behoerlijc
dat altoes dat ghuettelicke mededo
ghen voerghaet. want anders soe te
breken wij. als mit enen grotē storm
ende onweder die schepen van thar

sis. ende si te breken dat ghequetste
eyet ende si doen oeck mede mit allē
wt dat roeckende vlaessche. Mer
mijn lyeue ende zeer gheminde brue
ders ghij sult weten. dat als hem eē
mensche beyde can hebben. als ghoe
dertiren medeliden. ende oeck mede
naerstighe mynne ende gherechtich
heyt. soe ist noch noet dat daer mede
si die gheest der bescheydenheyt. op
dat hij mach wetē die gherechte tijt
wanneer dat hi een yghelijck van de
sen tween te wercke sal setten op dz
dat die onderscheydenheyt nyet al
te samen en verdorue. Hier omme
soe sal onse herte oeck mede hebben
den gheest des onderscheydes op dz
wij elck wijslicken ghebruucken con
nen of moghen als die tijt eyschet.
ende oock mede zeer naerstich wesen
connen als dat noet is. ende verghe
uen ende medelidē hebben des ghebre
kes. Als wij lesen vanden ghoeden
samaritaen. die de tijt wel wiste wā
neer hij die olie der ghoedertirenheyt
in storten soude. ende wanneer hi dē
wijn der scarpper naerstichet te wer
ken setten soude. Ende op dat ghij
niet en duruet meynē dat ic dit eerst
gheuōden hebbe. soe hoert hoe dat
die heylighe propheet dese dinghen
van gode biddet ende oec nae der sel
uer wijse als wij nu ghesegt hebben
Ghoetheyt segt hi ende disciplijn eñ
wetenheyt leer mij. mer brueds wā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

sullen ōs dese ghuede duechdē comē
Die aerde ōser herten die en brighet
sulcke vrucht der duechden wt haer
seluen nyet voert. mer si is bereyder
dystel eñ doerne voert te bringhen.
Hier omme soe ist ōs zeer groet noet
dat wijse copen. Mer mijn lieue brue
ders vā wyē sullē wijse copē. Sonder
twijffel vā dyē die segt. Coemt endẽ
copet sonder siluer eñ sonder enighe
boytighe wijn eñ melck eñ op eē ādẽ
Ueite cōmedite panē meū. et bibite
vinū qd̄ miscui vobis. Coēt eñ etet
mijn broet eñ dricket dē wijn die ick
v ghemēghet heb. Tē is v niet onbe
kēt mijn lieue bruedẽs wat die suetic
heit ð melc beduut. eñ wat die scarp
heit des wijns meēt. Wat is dā dit
copē sondẽ siluer eñ sondẽ enige boytī
ge. Ondẽ dē liefhebbers deser warelt
en pleechmē alsoe niet te coepen. mer
mit dē gheē die al de warelt gemaect
heuet en machmē andẽs nz copē. wāt
alďs segt die propheet. Heer du bist
mijn god eñ mijnre ghuede en beho
uestu niet. Wat weder boetige sulstu
o mēsche gode weder gheuē voer si
ne gracie die gheēs diges en behoeft
eñ dē al datter gescapē is toe behoert
Die goede gracie godes wert grace
like te ōgeues ghegeuē. eñ alsmē soe
copet. soe coeptmēse om niet. want
dat wij daer voer gheuen dat blijuet
veel bet onse.
Aldus sullen wij dā dese drye
saluen des herten copen mitten pen
ninck onses eyghen willē. Ende als
wij die latē soe en verliesen wij niet.
ymmers wij winnen veel. ende wij
makense oeck mede beter dā si was
soe dat onse wille ghemeen werdet.
die ōs alleē ghegheuē was. wāt ghe
meē wille dat is rechte mine eñ liefte
Aldus bruedẽs so copē wi sonder we
der boetighe te ōtfanghē dat wi ym
mers niet en haddē. eñ dat wij had
den behoudē wij oeck mede veel bet
Mer hoe sal een mensche medeliden
hebben mit sinen brueder die in sinē
eyghē wille also vast staet dat hi ym
mers mit nyemāt gheē medelidē en
can hebbē. āders dā mit hem seluen
Oock mede hoe sal eē mēssche die al
leē hem seluē minet eñ lief heeft die
gherechtichhept minē eñ die boesche
dē hatē. Hij mach hem licht wat ven
sen voer dē mēschē eñ hi mach ooc hē
seluē bedrieghen. soe dat als hij wt
sonderlingher liefren of wt sonderlī
ghen hate ghetoghen wert. hij hem
seluen dā dūckē laet dat hij wt brue
derlicker mededoghen ghetogē wer
det tot ghoedertirehept. of alleē wt
mine of liefte der rechtuaerdichept
ghetoghen wert tot wreethept.
Mer het is ghuet te bekennē hoe
veer die godlijcke mine ende liefte is
verschepden van den eyghen wille.
Wāt dese twee zijn recht contrarie
teghens malcander. Want die myn

ne eñ liefte is ghoedertizē eñ si en v̄
blidet haer niet ouer die boescheyt.

¶ Nu voert vā desen gheeste des ge
rechtē onderschepdes soe weten wij
dat wel dat hi nerghent van meer v̄
donckert en wert ende wt ghedaen
dan vanden eyghenē wille daer dat
herte des mēschens mede omme ghe
keert wert. eñ die oghē der rechter re
den mede beslotē werden.

¶ Aldus mijn lyeue eñ zeer ghemin
de brueders in xp̄o ihū ōsen lieuē he
re ōsen ghebenedidē v̄losser ende ge
sontmaker. aldus so salmē dese drye
saluen des herten. als mynnelijc me
dedoghē. eñ naerstighe mynne dyer
gherechtichept. eñ den gheest des on
derschepdes copen mitten penninck
des eyghen willes

¶ Lyeue brueders ghij sult oeck me
de weten dat die saluinghe der ton
ghen zijn oeck drierehāde. als satich
berispen. ouervloedighe v̄maninge.
werckende craftichept den mēschen
een dinck vroet te makē. ¶ Wiltstu
dese saluen hebben soe coepse vā on
sen here god ōsen verlosser. Ick seg
ghe datstuse sult copen sonder enich
weder gheuē. soe datstu ōtfāgheste
dat zeer ghoet is eñ niet en verlieses
Coept vādē here der herē ghesatige
v̄maninghe. wāt het is te mael een
groet costel eñ precioes ghuet. eñ oec
mede een vanden besten ghauē des
heren. dat oec luttel luden of mēschē

hebben. Wāt die eerwaerdighe hey
lighe apostel sinte iacob segt. dat die
tōghe nyemāt en mach temmen.
Men vint oec mede veel menschen
al ist dat si ene ghuede meninge heb
ben eñ te mael godlijckē beruert wer
den. dat si nochtās wel lichtelijcken
segghen dat al zwaerlicke wert ghe
hoert. Wāt daer staet ghescreuē als
Volat irreuocabile verbū. Die woer
den vlieghen daer heen diemē nz we
der ropē en mach. eñ die ghesont ma
ken souden die gheen diese horen.
Want als si soe suetelic niet ghesegt
en werden soe v̄stoorē si eñ wōden ve
le meer dā si ghesont maken. Want
die te voren v̄swimel ende onachte
waren die werden hier vā onuerdul
dich ende oec mede onteschamel. Eñ
die in onreynicheden der sundē wa
ren die werden noch vele onreynre.
eñ si keren hem oec mede tot boesen
woerden om hem te onteschuldighen
in haren quaden eñ bosen sundē. eñ v̄
als woedende menschen en wijsen si
niet alleen van hem die hant des me
esters die hem luden ghesont makē
soude. mer si willense oeck mede bite
mit haren tanden. ¶ Daer zijnd
oec wel vele die haer woerden nyet
gherechte wel rat en hebbē mijn lye
ue ghemīde brueders. mer si zijn als
recht of hem die tōghe inden mont
ghebōdē ware. dat den onderlaten
die si leren souden niet luttel en hin

dert. Sommighe ander zÿnder dye
woerden ghenoech hebben. mer ten
is soe bequaem niet dat si voert brin
ghen. dattet niet en smaket dē ghe
nē dyet horen. Wāt si en hebben die
gracie niet. daer omme soe en voerde
ren oer haer woerden niet.

Siet daer omme mÿn lyeue ende
zeer ghemīde brueders in xpristo ihū.
hoe groet noot dattet is te copen vā
hem daer alle ghuet vā comet eñ alle
ghuede wetēhept. eñ voer wyen dz
alle knyen moeten buyghen. hemel
sche. aerdsche. eñ helsche. soe daer ge
screuē staet Et dedit illi nomen quod
est super omne nomen. vt in nomine
ihū ōne genu flectatur. celestiū. ter
restrium. et infernorum. Dat is te
segghen. Eñ hi heeft hem enē naem
ghegheuē die ghaet bouen allen na
mē also als ī den ghebenedidē name
ihesu alle knyen moeten bughē. als
die hemelsche. aertsche. eñ der helser
mede. laet ōs daer om vā hem copē
onsen brueder en daer mede satelÿck
te ōmanē. eñ een thoeuloepē bequa
mer woerden eñ oeck mede den men
schē vroet te maken dat vroede dat
men hem raet. Coep dan alle dese
mit den penninck des ootmoedighē
belidens. soe datstu eerst bekennest
dÿns selues ghebrekē eñ die oetmoe
delicke belidest eerstu dy pet onder
windest dÿns brueders ghebreken
te berispen. op dat dÿn brueder hem

niet en stote aen dynē ghebrekē. soe
datstu hem een spyeghel soudest we
sen te sundighen: daer om so salmen
den steen legghē uten wege daer hē
een ander aen stoten soude. Ic duch
te ende ic hebbe zeer groten anxt dat
die prelaten der heyligher kercken
menighen ondersaten den wech wÿ
sen te sundighen mit haren bosen eñ
quaden wercken. wāt hem behoert
thoe dat si haren ondersaten sullen
voerghaen in allen duechdelicken eñ
goddienstighē werckē op dat hem die
ondersatē alsoe sullen na volghen.
mer die blinde leyder den blindē. eñ
beyde so vallē si indē graft of ī dē slo
et. eñ si segghen aldus alsmen hem
beruspet Ist quaet dat wÿ doen dat
en ghelouē wÿ niet wāt ōse prelatē
eñ ōse opperste die doēt ander dā wÿ
si zÿn wÿs end gheleert. waert sake
datter sunde waer si en souden dyet
doen. eñ alle zÿdt doen soe moghē wi
des oeck wel doen. Het is te waer
een zeer groet eñ een wōderlic sacra
ment een siel vander doot te vweckē
sich datstu daer nyet onreyn toe en
ghaeste. constu daer niet onnosel toe
comen. ymmer wāt du dat niet doē
en conste. so wassche onder die onno
sele dine handen eerstu toe miste bi dz
graft ōs herē want ouermits dē oet
moedighē beliden soe wertet al ghe
wasschē eñ ghereynegher. Eñ dat
wasschē sal dÿ voer onnoselhept ī ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

rekent werdē . op datstu onder dye
onnosele moghelste staen Eñ daer om
segt hi wijslic die aldus segt . Inter
innocētes lauabo manus meas On
der dē onnoselen sal ic myne handen
wasschen. ¶ Niemāt en ghaet tottē
dyeste des altaers mit ghemeynen
clederen . mer soe wye daer thoe sal
ghaen die trecket witte cleder aen.
Daer om wiltstu ghaen tottē graue
ōs heren soe wassche dij eerst ende
werde wit. eñ treck aen die clederē v
glorien. op datmē dij mach segghen
Du hebste aen ghetoghen belidē eñ
cierhept . want daer bycht is ende
beliden, daer is suuerlichept voer dē
oghen des heren onses salighen ver
lossers .

¶ Dit segghe ic daer omme dat
men die salue der tonghē dat is ma
tighe beruspighe . vruloepende ver
maninghe. eñ oeck mede ghuede vro
etmakinghe copen sal mitten pēnick
des oetmoedighen belidens . Mer
wij lesen eñ wij onderuident alle da
ghē. die zijn leuē ōsmaet is dat sine
leringhe oeck ōsmaet wert Hier om
sal die hant oeck haer salue bereydē
op dat wij vā den wisen mā ymmer
niet bespot en werdē. als die traghe
den dat groet arbeyt is zijn hāt an si
nē mōt te brighen . eñ op dat hi ons
niet en segghe den wij beruspē. Du
leerste ander luden. leer dij seluen .
du segghebste grote borden die onuer
draechlic zijn op ander luden scolderē
mer seluē en wiltstu enen vingher da
er niet aen staen. Ic segghe v dat een
ghuet exempel des werckes een leuē
de sermoē is Eñ soe makē wij enē an
deren alder eerste vroet dat te doen.
dat wij hem leren als wij dat seluen
mitten wercken bewisen dattet nu
ghedaen is. ¶ Hier omme mijn lieue
eñ zeer ghemīde brueders in xpristo
ihū ist oeck mede groet noet dat die
hāt sal oec hebbē haer saluen. die dit
sullen wesen. ōthoudighe vā dē qua
den ende bosen sunden inden vleys
sche. barmhertichept tot ōsen euen
kersten menschē. eñ goddienstighe v
duldichept. Hier vā ist dat die heili
ghe apostel segt aldus. Sobrie pie &
iuste viuamus in hoc seculo. dat is te
segghē aldus. laet ōs soberlijcke eñ
rechtuaerdelijcke eñ goddienstelijcke
leuen in deser warelt . Deser dryen
die zijn onser wanderighen wonder
lijcke zeer groet noet . wāt dat eē als
die soberhept zijn wij ōs seluē schul
dich. dat ander als die gherechtich
hept zijn wij ōsen euē menschen scul
dich. ende dat dorde dat is goddien
stichept dat zijn wij gode sculdich.
Wāt die onsuuerhept doet . die sun
dighet in zijns selues lichaem. eñ hij
beroeftet van die ere der reynichept
eñ hi oneert oock mede zijns selues
lichaem eñ hi maectet onwaerdich.
ende oeck mede zeer onreyn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Wāt hi neemt die leden xpriſti ende
vernichtſe mitten vulen ghemeynē
wiue. Niet en ſegghe ic alleen datmē
ōthoudē ſal vander openbaerder ſon
ſuuerheit die alſo lelic is. mer datmē
ōthouden ſal vā alder wellust dyes
vleyſches. Sonderlinghe ſulſtu tē
eerſten ſuecken deſe volcomen ōthol
dinghe dieſtu dÿ ſeluē ontſchuldich
biſte. Wāt dÿ en is nyemāt naerder
dan du dÿ ſeluen biſte. Eñ daer nae
(lo)e doe daer toe die barmhertichheit
dieſtu dinē euē kerſten mēſchen ſcul
dich biſte. wāt du begheerſte mit hē
behoudē te werden. Eñ dā daer nae
ſoe doe hier oeck mede thoe ōduldic
heyt die du gode ſculdich biſte. wāt
du van hem begheerſte behouden te
werden. Wāt alle die ghene die god
lic willen leuen in xpriſto ihesu dye
moeten veruolghinghe liden. Ende
ouermits vele tribulacien moetmen
inghaen in dat ghebenedide rijcke dˢ
hemelen. Daer om ſich wel thoe dat
ſtu ouermits dine onuerduldicheyt
niet verlozen en werdeſt. mer al dat
dÿ ouer comet dat pine dÿ te lidē om
des ghenen wille die noch al te vele
meer gheleden heeft om dinē wille.
ende ouermits wyen dyne ōduldic
heyt niet onvruchtbaer en ſal weſen
als die propheet inden pſalm ſegget
Die verduldicheyt der armen en ſal
int eynde niet verlozen bliuen. Ende
op een ander ſtede ſtaet gheſcreuen.

In paciencia veſtra poſſidebitis ani
mas veſtras. In uwen liden ſuldy
beſitten uwe ſielen.

Deſe ſaluen die der hāt toe behoe
ren mijn lieue ende zeer gemīde brue
ders coeptmē mitten pennic der ond
danicheyt. Wāt die gheware onder
danicheyt die beleydet ōſe wanderi
ghen. eñ verdiēt vā gode gracie eens
zeer ghuedē heylighen leuēs. Want
iſt ſake dat die verkeerde euwe der
ſunden in onſen vleyſſche is gheuō
den om die ſundē der onghehoerſaē
heyt. Wye en weet dat niet dat ouē
mits die duechde der ghehoerſaem
heyt ōs die duechde der reynicheyt
ende der onthoudinghe wert ghege
uen. Hÿ can oec mede die barmher
ticheit ſterken eñ ordineren. ende ſi
leert oec mede oͤdudicheyt.

Mit deſen coſtele cruden ende ſal
uen ghanc tot hem daer die ghelaue
doot in is. Mer willen wijt te recht
aen ſien hoe groet dat is ſulcken mē
ſchen die ſoe doot is leuendich te ma
ken hoe quaet tot ſinē herte te comē
is. dat ſoe beſloten is mit eenderhād
verharder ſtenicheit eñ ōtſcamelheit
Ic meen dat wij oeck wel ſoudē mo
ghen ſegghen. wye ſal ōs den ſteen
of doen vanden inghanc des graues
Mer als wij aldus ſtaen eñ zijn zeer
beghaen twijffelende om die groet
heyt des mirakels ſo ghevalter ſom
wilen dat die heere wt zÿnd ghewoē

lijcker ghoedertirenheyt mit ſinen godlicken oren verhoert die begheer ten onſer herten. ſoe dat hi ouermits die inwendighe ſtemme der godlijc ker crachtē die gheeſtelike doot was op ſtae. Ende ſiet die enghel godes ende ene nyeuwe vrolicheit des aen ſichtes wert daer ghesien inden in ghanc des graues. en̄ wt deſer blyd̄ vrolicheyt bekennē wij dat hij is v̄ reſen die doot was. Wāt wij ſien dz zijn ghebenedide aēſicht en̄ al zijn we ſen ōwādelt is ſoe dat hi ōs ſchijnt te noden tot hem. en̄ hi toent ōs ſelf zijn herte. ende hi werpt oeck mede van hem den ſteen zijnder voerghele der verhardicheyt. en̄ ghaet daer op ſitten. Ende als dat ghelooue aldus leuēdich is ghewordē. ſoe toent hij ſelue die doecke daer hi i was bewō den. dat zijn die ſnoede tijtlijcke din ghen daer hi in ruſte. en̄ daer hi dye ghenuechte zijns herten in ſette.

Ende als hi aldus ſelue opent en̄ belidet alle dat te voren in zijn herte verborghen was. ende hoe hij hem ſeluen daer in begrauē hadde. ſoe be kent hi en̄ belidet zijns ſelues quaet heyt. recht of hi ſegghen woude. Co met ende ſiet dit is die plaetſe daer die heer ghelecht was.

Van menigherhande mallaetſcap En̄ oec mede hoe datmen een malla ets dat is een ſundich lichaē ghuede remedyen en̄ medicienen gheuē ſal op dattet curerē en̄ ghesont werdē ſou de vand' malaetſchap.

Sermoen. iij.

Ghelijckerwijs alſmen inder medicinen des lichames ter ſte pleghet te gheuē purgaci en. ende dan daer nae ſpijſe die dē ſi ecken en̄ crancken menſchen nut zijn op dat dat lichaem eerſt ghereinicht werde vā alle den quaden en̄ vuylen humoren daert ſieck en̄ ōghesont vā was. op dat hem dan ſmakē moghē ſpijſe ende dranck daer ſi van leuen moeten. en̄ dat ſi daer ghuedē behae ghelikē ſmake in vinden.

Aldus mijn lieue en̄ zeer ghemin de brueders ſoe heuet oeck mede ge daen die meeſter en̄ ghesontmaker d' ſielen. ōſe lieue here ihesus xpiſtus ōſe oetmoedighe ende ghoedertieren verloſſer. die al dat hij inden vleyſſe op der erden heeft ghedaē of ghele dē. dat heeft hi al ghedaen om ſalich heyt der ſielen. en̄ alle dat daer ghe ſcreuē is vā hem is tot ōſer leringen ghescreuē. ſoe als die heylighe apoſ tel paulus tughet in zijnder epiſtele ſegghende aldus Quecumqꝫ ſcripta ſunt ad noſtrā doctrinā ſcripta ſunt Alle dat daer van gode dē heer ghe ſcreuen is. dat is ons al tot eender leringhen ghescreuen. Ende daerom

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

heeft ōs in sinen leuē voir zijnder pas
sien ghegeuē seuen purgacien oft rey
nemakinghen. eñ nae zijnder verrise
nissen heeft hi ōs soe menighe spijse
ghegeuen die beyde ghenuechlijc eñ
salich waren ¶ Onse helizeus
daer xpristus bij beteikent was ghe
boet datmen den naman seuē weruē
wasschen soude inder iordenen. dye
een nederghanck bedudet. Wāt idē
nederghāck ōs liefs heren ihū xpris
ti ōses ghoedertiren verlossers dat
is in die oetmoedighe wanderinghe
die hi in sinē leuen voer sine passie be
wisede werden wij ghepurgeert. eñ
hi is ōs in allen dinghen. als in wo
erden eñ oeck mede in werchen voer
ghegaen in alder oetmoedicheit. om
dat wij hem daer in souden nae vol
ghen. eñ dat wij ymmer souden scu
wen die ōmaledide stinckende hou
die. wāt besiet wat die houaerdie he
uet ghedaen. die houaerdie heeft ne
der doen vallen vtē hoghen hemel
lucifer mit sinen ghesellen. dat die al
der schoenste inghel was vā den he
melschen rijcke. die houaerdie heuet
oeck mede ōse eerste ouds adam endē
eua vten aerdschē paradise hier in dz
arme dal der tranen dese warelt. soe
dat wij dat noch alle te samē wat dz
ōser is daghelics misghelden moetē
Eñ dat ōse heer is gheweest oetmoe
dich dat bewisen wel sine werkē. eñ
oec mede segt hi selue aldus. Discite
a me. quia mitis et humilis sum cor
corde. dat is te segghē aldus. leert
van mij wāt ic ghoedertirē ende oet
moedich bin van hertē.
¶ Mer mijn lieue eñ zeer ghemīde
brueders in xpō ihū onsen ghesont
maker ghij sult weten dat wij wer
den ghestercket in die verrisinge on
ses lieues heren ihū xpristi eñ oec me
de inden viertich daghen die hij nae
zijnder verrisinghen leuede werden
wij mit ghenuechlijcker spijsen ghe
spiset. ¶ Brueders wij waren in se
uen manierē becommert mitter qua
der mallaetschap der houaerdyen.
als in eyghendom tijtlicker ghoedē
in glorie eñ blijschappen der cleederē
in weilusten des vleysches. eñ voert
in twee manieren inder herten. endē
oec mede in twee manieren indē mō
de. ¶ Deso eerste malaetscap mach
men hieten malaetschip des huyses.
dat is dat wij ghaerne rijck waren ī
deser wareit. Vā deser werdē wij ge
reynicht als wij ōs wasschē indē ior
danen. dat is in xpristus nedergaen
Wāt daer vinden wij dat hij doe hi
rijck was om onsen wille arm is ge
worden. ende hi is hier neder gheco
men vā die ōtsprekelijcken rijchey dē
des hemelschē rijckes. eñ doe hi hier
in dit arme dal der tranē dese keytti
nighe warelt was. doe en woude hi
niet hebben vā desen armē eñ snodē
rijcheden deser aerden. mer hi quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

in alsoe groter armoeden dat doe hij
eersten was ghebozen die cribbe zijn
bedde was daer hi in wert ghelegt.
wãt inden ghemeynẽ huyse ghene
bequamer stede en was dat/ghebene
dide kyndeken in te legghẽ. Eñ wel
te rechte want dat hi nae seyde. Reg
num meum nõ est de hoc mũdo. mijn
rijke dat en is niet van deser wareit
Wye en weet dat niet dat des men
schen zoen ihesus xpzistus niet so ve
le en hadde daer hi zijn hoeft op rus
ten mochte. soe hi oec wel bewijst al
dus segghende. Die voghelkens de
hebben nesten. eñ die vossen hebben
hollen. mer die zoen des menschẽ en
heuet niet daer hi zijn hoeft op leggẽ
mach.

O lieue eñ zeer ghemide brueders
die te rechte in deser iozdanen gedoe
pet waer hoe soude hi moghen bege
ren die rijcheden deser wareit. Wa
erlijcke soe ist ene grote wanwise die
oermede alte groet is. als dat eẽ snoe
de wozmken sal begherẽ rijck te we
sẽn. om welckes wille die almachti
ghe god eñ de ghebenedide heer der
heren ihesus xpzistus onse ghesont
maker arm is ghewozdẽ.

Item bij der malaetschap der cle
derẽ machmẽ verstaen die pompose
eñ houaerdighe ydelheyt die de men
schen hebben in haren clederen. Vã
dyer malaetscap werdestu ghewassẽ
als du aẽsietste dat xpzistus ihesus
onsẽ ghesontmaker die een heer der
heren is. in snoden doeckeren wolde
werden ghewonden. eñ oeck mede
dat hi was versmadenisse der men
schen ende een verworpinghe zijns
eyghen volckes. Vander malaet
schap des lichames werden wij ghe
reyneghet in xpzistus ihesus verne
deringhe. als wij eynnelijcken aen
decken sine passie. eñ wij ons dã daer
daer wt schamen te volghen eñ onse
te volbringhen die wellusten onses
vleysches. Item inden mõ
de alsoe als wij ghesegt hebben so is
twerehande malaetschap. Wãt ghe
sciet daer wat dat ons contrarie is.
soe murmureren wij. ende die woor
den der onverduldicheyt de vloeyen
wt ghelijc etter vter lazarien. Eñ vã
desen werden wij ghereyneghet als
wij dẽ aensien die als een schaep ghe
leydet was totter doot eñ sinen ghe
benediden mont niet op en loec. eñ
doe hi vermaledijt wozt niet weder hi
en vermaledide eñ doe hi so ouer gro
te pine leet en dreyghede hi hem niet
niet weder die hem pijnden. Wãt
alst ons wel ghaet ende wij in voer
spoede zijn. soe doen wij teghens dẽ
ghenẽ die seyde. Hij en is niet de be
te die hem seluen priset. wãt wij en
prisen ende en voert setten ons seluen
nyet in veel verduldicheden. mer in
dwaser vermetelheden. ende aldus
werden wij dan besmit mitter ontreyn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

der malaetſchap der houaerdiger en̄ ōmetender woerden. En̄ op dat wy daer van ghereynicht moghen wer der ſoe ſullē wy ōs waſſchen ī deſer iordanen. en̄ ſullen den nae volghen die zyns ſelues glorie niet en ſochte. mer die glorien des gheens die hem gheſēt hadde En̄ daer om als die du uelen rydpen wt den beſetenē mēſcē dat ſi wel wiſten wye hy was. ſoe gheboet hi hem dat ſi zwighen ſoldē En̄ den blinden den hi ſiende gema ket hadde. v̄boet hyt dat zyt niet ſeg ghen en ſoudē.

Inder herten is oeck twerrhāde malaetſchap. als eyghen wille. ende oec mede eyghen wyſheit. Myn lie ue en̄ zeer ghemide bruedS in xpriſto theſu ōſen here. dit zyn beyde alle te quaden lazarien. en̄ ſo veel zyn ſi qua der als ſi meer vā binnen zyn dā vā butē. En̄ dat hier ic euen eyghē vrye wille te weſen. die niet ghemeen en is mit gode ende anderen menſchen. mer alleen een eyghen wille is. als die menſche wat begriper dat hi wil niet wantet ſoe die eer godes is. oft dattet ōſen euē mēſchē mach dyenen mer dattet een mēſche alſoe begrype en̄ oeck mede ymmers alſoe wil heb Hier is die godlycke liefde en̄ minne recht cōtrarie thoe dat god ſelue is. Deſē heeft enē ſtadighe vyātſchap teghēs gode dē ewighen here en̄ enē wredē ſtrijt. Wāt wat hatet god in den mēſche of wat pynt ende caſtiert hi dan den eyghen wille.

Laet dā achter dyn eyghen wille ende daer en ſal gheen helle weſen. Wāt waer in ſal dat helſche vuyr barnē anders dā in dē eyghen wille Oeck nu als wy coude of hōger oft anders wat liden. wat iſt dat ōs dā wee doet dan alleē die eyghē wille. Iſt dat wyt ghaerne liden ſoe is die wille al ghemeen. mer daer is al wat crancheyt mede des eyghē willes. en̄ die doet ōs noch pine en̄ v̄dryet liden. hent tot dat ſi te male te nyete ghaet. Wāt dat hiet onſen wille te weſen daer wy ōſen volbort en̄ oec conſent thoe gheuen. en̄ daer hem de vryen wille toe keert. Mer deſe ghenēyghelicheden en̄ begheerliche den daer wy teghens onſen wille in ghehouden werden. dat en is gheen wille mer het is een cranchēyt dyes willen. Och myn lieue en̄ zeer ge mide bruedS mit hoe groter v̄woet die eighen wille vechtet teghens dē ghebenedide here der moghēthēyt. dat ſullen horen en̄ ōtvruchten dye knechten willen weſen haers eyghē willes. Ten eerſten ſoe ontrecket de eyghen wille haer ſeluē gode den he re. en̄ ſi en wil van hem niet beheert weſen. dē ſi vā grotē rechtweerdighē rechte als haren ſcepper onder ghe daen ſoude weſen. mer ſi wil haers ſelues heer weſen. Mer dit onrecht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

en is haer niet ghenoech si ghaet al
veel veerder. Want soe veer alst i ha
er is soe benemet si gode al dat hi he
uet. Wāt wat mate set die wille eñ
die behoerlicheit des menschē. Sien
wij niet dat die mēsche die wat ghel
des winnē mit woeckeren dat si alle
die wareld ghaerne winnen souden.
haddē zijs machte. of mochtet moghe
lic wesen. Ick segghe dat mit ghuet
betrouwē dat enich mensche die op
sinē eyghen wille staet. al die wareld
niet ghenoech wesen en soude. mer
oeh of si haer mit desen aerdschē din
ghen haer ghenoeghen woudē laten
eñ oec mede niet woedende wouden
wesen dat ōuaerlic is te horē teghēs
den almachtighen ewighen scepper
die hem mit ons ghemaket heeft eñ
den wij oec mede van rechtes wegē
schuldic zijn onderdanich te wesen.
ende oock sonderlinghe onsen wille
te setten inden sinen. O mijn lieue
eñ zeer ghemīde brueders en zijn wij
desen almachtighen here niet schul
dich zeer lief te hebbē eñ te doen dat
hem belieuet. die ōs soe vele ghedaē
heuet. die ōs eersten ghemaect heuet
eñ om ōsen wille gheborē eñ ghestor
uē is. eñ ōs die poertē der hemelē he
uet gheopēt die lāghe tijt ghesloten
waren Ic ōmoede eñ het is oeck wa
er eñ het ghesciet alle den dach. Als
dat een mēsche die een cleyne aertsce
vōghāckelike ghifte ōtfāghet van e
nen anderē mensche. soe ontsiet hi hē
ende hi stelt tot hem grote hertelicke
liefde. Ghelijckerwijs als een here
enen dyenaer heuet. soe is hem dye
dyenaer tot sinen wille eñ hi bereit
eñ hi studeert nacht eñ dach hoe dat
hi sinē here behaghen sal. op dat hi si
nen dyēst mach behoudē of vā hem
enen anderē eñ beterē te vcrighē.
Nu dan mijn lieue brueders dye
nē wij aldus enē sterfelijcken here
om ene cleyne vōghāckelike sake dye
hi ōs gheuen can Hoe vele te meer so
sullē wij hem ōtsien die ōtsterfelijc
eñ ewich is. eñ die ōs al gheuet dat
wij hebben. lijf eñ siel. eñ voert al dz
wij ghebruycken Eñ dat meer is ist
dat wij hem ōtsien eñ lief hebben hij
sal ōs gheuē grote ōuerghāckeliche
eñ ewighe dinghen. Hier om mijn lie
ue eñ zeer ghemīde brueds laet ōs
dē ōtsterfelickē heer ōtsien eñ nyet
den sterffelicken here. Wāt si en con
nen ōs niet gheuē noch nemē anders
dan dat sterffelic is. soe ōse heer sinē
apostelē thoe seyde. Nolite eos time
re qui corpus occidūt. animam aūt
nō possūt occidere. En wilt niet vre
sen den ghenen die dat lichaem doot
slaen. wāt die siel en moghen si nyet
dodē Mer nu zijn dese liefhebbers
deser wareld alsulc dat also veer alst
in haer is soe wil haer eyghen wille
oec god te niet makē. Wāt dat waer
te mael zeer een groete beghcerte dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat god haer ſunden niet en ſolde cō
nē of moghē wrekē ende pinighen.
of dat hi haer niet en ſoude willen
wreken of dat hi ōſe ſunden niet en
wiſte. ¶ Aldus waert haer wille dz
hi gheen god en ware. ofte weſen en
ſoude. Wāt ſo veel alſt in haer is ſo
wouden ſi dat god die heer ommach
tich waer ofte onrechtuaerdich wa
re. En is dit niet ene zeer wrede boeſ
heyt mijn lieue ende zeer gheminde
brueders die wōderlijcke zeer is te
haten. die dat wil dat die macht go
des ende die gherechtichejt godes.
eñ oock mede die wijſcheit godes al
te ſamē te niet ſoude ghaen.

¶ Dit is wel een wrede ende quade
beeſt eñ een al te zeer quadē dyer. een
grypende wolf ende oock mede een
alte zeer boeſen leeuwine. ¶ Dit is
een al te onreyne malaetſchap d' ſielē
ende het is groet noet datmen haer
of waſſche in deſer iordanē. ende ōs
den pinē nae te volghen die vyet en
was ghecomen omme ſinen wille te
doen. mer den wille des gheens die
hem gheſent hadde. die oec ſeide doe
aenſtaende was ſine paſſie ¶ Vader
niet mijn wille mer uwe wille geſcie
de. ¶ Die malaetſchap der eyghēd
wijſcheit die is alſoe veel ſcadeliker
als ſi verborghender is. ende hoe eē
menſche daer meer mede beſmet eñ
oeck mede beſiect is. hoe hij hem ſel
uen gheſonder houdet te weſen.

¶ Die paſſie ōs heren is der ghe...
der die naerſtighe mynne ende liefte
ſchinē te hebben tot gode eñ oec me
de ſonderlinghe tot godlicken dīgē.
mer ſi en hebben daer ghene wijſche
den bij. Wāt ſi willen altoes volgē
haers ſeluen ſinnen. ende dat ſi ſeluē
voer nemen al iſt wel dwalīghe ofte
ander ſotheit. daer ſo ſtaen ſi dan ſo
vaſt op dat ſi nyemāts raet en willē
volghē. Alſulcke mēſchē die pleghē
die ghoede brueederlijcke eendrachtic
heit te brekē eñ omme te ſtoten. eñ ſi
zijn vyandē des vredē. eñ ſi en hebbē
ghene godlijcke mynne noch liefden
mer ſi zijn op gheblaſen vā moede.
eñ ſi behaghē hem ſeluen. eñ daer toe
zijn ſi groet in haers ſelues ogē. Die
gherechticheit godes en bekennen ſi
niet mer ſi ſetten voert haers ſelues
gherechtichejt. ¶ Hoe mach meerd
houaerdie weſen dan dat een menſce
ſinen ſin wil ſetten voer dat gheme
len al der ghemeēder vergaderingē.
recht of hij alleene die gheeſt godes
hadde. eñ niemāt anders dan hij. ¶
Dit is ene ſunde die der afgoddien
ghelijck is. dat een menſche niemāt
ghelouē noch oec mede gheuolghē en
can. eñ het is ſoe grotē ſunde als die
ghokelaers doen. ¶ Laetſe nu ghaē
die hem ſeluen gheeſtelijcken houdē
dan alle die andere die niet en zijn
als ander luden. Siet nu zijn ſi goke
laers ende oeck afgoden aenbeders

ghewozden.of si nochtās dē het sou
den willē ghelouē die dat ghesprokē
heuet dā hem seluē. End dit ouerdra
ghet mit den woerdē die de ewighe
waerheyt ōse lieue heer ihesus xpri
tus ōse ghesontmaker selue heuet ge
sprokē. Die de heylighe karcke nyet
en wil horē. die si dŷ als een heyden
eū als een puplicaen. dat is een open
baer sundaer. Waer mach dese ma
laetschap gherey niget werden mŷn
lyeue eū zeer gheminde brueders an
ders dā in deser reynder iordanen.
Daer in wassche dŷ wie du biste die
mit deser lazarien becōmert biste. eū
aenmerck wat die enghel des grotē
rades heuet ghedaē. hoe dat hŷ sinē
hoghen eū ouergrotē raet after ghe
set heuet den rade of meer den wille
eender vrouwen. ick segghe eū mey
ne die eerwaerdighe gloriose maget
maria. eū oock mede reus armē sme
des dat ioseph was. Wāt doe si hē
vāt indē tempel onder die leraers.
eū hem luden hoerde eū vragede. be
ruspede si hem i eēder manierē eū sey
de. Fili quid fecisti nobis sic ego 7c.
Soē waer om hebstu ōs alds gedaē
ic eū dŷn vad' hebbē dŷ mit droefhe
dē gesocht Doe āwoerde hi zŷnder
moed' ghuetlikē Quid est qd' me que
rebatis. nesciebatis quia in hŷs que
pris mei. 7c. Wat ist dat ghi mi soch
tē. en wist ghi dat niet dat ic wesen
moest in dē digē die minē vad' toe be

horen. Eū die leraers en vstōdē dye
woerdē niet die hi zŷnd' moeder thoe
seyde. eū wat dede dat woert. Ten
wert niet vstaen i hem seluē. Eū hŷ
ghic ned' mit zŷnder moed' eū mit io
seph eū hi was hem onderdanich.
Wye mach daer nu wesen die hem
niet en schamet v'hart te wesen i zŷn
tselues wŷsscheyt. als die ewighen
wŷsheit godes soe willichlike hem
seluen ouer gaf eū sinen raet also vol
comelŷcke vwādelde dat hi die digē
die hŷ doe begōnen hadde soe ghehe
lŷcke wesen liet. heut tot dat hi quā
tot sinen dortichsten iare. Wāt van
dyer tŷt doe ōse lieue ghesontmaker
twelf iaren out was voert tot sinen
dortichsten iare thoe en vintmen ny
et bescreuen van zŷnder leringhen.
noch oock mede van sinen werken.
Mer daer mochte bŷ auōturen wel
yemant vraghen. O ghuede heer die
wille daer ghŷ vā seydet tot uwen
almachtighen ewighen hemelschen
vader. dat hŷ nyet ghescieden en sol
de. en was die niet ghoet. hoe wast
dan uwe wille. eū was si ghuet wa
er omme en soude si dā niet ghescien
Eū die raet dat ghŷ die leraers hoer
det en was dat niet ghuet. waer om
me dadŷt dan. eū wast guet raet wa
er om liet ghŷt dā vvesen. Seide de
se warē guet eū nochtās vvast guet
dat si after gelaten souden vverden.
vvāt soe souden si noch beter vvesen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Wāt dat eyghene en salmen ymmer
nyet settē voer dat ghemeyne. Als
wast xpristus ōs herē wille ende het
was ooc ghoet dat hi seyde. Pater
my si possibile est trāseat a me calix
iste Vad' macht wesen laet desen kelc
vā mij ghaē. mer dat hij voert seyde
Si nō potest. fiat volūtas tua. ist sa
ke dattet niet wesen en mach soe ge
sciede dinē wille. dat was noch veel
beter. Wāt dat was een ghemeen
wille. niet alleen des vaders mer oec
mede des zoēs. wāt hij is gheoffert
omme dat hijt alsoe hebbē woude.
¶ Het was oock mede onser alderē
wille. wāt en hadde dz weyte coern
dat inder aerdē was ghevallē nyet
ghestorvē het hadde alleē ghebleuē.
mer doet was ghestorven brochtet
veel vruchtē. Eñ het was ooc die wil
le des vaders op dat hi hebbē soude
die hi mochte v'kiesen tot sinē kīderē
Twas ooc cristus wille dat hi eerst
ghehorē soude wesen ond' veel brue
derē. Twas oock onser alder wille.
wāt het is al omme ōsen wil gedaē
op dat wij v'lost soudē werdē.
¶ Vādē rade seggē wij dat selt dat
vore is ghesegt. Twas xpristꝰ raet
eñ twas goet raet dat hi seyde Indē
digē die minē vad' toe behoerē moet
ic wesen. mer wāt si dat niet en v'stō
dē. so v'wandelde hi sinē raet op dat
hi ōs v'lossen soude vander malaet
scap der eyghender wijschept. End'
hij heuet ons een exempel ghegheuē
dat wij oock mede alsoe doē sullen.
Wāt hi wist wel van beginne wat
hi doen soude. mer hi woude ons de
se forme der oetmoedichept eñ dyer
gelatēhept in hem seluen bewisen.
ende oock mede in hem seluē ons be
reyden enē godlijcken iordaen daer
wij dese alderquaetste malaetscap in
wasscen mochten ende reynigen.
¶ Sij horen nu beide toe die onreyn
zijn mitter malaetscap des eygē wil
les. ende oock mede der eyghender
wijschept. Sij horē zeer naeuwe toe
wat die goede troester die heylighe
gheest der karcken segget. die haer
beydē verdoemt mit enē cleinē vaers
ke. Die wijschept segt hij die van bo
uē is die is ten eerstē schamel. omme
die onpuerhept des eyghenē willes
Ende daer nae so is si vreedsaem te
ghens die grote hardsinnighe verke
erthept der eygend' wijscheit.
¶ Als dan die siecten van desen se
uen siecken malaetschappen volco
melijckē ende wel ghereyneget zijn.
als nae dyen dat hij seuen cameren
heuet ghehadt. soe sal hij oock mede
sueckē seuen bequame spijsen daer hi
weder van ghestarcket mach werdē
daer wij oock mede bij verstaen mo
ghen dye seuen ghauen des weerdi
ghen heylighen gheestes. Eñ alsoe
als wi indē leuē ōs herē voer zijnder
passien vinden seuen purgacien. soe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

moghen wÿ oec mede inden ſeuen o
penbaringhen die nae zÿnder verriſe
niſſen zÿn gheſchiet. vinden die ſeuē
ghauē ds heilighē gheeſtes. Ind eer
ſter openbaringhe moghen wÿ ver
ſtaen den gheeſt des anxtes doe die
ghoede vrouwen quamen tottē gra
ue. ende die enghel neder quam van
den hemel. ēn daer waert doe grote
aertbeninghe. ēn ſi worden alſo zeer
beanxtet dat haer die heylighe engel
moeſte troeſten. Inden gheeſte der
ghoedertirenheyt openbaerde hi ſin
te peter. wāt het was te mael grote
ghoedtirenheit ōs lieues heren ihū
xpiſti ōſes gheſontmakers. dat hÿ
hem bÿ ſonderlinghe ende voer allen
den anderē openbaerde die hÿ wel
wiſte dat ſonderlinghe beſcaēt was
ende in zÿnder conſciencien confuus
was dat hÿ ſinen lyeuē meeſter ende
here verſaket ende gheloghent had.
Mÿn lyeue ende zeer gheminde
brueds in xpiſto iheſu ōſen lieuē he
re ōſen vloſſen. aldus heuet daer die
gracie ouervloedich gheweeſt daer
die ſunde groot was. Ēn hi open
baerde inden gheeſt der wetenheit ſi
nen iōgerē indē weghe die in emaus
wāderdē. ende hi bedude hem dye
heilighe ſcrifte. beghinnēde vā moy
ſes ende vā al dē prophetē. In den
gheeſt der ſtarcheit opēbaerde hi ſinē
iōgherē daer hi tot hem in quam mz
beſlotē dorē. ēn hi toēde hem ſine hā

den ēn oock mede ſine voetē. ēn ſine
ſide. alſmen pleghet in een tekē der
ſterchept te thonen dye gate die in
den ſchilde zÿn gheſteken ofte ghe
ſcoten. In den gheeſte des raedes
openbaerde hi hem daer ſi viſſceden.
ende van al die nacht niet en haddē
gheuāghen. doe ghaf hÿ hem raet dz
ſi haren netten an die rechter ſide wt
ſouden worpen. Inden gheeſt der
verſtandeniſſen ſoe openbaerde hÿ
hem oock mede doe hÿ oploeck haer
ſinnē omme dat ſi die ſcrifturē verſta
en ſoudē. Inden gheeſt der wÿſche
den openbaerde hi hem op den vper
tichſtē dach doe ſi ſaghē dat hÿ op
ghenomē wert ende hi voer daer hÿ
eerſt was ēn vā daer hÿ hier gecome
was. wāt tot dē dagē toe hadde hÿ
mitter dwaeſcheit der prekinghe ſa
lich ghemaket die ghene die in hem
gheloefdē. mer doe hi voer harē ogē
op voer tot ſinē ewighen hemelſchē
vader. doe worde die ewighe godlic
ke wÿſſchept zeer ſchoē ēn claerlicke
gheopēbaert.

Hoe dat alle die werckē ōſes ge
ſontmakers zÿn medicinē daermē os
ſielē mede ghenēſen ſal.

Sermoen. iiÿ.

Alle dat wÿ leſen van onſen
lyeuen ghenadighē gheſont
maker dat is al medicÿn da
er die ſiecten van onſer ſielen mede
ghenēſen ſouden werdē ēn gheſont.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Daer omme behouen wij wel thoe
te sien dat die woerden des prophe
ten van ōs niet ghesproken en wer
den die hij seyde vander stat van ba
bilonien. Wij hebben babiloniē ghe
meystert ende ten heeft haer nochtā
niet ghehulpē. ende si en is oeck daer
van niet ghesont ghewoerden.
Een yghelijcken die dencke ĩ hem
seluē mijn lieue eñ zeer ghemide brue
ders. hoe vele dese salighe medicine
in hem werecket. Wāt daer zijn som
mighe menschē den xpristus noch ni
et is ghebořē. Eñ daer zijn oec mede
sommighe menschē dē hi oec niet en
is ghepassiet. Ende den sommigher
en is hi oec niet verresen. endē dē som
mighen anderen en is hij oeck noch
niet ten hemel gheuaren. ende som
mighe en heeft hi noch den heylighē
gheest niet ghesent. Wāt hoe veel so
wercket sine oetmoedichept in som
mighen die doe hi in der formen go
des gheen roef en rekende hem gode
ghelijc te wesen. mer hi heuet hem v̄
nedert eñ hi heuet een forme aenghe
nomen des knechtes. Ic segghe
mijn lieue ende zeer ghemide bruedēs
hoe vele wercket die oetmoedichept
godes des heren in enen houaerdi
ghen mensche. Wat teykenen mach
men in alsulcken menschen ghewaere
werden van enigher oetmoedichept
die mit alle haren begheerten ghapē
anders niet dan nae tijtlike genuech
ten ende eren. ende sonderlinghe oec
mede na tijtlicke ghoeden.
Nu muechdij mijn lieue bruedēs
wel v̄blidē in uwer cōscīēciē dat ghi
mit ghoedē goddienstighen hope seg
ghē moghet. Dit cleyne kyndekē is
ōs gheboren. Den ghenen die ihe
sus xpristus noch niet ghepassijt is.
dat zijn si die alle arbeit ende lidē vli
en waer si connen eñ moghen. eñ die
oec voer den doot temael wōder lijc
ke zeer v̄uaert zijn. als of hij mit si
nē zwaren arbeyde onsen arbeit niet
verwonnē en hadde. eñ oock mede
mit sinē dode ōs vander ewigher do
ot niet verlost en hadde. Den sommi
ghen en is ihesus xpristus noch niet
vander doot verresen. dat zijn dye
ghene den haer arbeyt ende haer ly
den ende alle haer penitēcie wonder
lijcke zwaer is. ende alle daghen vā
lidē eñ oock mede vā drucke bij nae
steruē. ende in al haren liden ghenen
troest vā gode ōtfanghen. Ende ten
si dat god alsulcker menschen liden
mit sinen godlijcken troeste wat ma
tighe hem sal al te banghe werden.
Sommighe anderen is xpristus ihe
sus ōse heer verresen eñ hi en is hem
noch niet te hemel gheuaren mer hij
is noch ouermits zijnder godlijcker
suetichept mit hem inder aerden.
Dit zijn die ghene die alle den dach
in zeer groter ynnicheit zijn die screy
en in haren ghebeden. ende zeer be

gheerlijcke suchten in haren gedach
ten die stadelijc i hoechtidelikez vro
licheyt zijn. en̄ daermen alle daghen
alleluya singhet. Mer het is alsul
ken menschen oec nut en̄ noet dat hē
die mele somwilen ōtoghen werde.
op dat si oec mede moghen leren etē
grove spijsen. En̄ het is hem luden
oec mede nut dat xpristus ihesus on
se ghesontmaker van hem ghaet. en̄
dat hem alsulcke tijtlijcke troeste ge
nomen werdē. Mer mijn lieve en̄
zeer ghemīde brueders hoe souden si
dat connen begripen. hoe souden si
dat draghē. si claghen dat si vā gode
dē here ghelatē zijn. en̄ dat die gracie
godes hem is benomē. mer si wesen
v̄duldich en̄ lāgmoedich en̄ liden hē
wat en̄ wachten een weynich en̄ sit
tē inder stat. hent tot datter vanden
hemel come meerder cracht en̄ duech
de en̄ gracie des heylighen gheestes
Ghelijc die apostolen overmits dye
thoecoemste des heylighē gheestes
in enē hogerē grade zijn v̄hevē ende
inghegaē i enē volcomēd wech d̄ god
lijcker minē. soe dat si voert aē nyet
sorchvoudich en warē biwilē eē wei
nich te screpen. Mer vele meer hoe
si mit groter crachtē dē ghemeynen
vyant mochten verwinnē. en̄ satha
nas mochten tredē onder harē voetē

Item inder octaven vā paesschen .ij. sermonē.

Hoe dat wij moghen hieten kyn
deren godes des heren inder ewich
heyt. en̄ oec mede bruederen godes.
Ende hoe dat god die eerwaerdighe
here hem hevet gheweerdighet een
zoen des menschē te werden.

Sermoen. i.

Alle dat ghene dat wt go
de is ghebozen dat v̄wi
net die werelt. Na der
tijt dat die ghebenedide
eē ghebozē zoē ghenē roef ghereken
en heeft gode ghelijc te wesen soe he
vet hi hem oec mede gheweerdighet
eens menschē zoen te wesen. ende hi
is in alle sinen wesen eens menschen
zoen ghevonden. Ende daer omme
en ist voert gheen gheen wonder dat
die cleynheyt des menschen van de
ser godlijcker gheboerte wat betrou
wens hevet. want ten is gode den
here nyet onweerdich des menschē
vader te wesen die xpristus ihesus
zijn enighe zoen hem gheweerdighet
voer sinen bruederen te houden.
Hier van ist dat dese heylighe iohan
nes ewangelista die ons dicwijle in
sinen scriften. dese verkyesinghe dat
wij kinder godes inder ewicheden
moghen werden. pleghet te prisen.
spreket in den dē begine vā zijn ewā
gelium. Alle die ghene die hem ōtfan
ghen den ghevet hij macht kynderē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

godes te werden. Ende desen woor
den ist oeck mede ghelijck dat ōs hu
den is ghelesen wt zijnder epistelen
Alle dat wt gode den here is ghebo
ren dat verwinnet die warelt. want
alle die ghene die xpristo ihesu thoe
behoren die werden al te samen mit
xpristo vander warelt ghehatet. eñ
mit xpristus hulpe verwinen si dye
warelt. En wilt v des niet verwon
deren segt hij dat v die warelt hatet
weet dat si mij voer v heeft gehatet
Eñ op een ander stede hebt betrou
wen segt hij Jck hebbe die werlt v̄
wōnē. Dus wertet openbaer dat
die woerde waer zijn die ghesprokē
heeft die heilighe apostel. Dye god
die vader voer gheweten heeft dye
heeft hi geordineert ghelijc te werdē
dē beelde zijns soēs. Die nu aen die
ghelijckenisse Nae hē werden si ver
corē op dat hij selue si die eerste ghe
borē i veel bruederē Nae hē zijn si vā
der warelt ghehatet nae hē v̄winē si
die warelt Daer om seit hi al te rech
te dat wt gode is gheborē dat v̄wi
net die werelt. Op dattet een tuych
si dat wi wt gode zijn ghebozen als
wij mālike v̄winē ōse becorighe Eñ
alsoe als hij een zoen is van naturen
dye warelt verwonnen heeft mit
horen prince dat wij oeck alsoe ver
winners moghen werden ghenon
den wij dye daer thoe vercoren zijn
kijnder godes te wesen. Jck segghe
v mijn wt vercoren eñ zeer ghe minde
brueders in xpristo ihesu onsen here
verwinners. mer in den ghenen dye
ons stercket. daer wij oeck alle din
ghen invermoghen. Ende dit is
dye victorie die dese bose warelt ver
winnet onse ghelove. Hier om mijn
lyeve brueders overmits den ghelo
ue werden wi vercoren kijnderen go
des te wesen Ende desen ghelouen
hatet ende vervolghet dye werelt
die int quade ie gheset. Ende over
mits den ghelove wert dye werelt
verwonnen als daer op een stede ge
screven staet. Die heylighe hebben
overmits den ghelove die rijcke der
eerden verwonnen. Eñ wat wōder
ist datmen den ghelove dye verwin
ninghe thoe scrivet daer oeck dat le
ven wt comet Die ghererchtige seit
hij levet wt den ghelove.
Hier om mijn lyeve brueders alsoe
dicke als du dynen becoringhen we
derstaetste alsoe dicke als du den bo
sen gheest van der hellen verwinnest
te en wilt ymmers dat dijns selves
crachten nyet toe scriven eñ en wilt
niet in dij selven glorieren. mer alleē
in den ghebenediden heren ihesum
xpristum. Wanneer soude dye starc
ke viant die also vast is ghewapent
dijnre cranckheit wyken. Hoert hoe
ons die ghesette hierde der schapen
onses lievē ghebenediden heren ver
maent V wedsake seit hij die duvel

ghaet omme als een brullsede leeu
eñ hi suecket wyen hi v̄slindē mach
Als inden heylighē ewāgelio staet.
Aduersarius vester dyabolꝰ taquā
leo rugiens circuit vos querens quē
deuoret. cui fortiter resistite in fide.
Dat is te seggē. V weder partie die
duuel die ommeghaet v als een briel
schēde leeu suecke de wyen hi v̄slidē
mach. mer hem suldij wederstaē vro
melijcken inden ghelooue. Siet nu
mijn lyeue eñ zeer ghemīde vriēden
in xpisto ihū. hoe wel dat die ghetu
ghen der waerheit ouer een draghē.
Paulus die heilighe apostel die segt
aldus. Sancti per fidem vicerūt reg
na. Die heylighen hebben die rijckē
deser warelt v̄wōnē ouermits den
ghelooue. Petrus die prīce ende dat
houet der apostelen die segt aldus.
Princeps mūdi huius resistetur per
fidem. Die prīce deser warelt salmē
wederstaen ouermits den heylighē
ghelooue Eñ sinte iohānes die segget
aldus. Die v̄winninge die de warelt
v̄winnet dat is dat ghelooue. Eñ soe
volghet oeck mede daer na. Wye ist
die de warelt v̄winet. dā die ghelo
uet dat ihesus xpistus ōse ghesont
maker dat warachtighe zoen godes
is inder ewicheyt.

Mijn lieue eñ zeer ghemīnde brue
ders dat is ymmers claer ende wa
rachtich dat soe wye niet volcomeli
ke en ghelouet in den zoen godes. dz
hi int selue dat hij niet en ghelouet.
niet alleen v̄wōnē mer oock mede v̄
oerdelt is. Wāt sonder ghelooue ist
ommoghelijcken gode te behaghen.
Mer hee mach ons bij auōturen wat
roeren dat wij alsoe veel menschen
sien die ghelouen dat ihesus xpistꝰ
die zone godes is. eñ nochtās harde
zeer becommert zijn mitten begheer
licheden van deser warelt. Hoe ver
staen wij dā dat hij segt. Wye is die
de warelt verwinnet anders dā dye
ghelouet dat ihesus xpistus die zoē
godes is. als die warelt eñ oock me
de die waerlijcke menschen dat ghe
louen. Eñ oec die die duuelē ghelouē
dat oeck mede al beuēde. soe daer ge
screuē staet Quem tremūt baratra.
mors cruenta pauet ipsa Wyen ont
sien die hellen. eñ die doot vrichtet
eñ vreest hem. Eñ aldus soe ghelouē
eñ hem die duuelē al beuēde, en do
en si niet. Daer antwoerde ick op al
dus. meendi dat die mēsche ihesum
xpistum ghelouet den ghebenedidē
zoen godes te wesen. so wye dat vā
sinen dreyghen niet v̄uaert en wert
noch oeck mede vā sinē loftenissē ny
et ghetoghē en wert. noch en wil oec
niet ghehoersaem wesen sine ghebo
den. noch oeck mede volghen sinē ra
et. Brueders al segghen alsulcke
menschē dat si god bekennen. alle
haer wercken die zijn nochtās cōtra
rie. Wāt dat geloue sonder die werc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ken die daer thoe behorẽ dat is doot
in hem seluẽ. Eñ soe en ist gheen wõ
der dat si niet en verwinnet die niet
en leuet. Wiltstu vraghen wat die le
uẽdighe eñ crachtighe eñ õwinẽde
gheloue is. ¶ Dat is sonder twijffel
die gheloue õumits welcken ghelo
ue xpistus ihesus õse verlosser wo
ent in õsen herten. Wãt xpistus is
õs leuẽ eñ oock mede al onse cracht.
Dye apostel segt Als xpistus open
baert die v leuẽ is soe suldy mit hem
openbaren in sine glorie. Waer van
coemt die glorie anders dã vã dyer
victorien. Eñ waer om sullẽ wij mit
hem openbaren inder glorien den da
er om dat wij mit hem verwinnen.
Eñ is den alleẽ macht ghegeuẽ kindẽ
godes te werden. die xpistum ihũm
õsen ghesontmaker õtfanghen. des
ghelijckes ist oeck van alsulcken mẽ
schen alleen te verstaen dat op een an
der stede is ghescreuẽ. Qui natus ẽ
ex deo vicit mũdum. Alle die wt go
de gheboren is die õwinnet dye wa
relt. Hier omme ist oeck dat op dese
stede doe hij ghesegt hadde. wye is
die de warelt verwinnet. anders dã
die ghelouet dat ihesus xpistus die
zoen godes is op dz hi openbaerliker
bewisen soude dat hi alleẽ den ghelo
ue meende ouermits welcken xpis
tus ihesus in onsen herten woent. so
seyde hi daer voert aen van zijnder
thoecoemst. Dit is hi die ouermits

den water ende den bloede is ghecõ
men xpistus ihesus õse verlosser
¶ Ende noch thoent hi een veel ho
gher wech ende segt. Het is die hey
lighe gheest die dat tughet dat ihũs
xpistus die zone godes is. Eñ dz hi
weder op halende voert segt. Nyet
alleen inden water mer indẽ watre
eñ inden bloede dat meen ic dat hij
segt in een onderscheyt, tusschẽ moy
ses eñ õsen lyeuẽ here ihesum xpistũ
õsen õlosser Wãt moyses die quam
alleen inden water. daer hi oock me
de sinen naem vã õtfãghen hadde.
dat hi moyses hyet. dẽ ghenẽ dẽ dye
historie vã moyses kundich is dye
ghedẽckẽs wel hoe dat hi inden lan
den vã egipten doe die conic pharao
ghebodẽ hadde datmen alle die ion
ghe kynder des volckes vã israhel
als si eerst gheboren werden int wa
ter souden worpẽ. eñ verdrinckẽ. hoe
dat moyses doe hi gheboren was in
een corfken dat ghepecket was dat
ter gheen water in en mocht comen.
vã sinen ouders int water worde ge
set eñ alsoe van des conincs pharao
dochter wert gheuõdẽ. Eñ siet dan
hoe dit opẽbaerlicke een figure was
õs liefs heren ihesu xpisti õses ver
lossers. Wãt die boese eñ wrede tirã
herodes eñ die conick pharao waren
beyde mit eender boescheyt in harẽ
hertẽ begrepẽ. ende beyde namen si
een maniere van wreetheden voren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ beyde zijn si ouermits die voersie
nicheyt godes in eender maniere be
droghen. Heyde lyetē si veel kynd̄
doden. eñ hem beyden ōtquam den
si sonderlinghe sochten Als moyses
ōtquam den conīc pharao. eñ ihesus
xpristus ōse v̄losser die ōtquam den
wredē coninc herodes. O du valsce
herodes hoe mochstu soe cloec wesē
datstu doden woudest den ghenen
die dij seluen ghescapē hadde eñ dijn
here dijn god was. mit groten recht
mach die heylighe kercke wel van
dijnder wreethеyt singhen aldus.
Hostis herodes impie xpristum veni
re quid times. ñ arripit mortalia qui
regna dat celestia. O du wrede geest
herodes wat ōtsietstu dat xpristus
ihesus thoecomēde is. wāt hi en be
gheert ghene sterfelijcke dinghen te
hebben. die daer gheuet die gheeste
lijcke rijcken des ewighen leuens
Eñ also als moyses op ghenomē
wert vā des conincs pharao dochter
soe wort xpristus doe herodes die ki
derkēs dode van egipten ontfanghē
datmē pharao dochter mochte hetē
Mer dat is openbaer dat dese meere
is dan moyses want hij en is niet al
leen inden water ghecomē mer in dē
water eñ in den bloede wāt vele wa
terē beduden vele volkes. Moyses
quā alleen in den water want hij v̄
gaderde veel volckes te samen. mer
hij en v̄loссede se nyet wāt die ver

lossinghe d̄s volckes vā ysrahel wt
egipten is ghescietouermits dat blo
et des lammes end̄ niet mit moyses
bloet. daer voer in bewesen is. dat
wij van ōser ydelre wanderinghen
des waerlijcken leuēs verlost souden
werden ouermits den bloede des on
beulecten lammes ihesu xpristi.
Dit is die gherechte morgen ster
re mijn lieue eñ zeer ghemide brued̄s
in xpristo ihū ōsen here. bij wyen ou
volle v̄lossinghe is. Wāt niet alleen
voer dat volc vā israhel is hi gestur
uē. mer op dat hi die kinderē godes
die verstroyt waren in eē soude ver
ghaderē. Ghedēcke oeck mede dz
dit die selue sinte iohan is dyet sach
eñ ghetuych daer vā ghaf. eñ wij we
ten dat zeer wel dat zijn ghetughe is
warachtich eñ ghoet. dz wt der sidē
ōs lieues heren doe hi inden crucen
slyep. wt ghick bloet eñ water te sa
men. op dat als soe die nyeuwe adā
aen den ghebenediden heylighē cru
ce slyepe ene nyeuwe eua dat is on
ser alder moeder die heylighe kerke
ghescheppen eñ verloest soude werdē
Also coemt hij oec hudē tot ons mit
water eñ mit bloede op dat dit wa
ter eñ dit bloet een ghetuych si zijn
re toecoemst ende des verwinenden
gheloues. Ende dat nyet alleen mer
daer is noch een ghetuych dat noch
meere is dat die gheest der waerheit
gheuet. Deser dryer ghetuych is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

zeker eñ oeck mede warachtich. ende
salich is die siel die dat ōdpent vuer
haer te hebben. Wāt daer zijn drpe
die ghetuuch gheuē inder aerdē. als
die gheest. dat water. eñ dat bluet.
In den water verstaet mē die eerwa
erdighe heylighe doepe. Indē blue
de de martilie eñ dē doet ōme xpristus
ihesus wille te lidē. Inden gheeste.
die godlicke liefte ende mynne.
¶ Nu mijn lyeue eñ zeer gheminde
brueders ghij sullet weten. dat dye
gheest is die ōs leuēdich endē verstan
delijckē maket. eñ dat leuē des ghelo
uen is die mynne eñ die liefte. Wilt
stu vraghen wat die gheest ende die
mynne ghemeens hebben. die apos
tel die ātwoert dij daer op. Die min
ne of liefte segt hi is gestort ī onsen
herten ouermits den heilighē gheest
die ōs is ghegeuē. Tis noet mijn lie
ue eñ zeer ghemīde bruedrs in xpristo
ihū ōsen here datmē dē gheest setten
sal bij dē water eñ oeck mede bij den
bloede. wāt als die selue eerwaerdi
ghe heylighe apostel tughet segghen
de aldus Dij en mach niet helpē wat
du doetste sonder die mine of sonder
die liefte. Al waert sake segt hi mijn
lieue brueders dat ic sprake mit mē
schē eñ mit enghelscē tōghē soe suet
alsmen sprekē mochte. eñ en coemter
niet wt mīnē eñ liefte soe ist alsoe ve
le als niet. Eñ al waert sake dat ick
mijn lichaem leuerde datmē bradden
soude. eñ en dade ic dat niet wt lief
den eñ minen soe ware dat om nyet.
daer omme mijn lieue brueders wat
ghij doet dat doet wt liefden eñ wt
mynnen. soe mueghdi gracie eñ loen
ghewinē.
¶ Eñ want wij ghesegt hebben dat
bij dē water die dope eñ bij dē bloe
de die martilie werden beteykent.
soe ghedencke dat daer is ene enighe
dope. eñ oeck ene daghelicxe dope.
Eñ des ghelijckes machmē oeck seg
ghen vāder martelien. Wāt dat is
soe noet dē cleynē die noch crāck zijn
van herten. als si noch so starck niet
en zijn. dat si haer bloet voer xpristus
ihesus ōse ghesontmaker storten en
moghen. dat si doch mit mynre meer
mit langher pine eñ mit eender dage
lixer martelien haer bloet om xpristus
wille moghen stortē. Des ghelijc
kes ist vādē waerdē heylighen sacra
mente der heyligher dope. want mē
die niet vernieuwen en mach. soe ist
den ghenen noet die alle daghen ve
le misdoen dat si mit haren daghelic
sen tranē eñ oeck mede mit anderen
ghoeden wercken die eerste dope vō
vollen. ¶ Als die prophete daer van
sege. lauabo per singulas noctes lec
tum meum. lacrimis meis stratum
meum rigabo. Dat is aldus te vstaē
Ic sal op elcke nacht mijn bed wassē
eñ mit minē tranē sal ic nat makē mi
ne ghespreyde bedde.

Wiltstu nu weten wye hi is die
de warelt verwinet. soe sich an wat
daer al is te ōwinē. Eñ dit bewiset
ōs oeck mede die heylige apostel sin
te iohannes daer hi segt aldus. Alrē
liefste en wilt ymmers die warelt nz
lief hebbē of minē. noch oec mede die
dinghen die inder warelt zijn. Wāt
al dat inder warelt is dat is begheer
lichept des vleysches eñ begheerlijc
hept der oghen. eñ oec mede begheer
te totter hoechept deser warelt. dat
is soe veel te segghen. dat een yghelī
ken staet nae houaerdicheit ende om
groet te wesen eñ oeck mede om ont
sien te wesen in desen warelt.

Dit zijn die drye scharen dye de
caldei ghemaect hadden doe si dē hei
lighen man iob bezoekden. Mer ic ge
dencke des dat iacob die patriarcha
oeck drye scharen hadde ghemaket
doe hi zeer beanxtet was voer sinen
brueder esau doe hi weder quam wt
mesōpotania. Hier omme is ōs noet
dat wij teghens dese drye voerghe
seyde manierē vā becorighen ōs oec
in dryen manieren daer teghens py
nē te wapenen. Ende die begheerlic
hept des vleysches sullen wij ōs py
nen te doden ouermits dodinghe on
ses vleysches. Daer wij hebdijt wel
ōthouden dat ghetuych des bluedēs
bij verstondē. die begheerlichept sul
len wij verwinen mitten berou des
herten. eñ stadelijc bescreyden voer
ōse sunden. ende om die menichuol
dighe ōser ōsalichept deser tijt.

Item die ydele begheerlichept de
ser tijtlicker hoechept sullen wij py
nen buyten te sluytē mitter doghet
der godlijcker mynnen ende liefden.
welcke mynne ofte liefte alleen wel
macht heuet die siel volcomelijcken
te reyneghen. eñ oeck mede die meni
ghe des herten te purgeren eñ recht
ende reyn te maken. Dit sal dij dan
een zeker ghetuuch wesen datstu die
warelt ōwōnē hebste ist datstu dijn
lichaem casties eñ onderdanich ma
kest den gheeste. op dattet nyet mit
quader schadelijcker vriheit dē vley
schelijcken begheertē en dyene. ende
ist datstu dine oghen meer gheuēste
tot schreyen dan tot wtwēdichept
eñ curiosichept. eñ ist datstu ouermits
die godlijcke mynne ende liefte alle
ydelhept pijnste buytē te sluyten.
Eñ wel te rechte segt hij datter een
is die beyde inder aerden eñ indē he
mel ghetuych gheuet. dat is die hey
lighe gheest. Wāt dat castiden des
lichames sal een eynde nemen. eñ die
fonteyne der tranen sal verdroghen
mer die godlijcke mynne eñ liefte en
begheuet ōs niet. In deser tijt mach
men daer een weynich voersmakes
van hebben. mer dat volcomen ghe
bruken ōwachten wij inden thoe co
mende leuen. Ende al bliuet die ghe
est na den water eñ den bluede. wāt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

water eñ bloet en ſullē dat rijc dyer
hemelen nyet beſittē die gheeſt en ſal
nochtās ſelden of nymmermeer ghe
vōden moghen werden ſonder wa
ter eñ bloet. Wāt alſoe als hi voert
ſegghet deſe drye zijn een. ſoe dat iſt
datter een van deſen dryen ōtbreket
wij niet en moghen dencken datter
enich vāden anderen inder waerhe
den ſi. Mer als ſi alle drye te ſamē tu
ghen ſoe is dat ghetuych zeer vaſte.
eñ oeck mede gheloeflijcken. end' alle
die dat ghetuych voer hem hebben
mach inder aerden hem en ſal gheen
ghetuych ghebreken inden hemel.
Soe wye dat den zone godes beliet
voer den mēſchē. eñ dat niet mitten
woerden eñ mitter tonghen. mer oec
mede mitten werckē. eñ inder waer
heyt die zoen godes ſal hem weder
beliden voer ſinen heylighen enghe
len. Eñ hoe mach hem dat ghetuuch
des almachtighen ewighen vaders
ontbrekē als hi ſiet dat die ghebene
dide zoen voer hem tughet. Sonder
twijffel hij ſal oec mede tughen dat
hij int verborghen heuet ghesien. Eñ
die heilighe gheeſt en ſal ſonder twi
uel niet anders tughen dan die vad'
ende die zoen. Wāt hi haerder beyd'
gheeſt is. ſoe als daer gheſcreuē ſta
et. Spiritus procedēs ab vtroqꝫ. ſci
licet a patre et filio. Die gheeſt is vo
rtghaende van hem beyden. als vā
den vader eñ vādē zone. ¶ Want
mijn lieue eñ zeer ghemīnde brued's
hoe ſoude hem dat ghetuuch der ſa
licheit moghē ghebrekē indē hemel.
die dat verdient heeft voer hem ind'
aerden te hebbē.

¶ Daer zijnder drie die ghetuuch
gheuē inden hemel. die vader. die zoē
eñ die heilige gheeſt. Eñ op datſtu
gheen twijffel en hebſte inden drien
ghebenediden namen ſoe ſegt hi vo
ert aldus. Eñ deſe drie zijn een. Sij
hebben ſonder twijffel een wōderlic
ke zeer groet ghetuuch. die de vader
inden hemel ōtfāghet als ſine kyn
deren eñ ſine erfghenamen. eñ die ſa
ne haer tot hem nemet als ſine brue
ders eñ mede erfghenamē. eñ die hei
lighe gheeſt maketſe die gode anhā
ghen een gheeſt te weſen mit hem.
Wāt die heilige gheeſt is een onuer
ghanckelijc bant der minē eñ der hei
ligher onuerſceider drieuoudicheit.
ouermits welckē die ewighe end' al
machtige vader eñ die lieue ewighen
eñ ghebenediden zoen een zijn. eñ ſoe
zijn wij oeck mede een i hem wt zijn
der groter barmherticheit. die dz ſel
ue bat voer ſinē diſcipulē. iheſus criſ
tus ōſe heer eñ ōſe god. Amen

Vā dryerehāde ghetughen die
inden hemel zijn. die vader die zoē eñ
die heilige gheeſt.

Sermoen. ij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Ons is hudẽ een lexie ghele
sen myn lieue eñ zeer ghemī
de brueders wt sinte iohan
nes epistel. daer wy in lerẽ dat drye
rehãde ghetuych werdet ghegheuẽ
indel hemel. eñ oock mede soe wort
inder aerdẽ dryerehãde ghetuuch ge
gheuẽ. ¶ Eñ nae minẽ gheuoelẽ myn
ne lieue brued's soe is dat ghetuych
dat inden hogẽ hemel wert ghegeuẽ
is een teykẽ der stãtafticheit. als dz
ghetuuch des vaders. dat ghetuuch
des zoens. eñ dat ghetuuch des hey
lighen gheestes. aldus macht hieten
dat ghetuuch des heiligẽ drieuoudic
hedes ¶ Eñ dat ghetuuch dat inder
aerden ghegeuẽ wort dat is een ghe
tuuch der weder makige. Dat eerste
ghetuuch hoort thoe dẽ heylighẽ en
ghelẽ. eñ dit ander tuuch dat ind' aer
dẽ wort ghegeuẽ dat behoert toe dẽ
mēscē. Dat eerste onderschept die sa
lighe vã dẽ ghenẽ die niet salich en
zyn. eñ dit onderscept dẽ rechtuaer
digen vãdẽ bosen. Wãt dat is wel
reden dat die heilighe enghelẽ die in
der eerster ouertredighe doe lucifer
mit alle sinen quadẽ bosen ghesellen
ouermits haerder houaerdiẽ vielen.
bleuẽ stãtaftelycke inder waerheyt
staende. ghetuuch gheuẽ vã die hey
lighe dryewoldicheit. Mer dat dẽ mē
sche die vander godlycker barmher
ticheit ghesalicht werdẽ. gheuet ghe
tuuch. die gheest. dat water. eñ dat
bloet. welc zyn die drye ghetugẽ die
inder aerden werden ghegeuẽ.
¶ Waer omme myn lieue eñ zeer ge
minde brueders in xpristo ihesu ōsen
lieuẽ here. en soude die hemelsche va
der inder ewicheit dẽ gheen getuuch
gheuẽ die hemeren ende oock mede
lief hebbẽ als haren lieuẽ vader. We
et myn lieue brueders eñ en twyfelt
daer oock niet aē. god die heer en he
uet hem luden lief die hem wed' lief
hebbẽ eñ eren. wãt daer staet ghescre
uẽ aldus. Dominus diligit diligige
tibus se. dat is te segghen. Die heer
heeft lief den ghenẽ die hem lief heb
ben. Wye zyn dat myn lieue brued's
dẽ god die heer lief heuet anders dã
dẽ rechtuaerdigen menschẽ die hem
vreesen eñ lief hebben. Wãt daer sta
et ghescreuẽ aldus. Dominus dili
git iustos. die heer heuet lief den mē
schen die rechtuaerdich zyn.
¶ Hier omme myn lieue eñ zeer ghe
minde brueders in xpō ihū ōsen lye
uẽ heer ōsen verlosser willẽ wy lief
tallich wesen mit gode dẽ here. soe
laet ōs hem lief hebbẽ eñ erẽ als on
sen lieuẽ vader. op dat hi ōs niet toe
en spreke soe hy den bosen thoe spre
ket segghẽde aldus. Mer du boese
spreect hi Ben ick dyn vader. waer
is dan die vaderlicke ere die du my
sculdich biste te bewisen. mit groten
rechte deruestu dat ghetuuch des va

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ders dĩ du berouẽ wilste vã die eer
die hem toe behoert. Wãt du en wil
lest hem nietteren als dinẽ vad᷒. mer
du wilste hem ghelijc wesen in glo
rien dat di onmoghelijcken is. Wãt
du seideste aldus. Ponam sedem me
am in aquilone et similis ero altissĩo
Jc sal setten mynẽ stoel in dat noer
de eñ ic sal ghelijck wesen den alder
ouerstẽ Eñ noch segt die bose worm
lucifer aldus. Jck sal sitten segt hij
inden berch des testamẽtes ende ick
sal ghelijck wesen dẽ alder oversten.
Du onsalighe du biste nu gheschepẽ
wiltstu nu al te handes voert mede
sitten inder glorien bi den vader der
gheesten. dij en is noch niet toe ghe
legt. Sede ad dextris meis. Sit aen
mijnder rechter hant. O du onsali
ghe eñ õtscamele õtsterffelike worm
het is den eẽ ghebozẽ zone godes vã
sinẽ hemelschẽ vad᷒ overmits zijnder
ewigher gheboertẽ ghegeuẽ. sinẽ lye
uẽ ewigẽ vader ghelijc te wesen end
mit hem te sitten. als die heilige pro
phete dauid tughet inden souter seg
ghẽde aldus. dixit dominus domiñ
meo sede ad dextris meis. Die here
seyde mine here toe. sit aen mijnder
rechter siden. O du vmaledide õsa
lighe lucifer denckestu mit enẽ roue
gode dẽ here die dij ghescapẽ eñ ghe
maket heuet ghelijc te werdẽ. eñ du
benidest den enighen ghebenedIden
zoen godes sine glorie eñ blijscappẽ.

daer hij sinẽ vader ghelijc in ghebozẽ
is. aldus soe en verdienstu nyet dat
die ghebenedide zoen godes voer dij
ghetuych soude gheuẽ. Eñ die ald9
vãdẽ vader ende vandẽ zone vsmaet
is eñ ghewraket. hoe soude haer der
beyder gheest voer hem getuuch ge
uẽ. Sonder twijffel hi sal mit groter
onwaerden versmaden den houaer
dighen eñ den onrustighẽ die op den
oetmoedighẽ eñ op den rustighẽ wil
rustẽ. Die liefhebber eñ die mynner
des vredẽ eñ oec mede der eendrach
tichept sal dij hertelijckẽ eñ starckelic
kẽ wederstaen. eñ hi sal bescermẽ dz
hem toe behoert.

Wat wõder ist mijn lieue eñ zeer
ghemide brueders dat wij daer voer
beanxt zijn dat dese alderquaetste be
este desen cleynẽ wijngaert des herẽ
mochte vdornẽ eñ te tredẽ. daer wij
sien dat die eerste sonderlicheyt al
soe menighe schone telghen des he
melschen wijngaerdes heuet vdor
uen. Mer bij auõturẽ ghij merct wel
sine houaerdicheyt. mer sine sonder
licheyt en merct ghij soe wel nyet.
Daer omme ist dat ic v segghe Als
wij lesen dat alle die enghelen stõdẽ
en was dat niet een grote sonderlic
heyt dat hi hem vmeten wolde daer
te sitten. Ghij wilt bij auõturẽ vra
ghẽ hoe ic dat weet dat alle die enge
len stõdẽ. daer hebbe ic toe twee wa
rachtighe tughẽ. die beyde mochten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

tughẽ dat si ghesiẽ haddẽ. ysaias die
prophete segt aldus. Ick sach dẽ he
re sitten op enẽ hogẽ eñ verheuẽ stoel
eñ cheraphin dat zijn die enghelẽ vã
dyen choze die stõdẽ. Eñ daniel dye
prophete segt aldus. Dusent ende
dusent enghelẽ dyendẽ hem. eñ thiẽ
weruẽ hõdert dusent engelẽ stõden
voer hem. Eñ wildi noch hier thoe
den dordẽ ghetughe horẽ. op dat in
den mõde dryer ghetughẽ die sake
vast si. soe als daer ghescreuẽ staet.
In ore duorum vel trium stat omne
testimonium. In tween of in dryen
mõdẽ staet alle ghetuuch. Eñ op eẽ
ander stede staet ghescreuen aldus.
Omne trinum perfectum. Alle dinc
dat mit dryen toe ghaet dat is vol-
maect. Aldus mijn lieue eñ zeer ghe
minde brueders neme ic tottẽ dorden
ghetuge dat wtuercorẽ vat die heilige
apostel sinte paulus die op ghenomẽ
was tot inden dordẽ hemel eñ die da
er sach die verholentheit goodes. die
niet betamelijckẽ is den mẽschen om
me te spreken. eñ doe hij weder quã
doe sprack hi aldus. En zijn si nyet
alle te samen dyenstaftige gheesten.
Sich nu du vermaledide viãt des
vreden sulstu dã daer sittẽ daer alle
die salighe gheestẽ eñ heylighe enge
lẽ staẽ eñ dyenẽ. Sõder twijffel du
verthorenste den waerdẽ heiligẽ geest
die te samen daer wonẽ alle die gheẽ
die eẽdrachtich zijn eñ oock mede die

malcander lief hebbẽ eñ beminnen.
Hoe daer ghescreuẽ staet Ecce quam
bonum et quam iocũdum. habitare
fratres in vnum. Siet doch hoe gho
et eñ hoe ghenuechlijckẽ dattet is dẽ
bruederẽ in een te wonẽ. dat is vre
delijckẽ mit malcãderẽ. Du boese
du misdoeste oec mede teghẽs die ly
efte eñ mynne. wãt du schuerste die
eenheit eñ du breecste den minelickẽ
bãt des vreden. Ende hier omme
ist wel recht dat die heilighe gheest
ghetuge gheuet den heyligẽ engelẽ.
die haer stedẽ i minẽ ende in liefte ge
houdẽ hebbẽ. die mit grotẽ rechte vij
ne nydicheit ende dine sonderlicheit
ende ontrustichet wraket ende verdoet
Ende mijn lieue eñ zeer ghemide
brueders i xpristo ihũ õsen lyeuẽ he
re õsen verlosser. dit is nu gesegt vã
dẽ ghetughe dat idẽ hemel wert ghe
geuẽ. mer nu is daer noch een ander
ghetuych dat inder aerder wert ghe
geuẽ. daer mede onderschey den wer
den die ghene die hem hier ellẽdighe
pellegrims bekẽnẽ te wesen. ende dẽ
ghenẽ die haer herten in desen tijtlic
ken dinghen gheset hebben. ende dye
dat hemelsche vaderlant niet en suec
ken. Ende dit ghetuuch dat onder
scheit oock mede die burgers des he
mels van dẽ burgheren van babilo
nien Wãt hoe soude die ghoede heer
sine wtuercoerne soe moghẽ laten in
deser ellendicheit. hij en ghaue hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ymmers wat ghetughes daer ſi bij
ghetroeſt werdē in alle deſen onſalic
hedē. Ofte hoe ſoudē ſi hem connen
of moghen liden die tuſſchen anxten
eñ hopen inder onſekerheit deſer wa
relt zeer diewijl eñ menichwervē be
ghanghē zijn. waert ſake dat hem ō
ſe here god niet wat ghetughes en
ghave eñ oec ſondlige mede wat ho
pes tot zijn der godlijcker ghenaden
eñ tot haerder ſalicheit God bekētſe
wel die hem thoe behorē. eñ hi weet
haer wel die hi vercorē heuet van be
gine Wye is daer vā allē mēſchē die
dat mach wetē of hi waerdich is ð
mynnē eñ liefdē godes. of des hates
Eñ iſt alſoe dattet ommogelijckē is
dit zekerlijcke te weten ſoe vele te ge
meechlijcker iſt ōs als wij doch wat
teykenē der vtkieſinge godes des he
ren i ōs bekēnē eñ vnemē. Wat ruſt
mach ōſe gheeſt hebbē als hi ghenē
teykenē ð vtkieſinge i hem en mach
bekēnē. Hier omme ſoe zijn die getrou
we waerdē die wij waerdelijckē ōt
fāghē ſullē. daer ōs in gheſegt ende
vmaēt wordt vāden ghetugen ōſer
ſalicheit. Wāt in dien ghoedē woer
den eñ vermanigen werdet den wt
vercoren een begheerlijcke troeſt ge
geuen. ende oec mede trouwelijcken
gegūnet. ende den verkeerden wort
benomen alle haren ōtſcult. als ſi be
kennen moghen die goede eñ bequa
me teykenē der ſalicheden. eñ des le
uens. eñ ſi niet en achten ende vſma
den daer ſi openbaerlijcke mede ver
wōnen werden dat ſi ymmers i idel
heden haer ſielen ontfanghen hebbē
ende dat ſi dat ſchone eñ begheerlijc
ke vaders lant des ewighen leuens
nyet en achten. ¶ Hier ſegtet datter
drye zijn die getuuch gheuen inder
aerden. Die gheeſt. dat water. ende
dat bloet. ¶ Brueders ghij weet dat
wel dat wij in onſen eerſten vader a
dam alle gheſundiget hebben. ende
oeck mede dat wij alle te ſamen zeer
geuallen zijn ¶ Wāt wij zijn gheuallē
in enen dyepen karcker die alle vol
ſlijckes eñ modders was. daer oock
mede veel ſtenen in laghē.

¶ Hiet aldus laghē wij in enē donc
keren karcker gheuāgē ende wij wa
ren zeer onreyn ghewordē. eñ daer
toe zeer ghequetſet ende ghewōdet.
heut tot dat die goede begeerlijcken
verloſſer tot ōs quam die ōs allē wt
den karcker vloſte. eñ oec al ōſe on
reynicheyt af wyeſch. endē gheſont
make de alle onſe wonden. ende oec
mede onſer cranchept te hulpe quam
¶ Dit heeft een ghoet verloſſer ghe
weeſt. die zijn eyghen bloet voer ōs
heeft ghegeuen. om ons vrij te ma
ken. ende oock mede wt zijnder ſidē
heuet hij te ſamen mitten bloede oec
water gheſtort om ons te waſſchen
ende wit te maken ¶ Daer nae ſo he
uet hi ons mede vanden hogē hemel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

neder ghesent sinen heiligē gheest de
ōse crāchept te hulpe soude comē.
¶ Wiltstu nu weten mijn lieue endē
zeer ghemide brueders of dese gauē
eñ weldaden godes yet in dij werkē
op datstu niet mede sculdich en wer
dest des bloedes xpi ihesu ōses v̄los
sers. dat voer dij wtghestort is. endē
dat dij alsoe veel alst in dij is te niet
ende te ōghoede makest. endē daer en
bouen dat water dat mitten bloede
vter siden ōs lieues heren liep. dat
dij wasschen ende reynighen soude.
wāt du noch in dijnder onreyniche
den wiltste bliuen. soe sultstu verho
pen ende oeck mede vermenichuou
dighē dine ewige verdomenisse. Eñ
die heilighe gheest den du wedestaet
ste en sal die maledixien niet v̄lossen
van dinē lippen. Het is harde zeer te
besorghen dat dij dese weldaden go
des niet onvruchtbaer en werden.
wāt anders sullen si dij harde scade
lijcken wesen. eñ si sullen dyne ver
domenisse v̄meerderen.
¶ Wye is hi dan die daer ghetuuch
van heuet dat xpristus bloet niet te
vergheues voer hem ghestort en is.
Dat is hi die hem ōthout vā sunden
Want soe wye dat sunde doet. die
is een knecht der sunden. Eñ can hi
dan dat iuc der sunden mannelijcke
van hem worpen. dat is een zekere
teyken zijnder verlossinghe. die ouer
mits den costelen duerbaren bloede
ōses lieues heren ihesu xpristi onses
verlossers is ghesciet. Mer ten is vo
erwaer niet ghenoech dat hi die sun
den laet. wāt het is noet dat hij daer
warachtich berou van hebbe. eñ dye
sunden bescreye. Die heeft dan ghe
tuuch des waters. die arbeyt i sinen
suchten. ende die wasschet op ygelic
ke nacht zijn bedde mit sinē tranen.
Want alsoe als dat ghebenedide blo
et xpristi ōs v̄losset vādē sunden. op
dat die sunden niet en regneren i on
sen sterffelijcken lichamen alsoe was
schet dat water of die sundē die wij
voer ghedaen hebben.
¶ Mer hoe sullen wij doen dat wij
alsoe langhe in desen onghenadighē
karcker hebben ghelegen ende i de
sen zwaren yseren banden dat wi so
zeer cranck ghewordē zijn. dat wij
die ghoede weghen des leuens niet
en connen noch en moghen wanderē
Wij sullen aenropē lieue brueders.
den heilighen gheest die ōs leuēdich
makē mach. ende ōs helpen ende oec
starcken mach. ende wij sullen altijt
ghoet betrouwen hebben als dat de
almachtighe vader die inden hemel
is enen ghoeden eñ bequamē gheest
sal gheuē dē ghenē die hem bidden.
Ende dat die nyeuwe gheest vāden
hemel is ghecomen dat sal betughen
onse nyeuwe ende ghoede wanderi
ghe. ¶ Ende op dat ic dit nu mit cor
ten woerden mach weder halen als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat hyetẽ wij vãdẽ gheest eñ vandẽ water eñ vandẽ bloede ghetuich te hebben. ist dat wij õs õthoudẽ vãdẽ sundẽ. eñ waerdighe vrucht doen d̃ penitẽciẽ. eñ wercken ghoede werkẽ des ewighẽ leuẽs.

¶ Item indẽ cruce daghen een ser. vãdẽ ewãgelio.

¶ Hoe dat een ygelijc mẽsche zijns selues vrẽt is als hi alle dinghẽ af terset eñ igaet i zijns selues herte

Sermoen. i.

Wie is daer van v die een vriẽt heuet ende hij gaet tot hem des middernachtes ende hij segt hem aldus. lieue vrient leent mij drie broeden. wãt mijn vriẽt die is tot mij gecomẽ vãdẽ weghe eñ ic en hebbe nyet dat ic hem voer settẽ mach. Wat ist dat hi segt dat hem een vrient is ouer ghecomẽ eñ nochtãs biddet om drye broedẽ. meende hij dat zijn vryent alsoe veel ethẽ mochte dat hi niet ghenoech en hadde aẽ enẽ broede. Wãt ten schijnt niet wel dat een mẽsche drye broedẽ soude behouẽ ¶ Bij auõturẽ die vrẽt quam mit sinẽ wyue eñ mit enẽ knape. eñ op dat hi een ygheliicken van hem luden eẽ broet soude moghen voer legghen soe bat hij sinen vryent omme drye broedẽ. ¶ Mijn lieue brueds bij desen vryẽt die aldus tot mij comet en võstae ick niemãt dan mij seluẽ. wãt ic en hebbe nyemant lieuer dã mij seluen. mij en is oec nyemãt naerder. ¶ Mijn vrient comet dan tot mij vanden wege als ic alle tijtlicke dinghen after late ende in ghae tot mij seluen i mijn herte. Alsoe als daer ghescreuen staet. Ghij ouertreders keert v weder tot uwen herte. Ende dan soe is een ygelijck mensche zijns selues vrient als hij hem alsoe inwaerts tot hem seluẽ keert ende comet vanden weghen. Want die der boescheit mynnet endẽ lief heuet. die hatet sine siele ¶ Daeromme van dyer tijt dat ic mij eerstẽ bekeerde soe quam tot mij een vrient hi quam leyders van verren landen daer hi die varcken plach te hueden. ende daer hem wõderlike zeer onuersadelijcke zeer plach te hõgheren nae den draue dat die varcken aten. Hij quam arbeydende in groten ghebreke daer hi zeer van verteert was. ende van veel vastens zeer ghemagert was. Ende als hij in alsulcken schyne quam soe wast hem wel noet dat hij enen ghoeden vryent mochte vinden. ¶ Mer hi heuet leyder mij armen man vercoren tot sinen waert. ende hi ghaet in ene zeer woeste wonighe daer hi niet vinden en can des hem wel noet ware.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Wat sal ic desen vriende doen die al dus zeer behouich is ic en hebbe niet dat ic hem mach voer setten Ic hel pde dat hi mijn vrient is mer ic ben eē arm ellēdich mā die niet en heuet. Lyeue vriēt waer omme coemstu tot mij in alsoe groter noet. ic en can dij niet helpen eñ ic en weet ymmer ghe nē raet. Die vriēt segt dā weder tot hem. Och stant op haeste dij. loep ō wecke dē ouer grotē vrient. daer nye māt soe grote mynne of lieften heeft noch oeck mede meer ghoedes en he uet. Sueck bidde eñ cloppe Wāt da er is gescreuē. Querite et inuenietis. Suect eñ ghij sult vidē. Petite et acci pietis. Bid eñ ghij sult ōtfāghē. pul sate et aperietur vobis. Dye daer cloppen die sullē ighelatē werden. Roep hem toe eñ segghe. lieue vrient leen mij drie broedē ¶ Gruedis wat meendi bedudē dese drye broedē. ga ue god dat wi die broedē mochtē ōt fāgē. wāt bij auōturē nyemāt en cā wetē wat si bedudē dā die haer vōdy ent te ōtfāgē. ¶ Doch ōmoede ic dat ōs wel noet is te biddē om dese drie brode. als om dat broet der waerhe dē. om dat broet der mynnē eñ dyer lieften. eñ om dat broet der starcheit Ick belide dat ic dese drye broeden wel behoue. als mijn vrient tot mij coemt vanden weghe. ende nae dat ick voer ghesegt hebbe. Als hij coēt mit sinen wijue ende oeck mede mit sinen knaepe. Want die reden die bi den māne beteykēt is ghebreket in dyen dat si die waerheyt niet en we et ¶ Die wille is sieck wāt haer ghe breket mynne eñ liefte. Dat vleysch is zeer crāck wāt ten heuet gheē starc heyt Aldus en verstaet die redē niet wat best is ghedaen. eñ die wille en heuet ghene grote mynne te doen dz si verstaet. ende oeck mede daer thoe dat lichaem dat ghebreckelijck is be zwaert die siele. soe dat wij dicwijle nyet en doen al dat wi wel wetē dat tet ghuet waer ghedaen. Mijn herte is dorre gheworden ende oec mede mijn vleysch. want ic vergheten heb be mijn broet te ethē ¶ Dit ghebreck en soude ic niet liden hadde haer die reden stadelijck gheoeffent in onder sueckender waerheyt. eñ waer dye wille wel ontstekē mit begherte der mynnen ende der lieften. ende waer dat vleysch ende oeck mede dat lich aem wel gheoeffent in ghuedē wer ken der duechden.

¶ Daer omme mijn lyeue eñ ze er ghemīnde vriēt leen mi drye broe den. op dat ic dij mach verstaen eñ minnē of lief hebben. ende oec mede doen mach dinen wille. Wāt alsoe le uet men. ende in sulcken is dat leuen mijns gheestes. als die heylige scrift tughet. Want onse leuen is in sinen wille. Amen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

Item op die eerwaerdighe hoech
tijt vā ōses lieues herē hemeluaerts
dach. vi. sermonē.

Hoe dattet den menschē ghoet be
trouwen gheeft dat god ghaerne bij
is den ghenen die willichlijckē ende
ghaerne in haren ghebedē zijn

Sermoen. i.

Doe die elf iongherē ons
lieues herē ihū xpristi sa-
ten aen der tafelen ende
aten opēbaerde hem ihe
sus ōse ghesontmaker. Waerlijcken
daer openbaerde die godlijcke ghoe
dertierehept eñ die mēschept ōses be
houders. Eñ het gheuet ons ghuet
betrouwen dat ōse heer ghaerne bij
is dē ghenē die ghaerne in harē ghe
beden zijn Wāt hi hem niet en heeft
bonwaerdicht sinē iōgherē te opēba
ren doe si aten. Die ghoedertieren
hept segghe ic des ghees die wel be
kent ōse cranchreit openbaerde haer.
Wāt ōse cranchept eñ ōse noortdruf
tichept en veronwaerde hi niet. mer
hij verbarmet hem daer ouer wāneer
wij die sorghe ōses lichames doen
niet nae wellluste mer nae behouelijc
hept. Dit sach die apostel wel an
doe hij sepde. Of wi etēof wij drīc
kē of wat wij anders doen. al sullen
wijt doen totter glorien godes.
Dat hi sinen iōgherē openbaerde
doe si aten dat machmē oec wel da
er thoe trecken dat hi dē ōghelouigē
onsalighen ioden op een ander stede
antwoerde ghaf. doe si qualijcken te
ghens die discipulen sprakē omme
dat si niet en vastē. eñ si sepdē aldus
Die kynderen des brudeghoms die
en moghen niet vastē noch schrepen.
alsoe langhe als die brudegom mit
hem is. Eñ ōse heer die verweet
hem doe haer ongheloeuichept ende
hardicheit haers hertē dat si dē ghe
nen niet en gheloefden dpet ghesien
haddē dat hij vander doot verresen
was. Nu hoerstu mijn lieue eñ
zeer ghemīde brueder hoe dat xpris-
tus ihesus ōse ghesuntmaker sinen
discipulen berispede. pmmers dat
noch harder ludet dat hi hem haer
ōgheloeuicheit vwert. eñ sondlighe
doe hi mittē lichaē vā hē soude scep
dē hat hij sonderlīge op dper tijt als
schijnt gespaert soude hebbē. Daer
om en wilret oec niet qualicke nemē
of v die in xpristus stede v ouerste is
somwilen berispet want dat doet
hij v dat xpristus sinē discipulen de
de. doe hij van hem te hemel soude
varen. Mer wat is dat mijn lieue
eñ zeer gheminde brueders. dat hij
segt dz si dē ghenē dpet sagē dz cristꝰ
vanđ doot was verresen niet en ghe
loueden. Wye waren si die alsulcke

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

salighe oghen hadden dat si die glo
riose verrisinge ons lieuen heren ihe
su xpristi sien mochten ¶ Wij en le
sen niet noch oeck mede en ghelouen
wij niet dattet enich sterfelic mēsce
sach. ¶ Hier omme so moetmen dat
vstaē van den heilighen enghelē die
dat tughedē dat ōse lieue heer was
verresen ¶ Nochtās soe waren die a
postelē soe cleynmoedich dat si ten
eersten niet volcomelic en cōden ghe
louē ¶ Mer op dat ōse lieue heer doe
als daer is ghescreuē. goetheit ende
zedicheit eñ wetēheyt seyde leert vā
mij. na dyen dat hi haerer ghuetelijc
vcrert hadde eñ hem oeck mede scar
pelic beruspet hadde. soe volchde da
er nae sine ghuede lerighe. als hij vo
ert segt ¶ Quicūqz crediderit et bap
tizatus fuerit hic saluus erit. dat is
te segghen Soe wye dat ghelouet.
eñ oec mede gedopet is. die sal salich
wesen.

¶ Nu mijn lieue eñ zeer ghemīnde
brueders in xpō ihesu wat sullē wij
hier toe segghē. Het schijnt dat den
waerlijcken mēschē in desen woerdē
al te grotē betrouwen is ghegeuē eñ
het is te duchtē dat si daer oersaken
wt sullen nemen nae den vleysche.
eñ dat si mit hem seluē wt desen wo
erdē meer smeekē en sullen dā si sou
den. wāt si ghelouē eñ ghedopet zijn
al ist dat si niet veel ghoedes en heb
ben ghedaen. Mer als wij voert aen

sien die woerdē die hier nae volghen
inden heilighen ewangelio. ¶ Den
ghenen die ghelouē sullē dese teyke
nē nae volghē. eñ dat daer dā na vol
ghet indē ewāgelio. soe schinē si den
ghoedē gheestelickē mēschē ymmers
soe veel mistroestes te maken. als de
waerlicke mēschē wt den voergesey
den woerdē ydels betrouwēs mogē
nemē. Wāt wye is daer nu in deser
tijt die de teykene des ghelоues he
uet die in desen ewāgelio ghescreuē
staen. sonder welcken ghelоue nye
mant behouden en mach werden.
Wāt die niet en ghelouet die sal ver
doemt werdē. eñ oec mede soe is dat
ommoghelic datmen gode den here
mach behaghen sonder ghelоue.
¶ Ic segghe wie isser nu die wtwer
pet die duuelē. die mit nyeuwē tōgē
spreket. die den serpentē veriaghet.
Als daer ghescreuē staet vādē heyli
ghē apostelē die dese gracie hadden.
¶ Hij Daer staet ghescreuē vā aldus
qui linguis loquuntur noui galilei
sunt et serpentes tollāt allelуya. De
le die hier sprekē mit nyeuwē tōghē
dat zijn galilei dat zijn luden wt gali
lea. ende si veriaghen die serpenten.
¶ Wat willen wij dan segghē mijn
lieue eñ zeer ghemīde brueders Isser
nu yemāt die alsulcke gracien vā go
de den here ōtfanghē heuet. of wāt
men in desen tiden zeer luttel mēschē
vindet die sulcke gracie hebben van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gode.ſal daer dan nyemāt behoudē
werden. of ſullē die mēſchē allēē tot
ten ewighen leuē comē die deſe gra
tie vā gode hebben ōtfanghē. dat ſi
alſulcke dīgē doen cōnē. daer nochtā
gheen ōdieſt in ghelegheu is. mer al
leen teykenē der heylichept. ſoe dat
daer ſommighe ſegghen ſullen als ſi
voer onſen lieuē here ōſen geſontma
ker comen. Nūquid in nomīe tuo eie
cimus demonia. &c. ¶ En hebben wij
niet ī dinē name den duuelen wtge
worpen. eñ veel ander dogheden ge
daen. den gheātwoert ſal werdē. Ic
en kenne v niet ghaet van mij ghij
werckers der boeſheyt. Waer zijn
die woerdē des heilighē apoſtels da
er hi ſpreket vā den gherechtē rech
ter dat hi gheuē ſal eue yghelijcke lo
en nae ſinen wercken eñ ōdienſten.
ſoude hi dā dat veer moet weſen in
ſinen oordel meer aenſien teykenē eñ
miraculen dan ghuede werckē ende
gheware duechdē. Nochtan ſoe zijn
inden ſeluē ghuedē wercken oeck te
merckē teykenen die veel ſaliger zijn
dan die wtwendighe miraculen ī ha
er ſeluē connen weſen. Ende ic meen
dattet ghuet te begripen is hoemen
deſe gheeſtelijcke teykenē ſal ōſtaen
dattet warachtighe teykenē zijn des
gheloues eñ der ſalicheit ¶ Dat eer
ſte werck des ghewaren gheloues.
die vter mynnē eñ liefden wercket.
is ghewaer berou des hertē. daer de
duuel ſonder twijffel mede wtghe
worpen wert. Wāt die ſunden wer
den daer mede wt der hertē gerodet.
Daer nae ſpreect hi mit nyeuwē ton
ghen die recht ghelouich is. wāt die
oude woerden laet hi weſen als dye
woerden onſer eerſter ouders die ha
er miſdaet woude ontſchuldighen.
Eñ als aldus mit gewaer berou des
herten eñ mit oetmoedich belidē des
mōdes. die voergheledē ſunden ver
gheuē ende af ghedaē zijn op dat die
menſche niet weder in den ſundē en
valle. eñ ymmers dattet laetſte nyet
quader noch argher en werden dan
dat eerſte. ſoe is hem noet dat hi die
ſerpentē wech nemen. dat is dat hij
alle die venijnde raderē der duuelen
van hem worpen. ¶ Eñ of dan noch
die quade wortel wil wtſpruyten.
wātmen dat alſoe claerlijcke niet wt
roden en mach. ten wil den mēſchen
noch mit ſinē quadē begheerlichedē
ſomwilen prekelen. ¶ Voerwaer al
ſoe als daer volghet inden heilighen
ewangelio Al drinckē ſi wat venijn
des ten ſal hem niet ſchaden. mer ſi
ſullen doen alſoe alſmen leeſt vā on
ſen gheſontmaker. doe hijt ſmaecte
en woude hijt niet dricken ¶ Dat is
als ſi die quade becoringhē voeldē ſoe
en willen ſi daer gheen conſent thoe
gheuē. eñ ſoe en cant hem niet ſchadē
Wāt ghene verdomeniſſe en ſal we
ſen den ghenē die ſtantaftich blyuen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

in xp̄o ihū. al comen hem alrehande
becorighen op wāt si en willense nz
cōsenterē. Mer wat willē wij segghē
sulcke stridige teghēs alrehāde qua
de begheerlichedē is zeer ōdzietelijc
eñ oeck mede sorghelic. mer die vast
zijn indē gheloue die sullen op die sie
ken hoer hādē legghē ende soe sullen
si bet hebbē. dat is si sullen die cranc
heden haerder quader gheneyghelic
heden mit ghueden wercken bedec
ken. ende alsoe sullen si dan vastelijc
ken ghenesen.

¶ Hoe dat dese eerwaerdighe hoech
tijt is een eyndighe eñ een volmakin
ghe alle der hoechtiden die wij holdē
sullē vā den hoechtidē ōs liefs herē
ihū xpristi.

Sermoen. ij.

Alderliefste brueders dese te
ghēwoerdighe hoechtijt is
vol glorien eñ vol blijschap
pen. in welcken wij xpristo ihū ōsen
verlosser sonderlingher erē bewisen
sullen eñ wij oec mede sonderlinghe
grote blijscap hebben sullē. ¶ Dese
hoechtijt mijn lieue brueders is een
een eyndighe eñ ene volmakinge al
le der hoechtidē die wij houdē vand'
thoecoemst ōs heren ihū xpristi ōses
vlossers eñ ghesontmakers. eñ dese
hoechtijt die is oec mede ene besluti
ghe die salich is alle der weghen die
de zoen godes heuet ghewādelt in
den lichame. Wāt de ghene die neđ
is ghecomen die is op desen dach vā
hupdē weder op ghevaren op dat hi
alle dinghen soude veruollē. Want
doe hi in menighen wijsen bewesen
hadde dat hij heer was ouer al dat ī
der aerden was eñ oock mede inden
wateren. eñ inder hellen soe en ghe
brack daer niet anders dan dat hij
oec mede mit ghelijcken bewisinghē
of noch veel openbaerlijcker toenen
soude dat hi oec mede heer waer vā
der lucht ende der hemelen. Die aer
de bekende hem haer heer te wesen.
wāt doe hi mit zijnder craftelijcker
stemmē lude riep lazare veni foras.
lazare com hier wt. soe ghaf si dē do
den weder die begrauē was. Die zee
bekende hem mede haer heer te we
sen. ¶ Wāt si belide dat hij ouer haer
ghick. soe dat die apostolen ghemeēt
hadden datter een spoecsel hadde ge
weest Die helle bekende oec sine gro
te moghentheyt doe hi die metalen
poerten eñ oec mede die ysere grēde
len te brack. eñ doe hi den onuersade
lijcken dootslagher bant. die satha
nas eñ die duuel is ghehietē. ¶ Ende
sonder twijffel die macht hadde den
doden te ōwecken. die malaetschen
te reynigē. die blinden siende te ma
ken. eñ die croepele ghaende te makē

eñ wech ōdriuen mochte alrehande
siectē.hi is mit rechte te hietē heer te
wesen ouer al'. ¶ Want mitter seluer
hant daer hi alle dinck mede ghema
ket hadde daer wedermaecte hÿ me
de datter ghebreckelijc was. ¶ Dyes
ghelijckes die dat voer seyde datmē
enē visch daer viden soude die enen
pennick in sinē mōt hadde.die bewi
sede daer ghenoech mede dat hi heer
was ouer die zee.eñ oeck mede ouer
al dat daer in was. Eñ die dē princē
deser lucht haer macht mochte bene
mē ende aē sinē ghebenedidē heiligē
cruce naghelē ¶ Het is openbaer dat
hÿ ouer die helsche wonighē mogēt
heit eñ macht hadde ōtsaghē ¶ Hÿ is
die ghene die omme ghic wel doēde
eñ ghesontmakēde alle die vāden du
uel bedrucket warē. die indē campe
stōt ende leerde dat volc. eñ voer dē
rechter stōt eñ ōtfinc kinnebackē sla
ghen.die al die tijt dat hi inder aer
den was gheken.eñ mittē mēschen
omme ghinck in grotē arbeyde was
staende eñ werckede der menschē sa
licheyt int midden vāder aerden.
Eñ op dat dÿn ōghenaeyde rock vol
maket soude werdē here ihū xpriste.
eñ ōse gheloue volcomē soude wesen
soe wast nu tijt dat ghi voer den ogē
uwer discipulē op soudet varē doer
die lucht bouē al die hemelē als eē he
re der lucht. Ende alsoe machmē vo
ert bewijsen dat ghÿ almachtich he

re zijt alre creaturen ¶ Wāt ghÿ al in
allen dighen veruullet hebt.eñ datz
recht ende redē is dat in uwen name
alle knyen bughē sullen der gheenḋ
die inden hemel zijn eñ inder aerden
eñ oec mede die inder hellen zijn.
Eñ noch staet daer voert meer ghe
screuē aldus ¶ Et ōnis ligua cōfitea
tur quia dominus ihesus xpristus ē i
glozia sui patris ¶ Ende alle tōghen
sullē belidē dz ghÿ here ihū xpriste in
die glorie eñ blijscap zijt uwes vadḋs
In deser rechter sidē zijn ghenuechtē
hent tot inder ewicheyt. ¶ Hier om
me mijn lieue brueders soe vermaet
ōs die heylighe apostel dat wÿ suilē
sueckē die dinghen die hier bouē zijn
daer xpristus ihesus ōse ghesontma
ker is sittende aē die rechter side go
des zijn ghebenediden ende ewighē
vaders Wāt voerwaer eñ sondḋ twij
uel ōse schat is ihesus xpristus onse
ghoedertierēne ghesontmaker. daer
alle die schatten der wijsheit eñ der
wetenheyt in verborghē zijn eñ daer
alle die volheyt der godheyt in wo
net. ¶ Hoe groet meendÿ nochtans
mijn lieue brueders dat die droefhe
de was eñ die anxt daer die hertē ḋ
apostelen doe mede veruollet waren
doe si saghen dat hÿ vā hem opghe
nomen worde inder lucht. niet mit
ledderē noch oeck mede mit ghenen
touwen.mer mit groten scharen der
enghelē die hem volghedē als haren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

here.ende nochtans hem ghene hul
pe en dadē i ſinen wōderlijckē opcli
men.des hi oec niet en behoefde.
Wāt hij voer op ī die menichuoudic
heit zijnder godlijcker craften. Ende
doe warde dat vuolt dat hij hem vo
re gheſegt eñ gheopēbaert hadde.
Daer ic ghae daer en mueclidij nu ni
et comē. Wāt daer hi hem opter aer
dē voer ghegaē hadde daer haddē ſi
hem onuerſcepdelijckē gheuolghet.
al haddet inder zee gheweeſt als ſun
te peter dede. Mer des weghes dat
hij nughick en mochtē ſi hem nz vol
ghen.wāt dat ghebreckelicke lichaē
beswaert die ſiele.eñ die aerdſche in
wonighe neder drucket die ſinnē die
veel dighē denckē.
¶ Hier omme mijn lieue eñ zeer ghe
minde brueders ſoe was die droef
hept der heiligher apoſtelē al te gro
et. Wāt ſi ſaghē dat hi voer haren o
ghē op ghenomē wort.om welckes
mynne eñ liefte ſi alle dinghē haddē
after ghelaten.ſoe dat die kynderen
des brudegoms doe die ghoede ſaft
moedighe ghoedertiren brudeghom
vā hem ludē was opghenomē voert
aē moeſtē vaſten ende ſchreyen ¶ Eñ
wat is dat te ſegghen mijn lyeue ge
mide bruedrs dat ſi om die minne eñ
liefte vā hem alle dinghen haddē af
ter ghelatē. Wat haddē ſi after ghe
latē. Voerwaer ſi haddē al after ghe
latē dat ſi haddē.eñ dat meer is ſi lie
ten die wareſt after eñ oeck mede ha
ren eyghenē wille ¶ Soe als ſinte pe
ter als een hoeft der apoſtelē voer hē
allē ſprac tot ōſen here indē heylighē
ewāgelio aldus. Ecce nos reliquim9
omnia et ſecuti ſumus te ¶ Siet here
wij hebben alle dinghen after ghela
ten ende wij zijn v nae gheuolghet.
¶ Oeck mede waren die heylighe a
poſtelen zeer ōuaert vā deſer opclim
minghē ōs lieues heren iheſu xpiſti
wāt ſi wordē doe arme weeſkens af
ter ghelatē onder die ōſalighe boeſe
ōghelouige iodē.wāt ſi en warē doe
noch niet gheſtarcket mitter gracien
des heilighē troeſters die heilighen
gheeſt.die een troeſter is der bedruc
ter hertē.die den heylighen apoſtelē
vā bouē ſoude comē.
¶ Onſe lieue heer die ghebenedide
doe ſinen lieuen apoſtelē eñ diſcipulē
eñ warde alſoe opghenomē ende hij
voer tottē hemel. Ic meyne mijn lye
ue brueders dat zijn ſonderlighe gro
te ghoedertiren barmhertighe herte
doe wōderlijcke zeer beruert worde
vā mededoghen om dat hi ſine lieue
eñ zeer ghemide ſcoelkiderkēs alſoe
after laten ſoude. Doch hi ghinc vo
er hem om hem luden ene ſtede te be
reydē.eñ hi wiſte wel dattet hem lu
den nut eñ bequaem was. als hij hē
ſeyde dat hi hem ſine lichamtlijcken
teghēwoerdichept ōtoghe.
¶ Hoe ſalich ende hoe glorioſe was

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

dese processie die wÿ hudē te daghe
beghaē hebbē. daer die heilighe apos
telē en discipulē ōs lieues herē nyet
mede en moesten wesen. daer hÿ mit
den heilighē sielē die hi vtē voerbur
ghe der hellē verlost hadde. eñ mit al
dē hemelschē crachtē als eē glorioes
ōwinder eñ zege vechter tot sinē he
melschē vadˀ wort ghebrocht. eñ hÿ
sit tot zÿndˀ rechter sidē. Hoe als da
er ghescreuē staet. Ascēdēs xpristus i
altum captiuam duxit captiuitatem
Xpristus ihesus ōse ghesontmaker
was climmēde in dat hoghe. eñ hi leí
de of brochte mit hem die ghenāghē
of den roef der gheuāghenissen des
voerburghes der hellen.

¶ Syet nu mijn lieue eñ zeer ghemī
de brueders nu heuet hi alle dinghen
volbrocht. Wāt hi is ghebore ouder
die mēschē. hi heeft soe lāghe mitten
menschē ōme ghegaē. eñ hi heuet vā
dē mēschē vele gheledē. eñ hi is ghe
storuē willichlÿckē voer den mēschē.
eñ hÿ is weder op verresen vander
doot. eñ hi is oock mede op gheuarē
tottē hemel eñ hÿ sit totter rechter si
den zÿns almachtighen ewighē va
ders. ¶ Ic bekēne hier den rock ons
herē die vā bouē tot benedē al te ma
le is gheweuē of ghebreydet. dē die
hemelsche wonighe besloten eñ vol
maket heuet. daer hi al volcomē is.
eñ hÿ heuet alle dinghē vuollet onse
lieue heer ihesus xpristus.

¶ Meer wat is mÿ mit desen hoech
tiden. Wye sal mÿ troestē here ihesu
xpriste. wāt ick v niet ghesien en heb
be hanghen aen den cruce vol wōdē
bleec inder doot. eñ ic en hebbe gheē
medelidē mit v ghehadt. mit uwer
heyligher passien. eñ ic en hebbe in u
wen dode v niet diēstaftich ghewest
dat ick doch mit mÿnē tranē uwen
bluedighen wōden ghewasschē had
de. Hoe hebdÿ mi ōghetroest ghelatē
doe ghÿ zeer scoen inder stoelē uwer
ewiger gloriē als een gheweldich co
ninc der hemelē in dat alre ouerste dˀ
hemelen weder zÿt gheghaen. mine
siele en soude te mael ghenē troest ōt
fāghen moghen en haddē die heilige
enghelen mÿ niet voer ghecomē mit
eender sueter stemmē der groter endˀ
hogher vrolicheyt segghende ¶ Viri
galilei ad quid statis aspiciētes in ce
lum. &c. Ghi mannē van galilea wat
staet ghÿ op siende inden hemel. de
se selue ihesus die vā v opghenomē is
inden hemel die sal aldus weder co
mē als ghÿ hem ghesien hebt op va
ren inden hemel Aldus sal hi comē
mijn lieue brueders seyden si. mer wa
er thoe sal hÿ comē. Om ons te suec
ken sal hÿ comen in die grote gheme
ne processie daer alle die heylige en
ghelen voer ghaen sullen. eñ alle die
menschen nae volghē sullen. eñ dan
soe sal hi oordelen ouer die leuendi
ghe eñ oec mede ouer die doden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Sonder twijffel hi sal comē. mer
als hi op is ghevaren ēn niet als hij
eerst neder quam omme gheboren te
werden vander reynder maghet ma
rien. Wāt hi is doe oetmoedelijcken
neder ghecomen omme die sielen sa
lich te maken. Daer staet ghescreuen
aldus. *Districtus rediet arbiter om
nium qui mitis modo transijt.* Hi sal
strackeliken weder comen die schep
per alre dinghen die nu sachtelicken
ghaet. mer dat sal wesen voer dē ōsa
lighen. Mer voer den salighē sal hij
comen mit groter glorien ēn blischap
pē. als hi ōse arme crancke sterfelijc
ke lichamē verwecken sal. ēn ghelijc
maken den lichame zijnden claerheit
soe dat hi desen crancken vaetkē grote
ere ēn waerdichept doen sal.

¶ O mijn lieue ēn zeer gheminde
brueders dan soe sal hi ghesien wer
dē ī zeer groter mogētheit die eersten
cleyn was ēn scuulde onder die crāc
hedē des vleysches. Jc sal hem oec
mede sien mer nu niet. Jc sal hem oec
bescouwē mer niet nae bi. soe dat de
se ander glorie ēn bliscappē in veele
meerder hoechept veel schoēder blēc
kē sal ¶ Jnden eerstē is hi op gheno
mē totter rechter sidē zijns vaders.
ēn hi staet nu voer dē ghebenediden
ogē godes voer ōs sprekēde. ēn hi sit
aen die rechter sidē godes ēn hij he
uet ī zijnder rechter hāt barmhertich
hept. ēn in zijnder luchter hāt heuet
hi gherecht oerdel. Ēn sine barmher
tichept is zeer groet. ēn soe is oec me
de sine gherechtichept wōderlijcken
zeer groet. Ēn in zijnder rechter hāt
heeft hi dat water. ēn ider lufter hāt
dat vuer ōuerwādelikē ēn sine barm
herticheit strecket hi ouer al dē ghe
nē die hem ōtsien. alsoe hoechlijcken
als die hemel hoge is bouē der aerdē
soe dat sine wtúcorē groter hopē sul
lē gheuoelē zijnder ghenadē. dā daer
ruyms is tusscē hemel ēn aerde.
Wāt dat goede opset godes des he
rē dat bliuet ōwādelbaer op sinē wt
vercorē. ēn die wōderlicke grote bar
hertichept godes is van euwen tot
euwen in die ewige ewichept ouer
dē ghenē die hem ōtsiē ēn lief hebbē.
Vā euwē ī die ewige voersienichept
inder ewicheit ouermits die ewige
glorie ¶ Des ghelijckes ist oeck ouer
die verdoemde. dat vnaerlijcke vōg
nis ēn oerdel godes. ēn aē beydē sidē
staet vast die sentēcie der ewichept ī
dē saligē ēn oec mede indē vdoemdē

¶ Wye mach dat weten of haer
der alder namen die ic hier sie inden
hemel zijn ghescreuē ēn ghetepkent
inden boecke des leuēs ¶ Jck laet mij
dūcken dat ic wel sommige teykenē
sie dat ghij vā gode dē here zijt gero
pē. ēn oeck mede gherechtuaerdiget.
in dyen dat ghij v ghuedertirenlicke
cōnet lidē ī desen oetmoedigē ēn ond
danigē leuē. ¶ Mer mit hoe groter

blijscappen meendi i sonden alle myne ynnerste veruolt werden mochte
ic dat sekerlijcke weten. En~ doch so
en weet een mensche niet of hi waer
dich is der mynne~ en~ der liefden go
des des heren ofte des hates.
¶ Hier omme mijn alderliefste brue
ders in xpristo ihesu o~sen here bliuet
volherdende inden ghuede~ leue~ dat
ghi aen hebt ghenome~. op dat ghij o
uermits deser oetmoedicheyt moget
comen totter hemelscher hoecheyt.
daer den oetmoedighen enen groten
stoel is bereyt. Wa~t dat is ymmers
die gherechte wech ende daer en is
anders gheen wech dan dese. die an
der weghen wandere~ wil da~ desen
hi sal vele meer neder vallen dan op
waert clymme~ ¶ Wa~t alleen is dye
oetmoedicheit die o~s opwaert voer
de ende si alleen leydet o~s op totten
ewighe~ leue~. daer die houaerdige sul
len ghaen beneue~. Xpristus ihesus o~
se heer doe hi in zijnd' godliker natu
re~ niet en hadde daer hi i valle~ moch
te of hoger come~. Wa~t houe~ god en
is niet. in dye~ dat hi ned' ghecome~ is
en~ he~ onedert heuet. so heeft hi ghe
vo~de~ daer hi i wassen mocht en~ ho
ger come~. Wa~t hi is neder ghecomen
om menschelike natuer ae~ te neme~ en~
te lide~ en~ te sterue~. op dat wij de~ ewi
ge~ doot mochte~ o~tgae~. Hier om is hij
va~ gode o~heue~ wa~t hi is verresen va~
der doot. en~ hi is te hemel ghevaren.
en~ hi sittet totter rechter side~ zijns e
wige~ vaders. ¶ Doe du da~ oec alsoe
wa~t anders en moghestu niet op cli~
men. ten si datstu dij~ eerst verneder
ste Wa~t soe ist i ene ewige euwe vas
te i gheset dat alle die ghene die hem
o~heffe~ die sulle~ onedert werde~. end'
die he~ onedere~ die sulle~ o~heue~ wor
de~. O grote o~keertheit en~ wa~wijse
van adams kynder daert alsoe arbei
delicke~ is opwaert te clymme~ end' al
soe licht is neder te clymmen so wil
len si nochta~s ymmers ghaerne op
waert clymme~ ende sonderlinghe zeer
noede nederwaert. Mer tot hoecheit
soe zijn si zeer bereyt. ende inder hei
ligher kercken zeer verheue~ te worde~
daer die heylighe enghele~ voer moe
ten beue~. mer v ymmers nae te vol
ghen ghuede here ihesu xpriste en ca~
men naeuwe yema~t vinden den me~
daer toe trecke~ mach ende die he~ wil
late~ leyde~ doer die salige wege~ dijn
der heiliger ghebode~. Daer zijn som
mige die ghetoge~ werde~ die tot o~sen
lyeue~ here wel segghe~ moghe~ Trahe
me post te. Trecke mij na dij. Somi
ge worde~ i ghe leydet die segge~. Die
conick heuet mij inghe leydet in dye
wijnkelder. Sommighe andere dye
worde~ op ghegrepe~ als die heilige a
postel sinte paulus was op gegrepe~
inde~ derde~ hemel. Dye eerste die ge
toghe~ werde~ die zijn zeer salich. Die
dan in haerder verduldichede~ haer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sielen besittē. Die ander zijn noch sa
ligher die wt gheheelder hertē dē he
re belidē. Die dorde zijn die aldersa
lichste. die al dat ghenepgē haers ey
ghenē wille in die afgrōdighe barm
herticheyt godes begrauē hebbē. eñ
in die rijchedē der glorien ouermits
enē vuerigē gheest op ghegrepē wer
dē. soe dat si selue niet en wetē of si i
dē lichame of wt den lichame zijn. al
leē wetē si dat si op zijn ghegrepē.
Hi is salich here ihesu xpriste die dij
altoes tot enē leydsmā mach hebbē
niet dē veringhedē vermaledidē end
verworpen boesen gheest. dye al te
handes doe hij vā gode dē almachti
ghē ewighen here was gheschapen.
opwaert clymmē woude eñ hi meen
de gode sinē scepper ghelijc te wesen.
wetende ghuet eñ quaet. mer hij mit
volder macht der rechter hāt des al
machtighē godes wederslagē is.
Hier o. here ihesu xpriste wij die dijn
volc zijn eñ schapē dijnder weyden.
wij willen dij mit dijnder hulpē vol
ghen. wāt du biste so daer ghescreuē
staet Via. veritas. et vita. Die wech
die waerheyt. eñ dat leuē. Du biste
die wech mit dinē exempelē. die wa
erheit i dinē loftenissē. dat leuē iden
geloue datstu geuest. wāt du sprecste
woerdē des leuēs. eñ wi bekēnē dat
du bist ihūs xpristus des leuēdigē go
des zoen ewich ghebenedijt.

Item van die verstandenisse end
van die begheerte.

Sermoen. iij.

Hoden is die heer der heme
len ouermits zijnder godlijc
ker moghentheit dat hoech
ste der hemelen doer gheghaen. ende
hi heuet al die cranchept des vleys
sches als een lichte wolcke vā hem
ghewoepen ende hij heuet aen ghe
toghen die stoel der glorien. Hi is v
heuen als die zōne in haren opghanc
hi is een starc heer geworden. end hi
heuet wighebreyd det ende v menich
uoudiget sine radien eñ oec mede zijn
scone blickende claerheit ouer al die
aerde. ende vpemāt en mach hem v
hueden van zijnder hetten. Dye
ewighe ouer... ghāckelicke wijsche
de godes is weder gegaen inden lā
de der wijscheyt. daer si alle die daer
zijn dat ghuede verstaen ende suecke
ende begheren. Item van verstande
eñ bercye eñ ouerich vā begeerten om
te horen die woerde godes. Wij zijn
hier i deser werelt daer die boesheit
menichuoudich is eñ luttel wijschei
des. Wāt dat ghebreckelicke licham
bezwaert die siel. eñ die aertsce inwo
nige v druct die sinnen die veel denc
kē. Hi die sinne vermorde ic datmen
verstaen mach dat verstant dat dan

neder ődrucket wort alſt veel dīgen wil dencken. alſt hem niet en pijnt te ṽenighen mit der ewigher ghehoge niſſen der ſaligher ſtat die alle haer deelen zijn in dat ſelue. Alſulcke ver ſtant moet vā noede ődrucket ende oeck mede in vele dinghen vertoghē werden menigherwijs. Bij dyer ſielen meyne ick datmē hier verſtaen ſal die ouer grote bedrieghelicheden die omme dat omgheſchicte lichaem in menigherhāde paſſien vertoghen werden ende up mmermeer volcome lijcke ṽſaftet en moghen werden. ic en wil niet ſegghen ghenezen. heme tot dat die wille een ſuecke ende oec mede een meyne. Deſe twee behouē dan mijn lieue ende zeer ghe minden brueders in xpriſto iheſu ōſen lyeuē here. in ōs wel ghepurgeert eñ ghe reynighet te werden als dat verſtāt ende oeck mede die begheerten. Dat ṽſtant op dattet te rechte verſta eñ bekenne. Die begheerte op dat ſi te rechte wille. Salich zijn ſi ende waer lijcke ſi zijn ſalich die goede twee mā nen enoch eñ helias. den al die mate rien ende oerſaken of ghenomen zijn daer haer verſtant vā gehīdert morcht werden. of oec haer begeerte. Want ſi leuen alleen gode. ende ſi en we ten niet anders dan god. noch ſi en begheren oeck mede anders niet dā god den ghebenediden here. Want van enoch leſen wij dat hij daer om

the op ghenomen is. op dat die ṽun ledide quade boeſcheyt zijn verſtant niet ṽwandelen en ſoude. noch oec mede die gheuenſicheit ſine ſiele niet bedrieghen en ſoude. Onſe verſtant dat was zeer gheturbeert. ic en ſeg ghe niet verblint. ōſe begheerlicheit was beſmit eñ oeck mede te mael ze er beſmit. mer xpriſtus iheſus onſen gheſontmaker heuet ōſe ṽſtant ver lichtet. eñ die heilighe gheeſt reyni ghet onſe begheerten. wāt die zoen godes die is hier inder werelt ghe comen ende hi heuet alſoe grote wō derlijcke wercken ghewrocht dat hi mit rechtuerdighen rechte onſe ver ſtandeniſſen van allen ṗdelen waer lijcken dinghen tot hem heuet getro ghen. ſoe dat wij altoes mogen denc ken ende up mmermeer dat te volle en moghen noch en connen dencken dat god die here heuet wonderlijcke dinghen ghedaen. Hi heuet ōs waer lijcke die alderbeſte velden ghelaten daer wij mit onſen ghedachten ende meninghē eñ mit onſer verſtandeniſ ſen volcomelijckē eñ te recht in mogē wanderen. ende die beken deſer ghe denckeniſſen is alſoe dyep datmen haer niet ōuer waden en mach. wāt wye mach dat te volle dencken ende begripen hoe die heer alder dighen mit ſinen weldaden ons voercomen heuet. ende oec tot ons ghecomen is oeck ons ludē te hulpe is ghecomē.

soe dat die almachtighe ouerste mo
ghētheit woude bezuē op dat wij ar
me snoede wormē die ghemaket zijn
vā slijm der aerdē soudē leuē. hij wol
de dpenē op dat wij soudē regneren.
hi woude wesen in ellendē op dz wij
weder soudē comē tot ōsen vaders
lande. eñ hi woude hem tottē werc
kē der aldernederster knechtelicheyt
vernederē op dat hi ōs soude conigē
makē ouer al die werckē zijnder han
den. ¶ Bzueders alsulc heeft hi hē
dē apostelē bewesen. die nochtās der
apostelē heer was. Hoe datmē voert
aen niet die onsienlijcke digē gades
verstaēde sien en soudē bij dē dinghē
die ghescapē zijn. mer datmē hē vā
aēsichte tot aēsichte sien soude die al
le digē heuet ghescapē eñ ghemaket
Ende wāt die discipulē noch vleyse
lijcke menschē warē ende god die he
re die ghesontmaker een gheest is.
eñ die gheest eñ dē vleysche niet te sa
mē en passet. soe heeft hi hem onder
dē scheme des lichames ghetempere
ert dat si sien soudē onder dē schijne
des leuēdighē lichames dat woert
godes. die zōne onder den wolcken.
dat gheware licht in enē aerdē vate.
die lichtēde wasknerse in eender lan
taernē. Wāt die gheest ōses mōdes
is xpristus ōse heer dē wij toe seydē
In dinē scheme sullē wij leuē ondē de
heydenē. Niet onder dē engelē daer
wij dat alderclaerstē licht mittē alre
puersten ende oeck mede onbeulecstē
oghen aensien ende schouwen sullē.
¶ Hier omme soe wast mijn alre
liefste eñ zeer ghemīde bzueders. dat
die cracht des alre ouerstē die de iōc
vrouwe omme sceemde Wāt die sou
derlige aerne dat blinckē zijnre godli
ker claerheit bi auēturē niet en haddē
moghē vdzagē. Daer omme sette ou
se heer dē apostelē zijn vleysch voer.
op dat hij al haer gedachtē eñ al ha
re begheertē vā allen tijtlijckē dighē
trecken soude totten mynnen zijns
vleysches. daer hi grote wōderlijcke
dinghē in dede. eñ oec mede in leerde
op dat dat hi haer soe voert trecken
mochte vā den vleyssche tottē gheest
te. wāt die heer is een gheest. eñ die
god willen aēbedē die sullē aēbedē i
den gheeste. ¶ En merckstu niet dat hij
hoer verstādenissen verlichtet ende
claer maket doe hi hem haer sinnen
opende dat si die scrifte verstaē sou
den. ende hij hem seyde dattet noet
ware dat xpristus liden soude ende
weder op staen vā der doot. ende dā
alsoe in ghaen in sinen hemelschē rijc
ke. Mer si waren alsoe wel ghewone
tot den alderheylichsten lichame ōs
heren. dat si ghene woerden horen
en mochten daer van dat hij vā hem
luden reysen of scheyden soude. endē
haer laten. die omme sinen wille alle
digē after ghelatē haddē. wat was
die sake Dat haer verstant doe wa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

verlicht was. Mer haer begherte en
was soe puer niet. ¶ Hier omme soe
leerde haer die ghuede meyster ihūs
xpistus ōse ghesontmaker zuetelike
ende vriendelijcke eñ seyde. ¶ Tis v
noet dz ic vā v gae wāt en gae ic nyet
vā v soe en coemt die waerde hey
lige troester die heilige gheest nz tot
v. Mer wāt ic v dese dingen ghesegt
hebbe soe heeft die droefheyt v her
ten vuollet. ¶ Wat mach dat beduden
dat die waerde heilige gheest tot dē
discipulen ōs heren niet en mocht co
men alsoe lange als ōse lieue heer on
se ghesontmaker lichamelijcken bij
hem was inder aerden.

¶ Hadde die heilige gheest mishagē
mijn lieue bruders in die lichamelijc
ke teghenwoerdicheit ōs heren. die
ouermits den heiligen gheest inder
heyliger ioncvrouwen was ōtfāgen
dat si veer. Mer dit seyde ōse lyeue
heer op dat hi ōs ene forme eñ oeck
mede enen wech bewisen solde daer
wij ōs op passen souden eñ exempel
aen nemen souden. ¶ Eñ doe si screi
den eñ drouich waren doe voer hi op
inden hemel. eñ hi sende hem den hei
lighen gheest die haer begeerte dz is
haren wille puer eñ reyn makede eñ
hem vanderde. so dat si nu veel me
er willen dat ōse heer op te hemel is
ghevaren. dan si eerst wouden dat
hij bij hem liden ymmers blyuē sou
de. ¶ Ende het is veruollet dat hi hem
ghesegt hadde ¶ Ghij sult bedrouet
worden mer uwe droefhede die sal
verwandelt werden in blijschappē.

¶ Aldus mijn lieue bruedrs is haer
verstant ouermits xpristum verlichtet
eñ haren wille die is ouermits den
heilighen gheest verwandelt. dat si
dat ghoede soe zijn bekennen oec soe
willen. dat alleen volcomene gheeste
lichheyt is. eñ ooc gheestelijcke volco
menheyt. Ick ghedēcke nu des heili
ghē propheten helizeus. doe hem he
lias ghesegt hadd dat hi hem soude
biddē wat hi woude eer hi van hem
op ghenomen worde doe ātwoorde
hij. So bid ic dij dattu mij ghūnest
dat dijn gheest in mij dubbele wor
de. Helias ātwoorde. Du hebbest eē
zware sake ghebedē. doch ist dattu
dat siestu als ick van dij ghenomen
worde het sal dij dan ghescieden dz
du hebbest ghebeden. Dunct dij niet
datmen bi helias die persoen ons he
ren ihū xpristi mach verstaen. eñ bij
helizeus die apostelen ōs heren. dye
harde zeer beghaen waren doe onse
lyeue heer onse ghesontmaker van
hem soude scheyden. Wāt sulke lief
de eñ mynne als helizeus hadde tot
heliam soe dat hi in gheenderwijs
van hem en woude sceyden ¶ Noch
veel meerder mynne hadden die
apostelen tot onsen heere. ende tot si
ne begheerlijcke teghenwoerdicheit
dat hi hem ten laetsten nauwe vroet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

en cōstē makē dattet onmogelic wa
re gode den hemelschē here te behagē
anders dan mittē waerdē heylighē
kerstenē gheloue. Mer wat merct de
se dubbelde gheest dē die heilige pro
phete begheerde. dā olichtinge des
verstādes enē eē reynmakinghe dyer
begheerten. ¶ Dit is ene grote sake
myn lieue eū zeer ghemīde brueders
die luttich mēschē hier in deser aerdē
ōtfinghē hebbē. Nochtās seyde dye
heilighe propheet helias tot helizeū
Ist datstuus bietste als ic vā dy wer
dē ghenomē het sal ghesciedē datstu
begheerste ¶ Tē is niet cleyn o here
ihesu dat dine kinderen daer in ver
liesen sullen dat si sien datstu vā hem
werdest ghenomen. eū soe opghevo
ert inden hemel. als si staen ende sien
dy nae mit begheerlycken ogē. daer
du opwaerste glorioselijcke mit dynē
godlijckē crachte Oec machmē bi de
sen dubbeldē gheest wel ōstaē dat ō
se ghesōtmaker ihesus xpristus sey
de tot sinen lyeuē discipulē ¶ Die in
mij ghelouet die sal oec mede doē die
werckē die ic doe ¶ En dede sinte pe
ter niet meer werckē dā ōse lyeue ge
sontmaker ihesus xpristus dede. eū
nochtās ouermits hem daermen le
set dat die ludē haren siekē vrieden
in beddekēs opter stratē leyden. op
dat als sinte peter daer voerbi ghin
ghe of lidē soude. si dā van sinen sche
me ghenesen soudē.

¶ Nerghēt soe en lesen wij dat van
onsen lyeuē here dat hij mit sinē sche
me yemāt heuet ghenesen of gesont
ghemaket. Ic en twijffel daer nyet
aen vā al den ghenē die hier vgadert
zijn. dat uwer alder verstant al wat
van gode den here si verlichtet. mer
dat uwer alder begheertē noch soe
puer ende soe reyn nyet en zijn. dat
mach ic wel mit openbare teykenen
prouen. Ghij weet doch alle wel mij
ne lieue brueders wat ghuet of qua
et is. eū oec mede dē wech die v thoe
behoert te wādere. eū hoe dat ghi da
er i sult wādere. mer uwer alre wille
en is nyet ghelijcke ghuet. Wāt die
sommighē van v die zijn also willich
eū also vuerich. dat si al datter hoert
tot desen gheestelijckē leuē ghaerne
eū blidelijckē doē. eū niet alleē en wā
derē mer meer schinē te schuwē eū re
nnē daer doer. so dat hem die lange
weghē zeer cort dunckē te zijn. ende
die groue spise der oerdē hē zeer wel
smaket. ende die verworpene cleydi
ghe hem zeer ghenuechlic is eū wel
behaget. ende die arbeyt der hāden
niet alleen verdrachlic mer oec mede
begheerlijc is ¶ Eū daer zijn oec wel
sommighe andere daert al anders me
de is. die mit enen droegen ende on
begheerlijcken herte al wederschorē
de voert ghaen tot allē dighē die si
doen sullē. soe dat si naeuwelijc dye
anxten van dyer hellen voert bryn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghen en en cān. dat wel ongheualli
ghe menschen moghen ghehierē wer
den wāt si moeten ymmers mede ge
sellen wesen der tribulacien ende oec
mede des arbeydes. mer si ōtfāghē
zeer luttich troestes. Is die hant go
des alsoe vercortet dat hi hem allen
niet en mach gheuē dat hij den som
mighen gheuet die zijn hant opluket
ende veruollet alle die dyerē mit zijn
der eerwaerdigher benedixien. Wat
is dan die sake Sonder twijffel myn
ne lieue eñ zeer ghemide bruederes. dz
is die sake omme dat si xpristum ihe
sum onse ghesontmaker niet en sien
als hi van hem luden wordet geno
men. dat si niet en dencken dat si als
arme weeskens zijn ghelaten in de
ser teghenwoerdiger werelt. eñ dat
si vreemde pellegryms zijn op deser
eerden. ende dat si oeck mede so iam
merlijc werden ghehouden in die on
reyne karcker deses sterffelijckē lich
aemes. ende ymmers noch alsoe veer
zijn van daer wij wesen souden. Die
alsulcke zijn ist dat si langhe alsoe bli
uē het is dan zeer te duchtē dat si ondr
die zware borden vervallen sullen.
eñ mit allen ghebreken sullē. Of blij
uē si in sulcken state soe is haer leuen
wel een zware ōuerdraghelijcke helle.
die des godlijckē troestes nymmer
meer deelachtich en moghen wesen.
noch oec ōlichtet werdē vādē heyli
ghen gheest. die dat iuck des herē cā

suet maken. eñ sine borden licht.
Daer vā comet die scadelecke eñ
verdrietelicke laeuheit. wāt haer be
gheerte ende haer wille nyet ghepur
geert en is. ende ooc mede dat si we
ten dattet ghuet is daer en hebbē si
ghene grote liefde noch mynne toe.
Want si werden noch meer ghetogē
van haren vleysschelijcken ghenuy
ghelicheden die si noch niet volcome
lijcken ghelaten of vergheten en heb
ben. Die vleysschelijcke ghenuech
tē eñ die aerdsche troesten smakē hē
noch al te zeer wel die si hebben ī ha
ren ydelen woerden ofte teykenen.
ende oeck mede in anderē snoedē din
ghē. Ende al ist dat si dese dinghen
somwijlen wat laten. si en willense
niet mit allen of sniden als si soudē.
Ende daer omme soe is haer begher
te alsoe selden bij gode. ende oec me
de bij godlijcken dinghen. ende heb
ben si somwijlen wat compūxien si
en duert niet langhe. Want dat is
ommoghelijcke dat die siele die noch
mit alsulckē ydelen dinghen zeer be
commert is dat si ōuollet soude mo
ghen werden mitten godlijckē troes
ten ende verlichtinghe des heilighē
gheestes. Hoe dat si haer meer pijnt
puer ende reyn te houden van allen
den voerghenoemden hinderen endē
ghebrekē. hoe dat si bet die godlike
gracie mach hopen te vercrighen.
eñ doet si dat veel soe sal si oeck vele

gracien ōtfanghen. doet zijt luttich so
sal si daer oec mede luttich gracië vā
hebbē ofte ōtfangē. Of het mach oec
wel alsoe wesen mijn lieue bruders
dat die twee. als mynne of liefde eñ
ghenuechte tot ydelē eñ tijtlickē din
ghē eñ oec mede gracie eñ ghenuech
te i godlickē dingē inder ewicheit ni
et te samē en moghē wesen Wāt als
die vatē niet ledich en zijn. soe moet
die oly dā staēde bliuē. Eñ die nyeu
we wijn moet nyeuwe eñ reyne va
tē hebbē op dat si beide behoudē mo
ghen blyuen. Wāt die gheest eñ dat
vleysch. dat vuyr eñ die laeuheit. en
moghen niet te samen wesen. want
ghij weet wel dat die laeuheit ōses
heren somwilē walghighe pleech te
makē. wāt als die apostelē ōs heren
soe lāghe als si aēhighē dē vleyssche
ōses herē dat alleē heilich was. wāt
hi was dat heilighe der heilighen.
den waerdē ghemiden troester den
heilighē gheest niet en mochtē ontfā
ghē eer hi van hem ghenomen was.
soe hi selue tot sinē apostelē dicwijle
hadde ghesegt Nisi abiero paraclit9
nō veiet. et cum abiero mittā vobis
eum. Ist sake seyde hi dat ic niet vā
v en ghae die heilige gheest en sal nz
tot v comen. eñ als ic van v ghae soe
sal ic hem v senden.

O mijn lieue eñ zeer gemīde brue
ders i xpō ihū. en laet ōs ymmer ny
et te zeer aēhāgē dē vleysche noch der
warelt. op dat wij den heiligē gheest
mede moghē ōtfāghē soe als die hei
lighe apostelē hebbē ghedaē. die alle
dinghē hebben after ghelatē die wa
relt. dat vleysch. eñ harē eyghē wille
eñ si hebbē mynne eñ liefte gheset in
dē hemelschē eñ ewighē ōuerghācki
lijckē digen. Hier omme du ghierige
mensche die alle dyne ghenuechten
settest op dese tijtlijckē dinghē deser
warelt. eñ leuest allene nae dē vleyse
wat meēstu. hoe soude die heilighen
gheest in dij comē. dijn vat dat is ge
nuechtē dijns vleysches eñ oec med
vol ydelhedē. hi en can in dij gheen
stede vindē. want die gheest eñ dat
vleysch die zijn malcander contrarie
eñ si en connē te samē niet mit vredē
wonē. Wāt daer staet ghescreuen al
dus Spiritus autem contra carnem
caro autem aduersus spiritum cōcu
piscit. Die gheest begheert teghens
dat vleysch eñ dat vleysch begheert
oec mede teghēs die gheest. Meēstu
dattu aēghehe ftet ofte aēghelijmet
biste dinē vleysche dat wōderlijcke
zeer onreyn is ende veruylet mit me
nigerhādez ōreynichedē. dyen alder
claersten eñ alreheylichstē gheest da
er mede te ōtfāghē. ten si dattu dij
ghehelijcke pijnste alle vleyschelijc
ke troeste eñ ghenuechte dij te ōtslaē.
Voerwaer beghistu aldus te doen.
dijn herte sal mit droefhedē werden
veruollet. mer blijfstu daer bi volher

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dende dine droefheyt ſal in blyſcap
pen werden verwādelt. Wāt daer
ſtaet gheſcreuē aldus Qui perſeuera
uerit uſqȝ in finem hic ſaluus erit.
Die volherdēde blyuet tot indē eyn
de toe die ſal ſalich weſen Eñ dā ſal
dyne begheerte puer ende reyn wer
den. ende dijn wille ſal vernyeuwet
werdē. of dat noch meer is. dij ſal eē
nyeuwe wille ghegeuē werdē. ſoe dȝ
al dat dij eerſt zwaer eñ bijna ommo
ghelijc ſcheen te weſen. dat ſultſtu
voert aen doorlopen mit groter bege
erten eñ oec mede mit vrolicheden di
nes herten. Die propheet ſegt ald9.
Emitte domine ſpiritū tuum et crea
būtur noua. ꝛc. Sende heer wt dinē
gheeſt eñ dan ſoe ſullen ſi werdē ghe
ſcapen. ende du ſultſte vernyeuwen
dat aenſichte der aerden. ¶ Alſo als
bi den aenſichte die mēſche vā buytē
wort bekent ſoe wort die inwendige
menſche bekent bij ſinen wille. Da
er omme als god wt ſendet ſinē hey
lighen gheeſt ſoe werdet dat aenſich
te der aerden vernyeuwet. Wāt die
aertſche wille wordet hemelſch eñ ſi
wort bereyt tot enen wint endē noch
gherigher ghehoerſaem te weſen.
¶ Salich zijn ſi die alſulc zijn mijn ly
eue eñ zeer ghemide brueders. want
ſi en ſullē niet alleen gheen quaet ge
voelē. mer ſi ſullen wonen in wondē
lijcker breetheit haers herten.
¶ Nu mijn lieue eñ zeer gheminde
brueders aldus ſuldi ghi mede doē.
wāt ghi nu die werelt ghelatē hebt
eñ alle waerlicke dinghē after ghela
ten hebbet. daer in ſuldij vaſte vol
herdich bliuē eñ en dēckē niet weder
omme nae die rijcdommē deſer wa
relt. mer laet v ghenuegē mitter ghe
eſtelicker rijcdōmē die ghij ōtfāghē
hebbet. wāt die hem laet ghenuegē
mit dat ghene dat hi heuet. hi is die
rijcſte die leuet. Eñ dācket gode dat
hi v tot deſen cloeſter ghe ſant heuet
eñ ſegghet mittē propheet ald9. Hec
requies mea in ſeculum ſeculi. hic ha
bitabo quoniam elegi eam. Deſe ſte
de is mijn ruſte inder ewichept. hier
ſal ic wonen wāt ic hebbe haer wtū
corē. Eñ en becōmert v niet mit dye
werelt alſoe als die ſundighe ghieri
ghe mēſchē doen daer ic voer vā ghe
ſprokē hebbe. Wāt die heer ſpreket
hem luden zeer verwaerlijcke thoe al
dus. Mijn gheeſt ſegt hi en ſal in de
ſen mēſchē niet bliuē. wāt ſi vleyſch
zijn. dat is vleyſchelijc. eñ al dat i hē
gheeſtelic ſcheen te weſen dat is al i
vleyſch verwādelt.
¶ Hier omme mijn alderliefſte brue
ders wāt huden die dach is in welc
ken die brudeghom van ōs werdet
ghenomē. niet ſonder grote becorin
ghe ōſer herten. nochtans is hi daer
omme van ons gheghaen dat hi ōs
ſoude ſenden den gheeſt dē waerheit
Laet ons weſen in ſcrepdinghe eñ in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

bedinghe op dat hi ōs mach bequaē
vidē of meer bequaem makē, endē dit
huys vuollē daer wij te simē sittē op
dat ōs niet dat moylike ondevinden
mer sine godlijcke saluighe ōs lere i
alle dat ons noet is. eū ōse vstant so
ghedarificeert worde. eū ōse begeer
tē soe gherepnighet werdē. dat hem
die heilighe gheest ghewaerdige tot
ons te comen eū sine woninghe mit
ons te maken. Eū alsoe als moyses
serpēt verslīdē al die serpentē des ho
kelaers des conincs pharao dat also
die heilighe gheest in ons comende
moet verdoden al die vleyschelijcke
gheuuechten, eū alle die ydele troestē
soe dat wij ouermits sine hulpe in al
ōsen arbeyde eū liden ruste moeten
hebben. in alle wederstote bliscappē
eū oock mede in alle versmadenissen
glorie eū vruechde. Soe als si die hij
veruollet hadde blidelijc ghinghē vā
der teghēwoerdichept des rades.
wāt si waerdich ghehad waren om
ihesus name versmadenisse te liden.
Wāt ihesus gheest dat is een ghoet
gheest. eū een heylich gheest. eē suet
gheest eū een principael gheest. Eū
al dat in deser boser werelt ōs ouer
comet dat ons zwaer is eū daer wij
in benaeuwet werden dat can hi lich
te maken ende ruum. soe dat ōse ver
smadenissen ōs dōcken bliscappen
ende vruechde te wesen, ende oock
mede als wij vernedert werdē dz ōs

dan duncket datmen ons verheffet.
Daer omme laet ōs als die prophe
te segt ondersuecken onse weghē eū
onse oeffenighe. Laet ons ōse her
ten op heffen te samen mit onsen hā
den tot onsen here op dat wij inder
thoecomender hoechtijt des heyligē
gheestes ōs te samē moghen verblij
den ende oueruloedelijcke blyde we
sen, ende hi ons in moet leydē als de
zoen godes ghelouet heeft inder vol
comēder waerheit.

Hoe dat wij dese eerwaerdighe fe
este eū hoechtijt niet mit minder erē
beghaen sullen dan wij enighe ande
re hoechtidē ōses verlossers ihū cris
ti doen.

Sermoen. iiij.

Alsoe als wij die waerde ho
echtiden vāder ghebaerten
ōs lieues herē eū oec vā zijn
der verrisenissen mit waerdigheyn
nicheit iaerlixs vieren ende beghaen
Soe betaemtet oec mede wel dat wi
dese teghenwoerdighe eerwaerdige
hoechtijt vāder hemeluaert ōses lye
ues herē ōses ghenadighen vlossers
mit gheender myner waerdichept
ynnichlijcken beghaen sullen. Wāt
si en is in ghenē stucken mynder dā
die ander zijn. mer si is een eynde eū
een veruollighe alle der ander hoech

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

tiden. ¶ Wel mit rechte houtmen
enē dach vā groter blyschappen. in
welcken daghe die zonne die bouen
al die hemelen blicket. die sonne der
gherechticheit onsen sterfelickē ogē
haer opēbaerde. eū mittē wolckē des
vleysches eū oec mede mittē sacke d'
sterfelicheyt haer schone blickenden
claerheit eū haer onthoeghāckelickē
licht heuet ghematiget ōsen cranckē
ogē. ¶ Eū mijn lieue eū zeer ghemin
de brueders in xpristo ihū ōsen here
dit was ymmers ene grote blischap
eū oec mede een ouer hoghe vroliche
de. daer hi nae dē dat die sack i zijnd'
passien ghescoert was mit ewigher
bliscap volcomelijcken mede omme
ghehanghē is. Ende bliuēde die sub
stancie ende oec mede dat wesen des
sackes is te mael te nyete ghemaket
die outheyt eū die ghebreckelicheyt
ende alle die snodicheyt des seluen
sackes. Eū aldus beghīt hi ende sali
gheit in hem seluē die salighe verrisin
ghe daer wij alle te samen nae hopē.
¶ Mer brueders wat mach my we
sen mit allen desen salighē hoechtidē
sal mine wāderighe ymmers noch i
der aerdē ghehoudē werdē.
¶ Onsē lieue heer die seyde tot sinē
iōgherē aldus. Ic ghae omme v ene
stede te bereydē. Eū ist dat ic van v
ghae. ic sal weder comē eū ic sal v tot
mij nemē. wāt waer dat lichaem is
daer sullen die arnē vgaderē.

¶ Siet ghij nu wel mijn lieue ende
zeer ghemīde brueders in xpristo ihe
su ōsen verlosser eū ghesontmaker.
hoe die hoechtijt vā hudē al dē andē
rē hoechtidē ene volcomēheit gheuet.
eū oec mede die vrucht alder hoechti
dē bewijst eū die gracie ō menichuou
dighet. Wāt alsoe als hi al dat hi ge
daen heuet of gheledē die ōs gebrē
is eū oeck mede ōs is ghegenē. voer
ōs luden ghedaē eū gheleden heuet.
soe is oec mede sine heilighe gloriose
hemeluaert omme ōsen wille ghescie
det ende si is voer ōs. Wāt i ōsen le
uē dat wij in ōser tijt leuē schinē wij
veel te doē bij ghevalle. eū oeck mede
veel van noede. mer xpristus ihesus
ōse gesontmaker die de cracht godē
is eū oec mede die eerwaerdige ghoe
dertirēne wijsheyt godes. die was
zeer veer vā desen beydē of ghescey
dē. Wāt wat nootdrufticheit soude
die grote cracht godes moghē dwin
ghen. of hoe soude die ewighe wijs
heyt godes wat doen bij gheualle.
wāt hem alle dinghē te vorē eer si ge
sciedē kūdich zijn. Hoe als die wijse
mā salomō tughet in zijnder parabo
lē seggēde aldus. Oīs sapiēcia a dnō
deo est. et cū ipso fuit semper. Alle
die wijsheyt is vā gode dē here. eū
si heuet alle tijt mit hem gheweest.
¶ Hier omme mijn lieue brueders
alle dat hi ghesprokē heuet eū al dat
hi ghedaen heuet ofte gheleden. eū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

twijffel daer niet nē ten sī al ghescriet
als hij woude. eñ het was al vol vā
godlijckē sacramētē. eñ gheestelijckē
sinnē. eñ sonderlinghe oec mede al vol
salichedē. ¶ Brueders noch segghe
ic aldus. Wat mach mij wesen mit
alle desen lyeuē eñ salighē hoechtidē
sal myne wāderighe ymmers noch
inder eerdē ghehouden werdē. Wie
soude nu eens duruē begheren op te
climmē indē hogē hemel. en hadde hi
niet die vanden hemel is neder ghe
comen eerste daer op gheclommen.
¶ O mijn lieue eñ zeer ghemīde bru
eders. dit segghe ic v. dese ellendige
pellegrymmaedse en ware nu nyets
vele myn onuerdrachlijcker in deser
eerden te liden dan die helle. hadde
ōs die heer alder hemelscher heren
doe hij opvoer vā hier ten hemelwa
ert niet ghelatē een saet des ghoedē
betrouwes eñ oec mede des zekere v
wachtens. daer hi al dē ghenē die in
hem ghelouē ghoedē hope in ghege
uē heuet. ¶ Sinē discipulē eñ aposte
lē hadde hij al te vorē ghesegt. Nisi
abiero paclitus nō veiet ad vos. ist
sake dat ic niet vā v en ghae. die hei
lige gheest en sal tot v niet comē.
Wie is dese heilige gheest eñ desen
troester. Sonder twijffel mijn lyeue
eñ zeer ghemīde brueders. hi ist ouer
mits welckē die minne eñ liefte i ōser
hertē wort ghestort. eñ oec mede die
ghoede hope die ōs niet en falgeert.

Dat is die heilige gheest ouermits
welckē ōse wāderighe inden hemel
is. Hij is die cracht die vā bouen co
met. daer ōse herten mede op gheto
ghē werdē.
¶ Als wij dit aldus te vorē weten
mijn lieue eñ zeer ghemīde brueders
eñ wij dan wat horen lesen vā sinē sa
lighen eñ ghuedē werckē of oec me
de vā sinen lyden ¶ soe en sullen wij
dat niet horē recht oft wat nieuwes
ware dat wij horē of lesen. mer wij
sullen dat voerwaer wetē dattet wt
zekerē redelijckē sakē soe is ghescriet.
eñ oeck mede vā gode den ghebene
didē here soe gheordineert. eñ gescie
ket. al en zijn ōs alle die sakē niet kū
dich. dat niet moghelickē en is noch
ten is ōs gheen noet te weten. Wāt
alsoe als die scrifte die set een yeghe
lijcke letter daer haer toe behoert te
staen. soe zijn al die werckē godes ge
benedijt gheordineert als si horē. eñ
sonderlinghe die de godlijcke mogēt
heit in mēschelikēr naturē gewrocht
eñ gheledē heuet. Mer wee der naer
heit ōser ghedachtē. wee der armoe
den ōser verstādenissen. die alleē een
weynich eñ een zeer weinich hier vā
begripē can. Het is scarp of naeuwē
datter sommighe cleyne vōckēs ōs
voercomen eñ ōse herē vlichtē vādē
ouer claren eñ schonen godlijcken su
neren lichte. eñ van dyer schoenlich
tender kaerse. die op den candelaer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

is gheset. ¶ Hier omme hoe wij elck
bij sonderlinghe myn begripē ende v̄
staē cōnē. hoemen dat mynnelijcker
malcāder mede deelē sullē dz nyemēt
bij sonderlinghe vā gode wert gheo
penbaert vāder opclymmighē ōs he
rē. ymmers vā sine menigherhande
opclimmighe. eū dat god daer vā ghe
geuē heuet te verstaen. dat en wil ic
v niet voerhudē. Wāt dat is eē zeer
groet vordel der gheestelijcker gracie
godes. dat si daer niet vā en vmide
rē als wij daer wt mynnē cā liefsten
onsen bruederē mede delē. Daer zijn
der bij auōturē wel sommighe vā v
dēt wel kūdich is dat ic wil seggen
dent ōse here mede gheopēbaert he
uet. Nochtās om die ghene die daer
niet op ghedocht en hebbē. wāt si i
hogher dinghē becommert waren.
Ofuer mede om die ghene die noch
cleyn zijn vā verstāde. soe hoert mij
toe te sprekē dat ic voele Xpist9 ihe
sus ōse ghesontmaker die neder ghe
comē is hi ist die daer op geclommen
is. ¶ Dese woerdē myn lieue eū zeer
ghemīde brueders heeft die waerde
heilighe apostel ghesprokē Ic ghelo
ue dat xpistus ihesus in dyen dz hij
neder is ghecomē. oec mede op is ge
clommē tottē hoghē hemel. Wāt soe
wast ōs noet dat ōse heer xpist9 ihe
sus mit sinē neder clymmē ons leren
soude hoe wij op soudē climmē. wāt
die begheerte om op te climmē is ōs

zeer vast in. wij warē allegader hoge
v̄heuē. wij zijn edele creaturen ende
groet van moede. daer omme beghe
ren wij van naturē weghe hoech te
wesen. mer wee ōs willen wij hem
volghē die seyde aldus. ¶ Ponam se
dem sedem meam in aquilone et simi
lis ero altissimo. Ic sal setten mynē
stoel in dat noerdē eū ic sal dē alder o
uersten ghelijc wesen. ¶ Eū ic sal sittē
indē berghe des testamētes inden si
den des noerdes. leyders du onsali
ghe lucifer wiltstu sittē inden siden
des noerdens. dat is een cout berch
wij en volghē dij niet. du begheerste
grote macht te hebbē. eū du v̄merstu
dij zeer grote dighē.
¶ Hoe veel vintmer noch hudē te da
ghe die dese onreyne eū ōsalige voet
stappē nae willē volghē. ymmer hoe
luttel vyntmer daer die begheerte v̄
hoecheyt ghee heerschappie. ouer en
heuet. hier omme ist dattet al wel is
ghedaē dat si doen die bouē zijn. eūd
die sundaer wert ghepresen inder be
geertē zijnder sielē. wāt mit dē mach
tigē eū rijckē smeket alle mā. eū alle
mā benidetse. ¶ Wyen wildij vol
ghē ghij ōsalighe wyen wildij volgē
Syet ghij niet dat sathanas als ene
blixem neder vallet vādē hogē hemel
Is dit niet die berch daer die engel
op clam eū is een duuel ghewordē
Mercket doch doe hi was gheuallē.
ende hij wt zijnder groter nydicheit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

den mensche ghaerne te valle bringē
woude. dat hi soe koen niet en was
hem te radē den berch op te clymmē
daer hi om sine ydele quade begeer
te der hocheyt soe zeer was neđ ghe
vallē. Doch soe en ghebrac den scalc
ken losen viāt nyet dat hij doen sou
hij wijsede den mensce enē anderen
berch. hi seyde hem toe aldus. Eri
tis sicut et dij sciētes bonum et malū
Ghij sult wesen als godē wetende
ghuet eñ quaet. Lieue brueders men
pleech ghemeēlijcke te segghen aldꝰ.
Solaciū est miseris sociū habere i pe
nis. Het is den ōgevallighē troest die
in verdriet zijn dat haer gesellen mit
hem in verdriet comē. Aldus heuet
dese bose gheest gedaē. doe hi i pinē
ende in verdriet was benide hi dat
dat mēsche in glorien eñ in blyscap
pen gheset was indē aertschen para
dise. eñ hi arbeyde eñ studeerde also
lāghe tot dat hi den mensche in ver
verdryet eñ te gheualle brochte.

Dit is nu oeck mede een opclimen
dat zeer quaet ende schadelic is., ymmers
het is meer een neder clymmē
vā iherusalem in iherico. Tis een ze
er quaet berch. die op blasende küste
daermen noch huden te daghe alsoe
veel als adams kinderē siet na crupē
eñ arbeyden. als recht of si dat niet
en wouden aenmercken. hoe zwaerli
ke haer eerste vader adam van desen
zwaren barghe waer gheuallen. ende

hoe zeer dat alle zijn ghestachte in dē
valle was ghequetset. eñ oock mede
ghewōdet. Die wōden en zijn noch
niet genesen die du iden eersten val
le hebste ghecreghen. al waerstu doe
noch ōghebozen. Wiltstu nu in dinē
eyghen parsoen den berch noch bege
ren op te climmen soe sal sonder twi
fel dine laetste dwalighe quader we
sen dan die eerste. Hoe mach dat
wesen dat die arme ōgeuallige snoe
de menschen soe zeer berōmert zijn.
mit deser wreder begheerlicheyt.
Ghij kinder der menschen hoe lāghe
suldij ydelheyt mynnē eñ lief hebbē
eñ loghene sueckē. so als die prophe
te tuget inden souter seggende aldꝰ
Ve qāid diligitis vanitatem et queri
tis mendacium. Waer thoe hebdij
die ydelheit lief eñ suecket loghenē.
En weet ghij niet dat god die crāckē
deser warelt wtuercozen heuet. ōme
den stercken cōfuus eñ beschaemt te
makē eñ dat hi die dwaescheit đ wa
relt wtuercozē heuet op dat hij dye
wijscheyt deser warelt vernederē sol
de. En mach v dat veruaerlicke drei
ghē godes nyet weder ropē daer hij
segt dat hij te nyet wil maken dye
wijscheyt deser wareltlijcker wijser
mannen. eñ dat hi al haer vroetheyt
wil wraken. Noch oec dat exempel
uwes eersten vaders. eñ dat noch ve
le meerder is uwes selues ondervin
den. eñ die menichuoudighe onghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

uallichept daer wij toe ghecomē zijn
ouermits der onnútter wijſchedē.
Hoe vele meendi datter nu zijn inder
warelt die wijſchelickē begherē ofte
haer begheertē alleē ſettē in ſalichedē
haerder ſielē of inder erē godes des
herē. Ic duchte voerwaer dat daer
wyn zijn dā tghuet is. eñ ic en twijf
fel daer niet aē die meeſte menichte
der warelt lijcker mēſchē die ſettē ha
re begeertē meeſt in ydelheden deſer
warelt. eñ ſi ſettē die ſalichedē dᵉ ſielē
al after rugghe eñ ſi hāgē die ſiel opt
reck. Si ſtaen al omme die warelt te
behagē. eñ ſi en dēckē anders niet te
volbrenghē dan die begertē des vleyſ
ſches dat vol onwiſer begertē is nae
wetwiſen zijnder crancker ghebrecklijc
heyt. Waer omme heuet ōs god die
heer ōſen vryen wille gegeuē ādera
dan wij ſulle oerſake hebbē dē quadē
begertē des vleyſſces te wederſtane
eñ dē vleyſche te bringhē dattet wil
lich eñ ghaern ſine begertē ſolde ſettē
indē dienſt godes. Mer leyders ic ſor
ghe eñ ic duchte iammerlijcke zeer dz
ſi alſoe niet en doē. wāt ic ſiet daghe
lijcs voer mynē ogē dattet meeſt ghē
ſtelt is op ydelhedē eñ ſuect loghenē
eñ gade ōgetē ſi. wye macht cā crigē
die en wil niet cleyne zijn. eñ dz meer
is dē cleynē ōdzuct hi. Sij ſtaē eñ be
gherē meeſt na grote rijcdommē ōme
dat ſi vādē mēſcē ſoudē gheeert wer
dē hier i deſer warelt. mer ic vynder

zeer weynich die willige armoeden
doer die liefd eñ mine des herē willē
aēnemē. eñ wye dat rijc eñ mechtich
is inder aerdē dē hietē ſi dā ghuet te
weſen. nochtā is dat ghuet dicwijle
eñ menichworuē qualic eñ onſlic ge
wōnē. mit rūtē mit rouē. of mit woe
ker eñ mit wiſſelerē. mer die armē en
achtmē niet. mer god kent die beſte.
Siet nū mijn lieue eñ zeer ghe
minde brueders in xpō iheſu ōſen lye
uē here. nu hebbe ic v noch enē ande
rē berch ghewesen. niet dē ghij ſult
op clymmē mer daer ghij v ſult voer
huedē. dat is houaerdie die gode dē
here zeer miſhaget. eñ hi leert ōs dat
wij ſullē oetmoedich weſen ſeggēde
aldus. Diſcite a me quia mitis ſum.
et humilis corde. leert vā mij. wāt
ic ghuedertirē bē eñ oetmoedich van
hertē. Eñ op eē andᵉ ſtede ſegt hi aldꝰ
Quicumqꝫ ſe exaltat humiliabitur.
et qui ſe humiliat exaltabitur. Wye
dat hem ſeluē ōuerheffet in houaerdich
hedē die ſal ōnedert werdē. endᵉ die
hem ſeluē cleyn maket of ōnedert in
oetmoedichedē die ſal verheuen wer
dē. Dit is de berch de hi op wolde cli
mē die weſen wonde als god weten
de ghuet eñ quaet. die adams kyndᵉ
noch hudē te daghe zeer hoge verhef
fē. ſoe datter bynae niet ſoe ſnode en
cā weſen daer ſi niet enē berch vā we
tēheyt vā makē en willē. Wāt dē enē
hietmē zeer arbeydē na cōſtē dᵉ ſcriftē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den anderen nae alderhãde waerlije
ke wijsheit eñ den anderẽ nae cloec
hept in gheestelijcken rechte, eñ des
pleptens dat gode mishaget ¶ Den
anderen alsoe zeer staen nae der con-
sten eens snoedẽ ambochtes dat hij
hem gheen arbept en õtsiet hoe hi an
der mensen vanden ambochte moch
te bouen ghaen eñ wijser gherekent
worden ¶ Aldus tymmeren noch a
dams kind abel eñ menen te comen
totter ghelikenisse godes, aldus set
ten si al haer begheerten op õnutten
dinghen eñ dat hem veel nutter endẽ
saligher waer dat laten si wesen, en
de een yghelijc begheert bouẽ die an
der te wesen, die een in rijcdommen
eñ die ander in cõsten, eñ die derde in
wijsheden, etc. ¶ Wat sullẽ wi dese
hoghe berghen doen daer mit alsoe
groten arbepde is op te comen, ende
oeck mede daer soe wõderlijcke vele
periculen in gheleghen zijn. Die een
enghel vã gode den here was gesca
pen is beroeft vã dyer enghelscer sa
licheit omme dat hij groet wolde we
sen ¶ Eñ die begheerte der onnutter
wetenheit heuet den eersten mensen
berouet vãder glorien der onsterfe-
lichept. Is daer yemãt die opclimẽ
wil op den berch der mogẽtheit, hoe
menich meendi sal hi daer vindẽ die
hem wederstaen sullen, hoe veel hin
deren sullen hem moeten, hoe zwaer
sal hem die wech wesen ¶ Eñ als hij

al vercrighet daer hi langhe heeft na
ghestaen, soe sal hij horẽ wat die hei
lighe scrift segget. Die machtige sul
len machtelijcke werdẽ ghepiniget.
Ic zwighe nochtãs die grote sorghe
eñ bãghichept die de hoecheit eñ die
mogẽthept ĩ haer heuet ¶ Die ander
die zeer staet nae opblasende consten
wat sal hi arbepts doen eñ hoe suet
salt hem dicwijl werden eñ nochtãs
sal hij horẽ. Al schoerdestu dij seluen
du en sulste niet vercrighen datstu
ghaerne haddest. Siet hi yemãt die
wijser is gherekent dan hi dat is hẽ
zeer grote pyne. Mer als hij te mael
zeer toe nemet eñ zeer wijs wert, soe
sal hij horen dat die heer segt. Die
wijschept der wijser sal ic verliesen
eñ die vroethept der vroeder sal ick
wraken. Mer op dat ic hier niet al te
langhe en merre du hebste nu wel ge
sien hoe zeer dat bepde dese berghen
te scuwen zijn, alstu aenmerckest wa
er dat die enghel lucifer gheuallẽ is,
eñ oeck mede waer dat hij totghesto
ten is, eñ hoe zwaerlic die eerste men
sche oec is gheuallen. Eñ daer staet
ghescreuẽ aldus, Mõtes gelboe nec
ros nec pluuia descendet super vos.
Ghij berghe vã gelboe noch douwe
reghen en come op v ¶ Wat sullẽ wij
dan doen Op dese berghẽ te clymme
en is gheen oerbaer, eñ nochtãs ym
mer soe is in ons zeer grote begeerte
omme daer op te clymmen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Wye sal ōs dā lerē ene salighe op
clymmige wye sal dit wesen dā die
daer wij vā lesen Qui enim descēdit
ille est qui et ascendit. Die neder is
ghecomen hi is die ghene die op is
gheclommen Hi moet ōs lerē hoe wi
op clymmē sullē op dat wij dē nyet
en volghē die gheē ghuet leyders en
is mer een ōleyder. Daer omme doe
die alderouerste niet en hadde daer
hi hoger clymmen mochte. soe berey
de hi ōs ludē ouermits sinen nedcli
men ene ghenuechlijcke eū salige op
clymmighe Hi is neder gheclom
men vādē hoghē berge der wōderli
ker groter moghentheye ende heeft
āeghetoghē die crāchevt des vleys
sches. Hij is oeck mede neder gheco
men vanden berghe der wetenheyt
doe hem behagede ouermits dwaes
heit der prekinghe salich te makē dē
ghenē die in hem ghelouē wouden.
Want wat mach crancker broesscer
ofte siecker wesen dan een teder endē
cleyn ōtsprekēde kyndekē. Eū wat
mach oeck mede ōgheleerder wesen
dā een ionc sughende kyndekē. dat
alleen zijnder moeder borstē ~~of man~~
~~ne~~ kennet. O mijn lieue brueders eū
vrēdē xpristi ihesu Wye is ommati
gher dā die naket hāget aē dē cruce.
ende sine gloriose ghebenedide hādē
eū oec mede sine heilige voetē doer.
ghenaghelen waren mit yseren naghe
len. ende den men alle zijn heilge ghe

beente mochte tellen. Wye is onwij
ser dan die sine siel willens inder do
ot ghaf. ende dat betalen woude dz
hi ymmer selue niet gheroeft en had
de. Syet ghij nu wel mijn lieuen
eū zeer ghemīde brueders hoe zeer hi
is neder gheclommē. hoe zeer hij sine
grote moghētheyt eū wijscheyt he
uet ōnedert. Hi en mochte nochtans
niet hoger op clymmen inden berge
der ghuetheyt. eū sine godlijcke liefe
ende mynne en mocht hi ons niet o
pēbaerlijcker bewisen. Eū dat en is
gheen wonder dat xpristus nedclim
mēde op clam. want alle beyde daer
wij hier te voren van ghesegt hebbē
als die enghelen eū oec mede die eer
ste menschen zijn op clymmende nedē
ghevallen. Mij duncket lyeue brue
ders dat hij enē opclimmer deses ber
ghes sochte die seyde. Quis ascēdit
in mōtem domini. Wye sal opclimē
idē berge des herē eū wye sal staē in
sine heylige stede. Eū bij auōturen
die propheet ysayas doe hi sach dat
ter veel menschē neder vallen in dyē
dat si hem pijnden op te climmen. so
weder roept hi haer ende hij noedet
haer tot desen salighen berghe ende
segget. Comet laet ōs opclimmē in
den berghe des heren. Ende hi berus
pet openbaerlijcke die opclymmers
der quader valscher sundigee bergē.
eū hi wedroeptse tot desen salighen
berghe. ende hij thoent hē sine grote

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vruchtbaerheit ende ſegt. Waer om
me denct ghy quaet vā deſen te ſamē
gherōnē berge. deſe te ſamen gherō
nen berch is een vet berch.

¶ Bruederſ dit is dā die berch des
heren die berept is int ouerſte alder
berghen. Op deſen berch ſach hi den
brudegom ſprighen die ſeyde. Siet
hy comet ſpringende inden bergen.
wāt hy leerde hem luden die den ge
rechten wech niet en wiſten. hi toech
haer nae hem die noch cleyn waren.
ende hy ley deſe by der hant dz noch
kinder waren. Ende aldus ghaetmē
van treden tot treden van die eenē
duechden tot dye ander. hent ſoe lā
ghe tot dat wy comen te ſien god al
der goden in ſyon. die ghebenedijt
ghelouet eñ gheeert moet weſen indē
ewicheyt. wāt ſine ouergrote gerech
ticheden die zijn als berghen godes

¶ Maer duncket v ghuet laet ōs nu aē
ſien ſine ſprōghe in welcken hi hem
verblide als een gygant of een roeſe
te lopen den wech. welckes wtghāc
die is van dat ouerſte des hemels.
ende ſi is mit ſommigen graden we
der op gheclommen totten hoechſten
des hemels.

¶ Laet ōs eerſt voernemen mijn lie
ue brueders den berch daer hi op clā
mit ſinte peter eñ mit ſint iacob endē
ſinte iohā. daer hi voer hem drye o
uergeformet was. eñ zijn aenſichte
blickende als die zōne eñ zijn cleeder
ſchenen wit als die ſnee. Hier ī bewi
ſet die glorie ōſer v̄rziſeniſſe. ¶ Eñ dit
ſullen wy ſcouwen iden berghe des
hopes. wāt waer omme clam hi op
den berch daer hi op ouergeformt wol
de weſen. dā dz wy mit ōſen gedach
ten op clymmen ſullen ſchouwende
die wijle die toecomende glorie die ī
ons gheopenbaert ſal werden.
Salich is hi den ſine ghedachten al
toes zijn voer den oghen des almach
tighen godes. die de ghenuechte die
iden rechterhant godes is ende ewe
lijcke duren ſal ſtadelicken ſonder op
houden ī zijn herte draghet. wat ſou
de hem zwaer moghen weſen die al
toes in zijnder herten ouerdencket
dat alle die lidene deſer tijt niet wa
erdich en zijn te rekenen of gerekent
te worden teghens die toecomende
glorie. die in ons luyden gheopenba
ert ſal worden. ¶ Eñ wat mach hy be
gheren in deſer boſer werelt die zijn
oghen altoes aenſien die ghebenedi
de ghuede des lyeuen heren indē lā
de der leuendigher. eñ hy ſchouwet
altoes aen die ewighe loenen. Mijn
herte ſeyde di. ſpreket die propheet
tot onſen lyeuen here. dy ſeyde mijn
herte dy wtſochte mijn aenſichte. ic
ſal o here mijn dijn aenſichte ſuecken
wye ſal my dat gheuen dat ghy alle
op moet ſtaen in dat hoghe. eñ ſcou
wen die hoge vroechde die v thoeco
mende is vanden lyeuen here. ¶ Laet

v niet veꝛdꝛieten. ic bidde v dat wӱ
wat langher merren ofte touen in de
sen berghe wӱ mogē die andere ber
ghen wel wat spoedelӱcker ende ha
stigher ouergaen. Wye en weet da
er niet vā ghehoudē vādē saligē wo
erden des heyligē apostels sinte pe
ter die hi spꝛack in desen beꝛghe doe
hi seyde tot ōsen lieuē here aldus.
Domine bonum est nos hic esse. faci
amus hic tria tabernacula. Here het
is ōs hier ghuet te wesen. laet ons
hier makē dꝛye tabernaculen. ⁊c.
Och wat mach soe ghuet wesen.
ymmer wat mach anders ghuet we
sen dan dat die siel rustet inden ghue
den des heren. Wāt dat den lichame
noch niet gheboꝛen en mach. Ic meē
dat hi die inghic in die stede des wō
derlicken tabernakels hent tottē hu
se des ghebenedidē here. in die stem
me der hoogher vꝛolichept eū des be
lidens. mach spꝛekē dat gheluut dēs
werscappes. Het is ōs ghuet hier te
wesen. Wye isser van v die i hem sel
uē wel ouerpenset vādē toecomēdē le
uē mӱn lieue eū zeer gheminde brue
ders. eū oec mede ouerdēcket vā der
blӱscappē eū vꝛolicheit eū ghenuecht
eū salichept eū glorie der kinderē go
des. Wye isser segge ic die alsulcken
digē mit satiger cōsciēciē i hem seluē
ouerdēcket. die niet al te hādes wt
volhept dē iwēdiger sueticheit op en
rurpet. Heer het is ons ghuet hier te
wesen. Ic en segge niet ī deser ōghe
valliger pelgꝛimmaetse daer hi noch
mitten lichame ghehouden wert.
Mer in dyen dat hi mit suetē saligē
ghedachten binē i zӱnder herten vo
elt. Wye sal mӱ gheuē vederē als eē
duue ende ick sal derwaert vlieghen
ende rusten daer. Mer ghӱ kynder
der menschē ic segge v sekerlӱc eū vo
erwaer des menscen die neder clam
van iherusalem in ihericho o ghӱ ki
deren der menschen segt mӱ hoe lan
ghe suldӱ zwaer wesen vā hertē eū
vā gedachtē. Clymmet op tottē ho
gē hertē eū god sal verheuē woꝛdē.
Dit is die berch brueders op welkē
xpꝛistus ihesus ōse heer ouer ghefoꝛ
met is. Clymmet hier op eū ghӱ sult
weten dat die heer sinē heyligē won
derlӱc ghemaket heuet.
Ick bidde v mӱn lieve brueders
en laet v herte niet bezwaert woꝛdē
mit waerlӱckē soꝛchuoudicheit wāt
van leckernye ende vā dꝛonckēscap
god si ghelouet en behoue ic v nyet
al te zeer te vermanen of vā te seggē.
Verlichtet ende ōtladet v herten
des bidde ic v vādē zwarē boꝛdē der
aertscher ghedachten. op dat ghi mo
ghet weten dat god sinē heyligē wō
derlӱc ghemaket heuet. Heffet oock
mede op uwe hertē mit eenderhāder
manierē vā hādē der ghedachten. op
dat ghӱ ōsen here ihesū ouge foꝛmet
sien moghet. maelt ymmer i uwē her

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ten niet alleen die tabernaculen dyer
patriarchen end̄ der prophetē mer al
die menichuoudighe wonighe dyrs
alrewaerdichſten hoghen hemelſchē
huſes. als die heilighe propheet om
me ghinc offerēde inden tabernakel
ōſes heren ōſes gheſontmakers of
ferhande des ynnighen gheludes.
ſinghende den here pſalmen end̄ ſeg
ghende. Quam dilecta ſunt taberna
cula tua domīe v̇tutum. ⁊c. Hoe min
nelijc eñ lief ghetal zijn v tabernaculē
heer der duechdē. mijne ſiel is beghe
rende eñ ōtbreket inden widen voer
hoū des ghebenediden heren.
¶ Ghaet ghij oec mede omme mijn
alderliefste mit godlijcker inicheit eñ
viſiteert mit uwer begheerten dz he
melſche huys. eñ die menigherhāde
woninghen die daer zijn. ende vallet
mit oetmoedigher hertē neder voer
den throen godes ende des lammes
Ende aenbedet mit groter waerdic
heyt die neghen choren der enghelē.
dat ghetal der patriarchen ende dye
ſcharen der propheten. Ende groet
tet ynnichlijcke ymmers den eerwa
erdighen raet der apoſtelen. end̄ ſiet
oec mede mit groten verwonderen
aen die ſchone ende ſuuerlijcke onbe
vlecte crone der heyligher martelarē
hoe ſchoen die blincken mit roeden
purpuren blomen. ende verwōdert
v noch meer die ſuuerlijcke choren d̄
ioncvrouwē die als witte leliē ſueten
roke wt gheuē. Eñ alſoe veel als die
crāchept uwes vermach ſo recht v op
te horē den honich ſueten ſanc den ſi
gode ſinghē. Deſe dingē hebbe ic ge
docht ſegt die prophete eñ ic hebbe i
mi wtgheſtort mijne ſiele Waerom
me want ic ſal inghaen in die ſteden
des wonderlijcken tabernakels hēt
totten huyſe godes Ende op eē and̄
ſtede ſegt hi Ic was godes gedach
tich ende ic had zeer grote ghenuech
ten. Den die de heilighe apoſtelen ſa
ghen den ſach oec mede deſe. eñ als
ic vermoede ſoe en was daer oec me
de gheen groot onderſcheyt tuſſcen
dan dat dit viſioen al in den gheeſte
was. daer ymmers niet lichamelics
mede en was. O broeders alſoe en
ſach hi hem niet als hi dede die daer
ſpreket aldus. Wij ſaghen hem end̄
in hem en was ghene ghedaente oft
enighe ſcoenhept. ¶ Hij ſach hem ſon
der twijfel overgheformeert ende zeer
ſchoen van ghedaentē bouen alle kin
deren der menſchen. die alſulcke ghe
tuechten daer in hadden als die hey
lighe apoſtelen daer in hadden doe ſi
ſeyden. Het is ons voerwaer ghuet
hier te weſen. Eñ op dat aen der ge
likeniſſe niet en ghebreke vādē apoſ
telen leſen wij dat ſi neder vallen ter
aerden. ende deſe ſegt dat zijn gheeſt
ghebrac. O here hoe groot is die me
nichuoudighe ſueticheit dyeſtu weel
verborgen hebſte den ghenen die v̄ ij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ōtſien. Als ghij aldus opclimmet in
deſen berch ende mit ontdecten aen-
ſichte ſchouwet die glorie ende blijſca-
pe des hemelſchē heren ſoe ſuldi ſon-
der twijffel oec mede roepen. Trahe
me poſt te. Trecke mij nae dij. Mer
wat batet dat du weetſte waer du
weſen wiltſte als dij die wech onbe
kent is daer du daer wanderen ſou-
deſt.
¶ Hier omme ſo is dij noet noch enē
anderen berch op te clymmē daerſtu
ōſen here ōſen gheſontmaker mogeſ-
te horen predikē. daer hi ene laddʾ op
recht heft welcke dat ouſte reyckel i
den hoghen hemel. daer achte gradē
aen zijn. Die heer ſegt aldus. Beati
qui perſecutionem paciūtur propter
iuſticiam quā ipōrum eſt regnum celo
rum. Salich zijn ſi die vuolghīghe li-
den om die ghrechticheit. wāt dat
rijcke der hemelen is haer. endʾ alſoe
voert ¶ Hebſtu dā den eerſten berch
op gheclommē mittē groten begheer-
te ſtadelijcken denckende omme die
hemelſche glorie. ſōe en ſalt dij nyet
verdrieten oec mede deſen berch op
te climmen dēckende ī die euwen des
heren daghes eñ nachtes. Wāt ſoe
leſen wij vā deſen ſeluē propheet dat
hi nz alleē en dochte op dat hemelſce
loen dz wi na deſen leuē hopē te ōtfā-
gen. mer hi dochte mede i die ghebo-
dē gades die hi mide. So mogheſtu
oec horen dz die apoſtelē hoerdē van
ōſen here. Waer ic gae dat weet ghij
wel om die eerſte opclimige eñ oec ſoe
weet ghi den wech wel om die andʾ
de Hier om ſet ī dijn hert te ſueckē de
weghe der waerheit op datſtu nz en
zijſte vāden ghetale der gheender de
den wech niet vinden en conſten die
daer leydet totter ſtadt der ſaligher
wonighen. Mer weſe ſorchuoudich
altoes opwaert te clymmen. endʾ nyet
alleen te dencken omme die hemel-
ſce wonighē mer oec mede ſoe te doē
datſtu verdyenen mogheſte dye he-
melſche woninghe te vercrighen.
¶ Ende noch ſoe leſen wij oec mede
vanden dorden berghe daer onſe ge-
ſontmaker alleen op clam doe hij da
er beden woude ¶ Mercket daer om
hoe wel dattet paſſet dat die bruut
ſegt in den ſanc der mynnen eñ liefcē
Syet ſeghſi hij coemt ſpringhende ī
den berghen. ¶ Inden eerſten berch
is hij ouergheformet. op datſtu we-
ten ſoudeſte wattu ſoudeſte beghe-
ren. eñ waerſtu nae arbeyden ſoudeſ-
te. ¶ Inden anderden berghe heuet
hij ghesproken mijn lieue brueders
die woerden des leuens. op datſtu
den wech ſoudeſt weten daerſtu da-
er wandaren ſoudeſt. ¶ Inde dordē
berch bede hij. ende bewijſt datſtu
mit dynen ghebede vercrighen ſulſte
enen ghueden wille ende ghueden
ſpoet te wanderen ende ooc mede te
comen daer du ghaerne waerſte.

Wāt die dat ghuede weet end' daer dan niet nae en doet dat is hem sun de. Ende want du wel weetste dat i den innighen ghebede vā gode den almachtighen eñ ewighen here ghe geuē wort. die ghuede wille. na dyē datstu wel weetste watstu doen sult ste. op dat du dan starck wordest te doen dat ghuede datstu wel weetste soe clymme op den berch des ghebe des eñ bidde vuerichlijcke eñ en laet ymmers oeck mede niet of. gheliker wijs als ōse lieue heer onse ghesont maker vernachte in sinen ghebeden. ende die hemelsche vader sal hem lu den enē ghueden gheest gheuē die hē trouwelijcke bidden ¶ Eñ merc hoe nut dat is dat een mensche heymelic ke steden suecket als hi ynnichlijcke wil bidden. Wāt ōse heer ōs seluen heuet gheleert. niet alleen mit sinen woerden segghende aldus ¶ Alstu beden wiltste soe ghanc in dijn slaep camer ende sluut die doer thoe. ende bidde dynen hemelschen vader ¶ Eñ hi heeft ōs oec mede bewesen dz wij heymelijcke bidden sullen mit sinen exempel. soe dat hi nyemāt van sinē discipulen bij hem en woude hebben doe hij beden woude. mer hi clam al leen op enē berch.

¶ Meendij of wij yet meer vā dē op clymmen ōs heren souden moghen vynden. Jae wij sonder twijffel lyeue brueders. Jc wille datstu dē ezel niet en vergheteste daer onse here op clam. Datstu oec mede des crucens ghedenckest daer hi aen is gheclom men. want daer van scrijftmen also dattet noet was des menschen zo en v̄heuen te werden. daer hi oec op een ander stede vā seyde. Jst dat ick verheuen werde vā der aerden ic salt al tot mij trecken ¶ Alstu aldus weet ste dat ghuet is. eñ du daer enen ghoe den wille toe hebste. hoe doestu dat stu den ghueden willen soe nyets te wercke en conste setten. omme dat die beestelijcke eñ ezellijcke ghewoen ten dij nyet laten en willen. eñ doen dan laten dat vele nutter ghedaen ware. Jck segghe hoe doeste mit dy en onredelijcken begheerlichepden. dyestu noch in dinen vleysschelijckē leden gheuoelste. Want alstu ghaer ne woudeste vasten soe trecket dij de ghulsichept. ende alstu ghaerne wol deste waken. soe roept di die slaepe richeit. Wat sullen wij desen ezel do en want die zijn ezelijcke dinghen en de si ghelijcken den ezel die alsulcken zijn. Want mijn lieue ende zeer ghe minde brueders in xpristo ihesu on sen ghesontmaker ende verlosser. de mensche is ghelijcke ghewozden dē onredelijcken beesten.

¶ O here ihesu clymt op desen ezel. eñ tredet onder v voete alle onse on redelijcke begheertē. wāt het is ons noot dat si nu ghetymmert worden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

op dat si ons niet en beheren. Want
en worde si niet beheert soe beherē si
ōs. eñ en werdē si niet ōdrucket soe
verdrucken si ōs.
Hier omme mijn siele volghe oeck
in deser opclimmige xpristum nae. endē
hebbe macht ouer dyne vleyschelijc
ke begheerlicheyt die in dij vechten
teghēs dij. Volghe hē hem oec daer
hi inden cruce is ōheuē vādēr aerdē.
eñ ōheffe dij niet alleē bouē dij seluē
mer bouē al dat in die werelt is. endē
soe sultstu achten alle aertsche dighen
als dinghen die veer beneden dij zijn
Alsoe als daer ghescreuē staet. Ter
ram autem a longe videbūt. Sij sul
len die aerde vā veer sien. Ghene ghe
nuechlicheyt deser werelt en drucke
dij nederwaert. ghene wederstoten
deser werelt en verwinē dij. Eñ seg
ghe oeck mede soe die heylighe apos
tel paulus seyde. Michi autem glori
ari nō oportet nisi in cruce domi nos
tri ihesu xpristi. Het si veer vā mij in
enighen dinghen te glorierē dā alleē
in dē ghebenedidē crūce ōs lieues he
ren ihesu xpristi ouermits welckē dij
desē werelt ghecruust is. Soe datstu
die dingen die de werelt zeer begeert
als een cruce rekenste Ende du deser
werelt ghecruust zijtste aē hāghēde
mit ghueder minē eñ liefte aē die din
ghē die de werelt eē cruus rekent te
wesen. Wat volghet dan hier na an
ders dan datstu voert op clymmest

tot dyen die ghebenedijt is inder eu
ewicheit. ende oeck mede ōtbōden te
wesen van den vleysche ende mit on
sen here ihesu xpristo te regnerē. dat
is dat alderbeste. Die propheet segt
Die man is salich dē sine hulpe van
dij is o here. Hi heuet opclimminge
in zijnder hertē ghemaket. Wāt hij
sal ghaen vā duechdē tot duechden.
hent tot dat hi siet dē ouerstē god in
syon. Dit is die laetste op clym
mighe daer alle dinghen in veruollet
werden. als die heilighe apostel seit
Xpristus die neder ghecomē is hi ist
die daer is op gheclōmē op dat hi al
le dinck veruollen soude.
Mer wat sal ic segghen vā die op
clymmighe. Waer sullen wij opclim
mē. Daer xpristus ihesus ōse ghesōt
maker is daer sullē wij op clymmen
mijn lieue ende zeer gheminde brueders
op dat wij daer oec moggē wesen.
Wat is daer O god dat en heeft ghe
en oge ghesien butē dij datstu bereyt
hebste den ghenē die dij minē eñ lief
hebbē. Laet ōs dese opclimighe bege
ren mijn alderliefste eñ zeer ghemin
de brueders. Laet ons stadelijc hyer
nae suchtē. ende hoe dat wij myn da
er van verstaen connen. hoe wij daer
ymmers dan meer nae begheren sul
len. A. m. e. n.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Hoe dat voert aen niet dat geslachte des herē in mogēthedē eñ i gloziē wesen sal. mer oec mede hogghe wesen sal die vzucht der aezden.

Sermoen. v.

Hodē wert den oudē van daghen die daer sit indē troen gheoffert des menschē zoen die mit hem sal sitten. ende voert aen en sal niet allene dat ghesłachte des herē wesen in moghēthedē eñ oec mede in gloziē. mer oec mede sal hoghe wesen die vzucht der aezdē. Bzueds dit is ene salighe verenighe eñ dit sacramēt deser ōtspzekelijcker blijscappen is mit grōter begheertē omme te vanghē. Wāt die selue die daer is dz ghesłachte des herē die is oeck mede die vzucht der aezden. Die selue die is die zoen godes die is vzucht des bueckes der heyliger maghet mariē. Hi is dauids zoē eñ dauids heer. daer die blijscap hudē vā veruollet is. die langhe daer voez gheprophetert was. Wāt daer hi segt aldus. Dixit dominus domio meo sede ad dextrris meis. die heer seyde tot minē here. sit aē mijnder rechter sidē. En is dese heer niet dat ghesłachte des herē die selue is nochtā zijn zoen. als dye hoge vzucht dez aezdē die vzucht der roedē die vā yesses woztel was ghesprotē.

Mijn lieue eñ zeer gemīde bzueds hudē soe heeft daer om die vader dessen sinē zoen die oec mede was dyes menschen zoen bij hem geclarificeert mitter claerheit die hi hadde eer dye warelt wezde ghescapē ende ghemaket. Huden is daer glozie indē hemel dat hem die waerheyt die vāder aendē was ghebozē weder is ghegeuen. Huden so wert die ghuede bzudegō vanden kyndezē ghenomē soe dat si voert aen moetē screyen ende vastē als hi hem voer ghesegt hadde.

¶ Waer zijn nu die woezdē o prins der apostelē sinte peter. die aldus luden. Domine bonum est nos hic esse faciamus hic tria tabernacula. tibi unum. moysi unum. et helie unum. Laet het is ōs hier ghuet te wesen. Laet ōs hier dzie tabernaculē makē. di eē. moyses eē. eñ helias eē. ¶ Siet hi is nu in ghegaen in een meezder eñ volcomēder tabernakel dat mit gheēder handen en is ghemaket. eñ ten is nz vā deser scheppighe. Hoe macht ons dā ghuet wesen hier te bliuē ymmer eñ tis nu hier zeer verdzietelic zwaer eñ sozghelic eñ oec mede vzeselic. Want hier is vele boesheyts eñ luttel wijsheyts. of men oec segghen mach dat daer oock wijsheyt si. daert al slijm mich eñ onreyn is. bedecket mitten donckerhedē ende ouer al beset mittē stricken der sundē. daer die sielen mit groten sozghen zijn eñ die gheeste ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

quellet werdē onder die zōne daer ā-
ders niet en is dan ydelheyt eū hert
zere. Daer ōme lieue brueders laet
ons onse hertē ōheffen mit onsen hā-
dē in dē hemel eū laet ōs pynē onsen
here te volghē. als mit voetstappen
der ynnicheit eū des ghelouē Want
als die tijt comet so sullē wij sonder
merrē op ghenomē werdē hem te ge-
moete in den wolckē soe dat dan ver-
moghē sullē die gheestelike lichamen
dat nu om hore sundē niet en vermo
ghen vleyscelijcke gheestē. wāt hoe
zeer moetē wi daer ouer arbeiden sul
len wij onse sielen yets wat opwart
heffen Die als wy lesen in den boec
des ondervyndes mitter ghebreclic-
heit des lichāmes zeer beswaert wer-
den eū van der aerdscher inwonighe
neder ghedrucket werden ¶ Eū het
boerde nu wel te segghē wat dat is
dat herte opwaert heffen eū hoe mē
dat soude. mer den heilighē apostel
hoert dat meer thoe dan ons ¶ Hij
seit zijt ghi mit xpō verresen soe suec-
ket die dinghē die bouē zijn daer cris-
tus is sittēde andie rechter side gods
smaket die dinghen die bouē zijn eū
niet die op der aerden zijn. Of hij o-
penlike woude segghē. Ist dat ghij
mit xpō verresen zijt soe climmet mit
op ten henkl Ist dat ghij mit hem le-
uet soe regneert mit hem.
¶ Myn lieue brueders laet ōs dat lā
volghē waert hene gaet. laet ons hē

gaerne volghen in sinē liden laet ōs
hem volghen als hi verriset eū noch
lieuer laet ons hem volghē als hij te
hemel vaert. laet onse oude mēsche
mit hem ghecruust werdē op dat v-
deruet werde dat lichaem der sundē
eū wij voert an den sunden nyet en
dyene als onse leden alsoe ghedodet
werden die op aerden zijn. Ende soe
als hij verresen is van der doot ouer-
mits die glorie zijns vaders dat wij
oeck soe moghen wanderen in nyeu-
heit onses leuens. Wāt in dat is hij
ghestoruen ende weder verresen op
dat wij den sunden steruen souden
ende leuen der gherechticheit Ende
wāt nyeuheit des leuens oec eyscet
ene seker stadt ende die weerdicheyt
der verrijsenissen begheert enen hoge-
ren graed laet ons hem nae volghen
daer hi op climmet smakende hoghe
dinghen daer hi selue is eū niet dye
die dinghen die op der aerden zijn.
¶ Wiltstu vraghen wat dese stede
is hoer wat die apostel daer vā segt
Die stadt iherusalem die hier bouen
is die is vri die onser alre moeder is
Ende wiltstu weten wat daer is da-
er is bescouwighe des vredes. loue
iherusalem den here. loue syon dinē
god die in dinen eynde vrede heuet
gheset. O vrede die alle sinnē bouen
gaet. vrede ouer vrede O mate ouer
die mate. volle mate eū op ghoepte
mate eū toeghedructe mate. O cristē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

siel lide mit xpō v̄rise mit hem. eū va
er mit hem tottē hemel. Dat is laet
dat quade eū doet dat ghuede. sueck
vrede eū volghe dē na. Hoe lesen wij
indē werkē der apostelē. dat die hei
lige apostel sinte paulus vā der sun
heyt eū vā der gherechtichept eū vā
die hope des ewighē leuēs zijn disci
pulē leerde. Oec mede soe v̄maēt ōs
die waerheit selue ī dē ewangelio al
dus. Sint lumbi vestri precincti et lu
cerne ardētes ī manib9 vestris et vos
similes hominibus expectātib9 do
minū suū quādo reūtatur a nuptijs
laet uwe lendē omme ghegort wesē
ende lanternē ontsteke in uwē han
den eū weest ghelijc dē ghenē die ha
rē here v̄wachtē wāneer dat hi wedē
comet. ¶ Hebdijt wel ghemerket so
segt die apostel vā twerehāde opeli
minghe. in dyen dat hi ōs v̄maēt te
smakē. niet die nedere dighē. mer die
ouerste dighē. Eū dit onderscheit en
heuet die propheet oec niet ghezwe
ghen. daer hi segt aldus Querite pa
cem. &c. Suect die vrede eū volghet
den nae. Dat is den vrede te sueckē
eū den nae te volghē. dat te suecken
dat wij smakē sullē. eū oeck mede te
smakē dat wij ghesocht hebbē. dye
dinghē die bouē zijn ende niet die op
der aerdē zijn. Wāt alsoe lāghe als
ōse hertē menigherhāde zijn. eū daer
oec vele hoeckē in gheuōdē werden.
eū si niet te samē en schinē te hāghen

soe moet mēse mit stuckē op boerē op
dat si in dat hemelsche iherusalē vol
comelijcke vergadert eū v̄eniget mo
ghen werdē. daer wij niet elc bi son
derlighe mer al te samē wonē sullen
als brueders in een. niet alleē onghe
deelt ī ōs seluē mer oec ōuerscepden
vā malcāder. Wāt siet dat ic die pri
cipale des inwendighen menschēs
onderschepde. in ons is v̄standenis
eū in ons is begheerlicheit. eū dese
twe zijn dicke teghen malcāder. dat
die verstandenisse die ouerste dighē
verkiest eū die begheerlichept meer
hanghet an die nederste dighē. Hoe
grote pyne dat is eū hoe seer die siele
daer van wert ghequellet dat si soe
v̄toghen wert ende ghescheert van
haer seluen dat machmē in die pyne
des lichaēs siē als dat soe ghereckt
wert. ysser wie soe onbruoelick dat
hij dit in zijnre selen nyet merckē en
can. Die menschen werden somwi
lenin der pinen soe wt ghereckt ou
hoer mate dat van buyten nochtās
dat vel heel bliuet. wat pyne is dat
In deser manirē bescrepden wij som
mighe onsalighe menschen die mittē
lichame mit ons leuen ende zijn ver
licht als die anderē mer die mine en
de die begheerte en hebbē si niet ghe
like die anderen. Si weten wel wat
goet waer ghedaen mer si ghebrekē i
der minen. ¶ Want mijn lieue brue
ders wye mach hem ontsculdighen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

mitter onwetēheit dē nimermeer die
godlijcke leringhe en ghebreket. die
godlijcke lerien eñ oec mede. die goe
de vermanighen ¶ Alle dat tot den
ghuedē vermanighē hoert. totter sca
melheit. totter rechtuaerdicheyt. al
dat mynnelic is eñ ghoet gheruchte
maket. alle duechde al dat tottē loue
des des gheestelijckē leuēs hoert. de
se dinghē leert ghij eñ hoertse eñ siet
har indē ghuedē exempelē eñ woer
den der gherēder die mit v volcomē
zijn duechdē. welcker ghoede vmani
ghe eñ heylige leuē v ghenorch mach
leren. Hier och of si alle vā binnē soe
gheleert eñ veruerzt wordē totter mi
ne eñ liefren des ghuedes eñ der do
ghedē als si vā buytē inder bekēnis
sen wel verlicht werden. op datter
alsulc strijt vā binnen niet en si noch
sulck twijdracht daer die ene opwa
ert trecket ende die ander nedwaert
Wāt in allē ghoedē gheestelijkē ōga
derighē machmē sommighe merckē
die vol zijn vā godlijckē troeste. ende
ouer vlopē in gheestelijcker blijschap
soe dat si altoes vrolijc zijn indē here
eñ daghes ende nachtes dencken in
die euwe godes eñ zeer dicwil opwa
ert sien. eñ pure hādē op heffen in ha
ren ghebede eñ haer cōsciēcie nauwe
ware nemē eñ al dat ghuet is ghaer
ne volghē. dē allen discipliin mynlijc
is eñ dat vastē suet is. die die lāghe
metrenē tort duckē die alle die har
dicheit der oerden eñ ōrdelinghe dūc
ket wesen Eñ daer en teghēs vynt
men oeck wel sommighe andere die
cleynmoedich ende slap zijn. eñ ond
die bordē te legghē blyuē. die altoes
die roede ende die sporē wel behouē
Welcker blijschap al te zeer wt ghe
stortet is. eñ den haer droefheit al te
cleynmoedich is. die seldē wat com
punxie hebbē eñ als si wat compūxiē
hebben soe en duert si nyet langhe.
die haer ghedachtē ghemeēlijck al in
wtwēdighen dinghē zijn. eñ lauwe
lijcke leuē. eñ cleyne ynnicheit hebbē
totter heyligher ghehoersaemheyt
die onbehuet zijn i haren woerdē. eñ
niet veel daer op en denckē als si bid
den eñ niet zeer daer vā ghesticht en
wordē dat si lesen. die als wij wel si
en naeuwe vander vrxt der hellē be
dwōghen en werdē. eñ naeuwe van
schaemten ghetoghen en wordē niet
wel die reden volghen en willen. eñ
naeuwe vāder disciplinē bedwōgē
en werden ¶ En duncket dij niet dat
alsulcker menschen leuē wel der hel
len ghelijket in welcken tusschē dat
verstant ende haer begheerte soe gro
te twijdracht is. daer zijt wel weten
hoe dattet wesen soude eñ alsoe ōbe
reyt zijn daer nae te doē. doch so moe
ten si vā noede stercke werckē doen.
die niet en moghē ghebruuckē de spi
se der starcker eñ si moetē wesen ghe
sellen des lidēs eñ der tribulacien.

die niet en moghē weſen gheſellē des troeſtes .

Laet ōs daer omme ōſen moet op rechten mijn lyeue eñ zeer ghemindé bruedeꝛs. ſoe wye wij ſulc zijn eñ pinē ōſe ſielē weder te maken eñ onſen gheeſt te v̄gaderē. eñ vā ons te worpē die ōghevallighe ſcadelijcke laeuheyt. Eñ al eu woudē wijs niet doē daer om dat ſi ſoe periculoes is. eñ ōſen here als wij bi wilē iāmerlijc beſcreyen teypleghē ſpuwēde te maken dat wijt doch daer omme ymmer doen ſoudē dat ſi alſoe zeer v̄dzietelickē is. eñ alſoe vol pinē eñ onghenuechten. eñ ſo nae bij der hellē dattet wel ene ſchemē des dodes ghehetē mach werden. Sueckē wij hemelſche dyngē ſoe laet ōs ymmers pinē wat vā erſmakes te crighē. dat is als eē mēſche voer hem wil nemē gode te dyenē ſoe ſal hi dat mit alle zijnder ghedachten eñ hertē minelic doē eñ hi en ſal niet eens weder omme ſien ōme dat ghoede leuē te latē . mer hi ſal al tots recht wt ghaen vā die eē duecht de totter ander. eñ eer hi gode dē here ſoude v̄torē hi ſoude hem eerſt doden latē. wāt daer ſtaet gheſcreuē in dē ewāgelio aldꝰ . Dilges dominū deum tuum ex toto corde tuo. ex tota mente tua. et ex totis viribus tuis. Du ſult minē eñ lief hebbē gode dynē here wt al dijnder hertē. wt al dynē ghedachtē. eñ wt al dijnd̄ craften

Mijn lieue eñ zeer ghemīde bruedꝰ die alſulckē leuē woude leydē die ſolde zeer wel ſmake vidē inden hemelſchē dinghē. eñ dat ſoude dā weſen een vaſt fundamēt om ſoe voert aen een zeker leuē te leydē. Die dā wonde een gheeſtelic mēſche wordē dye ſoude eerſt alſulckē opſet makē inder warelt. eñ als hi dā alſulckē fundamēt hadde ghetimmert eñ ſmake eñ ſuetticheyt vername in zijnder cōſciē cien vādē gheeſtelijcki eñ hemelſchē dinghē. ſoe waert hem zeer ghuet te ghaen in eender gheeſtelijcker plaetſen eñ leyde alſoe voert zijn leuē ondē den gheeſtelijckē. wāt bleue hij indē warelt hi mochte bij auōturē zijn opſet wel verkerē eñ ghebruuckē zijn leuē mittē anderē waerlikē menſchē ſoe daer gheſcreuē ſtaet Cum ſancto ſāctus eris. cum peruerſo peruerteris. Mittē ghuedē heylighē gheeſtelikē menſchen te verkerē ſoe wortmē mede gheeſtelijc. eñ mitten verkeerden ſoe wertmē oec mede verkeert . Ende bij auōturē dat wij aldus gheleert worden omme te ſueckē eñ te ſmaken die dinghen die bouē zijn dē ouerdraghet ghenoech daer mede dat wij voer ghelegt hebbē, vander vlītenden iſſen ende vā die wille. Hoe dat wij onſe herten in haren principalen deelē mitten handē ōſes goddienſti ghen arbeydes. eñ ōſer gheeſtelicker oefenighē op ſoudē pynen te heffen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

tot gode. ¶ Als ic meen soe suecken
wy allẽ dinghen die bouẽ zijn mitten
verstãde des ghelooues eñ mittẽ rech
ten oerdel der reden. mer het is te ṽ
moeden dat wij niet alle euen ghelijc
en smaken die dinghẽ die bouen zijn
als verladet mitten dinghẽ die opter
eerdẽ zijn, daer õse begherlicheit ghe
weldelijcke eñ niet nae der redẽ thoe
wert ghetoghẽ Wãt waen coemt an
ders die grote õghelijchept der men
schen daer wij voer af ghesegt hebbẽ
eñ soe grote õghelijcheit der oeffenin
ende der wãderighen. so dat in som
mighe alsoe groete armoede is ṽ gra
tien godes. eñ indẽ anderẽ soe rijcke
ouuloedicheit. ¶ Sonder twijffel
die gheuer der gracien en is niet ver
armet. noch hi en is niet vrack noch
ghierich noch aefghunstich. mer als
daer ghene ledighe vaten en zijn soe
moet die olij staende bliuẽ. Die ghe
nuechten eñ de troesten deser werelt
ghaen õs in allen sidẽ aen. dat noch
tãs bet mistroestẽ moghẽ hieten. eñ
si nemen die tijt waer si vallẽ aen allẽ
siden in eñ becommerẽ die sielen. mer
niet sine siele die can segghen. Mijn
siel õsmaet ghetroest te werdẽ in sul
ke dinghen. mer ic was godes ghe
dachtich eñ daer heb ic ghenoechte i
ghehadt. Wãt die godlicke genoech
te vliet vãdẽ mẽsche die becommert
is mit waerlijcker ghenuechtẽ. ende
het is ommoghelijc dat te samen ge

menghet souden moghen werdẽ die
waerhept ende die ydelheit. die ewi
ghe dingẽ mittẽ ṽghãckelijckẽ digẽ
die lichamelijcke dingen mittẽ gheel
telijckẽ dinghen. die alder ouerste di
ghen mittẽ nederstẽ dinghen. eñ dat
een mẽsche te samen soude moghen
smaken die dinghen die bouẽ zijn en
de oeck mede die inder eerden zijn.
¶ Dat zijn inder waerhept salighe
mannẽ daer die hemeluaert õs heren
ihesu xpristi in voer beteykent ende
voer bewesen is. Enoch die op ghe
nomen is. eñ helias die opgheuoert
is. Sij zijn claerlijcke salich wãt si le
uẽ alleen gode. eñ oeck mede so zijn si
alleẽ mit gode becommert. den si mi
nen bekennen eñ lief hebben. eñ oec
mede ghebruucken. wãt haer sterffe
lijcke lichamẽ en beswaren haer sielẽ
niet. noch die eertsche iwonighe en
verdrucket haer sinnẽ niet. als mit
veel ghedachtẽ daer mẽ vã leset dat si
mit gode den almachtighẽ here wã
derden. Al dat hem hinderẽ mach is
een wech. alle quade oersaken zijn
hem of ghenomẽ. hem en is niet ghe
bleuẽ daer haer begheerlicheit mede
beswaert mach werdẽ. of oec mede
daer haer verstãt vã verdruct mach
werdẽ of verdõckert. Wãt vã enoch
scrijftmẽ dat hi daer om op ghenomẽ
is op dat die boesheyt die wijsheit
niet ṽwinẽ en so ude. eñ dat verstãt
zijnder sielẽ niet õscalct noch verwã

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

delt en soude werdē. Mer wat waer
heyt moghen wij bekēnen in desen
donckernissen. eū wat mynne of lief
te mach daer wesen in deser warelt.
die al in boescheydē is gheset. Soude
men oeck wel yemāt vindē die onse
ōstandenisse verlichten soude. eū on
sen wille eū onse begheertē vuerich
makē soude. Jae wij sonder twijfel
Wouden wij ōs ghelijcke keren tot
ōsen here ihesum xpristum. op dat ōt
ghenomē mochte worden dat decsel
Wāt hi ist daer vā ghescreuē is. Dē
ghenē die wonē in die scheme des do
des den is een nyeuwe licht op ghe
ghaen. soe alsmen singhet inden hey
lighen kerstnachte. Populus gentiū
qui ambulabat in tenebris vidit lu
cem magnam. Habitantibus in regi
one vmbre mortis lux orta est eis.
Dat volck der heidenē dat daer wā
derde in die duusternisse dat heeft ge
sien een groet licht. Eū dē ghenē dye
wonē in die scheme des dodes dē is
een nyeuwe licht op ghegaē. Want
god en wil niet āsien die tijt d voer
ledener onwetenheyt mer hi kundi
ghet den menschē i allē landen dat si
penitēcie sullē doen als paulus dē lu
dē vā athenē predicte. Penitēciam a
gite appropīquabit enim regnum ce
lorum. Doet penitencie wāt dat rijc
der hemelē dat sal nakēde wesen.
Ghedēc dat dat woert godes eū die
wijsheyt godes vleysch heeft āge
nōmē Dē dat al zijn werck was also
lāghe als hi inder aerdē is ghesien.
eū mittē mēschē heuet omme ghegaē
Eū die daer is d ie cracht godes. die
ewighe moghentheit godes. dat hij
die inwendighe ogē ōlichtē soude.
eū den menschē te bestē raden soude
mit zijnder salgher leringē eū oec me
de mit menighē ghoedē miraculē.
Wāt soe seyde hi selue. Die gheest
des heren is op mij. ic byn ghesand
omme te predickē den armen dē ghe
loue Eū hi seyde sinē apostelē Daer
is noch luttel lichtes in v wādert de
wijle dat ghij dat licht hebbet. op dz
die dōckerheyt v niet en begrijpe.
Eū dit en dede hi niet alleen voer si
ne passie mer oec mede na zijnder ver
risenissen opēbaerde hi hem in meni
gē argumētē eū manierē viertich da
ghen lanc. eū hi leerde hem vādē rijc
ke godes. eū hi opende hem haer sin
nen dat si die scriften verstaē soudē.
In alle desen heeft hi meer haer ō
standenissen verlichtet dā hi haer be
gheertē heeft ghereyneghet. Want
hoe soudē si tot gheestelijckē dinghē
grote begheerten mine of lyefte con
nen hebben. die noch vleyschelijcken
menschen waren ymmers si en moch
ten noch dat pure clare licht niet ver
draghen. mer hem was noch noet
datmen hem dat woert inden vleys
sche voer sette. die zonne onder den
wolckē. dat licht inder testē. dat ho

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

nich inden waſſche. die waſſekaers
inder lanterne. Die gheeſt voer ha
ren oghē was xpriſtus iheſus ōſe ge
ſontmaker ōſe heer. mer hi en opēba
erde hem niet ſonder ſcheme. in wel
ke ſcheme ſi onder die heydenē leuen
ſoudē. Hier vā iſt dat wij leſen dz
die heilige gheeſt die heilighe reyne
ōbeuleckte maget maria beſchemede.
op dat die clare ogē der ſondliger aer
nē vādē ſchine des blickēdē lichtes
der puerder godheit niet wederſlegē
en ſoude werdē. Die ſelue wolcke en
was nochtās niet te vōgeuers. mer hi
heefter grote ſalicheit doer gewrocht
tet. Eñ op dat die kunē der diſcipulē
eñ apoſtelē totte verſtāde des ghelo
ues ghetogē mochtē werdē. die hem
noch tot godlijcke dighen niet op ge
rechtē eñ cōſte ſoe toech hi haer eerſtē
totter mynnen eñ liefden zijns vley
ſches. ſoe dat ſi wt menſchelijcker ip
eſtē ende mynnē hem aēhigē als enē
mēſce die wōderlicke digē dede end
leerde. Welcke liefde of mynne alſo
groet was al was ſi noch menſcelijc
dat ſi in hem bouen ghic alle and mī
nē eñ liefden. Wāt dat was moyſes
ſerpēt die alle die ſerpētē der kokela
ren vā egipten verſlan. Wāt ſi ſeidē
ōſen here thoe aldus. Ecce nos reli
quimus omnia et ſecuti ſumus te.
Hier wij hebbē alle dinc after ghela
tē ende wij zijn v nae gheuolget.
Wāt ſonder twijffel die ogē waren
ſalich die den here der moghentheyt
teghēwoerdich ſaghen indē vleyſce
die alle dighē hadde ghemaket wan
der de onder dē menſcē. blickēde mit
wōderlijcken duechdē. die ſiecken ge
ſont makēde. op dat water wāderē
de. dē duuelen ghebiedēde. eñ die ſel
ue macht ander mēſchē gheuende.
Die oeck mede wōderlijcke zeer oet
moedich was vā hertē. ghuedertirē
ende minelijc ouerulopende in barm
herticheyt. een lam godes daer ghēē
ſunde in en was. ende hi die ſundē d
mēſchen of nam. Salich ſoe warē die
oren die de woerden des leuēs vā diē
den te horen vten monde des woer
des dat vleyſch aenghenomen had.
die de een ghebozen zoen godes die
is inden ſchoet zijns vaders wtſprac
die hem kūdich maecte al dat hi vā
ſinen ghebenediden hemelſchen vad
hadde gehoert ende vſtaen. So dat
ſi die wateren der hemelſcher lerīge
wt der alder puerſter fōteynen put
ten eñ ſceppen mochtē. eñ den ſi nae
alle die werelt ſtencken ſouden.
Wat wōder waſt mijn lieue ende
zeer ghemīde brueders in xpriſto ihe
ſu ōſen lieuen here ōſen vloſſer dat
die droefheyt haer herten vuolliede
doe hij ſeyde dat hi van hem ghaen
ſoude eñ mede ſeyde. Daer ic ghae
daer en moechdij nu niet comē. Hoe
en ſouden al haer ynnerſten niet be
ghangen worden. haer begheerten

nyet gheturbeert en werden. eñ ha
rē moet niet twijffelē eñ iammerlijc
ke toe sien. soe dat si te mael niet ghe
lijc moedelijcke en constē horē dat hij
hem thoe seyde. dat hi haer nu laten
soude die omme sinē wille alle digē
haddē ghelatē. Mer op dat si inden
vleysche niet en bleuen mer nae den
gheeste soudē beghinē te voelē. so is
tē eerstē al der discipelē eñ apostelen
begheerlicheit vgadert idē vleysche
ōs herē. op dat si nae als die tijt qua
me mochte seggē. Al hebbē wij xp̄m
ihesum bekēt nae den vleysche. mer
nu voert aen soe en bekēnē wij hem
alsoe niet. ¶ Daer omme troeste die
ghuedertirēne meester ihesus xp̄us
hare herte mit minelickē woerdē eñ
softenissen ¶ Jck sal seyde hi mynē
hemelschen vader biddē eñ hi sal v e
nen anderē troester sendē den gheest
der waerheit die bij v bliuē sal inder
ewicheyt. Eñ op eē ander stede Ego
enim veritatem dico vobis. nisi abie
ro paraclitus nō veniet. et cum abie
ro mittam vobis eum. ille vos doce
bit omnia. &c. quia trādo vobis para
re locum. Jck segghe v die waerheit
het is v nut dat ic van v gae. wāt en
gae ic niet vā v die waerde troester
die heylighe gheest en sal niet tot v
comē. eñ als ic vā v gae so sal ic hem
v sendē. eñ hi sal v alle dighē leren.
wāt ic voerghae v om v een stede te
bereyden.

¶ Dit is ene wōderlijcke sake mijn
lyeue ende zeer ghemide brueders.
wat meent ōse lieue heer ihesus cri
stus ōse ghesontmaker daer mede dat
hi segt Ten si dat ic vā v gae die hei
gheest en sal niet tot v comē En was
die heilige gheest niet ghenaem dye
tegenwoerdicheit xp̄isti ihesu ōses
ghesontmakers. of hoe mochte dye
waerde heilige gheest vontwaerden
die teghenwoerdicheit des vleysches
ōs herē. dat als wij vādē heilighē en
gel gheleert hebbē. inder heiliger iōc
vrouwen marien niet en mochte ont
fanghē werdē dā ouermits zijnder toe
coemstē Wat meent hi dā daer mede
dat hi seyde. tē si dat ic vā v gae die
heilige gheest en sal niet tot v comē.
Tē si segt hij dat die teghēwoerdich
heit mijns vleysches uwē oghē onto
ghen worde v hert dat mit inwēdi
ghē dighē becommert is en mach die
volheit der gheestelijcker eñ inwēdi
gher gracien niet ontfanghē ¶ Wat
dūcket v dā mijn lyeue eñ zeer gemi
de brueders ist soe. ymmers wātet i
der waerheyt alsoe is. mach haer
dā yemāt die mit sinē vleyschelijckē
wellustē becommert is eñ oec mede
die ghenuchtē zijns vleysches wille
volghē dat eē sundich vleysch is eñ
in sundē gewōnē is eñ opgeuoet is.
eñ daer niet ghuedes i en is. hem sel
uē louē of in hem seluē betrouwē heb
bē dē heiligē gheest te ōtfāgē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Werk daer yemāt segghe ic die sulck is die altoes dē slymeaēhāget die si ne vleysch voedet die in vleysce say et die anders niet dan vleysch en va elt. hopē of betrouwē hebbē te ōtfā ghē die ghuede gracie eñ ghenaden des hemelschē troestes. die beken d̄ godlijcker wellustē. eñ die gracie des vuerighē gheestes. Welcke gracien als die ewige waerheit selue tughet dē apostelen te samen mitten vleysce des woerdes eñ des enighē ghebene diden zoen godes niet en mochtē ōtfanghen. Hij dwaelt te mael zeer soe wie die hemelsche sueticheit deser as schen die godlicke balsam desen veni ne. die gracie des heiligē gheestes de ser vleyschelicheyt meent te mengē. Du werdes bedrogē o heilighe thomas. meenstu of hoepstu ōseu lyeuē here te sien. als du vscheydē biste vā den gheselschap der heiliger apostelē Ghescreuē is daer aldus. Veritas nō querit angulum. Die waerheit en soket die hoeckē niet eñ in den heymelijcken stedē en heuet si ghene ghenuechte. hi staet int middel end̄ hem ghenuecht wel in dat ghemeine leuē ende oeck mede in ghuede ghemeine oeffeninghe ende ymmers sonderlinghe in die ghuede ghemeyne mynne ende hefte.

Hoe langhe sultū dan du arme on gheualighe snoede sterfelijcke mensche niet den rechten wech mer dye winckelē of die hoeckē sueckē. eñ die troestkens dijns eighē willes mit so groten arbeide sueckē eñ oec mit soe groter scaemten die begherē eñ daer nae staen. Wat doe ick muechstu bi auonturē seggē. Werp wt van dij die dienstmaghet mit haren kynde. Wāt dat kyndeken des dyenstmaghets en mach gheen erfgenaem wesen mitten edelen echten zone. Wāt als voer ghesegt is. die waerheit eñ die ydelheyt en hebbē niet ghemeēs noch oeck mede dat licht ende dye donckerheyt. noch oeck mede dye gheest ende dat vleysch en hebbē oec mede niet ghemeēs. noch oec die vue richeit eñ die laeuheyt. Mer du mogheste segghen aldus. Of die godlicke gracie al te lāghe wachte te comē hoe sal ic dan doen. wāt sond̄ troest en mach ic niet wesen. Ic segghe al ist dat hi wat vertrecket te comen. weset lancgmoedich eñ verduldich. wāt hi sal comen eñ hi en sal niet merren. Die apostelen saten thyen dagē nae dyen dat ōse heer ōse vlosser ihesus xpristus vā hem te hemel was ghevarē v̄wachtēde die toe coemste des heiligē gheestes. eñ si warē volherdēde in harē ghebedē mit anderē vrouwen ende oeck mede mit maria ihesus xpristus moeder. Leer du oec biddē leer sueckē eñ begerē eñ cloppē soe langhe hent dattū vindes ende dū ontfanghes. ende dij dan opgelo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ken wert. ¶ Die heer kent wel dinen
cracheit. hi is ghetrouwe. hi en sal di
niet laten becoert werdē bouē dijnē
macht. hebbe ymmers altoes ghuet
betrouwē in xpristo ihesū ōsen here.
wāt ist dattu trouwelijcken hem v̄
wachtest hi en sal gheen thyen dagē
beydē. Hi sal voer comen mit sinen
suten benedixien die ghelatē siele de
volherdēde is i haren ghebeden. Eū
die we ghuedē betrouwē eū nz dwa
lelijcken die schadelijcke troesten can
v̄smadē die sal in zijnder ghehoerch
nissen ouervloedelijcken ghetroestet
worden. eū oeck mede dröncken wor
den vander volheit zijns huses. ende
hi sal smake die lopende beke d̄ god
lijcker wellusten.
¶ Soe lesen wij dat helizeus badt.
doe hij drouich was dat hem die lye
ue mynnelijcke teghēwoerdichēyt si
nes lyeuē eū zeer ghemiden meesters
helias of ghenomē soude worden.
Merck nu wel wat hi bat eū oeck me
de wat hem worde gheātwoert.
Jc bidde seyde hi dat dijn gheest in
mij dubbelt worde. Want dat was
hem noet dat hem die gheest ghedub
belt soude werden. ende dat die dub
belde gracie dat veruollede dat sine
lyeue ende zeer ghemīnde meester vā
hem worde ghenomen.
Ende helias zijn lieue ghemīde mees
ter die ghaf hem doe daer op antwo
erde segghende mynnelijckē aldus.

Js dat sake dattu mij dan siestewā
neer dat ick van dij sal worden ghe
nomen soe salt dij ghescieden dattu
van my begheerste. Dat makede dā
in hem den dubbelden gheest mijne
lieue ende zeer gheminde brueders.
dat hi sinen meester sach vā hem va
ren. wāt in dyen dat hi openbaerlike
sach dat hi op waert voer so toech hij
nae hem alle sine begheerten. soe dat
hij nae dyer tijt voert beghan te sma
ken die dinghen die bouen zijn. ende
niet die dinghen die opter aerdē zijn
Dat dubbelde oeck mede den apost
len ōs heren den gheest. dat si hem sa
ghen van hem luden ten hemel varē
ende der gheestelicker verstandenis
wort alsoe toe ghedaen ene gheeste
licke begheerte. die mitten vleysche
ōses lieues heren onses ghesontma
kers daer si zeer begheerlicken aēhīc
op gheuoert wert inden hemel. dat
openbaerlijcken inden heilighē apos
telen is v̄uollet. ¶ Wāt doe si saghen
dat haer heer ihesus xpristus so opē
baerlic voer haren oghen op genomē
wert inden hemel. so dat si voert me
er hem niet en behoefden te vraghē.
Heer waer ghaet ghi. ende si wordē
alsoe mitten heylighen gheloue den
men mit vleyschelijcken oghen sien
mochte gheleert eū gheinformeert
hare ynnighe oghen te hemelwaert
te keren. ende haer pure hādē opwa
ert te reyken. ende die godlijcke gra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

cie te begheren die hi hem ghelouet
hadde hent tot dat die tijt quam dat
ter een gheluut zeer haestelicken ghe
hoert wort als eens starcken ghees
tes. daer dat godlike vuer mede quā
dat onse gebenedide heer ihesus cris
tus sende inder aerden. eñ hi woude
dattet hardelijcke barnen soude.
Het is claerlijcke openbaer dat si dē
heiligen gheest ōtfangen haddē doe
onse heer ōse salige verlosser nae zijn
der verrisenissen toe blyes. eñ seyde
Accipite spiritum sanctum. xc. Ont
fanghet den hepligen gheest. daer si
mede ontfinghen den gheest des ge
louen eñ oeck mede den gheest des v̄
standes. daer alle haer redenen ende
verstandenissen mede werden v̄lich
tet. meer dan die mynne of begheer
licheit daer van wort ōtsteken. dat
properlijcke den dubbelden gheest
toe behoert. Want dyen dat woert
des vaders disciplijn ende wijscheit
eerste hadde gheleert ende mit v̄stā
denisse haer herten veruollet hadde
quam nae dat godlicke vuer. eñ vāt
bequame vaten ende storte mildelijc
ke daer in die gracie des waerdē hei
ligē gheestes ende verwandelde ha
er al te samen in vuerigher gheesteli
ker mynnen ende liefkten. soe datmē
wel te rechte van hem segghen moch
te die mynne ende lyefte is soe starc
als die doot. soe dat si voert niemāt
en ontsaghen noch oeck vruchten.

ende si oec mede haer doren niet alle
en niet van anxte sluyten en woudē
mer si en wouden niet meer haer mō
den van anxte niet sluyten. si en wol
den vrilicke prediken den rechten ge
loue. ¶ Ende op dat wij ons oec me
de nae onser maten moghen bereidē
totter thoecomender gracien des hei
lighen gheestes soe is ons sonderlin
ghe noet dat wij ōs ymmers pinen
ledich te maken van allen vleyscheli
ken ende waerlijcken ghenuechten.
eñ oec troesten Ende sondlinge wāt
nu aenstaende is die iaerlixe hoechti
de dat die heilige gheest quam inden
discipulen ende inden apostelen ōs
heren. soe laet ōs ymmers vuerichli
ker eñ oec mit meerder betrouwen
eendrachtelijcken volherdende wesē
i ōsen ghebeden. op dat die ghoedti
ren gheest die lyeue ende suete gheest
eñ die craftighe starcke gheest hem
wil ghewaerdighen ons te visiterē.
ende te troesten eñ oec te starcken.
Wāt hi ist die den crācken sterck can
maken. die stuer ende oneffen zijn cā
safte maken. ende die onreyne hertē
can reynighen. Die mitten ghebene
diden vader eñ mitten zoen dat selue
is. mer niet selue. soe dat die heylige
karcke zeer waerdelijcke ende oec me
de zeer trouwelijcke belidet dat dese
drye een zijn. eñ dat een dat god is.
drye personē zijn. Welke heilige kar
ke voer vā den vader v̄coren is. eñ vā

dē zoen tot eender bruut gherouwet
is. eñ vādē heilige gheest inder minē
eñ liefstē gheuestighet is Welckē dri
en alsoe als hem ene substācie is. soe
is hem oeck mede ene glorie inder e
wicheyt der ewicheit.

¶ Van die thoecoemste des waerdē heylighē gheestes.

Sermoen. vi.

DRierehāde duechdē indē be
ghinne der heiligher kerckē
bescrijft ōs die heilige ewā
gelista lucas mit corten woerdē daer
hi segt dat na der gloriosen hemelua
ert ōs heren die discipulē eñ apostē
lē volherdēde eendrachtelijcke warē
in haren ghebedē. v̄wachtēde dē he
melschen troest die heilige gheest die
hem was ghelouet. Wāt dat cleyne
gheselscap die harē ghoedē harder v̄
lorē haddē die warē ghelouelijc ende
groetmoedelijcke v̄wachtēde ende
niet twijfelēde hi en ware noch sorch
uoudich voer hem. eñ dat hi sine vad
lijcke mynne eñ liefte niet en hadde
v̄ghetē. eñ daer omme cloppeden si
mit harē stadigē ghebedē an den he
mel. wāt si dat ymmer zeer wel wis
ten dat der rechtuaerdigher ghebet
die hemelen doer ghaet. eñ oeck me
de dat die ghebenedide ghoede heer
ihesus xpristus ōse v̄losser der armē
ghebedē niet en versmadet. ende dat
ter oeck niet sonder ouervloedighen
benedixie weder en comet. ¶ Ende
oec mede die lancgmoedicheyt en ge
brack hem niet daer die heylige pro
pheet van segghet. Al ist dat hi ver
trecket te comen nochtās so v̄wacht
hem. wāt daer staet aldus. Veniendo
veniet et nō tardabit. Comēde sal hij
comē eñ hi en sal niet merrē. Die een
drachticheit is daer bi sondelinge ghe
noemt. wāt si mach alleē v̄dienē die
gracie eñ die toecoemste des heyligē
gheestes. Wāt hi en is ghēē god des
twistes mer des vredē. noch hi en do
et niet te samē in eē wonē dā die vā
eenen seden zijn. eñ oec mede eēdrach
tich zijn. Daer omme wast recht dat
die godlicke oren die bereydinghen
haerder herten soudē horen Ende hi
en liet haer niet confuus in haerder
verwachtinge. want si waren groet
moedich eñ lancgmoedich ende een
drachtich ¶ Dat zijn die alderseker
ste ghetuge des ghuedē gelouēs. der
hopen. der mynnen eñ der liefte.
Want dat is openbaer dat die hope
den menschen lancgmoedich maket
eñ die mynne maket haer eendrach
tich. eñ en maect ōs dat ghelouē niet
groetmoedich. Sonder twijfel si al
lene. Want wat dat is dat hem een
mensche vermeet te doen sonder dē
heylighen kersten ghelouē hoe groet
dat schijnt ten is nochtā ghene staet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

taftighe groetmoedichheyt . mer het is ene ydele eñ opgeblasen groetheit. Wiltstu horen enen recht groetmoedighen man. Alle dinc vermach ic in den ghenẽ die mij starcket.

Laet ons dese dryerehãde bereydighe nae volgẽ mijn lieue eñ zeer ghemīde brueders begherẽ wij die ouervloedighe mate des heiligẽ gheestes te ōtfāghen. Allen menschen wtghenomen xpristus ihesus onse ghesontmaker wert die gracie des waerdẽ heilighen gheestes bij maten ghegheuen. mer die opgehoepte mate ende ouervloeyẽde mate schijnt nae eenrē manieren wel sonder mate te wesen. In ōser eerster bekerighe was opẽbaerlicke te merckẽ groetmoedicheit eñ die lancmoedicheyt machmen bekennen inden volherden. Die mīnelike eẽdrachtichept salmen bekennen in alle ōser wãderighen. Wãt dz hemelsche iherusalem begheert vã sulcken sielen weder ghemaket eñ vervollet te werden. den die groetmoedichheit des ghelouen niet en ōtbreke in ven te nemen dat iuc xpristi. noch die lãcmoedicheit daer bij te bliuẽ eñ te volherden. noch die te samẽuoeghinghe der mynnen ende liefton. dz die vãt is ō volcomenheyt.

. A. . M. . E. . N.

Item op die eerwaerdige hoechtijt vã pinxterẽ. iij. ser.

Hoe dat die eerwaerdighe heilige gheest is dat aldersuetste dat i gode is. eñ hij is die ghoedertirenheyt gades. eñ oec soe is hi god .

Sermoen. i.

Hudẽ so vierẽ wij hoechtijt lieue brueds vãdẽ heiligen gheest die ōs mit alre blijschap is te vierẽ. eñ is waerdich alre ynnicheit. Wãt die heilige geest is dat aldsuetste dat in gode is . endi is die ghuedtirenheit godes eñ hi is god . Hier om ist dat wij hoechtijt begaen vãdẽ heyligen. hoe veel te meer sullẽ wi hoechtijt houdẽ vã dyen daer alle heilicheit wt comet . Eeren wi de heiligẽ hoe veel te meer salmen den eeren die alle heiligẽ heuet gemaket. Hudẽ ist hoechtijt des heilghen gheestes. hoe dat hi hem sienlic ghetoent heuet die onsienlic is . allso als die ghebenedide zoen godes die i hẽ seluẽ onsienlijck is . hem ghewaerdighet heuet sienlic te comen indẽ vleysche . Dese waerde heilige gheest toent ons huyden wat van hem seluen. soe als wij te voren vanden vader ende oec vanden zoen wat bekenden. Want volcomen bekennissen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

der heyligher dryeuoudicheit is vol
comene salicheyt. Doch soe is nu ōs
bekēnen mer eens deels. eñ voert dz
wij niet bekennē dat ghelouen wij.
Van den vader bekennē wij dat hij
is een scepper alre creaturen. want
die creaturen roepen alle te samē als
daer ghescreuen staet quoniā ipse fe
cit nos et non ipsi nos. hij heeft ons
ghemaket ende wij en hebben ons
seluen niet ghemaket. want die on
sienlicheit godes waert van den crea
turen deser warelt bekennet bij den
dinghen die ghescapen zijn. Mer die
onwandelbare ewicheyt te begripē
dz is ōs al te hoghe. want die woēt
in euen ontoeghanclijcken lichte Vā
den sone kenne ic een groet wat wt
zijnre gracien dat is dat hij mensche
is gheworden. Mer dye gheboerte
hoe dat hij gheboren is van sinen he
melschen vader wye mach dat te vol
len wtspreken Wye soude oec mede
dat begrijpen moghen dat hij dye ge
boren is dē ghelijc soude wesen daer
hi vā is gheborē..

Nu mijn lyeue ende oec mede zeer
ghemīde braeders in xpristo ihū on
sen here ōsen vlosser. hoert dā voert
vanden waerden heylighen gheest
al en weet ic niet hoe hi comet wt dē
ghebenedidē hemelschē vader eñ vtē
zone. wāt dat is ene sake die hoghe
bouē mijn verstant is eñ si is so starc
dat ic dier ymmers niet genaken en
mach. nochtās so weet ic al wat vā
hem. dat is sine igheestige Twee
dingē zijn hier te merckē lieue brue
ders. als waen hi comet eñ waer hij
comet. Hoe hij comet vtē vader end
vtē zoē. Die sake is ōs duuster ende
onbekēt. mer hoe hij totte mēscē coēt
dat is hudē begōnē omme dē mēschē
kōdich te maken eñ te werdē. eñ die
ghuede ghelouige menscen die werē
daer nu wel wat van.

Indē eersten wantet doe so zeer noet
was. toende die onsienlijcke gheest
sine vriēdelijcke teghēwoerdicheyt
mit sienlijckē teykenē. Mer dat nu
teykenē eñ miraculen zijn vā zijnder
groter eñ troestelijcker tegēwoerdic
heit. hoe dat si gheestelicker zijn hoe
si dē heyligē gheeste ghelijcker zijn.
eñ hem bet betamē. Doe quam de
heylige gheest op den discipulen in
vuerighē tōgē. op dat si ymmers her
telijcke eñ oec mede vuerige woerdē
sprekē soudē. eñ sonderlige om dat si
vuerige euwe mit vuerigē tōgē kūdi
digē soudē. Niemāt en derf hem des
beclagē dat die heilige gheest ōs in al
sulckē manierē nu en opēbaert. wāt
Want euen yghelijcken mensche dē
wordet ghegeuen openbaringe des
waerden heilighen gheestes nae dyē
dattet hem nut is. Ende als wij dat
te rechte willen aensien dat die waer
de heylighe gheest den apostelen al
soe opēbaerde dat was ymmer meer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

tot ōſer behoef dā tot haerē behoef.
Wāt waer voer quaemt hem dat ſi
coſten ſpreken mit tōgē der heydenē
dan dat ſi hem mochten bekeren tot
ten ghelooue. Sy hadden een ander o
penbaringhe vandē eerwaerdigen eñ
heylighen troeſter die heilige gheeſt
die aldermeeſt hem ſeluen aenghinc.
eñ alſulcke openbaringhe gheſchiet
oeck mede noch alle daghen in den
ghueden menſchē. ¶ Het was claer
ende openbaer dat ſi grote cracht vā
gode haddē ōtfanghen die alſoe van
groter cleynmoedicheit haers ghees
tes verwādelt waren in ſoe groter
vuericheit ende ſtantafticheyt.
Sy en begheerden doe voert aen niet
te vlyen vā ōſen lieuē here ōſen ver
loſſer als ſi hadden ghedaen doe hy
ghevanghen eñ vandē vermaledidē
verrader iudas verraden wort. Eñ
oeck mede voert aen en woudē ſi ni
et ſchulen omme den anxt der ioden.
wāt ōſe heer had hem geſegt aldus
En wilt hem ludē niet vreſen die dz
lyf dodē. die ſiel en mogē ſi niet dodē
Sy predictē voert aē mit veel meerō
ſtantafticheyt dē heilgē naem ōs he
rē dē ſi vā anxte te vorē gheſcolē had
dē. Deſe verwādelige ō rechter hāt
godes machmē openbaerlycke ī den
prince ō apoſtelen ſinte peter bekennē
die eerſt alſoe zeer beanxt was doe hē
die deerne toe ſprac dz hi ōſen here ō
ſaecte. eñ na doe hi vādē princē zeer ge
ſlegē woert ſtātaftelyc ōſen here belie
de eñ predicte. So ſtaet daer gheſcre
uen dat ſi mit blyſcappen ghinghen
vanden rade omme dat ſi des waer
dich waren om iheſus naem wat te
liden. den ſi eerſt doe hi worde gevā
ghen after ſpeten ende vloden van
hem. ¶ Wye twyffelt daer an myn
lieue brueds dat ſi enē ſtarckē gheeſt
ende enen vuerighen gheeſt hadden
ōtfanghen. die haer herten ende ha
er ſielen ſoe verlichtede. Soe iſt oeck
hudē te daghe. die werckē die de hei
lighe gheeſt wercket die gheuen ghe
tuych van hem. ende oeck mede van
zynder teghenwoerdicheyt. ¶ Ende
want ōs is ghebodē dat quade te
laten eñ te doen dat ghuede. merct
hoe in beyde deſen die heilige gheeſt
ōſer cranchēyt te hulpe comet. want
die gracie godes ōs herē is meniger
hande. mer het is al een gheeſt. Hier
omme op dat wy laten dat quade ſo
wercket die heylighe gheeſt drye di
ghen in ons ¶ Ten eerſten mael dat
wy berou hebben van onſen ſundē.
ende dat wy bidden om verghiffe
niſſe onſer ſunden. ende dat wy be
trouwen hebben dat alle onſe ſundē
ons luden zyn vergheuen. Wāt dat
beghin van onſer bekeringhen is dz
berou. dat voerwaer eñ ſonder twyfel
niet en comet wt ōſen geeſte mer wt
den gheeſte godes ¶ Dit machmen
wel mit ghuede vaſtē redenē bewy

ſen eñ oec ſeggen dit grote eerwaer
dighe eñ heilighe mannē. Wāt wye
iſſer dē zeer vrieſt. eñ coemt ſoe bi enē
grotē vñere eñ wort daer warm die
daer an twijffelt dat hem die warm
te vādē vuere is ghecomē die hi niet
en hadde doe hi veer vādē vuer was
Eñ des ghelijckes ſoe iſt oock mede
die eerſt cout was i boeſchedē eñ oec
mede in ſundē als hi na vuerich wer
det penitēcie te doē voer ſine ſūndē.
hi en ſal daer niet aē twijffelen daer
en ſi een ander gheeſt in zijnder hertē
ghecomē. die ſinē gheeſt beruſpet eñ
veroerdelt.

Dit machmē oec vidē iden heiligē
ewāgelio. doe ōſe lieue heer ſprac vā
dē heiligē gheeſt dē ōtfāghē ſoudē
die in hem gheloefdē. eñ vādē heyli
gē gheeſt ſeyde hi aldus. Ipſe mun
dum arguet de peccato. Hi ſal de wa
relt beruſpē vā haren ſunden. Mer
mijn lieue eñ zeer ghemīde brueders
wat batet berou te hebbē vā dē ſūn
den. eñ niet te biddē om vghiffenis.
Eñ daer omme iſt noet dat die heyli
ghe gheeſt oeck mede dat wercke eñ
die ſiel vuolle mit ſueticheit des goe
den hopes. op dat ſi mit ghoeden be
trouwē moghē biddē eñ an die barm
herticheit godes niet en twijffelen.

Wil ick dij bewiſen dat dit een
werck is des heylighen gheeſtes.
Sonder twijffel wāneer die heilige
gheeſt niet mit dij en is ſoe en ſultſtu
ſulcs wat i dinē gheeſte niet viden.
wāt hi iſt in welcken wi ropē vader
vader. Hi iſt die voer den heiligē bidt
mit ōtſprekelijckē zuchtē. dit werct
die heilighe gheeſt i ōſen herten.
Mer wat doet hi inden herte des va
ders. Soe als hi i ōſen herten bidt
voer ōs ſoe vgheuet hi mitten vader
onſe miſdaet. Hi is onſe voerſprake
totten hemelſchē vader in ōſen hertē
eñ hi is ōſe heer inder ghebenediden
hertē des ewighē vaders. Hi geuet
ōs gracie dat wij biddē. eñ hi gheeft
ōs oec mede daer wij hem om biddē
Eñ alſoe als hi ōſe hertē oprecht eñ
gheuet ōs goddiēlich betrouwē. ſo
neyghet hi die ghuetheit godes tot
ōs ouermits die godlijcke barmher
tichept. Eñ op datſtu volcomelijcke
bekenneſt dat die heilighe gheeſt oec
wercket vgheuighe der ſundē. hoer
wat den heiligē apoſtolē toe worde
gheſegt. Accipite ſpiritum ſanctum
quorum remiſeritis peccata remittū
tur eis alleluya. Ontfāghet dē heili
ghen gheeſt. den ghij haer ſundē ver
ghenet die ſullen vgheuē werdē.

Brueders dit zijn die werckē des
heyligē gheeſtes omme te laten dat
quaet is. mer wat wercket die heyli
ghe gheeſt i ōs om te doen dat goet
is. Sōder twijffel brueders ghi ſult
weten. hij vmaet ōs. hij beruert ōs.
eñ oeck mede hi leert ōs. Hi vmaent
ōs die ghehogeniſſe. hi leert de rede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

ne eñ dat verstant des menschen . eñ
hi beruert den wille . ¶ In desen drye
staet die ghehele siele. Die ghehoech
ghenisse gheuet die heilige gheest in
ghueden heylighẽ ghedachten, eñ hi
vlaghet soe õse lacuheyt eñ oeck me
de õse traecheit. Daer omme also dic
wyl alstu voelstste alsulckin ghueden
wallẽ in dijnder herten so ghif gode
eer eñ hebbe reuerẽcie eñ waerdiche
de der teghenwoerdicheit des waer
den heiligẽ gheestes . welckes stem
me ludet in dynẽ oren. wãt hi ist die
spreket die gherechticheit ¶ Eñ indẽ
ewãgelio staet daer vã ghescreuẽ. hi
sal v leren al dat ic v ghesegt hebbe .
Ende merck dat daer voer staet. ¶ Ip
se vos docebit omnia. hi sal v alle dĩ
ghe lerẽ, wãt ic seyde te handes dat
hi die reden soude leren. Want daer
is menich mensche die wel beruert
wert vã binnẽ wat goedes te doẽ mer
si en weten niet wat si doen sullen .
tensi dat die gracie des heiligẽ ghees
tes bij hem si eñ hem gheue dat goe
de dat hi hem inghegeuẽ heuet . wijs
selicke te wercke settẽ, op dat de gro
te barmhertige gracie godes niet te
vergheues en si ghegeuẽ . mer daer is
ghescreuẽ, die dat ghuede weet endẽ
niet en doet dẽ wortet gherekent tot
sunden. Daer omme ist noet dat die
mensche niet alleẽ vmaẽt en worde
eñ gheleert dat ghoede te doen . mer
dat hi vã binnẽ daer thoe ghetogen

werde eñ beruert vãdẽ heiligẽ gheest
die onse crãchedẽ pleghet te helpen .
eñ ouermits wyen die mynne eñ lief
de in õsen herten ghestort wert. dat
die ghuede wille is Eñ als aldus die
heilighe gheest comet eñ besit die sie
len. igheuẽde lerẽde eñ ghuedẽ wille
instortende sprekẽde altoes in õsen
hertẽ, op dat wij oec horen moghen
wat die heer in õs spreket ¶ Die de
redẽ vlichtet eñ den wille ghuet endẽ
vuerich maket en dincket di dan niet
dat alle dat huys vuollet is mit vue
righẽ tõgẽ. Wãt in desen dryen als
voer ghesegt is staet al die siele .
¶ Het hietẽ menigherhãde tonghen
te wesen mijn lyeue eñ zeer ghemide
brueders omme menigerhande ghe
dachtẽ die daer vã comẽ. ¶ Mer alle
dese menichuoudicheit als si al mit e
nẽ lichte der waerheit vlichtet wert
eñ mit eendẽ vuericheit õtstekẽ wort
der godlijcker mynnẽ eñ liefte . soe
wortet al te samẽ oft een vuer waer.
Ofmẽ mach die vuollige des huses
wel verstaen indẽ eynde . als õs die
ghuede mate eñ die volle mate eñ op
ghehoepte mate eñ die toe gedruckte
mate sal wordẽ ghegeuẽ i õsen schoe
tẽ. Mer wãneer sal dit wesen. Sondẽ
twijffel als die daghẽ vã pinxteren
vuollet werden. Sij zijn salich die in
den vijftichstẽ iare zijn ghecomẽ. dat
een iaer is vã iubileus. ¶ Ick segghe
van onsen brueders den die heilige

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gheest gheset heuet dat si sullē rustē
van haren arbeydē. Wāt dat vindē
wij oeck dattet een is vā sinē werc
ken. Wāt mijn lieue eñ zeer ghemin
de brueders wij begaē iaerlijxs hoech
lijcke ider heyliger karckē twe ond
scheydene tidē. die ene tijt is vā vier
tich dagē diemē hiet quadragesima.
eñ die ander is vā vijftich daghen.
die ghehietē is quīquagesima.
Die eerste tijt begaen wij voer dye
passie ōs lyeues herē ihū xpristi. die
ander begaē wij nae zijnder verrise
nissen. Die eerste tijt begaē wij ī com
punxien eñ in berou ōser sundē eñ oec
mede in arbeyde vā penitēcien. dye
ander tijt begaē wij mit gheesteliker
ynnicheyt eñ oeck mede ī hoechtide
licker vrolicheyt. blidelijckē singhen
de alleluya. Die eerste tijt diemen
quadragesima hiet beteikēt dit tegē
woerdige leuē. die ander tijt quīqua
gesima die beteykēt die ruste der hei
ligē na dē leuē. mer als dat pinxterē
of die eerwaerdighe hoechtijt vā pīx
terē vuollet is. eñ die tijt vā vijftich
iaren eñ dat grote iubileus ende die
dach des laetstē oerdels is ghecomē.
dā sel comē die volheit des heyliken
gheestes. eñ hi sal dat huys vuollē.
Wāt al die aerde sal vol wesen zijnd
moghētheit. soe daer ghescreuē staet
Spiritus domini repleuit orbem ter
rarum. die gheest godes heuet vuol
let die aerde. als niet alleē de siel mer
oec mede dat vleysschelijcke lichaem
gheglorificeert sal werdē. alsoe veer
alst nu nae dat die heilighe apostel le
ert alst noch beestelijcken is gesayet
worde.

Hoe dat die hoge hemelē druppen
vādē ghebendidē aēsichte godes ōs
heren ihū xpristi.

Sermoen. ij.

Hoden mijn alderliefste brue
ders soe drupē die hemelen
vā den ghebenedidē aēsicht
godes vā sinay. vā dē aēsichte gods
vā israhel. eñ die willige regē is doe
ghedeelt der erfnissen xpristi ihesu.
Wāt die waerde heylighe gheest is
voertcomēde vten vader mit milden
ghauen zijnder godlijcker moghent
heyt op die apostelen is ghecomē eñ
heeft hem ghegeuē milde ghauē der
gheestelijcker saluige. Wāt nae dyer
hogher moghētheit zijnder verrisin
ghe. eñ nae der groter glorien zijnder
hemeluaert. eñ na die hoecheyt zijns
hemelschen rijckes soe en was daer
niet after dan dat die begheerde blij
schap der gherechtiger comē soude.
eñ dat die godlijcke hemelsche men
schen mit hemelschen ghauē veruolt
souden worden. Syet of die prophe
te ysayas al dese dingē niet mit zwa
erheit der sinnē eñ mit settighe dyer
woerden voer ghepropheteert en he

uet. ¶ In dyen dage sal dat gheslacht
des heren wesen in grootdadichept
eñ oec mede in glorien. eñ die vrucht
der aerdē sal hoghe wesen. eñ vrolijc
ke blijscap sal wesen den ghenen die
behouden in israhel. ¶ Dat ghestach
te des herē is xpristus ihesus ōse ge
sontmaker die alleē vādē alderpuer
sten zade is ōtsāgē. Wāt al is hi ghe
comē in ghelijckenisse des sundighē
vleysches. hi en is nochtās niet ge
comen indē sundighē vleysche. ¶ Al
is hi een zoē vā adams vleysch hi en
is nochtās gheen zoen vā adams o
uertredighe. wāt hi en was gheen
zoē des thoernes als alle die andˀ zijn
die in den sunden ōtfanghē zijn ¶ Da
er omme dat ghestachte dat vā yes
ses roede ouermits der heyliger ionc
vrouwē buuc wt ghesprotē is. was
in hoger grootdadicheit doe hij vād
doot ṽrees. wāt doe was mijn heer
eñ mijn god zeer verheuē ¶ Want hij
hadde besīdinghe eñ schoenheit aen
ghedaen eñ hi was ṽciert mittē lich
te als mit enē clede.

¶ Hoe groet was die glorie endˀ blij
schappe zijnder hemelvaert doe hij
middē tusschen den enghelen eñ den
seligē eñ heiligē sielen tot sinē ghebe
nedijden hemelschen vader worder
ghebrocht. eñ mitter glorioser zeghe
bouē indē hemel quam. eñ die mensce
lijcke nature die hi aēghenomen had
de mitter godlicker naturē ṽenichde

¶ Wye mach dā dēcken ic en segge
niet wtsprekē hoe hoge die vrucht dˀ
aerden ōheuē is sittēde ter rechter si
dē zijns ewighen almachtighen va
ders ewelijck ghebenedijt dē die en
ghelen louē in alder tijt. daer die hey
lighe ogē der hemelscher creaturē we
derslaghen worden. eñ daer die heili
ghe enghelen voer veruaert zijn. endˀ
niet te volle begripē en mogē dē heer
dē si inder ewichept sullē louē.

¶ Laet dan comē o here ihesu xpriste
den ghenē die salich zijn in israhel.
die grote eñ eerwaerdighe vrolicheit
Dat is dinē wtuercoernē eñ lieuē ap
postelen dye stu ṽcoren haddeste eer
die werelt ghemaket wort. Laet dijn
gheest comē die alle ōreynichept of
wassche eñ die ghuede duechdē istor
te indē gheest des aerdels eñ der vue
richept.

¶ Eya bruders laet ōs ouerdēckē
ouer ōs die wercken dyer heyligher
drpeuoudicheit. vā den beghinc der
werelt hent totten eynde thoe. ¶ En
laet ōs oeck mede sien mijn lyeue. eñ
zeer ghemīde bruedˀs i xpō ihū onsen
lieuē here. hoe sorchuoudich dat dye
hoghe moghentheyt godes voer ōs
heuet gheweest. die alle die werelt
heuet regiert eñ ordineert op dat wij ym
mers inder ewichept niet ṽloren en
worden. ¶ Alle dinghen heeft hi mo
ghētlijcke ghescapē. eñ alle dinghen
regiert hij wijslijcken. ende hi heuet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

beyde dese zeer opēbaerlicke bewijst
als sine mogētheit eñ oec mede sinen
wijsheit. indē scheppē eñ indē regie
ren alder creaturē. Wāt i gode dē ge
benedidē here was ghuetheit eñ ou
zeer wōderlijcke grote ghuetheit.
mer si scuulde noch inden herte des
almachtigē ewigē vaders. eñ in dyer
behoerlijcker tijt ouervloedelijcken
ghetoēt eñ oec mede wtgestort solde
werdē op dat mēschelijcke gheslacht
¶ Die heer der herē seyde noch alle
ne i hem seluē. Jc dencke gedachten
des vredē. als dat hi ōs sendē soude
die ōse vrede is ihesus xpristus ōsen
ghesontmaker. Dat hi ōse vrede is.
dat bewesen die heilige engelen wel
doe hij gheborē wert idē heiligē ker
stes nachte die ider lucht zeer lieflijc
eñ schone songhē. Gloria i excelsis
deo. et i terra pax hominibus bōe vo
luntatis. Glorie si gode indē ouersten
eñ vrede dē ghuetwilligē mēschē mē
nerdē. Quia natus ē vobis saluator
Wāt v is geborē een gesontmaker.
Siet nu mijn lieue eñ zeer gheminde
bruders. si songē gode dē here glorie
eñ blijscap toe. mer dē mēschē songē si
vrede toe. wāt haer was gheborē eē
ghesontmaker xpristus ihesus. dye
vā beydē een maker. die ōs gheuen
soude vrede ouer vrede. beydē die ve
er warē eñ die nae bij warē.
¶ Daer omme dat woert godes dz i
den hogē was dat hi hem ghewaer
dichde tot ōs te comen daer toe so no
de hem zijns selues ghuedertierēheit
eñ sine barmherticheit toech dem da
er toe. wāt daer staet ghescreuē aldus
Misericordia domini super omnia o
pera eius. die barmherticheit des he
rē gaet bouē alle sine wercken. Ende
die waerheit als dat hi dat ghelouet
hadde dat hi comē soude. die dwanc
hem daer toe. ¶ Eñ die puerheit
des iōcvrouwelickē lichaems ōtfinc
hem behouden haer iōcvrouschap.
eñ sine godlijcke moghētheit leyden
daer wt. die ghehoersaemheit belide
hem in allen dinghen. die vduldiche
de wapende hem. die mine eñ liefte
maecte hem openbaer i woerden eñ
in miraculen. ¶ Hier mach ic te mael
ene ouervloedighe eñ wijde materie
vinden mijns selues quaet an te mer
ken eñ oec mede dat ghoede ende die
weldaden mijns heren. op dat als ic
wel aen ghesien hebbe mine wegen
mi dā keren mach totten ghoedē my
nes heren. wāt dat zijn ghuede dye
niet wt en zijn te spreken. Eñ op dz
ict mit corten woerden al besluyte.
die wijsheit godes en mochte nyet
beters vinden in al haerē wijsheyt
ōs mede te vlossen. ¶ Eñ die quadē
hadden ōs omme beuanghen dyer
gheen gheral en was Wāt een recht
veerdich mā sprack vā hem seluen.
Jc hebbe ghesundicht bouen dz ghe
tal des zandes dat aen den stranck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

der zee lecht. En een ander ghoet mā
seyde. Omme dynē naem wes ghena
dich ouer myne sundē. wāt dyer is
vele. Die vmaledide venijnde slan
ghe die wort ghesent vādē duuel dz
hij zijn valske venijn in storten soude
in die orē des wiues. eñ voert i haer
herte. omme dat zijt alsoe voert stor
tē soude in alle haer ghestachte dz vā
haer comē soude.

¶ Daer en teghēs is die heilighe
engel gabriel vā gode dē almachtigē
ewighē here ghesant om dat hij dat
woert des vaders door die orē dyer
gloriosser reynder ioncvrouwē in haer
herte eñ i haer lichaem sonde wtrus
pē. op dat ons door den seluē weghe
die eerwaerdighe godlicke medicine
te hulpe quame. daer ōs dat doetlijc
ke venijn vandē duuel door worder
ghescrēket. daer staet ghescreuē aldus
Et vidimus gloriam eius. gloriam
quasi vnigeniti a patre. Waerlijcke
wij hebbe ghesien sine glorie. als glo
rie des eenghebore zoēs des vaders
Wāt het is al vaderlic dat ōs cristus
vte hertē zijns vadēs heeft gebrocht
soe dat wij vādē eengeborē zoē gods
niet anders dēckē noch vermoedē en
duruē dan dat suet is eñ vaderlijck.
Wāt vādē voetē hent tottē ouersten
des hoefdes toe en was i ōs ghene
ghesontheyt. ¶ Brueders wij had
den ghedwaelt al vā ōser moedēr lich
aem. eñ i ōser moeder lichaem warē

wij eer vdoemt dā gheborē. wāt wi
vā sundē eñ i sunden warē ōtfāghē.
Hier omme heeft ōse heer ihesus cris
tus ōse ghesontmaker tē eerstē daer
sine godlijcke medicijn gheset. daer
die wōde eerst beghan. eñ hi is licha
melijc indē buucke der reynder ionc
vrouwē ontfanghen vādē heilighen
gheest. op dat hi ōse sundighe ōtfan
ghenisse reynigē soude. die de boese
gheest al en hadde hij haer niet ghe
maket hi hadde haer nochtās mit si
nē venine wōderlicke zeer mismaect
Aldus en heeft dat leuē dat hi i zijn
der moeder lichaem leuede niet te ō
gheues gheweest. mer negen maedē
lanc heeft hi die ōreynichet ōser ōt
fāghenissen ghesuuert. op dat daer e
wige ghesontheyt nae volgē soude.
¶ Aldus mijn lieue eñ zeer ghemin
de brueders soe wrochte hi doe daer
der menschen salicheit int middel dē
aerdē. dat is indē ghebenedidē glori
osen lichaem der reynder maget ma
rien. die wōderlijcke properlijcke dz
middel der aerdē mach werdē gehie
ten. Wāt tot haer als tot een rechte
middel eñ tot dat rechte principael
lopen ende sien alle die inden hemel
zijn. eñ oec mede die inder aerdē zijn.
eñ die in dat vuerburch der hellē wa
ren ghevāghē. ¶ Tot haer lopē eñ in
haer hopen alle die voer ōs hebben
gheweest. eñ die nu zijn eñ oeck mede
die noch gheborē sullē worden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Die heilige engelē die hier bouen
indē hogē hemel warē die hoeptē ou
mits haer weder vuollet te wordē.
die inden voerburch der hellen warē
die hoeptē ouermits haer verlost te
wordē. eū te comē totter ewiger glo
rien eū blijscappen. die voer ghewe
est hebben om dat si warachtige pro
phetē gheuōdē mochtē worden. die
nae comē sullē op dat si mede gheglo
rificeert mogē wordē ¶ Aldus o ma
ria muechstu mz grotē rechte wel seg
ghē soemē vā dij singet int magnifi
cat Beatam me dicent omnes gene
raciones. Mij sullē salich hietē te we
sen alle ghestachten. Wāt o ghebene
dide moeder gods di sullē salich hye
tē te wesen alle die ghestachtē. ghebe
nedide maget maria. vrouwe d' wa
relt. coninginne der hemelē ¶ Jck seg
ghe alle ghestachtē. wāt daer zijn ge
slachtē des hemels eū d' aerdē. Die a
postel segt gode. Vader der gheesten
daer alle die vaderlicheit indē hemel
eū ider aerdē wt wert ghenoemt.
¶ Hier omme sullē dij salich hietē al
le ghestachten. wāt du alle den ghe
slachtē haer salicheit eū oeck mede ha
er leuē hebste ghegeuē. ¶ Jn dij o ma
ria hebbē die engelē blijscappen. dye
rechtuaerdige hebbē gracie eū gena
de in di. eū die sunders vinden ī dy
ghenade inder ewicheyt. aldus sien
mit rechte in dij die oghē alre creatu
ren. wāt ī dij eū ouimits dij eū vā dij

heuet die ghoedertiren hant des al
machtigē gades weder ghemaket al
dat hi eerst ghemaket hadde.
¶ En salt dij niet behagē here ihesu
xpriste datstu mij gheuest dijn leuen
alsoe als du mij hebste ghegeuē dine
ōtfāgenisse. wāt niet alleē en is my
ne ōtfāgenisse ōreyn. mer mijn doot
is verkeert eū mijn leuē is vol pericu
lē. eū nae der doot des lichames soe
isser noch after die alderzwaerste do
ot dat die anderde doot is ghehietē.
Nyet alleē segt hi sal ic dij gheuē my
ne ōtfanghenisse. mer ic sal dij geuē
alle mijn leuē. eū dat in allē graden d'
mēschelijcker outheit is. als d' ōtspre
kelijcker iōcheit. der kyntscheit. der
aencomēder iōcheit eū der mannelijc
heit. eū daer toe sal ick dij gheuē my
nē doot. eū myne vrisenisse eū mijne
hemeluaert sal dij sendē dē heyligen
gheest. Eū dit sal ic daer omme doen
op dat myne ōtfāghenisse die dyne
reynige is mijn leuē dijn leuē lere. eū
omme dat mijn doot dijn doot vdor
ue. mine vrisinge voergae die dyne
myne hemeluaert die dyne bereyde
eū die sendige des heyligē gheestes
dijnre crācheit te hulpe come.
¶ Aldus sultstu claerlijcke sien den
wech daerstu in wanderē sultste. eū
oec mede die vroetheit hoestu daer i
wanderen sultste. ende tot wat wo
nighen du wāderen sultste ¶ Jn minē
leuen soe sultstu bekennen den wech

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dÿns leuēs ſoe dat als ic die weghen der hepligher armoedē eñ der ghehoerſaemheit ende der oetmoedichept eñ der v̄duldichept eñ d̄ minē ofte d̄ liefdē eñ oec mede d̄ barmhertichheit ſonder v̄dziet hebbē ghehoudē. end̄ datſtu oec die ſelue weghē na ſultſte pinē te wādeeē ſonder ofneygē an de rechter ſide noch oec mede an die luchter ſide. ¶ Eñ i mÿnder doot ſal ick dÿ gheuē mine gherechtichept eñ ic ſal te brekē dat iuc dÿnder vāgeniſſē eñ ic ſal verwīnē alle dyne viādē die dÿ ghemoetē moghē in dinē weghen eñ bÿ dynē weghē. ſoe dat ſi di voert aen niet hiderē en ſullē.

¶ Als dit al is ghedaē ſoe ſal ic weder ghaē i myn huus daer ic wt ben ghecomē. eñ dē ſcapē die indē bergē zÿn ghebleuē die ic om dinē wille gelatē hadde. op dat ic dÿ die v̄dwaelt waerſte niet weder leydē mer wed̄ brīghē ſoude totter coyen dē ſal ick weder gheuē mÿn aēſicht. Eñ op dat du vā mÿnd̄ hemeluaert niet bedrouet en ſultſte weſen of murmureren ſoe ſal ic dÿ ſenden dē troeſter dē hepligen gheeſt die dÿ weſen ſal een pant der ſalicheit. eñ ſtarcheit des leuēs. eñ een licht der wetēheit. ¶ Een pant der ſalicheit. op dat die heilige gheeſt ghetuych gheue dinē gheeſte datſtu een kynt godes biſte. eñ dinē herte thoene eñ inplāte die alreʒekerſte teikenē ʒÿnder v̄kieſinghe. die di vrolicheit gheue i dÿn hert. eñ mittē hemelſchē douwe. ic en ſegghe nyet ſtadelÿcke mer doch dicwÿl dyne ſiele ſuetelÿcken bedouwe. ¶ Crachte d̄s leuēs. op dat die dighē die dÿ natuerlÿcke ommogelic warē ouermits ſine gracie niet alleē moghelÿc mer oec di licht werdē eñ ghenuechlÿc te doen. ſoe datſtu in allē arbeide der eerdē i wakē eñ i hōger eñ i dorſt eñ in alle dē ghewoētē der eerdē die ſoe ʒwaer ʒÿn eñ ſoe ſcharp. tē waer dat ſi mittē meel des prophetē wat v̄ſuetet eñ v̄ſaftet wordē. die doot ſoude weſen indē pot iſt datſtu ghenuechlicke wādelſte als i weeldē eñ i grotē rÿchedē. ¶ Licht der wetēhept. op dat alſtu alle dighen wel hebſte ghedaē du dÿ ſeluē rekeneſt een ōnut knecht te weſen eñ al dat ghuet datſtu in di cōſte vidē al hem toe ſcriueſt daer alle ghuet vā comet. ſond̄ wyen wi niet ghuedes noch beghinen noch volbrīghē en mogē.

¶ Aldus ſal dÿ die heplighe gheeſt in deſen drien alle dinghē leren. ¶ Ic ſegghe al dat dÿ noot is tot dÿnder ſalicheit. Dit iſt dat deſe ſelue heplighe gheeſt doer dē prophet ſpreket Sayet v totte gherechticheit. daer hi in thoent een pant der ſalichept. Eñ mayet den ghueden hope des leuēs daer wÿ in ōtfaghē ſterchei d̄s leuēs. Verlicht v dat licht der wetenheit. dat mit ſinē properē woerdē is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gheſprokẽ ¶ Daer omme ſoe open
baerde hij den waerdẽ heyligẽ apoſ
telen ӕnder ghedaenten des vuers.
Wãt inde vuere is beyde licht ende
hette. Eñ die hi v̄uollet dẽ maect hij
vuerich indẽ waerde heiligẽ gheeſt.
ende hi doet hem ludẽ bekennen die
waerheit. dat alleen is die barmher
ticheit die haer voer comet ende beli
det. ¶ Dat kynt godes hadde vele
vã deſer barmherticheit te ſamen vã
allen ſiden v̄gadert doe hi ſeyde. Si
ne barmherticheit ſal mij voercomen
Eñ ſine grondeloſe barmherticheit is
altoes voer mynen oghen. ende ſine
barmherticheit ſal ic nae volghẽ alle
die daghen mijns leuẽs. hent tot dꝫ
ick ſterue. Eñ die dij croent in barm
herticheyt/ ende oec mede in ghoeder
tirenheit. eñ mijn god mijn here my
ne barmherticheit.
¶ O ſuete here iheſu hoe ſuetelijc ſo
hebſtu mittẽ mẽſchen gewãdelt endͤ
omme gheghaen Hoe ouervloedige
grote guedẽ hebſtũ den menſchẽ ghe
gheuẽ. Hoe ſtarckelijcken hebſtũ ſoe
onwaerdighe eñ ſoe ſcarpe pine voer
den menſcẽ gheleden. ſoe datmen ho
nich mach ſuecken wt den hardẽ ſte
en. eñ olij vãdẽ alder hardeſten keſe
linc. Die gehart was te lidẽ ṽ boſer
menſchen ſmadelikẽ v̄keerde woer
den. eñ noch harder was te liden ha
re grote v̄genadige ſlagẽ. eñ aldͤhar
deſt was in te lidẽ die grote zwaren
pine des cruces. ende den alder ſwa
delixſten doot. Want in alle deſẽ ſo
was hi als een lam dat zijn mõt niet
op en ſlúket alſmẽt ſchaert. mer al ſti
le zwighet.
¶ Nu ſiet ghij wel mijn lieue eñ zeer
ghemíde brueders in xpriſto iheſu
onſen lieuen here dat hij waer ſeyde
die ſprac. Die heer is ſorchuoudich
voer mij. Die vader en heuet ſinen
enighen gemíden zoen nyet geſpaert
op dat hi ſinen knecht verloſſen ſou
de. die ghemíndẽ zoen die heeft hem
ſeluẽ zeer ghaerne ouer gegeuẽ. den
eerwaerdigen troeſter die heilighen
gheeſt heeft die vader ende die zoen
ghe ſant. Eñ die heilige gheeſt eyſet
ende bidder voer os mit ontſprekeli
ken zuchten. O harde eñ al te zeer on
harde adams kinder. die niet bewe
ect en connen werden vã alſoe grotẽ
ghuedertirenheit. vã ſo groter vlam
men eñ brãt der mynnen eñ lieften.
eñ oec mede vã alſulcker mynder eñ
liefhebber die alſoe zeer heeft ghemi
net/ ende lief ghehad dat hi voer alſoe
ſnoeden dinghẽ ſoe coſtelen ware he
uet ghegheuẽ. Wãt hi en heuet ons
niet mit v̄gãckelickẽ goude eñ ſiluer
verloſt. mer mit ſinẽ aldercoſtelixſten
duerbaerſten ghebenedidẽ bloede.
dat hij ouervloedelijcke heuet wt ge
ſtort Wãt doe die vloeden des bloe
des vlop den mildelijcke wt ſinẽ hei
lighen ghebenediden vijf wonden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Wat soude hij meer ghedaen hebbē
dat hi niet en heuet ghedaē. Dē blin
den heeft hi siende ghemaket. hij he
uet te rechte ghewesen dē ghenē dye
dwaelden. eū die misdadich waren
heeft hi weder versoent. eū die boese
heeft hij rechtuaerdich ghemaket.
hij is drye eū dertich iaren lanck op
dyer aerden ghesien. ende hij heuet
mittē menschen omme ghegaen. end
hi is oec mede voer den menschē ghe
storuen. om dat hi dē die vlorē was
weder vindē ende verlossen soude.
Die vanden enghelen eū archāgelen
eū oec mede vādē eerwaerdighen he
melschen craften. eū vā cherubyn eū
cheraphin sprac eū si zijn ghescapen.
dent allene toe behoert alles dinghes
te doene dat hi wille. eū niemāt ādes
dan hi. ¶ Wat begheert hi van dij
die mit alsoe groter naerstichept dij
heuet ghesocht dā datstu sorchuolde
licke sultste wāderen mit gode. ōme
datstu alsoe vā hem soudest ghesont
ghemaket werdē. ¶ Eū dese sorch
uoudicheit die comet sonderlinge vā
den heiligē gheest. die doersoecket dz
dyepste onser herten. eū een groet on
derstepder is der ghedachten eū der
meninghen. die niet een clepn caerkē
onpuers en laet blpuen inder woni
ghen der sielen die hi ghuedertierlijc
ken beseten heuet. mer al te handes
soe brandet hij dat schoen wt mitten
eerwaerdigen vuere der alder subtijl
ster doersokinghe. dye siete mynne
lijcke eū lieflijcke heilige gheest. dye
onsen wille moet bugen eū oec moet
setten na sinē alreliefsten wille. eū hi
ōs moet gheuē dat wij den warach
telijckē bekennē moetē eū vuerichlijc
mynnen eū lief hebben. eū sinē dienst
volcomelic volbrigen.

¶ Hoe dat die heilige gheest ōs te sa
men doet sitten in enen huse dat is ī
enen wille.

Sermoen. iij.

Hoe gaerne ic v mede dele of
mij die godlijcke waerdich
heit wat ghuedes igheesten woude
dat weet die ghuede heylige gheest
wel daer wij hudē hoechtijt en sond
linge gloriose hoechtijt vā beghaen.
Och of wijse mit sulcker ynnichept
mochten beghaen alsoe als dat wel
betaemt. ¶ Dit is die heylige gheest
mijn alderliefste eū oec mede zeer ge
minde brueders die v doet sitten nz ī
eender stat mer te samen in enē huyse
op dat hi mach sitten ende rusten op
die sittende. eū rusten op die oetmoe
dige herten die beiven voer sine wo
erden. ¶ Hij is die dermaget marien
omme bescheemde. ende oeck mede
die den heylighen apostelen sterrte.
op dat hij dat reyne ioncvrouwelike
lichaem bequaem maken soude te ōt
fāgē den godlijcken toeghāc. ende
den apostelen aen doen soude dye

crachte vā hier bouē dat is vuerighe
mynne ende liefte ¶ Mit desen pan
ser soe was ghewapēt dat gloriose
choer der heiligher apostelen als een
gygāt omme wrake te doen indē ge
slachtē eñ dē volcke te beruspē. ōme
te byndē haer conighē i voethelden
eñ haer edelinghen in ysere hātbādē
Want omme dyes willen dat si ghe
sent worden int huus des starcken
omme hem te byndē eñ oec mede om
hem sine vate te benemē. soe behoef
dē si oeck mede daer toe wōderlicke
grote starcheit. Hij hadde hem andts
al te groet gheweest dē doot te ōwi
nē. eñ dat die poortē der hellen tegēs
hem niet en soudē hebbē moghen en
hadde dye mynne eñ die liefte niet i
hem gheweest. eñ oeck mede soe ver
wōnē si die vele starcker is dā die do
ot. eñ die vuerighe naerstichept dye
harder is dan die helle ¶ Dese grote
vuerichept hadden si in ghedrōcken
doe die ludē seyden dat si ymmers
drōcken waren. Eñ doch soe warē
si drōckich vā wine mer niet vanden
wine den die ōghelouighe meendē.
Myn lieue eñ zeer ghemide brueders
in xpristo ihesu ōsen lieuen here ¶ Sij
waren claerlijcke drōcken mer vādē
wine den die oude cruukē niet waer
dich en waren te ōtfāghē. noch oeck
mede in gheender manierē niet starc
ghenoech en waren te onthouden.
Desen wijn hadde voert ghebrocht
dye pure reyne wijnstock die van dē
hoghen hemel hier neder was gheco
men. Dit was wijn die de oetmoedi
ghe herten der goeder menschen ver
blijdet. ende het en was alsulc wijn
niet die den menschen haere sinnen
bijster maket. Twas wijn dye ionc
vrouwen voert brenghet ende nyet
die wijse menschen confuys maket.
Het was nyeuwe wijn mer den ghe
nen allene die in der aerden woenen
Want in den hemel was grote ouer
uloedichept deses wijns niet in cru
ken of in enighē āderen vatē. mer i
den wijn kelre in den gheestelijcken
apotheken ¶ Dese wijn mijn lieue
brueders in xpō ihū vloeyde ouer al
dye steghen ende straten des hemel
schen hieruzalem. Wijn daer blijscap
der sielen in is ende niet onsuuerheit
des vleysches. want die in der aer
den woenden dye en hadden alsulc
wijn niet. noch oeck die kijnder der
menschen. Aldus hadde die hemel
zijn wijn den si niet en bekende dye
woenden in der aerden. Nochtans
en was die aerde niet te mael arm.
want si ōglorieerde dat si xpristus
lichaē bij haer haddē welckes reghē
woerdicheit ende toecoemste dye he
mel zeer begheerde
Aldus sal dan daer ene mynnelijcke
ende ene godlijcke boytinghe ende
wissellighe werden tuschē dē hemel
eñ die aerde eñ tusschen dē enghelen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

eñ den apostelen. soe dat den ēghelē
wort ghegheuen dat alre heylichste
lichaem ons heren ende dē heilighē
apostelen werde ghegheuē wijn des
hemels. Hoe dat die heilighe gheest
si in der aerden in den ghuedē mēscē
eñ dat lichaem xpristi si in den hemel
ende voert an alle dinc si twischē hē
beyden ghemeen ¶ Onse heer seide
totūnen apostolen. Ten si dat ic vā
v gae die troester dye heilighe gheest
en sal niet tot v comen. Dat is. ten
si dz ghi gheuet dat ghi mynnet ghij
en sult niet vercrighē dat ghi begheert
Daer om ist nu nut dat ic van v gha
op dat ic v moghe verheffen van der
aerden tot den hemel. ende van den
vleische totten gheeste ¶ Want dye
soen is een gheest. dye vader is een
gheest. die heilighe gheest is eē gheest
Want daer staet ghescreuen aldus.
Xpristus die heer is een gheest voer
onsen aensichte. Ende dye almachti
ghe ewighe hemelsche vader. want
hi een gheest is soe suecket hij alsulk
aenbeders dy hem aenbeden in den
gheest ende in der waerheyt.
Mer mijn alre lyefste ende zeer ghe
minde brueders en xpristo ihesū on
sen ghebenediden ghesontmaker eñ
verlosser. die eerwaerdighe troester
die waerde heilighe gheest die is pin
mers sonderlinge een gheest gehetē.
want hi van hem beyden als van dē
ghebenedidē ewighē vader eñ oeck

mede vandē lieuē gloriosen zoen ōsē
here ihū xpristo voere comet als een
vast ende ontbyndelic bant der heili
gher dryeuoudicheit. ende properli
ke hiet hij die heilighe gheest ¶ wāt
hij ene ghaue is des vaders ende oec
mede des zoēs die vruchtber maket
alle creaturē. ¶ Doch soe is die vad
een gheest ende hi is oeck mede hey
lich. Ende die zoen is een gheest end
heylich. daer oeck mede sonderlinge
alle dinghē wt comen. end ouermits
wyen alle dinghen zijn. ende oec me
de in wyē alle dinck is. alsoe als die
heilighe apostel segt.
¶ Drye dinghē salmē aēmerckē idē
gansen grotē gheeymmert al der wa
relt Als wat dat is. hoe dattet is ge
maket. eñ waer omme dattet is ghe
stichtet ¶ In den wesen der dinghen
wort ōs bewesen die grote onbegri
pelijcke moghentheyt godes. als wi
aēsien datter soe veel creaturē end soe
grote ende soe menigherhande ende
so wonderlijcke grootdadelijcke zijn
gheschapē ende ghemaket ¶ In dyer
manierē der scheppinghe so wordet
bekent des scheppers sonderlinghe
godlijcke wijschept. die dē somighē
bouē. den sommighen benedē. ende
den sommighen int middel zeer or
dineerlijcke ende bequamelike heeft
ghescapen ende gheset ¶ Ende als
du aendencken eñ aēmercken wilste
waer om die creaturē zijn ghescapen

soe coemt dij voer des scheppers ver
baerlijcke ghuedertierheit. soe dz oec
die alder ōtdācbaerste menschen mit
ter groter menichte dyer godlijcker
weldaden mogē beuallē eñ oeck me
de ōwōnen wordē ¶ Seer moghent
lijcke zijn alle creaturen vā nyet ghe
schapē. Seer wijslijcke zijn si zeer sū
uerlijcke ghescapen eñ oeck mede be
quamelijcke. Seer ghuedertirē zijn si
zeer oerbaerlicke ghescharpē vā dy o
ghebenedide ghuedertiren here ihū
xpriste. ¶ Wij weten dat wel mi
ne lieue eñ zeer ghemīde bruedēs ī cris
to ihū ōsen here. datter vā aē beghī
der warelt wōderlijcke zeer veel mē
schen hebbē gheweest ende oec mede
datter noch wōderlijcke vele zijn vā
adams kinderen die soe aen hanghē
de zijn mit alle haren sinlicheyden ī
den creaturen deser warelt dat si hē
mit allen wt stozten tot den creaturē
deser warelt ende tot den dinghen
dye die almachtighe ewighe god in
den beghinne heeft ghescapen.
¶ Mijn wtuercoren brueders in cris
to ihesu wat machmen dese menscē
anders hieten dan vleyschelijcke mē
schen. ¶ Jck vermoede datter nū zeer
luttel menschen zijn. mer wij lesen dz
daer in voer tiden wel sommighe mē
schen hebben gheweest dye hem sel
uen daer zeer eenpaerlijcke ende neer
stelijcken toe hebben ghegheuen te
ondersuecken hoe ende in wat mani
ren dye creaturen zijn gheschapen soe
dat si nyet alleen en achten aen te siē
of te ondersuecken dye nūttichept dē
creaturen. mer mit enen groten ende
opgheblasen moede versmaden si en
de lyeten hem luden ghenueghen mz
seer luttel eñ snoder spijsen. Sij hetē
hem seluen philozophen. mer wij hiē
den moghen se bet curioes ende idel
heren te wesen.
¶ Nae beyde desen mijn wtuercorē
ende zeer ghemīnde brueders in cris
to ihesu onsen here daer wij nū van
hebbē ghesproken zijn daer gherome
mannen dye veel wijser dan alle die
anderen dye niet zeer en achten die
creaturen die god ghescapen heeft
of oec hoe hi se heeft ghescapen mer
mit alle horen herten hem gauen an
te mercken waer om god die creatu
ren heeft ghescapen. ¶ Ende dese
menschen hebben dat ghevonden en
de bekent dat god alle dinc heeft ghe
scapen om hen seluen ende oec mede
om sine wtuercozen. mer ādeis om
hem seluen. ende anders om die wt
uercoren. Want ī dyen datmen seit
dat god alle dinc om hem seluē heeft
ghescapen daer wort in bewijst dye
voercomende oersake der creaturen.
¶ Mer in dyen datmen seyt dat die al
machtighe ewighe god alle dinc heft
ghescapen ende ghemaect om sine
wtuercoren daer dye naevolgghende
vrucht bewijst der creaturen. Alle

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dinghen heeft hi om hem seluen ghe
maket wt zijnder godlijcker ghuet-
heyt. hi heuet oec alle dinghen om si
ne wtuercoerne vryendē ghemaket.
dat is tot haren oerbaer ende nuttic
heit. soe dat die eerste si die wercken
de sake. eñ dat ander si dat waer om
me ende oeck mede die menighe.
¶ Aldustanighe menschen machmē
hyeten gheestelijcke mēschē die dese
warelt ghebrukē als niet brukende
eñ in ghuedē simpelheit haers herten
god suecken. endē niet veel en achten
den loep des hemels naeuwelijcken
te ondersueckē. Die eerste zijn v̄uol
let mit vleyslchelijcker wellusten. die
andere zijn veruollet mit ydelheyt.
eñ die derde zijn veruollet mitter wa
erheyt.
¶ Ick verblijde mij wonderlijcke ze
er mijn lieue ende zeer ghemīde brue
ders in xpristo ihesu onsen lieuen he
re ōsen ghesontmaker. omme dz ghij
vercorē hebt te wesen vā deser scolē.
Wāt dit is die schole des heylighē
gheestes. daer ghij ghuetheit endē ze
dicheyt eñ oeck mede wetēheyt mo
ghet lerē. op dat ghij segghen moget
mitten heiligē man Ic hebbe v̄staen
bouen alle die ghene die mij leerden.
Waer omme. Daer omme. om dat
ic mij mit costelen clederen ghecleet
hebbe. of dat ic leckerlijcke ghewer-
scapt hebbe. Of oec mede daer ōme
om dat ic platoes boecken eñ cloeche
dē geleert hebbe. of aristotiles scalck-
heit verstaē hebbe. of daer nae ghear
beyt hebbe Dat si veer Niet daer om
me mer want ick v ghetughe wt ge
socht hebbe ¶ Salich soe is hij dye
in deser saliger cameren des gewaer
dighen heylighē gheestes wonet. da
er hi mach verstaen desen dryerehan
den gheest daer dat kynt godes ver
staende bouen die ouden van segt.
En worpe mij niet van dinen ghebe
nedijden aensichte. ende dynen waer
den heylighen gheest en neem nz vā
mij. Scheppe in mij een suuer eñ rey
ne herte ende den rechten gheest ver
nyeuwe in mynē binestē. Gheef mij
weder die blijschappe dijns aensich
tes ende mittē principalen gheest sa
vestige mi. Den heilighen gheest sul
len wij verstaen dat hi mit sinē pro
peren naem hier ghenomet is.
¶ Hi bidt dan dat hij ymmers nyet
verworpen en worde vanden aensich
te des almachtighē godes. als ee on
reyn hatich dinck. dat niet betameli
ken en is te openbarē voer den oghē
godes. Want dese eerwaerdige hey
lige gheest hatet alle onreynicheyt.
ende hi en wil niet wonē in den herte
dat den sunden onder is ghe worpē.
¶ Want den ghenen dent properlic
ken toe behoert die sunden wt te dri
uen den hoertet oeck mede thoe den
sunden te hatē. eñ in enē huse soe en
mogen niet te samen wonē so grote

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

godlijcke suuerheyt eñ der sundẽ on
reynicheit.
¶ Als die mensche dan heuet õtfan
gen den eerwaerdigen troester dye
waerde heylige gheest ouermits su
uerheyt der dogedẽ. sonder welcken
nyemant gode dẽ gebenedidẽ here si
en en mach. soe derf hi wat bet comẽ
voer dẽ ogẽ eñ voer dẽ ghesichte go
des als een die ghewassen eñ reyne
is. want hi õthout hem võ sunden.
eñ die sine wercken hem pijnt te scic
ken nae dẽ lyeuẽ wille des almachti
ghen ewighen godes. al en can hi si
ne ghedachten noch niet wel beherẽ
Mer wãt vkeerde eñ onreyne ghe
dachten võ gode verscheyden soe is
den mensche noet te bidden dat god
een reyn herte in hem scheppe. Enđ
dat ghesciet sonder twijffel als dye
rechte gheest in onsen herten werdet
vernyeuwet. ¶ Bij den rechtẽ geest
machmẽ wel properlicke den zoen v
staen. die õs den ouden mensche wt
trecket. eñ enẽ nyeuwẽ mensche aen
doet. die vnyeuwet heeft idẽ gheest
õse hertẽ ende oec mede alle onse yn
nerste. op dat wij dencken sullẽ dat
gherechtich is. eñ wãderen in nyeu
heit des gheestes eñ niet in outheyt
der letterẽ. Want onse heer õse ghe
sontmaker heeft õs ene forme đ ghe
rechticheit vãdẽ hemel ghebrocht eñ
heeft se inder aerdẽ ghelatẽ. ende hij
heeft ghemenghet die sueticheit der
gherechticheit in alle sinen wercken
alsoe als die heylighe propheet voer
ghesegt hadde. Suet ende oeck ghe
recht is die heer. daer omme heuet
hij euwe ghegheuen den ghenen die
misdoen inden weghen. ¶ Als dan
dat lichaem aldus ghereynighet is
mit goedẽ heyligẽ werckẽ. ende dat
herte gereyniget ende vernyeuwet
is mit gherechtigẽ gedachten. so dat
ons dan weder ghegeuen werdet de
salige blyscappe. soe datstu voert an
wanderen mogheste in dẽ lichte des
godlijcken ghebenedidẽ aensichtes.
ende alle den dach vrolijcken wesen
in sinen ewigen name. ¶ Wat ghe
breect daer dan voert meer dan dat
stu mitten principalen gheeste wer
des gheuestiget. Eñ bij desen princi
palen gheeste verstaen wij den vader
niet dat hi meerder si dan die zoẽ of
die heylighe gheest. mer dat hi alleẽ
võ niemãt en is. Alsoe als die zoen
is vanden vader eñ de waerde heyli
ge gheest is võ hem beydẽ. Waer in
staet dese vestinge dan alleen in der
mynnen ende liefsten. Of wat gaue
mach daer anders wesen die den võ
der betaemt. of wat mach soe vader
lic wesen als die mynne eñ liefte.
Wye sal õs segt die heylige apostel
verscepdẽ vander mynnen. tribulaci
of banghicheit of hõger of naectheit
of prikel of dat zwaert. Weset dyes
zeker bruedes dz noch doot noch leuẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

noch enighe ander creaturē die ons
die apoſtel ſoe menichuoudelijcke eñ
oec mede ſoe koenlijcke vertellede en
moghen v ſcheyden vā dyer groter
mynnen eñ liefden xpriſti iheſu ōſes
gheſontmakers. ¶ Bewijſt dit mit
harde grote vaſticheit aen allē ſiden.
Conſtu dijn vat beſitten in heyliche
den eñ oeck mede in eren. eñ nyet in
paſſien der quader begheerlicheden.
ſoe hebſtu volcomelijcken dē waerdē
troeſter die heilighe gheeſt ōtfāghē.
Wiltſtu enē yghelijckē gaerne doen
alſtu woudeſte dat hi dij dade. ende
nyemāt dat doen dattu niet en wou
deſt datmen dij dade. ſoe hebſtu wa
rachtelijc dē gherechtē gheeſt ōtfāgē
te leuē mit dynen euen menſchen.
Wāt dit is die gherechtichept daer
in beyden euwē vā gheſcreuē ſtaet.
eñ die oec mede die natuer wtwiſet.
¶ Eñ iſt datſtu in beyden deſen vol
herdeſt eñ oec ſonderlinghe mede in
al dat daer toe behoert. ſoe hebſtu dē
eerwaerdigen principalen gheeſt ōt
fanghen. die alleen gode den almach
tighen ewighen here is ghenaem.
Want als dat nu is eñ nu niet en is.
dat en mach hem niet behaghen dye
altoes dat ſelue is eñ oeck mede on
wādelbaer is Ende in den onghesta
dighen ende wādelbaren dinghen
en mach die ewighe ewicheit gheen
behaghen hebben.
¶ Daer omme wiltū dat die heer eē

deel in dij vkieſe ſoe weſe ymmers
zeer ſorchuoudich dattu alſoe alſtu
dij ſeluē pijnſte den heylighē gheeſt
te hebben ende dynē euen menſchen
den rechten gheeſt datſtu alſoe den
vader der gheeſten ende den machti
ghen prince der principalen gheeſtē
moghelſte bewiſen. ¶ Dat is wel een
menichuoudich gheeſt dye alſoe me
nichuoodelijcke den kynderen dyer
menſchen werdet ingheghestet. alſo
datter nyemant en is die hem voer
huede mach van zijnder hetten.
Wāt hi wert den menſchen ghéghe
uen dat ſi daer bij ſullen leuen. Endē
hi wordt den ſommighen menſchen
ghegeuen tot mirakel te doen. ſom
mighen tot haerder ſalichept eñ oec
mede tot hulpe ende tot troeſte ende
tot vuericheit. ¶ Deſen gheeſt wert
beyde ghueden ende quaden ghéghe
uē daer ſi bij leuen ſullen. ſoe dat hij
beyde waerdighen ende onwaerdi
ghen ſine ghemeyne ghauē mildelij
ke mede deelt. ende oeck mede gheen
onderſchept hier en ſchijnt te hebbē
Hij is al te ōtdancbaer die de gracie
ende die ghuethept dyes heilighen
gheeſtes hier in nyet en bekennet. ¶
Tot miraculen te doen ſoe wert die
heilighe gheeſt ſommighen menſchē
ghegheuen die wonderlijcken ende
ende oeck mede godlike vtutē toenē
Oude miraculen vnyewet hi. op dz
wij wt den dinghen dye wij nu mit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

onsen oghen sien te bet ghelouen mo
ghē dat wij vā ouden miraculen lesē
of hoerē seggē. Mer wāt desē gracie
miraculen te doen oec wel sommige
menscē wert ghegeuē die si niet wel
en ghebrukē. eñ die daer oeck niet sa
lich bij en werdē. soe wort hi in dye
dorde maniere den menschē ingestor
tet tot haerder salicheyt. dat is als
wij wt gheheelder hertē ōs lūdē ke
ren tot gode. die heilige gheest wert
ōs oec tot hulpe ōser crācheit ghege
uē. als hi in ōsen becorīgē ōs te hulp
comet. mer als hi ōs vā binē in ōsen
hertē ghetuych gheuet dat wij kindē
godes zijn. die ingheestighe wort ōs
ghegeuē te troeste ōser cleynmoedic
heit. Sommighē wert hij oec ghege
uē tot vuericheit als hi dē volcomenē
menschē sterckelicke ī blaset in harē
herten. eñ maect daer eē groet vuer dē
godlijcker mynnē. Wt welckē inbla
sen si ōtfanghē soe grote vuericheyt
dat si niet alleen en glorierē inden ho
pe der kinderē godes. mer oec glorierē
in tribulaciē als haer god die here op
hem verhenget. soe dat si laster voer
glorie rekenē. eñ doermen hem scāde
dat si hem daer in verblidē. eñ werdē
si vernedert dat hē duncket dat si vēho
get werdē. ¶ Heb ict wel soe is dye
heilige gheest ōs allē ghegeuē tot on
ser salicheyt. mer tot groter vueriche
den en is hi alsoe ōs allē niet gheghe
uē. Onser is leyder luttel die mit dē
gheeste veruollet worden. eñ oec me
de soe is ōser luttel die daer yet zeer
nae staen ende arbeydē. Ons ghenō
ghet lichtelijckē mit dē seluen cleinē
dat wij hebben. eñ niet zeer en pynē
wij nae meerder gracien des heyligē
gheestes.

¶ O mijn lieue eñ zeer ghemīde bru
eders laet ōs biddē dat in ōs die da
ghē vā pinxterē vēuollet moetē wer
dē. dat dagē zijn der vēgheuige eñ oec
mede der hogher vrolicheit. eñ dagē
des gheware iubileus. op dat de wa
erde heilighe gheest ōs allē lichameli
ke vindē mach. eñ om die vereninge
ōser hertē ōs te samen vinde in eenē
stede ouermits die ghelōefde stātaf
ticheit. tot loue eñ tot glorie des bru
degoms der heiligher kercken ōs lie
ues herē ihesu xpristi ōses ghesōtma
kers. die ouer al is ghebenedijt god
inder ewicheyt.

¶ Item inder heyliger eñ gloriosēr
hoechtijt des hellige mans sinte io
hannes baptisten scriuet sinte ber.
twee sermonen.

Sermoen. i.

¶ Vander lātaernē ofte luchter dye
beyde luchtet ende brādet.

Veer moet weſen van
deſer vgaderighē dye
beruſpinghe des pro
pheten die ſtraffet die
vgaderighe der ioden
eū ſegt. O ſcharē die zijn boſe. Want
deſe ſcharen die hier zijn vgadert die
eū zijn claerlijcke niet boſe. mer heyli
ghe eū oeck mede gheeſtelicke ſcharē
vol gracien eū waerdich der godlijc
ker benedixien Wāt ghij coemt te ſa
men om god te horē. omme god te lo
uen. eū oec mede omme god te aenbe
den eū te biddē. Dit zijn heylige v
gadinge ō ſulke ſakē te ſamē te comē
die gode den here zeer wel behagen.
ende daer die enghelen godes grote
ghenuechte in hebbē. Daer omme
mijn alderliefſte bruederſ hebbet v
doch eerbaerlijcke ende ſorchuoudeli
ke eū ynnichlijcke. ſonderlinghe als
ghij te ſamen comet indē bede huyſe
eū in deſer ſcolen xpriſti iheſu ōſes ly
euen vloſſers. daer ghij gheeſtelijcke
leringhe hoert. En wilt ymmers
niet aē ſien die dinghē vā buytē dat
alle tijtlycke dinghē zijn. mer aēmerc
ket die onſienlijcke dinghen end' dye
ewighe dinghē. eū oerdeltna dē ghe
loue eū nyet nae den dinghē vā butē
Heyde deſe ſteden zijn zeer verwer
lic. als dat bede huus eū daermē dat
woert godes prediket. eū het is wel
te ghelouē dátter niet myn enghelē
te ſamen comen dan meſchen. In bei
den deſen ſtedē machmē die poerten
des hemels open ſien. eū die ladder
daer is ghereecht die iacob ſach.
Die enghelen clymmē daer op eū ne
der op des menſchen zoen. Deſe mē
ſchen zoen is een groet gygāt. Wāt
die hemel is zijn ſtoel. eū die aerde is
zijn voetſchamel. eū ſine hoge moget
heit ghaet bouē alle hemelē. nochtās
ghewaerdiget hi hem mit ōs te we
ſen hent totten eynde der wareld.
Daer omme climmē die enghelen
op ende neder tot ōſen lieuē heren.
want dat hoeft ende dat lichaem is
al te ſamen een xpriſtus Nochtās da
er dat lichaem is eū niet daer dat ho
uet is daer vergaderē die aernē al en
mach dat lichaem vā dē hoefde nyet
werden vſcheydē. Wāt hi heuet ſel
ue gheſprokē. Waer dat twee of my.
vgadert zijn in minē name daer byn
ic midden tuſſchē. Mer daer mach
bij auōturen wel yemāt ſegghē. Wa
er is nu xpriſtus. thoen ōs xpriſtum
eū hets is ons al ghenoech. wat ſiet
ghij omme eū weder omme. ghij en
zijt hier niet ghecomē om te ſien mer
om te horen. Die propheet ſegt On
ſe heer god heeft mij mine oren opge
lokē dat ic ſal horen wat men ſegget
myne oghen en heeft hi noch niet op
ghesloken dat ic mach ſien zijn aenſicht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Of hi heeft sine oren mijn op ghelokē
mer zijn aēsicht en heuet hi mij nyet
latē sien. Hi staet noch after die wād
hi hoert eñ hi wort gehoert. mer hij
en laet hem noch niet sien. Hi hoertse
die hem biddē end hi leertse die hem
ghaerne willen horē. Sinte paulus
die heilige apostel die segt aldus.
Begeerdi dat te bekennē dat xpristus
ihesus in mij spreket. Ic bint segt hi
die spreke gherechticheit. Waer om
me en en soude hi niet sprekē mitten
mōde die hi seluen heuet ghemaket.
Waer omme en soude die werman
zijn hantwerc niet ghebrukē na sinē
wille ¶ O ghuede here ihesu criste
niet alleē en luket op haer oren. mer
luket op myne lippen. wāt ic en sal
minē lippē niet ōbiedē te sprekē als
du wel weetste. du makeste alle din
ghen wel. du makest die douē horen
de. die stomme sprekēde.
¶ Nu hoert dan mijn lieue end zeer
ghemīde brueders wat ōse lyeue he
re segghet vā sinte iohānes. welkes
hoechtijt vā zijnder eerwaerdigher
gheboerten wij hudē te daghe hoech
lijcke vierē. hi was segt hi een lātaer
ne of een luchter die brāde eñ luchte
¶ Dit is een zeer groet ghetuych lie
ue brueders wāt hi is groet daer sulck
ghetuych vā wort ghegeuē. mer hij
is veel meerder dyet geuet. Hi was
seyde hi een lantaerne die brāde end
luchte. Alleen te luchtē dat is ydel.
alleē te brādē dat is cleyn. mer beide
te brāden eñ te luchten dat is is vol
comē. Hoer wat die heylighe scrifte
segt. Die wijse man blijft als die zon
ne mer die sotte wert vrwādelt ghe
lijc als die mane. Want die mane sci
net sonder hette eñ nu is si vol nu is
si cleyn eñ nu en machmē daer niz van
sien. wāt haer licht dat heuet si ghe
leēt vāder zonnē. eñ si en bliuet nyum
mermeer in enē staet. ¶ Sulc zijn die
ghene die haer consciencië eñ haren
gheuoelē vā hem seluē i ander luden
mōden settē. Nu zijn si groet nu cley
ne nu niet mit allē. nae dyē dattet dē
smekers lustet haer te prisen of te la
ken ¶ Mer dat licht der sonnē is zeer
heet eñ vuerich. eñ hoe si heetter brā
det hoe si claerder luchtet ¶ Alsoe is
die iwēdighe vuericheit des wijsen
mannes die oec mede vā buytē lucht
eñ mach hi beyde niet hebbē. hi wil
lieuer alleen vā bynnē brādē eñ van
butē nyet luchten. op dat zijn hemel
sche vader die in dat heymelike siet.
hem zijn loen gheue. ¶ Wee ōs lieue
brueds ist dat wij alleen lichtē voer
die luden. eñ wij wordē vādē mēscē
groet eñ heylich ghereket. Mer dat
is mij cleyn dat die luden vā mij voe
len. wāt die mij sal oerdelē dat is die
heer die vādē mēschen eyschet dat si
vuerich sullen wesen mer schoen vo
er den menschen te lichtē en eyschet
hi soe zeer niet. Hi sprack selue inden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ewāgelio. Jc ben ghecomē omme dz
vuer te senden inder aerdē. ende wat
wil ic anders dan dattet brāde.
¶ Dat is een ghemeen ghebod mijn
lieue eñ zeer ghemīde brueders ī cris
to ihesu ōsen lieuē here ōsen vlosser
eñ ōsen ghesontmaker. als dat vā al
len mēschē wordet gheeyscet. eñ die
hem hier nae niet en rechtet hem en
sal ghenē ōtscule batē of helpē mogē
Ther dē waerdē heiligē apostelē end
dē anderē ghoedē heilige eerbare mā
nē seyde ōse lyeue ghesontmaker al
dus thoe. Luceat lux vestra coram hoi
bus. V licht dat sal lichtē voer dē mē
schē. als die vuerich zijt end zeer vue
rich. die ghenē auxt en durūet hebbē
vā enigē wynde. Sinte iohānes den
sprac ōse heer toe vā bynnē. mer alle
den anderē apostele sprac hi met oer.
eñ sinte iohānes die wort vā binnē
als een ēghel gheleert. Wāt soe vele
was hi gode naerder als dat geluūt
nae bij is dē woerde. die gheē ander
stemme en behouet daer hi vā ghele
ert soude wordē. Wāt sinte iohānes
en is mit ghenē woerdē of predikē
vā buytē geleert. mer alleē ouermits
die saluige des heilighē gheestes dē
hij ōtfinc doe hi noch in zynder moe
derlichaem was.
¶ Waerlijcke bruēders soe was hij
bornēde eñ ooc mede wōderlijcke ze
erōtstekē. dē also dat hemelsce vuer
vlichtet hadde. dat hi voelde dye te
gēwoerdicheyt ōs herē doe hi noch
hem seluē niet geuoelē en mochte.
Want dat nyeuwe vuer dat versch
vādē hemel was ghecomē eñ oec me
de ouermits dē heiligē engel gabriel
inder heiliger ghebenediđer gloriose
maget marien was ōtfāgē. dat quā
weder omme ouermits dē duechdeli
ken mōde der heiliger ioncvrouwen
maria doer dē oren der moeder eliza
beth tottē ōghebarē kyndekē. soe dz
vā dyer vren voert die waerde heyli
ge gheest zijn vaetkē soe veruollede.
dattet een schoē lantaerne of luchter
worde. bernēde eñ luchtēde voer on
sen lieuē here ōsen gesontmaker. als
een voerloper des grotē herē. Soe vā
hem ghescreuē staet Elizabeth zacha
rie magnum virum genuit iohanne
baptista precursorem dni. Elizabeth
zacharias wijf die heft enē grotē mā
ghebaert iohā baptista eē voerloper
des heren Eē ropende stemme inder
woestinē. bereyt den wech des herē
eñ maket enē sine toe paden. doet pe
nitēcie wāt dat rijcke der hemelē is
nakēde ¶ Wel hadde elizabeth enen
grotē man ghewonē. eñ dat tughet
oec mede die heilige scrifte segghēde
aldus. Inter natos mulierū nō sur
rexit maior iohāne baptista. Onder
alle die ghebore zijn van wyuē en is
gheen meerder man op gestaē dan io
hannes baptista. want hij werdet
ghesandt van gode.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Aldus so was sinte iohãnes doe
ene lantaerne brãdẽde eñ oeck mede
luchtẽde. mer noch alleen onder zijn
vaerkẽ daer hi noch onder schuylde
heut tot dat die tijt quame dat hi op
dẽ candelaer gheset soude werdẽ. eñ
lichtẽ soude al dẽ ghenẽ die daer zijn
inden huyse godes ¶ Doe mochte
hi noch alleẽ zijnder moeder luchten
eñ dat wõderlijcke sacramẽt der god
lijcker ghoedertirẽheit haer wat kũ
dich makẽ. doe si seyde tot marien.
waen coemtet mij dz die moed͛ mijns
herẽ tot mij comet ¶ Wye heeft dat
dij ghesegt o heilige vrouwe elizabz.
dat ic ben die moed͛ õs lieues heren.
hoe kenstu mij alsoe Eñ si seyde Als
die stemme dijnre gruetẽ quam ĩ my
nẽ oren soe verblijde hem mit groter
blijscappẽ dat kynt dat ic draghe in
mynẽ lichame. Aldus soe verlichte
hi eerst dat vaerkẽ daer hi ond͛ scuul
de dat is zijns selues moeder die doe
wel bekende die bernẽde lantaerne
die noch verborghen was. mer niet
lange daer nae v͛lichtẽ soude mit enẽ
schonẽ nyeuwẽ lichte alle die ghanse
nyeuwe warelt.

¶ Hi was seyde onse lyeue heer een
lantaerne bernẽde eñ luchtẽde. vyet
en seyde hi lichtẽde eñ bernẽde. wãt
sinte iohãnes die lichte vten brande
eñ oec mede wt der v͛uericheit die in
hem was. eñ die brãt eñ v͛uerichept
en quam hem niet van sinen lichten

¶ Men vinter wel sommighen dye
niet daer omme en lichtẽ wãt si bran
den. mer si begherẽ meer daer omme
te branden op dat si mogẽ lichten.
Sulcke menschen en brandẽ niet idẽ
v͛uerighẽ gheest der godlijcker myn
nen. mer wt ydelder glorien.

¶ Nu mijn lieue eñ zeer gheminden
brueders in xpristo ihesu onsen lieuẽ
here. wildij wetẽ in wat manierẽ dz
desẽ heilige voerloper õs lieues here
ihũ xpristi brãde eñ lichte. Ic vinde
de datmen elc vã desen in hem vinde
mach in dryen manierẽ. Hi brãde in
hem seluen ouermits grote strengich
heyt zijns leuẽs. Tot gode onsen lie
uẽ here brãde hi mit volcomẽd͛ vye
riger ynnicheit. Eñ tegẽs die ghene
die qualijckẽ leefdẽ brãde hi mit vye
righer naersticheyt. eñ hi en ontsach
hem niet haer te berũspẽ hoe groet dz
si oec waren. Oec mede soe heuet hi
ghelichtet. op dat ict mit cortẽ woer
den segge mit sinẽ ghuedẽ exempelẽ.
mit sinẽ viger. eñ oec mede mit sinen
ghoeden woerdẽ. Want hi heeft hẽ
seluen bewesen een volcomen exem
plaer alre dogheden den ghenen dye
hem begheren nae te volghen.

¶ Voert soe heeft hi den menschen
dat aldmeeste licht gewesen dat alle
die ghanse warelt was op ghegaen
haer sunden te v͛gheuen eñ oec mede
haer v͛donckerde herten te v͛lichten
alsoe als indẽ souter ghescreuẽ staet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Here du v̄lichtest myne lanterne.
verlicht oec mede myne donckerheit
Sonder twyfel daeromop dat si be
ken eū ghebetert werde.
Merct an desen man mijn lieue eū
zeer gheminde brueders hoe dat die
enghel godes sine toecoemst voersey
de. hoe wōderlick hi ontfaghē wort
hoe hi in zijnder moeder lichaem ge
heylighet wert. eū soe moghestu dij
wel verwoderē vā die onghehoerde
vuericheit die hi hadde. eū oec mede
van zijnder scarpen penitēcien. Dye
heilige apostel segt als wij spise heb
bē eū cledinghe soe sullē wij ōs laten
ghenoghē. Brueders dit is apos
telsce volcomēheit die sinte iohānes
zeer hoge bouē is ghegaē Wāt hoert
hoe onsē lieue heer ōsē ghesōtmaker
hier vā segt īdē heiligē ewāgelio. Jo
hānes baptista segt hi is ghenomen
noch etēde noch drickēde. claerlyckē
noch oec mede cledēde. Wāt also als
die sprincvogelkēs gheē spise en was
ten waer of daer enige beestkēs wa
rē die si pleghē te etē. soe en is oec me
de dat cameels haer ghene cledinge
Wat hebstu cameel dyn haer vā dij
ghedaē och offstu meer dinen hoeuel
van dij haddeste ghelept. Ghij on
redelijcke beestē eū oec mede ghij cru
pende wormē dˀ woestinē. wat gaet
ghij suecken leckernye der spysen. Jo
hānes die heilige mā die ghesendet
was vā gode. p maer een enghel go
des als die vader tuget daer hi segt.
Ecce mitto angelum meum coram te
Siet ic sende mynē engel voer dij.
Dese iohānes die soe groet was dat
daer nyemāt en was vā wyuē gebo
rē die meerder meerder was. die cas
tiet eū v̄magert zijn heilige ōnoselen
lichaem. eū ghij wilt mit purpur eū
mit costelen clederē ghecleet wesen.
eū alle daghē leckerlijcke werschap
pen. eū dese heylige mā hiet hem mit
so cleynē sakē ghenueghē. dat hi hey
lich was dat tughet vā hem die hei
lighe scrifte seggēde aldus. Nō sunt
vasti spacium per orbis sanctior q̄ ꝗ si
quā genitus iohāne. In alle dat be
grijp ofte ommehout deser warelt so
en is daer nyemāt heyliger ghewon
nen dan iohannes baptista.
Hey der mijn lieue eū zeer ghemin
de brueders dit is alle die ere diemē
deser hoechtijt doet. dit is alle die re
uerēcie diemē desen heilighē mā huy
den bewiset. Is dit die blijscappe
daer die heilige enghel godes zacha
rias vā seyde. datter vele mēschē in
deser hoechtijt hem v̄blidē souden.
Hi seide aldꝰ Johānes vocabitur no
mē eius. et in natiuitate eius multi
gaudebūt. Sinē naem sal ghe hieten
werdē iohānes. eū in zijnder geboerte
sullen hem vele mēschē verblidē.
Wyens hoechtijt begaet ghij. ghij v̄
waende oeffenaers. wyēs geboerte
vyert ghij. Is hi dat niet daer ghij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hoechtijt van houdet die in die wil
dernis plach te wesen ruych ende õ
ghehauent van clederẽ die hongher
ende armoede leet. Wat zijt ghi wt
gheghaen te sien inder woestine ghij
kinder van babilonia. Een riet dat
ghins ende weder vã dẽ wijnde ghe
wayt wert. Of woudt ghij daer siẽ
een mensche dye mit zakten clederen
is ghecleet. Dit is al v hoechtijt eñ
v vyeren. den prijs der menschen te
begheren ende glorie der clederẽ eñ
wellust der spisen. Wat heeft sinte
iohan mit sulcken dinghen te doen.
Hi en heeft soe niet gheleuet eñ nim
mermeer en moghen hem sulke din
ghen wel behaghen. Dye enghel sey
de datter vele menscẽ in zijnder ghe
boerte blide souden wesen. Tis soe
daer zijn vele menschen blide in der
hoechtijt zijnder gheboertẽ ende als
ic hebbe ghehoert soe hebben oec die
heydenen op desen dach ene sonder
linghe hoechtijt Si vyeren dat si niet
en weten. mer soe en souden kristen
menschen niet doen ¶ Dus ist er ve
le blide in der gheboerte sinte iohan
nes. och of si van zijnre gheboerten
soe blide waren ende nyet van vals
cher ydelheyt want wat ist anders
dan ydelheyt al dat daer is õder die
zõne Of wat heeft een mensche van
al dat hi onder die zõne arbeyt.
¶ Brueders al dat men mit oghen
sien mach dat is onder die sonnen al
datter onder desen wtwendighẽ sin
nen gheleghen is Ende wat is dit
al te samen dan een wasem ende een
roeck die niet langhe en duert. wat
ist al te mael dan hoy ende die bloem
des hoyes Alle vleysch is hoy seyt
die heer ende al die glorie des vleys
ches en is anders niet dã die bloem
des hoyes Dat hoy is verdorret eñ
die bloem is of gheuallen. mer dat
dat woert des heren bliuet ewelijck
¶ Lieue brueders inden woerde laet
ons arbeiden daer wij ewelijcken in
moghen leuen eñ blide wesen. Laet
ons wercken spise die niet en vergaet
mer bliuet in dat ewighe leuẽ. wat
spise is dat. Dye mẽsche en leuet niet
alleẽ in dẽ brode. mer in al die woer
den die wtghaen wt den monde go
des. Laet ons sayen in den woerde
alre liefste brueders. laet ons sayen
in den gheeste want dye in vleysche
sayet die sal ghebreclicheyt maeyen
Laet ons blide wesen van binnen eñ
niet onder deser sonnen Mer als õs
die apostel leert. alse droeuich ouer
mits oetmoedicheit. eñ rijpe swaer
heyt. mer altoes blide van biñẽ i dẽ
godliken troest. Laet ons oeck blide
wesen brueders in die gheboerte sin
te iohannes eñ vã zijnre gheboerten.
Want daer is ouervloedighe sake vã
blijscap in der ghehuechnisse zijnder
gheboerten. ende menichuoudighe
materie der vrolicheyt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Hi was ene lanthaerne bornende eñ
lichtēde Eñ die iodē woudē hem ver
blidē in ſinē lichte. mer hÿ ōblide hē
meer vāder vueriger pinichept dye
hi vā binē voelde. hi ōblide hem tot
ter ſtemmē des brudegoms als zÿn
vrÿēt. In beydē hoertet ōs toe te v
blide In dē enē ſullē wÿ ōs mit hem
verblidē. eñ i dē anderē ſullē wÿ bly
de weſen om ōs ſeluē. Wāt dat hÿ
brāde eñ vuerich was dat dyēde hē
ſeluē meeſt. mer ōs heeft hi gheluch
tet. ¶ Laet ons blide weſen i zÿnder
vuericheit ſoe dat wÿ ōs pinē die na
te volghē ¶ Laet ōs oeck mede bly
de weſen in ſinē lichte. ſoe nochtans
dat wÿ daer niet i en bliue. mer dat
wÿ ōumits ſinē lichte mogē comē te
ſien dat gheware licht Dat licht dat
hi niet en is mer den hi gheruuch ge
uet. Onſe lieue heer ſeyde dat iohan
nes quam niet etende noch drīckēde
¶ Dit is mÿ ene grote oerſake ende
oeck mede vermanige tot vuericheit
eñ oeck mede ene materie der oetmoe
dichept ¶ Wāt wye iſſer onder ons
die als hi ſinte iohānes penitēcie aen
ſiet al ſine penitēcie die hi doet of ye
ghedaē heeft. ic en ſegge niet groet re
kenē mer vā eniger waerdē achtē of
houdē derf. Wye derf murmureren
in ſinē arbeyde of hi ſeggē woude dz
is al ghenoech dat ic doe. ic en ſegge
niet het is te veel. Wāt wat doot ſla
gē wat karckē ſcendige of andˀ zware

ſundē mochte ſinte iohānes hebben
ghedaen. daer hi alſulcke zware peni
tencie voer doen ſoude.
¶ Laet ōs exempel aen hem nemē eñ
vuerichlÿcke penitēcie doen. Laet ōs
onderſueckē ōſe cōſciencie mÿn lyeue
eñ zeer ghemīde brueōs i xpriſto ihū
ōſen here ōſen gheſontmaker. eñ aē
ſien hoe veel quades dat wÿ hebben
ghedaē. eñ laet ōs ymmers mit enen
grotē moede beterighe vā ōs ſeluen
eyſchen. op dat wÿ ōtghaē moghen
dat ouerſtrenghe oerdel des almach
tighen godes ¶ Eñ wat ōs aen der
rechter vuerichept ōtbreket dat ſal
veruollē onſe pure oetmoedighe beli
dē. God is ghetrouwe iſt dat wÿ on
ſe quaetheit bekenē eñ belidē. Iſt dz
wÿ hem onſe ongheuallichept clagē
eñ ōs nyet en ōtſculdighē. hÿ ſal ōs
ghaerne vergheuē al dat wÿ miſdaē
hebbē. ¶ Daer nae ſiet oeck mede aē
die vuerighe naerſticheit die deſe heī
lighe mā ſinte iohānes hadde tegēs
die ſundē zÿnder euē mēſchē.
¶ Dit is ene rechte eñ redelÿcke or
dinācie datſtu dat altoes aēſieſte dat
tet dÿ toe behoert an dÿ ſeluē te begī
nē. Wāt ſoe ſtaet daer gheſcreuē.
Vā mynē verborghenē quade reyni
ghe mÿ here. eñ vā vreemdē ſunden
ſpaer dynē knecht. dat ſegt die pro
pheet indē ſouter ¶ Ab occultis meis
mūda me domie. et ab alienis parce
ſeruo tuo. ¶ Ghÿ ſlāgē gheſlachte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

seyde sinte iohannes wye salt v wij
sen te ontvlien die thoecomende toer-
nicheit godes. Hoe groet meendij
was die inwendighe vuericheit daer
sulcke voncken ymmer sulcke bornē
de colē wt quamen Des ghelijck en
spaerde hij niet die pharizeen En wil
niet segghen dat abraham v vader
was God is machtich van desen ste-
nē abrahās kinderē te vweckē.
Maer dit mach al cleyn scinē te we-
sen ist dat hi hem onder die grote eñ
machtige omme haer quaetheden te
berispen. die mit alder vriheyt des
gheestes den coninc om zijnd quaet
heyt vrilicke beruspede. dat een zeer
houerdich wreet man was. daer hi
oec sonderlinghe omme vter woestinē
was ghecomē. laet hi hem daer van
beswneecke of wert hi vuaert vā sinē
dreygē die gherechticheit daer ōme
te vzwighē Inden ewāgelio staet dz
herodes dē heilighē mā sinte iohānes
ontsach. eñ dat hi vele om sinē willen
dede. eñ oeck mede dat hi hem ghaer
ne hoerde Nochtās en spaerde hi da-
er omme niet hi en seyde vrilikē tot
den coninc aldus Nō licet te inquid
habere vxorem fratris tui raptam.
Ten is dij niet gheoerloeft te hebbē
dit wijf die stu dynē brueder gheno-
men hebste. Eñ al was hij gheuāgē
eñ indē karcker ghelept. hi en liet da-
er omme niet after dye waerheyt te
segghen. eñ hi is oeck mede salichlic-
ke daer voer ghestorvē.
Mijn lieue eñ zeer gheminde brue-
ders in xpristo ihesu onsen lieuē here.
dese mynne eñ liefte der waerheit eñ
der gherechticheet eñ der duechden
moet altoes brādē in onsen hertē.
Niemāt en sal smakē mittē onduech-
den. niemāt en sal also veel alst in hē
is den sundē eñ der quaetheit steden
gheuē. Niemāt en sal seggē als caym
seyde. Nunquid custos fratris mei
sum ego. Be ic een bewaerder myns
brueders. Niemant en lide dat mit ge-
lijckē moede dat die onduechden eñ
quade ghewoenten inbrekē. en dz dye
ghoede ghewoentē after werdē ghela-
ten. Wāt dat is alsoe veel als consen-
teren. als een mensche daer toe zwighet
eñ niet en beruspet alsoe veel als hij
mach. Eñ wij wetē dat wel. dat si
ghelijcke pijn lidē sullē die quaet doē
eñ die daer haer consent toe gheuē.
Maer nu vāder oetmoedicheit eñ oec
mede zeer vueriger ynnicheit die sinte
iohānes tot onsen lieuē here hadde.
wat moghen wij daer vā segghen.
Hier wt wast dat hij hem vblide tot
ter toecoemst ons lieues herē ihū xpi
doe hi noch was ongheborē Hier vā
wast dat hi mit groter eerwaerdichē
den beuede eñ vuaert was doe onse
lieue heer tot hem quam ende vā hē
woude ghedopet wesen. Hier vā soe
wast dat hi niet alleen xpristus niet
en woude gherekēt wesen alsoe als

doe veel luden voelden. mer dat hÿ
hem seluen rekende onwaerdich te
wesen die ryem vā sinen schoen te ōt
bynden. Hier van soe wast dat hÿ
als een vrient des brudeghoms ōs
liefs heren xpristi ihesu hem ōblyde
vā zÿnder stemmen. ende dat hi sey
de dat hi gracie voer gracie hadde ōt
fanghen. mer dat in ōsen here ihesu
xpristo was volheyt alder graciē eū
oeck mede alder ghenaden daer wÿ
alle vā begheren te ontfanghen. O
mÿne siele en suldÿ gode den heren
niet onderdanich eū te wille wesen.
Jc en mach anders in gheender ma
nieren gheen barnende lanteerne we
sen ten si ymmers dat ick wt al mÿn
der herten eū wt alle mÿnder sielen
eū oec sonderlighe mede wt alle my
nen crachten lief hebbe eū beminne
mynen here mynen scepper mynen
god. Wāt alleen ist die liefte die ōs
salichlike vuerich maket. wāt si coēt
alleen vā den heiligen gheest. die ōs
is verboden wt te doen.
Aldus soe hebstu hier nu gehoert
hoe dat dese heylighe mā sinte iohā
nes gebrāt heuet. eū ist dastuut wel
ghemercket hebste indē seluē ist oeck
bewesen hoe hi gheluchtet heuet.
wāt andrs en mochstu sine vuericheit
niet bekēt hebben had si nz geluchtet
hi heeft dā geluchtet als ic voer ghe
segt heb. mit sine ghuede exempelen.
mitten vīger. mit sine woerden. mit
sinen exempelen heeft hi hem seluen
bewesen. mit sinen vingher heeft hÿ
xpristum ihesum ghewesen. mit sine
woerden heeft hi ōs ōs seluen bewe
sen eū bekent ghemaket. Sÿn vader
zacharias seyde van sinte iohannes
Du kynt du biste een propheet des
alder ouerstē ghehieten. Wāt du sult
ste voer ghaen voer dat aensicht des
herē omme te bereydē sine weghen.
eū te gheuen wetenheit der salicheit
sinen volcke. Hi en seyde niet te ghe
uen salicheyt. Want hi en is dz licht
niet daer ons allen salicheyt van co
met. mer hi seyde wetenheyt der sa
licheit. als dat hi ymmers ghetuuch
soude gheuen vandē lichte dat ihūs
xpristus is. Wetenheit der salicheit
seyde hÿ in vergheuinge haerdē sun
den. Sal enich wÿs man ōsmaden
wetēheit der salicheit. Mer laet ōs
setten of sinte iohānes noch nyet en
ware ghecomē. eū ōs niet vā xpristꝰ
gheleert en hadde. waer sullen wÿ
dā salicheit sueckē. Jck hebbe grote
sunden ghedaen die mit ghenen bloe
de vā caluerē of vā bockē en moghen
of ghewassen werden. Wāt die alre
ouerste en heuet gheen ghenuechten
inden offer datmen al verbrandet.
Brueders myne ghehogenisse is
onreyn ghewordē vāder heffen de
ser onreynicheyt. daer en is gheen
scheermes soe scharp dat dese onrey
nicheyt of schrappen cā. wāt si is al

doer en̄ doer ghetogē. Myn lyeue
en̄ zeer gheminde brueders wille ick
myn ſundē v̄geten ſoe ben ic dwaes
en̄ gode dē here zeer ōtdācbaer. ende
bliuē ſi i myn der cōſcientien ſoe ſullē
ſi my wroghen en̄ oeck mede beſcha
men inder ewichept. Wat ſal ick dā
doen. Jc ſal ghaē tot deſen eerwaer
dighen heylighen iohānes baptiſta
en̄ vā hem: ſoe ſal ic horē ene blyden
ſtemme. een ſtemme der ōtfermher
ticheit. woerdē der gracien. en̄ woer
den der vergeuige en̄ oeck mede des
vreden. Wāt aldus ſegt ſinte iohā
nes. Ecce agn9 dei ecce qui tollit pec
cata mūdi. Siet dat lam godes ſiet
die daer of nemet die ſundē d' warelt
En̄ op een and' ſtede ſegt hi. Die een
bruut heuet dat is een brudeghom.
Aldus myn lieue en̄ zeer ghemide
brueders ſoe botſchapt ōs iohānes
dat god tot ōs is ghecomē. dat dye
brudeghom is ghecomen. dat eē lam
godes is ghecomē. Nu wāt hy dan
god is die daer is ghecomē ſoe iſt ſe
ker dat hi ōſe ſunde mach v̄gheuen.
mer of hi wil des en zyn wy nyet ſe
ker. Hi wil ſond' twyffel wāt hi is
een brudeghom. en̄ hi is zeer minelic
en̄ iohānes is eē vriēt des brudegōs
wāt die brudegō pleget vrienden te
hebbē. En̄ al wil deſe brudegom dz
ſine bruut ſchoen en̄ glorioes ſi. end
ſond' vlecke of rimpe of ſulcs wat. hi
en ſuect nochtās ſulckē bruut niet.

Wāt waer ſoude hi alſulcken bruut
viden. mer ſulc maect hi ſine bruut.
en̄ hi gheeftet haer dat ſi alſulc ſi.
Hoert wat hi ſegt doer dē propheet
Men ſegt onder die ludē. Js dat eēs
mans wyf by enē anderen man ſlae
pet. ſal ſi dan oeck weder comen by
haren eerſten man. Js ſi niet onreyn
ſoe ſal ſi weder comē. En̄ du biſt be
ſmit mit veel liefhebbers come noch
tās weder tot my en̄ ic ſal dy ōtfan
ghē. Sich aen wat hi mach. en̄ ſich
aen wat hy wille. Mer by auōtueren
du biſte veruaert voer die ſcarpe pur
gacie daer hi dyne onreynicheit me
de wil reynighē. ſoe datſtu van dyer
barninghen ende oeck mede vā dyer
ſnydinghe doot pyne ſoudeſte moe
ten liden. Nu hoer dat hi een lam
is. en̄ hi comet mit groter ſaftmoedic
heit als mit wolle en̄ oeck mede mit
melck. ende die boſe mēſchen maket
hi rechtuaerdich allene mit ſinē wo
erdē. Wat is daer lichtelicker te doē
als comicus ſegget dan een woert te
ſprekē. Die centurio ſeyde tot on
ſen lyeuen here. Spreeck alleen een
woert ende myn kynt ſal gheneſen.
Waer omme willen wi dan voert
aen twyffelen. ende niet mit ghuedē
betrouwen ghaen totten throen zyn
der godlycker gracien. Ende laet ōs
ſinte iohannes dancken en̄ louē. end
ouermits hem ſo laet ons ghaen tot
xpriſtum Want alſoe als iohēs ſeide

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hi moet wasschen mer iohannes die
moet verminderen. Waer in sal sin
te iohannes verminderen. Sonder
twyfel hi sal vermīderen in sinen sci
nen. ende niet in sinē branden. Hi he
uet sine radien tot hem ghetoghē. ēn
hi heuet hem versament. op dat hy
niet en waer als die al haren gheest
tekens voert brenghē. Hi moet was
schen seyde hi die niet en mach wtge
put werden. op dat wy alle vā zynd'
volheit moghen ontfanghen. Mer ic
moet verminderet werden den dye
gheest in maten is ghegeuen. Ende
my staet alremeest te besorghen dat
ic altoes mach bornen ēn vuerich we
sen meer dā te luchten. Ick ben voer
ghegaen voer die zonne als die mor
gen sterre. als die sonne op ghaet soe
moet ic ymmers ongheſien wesen.
Ic en hebbe mer een luttel oly daer
ic my mede suuer ende reyn maken
mach. Ic wil dat selue lyeuer houdē
inden vate dā inder lampē.

Van thyen sonderlinghe vordelē
ende eren sinte iohannis baptisten.
die hem ghegeuen ende ghegunt zijn
van gode den almachtighen here.
Ende hoe dat hi sonderlinge die ver
dient heeft bouen allen anderē kyn
deren der menschen.

Sermoen. ij.

Areliefste brueders hudē soe
lichtet ōs een zeer merckelic
ke hoechtijt. die soe veel glo
rioser is als haer heyliger mā in de
ser warelt heeft ghebrucht. Want
op desen dach is gheboren een blickē
de licht der heilighen. glorie dē recht
ūdighen menscen. blijscap d' engelen
Ēn die aldermeeste d' menschen. Xpris
tus ōses ghesontmakers neue. des
brudeghoms vrient. een bereyder d'
bruut. Tis een mensche ende hy en
heuet ghenen ghelijck. die bij of mit
den enghelen is verheuen. ende mit
sondlinghen hoghen tytelen ghecro
ent bouen ghaet al dat ghemene mē
schelijcke ghestachte. Want ond' den
sonen der wiuē en is gheen meerder
op ghestaen dan sinte iohannes bap
tista. Dit is voerwaer wel een sa
lich mensche die salichlijcke ouer ga
et alle die hemelsche scaren. ende mit
enē gheringhen lope volghet onsen
verlosser. ende van hem ghene hoech
heyt ghelet en werdet. soe mildelike
vander hogher moghētheyt godes
mit menichuoudigen gracien bedou
wet. Die heylighe enghelen zijn bly
de ende die ontellijcke menichte van
beyden naturen verwonderen hem
zeer om dat een mensche alsoe in ghe
ghaen is in dat grote afgrōt der ewi
ghen grōdeloser godheit. dat die pu
erheyt der enghelē haer niets te vol

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

le daer vā verwōderē en can noch en
mach. Laet nu voert comē alle die
mannē vā grotē verdiensten eū oeck
mede voert bringhē daer si hem van
glorieren eū ōblidē voer die grote eū
hoge moghenthept des almachtigē
eū ewighen godes. daer en sal vpe
māt gheuōden worden die hem sint
iohannes baptistē sal duruē ghelikē.
Nu dā mijn lieue eū zeer ghemide
brueders in xpō ihū ōsen lieuē here.
Laet ōs beghinen te vtellē die glorio
se duechden daer die ouerste moghēt
hept godes sinen sonderlingē vriēt
oueruloedelijcke mede heeft gheeert
Wāt soe heeft hi gheleeft vāden be
ghinne zijns leuēs al totten eynden
thoe dat alle zijn leuen een forme is
eens heylighē leuens. eū een spiegel
alre ghoeder seden. Ende al ist dat
wij ghene schoene cierhept der wo
erden voert en connen brenghen wij
sullen nochtās die waerhept der din
ghen wtspreken als wi alder bestes
connen ende moghen. aenmerckende
dat wijsen mannen bet behaget dat
slecht eū recht is dan veel scoenhept
der woerden.

Die eerste sonderlinghe eer deses
heilighē mannes sinte iohannes bap
tista is die glorie eū bliscappe dat hi
soe ghebootscapt worde. Ten is ni
et zwighende voerbij ghegaen mit
hoe hogher glorien eū bliscappen de
ses kindes inghanck in deser warelt

worde ghebootscapt. Die enghel
gabriel die starcheit godes comet vā
den hemel ghesent van gode. end hij
staet aen die rechter side des altaers
daermen gode den here sacrificie dat
is offerhande op brande. Ten was
gheen ghemeen enghel. mer hi was
een vanden ouersten princen der en
ghelen. ende hi was oec mede die sel
ue archangel die cortelijken daer nae
der gloriosser heyligher maget marie
die ald hogeste ende die ald salichste
bootscap soude bringhen. Soe dat
die selue archanghel gabriel vercorē
was den lyeuen ende wtuertoernen
ridd sinte iohānes baptista te boot
scappen die den oūsten conick xpm
bootscappen soude. Die oūste pries
ter stont voer dē altaer aen ghedaen
hoechtidelike mittē heiligen gewade
der menigerhande gheestelijcker cle
dinghe daer veel sacramētē ende oec
mede figuren in beteykent waren.
ende oec mede die wtstortinghe des
waerdighen heylighen bloedes dat
wt ghestort soude worden in vergif
fenisse der sunden. ende voer die ar
ke des ouden testamentes daer dye
stenen tafelen i waren daer moyses
die ewe in ontfinck. ende die guldē
emmer mitten eerwaerdighē hemel
schen broede. ende aarons roede die
wonderlijcke zeer gheblopt hadde.
Als hi ald9 stōt hoechtidelic gecleet
voer die hoge moghenthept godes

omme die sacrificie ende offerhande
te offeren die der groter eerwaerdi
ger hoechtijt toe behoerden die doe
was alle dē wedschē volcke. In wel
ker hoechtijt alleē dē outsten bisscop
gheoerloeft was in te gaē in dat sāc
ta sanctorum. omme den thoerne go
des te versachtē. daer grote menicht
des volckes in die sonderlinge gro
te hoechtijt was vergadert van alle
den wedschē lande. so coemt daer die
gloriose arghāgel gabriel. eñ staet an
die rechter side des altaers ende hij
spreket zacharias thoe ende hi segt.
En wilt ymmers niet versaget we
sen zacharias Want dij sal een edele
zoen gheboren worden. ende die blij
schap sal wesen sinē ouders. edelheit
zijns ghestachtes. ende een sonderli
ge schoen exempel alle der ghanscer
warelt. een eynde der euwen of des
wets. een begin des heyligen ewan
gelies. een verdriuinge des dodes.
een beghin des ghewaren leuēs. cier
heyt der mēschen. een wōderlijck oū
zeer scoen spieghel der duechdē. endē
een starck prince der gherechtichepyt
Ende op dat ic die woerdē nyets te
wijde en verstrope ende den gherech
tē sin daer mede niet en verdōckere.
die heylichepyt eñ die volcomenhepyt
des kindes machmen vinden inden
heilighen ewangelio.

Lyeue brueds merct hier wel aen
die hoecheit des boden. die waerdic
heit der steden. eñ die reuerēcie dyes
heilighē daghes. eñ daer wt mūech
stu verstaen mit hoe ouer hoger glo
rien eñ bliscappē die ghebo erte des
heilighē kindes is ghebo etscapt. Ic
segge behoudē die reuerēcie eñ dye
eerwaerdicheit ōses lieuen beholdēs
Want dat en is den keyser niets te
gens dat wij sinē lieuē ridder prisen
wāt hi is die heer eñ dits die knecht
Hi is die scepper ende dit is zijn crea
tuer. Aldus soe scijnt sinte iohannes
geboerte mit vele meerder waerdich
heit ende hoecheden geboetscappet
te wordē dā ōs lieues herē ihū xpi.
Want xpristus ihesus ōs gesontma
ker wart ter auditurē in die slaepca
mer zijnder lieuer moed' geboetscapt.
sinte iohannes idē tempel. eñ oec me
de niet alleen indē tempel. mer voer
dat sancta sanctorum in die sonderli
ge hoge hoechtijt der iodē. Nu siet
aldus wert sinte iohānes gheboerte
geboetscapt van den seluen engel die
xpristum boetscaepte in eender waer
diger stedē. eñ op eender meerder ho
echtijt mit eender openbaerlicker mi
rakel. Ghedēct dat ysaacs geboerte
oec mede vanden engel worde gebot
scaept. ende sampson des ghelijckes
Ende als du al dye oude heylighen
ouerdenckest soe saltstu ymmers in
desen ende oeck in menighen anderē
saken van vele meerder waerdichey
den vinden desen seluē saligē sinte io

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hannes.
¶ Die ander ſonderlinge ere vā ſint
iohannes is. dat hi in zÿnder moed̄
lichaem elizabeth gheheiliget was.
Wat of hoe veel dat ōſer is dÿe van
die eerſte ouertredighe ghebozē wer
dē in deſer ellendigher warelt. al ſoe
trecken wÿ nae ons een lanc reep of
baſt der erfſundē. die alleen wt ghe
nomen die vandē ghebenedidē ionc
vrouwelÿcken lichame maria ſond̄
enigen mans toe doen hier in deſer
warelt is ghewōnen. ¶ Want hÿ is
ſonderlinghe veer anders dan wÿ al
le zÿn vandē eerwaerdigen troeſter
die heylige gheeſt ōtfangen in dyer
reynder heyliger maget marien.
Want het betaemde ſoe dat hi ſond̄
ſunde weſen ſoude. dye daer omme
quam dat hi die ſunden der menſcen
of nemē ſoude. die in ghelikenis des
ſundighen vleyſſches quam. mer ni
et inden ſundighen vleyſche. ¶ Ende
al iſt ſake dat alle mēſchē in ſunden
wezden ontfangen. wÿ en leſen ym
mers nochtans van nyemant die in
zÿnder moeder lichaem gheheypliget
heuet gheweeſt. dan dye propheet
iheremias eñ oeck mede deſe heilige
iohannes baptiſta. Al en is daer ghe
ne twÿffel aen te hebben die ſonder
linghe pure reyne maghet maria en
ſi mit ſonderlingher grooter ende ho
gher manieren van gracien eñ vā hei
lichedē ghehepliget. als een ſonder
linge ſanctuarium. ende dat alre hei
lichſte tempel daer god die heer end̄
die zoen godes menſchelÿcke nature
in aen nemen woude. ¶ Mer dat dye
propheet iheremias in zÿnder moed̄
lichaem worde gheheiliget dat is al
te zeer veer daer benedē dat wÿ van
den heiligen mā ſinte iohānes bap
tiſta leſen. Wāt van iheremias leſen
wÿ dat hi in zÿnder moeder lichaem
wort geheiliget. mer van ſinte iohā
nes leſen wÿ dat hÿ vādē eerwaerdi
gen heiligen gheeſt in zÿnder moed̄
lichaem vuollet is. dat veel hogher
ſchÿnt te weſen dan alleen gheheili
get te worden. Want bÿ dyer gehei
linge ſoe meent hi oec mede reyn ma
kinghe. mer die veruollinghe bewÿ
ſet volheyt ende ouerūloedicheyt.
¶ Die heylige glorioſe apoſtolē ōs
lieues heren die mit haren handen
hadden ghehandelt vanden woerdē
des leuens. doe ſi ouermits den iubi
lacien ons lyeues heren den eerwaer
dighen heilighen gheeſt haddē ont
fangē. ſoe en quamē ſi nochtans op
dē vÿftichſten dach daer nae nauwe
lÿcken daer thoe datmen van hem
mochte ſegghen dat ſi alle veruollet
waren mittē eerwaerdighē troeſter
die heilige gheeſt. ¶ Eñ al waſt dat
die heilge gheeſt mit ſinē milden ga
uē doe die hertē der ghelouiger ver
uollede. ſoe v̄dīēde dat ſinte iohānes
in zÿnder moeder lichaem. end̄ noch

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

õghebozen van gode den here te ont
fanghē dat die heylighe apostelsche
hoocheit doe si langhe tijt ghewacht
hadden ten laetsten vercreghen.
¶ Aenmerck hier nu wijslic ic bidde
di hoe wōdlicke die menichuoudige
gheest iheremias heilighet in zijnder
moeder lichaem. sinte iohannes ver
uollet eñ oūcomet ĩ maria. Het was
wel een wōdlic werck des heylighē
gheestes mijn lieue eñ zeer ghemide
brueds. eñ vriendē xpisti ihesu. dat
hi dē prophete iheremiam alsoe hey
lichde al was hi in sundē ōtfanghen
als wij alle zijn. dat hi nochtans son
der sünde wort ghebozen. Wāt doe
hi noch was in zijnder moeder licha
em doe wort hi van gode den heren
gheheylighet. eñ daer omme soe en
mochte hij niet anders dan heylich
worden ghebozen. die van gode ghe
heyliget was eer hij wort ghe borē.
¶ Het was oeck mede een zeer won
derlic dinck dat voer die tijt nye tot
ghenen tiden en was ghehoert. dat
een mensche die in sunden was ont
fanghen. sonď sunde wort ghe borē.
Mer dese heylighe man sinte iohan
nes wert in veel oueruloeyender be
nedexien mitten eerwaerdigen hey
lighen gheest veruollet. eñ hij wert
alsoe gheheiliget van allen sunden.
ende ouer ghestort mit gracien dyes
heilighen gheestes. dat hij puer enď
reyn was van allen sunden. eñ oeck
mede daer toe vol vanden eerwaer
dighen heyligen gheeste. Hi is daer
omme waerlicke groet voer gode dē
die heylighe engel botschapt. dē god
heyliget. eñ den die heylige gheest vʼ
uollet. eñ den oeck mede al zijn heili
ge eñ salige leuen priset. ¶ Mer het
was ene veel sprekelicker manyere
dat die waerde troester die heylighe
gheest inder maghet quam. die al de
volheyt der godlijcker ghoedertirē
heyt sonder enighe mate veruollede
die hij al gheheel besitten woude eñ
die hij wtuercoren hadde.
¶ Aldus ghelouen wij volcomelijc
dat si nyet alleen ouermits den heili
gen gheest gereynicht en was vā al
len sunden. eñ veruollet was mitten
heyligen gheest mer dat si oec mede
ōtfinc van den heyligen gheest.
Want alsoe staet daer ghescreuē van
haer. Dat in haer ōtfanghen is dat
is vanden heylighen gheest. ¶ Hier
omme so belidet die heylige kercke
sondlinghe dat die zoen godes van
eenď maget is gheboren. ende dat hi
vanden heilighen gheest is ōtfangē.
enď oock mede dat mit enen onuer
sceydelijcken name bereykent wert
die onuersceydelijcke versamenighe
der almachtigher godheyt ende der
menscheyt. ¶ Aldus moghestu sien
mit hoe grote of ghesceydenen voer
delen die ouer schoene bouen allē kin
deren dyer menschen of ghescheyp

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den is in zÿnder ōtfāghenissen. Wāt
si zÿn alle in sundē en̄ vā sundē ōtfā
gen. mer hi is indē heiligē gheest en̄
vādē heiligē gheest ōtfāgē.
¶ Dit si daer nu ghesegt mÿn lieue
brueders vā sinte iohānes ōtfāghe
nisse. mer is daer yet ghesegt dat cō
trari is der heiliger scriftē dat willen
wÿ dattet sonder enigerhāde ōtscul
dighe of bescermige onder die voet
sal werdē ghetredē. ¶ Die derde eer
vā sinte iohannes is dat wōderlike
ōghehoerde voerdel dat hi hem ī zÿn
der moeder lichaem vervrueehde.
Vā den beghine der warelt en is dz
nye ghehoert dat daer ye mēsche ge
borē wert die hem ī zÿnd moed licha
em verblide als wÿ lesen vā dē hey
ligē mā sinte iohānes. dat hÿ hem in
groter bliscappē ōvrueehde. ¶ Dit
is een zeer groet wōderlick mirakel
dat een kynt dat noch naeuwelÿc ōt
fāghen en is en̄ eerst beghīt te leuen
in zÿnder moed lichaem hem in zÿnd
moeder lichaem in groter blÿscappē
vervroechde. en̄ al doe sine dyēstach
ticheit bewisede sinē here dē hÿ voel
de inden iōcvrouwelÿckē lichame te
gēwoerdich te wesen. Salich is dye
siel die indē wegē der sundē niet en
heuet ghestaen. mer doer enē hey me
lickē weghe comende vā gode heuet
ōtfāghē die sueticheit deser ōgehoer
der blÿscap Salich is elizabeth daer
die ghebenedide moeder godes thoe
comet. die de conighine des hemels
haer dienstafticheit bewiset. mer dat
kint is noch veel saliger dat bekēnet
die moghētheyt des ghenes die tot
hem comet. en̄ ī die naeuwe doncker
heit zÿnder moeder lichaem hem da
er tegēs vervrouwet. ¶ Die heilige
maget maria clymmet op haestelikē
in dat gheberchte omme elizabeth te
gruetē. draghēde in haer reyne ionc
vrouwelÿcke lichaem den ghebene
didē zoē godes. dē conic d ewiger glo
rien. dē grotē heer der ouerster mo
ghētheyt. Elizabeth coemt haer blÿ
delic te ghemoete. omme dat si was
verlost vādē v̄wÿt haerder ōvrucht
baerheit. dragēde enē ghuedē vrient
des brudegoms. en̄ oeck mede enen
voerbode des woerdes. dat is des
zoēs godes. Sÿ nemē malcāder iden
armen ende custen malcāder. en̄ dye
twee salighe bunckē quamē bÿ een.
soe dat die coninc en̄ die vtuercoren
ridder niet meer dan die twee wādē
v̄scepdē warē. Wat wōder was dz
of dat lieue kidekē iohānes hem ver
vrouwede doe hem die hoge mogēt
heit godes soe nae bÿ was. die hem
soe suetelÿc toe gheeste. hoe mochte
dat kynt ōbeuoelic wesen daer dye
alre eerwaerdichste conīc der hemelē
tegēwoerdich was. ende die moeder
godes die droech die sunden der wa
relt. ¶ Dese v̄gaderinghe en was
niet alleē op eender tÿt en̄ daer mede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghedaē.mer die ewangelist segt dat
maria bleef bij elizabeth drye maen
den lanc In deser tijt dat die heyli
ghe moeder godes bij haerē nichten
was soe haddē si menige samen spre
kinghe mit malcāder. eñ die oetmoe
dighe dyēstafticheit der hepliger ma
get.eñ dat biwesen der ouerster god
heit en ghaf dē kide iohannes gheē
cleyne salicheit eñ benedixie. Ende
dat is wel te v̄moeden dat maria vā
haezder nichtē niet en scheyde eer dz
heilighe kynt was ghebozē. eñ dat
suetelijckē in haren ghebenedidē iōc
vrouwelijckē schoet v̄wermde ende
bakezde.eñ die ene wād vten wege
was soe quam dat heilige kint so ve
le te naezder der tegēwoerdichept si
nes scheppers. Eñ na den woezden
des heiligen ewāgelies so is dit pm
mers wel te vermoeden. Want eliza
beth die hadde haer kynt ses maen
dē lancg ghedzaghen doe die enghel
gabziel tot marien quam. die mit si
nē nyeuwen gruete der iōcvrouwen
botschapte v̄nyeuwige der warelt.
Daer nae stōt maria op eñ ghinc
haestelijckē tot elizabeth. eñ ghewa
erdichde haer drye maendē lancg ha
erder nichtē te dyenē hent tot dat na
der neghēder maēt die tijt genakede
dat die heilige patriarcha gheboren
soude worden. Daer hebben sommi
ghe menschen gheweest die de boec
ken der pynigher menschē mit meer
der naersticheit i ghesien hebbē. dye
segghē dattet alsoe in enē visioē ghe
opēbaert was. dat maria die moedē
godes dat kynt iohannes aldereerst
ōtfincg doet op der warelt quam.eñ
dat si mit alder sorchuoudichept be
dienstich was inder ghebooertē des
hepligħē kindes. Hoe dattet hier om
was daer en is gheen twijffel an.tē
ghaf den kynde ghene cleyne gracie
ende benedixie.dat die ghebenedide
moeder godes soe langhe was bij si
nen moeder.

Die vierde ere is die blijschap in
zijnder gheboertē. Scame di lucifer
die soe vro op ghinghheste. eñ als du
siētste daīstu mit alle dyne vlitichheit
niet en cōste vorderē soe v̄stant wel
datstu ten laetsten als een sot vogel
ghelatē sultste wordē. Want du heb
stet daer toe ghebrocht dat al dat ge
hele mēschelijcke ghestachte ī sundē
wort ōtfanghen.eñ oeck mede ī dro
efheit wort ghebōrē. Mer sich nu eē
dit kint is in zijnder moeder lichaem
ghehepliget eñ het wort in blijscap
pē ghebōrē.eñ het gheuet in zijnd̄ ge
boertē blijscappe alle die warelt. eñ
die wapene daerstu mede meenste te
v̄winnē daer wort dit heilige kynt
iohannes mede ghecroent. Nem dy
ne wapen eñ dine scilt eñ doe mit al
dijnder macht dijnre boescheit dijne
beste.du en mogeste desen kynde nyet hiderē.die dē ouerstē te hulp heeft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Seer biſtu bedroghē eñ zeer beſpottet
Weetſtu niet datter een ſtarc ſtrijder
niet alleē vā zijnder waſſender ionc
heit mer oec mede vā zijnder moeder
lichaem hudē te dage wort gheborē.
En weetſtu niet dat vāder tijt deſes
kindes dat rijc der hemelē ghewelt li
det. eñ die hem ghewelt cōnē doen
die gripē̄t Hebſtu vergetē dat deſe vā
gode wert ghesent om hem te berey
dē volcomē volc. Sich aen die ghele
gētheit der dinghē. eñ du ſulteſte vin
den dat dit kint vāder tijt zijnder ōt
fāghenissen craftelijckē vā ȳnder boeſ
heit wederſtaet. Du bedreueſte dat
caym die ſinē brueder dootſloech in
ſunden beſmit worde gheborē. eñ be
ſtort mitter erfſundē alſoe quam i de
ſer werelt. ſo zeer dat die werelt wel
mochte gruwelē voer alſulcke ghebo
erte. eñ deſer is gheuolget alle die ge
boertē der menſchē. die al te ſamē in
droefhedē gheborē wordē. daer iohā
nes gheboerte vā wt ghenomen is.
daer alle die werelt blijſcap ende ou
clare hoechtijt vā begaet. daermē oec
mede indē hemel vā weet te ſeggen.
¶ Wat meendi ſal dit kynt weſen.
Hi ſal weſen een vriēt des brudegōs
eñ du boſe gheeſt hi ſal weſen dyne
viant die machtiger is dā alle dȳnd
macht. ¶ Het is nu hier te mercken
mit hoe grote waerdicheit die hoech
tijt vā deſer gheboertē blincket in dē
heiligher karckē. eñ hoe grote ſonder
lighe gracie ſi onder alle kerſtene mē
ſchen heuet vdiēt. Gheēs menſchen
gheboerte en heeft die heilighe kar
aen ghenomē te vierē eñ grote hoech
tijt daer vā te houdē. dā alleē ōs lye
ues herē ihū xpi die beyde god ende
menſce is. eñ des heiligē mā ſinte io
hānes. Wāt ſi bekēt dat wel dat ve
le beter is die dach des ſteruēs dā de
dach der gheboertē. eñ dat nae dyer
gheboertē al droefheit volghet.
¶ Hier omme houdet die heilige kar
ke hoechtijt vādē heiligē martelaren
op dē dach dat ſi wt deſer tijt ſceydē
eñ dat hiet ſi een dach haerder ghebo
ertē. want hem nae dē tijtlickē dode
ene ſalighe ewighe gheboerte is ghe
comē. Want doe beghōnē ſi ouermits
dē dode gheborē te werdē. doe ſi om
die mynne eñ liefte xpiſti iheſu eñd
des ewighē leuēs dit tijtlicke leuē vē
ſmadē. ¶ Mer die heylige gheboerte
ſinte iohānes ōtfāget die bruut xpi
die heilige karcke. ſoe veel te ſekerlic
ker indē ghetale der hoechtide want
ſi die glorie deſer hoechtijt inden hey
lighen ewāgelio beſcreuē vint.
¶ Die vijfſte ere deſes heyligē mās
is die ſondlige gracie zijnd bekerin
ghē eñ zijns heyligē leuēs. In ſinē te
derē iōgē dagē is dit heilighe kynt
ouermits beleydighe des heilighen
gheeſtes inder woeſtinē ghecomē.
Wāt die tederheyt zijnd iōcheit die
en mochte hem niet hinderen dē dye

godlijcke moghēthept starckede.
Wāt die heilige gheest en siet niet an
of man of wijf. of starck of cranck. of
out of ionc. mer wen hi wil of wan
neer hi wil. of hoe hi wil võvollet hij
die hij võrpest. ¶ Johānes laet die wa
relt eñ vliet vādē menschen. hij en be
kēt niet zijn lātscap. hi en achtet niet
zijn ouders. mer alleen gheeft hi hem
daer toe voer oghē te hebbē die goet
hept godes. ¶ Dit is wel ene wōd'
lijcke bekeringhe dat die mensche die
noch nae uwelijckē in der warelt en
beghan te comē. die warelt soe cā la
tē. eñ daer toe alle die glorie end' blij
scappē deser warelt. eñ oec mede alle
die wellustē deser warelt. eñ ic en seg
ghe niet dese dinghē al te v̄ghetē.
mer ic segghese niet en willē te wetē
eñ een ewich ghesellscap eñ ōmegāck
te hebbē mit gode. Die hoge berghe
eñ die doncker bossche eñ die dyepe
dalen. dit warē die hupsen daer dit
heylige kint in plach te rusten. Nye
mat en brenghe mi hier voert dē hei
lighē propheet iheremias die noch
ionck was doe hi beghā te prophete
re. Wāt al was hi vā gode gheheili
ghet eñ v̄corē in een propheet. Wāt
vā sinte iohannes staet ghescreuen
dat hi meerder was dan een prophe
te. Eñ al wast dat iheremias voersei
de toecomēde dingē hi en vloet noch
tās niet vād' ghemeēscap der mēscē.
als die heilige mā sinte iohannes de
de ¶ Want hi en aendochte niet zijns
gheslachtes edelheit. noch die ionc
hept zijnd' iaren. noch die tederhept
zijnder naturē. mer hi aensach alleen
die guetheit godes. eñ die ghenuech
te eens purē heiligē leuēs. eñ hi is so
ghewordē ene forme eēs ghuedē ghe
estelijckē leuēs. eē opset der ghoeder
monickē. eē beghin der heremitē oft
anders ghehietē eēsetelē. eñ oeck me
de ene lerighe alder gheestelichept.
Mijn lieue eñ zeer gheminde brued's
in xpō ihū. dit si ghesegt vā zijnd' be
kerigē. Mer die volcomenhept zijns
heiligē leuēs en is nit ghreēder togē
wt te sprekē. doch soe mogē wij horē
wat dat heilige ewāgeliū daer van
tughet. ¶ Johānes segt hi die hadde
een cleet dat van cameels haer was
ghemaket eñ oec mede vā enē scaeps
velle hadde hi een gordel. Sijn spise
warē sprēkelkēs eñ wilt honich. ¶ Ec
ce qui mollibus vestiūtur in domibꝰ
regū sunt Siet die sachte clederē dra
ghē die wonē inder conighē houen.
Dat harde cleet dat vā dē alre scarp
sten borstelē des cameels te samē ge
wrocht was. dat castiede mit zijnd'
groter scarpheit dat ōnosele lichaem
des eerwaerdighē heilighen patriar
chen sinte iohānes. eñ dat iōghe ted'
vleysch wort ghuet tijt i grotē dwā
ghe ghetemmet. eñ die iōghe ioghet
die mittē heilighē gheest was v̄uolt
die moeste nochtās lidē ene zeer lāge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

marteli. Mer wat was sine spise. mē
en suecket hem ghene patrijs hoend̄
kēs. noch men lopet niet wijde end̄
side omme lecker spijsen te sueckē da
er die grote patriarcha mede gesadet
mochte worden. mer sine spijse was
wilt honich eñ sprēkelkēs.
¶ Aldus leefde dese alderheilichste
mā mijn lieue eñ zeer gemīde brued̄s
vādē douwe des hemels. eñ oec me
de vādē snoedē vogelkēs. want sine
grote strengicheyt en woude nz dat
ghecoect was toe latē. Eñ als hi lan
ge tijt hadde geuast eñ hem die buuc
zeer ledich was. soe en wordē hem
nochtans ghene menigerhande ghe
rechtē bereydet. ymmer daer en quā
niet in sinē mōt daer die ghulsichheyt
toe mochte ghetogē werde ofte daer
die buuc ghenoech an mochte hebbē
of daer die mage ghenuechte vā voe
lē mochte. ¶ Helias die heylighe pro
pheet die at vleysch eñ wat daer be
reyt was. eñ hi dāckede gode den he
rē daer of. Voert soe en lesen wij van
nyemant vā al den oudē heiligē dye
hem alsulcke strengicheit hebbē aen
ghenomē. Scarpe v̄worpene cledin
ghe. snoede spise eñ dyer luttic. ende
een ynnich hert tot gode dese maken
euē heilighē patriarchen.
¶ Die seste eer is nyeuwicheit zijnd̄
prekinghe. Ic begheer dat ghij hier
vlijtelicke toe mercket mijn lieue eñ
zeer ghemide brued̄s. wāt die sond̄li
ge materie eyschet wel ghuede nei
dachte. Nae dier tijt dat adam indē
paradise ghesundiget hadde. eñ nae
dat al die warelt inder diluuien ver
drōckē was. soe hebbēder wel veel
ghueder menschē gheweest. die som
mighe alsoe groet vā duechdē hebbē
gheweest dat god hem gewaerdich
de mit hem te sprekē vā aēsichte tot
aēsichte. Enoch waert vā gode ouer
gheuoert indē paradise. Noe was vā
gode v̄corē. abraham wert gheropē.
ysaac was vā gode gheminet. iacob
sach gode vā aēsicht tot aensicht. io
seph wert ghehietē eē behouder der
warelt. Eñ tot alle desen en werdet
nochtās niet een woert opēlijcke ge
ruert vander saliger wonighen des
hemelschen rijckes. Moyses werdet
van gode een leydsmā gheset dyes
volckes vā israhel. hi wart ghehetē
pharaos god eñ menighe wōdlicke
dingē wercket god doer hem inden
lande van egiptē. eñ v̄ugerlijcke din
ghē in dat roede meer. Hi clymmet
op indē berghe daer god was eñ hij
ōtfanghet van gode grote macht in
sinē ghebodē. hi spreket mit god als
die een vriēt mittē anderē. tē is moy
ses niet voer ghehuedet noch v̄bor
ghē dat god die almachtige heer do
et int v̄burgē. eñ die gloriosen naem
godes die alle dē voeruaders onbe
kent was die wert hem gheopenba
ert. mer onder alle dese en hoertmen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

te mael ghene ghehogenisse des he-
melscē rijckes Aazaon die staet voer
gode dē here dragēde die wōderlike
roede. eñ hi was gesaluet eñ geheili
get mittē godlijckē sacramētē. Josue
die comet nae. een rechter eñ een leits
mā des volckes. eñ hem volgē al die
rechterē vā israhel. eñ niets niets en
en hoertmē daer vā die glorie dyes e
wigē leuēs. ¶ Die heer vād dauid eē
mā na sinē hertē. eñ oec mede salomō
sinē zoē vuollede hi mit groter wijsc
hedē. eñ voert mede soe vuollede die
gracie des hepligē gheestes alle dpe
scarē der heiliger prophetē. end alle
te samē of gheē vā hem allē en seggē
si opēbaerlycke nergēt vā die glorie
of bliscappē des hemelscē rijckes. ¶
Helyas sluut mit sinē ghebede den
hemel dattet niet en reghēde drye ia
rē lāc eñ ses maēden. Helizeus vwec
kede enē dodē doe hi selue doot was
Eñ noch onder allē desen en luchtet
niet een vōsckē vāder ewiger hemel
scer claerheit. Wat wil ic meer seggē
mijn lieue eñ zeer ghemide brueders
in xpō ihū ōsen here. siet ouer al die
scarē der lieuer vriendē godes die vā
dē begine der warelt hier hebbē ghe
weest hent tot sinte iohānes tyden
toe. eñ vā hem allen en suldij niet vi
dē noch een waerdekē horē van dyer
groter sueticheit des hemelschē rijc-
kes. ¶ Mer coemt nu tot sinte iohā
nes eñ hoert vā hem ene blide stēme
eñ ene nyeuwe reden. eē stemme der
vrolichept end oec mede een stemme
der barmhertichept. een stemme der
glorien eñ der godlijcker gracien. die
god soe lāghe vborgē hadde. eñ oec
mede die engelē soe lange ghezwegē
haddē. die dē patriarchen onbekent
was. eñ dē die prophetē niet en wis
tē. Hi seyde aldus. Penitēciam agite
appropiquabit enī regnum celorum
Doet penitēci eñ dat rijck der heme
len sal naken. Dat woert dat ons
segt vā penitēci te doen dat is suet.
eñ glorioes. dat woert dat ōs segget
vādē hemelscē rijcke is een blide wo
ert te horē dat mit groter waerdiche
den is aen te biddē. dat hem best be
taemde voert te bringhē die dat eers
te fūdamēt des nyeuwē testamētes
legghē soude. ¶ Mijn lieue end zeer
ghemide brueders dit is die stemme
daer die alre meeste scouwer der he-
melscher visionē vā segt. ¶ Die eerste
stemme segt hi die ic hoerde was als
der gheender die op die herpe speel
den. Vā adams tidē tot iohānes toe
was ōse orghele vwādelt in screpe-
lijckē ghelude. Wāt menichuoudich
heit der sundē daer die penitēcie ghe-
en stede en heeft is een dubbelt qua
et eñ een dubbelde materie omme te
bescreydē. Slaetstu yemāt doot. die
euwe of die wet ghebiet datmen dij
weder doot sal slaen. Vergaderst du
hout optē sabbeth du werdes gebo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dē te stenē. Eñ den properlicke thoe
behoert te ōtfermē eñ te sparē die en
weet anders niet dan te slaen. Wāt
die heer hadde hem ghegeuē ghebo
dē die niet ghoet en waren, eñ oeffe
nighe daer si dat ewige leuē mz mede
en mochte vcrighen. Dit ist dat die
rechtuaerdige man hem verwōdert
daer hi segt. O here waer zijn dyne
barmhertichedē. Eñ doe iohānes
was ghеborē doe begā hi te toenē dē
ghewōdē die salige medicine. dē sun
dē penitēcie eñ berou. eñ dē boeschei
dē vghiffenisse.

Mijn lieue eñ zeer gheminde brue
ders in xpō ihesū ōsen lieuē here, dit
is die eerste stemme dye de stemme
des ropers inder woestinē wt ryep
Eñ die stemme der tortel duuē is ge
hoert in onser aerdē. Soe als daer ge
screuē staet Et vox turturis audita
est in terra nostra. Eñ die stemme dēs
tortel duues is gehoert in ōser aerdē
Van dyer tijt heuet god die heer in
ōsen mōdē ghegeuē enē nyeuwē sanc
een suet sanc ōsen gode. eñ wij danc
kē gode eñ singhē hem sange des lo
ues. eñ barmhertichеyt bouē ghset
dat oerdel. eñ god spaert die sūdēs.
eñ ghuedertirehеyt die regneert dat
is si heuet regimēt. eñ gerechticheit
lijt daer mede. eñ die ghuedertirene
barmhertige heer suecket oersakē te
verbarmen eñ niet te slaen. Sij spe
len in haren harpē die der wtulopen
der wellustē wederstaen mit benaeu
wige der penitēciē. eñ die vāder diep
heyt der sundē hem pinē te ontreydē
Als pharao die conīc is vdrōckē soe
singhē si indē weghe dat groet is die
glorie des herē godes.

Die seuēde eer is die grote sondli
ghe waerdicheit zijnd dopē. Hier soe
machmē merckē zeer grote oetmoe
dicheit. dat woert is vleysch gewor
dē eñ als hi comet tot sinē volcomen
wasdom soe laet hi al die ander men
schen wesen ende coemt tot sinte io
hannes. Die almachtich vuaerlick
god is dē kinderē der menschē. ende
alle dinc draget indē woerdē zijnder
crachtē. eñ maket suuerige der sundē
die coemt vā galilea omme gedoept
te werdē vā sinte iohānes. Sinte io
hannes vwōdert hem eñ hi werdet
zeer vuaert ende hi sprac tot ōsen he
re. Ic sal vā dij ghedoept werdē end
du coemste tot mij. Eñ ōse lieue here
seyde. laet dij op dese tijt ghenoghē
wāt aldus betaemtet alle gherechtic
heit te vuollē. Johānes die liet hem
segghen eñ hi scorte hem op ōme te
dopen dē conīc der enghelē. Die cō
der glorien maecte hem naecket. die
claerheit des ewighē lichtes eñ oeck
mede die figure des godlijckē welēs
Johānes taste daer aen dat vleysch
dat vāder heyliger ōbeulecter reyn
der iōcvrouwē was ghеborē. eñ dat
vā der alder puerster materien was

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gheschapen dat beghiet hi mit sinen heylighen handen. ¶ Die enghe len godes comē daer thoe. ende sien aen mit grotē ōwonderē die oetmoe dichept haers sceppers. eñ een sterke lic mensche hādelt daer dē almachti gē godes zoen. die hemel wort ōua ert eñ die aerde ōwōdert haer. dye iordaen is blijde. eñ alle die hemelsce burgerē en connē hem niet te vollen ōwōderē dat die heer der herē vā eē sterfelijckē mensche wert ghedopet Wat is dit iohānes dē cherubin end̄ seraphin aeuwe en duruē vā veers aē sien hoe durfdi dē naket aen tasten. ¶ Brueders dit is hi dē alle die cho rē der engelē sonder ophoudē singhē Sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. die alleen woent i enē ontoegāckelijckē lichte. end̄ een heer alre creaturē. god der cōstē. vader d̄ barmhertichepe. en bistu niet verua ert. Eñ dij is ghegeuē dat allē ande rē mensce is ghewrygert. dē te dopē daer wij alle te samē van ghedopet wordē. indē gheeste eñ oeck mede in dē vuere. eñ dē iōcvrouwe die d̄ ione vrouwē zoen is mit ūwē iōcvrouwe lijckē handē te dopē. Te mael zeer ō wōdere ic mij des dopers. eñ tot dē ghenē die daer wort ghedopet dye gheware god is eñ melche hebbe ick grote reuerēcie eñ waerdicheit. ¶ Mij ōwōdert des grotē meisters die hem alsoe ommate zeer ōnedert.

eñ ic beue voer sine ouer grote waer dicheit. eñ ic sie dat een mensche ghe welt doet den hemelē. Mer aēmerct dat in deser dope die oude euwe een eynde nemet. eñ alle die prophecien eñ sacrificien eñ offerhanden d̄ euwē werdē al ōworpē eñ voer niet geach tet. Mer die nyeuwe gheboerte end̄ die nyeuwe reynmakinge die eweli ke duren sal werdet in deser dopen ons herē begōnē. Eñ al die meniger hāde figurē der ouder euwē werden alle te samē beslotē in eender dopen. Want inden wasschen des waters eñ aenropē des heiligē gheestes soe wordē begrauē die grote bloedighe menichte der caluerē eñ der bockē eñ oec mede der scapē. Soe dat wij alle die offerhāde der beesten dē beestelij kē iodē laten. aenmerckēde dat dye prophete dauid inden psalm segt to ōsen here. Die offerhāde diemē al ō brādet eñ diemē offert voer die sun den die en woudestu niet.

¶ Die achste eer is die opēbaringhe der heyliger drieuoudichept. Vā dat die warelt eerst wort ghemaket al to dyer tijt toe en openbaerde haer nye die waerde heylighe dryeuoldicheit godes dē sterfelijckē menscē. mer die ewige godlijcke claerheit was al in dōckerē figurē eñ woerden bedecket Wāt doe god dē eersten mensce scep pen woude omme die sonderlinghe gracie des godlijckē werckes te be

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wisen soe sprack die scepper. ¶ Facia
mus hominē i similitudinem nostrā.
Laet ōs den mēsche makē nae onsen
beelde eñ nae onser ghelikenissen.
¶ Dit is een sonderlinge waerdich
voerdel mijn lieue eñ zeer gheminde
brueḋs dat ghenē anderē creaturē is
ghegeuē. die hoge creatuer der enge-
len die wert ghescapē vā gode elc op
sijne gheordineert. mer die almachti
ge ewige mogētheit godes en doet
hier ghene woerdē toe. Mer als der
comet dat hij dē mēsche als een sond'
linge edel creatuer berept te scheppē
soe set haer die heylige drieuoudich-
heit al te samē daer thoe. eñ die god-
lijcke wijsheit nemet raet. op dz dye
waerdicheit der creaturē wt der ho-
ger glorie des sceppers bekent mach
werdē. doch soe en werdē daer gheē
opēbare ōderscheide der namen bewe-
sen. eñ daer omme soe willen sommi
ghe seggē dat god daer spreect tot si-
nē enghelē. Of is dat niet ghenoech
soe machmē seggē. dat al werdē ī dē
woerdē personē beteykēt om dat si
niet een pgheliJckē bijsonderlinghe
onderschepdē en werdē. soe en mach
mē daer niet claerlijcke die heylighe
drieuoudicheit vñstaen. ¶ Abraham
die sach daer oeck drye mer enē aen
bede hi. mer daer spreect die reueren
cie der heyligher scriftē nu vā enen.
nu vā dryen. nu hiet hi een heer ende
nu segt die scrift vā dryen mānē.

Die iodē brēghen hier veel berispe
lijcke parabolen bij eñ si segghen dat
daer drye engelē vā gode dē here wa
rē ghesent daer die een ysaacs ghebo
erte kūdigen soude. eñ die ander. ij.
zodoma eñ gomorra eñ die ander sun
dighe stedē vñdoruē soudē. Eñ dat a
braham den daer hi mede sprac den
hij heer hiete ouermits dē heyligen
gheest bekēde dat hi van gode was
ghesandt. omme dat hi hem ysaacs
gheboerte botschappē soude. eñ dat
hi hem daer omme soe oetmoedelikē
aenbede. als barsabee dauid dede. eñ
dat hi daer omme alle hem drye op
entaftich was. eñ datter daer omme
mer twee en waren die tot loth qua
men eñ die steden der sundiger men
schen gheheel bederfdē. om dat die
ene die ysaacs gheboerte hadde ghe
botschapt weder te hemel was ghe
uarē. Wāt daer warēd drye die eerst
quamen eñ seydē datmē sara roepen
soude. mer die een sprack die woerdē
eñ hi brochte die begheerlijcke boet
scappe vā ysaac ¶ Aldus mijn lieue
brueders segghen si die meer beghe
ren ioden te wesen eñ den ioden nae
te volghē dā dē heiligē kerstē geloue
Ende op dat wijt mit cortē woerdē
besluytē al die oude ghesellschap der
patriarchen ende der propheten en
segghen noch in harē woerden noch
in harē wercken niet datmen open
baerlicke mach vñstaen vā den vader

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eū den zoen ende den heyligē gheest
Coem daer omme ende sich zachari-
as zoen die den ghenen mit sinē han
des doepte. die beyde god eū mēsche
is eū sich dat daer die hemel worde
gheopent. eū dat daer de waerde tro
ester die heylighe gheest in ghelijcke
nisse eender duuen neder quam op ō
sen lieuen here ihesum xpristum on
sen gesontmaker. eū dat die stemme
des vaders daer wort ghehoert. hic
est filius meus dilectus. rc. Dit is
mijn ghe minde zoen. ¶ Siet ghi nu
wel dat totter openheit der alder ho
ghester namen die hemelen werden
gheopent. die vader werde daer ghe
hoert inder stemmen. die zoen werde
daer gedopet inder iordanē. die hey
lige gheest worde daer bewesen i ge
likenisse der duuen. Ende iohannes
is daer als een tughe der waerder
heyliger drieuoudichept. ende den
gloriosen baptisten werdē bewesen
des onghedeelden wesens die open
bare namen. eū die eerwaerdighe na
em der heyliger drieuoudichept. die
den voergheleden wareldē bedect
eū onbekent was. die wert nu open
lijcke ghetoent sonder enighe scheme
Heer wye is dese mā den du dij soe
openbaerlijcke thoenste.
¶ Die neghende eer is dat getuych
der waerheit Hoer wat getuych die
waerheit van hem gheuet. Doe sint
iohannes in zijnder gheuangenissen
hoerde vanden wercken ōs lyeues
heren ihesu xpristi. doe sende hij sine
discipulen tot onsen here ihesum om
te vraghen wye hi ware. ende hem
worde gheātwoert aldꝰ. die blinde
sien. die doue horen. ende voert als i
den ewangelio staet. Ende doe iohā
nes discipulē ghegaē waren. op dat
tet niet schinē en soude dat hij hem
seluen lief segghen woude. doe begā
ōse lyeue heer onse verlosser te seggē
tottē volcke van iohannes. Wat zijt
ghij wt ghegaen omme te sien inder
woestinen een riet dat vāden winde
ghins ende weder ghewayet wert.
O ghuede wōderlic ghetuych onses
lieuē verlossers Wye is daer ye tot
eniger tijt in deser warelt ghecomen
die de warelt doch in sommighē niet
ghesmaect eū bekent en heuet. Wye
is daer soe vast dat hem die sueteliJc
ke waeyende windē der tijtlicker vo
erspoet. ofte die nordene stormen der
wederspoet niet vanden state der ge
rechtichept gheneyghet en heuet.
¶ Ten laetsten soe bestuypt onse lye
ue heer sine woerden mit ene godlijc
ke sentencie die de aerde bouen gaet
ende oeck mede alle die hemelē doer
ghaet. ende der hoechept der engelē
ghenaket. Onder alle die zonen der
wiuen segt onse lieue heer en is daer
nyemant op ghestaē die meerder is
dā iohēs baptista. Wat wildi meer
horē. sinte augustinus segt datmen

vā nyemāt en mach segghē dat onse
lyeue heer ōse ghesontmaker self ge
segt heuet. vā dē heyligen man sinte
iohānes baptista. En wil mÿ nu nyet
seggen van sinte iohannes ewan
ewangelista. die discipel dē ihesus ō
se heer bemīde eñ lief hadd. noch oec
vā dē prince der apostelen die bouē al
dē anderē apostelē is gheset noch oec
mede van sinte paulus die indē dor
den hemel op ghegrepē was. doe hi
noch indē lichaem leuede. eñ die oec
meer dā alle die ander apostelē had
de ghearbeyt. eñ voert alle die blinc
kende schare der apostelē en mach ni
et gheliket werden den heyligē iohā
nes dē voerloper ōs lieues herē.
Wāt alle dese waren al ghebozen eñ
al out ghewozden doe ōse lieue here
dese woerdē sprack. ¶ Onder dē zonē
der wiuen en ister niemant op gestaē
die meerder is dā sinte iohānes bap
tista. Sich aen alle die woners dyes
hemelscē rÿckes. eñ loep oeck mede
omme alle dat gheheel mēsceliÿcke ge
slachte. ouer al sultstu dat viden dat
sinte iohannes al die heyligē des ou
dē testamētes is hoge bouen gheset.
of oeck mede gheliket. mer bouē allē
is god ghebenedÿt.
¶ Dat thyende voerdel is dat ghe
tuuch der heiligez karckē. Die mātel
ōs herē werdet vol ghewenē. die sol
ue die op ons lyeues heren hoeft ge
stozt worde die ghaet vā bouē neder
al totter nederster gheren des cledes
Want die moeder die heylighe karc
ke dat een meesterse is alder karckē
die karck van romen die daer toe is
ghesegt Jck sal voer dÿ biddē op dat
dÿn gheloue ymmers nyet en ghe
breke. die is nae onsen lieuē ghesont
maker in sinte iohannes baptistē ere
ghewidet. ¶ Het was reden dat die
bruut xpristi die heylige karc haren
brudeghom soude volghen. ende dē
oversten vrpent onses lyeuen heren
daer tot enen patroen kyesen. daer si
op haer hogheste was. Het was son
der twÿffel een sonderlinghe verkie
singhe dat hi in der karcken tot enē
patroē soude vcozen werden. die de
twee ouer grote clare ende schoene
lichtē des hemels peter ende paulus
mit harē duerbarē bluede eñ bitterē
dode gheheilighet hebben. ¶ Petrus
die worde daer ghecruust. ende pau
lus die worde mittē zwaerde ōthoeft
det. nochtans soe wert die ouste wa
erdichept den voerloper ōs heren ge
geuen. Alle die ghanse stat vā romē
wort mitten bloede der ontellÿcker
martelaren gheuerwet mer die hey
lighe patriarcha sinte iohānes is bo
uen hem allen gheset. Ouer al is sin
te iohānes die meeste eñ in allē stedē
gheeftmen hem voerdel. Wie is mit
soe groter glorien doe hi eerst geborē
soude werdē geboetscapt. Van wyen
leestmen dat hi soe sondlinghe in zÿn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

re moeder lichaem veruollet is mit
ten heyligen gheest. Van wyen leest
men dat hÿ hem in zÿnder moed' lich
aem verblyde. Wyens heylige ghe
boerte wort daer alsoe hoerhlÿcken
inder heyligher karcken gheuiert.
Wye heefter gheweest onder allen
kynderen der menschē die soe iouck
inder woestinen is ghegaē. Eñ oec
mede wye heefter soe strenghe leuen
ghelepdet. Wye heeft den menscen
eerst ghepredicet dat si penitēci doen
souden. want dat rÿck der hemelen
ghenaket. Wye heeft dē ghebenedÿ
dē coninck der hemelen ghedopet.
wyen is die heylighe dryeuoudiche
de aldereerst gheopēbaert. Vā wyen
heuet die waerheit ōs lieue heer ihe
sus xpistus alsulcken ghetuuch ge
geuen. eñ wyen heuet die moeder de
heilighe karcke alsoe hoerhlÿcke ghe
eert. ¶ Nu besiet mÿn lieue ende zeer
ghemide brueders of niet alle desen
voersepde pūcten alsoe sinte iohan
nes sonderlinghe heuet. datter gheē
sterfelic mēsch en is die hem enich vā
al desen derf ondwiden. Mer bi auō
turen daer soude wel yemāt seggen
dat iohēs dese vordelen so properlic
ke heuet dat hi and' ghemeyne graci
en d' heiligen soe niet en heuet ontfā
gen. Hoer daer en tegens. Johānes
is een patriarcha ymmers hi is een
hoeft alrē patriarchē. iohānes is een
propheet immer meer dā een prophe
te. Wāt den hi propheteerde dat hÿ
comen soude den wisede hi oec mitte
vinger dat hi al was ghecomen. ¶ Jo
hannes is een engel. ymmer een son
derlige wtūcoren engel. als dēse ghe
sontmaker tuget daer hi segt. ¶ Siet
ic sende v minen enghel die minen
wech sal bereiden voer uwen aēsich
te. Johannes is een apostel. ymmer
die eerste ende een prince der apost
len. want als dat heilige ewangeliū
tughet hÿ was een mensche ghesent
van gode. Johannes was een ewan
gelist. die alder eerst began te predÿc
ken dat ewangelium des hemelscen
rÿckes Johannes was een ioncvrou
immers een spiegel der iōcvrouwen
een titel der scamelheit. endē een exem
pel der suuerheit. ¶ Johannes was
martelaer immer een scoen licht der
martelaren. ende tusschen die ghebo
erte xpi ihesu endē sinen doot een for
me der stantaftiger martelien. ¶ Jck
ghae voerbÿ dz hÿ is een stemme dēs
ropers inder woestinen. dat hi is eē
bode des woerdes. een voerbode dēs
rechters. ¶ Jck late oock mede dz we
sen dat tot iohannes tiden die euwe
ende die propheten duerden. Dat io
hannes helias is. dat hÿ een lantaer
ne is brandende ende oec mede luch
tende. dat hÿ een vrient is dēs bru
deghoms ende een bereider d' bruut
¶ Jck zwighe dat hÿ alsoe die ne
ghen choren d' enghelen is ōseilet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat hi oec al tot ſeraphin is verheuē
mer dat ware ōſer crāchept al te ar
beydelÿckē te bewiſen.

¶ Het is op deſe tÿt genoech datter
gheſegt is totten loue ſinte iohānes
tot glorie eñ tot waerdichept onſes
verloſſers. die gheert eñ ghebenedÿt
moet weſen inder ewichept.

A.m.e.n.

¶ Item inder eerwaerdiger hoech
tÿt der heiliger apoſtelē petri eñ pau
li. eñ eerſt vā harē auōt. i. ſer.

¶ Hoe datmē die vigilie der heiliger
apoſtelen petri eñ pauli ſal begaē.

Sermoen.

Als wi begaē vigilie d' hei
ligē ſoe behoertet ghuede
gheeſtelike mēſcē waken
de te weſen die de hoech
tidē der heiligē begerē te vyerē indē
gheeſt eñ inder waerhept. wāt vlep
ſcelÿcke mēſcē hebbē ander manierē
vā wakē dā gheeſtelike mēſcē. Dye
vlepſcelÿcke menſchen bereyden lec
ker ſpiſen eñ coſtelike werſchappen
eñ het is te duchtē dat ſi i harē wakē
ſomwilē bedriuē werckē d' dōckerhe
dē. Sÿ vblidē hem als ſi quaet doen
eñ i dē alre archſtē digē zÿn ſi vrolÿc.
Ghÿ en hebt ſo nz geleert die xpriſtū
zÿt geuolget eñ om ſine wille alle die
hebt after gelaten. ghÿ ſulc mit wa
kende ogen aenmercken den name d'
vigilien. Wāt daer om pleget men vo
er den hoechtiden vigilie eerſt te hou
den. dat wÿ ōtwakende ſullen wor
den of wÿ in enighen ſunden ſlapen
de zÿn of verſumeniſſen. dat wÿ dā
die aenſichten der hepligen ſullen
voer comen mit oetmoedich beliden
onſer miſdaet. ¶ Alſoe en doen dye
kynder deſer warelt niet leyder ſoe
nyet. die wel machtich zÿn den wÿn
te drincken ende ſtarcke mannen die
dronckenſchap te vermenichuoudi
ghen. die oeck mede in haren zware
ſunden alle gheheel ontſlapen zÿnd
ghewozden. ¶ Dat weet ghi wel dat
die droncken ziin des nachtes ple
ghen dronken te weſen. ende oeck
mede die ſlaperich ziin des nachtes
pleghen te ſlapen. ¶ Ende het is al te
mael omme nyet datmen alſulcken
menſchen wil ſegghen vander vigi
lien der hoechtiden. Want ſi willen
lieuer ſlapen dan wapen. Mer mine
lyeue eñ zeer gheminde brueds ghy
en zÿt gheen kynder des nachtes of
oec mede der donckerheit. mer kind'
des lichtes ende des daghes. op dat
ghi vāden hepligen hoechtiden niet
onbereyt gheuonden en werdet.

¶ Brueders wi ſullen drye dingen
mercken ende wakende aendencken
inden hoechtiden der hepligen. Die
hulp des hepligen. eñ dz exēpel zÿns

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

leuēs eñ ōſe cōfuſie. Zijn hulpe. wāt
was hi ſoe machtich doe hij leuede ī
deſer eerdē. hi is nu veel machtigher
leuēde indē hemel. in der teghēwoer
dicheit zijns godes. Hi was den ſun
ders ghuedertirē eñ beradich doe hij
noch leuede in deſen ſterfelijckē licha
em eñ leuē. eñ hij badt wōdlicke ga
erne voer hem ludē. hoe veel te meer
doet hij dat nu hij volcomelijcker be
kent die onſalichept der menſceliker
crāchept. ¶ Wāt die ſalichept des he
melſchen vader landes en heuet ſine
mynne ende liefde eñ ſine barmher
tichept niet vermyndert mer al vme
erdert. wāt al is hi nu ſoe ſalich dat
hij gheen liden en heeft hi mach noch
tans wel medelidē mit ōs hebben.
ymmers ſoe heuet hij nu ſoe vele te
meer mede lidens eñ barmhertichheit
tot ōs als hi nu naerder is der fōtey
nen alder barmhertichept. ¶ Noch is
daer een ander ſake die de heplighen
die bij gode zijn meer trecket voer ōs
ſorchuoudich te weſen. wāt nae den
woerden des waerdē hepligen apoſ
tels ſoe heeftet god alſoe gheordme
ert om ōſen wille dat ſi buyten ons
nyet en mogen volmaket werden.
Alſoe als daer gheſcreuē ſtaet inden
pſalm. Dye gherechtige die vwach
ten mij hent tot datſtu mij weder ge
ueſte. ¶ Brueders in xpriſto iheſu
ōſen here. wij ſullen oec mede aen ſiē
dat goede exempel des heiligē māſ

Want alſoe langhe als hij hier gheſij
en is op der aerden. ende mitten mē
ſchen heuet omme ghegaen. ſo en he
uet hi hem niet gheneyget noch aen
die rechter ſide. ¶ noch oeck mede aen
die luchter ſide. mer den warachtigē
coninclijcken wech heuet hij vaſte ge
houden hent tot dat hij quam tot dē
die ſegt Ego ſum via veritas et vita
Jc bin die wech. die waerhept. ende
dat leuen. Siet an die oetmoedicheit
zijnder wercken. ende die wijſchept
zijnder woerden. ende ſoe ſuldi ſien
hoe hi beide mit woerdē eñ mit werc
ken ond die menſcen heeft gelichtet.
Hoe danige voetſtappen ons luden
hij achter ghelaten heuet. op dat wi
ymmers daer in wanderen ſouden.
Weter waerlijcken nae den woerdē
des propheten ſoe zijn die wege des
rechtuaerdigen menſchen goet eñ oec
recht. eñ die paden des rechtuaerdi
gen menſces zijn wel recht in te wā
deren. ¶ Voert ſo ſullen wij mit noch
meerder naerſtichept aenſien onſes
ſelues confuſie ende ſcande. want de
ſe eerwaerdige heplige apoſtel was
een menſch als wij zijn lydelijc ende
vand ſeluer aerden daer wij van zijn
gemaket. ¶ Hoe mach dat dan weſen
dattet ōs niet alleen zwaer mer ōmo
gelijc duncket vweſen hem nae te vol
gen eñ dat te doen dat hij heuet geda
en. laet ōs ōs ſcamen lieue brueders
in deſen woerden of god oec gheuen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

woude dat ōs van desez cōfusie glo
zie mochte comē. Het hebbē mēschen
gheweest daer wij nu i ōsen tydē ho
echtidē van houdē. die ōs voer heb
bē ghegaē indē weghe der doghedē.
eñ si hebben soe wōderlijcke gewan
dert inden salighen eñ duechdeliken
weghen des leuens. dat wijt naeu
welijcken ghelouē en connen dattet
menschen hebben gheweest.
¶ Aldus mijn lyeue ende zeer gemi
de brueders in xpristo ihesu ōsen lye
uē here. sullē wij ōs inden hoechtidē
der heylighen ōs v̄blidē. eñ wi sullē
ōs schamē Wij sullen ōs verbliden.
want wij soe grote eñ soe machtighe
patronē voer ghesent hebben. ¶ Wij
sullen ons oeck mede scamē om dat
wij hem niet volghen en connen. ¶
Aldus sal altoes alsoe lāghe als wij
in desen screyenden dale zijn die sel
ue blijschap die wi hier mogē hebbē
ghemēget wesen eñ ghetempert mit
ten broede d' tranen. soe dat niet alle
en die laetste ōser blijscap mer oec dz
middelste eñ dat beghi gemenget si
mit droefheit eñ mit schreyen. Wāt
al ist dat wij somwilen wel wat sa
ken schinen te hebben ē s te v̄bliden
daer zijn ōtallijcke veel meer saken
waer om wij ōs wel bedrouē mogen
eñ stadelic screyen. ¶ Die rechtuaerdi
ge man segt Ic was godes ghedach
tich eñ ic heb daer grote genuecht in
ghehad. mer te hādes volghet daer
nae Mijn gheest ghebrac. Ic bin ghe
turbeert gheworden eñ ic en hebbe
niet ghesproken. ¶ Mer sullen wij de
se dinghen dencken inden hoechtidē
eens ꝑghelijcken heyligen Wat sul
len wi dan doen inden groten hoech
tiden die alder ouersten apostelen. ic
segge sinte peter eñ sinte paulus.
¶ Een van hem beyden ware al ge
noech hoechtijt van te maken ouer al
die warelt. mer nu hebben wij haer
te samen op dat onse blijschap vol si
ende oueruloedich. ¶ Want soe als si
in desen leuen malcander lief haddē
soe en zijn si in haren heilighen dode
ende in haerder heyligher martelien
van een nyet verscheyden. Brueds
wye mach machtigher wesen dan si
waren in desen leuen. van welcken
die een de slotelen des hemels warē
ghegenen ende beuolen. ende die an
der was gheset te wesen een leraer d'
heydenen omme haer te leren dē ghe
rechten kersten geloue. die een was
soe machtich dat hi doot sloech ana
nyas ende zaphiram mitten woerdē
zijns mondes. die ander wat hi ver
gheuet dat vergheuet hij in xpristus
persone. ende als hij sieck is soe is hi
alder starckst ende oeck mede mach
tichst. Hoe vele machtigher zijn si nū
inden hemel bij gode den here. die so
machtich waren inder aerden doe si
noch sterkelijcke menschen waren.
Ende wye mach ons ludē meerd' er

empelen after ghelaten hebben alder
heplichept. eñ oeck mede alder volco
menhept. dā die ſtadelijcken in hon
gher eñ in dorſte in coutheiden eñ in
naecthept ende oeck mede in menigē
anderen arbepden end̄ ongheuallic
heden die ſinte paulus in zijnd̄ epiſte
len vertellet al haer leuen thoe hebbē
ghebzocht. end̄ oeck mede ten laetſtē
mitter ſaligher martelien eñ mitten
wiſtortinghe haers hepligen bloe
des tot onſen lieuen here iheſum criſ
tum onſen verloſſer hier bouen indē
hemelſchen rijcke zijn gheuaren.

Ende het is waerlijcke wonderli
ke zeer grote confuſie ende ſchaemte
dat wij hem luden vaeuwelijcken an
ſien en duruen ic late ſtaen hem ludē
nae te volghen dat ſi ghedaen ende
gheleden hebben.

Laet ōs daer omme hem luden oet
moedelike aenropen mijn lieue ende
zeer ghemīde brueders. op dat ſi mit
haren hepligen ghebeden ons wil
len ghenadich maken haren vzyent
ende onſen rechter die ghebenedijt
god is inder ewichept.

Item op ſinte peter ende paulus
auont een ſermoen.

Hoe datmen mit pnnichept bega
en ſal die vigilie der hepliger apoſte
len petri eñ pauli.

Sermoen. i.

Die glorioſe hoechtijt die
luchtet ōs hudē die ōs de
ouclare martelaers ende
leptſmāne der martelarē
eñ pzīcen d̄ apoſtelen mit haerd̄ ouer
clare martelien hebben gheheiliget.
Dit zijn petrus eñ paulus twee gro
te ſchone clare lichten die god inder
heiliger karckē heuet geſet als twee
grote ſchone clare ogen Deſe zijn mij
ghegeuē als meeſters eñ middelaers
den ic ſekerlic myne ſiel mach beuelē
wāt ſi hebben mi kūdich ghemaket
die weghen des leuens. ende ouer
mits hem hope ic te comen tot dyen
middelaer die daer omme inder wa
relt is gh ecomen dat hi mit ſinē hep
ligh:en bloede verſuenen ſoude die in
den hemel zijn ende die inder aerden
zijn. Want in bepden naturen ſo is
hij die alderpuerſte. die npe ſunde en
dede noch daer en is oeck mede gheē
droch in ſinen monde gheuonden.
Hoe ſoude ic tot hem moghen ghaen
die bouen m..ten wōderlijcke zeer ge
ſundighet hebbe. bouen dat ghetal
des ſandes dat bij den ouer der zeen
legt. Die ſoe puer is dat hi niet puer
der en mach weſen. ende daer ick ſoe
onreyn bin dat ic npet onrepnder en
mach weſen. Mij is wōderlicke zeer
te duchten dat ick vallen mochte in
den handen des leuendigen godes.

woude ic mij vermetē hem te ghena
kē eñ hem aen te hangē dē ic ymmer
alsoe ōgelijc ben. als ōgelijc is ghoet
eñ quaet. Hier omme heuet mij god
dese mēschē ghegeuē dat mēschē heb
bē gerweest eñ oec mede sundige men
scē. eñ daer toe zeer grote sunders. de
in hem seluē gheleert hebbē eñ oec an
hem seluē hoe si hem ouer grote sun
ders sullē ōbarmē. Wāt als si dz an
dēckē dat si selue grote sundē hebben
gedaē soe sullē si hem te lichtelijcker
ouer grote sunders ōbarmē. eñ ider
seluer maten daer hem mede gemetē
is sullē si weder wt metē Petrus de
de ene grote sunde. soe datter naeu
we meerder sunde en mochte wesen
eñ soe haestelijcke eñ oeck mede alsoe
lichtelijcke heuet hi ghenade eñ ver
giffenis ōcreghē. ende oec soe volco
melic dat hij een prīce der apostelē is
ghebleuē. Des ghelijc heuet paul9
indē begīne der heyliger karckē doe
si noch zeer cleyn was eñ niet starck.
soe ōgenadelijckē ghewoedet. dē die
zoen godes vādē hemel heeft ghero
pē eñ ghetogē tottē heiligē kerstē ge
loue. Eñ nae soe grotē quaetheit he
uet hi hem mit soe groter gracien ō
vollet dat hi een wtūcozē vat is ghe
wordē. omme te dragē dē ghebenedi
dē naem ōs lieues herē ihū xpi voer
dē heydenē eñ voer dē coningē ende
dē kinderē vā israhel. een waerdich
vat vol alder hemelscher spisen daer
die ghesondē van ghespijst moghen
werdē. eñ die siecke medicijn wt mo
ghē nemē. Mijn lieue brueders
dit was behoerlic dat god dē mēsche
lijckē ghestachte alsulcke bewaerdēs
eñ alsulcke leraers soude setten. dye
suet warē eñ machtich eñ daer thoe
wijs. Suet. op dat si mij suetelijcken
eñ barmhertelijcke ōtfāgē soudē. eñ
machtich. op dat si mij craftelicke be
schermē soudē. wijs op dat si mij wi
selicken leydē souden totten recht en
weghe. eñ doer die weghē dye daer
leydē totter stat godes. Wat mach
sueter wesē dan sinte peter was die
soe suetelijcke al die sunders tot hem
ropet. alsmē indē werckē der aposte
lē eñ i sinē epistelē opēbaerlike mach
vindē ghescreuē. Wye mach machti
ger wesen dā hi was dē die aerde on
derdanich was. doe si die dodē wed
gaf. eñ den dat water onderdanich
was dat hi daer ouer mochte ghaen
Die symō magus dē kokelaer doe hi
vloech inder lucht mit sinē ghebede
daer neder werp. Eñ die vā ōsen he
re die slotelē des hemelschen rijckes
heeft ōtfāgē soe dat sinte peters oer
del voer gaet voer dat oerdel des he
mels. Wāt aldus seyde ōse lieue he
re tot sinte peter. Quodcumqz liga
ueris super terram erit ligatum et in
celis. et quodcumqz solueris super
terram erit solutum et in celis. Wat
du binste op der aerdē dat sal ghebō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den wesen indē hemel. eñ wat du ōt
bidest opter aerdē dat sal oeck mede
inden hemel ōtbōdē wesen. Eñ wye
mach wijser wesen dā hi was. den
niet vleysch noch bloet. mer die he-
melsche vader die gewaere wijscheit
opēbaerde. ¶ Seer wōderlicke gaer
ne wil ic oeck mede paulum nae vol
gen die wt rechter suetichept zijns
gheestes hem ludē bescrepede die ge
sundighet haddē eñ gheen penitēcie
doen en woudē. die starcker was dā
alle prīcen eñ moghentheidē. die die
godlijcke wijscheit eñ die kornē dᵉ hei
liger sinnen niet vādē eerstē noch vā
den anderden. mer vanden derden
hemel ouervloedelijcke neder brocht
¶ Dit zijn ōse meesters die vanden
oversten meester die gherechte wegē
des leuens volcomelijcken gheleert
hebben. eñ noch huden te daghe ōs
voert leren. Wat ist dat die heilighe
apostelen ōs leren. Sij en leren ons
nyet visscen noch coerne mayen ofte
dyer ghelijcke. ¶ Oeck mede en leren
si ōs niet platoes boecken lesen ofte
aristotiles argumenten voert brīgen
eñ altoes te leren ¶ eñ nymmermeer
totter cōsten der rechter waerheit te
comen. Wat ist dat si ōs dā leren.
Sij lerē ōs leuen. Meendi dattet een
cleyne cōste is te cōnen leuen. ¶ Het is
voerwaer een grote kōst. ymmer het
is die aldermeeste cōst. Hi en cā niet
leuen die opgheblasen is in houaer

dyen. die onreyn is vā onsuuerhedē
eñ mitten venine alderhādē sunden
vuollet is. Wāt soe te leuē en is ghe
ne leuen. mer het is iene verderfenis
des ghewaren leuēs. eñ omme te ge
naken die poerte des dodes.
Mer dat hiet ick een ghuet leuen te
wesen mijn lieue eñ zeer gheminden
brueders. onrecht te liden eñ wel te
doen. eñ daer in in te volherden hent
totten eynde toe. Wāt daer staet ge
screuē aldus. Qui perseuerauerit vs
qz in finem hic saluus erit. Die vol
hardet hent totte eynde thoe die sal
ghesont wesen. Onder den ghemey
nen volcke segtmen dat hi wel leuet
die hem seluen wel voedet. mer daer
staet aldus. Mentita est iniquitas si
bi. Die boescheyt lieghet haer seluē.
wāt daer en leuet nyemāt wel dan
die wel doet. ¶ Ick meyne datstu
die in ene ghuede gheestelijcke vga
deringhe woenste wel leuest. ist dat
du na den ghoeden ghewoenten der
vgaderinghen leuest. eñ ghesellijcke
eñ oock mede ootmoedelijcke leuest.
Het batet dij seluen alstu die ghuede
ghewoenten wel houdest ¶ leuestu
ghesellijck dat is dinen medebrueders
ghenuechlick. leuestu oetmoedelickē
dat is gode ghenaem ¶ Dan leuestu
ordineerlic als du sorchuoudich bist
also al dijn leuen te ordinieren voer
gode eñ voer den menschen. datstu
dij altoes pijnste te hueden voer sun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den. eñ dinē euē mēsche gheen saken en geueste daer hy hem aen mach sto ten. Eñ dā soe leuestu ghesellike als du dy pynste alle dine bruedes lief te hebbē eñ vā hem allē ghemint te wer dē eñ suetelycke eñ vrydelycken te samē wāderē. eñ nyet alleē vdulde lic ke mer oeck gaerne te dragē hare crāc hedē der lichamē eñ der leden. ¶ Soe wāderstu oetmoedelicke alstu al dat ter voer ghesegt is doest eñ dē gheest der houaerdien die vā sulckē ghuedē werckē pleget te comē di pynste wt te blasen. eñ al voelistu daer wat vā ymmer daer toe gheen cōsent en ge ueste. ¶ Voert in dat quade te liden Wāt dat dryerehāde is soe is dy vā noede dryerehāde wysschedē daer in te besighē. Wāt al dat dy toe comet te lidē dat comet dy vā dy seluē. ofte vā dynē euē mesche of van gode den here. Vā dy seluē lydestu strenge oef fenighe der penitēciē. Vā dynē euen mēsche moetstu lidē sine quaetheyt. Vā gode moetstu lidē al dat hi di toe sendet. ¶ In dyen datstu vā dy seluē lidest sultstu dy willichlycken gode dinē scepper offerē voer dyne sundē Datstu vā dinē euē mēsche moetste li dē dat sultstu vduldichlycke pynen te draghē. Mer al dat dy god toe sen det dat sultu sonder murmurerē mit dācbaerhede pinē te lidē.

¶ Aldus en doen niet veel vā adās kinderē myn lieue eñ zeer gheminde

bruedres. die verdwaelt zyn in dyer wildernissen daer gheen water en is Sy hebbē ymmers wōderlycke zeer ghedwaelt. eñ sonderlinge vādē we ghe der waerheit zyn si al verdwaelt inder woestinē der houaerdyē. ende daer omme en connē si noch si en wil lē nyet ghesellycke vriēdelycke noch mynnelycke leuē. wāt si zyn soe wō derlic eñ soe sonderlighe datter nye māt mede en can omme ghegaen. Si dwalē oeck mede indē lande daer ge ne water en is. wāt si en hebbē gheē compūxie dat is berou. eñ si en cōnē niet screyē om haren sunden. mer si wonē i ewiger droefheit eñ ōvrucht baerheyt. eñ daer omme en hebbē si den wech die daer leidet totter stede der saliger wonighen niet gheuōdē. eñ si zyn veroudet in vreemdē lādē eñ besmit mittē doden. eñ gherekent mit den ghenē die in die helle zyn.

¶ Alsoe en dwaelt niet die ghuede eenseteĺ dat is die heremyt daer ihe remias vā scriuet. Het is enē manne ghuet dat hi draghe dat iuck godes vā zynder iōgher ioghet. hi sal sitten alleen eñ zwighen wāt hi heeft hem seluē op ghegeuē bouen hem seluen. Die dwaeldē daer voer of is gesegt mer dese sullē sitten wāt si dwaelen altoes. Mer dese en sal niet alleen sit ten. mer hi sal alleen sittē als hy ōtfā ghet die sonderlinghe eer te rechte te sitten. mit dē ghenen die sittē sullen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

op die twaelf ſtoelē omme te ordelē
die twaelf gheſlachtē vā iſrahel. als
alle die vryēden godes dubbele loen
ōtſāgē ſullē eñ oeck mede ewige blij
ſchappe. Wat is die ſake. Wāt hi he
uet hem ſeluē ōheuē bouē hem ſeluē
Dat is doe hi ionck was eñ dē brant
der ioghet in hem voelde heeft hi enē
oudē mā aē ghetogē. eñ hi liet ſo dat
hij was eñ hi nam aen dat hi niet en
was. Hi heuet hem op gheheuē ſegt
hi bouē hem ſeluē. want hi en heuet
hem ſeluē niet aen ghekē. mer dē ghe
uē die bouē al is. Hi ſal ſittē eñ zwigē
oec nu ſal hi zwijgē vāder onruſt der
duuelicker becorigē. eñ vā alre ōruſt
der vleyſſeliker begheertē. eñ vā alrē
onruſte deſer warelt. Salich is dye
ſiele die deſē toghē wieten wil vertho
rē al iſt dat ſi haer ſomwilē moet ho
rē. Mer die ſiel is noch veel ſaligher
of daer yeemāt is dē deſe quade ton
ghē niet en ſprekē. ¶ Dit is die wijſ
heyt die de apoſtel ſpreket onder die
volcomene die in deſer dōckerheyt
bedect is die nyemāt vā dē prince de
ſer warelt kēt. ¶ Aldus hebben
wij die heilige apoſtelē gheleert leuē
eñ mynē brueder te moete te ghaen.
Wij dāckē v here iheſu xpriſte dat
ghij deſe dinghen den wijſen eñ den
vroeden niet en hebbet te kennē ghe
geuē. mer dē cleynē die v gheuolget
zijn den hebdijſe gheopēbaert. die al
le dinck after hebbē ghelaten omme
uwen lyeuen wille. Amen.

¶ Hoe dat deſe twee heilige apoſte
len petrus ende paulus zijn mannen
der barmherticheit.

Sermoen. ij.

Wel te rechte lyeue brueders
heeftet die moeder die heyli
ghe karcke dē heilighē apoſ
telē thoe gheſcreuē dat wij leſen indē
boecke der wijſcheyt. Dit zijn mānē
der barmherticheit. wāt het zijn cla
erlijcke mānē der barmherticheyt.
of wāt ſi grote barmherticheit vā go
de hebbē vercreghē. of wāt ſi vol vā
barmhertichedē zijn. of want ſi ons
vā gode barmhertelijcke zijn ghege
uē. ¶ Nu ſiet wat barmherticheit dat
ſi van gode hebbē vcreghē. ¶ Vraghe
daer paulū omme van hem ſeluen.
of hoer hoe hij ſelue daer van belidet
Hi ſegt aldus. ¶ Ick was ōghelouich
eñ eē vvolgher der ghoeder mēſchen
eñ ick dede hem veel onrechtes. mer
ic hebbe barmherticheyt vcreghen.
Wye en heeft dat niet ghehoert hoe
veel quades hij den heiligen vriendē
godes in iheruſalem hadde ghedaē.
Eñ ſine vwoetheyt die hi hadde te
ghēs xpriſtus ledē die noch warē in
der aerdē en was niet alleen in iheru
ſalem. ¶ Mer doe hi mit alſulcker ver
woetheyt was ōtſtekē eñ ghinc om
quaet te doen oec mede in anderē ſte
dē wert hi voer comē vander gracien

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

godes. Wāt daer hi aldus ghinc op
geblasen eñ dreygēde die discipulen
ōs herē worde hi haestelic vā gode
ghesagē eñ worde selue een discipel
ōs lieues herē. dē ōse heer oeck open
baerde hoe veel dat hy̆ noch self sou
de moetē lidē doer dē naem ōs heren
ihesu xpi. Eñ doe hi aldus ghinc soe
wert hi haestelijckē ōwādelt in een
wtuercorē vat. soe dat hi al te hādes
dat ghuede woert wt ruspede eñ dz
goddiēstighe woert. Heer wat wilt
ghy̆ dat ic sal doen. ¶ Sōder twijffel
dit is die verwāderinge der rechter
hāt godes. daer omme sprack hi wel
te rechte. ¶ Tis ene ghetrouwe reden
ende waerdich alder ōtfāckelichept
Wāt ihesus xpristus is in deser wa
relt gherōmē ōme die sunders salich
te makē. daer ic die eerste vā byn.
¶ Neemt dan dit lieue brueders vā
sinte paulus tot uwē troeste eñ hebt
goet betrouwē dat die ghene die inð
waerheit tot ōsen lieuē here bekeert
zyn niet al te zeer en duruē begangē
wesen voer hare voerledene sunden
dan soe vele dat si hem daer in ōoet
moedighē sullē als paulus dede. ¶ Ic
byn seyde hy̆ die minste vā alle den a
postelē eñ ick en byn niet waerdich
een apostel te hyetē. wāt ick die hey
lige kercke godes ōuolget hebbe.
Hoe sullē wy̆ ons oec mede ōoetmo
edigē onder die mogēde hant godes
op dat wy̆ betrou moghē crighē tot

gode eñ tot zy̆nder barmhertichept.
dat wy̆ ghewasschet eñ gheheiliget
zy̆n. ¶ Brueders dit segge ic vā ōs
allē wāt wy̆ alle ghesundighet heb
ben. eñ wy̆ behouē dese glorie godes
Mer vā sinte peter heb ic noch wat
anders dat ic v mach voer setten dz
soe veel ghenamer is alst vreemder
is ¶ Wāt dat paulus ghesundighet
hadde dat hadde hi onwetende ghe
daen in zy̆nder ongheloue. mer doe
petrus vyel doe hadde hy̆ open ogē
daer om daer die sunde groet was ð
ouerulcepde die grote barmhertiche
de godes. Wāt dē ghenē die ghesun
diget hebbē eer si god bekendē eer si
onderuondē haddē sine ghuedertirē
barmhertichept. eer si dat suete iuck
xpi ihesu eñ sine lichte bordē ghedra
ghen hadden. eer si onderuōdē had
den die gracie der ynnigher deuociē
eñ die omme vādinge des heiligē ge
estes. Ic segge sulcke mēschē ist dat
si hem ontgaē den sal gescieden ōuulo
edige ōlossinge. eñ alsulc hebbē wy̆
alle gheweest. Mer soe wye dat nae
haerder bekeringhen in grotē zwarē
sundē vallē eñ ōtdācbaer zy̆n der gra
ter graciē die si vā gode ōtfāghē heb
bē. of die nae dat si haer hādē aen dē
ploech haddē ghesteghē weder omme
sien eñ of latē dat ghoede dat si begō
nē haddē eñ werdē weder laeu ende
vleyschelic. ende nae dyen dat si den
wech der waerheyt bekent hadden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

weder afterwaert ghaen nae den ra
et des helscē duuels. eū si werdē opē
bare vlopen menscē. Vā alsulckē mē
scē salmē daer luttich vyndē die we
der comē tot harē eerstē graden. mer
als si ind' onreynicheit d' sundē ghe
uallē eū ghewētelt zijn soe blyuen si
ghemeēlijc daer al in eū vsinckē daer
vā dage tot daghē dieper in. ¶ Alsulc
ke mēscē bescreyet die prophete daer
hij segt aldus. Quomodo obscuratū
est aurum mutatus est color optim9
Hoe is dat gout vdōckert. die alder
beste vorwe is vwādelt. Eū die vā
saffraende spyse gheuoet pleghen te
werdē die ommehelsen nu dē onrey
nē vuylē dreck. ¶ Nochtās mijn lye
ue bruedēs is daer yemāt die sulck is
wijen willē daer niet vā mishopē al
leē dat hi doch noch gherigelike hem
pyne op te staē eū daer wt te comen.
Wāt hoe hij daer lāger in bliuet hoe
hij daer dyeper in sal vsinckē eū qua
lijckē daer wt cōnē gherakē. Mer hi
is salich die die iōghe babiloens kin
der tegēs dē steen smijt. wāt laetmē
op wassen eū starc wordē men salse
nae zeer qualijckē cōnē beherē.
¶ Mine lyeue eū zeer ghemide brue
derkēs dit segghe ic v op dat ghij nz
en sult sundigē. mer is daer yemant
die ghesundiget heuet. wij hebbē eē
ghuede voerspraec eū ene getrouwe
hulp bij ōsen hemelschē vad' die dat
wel vermach dat wij niet en vermo
ghē. Alleē dat hij die gheuallē is niet
meer quaets en doe noch oeck mede
niet dyeper en valle. mer hem meer
pyne op te staē eū daer wt te comen.
eū hebbe ghuet betrouwen dat hem
god niet weygherē en sal vgiffenis
zijnd' sundē. ist dat hij wt gheheelder
hertē berou heuet vā sinē sundē. end'
hem volcomelic byecht eū pijnt te be
terē. Wāt alsoe quaemt dat dese hey
lige apostel petrus daer wij nu van
sprekē. nae dyē dat hij soe zwaerlike
hadde gheuallē wed' quaem tot also
groter heylicheit. wāt hij ghinc wt
eū schreyede zeer bitterlijcke. ¶ In
dyen dat hij wt ghinc verstaen wij
dat hij sine sundē volcomelic belyde.
eū in dyē dat hij bitterlijcke screyde
verstaē wi dat grote berou zijns her
tē eū oeck mede dat hem sine sunden
bitterlijcke leet waren. Eū merc dat
hij doe eersten dochte op die woerdē
die hem ihesus xpristus ōse ghesont
maker thoe geseyt hadde. doe quaēt
hem eerst i dat hem voer gesegt was
vā zijnder crāchept doe te nyet ghic
sine onwise vermetenheit.
¶ Wee dij die nae dyen datstu ghe
uallē hebste noch niet bekennē en cō
ste dijns selues crāchept. Waer ōme
houdestu dij soe stijf tot dijns selues
scade. buyge dij lieuer neder. op dat
stu vā gode opgherecht mogest wer
dē. eū laet dat te brekē dat qualijckē
crom is. op dattet mach te recht ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

set werdẽ. Waer omme bystu quaet
op dẽ haen die mit sinẽ craepen di be
ruspet. wese meer quaet op dỹ seluẽ.
Dẽ willigẽ regen segt die propheet
sultstu god desẽ dỹnre erfnisse end si
is crãc ghewordẽ. Het is ene ghuede
crãchept die der erfnisse godes wer
det of ghescepdẽ. die dẽ meester niet
vã haer en driuet. wãt die ỏhardet
zỹn dẽ sal hi mit enẽ ỷseren roede te
slaen. Die erfnisse is crãc ghewordẽ
eñ du hebbest haer starc ghemaket.
Wat barmhertichept dat õse apostle
len hebbẽ ỏcreghẽ dat hebdỹ wel ge
hoert. op datter voert aen nyemant
in zỹnder cõsciencië vã sinẽ voerghe
dedẽ sundẽ meer beghangẽ en si dan
noet is. wãt siet. Du hebbest ter auẽ
turẽ veel sundẽ inder werelt gedaẽ.
mach daer oeck meerder wesen dan
paulus hadde ghedaẽ. of du hebbest
vele misdaẽ indẽ gheestelỹckẽ leuen
nae dỹnder bekerighen. mer macht
oeck meerder wesen dan dat petrus
dede. Nochtãs doe si beide berouwe
hadde eñ wt gheheelder hertẽ peni
tenci dedẽ. hebbẽ si vã gode ỏcreghẽ
niet alleen ỏghifnis vã harẽ sundẽ.
eñ salicheit haerder sielẽ. mer soe gro
te heylichept dat si oec ander mẽscen
vã godes weghẽ heylich moghẽ ma
kẽ. doet daer om oeck mede peniten
cie als si dadẽ. wãt om dinẽ wille so
segt die scrift dat dese twee apostelẽ
mãnen zỹn der barmhertichept.

Sonder twỹfel dat is waer dat si
mãnen zỹn der barmhertichept õme
die ouer grote barmhertichheit die si
vã gode ỏdient hebbẽ Oeck mede so
machmẽt wel nyet onredelỹcke also
verstaen dat si mãne hietẽ der barm
hertichept. wãt si vol zỹn der barm
hertichept al dẽ ghenẽ die haer aero
pen eñ haer hulpe beghere. Ofte dat
si wt groter barmhertichheit godes
der heyliger karckẽ zỹn ghegheuen.
wãt dat wetẽ wỹ wel dat dese heili
ghe apostelẽ niet alleen hem seluẽ ge
leeft en hebbẽ noch oec mede hem sel
uẽ niet alleen en zỹn ghestoruen. mer
ten eersten den ghenẽ die omme harẽ
wille eerst was ghestoruẽ. eñ oec me
de voer õs allẽ. Wãt prouet hoe zeer
haer gherechtichtichept voer ons lu
den mach wesen als õs soe veel goe
des comet vã harẽ sundẽ. Voert me
de soe is voer õs haer heylige leuen.
haer ghoede lerighe. eñ haer doot.
Wãt haer leuen heeft ons gheweest
een forme ende een exempel õse leuẽ
nae te rechten. eñ wt haerder lerighe
leren wỹ alle godlỹcke wỹschept.
In haerder passien hebbẽ wỹ exem
pel der verduldichept. eñ tot huden
thoe moghẽ wỹ dit daer leren ende
alle duechdẽ. wãt si vol zỹn ald gra
cien eñ alder barmhertichept. eñ dit
is die vrucht haerder ghebedẽ.
Aldus moghestu oec mede i hem
vyndẽ ghoet betrouwen tot haerder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghuedertirenheyt die ōs in menighē
sconē miracule is bewesen. Wye sol
de dat te volle cōnē vertellē hoe vele
godlijcker weldaden ons ouermits
desen heyligē apostelē zijn ghegeuē.
daer ōme segt die scrifte wel te recht
dat si zijn mānē der barmhertichept
Voert segt hij daer van. welcke ghe
rechticheden niet en zijn vghetē.
¶ Wiltstu oeck mede dat dyne ghe
gherechtichedē oec mede niet en wer
dē vergetē soe sultstu dij huedē voer
dzyerehāde hynder. eñ soe sal oec di
ne gherechtichept bloepē inder ewic
hept voer ōsen here. ¶ Wij lesen dat
ōse lieue heer segt ¶ Om datstu laeu
bist soe sal ic dij beginnē wt te spu
wen wt mynē mōde ¶ Oeck mede le
sen wij op een ander stede Ist dat die
rechtuaerdighe mēsche hem af keert
vā sine gherechtichept eñ doet boesc
hept. al zijn gherechtichept en sal ick
nyet ghedēckē. Oeck mede leest men
op een ander stede dat ōse heer som
mighē sal toe seggē indē oerdel. ic en
kenne v niet. Dat sullē die ghene we
sen die hier harē loē hebbē ōtfangē.
¶ Brueders aldus sal alle gherech
tichept die laeu is. die niet en volher
det. of die vcoft wert die sal vghetē
werdē voer gode dē almachtigē end
ewigē here. ¶ Mer alsulc en hebbē der
heyliger apostelē gherechtichedē nz
gheweest. datmen daer wt mercken
mach dat hier nae volghet. Mit harē

sade blyuē alle ghoede. wāt tot huy
dē te daghe toe soe blyuē haer ghue
de exempelē eñ oeck mede haer heili
ghe leuē. wāt die wt gode is die en
mach niet vgaē. Die cleder des volc
kes vā israhel die bleuē viertich iarē
lāc onuerstetē doe si wāddē daer die
woestine. veel te meer bleuē die clede
rē der apostelē geheel die optē ezel ge
sprept warē daer ōse lieue heer ihūs
xpristus ōse vlosser op reet Mit harē
sade seyde bliuē alle ghuede ¶ Wat
is dat saet dʼ apostelē wāt hi volget
daer nae eñ segt. Die heilige erfnisse
zijn haer neuen. die selue zijn die neuē
eñ dat saet. ¶ Ick meyne dattet v
wel ghedencket. wāt ick spreke den
ghenē toe die de euwe ende wet wel
werē Ick segghe dattet een ghebot
was der euwē dat die bruedʼ verwec
kē soude dat saet zijns brueders die
sonder vrucht waer ghestoruē. Wye
is daer sondʼ vrucht dā die daer segt
Ick ben alleen tot dat ic ouer ghae.
Daer omme seyde hij tot maria mag
dalena doe hij vresen was. Gane eñ
segget minē brueders. Of hij segghē
woude. Sijn si mijn brueders sō sul
len si doē dat dē brueder toe behoert
¶ Daer omme hebbē si ouermits dat
heilighe ewāgelium ōs ghewonnē.
eñ niet en hebbē si hem seluē ghewō
nē mer onsen lyeuē here ihūs xpristꝰ
wāt ouermits dat ewāgelium xpris
ti. ¶ Hier omme wast dattet paulꝰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

qualijcke nam dat sommighe hyeten woudē nae dyē daer si vā ghedoept warē. eū hi beruspede haer die seggē woudē Jc hoer paulus toe. ic hoer cephas toe. ic hoer apollo toe. Wāt hij woude dat si alle xpō soudē toe horē eū nae hem ghenoemt werdē.

Aldus zijn wij dat saet der apostelen ghewōnē mit harē predickē. mer wtuercoerne kynder ende erfnissen xpristi eū neuē der apostelē.

Item in die eerwaerdighe groterē hoechtijt onser lyeuer vrouwen visitacio. iij. sermonen.

Hoe dat die ghene mit ōser lieuer vrouwē glorierē eū vblidē sullē dye haer cleder niet besmit en hebbē mit onreynichept.

Sermoen. i.

God gruet v maria vol ghenaden. Die volhede der ghenadē en can noch en mach niet allene staen inder iōcvrouscap. wāt dyer en mogē alle menscē nyet deelachtich wesen. Salich zijn si die haer cleder niet besmit en hebbē eū mit ōser coniginē mogē glorieren ende verblidē Mer o lieue suete vrouwe en hebdij niet meer benedixiē. Jc bidde dat ghij mij oeck mede willet ghebenedidē. dese duechde hebbe ic verlozē eū ic en mach daer nymmer meer hope toe hebbē. ic bin veruuylt in mijnder onreynicheit als een onredelic beest. sal ic oec niet wat bi v hebbē. en mach ic ghene hope hebbē bi v te wesen. wāt ic v niet volgē en can noch en mach waer ghij ghaet. Die enghel suecket ene maget die de here berept heuet dē sone mijns herē. Hij drincket ghaerne wt dijnder crukē. wāt hi heuet ghenuecht inder doghet die hem ghelijc is. Mer en suldi dē camelē niet oeck drincken gheuē. Die enghel dricket dat ghij ghenen mā en hebbet bekēt. Laet ōs arme bestkē [illegible] drinckē dat ghij sonderlinghe vāder oetmoedichept glorieren moghet. Hij segt aldus Respexit domiꝰ humilitatem ancille sue. Die heer heuet aēghesien die oetmoedichept zijnder deernē. Jōcvrouscap sonder oetmoedichept hij auonturē heuet wel glorie mer nyet bij gode Wāt die hoghe heer siet altoes op den oetmoedighē. mer die houaerdighē siet hij vā veers. eū dē oetmoedighē gheeft hij sine gracie. mer dē houaerdighē wedstaet hij. V cruke en wort mit desen tween maten niet vol. si mach noch wel ene mate houdē. soe dat niet allen die menschē ende die beesten daer vā mogē drincken. mer dat vād derdē matē oec die schēcker mach drincken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Dit is die beste wijn dẽ wi tot nu
thoe ghehoudẽ hebbẽ. die engel als
een dyender screcket op dat hijt bren
gẽ mach den prince inder hepligher
drieuoudicheit daer wij dẽ hemelscẽ
vader bi vstaẽ. die wel een prins der
hepliger drieuoudicheit mach gehie
tẽ werdẽ. ¶ Wãt die engel op dat hij
die dorde mate bewijsen soude die in
haerder iōcvrouwelijcker suuerheyt
eñ vruchtbaerheyt is te verstaen. soe
segt hi tot maria. Quod nascetur ex
te sanctum vocabitur filius dei. dat
heylige dat in dij sal ghegborẽ werdẽ
dat is vã dẽ heylighẽ gheest eñ sal ge
hietẽ wordẽ die zoen godes. ¶ Recht
of hi seggẽ woude. mit hem alleen so
hebstu dese gheboerte ghemeen.

¶ Hoe dat maria die ghebenedide
moeder godes õs herẽ ihesu xpristi
is vol der ghenadẽ.

Sermoen. ij.

GOd gruet v maria vol genа
den. Si is wel vol ghenadẽ
wãt si is ghenaem gode eñ
dẽ heyligẽ enghele eñ oeck mede den
mẽschẽ. In haerder vruchtbaerheyt
is si dẽ mẽscẽ ghenaem. ¶ In haerder
iōcvrouscap is si dẽ heylighẽ engelẽ
ghenaem. In haerder oetmoedicheit
is si gode ghenaem. In desen dordẽ
tughet si selue dat si vã gode is aen
ghesien. Want god die heer siet aen
die oetmoedighen ¶ mer die hoghen
kent hi vã veers. Want alsoe als sa
thanas alle dat ghene dat hoghe is
aensiet. soe siet xpristus aen al dz oet
moedich is. Hier vã segt hij indẽ boe
ke der mynnen eñ liefdẽ. Com wed'
Com weder sunamitis. com weder
com weder op dat wij dij sien. Vyer
weruẽ segt hij com weder of vyere
hande houaerdie daer die siel mede
van gode den almachtigen here was
ghekeert soe dat si god niet sien en
woude. Die eẽ houaerdie is des her
ten. die ander is houaerdie des mon
des. die dorde is houaerdie des wer
ken. die vierde is houaerdie d' clede
ren. ¶ Dat is dan houaerdie dyes
herten als hem een mensche laet duñ
ken in zijns selues herte dat hi groot
is. eñ oec mede in zijns selues geuoe
len. Teghẽs dese houaerdie bidt die
wijse mã daer hi segt. Verheffinghe
mijnder ogẽ en ghif mij niet here Eñ
op een ander stede spreect onse heer ĩ
den ewangelio. Wee v die wijs zijt
in uwen oghen ¶ Die houaerdie des
mondes datmen vermetelheyt ple
ghet te hyeten is dit ¶ Wanneer een
mensche nyet alleen groet en voelt
van hem seluen. mer oock mede mit
den monde vermetelijcke spreket da
er in den souter von staet ¶ Die heer
sal verstropen die bedrieghẽde lippẽ
ende die groet sprekende tonge ¶ Ho

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

uaerdie des werckes is als een menscе vermetelicken doet daer hij groet om gerekēt sal werdē. Daer oec indē inden souter vā ghescreuē staet ¶ Hij die houaerdicheit doet die en sal midden in mijn huys niet wonē.

¶ Houaerdie der cledinge die is dit als eē mēsche costele clederē aen trect op dat hi mach groet eū glorioes scinē voer den wareltlijckē menschen. Daer teghens segt sinte peter de prince ď apostelē aldus Niet in costelē clederē. Eū ōse lieue heer segt indē ewāgelio aldus. die mit saften cleederen zijn ghecledet die wonē inder coninghē husen. daer die grote houaerdie regneert.

¶ Daer zijn vijf dinghen die vā gode dē sterfelijckē redelickē mēschen teghens dese dootlijcke siecten ď sielē zijn ghegeuē. Als dat si aenmercken sullen die stede daer si zijn. dat lichaē dat wij dragē. die becorīge ď duuelē daer si ōs sonder ophouden mede aēuechten. die ghuede leringe ōs heren ihesu xpristi. enď dat heylighe leuen dat hij op aerden leuede. ¶ Als wij dā die stede aensien daer wij zijn. soe sien wij dat wij zijn in ellenden. enď veer vā ōsen vaders landt daer ons god thoe ghescapen ende ghemaket hadde ¶ Item dat lichaem dat wij draghen dat bezwaert die siele eū dz trecket ons vā gode eū schicket ons tot allen quade Voert meer die becoringhe der hellscher duuelen die en laten ōs ny mmermeer rusten ¶ Voert die ghuede leringhe ons lieues herē ihesu xpristi. leert ons pmmers altoes oetmoedichept ende saftmoedichhept. als hij selue segghet. Leert van mij dat ic ben saftmoedich ende oetmoedich van herten ¶ Sine wanderinghe eū oeck mede alle zijn leuē is die alderbeste forme niet alleen der oetmoedicheit mer oeck mede alď ghuer duechden. ¶ Uit desen voergenoemden viuen als mit den vijf sinnen des menschen maket god inden mensche die duechde der oetmoedichept. Want alsoe als die siele is dat leuen des lichames soe is god dat leuen der sielen. Eū alsoe als dat lichaem doot is dat die vijf sinnē niet en mach ghebrukē so sal die siel wel doot gherekent werdē die mit dese vijf punten niet gheleert en wort totter oetmoedichept.

¶ Hoe dat maria die coninghine der hemelen wert gheopēbaert inden hemel als een wijf ghecleet mitter zōnē eū die de maen had onď haer voetē.

Sermoen. iij.

Indē hemel opēbaerde eē teykē Een wijf die gecleet was mitter zōnē. ende die maen was onder haren voeten ¶ Ende si hadde een croen op haer hoeft myt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

twaelf sterren.

¶ Lieue brueders vā enē mane ende van enē wyue is den menschelijckē ghestachte zeer veel quades ghecomē mer god die si ghebenedijt daer tegē heefter een mā geweest eñ oec mede een wijf dyet al wed' zeer ghuet ghe maect hebbē eñ oeck mede veel beter dant ye te voren was. Wāt die gha uen godes en zijn niet als die misda et eerst was. mer die weldaet godes is onghelijc meerder dā die misdaet was. ¶ Aldus heeft die aldermeeste eñ wijste eñ die ald' ghuedtirenste werman datter zeer was ghequet set. niet voert mit allen ghebroken. mer hi heeftet veel oerbaerlijcker eñ salichlijcker wed' omme ghemaket. soe dat hi ōs enē nyeuwen adam he uet ghegeuē voer den ouden adam. ende die oude eua heuet hi v'wādelt in aue. dat is in maria. Eñ al hadde ōs xpistus ihesus onse ghesoenma ker allene ghenoech moghē wesen. wāt ōs ludē alle ghuet eñ alle volco menheyt wt gode comet. tē was ōs nochtās niet ghuet een mensche alle ne te wesen Ende oeck mede betaem det soe dat tot ōser weder makinghe beyde kunne te samen soude comen. Want dat voerwaer wt beiden kun nen was ghecomen dat wij aldeerst gheuallen waren. Onse heer ihesus xpistus is volcomelicke een rechtua erdich ghuet ende ghetrouwe mid delaer eñ soenmaker tusschen god de heer eñ dat mēschelijcke ghestachte. mer den menschen is veruaerlic sine godlijcke moghentheyt. omme dat si ne menschept alle verslonden schijnt te wesen inder godlichept ¶ Niet dat die substancie is v'wandelt. mer dat alle die gheneyghelichept al geheel godlijck is gheworden.

¶ Aldus en singhen wij hem niet al lene barmhertichept mer oeck mede gherecht oerdel. wāt al ist dat hi wt dyen dat hi heuet gheleden. medelij den heeft gheleert. op dat hij barm hertich wesen soude. hij heeft noch tans gheheel behouden alle te samē die moghentheit eens rechters. wāt soe staet daer ghescreuē. dat ōse heer ōse god is een v'terende vuer ¶ Brue ders wat wonder ist dat eē sundich mensche v'uaert is hem te ghenaken op dat hij niet en versmolte van zijn der teghenwoerdichept also als dat wasch v'smoltet van die teghenwo erdichept des natuerlickē vuers

¶ Hier omme en sal dit wijf die ghe benedijt is onder allen wyuē niet te vergheues hier mede wesen ¶ Want in deser versueninghe soe hoert haer wel thoe mit rechte ene stede ¶ Wāt tot desen groten middelaer behouē wij wonderlijcke zeer wel enen ghue den middelaer. eñ wij en cōnen nye mēt crighen die hier nutter thoe is dan maria ¶ Eua was ons ene wre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die moeder. wāt ouermits haer heuet
die oude serpent dat dootlike venijn
oeck mede den manne ingheslort.
Mer maria die ghebenedide moeder
godes heuet ōs ene trouwe moeder
gheweest. wāt die medicine d' ewi-
ger salicheyt heuet si beyde den mā
nen eū oeck mede dē wyuē ghescenc-
ket. Eua heuet des een sake gheweest
dat wij alle verleydet zijn vāden ser-
pente. mer ouermits marien zijn wij
weder mit onsen schepper versuent
Eua was die ene sake dat adam ouer
trat dat ghebot godes. mer maria he-
uet ōs onsen verlosser ghewonnē eū
voert ghebrocht. Waeromme wil
die mēschelicke cranckheyt twijffelen
tot marien te lopen. Si en heuet niet
in haer dat yet stuer mach schynē te
wesen of veruaerlic. si is al te samen
suet eū ghenet al dē ghenē die tot ha-
er comen wolle eū melck. Siet ouer
alle dat heylighe ewangelium. vint
stu yet daer in van maria dat wat
scharp oft scheldelic schijnt te wesen
of daermē enighe onwaerdicheyt in
mach merckē. soe mach dij twijffelen
tot haer te ghaē. Mer is si als si doch
waerlijcke is vol alder ghuedertiren
heyt eū gracie. vol alder saftmoedic-
heyt ende barmhertichheyt. ende du
anders nyet in haer en vyndeste soe
dancke dan ymmers hem zeer vrien-
delijcke eū oeck mede oetmoedelijcke
wt alle dijnder herten end' crachten.

die dij alsulcken middelerisse wt zijn
der groter ghuedertirēheit eū barm
hertichheyt heeft besorcht. daer du
niet in en moghestē vindē dat di mis
haghet. Want si is allen menschen
al ghewordē. ende wt haerder ou'-
uloedigher mynnen ende liefden. soe
heeft si haer beyde den wijsen ende
den onwijsen schuldich ghemaket.
ende den schoet haerder barmhertic-
heyt luket si op allen menschen. soe
dat wij alle van haerder volheyt mo-
ghen ontfāghen. Die gheuanghen
zijn verlossinghe. die siecken medici-
ne. die drouighen troest. die sundarē
verghiffenisse. den rechtuaerdighen
gracie. den enghelen blijschap. dye
eerwaerdighe heylighe dryeuoldich-
heyt glorie eū blijschap. die persoen
des zoens dat wesen des menschelic-
ken vleysches. soe dat daer niemāt
en is die niet en ontfanghet vā hare
hetten.

Hoe meendi of si dat wijf yets is
die ghecleet is mitter zonnen. Al ist
dat die ordinācie soe wt wiset dyes
visioens dat die propheet sach dat
men die heylighe kercke daer bi sal
verstaen. nochtans machment zeer
bequamelijcken wel der maghet ma-
rien thoe schriuen. Wāt si heuet als
een zonne aenghetoghen die beyde
op die ghoede ende op die quade sey
net sonder onderscheyt. Want mari-
a die eū liet niet aen voerghaende v'

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dieren. mer allen menschen die haer aenropen is si ghuedertiren. eñ ouer alle noetdruftichedē der armer onge ualliger menschen verbarmet si haer zeer begheerlijcke. Alle ghebreckelijc heit is veer onder haren voeten. endē oeck mede dat der crāchept ende der behouichept aen ghaet daer is si wō derlijcke zeer hoghe bouen. voer alle anderen creaturen.

¶ Hier omme segt hij wel te rechte dat die maen is onder haren voeten Ten waer anders niet groet te seg ghen dat die maen is onder harē voe ten daer wij niet aen en twijffelen si en is hoge ouerheuen bouen alle choren der enghelen ¶ Oeck mede pleechmē somwijlen bij der manen te verstaen niet alleen ghebreckslichept mer oec mede sotthept of dwaeschept. eñ oec mede die heylige kercke in deser tijt Dat eerste is om haer onghestadige ende wandelbaer schpnē. dat ander wāt si haer schinē npet en heeft van haer seluen. ¶ Alle dese manen dat ic soe spreken machmen wel te recht verstaen te wesen onder marien voetē een yghelijc nae haerder manieren. wāt die sotte wort ouerwādelt als die mane. mer die wijse blpuet als die zō ne. ¶ Der zonnen hette ende oeck me de haer schpnen beyde zijn si stadich ende npet wandelbaer. ¶ In dyer manen is alleen dat schpnen. ende dat en is oeck mede ymmers niet ge stadich mer wandelbaer ende oec me de onseker. ende si en blpuet nimmer meer in enen state.

¶ Aldus machmen wel mit rechte segghen dat maria die moed godes mitter zōnē is ghecleet. want si den alder dyepsten afgrōt der godlijcker wijschept meer dan enich mensche begripen can is doer gheghaen. soe dat si alsoe veel als dat ymmers mo ghelic is sonder vereninghe der per sonen in den ontoeghanclijcken lich te schijnt verdroncken te wesen.

¶ Mit den vuyre mijn wtuercoren vrienden xpristi ihesū soe werdē die lippen des propheten ghereynighet mit dien vuyre werden die seraphin bornende. ¶ Mer maria heuet veel anders verdient. niet allēe gegruert te werden mitter hette ende mit der groter claerhept deser sonnen. mer al heel bedecket te werden ende al omme ende omme beschenen.

¶ Dus is sonder twijffel die cledin ghe deses wiues zeer schoen blenckē de ende is oeck mede bouen maten heet. want al dat si heuet ende al dz si is dat is alsoe ouer claerlijcke ver licht soe dat daer nyets niet an haer en is ick en segghe niet dat doncker is. mer dat yet wat min is lichten oeck mede en durven wij nyet eens dencken dat daer yet in haer is dat laeu is. mer ymmer dat oeck mede nyet seer heet en is ¶ Alle dwijscheit

is oec mede veer benedē haren voetē
soe dat si te mael niet ghemeēs en he
uet mittē onwisen wiuē. of oec mede
mittē dwasen iōcvrouwē. ymmers
die ghebōdē sot die een prince is alre
sotheyt die waerlijcke v̄wandelt is
als die maen. die in zijnder scoenheit
al sine wijschept heuet v̄lorē ¶ die is
te tredē onder mariē voetē die moed̄
ōs lyeues herē ihū xpristi. eñ hij mo
et haer onsalichlijcke dyenē ende on
der wesen. Wāt si is sonder twijffel
dat selue wijf daer voze of was ghe
segt dat si dat hoeft des venijnden
serpentes te tredē soude. welkes vo
etsteppē hij menige lagen heuet ghe
leyt. eñ oec al te mael te v̄gheuers.
Wāt si heuet alleen crachtelijcke alle
ōghelooue ende alle ketteryen te niet
ghebrocht. wāt daer hebbē wel som
mighe ketters gheweest die lerē wol
den dat xpristus ihesus die zoen go
des ōse ghesontmaker geen vleysch
vā der maget maria zijnder lieuer mo
eder ōtfāgē en hadde ¶ Sommige an
der blyesen wt hare valsche leringhe
eñ seydē dat si gheen kynt ghebaert
en hadde. mer gheuōdē. Noch warē
daer ander die haer blasphemien vo
ert brochtē eñ seydē dat si nae ōs he
rē gheboerte mit mānē te doē hadde
Eñ daer warē oec sommige die nyet
lidē en mochtē datmen haer die moe
der godes hyete. eñ si spraken daer
qualijcke van.

¶ Mijn lieue eñ zeer gheminde brue
ders ghij sult wetē dat alle dese val
sche dyeuē eñ v̄zaders zijn te niet ge
maket eñ te tredē. eñ alle dese quaet
sprekers zijn cōfuus eñ bescaemt ge
wordē. eñ alle ghestachtē hyeten ma
ria salich. Wāt siet also vro als si on
sen here ghewōnē had soe quam dye
oude draeck eñ hi leyde haer haer ve
le laghē ouermits dē conic herodes
om haer kynt te verslindē. wāt daer
een oude viantscap was tusschē den
sade des wyues eñ der drakē.
¶ Nu ist sake datmē bij der manen
die heylige karcke mede verstaē wil
omme des wille dat si vā haer seluē
niet en lichtet. mer vā dyen die haer
toe ghesegt heuet. sonder mij en mo
ghet ghij niet doen. soe hebbē wi die
middellerse opēbaerlijcke daer ic vo
re vā hebbe ghesprokē. Een wijf seg
ghet hij ghecleet mitter zōnē eñ dye
mane is onder haer voetē.
¶ Laet ons vriēdelijckē ommehelsen
lyeue brueders marien voetē. eñ laet
ōs daer ynnichlicke voer neder vallē
eñ laet ōs ymmers haer voetē vaste
houdē hent tot dat si ōs ghebenedy
de wāt si heeftet wel macht ¶ Want
si was beteykēt bij dē velle dat gede
on ghelegt hadde tusschē dē hemelscē
dou eñ der scuerē. als dz wijf datter
was tusschē der zōnē eñ der manen.
maria tusscē xpristum ende die heili
ghe karcke.

¶ Mer bij auēturē dij eñ ōwōdert
niet soe zeer vādē velle daer die dou
in quam als vandē wiue die mitter
zōnē was ghecleet. wāt het schynet
een grote vriendelicheyt eñ ene won
derlijcke naerheyt des wiues eñ der
zōnē. Wāt het is alte groet wonder
hoe die crācke natuer des wiues ver
draghē mochte die grote hetten der
zōnē. Ten is mij niet vreemde o hey
lighe moyses dat dij dat verwōder
de eñ datstu daer omme naerder gaē
woudeste eñ cūrioselijcker mercken
dat grote mirakel. mer ōtschoede dij
eerst eñ doe vā dij alle vleyschelijcke
ghedachten wiltstu hier naerder co
men. Ick sal ghaen seyde hij eñ ic sal
sien dat grote visioen. ¶ Het is claer
lijcke een groet wōderlic visioē dat
die doerne bosch soe stōt ende brāde
eñ bleef allijcke wel onghebrāt ¶ Eñ
het is oec mede een wōderlic teykē
dat onghequetst bleef dat wijf dye
mitter zonnen was ghecledet. Dye
doerne bosch en hadde dat niet van
zijnder naturē dat hij midden inder
vlammen mochte blyuē onghebrant
noch ten is oeck niet die cracht des
wyues te lidē dat si mitter zōnē ghe
cleet wert ¶ Ten is ghene menscelijc
ke cracht noch oeck mede enghelsce
cracht daer hoert al meerder cracht
thoe. Die heilighe gheest seyde. dye
enghel gabriel sal ouer comen in dij.
Eñ recht of maria daer op antwoer
dē woude. Die heylighe gheest dat
is god. eñ ōse god is een verterende
vuyr. soe seyde die enghel voert. Ni
et mine cracht. nz uwes selues craft
mer die cracht des alder ouersten sal
v omme beschemen.

¶ Aldus soe en ist soe groet wō
der niet dat onder alsulcke bescermin
ghe dit wijf die cledinghe der zonnē
mochte verdraghē. Hij segt een wijf
die mitter zonnen was ghecleet. son
der twijffel ghecleet mittē lichte als
mit enē clede. Een vleyschelic mēsce
en can bij auēturē dit niet wel begri
pē wāt het is ene gheestelijcke mate
rie. eñ het dūcket hem ter auōturen
sotheyt wesen. Mer daer en docht dē
apostel alsoe niet doe hij seyde. ¶ In
duite dominum nostrum ihesū xpm̄
Aēdoet onsen lieuē here ihesum cris
tum. O lyeue eñ gheminde suete vrou
we hoe vriendelic sidij hem ghewor
dē eñ hoe nae bij. ymmers hoe alder
ynnerste hebdij verdiēt hem te wesē.
hoe groet is die gracie eñ genade die
ghij bij gode hebt ghevōdē ¶ Hij blij
uet in v eñ ghij in hem. Ghij cleedet
hem eñ ghij werdet weder omme vā
hem ghecledet ¶ Ghi cledet hem mit
ter substancien uwes vleysches ¶ eñ
hij cledet v weder omme mit zijnder
godlijcker moghentheyt. Ghij becle
det die zōne mit eend' wolcke. eñ vā
d' zōnē werdet ghij ghecleet ¶ Want
god heeft een nyeuwe dinck op der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

aerdē ghedaē. een wijf ommeuēt enē
mā. ¶ Eū dit was die mā daer vā ghe
screuē staet ¶ Siet enē mā opgaēde in
sinē naem. Oeck mede soe heuet god
eē nyeuwe dinck indē hemel ghedaē
dat die zōne een wijf heeft ōme beua
en. eū dat scheen recht of si mitter zō
nē ghecleet hadde gheweest. want si
heuet hem ghecroent. eū si heuet ver
dient weder vā hem ghecroēt te wer
dē. ¶ Ghaet nu wt ghij dochterē vā sy
on eū siet dē conick salomon mitter
dyadema daer hem zijn moed' mede
heuet ghecroēt. ¶ Mer dat op een and'
tijt. ¶ Eū nū ghaet meer bynnē eū siet
ōse conighīne mitter dyadema daer
haer ghebenedide zoē sine gloriosēr
moeder mede heuet ghecroēt ¶ Op
haer hoeft/segt/hij was een crone vā
twaelf sterren. ¶ Dat/hoeft was waer
lic wel waerdich mittē sterrē gheero
ent/te werdē dat wonderlijcke veel
scoeder blincket dan enighe sterre. so
dat die sterren daer meer vā gheciert
wordē dā si dat hoeft ciérdē. ¶ Waerō
en souden haer die sterrē niet cronen
die de zōne becledet. als indē dagen
der lentē soe ōme beuaen si die blomē
der rosen eū die lelien die indē dalen
wassē. ¶ Tē is gheē wōder want
die luchter hāt des brudeghoms die
is ōnder haer hoeft. ende sine rechter
hāt heeft haer omme beuāghē.

¶ Wye soude cōnē vermoeden hoe
schone dat die gemmē of paerlē wa
rē wyē sal hem te volle cōnē verwō
derē die claerheyt der sterrē daer dy
conicklijcke dyadema ōser gloriosēr
coniginnē vā ghemaket is ¶ Tis bo
uē allē mēscelickē ōstāde wt te spre
kē die glorie eū die redē deser cronē.
eū die maniere des maecsels ¶ Mer
wij nae mate ōser cleynheyt schuwē
de alle periculoes doersueckende der
heymelichcyt godes. soe en moghen
wij ter auōturē niet onredelijcke seg
ghē dat dese twaelf sterrē moghē be
dudē twaelf sonderlige gracien end'
vordelē. daer maria mede bouē allen
anderē menschē is verheuē eū geciert
¶ Wāt in haer machmē vindē hemelse
vordelē. ¶ Vordelē nae dē vleysche. eū
vordelē nae dē herte ¶ Eū alsmē dese
drye elc vyerweruē menichuoudicht
soe hebbē wij twaelf sterrē daer dye
croen ōser coninginnē bouē allen ma
ten schoen mede blincket. ¶ Ten eerstē
soe blencket ōs zeer scoen marien ge
boerte. daer nae die enghelsche gruete
¶ Die dorde sterre is die thoecoemste
des heyligē gheestes. ¶ Die vyerde is
die wōderlijcke ōtfāgenisse des zoēs
godes. ¶ Des ghelijckes soe blenct
ōs als een scone sterre dat si die eerst
was die gode den here haer ioncvrou
scap louede. dat si vruchtbaer was
behoudē haer iōcvrouschap. eū dat si
sonder zwaerheit haer kint droech.
dat si sonder alle pyne haer kynt ba
erde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Voort soe blencket in marien d' hey
liger iōcvrouwē als ene sterre hare
saftmoedighe scamelheit. haer ṗnni
ghe oetmoedicheit. haer grootmoedi
ge gelouicheit, eñ die grote martelie
haers hertē. ¶ Ower vliticheit mijn
lieue eñ zeer gemīde brueds beuele ic
dit enē yegelikē bisonderlige wijslijc
ken doer te sien eñ te merckē. mij dūc
ket dat ick voer mij ghenoech hebbe
gedaē dat ic v dese sterrē hebbe mogē
bewisen. ¶ Wat ist dā datter blēct
in mariē gheboorte. Sōder twijffel
dat si ghebozē is vā coniclikē geslach
te, eñ vādē heyligē patriarcha abra
ham, eñ oec mede vādē gloriosen cō.
dauid. Dūcket dij dit cleyn wesen.
soe doet daer toe dat den ghesllachte
omme haer sonderlinge waerdicheit
vā gode dē here was ghelouet. ende
dē oudē vaders lāge te vorē was ghe
profeteert. dat si vādē ghesllachte ge
borē soude werdē. Eñ dat si mit ghe
estelike miraculē voer bewesen is eñ
mit figurē. Eñ dat si vā dē prophete
dauid voer gheprophetert is. Ten
eerste soe bewisede aarōs roede dye
sonder wortel wōderlikē bloyde ma
riam. Item gedeons vel dat vanden
douwe nat was doe al die aerde dro
ghe was. beteykēde oec mede mariā
¶ Aldus was maria oec mede betei
kēt indē visioē dat ezechiel die pro
pheet sach hoe die oest poerte altoes
was ghesloten. Item bouē alle den
anderen prophetē propheteert haer
openbaerlicke die propheet ysayas
nu inder roedē die wt yesses wortel
wt spruytē soude. nu noch opēbaer
dat een iōcvrou een kynt barē soude
Eñ wel te rechte brenct hi dat voert
bij een teykē dat indē hemel opēbaer
de daer alsoe langhe te voren maria ī
was gheprophetert. eñ oeck mede
ghelouet. Die heer segt hij sal eē tey
kē gheuē. Siet eē iōcvrou sal een kint
ontfāgē. ¶ Hi heuet sonder twijffel
een wōderlijcke zeer groot teykē ghe
geuē. want hi selue groot is dyet gaf.
Wye soude alsoe clare ogē mogē heb
bē dat dese schone blēckēde claerheit
deses sonderlingē vordels sine ogen
niet weder slaen en soudē.
¶ Nu voert dat si vādē engel gabri
el mit soe groter reuerēcien wort ge
gruet. soe dat si doe mochte schinen
ende blinckē bouē dē chorē der enghe
lē vā heuē te wesen. eñ bynae eē vrou
wen naem aenbede. dē tot dyer tijt
thoe sonder weder segghē die mēschē
plegē te aēbedē. In welckē dat alder
hoghesste verdiēst eñ die sonderlinge
glorie onser lieuer eerwaerdiger iōc
vrouwer wert bewesen eñ ghepresē
Nyet myn en blincket oec die sond'
linghe nyeuwe maniere haerder ōt
fāghinge. die niet in sundē als al die
ander wyuen doen haer kynt en ont
finc. mer alleen ouermits die werckē
godes. eñ die toecoemste des heiligē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gheeſtes. Ende dat ſi dat waert dat
god is eñ den zoen godes baerde. ſoe
dat die ſelue godes zoen endˀ marien
zoen weſen ſolde. eñ god ende mēſch
vā haer gheborē ſoude werdē.
¶ Dit is een afgrōt des lichtes. eñ
ic en ſoude niet durueñ ſegghen dz die
ogē der heyliger enghelē vādē ſconē
blēckē deſes lichtes niet wederſlagē
en ſoudē werdē. Voert meer die ionc
vrouſchap haers vleyſches. eñ dat
opſet der ewigher reynicheyt. ende
die onghehoerde nyeuwicheyt. des
opſettes wert daer harde zeer mede
vclaert. dat ſi in heyliger vriheit ha
ers geeſtes die euwe die moyſes ge
ſcreuē hadde bouē ghaēde haer onbe
vlecte reynicheit des lichames eñ dˀ
ſielē alder eerſte gode louede. Dis on
wandelbaer vaſticheyt haers opſet
tes machmē daer in bekēnē. dat ſi ſo
ſtātaftelijckē den enghel die haer ſey
de dat ſi een kynt eñ ſulckē kynt ba
rē ſoude ātwoerde. hoe ſal dit mogē
weſen wāt ic en bekende nye man.
Eñ bij auōturen daer omme ſo was
ſi al ghetúrbeert indē woerdē des en
ghels. eñ ſi dochte in haer ſeluē. wat
gruete dat ware dat hi haer ghebene
dijt hiete onder dē wyuē. die altoes
begheert hadde onder dē iōcvrouwē
ghebenedijt te wordē. ende ſi dochte
wat benedixi dat waer die niets en
ſcheen te weſen nae haren ſinne.
Mer doe hi voert ſeyde dat ſi eē zoen
baren ſoude. dat opēbaerlicke ſcheen
te ludē tegēs haer ioncvrouſcap doe
en mochte ſi niet langer zwijgē ſi en
en moeſte vragē aldus ¶ Quomodo
fiet iſtud quoniam virúm nō cognoſ
co. Hoe ſoude dit gheſciedē. wāt ick
ghenē mā en bekēne ¶ Daer omme ſo
verdiende ſi mit grotē rechte die be
nedixie dat ſi alſulckē kynt barē ſou
de. eñ ſi behilt die benedixie die ſi be
gheerde. Eñ haer iōcvrouſcap ſolde
oec veel glorioſer weſen ouermits die
godlijcke vruchtbaerheit. eñ der iōc
vronwelijcker vruchtbaerheit. Hoe
dat deſe twee ſterren op malcāderen
ſchynē eñ malcāder verlichten. Wāt
het is groet ioncvrou te weſen. mer
iōcvrou eñ moeder te weſen is veel
meerder in alder manierē. Ende mit
rechte en voelde ſi niet dat zware ver
driet dat alle ander vrouwē als ſi ōt
fāgē hebbē vrucht plegē te voelen.
wāt ſi ſonder enige vleiſchelike wel
luſt vādē heiligē gheeſt haer kint had
de ōtfangē. Eñ daer omme indē begi
ne haerder ōtfāgeniſſen als ſi ander
vrouwē ſiet pleghen te weſen te we
ſen. ghinc ſi vrolicke ſonder verdriet
int gheberchte daer elizabeth woēde
om haer te viſiteren ende te dyenē.
Ende doe die tijt ghenakede dat ha
er kynt gheborē ſoude werdē ghinc
ſi mit ioſeph tot bethlehem draghen
de dat alder coſtelixſte cleynoet ende
die lichte bordē. ymmers dē dragēde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die haer droech. ¶ Ende hoe zeer schoē
lijcke lichte dat doe si mit nyeuwer
vrolicheyt den nyeuwen zoen voert
brochte, alleen bouē allē anderē vrou
wē vry vā der ghemeēder maledixiē
dat si mit so grotē arbeyde haer kyn
der moetē winē ¶ Wilmē die dinghē
costel rekenē die selsen zijn of vreem
de soe en mach daer nyet vreemder
wesen noch costelder dā die dinghē
daer wij nu vā spreken. Wāt in allē
desen en isser nye gheen phesien dye
haer ghelijc heuet gheweest. noch da
er en sal gheē nae haer comē ¶ Eū ist
dat wij haer mit rechten ghelоue aen
sien. soe sullē wij daer sonder twijfel
vā ōtfāgē groet vwōderē. eū oec eer
waerdige reuerēcie eū ynnicheyt eū
gheestelic troest. ¶ Mer die and' sterrē
die noch after zijn daer wij noch van
sullen sprekē die eysschē oeck mede
ghetrouwe nae volghinge ¶ Ons en
hoert niet toe dat ōse toecoemste eū
ōse gheboerte te vorē vā gode ghelo
uet eū gheboetscapt soude werden.
of dat wij vādē engel gabriel mit al
sulcker godlijcker gruete gheeert sol
de werdē. Noch myn soe deelt si die
ander twee ōs mede. wāt haer hey
melijc dat hout si alleē. Wāt si is alle
en daermē mach segghē dat in haer
is gheborē heylich dat sal werde ge
hietē een zoen godes. ¶ Men sal dē he
re offerē ioncvrouwē nae haer. mer si
ghaet se alle voer. ¶ Voert soe heeft

si allene een kynt ōtfāghē sonder ge
brec lickelicheyt eniger sundē eū son
der zwaerheit heeft si dat kynt ghe
draghē eū si heeftet oeck mede sond'
pyne ghebaert. ¶ Gheē vā desen en
werdet vā ōs gheeyschet. nochtans
wort daer al wat vā ōs gheeyschet.
Wāt en hebbē wij niet die saftmoe
dighe scamelheit. eū die geware oet
moedicheyt des hertē. die groetmoe
dicheyt des ghelouē. dat mynnelike
mededogē. eū meynē wij ōse versu
melheit te ontschuldighē daer mede
dattet vreemde ghauē godes zijn.
Dat is sonder twijffel ene al te zeer
bequame paerle indē dyadema. ene
schone lichtēde sterre inder cronen
die roetheyt des aensichtes in enē sca
melē mensche ¶ Meet daer oec yemāt
dat maria die ghebenedide moeder
godes dese gracien niet en hadde die
vol was vā graciē ¶ Maria was wō
derlijcke zeer schamel. dit mogē wij
bewisen vtē ewāgelio ¶ Waer vint
mē dat maria sprekēde was. of vime
tel. Mē leest dat si buytē stōt ende be
gheerde harē lyeuē zoē te sprekē. Hij
en quam niet coenlijckē int huys da
er hij dat volck leerde als die moed'
ōs herē. noch si en voer niet in sinen
woerdē. Eū al leestu alle den text d'
vier ewāgelisten ouer hebbe ict ont
houdē soe en sultstu daer niet dā vier
werue vindē dat maria yet heeft ge
sprokē. dat eerste was teghes dē en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gel doe haer die engel eēs eñ andwer
nē hadde toe ghesprokē. dat ander
was tot elizabeth doe dat ongeborē
kynt dat elizabeth droech vā marien
woerdē in vruechdē vblide. Eñ als
elizabeth maria zeer groet maecte soe
maecte marien siel dē here groet.
¶ Die dorde reyse dat maria sprack
was doe ihesus twelf iarē out was
eñ si hem indē tempel vant ondˀ die le
raers doe seyde si hē dat si hem drye
daghē lanc mit groter droefheit had
den ghesocht. eñ hij ātwoerde haer
weder ¶ Quid est quod me quereba
tis. nesciebatis quia in hijs que pris
mei sunt oportet me esse ¶ Wat ist dz
ghij mi ghesocht hebbet. en wilt ghi
niet dat ic wesen moet in den dingen
die mynē vader thoe behorē.
¶ Die vierde reyse dat ōse vrouwe
maria die moeder godes sprac was
inder bruloftē. eñ i dē woerde dat si
doe sprack machmē opēbaerlic merc
ken haer ghuedertirēde mededogen
de scamelheyt. Wāt dat ander ludē
bescaemt wordē dat swech si haer an
soe dat zijt niet verzwigē en conste si
en seydet onsen here dat daer gebrec
wijns was. Wāt si betrouwede i de
ghuedertirēheit haers zoens. dat hij
wel raet soude wetē. Eñ doe haer zo
en haer wat strackelickē antwoerde
daer zweech si toe. nochtās so en mis
hopede si niet. hi en soude ymmers
wel doen dat si begheerde. ende daer

omme seyde si den dyenders. dat si
doen soudē dat hem ihesus hiet doē
¶ Wij lesen al vādē beghīne dat die
herden quamen eñ vōden mariam.
Soe segt die ewāgelist. Sij vonden
mariam eñ ioseph eñ dat kyndekijn
der cribbē ghelept ¶ Oeck mede dye
drye coninghen hebbijt wel ōthoude
si en vōdē dat kynt niet sonder mari
am. Eñ doe si indē tempel brocht de
heren des tempels doe hoerde si dye
woerden die symeon seyde beide vā
haer seluē eñ oeck mede vāden kide
Hij was wijs eñ snel te horē mer o
beydēde pebte sprekē ¶ Si ōthielt al
le die woerdē segt die ewāgelist end
si leydese ouer in haer herte ¶ Ouer
alle dese en sultstu niet een woert vi
den dat maria heuet ghesproken om
vāden vborgē heiligē sacramēt zijnd
menscheit. dat haer nochtās bouen
allen mēschē kūdich was ¶ Wee ons
die dē gheest al inder nosen hebben.
Wee ōs die al dat wij binnen hebbē
tekkens voert bringhen. die na comi
cus des poeten woerden al vol gatē
zijn eñ aen allen kādē ut vloeyen.
Hij hoerde harē zoen alsoe dicwijle
sprekē. niet alleen dē scharen als hij
in parabolē sprack. mer oec mede als
hise binē dē huyse sinē discipulē expo
neerde eñ bedude. eñ si sach hem soe
menich schoen wōderlic mirakel do
en. Ten laetsten sach si hem hanghē
aen den cruce. si sach dat hij sinē geest

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghaf si sach hem doe hi was v̂zesen
eñ si sach oeck mede dat hi op voer tē
hemel tot sinē hemelschē vad̉ In alle
desen hoe dicwijl is die stemme d̉ sca
melder ioñcvrouwē eñ die stemme der
ōnoselder tortel dūuē ghehoert. Oec
mede soe lesen wij inden werckē der
apostelen dat si doe ōse lieue heer ōse
ghesonemaker tottē hemel was ghe
uaren weder ghinghē vādē berch vā
oliuetē eñ warē eendrachtelic te samē
i horē ghebede. Wye warē si. Was
maria daer mede soe ist wel redē dat
men haer eerst noeme. want si is ym
mers bouē alle die andere eñ si is oec
mede die moeder godes inder ewich
heyt ghebenedijt. ende die alre volco
menste i allē duechden eñ in alre hey
licheit. Hij segt petr9 eñ andreas eñ
voert al die and̉ die daer nae volghē.
¶ Alle dese segt hi warē volherden
de in haren ghebede ynnichlicke mit
den anderen wiuen ende mit maria
ihesus moeder. Rekēde si haer die al
der laetste eñ die alder nederste van
hem allen datmen haer alrelaetst noe
met. Waerlijcke die discipulen warē
noch al grof eñ al ōbeuoelic ¶ Want
die heylige gheest en was hem noch
niet ghesent doe ihesus noch niet en
was gheglorificeert. Ende daer om
me soe keuen si onderwile end̉ si had
den twist wye dat die meeste vā hē
allen soude wesen. Mer die moed̉ go
des maria hoe si meerder was hoe si

haer meer i allē dinghē v̂oetmoedich
de eñ oeck ond̉ allē mēschē. Daer om
ist wel recht wāt si haer seluē die ald̉
laetste hyelt dat si ymmers die alder
eerste wesen soude. Eñ mit rechte is
si ōser alder vrouwe ghewordden die
haer seluē die alder nederste bewijse
de. Mit rechte is si bouē al die enghe
len verheuen die haer seluen wt on
wtsprekelijcke oetmoedichept bene
den die weduwen. end̉ beneden die
in penitencien leueden ende oeck me
de beneden dē ghenē daer seuen du
uelen wt verdreuē warē veroetmoe
dichde.
¶ Ic bidde v hertelike zeer mijn lye
ue kiderkēs hebbet lyefde tot deser
duechde ist dat ghij marie lief hebt.
ist dat ghi haer begeert te behagē soe
pijnt v haer saftmoedicheit eñ haer
oetmoedicheit nae te volghē. Want
daer en is niet dat den mensche alsō
nut eñ bequame mach wesen, eñ da
er en is niet dat enē ghueden kersten
mensche alsoe wel toe behoert. ende
enen ghuedē gheeestelijcken mensche
alsoe sunderlinghe wel betamet. ¶
Wāt wt die duechde der saftmoedi
chept blincket i eender ioncvrouwē
die duechde der oetmoedicheit. wāt
het zijn ghesellinnen oetmoedichept
ende sachtmoedichept. in dē vereni
ghet hi vriendelike die sepde. ¶ Leert
vā mij wāt ic sachtmoedich byn eñ
oetmoedich van herten. ¶ Want

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

alsoe als die houaerdic een moed is d
vmetelheyt alsoe en comet ghewaere
sachtmoedicheit nerghent van dan
van warachtiger oetmoedicheyt.
Nochtans en wert marien oetmoe
dicheit niet alleen bewesen in haren
zwighen mer veel volcomelijcker soe
machmense kennen i haren woerden
Sij hoerde dat haer die enghel gabri
el toe seyde Quod ex te nascetur scm
vocabitur filius dei. Dat heylige dz
wt dij ghebozen sal werden dat sal
gehieten werden die zoen godes. eñ
daer en ãtwoerde die heilige oetmoe
dige maget maria anders niet op dã
ald9 Ecce ãcilla dñi Fiat michi scdm
verbum tuum. Siet hier die deerne
des heren nae dinen woerde ghescie
de mij. Daer nae quam si tot eliza
beth den die heylige gheest openba
erde marien heylicheyt ende glorie.
Ende daer omme seyde si eerwaerde
lijcke mit groten vwõderen. Waen
coemt dat mij dat die moeder mijns
heren tot mij sal comen. Eñ voert so
seyde si wat groter gracien si voelde
vã haren thoe spreken. Als die stem
me dijnder grueten quam in mynen
oren soe heeft hem dat kynt mit gro
ter vrüechden vblijt in minẽ lichaem
End si seyde mede dat si salich was
om dat si geloefde. wãt het soude al
volbrocht werdẽ dat haer van gode
was toe gesegt Dit was te mael gro
et lof eñ groet prijs mer die inige oet
moedicheit die i marien was en hilt
daer niet nã õder haer. mer si stortet
hem al wed toe welcke s gracie ende
weldaden i haer werden gepresen.
Of si seggen woude Du maecste mi
zeer groet als een moed des herẽ mer
mine siel maket groet den here. Du
segste dat dijn kint hem heeft vvrou
wet i mijne stemme mer mijn gheest
vervrüechdet hem in gode mynen
heyl gheuer. Ende iohannes als een
ghuet vrient des brudeghõs verblij
det hem mit groter bliscap ider stem
men des brudeghõs. Du hietste mi
salich wãt ick gheloeft hebbe. Mer
alle die sake mijns gheloues eñ mijn
der salicheyt is van den aensien dier
groter grondeloser godlijcker ghue
dertirenheyt. ende daer omme hyete
mi oeck salich alle gheboerten. want
god aen ghesien heeft sine oetmoedi
ghe deerne. Meendij oeck brueders
dat elizabeth sprekende inden gheest
dwaelde. dat was ymmers veer. Si
is te mael eñ zeer salich den god aen
siet. ende si is oeck mede salich die ge
loefde. want dat was die vruch des
godliken aensiens. Eñ dit was een
wondrelijck werck des heylighen
gheestes dat hij tot dyer groter oet
moedicheyt der eerwaerdigher reyn
der ioncvrouwen sinte maria haer
oeck mede ghaf alsulcke heerlijcken
groetmoedicheyt. alsoe dat als daer
voren ghesegt is van der reynd ionc

frouscap eñ vād vruchtbaerheyt dat
tet twee sterrē zijn die malcāder ver
lichten. soe zijn dit twee schoene ster
ren die op malcāder schinē. soe dz die
grote oetmoedicheit niet en vmider
de haer costele heerlijcke groetmoe
dicheit. noch oeck mede die groetmo
dicheit was dͦ ghoedtirē oetmoedich
heyt gheen hinder. mer i haren oghē
soe bleef si ene oetmoedighe maget.
eñ op der groter loftenissen godes sa
hadde si altoes groetmodich betrou
wen ¶ Ende al en voelde si vā haer sel
uen anders niet dan ene oetmoedige
snoede deerne si en twijfelde nochtā
daer niet aen god en hadde haer wt
zijnder groter godlijcker ghůethept
wtuercozen ende lyef tot den grotē
onbegripelickē eerwaerdighen coste
lijcken sacramente. als een moeder tē
wesen des gheens die beyde god eñ
mensche soude wesen een salige moe
der ōs lyeues heren ihū xpī.
¶ Dat wercket die sonderlinghe godli
ke gracie inden herten zijnder wtuer
corzen. dat haer die oetmoedicheit nyet
et cleynmoedich en maket. noch oec
mede die groetmoedicheyt houaer
dich. mer si wercken meer te samē so
datter niet alleen wt der groetmoe
heyt houaerdie op en riset mer dat
die oetmoedicheyt meer werdet ghe
starcket. ende die mēsche die werdet
soe veel te meer benaxtet ende hij en
wille ymmers niet ontdancbaer we
sen den gheuer der groter godlicker
gracien ende nochtans soe en cā hem
die oetmoedighe ontdancbaerheyt
nyet bringhen tot cleynmoedicheyt
¶ Mer hoe dat hij myn betrouwes he
uet op hem seluen oeck in cleynē din
ghen hoe hij meer betrouwēs heuet
oeck in groten dinghen op die grote
almachtighe ghuedertirenheyt go
des ¶ Die martelie des herten deser
eerwaerdigher heyligher ionckvrou
wen dat wij ghenoemt hebben heb
dijt wel onthoudē die twaelefste ster
re haerder cronen die moghen wij vī
den in symeons prophecie ende oeck
inder historien der passien onses lye
ues heren ihesu xpī ¶ Doe maria haer
kyndekē nae ghewoente der eurwen
inden tempel offerde doe sprac dye
oude symeon van desen heylighen
kindekē tot zijnder gebenedidē moedē
¶ hi is ghesetet tot enē teyken daer tegē
ghesproken sal werdē. Eñ v siel sey
de hi sal doer ghaen een zwaert. ¶
Want anders en mochtet niet wesē
doe dat zwaert doer ihesus vleysch
ghinck ten moeste doe oeck mede die
moederlijcke siel doer ghaen. Want
doe v ihesus cristus den gheest had
de op ghegheuē die onser alre ihesus
xpristus is. al is hi sonderlinge uwe
doe en mochte die wreede speer die
in zijnder siden wort ghesteken sine
glorioese siel nyets gheraken. al en
wouden si den doden niet sparen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den si niet wee doen en mochtē. mer
v siel wort daer mede doer ghestekē
Wāt sine siel en was doe daer nyet.
mer v moederlijcke siel en mochte da
niemāt vā halē. Daer omme o ghe
benedide moed' godes ghinck die py
ne v siel doer eñ daer omme hietē wij
v mit rechte meer dan een martelaer
te wesen. wāt dat moederlike mede
doghē uwes glorioser hertē wes ve
le meerder dā die lichamelicke pyne
der heiligher martelaren mochte we
sen. En was v dat niet meer dan eni
ghe zwaert dat v siel al gheheel doer
ghick eñ quā al tottē vscheyden des
gheestes eñ der sielē doe v ghebebene
dide zoē ihūs cristus ōse ghesōtma
ker seyde wijf siet uwen zoen.

¶ Och dyer verwādelighe die doe
daer ghesciede. iohānes v neue wort
v daer voer uwē lyeuē zoen ihesus
xpistus ghegeuē. die knecht voer dē
here. die discipel voer dē meester zebe
deus zoen voer den ghebenedidē zoē
des almachtigē ewigē godes. een pu
er mēsche voer dē die waer god was
Hoe en soude dat horē niet doerghaē
v alderminnelicste siel als ōse harde
stenē hertē doer ghewōdet werden
dese dinghen ouerdenckende.

¶ Brueders en latet v daer om ghe
en wōder wesen dat wij segghē dat
maria martelaer was inder sielen.
Het mach dē wōder duckē die des nz
en ghedēckē dat paul9 dat onder die
alder meeste sunden der heydenen re
kent dat si sonder begheerlicheit wa
ren. dat was harde veer van marien
herte ¶ Mer daer mach licht yemāt
segghen. En wiste maria dat nyet
te voren dat haer zoen ihesus xpist9
steruē soude. Jae si sonder twijffel.
Ende en hadde si niet enē volcomen
hope dat hi corts daer nae verrisen
soude. Ja si sekerlijcke Was si noch
tans drouich doe hi worde ghecrū
cet Ja si bouē maten zeer drouich.
Anders wye bistu du wijse brueder
ofte waen coemt di dese wijsheyt.
datstu dij meer verwonderste dat de
ghebenedide moeder gods maria so
groet medeliden hadde mit haren zo
en dan dat marien zoen inde vleysche
alsulcke pyne liden woude Mochte
ihesus in den lichaem steruen ende
en mochte zijn ghebenedide moeder
maria inder sielen van mededoghen
niet mit hem steruē. dat ihesus starf
dat dede die mynne eñ liefte welker
niemant meerder en heeft ghehadt.
Eñ dat maria inder sielen mit hem
starf dat heuet oeck mede die mynne
eñ liefte ghedaē. welcke liefte nae d
moederliker liefte nye ghene ghelijc
en heuet gheweest.

¶ Nu ghoede moeder der barmher
ticheyt siet die mane dat is die men
schelijcke wādelbaerheyt die vallet
oetmoedelijcken neder voer uwen
heylighen voeten ende si byddet v

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

doer die alderpuerſte mÿnne eñ ſpÿſe
te uwes moederlÿckẽ herten . want
ghÿ ons ene middelerſe zÿdt gheſet
tuſſchen ons eñ die zõne der gherech
tichept.op dat wÿ in uwen lichte dz
gheware licht moghen comen te ſien
die v gheminnet eñ lief ghehadt he
uet bouen allen anderẽ creaturen.eñ
hÿ heuet v ghecleet mittẽ ſtoel ḋ ewi
gher glorien.eñ hÿ heuet v ene crone
bouen maten ſuuerlic op v ghebene
dide houet gheſet.Ghÿ zÿdt wel vol
van graciẽ eñ ÿmmer vol des hemel
ſchen douwes ruſtende op uwen ſpe
uen ghemindẽ ouerulopende i weel
den ſpÿſet doch hüp dẽ uwen armen
eñ ellendighen die wonderlÿcke zeer
iãmerlic tot v roepen.eñ grotelikẽ in
v hopẽ o ſpeue vrouwe eñ. laet die iõ
ghe hondekens ethen vanden crũme
kens uwer tafelen.eñ niet alleẽ abra
hams knecht mer oeck den camelẽ ge
uet drincken vã uwer ouerulopenḋ
crupckẽ.Want ghÿ zÿdt waerlÿcke
die wtuercoerne maghet die berept
is den zoen des alderowerſten.die bo
uẽ al is ghebenedÿt god almachtich
inder ewichept .

Item van den prophete dauid dẽ
men wel hieten mach een man nae ḋ
herten godes eñ van golias die roſe
een ſermoen . Sermoen. i.

Wi hebben wel ghe hoert wt
den boecke der coninghen .
hoe dat golias een groet mã
was vã lichame hẽ vermetende i zÿn
der ſtarchept eñ oeck mede in zÿnder
onmatelÿcker grouer groethept . [eñ
hoe hÿ was ropende teghen den ten
ten ende oeck mede teghen den volc
ke van iſrahel eñ landen. ſo dat daer
yemãt wt comen ſoude die teghens
hem alleen ſtrÿden woude. Oeck ſoe
hebben wÿ ghehoert dat die gheeſt
eens iongh elincs vã gode ṽwecket
wort daer teghens . ſoe dat hÿt zeer
qualic nam dat eẽ onedel mã die oec
mede onbeſnedẽ was ſoe verwÿten
de terten eñ quellẽ ſoude die ſcharen
des volckes van iſrahel. ende die he
ren des ouerſten godes. Wÿ ſagẽ an
dat daer een iongh elinck voert quã
mit zÿnder ſlingher ende oeck mede
mit vÿf ſtenen om teghen den grotẽ
ſtarcken gigant golias die ſoe wõḋ
lÿcke groet was eñ ſoe hart ghewa
pent was mit ſinen ſchilde ende mit
ſinen helme ende oeck mit alderhan
de veruaerlÿcke wapenẽ. Was daer
enighe goddienſtichept in õſen her
ten wÿ en mochtẽ niet weſen ſonder
ſorghe noch oeck mede ſonder anxtẽ
voer den iongh elinck. die alſoe tegẽ
alſulcken groten man ghinc te ſtride
Oeck en mochtẽ wÿ ÿpet weſẽ ſon
der grote blÿſchap als wÿ ſaghẽ dat
die iongh elinck den ongrotẽ gÿgant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

verwan. Wi prysedē die groetmoe
dicheit des ionghen dat hy ontsteke
wert mit naerstigher mynnē en̄ yvek
ten des huyses godes. en̄ dat hy hē
die versmadighe verwitinghe en̄ ter
tinghe van godes weghen an toech
en̄ soe daer van beruert wert oft hē
seluē alleen hadde aen gheghaen. en̄
dat hy drouich was datmē iosephs
ghestachte alsoe soude tetredē.
Het was ōs groet wōder dat de
se iōghelinck sō groet betrouwē had
de tot gode den here dat upemāt en
hadde onder alle den volcke vā isra
hel. En̄ doe hem god die victorie en̄
zeghe gaf en̄ hy ouermits die wōder
lycke grote godlycke cracht den starc
ken gygant goliam verwan en̄ ond̄
voeten werp doe werdē wy ymmer
alsoe zeer verblydet als wy te voren
beanxtet haddē gheweest. Wāt wy
saghen dat die iōghelinc ghewapēt
mit ghenen yser met mitten gheloue
te stryde ghinck teghen den ou̅ starc
ken gygant golyas. die in zynd̄ gro
ter starcheit zeer groet betrouwē had
de. Nu myn lyeue en̄ zeer ghemin
de brueders Wāt wy dat wel wetē
als die hylighe apostel tughet dat
die oude ewe gheestelic is te v̄staen
en̄ dat die dinghen die ghescreuē zyn
niet alleen en zyn ghescreuē datmen
van buyten ghen vechte sal hebben i
der historien. mer dat wy ymmers
die soeticheyt ende oec mede die nut
tichept souden smaken die indē ghe
estelycken sinne is verborghen. soe
staet ons nu te mercken wye nae dē
gheestelycken sinne ende verstande
dese golias is die den volcke godes
als si alle ghecomen zyn inden landē
der belofte, en̄ veel van horen vyā
den al verwonnē haddē alleen dor
te moylick wesen. ende inder houa
erdicheyt zyns gheestes op ghebla
sen hem dorste wt laden tot enen son
derlinghen stryde en̄ ghevechte.
Mi dūcket dattet niet onredelicke
en soude wesen datmē by dē houaer
dighen golias verstaen soude den
gheest der houaerdien. Wāt houaer
die is die alremeeste sunde die dē vol
ke godes alder moyelicste is van al
le haren vyandē en̄ vā al haerder pas
sien en̄ sunden. En̄ als alle die ander
passien ende onduechden schynen te
wesen verwonnen. soe staet dye ho
uaerdye somwylen alder hardest op
Want in dyen tiden soe waren dye
philistei al veruaert voer dat volck
godes des heren van israhel. ende ers
dat si groet betrouwen hadden op
die sonderlinghe groethept ende oec
mede starchept des gigantes. Wāt
hoe soude die mensche vā der houa
erdien becoert werdē die van haren
ende van nyde al verwonnē is. dye
mitterlaeuhept becōmert is daer dē
heer af pleghet te walghē, of mitter
traechept diemen mit koen dreck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

plecht te stenen. ¶ Jck segghe waer
van sal hem sulck een mensche verho
uaerdighen die alsoe zeer van ander
ghebreken passien eñ lyden is behe
ert. dat hij dat selue wel mercket dat
hij van allen ghoeden kerstene deuo
ten menschen werdet versmadet. en
de oeck mede dat si qualijcken vā hē
voelē eñ suspici op hem hebben.
¶ Wye soude dan anders dan dye
zeer starck van handen waer eñ dye
ander vyanden eerst al verwonnen
hadde te strijde durven ghaen teghē
desen alderquaetsten vermaledijtstē
bozen vyant. den gheest der houaer
dyen. Dauid die come dan voert die
zeer starck is van handen. Want de
sen stercken vyant en machmen an
ders nyet verwinnen dan mit sterc
ken handen. Hoe wapene hem dā da
uid teghens golias. eñ wāt hij hier
voermaels den beer eñ oec mede dē
leeuwe heuet verwonnen soe besoec
ke hij of hij mitter waerlijcker wijsc
heit der philosophien of oeck mede
mit den wtwendighen verstande d
heyligher scriften dat die apostel hy
et doetslaende letter. Jck segghe hij
besie of hij mit desen wapenen dye
houaerdie can verwinnen. Op dat
als hij siet dat hi sulcker wijschey dē
meer verladen eñ ghehindert werdt
dā ghestarcket. soe werpe hijse dan
van hē eñ sette zijn herte alleē in on
sen here eñ betrouwen en hebbe in si
ne cloecheide of wijscheden. mer wa
pene hem mitten ghelouе ende hi en
achte niets niet al golias grootheide
ende starchede. dat si hem yet mogē
hinderen. ende hij singhe al mitten
gheeste ende oeck mede mitter hertē
ende hij segghe aldus. Dn̄s ꝓtector
vite mee. die heer is een beschermer
mijns leuēs. Wāt doe sinte peter die
apostel wādeerde op dat dat water
alsoe langhe als hi aēsien woude dē
grotē wint eñ die dyepte des meers
eñ zijn zware lichaem soe was hi ver
uaert. mer doe hi hem bouē alle dese
sette inden woerden ~~woerden~~ ōs he
ren doe en mochte hij niets veruaert
werden noch sincken. mer doe hij dē
groten wint sach comen doe werde
hij veruaert. ende doe beghan hij te
sincken. Sulck ist dat die conīc saul
ōsen kemp voer leyde. Du en moges
te seyde hij desen mā niet wedersta
en noch teghē hē vechten wāt du bist
te bij hem te rekenē een kynt end hij
is een vechter van zijnder iongher io
ghet. Dauid die woude dat daer
nyet op setten mer hij hadde zeer go
et betrouwen inden ghenē ouermits
welckes hulpe hij die voergheleden
strijden teghens den beer ende oeck
mede den leeuwe hadde verwonnē.
ende soe ghaet hij ymmers coenlickē
an. Sauls wapen laet hi wesen. mer
hi neēt vijf stenē vter bekē die dat lo
pende water der beken sachte maec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ken mochte mer met mit hem treckē.
¶ Dit lopēde water dat ghaue god
dat onse siel daer ouer waer gecomē
is dese bose warelt als die scrifte tu
ghet daer die een gheboerte in comet
eñ die ander ghaet. Ende want alle
vleysch hoy is. eñ alle die glorie des
vleysches anders niet en is dan dye
bloem des hoyes. soe trecket dese be
ke lichtelijcken mit haer alsulck hoy
mer dat ghebenedide ewighe woert
godes dat van desen wateren upet
en mach ghetoghen werden dat bly
uet inder ewichept. Hier ōme so ver
moede ic datmen niet onredelijcken
bij desen vijf stenen mach verstaē vijf
derhande woerden der heyliger scrif
ten. als dreyghende woerden. louen
de woerden. eñ woerden der mynnē
eñ liefren. eñ woerden die ōs verma
nen ghoede exempelen eñ ghoede le
ringhe nae te volghen. eñ oeck mede
woerden des ghebedes. ¶ Aldusta
nighe woerden vyntmen zeer veel in
der heyligher scriften. eñ bij auontu
ren dit zijn die vijf woerden daer sin
te paulus van segt dat hij liever wil
vijf woerdē spreken in sinen sinnen.
dan vijf dusent woerdē inder tongē.
Wāt dat schijn deser warelt ghaet
wech. Oeck tughet een ander heyli
ghe dat die warelt wech ghaet ende
alle haer ghenuechte eñ vroechde.
¶ Dese woerden en blyuen niet alle
ne mer si werden oeck veel sachter.
Want i dyen datter veel hene ghaē
soe werdet die wetenhept oeck me
de menichuoudich. ¶ Als dā dauid
ald9 teghen den gheest der houaerdi
en sal vechten soe verghadert hij de
se vijf stenen ende hij legtse inden va
te zijnder memorien eñ ghedachten.
ende hij ouerdencket wat god drey
ghet den houaerdighē. wat groten
ghoede hij oeck louet den ghenē dye
hem onderdanich zijn. wat groter lij
efden eñ mynnen ons god bewiset.
hoe menich schoen exempel der hey
licheit eñ alder doechden hij ōs voer
settet inder heyligher scriften. hoe
dat wij gheleert werden in alle dat
ons ouer comet altoes onse toevluch
te te hebben totten ghebede.
¶ Dese vijf stenē segghe ic sal hi me
de nemen inden vate zijnder memori
en soe wye te stride wil ghaen tegen
den gheest der houaerdien. ende also
vroe als hij dan zijn vermaledide ve
nijnde hoeft op heffet soe neme hij
een van desen vijf stenen ende werpe
hem in zijn aensicht. eñ dan sal hij al
te handes neder vallen bedecket mit
cōfuse. In desen stride is oec die sin
gher zeer noetdruftich daermen lāg
moedichept bij mach verstaen. die in
desen strijde groet noet is.
¶ Hier ōme lyeue eñ zeer gheminde
brueders also dicwijl als die ydelen
ghedachte dijn herte tot houaerdich
heyt beroeren wil werdestu dan alte

handes veruaert voer die ewighe pi
ne die god den houaerdighen drey
ghet, of valt hij dan in om te begerē
die ewighe louen die god inder hey
ligher scriften louet den ghenen dye
hem ghaerne om godes willen ōoet
moedighen. Golias dat is die boze
gheest der houaerdien hi en mach de
se twee worpen niet ōtstaen. mer al
te hādes sal hij neder vallen. eñ al de
becoringhe der houaerdien sal alle te
samen ghaen te nyet. Of coemt dij
dan in dijn herte die ōtsprekelicke ly
efde eñ mynne die dij die almachtige
god heuet bewesen, soe werdestu al
te handes ōtsteken totter liefdē end
mynnē dijns sceppers ende werpste
mit groter onwaerden van dij al die
ydelheden der houaerdien. des ghe
likes alstu aenmerckest die ghoeden
exempelen der oetmoedicheyt ende
alder doechdē, die van ghoeden hey
lighen menschen die voer dij ghewe
set hebben zijn ghescreuen. dit sal dij
oec mede te mael zeer helpen alle die
ghedachten ende becoringhen dyer
houaerdyen te verdrucken. Eñ oft
gheuiel dat die becorighe der houaer
dyen dij alsoe onuersien eñ also sterc
kelicken ouer quamen datstu gheen
van desen voerghenoemden stenen
ter hant crighen en conste. soe grijpe
vlytelijckē aen den vijfsten steen die
daer noch after is. als dat ghebet.
eñ weer dij daer mede. eñ du saltste
sien dat hi die hem verhief als een ce
der boem al te hādes neder sal vallē
ende te nyete ghaen.

Du moghestu dā ter auōturen vo
ert vraghen hoe men dā golias mit
zijns selues zwaert sal zijn houet of
slaen. Want dat is den menschen so
veel ghenuechlijcker alst sinen vyāt
cōfuse sicker is. Jck segghet mit
corten woerden. want ic spreke den
ghenen dye dit in hem seluen wel on
deruondē hebben. want dat wel die
wijl ghescihiet als die die ydele ghe
dachten in ōs opstaen. eñ wij een vā
desen voergheseydē stenen nemē eñ
golias daer mede int voerhoeft wer
pen. soe stort hij neder als voer ghe
segt is mer bij auēturē hij leeft noch
Ghanc heen daar om naerder op dat
hij niet weder om op en stae eñ ver
manne di ende nem zijns selues zwa
ert eñ houwe hem den hals of. Dat
ghesciet als een mensche mittē seluē
becoringhen die hem inuallen vand
houaerdien die houaerdie verwint.
want hi hem daer van bedrouet eñ
oeck mede veroetmoedighet om dat
hij noch alsulcke ghene yghelicheyt
in hem voelt. eñ dat hij noch so houa
erdich is, soe dodet een mensche den
quaden ende bosen goliam. ende dat
mit zijns selues zwaaert.

¶ Item drye sermonẽ op dat heyli
ghe ewãgelium dz ruert vãden seuẽ
broedẽ daer õse heer die scharẽ mede
spisede die hem drye daghen lanc na
gheuolghet hadden.

¶ Van die menichuoudighe barm
herticheyt godes õses heren.

Sermoen. i.

Mi verbarmet ouer die scaren
want si hebben my nu drye
daghen lanck na gheuolcht
eñ si en hebben niet te ethen. ¶ Brue
ders dat heylighe ewãgelium is da
er om ghescreuẽ om datment sal lesẽ.
eñ daer õme leestment dat wij daer
wt troest of ontroest sullen õtfangẽ.
Die waerlijcke mẽschẽ werden ỹde
lijcken daer van ghetroest als die tijt
licke ghoede hem wel nae harẽ wille
toe lopen. eñ alst hem anders ghaet
soe werden si ỹmmer soe ỹdelijc be
drouet. Mer dat waerde heylighen
ewangeli is een spyeghel der waer
heyt die mit ynemãt en smeecket eñ
oeck mede ynemãt en bedryeghet.
een ỹghelick mensche vynt hem sel
uen daer alsulck als hij is inder wa
erheyt. op dat hi niet beanxt en si da
er gheen anxt en is. eñ hem oeck niet
en võblyde als hij quaet heuet gheda
en. mer wãt segghet die heylige scrif
te. die de woerden godes hoert ende
nyet en doet die werdet ghelijket bij
enẽ mãne die dat aensicht zijnder ghe
boerten aenmercket in enen spieghel
hij heeftet ghesien eñ hij is voert heẽ
ghegaen eñ het is hem vlus te han
des võghetẽ hoedanich hij was.
¶ Mer mijn lieue eñ zeer gheminde
brueders in xpristo ihesu õsen lyeuẽ
here. alsoe niet alsoe niet ick bidde v
alsoe niet. mer inder lexien des eer
waerdighen heylighen ewãgelyes
soe laet õs aen sien õs seluen. op dat
wij daer van võbetert mogen werdẽ.
eñ dat wij in õs ghebreckelic vyndẽ
daer nae moghen te rechte setten.
Wãt soe begheert die prophheet dat
sine weghẽ te rechte moeten ghekeyt
werdẽ in die rechtuaerdich makinge
des herẽ. Dan en sal ick niet cõfuys
werden segt hij als ick aensie in allẽ
uwen ghebodẽ. ¶ Eñ myne lyeue
brueders ick en werde in v oec niet
nyet cõfuys of beschaemt mer ic glo
riere eñ võblyde mij daer vã dat ghij
õsen ghesontmaker ihm̃ xpm̃ zijt ge
volghet inder enicheyt. eñ dat ghij
tot hem zijt wt ghegaen wt den
steden. mer ick byn daer van al wat
besorget dat daer yemãt cleynmoedi
ghe mach werdẽ indẽ võwachtẽ van
desen drye daghen. eñ becoringhe
mach crighen hem weder te keren in
egipten. dat is in deser boser waerlt

Daer omme roept ons die heylighe
scriftuer ende segghet. Verwacht den
here eñ werchet manneliic. eñ v hert
werde ghestarcket eñ lidet den here.
Mer hoe langhe sullen wij hem ver
wachten. Hoe langhe moeten wij hẽ
ymmers v̄wachten hent tot dat hij
hem onser verbarme. Vragestu dã
wãneer dat sal wesen. Hoer nu wat
daer staet inden ewangelio. Ick ver
barme mij ouer die scharen wãt drie
daghen lanck soe hebbẽ si mi v̄wach
tet eñ nae gheuolghet. Dij is oeck
mede noet datstu drye dachuerden
wt ghaeste inder enicheyt willestu
gode ghename offerhãde offerẽ. eñ
datstu drye daghen õsen ghesontma
ker verwachtest wiltstu in desen mi
raculẽ van den vijf broedẽ mede ghe
spijst wesen. Die eerste vã desen dry
en daghen mach hietẽ die dach des
anxtes. dese dach verlicht dijn iwen
dighe donckerheyt eñ wijst dij die v̄
nerlijcke pyne der hellẽ daer ewige
donckerheit is.

Mit alsulckẽ ghedachten als ghij
wel weetẽ mijn lyeue eñ zeer ghemin
de brueder kẽs in xpristo ihũ õsen lie
uẽ eñ ghenadighẽ ghesontmaker eñ
oec mede õsen verlosser die om õser
sunden wille ghecruust eñ ghestoruẽ
is onder der roemschen rechter pon
cio pylato die de vermaledide iudas
verrpet eñ den derdẽ daghe verrees
vander doot. pleghen wij wel õs in
den beghinne onser bekeringhen te
oeffenen. Die ander dach is dye
dach der godlijcker ghoedertierẽheyt
in welcken daghe wij weder ademe
inden lichte der godlijcker barmher
tichept. Die derde dach is de dach
der redenẽ. In welcken daghen dye
waerheyt wert bekent. eñ die men
sche bekent dat hij wt natuerlijcker
schult als een redelic creatuer sinẽ lie
uẽ schepper is schuldich ghehoersaẽ
te wesen. eñ oeck mede als een knecht
te sinẽ here te dyenẽ. Daer nae so
wert ons gheboden ten etheu te sit
ten op dat die mynne eñ liefde in õs
gheordineert si. dã luycket die heer
op sine handen eñ v̄uollet alle dyerẽ
mit zijnder benedixien. Eñ wãt õse
heer den apostelen seyde dat si den
volcke setten souden ten ethen. In
welcker apostelen stede ghij ons nu
hebbet al ist tot onser cõfusien hoeda
nich wij zijn. daer omme soe verma
nen wij v mijn lieue eñ zeer ghemīde
brueder kẽs dat ghij sitten sult ghaẽ
op dat ghij ghespijst moghet werdẽ
mitten eerwaerdighẽ heylighen ghe
benediden broede õs lyeues herẽ ihe
su xpristi. eñ alsoe volhardẽ moghet i
den weghe op dat ghij van noeden
des hõghers niet ghedwonghen en
werdet neder te ghaen in egipten. eñ
ghij dan bespot souder werden van
dyen die niet mit v wt waren gegaẽ
nae onsen here. Sij zijn sond twijfel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

onſalich die nyet en zijn wt ghegaen
mit den anderen. mer ſi zijn ymmers
alder onſalichſte bouē allē anderē mē
ſchen die mitten anderen mede zijn
wt gheghaen. mer mitten anderē ny
et en zijn gheſpiſet. Want waren da
er doe enighe die doe die ander geſpi
ſet weꝛden of gheſchepden warē eñ
after die boſſchen ſchuylden ¶ ✓ wye
twijffelt daer aen dat alſulcke mēſcē
hongherich eñ ongheſpijſt bleuen vā
der godlijcker ſpijſen. Des ghelijcke
iſt wel te vermoeden dat die ghene
die van lichtuaerdichept hier eñ daer
omme lyepen ende nyet mitten ande
ren in die gherechte reghel en ſaten.
dat hem niet en is ghegheuē vander
ſalígher ſpijſen ¶ Hier omme verma
nen wij uwer bꝛuederlijcker mynnē
eñ lieften eñ als ſoꝛchuoudighe heer
den leren wij v datter nyemāt winc
kelen of hoecken en ſoecke noch oeck
mede en beghere te ſchulen. wāt die
quaet doet die haet dat licht. eñ hij
en comet niet gaerne in dat licht. op
dat ſine quade wercken niet beruſpt
en werden. ¶ Dat daer oec nyemāt
onder v gheuōden en weꝛde die van
den winde alderhande leringhe hem
verleyden en late. als die onſtadige
ende onruſtighe wel pleghen. die ge
ne ſtantaftícheit noch rijpheyt i hem
en hebben. die als ſtof vander zonnē
hier ende daer gheiaghet weꝛden.
Eñ wat ſal ic van dyen ſegghen den

haer handen zijn teghen alle die ādē
ren. ende alle die ander teghen hem.
die hem ſeluen ſcheyden van den an
deren die vleyſchelic zijn ende nyets
gheeſtes en hebben. Want nyemāt
die inden gheeſt ſpꝛeket en ſegt ana
thema iheſu. dat is of gheſceyden.
Want het is wel een alderboeſte eñ
alder ſchadelícſte quaet als eens mē
ſchen verkeertheyt alle die anderen
turbeert eñ verſtoert eñ te onvꝛeden
maket. eñ een oerſake is der ſcanden
eñ der twijdꝛacht. Hoert wat die ꝓ
phete hier van ſegt ſpꝛekende vādē
wijngaerde ons lyeues heren. Die
ſonderlinghe wilde beeſt heeft hem
verderuet. ¶ Hier omme
mijn lyeue eñ zeer ghemínde bꝛuedꝰs
ſoe bidde ick v ende beghere van v.
dat ghij wilt ſchuwen alle gheuenſt
heyt eñ alle winckelen endē hoecken
uwes eyghen willes. eñ dat ghij v
pijnt te vlyen alle onruſtichept ende
alle lichtmoedichept. Vlyet alle ver
hardichept eñ dat alderboeſte quaet
den gheeſt der ſonderlinchept. Ten
waer of ghij uwer ſielen wouden be
rouen dat veer moet weſen van deel
laftich te weꝛden deſes ghebenedy
den bꝛoedes. Eñ op dat ic v nu niet
langher en vertrecke deſe ſeuen bꝛoe
den daer ghij van ſult ethen eñ ghe
ſtarcket werden zijn deſe. Dat eerſte
bꝛoet is dat woert godes. daer dye
menſche bij leuet als onſe heer ſelue

tighet. dat anderde broet is ghehoersaemheit daer ōse heer oec selue vā segt Myn spise is dat ic doe den wille des gheens die mij heeft ghesend. Dat derde broet zijn heilige gedachten daer vā ghescreuē staet. heilighe gedachtē sullē di ōthoudē Eū dit sciinet hi op een ander stede te hietē broet des leuēs eū des ōstādes. dat vierde broet zijn tranē des ynnigē gebedes. dat vijfde broet is arbeit der penitencien.

Lyeue eū zeer gemīde brueds ī ihū xpō ōsen lieuē here en laet v dat niet verwōderē dat ic arbeit eū tranē hyete broet te wesen. recht oft v waer ōghetē dat ghij ghelesen hebbet iden propheet. du sultste ōs spysen mittē broede d' tranē. Eū op een and' stede segt hij oec aldus. Labores manuum tuarum quia mādu cabis beatus es et bene tibi erit. Wāt du etesste den arbeit dijnder hādē soe sultstu salich zijn eū wel sal dij wesen. Dat seste broet is die ghenuechlicke eendrachtichept der heiliger v̄gaderinghen. dit is een broet vā veel coernekens vergadert eū het is ghegestet mitter wijsheit godes Dat seuende broet is dat waerde heylighe sacrament. dat costele preciose lichaem ōs liefs heren ihesu xpristi ōses ghesontmakers daer ōse here selue vā segt Dat broet dat ic sal gheuē is mijn vleysch Eū op een ander stede segt hi aldus

Ego sum panis viuus qui de celo descendi si quis manducauerit ex hoc pane nō morietur sed viuet in eternum. Jc bin dat leuende broet dat ghecōmē is vā den hemel. eū wye dat van desen broede etet hij en sal niet storuē mer hij sal leuē inder ewichept. Eū noch segt hi aldus Caro mea vere est cibus et sangwis meus potus Voerwaer mijn vleysch dat is spijse eū mijn bloet dat is dranck. Welcke broet spijse eū drāck ōs come te stade i ōsen wtghāck.

Vā die menichuoudighe barmhertichept godes.

Sermoen. ij.

In der ewichept sal ic singhē die grote gloriose barmhertichelt godes Hoe mach dat wesen ic en weet niet wat onwise gedachtē dz nu ī mijnd' hertē ald9 murmurerē vādē bordē deser peitēciē om die te v̄zwarē op myne scouderē Jck voele noch āder bordē die mij toe behorē te draghen die mij veel sueter zijn eū nochtās zijn si veel meerder. Want god beladet mij soe mit zijnd' barmherticheit eū weldadē eū bestuit eū beuallet mi soe daer mede dat ick anders ghene bordē noch ghene zwaerheit voelē en mach. wāt wat sal ic den here weder gheuē voer al dat hi mij heuet ghegheuē. Aldus vele

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ aldꝰ grote gauē heeft mi god ghe
gheuē eñ wildi mi noch vā anderen
vorden segghen. mijn siel ghebreket
eñ broket te mael zeer idē nēken dȳer
weldadē godes. eñ al ist dat ic hem
niet te volle en can dāckē als die gro
etheit eñ die menichuoudicheyt zijn
der weldadē wel eyschet nochtās so
hatet mijn siel die ōtdācbaerheyt.
wāt si is al te zeer quaet als een viāt
der gracië godes eñ dˀ mēschē saliche
den. Ic segge v nae mynē ghevoelen
dat gode dē here gheen dinck also ze
re en mishaget sondlige idē kynderē
der gracie ī dē ghenē die bekeert schi
nē te wesen als ōtdācbaerheyt. wāt
si bestoppet die weghē dˀ gracie. endˀ
oeck mede daer ōtdācbaerheit is da
er en mach die graci gheen stede heb
ben noch enich toegād.

Hier om mijn lieue eñ zeer gemīde
brueds ī xpō ihū ōsen here so is mij ī
mijnder sielē stadighe droefheyt endˀ
groot hertzeer omme dat ic sommige
vā v soe bereyt sie tot lichtuaerdiche
dē tot lachen eñ tot ydelen eñ boerti
ghē woerdē. dat ick zeer duchte ende
grotē anxt hebbe dat si temael ōdach
tich zijn der godlijcker goedtierēheyt
eñ als ōtdācbare mēschē der ouuloe
diger gracië godes tē laetstē mit allē
ghelatē sullē werdē vā der gracië go
des dē si ghene waerdicheit en bewi
sen als si soudē.

Wat sal ic seggē vādē menschē die
mit enē ōhardē sinne ī haerder ōuer
duldicheit eñ ī harē murmureren al
toes bliuen. eñ dent berouwet dat si
hem tot gode dē here harē ghebenedi
den scepper ghekeert hebbē. eñ bouē
alle redene eñ ghewoētē hem latē be
rouwē dat si ghuet hebbē ghedaē.
Alsulke mēschē en bewisen gode vo
er al sine weldadē ghene dācbaerhe
de. mer grote ōwaerde eñ smadelijc
hede. Eñ te mael luttel dācbaerheyt
of eren doen si dē ghenē die hē wt ha
ren sundigē leuē eñ wt menich perijc
kel deser warelt heeft gheropē. als si
hem willē dyenē mit droefheit haer
der hertē eñ mit ōgenuechtē. of oeck
mede hietē mach gode te dyenē dat
wt ghenē willighē herte en werdet
ghedaē mer wt dˀ quader droefhede
die dē doot pleget te wercken.

Meendij mijn lieue brueds dat al
sulckē mēsche meerdˀ gracie sal wor
dē ghegeuē eñ niet veel meer die sel
ue gracie die hi schijnt te hebbē vā hē
sal ghenomē werdē. eñ en ist niet mit
rechte al vˀlorē te rekenē dae den ont
dācbarē mēschē wert ghegeuē. oft en
salt hem niet mit rechte berouwē die
sulcke menschē wat heeft ghegeuen
als hi siet dattet al vˀlozen is.

Hier omme mijn lyeue eñ zeer ghe
mide brueds eñ vriendē xpī ihū. soe
isset euen mensche groet noet dat hij
gode den almachtigen here dācbaer
si. eñ ynnich tot sinē scepper. die niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

alleen en begheert die gracie die hŷ
vā gode heuet ōtfāgē te behouden.
mer oec begeert dat hi hem vermeret
eñ ōmenichuoudiget werde. Want
daer en is nyemāt vā ōs allen hŷ en
videt ghenoech ī hem seluē waer om
me hi gode grotelŷckē eñ menichuou
delŷcke is sculdich dācbaer te wesen
Wāt vā zŷnd hertē eñ vā sinē welda
dē en mach hem niemāt ōhuesden.
Sōdsige wŷ ludē die ōse heer sondli
ge heeft ofgheseepdē eñ tot hem ghe
ropē omme hem alleen te dyenē. isset
dat wŷ nae dē woerdē des heylighē
apostels niet en hebbē ōtfāgē dē ghe
est deser werelt. mer dē geest die wt
gode is. op dat wŷ mogē bekēnē die
grote ghauē die ōs vā gode zŷn ghe
geuē. Wŷ mogē temael veel ī ōs vin
dē waer omme wŷ sonder op houdē
gode mogē dāckē eñ louē. wāt wye
isser vā ōs allē die niet mit al zŷnder
hertē en sal belidē dē here eñ segghē.
Misericordias domini ieternum can
tabo. die barmherticheden des heren
sal ic singhē ī der ewichept. Aldus myn
ne lieue bruedrs soe sal hem eē ygelŷc
belidē seggēde aldus Here dŷn barm
herticheyt is groet ouer mŷ
¶ Nu wil ic v vā desen grotē barm
herticheden godes sommige voerleg
ghen mŷn lyeue eñ zeer ghemīde bru
derkens ī xpristo ihū ōsen ghesōtma
ker. op dat die wŷse mā daer oersaec
wt neme eñ noch wŷser werden.

Hoe vynde ick ī mŷ seuenderhande
barmherticheden godes. die ghŷ in
v seluē lichtelŷckē moget vyndē als
ghŷ daer vlytelŷckē op willet merc
kē. ¶ Die eerste vā desen is dz
mŷ god van vele sundē heeft behuet
doe ic noch was inder werelt. Nyet
dat dit die eerste barmhertichede
was die mŷ god ye dede. mer die eer
ste vā desen seuen. Wāt wye en siet
niet dat alsoe als ick doe ī vele grotē
sundē vyel dat ick ī vele meerder ghe
vallen mochte hebbē hadde mŷ dye
almachtige goedtirēheit godes niet
ōthoudē. Ic belide dat eñ altoes sal
ict belidē en hadde mŷ god niet ghe
hulpē eñ ōthoudē mŷn siel soude heb
bē gheuallē ī allē sundē.
¶ O mŷn lieue bruedrs hoe grote
weerdige ghuedtirēheit godes was
dat enē ōtdācbarē mēsche die soe lut
tel acht op die gracie godes soe grace
lŷcke te ōthouden. eñ al wast dat ick
doch veel quades dede dat hi mŷ vā
soe menigē āderen sundē nochtans
ghuedertierlŷcken behuede.
¶ Die ander barmhertichheit o here
god mit wat woerden machmē dye
wtspreken hoe guedertiren hoe gra
celŷck eñ hoe mydelŷc ghŷ mi hebt
ghewreest. Ick dede grote zware sun
den eñ hilt v recht of ghŷt niet ghesi
en en hadt. Ic en hielt nye op sunde
te doen eñ ghŷ spaerdet mŷ te slaen.
Ick ōtoech lange mŷn sundige leuē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ ghÿ v̊toget v ghuedtirẽheit.

¶ Mer wat hadde ghebatet v lã ghe wachtẽ en hadde daer gheen be rou na gecomẽ. Tẽ hadde ãders niet gheweest dã een v̊hopige der ewigẽ v̊domenissen. so dat onse heer moch te mÿ ghesegt hebbẽ. dit eñ dit daer stu eñ ic zweech. Daer omme was dz die derde barmherticheit godes dat hÿ mÿn hert leuẽdich makede. eñ dz soe v̊wãdelde soe dat mÿ die dinge bitter wordẽ die mÿ soe lãge scadeli ke suet haddẽ gheweest. eñ mÿ plach te v̊blidẽ als ic quaet dede. eñ die idẽ alre arghestẽ digẽ vrolic plach te we sen. dat ic myne iarẽ ouer beghan te dinckẽ i bitterhedẽ mÿnd̃ siele. eñ nu here ghÿ hebt beroert die aerde mÿn der hertẽ eñ ghÿ hebtse õtset ghema ket. wilt nu ghenadelÿke die õrustic heyt mÿnd̃ sielẽ ghesontmaken wãt si zeer õtset is. Wãt veel mẽscẽ hebbẽ wel berou ghehad mer tẽ halp hem niet. wãt haer berou en behaghede gode niet ghelÿck die sundẽ die si vo rẽ haddẽ ghedaẽ. Aldus was dat die vierde barmherticheyt dat ghÿ mÿ ghenadelÿckẽ õtfinghet doe ic peni tencie woude doen. op dat ic õder dẽ mochte gerekẽt werdẽ daer idẽ psal me vã ghescreuẽ staet. Salich zÿn si dẽ haer sundẽ zÿn v̊ghetẽ. ¶ So vol ghet dã daer nae die vÿfste barmher tichcyt dat ghÿ mÿ ghauet cracht eñ macht die sundẽ te schuwẽ. op dat ic niet weder of en viele vãdẽ ghuede dat ic begõnẽ hadde. ende die laetste d̃walinge niet quader en worde dã die eerste was. Wãt dat is opẽbaer licke een teykẽ der godlÿcker gracie. eñ niet der mẽschelÿcker crachtẽ. dat iuc der sundẽ daer hem een mẽsce eer sten willens õder gheuet. na vã sinẽ hals te werpẽ. Wãt die sunde doet. dat is een knecht der sundẽ. eñ hi en mach daer niet vã v̊lost werdẽ dan mitter starcker hãt godes.

¶ Als du aldus ouermits dese vÿf barmherticheidẽ vãdẽ quade werdest verlost. op dat dã voert ghesciede so als daer is ghescreuẽ. Keer dÿ vãden quade eñ doet dat ghuede. Soe wer dẽ dÿ indẽ tween anderẽ barmhertic hedẽ ghegeuẽ gracie die ghenade go des te v̊dyenẽ ouermits dynẽ ghuedẽ leuẽ. eñ oeck mede dat te v̊crighẽ dat god sine wtůcoernẽ heeft beloeft. so dat een sundich mẽsche die alle dyer weldadẽ godes õwaerdich is ghuet betrouwẽ crighet ouermits de grote ghuetheyt godes die hÿ dicwÿl õnd̃ uõden heuet die hemelsche glorie te vercrighen.

¶ Vãder crumẽ of stuckẽ d̃ leuẽ broe dẽ daer vore of vã gelept is.

Sermoen. iiij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Ghi weet wel wat ick ghe
daen hebbe in dyen dat ic v
huyden voer geset hebbe se
uen schone barmhertichheden godes
Ic hebbe v seuen broeden ōme gedei
let Wāt zijn myne tranen brode ghe
worden dages eñ nachtes hoe veel
te meer sullen mi brode wesen die lie
ue barmhertticheden godes. Wāt de
se smaken mi veel sueter eñ si voeden
mij oeck mede veel bet eñ si starcken
veel grotelijcker dat herte des men
schen. ¶ Mer vā desen broeden vermoe
de ic dat ōs veel stucken zijn ōtuallē
wāt ic voelde doe icse brac in stucken
dat mij veel crumen doer die hādē
vyelen. omme dat ic haestich was.
Hebdij v daer enighe stucken vā ver
gadert dat muechdi weten ¶ Ist dat
tet v niet en verdriet ic wilt v ghaer
ne mede deylen dat ic mij daer van
vergadert hadde. op dat ymmer die
maledixie op mij niet en come die dē
ghenen thoe ghescreuen is dye zijn
coerne verhuedet ende sluut voer die
lūden. ¶ Mijn lieue eñ zeer ghemīde
brueders als ict ōthouden hebbe so
was dat eerste broet vā den seuenen
die onthoudinghe der milder grōde
loeser ende menichuoudiger gracien
godes. die mij arme ōgeuallige ōwa
erdighe mensche i minen waerliken
leuen vā vele sundē outhielt ¶ Vā de
sen broede hebbe ic drye stucken be
houden die wōderlicke zeer wel sma
ken endē dat leuen der menschen wel
voeden. Want i dryen manieren soe
als mij wel hueget heeft mij god be
huedet voer menighen sunden ¶ Als
dat hi mi oersake der sunden ōtoech
of dat hi my cracht ghaf die sundē te
wederstaen. of dat hi mi ghaf dat ic
tot sommighen sunden gheen beghe
erte en hadde ¶ Ick soude wel lichte
lijcken in menighen sunden hebben
gheuallen hadde ic daer wel stede en
de stonden thoe ghehat nae mynen
wil. mer ouermits die godlike barm
herticheit soe en hadde ic daer [illegible]
oersake thoe. In menighen grotē eñ
zwaren sunden was ic oec mede [illegible]
gheuallen oūmits die groetheyt der
becorighen. mer die ghuede heer endē
die conic alre duechden die ghaf mij
crachten eñ macht der quader becori
ghen weder te staen. ¶ Van sommigē
sunden soe was ic vāder ghenaden
godes alsoe veer dat ic daer meer of
keer van hadde ende daer thoe gheē
becoringhen.
¶ Dat ander broet was dat die gue
de heer vertoech myne sundē te wre
ken. Want hij dachte dat hijse mi oū
mits penitencie noch woude ōgeuē.
Van desen brorde nemet oeck mede
drye stucken Dat ene is die langmoe
dicheyt godes dat hij vertoech dye
gherechticheyt zijns zwaren eñ strē
ghen oerdels. Dat ander is dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

verkiesen godes dat hi noch ī mi vol
bringhen woude. ¶ Dat dorde is sine
godlijcke mynne ende liefde die hij ī
mij ouerdient heuet bewesen. want
daer omme al wachtende verwach
te mi die heer der heren eñ hij en wol
de ymmers niet aensien die groethe
de mijnder sunden mer zijn oghen ke
erde hi daer vā recht of hijt niet sien
en woude hoe veel dat ic misdede. eñ
dit heeft die almachtighe ewige gue
dertiren heer al ghedaē mijn lieue ge
mīde bruederς omme ōs te bewisen
sine langmoedicheit ende verduldic
heit, eñ oeck mede om te volbrīgen
sine verkyesinghe eñ vast te makē si
ne mynne ende liefte.

¶ Vanden dordenbroede der barm
herticheit godes des herē als dat hi
ōs bekeerde tot penitēcie. daer sette
ic nu vā voer niet alleen drye crume
kēs mer die grote stucken. Wāt also
als mij noch wel ghedēcket soe aisti
et die ghuede heer mijn hert eñ hij v
maende mij dat ic aensien soude dye
groethept mijnder sunden. op dat ic
voelen mochte die pyne mijnder wō
den. eñ hi veruaerde doe ter tijt mijn
herte ende hij leyde mij totter poertē
der hellē ende hij thoende mij dye e
wighe pyne der hellen die dē bosen
gheesten is bereyt. Ende mijn lyeue
brueders op dattet in mij niet en ble
ue vander quader gheneuchten so in
gheeste hi mij noch een veel beteren
godlijc troest ende oeck sonderlinghe
ene ghuede hope zijnd' vgeuige ¶ In
desen drien bin ic bekeert ic meen dz
ghi oec soe zijt.

¶ Dat vierde broet is dā die godlijc
ke vergeuige Ic bid v vgadert vlite
licke die stuckē op dat si niet verlorē
en bliuē wāt si zijn salich eñ sueter dā
honich of honichroten. Wāt soe ghe
heellijcke heeft ōs die heer vergheuē
eñ soe volcomelickē quijt ghelatē alle
dat wij schuldich waren eñ al dz wij
teghēs hem haddē misdaen dat hij
ōs niet en wil verdomen omme onsē
sunden wille. noch hij en wil ōs oec
mede daer omme niet beschamen vā
witende. noch hij en wil ons oec niet
te myn lief hebben omme dat wij hē
vele quades misdaen hebben. Want
sommighe menschen die schynē wel
te vergheuen dat hem is misdaen. soe
dat zijdt upet wreken en willen. mer
nochtans soe verwiten si dat enē mē
sche somwijlen. Sommighe andē mē
schen die zwighen wel. mer si houdē
dat in haer herte dat hem is misdaē.
ende si hebben oec mede wat misma
ghens op den mensche Alsulcke ver
gheuinghe en is ymmers niet volco
men. Brueders alsoe en is niet dye
ghuedertiren godlicke nature. beide
dese daer voer of ghesegt is zijn veer
van haer. want si werket vrlickē.
eñ vgheuet volcomelickē soe dat tot
ghueden betrouwē der sundarē dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghaerne penitēcie doen willen . daer
eerst die sunde groot was daer sietmē
nae ouer grote gracie eñ ghenade.
¶ Hier vā is die heylige apostel sin
te paulus een ghetughe die heerlike
leraer der heydenē. eñ oec mede sinte
te matheus die heylige apostel ende
ewāgelist die vāden tolhuyse ghero
pen is eñ een waerdich apostel ōses
lyeues heren ihū xpristi ōses gesont
makers ghemaket is. den oec sonder
lighe vā gode dē here is vleent alre
eerst te bescriuē dat eerwaerdige nye
we testamēt. Dit selue tuget oec me
de die pr̄īce der apostelē sinte peter.
die na dat hi ōsen lieuē here driewer
uē versaket hadde vā gode sondlige
is ghegeuen een herde eñ een bewa
erder te wesen ouer die ghansche hei
lige kercke Die voergenoemde sun
dersche maria magdalena tughet dit
mede. die idē beghine haerder bekeri
ghe soe ouer grote mynne is gheghe
uē eñ na soe sonderlige grote vriede
licheit bi ōsen here ihm̄ xpm̄. wye be
sculdichde marien dat si haer seluen
moeste verātwoerdē. Murmurreert
die pharizeus op marien oft claghet
haer zuster martha ouer haer. of wer
den die discipulen ghescādalizeert.
maria zwighet al stille mer xpristus
ihesus verātwoertse eñ ōtsculdicht
haer. ymmer hi prijst haer dat si zwij
get. Eñ wat groter gracie eñ vordel
was dat. doe ōse heer ihūs xpristus
was verresen dat si alder eerst hem
doe verdiende te sien.
¶ Laet ōs nu voert sien die and' broe
den Tis wel ghuet hier te wesen da
er den sunderē ald9 groet betrouwē
werdet ghegeuē mer wij moeten oec
mede wat seggen daer vā datter oec
noch after is. ¶ Dat vijfste broet dat
machmen dan hyeten die gracie go
des daer wij ōs bi ōthouden van on
sen sunden. In welcker onthoudige
dat ick drye saken mercke waer om
me wij wel mit rechte moghen ropē
hi heuet ons voerwaer zeer grote di
gen ghedaen die alles machtich is.
Ghij muechtet bi auōturen cleyne re
kenen eñ achtē dat ghij v cont ōthou
den van sunden mer ic en voele mi al
soe niet ¶ Want ic weet dat wel hoe
zeer die ōthoudige an wort gheuoch
ten. ende oec mede hoe starc hij beho
uet te wesen die al die aenuechtighe
sal verwinnē Die eerste vyant ōser
ōthoudinge dat is ōs selues vleysch
dat ymmers altoes teghen dē gheest
is begherende. Sweders dit is een
huys vyant ende het is een sorchlijc
strijt ¶ O myne siele desen vyant en
moghen wij niet ōtulieden noch wi
en moghens oec mede niet van ons
iaghen Waer dat wi ghaen wij moe
ten hem mit ons draghen . wāt wij
zijn daer vaste aen verbonden . ende
dat noch sorchliker eñ iāmerliker is
onsen viant moeten wij spisen. ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wÿ en moeten hem niet doden.
¶ Sietstu nu wel hoe sorchuoudelic
ken datstu dÿ hueden eñ wachtē mo
eiste vā den die ī dinen schoet slapet
Doch soe en is dit niet alleen mÿn vi
ant. Wāt ic hebbe noch enē vyāt die
mÿ omme beseten heuet. ende of ghi
des niet en weet wye dese vyant is
dit is die scadelÿcke warelt Dese vi
ant heuet alle myne weghē besloten
ende tot vÿf poerten dat zÿn die vÿf
sinnen soe stormt hi mÿ aen. endē die
doot ghaet tot mÿ ī doer myne vens
teren. Het was meer dā ghenoech dz
ic dese twee voerghenoemde viandē
hadde mer leyder ic sie noch enen ve
le starckeren viāt comē vten noordē
daer alle quaet wt comet.
¶ Wat mach ic meer seggen heer com
ōs te hulp wāt wÿ verghaen. Siet
den hamer daer alle die warelt me
de wort ghesslaghen Siet die serpēt
die scalcker is dā alle die ander dye
ren ¶ Brueders dit is die viant den
wÿ nyet sien en moghen hoe connen
wÿ hem dan scuwen. Want die ghe
ne die hem ghaerne willen ōthoudē
van den sünden die en behouen ym
mers niet alleen te striden ende oeck
mede te vechten teghen dat vleysch
ende oeck mede teghens dat bluet.
Mÿn lyeue ende zeer gheminde brue
ders in xpristo ihesu ōsen lieuen he
re Ic en meyne niet allene die ghehe
le ōthoudighe des vleysches ende d̄
ōsuuerheyt. mer ic meyne van allen
anderen onduechden ende groten sū
den. Mer si moeten oec strÿden ende
vechten teghens die princen ende te
ghens die moghentheyden dat regi
erdes zÿn deser duusternissen. ende
oec mede teghens die gheestelÿcker
boescheyden. Ende wye can al haer
uerighe venÿnde scutten wt doen.
Haer pilen zÿn al bereyt inden coker
omme te schieten den ghuēden ende
den gherechtighen van herten. Endē
si hebbē te samen ghesprokē dat si
haer stricken verhueden willen ende
seyden wye salse sien. Nu aenvechtē
si ons aen zeer openbaerlÿcken ende
oeck mede gheweldelÿcken. ende nu
heymelicken ende bedriechlicke. Eñ
wye is soe starck dit al te lidē. ic zwÿ
ghe te verwinen Ic meen dat ghi nū
eens deels hebt verstaen wat daer
al thoe behoert dye onthoudinghe
wel te houden. op dat ghÿ ymmers
na den woerden des heylighen apos
tels moghet weten wat v vā gode
den almachtighen ende ewighen he
re wort ghegheuen. Want vuerwa
er inden here wercken wÿ dese doge
den ende hi maket te niet al onse vy
anden die ons quellen ¶ Hi ist alleen
die niet alleen onse vleysch mit allen
sinen begheerlicheden mer oeck dese
bose warelt mit al haer ydelhedē en
de curiosicheyden. ende daer thoe dē
boesen gheest die duuel sathanas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

mit al ſinē becorighen ōder tredet ōn
der ōſen voetē. Seyde ic dat nyet
wel te rechte mijn lieue brueđs dz wi
i deſer ōthoūdighe wel vindē ſoudē
waer omme wij wel ropen moghen
dat hi ōs grote dīgē heeft gedaē die
machtich is. ſoe int magnificat ſtaet
Quia fecit michi magna qui potens
eſt etc. Wāt hi die machtich is heuet
mij grote dingē gedaē. of hi heuet mi
groet ghemaket die machtich is.
Nemet nu voert aen die ſtuckē vā
de ſeſtē broede. Dit broet hietē wi te
weſen die gracie dat wij mogē v̄dye
nē die ewige ghuedē des hemelſchen
rijckes. Deſe gracie als ic meyne die
ſtaet aldermeeſt i deſen dryen Als dz
een mēſche hate ſine voergeledē ſun
dē eñ dat hi verſmade deſe tijtlicke
ghuede. ende ymmers bouē al zeer be
ghere die ewige ghuede.
Dat ſeuende broet is volcomē ho
pe die ewige ghuede te v̄crighē daer
ic oec drye ſtuckē vā houde die mijn
der kelen wel ſmakē. Jc ſegghe dat
ter drye dīgen zijn die mijn hert ſtarc
ken eñ vaſt maken. ſoe dat mij ghene
armoede mijnder verdientē gheē aen
ſien mijns ſelues ſnodichept gheen
aenſien der ewigher ghuede eñ oeck
mede der hemelſcher ſalichept mi nz
of werpē en mogen vāder hoechept
mijnder hopen daer ic ſoe vaſt in be
worrelt bin. Begheerdi iſe noch te ho
ren of wildi dat wi daer mede wach
ten hent tot op een ander tijt. want
daer is gheſcreuē Hebſtu honich ghe
uōden ſoe eet daer vā alſoe veel als
di nut is. Mer datter vander ewiger
wijſchept is gheſcreuen dat ſie ic nu
mit mynen vleyſchelijcken oghen.
Die mi eten den hōghert noch na mi
Daer omme en wil ic v oeck mede ni
et langher vertrecken mer ic wil ghe
noech weſen uwer begheerten Wāt
ic ſie dat ghij noch ſoe bereyt zijt om
te horen recht of ic nu eerſt begōnen
hadde te ſpreken. Drye dinghen
aenmercke ic hier daer mijn hope al
vaſt i ſtaet. Als die godlijcke mynne
eñ liefte daer ōs god die heer ī verco
ren heeft Die waerheit godes die
ōs ſine gracie ende ewighe ſalicheit
ghelouet heeft ende die almachtich
heit godes die ōs wel mach gheuen
al dat hi ōs ghelouet heuet. Laet vo
ert aen myne dwaeſe ghedachten ſo
vele murmureren als ſi willen ende
ſegghen aldus. Wye biſtu ende hoe
ouer groet is die ewighe hemelſche
glorie ende blijſchappe daerſtu ald9
zeer na ſtaetſte. of waer mede hebſtu
verdient die grote glorie te beſitten
Ende ic ſal mit ghuedē betrouwen
daer op ātwoerde gheuē aldus. Jck
weet wel in wyen ic ghelouet hebbe
ende ic bin des zeker. want wt zijnē
godlijcker mynnen heeft hi mi daer
thoe vercoren. Want hij is warach
tich in ſinen loftenissen. eñ hi is des

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wel machtich te doen dat hi gelouet heuet. wāt hem is wel ghoorlouet te doen wat hi wil. ¶ Dit is een ſeel vā drien ſtrenghen dat niet lichtelic en breket. dat ōs wt ōſen hemelſcen vaders lāde nederwaert is ghelaten. Daer omme ſoe bidde ic v mijn lieue brueders hout v hier vaſt aen op dz ghij daer mede moghet wtghetogen werden eñ oec mede v̄heuen hent tot ter teghenwoordichept der glorien des groten almachtighen godes. da er die engelen ī zijn v̄blijt. eñ die īder ewichept is ghebenedijt.

¶ Item vāden arbept des bouwers vier ſermonen.

¶ Hoe dat god macht heuet ghegeuen den ghenen die hem ōtfāē hebbē kynder godes te weſen.

Sermoen. i.

WJ ſchinen arm te weſen eñ wij en zijn niet rijck. mer hebbē wij den rechtē gheeſt ōtfāgen die vā gode is. eñ cōnen wij inder waerhept bekennen dat ōs vā gode is gegeuē. ſoe ſullen wij vynden dat wij ſōderlighe grote glorie vā gode den heer ōtfāghen hebben. eñ oeck mede temael grote macht. Want alle den ghenen die hem ōtfāghen hebben den heuet hij macht ghegheuen kynder godes te werden. Is dit niet wel macht der kynder godes alſt ons al dyent dat god die heer heeft ghemaket. Dit wiſte die heylige apoſtel wel dz den ghenen die god lief hebben den medewercket alle dinck int ghuede. Mer bij auōturen daer is wel yemāt onder v die ī hem ſeluen ſegget. wat ghaet mij dit an. eñ ind' cleynmoedichept zijns herten. Sij moghen glorieren vāder macht der kynderen gods die kyntſchelijcke mynne tot gode ī hem voelen. eñ oec mede ſuete kynſelicke begheertē. Si moghen betrouwen dat hem alle dinck medewercket int ghuede dye god inder waerhep lief hebben. Ic bin een arm broetbidder eñ alſulcke kyntſchelijcke liefde eñ mynne eñ oec mede ſulcken begheerlicke ynnichelt tot gode als den lyeuē kynderen thoe behoerten is niet in mij. Ope du biſte die ſulck voelen in dij hebbeſte ſoe hoer wat hier na volghet. Want god die heer heuet ſine eerwaerdige heilighe ghe ſcrifte ſoe gheordineert dat ypemāt daer miſtroeſtich en mach van worden. die haer te rechte aen wil ſien. als die heylighe apoſtel ſinte paulꝰ op een anderſte daer van ſegt. Dat wij auermits v̄duldichept eñ troeſt der heyliger ſcriftē ghuedē hope ſullen hebben. Alſulcke kyntſchelijcke begheerte tot gode dē here mach bet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vrede hieten dā verduldicheit. Wāt
idē hemelschen vaderlāde is sulcken
mīne ende liefde ende oeck mede sul
ke begeerte. ende dat niet ī deser ellē
dicheit ende ī deser pelgrimmaedse.
Ende die alsulck zijn die en behouen
niet vāder heiligher scriften ghetro
est te werden. Daer omme laet ons
dūmits verduldicheit end troest der
heiligher scriften ghueden hope heb
ben mijn lieue ende zeer gemīde brue
ders in xpristo ihū ōsen lieuē ūlosser
Wāt wij ymmers noch ter tijt ghēē
volcomen vrede en moghen hebben.
Daer omme wast dat hij gesegt had
de den ghenē die god die heer bemin
nen ende lief hebben den medewer
ken alle dinghen int ghuede. doe sey
de hi daer wijsheit voert aen. dē ge
nen die nae haren ghueden opsette
heylich zijn ghehieten. ¶ In welcken
woerden en sal dij niet ūuaeren dye
naem der heilicheit. Wāt hi en segt
niet. die nae haren verdienstē heilich
zijn ghehietē. mer na haren ghueden
heylighen opsette. ende niet om dye
grote liefte eū mīne die si nu tot god
hebben heylich zijn ghehieten. mer
wāt zijdt op ghelet hebben voert an
heilichlicke te leuen. Vā alsulckē hei
lighen segt die propheet. Bewaert
here myne siele wāt ick heilich bin.
Wāt alsulcke volcomen heylicheyt
daerstu vā segghest en vermat hem
die heilighe apostel sinte paulus niet
te begrijpen alsoe lāghe als hi mitten
sterffelijcken lichame was bezwaert
Wāt hi seyde. Dat after ende ghele
den is dat verghete ic. ende ic reycke
mi wt totten dinghen die voer zijn.
ende ick volghe nae der scoender ge
nuechlicker hemelscher copīghe.
¶ Brueds siet ghi nu wel dat al en
hadde hi noch niet ōtfāghē dat loen
der heilicheit. hi hadde nochtās een
vast opset ī hem totter heilicheit. Hi
er omme ist sake datstu vastelicke in
dijn herte opsettest dat quade te la
ten eū dat ghuede te doen. ende vast
houden datstū omme godes wille an
ghenomen hebste. ende oeck mede in
duechden altoes voert te ghaen alsō
veel alstu cōst ende moghestte. ende
ist sake datstu oock somwilen doeste
dat niet ghuet ghedaen en is als die
menschelicke cranchEyt wel dicwile
doet. datstu dā ymmers daer bi niet
en bliuest mer di haestelic daer of ke
erste eū pijnste di te beteren alstu best
te conste. soe saltstu oeck mede sond̄
twijffel heilich wesen. soe nochtans
datstu al behouestte te ropen tot ōsen
here Bewaer myne siel o here want
ick heylich byn.
¶ Wiltstu dan weten in wat manie
ren alsulcken heilighen alle dinghen
mede wercken int ghuede Ick en wil
nu niet al voer nemen datmen hyer
wel segghen mocht. Want die cort
heyt der tijt en machs niet liden dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat ic dit sermoen al te lāck v̄trecke
wij moetē te hādes ghaen wāt hets
cortelic vespertijt der eerdē.
¶ Hoert dā daer omme mit cortē wo
erdē mijn lieue eñ zeer ghemīde brue
derkēs eñ oeck mede mijn hertelicke
lyeue bemīde kīderkēs. ī wat manie
rē dat ōs alle dīgē dyenē. eñ mede ī
tghuede werckē. Onse vyādē zijn hi
er rechters vā ¶ wāt als si voer ons
zijn wye mach dā tegēs ōs wesen.
Als ōse vyāden tegēs ōs doē hoe en
sullē wij dat selue dan niet voelē vā
allē anderē dinghen. ¶ Het is open
baer dat wij twee manierē vā vyan
dē hebbē. eñ dit is twerehāde quaet
als dat quaet dat wij selue doen. eñ
dat quaet dat wij lidē. Eñ op dat ict
opēbaerlijcke wt spreke. dese twee
quade zijn schult eñ pyne. Eñ al isset
dat dese beyde ōs zeer cōtrarie zijn.
willen wij selue si sullen beyde voer
ōs wesen. soe dat die pyne ōs v̄los
sen sal vāder schult. eñ die selue scult
sal ōs helpē tegēs die pyne eñ dat ni
et lustic. Wāt siet wij hebbē berou ī
ōsen hertē vā ōsen sundē. eñ ī der ca
mer ōser cōscienci zijn wij daer vā be
drouet. Dese willige pyne eñ penitē
cie die wij voer ōse sundē aen nemen
v̄saftet die cōsciētie eñ vermyndert
zeer dat īwēdige knagē eñ maket d̄
sielē ene hope der verghiffenisse end̄
der ghenadē godes. Eñ niet alleē en
doet dese arbeyt der penitēcie of dye

voerleden sundē. mer si v̄driuet oeck
mede die thoecomēde sunden. eñ si v̄
iaghet die becorighen der sundē. end̄
oeck mede der ōduechden. soe dat si
seldē of nymmermeer hoer venijnde
houet en mogen oprichtē.
¶ Aldus wercket die pyne die wij li
den voer ōs tegen die misdaet. dat si
mit allē te niete ghaet. op dat si myn
der wert dan si was Eñ die misdaet
doet dat die pyne niet en si. ofte veel
mynder si. dat is. dat si ōs myn pijn
lic si. nochtās soe niet dat die pyne v̄
myndert of wech ghenomen soude
werdē dat ōser sielē niet nut en waer
mer dat si ōs niet of zeer weynich pi
nelic si. om des wille dat wise ghaer
ne liden. Wāt soe wye dat volcome
lijcke voelt den last zijnder sundē. eñ
die pyne eñ quetsinghe zijnder sielen
die en sal sonder twijffel niet of zeer
weynich voelē die pyne zijns licha
mes end̄ den arbeyt der penitencien
die hi daer voren doet ¶ ende ten sal
hem bynae als gheen arbeyt end̄ ge
ne pyne duncken als hi dencket dz hij
daer mede mach of doen sine voerle
dene sunden. eñ die toecomende scu
wen. ¶ Aldus wast mijn lieue ende
zeer ghemīde brueders ī xpristo ihū.
dat dauid zeer cleyn achte die smade
like woerden zijns knechtes eñ dat
grote ōrecht doe hi aensach dat zijn
zoen hem veruolghede.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Hoe dat die mensche van gode dē here vā eersten aen niet ghescapē en was tot arbeyt al ist dat sake dat hi nu voert aen totten arbeyde ghebo ren werdet.

Sermoen. ij.

DEse arbeyt den wij doen lie ue bruederS vermaent ōs ō ser armoedē eñ oec mede on ser sunden. Wāt waer omme lyden wij anders alle daghe dootlijcke py ne in veel vastens eñ onuloedelijckē waken. eñ oeck i stadelijckē arbeyde eñ armoedē. Sijn wij daer thoe ghe schapē Dat si veer Wāt al staet daer i iobs boeck dat die mensch ghebozē wert totten arbeyde. hi en is nochtā vā gode nz daer toe gescapen. Die ge boerte is inder scult daer omme is si oeck mede inder pynen. Want wat ōser is wij moetē alle zuchtē mitten propheet en de segghen Ecce enim in iniquitatibus cōceptus sum et i pec catis cōcepit me mater mea. In boes heden bin ic ōtfāghen eñ i sunden he uet mij mijn moed' ghewōnen. Dye eerste scheppinghe godes was veer van beiden desen. wāt alsoe als god ghene sunde en heuet ghescharen so en heeft hi oec niet ghescharē die py ne der sunden. dat als die heylighe scrift tughet die quaetste doot was bouē allē doden. wt nydicheyt des duuels is die doot inder werelt geco men Daer vā op een and' stede gescre uē staet. God en heuet den doot niet ghemaket. Hier omme ghelijcker wijs wanneer als die handen arbey den die oghen allijcke wel dan sien. eñ die ozen dan oeck mede ghelijcke wel hozē. So ymmers veel meer als dat lichaem arbeyt sal die siel eñ dat verstant becōmert wesen mittē werc ke dat haer toe behoert eñ en sal niet ledich wesen. Die sake waer omme wij arbeyden sullē wij i ōsen arbey de voer ogē hebbē soe dat wij oumid des die pyne die wij lidē denckende sullē werden omme die sunden daer wij die pyne omme lidē. Eñ als wij sien die verbyndinghe ōser wōdē so sullen wij op die wōden denckē die daer onder zijn. Mit alsulckē aen merckē werdē wij veroetmoedighet onder die machtige moghende hant godes. eñ ōse hert eñ ōse siel werdet vol sueter goddiestichelt. eñ set haer seluē soe iāmerlic voer die ogē zijnder ghued'tierēheyt. Hier toe vmaent ōs die heylighe scrift eñ segget vbar me dij ouer dyne siele eñ behaghe go de. Daer en is gheen twijffel an dat die barmhertichelt die wij tot ōser si elen hebben die gode wel behaghet zeer lichtelijcke die bermhertichedē godes vcrighet. Wij en durūē nyet segghē waer i sal ic mijn' siele barm hertich wesen. Want isset dat wijt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wÿslicke aensien willē wÿ sullē daer
al veel ī vidē dat bermelijc is eñ dat
wel ōbarmēs behoeuet. Doch so wil
ic v eē dīc seggē dat wel wat barme
lickē schijnt te wesē op dz ic v oersake
gheue menige āderē bÿ v te merken.
Sijn wÿ niet recht of wÿ saten tussē
twe tafelē daer an beÿdē sidē de ludē
saten eñ werschaptē eñ warē vrolijc.
eñ wÿ satē hōgherich eñ sāgēsē aen.
Soe zijn wÿ mijn lieue bruedēs alsoe
ist pimmers mit ōs gheleghē.
¶ Eñ wātet pimmers mit ōs also is
hoe moghē wÿ dan blyde wesen eñ
lachen endē boertē eñ oeck mede licht
uaerdicheit thoenē ofte houaerdiche
dē of ōmetelhedē. Kennē wÿ desen
tafelē niet of en sien wÿ dese honige
eñ dese werscappē niet. Aen der eeñ
sidē soe sie ic aen die ghene die sachte
lijcke leuē nae dē vleysche eñ ghebru
kē die creaturē deser werelt na harē
ghenuechtē. Aen die andē side so sie ic
die aē dē xpristus ihūs ōse ghuedtirē
ghesontmaker zijn hemelsche rijcke
heuet bereyt. die ethē eñ drickē sullē
aē zijnē tafelē idē rijcke zijns almach
tighē ewighē vadēs. ¶ Mijn lieue
eñ zeer ghemīde bruedērs siet aē bey
de desen tafelē so sie ic mine ghelijckē
mēschē eñ mine bruedēs. eñ vā beydē
bin ic ōbodē te ghenakē. Vāder tafel
daer ick eerst vā seyde ōbiet mÿ myne
ne professie die ic gheiouet hebbe.
Vāde andē tafel ōbiet mÿ die bant de

ses sterfelijckē lichames. Aldus en
derf ic totter oeuerster tafel niet ghaē
eñ totter nedsten en mach ic noch nz
comē. ¶ Ondē desen wat sal ic arme
mensche doen dā dat ick mach ethen
dat broet der droefheyt eñ der tribu
lacie. eñ daer staet gheschreuē aldus
Fuerūt michi lacrime mee panes die
ac nocte &c. Eñ mine tranē zijn ghe
weest mijn broet daghes eñ nachtes
Of daer yemāt woude wesen ōder
dē hemelschē werscappers die eē clei
ne crūmekē thoe woude worpē den
hūdekē dat ōder die tafel crupet endē
bleket. Wāt dat eerste aēmerckē dat
tereinē mēsche iammert dat hÿ nz en
is als die ghene die nae ghenuechtē
haers vleysches leuē dat is noch een
teykē eenē crācker sielē. ende alsulck
ghenēyghē en behaget mi niet ī enen
gheestelijckē mensche. Want het is
harde veer vādē oerdel der gherech
ter waerheit dē salich te hietē wesen
die mē bet als ghewaere ōsalighe be
claghē eñ oeck mede bescreyde mach
eñ dē te begherē ghelijc te wesen niet
vten oerdel der gherechter redene.
mer nae ghenēyghelicheyt der sinnē
als wÿ meer soudē wenschē dat si al
le warē alsoe als wÿ zijn. Doch so ist
te prisen ī sulckē crāckē mēschen dat
si die ōsalicheyt dat hem ōsalicheyt
dūcket wesen om die mynne eñ ōme
die liefte godes ofte omme den anxt
godes ōkiesen te lidē ende segghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

mit enē goddienstighē herte tot gode.
Om die woerdē uwer lippē hebbe ic
harde wegē bewaert. Mer dat is eē
ghedachte eens beginēdē mēschens.
als melc der cleyner kinderkēs. Ende
als een mēsche begint toe te nemē end
dat oerdel der rechter redē begint vol
comelike te volgē soe sal hi sond twi
uel alsulcke dīgē scadelic rekenē als
drec. en hi salse mittē propheet ihere
mias beschreyēde vuul dreck indē ar
mē nemē. en hy sal mit eender heyli
ger houaerdie alle dese tytlicke dīgē
v̄smadē en ind saligee hoecheit zyns
ghemoedes en sal hi haer niet salich
hyetē mer v̄salich alle die dese tytlyc
ke dinghē mit ghenuechtē hebbē. en
mit begeertē mynnē en lief hebben.
mer hem sal hi salich hietē dē die ewi
ghe almachtige heer zyn god is.

Nu mer als hi hem aldus v̄barmt
ouer de ghene die noch niet en zyn ge
lyckerwys als hi is so sal hi oec wel
vīdē i welcker gelikenissen en aēmer
kē hem ouer hem seluē hē alsoe te ver
barmē. dat hi niet en is als si zyn. dz
is als hi aēsiet die salige hemelschen
burgers en oec mede die ouer grote
godlicke weeldē die si ghebruycken.
die inder rechter hāt godes zyn son
der eynde daer hi noch soe veer vā is.

Aldus gesciettet dz die ghene die
eerst tranē stortē vādē nedstē water
spyde. Morimur pro te tota die. Wy
werdē al den dē dach om dinē wil ge
dodet. dat hi vā dē ouerstē water ve
le ouulvedigher tranē stortet en segt.
Heu michi quia incholatus meus pro
longatus est. Och mi. wāt myne ellē
dighe iwonige is v̄lenget.

Hoe dat die hertē der mēschē zeer
ongelyc zyn.

Sermoen. iiij.

Van dyen datter laetsten ge
segt wort dat sommige men
schen mitter hertē opwaert
zyn en sommige nederwaert gekeert
daer is noch wel wat meer vā te seg
gen dat ic uwer mynnē en liefdē niet
en wil v̄trekkē. Wāt vādē tween ge
nodē daer wy doe vā sprakē hebbē hyt
wel v̄thoudē al is dat eē volcomend
dā dat and. si zyn nochtans beyde
wel oerbaerlic. Mer sommige hebbē
op een ander maniere hoer hert opwa
ert. als god dē mēsche recht heuet ge
scapē. en si mogē al te rechte ātwoer
dē op die woerdē des priesters als
hi segt inder missen dat wy onsē hertē
opwaert kerē sullē en seggē. Sursum
corda habemus ad dnm̄. Onse hert dz
hebbē wi opwaert gekeert totte here

Mer sommige ander die zyn alto
es nederwaert gheneyget als die be
esten daer die bose gheesten mede scri
pen en spottē. en si roepen hem thoe
aldus. bughe dy nederwaert op dat
wy ouer dy ghaen moghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Wāt dat weet ghÿ wel dat ī ṽgade
rigē daer veel mēschē te samē comen
ōmogelic is dat si alle ghelÿcke starc
moge wesen bey de idē lichaem eñ in
der sielē eñ oec mede ider zeden ¶ Eñ
als ghÿ wel weet soe ghebiet ōse re
ghel dat wÿ bey de desen siectē ghue
dertirē sullē wesen. eñ oec eyschet de
godlÿcke mīne eñ liefde hem bey den
somwÿlen te moet te ghaen ¶ Eñ dit
siet wel somwÿlē een ander dat wÿ
dē crācke ghoedertiren zÿn eñ hÿ be
gint te benidē daer hi vā godes we
ghē mededogē soude hebbē Eñ alďs
valtet somwÿlen dat die benidende
bruedor dē anderē salich hiet te wesē
ī zÿnē herte daer die ander siecke brue
eder hem seluē zeer ōsalich reket eñ
qualikē cā dragē zÿns selues crācheit
Die sulc is die bewÿst daer in dat hÿ
harde zeer neď ghecrōmet is. eñ upet
dā vleysch en smaket. als die ōsalich
heyt niet en mach ōbenidet wesen.
eñ hi settet zÿn herte teghēs sinē pre
laet die der crācheyt wat te moeten
ghaet. eñ hi wil datmē oec mede soe
doe. eñ en doetmēs hem niet sō mur
mureert hi eñ hi doet after sprake eñ
hi maket ōurede daer vrede is.
¶ Dit en segge ic niet mÿn alderlief
ste brueders dat ic hier vā yet zeer o
uer v hebbe te claghē. Nochtās so lie
te ic mÿ dūcken dattet ghuet was v
hier ī te ṽmanē eñ te waren. wāt da
er sommige zÿn onder v die teder eñ
crāc zÿn. dē mē om haerder crācheden
ofte om haerder outhedē wille sōwÿ
lē wat ghuedertirē moet wesen. eñ
die ghemeyne ghewoenten der oer
dē wat moet ṽlichtē. god si daer van
ghelouet diet al ṽleent. ¶ Eñ wāt
icker hier vele sie die haer hertē allee
tot gode op ṽheuē hebbē dat si veer
zÿn vādē crāckē ghevoelē daer ic vo
er of ghesegt hebbe. soe dat hem alle
tÿt dūcket dat si al te luttich doen eñ
datter nyemāt snoeder eñ ghebrecllic
ker en is dā si. omme dat haer hert al
toes is ṽheuē tot gode. eñ si altoes
die ouste dīgē aen sien. eñ na dē woer
dē des hevligē apostels ṽgheten dye
dinghen die ghelede zÿn. eñ hem wt
reyken altoes voerwaert te ghaen.
Wit hoe grotē ṽwōderen meendi dz
ic alsulcke brueders aēsie eñ hoe gro
te waerdicheyt ic daer thoe hebbe eñ
hoe grote mynne eñ liefde. die als of
si niet en wistē die ghene die si alle da
ghē bi hem sien die crāc of ghebrecllic
schinē. eñ verkiesen daer een of twee
of meer daer si sondlīge vuericheyt i
merckē Eñ al ist sake dat si sommilē
selue wel beter zÿn dā die si also voer
nemē. nochtans nemē si altoes haer
duechdē eñ haer ghuede wercken vo
er harē ogen bey de lichamelike ende
gheestelÿcke. ¶ Het ghedēcket my
wel dat ict v eens ghesegt hebbe.
nochtās en salt mÿ niet verdrietē an
derweruē v te seggē mit hoe hoghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghedachtē een leec monic alder mettē
tijt īder karckē zeer becōmert was.
Wāt vroe morgēs nā hi mijnō ware
eñ hi toech mij it spreechuys eñ vyel
voer mij neder op sine knyen eñ sey
de. O mi vader. ī deser mettē heb ic
enē monic ghemarct daer ick dertich
duechdē ī telledē. die ic niet eē in mij
vīdē en conste ¶ Eñ het mach schiedē
dat die moninc dē hi soe ghemercket
hadde ghee duechde ī hem en hadde
die soe groet was als die oemoedige
mynne eñ liefde der duechdē die hij
hier ī bewisede ¶ Dit si dan mijn lie
ue brueds die vrucht ōses sermones
datstu altoes aensien sultste dē genē
die bouē dij zijn. eñ die vueriger zijn
van dū biste. Wāt daer ī is die volhe
de der oetmoedicheit gheleghē. wāt
al ist dat dij ī sommigē digē wat me
erder gracie schijnt ghegeuē te wesē
dā sommigē anderē vā dinē bruede
rē. Wiltstu dā nochtās een recht lief
hebber eñ mynner wesen der ghewa
erder doghedē du sultste wel gheno
ech vīdē daer dij die andere ī bouen
gh aen. wāt ic sette datstu licht wat
bet arbeydē moghest of vastē of wa
kē dā sommige andere doē die ī di v
duldicheit vwinē. eñ ī oetmoediche
dē eñ ind liefdē eñ minē hoghe bouē
gaen ¶ Wat bistu alle dē dach becō
mert ī dyē datstu schijnste ghuedes
te hebbē wese lieuer sorchuoudich te
wetē of dij noch yet ōtbreket. want
dat is di veel nutter.

¶ Och mijn lieue eñ zeer ghemīnde
brueders of wij alsoe begherich wa
ren der gheesteliker graciē eñ der do
ghedē als die waerlike menschē zijn
om tijtlijcke ghuedē te vgaderē end
te vmenichuoudighē. Wij soudē ym
mers eñ bet behoerdet also te wesen
dat wij mittē doghedē dat quade te
bouē ghaen soudē. eñ so veel te meer
soude mit rechte ōse vlitichept ende
naerstichept eñ oec onse begheerten
wesen als die dinghē duerbaerd end
meerder zijn die wij begerē eñ d wij
nae arbeydē. mer ghaue god dat wij
hem mochten ghelijc wesen ¶ Het is
ōs grote cōfusie eñ scande voerwaer
mijn lieue eñ zeer ghemīde bruedkēs
dat si mit veel meerder vlitichept be
gherē die dighē die scadelic eñ quaet
zijn dā wij begherē die dinghē daer
ōse ewige salicheit an is gheleghen.
eñ dat si haestelijcker lopē totter doot
dā wij lopē tottē leuē. Wāt mit hoe
groter begheertē die ghierighe mēsce
wert ghecrucet om dat ghelt te ver
ghaderē. eñ hoe zeer die tijtlike glori
mit haerd begeertē sommige mēschē
quellet. eñ hoe gheweldelike die vlei
schelijcke wellust sommighe menscē
trecket. wie soude dat te volle mogē
wt sprekē. ¶ Men siet dat die ghye
righe mēsche clcyn rekent al dat hij
heuet ghecreghen. eñ dat hij oec lut
tel aēdēcket hoe suer hem dat is ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wordē dat hi heuet gheregē omme
die begeertē die hi heuet tot die gue
de die hi noch niet en heuet of die hi
enē āderē benidet dyeſe heuet.
¶ Hier nemet exempel aē mijn lyeue
eū zeer ghemīde brueds i xpō ihū on
ſen lyeuē here eū en wilt niet al te ve
le deckē op die duechdē eū graciē die
ghij vā gode dē here hebt ōtfāgē. dā
dat ghij gode daer p̄ančhlicke van
moghet dāckē dieſe v ōleēt heuet. al
ſoe als wij ſchuldich zijn te doen van
grotē rechtes wegē. of dat ghij wat
ghetzoeſt daer wt moghet werden
als des noet is tegēs die quade dro
efheyt eū cleynmoedicheit. Anders
ſoe wilt al lyeuer aen mercken dat v
noch ghebreket. eū die duechdē dye
ghij enē anderē ſiet hebbē eū die ghij
ſeluē niet en hebbet Wāt alſulcke ge
dachtē die houdē v inder ootmoedic
heit eū ſi ōdriuē vā v alle ōſumelhe
dē eū laeuhedē eū oec mede traecheit
eū ſi ōweckē ymmers dē mēſche tot
meerder vuericheit. Wāt ſiet hoe ve
le quades daer vā comet dat een men
ſche wil aēſien dat ghuede dat hi ſci
net te hebbē eū dat hem dūcket dat
tet eē andr̄ niet en heuet. Wāt een mē
ſche wert daer vā houaerdich ī dyen
dat hi hem ſeluē ſet bouen ſinē brue
der. Hier vā comet dat hi niet en py
net voert te ghaen ī duechdē. wāt hi
hem laet dūckē dat hi wat grotes is
Eū hier vā ſoe begīt hi oec mede ach
terwaert te ghaē als hem dūcket bij
enē anderē te rekenē dat hi al te veel
heuet ghedaen. eū pēſet dat hijt nu
voertaē wat ghadelicker of wat ſaf
ter aen wil ſettē. Wij wetē doch ym
mers wel dat god dē houaerdighen
wedſtaet eū dē oetmoedigē ſine gra
cie gheuet ¶ Eū dat hij is ōmaledijt
die ōſumelijcke doet die wercken go
des ¶ Met ſi zijn ſalich dē hōghert eū
dorſt nae die gherechticheit. wāt iſt
dat wij ouermits dē gheeſt die werc
kē des vleyſches dodē ſoe ſullē wi le
uē. mer willen wij leuē nae dē vleyſe
ſoe ſullē wij ſteruē. ſoe die heylighe a
poſtel paulus tughet ſeggende aldus
Si ſecūdū carnē vixeritis moriemini
Iſt ſake dat ghij na dē vleyſche leeft
ſoe ſuldij ſteruē.

¶ Van den gheſlachte der gheerd
die den heer ſueckē.

Sermoen. iiij.

Dit is dat gheſlachte der ghe
ender die dē here ſueckē. die
ſueckē dat aēſicht iacobs go
des Als ic come wt menigherhādē
manierē vā volcke die menigerhāde
wijſen eū zedē hebbē eū menigerhan
de begheertē. ſoe bin ic huden tot de
ſer lieuer gheſelſcap gecomē mit gro
ter begeertē. als omme te ōcoelē end
omme te ōmaken minē gheeſt. ¶ Ick
dācke dē here daer vā wāt ic en ben

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

niet bedroghē vā mÿnd' begheertē. eñ
mÿn hope en heuet niet te vgheuers
gheweest. Wāt ic bin vuollet mittē
godlickē troeste. ic ouerulope mit bli
scappē eñ alle mÿn ynnerste benedie
den name des herē. eñ alle mÿn ghe
beenten segghen. here wye is di ghe
lÿc. Wāt doe ic quam eñ vā veers v
sach ic belide dat mÿ dochte dat ick
lichamelÿcken sach dat die propheet
i voertidē indē gheest voersach. ende
mÿ quam int herte dat hi mittē mon
de wtsprack. soe dat ic mit hem sanc
dat idē psalm ghescreuē staet. Dit is
dat gheslachte der gheend' die dē he
re sueckē. ¶ Die gheslachtē der mē
schē zÿn menigerhāde eñ als mÿ dūc
ket soe is dit dat derde gheslacht dz
i v schÿnt eñ bloyet. Dat eerste ghe
slacht is der gheender die noch dē he
re niet en sueckē eñ oec mede vandē
here niet ghesocht en wordē. also als
een ygelic vā zÿnd' moed' wert gebo
rē i ōbekētheit des hertē eñ i schult
der boescheyt. Hier omme wast noet
dat die ander gheboerte daer wÿ in
dē water eñ indē heiligē gheest wer
den verborē ōs te tide te hulpe quaē
soe dat die soe vborē warē wel moch
ten werdē ghehietē niet die dē heren
sochtē mer die vādē here warē ghe
socht. Wāt doe si noch niet en wistē
hoe si dē here sueckē soudē eñ dē here
niet sueckē en constē heuet hem ludē
die heer ghesocht.

¶ Aldus dā mÿn lieue eñ zeer gemī
de bruederkēs soe heuet ōs die heer
ghesocht eñ oec mede ghecregē inder
ander gheboerte op dat wÿ voert an
soudē wesen een ghewōnē volck. Eñ
al is die oudeste brued' noch toernich
eñ die salicheit zÿns brued's benidet
mē sal hem seggē datmē blide moest
wesen eñ i vrolichedē werschappen.
wāt dese die dÿn brueder is was v
loren ende hi is weder ghevonden.
Die heer heuet ons daer om ghuet
tÿt ghesocht op dat wÿ hem sueckē
soudē als ōse tÿt quame dat wÿ hem
mochten sueckē eñ vindē. ¶ Och wee
ōs hoe lāghe hebbē wÿ dachtsom ge
weest hoe langhe hebben wi vergetē
dat leuē te sueckē. onsen here god te
sueckē. die alleē ghuet is dē die hem
sueckē. eñ der sielen die i hem hopet.
Wee du quade gheslachte eñ thoer-
nich makēde gheslacht eñ dechte ge
slacht die tot hudē toe loghen sueckste
ende ydelheyt mynneste ende gheen
trouwe en houdest der waerheyt di
er du beloefte waerste. En wast nyet
wel noet dat alsulckē gheslacht and'
werue soude vborē werdē. eñ sond'li
ghe wāt si slaughen gheslacht eerstē
aen zÿn ghebore. soe veel te meer isset
hem noet weder i te ghaen in haerd'
moeder lichaem eñ anderwerue ghe
borē te werdē. wāttet openbaer is dz
haer laetste veel quader zÿn ghewor
den dan haer eerste waren.

¶

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Wij dancken der gracien endʳ ghe
nadē godes des herē.eū of mē soe seg
ghen mach die meer dan gracelijcke
ōser heuet ōbarmet.die mit sinē gro
tē weldadē verhopet eū veruallet de
ghene die des niet verdiēt en haddē
ymmers die al slaghen eū pyne had
dē ōdiēt.eū oec mede hem soe ōtdāc
ber haddē gheweest. Oeck mede soe
dāckē wij hem die ōs nu anderwor
uē ghewōnē heuet in ghueden hope
des ewighen leuēs. op dat wij wtuū
corē kindʳ godes souden werdē. wāt
willichlike so heeft hi ōs nu proper
licke gewōne ouermits dē woerde der
waerheit. Wāt dat hi ōs eerst wan
mit sinē godlijckē sacramētē doe wij
eerst ghecorē warē al was dat mit si
nē wille dat hi ōs doe alsoe wan, wi
en mochtē daer gheen wille toe heb
ben. Wāt wij als nyeuwe ghecoren
kinderē noch gheen redē noch wille
en cōstē ghebruyckē. daer omme en
constē wij gheē vstant hebbē tot dier
gheboertē.noch oec mede hem bekē
nē daer wij vā werdē ghewōnē.

Mer nu ten laetsten dese willighe
gheboerte offert willige offerhāde.
als daer ghescreuē staet. Willichlike
sal ic dij myne offerhāde offerē eū ic
sal belidē dinē naem wāt hi ghuet is
Dit is dat ghestachte der gheendʳ de
god sueckē. Sal ic segghen die god
sueckē of sal ic seggē die god hebben
sonder twijffel beyde mach ick wel
seggē.eū sueckē eū hebbē wāt haddē
si god niet si en mochtēs niet sueckē.
Mer mijn lieue bruedʳs wat ist dat si
sueckē eū wat ist dat si hebbē. Of ic
mach bet seggē hoe sueckē si hem endʳ
hoe hebbē si hem. Die ouermits den
woerde zijn ghewōnē die hebbē dat
woert En is die heer niet dat woert
Hoer wat die ewāgelista sinte iohēs
daer vā segt. deus erat verbum. god
was dz woert. Wat wil dat gestach
te dat dē here suecket dan vele meer
Merc wat daer na volget idē psalm.
Dit is segt hi dat ghestachte dʳ gheē
der die den here sueckē die dat aen
sicht sueckē iacobs gode.

Aldus mijn lieue bruedʳs hebben
si dē seluē gheuōdē den si sueckē. wāt
een eū die selue is dat woert des va
ders eū dat blickēde licht der vadlijc
ker glorien. Oec soudet bij auōturen
wel moghen wesen datte wel yemāt
hadde die hem niet en suecket. mer
die hem niet en heuet die en can hem
niet suecken. Hi is die ewige wijsche
de die seluen segt vā haer seluen. dye
mij etet die sal noch na mij hōgheren
Hi is wel machtich hem seluen te ge
uen oec mede den ghenen die hem ni
et en sueckē. die als wij voer gesegt
hebben wt zijnder oueruloediger bene
dixien oec mede voercomet dē ghenē
die hem noch niet en connen suecken
noch begheren. mer nyemāt en is ōs
machtich hem te suecken als hi hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

niet en heuet Wāt hi segt seluealdꝰ.
Nemo potest venire ad me nisi pater
meus traxerit illum. Niemāt en can
noch en mach tot mi comen ten si dat
hem mijn vader trecke Hi is daer om
teghēwoerdich die daer trecket. endē
nae eender manierē soe en is hi daer
noch niet. wāt hi en trecket anders
nerghent dā tot hem seluē. Want in
gheender tijt noch ī gheenre stede soe
en is die vader tegenwoerdich ouer-
mits den gheloue sonder dē zone. op
dat hi ōs trecke totter ghedaeten.

O mijn lyeue eñ zeer ghemīde wt-
vercoren bruederkens ī xpō ihū ōsen
lyeuē eñ ghenadighē vlosser eñ ghe-
sontmaker. hoe en soude dā mijn ghe-
est niet zeer blide wesen. hoe en solde
ic niet bouē mate blide wesen ī desen
ghestachte vā gheend die god sueckē.
Wāt dat is een geloeffelic getuch dz
ghij die ewighe wijschept hebt ghe-
smaket. die grote hōger die ghi daer
nae noch hebbet. Het is mij ene se-
ker prouīghe eñ oeck mede een ōtwi-
felic argument dat ghij den hebt den
ghij aldus suecket. eñ dat hi al nu in
v woent die v soe starckelijc trecket
tot hem seluen Wāt dese loep dē ghi
lopet die en coemt niet wt menscheli-
ker starchept. Mer sine rechterhant
wercket die duechde den v noet is al-
toes te ropen. Trecke mij nae di wij
sullen lopen in den roecke dijnder sal-
uen. Ick segghe v mijn lieue bruedꝰs
dat dese manier van leuen niet en is
van enighen mensche noch wij en be-
gheren oeck mede andꝰs ghene bewi-
singhe dat xpristus ihesus in v woēt
dan dat ghij soe begheerlicke xpristū
suecket. Brueders mercket wat
gheest dat ghij hebbet ōtfāghen. dit
is sonder twijffel een gheest die wt
gode is op dat ghij moghet weten
wat v van gode is ghegeuen. wij an-
mercken den hoghen graed der apos-
telen. eñ wij aensien den graed dꝰ pro-
pheten. ende hier bouen horen wij
den graed der enghelen daer ghi als
ic meen niet hoghers bouē en moget
begheren. Ende van enen ygheliken
delen duncket mij dat ic wat in v sie
eñ mercke ymmers een groet wat.
Want wye en derf dat niet segghen
dat in suuerheden te leuen wel mittē
rechte een hemels ende oeck mede eē
enghels leuen mach hietē te wesen.
want alle die wtvercorē sullen nae der
laetster vꝰrisinghe alsulc wesen. Sijt
ghij niet al te hādes als enghelen in
den hemel. leuēde in reynichedē sondꝰ
alle bruloften. Mijn lyeue eñ zeer
gheminde bruedꝰs ommehelset mit
groter begheerten dese aldercostelicste
margarita. hebbet grote mynne endē
liefte tot desen suuerzen reynen engel-
schen leuen daer ghij den heylighen
godes mede ghelijck wert. ende als
huusghenoten godes des heren als
die heylighe scrifte tughet dat dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

suuerheit des lichames doet dē men
sche ghenaken gode dē here die hem
verlost eñ gherrynegheт heuet. Sul
ke sidy. mer niet wt uwē verdiensten.
mer wt der gracië godes des ewigē
eñ almachtigē heren. Nae suuerheyt
des vleysches sidy aerdsche engelen
of wi mogen noch veel bet seggen sa
lige burghers des hemels. die noch
ter tijt pelgrymme zijn beneden ind̃
aerden. Wāralsoe lange als wij zijn
inden lichame soe zijn wij noch vrem
de ende pellegrymme tot den ewigē
here. ¶ Wat wil ic nu seggen vādē
graed der prophetē mijn lyeue eñ ze
ergemīde brueders ī xpō ihū ōsen he
re. ¶ Die euwe eñ die prophetē warē
tot iohānes tiden thoe seyde die wa
erheyt. nochtās en was hi der waer
heyt niet cōtrari. ymmers hi was ē
trouwe discipel der waerheyt. dye
nochtans na iohānes quam end̃ sey
de. Ex parte cognoscimus et ex parte
prophetam9. Eēs deels bekēnē wij
eñ eens deels propheterē wij. Ald9
is die prophecie eēs deels gheendet
wāt wij wat bekennē. si en is noch
tās niet al gheeyndet wāt ōse bekē
nen en is noch niet volcomē. mer eēs
deels. Mer als dat comet dat volco
mē is so salt eyndē dat eēs deels is.
Want die propheten die voer iohan
nes waren hebbē ghepropheteert bey
de die toecoemsten ōs herē. eñ ghe
vā beidē daer der menschen salicheit

aen was ghelegen. en was noch ind̃
bekennissen niet mer si waren beide
noch inder prophecien ¶ Mer het is
te mael een groet deel vā propheterē
lyeue brued̃s datmen in v mach mer
ken Wat ist dat die apostel segt op
een stede Niet aen te sien die dingen
die zijn. mer die dinghen die noch toe
comende zijn. En mach det niet wel
mit rechte propheteren hyeten.
¶ Voert inden gheest te wanderen
ende oec mede wt den geloue te leuē
te suecken die dingen die bouen zijn
ende niet die op der aerden zijn. Te
vergheten die dingen die geledē zijn
ende ōs wt te reykē nae den dingen
die noch voer zijn ¶ En moghen dese
dinghen niet wel prophiteren hietē
Want hoe mach onse wanderinghe
anders inden hemel wesen ¶ Hoe wa
ren die propheten ī voertiden mitte
menschen daer si mede leueden recht
of si daer niet mede gheleeft hadden.
Want ouermits die cracht des
gheestes ende mit haren duerchdē soe
sprongen si die daghen ouer daer si
in leueden. end̃ si verbliden hem mit
groter vrolicheyt omme te sien den
dach godes ende si saghen hem end̃
si waren daer zeer van verblidet.
¶ Nu dā soe laet ons voert horē die
professie der heiliger apostelē. Syet
wij hebben alle dinc after gelaten eñ
wij zijn v nae gheuolghet. Ware dat
ons gheoerlouet te gloriezen. wij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

souden hier wel glorie hebben. mer
zijn wij wijs wij sullen pp̄ue ōse glo
rie bij gode den heer te hebben. Wāt
daer is ymmers warachtige eñ ghe
ware glorie. die dā glorieren wil hij
sie dat hij ī den heer gloriere. ¶ Want
ōse hāden die en verdyenen ghenen
prijs. mer god die ghuede hemelsche
heer ōse lieue vlosser die heeftet alle
ghedaen. Hi heuet ōs grote dīgen ge
daen die machtich is soe dat ōse siele
den almachtigen here mit rechte gro
et maken sal. Wāt dat is ōs wt zijn
der rechter mildicheit ghegeuen dat
wij dat grote opfer des volcomen le
uens daer die grote heiligen voze vā
ghegloziert hebben groetmoedelijc
an ghenomē hebben Ende bij auōtu
ren al woude ic wat meer glorieren
eñ vblijden ten soude ghene dwaes
heyt wesen mer die waerheit.
¶ Hier zijn sommige die al meer dā
een nette eñ een scip after ghelaten
hebben. Oec mede soe ist aen te sien
dat die apostelen alle dinc after lietē
op dat si ōsen here ihesum xpristum
tegenwoerdich inden lichame moch
ten nae volghen. eñ oeck mede sinen
discipulen mochten wesen Ende da
eren hoert ōs niet thoe te segghen.
wāt het is ōs sekerder dat wij ōsen
here selue daer van horen spreken.
Alsoe als hij tot sinte thomas seyde
Wāt du mij thomas hebste ghesien
soe ghelouestu. mer si zijn wel salich
die mij niet en hebben ghesien ende d
nochtans in mij ghelouen.
¶ Het mach oec wel mede een hoge
maniere van propheteren hieten de
se tijtlicke dīghen die ons luden hier
teghenwoerdich zijn niet aen te sien.
mer die gheestelijcke eñ ewighe din
ghen die men niet en mach sien.
¶ Oeck mede lieue brueders soe is
die schat der reynicheyt veel costelic
in enen crancken siecken sterffelijckē
lichame ende die duechde schijnt soe
veel louelijcker te wesen als si ī enen
crancken vate werdet ghehouden.
Als dan aldus is inden lichame en
ghelsche claerheyt ende suuerheyt.
inder herten prophetelicke verwach
tinghe der thoecomender dingen. eñ
beyde in den lichame eñ oeck mede ī
der sielen apostelsche volcomenheyt
wert gheuonden hoe ouer groet ende
oeck mede hoe menichuoudich is de
se gracie. Wat sal ick den here wed
gheuen voer al dat hi mij heeft ghe
gheuen. ¶ Dese grade of trappe die
is zeer hoghe mijn lyeue brueders.
mer soe vele waer die val sorchliker.
En machmen dit niet wel drie heme
len hieten te wesen. mogen wij hyer
op clymmen. Mer die so hoghe staet
die sie wel thoe dat hij nyets en val
le. Onse lyeue heer die segt aldus.
Ic sach sathanas als een blixom val
len vanden hemel. hi viel zeer hoghe
eñ daerom is hij al te zeer ghequet

set eñ te broken. soe dat sine wõden
õgheneselic zijn eñ gheen hope en heb
bē. eñ hij is ghewordē een gheest die
ghaet eñ niet wederen comet. Is da
er yemãt die mit hem wech gaē wil.
Sathanas is geuallē is daer yemãt
die mit hem vallē wil. Het is nu veel
saligher te staen indē weghen godes
te staen īder graciē daer ghij in staet
Die mã en is niet salich die wech ga
et īdē weghen der sunders. mer dat
is een salich mã den zijn hulpe is vã
dij olyeue here ihesu xpē. Wãt al die
ghene die alsulck zijn die sullen voer
waer voertghaen vã duechdē tot do
echden heen tot dat si sullen sien den
god aldergoden ī syon omme te sien
ī die ghuethept der wtuercorender.
op datstu werdest ghelouet mit dijn
der ersuissen. Dij zijn die ersuissen.
si zijn die gode. si zijn oeck mede kin
der des alder oeversten.

¶ Daer omme mijn lieue ende zeer
ghemīde brueders ī xpristo ihesu on
sen lyeuen here Wãt dit waerlijcke
ende sekerlijcke dat ghestachte is dᵉ
gheenre die dē here suecke soe als de
propheet segt Hec est generacio querē
tium eum querētiū faciē dei iacob.
¶ Dit is dat ghestachte dat god suect
dat suecket dat aēsicht iacobs gode.
Wat mach ic v anders segghen dan
dat dese selue propheet segt Dat her
te si blijde der gheender die god suec
ken. Suecket den here eñ werdet ge

starcket ende suecket zijn aensichte al
toes Ende dat een ander heylich mã
segt Ist dat ghij suecket soe suecket.
Wat is dat te segghen ¶ Ist dat ghij
suecket soe suecket Suecket den here
ī simpelheit uwes herten. en suecket
anders nyet dan als of hijt waer. en
suecket niet anders dan hem. endē en
suecket niet anders nae hem. In sim
pelhept uwes herten suecket hem.
¶ Brueders dese simpele nature go
des begheert simpelhept des herten
Want mit den simpelē eñ onnoselen
heuet hi sine sprake Een mã die dub
belt is vã moede die is onghestadich
in alle sinen weghen. ¶ Mijn lieue brue
ders die ghij suecket die en mach nyet
ghevondē werden vã dyen die een
wijl tides ghelouen. ende in der tijt
der becoringhen hem of ghaen.
¶ Hij is ymmers die ewichept endē
daer omme en mach hi niet ghevōdē
werden dan vanden gheenen die hem
trouwelijcken sonder ophouden suec
kē. ¶ Wee oeck mede den sunder dye
inder aerden ghaet in tween wegen
Want tween heren en mach nyemēt
te dancke of te wille dyenen. ende al
sulcke dubbelthept en mach niet be
haghen dyer ouerster gheheelhept.
der volcomenhept ende oeck mede dē
volheit. Ende hi en wil in gheender
wijs van dij ghevonden wesen ten
si datstu mit gheheelder herten hem
suecketst Oec mede is die hõt hatelic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die weder lopet tot dat ghene dat hi
ghespeghen heuet. eñ die ghewasscen
soghe die haer oeck mede wentelt in
den modder. Eñ ist sake dat god die
heer den ghenen dẽ hi laeu eñ traech
vint wtspuet wt sinen mõde. waer
sullen dã bliuen die gheuensde eñ v̄
raders. Is hÿ v̄maledÿt die de werc
ken godes versumelÿcken doet wat
sal hi dã v̄dyenen die haer bedriech
licken doet.

¶ laet õs oeck mede mÿn lieue brue
derkens dese twÿuoudicheit vliedẽ.
laet õs ÿmmers mit alle õse vlitich
heyt scuwen die hekke of die ghist v̄
pharizeen. Die waerheit is god end̄
alsuulcke sueckers begheert hÿ. dye
hem suecken ĩden gheest eñ oeck me
de ĩder waerheit. ¶ En willen wÿ
den here niet te vergheues suecken.
soe laet õs hem suecken warachtelic
ken stadelicken volherdende. eñ niet
ãders mit hem. ende oeck mede niet
anders voer hem. end̄ en laet õs ÿm
mers niet vã hem ghaen tot yets an
ders. Ick segghe v dattet moghelic
ker waer dat hemel ende aerde vergĩ
gen of souden verghaen dan dat hÿ
niet vĩden en soude den de ald⁹ soch
te. ende dã hÿ niet õtfãghen en sou
de die aldus begeerde. ende die dus
cloppede dat hem niet opgeloken en
soude werden.

¶ Item inder hoechtijt van marien
magdalenen een sermoen.

¶ Hoe dat die barmhertichept ende
die waerhept malcãder ghemoeten
op maria magdalena.

Sermoen .jerste

Hoden hebben dye barmher
tichept ende die waerhede
malcãder ghemoet ende die
grote menichuoldicheit der barmher
ticheit godes is huden wtghestortet
op eender sundigher vrouwẽ. Ende
die vã eẽd ĩocvrouwen is geborẽ he
uet hem laten antasten vã enen gebre
keliken wiue. eñ die so lãge sudelÿc
hadde geleeft die ruert dẽ zoẽ godes
die gewaer god is. ¶ Si ruert die voe
tẽ des ghees die sonder vlecke was
die noch õtrepn was vã haren sundẽ
eñ die gebreckelÿcke vrou valt harẽ
heer te voete. haer hert wert beruert
eñ si keert haer ĩwaert die godes ge
boden dicwÿle eñ menichwervẽ ou
ghetredẽ hadde. ende die groothept
der sunden werdet mit groothept v̄
tranen of ghewasschen. Die ghued̄
tirenhept godes liet ghuetlicke laen
dat hem dat sundighe wÿf aen tast.
ende sine milde lonede oghen die en
willen mit saligher onwaerden dye
oetmoedighe dyenstaftichept dyes
wiues niet versmaden ¶ Maria kus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

set die voetẽ xpi ihũ mit stadigẽ cus
sen eñ oec mit wtstortẽdẽ tranẽ der
oghen beghietet si die voeten onses
lyeuẽ genadighen verlossers ¶ Si dro
ghet sine heylighe voetẽ mit harẽ ha
re. eñ saluetse mit welrukẽde salue.
¶ Dit siet eñ beuydet die mynre d̃
sonderlicheyt. eñ die heuaerdicheyt
der pharizeen beruspet hem beyden.
dẽ ghebenedideu ihesum xpristũ end̃
marien. Jhesum als of hij nyets en
wiste wye dat wijf ware die hij ghe
herbergede dat si sine voeten antaste. ma
rien dat si alsoe vermetel was in dat
huys te comẽ. Mer die wel beraden
voersienicheit vertzecket dat oerdel
wãt hi heuet ghenuecht ĩ den dyenst
des sundighen wiues. Hij houder in
hem die bereyde straffighe des pha
rizeen hent tot marien offer al ỗbrãt
werde. Die enghelẽ hebbẽ grote blij
schap van eender sunderschen die pe
nitencie voer harẽ sundẽ doet. eñ mit
haerder welrukender prnichept soe
werdet alle dat lyeue eerwaerdighe
hemelsche gheselschap verwapet. eñ
oec mede die ghehele suetichept der
barmhertichept godes des almachti
ghẽ heers der heren verthoent haer ĩ
dẽsen lyeuẽ ghesontmaker ihũ xpristo
ouer haer die wõdlijcke ghaerne ge
sont waer ¶ Ende daer die sonde gro
et was daer ouerulopde die gracien
eñ die grote ouerweghende ghuedert
tirenheyt godes des heren sluut al
buyten die grote menichuoudicheyt
der sunden. ¶ Hoe ouer groet is
die menichuoudicheit dijnd̃ suetichei
dẽ o lyeue heer inden beliden des sũ
dighen wyues Ende hoe gherechti
ghe was dyne rechtuaerdighe berus
pinghe teghens die wõdlijcke grote
houdye des pharizeus. Die dyestak
tichept des wyues wardet daer ver
tellet ende dye boestichept dyes on
waerdighen pharizeen die werdet
aen der siden gheruert soe dat al det
ghansche veruolch der parabolẽ dẽs
lyeues heren was teghens die beni
dicheit des pharizeen ¶ Ende want
daer altoes vriheit is daer de gheest
godes is des heren soe worden haer
veel sunden vergheuen die veel myn
net ende lief heuet. ende veel sunden
werden hem toe ghegheuen die veel
versumet ¶ Hij en hadde die mamme
der waerder gheestelicker bruut niet
ghezogẽ. ende daer omme soe en had
de hi gheen mededoghen in zijnder
herten die de oude euwe of wet las
end̃ wed̃ las. die ghene barmhertich
heit en bekennet mer alleen mit yer
rechtuaerdiger gherechticheit voert
vaert. ¶ Eñ die oude euwe is hart eñ
is indẽ stenen tafelen den stenighen
harden herten ghegheuen. ende si is
bereit te slaen end̃ si en bekẽt gherne
barmhertichheit. Ende die euwe slu
tet al buten die stede der penitencien
ende si weyghert verghiffenisse end̃

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die beterīge en wil si niet verwachtē.
¶ Die euwe is ghelijcket den sue
ren harden wijn die wt den altē bit
tersten druuen is gheperset endē si is
al ghesetop wreetheit endē is alleen
den ioedschen volcke thoe ghedeelt
ende ghegeuen. si wort ōsen ghesont
maker ihm̄ xpm̄ den ghebenediden
zoen godes gescencket. Vā desen wi
ne worden die rādē sleede der ghe
ender die hem drīcken. Hi en is niet
vander aerden des nyeuwes wijns
den ōse ghenadighe gesontmaker ō
se lieue heer ihūs xpristus drīcket in
den rijcke zijns vaders. mit alle sinē
wtuercozen vrienden.
¶ Waerlike brueders die borsten vā
bruut xpristi zijn veel beter dan den
wijn der ouder euwen ¶ Vraghestu
wye dese borsten zijn. soe laet comen
paulus hier voert ende bewijse ons
dese borsten daer aldus salighe melc
wt comet ¶ Blide te wesen mirden
ghenen die blide zijn endē mede te hu
len of te screpen mit den ghenen dye
schreyen. Och mit hoe corten woer
den heeft hi ōs daer ī bescreuen dye
summe alder gheestelicheit. Mit hoe
corten woerden sette hi ōs daer ī vo
er gheware goddiensticheyt endē ge
rechticheyt. ende hij nemet oec mede
sonderlinghe wech alle nydicheyt.
¶ Mijn lieue ende zeer ghemīde bru
ederkens mit desen borsten zoget die
moeder de heylighe kercke haren lie
uen ghemīden kinderkens. ende voe
det die volcomelicke. Paulꝰ die apos
tel segt aldꝰ letare cū gaudētibꝰ Ver
bliden mit den die blide zijn Die wo
edende bliscap deser werelt en heeft
hier gheen stede noch oec mede dye
waerlicke vrolicheyt. Want den bo
sen en is ghene blijschap dat segt ōse
lyeue heer Meendi brueders dat die
te rechte blide zijn die hem ōblijden
als si quaet hebben ghedaen endē die
hem inden alder arghesten dinghen
wonderlijcke zeer verbruechdē Oec
die ghene die dan blide ende vrolijc
zijn als si vādē smeeckers gheprelen
werden. die en bekēnē oec mede niet
die godlicke volhertelicke blischap.
Eū meyndi oec mede dat die ghene
die mit purpurenū mit byssen zijn ge
cleet ende alle daghen zeer hoerlike
werschappē deelaftich moghen we
sen der godlijcker blijschap ¶ Dat si
veer dat die materi der ghewaerder
blijschap ghevonden soude werden
inden landen der gheender die last
telicken leuen wille. mit welcken dat
aensichte deser onghestadigher wa
relt alsoe dicwile ende menichwerue
wert verwandelt. daer die ghene de
hem seluen hoghe verheffē wil nedē
wert ghestoten. ende die neder was
gheuallē op gherecht wert ¶ Mer da
er is een ander blijschap die ymmer
onwādelbaer is daer enige stadighe
vrolicheyt is. soe dat die volcomene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

siele wt eender ghueder cōscientiē ōt
fāgen. Wāt als dat herte volcomelic
ke ghepuert eū ghesuuert is vā allē
waerlĳckē begheertē eū dā alle sinen
neyghelichedē keert tottē scouwen
godes soe ist blidelicke blide ĩdē heer
eū sine siel is hoge vrolic ĩ harē heilge
uer. Die siele die sulck is die en acht
ghene d'zeyghige eū si en is nergent
voer beanxt. Si worpet vā haer alle
valsche hopē eū si en wert ĩ ghenē dĩ
ghē ghescādalizeert mer si slapet in
vredē eū rustet zuetelĳcke ĩ dat selue
Veel vredes segt die rechtuaerdighe
man is dē ghenē die minē die ewwen
godes eū hē en is ghene scāde. Wāt
hi wiste dat wel dz die bose stockers
eū pĳnders die martelarē godes me
er cronē eū bĳ gode verghē dā si hem
quaet doē ¶ Eū mit dē ghenē die soe
blide zĳn soe v'blidet hem die heilige
apostel ōs lieues herē eū hi louet hē
sekerlĳckē dat si hem noch ou'uloede
lĳcker sullē v'blidē.
¶ Dat is ene seker blĳschap eū si is
soe veel sekerd' als si naerder inwert
bôste drucket ĩ dat selue Dits die māme d's
mede blĳde wesens daer die melc d'
ghueder v'manighē wt comet. daer
die volcomē mede gheuoet werden.
op dat als si vā deser melc ghespaent
werdē dā v'scapē mogē vādē ĩgāc d'
glorīē godes. Die and' mamme is te
screyen mittē bedroefdē. Brueders
meent die apostel dat wĳ screyen sul
lē om v'lies der tĳtlicker dīgē. of als
wĳ ōse wellust daer niet vā en mogē
hebbē. of dat ōse vriendē steruē. ofte
als ōs siectē aen comen. of als wĳ ar
moede hebbē. of als wĳ v'druct wor
dē vādē machtigē. ¶ Dat si veerym
mers si zĳn te beschreyēdē die om alsul
ken sakē screydē. Wāt die ghuede sa
lige gheestelicke droefheit die beschrei
det haers selues sundē. of die sundē
haers euē meschen. Sĳ zĳn salich den
haer droefheyt is ĩ desen saken wāt
si moghē sekerlicke hopē die troeste
lĳcke suericheyt die god ghelouet he
uet dē ghenē die schreyē. Hoe saften
suetē gheest heeft hi vā gode ōtfāgē
die ĩdē gheest der saftmoedicheyt cā
v'manē die ghene die misdoen. eū lāg
moedich can wesen die wrake te doe
eū mynnelicke can leuē mittē sunder
heut tot dat hi hem leuēdich make.
¶ Vā deser mamme d's mededogēs
vloeyt melc des ghuetlĳckē troestes.
eū mit desen melc voedet die heylige
apostel dē ghenē die noch gheen craf
tige spĳse eten en mogē. ¶ Die myn
ner of liefhebber d' ōnoselheyt die eē
vriēt is des vredē eū ene spise d' v'dul
dicheit eū medelidē heeft mit al den
ghenē die ĩ liden zĳn. eū blide is mit
dē ghenē die blide zĳn die lopet blide
lic dē wech der volcomēheit.
¶ Dit zĳn die borstē die vol melkes
zĳn eū oec mede beter zĳn dā wĳn.
eū sonderlīghe veel sueter dā dye ou

de euwe. wāt si barmhertichheit ludē
eū goddiēstichept ademē. die rwickē
segt hi als die alderbeste salue.
¶ Dit zijn temael waerdighe borstē
daer alsoe veel ōtallicke ghueder sal
uē wt comet. die mit harē suetē roke
al die stat godes ghenuechlijc verma
ket. dit zijn die saluē die de coniginē
vā saba brochte te iherusalem. daer
die heilige scrifte vā segt. dat nye al
sulcke salue eū dẏer alsoe veel te ihe
rusalem ghebrocht en warē. als die
coninginē vā saba dē conīc salomon
brochte. Hoe hoechlike sette die sub
tile gheest daer an die alderbeste sal
ue die hem al die settinghe des boec
kes an nemet. Wāt dat was ghuede
salue daer maria die voetē ōs lyeues
heren ihū xpī mede saluede. Het was
noch beter salue daer die selue maria
dat hoeft ōs liefs herē mede saluede
Mer dat was die alrebeste salue die
dese selue maria bereyde al den licha
me ōs herē. Die eerste hietmen salue
des berouwes die van ouerdencken
der sundē comet. eū vā enē bedructē
eū drouighē gheest. ¶ Mit deser saluē
werden die voeten ōs heren ghesal
uet des gheens die wādert bouē die
vederen des windes. ¶ Hier aenbe
det maria op die stede daer zijn voetē
stōdē ¶ Ic seg daer si stōdē wāt si hilt
mitter alder starcster hant der minē
eū liefstē beyde sine voetē alsoe lange
dat si haer beyde wel salfde. eū si ho
erde ŏgeuīge haerď sundē. eū oec me
de dat si ghaen soude ī vredē.
¶ Die grote barmhertichheit godes
wasschet eū droget schoen af al dye
ōreynicheit haerder sundē eū dat ze
erghe rīghelicke. Wāt sonder enich
middel comē daer te samen die tranē
des hertelijckē berouwes eū die gro
te menichůoudighe barmhertichept
ōses lyeuē eū ghenadighē verlossers
Haer werdē al haer sundē ŏgeuē eū si
wort hietē ghaē ī vredē. so dat si ut
besorghet en derf wesen van haren
voerledene sundē. eū seker mach we
sen vāder thoecomēď gracīē ōs herē.
Dese twee voete ōs lieues herē dye
machmē hietē barmhertichept ende
gherecht oerdel. Eū dē enē voet van
desen tween te cussen sonder dē āde
rē dat is dwase ŏmetelhept eū seker
hept oft maect dē mēsce mistroestich
dat beyde zeer te vlien is ¶ Wāt wil
een mēsche alleen die barmhertichei
de godes aensien soe begīt hi al te hā
des een slap laeu eū traech leuē te be
gherē. Wāt als hi dencket dat dye
almachtige heer om salichept zijnder
knechten ene forme des knechtes an
heeft ghenomē. eū drye eū dertich ia
ren lanc. die salichept der menschen
int middē der aerdē heeft gewrocht
eū liet hem seluē vāgē bẏndē eū ghei
selen eū oec mede crucen. endď dat he
uet hij al gheleden om die menschen
salich te maken. soe smeket mit hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

die bedriegēde hope eñ. gheuet hem
ghuet betrouwen ende hi verblydet
hem op die barmhertichheit godes eñ
dat strenghe oerdel godes en wil hy
niet aēdēckē noch die gherechticheyt
godes en wil hi niet doersien. mer hi
laet hem dūcken dat god die groten
zwaerlijckē sundē ōgepinicht sal latē.
So wye dā dat so hardē dē voet der
barmherticheit godes wil kussen dz
hi dē anderē voet des oerdels mit al
len laet wesen die wert bedrogē. die
meent dattet hem ghenoech is tot sī
ne salicheit dē gheloue te hebbē. Hier
en tegēs ist sake dat een mensch van
desen voet hem keert eñ beghīt sonð
op houdē te kussen den voet des oer
dels. ist dat hi daer langhe bij bliuet
al dat wesen des mēschē sal v̉uaert
eñ beuende werdē vā grotē anxte als
hij dencket hoe v̉uaerlic dattet is in
den handē des almachtighen godes
te vallē. dē schepper alre dīgen te v̉to
ernē eñ den ouerstē here niet te bekē
nen eñ rebel eñ ōghehoersaem te we
sen sīnē ghebodē die des wel macht
heuet beyde lijf eñ siel te worpē inð
hellen Het is voerwaer ene v̉uaerlijc
ke v̉wachtīghe als die apostel segt.
des strēgē oerdels als dat vūer al om
me eñ omme sal bradē eñ die crachtē
des hemels beruert sullen werden.
als alle cōscientien sullen twijfelen
eñ al die breetheit der werelt mit soe
v̉uaerliken vuere sal verbrāden. Ny
et en mach veruaerlicker wesen te sī
en dā enen moertkuple die vol blue
des is daermen niet en mach sien dā
gruwelicke pyne eñ tormenten.
¶ Wye soude sulcke dīgen lāghe ī sī
nen herte ouerleggen hy en soude al
te hādes vā groter veruaernisse wel
comen tot mistroest. Ten is daer om
me niet nūt lāge bi deser materien te
blyuē op dat die grote ghuetheit ōs
lieues heren mit alsulcken veruaerli
ken gedachten niet verdecket en wer
de Hier omme soe wese du rouwige
siel beyde die voeten ons heren voer
haer. ende ommehelse nu mit groten
begeerten die grōdelose barmhertic
heyt godes ende kusse oeck mede dz
gherechte oerdel godes ende volhar
de tusschen beyden also langhe hent
dat die rouwighe siele soe volbrenge
haer sacrificie eñ haer holocaustum.
¶ Sich hoe maria den voet des oer
dels wijslicke aensiet als die edele eñ
teder vrouwe niet en ōtsach die me
nichte des volckes die daer saten an
der tafel. daer si comet eñ vallet ōsen
here te voete vol rouwen mit onuer
drachliken anxt. doer gewōt mit ve
le scarpen pilen der cōpunxien ende
des berouwes ¶ Sich oec mede hoe
si den voet der barmherticheit godes
noch vriendelijcker omme helset eñ
kusset ende si bliuet mit ghueden ho
pe volhardende bij den voeten ōs he
ren hem tot dat si vā hem hoert. Dijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sunden dÿ v̄geuē. Dit is voerwaer
edele eñ costele salue daer niet alleen
dat aertsche huys daer si doe saten.
mer die hemel mede wert v̄uullet.
Die crudē eñ die specie daer dese sal
ue vā wert ghemaket zÿn zeer snode
eñ die crudē mogē wÿ wel vīdē ī ōs
selues houekēs. wāt ōse sundē die in
ōser cōsciētien gheplātet eñ ghewor
telt zÿn dyer leyders ōtallÿcke veel
zÿn dat zÿn die crudē daermē dese sal
ue vā maket Wat als wÿ dese doen
inder visel des ghewarē berouwes.
eñ mitten stoter der stregher oeffenī
ghē eñ v̄ manige eñ berispige die cru
dē wel ghestotē eñ ghewreuē werdē
eñ mitter olien der bescheydēheit be
gotē werdē. eñ dat vuer d̄ vueriger
droefheit onder die pāne d̄ disciplinē
wert ōtstekē soe maectmen daer ene
costele salue vā daermē waerdelickē
mede saluē mach die voetē ōses v̄los
sers.
¶ Dit hebbē wÿ mit corten woerdē
te samē gestegē mÿn lieue eñ zeer ge
mīde brueds. alleē daer omme op dz
wÿ dē wÿsen oersake mogē geuē dit
volcomliker te volbrīgē. Eñ al scÿnt
die materie snode eñ ōweerde te we
sen mē maect daer nochtās salue vā
die zeer ghuet is daer al dat huys d̄
heiliger karckē mede wert veruollet
eñ die hemelē doer gaet eñ die engelē
v̄blidet. eñ mit sondliger blÿscap al
die hemelsche stat v̄vrouwet. Ende
dit machmē hietē ene sacrificie d̄ ghe
rechticheit. Wat ee rouwich gheest
is ene sacrificie eñ ene genaame offer
hādē gode. ¶ Die ander salue mach
mē hietē salue d̄ īnicheit eñ d̄ deuocie
dyemē maket vā dē īnigē ouerdenckē
der weldadē godes of der godlÿcker
weldadē. Die makige deser saluen
is zeer waerdich eñ bÿ deser te teyke
nē soe is die salue daer vorē of ghe
segt is zeer snode te rekenē Wat dye
crudē daermē dese salue vā maket de
haeltmē vte hemelschē paradise.
Wat ind aerdē daer die kind der mē
schē wonē en vitmē alsulcke crudē ni
et. wāt die gracie eñ die genadē dye
ōs vā gode dē here v̄leet eñ gegūnet
werdē neemtmē te samē ider herten
als eend̄ visel. eñ mit wÿslÿcker aen
merkige stoetmē die al te samē ende
mēgetse mit oly d̄ godlicker vrlichei
dē. eñ doetse ider pāne der oetmoedic
heyt op dat vuer d̄ gherechticheyt.
eñ roertse wÿslicke eñ wel te samen.
Die salue diemē aldus maket is zeer
wōderlic vā roke eñ vā crachte. wāt
si is alleē bequaem daer thoe dat ge
benedide hoeft godes daer mede te
saluē.
¶ Dit hebbe ic oec mede mit corten
woerdē v̄gadert eñ ick late den daer
meer vā seggē die vā cleynē dinghen
veel woerdē cōnē makē. mer dat ond̄
scheyt deser tweer saluen is aen te
merckē daermen in mach bekēnē die

waerdicheit deſer anderď saluē. wāt
dat eerſte is gode eē ſacrificium eē be
drouet gheeſt. dat ander is eē ſacrifi
cium des loues dat gode eer gheuet.
Als wij dā warachtich berou hebbē
vā ōſen ſundē ſoe saluē wij die voetē
ōſes ghenadighē vloſſers. Wij saluē
dat hoeft ōs lieues herē als wij ſinē
weldadē eñ oec mede alle die graciē
eñ genadē die hi ōs heuet gegūnē mit
waerdige dācbaerheit ouerdēckē.
Mer mijn lieue eñ zeer gemīde brue
ders tuſſchē die saluīge der voetē ōs
herē ihū xpi eñ zijns ghebenedidē ho
efdes behoert al ene grote merrīge te
weſen. wāt het ware al te ōmetelikē
ouerſprōc die oeck mede ſoe ſorgelic
waer vādē voetē ſoe haeſtelic op te
vliegē an dat hoeft wāt die ſelue ma
ria die de voetē ōs herē ſaluede dye
en ſaluede niet zijn hoeft. Wāt ſo en
leſen wij niet dat die ſunderſe dat ge
benedide hoeft ōs lieues herē iheſu
xpriſti ſaluede. na dē dat wij leſen.
Heer omme dē boſen menſchē endď ſi
en ſullē niet weſen dat ſi warē.
Aldus ſaluede maria dat gebene
dide hoeft ōs lieues herē mer die nu
wtūcorē eñ vriēdelick was mit ōſen
here eñ der ſunderſen harde zeer ōge
lijc daer die ſeuē duuelē wt warē ge
worpē. Mer nu voert mijn lie
ue eñ zeer ghemīde bruedřs ī xpō ihū
ōſen lieuē here iſt ſake dat deſe twee
ſaluen daer voer of is gheſegt vā ſoe
groter waerdicheit warē dat mit die
ene die voetē eñ mit der andď dat ho
uet waerdelijckē wort gheſaluet.
Die dorde ſalue eñ die de alderbeſ
te is ghehietē waer meendi datmen
die ſoude mogē vīdē. mer dat ſi veer
dat die bruut der waerheit mit dyer
waerheit niet en ſoude ōdragē. endď
haer ōmeten ſoude ſulck wat te heb
bē dat ſi niet hebbē en mochte. ſoe is
die dorde ſalue dā gehetē ſalue ď god
dieſticheit. Brueders deſe ſalue die
is bouē allen ſaluen eñ allē welruken
de cruden. alle ſiecten eñ alle wōden
ſalich eñ hulpelic. eñ oec mede ſoe en
mach daer ghene gheeſtelijcke ſiecte
weſen ſoe groet daer deſe ſalue niet
nut thoe en is Vā deſer saluē leeſtmē
aldus. Maria magdalena eñ eñ ma
ria iacobi eñ ſalome coſten cruden op
dat ſi ſoudē comen ende ſaluen ihm.
Eñ dit ſtaet aldus īden ewāgelio dz
men ſinget op den heilighen paeſche
dach īden latine. maria magdalene ꝛcē
maria iacobi et maria ſalome emerūt
aromata vt venientes vngerent ihm.
Siet ghij nu wel mijn lieue bruedřs
dat niet een of twee mer ſi alle drye
en waren naeuwelijck ghenoech om
te bereidē die aldercoſtelſte ſalue. da
erſtu wt mogheſte ōſtaen dat niet al
leen den voetē noch oeck mede alleen
den hoefde mer dē gāſen gehele lich
ame xpi ihū ōſes lieues heren ſal die
nen deſe coſtele bereydīghe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Het is sonder twijffel ene dueerba
er eū costele bereydighe die al dē gā
sen lichame xpisti ihū ōses v̊lossers
bequaem mach wesen. Eū merc dat
hij die saluīge zijnd̊ voetē alsoe waer
delijckē nam dat hi dē pharizeē dye
daer op murmureerde mit eend̊ lan
gher parabolen berispte eū confuus
maecte. Eū doe sommige vā sinē dis
cipulen daer op sprakē dz maria die
salue op zijn hoeft storte. eū si merdē
datter beter hadde gheweest datmē
die salue v̊coft hadde eū dat ghelt dē
armē ghegeuē. doe ātwoerde hem lu
den ōse lieue heer mit satigē woerdē
eū hi seyde dat si wel hadde ghedaē.
Mer dese salige salue ymmers die al
derbeste salue die so wōdlicke costel
was en woude ōse heer ī zijn doden
lichaem niet gebesicht hebbē mer hij
woude haer gehoudē hebbē tot beho
ef zijns leuēdigē lichames. Wāt ihe
sus xpistus ōse lieue heer heeft twe
lichamē. Dat ene lichaem is dat hij
vāder heyliger iōcvrouwē zijnd̊ lye
uer moeder marien ōtfinck. dat and̊
is dat lichaem der heyliger karckē.
welcke lichaem die ghuedertirēheyt
des ghuedē v̊lossers lieuer heeft dā
dat ander. Wāt omme salicheyt der
heiliger karckē heuet hij zijn lichaem
dat hi vāder maget mariē heuet ōtfā
ghē ghegeuē ī der doot eū ī so groter
pinē eū crucighē. so dat hi mittē mis
dadigē was gherekent. eū oeck mede
v̊doemt mitter alre lelicster doot.
En soudē wij oec niet cōnē makē sul
ke salue die soe salich is. Alle die ōsa
lichedē der ōgheualligher eū der be
houigher menschen beyde an dē lich
aem eū aen der sielen mit goddiensti
ghen mededoghenden oghē aen sien
dat zijn die specien eū die crudē daer
men dese salue vā maket.
Alsmē alle dese ī der visel der mil
dicheyt te samē stotet eū saft maket
mitter oly der mynnē eū liefte. eū op
den vuere des mededogēs ī der pan
nen des volhardēs te samen coket.
eū wel scumet. Hier maectmē ene sal
ue vā die soe wōderlijck is vā duech
dē dat die engele hem daer vā v̊wō
derē. Daer zijn sommige rijcke mā
nē ī dē huyse des herē alder durchdē
laet ōs sien of wij aldustanighe salf
bi hem yet cōnē vyndē. Te eerste
mael comet mij in sinte paulus die a
postel. alstr altoes ī ghuedē saken yle
get die al zijn lijf ouer mit deser saluē
was bestrekē. Wye is daer siec segt
hij dat ic niet mit hem siec en bin.
Dat is wel een salige siele die haer
seluē als v̊iorē vat is ghewordē. op
dat si alre menschē siectē eū behouich
heydē ī haer herte mochte te samen
knopē. Wāt hi hem seluē al te samen
den lichame xpī ihesu ōses gesorma
kers hadde ghegeuē. eū hem allen al
was ghewordē op dat hi hem allē sa
lich mocht makē eū xpisto ihū winē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

En̄ die eenuondighe en̄ rechtuaerdi
ghe man die heylige iob die god ont
sach siet hoe hi niet als een mēsche.
ÿ immers waerlijcke heuet hij bouen
mēschelijcke mate gewādert ¶ Ic was
segt hi dē bliidē haer oge en̄ dē crepelē
haer voet en̄ dē armē was ic haer va
der. ¶ Die soe mit deser saluē ghesalft
was dat hi wt der camer der barm
herticheyt zeer mildelicke bedouwet
is voert ghecomē ¶ Ic ghedēcke oeck
op dē heilighē propheet samuel dye
niet eēs mer al die daghē zijns leuēs
dē conīc saul bescreyde omme dat hi
wiste dat hem god verworpē hadde
¶ Dat mede doghē dat hi ī zijnder her
tē hadde en mochte daer niet wt ster
uē hi en moeste daer omme schreyen
al en mochter dē conīc daer thoe niet
helpē ¶ Aldus soe bescreyde oec mede
die conīc dauid sinē zoē absolō die hē
nochtās ōuolchde. en̄ hē wōderlike
ghaerne ghedodet hadde. mer hij be
screyde meer dē doot zijnder sielē dā
des lichames. ¶ En̄ doe hi seyde aldꝰ
Absolō mij fili quis michi det vt ego
moriar pro te ¶ O mijn zoē absolō wie
sal mij gheuē dat ick voer dij steruen
mach. ¶ Bruedes doe dauid dit seyde
mit iammerlijckē screyēdē en̄ suchtē
dē woerdē doe en begeerde hi niet te
steruē dē doot indˀ sielē die hij duchte
dat zijn zoen absolō ghestoruē was.
mer hi begeerde te steruē dē lichaelijc
kē doot op dz zijn zoē lāger leuēde si
ne sundē hadde mogē beterē ¶ Sich
noch oec mede op ioseph hoe hij mit
deser honichulopender saluē al ouer
en̄ ouer besaluet was ¶ Sijn brueders
die hem vcoft haddē quamē voer hē
en̄ stōdē niet als voer harē brueder.
mer als voer harē here mit quad con
scientien des quades. dat si hem had
dē gedaē. ¶ Joseph siet haer voer hem
staen en̄ hi vgat al des quades dz si ī
hē haddē gedaē. mer mittē alre suet
stē tranē wort hi beghotē en̄ die god
lijcke vetticheit deser saluen vloyde
hem suetelic wt sinē ogē. ¶ Alle harich
heit was veer vā hem. hi en wilt vā
gheender toernicheyt noch vā gheē
der wrakē. mer hi dede hem ludē go
et voer quaet. en̄ voer die grote wre
etheyt die si hem hadden gedaen be
wijsde hi hē weder suete barmhertic
heit. ¶ Synae hadde ic moyses ver
getē die zeer ouuloedelicke mit deser
saluen was bestort. ¶ Dat volck vā is
rahel sundichde tegēs god zeer zwa
erlijcke en̄ moyses hadde hem gaern
weder vsuent teghēs haren schepper
dē si zeer vthorent hadden. ¶ Onse he
re vtoech moyses gebet te vhorē. en̄
hi louede moyses grote heerlicheyt
te gheuē dat hijt lidē woude dat hij
dat volc om haerder sundē wille ver
delichde ¶ Aldus bat hi vā moyses
oerlof zijn ōrecht te wrekē die moy
ses schepper was. ¶ laet mij thoernich
werdē ouer dit volck op dat ic haer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ōderue ic wil dij ēē prins makē ouer
een volc dat veel meerder is dā dit.
Moyses seide tot ōsen here. O heer
wildij hem dese sunde ōgeuē soe ver
geuetse hem. Wildi niet soe doet mij
wt vādē boecke dat ghi hebt gescre
uē. ¶ Js dit niet ene wōderlijcke
suetichept der liefdē die hi hadde tot
dē volcke daer hem god ouer gheset
hadde. Hij en wilde gheen prins we
sen vā enigē āderē volcke. mer hij be
gheert datmē sinē volcke ōgeue harē
misdaet. of datmē sinē naem wt doe
wt dē boecke des leuēs.
¶ Dit zijn die saluē der ghuedtiren
heyt eñ der barmherticheit die vten
borsten der heyliger bruut xpristi ge
sogē werdē. die alle siecte cōne ōiagē
eñ alle passiē ōdriuē. ¶ Die salige ma
ria saluede die voeten xpī ihū. die sel
ue maria was noch saliger dieē dat ho
uet ihū saluede. mer si was noch aldē
salichste die dese alder costelste salue
bereyde al dē lichame xpristi. ¶ Aen
merck onder alle desen mit hoe grotē
ōtsprekelicker liefte dat maria ōsen
here lief hadde. Heer seide si seg mij
hebdi hem wech ghenomē waer heb
di hem dā ghebrocht eñ ic sal hem he
ne nemē. O maria wie ist daer stu vā
sprekeste. wāt du en noemste niemēt
dē du meeste. Waēstu dat dyne gemi
de soe ī allemās herte is soe hi ī dijn
herte is. Jc sal hem hene nemē seyde
si. Het is ēē wōdlic dinc datstu die ēē
teder vrouwe biste ene volcomē man
daermē hōdert pōt saluē toe behoue
de zijn lichaem mede te saluen. Hene
wiltste dragē. Mer die barmēde ghe
moede sprac wt der vueriger mynnē
eñ liefte die begeerte haers herte. eñ
si en sach niet āē wat si mocht of niet
en mocht. wāt der groter miñe ende
liefdē en dūckergheen dinc zwaer of
onmoghelic. ¶ Wye sal nu voertaē
mishopē of mistroestich wesen om de
groethept zijnder sundē. als alsulcke
sunderse niet allēē vergiffenis haerdē
sundē mer soe grote eñ ouerlopēde
gracie eñ genade vā ōsen here verkri
ghet. Si wil hudē biddē voer ōsen
sundē eñ ōs ghenadich makē onsen
rechter harē lyeuen vrient die bouen
al ider ewicheit is ghebenedijt.

¶ Jtem op die eerwaerdighe grote
hoechtijt eñ feest ōser lieuer vrouwē
hemeluaert scriuet sinte bernaerdus
vijf sermonen.

¶ Hoe dat maria die ghebenedide
moeder godes hudē te daghe die blij
scap der hemelscher burghers wōdē
lijcke zeer vermeerdert heuet.

Sermoen. i.

Die gloriose maget maria
die hudē is te hemel geua
ren heuet sonder twijfel
die blyschap der hemelscher burgerē

C viij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

grotelijckẽ ỏmeerdert Wãt ſi iſt wel
kes ſtemme haerder gruetẽ die ỏblij
dẽ doet ĩ hoger vrolichept die noch
õgeborẽ was.eñ ĩ zijnder moeđ lich
aem was belloten.werdet die ſiel des
cleynẽ õghebozẽ kyndekẽs ſmelten
de vã reuerẽtie eñ vã minẽ eñ liefden
als maria ſprack. wat bliſcap meẽdi
eñ wat vrolicheit daer was ĩ dat he
melſche iheruſalẽ ſoe ſi ỏdieden haer
ſtemme te horẽ eñ oec mede haer aen
ſicht te ſien.eñ haer begheerlike tegẽ
woerdicheit te ghebrukẽ. ¶ Eñ wij
nu mijn lieue brueders wat ſake der
blijſchap mogẽ wi in haerđ hemelua
ert hebbẽ.of wat materie der vrolic
heit. Vã mariẽ teghẽwoerdicheit ſo
was al die ghãſe wareit ỏlicht dat
nu al dat hemelſche vaderlãt mit ve
le meerder claerheit blincket om dye
ouer ſcone clare lampe der iõcvrouli
ker tegẽwoerdicheit. Mit grotẽ rech
te hoertmẽ daer omme hupdẽ mđ he
melẽ ſondlĩge loue ſange ỏ blijſchap
eñ oeck mede der dãcbaerhept. mer
het ſcijnt dat õs bet mach toe behoe
rẽ drouich te weſen eñ te ſcrepen dan
blide te weſen ¶ Wãt ſoe groete blij
ſcap eñ vruechde als ĩdẽ hemel is ge
wordẽ vã mariẽ thoecoemſte eñ bege
erlicke tegẽwoerdiechept.ſoe groete
droefhept mach daer ĩ deſer nederſtẽ
wareit weſen.alſt oeck mede ſchijnt
wel te weſen omme dat die moeđ go
des conĩgĩne der hemelẽ maria van

õs is gheuarẽ.
¶ Doch ſoe ſullẽ wij õs clagẽ laten
weſen mijn lieue eñ zeer ghemynde
brueders ĩ xpõ ihũ õſen lieuẽ geſont
maker. wãt wij en hebbẽ oeck mede
ſelue hier gheen bliuẽde ſtat mer wij
ſueckẽ alle eẽ ſalige ſtat daer õſe ghe
benedide maria hupdẽ te dage ſo glo
rioſelicke is ghecomẽ. ĩ welcker ſtat
iſt dz wij mede geſcreuẽ burgers zijn
ſoe iſt wel recht dat wij ĩ õſer ellẽdic
heit eñ op die riuierẽ vã babilonien
haerder ghedachtich ſullen weſen.
eñ haerder blijſchap begherẽ deelac
tich te weſen. ſonderlĩge der hogher
groter blijſchap daer hupdẽ alle die
ſtat godes mede ỏlicht wert op dat
wij oec wat voelẽ mochtẽ vãdẽ drop
pelkẽs die wt der ſtat godes neder
drupẽ op der aerdẽ. Onſe eerwaerdi
ge conĩgĩne die wij nĩmermeer en cõ
nẽ noch oeck mede en moghẽ te volle
eren die is õs voer ghegaẽ tot deſer
ſtat eñ ſi is alſoe glorioſelijcke vã al
dẽ hemelſchẽ burgers õtfãgẽ dat ha
re arme knechtkẽs wel mit ghueden
betrouwẽ ropẽ mogẽ tot haerder lie
uer eñ bemĩder vrouwẽ. Trecke õs
nae dij wij ſullen lopẽ ĩ den roke dijn
der ſaluẽ. Onſe arme ellẽdichept he
uet haer õs gheſent als õſe voerſpre
ecſter. wãt ſi des rechters moeder is
eñ oec mede ene moeđ der barmher
ticheit. Hier omme mach ſi wel trou
welijcken voer õs ſprekẽ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Onse aerde heuet huydē een wōdlic
ke zeer costel cleynoet ī den hemel ge
sendt. op dat gheuēde eñ nemende ī
saliger ewiger vrientschap voert aen
die hemel mitter aerdē mengscap sou
de hebbē. Die hoghe vrucht d' aerdē
is daer huyden op gheclommen lye
ue brued's vā waen die ald' beste ende
die ald' costelste ghauen neder plegen
te comē. ¶ Die aldersalichste maget
eñ die eerwaerdighe gloriose suuerli
ke ghenadighe moeder godes onses
ghesontmakers ī dyen dat si op clim
met int hoghe soe gheuet si oec mede
grote ghauen den menschen. Waer
om en soude si niet gheuē si heeftes
wel macht eñ si wilt oec ghaerne doē
Si is coninginne der hemelē eñ si is
daer thoe barmherticheñ ghuederti
ren eñ bouen al soe is si ene weerde
moeder des een gheboren zoē godes
Haer macht eñ oeck mede haer ghue
dertirenheit en machmen niet [illegible] be
wisen ten ware of yemāt dat ghelo
uen woude. dat die ewige almachti
ghe zoen godes ihū xpūs sine lyeue
moeder nyet eren en soude. of daer
yemant aen twyffelen woude dat al
die ynnerste der waerder heylighen
maghet marien nyet al te samen in
godlycker mynnen ende liefden ver
wādelt en zijn daer die grote grōde
lose godlycke mynne ende liefde ne
ghen maenden lanck lichamelycken
in heuet ghelegen ende oeck mede
gherustet.
¶ Dit segghe ic v mijn lieue eñ ende
zeer gheminde brueders om ōse wil
le wāt ic dat wel weet dattet nyets
wel moghelic en is dat onder aldus
veel menschen die volcomen mynne
eñ liefte die in ghenen dinghen haer
seluen en suecket mach altoes gheuō
den werden. Dat ic nochtās zwijge
die weldaden die ōs vā haren hemel
vaert comen. hebben wij die moeder
godes marien lief wij sullē sonderlic
mit haer blijde wesen. wāt si ghaet
tot haren lyeuen almechtighen zone
Ic segghe dat wij ōs mit haer ōblij
den sullen ten waer dat ymmer veer
moet wesen dat wij die vynster der
gracien godes eñ oec mede der gena
den godes al te ōtdācbaerlijcke wou
de wesen. Want den si eerstwerven
doe hij inghīck in dit casteel van dese
werelt wel waerdelijcken ontfinck.
van den seluen soe werdet si huyden
glorioselijcken ontfanghen. als si in
ghaet in die salighe ewicheyt.
¶ Mer mijn lyeue brueders mit hoe
grote eren meendi is si ōtfāghen. eñ
mit hoe grote vrolicheyt eñ mit hoe
schoene glorien. ¶ In alle dese werelt
en was gheen eerwaerdigher stede
dan die suuer tempel des ioncvroulij
ken lichames daer maria den zoen gods
in ontfinck. noch oec mede in alle den
hemel en was oeck gheen glorioser
stede dan die schoene coninclijcke tro

en. ĩ welckẽ hudẽ marien zoen zijn ge
benedide moed͛ eñ maghet in heuet
ŏheuẽ. Salich eñ sondlighe oeck me
de zeer salich eñ glorioes zijn beyde
dese ōtfãghighe. beyde zijn si ōtspre
kelic eñ oeck mede ōbegripelijc. wãt
waer omme wert huden ind͛ missen
dat heylige ewãgeliũ gelesen daer ĩ
staet dat een wijf ghebenedijt bouen
allen wyuẽ in haer casteel onsen ghe
sontmaker ōtfinck.

¶ Je ghelove mijn lieue eñ zeer ghe
mĩde bruedꝰ in xp̄o ihũ ōsen here on
sen ghesontmaker. daer om dat dye
ōtfãghĩge die wij huydẽ hoechtideli
ke beghaen mit der ōtfãghighe wat
ghelijckes schijnt te hebbẽ. eñ darwi
wt der ōbegripelicker glorien de eer
ste ōtfãgighe bekennẽ soudẽ. dat de
se oeck mede glorioes eñ ōbegripelic
waer. Wãt wye is daer al conste hi
mit enghelschen tonghen sprekẽ. die
dat mit enighen woerden wt sprekẽ
soude moghen hoe dat ouermits dye
thoecoemste des heilighen gheestes
eñ die omme bescerminge der ouerster
crachtẽ dat woert godes vleysch is
ghewordẽ. ouermits welcken woer
de alle dinck is ghemaket. eñ dz god
der moghentheit den alle die creatu
ren niet begripen en connen noch en
moghen. hem seluen besluyt in dat
ioncvrouwelijcke lichaem ende men
sche woude werden.

¶ Wye soude oeck mede dat te vol
le connen dencken mijn lyeue eñ zeer
gheminde brueders hoe gloriioselikẽ
die coninghinne der werelt huyden
voert is ghegaẽ. eñ mit hoe begheer
licker ꝑuuicheyt al die ōtelliicke me
nichten der hemelscher legionẽ haer
te moete is ghegaẽ. bruedꝰ mit wat
louesanghe eñ volhertelijcke bliscap
pen si op den heerlijcken glorioselijc
kẽ throen is gheset. die haer van ha
ren lieuẽ zoen was bereyt. Och brue
ders mit hoe ghenuechlijckẽ aensicht
ende mit hoe blidẽ ommehelsen si vã
haren ghebenedidẽ soen wert ōtfan
ghen ende verheuen bouẽ alle creatu
ren. mit sulcker eerwaerdigher eren
die sulcke moeder godes waerdich
is eñ mit alsulcker glorien mede die
sulcken aldeerwaerdichstẽ zone des
almechtigen ewigẽ godes betaemde

¶ Dit was te mael eẽ salich kussen
daer maria die lippẽ des sugẽde kin
dekẽs mede custe. als die ioncvroulijc
ke moed͛ ĩ harẽ ioncvroulijcken schoet
weerdelike hãteerde haer godlike ki
deken. mer wij voelẽ dat die kussige
noch vele saligher was daer die ghe
benedide zoẽ godes die sitẽ die rech
ter side zijns vadꝰ. hudẽ ind͛ saliger
grueete sine lyeue gheminde moeder
mede cussche de. als si opwaert clam
op den hoghen throen der glorien.
singhende den sanck der mynnen.
ende segghende aldꝰ ¶ Hij kusse mij
mitten kusschen zijns mondes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

xp̄us geboerte vā marien eñ marie
hemeluaert hoe gloriooselijc si vā xp̄o
ih̄u haren lyeuē ghemīden zoen wer
de ōtfāghen. Myn lieue eñ seer gemī
de brueds wye sal beyde dese te vol
le cōnen wt spreke̅. Wāt soe vele son
derlinghe gracien eñ genade̅ als si ont
fāghen hadde ind' aerden bouē allen
anderen menschen. mit soe veel son
derlingher glorien eñ blijschippē is
si idē hemel bouen allen creaturen
van haren lyeuen zoen v̊heuen.
¶ Eñ ist soe dz gheen oghe dit en he
uet ghesien noch oec mede gheen ore
ghehoert. eñ ī gheens menschen hert
en is op ghegaen dz god bereit heeft
den ghenē die hem lief hebben. dz hij
bereyt heuet zijnd' moed' die hem ge
wōnen heuet. eñ daer nyemant aen
en twijffele die hem bouen allen mē
schen lief hadde wye soude dz mogē
wt spreken. ¶ Die gebenedide moe
dergodes is dan sond' twijffel salich
eñ oeck mede menichuoudelijcken sa
lich als si den gesontmaker in haren
huyse ōtfanget. eñ oeck mede als si
van hem ī sinen hemelschen huyse ōt
fanghen werdet ¶ In beyden is te
mercken lieue brueds die waerdich
heyt der iōcvrouwelijcker moeder.
In beyden is te verwōderen eñ vri
endelijc mit groter weerdicheit te ōt
fanghen die grote ghued'tierenheyt d'
ōuisten mogentheyt godes. ¶ Ihesus
segt hi ghinck in een casteel ende een
wijf ōtfinck hem in haer huys.
Doch ōs behoert huyden meer indē
loue godes becommert te wesen.
want het huyden een dach is dyes
hoechtidelijcken loues. Eñ want de
lexe des heylighen ewangelies vol
is van ghueden salighen stichtighen
materien als wij morghen te samen
in een comen soe sel ic v mynnelijken
sond' beyden mede deylen dat mij
van bouen wert ghegeuen Op dz in
die hoechtijt des heylighen iōcvrou
wen niet alleen die begheerlijcke pu
nicheit en werde verwecket mer oec
mede die ghuede gheestelijcke zeden
tot salighen voertghanghe werden
gheleert.

¶ Hoe dat dz huys des heren zeer
groet is eñ sine besittinghe ruum is.
ende breet.

Sermoen. ij.

Ihesus ghinc in een casteel.
Mi dunct dz hier wel te passe
comet die begheerlicke ropī
ghe des heyligen prophete die segt
O israhel hoe groet is dat huys d's
heren eñ ommate ruum is die stede
dijnd' besittinghe ¶ Is dan die stede
des heren ōmate ruum daer die gro
te breetheyt al deser werelt mer een
casteel en is bij te ghelijcken. Is dat
niet een groet coninckrijcke als ōse he
er onse ghesontmaker van daen is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

comēde ī deser warelt hiet ī te ghaen
ī een casteel tē waer of daer yemāt bi
die casteel anders wat meende te ō-
staen dan dat voerborch des starckē
prince deser warelt. den eē veel starc-
ker ouer quam omme hem sine varē
te benemē.
¶ Mijn lyeue eñ zeer ghemīde filioli
dat zijn kīderkēs ymmers lieue brue-
derkēs ī xpō ihū ōsen lieuē vlosser.
laet ōs haestē ī te gaē in die grote ru-
me breetheit daer nyemāt den ande-
rē en benauwet, op dat wij mit allen
heyligen begripen mogē wat die lāc-
heit is eñ die breetheyt eñ die hoerch-
heit is eñ die diepheit. Eñ en laet ōs
daer niet mistroestich vā wesen wāt
die ewige inwoender des hemelscen
vaderslant, ymmers die almachtige
scheppere heuet niet versmaet dye
naeuheit ōses casteels Nu wat seggē
wij daer van dat hi is ī gegaen ī die
naeuheit deses casteels. hij en heuet
niet vonwaerdet ī te ghaen ī die alrē
naeuste camer des iōcvrouwelijcken
lichames marien zijnder lieuer moedē
Want dat volghet daer na in dz hei-
lighe ewangelium. Een wijf ōtfīnc
hem in haer huys. ¶ Dat was een
salich wijf mijn lieue brueders die ni-
et der ōspiers der stadt van iherico
mer den alderstarcsten berouer dyes
sottes die waerlicke als die maen ō
wandelt ¶ Niet die boden die iosue
wt hadde ghesent. mer si heuet ver-
dient te ontfanghen ihesum xpristū
die ghebenedide zoen des almachti-
ghen godes Jc segghe dat dit een sa-
lich wijf is welckes huys doe si den
ghesontmaker ontfanghen soude is
gheuonden reyn. eñ oec mede niet le-
dich. ten waer of daer yemant seggē
woude dat si ledich was. die van dē
enghel ghegruet wert vol gracien.
Ende niet alleen dat mer hi segghet
dat daer bouen die heylighe gheest ī
haer comen soude.
¶ Waer omme meyndi lyeue brue-
ders dat die heylighe gheest in haer
ouer comen sal dat hi haer ouer vol
sal maken ¶ Item waer omme dan
op dat die ouermits die thoecoemst
des waerden heyligen gheests vol
was alder gracien tot haers tselues
behoef. dat si ouermits dat daer en
bouen die waerde troester dye heyli-
ghe gheest in haer quā vol soude wer-
den ende oueruloedich tot ōser alder
behoef. Och of daer wat van haerē
volheyt ende vander saluen haerdē
gracien in ons woude vloyen. op dz
wij oec mede vā haerder ouervolheit
den mochten ontfāghen. Want si is
onse barmhertighe middelarsche. si
ist ouermits welcken wij o god ont-
fanghen hebben dine grote barmher-
tichheyt. ouermits haer moghen wij
oeck mede ihesum ontfāghē in onsen
huysen. Want wij hebben elc bi son-
derlinghe ōse castelen eñ onse husen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Eñ die ewighe wijsheyt cloppet aē
ōse dozen. soe wye dat haer op luket
si gaet tot hem ī. eñ oeck mede so eet
si haer auōtmael mit hem. ¶ Het is
een ghemeyne maniere vā sprekeu
dat veel mensceu mitten mōde plegē
te seggen mer daer zijnd wōderlicke
vele meer/die mitten wercken alsulck
voelen schinen te hebben. ¶ Hij bewa-
ert een ghuet casteel segghen si dye si-
nes selues lichaem wel bewaert.
Mer die wijse man en segt alsoe niet
mer hi segt aldus. mit alle dine vlp-
ticheit soe bewaer dijn herte wāt da-
er soe coemt dat leuen wt het si noch-
tās datmen der/ghemeente daer ī vol-
ghe dat hi een ghuet casteel bewaert
die zijn lichaem wel bewaert.
¶ Brueders hier is te vragen wat
bewaringhe dat behoert tot desen
castele. Dūckerdij dat die siel wel be-
waert haer casteel als alle die leden
des lichames te samen scinen ghezuo-
ren te hebben teghens haer. ende ha-
ren vianden alle dat ghehele casteel o-
uer willen leueren. Alsoe alsmen da-
er oeck mede wel sommige videt die
mitter doot haer ouerdracht ghema-
ket hebben. ende volcomelijcke gehe-
el ende al eens zijn mit den princen
der duusternissen dat is der hellen.
Hij segt aldus. mijn geminde is ver
ghewordeu eñ si is weder strebbich
ghewozden. ¶ Sulcke waringhe is
als die sunder wert ghepzesen inden

begheerlicheyden der sielen.
¶ Wat ist dat v hier vā dūcket brue-
ders. salmen oec hier in der ghemeen-
te volgen Ghers sins. laet ōs lieuer
sinte paulus vraghen die een ghuet
strenghe voeruechter is in desez ghe-
estelijckez ridderscap. O heylighe a-
postel segt ōs hoe pleechdi v casteel
dat is v lichaem te bewarē So loep
ic segt hi niet als int ōseker. So vech-
te ic niet of ick die lucht sloeghe. mer
ic castie mijn lichaem ende ic make dz
onderdanich op dat ic nyet als ic an-
der luden predicke selue misdadich
gheuōden en werde ¶ Oeck segt hij
op ren ander stede. laet ymmers ghe-
en sundē regnerē in uwen sterffelikē
lichaem sinen wellusten ghenoech te
wesen.
¶ Dit is ene ghuede nutte bewarin-
ghe mijn lyeue eñ zeer gheminde brue-
ders ī xpō ihū ōsen lieuē here eñ het
is ene salighe siele die soe haer licha-
em bewaert dat die vyande ghenen
macht noch wille daer ī en crighen.
Wāt die tijt heuet wel gheweest dz
die boze viāden gheweldelijcke dat
casteel mijns lichames beheert had-
den eñ alle mine leden ghebruucten
nae harē wille. Hoe veel quades mij
daer vā is gecomē dat bewijst noch
sine teghenwoerdighe onghescicthei-
de eñ armoedē. leyder si en lyetē da-
er noch muren der onthoudinghen
noch oec mede ringmūre der verdul-

dicheit Alle die wijngaerdē zijn daer
ī onderuet eñ oec mede al datter gesay
et was is te tredē. eñ die bomen zijn
op ghehoudē. wāt mijn seluers oghe
heuet mijne siele berouet. eñ en haddꝰ
mij god niet gehulpē mijn siele haddꝰ
bynae ī der hellē ghewoent. Ic segghe
ind nedster hellē daer niemāt dē here
en belidet. eñ oec mede daer nyemāt
weder wt comē en mach. Hem en ge
brac nochtās ghēē helle wāt si was
soe begrepē vā dē prīce der ald quad
ster v̄raderie eñ tsamē zwerige dat si
nergāt anders dā ī haer eyghē huys
gekarckert en was eñ haer eyghē ghe
sinde dat waren haer stockers eñ ha
er pijnders. wāt haer cōsciēcie was
haer karcker. haer pijnres warē haer
tselues redē eñ haer ghehogenisse.
Hey de dese warē haer zeer wreet eñ
ōgenadich Doch soe warē si veel mī
wreet dā die helsche breetschē de leeu
wē die bereyt warē haer te v̄slinden
dē si al te hādes ouer ghegeuē soudē
werdē. Mer die hemelsche heer si ge
benedijt die ōs niet en heeft ghegeuē
ī dat gripē haer dꝰ tādē ¶ Ic segge dat
die heer si ghebenedijt die gheuisite
ert eñ v̄lost heeft sinē knecht. Want
doe hem die bose gheest haeste myne
siele ī dē nedersten helschē karcker te
werpē eñ dat casteel al te samē mit dē
ewigē vuere te v̄bradē. op dat al die
rebelle eñ meynedige ledē soe ghepi
nicht werdē als si wel v̄dient haddē.

soe ouerquam hem een veel starcker.
Wāt ihūs ī ghinc ī dat casteel eñ bāt
dē starckē tyran eñ hi benam hem si
ne vaten eñ die tot alle ōdoechdē ge
set warē die sette hij tot groter eren
Eñ hi te brac die metalē poertē eñ al
die ysere grendelē eñ wtleyde dē on
gheualligē geuāgē vtē dē huyse des
karckers. eñ oec mede vter dōckerhe
de des dodes ¶ Dese wtghanck ghe
sciede ī der biechtē eñ oec mede is dat
die besem daer die karcker mede is
ghekeert. Eñ si is voert gheciert mit
bysen eñ mit gronē crudē. eñ vā de
sen karker is voert een huys gewor
dē Aldꝰ heeft die wijf haer huys al
wedꝰ eñ si heuet waer ī dat si ōsen he
re mach ōtfāgē. dē si oec mede schul
dich is te dāckē vā so grotē weldaet
Wāt wee haer ist dat si dat v̄smaet
hem ī haer huys te ōtfāghē. Endꝰ ist
dat si hem niet bij haer en houde. ist
dat si hem niet en dwinghet by haer
te bliuē wāt et anders beghīt te werdē
Wāt hij sal weder comē die wt was
ghewarpē. eñ hi sal dat huys vīden
gereyniget eñ geciert mer elledich.
wāt den wyue wort haer huys al y
del ghelatē al si niet en wil pynē dat
bequaem te makē dat die ghesontma
ker daer in mach wonē. Nu mogest
vragē hoe dit sal ghesciedē. Alle dat
inwēdige huys is ghereynighet van
allē voergheledē sundē ouermits dꝰ by
echte eñ suuerlicke v̄ciert is mit goe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dē ghewoētē der hepliger oerdē sou-
der noch wel ōwaerdich mogē wesē
d̉ gracie godes eū des ighāges dpes
ghesontmakers ¶ Het soude sonder
twijffel als dat huus alleē vā buptē
waer ghereyniget eū mitten wtwen-
digen ghewoentē d̉ oerden verciert
waer. mer vā bīnen noch vol onrep-
nicheden waer. Wāt wpe soude den
here d̉ moghētheit willen ōtfangen
ī den graue der doder menschen. die
vā buyten wit ghemaket waren.
mer van bynnen vol waren vā ōrep-
nicheden der doder luden. Eū of hij
al wat ghenūechten hadde ī die cyer-
heit van buytē eū hi beghōne ī te ga-
en mit zijnder gracien eū ghenaden.
sal hi niet al te hādes afterwaert wi-
ken mit groter onwaerdē als hij die
ōrepnicheit siet die daer bīnen is. eū
en sal hi dan niet vliegē end̉ seggen.
Ic ben ī ghesteke ī den slijme der diep-
ten end̉ daer en is ghene substancie.
Want die snoede wtwendighe ghe-
woenten en moghen niet ghenoech
wesen dat hij bliuen ōs heren mede
te verdyenen. want dat licht d̉ waer-
heyt doerghaet alle die ynnerste der
sielen daer sine woninghe sal wesen
mer daer alleen is een wtwendich
schijn der heylicheit ende niet d̉ vva-
erheit daer en is ghene substancie.
Ende vvāt die gheest der disciplinē
ende der vvaerheyt niet en vvil vvo-
nen ī enen lichame dat openbaerlic is

den sunden onder ghevvorpen. als
hi niet en siet dan gheuensicheyt en-
de ghene vvaerheyt. soe en sal hi sul-
ken mensch niet alleen scuvven mer
hi sal veer van hem vlieden Ende ist
anders dan ene hatelicke gheuensi-
heyt alstu die sunde van buytē vvat
of vvisschest ende niet te grōde vut
en scrappest. Weet dat sekerlijcke en-
de voervvaer dat die boem die bouē
is of ghehouden die sal al menichuol-
delijcker vveder vut spruyten. ende
dat huys dat alsoe schijnt ghereyni-
get te wesen mer ydel is ghebleuen
dat sal al te handes vveder beseten
vverden vanden bosen gheest die da-
er vut vvas ghevvorpen. ende hi sal
mit hem bringhen seuen ander ghees-
ten die veel boser ende quad̉ zijn dan
die eerste was Want een hōt die we-
der lopet tot dat ghene dat hi gespe-
ghen heuet die is hatelicker dā hij te
voren was. Wāt hij nae dyen dat hē
sine sundē waren vergeuē weder hē
keert tottē seluen sunden. Want hij
is oec ghelijc der zoghen. die nae dat
si is ghevvasschen haer weder vven-
telt inden modder.
¶ Lieue bruers vvildi sien eē huys
dat ghereynighet eū gheciert is mer
ledich. Syet enen mensche die ghebi-
echt heeft ende laet die openbare sun-
den die voer ghaen totten oerdel eū
hi vvercket nu alleen nae die ghebo-
den godes. mer mit enē dorren herte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

eū allee vā ghewoetē als dat calf vā
effraym dat gheleert hadde dz huus
te mynnē eū lief te hebbē daerinē in
plach te dorskē. die vā wtwēdighen
dighē nie after en laet die nochtans
al weinich oerbelic zijn. mer dē camel
ōtslinder hi als hi ouer die mugghen
wil cauwē. Wāt vā binē blijft hi eē
knecht zijns eygē willes ghierich eū
begerich d' ydelder erē eū der tijtlijc
ker hoecheyt. Eū al is hi mit alle de
sen gebrekē becommert of mit som
mige vā desen ¶ Die boescheit lieget
hem seluē mer god en mach niemant
ghecken. Eū mē vint daer bijwilē wel
sommige die oec mede hem seluē ver
scalckē die niet en willē aen sien den
worm der quader cōsciētiē die vā bi
nē knaget. Wāt alsoe lāghe als die
schijn vā buytē bliuet so dūcket hem
dattet al ghuet ghenoech is Die pro
pheet segt. die vremde athē eū v'teer
dē sine crachtē eū hi en willes nyet.
Hi segt dat hi rijc is eū ghe'es diges
en behouet. daer hi nochtās arm eū
ōsalich is eū oeck mede ōgeuallich.
mer also vroe als daer enige cleyne
oersake op staet soe sietmē dat die et
ter voert comet die vā bynnē scuulde
eū dē boem die of was gehouden siet
mē veel menichuoudelijcker wtsprū
tē. Mer willē wij dat quade volcome
lijcke schuwē soe ist ōs noet dat wij
die bile settē an dē wortel ōs boems
eū niet an dē telgē. soe dat nyet allē
ī ōs en werde geuōdē die wtwēdige
lichamelijcke oeffenīge die tot luttel
dīgē ghuet is mer oec mede ī ōs wer
de gheuōdē god dienstlicheit die tot al
lē dīgē nut is.
¶ Eē wijf segt hi die martha hiet ōt
finc ōsen here ī haer huys. eū si had
de een suster die hiet maria ¶ Desen
tween susteren behoert thoe dat si te
samē sullē wonē. marthen hoert toe
becommert te wesen mit īwēdighen
noetdruftighē dīgē. maria is sorch
uoudich te horē die woerdē godes.
Marthen behoert toe die cierīge vā
buytē mer maria hoertoe dat huys
te vuollē. Si is ōbecommert eū aen
merckende an ōsen here op dat haer
huys niet ledich en si. ¶ Mer wyen
sullē wij die reynmakīge toe scriuen
Consten wij den oeck vindē so sal dz
huys daer wij ōsen gesontmaker in
sullē ōtfāgē reyn wesen eū suuerlike
ghe ciert ende oeck mede niet ledich.
Dūcket v ghuet so laet ōs dit lazarus
toe scriuē. wāt dit huys hoert hem
toe mit sinē susteren. Ick segge dē la
zarum die vier daghen doot had ghe
weest eū te hāt begā te stinckē. dē die
crachtighe stemme godes v'weckde
vād doot. soe dat hi wel te recht een
forme mach dragē eens berouwighē
mēsces. Onse ghesontmaker sal dan
ghaerne in ghaen ī dat huys. eū hij
sal dat ghaerne dicwijl visiteren ende
besueckē dat aldus dese berouwige

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

lazarus reyn maket. dat martha suu-
licke ciert mit wtwēdigē becōmert.
ē maria vuollet ghebrukēde die sue-
ticheit des iwēdigē scouwēs.
¶ Ter audītuerē daer mach yemant
vragē die wat curioes is waer ōme
i desen ewāgelio vā lazarus niet en
is ghescreuē. Ic meyne dat dit wel o-
uerdraget mit der ghelikenisse dye
wij voer hebbē ghenomē. Als want
die heylige gheest bi desen huse daer
ihesus i wert ōtfāgē dat iōcvrouliic-
ke lichaem der gloriosen maget mari-
en die moed' godes ōtfāe woude soe
en wast gheen onredē dat hi zweech
vāder penitēcie die nae der misdaet
behoert te volgē. Wāt dat si veer dz
daer yemāt seggē soude dat dit ionc-
vrouliicke huys enigherhāde vlecke
ye soude gehad hebbē daer mē lazar9
bessem toe behouē soude. Wāt al had-
de si enich erfsunde vā haren ouders
getogē die goddiēstichept des heyli-
gē kerstē geloues en lidet dat niet dz
yemāt seggē soude dat si myn dā de
propheet in haer moed' lichaem ghe-
heiliget soude wesen of dat si niet ve-
le meer dā sinte iohānes baptist mit-
tē heiligē gheest vuollet soude wesē.
Wāt die heilige kerc en hadde nyet
aen ghenomē haer geboerte hoechtij-
delic te vyerē hadde si niet heilich ge-
wordē geborē. Wāt dā dat openbaer
is dat maria wt sonderliger gracien
vāder erfsundē reyn was. daer ons

nū inder heyliger kerckē die dope o-
uermits d' gracie godes reyn vā ma-
ket. eū ind' ouder ewwē die besnidin-
ghe. eū alst goddiēstelic volcomelikē
is te gelouē maria van haers selues
wege te mael gheen sunde en hadde
soe was oec vā harē alder puersten
herte alle berou vā sundē veer.
¶ Lazarus si daer omme mit dē ghe-
uē dē dat noet is vādē dodē werckē
haer cōsciētie werde ghereyniget die
daer omme moetē sittē mit dē gewō-
dē indē graue. soe dat martha eū ma-
ria allēē werdē geuōdē idēr iōcvrou-
liicker slaepcamer. Wāt si is die d' ou-
der vrouwē elizabeth doe si zwaerlic
mit kinde was drye maēdē lanc oet-
moedeliickē dyende. Si ist die al die
woerdē die vā harē zone ghesproken
wordē ōthielt eū dicwijl ouerleyde i
haer herte. ¶ Daer omme niemant
en hebbe daer gedachtē van dat die
vrouwe die ōsen here i haer huys ōt-
finc niet maria en hiet mer martha.
Wāt i deser eend' alre hogester mariē
machmē merckē die oerbaerlike onle-
de eū becommeringhe der saliger mar-
thē. eū dat ledich wesen eū dat bege-
erlicke schouwē desen ald' heylichster
mariē. Al die glorie des conics doch-
ter is vā binē eū nochtās is si inden
guldē zomē menichuoudeliickē verci-
ert. Sij en is niet vādē ghetale dyer
dwaser iōcvrouwē. mer si is eē wijse
iōcvrouwe. si heuet lampē eū draget

olp i harē vaten. Js v ōghetē die pa
rabel die indē heyligē ewāgelio staet
daer die dwase iōcvrouwē buytē ge
slotē werdē vā der saliger brulofte.
Haer huysen warē reyn wāt si warē
iōcvrouwē. Oec mede so warē hare
huysen gheciert. wāt al die iōcvrou
wē beyde wise en̄ dwase segt de scrif
te dat si lampē haddē en̄ haer lampē
v̄criezden mer der dwaser waren al le
dich wāt si en haddē gheen olp ī ha
rē vatē. Hier omme ist mijn lieue bru
eders dat si ōsen lieuē heer ōsen ghe
sontmaker niet en mogē ōtfāghē ī ha
ren huysen. Oeck mede en wil hem
ludē ōs heer niet ī latē ī die salige he
melsche brulofte. ¶ Sulck en was dz
starcke wijf niet die dat hoeft ōs ou
dē serpētes onder haer voetē tredet.
Wāt na anderē woerdē die ghesegt
warē ī harē loue soe volget daer nae
haer luchteren sal inder nacht nyet
wt ghedaē werdē.
¶ Dit is ghesegt te v̄wite d̄ dwaser
iōcvrouwē dē te midder nacht haer
lampē wt ghīgē doe die brudeghom
quam. als si selue iammerlijcke clage
den. mer ōse gloriose ioncvrouwe is
hudē alsoe eerlijcke voert ghegaē. en̄
haer lampe heeft soe schoēlijcke ghe
luchtet. dat die engelē des lichtes hē
zeer daer vā v̄wōderdē en̄ seydē.
Wye is dese die voert ghaet als een
opghaende dagheraert. suuerlic als
die mane. wtūcorē als die zōne. wāt
si schoender blēcte d̄ ā al die anderen
die god veruollet hadde mitter olp
der hemelscher gracien. voer alle die
anderen die daer mit haer d̄ graciē de
elaftich warē. ihūs xpristꝰ haer ghe
benedide zoē ōse god.

¶ Hoe dat maria magdalena dz bes
te deel hadde wtuercorē.

Sermoen. iij.

IHesus ghinck in een casteel.
en̄ eē wijf die martha hiete
ōtfinc hem in haer huus.
Hoe coemt dit mijn lieue en̄ zeer ghe
minde brueds ī xpō ihū dat vā desen
tween ghesusterē allēē die ene onsen
here ihesum xpristum ōsen verlosser
ōtfinck. die nochtās die minste schēē
te wesen. Maria autem optimā par
tem elegit que nō auferetur etc. Mari
a heuet dat beste deel v̄corē welc vā
haer niet ghenomē en sal werdē. als
hi tughet den martha ōtfinc. mer dz
is te v̄moedē dz martha die oudeste
was Oec mede soe behoert dz begin
der salicheyt meer tottē wercken dā
tottē schouwē. Jacob die patriarche
bemīde en̄ hedde lief rachel mer lya
wert hem eerst ghegeuē dz hijs niet
en wiste. Wil hij clagē dat hē is mis
daen hē sal gheātwoert werdē dattz
gheē gewoēte is den iōgen dochterē
eerst te beradē. En̄ willē wij dit wt
wēdige huus aendēckē mē mach lich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

telijcke merckē hoe dat daer martha
ōsen heer meer ōtfāget dā maria.
Wāt die apostel segt aldus. Glorifi-
ceert eñ draghet god ī uwē lichame.
dat segt hi meer marthē toe dā marie
Wāt martha besighet ī harē dyenste
dēn ōsen here doet dat īstrumēt des
lichames. marie wert ī harē scouwē
daer diewijl vā gehīdert. Wāt die a-
postel segt. Dat ghebrecklijcke lichaē
beswaert die siel. eñ die aertsche īwo-
nige ōdrucket die sinnē die veel denc-
kē. mer soe en hindert si niet dē werc-
kidē mēscē die harē sin becōmert is
mit arbeyt.
¶ Aldus dā mijn lieue bruedērs ōtfā-
get martha ōsen lieuē gesontmaker
ī haer huys inder aerdē. maria denct
meer hoe si hem ōtfāgēde mocht wer-
dē īdē huyse dat mit ghenē hādē en
is ghemaket dat ewich is īdē hemel
Nochtās ōtfinc si oec mede ōsen he-
re ihm̄ xpm̄. mer īdē gheest wāt god
is een gheest. ¶ Deser marthē segt
hi was een suster die maria hiet. die
oeck sat bij dē voetē ōs herē eñ hoer-
de sine woerdē. Syet ghij wel brue-
ders dat si beyde sine woerdē ōtfigē
die ene īdē vleysce die ander īder stē-
men. Marthe was ōledich ī dē stadi-
gē dyēste. die stōt op eñ seyde tot on-
sen heer. Dñe nō ē tibi cure qd̄ soror
mea reliquid me solā ministrare. dic er-
go illi vt me adiuuet. Here en achstu
des niet dat mijn zuster mij alleē laet

dyenē. segget daer omme haer dat si
mij helpe ¶ Pleget mē oec īdē huyse
daer mē xpm̄ ōtfāget te murmurerē.
Dat is een salich huys eñ een ghebe-
nedide ōgaderīge daer marte claget
ouer mariē. mer dz maria begerē sou-
de marthē ghelijc te wesen dat waer
temael ōbetamelic. eñ oec mede ōghe-
oerlouet. Wāt waer hoertmē dz ma-
ria claghet ouer haer suster dat si ha-
er alleē laet scouwē. Dat si veer ende
dz si ymmers altoes veer dat de ghe-
ne die altoes mit gode ledich is bege-
rē soude dat ōrustige leuē ōder bruedērs.
die wtwēdige dīgen hebbē te besor-
gē. Martha sal haer altoes latē dunc-
kē dz si niet nut daer toe en is die wt-
wendige dingē te besorgē. eñ si sal lie-
uer hebbē dat mēt enē āderē beuele.
Jhesus āntwoerde haer aldus ¶ Mar-
tha martha sollicita es et turbaris er-
ga plurima. martha martha du biste
zeer sorchuoudich eñ mit velen dīgē
becōmert. Sich aen dat voerdeel dat
marie heuet. wat groter voersprake
si heuet. die phariseus hadde groete
ōwaerde tot marien doe si screyede
tot ōs heren voetē. haer suster clage-
de ouer hoer om dz si hoer niet en hul-
pe. Die discipulē eñ apostolē murmu-
reerdē dz si die salue wtstorte op ōs
herē houet. marie zwiget al stille ende
ōse heer spreket voer haer aldus. ma-
ria autem optimā partem elegit que
nō auferetur ab ea. marie segt hi die

heuet dat beste deel v̄coꝛē. dat uyet
vā haer en sal ghenomē werdē.
¶ Dit is daer die ene daer ōse heer
vā seyde dattet noet is. eñ dit ist dat
die pꝛopheet alsoe soꝛchuoudelicken
suecket daer hi segt Een dīc hebbe ic
vā gode dē here ghebedē. eñ dat sal
ic sueckē. ¶ Lieue bꝛuederս hoe sullē
wij dit v̄stāe. dat ōse heer segt dꝫ ma
ria dat beste deel heeft v̄coꝛē. Waer
ist nu dat wij tegēs haer plegē te seg
gē als haer dūcket dattet martha nyet
te recht en maket ī harē dieste. Het
ter is eē ōgerechtich mā dā eē weldo
ende wijf. Eñ waer sal dat bliuē dat
daer staet ghescreuē. die mij dient den
sal mijn hemelsce vad̄ erē. Eñ oec me
de dit. die de meeste wil wesen ond̄ v
die sal wesen v dyend̄.
¶ Ten laetstē wat troest ist dē ghenē
die ī grotē arbeyde is om godes wil
len datmē als tot sinē v̄wijte zijn sus
ter of zijn bꝛued̄ bouē hem pꝛiset. Eē
vā tween laet ic mij dūcken dat onse
heer hier mede meende. als dat mari
a ī dē was te pꝛisen dat si dit als dat
alderbeste deel v̄koes. Wāt also ve
le alst ī ōs is behoertet ymmers ons
toe dit te v̄kiesen. Of dat haer ōs he
re daer om pꝛisede wāt si beyde had
de eñ dat si haer op gheen vā beydē
en sette mer bereyt was al te doē dꝫ
haer woꝛde gheboden. Wāt wye is
soe ghetrouwe als dauid die wtghīc
eñ īghīc na dē gebode des conīcs als
hi selue segt ī dē psalm. ¶ Paratū est
coꝛ meū dn̄e paratū ē coꝛ meū. Mijn
herte is bereyt here mijn herte is be
reyt. Eñ dat hij andwerue segt. mijn
herte is bereyt ī gode ledich te welē
vā alder wtwēdigher onledē of ī wt
wēdigē digen sinē bruedꝰ te dyenē.
Dit is sonder twijfel dat ald̄beste
deel dꝫ ōs niet benomē en mach wer
dē. dit is dat ald̄beste hert dat niet v̄
wādelt en wert wat hē wert gebodē.
Wāt die trouweliken in wtwēdigē
digē dyent die crighet enē ghueden
graed. mer die wel mit god cā ledich
wesen die criget enē beterē graed.
Mer den ald̄ bestē graed crighet hij
die ī beydē volcomē cā wesen. Ic seg
ghe noch een ander dinck of ic alsoe
vā marthē soude moghē voelē. ¶ En
laet si haer dūckē of haer zuster al le
dich hadde gheweest ī dyen dat si ha
er soude helpē. Mer het is mit allen
een vleyschelic gheuoelē eñ en smaect
niet dat dē gheeste godes toe behoert
de dē te berispē die mit gode is becō
mert recht of hi ledich waer. Hi hoꝛe
eñ v̄stae dat ōs heer dat hiet dat ald̄
beste deel te wesen dat ind̄ ewicheit
bliuet. ¶ En mach dat niet wel een
groue siel hietē eñ deelachtich des god
licken smakes. die ōkūdich is dat he
melsce vadlāt. daer ands ghēē werc
en sal wesen eñ ands ghene becōme
righe.
¶ Nu laet ōs mercken lieue bruedꝰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hoe die godlijcke mynne eñ liefte in
dsen huyse dese drye staten heeft ge
deelt. Als marthen dyenst. ende ma
rien schouwen. eñ oeck mede lazarꝰ
penitencie.

¶ Mijn lieue brueders ghi sult weten
dat ene ghuede volcomen siele heuet
in haer dese alle drye te samen. noch
tãs schijntet veel bet te dyenen dat
men een ygelijc vã desen dryen sond'
lighen personen toe scriue soe datter
sommighe ī wtwendighen dyenstē
werden gheset. sommighe dat si alle
en mit gode sullen becōmert wesen.
eñ sommige sullen noch ī bitterhedē
haerder cōscientien oūdincken haren
voerledene sunden. als of si noch sla
pende waren in der kuylen of inden
graue ¶ Aldus hoertet te wesen mit
allen. aldus salt wesen. Dat maria
hoechlijcke eñ goddienstelijcken sal
gheuoelen vã gode den almachtigen
here. eñ martha ghuetelijcken eñ oec
mede barmhertelijcken sal gheuoelē
vã haren euen menschen. eñ dat laza
rus oetmoedelijcke ende iammerlijc
ke sal voelen van hem seluen ¶ Een
ygheliJc aenmercke sinen graed. wer
den in deser stat gheuōden dese drie
mannen. noe. daniel eñ iob. si sullen
mit haerder rechtuaerdicheyt vlost
werdē. mer haer zonen eñ haer doch
teren en sullen si niet moghen vlossē
Wij en willen mit nyemãt smeecken
eñ och of daer nyemant hem seluē en

bedroghe. Die ghene die gheen beue
linghe en hebben ontfanghen. ende
den gheen offici en is beuolen. dē be
hoert thoe dat si sitten sullē mit ma
ria bij den voeten ds lyeues heren.
of dat si sullen sitten mit lazarus idē
graue ende besczeyden haer sunden.
¶ Hoe en soude martha niet in vele
dinghen gheturbeert werden die vo
er vele menschen moet sorghen. Mer
dij die des gheen noet en is behoert
een vanden tween. Als mit allen ni
et gheturbeert te werden mer groet
ghenuecht te hebben ī gode den here
Of en is dij dit noch niet ghegeuen.
soe sultstu ghelijckerwijs als de pro
pheet segt tot dij seluen gheturbeert
werden ¶ Ick segghe dit selue noch
eens op dat hem niemant in zijnd' on
wetenheyt en ontscūldighe.
Dij behoert thoe o brueder den niet
mit allen en is beuolen dye arche te
tymmeren. of die inden water te re
geren datstu sultste wesen een man
vã begheerten. alsoe als daniel was
of mit den eerwaerdighen heyligen
iob een man vol sericheden eñ sieetē.
Anders duchte ic zeer datstu bist soe
laeū dat den here vã dij walgher eñ
dat hij dij wtspuwen sal wt sinē mō
de. die dij wōdlijcke zeer begheert te
vinden. heet in zijnder minē eñ liefte
of cout oūmits sieben dijnd' sundē eñ
mit den water des berouwes dye
vierighe scutten des viādes lesscede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Oec ist noet dat martha ōmaent si.
dat vādē scaffenaers gheeyscet wer
de dat si ymmers trouwe sullen we
sen. Ende dā soe zijn si getrouwe ist
dz si hē seluē niet en suecken. mer dz
si bouen al sueckē dat xpō ihū ōsē he
re thoe behoert. dat soe ymmers dye
meynighe puer si. eñ dat si niet en be
gheren te doen haren eyghen wille.
mer altijt bereyt indē wille des herē
op dat die wercken wel geordineert
mogen zijn. Mer sommige en hebbē
gheen simpel oge ende die ōtfangen
hier haer loen. Sommige volgen alle
ne haren eygē sin. ende al dat si offe
ren is ōghenaem. wāt haer eygē wil
le die wert in hem geuōden. ¶ Com
daer omme nu mit mij eñ hoer dz bru
loft sanck daer die brudeghom suete
licken sine bruut mede roepet. ende
merck dat hi gheen van desen dryen
after en laet. ende dat hi daer oec me
de niet meer toe en doet. Hi segt aldus
Surge propera amica mea columba
mea veni coronaberis. Stāt op ende
haeste dij myne vriendine. myne du
ue. eñ coem du sultste ghecroent wer
den. En is si niet wel ene vryendine
die altoes sorchuoudich is harē here
wat aen te winen. die oeck mede be
reyt is haer siel voer hem te setten.
Want alsoe dicwijl als si om enē vā
den mynnesten after laet haer ghue
de gheestelijcke oeffenige. eñ oec me
de die naernstighe sorchuoudicheyt
haers selues omme die onleden dyer
wtwendigher dinghen. alsoe dicwi
le so set si haer ziel voer hem. welkes
mynne ende liefte eñ gehoersaemhei
den haer daer thoe dwinget.
En is si oeck mede niet wel schoen.
die mit onbedecten aensichte scouwē
de die glorie eñ bliscap godes in den
seluen beelde ouer geformet wert vā
claerheyt tot claerheyt. als van den
gheeste godes. En is si oec niet wel
een duue. die altoes zuchtet ende screi
det iden ghaten des steens ende iden
holen des ghetymmers. recht als of
si laghe inden graue.
¶ Een wijf segt hi die martha hyet
ōtfinc hem ī haer huys. Het is zeker
reden ende recht dat die brueds dye
wat beuelens hebben bij marthe be
teykent sullen zijn. die wt bruedlijc
ker mynnen ende liefeten tot alderhā
de officien ende ambochten gheordi
neert werden. ¶ Och of ic mede on
der den getrouwen scaffenaers dat
zijn die ghene die beueel of dienst en
hebben. mocht gerekent werde. wāt
wie machmen bet toe scriuē dz ōs he
er segt. martha martha du bist sorch
uoudich ī vele digen. dā den prelatē
als si waerdige sorchuoudicheit heb
ben ouer die ghene die hem luden be
uolen zijn ¶ Ende wye werter meer
gheturbeert dā die sorgē moet voer
maria die ledich is eñ eē scouwende le
uē heuet. eñ voer lazarus die sine sun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den besteept. eñ oeck voer alle dye ghene den hij sine last mede deelt.

¶ Siet nu ene ghetrouwe martha aen. die wōdlijcke zeer sorchuoudich was ende die in vele dinghen turbeert was. ick segghe den heiligē apostel sunte paulus. Hoe hi die prelaten vmaent dat si sorchuoudich sullē wesen. eñ oec mede hoe hi sorchuoudich was sonderlinghe voer alle die heilighe kercke. Hi segt ald9. Quis infirmatur et ego. &c. Wye is daer siec daer ick niet mede siec en bī. ¶ Quis scādalizatur et ego nō vror. Wye wort daer ghescādalizeert daer ic niet van en barne.

¶ Aldus mijn lieue eñ zeer gemīnde brueders ōtfinck martha ōsen heren in haren huyse. want haer is die sorghe des huyses beuolen. Haer thoe behoert ene middelerse te wesen. soe dat si beyde haerseluen eñ die ghene die haer zijn beuolen die graci godes moet pynen te vwerven. Die berge moeten vā gode ōtfaghen den vrede eñ die houelen die ghrechtichheyt. eñ voert die andere die haer mede hulpers zijn een ighelic sal pinen xpristū te ōtfāgen. eñ xpō waerdelic te diene ī sine leden. na dien datter zijn abocht te thoe behoert. die ene īden siecken. die and īden armen. die derde inden ghasten eñ oeck mede inden ellendighen ¶ Als ald9 dā mijn lieue brueds elck ī dyen dat hem is beuolen sorchuoudich is soe behoert marien oeck toe willijc eñ salichlic haer ledighe wesen te ghebruycken eñ te sien dat die heer suet is. eñ dat si sye mit hoe ynniger herten eñ mit hoe satige ghemoede haer gheboert te sitten bij den voeten ōses lyeues heren ihesu xpristi. hem altoes aensiende ī hare teghenwoerdicheit. eñ die woerden zijns mōdes mit groter begheerten ōtfanghende. welckes aensicht ghenoghelic is eñ zijn stemme is suete. wāt die gracie godes is ghestort in sinen lippen. eñ hi is schoen vā ghedaente bouen alle kinder der menschen. ymmers oeck mede bouen al die glorie der enghelen.

¶ Wese daerom blijde eñ dācke gode o maria die dz alrebeste deel vcorē hebste. Wāt die oghen zijn salich die dat sien datstu siestu. ende oren zijn oeck mede salich die dat ghene verdient hebben te horē datstu hoerste. Eñ du biste claerlijcke zeer salich die dat luysteren der eerwaerdiger godlijcker runinghe al zwighende vnemste ende het is zeer ghuet in alsulcken zwighen den here te vwachten. wese daer omme simpel ende niet alleen sonder alle loescheyt of ghevensicheit mer oeck mede sonder menichuoudicheyt der onleden ende der becommeringhen van buytē. op dat zijn samē spreken mit dij si. ¶ Welckes stemme is suet ende sine lieue aenghesicht is

schoen. Merhuede dij daer voer dat
stu niet al te ouervloedich en werdest i
dinen sinne. en datstu meer soudeste
smakē dan noet is. ¶ Ende als du dij
laetste duckē datstu dat licht volgest
te rogeloes ē ouersien vallest i dyer
duysternissen. en soe die duuel dyes
middaghes dij bespotte. daer wij op
dese tijt niet meer en willē vā seggē.
Mer waer is lazarus ghebleuē. waer
hebdij hem ghelatē so sprect ic sinen
susteren toe die harē brued hadde be
grauē ouermits haren prediken ghue
de vermaninghen ē ghuede exempelē
ende ghebedē. Waer hebdij hem ghe
laten. hi is verhuedet inden graue.
bedect onder der aerden. ē oeck me
de onder den steen. so dat hi niet wel
ofte niet lichtelijcki en is te vidē.
¶ Het coemt daer omme wel to pas
se dat wij van dyen die vier daghen
hadde doot gheweest dat vierde ser
moen makē. ē dat wij nae den exem
pel onses behouders die doe hem ge
boetschapt wert dat lazarus siec ē
cranck was op die stede doe bleef.
dat wijt oeck mede hyer huyden la
ten blijuen. Amen.

¶ Hoe dat die vleysschelijcke natuer
in deser eerwaerdigher heyliger iōc
vrouwē verheuen wert bouē allē en
ghelsen gheesten.

Sermoen. iiij.

Het is nu tijt te sprekē allen
vleysche lieue brueds als de
moed des enigē zoēs godes
inde hemel wert ōtfāgē. Eū mit rech
te en sal die mēscelike sterfelicheit ni
et op houdē gode te louen als die pu
re mēschelijcke nature bouē al die ō
sterfelijcke engelsche gheestē in deser
saliger iōcvrouwē wert v̄heuen.
Vā haer te sprekē begheert harde ze
er ōse pnnichept die wij sondlige tot
haer hebben. mer die dorrehept ōser
meyninghen ende ghedachtē en can
niet veel waerdighes daer van begri
pen. noch oeck mede onse ongheleer
de tonghe en can dat niet bequameli
ken voert bringhē dat ōse herte daer
vā voelt. Hier omme wast dat die pri
cen des hemelschen houes mit grote
verwonderen ryepen. Que ē ista rc.
Wye is dese die opclimmet wtē wo
estinē ouervloeyēde in weeldē. Rechte
of si opēlijcke segghē wouden hoe ō
uer groet is dese. of waē comet haer
die wt der woestinē voert comet soe
grote ouervloedichept der godliker
weelden. Want sulcke wellust en vi
den wi niet oec onder ons die in der
stadt godes stadelijcken verblijdet
werden van den reynen ende claren
lopenden riuieren der hemelscher
weelden. die sonder ophouden drīc
ken van der beecken d godlijcker glo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

rien. Wye is dese die vā onder dyer zōnen daer anders niet en is dan arbeyt ende oeck mede grote droefheit ende quellinghe des gheestes. opclimmit ouuloeyende mit gheestelijcken weelden. ¶ Waer omme en soude ic dit niet gheestelijcke weelden hieten die wōderlijcke suuerlijcke cierheyt der iōcvrouschap mitter groter ende menichuoudiger scoend vruchtbaerheit. die edele oetmoedicheyt. ēn dat suete drupende honich der mynnen ende liefden. dat ynnerste der barmhertichheyt. ende volheit dᵉ gracien. ēn oeck mede dat sondlinghe vordel der wōderlijcker hogher glorien.

¶ Hier omme mijn lieue ghemīnde brueders als die eerwaerdighe ende hoge gheexalteerde conīgine der warelt opclam wt deser woestinen so heuet si oeck mede den heyligen enghelen gheuuoechlijc gheweest ī hare weelden. mer si mogen wel oflaten hem te verwōderen vā den weelden deser woestinen. wāt die heer heeft ghegeuen sine ghuedtierenheit ēn ōse aerde heuet haer vrucht voert ghebracht. Waer om willen si hem daer vā verwōderen dat maria wt deser woestinen is op ghegaen ouulopende ī weelden. ¶ Si moghen hem veel bet daer vā vwōderen dat die arme xpristus vā die volheit des hemelschen rikes is nedᵉ gecomē ī deser aerden. Wāt dz is veel meerder wōder dat die zoen godes is een weynich mynder ghewordē dā die enghelē. dā dat die moeder godes bouē die engelē wert verheuē. Wāt sine vneerdetighe is ghewordē ōse vheffighe. ēn sine armoede is weelde der warelt. wāt doe hij rijc was is hi omme ōsen wille arm ghewordē. op dat wij ouuuits zijn der armoedē rijc soudē werdē. Ēn der grote smadelicheyt des cruces is glorie der ghelouiger.

¶ Noch soe haelter onse leuē totten graue op dat wij lazarū mochtē leyden wt den graue. den seluē lazarum daer wij hudē hebdijt anders wel ōtholden onsen sermoen van sullē hebben. lazarum suecken wij op dat hij ghesocht ēn oeck mede ghevonden werde von lazarum. Wārin dyen is die godlijcke mynne ende liefte. niet dat wij god hebbē ghemīnnet. mer dat hij ōs eerst heuet ghemynnet. Daer omme o here sueck dēstu myn nest op datstu hem oec moghest uīnnēde makē ende sueckende.

¶ Vraghe sinen zusterē waer si hem ghelecht hebben. Want hi is beslotē ende oeck mede ghebonden. ende hij wert zeer ghedrucket onder den groten steen. Hij legghet inden karcker zijnder quader cōscientien. ende hi is oeck mede ghebonden mitten bandē der gheestelijcker gheboden. endᵉ oec mede recht als of hi enen zwaren steen op hem hadde soe werdet hi ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

druchet mitter last der penitētie. son
derlinghe wāt hi noch die mynne eñ
liefte niet en heuet die starck is als
die doot. eñ die alle dinc lidet hier en
bouē o here soe sticket hÿ. wāt hi is
aen dē vierdē dach. Jc meen dz uwer
sommighe wel so cloec zÿn vā verstā
denisse dat si wel begripē wyen ick
mit desen lazarum meine. Sond twi
uel brueders eñ mÿn lieue filioli dat
zÿn zoekers ic meyne dē seluē die cor
telÿckē dē sundē is ghestoruē. eñ nū
vaste doergrauet die wandē zÿnder
cōscientie op dat hi sien mach die me
nichuoudighe quaetheyt eñ ōreyni
heyt zÿns quadē hertes. Eñ nae den
woerdē eens anders prophetē soe is
dese lazarus ī ghegaē onder dē steen
ende behuedet inden graue onder dē
aerdē vādē gloriosen aensichte dyes
veruaerlÿcken verbolghentheyt go
des des almachtighen eñ ewighē he
ren. ¶ Mer mÿn lieue brueders wat
meent dat dat martha lazarus zuster
seyde tot ōsen lieuē here. Heer hi stict
te hādes wāt hi is aen dē vierdē da
ghe doot ¶ Si auōturē desen stāc eñ
dese vier daghē en verstaet ghÿ nyet
alle euen ghelÿcke wel.

¶ Die eerste dach als mÿ dūcket die
machmē hietē die dach des angtes.
wāt als dese dach beghint te lichten
in onsen herten soe sterue wÿ dē sun
den. eñ wÿ werden nae eender mani
ren begrauē in ōser conscientien.

Die ander dach hebbe ict wel voer.
so is hi indē arbeide des strides wāt
als een mēsche eerst is bekeert so ple
ghē hardelic eerst op te staē die beco
righen der quader ouder ghewoentē
soe dat een mensche naeuwelÿcken
beschouwen en can die oueriche be
corighe der vianden.

¶ Den dordē dach machmē hieten der
droefheyt als een mensche aendach
telÿcken wederdēcket alle sine iaren
in bitterheden zÿnder sielen. ende so
zeer niet en arbeydet teghēs die toe
comende sunden. mer hÿ beschreydet
oec mede bitterlÿcke sine voergeledē
sunden ¶ Het mach v bÿ auōturē ver
wōderen mÿn lieue brueders, dat ic
dese daghe hiete. mer tottē graue be
horen sulcke daghē. als daghe dyes
neuels eñ der dōckerheit. dage des
screyens eñ der bitterheyt.

¶ Daer nae volghet die vyerde dach.
welc een dach is der scaemtē. die oec
dē voerghenoemdē daghen niet ōge
lÿck en is. als die ōgheuallighe siele
mit groter cōfusie vuollet wert ī diē
dat si naerstelÿcke aensiet wat sundē
eñ hoe grote sundē dat si ghedaen he
uet ¶ ende houdet stadelÿcken voer
haren oghen die donckere belden vā
haren sunden. ende si en spaert haer
seluen niet mer si is een wōderlÿcke
strenghe rechter ouer haer seluen.

¶ Brueders dit is voerwaer eē ver
vaerlicke bitterheit eñ ene wreetheit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

die waerdich is d̓ verbarminghe. die
de gracie godes lichtelijcken v̓worft
als die siele om godes wille strenghe
is teghens haerseluen. Mer lazarus
coem hier wt eñ en wil in soe groten
stanck niet langher merren noch oec
mede thuuen. Want alst vleysch be-
ghīt te stickē soe ist daer bij dattet v̓-
rotten wille. eñ als een mensch in hē
seluen al te zeer cōfuus eñ v̓worpen
is om sine grote quade eñ bose sun-
den. soe soude hij wel vallē in mischo-
pe. ¶ Daer omme lazarus coem wt
Dat afgrōt inroept dat afgrōt. Dat
afgrōt des lichtes eñ die barmhertic-
heyt roept dat afgrōt d̓ onsalicheyt
eñ oec mede der dōckerheyt. wāt die
ghuetheyt godes is veel ōtsprelicke
meerder dan dyne quaetheyt mach
wesen. Eñ hi doer die gracie eñ gena-
de ouerulopen daer die grote zware
sunden menichuoudich plegen te we-
sen. lazare veni foras. lazare segt hij
coem wt. recht of hi openlijcke seggē
woude Hoe langhe sultstu blyuen in
der dōckerheyt dijnder quader cōsci-
encien. hoe langhe sultstu van binnē
in dynen zwaren bedroefden herte
gheprekelt werdē Veni foras Coem
wt. eñ ghanc voert. eñ v̓hael dynen
adem in den lichte mijnder godlicker
barmherticheyt. want dat ist datstu
inden propheet hebste ghelesen.
¶ Jck sal dinen mont thoemen mit mi-
nen godlijcken ende barmhertighen
loue op datstu ymmers nieten ver-
ghaeste. ¶ Ende een ander propheet
segt openbaerlijcken van hem seluē.
Myne siele die is tot mij seluen ghe-
turbeert eñ daer omme soe bin ic dijn-
der ghedachtich.
¶ Nu voert wat beduut dat als hij
segt. nemet of den steen. eñ al te han-
des daer nae. Ontbint hem sal hi ōt-
bōden wesen eñ of laet hem peniten-
cie doen. Alsoe vroe als hi van gode
wat troestes ontfanghen heeft dz hi
hem sine sundē wil v̓gheuē. of sal hi
hem dan yet te myn oeffenen inden
gheestelijcken leuē. daer hi ōsen heer
ōsen v̓losser mede v̓thoernen mochte
ende hij daer omme mochte vergaen
vanden gherechten wege. dat moest
ymmers veer wesen ¶ Die steen sal
dan werden of ghenomen mer die pe-
nitencie sal blyuen. mer sī en sal so ster-
kelijcken niet drucken noch bezwarē
mer sī sal ymmers voerwaer dat her-
te vele meer stercken ende vast makē
Want dat is nu sine spijse die hij te
voren niets niets en bekende noch
hem niets kundich en was. als dat
hi altoes pyne te doen dē wille zijns
hemelschē vaders ¶ Ende des ghelijc-
kes en sullen hem die ghuede ghees-
telijcke oeffeninghen nyets mit allē
benaeuwen. want hi haer willichlic-
ken ende ghaerne doet. alsoe als daer
is ghescreuen ¶ Den gherechtighen
en is gheen euwe of wet ghesett. mer

die ewwe godes leydet hem eñ rege
ert hem ĩdē wege des vredē. Vā dese
lazarus ōwerckīge singet die prophe
et opēlicke ĩdē psalm. Ne derelinquas
ĩ iferno animam meam. du en sultste
mijn siel niet laten ind' hellē. Want al
soe als mij wel hoget dat ic ghesegt
hebbe op dē and'dē dach vā desez ho
echtijt ene misdadige cōsciētie is een
karcker der sielen. daer staet ghescre
uē aldus. Nec dabis sanctum tuū vi
dere corruptionē. Noch du en sultste
dinē heiligē niet gheuē te sien sine v'
dervīge. hij en segt niet zijns selues
heyligē. mer dinē heiligē dē du nae
dyen dat hij vele sundē hadde gheda
en heylich hebste ghemaket. den en
sultstu niet gheuē te sien sine v'derui
ghe. wāt die vier dagē doot is gewe
est en begīt te stinckē die en is d' verd'
uīge niet veer. Her was daer al na bi
dat hi mit allē vuolt soude hebbē eñ
in dat afgrōt alles quades als tot v'
smadenis godes soude ghecomē heb
bē. mer die craftige stemme godes he
uet hem voergecomē eñ heeft hem le
uēdich ghemaket. eñ hi dācket dyes
gode eñ segt Du hebst mi gekūdicht
die wegē des leuēs. mit blijscappen
sultstu mij veruollen mit dinē aēsich
te. wāt tottē saligē schouwē hebstu
wt ghelegt mine siele vāder hellen.
Als mijn gheest op mij was beghan
gē aēsiende dat aēsicht zijnd' cōsciētiē
dat zeer lelic eñ mismaket was.

Jhesus riep mit luder stemmen
segt die ewāgelist. Lazare veni foras.
Lazare com hier wt. die stēme die en
was soe groet niet vā ghelude als si
vā godes wegē craftich was. Mer
waer thoe zijn wij ghecomē. wij vol
ghedē die gloriose moeder godes na
die op voer tottē hemel. eñ wij comē
daer lazarꝰ lecht eñ stincket ĩdē graue.
Vā dat schone blickē d' godliker
ioncfrouwē comē wij haestelickē tot
enē dodē māne die ĩdē graue legt.
Hoe comet dit anders dā dat ōse ey
ghē zwaerheit eñ ōgheuallicheyt ōs
nederwert trecket. eñ hoe die materi
ōs ghelijcker was hoe wij haer lich
telijcker volgedē.
Ic belijde myne ōwijsheit eñ mi
ne cleynmoedicheit en ōtschuldighe
ic niet. mij en is niet ghenuechlijcker
eñ daer en is niet daer ick meer voer
beāxtet bi. dā vād' glorië der iōcvrou
lijcker moed' te sprekē. Want dat ick
zwige dat grote ōtsprelijcke voer del
haerder verdiēstē eñ haerder sond'lin
gher gloriē mit alsoe groter ynnich
heyt ommeuāghē haer eñ ere eñ ont
fāghēse alst grote redē is alle goede
kersten menschē dat al beghere si alle
vā haer te sprekē nochtās watmen
daer vā segt die ōtsprekelic is in den
seluē datmē mochte segghē soe en ist
niet bequaem eñ tē behaget niet noch
ten is niet ghenaem. Wat wōder ist
dattet soe wel niet en smaket wat dz

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

is dat vā haerder ōbegripeliker glo
rien dat menschelijcke herte mach be
gripē. Wāt hier ist dat ic in haer dye
iōcvrouschap wil prisen, men mach
mijnne haer veel iōcvrouwē thoenē.
Wil ic predikē haer oetmoedichept
mijn lieue en̄ zeer ghemīde bruders
haer oetmoedichept mē sal daer bij a
nōturē niet luttel vindē die wt dyer
leringhe haers zoēs sacmoedich zijn
ghewordē en̄ oetmoedich vā herten
Wil ic groet makē die menichuoudic
heit haerd' barmhertichept mē sal dā
wel vīdē sommige barmhertige men
schen beyde mānē en̄ wiuē. Mer een
is daer daer voer haer nyemāt haer
ghelijc ī en heuet gheweest noch oeck
niede nae haer en sal comē. als dat si
een blijde moed' heuet gheweest be
houdē die eer haerd' iōcvrouschap.
Maria autem optimam partem e
legit que nō auferetur ab ea. maria
segt hi heuet dat ald' beste deel verco
rē wele vā haer niet en sal ghetogen
werdē. Dat was waerlic voerweer
dat beste deel. Wāt die vruchtbaer
echtelschap is ghuet, dat een wedue
haer ōthout dat is noch beter. mer
die vruchtbare iōcvrouschap is alre
best. dit is marien voerdel. Dit en sal
anders nyemāt werdē gegeuē. wat
ten sal van haer niet werdē genomē.
Tis ene sonderlinghe gracie soe dat
si oeck mede ōtsprekelic is. en̄ alsoe
als haer gheen menscke en mach heb

ben soe en mach haer gheen mensche
wtsprekē. Ende wiltstu voert an si
en wyes moeder si is. Wat tonghe
sal dan moghen mit waerdighen lo
ue wtsprekē die iōcvrouweliker mo
ederen̄ niet eens ghemeynē mēsches
moeder mer godes moeder. Dit
is twerehāde nyeuwicheit. twyre
hande voerdel. twerehāde mirakel.
mer het comet al te samē zeer waerde
lijcke en̄ bequamelijcke ouer een.
Wāt ten betaemde niet dat een heili
ghe iōcvrou enich ander kynt voert
brīghen soude den ghebenedidē zoē
godes. noch ten betaemde oeck niet
dat god enighe ander moeder soude
hebbē dā ene reyne iōcvrouwe. En̄
ist dat stu ys wijslijckē aē merckē wilt
ste soe saltstu dat vindē dat niet allee
dese duechde mer oec mede al die an
der duechdē gloriooselijcker en̄ volco
melijcker sullen gheuōdē werden in
maria dz ghemeynē duechden schinē
te wesen. Wāt wat enghelsche puer
heit mach mē ghelijckē bij haer ionc
vrouschap. die waerdich wert geuō
dē te wesen eē tēpel des heyligē ghe
estes en̄ ene wonige des zoēs godes.
Salmē die dighē waerderē nae dyen
dat si selsen en̄ vreemde zijn. soe sal si
die alder eerst an nā een enghels leuē
in der aerdē te lidē mit recht die ald'
ouerste wesen. Hoe seide si sal dit mo
ghen ghescíedē wāt ic ghenē mā en
bekenne. Siet een onuerwandelijck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

opset haerd̃ iõcvrouschap dat niets
en twijffelde oec doe haer die enghel
godes boetscapte dat si een kijt win
nẽ soude. Si seyde aldus ¶ Quomodo
fiet istud quoniã virum nõ cognosco
Hoe sal dit ghesciedẽ wãt ic ghenen
man en kenne. recht of si seggẽ wou
de. Ten sal ymmers mi alsoe niet ge
sciedẽ alst anderen vrouwẽ pleech te
ghescieden ¶ Ick en bekenne te mael
ghenẽ mã noch om hope alsulckẽ kijt
te ghecrigẽ noch oec mede om gheen
derhãde andere sake ¶ Hoe groet eñ
hoe duerbaer was ĩ haer oeck mede
die duechde d̃ oetmoedichheyt mit so
grote puerheit. mit soe groter õnosel
heyt. eñ sondlige oec mede mit alsulc
kẽ cõscienci daer gheẽ sunde ĩ en was
ymmers mit soe groter volheyt der
godlijcker gracien ¶ Dã waen coẽt
dijn o heilige maget die grote oetmoe
dicheyt die des waerlicke waerdich
was dat haer god aẽsien soude. Wel
kes scoẽheyt die hemelsche coninc be
gerẽ soude. oumits welckes ald̃ suet
ste roke die zoen godes ghetogẽ sou
de werdẽ wt dẽ schoet zijns hemelscẽ
vad̃s omme te comẽ hier in deser aer
dẽ. Wãt siet hoe wel dat oũerdra
gẽ die sane õser iõcvrouwẽ eñ die sãc
der gheestelicker bruloft. Eñ dat en
is gheen wõder. Wat haer õbeulecte
lichaẽ was die slaepcamer deses he
melschen brudeghõs.
¶ Hoer nũ hoe dat maria segt ĩden
ewãgelio. Dominus respexit humili
tatẽ ãcille sue. God die heer heuet aẽ
ghesien die oetmoedicheit zijnd̃ deer
nen Hoer oec mede hoe dat dese selue
maria segt ĩdẽ sange d̃ gheestelijcker
bruloft. Doe die coñic was ĩ zijn rust
te doe ghaf mijn nardus sine roecke.
Nardus is eẽ oetmoedich crudeken.
eñ het maket die borstreyn. soe dat
mẽ openlicke bi nardus oetmoediche
de mach võstaẽ. Welckes rokẽ eñ suu
lijcheyt gracie vindẽ soude bij gode.
¶ Hi zwige te sprekẽ vã dijnd̃ barm
herticheyt o salighe moed̃ maria. is
daer yemẽt dẽ dat ghehüeghet dat si
hem in zijnder noet als hi haer aen
riep niet te hulpe en quam ¶ Eñ wij
die dine arme knechtkẽs zijn ĩ al uwẽ
ãderẽ duechdẽ võ blidẽ wij õs mit v.
mer ĩ deser duechdẽ uwer groter grõ
deloser barmherticheit zijn wij blide
ĩ õses selues wille. Wij louẽ eñ prisẽ
v iõcvrouschap. wij võwõderẽ õs vã
uwer groter oetmoedicheyt. mer v
grote barmherticheyt die smaket õs
õgeuallige meschẽ ald̃ best. Dese om
mehelsen wij ald̃ lieflicste. dese gedec
kẽ wij ald̃ dicwijlste. eñ wij roupen se
agen ald̃ ynnelicste. Dese duechde heft
vcregen die wed̃makinge d̃ waerelt.
eñ si heuet vã gode verworuen die sa
licheit ald̃ menschen. wãt het is open
baer dat maria sorchuoudich was
voer al dat meschelijcke ghestachte.
die haer toe wert ghesegt vãden hei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ligē engel. ¶ Ne timeas maria inuenisti
enī graciā apud deū. ¶ En wile v niet
vwōdere noch v̄schen maria. wāt du
hebste gracie gheuōdē bij gode dē he
re. sond' twijffel die selue graci diestu
hebbest gesocht. ¶ Wye sal daeromme
o salige maria die lācheyt eñ die bre
etheit die hoecheit eñ die dyepthept
uwer barmhertichheit mogē doersien
¶ Want die lācheit uwer barmhertich
heyt coemt te hulpē al dē ghenē dye
haeroetmoedelijcke āeropē al totten
iōgstē dage toe. die breethept uwer
barmhertichheit v̄uollet al dē omme
gāc der warelt. soe dat al die warelt
der mede vol is vā uwer barmhertic
heit eñ ghenadē. ¶ Eñ die hoechept u
wer barmhertichept heuet gheuōdē
die wedmakige der hemelscher stat
iherusalem. ¶ Eñ die diepthept uwer
barmhertichheit heeft dē ghenē die sa
te ī duusternissē eñ inde scheme des
dodes v̄lossinge vercreghē. ¶ Ouermits
v o maria is die hemel veruollet end'
die helle berouet. eñ die nedualllighe
des hemelschē iherusalēs zijn weder
ghemaket. eñ dē v̄gheuallige is we
der ghegeuē dat leuē dat wij verlorē
haddē. ¶ Des ghelijckes v aldmogen
deste eñ v alderpuerste minne eñ lief
te is zeer ouervloedich ī begheerlike
medelidē eñ ī crachtiger hulpe. eñ is
allijcke rijc ī beydē. ¶ Tot deser fōtey
nē haeste ōse siel. tot dēser opgehoep
ter barmhertichheit lope al die begeer
te ōser salicheyt.
¶ Nu siet o ghebenedide iōcvrouwe
wij hebbē mit al ōse begeertē v gevol
get doch vā veers daer ghij op clym
met tot uwen zoen. ¶ Voert aen siet v
ghuedtirehept behagelick die grote
gracie die ghij bij hem hebt gheuō
dē d' armen v̄geualligen warelt depl
actich te makē. dē misdadigē vergif
fenisse te verweruē. dē siecke medici
ne. dē cleynmoedighē starchept. den
bedroefdē dē godlijckē troest. dē ghe
nē die in anxte eñ in periculē zijn hul
pe vā gode eñ haeste verlossinge mit
uwē aldheylichstē ghebede verwer
uede. ¶ En uwē knechtē die īdē daghe
uwer hoechtijt eñ uwer blijscap den
alder suetstē naem maria mit ynnigē
loue aen ropē o ghuedtirē conighine
der hemelē weerom uwē wille milde
lijcke verlenē sine godlicke gracie ihe
sus xpristus v zoen eñ ōse heer die bo
uē al is ghebenedijt god die heer īnd'
ewichept. Amen.

¶ Hoe dat wij bi desen castele sullen
verstaen die menschelijcke natuer.

Sermoen. v.

IHesus ghinck in een casteel
Dat ōse heer eñ ōse ghelont
maker eens ī eend' stede sien
lijc hem ghewaerdiget heeft te doen
dat doet hi noch alle daghē ouer alle
die warelt ōsienlijc inde hertē zijnd'

wtūcored ¶ Wāt īde heiligē ewāgelio
hebbē wÿ ghehoert dat ihesus ingic
in een casteel eñ een wÿf die martha
hiet ōtfinck hem in haer huyps. Bÿ
desen casteel vstaē wÿ dat mēschelÿc
ke herte mÿn lieue eñ zeer ghemīde
bruedͤs. dat eer ōse heer daer ī comet
mitter graft dͤ quader begeerlicheyt
is ōme begrauē. eñ is mittē muere dͤ
ōhardicheit al omme eñ omme beslo
tē. eñ binen ī zÿndͤ breetheyt enē ba
biloensche toern heuet op ghericht.
In allē stedē die beleghē zÿn soe zÿn
noot drye strēgē Als victalie daer die
burgers vā leuē sullē. ghuede vestin
ghe daer sī die viāde mede buytē slu
tē. eñ wapene mede te vechtē.
¶ Aldus hebbē die ghene die dit cas
teel besetē hebben. wellust des vley
sches eñ menigerhāde ÿdelheit deser
werelt daer si mede werdē genodet.
Haer wapene zÿn ōhardicheit haers
hertē eñ haers eyghē willē. so datmē
haer mittē scarpē pÿlē dͤ woerdē go
des niet lichtelÿckē ghewōdē en can
noch en mach. Oeck mede wapenē si
hem mittē subteilē argumētē dͤ waer
lÿcker wÿscheyt. daer si mede weder
staen alle die ghene die haer ghaerne
vā haer dͤ quaetheit soudē bekerē Da
er vā ghescreuē staet Die kīder deser
werelt zÿn wÿser ī harē dīghen dan
die kinder des lichtes. Mer als cris
tus comet eñ daer ī ghaet soe werdet
dat casteel omme ghewoerpē eñ daer

wert een andͤ nyeu casteel wedͤ ghe
timert dat suuerlic eñ gheestelÿc is.
eñ daer wert vuollet dat daer gescre
uen staet. In xpō werdet daer eē nie
we creatuer. die oude zÿn wech ghe
gaen eñ het is al nyeu gheworde.
Wāt als die mēschelÿcke begeerlÿc
heit wech wert vdreuē soe comt da
er wedͤ ene grote wide begheerte tot
godlÿckē eñ hemelschē dīgē. soe dz de
siel ouermits die toecoemst ōs lyeues
herē ihū xpī veel vuerlÿcker begeert
die hemelsche dīghē dā si eerst an dē
vghēackelÿckē dīgē was vhāgē. Eñ
daer wert op gherecht die muer der
ōthoudīghe eñ dat voerburch der vͦ
duldicheyt. Dit ghetimert heeft zÿn
fūdamēt op dē ghelouē eñ wasset ou
mits die mynne eñ liefte ōs eñē men
sches opwaert hent dat ter come tot
ter mynnē godes die ī dat ouerste dͤs
ghetÿmmers is eñ ī den wÿchhusen
die op der muerē staen ¶ Wāt soe is
die duechde dͤ ōthoudīghe volcomen
als wÿ ī eendrachticheyt des ghelo
uen mit ōsen euen menschen ghemē
enlÿcke leuen. eñ niet om anxt dͤ pinē
niet wt begeerten des menschelÿken
loues. mer alleen wt aensien der god
lÿcker mÿnnen eñ liefden ōs ōthou
den vā den sunden ¶ Of daer omme
soe mach die godlÿcke mÿnne eñ lief
te hieten te wesen op dat ouerste dyer
mueren. want god wert daer in bewe
sen te vechten voer die ghene die om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

sinẽ wille hem õthoudẽ vã sunden.
Ende want onse õthoudinghe den
aenstuermẽ des becoerdẽs nieten moch
tẽ wederstaen ten waer dat haer die
godlijcke gracie eñ ghenade bewaer
de. daer omme werdet daer der ghe
herdie voer müre der vẽduldicheit op
dat die viãt soe lichtelijcken niet en
come totter müre der õthoudĩge die
aen te sturmẽ.
¶ Mijn lyeue eñ zeer gemĩde brueds
ĩ xp̃o ihũ õsen here. als wij dã ouer
ouermits die duechde dẽ õthoudinge
die sundẽ schuwẽ soe moghẽ wi wel
seggẽ mittẽ heylighẽ apostel. Quis se
parabit nos a caritate xpi. an tri
bulacio. an angustia. an persecutio ꝛc.
¶ Wye sal õs õscheydẽ vãd liefte ende
mynnẽ xp̃i ihũ. tribulacie of benaeu
wighe of vẽuolghinge of hõger ofte
naectheyt of perikel of zwaert. Siet
ghij wel hoe vast die muer is der õt
houdĩge als noch doot noch leuen.
noch enghelẽ noch moghethedẽ noch
craftẽ. noch anstaẽde dĩgen noch toe
comẽde dinghẽ hem niet õwinnẽ en
moghen noch verscheyden vãder min
nẽ godes die is ĩ xp̃o ihũ.
¶ Laet õs nu cloppẽ an desen poertẽ
dat poertẽ zijn der gherechticheit op
dat õs mach op ghelokẽ werdẽ. endẽ
als wij daer in gaen dat wij dan mo
ghen sien die grote wõdlicke werckẽ
godes. wt ghesocht in alle sinẽ wille
Eñ daer wert mit zijndẽ hulpe die to
ren ghetymmert daer indẽ heylighẽ
ewãgelio vã staen. ouermits welckẽ
thoerne als mit oetmoedicheit dyes
hertẽ die vriende godes wt desen da
le dẽ screyen op clymmẽ indẽ hemel.
Jck segghe dat si opclymmẽ. mer nyet
mit haers selues crachtẽ. mer mit
der graciẽ godes. ¶ Als die heylighe
gheest spreket doer den propheet da
uid. Salich is die mã dẽ zijn hulpe is
vã dij o here. hi heuet opclymmighe
ghesetet ĩ sinẽ herte. Vraghestu waer.
Jn den dale des screyens ¶ dat is in
oetmoedicheit deses leuẽs Eñ hi we
derhaelt die selue graci eñ segt. Wãt
die wtgheuer der ewẽ sal gheuen si
ne benedixie. waer thoe dese opghãc
comet of wat die vrocht is deses op
clymmẽs dat segt hij al te hãdes da
er nae. Sij sullẽ ghaen segt hij vã do
ghede tot dogedẽ eñ die ouerste god
sal ĩ syon werdẽ ghesien.
¶ Och mijn lieue brueders dit is dz
loen dit is die vrucht õses arbeydes
gode te sien. Wye en verkyest desen
vrucht niet voer alle sienlijcke eñ on
sienlijcke dinghen. wye mach so cole
vã hertẽ wesen die mit deser begheer
ten niet en werdet õtstekẽ Dit is de
gracie die õs die heylighe ewãgelist
sinte iohãnes prijset daer hi segghet
Vã zijnder volheyt hebbẽ wij alle õt
fanghẽ. Die eerste gracie eñ ghenade
is daer wij mede bekeert werden. de
andẽ is daer wij mede ĩ õsen becorĩgẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

ghehulpē weꝛdē. die doꝛde graet is
daer wÿ mede als wÿ trouwelÿckē
gheſtredē hebbē vā gode geloēt wer
dē ¶ Die eerſte gracie begīt ōs als wÿ
vā gode gheropē weꝛdē. die āder gra
cie let ōs voert daer wÿ mede rechtu
dich weꝛdē. die doꝛde gracie maect
ōs volcomē daer wÿ mede gheglori
ficeert weꝛdē. ¶ Die eerſte is een wel
behagē godes. die and' is ōſe ōdienſt
die doꝛde is ōſe loē vā gode. Vā der
eerſter gracien is gheſegt. Vā zÿnder
volheÿt hebbē wÿ alle ōtfagen. Vā
dē twee anderē is hier gheſegt. Gra
cie om gracie. dat is. Ghauē der ewi
gher gloꝛien voer dē ōdieſtē d' tÿtlÿc
ker ridd'ſcap. ¶ Daeromme ſo ſi die
eerſte gracie indē muere d' ōthoudin
ghe daer wi eerſt mede gheropē wer
dē. Die and' gracie ſi indē opclimē ds
thoernes daer wÿ bÿ thoe nemen in
duechdē. Eū die deꝛde gracie ſi ī dat
ouerſte des thoernes daer wÿ beghe
rē te comē. ¶ Als ſi dā daer comen
die wel toe nemē ſoe weꝛdē ſi ſelue eē
ſtede eū een ſtoel des herē. daer vā dz
gheſcreuē is. Daer zÿn op ghecl ōmē
die gheſlachtē. die gheſlachtē des he
rē. die ghetughē vā iſrahel. omme te
belidē dē naem des herē ¶ Wāt daer
ſatē die ſtoelē. Doe ſi noch warē ind'
murē d' ōthoudigē eū īdē ſtrÿde ſton
dē doe moeſtē ſi noch aengheuochten
weꝛdē. daer omme was eerſt als een
hulper god īdē ioedſchē ſādē bekent

mer als ſi nv ī deſen ſtate daer ſi den
here mogē ſcouwē zÿn ghecomē ſo is
ī iſrahel ſinē naem groet eū ſine ſtede
is ghemaket ī vꝛedē eū ſine wonīge ī
ſyō. Daer heeft hi te bꝛokē die mach
te d' boghē. dē ſcilt. dat zwaert ende
dē ſtrÿt. wāt daer en ſal ghee beruerī
ghe des vleyſches dē gheeſt wed'ſta
en. mer dat vleyſch ſal dē gheeſt al te
mael onderdanich weſen. deſe ſtede
begeerde die pꝛopheet doe hi ſeyde.
¶ Si dedero ſomnum oculis meis et
palpebꝛis meis dormitationem. Jſt
dat ic gheue dē ſlaep mÿnē ogē eū die
vakige mÿnē ogebꝛauwē eū mÿnen
d'unegghē ruſt eer ic vinde die ſtede
des herē Eū op dat hÿ tot d' perſtedē
mochte vlieghē ſpꝛack hÿ. ¶ Wye ſal
mÿ gheuē vloghelen als die duuē op
dat ic mach vlyegē eū ruſten.
¶ Eū wilmē dā noch voert vꝛaghē
wye die inwoenders deſes caſteels
ſullē weſen. eū oeck mede wat haerē
ſpÿſe ſal zÿn. eū wat veſtige dat ſi da
er ſullen hebbē. eū wat haer wapenē
ſullen zÿn daer ſi mede ſullen vechtē
Wÿ moghen daer redelÿc op ātwo
erdē. dat ghelÿc als den vleyſchelÿc
ken menſcen haer ſpiſe was die wil
le des vleyſches te doen. alſoe is de
ſen veel beter ſpÿſe die vꝛucht d's
gheeſtes. eū den wil te doen des he
melſchen vad's. Oeck mede is haer
ſpÿſe dat woert godes daer alle dÿe
heilighen mede gheuoet werdē bey

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

de mensch̄e en̄ enghelen. daer vā dat
ghescreuē is Nō ex solo pane viuit ho
mo sed ex omni v̄bo qđ procedit ex o
re dei. Niet allēe bij den broede leuet
die mēsche. mer bij al dē woerdē dye
daer comē wt dē mōde godes ¶ Haer
veste is als voer ghesecht is die mue
re v̄ōthoudīghe. en̄ die voermuere v̄
v̄duldicheit ¶ Oeck mede soe hebbē
si wapenē omme te vechtē teghēs ha
re viādē. die de heylige apostel pau
lus bescriuet. als dat pāser v̄ gerech
ticheyt. dē scilt des warachtigē ker
stē ghelouēs. dē helm v̄ salicheyt. en̄
ēē zwaert des gheestes. als dat ghue
de en̄ heylige woert godes.

¶ En̄ mijn lieue bruedrs niemāt en
sal hem daer aen stotē darick dat sel
ue woert godes hiete broet of spijse
te wesen en̄ oeck mede een zwaert.
recht oft ōmogelijc waer en̄ wōdlijc
luyde. In materilikē dīgē so is daer
grote ōderschept tusschē dese tween
wāt ī gheestelickē aꝛtien soe mogē si
beyde een wesen. en̄ ī gode zijn si bey
de een en̄ god is al ī al so als daer ge
screuē staet. Vt sit deus omnia in om
nibus. Op dat god die heer al si ī al.
Wāt hier nae nature v̄ dīgē. wat is
alsoe ōghelijck als broet en̄ steen.
Mer allmē hem nae dē gheestelijcken
sinne achtet. soe beduedē si beyde een.
Wāt xpristus ihesus ōse ghesontma
ker is ind̄ heylige scriftē beyde gehie
tē broet en̄ steen ¶ Wāt hi selue segt

aldus Ego sum panis vite. ꝛc. Ic bī
dat broet des leuēs. En̄ oec staet vā
hem ghescreuē dat hi oec mede ēē steē
is aldus ¶ Petra autem erat xpristus
Cristus die was die steen. ꝛc.

¶ Aldus dā mijn lieue en̄ zeer gemī
de brueders ī xpō ihū ōsen lyeue he
re ōsen ghesontmeker. soe is hij dat
leuēde broet dat die wareld leuē ghe
uet. en̄ hi is die steē dē die tymmerlu
dē ghewrāket hadde ¶ Beyde zijn si
ēē ōmits hare bedudīghe. en̄ si bete
kenē ōsen here. mer properlicke en is
hi ghēē vā beydē.

¶ Laet ōs nu daer weder thoe gaen
tot dat ghene dat wij voer haddē ge
nomē. Als ihesus xpristus gaet ī dz
casteel ¶ soe ōtfanghē hem dese twee
susterē martha end̄ maria. dat is die
werckelicheyt en̄ die v̄staedenisse.
Sal ic seggē dat si hem ōtfaē. of dz
si vā hem werdē ōtfāgē. Welck van
beydē dat wij segghē. het helpet den
susterē dat si ihm ōtfāgē of dat si vā
ihm werdē ōtfāgē. en̄ niet ihm wāt
ihesus en behouet haerder niet. Mer
als ihūs tot hem comet so gheeft hij
hem twee dīnghē die desen twee sus
terē wel dyenē. en̄ ꝑghelijckē dz hem
thoe behoert. Hij gheuet cracht ende
wijschept. De werckēdē leuē gheeft
hi craft en̄ starcheyt. en̄ dē schouwen
dē leuē gheeft hij v̄staet en̄ wijsheit.
daer omme is hi oec vādē apostel ge
hetē die crafte godes en̄ de wijsheit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

godes. mer wat beduūt dat hē marē
tha ōtfāget eū ōledich is eū diēt. eū
maria sit bij sinē voetē eū pijnt mit al
hare vliticheit te horē eū oec mede te
ōtfāgē waerdelic sinē woerdē. Daer
is bij beteykēt dattet werckēde leuē
voer sal gaē eū dā daer nae dat schou
wēde leuē. Wāt soe wie dat tot rech
ter ōstādenissen begeert te comen dē
is noet dat hi hē eerst oeffene ī ghue
dē wercken. Als daer ghescreuē staet
Soē begeerstu te vcrighē smakende
wijsheit soe houde die gherechtichei
de eū god salse dij gheuē. Eū op een
ander stede staet ghescreuē. Vā dynē
ghebodē hebbe ic ōstāt ghecregē Eū
op een and stede staet ald9. Omnis
dē ghelooue reynichde hij haer herten
Mer hoe danich sal dese ghelooue we
sen. Dye werchet wt mynnē. In diē
dat martha ōledich is so heeft si een
forme des werckēdē leuēs mer mari
a bewijst ene forme des schouwēden
leuēs. ī dyen dat si sit eū zwiget. end
oec mede dat si haer niet en vantwo
ert als si beschuldiget wert. mer mit
al haerd hertē aēmerct die woerden
ōs heren. eū pijnt al haer ynnerste te
vuollē mittē suetē scouwē d godlijc
ker waerheit die si voer alle dinghē
heuet vcorē. Daer omme is si vā
buytē recht of si ōbeuoelic waer wāt
si vā binē is op ghetogē salichlic om
te scouwē die blijscap des herē. Son
der twijffel alsulc is hi die ī dē boeck

der minē sprekct. Ic slaep mer mijn
herte waket.

Mijn lieue eū zeer gemīde brued's
ghij sult wetē dat martha in tween
manierē ōtfāget ōsen lieuē here ihm
xpm. eū twerehāde werscap bereyet
si hem. Wāt si hem mit tweē manie
ren hadde buytē gheslotē. Wāt mit
tween maniren vā sundē vliesen wij
ōsen here god. als mit sundē die wij
ī ōs seluē misdoē eū mit sundē die wi
tegē ōs euē mēsche misdoē. Eū daer
zijn twee duechdē daer wij ōsen lieuē
here mede wed crighē. Als dat wij
ōs ōthoudē vā sundē eū dat wij ōns
mit ghuedē werckē kerē tot ōsen lye
uē here ihm xpm ōsen vlosser. op dat
cōtrari mit contrari mach ghebetert
werdē. daer vā is ghescreuē Contra
ria cōtrarijs curātur Dat beduder al
dus Alsoe als ghij v ledē hebt ghege
uē omme te d yenē die ōreynicheyt.
eū oec mede der boescheyt tot quaet
hedē. soe gheuet nu cōtrari wed ōme
v leden om te dienē d gherechticheit
ī heylichedē.

Eū als dā martha aldus ōledich
is ōsen lieuē here ōsen gesontmaker
alsulcke spijse te bereydē. eū vlitich
is ī den digen die haren state thoe be
horen. soe woude si wel dat haer zus
ter maria. dat is die ōstādenisse end
al haer īwendicheyt mede mittē we
wendighen dinghen becommert wa
re eū daer omme begheert si dat haer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſuſter haer hulpe. Nochtās en ſegt ſi
haer niet. mer ōſen here claget ſi endē
ſecht aldus. ¶ Domie nō eſt tibi cure
quia ſoroz mea relinquid me ſolā miſ
trare. dic ergo illi vt me adiuuet.
¶ Here en achte ghij des niet dat mijn
ſuſter mij alleē laet dyenē. ſegt haer
doch dat ſi mij helpe. Hier machmen
in merkē die eerwaerdicheit die mar
tha hadde tot ōſen lyeuē here. dat ſi
haer ſuſter niet mop lic, en woude we
ſen in die tegēwoerdicheit ōs heren
mer ſi ſegt hem dat haer hīdert ende
ghebreket. Wāt hijt wel macht had
de haer ſuſter te ghebieden dat haer
ghuet ghedaē waer.
¶ Ten ſal ōs daer omme gheen wō
der weſen als een brueder die in ſta
dighen arbeyde is claget ouer die ge
ne die ledich zijn. eū oeck mede i ſcou
wēde leuen. wāt wij indē heylighen
ewangelio leſen dat martha clagede
ouer haer zuſter maria ¶ Mer dat ma
ria murmurerē ſoude teghēs martha
haer zuſter die arbeyde dede ſorchuou
dich was eū begheren ſoude mit ha
er in wtwendigen onledē becōmert
te weſen. eū īwendelijcke mit beghe
erten der hemelſcher wijſchept ont
ſtekē te weſen ¶ Want vand ewiger
godlijcker wijſchept ſtaet gheſcreuē
Eū die ghene die luttich onledē van
buyten hebben die ſullen die wijſch
hept vneme. Hier omme ſoe ſit maria
eū houdet haer ſtille eū ſi en wil haer
zwijghen eū haer ruſte niet v̄ſtueren
op dat ſi die ſuetichept des godlikē
ſchouwēs niet v̄ſtoren op dat ſi dye
ſueticheit des godlikē ſcouwēs niet
en v̄lieſe. mer hi hoert dat haer god
vā binē thoe ſpreket ¶ Weſet ledich
eū ſiet dat ic god ben.
¶ Bruedes hier is te merckē datter
drye digē zijn die dat godlijcke ſcou
wen hinderē. wāt die īwēdige v̄ſtā
deniſſen zijn die ogē v̄ ſielē. Eū alſoe
als wij mit ōſen wtwēdigen oghen
dit wtwēdighe ghesichte eū die lich
amelijcke dinghen ſien. ſoe wert god
die een ōbeſcreuen licht is eū zijn on
ſienlijcke weſen alſoe veel alſt ōs mo
ghelijcken is ouermits den v̄ſtende
begrepen. Mer daer is onderſchept
tuſſchen die wtwendighe eū inwen
dighe oghen. want ſullen die wtwē
dighe oghen ſien ſo moeten die din
ghen van buyten mitten wtwendi
ghen lichte beſchemen werden.
Mer die iwendighe oghē ſullen ſi da
er yet ſalichlijcke ſien ſoe moeten ſi
vanden godlijcken lichte van bīnē
verlichtet werden. Deſe beyde ogen
als wtwendighe ende inwendighe
werden van dryen dinghen ghehyn
dert dat ſi nieten connen ſien dat ſi
van rechtes weghen ſien ſonden.
¶ Laet ons dan eerſt ſien vāden
wtwendighen oghen op dat wij ōs
ouermits dē digen vā buyten op mo
ghen rechten tot den inwendighen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

dinghen. Het mach wesen dat die o-
ghen ghesont zijn eñ open mer want
tet daer doncker is soe en cōnen si ni
et sien. Daer en teghens macht wel
wesen dat daer licht si. mer dat die o
ghen siec zijn vā quaden hūmozen of
vā bluede eñ daer omme niet sien en
moghen. Oeck plechtret te gheschie
den dattet licht ghenoech si vā butē
eñ oeck mede dat die oghen ghesont
zijn mer datter wat in die oghen ghe
wayet is daer omme niet wel syen
si en mogen.

¶ Aldus mijn lieue eñ zeer ghemin
de bruedders zijn dese drye hinderen
dat die oghen niet sien en moghen.
als dōckerheit. siecte der oghen van
quaden hūmozen. of vā bloede. ofte
als daer wat inden oghen is ghe co-
men. Desē selue drye gheestelijcken
te verstaen hinderen oeck mede dye
gheestelijcke oghen mer si hebben an
der namen. want bijder donckerheit
v̄staen wij onse sunden die ons dat
godlijcke licht benemen. Eñ oeck me
de op die oude sunden te dencken v̄
blindet oeck onse ī wendinghe ogen
recht als quade hūmozen.

¶ Voert bijden stove dat inden ogen
wayet v̄staen wij onleden ende oec
mede becommeringhen der wtwen
digher dinghen ¶ Dese drye hynde
ren turberen die oghen der inwendi
gher verstādenissen eñ si benemen d̄
sielen dat schouwen des ghewaren

lichtes. als die donckerheyt der sun
den. ende veel te dencken op die selue
sunden. ende becommeringe mit wt
wendighen dinghen. ¶ Dat eerste
van desen dryen bescreyede die pro
pheet in hem seluen doe hi seyde Mi
ne crachte heeft mij ghelatē ende dat
licht mijnder ogen en is niet mit mij
Want als dat licht der gherechtich
heit ōs begheuet soe en vynden wij
niet anders in ons luden dan die gro
te donckerheyt onser snoder sundē.
Hi beclaghede hem mit den anderen
zeer bezwaert te wesen die seyde. Ic
bin weder ghekeert in mijn iammer
als mij die doernen steken. dat zijn
die prekelinghe der voergheledenē
sunden. Hij claghede oeck mede dat
hem dorde harde zeer hinderde dye
aldus seyde. Ick ath asschen als bro
et ¶ Bruedders ghij sult wetē dat dit
is asschē der wtwēdigher onleden.
voer dat broet des inwendigen scou
wens ¶ Hier omme soe wye zijn in-
wēdighe ogen totten godlijckē scou
wen begheert bequaem te maken.
hem is dā noet dat hij haer vā desen
dryen hinderen pyne te reynighen.
Ende die dat dan ghaerne wil doen
die sal weten dat teghens dese dryē
hynderen dryerehande medicine is.
Want dat alder eerste hynder mach
men beteren mit volcomender ende
puerder biechten. Teghens dat an
der hynder is nut dat pinnige gebet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

teghēs dat dorde helpet olmidighe
verwtwēdigher onledē.
¶ Mit desen dorden hynder dat is
mit wtwēdige becorighe hadde ma
ria sorghe ghehindert te werdē. endē
daer omme doe haer zuster martha
onledich was doe sat si stille bij den
voeten ōses lyeues heren ihū xpristi
ōses verlossers. Eñ al wast dat mar
tha haer zuster ouer haer wat claghe
de si zweech al stille recht of zijs haer
niet aen gheroghē en hadde.
¶ Mer bruedis laet ōs horē wat ōse
heer marthē ātwoerde voer marien.
martha sollicita es et turbaris erga
plurima. Marthe segt/hi du bist zeer
sorchuoudich ende in velen dinghen
ghecturbeert/eñ becommert. wāt du
moetste dij seluē hūedē voer allē sun
den. ende den ghenen die dij beuolen
zijn moetstu haer noetdruft besorgē.
Wāt op dattu selue die sundē moges
te schuwē soe moetstu vasten eñ wa
ken. eñ oeck mede dijn lichaem castiē
Ende op datstu wat moghestē heb
ben den behoeuighen te gheuen soe
moetstu arbeydē mit dynen handen
Mer al bistu mit vele dinghē becom
mert eñ geturbeert. du salteste nochtā
werē datter een noet is. Wāt/eñ si
datstu al dyne werckē doeste ī dz ene
si en mogē den die een is niet behagē
noch ghenaem wesen. Wāt so is da
er ghescreuē. Nō ē qui faciat bonum
usqz ad vnū. daer en is niemant dye
ghuet doet al tot enē toe. Aldꝰ wast
dat mē piscinē daer inden ewāgelio
van staet. Niet meer dā een ghesont
en mochte werdē nae die beruerīghe
des waters ¶ Eñ doe die thyen mal
laetsche menschen vā ōsen here warē
ghereynighet en was daer mer een
die weder quā eñ mit ludē stemmen
ōsen here dācte. daer ōse heer oer me
de ghuet ghetuuch vā gaf doe hij sey
de. Warendē niet thyen die gereyni
ghet werden. waer bliuē die neghen
Daer en is nyemāt die weder coemt
ende gheuet gode glorie dā dese vre
emde. Oeck mede segt sinte paulus.
Alle lopen si mer een ontfanghet dat
loen. ¶ In desen voerghenoemden
ende oeck mede in menighen anderē
steden der heylgher scriftē worden
wij gheleert hoe louelic die eenheyt
is. ende sonderlinghe in desen teghē
woerdighen ewangelio daer ōse he
re segt dat een noet is. Mer het is te
weten dat daer zeer groet onderscheit
is tusschen die eendrachticheyt endē
eenheyt daer wij nū of ghesproken
hebben. die zeer ghepresen is inder
heylgher scriften. ende die eenhede
die sundighe menschen somwilen te
samen hebben die vanden waerden
ende heylighe vrienden godes mōdē
lijcke zeer ghelaket wert. ¶ Van die
eenheyt is daer ghescreuē aldꝰ. Die
coninghen ende die princen der aer
den stōden te samen op eñ quame in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

een teghens den here eñ teghens sinē
xpristum. ¶ Oeck mede mijn lieue end
zeer ghemide brueđs segt die ewāge
list hier vā. Die pharizeen qͣmē te
samen in een eñ si maecten enen raet
omme dat si ihesum xpristum moch
ten begripen i sinen woerdē. Eñ op
een ander stede segt hi aldus ¶ Dye
bisschoppē eñ die pharizeen v̄gader
den enen raet. Brueđs waer omme.
Als sinte iohānes tughet om dat si
ihesum xpristū ōsen ghesontmaker
mochten doden.

¶ Och mijn lieue brueders hoe zeer
v̄hardert dese eenheit der v̄keerder
menschē is. dat leert ōs ōse lieue he
re die vādē bosen gheest eñ oec mede
vā sinē ledē spreket totte eerwaerdi
gen heyligen iob. eñ hi segt aldus.
Zijn lichaem is al te samen ghegotē
scildē die als scubben der visschen te
same ghebrucket werden. Hoe vaste
zijn si te samen ghedrucket eñ gheuo
ghet datter niet een luttel windes tus
schen en mach. die een hout an die an
der alsoe vaste dat si niet lichtelijckē
vā een en zijn te scheyden.

¶ Alsulcke eenheyt ymmers sulcke
v̄keertheyt pleghen wel sommighe
traghe eñ v̄sumende brueders mit
malcanđ te hebbē. soe dat alsmē hem
wat goedes leren wil dat hem nutte
waer tot haerđ salicheit si veel bereyđ
der zijn tot haer selues scade eñ ver
domenisse eendrachtelijke hem daer

teghens te setten eñ dat te wedersla
en dā dat te volgen.

¶ Alsulc eenheit eñ eendrachticheit
is zeer te laken eñ te haten. Dese ver
keerde eenheit eñ oūdrachticheit soe
willen wi setten wt ōsen herten enđ
wt ōsen woerden. eñ wij willen vo
ert spreken vāđ eenheit eñ eendrach
ticheit die ghuet eñ louelic is eñ alle
en den ghuēdan thoe behoert ¶ Ende
die mach wesen tweerhande. want
die ene maket ōs rechtuaerdich. die
ander maket ōs eerst salich ende nae
glorioes. Die eerste is verdienst mer
die ander is dat loen der verdiensten

¶ Vā der eerster mijn lieue brueders
so staet gescreuē dz der grote menich
te der ghelouiger menschen was een
hert ende oeck mede ene siel ¶ Vanđ
anđ so segt die heylighe scrift aldus
Die gode aenhanghet die is oec me
de een gheest mit hem. ¶ Mer want
wij dese eenheyt enđ eendrachtcheit
inden thoecomenden leuen hopende
zijn volcomelijc te verkrigen so is ōs
meerđ noet onsen here te bidden dat
hij haer ons dan wil gheuen dan nu
veel daer van te spreken. Mer vanđ
eenheyt die ons rechtuaerdich maect
die ons in deser tijt al te groet noet
is. willen wij nu voert aen van spre
ken. ¶ Brueders dese eenheyt is
een suuerlijcke cierheyt daer vā idē
psalm ghescreuē staet. Siet hoe goet
eñ hoe vrolic ist brueđs te wonē ien

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Eū doe die prophetelijcke woerden
die suuerlicheyt deser eēheit bescruē
hadden, soe en zweech hij oeck nyet
die nutticheyt te kūdighē die inder
eenheyt is gheleghē. Wāt daer segt
hij sende god sine benedixie ende oec
mede dat leuen. Die benedixie in de
ser tijt mer dat leuen inder ewicheit
Ende dit is die eenheyt die ōs dye
apostel sinte paulus mit alder naerst
ticheyt beueelt te houden. daer hi al
dus segt. Weset sorchuoudich te hol
den eenheyt des gheestes inden ban
den des vreden. ¶ Die ghene die
sorchuoudich zijn dese eenheit te hol
den die sullē haer ymmers houden ī
tween manieren. Want een yghelijc
ghuet ende volcomē mensche die sal
ymmers eenheyt houden tot hem sel
uen. ende sonderlinghe oec mede tot
sinē euen kersten mensche.
¶ In hem seluen sal hi ymmers py
nen altoes een te wesen ende geheel
nae wtwisinghe der waerheit. ende
oeck mede der gherechter duechde.
Tot sinen euē menschen sal hij hem
pynē eedrachtich eū ghelijc te wesen
die duechden nae te volghen eū oeck
mede alle ghuede zeden ¶ Wāt allen
creaturen ende sonderlinghe dē rede
lijcken creaturē behoert thoe haren
eersten oersprōck nae te volghē. Eū
wāt ōse heer eū ōse god een is. alsoe
moyses segt Hoer israhel dijn god is
een. Eū alsoe als hi een eū dat selue
is. eū oeck mede volcomen in hem sel
uen. eū gheens dinghes en behouet
ende nochtans ghuedertiren tot ōs
is. eū wt zijnd godlijcker mynnē eū
liefdē ghuetelikē tot ōs comet. Also
sullen wij ende een yghelijck vā ons
tot ōs seluen een wesen ouermits ge
heelheyt der duechden. ende oec een
tot onsen euen menschen ouermits
den bant der mynnē. ¶ Dese eenhe
de sprekende vander mynnen ende
liefden prijst ōs die apostel sint iohā
nes daer hi segt Wāt alsoe als hi is
soe zijn wij oeck mede ī deser werelt
mer dese eenheyt die wij alsoe als ic
ghesegt hebbe tot ons seluen hebbē
souden die wert in dryen manieren
ghehindert. Dat is als een mensche
al te zwijde of te vermetel is. of als
een mensche al te cleinmoedich is. of
oeck mede als hij al te lichtuaerdich
is. Die ghene die al te zwijde zijn die
vermeten hem te moghen dat si niet
en vermoghen. eū oeck dat si niet vā
gode hebben ontfanghen dat willē
si ymmers doē ¶ Alsulcker menschē
ghelijckenisse hadde sinte peter dye
prīce der apostelē doe hi seyde ī dier
naestaender passien ōs heren. Ic byn
bereyt mit v inden karcker eū indē
doot te ghaen. Die cleynmoedighe
zijn desen recht contrarie. ende deser
menschen ghelijckenisse hadde sinte
peter doe hij inden schepe seyde tot
onsen lyeuen here. Ghaet van mij o

here. wāt ic bi een sundich mensche.
die lichtueerdighe die zijn ōghestadich
eñ werdē omme eñ wed omme ghe
leydet vā alderhāde leringe den nu
mishaghet dat hem al te handes
behaghede. ende dat si nu verkiesen
dat ghene dat verworpen si al te hā
des daer nae ¶ Mer wat batet desen
ghebrekē te vertellē ten si dat wi oec
leren hoe men haer sal beteren. ¶ Laet
ōs daer omme die vyāde ɗ eenheyt
ṽuolghen ende ymmers niet af latē
hent tot dat wÿ haer te niet hebben
ghebrocht. Hoe salmē dā tegēs al te
zeer grote vermetelheyt setten dat
wÿse aenmerckē ōser crachcheyt. wāt
daer mede machmen die hatelicke ṽ
metelheyt alre best te niet maken.
Mer tegens alte grote cleinmoedich
heit salmen setten dat ghuede betrou
wen toter moghentheyt godes. endē
bekennen dat wÿ wt ōs selues craf
te zeer luttel of niet en vermoghen.
mer stantaftelijcke segghen mit den
heylighen apostel paulus ¶ Omnia
possum in eo qui me confortet. Ic ṽ
mach alle dinc in den ghenen die mÿ
stercket. xpristus.
¶ Teghens die lichtmoedicheyt is
nutte dat een mensche ghaerne leue
nae raet zijnder ouderen ende oec me
de zijnder wÿseren. mijn lieue eñ zeer
ghemínde brueɗs. op dat hi niet be
droghen en werde ouermits alrehāde
leringhe mer hi doe als die euwe ge
biedet. Vraghe dinen vader ende hi
salt dÿ kundich maken. vraghe dinē
ouderen ende si sullent dÿ segghen.
¶ Nu hebben wÿ ghesproken vāɗ
eenheyt mijn lieue brueders die wÿ
hebben sullen tot ōs seluen. Laet ōs
nu voert sien vāder eenheit ende een
drachticheit die wÿ sullē hebbē mit
ōsen euen menschen. ¶ Dese eenheyt
heeftmē oec mede ī tweeen manieren.
als dat wÿ liefte eñ mynne hebben
tot enē anderen eñ dat ons wed om
me die ander lief hebben ¶ Dese mi
ne ende dese eenheyt wert oec mede
in tweeen manieren ghehindert. als
ouermits hartsinnicheit ende suspici
en. Onse hartsinnicheit en laet ōs ni
et ontfanghen in ons die mynne eñ
liefte onses brueders. ende onse qua
de suspicien en laten ons niet ghelo
elen dat onse brueders ons lief heb
ben. Eñ als wÿ soe wt onser hardic
heyt ōsen brueder niet lief en hebbē
ende oec mede wt onsen quaden sus
picien vermoeden dat si ons ludē ny
et mynnen ofte lief en hebben. soe en
connen wÿ nyet een wesen mit ōsen
bruederen ¶ Mer mijn lieue brueɗs
teghens dese twierehande siecten so
salmen hebben twyderhande ghue
de medicinen. der tweder hande min
nen. Als die mynne of liefde die hē
er seluen niet en suecket. eñ die myn
ne of liefte die alle dinck ghelouet.
Nu dan die hartsinnich is die hebbe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die minne eñ liefte die haer seluē niet en suecket eñ hebbe lief sinē brued'. Die quade suspiciē heeft als dat sine brueders niet wel vā hem en voelen die hebbe die mynne eñ liefte die alle dinghen ghelouet eñ en laet hem da er niet aen twijffelen dat hē sine bru eders lief hebben.

Item op die eerwaerdige ende gloriose hoechtijt van ōser lieū vrouwen gheboerte seruiet sinte bernaer dus twee sermonē.

Hoe dat hier bouē iden hemel is dat wesen xpi ihū ōses vlossers. eñ hier neder i dit aertsce dal is sine ge hogenis eñ sinen naem.

Ser. i.

Die hemel ōmehelset vriē delijcke die waerde teghē woerdicheit der vrucht bare iōcvrouscap. eñ dye eerde viert ynnichlijcke haer ghehoe genisse. Hoe ist sonder twijffel i allē ghuedē saligē digē. dat daer is die te gēwoerdicheit eñ hier is die ghehoe ghenisse. Daer is die volheyt eñ die sadicheyt eñ hier en is naeuwe eē lūt tel smakes daer vā daer is dat wesen hier is die naem. Heer segt die pro pheet dijn naem is ider ewicheyt eñ dijn gehoghenisse is indē ghebortē eñ geboertē. Gheboerte eñ gheboertē en is niet ond' dē hepligē enghelen. mer onder den menschen. Wilstū weten dat sine naem ende zijn gheha ghenisse alleen nut is ons. ende sine teghenwoerdicheit is inden hemel. Aldus suldi biddē segt ōse here. Pater noster qui es i celis. ec. Vader ōse die zijt idē hemel gheheiliget wer de uwē naem Eñ dit is een ghuet ge bet Wāt dat beghī deses ghebedes vermaent ōs dat wij kynder godes zijn. wt der groter godlijcker verkye singhe ende dat wij pellegrōme zijn hier in deser ellendiger aerden. ende dat wij weten sullen dat alsoe lāghe als wij inder aerden zijn veer zijn vā ōsen here. ende dat wij in ons seluē mit zeer groter begheerten zuchten sullen ende ymmers sonderlinge be gheren dat mittē eersten dat vērkiesen godes mach vuollet werdē ende dat wij mochtē comen te beschouwē dat aensichte onses vaders. Daer omme segt die propheet merckelijcken. die gheest voer onsen aensichte is xpris tus ihesus ōse heer ōse verlosser. i sinē scheme sullē wij leuē onder die hei denē. Wāt die salighe hemelsche ghe estē en leuen niet inden scheme mer si leuen inden schouen blinckendē lich te. Inden psalm staet ald9 Indē blic kenden lichte vten buucke heb ic dij voer lucifer ghewōnē. Dat segt dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vader. mer dit selue licht heeft maria
zijn moeder ghewōnē niet i dyen cla
rē lichte mer idē scheme. Welcke sce
me die alre ouerste hadde ghescermt
Hier omme singhet wel te rechte die
heylige karcke. niet die karcke die in
dē hemel is eñ iden schonē blickēden
lichte. mer die noch zuchtet in deser
aertscher pelgrimmaetze. Onder dē
scheme des ghees dē ic begeerde heb
be ic ghesetē eñ sine vrucht is suet in
mijnē kelē. Die heylige brunt beger
de dat clare licht des middaghes da
er die mynnelijcke brudegom in voe
de haer ghewijst te werden. mer si
wert al wat wedersegē eñ nederwert
ghedrucket Wāt voer die volle claer
heit des lichtes wert haer ene sche
me ghegeuē. eñ voer die volle sadich
heyt die si begheerde ōtfāghet si opt
eerste eē weynich smakes. Wāt si en
seyde niet ōder die scheme die ick be
geerde mer si seyde onder die scheme
des gheues dē ic begeerde. Wāt die
scheme en si niet. mer dē schonē clarē
middach begheerde si. eñ eē vol licht
vā dē vollē lichte. Eñ sine vrucht sey
de si is suet mijnē kelē. recht of si seg
ghē woude minē smake. Hoe langhe
en sultstu mij heer niet sparē dat ick
mijn spekel mach slindē ¶ Hoe lāghe
salt durē datmē mij sal segghē als9
Gustate et videte quoniam suauis
est dominus. Smaket eñ siet dat die
heer suet is ¶ Sonder twijffel hij is
suet eñ ghenuechlic der kelē ende den
smake. so dat die bruut harē bruyde
gom daer vā dāckede eñ louede. mer
wāneer sal die tijt comen dat hij sal
seggē Etet myne vriendē eñ drincket
eñ wert drōckē mijn alreliefste. Dye
propheet segt. die rechtuudighe sullē
werschappen i die tegēwoordicheit
godes. Niet en segt hij indē scheme.
Eñ noch segt die selue propheet vā
hem seluē Ic sal versadet werdē als di
ne glorie opēbaert. Eñ ōse lieue heer
die segt tot sinē apostelen Vos estis
qui mecum permansistis i tribulacioi
bus meis. &c. Ghij zijt die ghene dye
mit mij zijt ghebleuē in mynē becori
gē eñ ic besette v mijn rijcke alsoe als
mijn vader mij dat thoe heeft gheset.
dat ghij sult ethē eñ drīckē an myne
tafel. Mer waer sal dat wesen. ¶ In
mijn rijck segt hij. ¶ Och hoe salich
is hi die dit broet sal ethen i dē rijcke
der hemelē. Dynē naem moet gehey
liget werdē o here. ouermits welcken
naem du in deser tijt mit ōs biste. ouer
mits dē gheloue wonēde in ōsen her
tē. wāt dynē naem werdet nu vā ōs
aen gheropē. laet ōs thoe comē dijn
rijck. laet comē dat volcomē is. eñ te
niet ghaen dat eens deels is. Want
die apostel segt Ghij hebt nu vrucht
i heilich makinghe mer dat eynde is
dat ewighe leuē. ¶ Dat ewige leuē
is een fōteyne die nymmermeer ver
droghet en mach werdē. die alle dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

paradijs vruchtich maket. Eñ niet al
leen soe en maect si dat vruchtich mer
oec mede drõcken. Eñ het is een put
vã leuēdigē water dat haestelicke lo
pet des waters õblijt al die stat go
des. Eñ wye is desē fõteyne des le
uēs dã xpristus ihesus õsē god Als
xpristus ihesus opēbaert segt die a
postel die v leuē is soe suldi mit hem
opēbarē i zijnd' glorie.

¶ Nu siet mijn lieue eñ zeer ghemīd'
brueđs i xpõ ihū õsen verlosser. hoe
dat haer die volheit heuet vñedert.
op dat hij wesen soude õse gherech
ticheyt eñ oec mede õse heylicheyt.
eñ een võgheuighe õser sundē. Wãt
hij en openbaert hem noch niet als õ
se leuē. õse glorie of blijschappe. ende
õse salicheyt. Dese salighe fõteyne
is al wt õs thoe gheleyet. eñ die wa
terē lopē door õsen straeē. al ist datter
ypemāt vreemdes vã en drincket.

¶ Die costele preciose adere des he
melschen rijckes is neder ghecomen
door ene gote. met nochtãs soe dat si
õs die ghehele fõteyne der wateren
thoe sendet. mer si druppet sommige
droppelen der hemelscher gracien eñ
ghenaden i onsen võdorrēdē herten.
dē enē meer eñ dē anderen myn.

¶ Dese ghote is i haer seluē al vol.
op dat wij alle vã haerder volheyt
moghen õtfãghē. ¶ Jck võmoede dat
ghijt wel merket wyen ic mit deser
ghoten meyne. die de volheyt d'res
fõteynes vãdē herte des vađs heeft
õtfãgē end' heeftē õs ghebaert.
Al ist dat hij õs niet en is ghegeuen
sulck als hi i hem seluen is. hij is õs
doch alsulck ghegeuen als wij hem
consten õtfãhen end' begripen.

¶ Ghij weet oeck mede wel mijn lie
ue brueđs wyen dat thoe wert ghe
segt Aue gracia pleñ. Wes gegeuet
vol vã ghenaden. ende wye dat si is
Ende dat en is niet vreemde dz wij
õs des võwõderen datmen alsulken
ghote soude moghen viden daer dat
õuste vã ghelijc der ledder die de pa
triarcha iacob sach aen den hemel rei
ken soude. ꝑ immers bouen alle die he
melen ghaen soude. op dat si mochte
raken aen die fõteine d' alreleuenster
wateren die bouen al die hemele zijn

¶ Salomõ die verwõderde hem zeer
daer van end' hi sprack als bijna mis
hopende doe hi seyde. Mulierem for
tem quis iueniet. Wye sal cõnen ofte
moghen een starck wijf viden.

¶ Hier omme en ist gheen wõđ dat
die riuieren der godlijcker gracien en
de ghenaden alsoe lãghe tijt verdro
ghet hadden gheweest. wãt dese be
gheerde ghote daer wij nu van spre
ken doe noch niet en was ghecomen
Mer dat en sal dij gheen wõder we
sen datter langhe is vertogen eer de
se begheerde gote is ghecomē. alstu
aendēckest hoe menich iaer die recht
ueerdighe mã noe tymmerde ouer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die arche daer luttel mēſchē haer lijf
in ſoudē bergē. eñ dat mer een cleyne
tijt. ❡ Mer hoe cōſte ōſe ghote daer
wij nu vā ſprekē aenreyke aen die al
der hoechſte fōteyne. Hoe mēſtu an
ders dā mit haerē groter begeerten.
eñ oec mede mit haerē groter ynnich
heyt. eñ mit harē alderpuerſte ghebe
den. Wāt ſoe is daer gheſcreuē. dat
ghebet des rechtuaerdigē menſches
doerghaet die hie hemelē. Wyē is eē
rechtuaerdich mēſch. en was maria
niet een rechtuaerdich menſch. daer
ōs die zōne der gherechtichheyt doer
is op ghegaē ❡ Hoe mocht ſi dā comē
tottē ōtoegāckelijcker mogētheit go
des. dā cloppēde begerēde of ſueckē
de. Wāt ſiet dat ſi ſochte heuet ſi ge
uōdē. ſoe haer toe wert geſegt vādē
heyligē engel. Inueniſti graciam apud
deum. Gracie hebſtu geuōdē bi gode
dē heere.

❡ Wat is die mijn lieue eñ zeer ghe
minde bruedēs Si is vol gracien. Eñ
hoe iſt dat ſi gracie vynt. Si is wa
erdich eñ zeer waerdich te vīden dat
ſi ſuecket. wāt haer volheyt haer ni
et ghenoech en was. eñ haer oeck me
de aen haers ſelues wijſheit niet en
ghenuechde. Nae dyē dat daer ſtaet
gheſcreuē. die mi drīckē dē dorſtet na
mij noch. ❡ Aldus biddet ſi noch ſō
der ophoudē om ōuuloedīger gracie
tot behoef alder ghemeenē warelt.
Die enghel ſeyde aldus. ❡ Spiritus

ſanctus ſuperueniet in te et virtus altiſ
ſimi obumbrabit te. Die heilighe gheeſt
ſal hier en bouē ī dij comē. eñ die alre
coſtelſte balſom ſal mit groter volhe
den ī dij vloeyen. ſoe dat ſi ōuulordē
lijcken aen allen lidē ſal wt vloeyen.
Bruedēs dit is alſoe. eñ wij voelen
dattet alſo is. Onſe aenſichtē die wer
dē nu blijde ī deſer olyē. eñ daer ōme
roepē wij. Wtgheſtorte olye is dijnē
naem. eñ dine ghehoghenis is vā ge
boerte tot gheboerte. Eñ dit en is ni
et te verghenen. eñ al wert deſe olye
wt ghestort hi en wert daer om niet
vlorē. wāt daer omme hebbē die ion
ghe den brudeghom lief eñ oeck niet
luttich. Eñ die ſalue die vādē hoelde
neder vloeyet die eñ comt niet allen
indē baerde mer oeck mede in die ned
ſte gheere des cledes. O menſche ſich
aen dē raet godes eñ bekēne dē raet
der ewigher wijſheyt. eñ oec mede der
godlicker ghuedertierenheyt.

❡ Doe die heer al die ſchure nat ma
ken woude mittē hemelſchē douwe.
doe ſtorte hi eerſt al den dou indē vel
le. Eñ doe hij al dat menſchelijcke ghe
ſlachte ſalich makē wolde doe ſtorte
hij eerſt al den ſchat onſer ſalicheyt ī
marien. ❡ Waer omme dede hij dat.
Bij auōturē daer omme op dat eua
ōtſchuldighet ſoude werdē mit haer
der dochterē. eñ op dat die mānen vā
eua niet claghen en ſoudē ouer dē
vrouwe. ❡ O adam en wil nu voert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

den niet seggē tot ōsen here. dat wijf
die ghij mij hebt ghegeuē gaf mij vā
dē vrucht des v̄bodē bomes te ethē
Mer segge aldus. Dat wijf die ghij
ōs hebt ghegeuē die heuet ōs gespijst
mitter ghebenedidē vrucht haers bu
kes. ¶ Sond' twijffel dit is die raet
der godlijcker ghuedtirēheit. mer ter
auōturē daer schuult noch wat meer
eū dat en ist niet al. dat is alsoe. mer
als ic v̄moede soe ist weynich uwen
begeertē. drurtmēt noch bet mē sald'
noch vettichept d' botterē wt druckē
Siet dat daer omme noch hoechlijc
ker een mit hoe begheerlijcker ynnic
hept ōse heer wil dat wij mariē sullē
eren die ōs alle volheit alles ghuedēs
i marien heeft gheset. soe dat sullen
wij wat gheedes hebbē. sullē wij eni
gē hope hebbē. sullē wij enigē gracie
of salicheit hebbē. het moet c̄ōs al vā
haer comē die op is ghecommē ouer
vloeyende i godlijcker weeldē.

¶ Si is voerwaer ēē hof vol weeldē
daer niet allēē i ghewaeyt en heuet.
mer ouercomēde doer eū doer gewa
eyet heeft die godlijcke sūdē wint.
op dat aen allē sidē vloyē sullē en wt
vloyen die godlijcke saluē eū die ghe
gheestelijcke gracien. ¶ Neem wech
dese wtwēdighe zōne daer al die gā
se warelt vā werē v̄lichtet. waer is
dā die dach. Eū of maria niet en wa
er die eē sterre is des meers. wat blij
uet hier anders dā iwinēde donckerhe

de eū scheme des dodes. eū oeck me
de die aldermeeste dōckerhept.

¶ Daer omme laet ōs wt al dē binē
stē ōser hertē eū mit al ōser begheertē
mariē erē eū lief hebbē. wāt dat is de
wille des herē die al dat ghoede daer
wij salich vā hopē te werdē ōs doer
marien heuet ghegheuē. dit is daer
omme zijn wille mer al ōse beste wāt
hij is i allē dighē voer ōs sorchuou
dich. eū hem v̄barmet ōser eū i allen
ōsen becorighē troest hi ōs. eū hi her
det ōs tottē rechtē ghelouē. eū starct
ōse hope. eū hi v̄drijuet alle mistroes
ticheit. eū hi oprechtet ōse cleynmoe
dichept. Op gruwelde te ghaē tottē
vader eū wordest v̄uaert eū ōtsiēde
alstu hem hoerdest nomē. eū doe vlo
dest ōder die bladē der blomē. daer ō
me heeft hij dij ihm̄ ghegeuē tot enē
middelaer. Wat en sal aldustanighe
zoen vā sinē vad' niet v̄crighē. Sond'
twijffel hi sal om zijnd' eerbaerhept
wille werdē v̄hoert. wāt die vad' mī
net eū heuet lief den zoē.

¶ Of bistu oec noch mede voer den
zoen v̄uaert. hij is doch ymmer dijn
brued' eū dijn vleysch. eū hi heuet in
allen dinghē becorighe ghcledē sond'
sunde. op dat hij dij barmhertich sol
de wesen. Desen brued' heuet di ma
ria ghegeuē. Merbij auōturē dū bist
oec mede voer hem bevaertē eū di gru
welt voer sine godlijcke moghētheit
Wāt al is hi mēsche ghewordē hi is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

nochtãs almachtich god gebleuē ſoe
datſtu oec voer hem ghaerne hebſte
enē ghuedē voerſprake. ¶ Ioep dan
tot mariē. wãt ſi is een puer mēſche
niet alleē puer vã allē vleckē der ſun
den. mer oec mede puer mēſce ſo dat
ter gheen and' natuer mit haerd' men
ſcheit en was ghemēget. ¶ Ic ſegge v
dat ſond' twifel ſi ſal om haer verwa
erdichept v'hoert werdē. Haer zoē ſal
ſond' twijfel zijn moed' ghaerne horē
eñ die hemelſche vad' ſal ſinē zoē v'ho
rē. ¶ Mijn lieue kiderkēs dit is der
ſunderē ledder daer ſi bij opclimē ſul
lē. dit is mijn ald'meeſte betrouwen.
dit is al die ſake mijns hopes. Wãt
hoe ſoude die zoē ſine moed' v'ſmadē
Of hoe ſoude zijn hemelſche vad' als
hi voer ōs bidt ſinē enigē zoē verſma
dē. Of hoe ſoude marie zoē ſine waer
de moeder niet v'horē. of hoe en ſou
de die hemelſche vader ſinē enigē zoē
niet gaerne horē. Sond' twijffel ghe
en vã beydē en is twijffel an te heb
ben Gabriel die engel ſeyde tot mari
en aldus. Inuenisti enī graciã apud
deū. Graci hebſtu gevōdē bij god dē
here. Sauchlijcke. Si ſal altoes gra
cie vidē. eñ alleē iſt gracie dat wij be
houē. Deſe vroede eñ wijſe maghet
die en bat gode niet om wijſcheit als
ſalomō dede. Oec en bat ſi niet ōme
rijcheit noch om ere. noch om te heb
ben macht in deſer werelt. mer ſi be
gheerde gracie. Eñ ten is gheen wō
der. Wãt dat wij ſalich werdē dat to
met allē vã gracie. Waeromme wil
len wij anders yet vã gode begheren.
laet ōs gracie ſuecke. eñ laet ōs dye
ſueckē ouermits marien. Wãt die ſuec
ket die ſal vindē eñ hij en mach niets
te v'gheues ſueckē. laet ōs die gracie
godes ſueckē wãt die gracie der men
ſchē is bedrieghēde. die zommighen
ſtaen op haer v'dieſtē. mer laet ōs pi
nē gracie te vidē. ¶ Wãt wat mach ic
anders ſegghen. iſt niet alleē vã gra
cie dat wi hier zijn ghecomē. Voerwa
er het is alleē die grote barmhertich
heit godes dat wij niet verdoruē en
zijn. Wye zijn wij daer ic vã ſpreke.
Wij meyne dighe mēſcē. wij mañſlach
tigē. wij ōſuuere mēſcē. wij rouers.
eñ wij keerquaet deſer werelt. ¶ Een
ygelijc vrage zijns ſeluēs cōſcientie lie
ue broeders eñ ghij ſult ſyen dat daer
die gracie ouervloyet daer die ſundē
aldermeeſt warē. ¶ Maria en ſtaet ni
et op haer verdienſt mer ſi begheert
gracie. eñ ſo zeer ſet ſi haer op de gra
cie godes eñ ſi en ſmaket niet hoghe
vã haer ſeluē dat ſi veruaert werdet
doe haer die enghel groete. Eñ mari
a ſegt hi dochte i haer ſeluē wat dye
groete meende. Wãt ſi hielt haer on
waerdich dat haer die enghel godes
ſoude groetē. Ter auonturē dochte
daer i haer ſeluē. Waen coemet mij
dat die enghel godes tot mi ſal comē
¶ En weſet niet verſaghet o maria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

en laet di dat gheen wōdē hebbē dat die engel godes tot dÿ comet. want hi comet tot dÿ die veel meerder is dā enich enghel laet dÿ dit vwōderē vā dē enghel ōs herē dat hÿ tot di comet. die heer is mit dÿ alle der engelē. Eñ waer omme en soudestu den engel niet sien du die een engels levē leydest ider eerdē. ¶ Eñ waer omme en soude die engel niet visiterē sinen ghesellinne. Waer omme en soude hÿ die niet weerdelicke gruetē die eē mede ghesellinne eñ eē mede burgherlsche was der heylighē. eñ oeck medē een huysgenote godes. wāt sonder twÿfel soe is die iōcvrouschap eē engels levē. eñ die hier ghene brulofte makē die zÿn als engelē godes.

¶ Siet ghÿ nu wel dat oeck mede ī deser manierē ōse gote al op reyctet totter fōteynē eñ dat maria niet alleē mit harē ghebedē die hemelen doergaet mer oec mit hare volcomene suverheyt die de menschē bÿ gode brēget als die wise mā segt Wāt maria was eē heilighe iōcvrou in dē lichaē. eñ oeck mede sonderlinge inder sielē. die sondlige mach seggē aldus. Cōversatio nostra est i celis ¶ Onse wanderige is idē hemel. heylich segt hÿ idē lichame eñ inder sielē. op dat dÿ niet en soude twÿffelē aen dier grotē Si is te mael hoge mer si blivet vol comelÿcke gheheel. Si is ymmer een besloten hof eñ een fōteyne die toe beseghelt is. Si is een tempel des herē eñ een sanctuariū des heyligē gheestes. Si en is ghene iōcvrou die gheē olye en hadde. mer haere vaten dye zÿn al vol olyen. Si heeft die opghā gheordineert ī haer herte. wāt si gaet op als wÿ ghesegt hebbē. beyde mit harē heyligē levē eñ mit harē ynnighē ghebede. wāt si ghīc ī dat gheberchte mit haestichheit eñ si gruete elizabeth harē nichte. eñ si bleef bi haer eñ dyende haer bÿ drye maēdē lanc soe dat die moed' ōs herē der moeder des voerlopers wel mochte segghē dat lāghe tÿt daer nae haer zoen sint iohānes ghesegt was. Siet dÿ nu genoeg wāt aldus betaemtet ōs allen gherechtichedē te volbrēgē. Voerwaer eñ waerlÿcke so is si opt gheberchte gheclommē. wāt haer gherichtichedē zÿn als bergē godes.

¶ Mijn lyeve eñ zeer ghemīde brueders ī xpō ihū ōsen lievē vlosser. dit is die derde opclymminghe der ioncvrouwē op dat die drye strēghede toerde niet lichtelÿckē en breke ¶ Haer mynne eñ liefde was vuerich gracie te suekē. die iōcvrouschap blickēde idē vleysche. die oetmoedichheyt die scheen indē dyēste. wāt die hem verneerdert die sal verhevē werdē. so als daer indē ewāgelio ghescrevē staet. Quicūqz se exaltat humilia. &c. Dye hem verheffe die sullē vnedert werdē eñ die hem vnederē die sullē verhe. &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Wat mach hoger wesen dā dese gro
te eerwaerdige oetmoedicheit.
¶ Elizabeth die v̄wōdde haer zeer
dat maria die ghebenedide moed' go
des haer lieue eñ geminde nichte tot
haer was ghecomē eñ si seyde aldus
Unde michi istud qd' mater domini
mei veniat ad me. Waen comet dat
mij dat lieue moed' godes tot mij sal
comē ¶ O ghuerde eñ getrouwe eliza
beth waē coemt dat dij eñ waer me
de hebstu dat v̄diēt. du mogeste wel
mit grotē rechte dij v̄wōderē vā wa
ne dat dij die gracie eñ genade comet
dat die gebenedide moed' ōs lieuē he
rē haer gewaerdiget dij te comē. mer
daer bij so mucchstu merckē haer wō
derlijcke grote eñ grōdelose oetmoe
dicheit. Wāt die een moed' is des he
ren d' herē eē moed' des alreopperstē
eñ ewigē coniges. die gheē ghelijc en
heuet. haer seluē daer toe gewaerdi
get eñ v̄oetmoediget te comē tot enē
snodē sūndigē sterfelijckē mēsche.
¶ Eñ si mach haer noch wel meer v̄
wōderē dat si oec ghelijc harē zoē quā
niet dat si haer v̄penē soude mer dat
si selue v̄penē woude. Daer omme soe
heuet wel te rechte die godlijke voer
sanger i harē v̄wōderē ghesprokē.
Que est ista que progreditur sicut au
rora pulchra vt luna electa vt sol ter
ribilis vt castrorum acies ordinata.
Wye is dese die opgaet als die dage
raet. suuerlick als die mane. vtuercore
rē als die zōne. verueerlic als eē wel
gheordineert heer. ¶ Sij gaet hoge bo
uē al dat mēschelijcke geslachte. eñ si
gaet bouē die ēgelē eñ archāgelē. eñ
bouē alle die hemelsce creaturē. wāt
si moet hoge bouē die ēgelē sceppē dz
leuēdige water dat si allē mēschē wt
sal stortē. Sij seyde totte engel ald9.
Quomodo fiet istud quoniam virum
nō cognosco. Hoe sal dit ghescieden.
wāt ic en bekēne ghenē mā.
¶ Si was waerlijc heylich inde lich
aem eñ oec mede idē vleysche. Want
idē lichaem was si reyne iōcvrou in
dē wille idē gedachtē eñ oeck mede i
dē werckē. eñ in haer hert hadde si eē
vast opset d' ewiger iōcvrouscap. Die
engel seyde tot haer aldus ¶ Spirit9
sanctus superueniet in te et virt9 al
tissimi obumbrabit tibi Die heylige
gheest sal ouercomen i dij eñ die craf
te eñ duechde des alderouerstē sal dij
ōme beschemē. Recht of hi seggē wol
de dit sal aldus ghesciedē eñ wil mij
niet vragē Quia inuenisti graciā apud
deū. Wāt du hebste gracie ghevōdē
bij gode. Tis al hoge bouē mij eñ ick
en cā daer niet bij comē. gheen engel
en sal i di comē mer die heilige gheest
eñ die craft des alderouerstē sal dij ō
me beschemen. eñ niet ic.
¶ O heylige iōcvrou maria en bliue
niet staende ond' dē engelē. Het is al
veel hoger dat die dorstige aerde ver
wachtēde is ōmmits dij haer gegeuē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

te werdē. Alstu eē weynich die enge
lē voerbÿ ghaeste soe sultstu sien den
dyne siel minet eñ lief heuet. Jc seg
ghe een weynich al ist dat hÿ alle dye
choren der enghelē sonder mate bouē
ghaet. mer soe segge ic eē weynich.
want tusschē hem eñ dē enghelē en sal
stu niet vidē Ghāck daeromme voer
bÿ alle die craftē eñ mogēthedē che
rubi eñ ceraphī. op datstu tot dē ma
geste comen daer si al te samen thoe
ropē aldus. Sanctus sanctus sanct9
domin9 deus sabaoth. Heylich hey
lich heilich here god der herē. Quia
quod ex te nascetur sanctum vocabi
tur filius dei. Wāt dat wt dÿ sal ge
borē werdē heylich dat sal hietē dye
zoē godes. ¶ Die fōteyne der wÿsē
heyt is dat woert godes iden hogen
Dat selue woert dz sal ouermits dÿ
vleysch werdē. op dat hi die daer seg
ghet ald9. Ego in patre et pater ī me
est. Jc ben indē vad' eñ die vad' is in
mÿ. oec mede dā mach seggē tottē va
der. Ego eni a patre exiui et vei i muñ
dū. Vādē vad' bi ic wt ghegaē eñ ick
bi ghecomē inder warelt. Hi segghet
noch aldus. Jn pricipio erat v̄bum.
Jndē beghine was dat woert.

¶ Nu gheuet die fōteyn wt mer
noch alleē i haer seluē. Wāt dat wo
ert was bÿ gode daer hi woēdē enen
ōthoegāckelickē lichte ¶ Eñ die heer
seyde vā begīne. Jc dēcke ghedachtē
des vredē eñ niet des lidis Mer o he
re v ghedachtē zÿn i v eñ wi en wetē
niet wat ghÿ dencket. Wāt daer sta
et ghescreuē aldus. Wye heuet den
sin ōs herē bekēt. of wye heuet zÿn
raetsmā gheweest. Dat staet aldus
idē latine. Quis nouit sensum domi
aut quis cōsiliarius eius fuit.

¶ Dat ghedachte des vredē is ned'
ghecomē. eñ dat woert is vleysch ge
wordē eñ heuet i ōs ghewoēt Ouer
mits dē gheloue woentet i ōsen her
tē. Het woent i ōser memoriē eñ wÿ
hebbē daer beeldighe vā. Wāt wat
soude een mensch eerst vā gode ghe
dacht hebbē dā dat afgod in zÿn her
te mochte malē. wāt god die ewige
heer is te mael ōbegripelic eñ ōthoe
gāckelic eñ ōsienlic eñ oeck mede on
denckelic. mer nu als hÿ comet inder
warelt. woude hÿ begrepē wesen vā
der verstādenisse der mēschē hi wou
de ghesien wesen vādē menschē Eñ
hÿ woude ghedacht wesen. Du mo
ghestē vragē in wat manierē. leggen
de inder cribben of ider iōcvrouweli
ken schoet zÿnder ghebenedider moe
der. of predikēde optē berghe ¶ of be
nachtēde in sinē ghebede. of hāgēde
indē cruce. eñ bleeck inder doot. mer
vrÿ ond' allē doden eñ oeck ghebiedē
de ouer die helle. of oeck des derden
dages mede verrisende vād' doot eñ
dē apostelen thoenēde sine wonden
als teykenē zÿnd' victorien. eñ te laet
sten voer haren oghen op varēde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

totter heymelicheyt des hemels.
Welckmen vā alle desen dēcket dat
dēctmē warachtelijcke eñ goddieste
lijcke eñ salichlicke. Eñ welck ic van
desen dēcke soe dēcke ic god.
¶ O mijn lieue eñ zeer ghemīde bru
eders in xpō ihesu ōsen vlosser ende
ghesontmaker Aldustanige dingen
te dēckē dat hiet ic wijschept te zijn.
eñ ic hietet grote vroetscap die lietic
heyt deser gedachtē dicwijl op te rūs
pē. Aldustanige suete rozen heeft ōs
die priesterlike roede ouuloedelijcke
voert ghebrocht. dese sueticheit heft
maria idē hemel ghescepē eñ heeftse
voert mildelicke wt ghestort inder a
erdē. Ic segge idē hoge hemel bouen
alle chorē der engelē. Wāt dz woert
dat is die zoen godes heeft si vtē her
te des vaders ontfanghen Als daer
is ghescreuē. die dach wtruspet den
dage dat woert. ¶ Sweuēs dese dach
is sond twijffel die vad. wāt daer is
ghescreuē. die dach vādē daghe dye
heylgheuer godes. Eñ en is die hey
lige maget maria oeck mede niet een
dach. ymmer si is eē claer schoē dach
die voert comet als een schoen opga
ende dageraet. suuerlic als die mane
wtuercorē als die zōne.
¶ Siet aē eñ mercket wel hoe hoe si
opghaet mit mit volheyt der graciē
al tot dē engelē toe. eñ ouumits dat o
uercomē des heyligē gheestes i haer
bouen ghaet alle die chorē der ēgelē.
Wāt idē ēgelē is mīne eñ liefte. end
eñ puerheit eñ oetmoedicheyt. Welc
vā desen en en heeft niet ouerschoen
lijcke gheblēcket ī maria ¶ Doch dit
hebben wij voer bewesen als wi ald
best coste. ¶ Laet ōs nu voert seggē
hoe dat si alle die engelē bouē ghaet
Wye vā alle dē engelē worde ye toe
ghesegt Spiritus sanctus superuē
et ī te et vtus altissimi obumbrabit
tibi. Die heylige gheest sal dij ouer
comē eñ die craft des alder ouersten
sal dij omme beschemē Ideoqz quod
ex te nascetur sanctum vocabitur fili
us dei. Daer omme dat vā dij ghebo
rē sal werdē heylich sal hietē die zoen
godos. Wāt vād aerdē is die waer
heyt op ghegaē. niet vādē engelschē
creaturē. eñ ghenē enghel en heeft hi
aen ghenomē mer abrahams geslach
te heeft hi aen ghenomē. Eñ dē enge
lē ist groet dat si gods dyenaers zijn
maria heeft vdiēt dat veel hogher is
als dat si een moeder godes is Daer
omme die vruchtbaerheyt deser ionc
vrouwē is eñe ouerclare schinēde glo
rie. Ende soe vele is si hogher dā die
engelē ouumits die sonderlige gauen
godes als si hoger naem bouē die dy
enstknechtē godes heeft ōtfagē.
Desē gracie heeft si bij gode geuōdē
die vol was vā gracie. eñ ouerrich in
der minē. eñ geheel idēr ioncvrouscap
die ynnich was inder oetmoedicheit
soe dat si sonder mās toe doen eē kit

ōtfinc ende sonder ewighe pyne haer
kynt wan. Mer dit is al cleyn. wāt
daer staet ghescreuē aldus. Quod ex
te nascetur sanctum vocabitur filius
dei. Dat wt wt dȳ gheborē sal wor
den hylich dat sal hietē die zoē gods
Eñ daer omme wāt dat vā haer is
gheborē heylich sal hietē eñ oeck me
de is die zoen godes.

¶ Voert mijn lieue eñ zeer ghemīde
brueds soe staet ōs te besorghē dat
dit woert dat vtē mōde des almach
tighē eñ ewigē vads ōumits d' ionc
vrouwen is gherome dattet niet ide
le vā ōs en ghaet. mer dat wij ouer
mits der seluer iocvrouwen gode dē
here dāck eñ lof gheuē vā zijnd' groe
ter graciē. Eñ dat wij diewijl opruſ
pē mit groter begheertē hare ghehoe
genisse. tot dat wij comen mit haerd'
hulpe tot hare teghēwoerdicheyt.
eñ dat die vloede der graciē end' ghe
naden haren oersprōc weder ghegh
uē werdē. op dat si noch mildelijcker
weder vloyen mogen ¶ Want ten si
dat si weder comen tot haren eersten
oersprōck si sullē gheheel ende al ver
droghen. end' die ī dat cleyn ōtrou is
die en verdiēt dz ald' meeste niet te ōt
fangē. Tis eē zeer cleyn luttel die ge
hogenis bi d' tegēwoerdicheit. tis lut
tic bi den dz wij begeren. mer tis gro
et bi den dz wij verdient hebben. tis
veer beneden ōse begeerte mer tis ho
ge bouen ōs verdiente. Daer omme
doet die bruut wijslic dat si vā desen
seluē weynigen niet luttich blide eñ
dācbaer en is ¶ Want doe si gesecht
hadde, wise mij waer du voedest eñ
waerstu rustest optē middage. end' si
cleyne voer zeer grote dīgen moest ne
men eñ voer dat middachmael eē lut
tel vesper broedes en murmureerde
si nochtās niet alst wel pleget te ghe
schiedē. noch si en was niet drouich
mer si dācte gode eñ bewisede haer ī
allē dighen ynniger end' williger dā
si te voren hadde gheweest. Want si
wiste dat wel al si haer ghetrouwe
bewijsede indē scheme d' ghehogenis
sen dat si te bet dat licht zijnder tegē
woerdicheit soude ṽcrigen. ¶ Daer
om ghij die ghedachtich zijt des herē
en wilt niet zwigen ende en gheuet
hem ghene silencium. Want die den
here teghenwoerdich hebben die en
behouen niet onser vermaninghen.
Ende dat een ander propheet segt.
lauda iherusalē dominū lauda deū
tuū syō. Iherusalem loue den here.
syō loue dinen god. dat is meer een
mede verbliden dā een toe herden of
een vermanen ¶ Die ghene die noch
wāderen iden ghelooue die behouen
somwile vermanige end' thoehardin
ghe dat si niet en zwigen eñ hem ghe
en silentiū en gheuen wāt hi sprecrt ī
sinen volcke vrede eñ op sinen heyli
gen eñ iden ghenen die hem kere tot
haren herten. ¶ Voert soe salstu mit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den heyligē heylich wesen ende mit
ten onoselen māne sultu ōnosel zijn.
¶ Ende die ghene hem horē die hoert
hij weder als si hem bidden. endē dē
ghenen die tot hem sprekē dē spreect
hi weder thoe ¶ Alstu zwighestu soe
gheuestu hem silentiū. mer waer vā
zwighestu. vā sinen loue ¶ En zwij
ghet niet segt hi ende en gheuet hem
gheen silentium hent tot dat hij vast
make den lof vā iherusalem indē aer
den. Die lof vā iherusalem is eē vro
lijcke eñ schone louinghe. Ten waer
of wij meynden dat die heilige enge
len ende oeck mede die ander hemel
sche burghers ghenuechten daer in
hadden onderlinghe malcandren te
louen ende te prijsen. ende oec mede
malcander te bedrieghen vā ydelhei
den in dat selue. Vader uwen wille
ghesciede soe als inden hemel so oec
mede inder aerden. Want siet die eē
enghel en begheert gheen lof vandē
anderē indē hemel. sal dā die een mē
sche vāden anderen begerē ghelouet
te werdē indē aerden. dat waer wel
een hatelijcke ōkeertheyt ende si is
ende behoert thoe sonderlinghe den
ghenen die de onbekentheyt godes
des heren hebben. ende oec mede die
haren here haren god haren lyeuen v
losser gheheel eñ al vergheten hebbē
¶ Mijn lyeue ende zeer gheminde
brueders in xpristo ihesu ōsen lyeuen
here Ghij die godes ghedachtich zijt
en willet ymmers niet zwighen vā
sinen loue hent tot dat zijn lof gheuel
tighet wert inder aerden. wāt daer
is een silentium dat ōberuspelijc ym
mers louelijc is. daer is oec sprekē dz
niet ghuet en is. Want anders so en
hadde die propheet niet ghesecht.
Het is enen mensche nut dat hij ver
wachte den heylgeuer godes al zwi
ghende ¶ Het is ghuet datmē zwige
van quaden houaerdighen woerden
ende vā blasphemien. ende vā mur
mureringhen. eñ oeck mede vā after
sprake. Want sommighe werden vā
groetheyt des arbeydes ende vā las
te des daghes onuerduldich. ende si
willen oerdelen die ghenen die voer
haer siele sorchuoudich zijn. als daer
si reden van moeten gheuē.
¶ Dit is een quaet ropē bruedes dat
wt enē wreedē eñ ōhardeu moede co
met. ende doet zwijghen die stemme
des godlijcken woerdes. die allulc
ken menschē niet ghaerne en wil hoe
ren ¶ Sommighe andere ghebreken
van cleynmoedicheit haers gheestes
inden langhen verbeyden. ende dat
is oec mede een zeer quaet woert vā
blasphemien dat noch in deser tijt of
noch hier nae inder ewicheyt en sal
werden vergheuen. ¶ Noch zijnder
sommighe andere mijn lieue bruedes
die wanderen in groten ende in wōd
lijcken dinghen bouen hem seluē. eñ
segghen. Onse handen zijn hoghe eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

meynen dat si wat zijn als si nochtā
niet en zijn ¶ Wat soude hi alsulcken
menschen segghen die altoes vrede
spreket. Sy segghen dat si ryck zijn
eñ dat si gheens dīghes en behouen.
Mer dat gherechte oerdel der waer
heyt is al ander. dat segghet aldus.
¶ Wee v rycken die hier uwen troest
hebbet. eñ segt noch voert daer en te
ghens Salich zijn die schreyden end
droue zijn wāt si sullē ghetroest wer
den ¶ Hier omme myn lyeue eñ zeer
ghemīnde brueds eñ vrienden xpīs
ti ihū ōses lyeuen vlossers. soe zwy
ghe i ōs die quaetsprekende tonghe
eñ die valsche tonghe die grote blas
phemien spreket. end oeck mede die
tonghe die houaerdighe woerden
spreket. Want het is ghoet in desen
dryen zwyghen den heylgheuer ōs
heren te v̄wachten. op dat wy seggē
moghen aldus Loquere domine quia
audit servus tuus ¶ Spreeck o here
wāt dyn knecht hoerter. ¶ Want al
sulcke stemmen daer wy hyer voren
van hebben ghesegt die zijn tegen dē
here eñ en spreken niet totten heren.
Als moyses die meester der older eu
wen totten volcke van israhel seyde
doe si murmureerden. V murmurere
en is niet tegens ons mer tegen den
here. Hoe sullen wy zwighen vā de
sen quaden dat wy nochtans nyets
mit allen en zwighen.
¶ Teghens die houaerdighe woer
den sullen wi oetmoedelike ōs mis
daet beliden op dz si ōs mogen wer
den v̄geuen. Tegens woerde d̄ mur
murrige sulle wy dācbaer woerden
spreken op dat ōs noch meerd̄ graci
mochte ghegeuen werden ī desen le
uen. Eñ tegen die mistroestige woer
den sulle wy mit ghued̄ betrouwen
spreken ī ōsen gebede op dat wi mo
gen v̄crigen glorie iden thoecomede
leuen ¶ Ic segge dy belide dyne voer
ledē sunden. eñ vā sinē teghēwoerdi
ghen ghauen dancke den here. ende
daer nae bidde vlytelicke om die toe
comende ghuede op dat die heer niet
en zwyghe vā v̄gheuige dynd̄ sundē
vā ītendighe zynd̄ godliker gracien.
eñ vā te v̄lenē die beloefde thoecomē
de glorie. En zwige niet seg ic eñ en
gheue dē here gheen silentiū. Spreec
tot hem op dat hy dy weder toespre
ke. eñ datstu dan segghen moghestu
Myn ghemynde is myn ende ic byn
hem. ¶ Dit zijn voerwaer vrolycke
woerden eñ het is een zeer suet spre
ke wāt ten is gheen murmurerende
stemme mer het is eē stemme der tor
telduuē. Eñ en wil niet segghē. hoe
sullen wy singhen die sange des he
rē ī vremdē landen. Nu en sulestu dit
voert aen gheen vreemt lant hieten.
want die brudeghom segt. die stem
me der torteld uuen is ghehoert ī on
sen lande. ¶ Die bruut die hoerde
dat hi seyde aldꝰ. gripet ons die cley

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ne vosckēs. eñ bij auōtūren omme de
woerden willle werde si mit groeter
vrolichept sprekende ald9 Dilectus
meus michi et ego illi. mijn ghemīde
is mij eñ ic bin hem.

¶ Dit is voerwaer ene stemme der
torteldūuen die haren gade ghetrou
we blijuet mit sonderligher kupsche
den. leuet hi of steruet hi. so dat haer
noch leuen noch doot schepdē en can
noch en mach vander liefsten ofte mi
nen xpī ihū ōses ghesōntmakers.

Siet nū of desen ghemīnde enich dic
wederstachtich mochte maken. hi en
bleef oltoes ghetrouwe zūnder vrpē
dinnen. oeck mede al keerde si haer o
vermits haren sūnden van hem.

Die dicke wolcken wouden somwijl
hindeken dat ouer schone clare schijn
der zōnen eñ ōse sūnden die wouden
ōs schepden van ōsen heren gode.
mer die godlicke zōne heūet soe heet
ghescenen dat alle die dicke wolckē
zijn verdreuē. Want wanneer soudē
wij anders tot hem weder gherome
hebben doe wij alsoe veer vā hem in
onsen weghen verdwaelt waren. en
hadde hi ōs niet stātaftelijcken ghe
trouwe ghebleuē. en hadde hij nyet
gheropen ald9. Reūtere reuertere su
namitis reuertere vt ituesamur in te.

Com weder com weder sunamitis.
com wededer op dat wij dij aēschou
wē mogē. Wese du hem daer ōme ge
trouwe eñ volhardēde soe dat di ghe
ne slagē noch gheyselige vā hem en
vscheyde. worstel mittē engel eñ en
ghifs niet vlozē wāt dat dat rijc der
hemelen lijt ghewelt eñ die ghewelt
cōnē doen die gripēt Js dit niet wel
een worstelige. mijn ghemīde is mij
eñ ic byn hem. Onse heer heeft ghe
noech ghetoeent sine mīne laet hem
oeck weder omme vnemē dyne myn
ne. Dijn heer dijn god proeft di in ve
le dinghen. hij keert somwijlen zijn
aensichte van dij mer dat nyet in tho
ernighen moede. soe dat hi ons daer
mede prouet ende niet en wreket.

Dijn ghemynde heūet dij gheleden
daer omme soe lide du oeck mede dy
nen gheminden eñ lyeuen vryent.

Lide ende werck mannelijcke. dyne
grote sūnden en verwonnen hem ny
et. en laet oeck mede sine grote slaghē
ende gheyselen dij niet verwinnen.
ende du sultste sonder twijffel verkri
ghen die benedixie. wāneer. Als die
dagheraet op ghaet. als die dach be
ghinnet te lichten. als hij den lof vā
der stat van iherusalem vast maket i
der aerden. Siet segt hij die heylige
scrifte Een man worstelde mit iacob
hent totter morghent stont thoe.

¶ Laet ons nu o lyeue here vro mor
ghen horen dyne heylighe barmher
tichept want ic in dij hebbe ghehoe
pet. Jc en sal niet zwijghē ende ic en
sal di gheen silēctiū gheuen hent dat
tet beghint te dagē. ¶ Och of ic di oec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ghene vastē en ghaue. Wāt du wilt
die ghaerne gheuoet wesen vā ons.
mer ōder die lilien. ¶ Dilectus meus
michi &c. Mijn ghemīde is mijn endē
ic bin hem die gheuoet wert ondē die
lilien. Wāt voer i desen seluen schoe
nē gheestelijckē boecke hebdijt andēs
wel ōthoudē daer is opēlijcken ghe-
segt aldus. ¶ Cū vox turturis audita
est i terra nostra. flores apparuerūt
Nae als die stemme der torteldūuen
wart ghehoert i ōser aerdē doe open
baerde hem die blomē. Nu merct dat
hij schijnt die stede te wijsen daer die
brudeghom voedet. en niet die spise
daer hi mede wert gheuoedet. wāt
hij en wert niet gheuoedet vāden ly-
lien die ethende. mer hij wert ondē dē
lilien gheuoet daer bij wesende. wāt
die lilie die zijn veel ghenoechlijcker
te ruken dā te ethen. eñ si zijn oec me
de veel ghenuechlicker aē te sien dan
te smakē. ¶ Hier omme wert hij ghe
uoet onder die lilien hant tot dat die
dach beghint te comē. want nae den
suuerlijcken blomen comet die beghe
erde vrucht. Eñ nū isset veel meer die
tijt der blomē dan dyer vrucht. alsoe
langhe als wij meer leuē in hopē dā
in ghebrūucken. meer indē gheloue
dan inden bekennen. ende oec mede
soe zijn wij blijder inden dinghē dye
wij verwachten dan wij zijn indē sel
uen dinghen die wij ghebrūucken.
¶ Aenmercket oeck die tederheyt
der blomē eñ ghedencket ymmer oec
mede der woerden die de heylighe a
postel segt. Desen ouer zeer costelen
schat die hebben wij in een cranc aer
den vaetkē. Want hoe vele perikelē
eñ misuallen moghen den bloemē thoe
comen. hoe lichtelijcke werdet die ly
lie vanden doernē doer ghesteken.
Daer omme singhet die ghemynde
wel te rechte ¶ Als die lilie is mitten
doerenen soe is myne ghemīnde endē
eerwaerdighe vryendinne onder dē
dochteren. En was hij niet wel mit
ten doernen die seyde ¶ Cū hijs qui o
derūt pacem erā pacificus ¶ Mit den
die dē vrede benidē leefde ic i vreden
Eñ al ist dat die rechtuaerdighe man
groyet als eē lilie. die brūdegō wert
onder dē liliē gheuoedet. Want indē
sonderlinghey ten heuet highēē ghe
suechte. ¶ Hoert nū hoe ghaerne
dat hij is onder den lylien. Waer dz
nv twee of drye vergadert zijn in
mynen naem daer byn midden tus
schen. Jhesus xpistus minnet eñ he
uet altoes lief dat middel. ende des
menschen zoen hatet die winckelē eñ
hoeckē of hornē. die eē middelaer is
tusschē god eñ dē mēsche ¶ Mijn ghe
minde is mij eñ ic bin hem. die voedet
onder die lilien.
¶ Brueds laet ōs ōpnen liliē te heb
bē. eñ die doernē eñ distelē laet ons
ymmers wt werpē eñ weder lilien
plantē. of hem die begheerde bruyde

gom yet woude ghewaerdigen tot
ōs neder te comē eñ bi ōs gheuoedet
te werdē. By marien was hÿ ghaer
ne wāt si veel lilien hadde. En zÿn
niet schone lilien die wōdlÿcke suuer
lÿcke cierheit der ioncvrouschap. die
edel oetmoedicheit. eñ die ouer grote
mynne eñ liefte.

¶ Wÿ sullē ōs oec mede pÿnē te heb
ben lilien al en mogē ōse lilien vā soe
groter waerdē niet wesen. eñ die ald'
ghuedertirenste brudegō en sal hem
niet ōwaerdē onder ōsen lilien ghe
voet te werdē. ist sake dat ōse dācba
erheit daer wÿ vore vā hebbē gespro
kē mit blÿder ynnicheyt vlicht wer
det. eñ ōse ghebet oūmits d' puerder
meynighen blicket suuerlÿc eñ scoē.
eñ ōse belidē oūmits der godlicker v'
gheuīge wit wert ghemaket. als da
er is ghescreuē. Al warē dyne sūdē
alsoe gheel als ene quede si sullē alsoe
wit werdē als snee. eñ al warē si also
roet als een wormken si sullen alsoe
wit werdē als witte wolle.

¶ Voert meer mÿn lyeue ende zeer
ghemīde brueder in xpō ihū ōsen lie
ver heer ōsen ghesoutmaker. wattu
bereydest gode den here te offeren dz
pÿn dÿ marien te beuelen. op dat da
er die selue riuiere deer die gracie go
des doer tot ōs comet weder omme
tot gode mach ghaen. God die heer
en waer des niet ōmachtich oec son
der dese gote ōs sine gracie ī te storte
mer hÿ woude ōs eenlscheepkē besor
ghen daer wÿ ōgehindert ī mochtē
varē. Dyne hādē die waren bi auō
turē bloedich of besmit mit ghauen.
soe dattu haer niet reyn en haddest
ghehoudē vā allē ghiftē. ¶ Daer
omme dat selue luttich dattū gode
begheerste te offeren beueel dat den
aldergracioesten handen der alrehei
lichster mariē. der lieuer ghebenedid'
moeder godes. wiltstu āders dat di
ne offerhāde niet versmaet en werde
Vā marien handen zÿn sonder twi
feel die aldersuuerlicste lylien ¶ Ende
den minre of lief hebber der lilien en
sal anders niet duncken dā dattet si
ghewōden onder den lilien wat dat
is dat hi vā mariē hādē ōtfaget.

¶ Dit sermoen dede sinte bernaerd' d'
den vaderē die totten capitel ghecō
men waren.

¶ Hoe dat dese werelt die zeer bitter
is wert ghelÿcket bÿ eender groter
zee. xc.

Sermoē. ij.

DEse grote zee daer sond' twi
fel niet and's dā dese werelt
die zeer bitter is bÿ wert v'
staē. wert vā dryerehāde mēscē doer
geuarē. op dz si vā allē periculē v'lost
behoudē daer mogē comē. Die eē ma
nier vā mēscē vstaetmē bi dē heyligē
mā noe. die and' bi daniel. die dorde
bÿ iob. Die eerste vaert dese zee ouer
mit enē scepe. die and' gaen ouer een
brugghe. die dorde maniere waden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ouereen wat. Aldus zijn daer drpele
hāde manieren vā menschen ind' hei
liger kercken. Bij noe die de arche re
geerde inder groter diluuien. verstaen
wij die prelaten die de heilige kerck
hebben te regieren. Daniel die heyli
ghe propheet die was een man van
godlijcken begheerten eū hij leuede i
suuerheden eū oeck mede i abstinen
tien. eū hi was alleen sonderlinghe
mit gode becommert. ende daer ōme
zijn daer bij beteykent die ghene die
in cloesteren eū in heylighen vergha
deringhen een strenghe leuen in peni
tencien leyden. Job die veel tijtliker
ghueden hadde eū die bruuckede tot
ter eren godes. eū hi deelde dat myn
nelijcke eū mildelicke den armen me
de. dat beduydet die eerbare ghued'
kersten mēsen die inder echten zijn ge
bōden ende leuen nae den gheboden
godes des ewighen eū moghenden
heren.

¶ Broeders wij willē nu vāden twe
en eersten manieren uwer mynnen
ende liefden wat spreken. Wāt hier
nu teghenwoerdich zijn dese eerbare
vad's ende ōse mede abbeten vāden
ghetale der prelaten den toe behoert
haer ōdlaten te regeren Oec zijn hier
tegenwoerdich ōsē monicke vād' ge
tale d' gheestre die i penitencie leuen.
daer wij abbetē ōs niet wt sceidē en
sullē. tē waer dat veer mort wesen dz
wi om des ābachtes wille dat ōs is
beuolen vgetē woudē ōse professien
die wij gode gheloeft hebben Vāder
vorder maniere der waerliker mēscē
en willē wi nu niet veel vā segghen.
wāt haer sakē en ghaen ōs niet zeer
aen. Dat zijn die gheen die ouer dit
grote meer willen wadē of zwemmē
dat een wech is die temael zeer arbei
delic ende oeck mede wōderlike zeer
sorchgelijckē is. wāt si dicwijl seluen
niet en wetē waer si ghaen. eū oec me
de ghene thoe padē sueckē en cōnen.

¶ Dat dese wech zeer sorghelickē is
dat machmē daer bij merckē dat wij
daer alsoe veel sien in desen wage v'
bliuē. eū alsoe rechte weynich die da
er salichlicke behoudē doercomen.
Wāt het is zeer zwaer ymmer bina
ommogelic sondlige in desen tidē als
die boescheyt alsoe ouermoghende
is ghewoorden doer die wateren vā
deser werelt. die dyepte der sunden
ende oeck mede der onduechdē te scu
wen. ende sonderlinghe die kuylē v'
dootlijcker sundē. Mer die ghene die
dat suuere ōthoudende leuen wande
ren die ghaen ouer die brugghe ende
daer en is nyemant die dat niet en
weet dat dit die cortste wech is. end'
die ghadelicste eū die sekerste.

¶ Mer die loue deses weghes late
ic staen. ende die hinderen die daer in
zijn soude ick v zeer ghaerne kūdich
maken. want dat is v veel nutter.
Aldus is lyeue broeders die wech

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dē ghij aen ghenomē hebt te wādetē
een recht wech mer daer comē al som
wilen hind'i. Wāt voer dzyperehāde
periculē behouē si hem wijslijcken te
huedē die desen wech salichlijcke do
er wāderē sullē. Als dat si hem nye
wāt en sullē gheiijckē. eū dat si nyet
omme en sullen sien eū dat si niet staē
de en mogē blyuē op deser bruggen.
wāt ghee vā desen dzyen en mach ly
dē die naeuheit deser bzuggē. eū oeck
mede die enghe wech die daer leyet
tottē ewigē leuē. ¶ Tegēs dat eerste
vā desen dzyē periculē sal een ygelijc
biddē mittē propheet. dat die voet d'
houaerdien niet en come. want daer
zijn si geuallē die boelschept werckē.
Eū die haer hāt aen dē ploech slaen
eū omme sien eū oflatē. dat is opēba
er dat si onwaerdich zijn des rijcken
godes. eū si moetē ymmers vā dyer
bzuggē vallē eū die zee d' ewiger ver
domenissen gaet hem ludē ouer dat
houet. ¶ Oeck mede mijn lieue end'
zeer ghemīde bzued's die stille staen
wil op deser bzuggē. al schijntet dat
hi zijn oerden niet en laet als hij niet
en achtet voert te ghaen soe werdet
hi vād' bzuggē ghedzōgen vādē ghe
nen die vuerich zijn end' niet en staen
noch afterwaert ghaen en willē.
Wāt omme dat dese wech soe enghe
is so werdē si harde zeer ghehindert
die ghaerne voert ghaen soudē vādē
ghenē die staēde bliuē. eū soe ōmanē

si eū beruspē hem eū en cōnē haer la
euheyt eū ōsumelheit wōdlicke zeer
qualijcke lidē. mer si pzekelē haer aen
eū schuuē dan haer voert. soe dat eē
vā tween ymmers moet wesen. als
dat si mede voert ghaen iden ghuedē
leuē dat si aen hebbē ghenomē of dat
si al ghe heel of moetē vallē vād' bzug
ghē daer si op staen.
¶ Hier en machmē in gheē der wijs
op deser bzugghē eū i desen engē we
ghe staende blyuē noch oec mede ach
terwaert omme sien. Oeck mede en
machmē hem niemāt dē anderē ghe
likē op deser bzugghen ¶ Mer het is
enē ygheliecken noet dat hi hem ī sinē
grade ī alder oetmoedicheyt pyne te
ghaen voerwaert eū in dueghdē thoe
te nemē. op dat hij die wt den schoet
zijns vaders is wt ghegaē omme te
lopen desen wech niet veer vā ōs en
werde. den wij als wij te rechte wil
len wanderē altoes voer ōsen oghen
sullen hebben. ¶ Eū als wij dā vā si
nen roecke vā bynnen ghetogē wer
den soe sullen wij veel lichtelijcker ō
se weghen ouerlopē.
¶ Dese wech eū dese bzugghe mijn
lyeue eū zeer ghemīde bzued's en sal
niet alste naeuwe wesen den ghenen
die haer mit ghueder begheertē wil
len ouer ghaen. wāt si is dzye bozdē
bzeet. soe dat si daer niet lichtelijcke
of en connen noch en moghen vallen
die daer wijslijcken op willen wāds

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

re. ¶ Dit zijn dan die drye placken mijn lieue eñ zeer ghemīde bruedrs in xp̄isto ihū ōsen lieuen here. daer de se brugghe vā is ghemaket. pyne ds lichames. armoede d tijtlijcker ghue den. eñ oetmoedige gehoersaemheit. Wāt daer is ghescreuen. dat wij ouū mits veel tribulacien ī moeten ghaē ī dat rijcke der hemelen. ¶ Eñ die gha erne rijc wouden werden ī deser wa relt die moeten vallen ī veel becorin ghen eñ oeck mede inden stricke̅ des duuels. Eñ alsoe als die arme snode sundighe mensche ouūmits ōghehoer saemheyt van gode den here is vua ert. soe is die ghe ware eñ warachti ghe ghehoersaemheyt die alderrechste wech om weder bij gode te comen.

¶ Jc segghe voerwaer mijn lyeue bruders dat dese drye placken wijse lijcken te samen moeten gheuoeghet wesen. want die pyne des lichames en is in groter ouerulœdichept der tijtlijcker ghueden niet wel te houdē eñ oeck mede sonder die heylige ghe hoersaemheyt en can die pyne ende dat castiden des lichames niets wel bescheyden wesen. ende die armode en is vā gheenrē waerden als die mē sche wellust zijns lichames wil suec ken eñ zijn eyghen wille ¶ Eñ oec me de soe en can die ghehoersaemheit niet stātaftich wesen noch oec med glo rioes voer gode den almachtigen en de ewighen here in ouerulœdichept der rijcheden ende in wellusten des lichames. ¶ Mer als dese drye daer voer of ghesecht is. nae dattet betaet te samen gheuoecht werden. soe moe ghestu mercken hoemen die drye pe riculen deser zee daer mede ontghaet Als begheerlicheyt des vleysches. begheerlicheyt der ogen. eñ houaer dicheyt des leuēs. Jck segge v brue ders als si te samen gheuoeget wer den ofte zijn. soe dat inder pynē des lichames gheen onuerduldicheit en come. eñ inder armoedē gheen beghe erlicheit der tijtlicker dinghē ghemē ghet en si. eñ dat die ghehoersaemhe de vrij si vā dē fenijn des eygē willes Wāt die vā ōuerduldicheit murmur reerdē die werdē verderft vā dē serpen ten. Eñ die rijck willē werdē ī deser warelt. hij en secht met die rijck zijn. mer die rijck willē werdē die vallen in die stricke̅ des duuels.

¶ Eñ wat ōderscheyt mach daer in wesen alst alsoe gheschiet dat veer si dat een mēsche mit alsoe groter bege erten besit een snoede dinck. als een ander die dinghen die zeer costel zijn Wat lecht daer an wat dinck dat is als die quade begheerlicheyt al ghe lijcke groet is. dan dattet vdrachlijc ker is dat meer te begheren. dz doch mœrd eñ beter schijnt te wesen. Vo ert meer soe wye dat openbaerlijcke of heymelijcke daer na staet dat hem zijn ouerste dat hy et doen dat hy dā

doch ghaerne dade. laet hi hem dan
dücke dat hi die duechde d' gehoersa
emheyt daer mede vuollet die bedri
eghet hem seluē Wāt alst also comet
soe machmē bet seggen dat die ouer
ste hem ghehoersaem is dā dat hÿ si
nē oňste ghehoersaem is. Eñ wÿ sul
lē dat wetē nae dē woerdē des heyli
gē ewāgelies dat ōs mit alsulcker
matē sal i ghemetē werdē als wÿ wt
ghemetē hebbē.

Daer omme mÿn lieue brueders
soe waert wel nut dat eē ighelic hem
pÿnde ghuede mate te gheuē op dat
hi vā den ghetale d' gheender mocht
wesen dē die ghuede volle mate end
die opghehoepte mate eñ oeck mede
die thoe gedructe mate sal werdē ge
geuē in harē schoet. Het is ghenoech
totter salicheit die pÿne des lichaēs
die god op ōs vhēget vduldelickē te
draghē. mer het is volle mate wt īni
ger vuericheyt des gheestes die gaer
ne te lÿden. Het mach oec wel gheno
ech wesen totter salicheyt gheē ouer
vloedicheit te begherē eñ niet te mur
murerē of enē mensche somwilē wat
ōtbrake. mer het is ouer volle mate.
dat eē mensche hem vblÿdet wat ge
brekes om godes willen te liden. op
dat dē anderen ghenoech werde ghe
geuē. Het is wel ghenoech totter
salicheyt dat een ghuet gheestlÿc mē
sche mit gheēder ōuerduldicheyt of
noch oeck mede mit gheendhāde clo

echeit daer thoe sinē ouerste en pÿnt
te brighē dat hÿ hem dat hyete doen
dat hi doch gaerne dade. mer het be
hoert der volcomēheit toe dat te vlie
dē daer een mēsche hē toe voelt genei
gētheit. also veel als hi mit ghueder
cōsciētiē v mach.

Voert mÿn lyeue brued's sullē wi
sien vādē prelatē die als voer is ghe
segt te scepe varē i dit meer deser wa
relt eñ zÿn ōledich i veel waterē. wāt
si en zÿn niet benaeuwet op enighen
brugghē. noch si en duruē gheen wa
ter sueckē ouer te wadē. mer iden sce
pē moetē si bereyt wesen dē te hulpe
te comē die op der bruggē zÿn eñ die
daer wadē idē water. eñ haer te reche
te stueren die haer zÿn beuolen. ende
te warē voer al dat hem mach hiderē
eñ oec mede die tragē voert te driuē.
eñ sondlighe dē cleynmoedighen te
starckē. Dese moetē nae der goluen d'
zee somwÿlen op te hemelwaert gaē
eñ oec mede somwilē nederwaert ter
hellē. eñ somwÿlen moetē si spreken
vādē suetē hemelschē dighē. eñ oeck
mede somwilē moetē si horē eñ oerde
len vā vuaerlÿckē helschē sunden.

Mer waer machmen soe starcken
scip viden dat al die stormē eñ ōwe
derē mach vdragen. eñ daermen i al
desen sorchlÿcken wateren sekerlike
i mach varen. Sōder twÿffel hier en
is gheen scip nutter ende bequamer
dan die volcomen mynne eñ liefte.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Die alsoe starck is als die doot. endꝛ
die doot. eñ die vuerige naerstichept
die alsoe hart is als die helle. Want
hier van staet ghescreuē op eē ander
stede. Veel wateren en moghen dye
mynne ofte liefte nyēt ōdezuē.
Alsulcke schip is den prelaet noet dꝫ
vā drpen siden te samen is gheuoget
Wāt i alsulker manierē pleechtmen
die schepen te maken. op dat die min
ne eñ liefte si als die heylighe apostel
scriuet vā reinē hertē. eñ vā ghuedez
cōscientien. eñ vā ōgheueñsedē ghelo
ue. Hoe heeft die prelaet eē puer hert
als hi sinē ondersaten meer begheert
te helpen dan haer prelaet te wesen.
als hŷ zŷns selues bate. of te zŷn ghe
mac. of sulckes yet inder prelaetscap
niet en suecket. mer alleen die ere go
des mit puerder meynighe. Het is
hem oeck noet dat haer wāderinghe
ōberuspelickē si. op dat si eue forme
des ghuedē leuēs haren ōdersatē wt
hem seluen mogen gheuē. Eñ dat si
doen als lucas iden begine der apos
telē were scriuet. Dat ihesus began
te doen eñ te leren. Eñ oec mede als i
sinte benedictus regel staet. Al dat
hŷ sinen ondsaten leert quaet te we
sen dat hi mit sinen wercken bewŷ
set datmens niet doen en sal. Want
anders mochten die ondersaten mur
murerē teghēs die prelaten eñ seggē
aldus. meester maec dŷ seluen gesōt
Wāt als die prelatē haren ondersatē
tot alsulcken saken oersake gheuen.
daer misdoen si selue zeer aen. eñ het
is den ondersaten zeer scadelŷck.
Dit en segghe ic niet mŷne alder
liefste oft mŷ seluen niet aen en ghin
ghe. mer die waerheŷt roept tot mŷ
eñ tot allen prelaten dattet noet is dꝫ
ōberuspelic zŷn in haren leuen die an
der menschen regeren sullen. soe dat
si oeck mit ghuedꝛ cōscientien moghē
segghen dat ōse heer ihesus xpristus
totten ioden seyde Quis vestrum ar
guet me de peccato. Wye vā v sal mi
beruspen vā sunden. Niet dat daer
yemant mach wesen sondꝛ sunden al
soe langhe als wŷ zŷn in dit onsalige
leuen. mer dat die prelaten die sundē
selue sullen pynen te schuwen die si i
haren ondersaten berispen. Daer
omme hoe sulck die prelaet vā buytē
is in zŷnder wāderighe sule moet hŷ
ymmers van bynnen wesen in zŷndꝛ
herten. niet vem buyten oetmoedich
eñ vā bynnen houerdich. eñ niet vꝛ
metel op sine eyghene wŷschept oft
heylichept. Wāt dat daer waer son
dertwŷfel gheueñsede ghelooue als
hŷ zŷn betrouwē niet alleē en sette in
die ghuedertierene barmhertichept go
als hŷ vā buytē schŷnt te doen.
Eñ siet hoe wel dat mit desen dri
en als mitter puerheit des hertē endꝛ
mitter ghuedꝛ cōscientie eñ oec mitten
ōgheueñsedē ghelooue ouerdraghē die
woerdē die dese selue apostel op een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ander stede segt. Het is mij zeer cley
ne dat ic vā v gheoerdelt werde ofte
vā enighens menschen daghe. eñ hij
segt voert. Oeck mede soe en oerdele
ic mij seluē niet. Jc en bekēne mij nyet
sculdich ī ghenē dīgē als dat ic vā
mijns pet suecke. mer alleē so suecke
ic dat ihesus xpristus ōs ghesontma
ker thoe behoert. Jck achtet oeck me
de zeer cleyn dat ic vādē mēschē wer
de gheoerdelt om mine ghuede cōsci
ētie eñ mijn ōberispelijcke leuē. Mer
daer staet ghescreuē aldus. Qui me
iudicat ille dominus est. Die mij oer
delt dat is die heer. Eñ hier bewijset
hi ī dat hi alleē īdē here zijn hope ghe
set hadde. eñ dat hi hem gheerne ver
oetmoedichde ond die mogēde hant
godes. dat paulus die heylighe apos
tel bescrijft ī zijnē epistelē segghēde
aldus. Fratres humiliamini sub poten
ti manū dei. Bruedē veroetmoedichet
v ond die mogēde hāt godes.

Merct nū mede of dit ouerdraget
mitten drien vragē die ōse heer sinte
peter vraghede doe hi hem seyde. Pe
tre amas me. Peter hebstu mij lyef.
hebstu mij lief. hebstu mij lief. Dat is
hebstu mine of liefde tot al dynē her
tē. tot ghuedē cōsciētiē. eñ tot ōgeuēs
dē geloue. Eñ wel te recht wort hem
ghevraget als vā desen drie of hi ly
efde had dē ōs heer settē woude een
visscher d' mēscē te wesen.

Item op die grote eerwaerdighe
solemnitheyt eñ hoechtijt der heyli
ger engele dat men ghemeēlic hiet sin
te michiels misse soe seruiet sinte ber
naerdus. ij. sermonē.

Hoe dat die enghelsche gheestē vā
die tegēwoerdicheit godes eñ vāden
saligē schouwē godes ewighe salich
heyt hebbē.

Sermo. 1.

Hoden vierme hoechlicken
inder heyliger kercke vā
sinte michael eñ oeck me
de vā alle dē heiligē enge
len eñ ghij begeert vā mij alle gheuwo
nelijc is ī grotē hoechtidē een sermoē.
Mer wat mogē wij arme slode a
ertssche wormkens segghen vādē gla
riosen hemelschē gheesten. Wij gelo
uē eñ en twijfelē daer niet aē dat si
vā die tegēwoerdicheyt godes ende
oeck mede vādē salighen scouwē go
des ewighe salicheyt hebbē. eñ ghe
bruicken die gaue des almachtigē
heren die noch oghe ghesien en heeft
noch ore ghehoert en heeft. eñ sond'
lighe oeck mede ī des mēschen herte
niet op ghegaē en zijn. Wat sal dā
die een mēsche den anderen vā desen
heylighen gheesten moghe segghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

dat hi sel ue niet dēckē en cā noc dye ander niet horē en cōnē. Wāt ist also dat die mōt spreket wt ouuloedīche dē des hertē. als dat herte niet en cā dēckē soe moet die mōt ymmer zwijghē. Nochtās al ist wōderlijcke zeer hoghe bouē ōs te sprekē vād claerheden eñ oec mede vād ewigher glorīe daer die heylige engelē i salich zijn i hem seluē, ymmers i gode harē scepper. wij mogē doch wel wat spreken vā dyer graciē eñ weldadē eñ minne of liefde die de heylige enghelē ōs armen mēschē i ōser ellēdicheit bewisē. Wāt idē engelschē gheestē en vitmē niet allene haer wōderlicke hoge waerdicheit. mer vitmē oec i hem mynnelijcke grote ghuedtirēheyt.

¶ Daer omme mijn lieue eñ zeer ghemide bruedēs wāt wij die glorie der enghelē niet begripē en cōnē soe isset wel redē dat wij soe veel te minnelijcker ōmehelsen sullē haer ghuedertirē barmherticheyt die wij wel weten dz ouuloedich is. als indē huusghenotē godes. indē hemelschē borgers. indē pricen des paradises. Wāt die apostel die opghenomē was indē derden hemel eñ vōdiede te wesen onder dat hemelsche ghesel scap eñ ōder die heilige hemelsche burgherē. eñ die hemelijcke dinghen die daer waren te bekennē die tughet dat si alle dyenstaftige gheesten zijn. die te dyensten ghesent werdē dē ghenē die de erfnissen der salicheyt sullē ōtsāghen.

¶ Eñ ten sal nyemāt ōgheloeffelijc dūckē wesen. Wāt die scepper ende die conic der enghelen was selue indē warelt ghecomē niet datmen hem hier dyenē soude mer omme dat hi den menschē dyenē woude. endē dat voer vele menschē. Waer omme soude dā yemāt vādē engelē hem vōtwaerdē te dyenē als hij daer selue i voer ghegaen heeft den alle die hemelsce burghers mit groter begheerten mynlic dyenē. Twijfelt dij daer an hi is dēs een ghetuych dyet ghesien heeft die segghet aldus. Dusentich dusent diendē hem eñ thien dusent werue hōdert dusent stonden voer hem. Ende een ander propheet spreket oeck meede totten vader vādē ghebenididen zone eñ segghet Du hebste hem wat mynnē ghemaket dā die enghelē.

¶ Soe sonder twijffel betaemdet dz hij mit die oetmoedicheit alle die ander soude te bouē gaen die indē hoechheyt al die andere bouē ghinc. eñ dat hij soe veel mynnē soude wesen dā de enghelē. als hij oetmoediger dyenst hadde aenghenomē. die nochtās soe veel hogher is bouē al die enghelen. als hi hoger name bouen al die engelen erflijc heeft ōtfāgē.

¶ Mer du wiltste bij auōturē vragē waer i dat hij mynnē is dā die enghelen. wāt hij ghecomen is te dyenen. eñ die enghelen als wij voer ghesegt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

hebbē te dyēste ghesent werdē dē ge
nē die erffelijcke besittē sullē die ewi
ghe salicheit. Sonder twijffel daer i
ghaet hi alle die ēgelē bouē dat hi nye
te allēē en heeft ghediēt. mer dat hij
hem seluē heeft ghegeuē tot nuttiche
dē zijnd wtucorēd. Seer wel te recht
is daer om vā hem ghescreuē i cātica
cāticorū. *Ecce veit saliēs i mōtibus
trāsiliēs colles.* Siet hi comet sprigē
de idē berghē eū hi ouēspriget die cley
ne bergekēs. wāt ī dyen dat hi dien
de sprāck hij indē berghē. mer i dien
dat hi hem dē mēsche ghaf soe ouer
sprāck hi alle die engelē.

¶ Eū weet mijn lieue eū zeer ghemi
de bruedrs dat die enghele dyenē dē
mēschen mer dat en doen si niet van
dē harē. Wāt si offerē gode dē hemel
schē here ōsē ghuede werckē eū niet
die hare. eū si brīgē ōs wedom graci
eū ghenade vā gode eū niet vā hem
seluē. Hier vā ist dat die heylige scrif
te segt dat die roecke der rostelō cru
den op ghinck voer gode vādē hant
des enghels. daer voze vā ghesecht
was dat hem veel wijrwecs eū offer
hāde was ghegeuē. wāt die enghelē
offerē gode ōsen arbeyt eū ōsē zweet
eū niet die hare. ōsē tranē niet haren
tranē. eū si brīgē ōs weder godes ga
uē niet haers selues gauē.

¶ Alsoe en doet niet die aldē hoechste
dyerne die mede die aldē oetmoedich
ste is gheweest die hem seluē voer ōs
gheoffert heeft eē offerhāde des lo
ues die sinē vadē offerde sine siele. eū
ōs allē geuet die sacramētē zijns vlei
sches eū zijns bloedes. Om die graci
deses grotē dyenres soe en ist gheen
wōder dat hem die heilige engelē ge
waerdigē ōs te dyenē. ymmers dat
zijt ghaerne doen wāt si hebben ons
oec lief. om dat xpristus ihesus haer
heer ons lief heuet. ¶ Men secht ghe
meenlijc ondē dē luden. die mij lief he
uet die heuet oeck mede mynen hōt
lief. Wij zijn o heilige engelē die cley
ne hōdekēs des grotē herē dē ghij al
soe eerwaerdelijcke lief hebbet.
Wij zijn segghe ic hōdekēs die bege
rē vēsadet te werdē vādē cruumkens
die daer vallē vā ōsēr herē tafelē dat
ghij zijt.

¶ Mijn lyeue eū zeer ghemide brue
ders in xpristo ihū ōsen lieuē here on
sen ghesontmaker. dit segghe ick v
daer omme op dat ghij voert aen me
erder minnē eū liefte eū oec mede me
erder betrouwē sult hebbē tot dē hei
ligē engelen. eū dat ghij haer in allen
uwē noeden eū behouichedē te mine
lijcker eū begheerlijcker sult aenropē.
Eū dat ghij v oec waerdelijcker sult
pynen te hebben ider tegēwoerdich
heyt der heyliger enghelen. eū v me
er eū meer pynē sult haer gracie te v
weruē eū haer ghuedtierēheyt dicwil
der eū menichworuen aen te ropen.

¶ Hier omme dunctet mij wel noet-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

wesen uwer mynnē eñ liefte noch an
der sakē te bedudē waer omme dat
die heylige enghelē mynne eñ liefde
tot ōs hebbē sullē. eñ voer ōse cranc
heyt sorchuoudich sullē wesen. soe
nochtā dat si hem seluē ghelatich eñ
ōbeghāgē altoes bliuē. eñ ōs soe hul
pelic zijn dat haer salicheit daer niet
vā v̄midert en werde. end ōs luden
nochtās groet troest daer vā comet.
Het is opēbaer dat die mēschelijcke
hel een redelicke creatuer is eñ ōtfāc
kelic is alder salicheyt. eñ daer ōme
ofmen alsoe segghen mochte dē heili
ghē enghelē thoe behorē. ¶ Eñ ten be
taemt v niet o heilige engelē dat ghij
tegē dat ghebot der euwē v̄onwaer
digē soudet v kūne eñ v ghestachte.
dat ghij mit rechte helpē soudet ende
troesten. al ist als ghij selue wel sien
moghet dat wij zeer snode eñ v̄wor
pen zijn ghewerdē. Oeck mede soe v̄
moedē wij wel dattet v ghij hemelse
burghers niet ghenuechlic en is te si
en die ōuolcomēheit uwer stadt end
dē neder val uwer muerē die ghi wel
siet dat eēs deels zijn ghevallē. End
ist dat ghij begheert alst wel redelijc
is dat si weder omme op ghetimert
mochtē werdē. soe bidden wij v dat
ghij dicwil voer dē throē ōs herē dit
ghebet wilt sprekē. Here doe ghuteli
kē i dynē ghuedē wille mit syon. op
dat die muerē vā iherusalem mogen
gheteymmert werdē.

¶ Ist dat ghij mynnet eñ lief hebt
die cierheyt des huyses godes alsoe
als ghij ymmers doet soe laet die le
uēdighe eñ redelijcke stenē ōnemē v
mynne eñ liefte. Wāt alsulcke steenē
zijn alleē bequaem mit v ghetimert
te werden. ¶ Dit is mijn lieue ende
zeer ghemīde bruedēs die drijstēghe
de corde daer die hoge waerdicheyt
der enghelē mede neder ghetoghen
wert vād hoger wonigē des hemel
schē rijckes tot ōs. om ōs ludē te visi
teren ende te troestē. eñ oec mede om
me ōs te helpē. als om godes willen
om ōsen wille ende om haer tselues
wille. Om godes wille dat is als si
sien dat god die haer scepper is alsoe
grote mynne ende liefde tot ōs heft
dat si alst reden is die mynne willen
nae volghen ¶ Om ōsen wille dat is
als si sien dat wij alsoe veel ghelijke
nissen mit hem hebbē dat hi hem on
ser te meer ōbarme eñ oeck sonderlin
ghe mede ōser ōghevallicheit ¶ Om
haer tselues wille wāt si mit groter
begheertē v̄wachtē dat hoer ghetal
eñ hare mueren nederval vā ōs getī
mert of v̄uollet eñ weder ghemaket
sal werdē. Wāt vten monde d̄ cleyn
der eñ der sughend̄ kiderkēs die nu
mit melcke op ghevoedet werden eñ
noch ghene starcke spijse eten en mo
ghen sal volmaket werdē die lof der
godlijcker moghentheyt. daer de hei
lighe enghelsche gheestē dat begī vā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ōtfāghē hebbē eñ die ſalighe godlijc
ke ghenuechte nu vā ghebruucken.
mer ſoe veel begeerlijcker ōſe thoeco
emſte ōwachtē hoe hem meer ōlan,
ghet nae die volcomēheit haerd̄ ſtat
eñ oeck mede haerder glorie ¶ Ende
wāt dit aldus is ſoe aēmercket mijn
aldliefſte bruedˀs mit hoe grote ſorch
voudichept ōs te arbeydē is dat wij
waerdich mochtē weſen mit hem v̄
ſeplet te werdē. eñ alſoe te wāderen
voer dē ogē der hepliger engelē, dat
wij hem ludē niet en v̄thoernē. wāt
wee ōs iſt dz wij ōs alſo hebbē dat ſi
om ōſe ſundē eñ om ōſe v̄ſumelhept
willē ofkeer vā ōs crighē. eñ oec me
de ōs onwaerdich houdē haerd̄ vādi
ghe eñ haerder bewarige. ſoe dat wi
mittē propheet dā ſcrepē moetē ende
ſeggē. Amici mei et proximi mei adū
ſum me appropiquauerūt et ſteterūt
et vim faciebāt qui querebāt animā
meā. Mpne vriendē eñ mpne naeſte
ghenaectē tegēs mij eñ ſtōdē. eñ dpe
bij mij warē die ſtōdē veer vā mij. eñ
die mpne ſiele ſochten die deden mij
macht. Wāt ſi veer vā mij warē wel
kes tegēwoerdichept eñ ghetrouwe
hulpe mij beſchermē mochte eñ al mi
ne viādē viaghē Eñ iſt ōs alſo groet
noet die gracie eñ die vriētſcap d̄ hep
liger engelē te hebbē ſo moetē wi ōs
oec mede harde zeer pynen al dat te
ſchuwē dat hem in ons miſchaghen
mach ende ons tot dē dinghen pynē

te gheuen eñ die te oeffenen dye wij
weten dat hem ghenuechlijc eñ beha
ghelijc zijn. ¶ Daer zijn vele ghuede
duechdē die dē hepligē engelē wel be
hagē. eñ dat hem wel ghenuechlijcken
is als ſi haer in ōs ſien. Als ſoberhe
de. repnichede. willige armoede. die
wijl te ſuchtē tot gode. eñ wt begeer
ten der hemelſcher glorieē diewijle te
bedē mit ynniger aēdacht ōs herten
eñ oeck mede mit wtſtortēdē tranē.
Mer bouē alle deſen begerē die enge
lē des vredē vā ōs dat wij vredelike
eñ eendrachtelijcke mit malcāder ōs
pynē te leuē. ¶ Hoe en ſoude hem dz
niet bouē alle dinck ghenuechlijc we
ſen als ſi i ōs ene forme ſien eñ eē ge
likeniſſe d̄ hemelſcer ſtat vā iheruſa
lem. ſoe dat ſi hem genuechlijcke ver
wōderē dat ſi een nyeuwe iheruſalē
ſien inder aerdē. Ic ſeg dat alſoe als
al die deplen d̄ hemelſcher ſtat vere,
niget zijn i dat ſelue dat wij oeck me
de ſoe al dat ſelue voelē dat ſelue ſeg
ghē eñ dat ſelue ſmakē eñ dat in ons
gheen twiſt noch v̄ſchepdighe en ſi.
mer dat wij alle te ſamē een ſiel pinē
te weſen. Eñ hier en teghens ſoe en
iſſer niet dat dē hepligē engelē ſo zeer
miſhaget eñ daer ſi groete ōwaerde
op ōs om crigē als wāneer ſi enighē
twijdracht i ōs vernemē eñ wij mal
cāder ſcādalizerē ¶ Want hoert wat
die apoſtel paulus dar van ſchriuet
tot de menſchē van chorinthen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Als daer kiuē eū oec mede twidrach te i v is. en zijt ghi dā niet vleyscelijc eū wādert nae den mēsche. Eū in iu das thadeus des apostels epistel soe lesen wij aldus Isti sunt viri qui. ꝛc. Dit zijn die ghene die hem seluen of schepdē beestelijcke mēscē die ghenen gheest en hebbē.

¶ Men mach sien mijn lieue bruedřs hoe die siel des mēschē al die ledē die te samen hangē leuēdich maket. mer scepdetmē enich lit vādē lichaem soe besiet of die siel dat leuēdich can maken. Soe ist mittē mensche die segt anathema ihesu. dat nyemāt en segt sprekende vten gheest godes. want anathema bedudet een afscepdinghe Alsoe zijn alle die ghene die hem seluen of schepdē vander eenheyt. ende daer en is gheen twijffel aen die gheest des leuēs en si al vā hem ghegaē.

¶ Daer omme mijn lyeue ende zeer ghemīde brueders i xpristo ihesu onsen lieuen here ōse ghesontmaker. so hiet die heilighe apostel alsulcke kijfachtighe ende oeck mede ōtvreedsame menschen vleyschelic eū beestelic te wesen eū oeck daer gheen gheest in en is. ¶ Als dan die salighe ende enghelsche gheesten twist ende scande in ons vynden soe seggen si ald9. wat is ōs luden mit desen ghestachte daer gheen gheest in en is. Want hadden si den gheest godes die minne ende liefde die soude daer mede ī haren herten ghestort werden. ende oeck mede die eendrachticheit die en soude niet ghescuert werdē ¶ Daer omme segghen si aldus. wij en willē mit desen menschen niet bliuen indř ewichept want si en zijn anders niet dā vleysch. Wāt wat ouerdracht so mogen te si te samen hebbē dat licht eū die duusternisse. Wij zijn ymmer vanden rijcke der eendrachtichticheiden ende des vreden. ende wij hadden ghehopet dat dese menschen in deser ewigher vreden mede souden ghecomen hebben mer hoe souden si mit ōs verenighet moghen werdē die onder hem seluē wōdlicke zeer twystich eū twijdrachtich zijn ¶ Siet hoe wel dit ewāgelium van huyden mit deser teghenwoerdigher heyligher hoechtijt ouerdraghet. daer wij also veruaerlijcke in vermaent werden te schuwen den cleynen te scandalizerē want dat ymmers den eerwaerdighen heylighen enghelen alsoe wonderlijcke zeer mishaghet. Want also als hi daer segt Die een vādē cleynē scandalizeert het is harde zwaer dat daer nae volghet. ¶ Mer die tijt is cort wij moetē ter misse ghaen. ic bid v en lates v niet vřdrietē dat wij van deser materiē meer sprekē. wāt daer mocht wat oerbaers vā comē dz wij een andř sermoen hier vā maectē.

¶ Wee den menſche daer die ſcande
doer comet.

Sermoen. ii.

Ghi hebbet wel ghehoert my
ne lieue en̄ zeer ghemide bru
eders hoe veruaerlicken die
lexie des heilighen ewãgelies ludet
teghens den ghenen die den cleynen
ſcandalizeren. Die waerheyt en ſme
ket mit nyemant noch ſi en ſtrijcket
nyemant noch oeck mede ſoe en ver
leydet ſi nyemant ¶ Si wtſpreket o
penbaerlicken ald us ¶ Ve homini illi
per quem ſcandalum venit. Wee dē
ghenē ouermits wyen die ſcãde ofte
ſcãdalizerige comet. bonū eēt ei ſi na
tus nō fuiſſet hō ille. Het waer den
menſce goet dat hi ōgeborē vvaer. dz
hi niet andͤvverue verborē en vvaer
totte leuē en̄ idē gheeſt die iden vley
ſche eyndet. Het vvaer hem nut die
ſchande opvvecket i deſen huyſe in
deſer heyliger verghaderighen dye
gode behaghelic is. en̄ den enghelen
vriendelic. dat hem een ezels molen
ſteen aen den hals ghebōden vverde
en̄ voer dat ſuete iuck en̄ die lichten
borden ōſes geſōtmakers hem opge
legt vverde die zvvare laſt dͤ aertſcer
begeerlicheit en̄ ſoe gevverpen vver
de i dat dyepſte deſer zee dat ſonder
tvvijfel is deſe boſe vvarelt. Want
het vvaer hem myn verdomelic dz hi
alleen idͤ vvarelt verloren bleue dan
dat hi in deſer heyliger vergaderīge
andͤ menſchen mit ſine quaden exem
pelen verderuen ſoude Wãt ſo vvye
die godlike mynne niet en heuet die
moet ymmer verlozen bliuen. al gha
ue hi zijn lichaem dattet brãde iden
vuere ¶ Dit ſeg ic bruedͤs niet dat ic
qualic van v voele. of dat mi dūcket
dat deſe grote ōduechde ende quaet
heyde in v lūden regneren. mer dat
ghi inder mynnen en̄ oeck mede indͤ
eendrachticheyt ende vreden dͤ ghij
in ſtaet inden here v ſuly pinen te vol
herden ende voert te ghaen ¶ Want
wat is anders mijn hope ende mine
blyſchap ende die crone mijnder glo
rien dan v eenheyt en̄ eēdrachticheit
daer ic mit blyſchappē mijns herten
v i ſie ſtaen mynders en̄ liefhebbers
der bruederlicker liefte en̄ mynnen
en̄ oec der onderlingher mynnē en̄ lief
tē. dat een bant is der volcomēheyt.
Daer omme bidde ic v pijnt v altoes
ſoe te ſtaen mijn alderliefſte bruedͤs
Want daer in ſullen zijt alle bekēnē
oec mede die heilige enghelen dz ghij
xpiſtus diſcipulē zijt. want ghi ond
linghe minne ende liefte hebbet. wãt
iſt dat ghijt wel hebbet onthouden
dat ic v inden voerghaenden ſermo
en hebbe gheleert en̄ ōderwelen hoe
datter dryen ſaken zijn waer omme
dat ons die heylighe enghelen lyef

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

hebbē endͦ sorchuoudich zijn voer ōs
soe machmē daer die nuttichept der
bruederlijcker mynnē grotelijckē in
bewisen. Wāt het is lichtelic te merc
kē dat soe wye gheē bruedͦlijcke min
ne of liefde en heuet gheē vā dē drpē
sakē waer omme dat ōs die waerde
heylige enghelē lief soudē hebben in
hem en hebbe. Wāt hoe sullē ōs dye
heilige enghelē godes mynnē ofte lyf
hebbē omme xpristus ihesus ōses
ghesontmakers wil als wij sine dis
cipulē niet en zijn. wāt wij gheē ondͦ
lige mynne of liefde en hebbē. Ofte
hoe sullē si ōs lief hebbē om ōses sel
ues wille als wāt wij dē heylighen
enghelē ghelijc zijn van naturen. als
wij ōsen euen mensce niet lief en heb
bē. ymmer als wij om ōse twijdrach
te eñ kyuighe meer vleyschelijc dan
gheestelic werdē gheuōden.
¶ Hoe sullen si ōs oec lief hebbē om
haers selues wille. als dat haer stat
weder vā ōs soude ghemaect werdē
alst dat ōs. dat god ōbiedē moet ghe
breket daer wij mede te same soudē
hāghen dat lijm dͦ godlijcker mynnē
eñ liefden. ¶ Hoe sullen si moghē ho
pen dat die muer vā dyer hemelscer
stadt vā ōs wedͦ ghemaket sal wer
den. als si sien dat wij arme onsalige
eñ sterffelijcke menschen gheen leuē
dighe mer dode stenen en zijn. die te
samen moghen hanghen. mer o lacen
mijn lieue ende zeer gheminde brue

ders wij moghen vele bet lichte pul
uer ende vuyl drec ghehieten werdē
die mitten wynde ghewayet wert
hier ende oec mede daer. ende vandē
wynde eens cleynen woerdes ver
stroyet werden. eñ van eender cleyn
der suspicien verstuert werden.
¶ Nu si daer ghenoech vā ghesegt
vanden woerden ons heren Die een
vanden mynsten scādalizeert die. rc.
Jc hope dat een yghelijc hem voert
aen sorchuoudelijcker waren eñ hue
den sal voer dese quade passie ¶ Mer
wye en souder vanden woerden ōs
lyeues heren die in desen ewangelio
volghen niet beweghen en werdē da
er hij segt Jst dat dijn oghe dij schā
dalizeert soe breecket wt ende werpt
van dij. ¶ Wil onse lyeue heer dat
wij dese lichamelijcke oghen vā ons
wt sullen breecken. ofte oec mede een
van ōsen handen of van onsen voetē
of sullen sniden. Het si veer dz wij al
sulc vleyschelijc ende sulc gheckelijc
gheuoelen souden hebben. Mer nae
dyen dat ōs die woerden godes soe
scarpelijcke als daer voer ghesegt is
ghewaerscuwet of ghewarent had
den vā die wtwendige scāde so leert
hi ōs voert hoe dat wij ons voertaē
sullen hebben mit der scanden die dͦ
op staet ī ons seluen. als wij die ver
keerde euwe of wet voelen in onsen
leden. Wāt hem is onse ineesel wel
kūdich eñ hi weet wel dat die īwen

dighe ſcāde ſoe ghuet ūpet en is te
ſchuwen. Wij moghent mit daghe
lixen exempelen ōdervīden dat alſul
ke ſcāde ī ōs gheſchiet ī dryen manie
ren. wāt het gheualt wel ſomwilen
dat die oghen der gheeſtelijcker mey
nighen wel ſimpel zijn en̄ oetmodich
en̄ meer moghen hieten te weſen vā
der gracien en̄ ghenaden godes dan
van ōs ſelues. nochtans ſoe ſcandali
zeert ōs ōſe oghe dat wel onſe oghe
mach hyeten en̄ het brīghet ōs ene ō
gherechte meynighe voer. mer ſo mo
eten wij doen nae den raet ōſes ghe
ſontmakers en̄ breken dat oge wt en̄
werpent vā ōs. ¶ En̄ dat gheſchiet als
wij daer gheen cōſent thoe en geuen
mer wederſtaen en̄ vā ōs werpen.
¶ Des ghelijckes iſt te verſtaen vādē
handen en̄ vanden voeten. want als
wij in ghueden godlijcken wercken
becommert zijn. en̄ oeck mede ōſe ey
ghen wille ōs daer van trecken wil
ſoe ſcandalizeert ōs ōſe hant. mer dz
is ōs nut dat wij hem ofſniden end̄
ymmers van ons werpen. dat is te
v̄ſtaen aldus. wij en ſullen in gheen
der manieren ſine becorighe volgen
noch cōſent daer thoe gheuen ¶ Mer
bij den ghuede dat wij voer hadden
ghenomen ſullen wij ymmers cloec
kelijc en̄ ſtantaftaftelijcken blyuen.
Des ghelijkes ſommighe die ghaer
erne thoe nemen ſouden inden ghue
den leuen dat ſi an hebben ghenomē
ende oeck mede ghaerne opclimmen
ſouden bij der ledder die iacob ſach.
en̄ ghaerne ſouden voert ghaen van
duechden tot duechden. als iden ſou
ter ſtaet gheſcreuen ¶ Si werden dyc
wijl gheſcandalizeert vanden tragen
en̄ verſumende voeten en̄ oeck mede
vanden voeten der cleynmoedicheit
die alſoe ſnellijcke niet voert en gha
en noch opclymmen en willen. mer
ſi wouden wel vele lieuer ende willi
gher neder clymmen en̄ traechlijcker
wanderen. Mer het is oec mede nut
datmen deſen voet of ſnyde op dat
die voet der gracien die inden rechte
weghe ſtaet moghen lopen ōghehin
dert en̄ mede ſonder ſcande. Dat ōſe
lieue heer ſegt dattet ōs beter is mit
enen oghe of mit eender hant of oeck
mede mit enen voet in dat ewighe le
uen te ghaen dan mit tween oghen
ofte oeck mede mit tween handen
of moeten gheworpen te worden in
dat gruwelijcke v̄uaerlijcke helſche
vuyr ¶ En̄ daer meent hi mede die ghe
ne die haren eyghen wille alſoe alle
tijt volghen willen. hi ſi ghuet of hij
ſi quaet. en̄ die ghaen in twe wegen
ſoe dat ſi nu dat ghoede nu dat qua
de volghen. nae dyen dat haer quad̄
begheerten in hem luden verwande
len. Den ſonder twijffel ende voer
waer veel nutter waer dat ſi vaſt ble
uen bij den voet der gracien. end̄ als
die eyghen wille voer wille loepen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat si hem mannelijcke of pine te sni den eñ vā hem te werpē.

¶ Dit te volbrēgē daer behoert tijt toe mijn lieue eñ zeer gheminde brue ders eñ als ic hope vriēdē xpristi ihū ōses ghesontmakers. eñ mē moet al lāghe arbeydēde wesen ouer dese of snidinghe deses eyghē willes eermē haer soe volcomelijcke afsnijde. dat si niet wedˀ op en staet. mer sondˀ we der seggē gode dē here ōderdanich si soe dat wij voert aē niet en behouen ōse ogē wt te brekē. of ōse hāt of ōse voet of te snidē. wāt wij dē eenuoldi ghen god volcomelic aēhāgē soe wer den wy al te samen simpel eñ recht. eñ ten sal voert aen gheen ander oge hyetē. Wāt als die apostel segt Die gode aenhāget die is een gheest mit hem. Eñ soe wij segghen vādē oghe soe salmēt oec mede vāden handē eñ voeten vˀstaen. Want als die wille des menschē wt ghuedˀ begheerten dˀ gracien godes aenhāget. soe dat hij niet en begheert enich quaet te doen eñ oec mede en begheert gheen mindˀ ghuet te doen noch mynder vuerich heit te thoenē dan die gracie eñ gena de godes die hem ghegeuen ende vˀ leent is eyschet. soe is een mensche volcomen. Mer alsulcke vrede die be hoert meer thoe die ewighe salicheit dan deser crancker sterfelicheyt. mer alle die scanden of te snyden en de oeck mede den becoringhen wedˀ te staen daer behoert starcheyt thoe. Ic segge v dat voerwaer dat is ewi ghe glorie. mer het is eē striden deser teghenwoerdiger ridderschap.

¶ Item inder eerwaerdigher groe ter hoechtijt van allen lyeuen heyli ghen soe scriuet sinte bernaerdus. ij. sermonen.

¶ Hoe datmen in groten hoechtiden sal vrolick wesen mer dat gheestelic ken eñ niet waerlicken. eñ voer alle dinghen salmen die siele spisen mit gheesteliker spisen.

Sermoen. i.

Van alle den heylighen viertmē huden hoech tijt indˀ heiliger karckē eñ tis grote redē dz mē haer mit alre inichheyt vyere. wāt hietmen dz grote hoechti de te wesen alsmē sinte sinte peter of steuen of enigen ander vāden heiligē die mit gode regneren hoechtijt bega et. hoe groet mach dese dā zijn die ni et alleen van een heilige en is mer al den heiligē te samē. Ghij weter wel mijn lyeue ghemīnde bruedˀs datter onder den waerlijcken menscen ghe wonelic is dat si in grote hoechtiden hoghelijcke pleghen te werscappen. ende hoe die hoechtijt oec meerder is

hoe si costelijcker spise plegē te berey
dē. Hier omme ist oec mede wel rede
lijc dat die ghene die bekeert zijn tot
haren hertē dat si oec inwēdighe ghe
nuechte sullē sueckē en̄ gheestelijcken
dinghē mit gheestelijcke dinghē sul
len ghelijcken. Dwerschap is dā nu
bereyt en̄ alle die gheestelijcke spijse
is ghecoket. en̄ die tijt omme te wer
schappē is ghecomē. Wāt het is gro
te reden dat die sielē eerst sullen wer
dē ghespijset. wāt si onghelijcke edel
der en̄ beter zijn dā die lichamē. Oec
mede soe en is daer gheē twijffel aen
die hoechtidē en zijn meer igeset om
die salichept der sielē dan omme dye
lichamē. en̄ dat dē sielē thoebehoert
dat is dez sielē natuerlicke ghenaem
Aldus mijn lieue en̄ zeer ghemide
brueders hebbē oeck die heilighe meer
der mynne en̄ liefde ende meezder me
dedoghē mitter siele dā mittē lichaē.
en̄ si begherē meer dat die sielen ghe
spijst werdē. wāt si mede ōser gelijc
hebbē gheweest. en̄ die menichuoudi
ghe onsalichept deser tijt die wij nu
bescreydē en̄ die zware bordē deses
sterffelijckē lichames en̄ die becorigē
des vyādes al mede besocht hebben
Hier omme so en is daer gheē twi
fel an ten si dē heiligē veel ghenuech
lijcker dat wij sorchuoudiger zijn te
sueckē die spijse der sielē dā de hoech
tidē d' waerlijcker mēschē. die daer al
leen sorchuoudich voer zijn dat den

vleysche ghenuechlijck mach wesen
Mer hoe comen wi an tbroet d' sielen
i desen vreemdē lande in deser d'uaer
lijcker wildernissen Waen coemt ōs
ōder dese zōne gheestelike spijse daer
niet en is dā arbeyt en̄ lidē en̄ squelli
ghe des gheestes mer ic weet dz wel
wye daer heeft ghesprokē aldus Pe
tite et accipietis. biddet en̄ ghij sult
ōtfāgē En̄ ist dat ghij die quaet zijt u
wē kynderē wel cont wat ghuedes
gheuē. hoe veel te meer sal v hemelsche
vader enē ghuedē gheest gheuē den
ghenen die hem biddē Oeck mede
en ist mij niet ōbekēt hoe vlytelijckē
dat ghij al desen nacht hebt ghebedē
omme dat eerwaerdighe leuēdighe
broet datter coemt vanden hemel. ni
et daer dat lichaem mede wert ghe
voedet mer daer dat hert mede wert
ghestarcket. Ic en derf niet segghen
dat wij mittē heyligen enghelen ter
tafelē sittē. mer ic segghe dat wij sca
mele bedelaers zijn ōtwachtēde dye
begheerde aelmissen daer wij van le
uen mochten En̄ dat wij als vol zwe
ren en̄ serichedē leggē voer des ouer
rijcken conincs dore en̄ begheren ghe
spijst te werdē vādē cruumkēs de da
er vallē vā ōsen herē tafelen. welker
hoechtijt wij huden beghaen. wāt si
ouerulopen i godlijckē weelden. ende
si hebben vā gode volle mate ontfan
ghen ene opghehoepte ende thoe ghe
ghedructe mate. En̄ wij hebben gho

et betrouwen dat si ōs wel wat ghe
uen sullen. Wāt daer is groot onder
scheit tusschen die ghuedertirenheit
ōses heren godes eñ die wreethept
des vracken rÿcken mannes.

¶ Daer omme heuet ōs ōse hemelse
vader huden ghegeuen. wāt die vad
der barmherticheyt is oeck mede va
der ōser barmlÿcker menschen. Jck
segghe hi heuet ōs huden ghegeuen
dat hemelsche broet end die godlike
spÿse i ouervloedichept. Van welc
ker spÿsen ic nu een cock byn v end mi
ne siele is die cokē. Ende op dat ic de
se spÿse tot uwer behoef bequamelic
ken mach coken ende bereyden. so is
mÿn herte i mÿ heet ghewordē end
i mynen ghedachten is een groot vu
er ōtsteken. dat selue vuer dat ōse he
re heuet ghesent inder aerden end hi
wil dattet brāde. ¶ Want het is noot
dat een gheestelic mensche hebbe een
gheestelicke coken end oec mede ghe
estelÿcke spÿse.

¶ Het is dā nu tÿt dat ic aen rechte
dat gheen dat ic bereyt hebbe. ende
ghÿ sult meer aensien die ghuethept
des heren daer v dese salighe spÿsen
van comen. dan die dyenders dyese
v bereyden. Want ic alsoe veel alst i
mÿ is en bin anders niet dan v mede
knecht die te samen mit v als den he
re wel kūdich is beyde voer v ende
voer mÿ bidde vuerichlÿcke om dit
hemelsche broet ende omme voetsel
des leuens. Daer omme en gheue ict
v niet. mer die godlÿcke hemelsce va
der gheeft v dit eerwaerdighe leuen
dighe broet. hi voedet v mit werckē
ende mit woerden. ende oec med mit
ten lichaem zÿns enighen zoens dye
warachtighe spise is. Want vā sine
wercken lesen wi. Mÿn spise is dat
ic doe den wille mÿns hemelschē va
ders. ¶ Eñ van sinen woerden lesen
wi aldus. Nō i solo pane viuit homo
sed ex omni vbo quod procedet de o
re dei. Niet alleen inden broede leeft
die mensche mer i alle den woerden
die daer comen wt den mōde godes

¶ Aldus mÿn lieue ende zeer ghemi
de brueders sullen wi ghespiset end
gheuoet werdē vanden wercken eñ
vanden woerden godes. daer na soe
sullen wÿ van zÿnder ghenaden dat
alderheylichste lichaem ons lyeues
heren ihesu xpristi ynnichlic ōtfāgē
Wi lesen inden ewangelio van huy
den dat ihesus doe hi die grote scha
re volckes sach opclam inden berch
Want doe ōse heer omme ghinc pre
diken doe volchde hem veel volkes
den hi haer sielen ghesont makede.
ende oeck mede haer lichamen spise
de. ende daer omme volgheden si hē
wōderlicke ghaerne nae. wāt si had
den grote ghenuechte zÿn ghebenedi
de aensicht an te sien. ende ooc sōder
linghe om sine woerden te horen.

¶ Want sine stemme was suet ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

zijn aenschte dat was schoen. daer vā
gescreuē staet. dat hi schoē is vā ghe
daentē bouē alle kynd' der menschen.
eñ die gracie is wijde ghestort in dij
nen lippen. ¶ Alsulc is hij die wille
volgē dē wij aenhāgē. hi is al te mael
begeerlic dē niet alleē die mēschē mer
oec mede die engelē begerē aē te sien.
wat mogē wij v voer setten dat suet
ter is. wāt die zijn die weeldē der en
gelē. ¶ Gustate ergo et videte quoniā
suauis est dominus. Smaket dā da
er omme eñ siet dat die heer suet is.
eñ dese sueticheit eñ desen smake eñ
deser smakēder wijsheit die vāden
heymelijckē wert ghetogē. en mach
mē al dat begeerlijc is niet ghelikē.
Wāt siet wij ōwōderē ōs vād' scho
ender blickender claerheyt der zōnē
vā die suuerlicheit d' blomē. van den
smake des brodes. eñ vād' vruchtba
erheit d' aerdē. mer dit is al vā gode
ghegheuē eñ daer en is gheen twifel
aen hi en hebbe selue veel meer ghe
houdē dā hij al sinē creaturē heeft ge
geuē. ¶ Mer nu dat hij optē berghe
clam dat en sullē wij niet alsoe voer
niet achtē. wāt dat die propheet also
menich iaer daer te vorē gheprophe
teert hadde daer hij seyde. Clymme
opten hogen berch die spō dat ewā
geliū predikest. dat singhet mē indē
heilighē kerstnachte ind' lexien ald9.
Supra mōtem excelsum ascende tu
qui ewāgelizas syon. ¶ Clymme ope
nen hogē berch die spō dat ewāgeli
um predikest dat is die ghuede boet
schap brēgest. In welcker opclymmi
ghe en hebdi niet beters so meyne ic
datmē wel mach verstaen dat lucas
segt idē beghiue der apostelē werckē
aldus. Primum quidem sermonē fe
ci o theophile de omnib9. ꝛc. ¶ Ic heb
be eerst een sermoē ghedaē o theophi
le vā al die dīgē die ihesus eerst begā
te doen eñ te leren. Sōder twijffel ni
et als die pharizeē doē of nae haerder
ghewoētē die zware bordē and' men
schē op leydē. mer seluē en wolden si
haer mit enē vigher niet hentasten.
Bruedr̄s en is dit niet een ghuet bro
et der sielen dat zeer wel starcket dat
herte des mēschē.

¶ O here ihū xpiste ic volge dij mit
ghuedē betrouwē waer daistu hene
ghaeste eñ sekerlijc wādere ic die we
ghē dijnder ghebodē. wāt ic dz wel
weet dat wt dē ouerstē des hemels
dijn wtghāc heeft gheweest om te lo
pē desen wech. eñ dijn wederloep de
was totten hoechstē des hemels do
er desen wech. Ic en mach i deser ma
nieren elc bi sondlige aldus niet caeu
wē. mer weset selue reyne dyerē die
edercaeuwē op dat i v mach ghescie
dē datter staet ghescreuē. Een beghe
erlijcke schat rustet indē mōde eens
wijsen mānes. ¶ Ic moet myne woer
dē wat cortē wāt daer is veel te sey
ghē eñ wij en hebbē niet veel tides.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sonderlinge wāt wij noch die gheha
genisse sullē singē. ¶ Doe ihesus die
grote scharen des volckes sach clam
hi op enē hogē berch. Hi sachse mit si
nē barmhertigē ogē wāt si warē als
dwalēde scapē sond' herde. Wat me
ent dat dat hi eer hi begā te lerē optē
berch clam. dā dat hi daer mede leert
dat die ghene die predikē sullē dz wo
ert godes mit al harē begeertē eñ mit
al haerder wāderigē hoge eñ hemel
sche digē sullē sueckē eñ begerē, ende
niet die dighē die opter aerden zijn.
mer optē berch der duechdē sullen si
hem pynē te climē ¶ Eñ als hi was
ghaen sittē quamē tot hem sine disci
pulē. Hi segt wel te rechte als hi was
ghaen sittē. wāt wye soude anders
dē alder hoechsten gygāt moghen ge
nakē. Dat was te mael een grote go
edtirēheit ōs herē dat hi hem soe ver
oetmoedichde dat hi bi ōs woude sit
ten op dat hi seggē mochte tot sinen
vad'. ¶ Cognouisti sessionem meam et
resurrexionem meam. du hebste wel
bekent mijn sittinghe eñ mijn v'risin
ghe. Hi heuet ghesetē op dat tot hem
tot wyen die heilige engelē niet ghe
nakē en mochtē als hij recht op stont
oec die publicanē ende die sundighe
menschen mit ghuedē betrouwen co
men mochten. dat maria magdalena
tot hem mocht comē. eñ oec die moer
der die mit hem ghecruust was.
¶ Eñ doe hi was gaen sittē quamē
tot hem sine discipulen. Si en quamē
niet alleē tot hem mittē voetē vā bu
tē mer oec mit minelicker begeerten
eñ mit ghetrouwē nae volgē zijnder
wāderighen. Eñ wel te rechte soe en
secht hi niet dat die scharē des ghe
meynē volckes tot hem quamē mit si
nē discipulē. Op dat alsoe als dat ou
de testamēt idē berghe vā syna wert
ghegeuē. daer moyses alleyne opclā
eñ al dat ghemeyne volc benedē ble
ef. dat soe oeck mede nu die berge ōt
fāghē soudē vrede dē ghemeynē vol
ke. eñ die cleyne bergē ōtfāgen soudē
die gherechticheit. eñ dē apostelē als
int ōborge ghesegt soude werden dz
si nae ald' warelt prediken end' leren
souden. eñ si mit haren oren horē sol
den dat si nae openbaerlijcke op den
daken prediken souden Daer omme
volghet daer nae aldus. Eñ hi loeck
sinen mōt op eñ hi leerde hem. Nu so
loeck hi zijns selues mōt op die wel
eer den menschen te sprekē plach do
er den mōde der heyliger propheten
Hier vā ist dat wij lesen inden psalm
dat die propheet segt tot ōsen here.
Domine labia mea aperies et os me
um annūciabit laudem tuam ¶ Here
luuc op myne lippen eñ mijn mōt sal
voert kūdigen dinen lof. Mer die in
voertiden in menighen manierē als
god ghesproken hadde ōsen voerua
ders iden prophete die heuet ōs ten
laetsten ghesprokē mit zijns tselues

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

mōde of hi seggē woude. Siet ic sel
ue die doe sprac i dyer manierē Jc bi
nu tegēwoerdich. Sy zijn salich dye
de godlijcke wijsheit iden vleysche
hoerdē sprekē. Sy zijn salich die den
woerdē godes wt dē mōde des wo-
erdes ōdiedē te horē. Eñ die woerdē
die si hoerdē die zijn al tot nu toe ōs
behoude soe dat wij haer oeck mede
mogē horē al en ist niet vā sinē mōde
Jhesus xpristus ōse gesontmaker
die loeck op zijn mōt end' leerde haer
eñ seyde Beati pauperes spiritu &c
Salich zijn si die arm zijn vā gheeste.
Waerlijcke mijn lieue bruedrs soe he
uet hi zijn mōt op gelokē daer al die
scatte d' wijsheit eñ d' wetēheit in be
houdē zijn, eñ dit is waerlijcke zijn le
rīge die ī apocalipsi segget Et crea
būtur noua Siet ic make alle dighen
nyeuwe. Hi hadde oec doer den pro
pheet ghesprokē Jc sal mynē mont
op luuckē eñ ic sal daer wt ruspē dat
vā aē beghiñe d' warelt ōborgē is ge
weest Wāt wat mach ōborgēd' dinc
wesen dā dat armoede soude salich
wesen. Nochtās ist also wāt die wa
erheit heeftet gesegt. die noch bedrie
gē en wil noch bedrogē en mach wer
den Eñ hi ist die segt aldꝰ beati pau
peres spū. salich zijn die armē vā ghe
estē. Ghij ōsinnighe adams
kynd' ghij en laet niet of te sueckē de
rijcdōmē deser warelt. eñ begheertse
noch daer ghi hoert dat die armoede
soe grotelijc vā gode wert gheprezen
eñ oec mede gepredict inder warelt.
eñ oec vā vele mēschē wert ōtfāghen
laet die heydene rijcheit der warelt
sueckē die vādē almachtigē god niet
en weten eñ eens deels niet en willē
weten. laetse oeck mede die iodē su
ecken. dē tijtlijcke dighē eñ tijtlijcke
ghuede vā gode dē here zijn belouet.
Mit wat voerhoefde ymmer mit wz
herte mach eē kerstē mēsche daer om
arbeydē dat hi ghaerne rijc waer. na
dyē dat ōse here ihūs xpristus selue
heuet ghepredict dat die arme salich
zijn. Ghij vreemde kyndere hoe lā
ge sal v herte ydelheit sprekē ende sal
durue seggē dat si salich zijn die de
tijtlijcke ghuedē hebbē als die ghebe
nedide zoē godes sinē mōt heeft op
ghelokē eñ heeft die waerheit gespro
kē. als dat die arme salich zijn eñ we
dē rijckē. Mer nēmerc dat hi niet en
seyde simpelike. salich zijn die armen
om te ōderscey dē vā den gemeynē ar
men d' warelt. die arm zijn vā noede
eñ niet om godes willē wt vriē wil.
Nochtās hoep ic vād' barmhertiche
dē godes dat dese tijtlijcke armoede
eñ ōgheuallicheit hem sal helpen tot
haerder salicheyt Jc weet nochtans
wel dat ōse heer ihūs xpristus ōse ō
losser hier op dese stede vā deser armē
niet en heeft gesprokē. mer vā sulckē
armē armē die mittē propheet vrilijc
mogē seggē Willichlijc sal ick ic dij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

offerē mine sacrificie Nochtās en is
alle willige armoede voer gode dē he
re niet ghepzesen. Wāt alsmē segt so
hebbē daer wel sommige philosophē
gheweest die al after lyetē dat si indē
warelt haddē alleē daer om op dat si
haer ydele wijsheit mochtē oefenen
eñ daer omme woudē si alleē arm we
sen vā allē tijtlijckē ghuedē, op dat si
oueruloedich mochtē wesen ī harē sin
nē. ¶ Dit ōderscep de ōse lieue heer
ihesus xpristus daer mede mijn lieue
bzuedēs dat hi seyde salich te wesen
die arme vā gheestē. dat is wt enen
gheestelickē wille. eñ wt gheestelijc
ker meynighē. Si zijn waerlijc salich
die soe arm zijn vā gheest eñ wt rech
ter godlijcker gheesteliker begeertē
alle aertsche digē ōsmadē. omme dat
tet gode dē here behaghelijc is. ende
oec mede haerder sielē salich is. wāt
daer staet aldus indē ewāgelio ¶ Be
ati pauperes spū quoniā ipsozum est
regnū celozū. Wye ist die aldus spze
ket die aldus die armen salich maket
ymmer die haer aldus rijck maket.
Oft wel soe mach wesen. sondē twijf
fel het sal soe wesen ¶ Wāt hi is wa
rachtich endē machtich diet hē louet.
willē die beniders eñ die viādē daer
op murmurerē mē sal hem ātwoerdē
En moet ic niet doen dat ic wil. Is
dijn oge du bose gheest scalc want ic
ghuet bī. bystu nz mit recht ōnedert
wāstu di tegēs mi settē woudest. en

ist niet recht dat die ghene die hē om
minē wille ōnederē dat si weder vā
mij sullē ōheuē werdē. wāt ic hebbe
ghespzokē idē ewangelio ald9. Qui
cumqz se exaltat humiliabitur et qui
se humiliauerit exaltabitur ¶ Alle die
ghene die hem ōheffet die sal ōnedēt
werdē eñ die hem vernedert die sal
ōheuē werdē.
¶ Voerwaer mijn lieue eñ zeer gemī
de bzuedēs wāt die ōmaledide ōsali
ghe duuel lucifer vtē hogē hemel is
ghewozpē omme des willē dat hi hē
tegēs god ōse heer ōhouaerdichde.
eñ gode dē almachtigē ewigē heer ge
lijcke wesen woude. soe ist oec mede
grote redē eñ volget daer wel nae dz
die ghene die hem willichlijcke ōme
godes wille ī armoedē ōnederē. dat
si wt der beloftē godes dat rijck der
hemelē ōtfāgē sullē daer die vermale
dide dief eñ ōzader die oude serpent
die bose ōleyder lucifer wt ghewoz
pē eñ gheuallen is. ¶ Eñ merck nū
hoe wijslicke die ewige wijsheit go
des sine woerdē gheozdineert heuet
hoe hi tegens die eerste sunde die eer
ste medicijn heuet ghesetet. of hij open
lijcke segghen woude Wiltstu verkri
ghen dat rijcke der hemelē dat die en
gel was eñ nū een duuel is heeft ver
lozen. die betzuwen hadde ī zijns sel
ues crachte eñ oeck mede ī die groet
heyt zijns selues rijchēyt. soe neem
aen die snoedicheit dē heiliger armoe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

den eñ het sal dỹn wesen.
¶ Daerna volget dã Salich zỹn die saftmoedighe. dat staet indẽ ewãgelio aldus ¶ Beati pacifici quoniã ipi possidebũt terrã. Salich zỹn die saftmoedighe wãt si sullẽ die aerde besitten. Wel eñ zeer wel behoerde dat so doe hỹ die armoede hadde ghepzỹst dat hỹ doe voet spreken solde vã der saftmoedicheit. Want den ghenen die alle tỹtlỹcke dinghen after laten den pleget dicwil haer eerst becorĩge te wesen vãd onuerduldicheit eñ vã dẽ õghewoẽlickẽ lidẽ haers lichaẽs. wãt si niet en hebbẽ als si ghewoenlic warẽ. wãt wat soude dat moghẽ helpẽ dat eẽ mẽsche om godes wille arm gheworđẽ waer eñ dã murmurerẽ soude eñ õuerduldich werdẽ. eñ niet ghuedtirẽlike lidẽ en cõste wat ghebzecs d' wtwẽdiger digẽ ¶ Daer omme soe heuet õse heer zeer wel nae dyẽ dat hi dẽ armẽ dat rỹcke d' hemelẽ geloeft hadde dẽ saftmoedigẽ een and' mỹnd' rỹc als tot eend' pãdẽ ghe loeft te gheuẽ i deser tỹt op dat wỹ nae dẽ woerdẽ d' heiliger scriftẽ loftenissẽ vã gode dẽ almachtigẽ here ontfãghẽ soudẽ deses teghẽwoerdigen leuẽs. eñ oeck mede des thoecomẽdẽ leuẽs. eñ ou'mits dẽ gauẽ die õs god gheuet i deser tỹt ghuet betrouwen soude hebbẽ tottẽ ewigẽ leuẽ dat hỹ õs nae desen leuẽ heeft ghelouet.
¶ Hi segt aldus. salich zỹn die saftmoedige wãt si sullẽ die aerde besitten. Bỹ deser aerdẽ die dẽ saftmoedighẽ gheloeft is te besittẽ v'staẽ wỹ õse arme crãcke snoede lichamẽ. welkẽ lichaem die siele ghaerne wil bewouẽ eñ beherẽ. mer soe moet si eerst saftmoedich wesen eñ õderdanich harẽ ouersten. wãt sulck sal si vidẽ haer lichaẽ dat ond' haer vã rechte behoert te wesen als si haer bewỹst harẽ ou'stẽ.
Wãt die creaturẽ werdẽ daer toe gewapẽt te wrekẽ dat õrecht haer sceppers. ¶ Daer omme sal die siel dat wetẽ die haer lichaem wed'stribbich eñ õgehoersaem vindet. dat si soe onderdanich niet en is harẽ ouerstẽ als dat wel behoerlikẽ waer. Si werde daer omme saftmoedich eñ v'oetmoedighe haer onder die mogẽde hãt godes. eñ wese ghuetelike õderdanich dẽ si vã godes wegẽ sculdich is gehoersaem te wesen. als haren prelaten. Eñ al te hãdes sal si haer lichaem onderdanich eñ bequaem vindẽ na den wille der sielẽ. wãt die waerheit heeftet ghesprokẽ. beati pacifici quoniam ipsi possidebũt terram. ¶ Wãt nae dyen dat die enghelen ouermits der houaerdiẽ waren gheuallẽ so vyel daer nae eua wt õzuu'chey den haers gheestes. eñ si werp vã haer dat suete iuck des godlỹckẽ ghebodes. eñ die lichte borđẽ der saliger gehoersaemheyt. doe si dat niet wachtẽ en woude dat si vander hãt godes daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

si soe veel weldaden vā ōtfāgen had
de. oeck die volcomen salicheyt vā ō
ercghe. mer bij dē rade des serpentes
meenden si die voer te gripen. eñ heb
ben soe dat paradijs mit allen v̄lorē
dat ene schone stede was d̄ wellustē
eñ hebben oeck mede ī haren vleysce
ene v̄keerde euwe ghewōnen.

¶ Du hebbest bi auōturen omme de
sen woerden ōses lyeues heren groe
te begheerte totter saftmoedicheyt.
mer du clagheste ouer die stuerheyt
dijns herten. eñ oeck mede ouer dye
beestelijcke berueringhe eñ sondlighe
ouer die ōghetemmede hartsinniche
den dye stu in dij beuoelste ¶ Mercke
daer omme wat hier nae volghet.
Beati qui lugent quoniam ipsi cōso
labūtur. Salich zijn si die screyen eñ
huyle wāt si sullen getroest werden.
Een ōghetemmet henxt die werdet
mit gheysselen ghetemmet. ende een
stuer ghemoede werdet saft ghema
ket mit warachtich berouwe d̄ sun
den ende mit vele tranen.

¶ Daer omme ī al dine wercken ge
dencke dijn uterste ¶ Eñ daer is ghe
screuen alds ¶ Memōrare nouissia tua
et ieternū nō peccabis Ghedenc dijn
uterste eñ du en sultste id̄ ewicheyt
niet sūdigen. die v̄uaerlike vre dijns
dodes. dz ārtelic oerdel dz ouer di sal
gaen. die ōtsprekelike pijn d̄ helle en
laet wt dijn hert niet comē. denc oec
an die ōsalicheit deser pelgrimaetse.

daerstu ī biste. eñ wed̄denc alds dijn
iaren in bitterheyt dijnre sielen. ende
aendenc ōder hoe menich perikel dz
menscelike leuen is geset. eñ ōderlin
ge denck aen dijns selues crāchept.
Ende ist datstu ī sulcken gedachten
stadelicke becōmert bist ic segge di dz
du niet veel voelen en sultste al dz dij
vā buyten v̄drietelic toe mach comē
alstu mit al dijnd̄ herten alds vā bin
nen becōmert biste ende die goede he
re en sal dij niet lāghe laten ongetro
est. want hij is een vader der barm
herticheyt. ende god alles troestes.
ende het sal al veruollet werden dat
die ewighe waerheit heuet gheloeft
Ende salich zijn si die screyen. want
si sullen ghetroest werden. Ende die
datter voer is ghesegt ouerdraghet
wel mitten woerden die ī salomons
boecken staen ghescreuen. Tit beter
ende saliger d̄ sielen datmen gaet idē
huyse daermen screyet dā totten hu
se daermen werschappet.

¶ Daerom o eua du haddest salich
gheweest hadstu nae dyen datstu in
sunden gheuallen waerstu dynē tro
est in oetmoedighen tranen gesocht
ende dij ghekeert tot penitencie te
doen du soudeste sonder twijffel alle
te handes ghenade ende verghevin
ghe dijnder sunden ghevonden heb
ben Mer leider du sochtest enē ōsali
gē troest daer ī datstu dinē mā mede
te valle mochtē brēgen. ende dit alre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

re quaetsse ver vijn hebstu after ghela
tẽ i al dijnẽ ghestachte soe dattet hu
dẽ te daghe dẽ enẽ een troest is dat õ
gheual rẽs andˀs ¶ Die troest die eua
hoe sochte was sonder twijfel die al
der õsalichste troest eñ is oeck mede
al dẽ ghenen die sulcken troestẽ suec
kẽ. Merst zijn salich die daer screyen
wãt si sullẽ ghetroest werden. Wat
is dese troest dã wt dẽ hope der god
licker ghenadẽ comende suete innich
heyt des hertẽ. eñ mynne off liefden
totte doechdẽ. eñ eẽ luttel smake tot
ter godlijcker wijschept. mit welckẽ
smake die ghuede heerdẽ bedructen
sielen wat vmaket eñ troester. Mer
dese smaecke en is andˀs niet dan ene
õwerkighe der begheerlichedẽ ende
ene õtstekige dˀ minnẽ eñ liefte. soe da
er ghescreuẽ staet. Die mij ethen den
hõgert noch nae mi. eñ die mi drïckẽ
dẽ dorstet noch nae mij.

¶ Hier omme mijn lieue eñ zeer gemĩ
de bruedˀs i xpõ ihũ lieuẽ õsen gesõt
maker soe volghet hier na aldus. Be
ati qui esuriũt et sitiũt iusticiam quo
niam ipsi saturabũtur. Salich zijn si
den honghert ende dorstet nae dyer
gherechtichept want si sullẽ õsadet
werden. ¶ Wye aldus hõgert lie
ue gemĩde bruedˀs dẽ hõgert noch me
er. eñ die grote begheerte heuet na dˀ
gherechtichticheit die begheert haer
noch meer eñ meer. Wãt hoe veel hij
can begherẽ. soe veel sal hem werden

ghegheuen. ymmers god en sal niet
aẽsien die cranheden onser begheertẽ
Want alsoe lãghe als wij haer niet
volcomelijcke en hebben soe en mogẽ
wij haer niet volcomelijcke begeren.
Ende wij en moghen haer oec niets
volcomelijcke hebbẽ eer wij haer vol
comelijcke begheren. mer hier en bin
nẽ sullen wij van onsen ghueden he
re õ fãghen ene rechtuaerdige ghue
de volle mate ende oeck mede ene op
ghehoepte mate ende ene toe gedru
te. Salich zijn si den honghert ende
dorstet nae dyer gherechticheit wãt
si sullen ghesadet werdẽ. Den ghenẽ
die dan luttich smakes hier toe heb
ben ende der siecken sielen duncket
die gherechticheit harde ende õtsma
kelijcken te wesen. mer die haer al te
rechte heuet ghesmaket sier die weet
dat waerlijcken wel dat si salich zijn
den honghert ende dorstet nae dˀ ghe
rechtichept want si sullen ghesadet
werden. ¶ Dat is waerlijcke brue
ders salighe ende gloriose sadichept
ende oeck mede een heylich werscap
ende zeer begheerlijcke spyse daer eẽ
mensche niet bezwaert van en wert
daer een ghuet mensche ghẽ verdrie
ten thoe en mach ghecrighen.

¶ Dese sadichept lieue brueders sal
altoes dueren ende dese begeerte en
sal niet võmidert werdẽ. Si zijn salich
dẽ hõghert ende dorstet na dˀ gerech
tichept wãt si sullen ghesadet werdẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Jck ghelooue dat deſe woerden tegēs
ōſen eerſten vader adam ghaen. dye
een deel vā die gherechticheit ſcheen
te hebbē in dyen dat hi mit ſinen wi
ue medeliden hadde ¶ Mer hadde hē
zeer ghehōghert nae die gherechtich
heyt hi ſoude ſonder twijffel ſorch-
uoudich gheweeſt hebben niet alleen
den wyue ghenoech te weſen. mer ve
le meer ſinen ſcepper ōdanich te we
ſen. Wāt als was hi den wiue ſchul
dich mededoghen mit haer te hebbē
hi was haer oeck mede ſculdich al te
rechte te wijſen al ſi waer dwalende
wāt hi haer ouer heer was. ſoe daer
gheſcreuen ſtaet. des wijues hoeft is
die mā. Hi was oec gode ſculdich on
derdanich te weſen ende aldmeeſt.
¶ Mer wat meendi mijn lieue ende
zeer ghemīde brueders. hoe menich
menſche vintmen noch huyden te da
ghe den dat zeer miſhaghet ende die
dat zwaerlijcken oerdelen dat ghene
dat adam ōſe eerſte vad doe dede als
dat hi des wyues woerden meer ho
erde dan godes des heren woerden
daer ſi nochtās ſelue alle daghen me
er horē haerder euen woerden dā go
des des heren woerden Waert ſake
dat wij adam ōſe eerſte vad teghen
woerdich ſaghen in alſulcken ſcijne
als hij was op dyer ſeluer tijt doe hi
dat ghebot godes ontrat. ende hem
aldhande ghedachten ī quamen ende
hoe hi benaeuwet waer tuſſchen dat

ghebod zijns ſcheppers ende dat bid
den zijns wijues. en ſouden wij hem
niet mit groter naerſticheyt thoe ro
pen ende ſegghen aldus. wachte dij
onſalighe ende ſich voer dij. ende en
doe dat ymmers niet. dat wijf is be
droghen en volghe haer nyet. Waer
omme en cōnen wij ōs ſeluen aldus
niet ſegghen als ons alduſtanighen
becoringhen thoe comen ¶ Si zijn dā
ſalich den hōgert ende dorſt nae die
gherechticheyt wāt ſi ſullen geſadet
werden. Wat mach ōſe gherechtich
heyt weſen voer gode. Js ſi oeck an
ders yet te rekenen dan als die pro
pheet ſegt Als een onreyn doec eens
ſiecken wiufs. ende woldemen haer
naeuwe doerſien het waer te duchte
dat ſi al te ghebreckelijcken ſoude ge
uonden werden ¶ Ende wat ſal dan
werden van onſen ſunden als onſe
gherechticheyt ſoe zeer ghebreckelijc
is. Hier omme is ons groet noet dat
wij iammerlijcke ropen tot ōſen lye
uen here. En wil niet inghaen int ge
rechte mit dynen miſdadigen knech
te. ende dat wij mit alder oetmoedic
heden ons pinen te lopen tot zijnder
groter barmhertichept. die alleen on
ſe zielen mach ſalich maken.
Ende dat wij wijſlicken aendenckē
ſullen dat hier nae volghet ¶ Salich
zijn die barmhertighe want hem ſal
barmherticheyde gheſchiedē Merck
hoe zacheus daer inden ewangelio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

vā staet mit corten woerden beyde
dese begripet als hij segt aldus. Ecce
domīe dimidium bōrum meorum do
pauperib9. et si quid aliquem defrau
daui reddo ei quadruplū. Here siet ic
gheue die helft vā minen ghuedꝰ den
armen eñ hebbe ic yemāt wat bedro
ghen dat gheue ic hem vieruout wedꝰ
¶ Het was sondꝰ twijfel grote barm
herticheit dat hi zijn goet half gaf dē
armē. Ick en sal nochtās niet zwigen
dat ic gheuoele. den lof godes sal mi
ne mōt spreken. ¶ Ic segge den lof go
des niet v lof. wāt v en gheue ic ghe
ne glorie mer gode den gebenediden
here. Eñ zacheus die inden ewāgelio
zeer is ghepresen ghaf die helft vā si
nen ghuede den armen. ic sie hier ve
el zacheeusen die vā al haren ghuede
niets nieten hebben behouden. Wie
sal mi een ewāgeliū scryuen vā alle
desen zacheeusen. ymmers vā alle de
sen petren. die mit soe ghuede betrou
wen moghen segghen tot ōsen here.
Ecce nos reliquimus omnia et secu
ti sumus te. Siet wij hebben alle dic
after ghelaten eñ wij zijn di nae ghe
uolghet. mer het is al ghescreuen in
dat heylighe ewangelium eñ besege
let iden boecke des leuens ¶ Want
die barmhertighe zijn salich eñ hem
sal barmhertichept ghescieden.
¶ Dese sentēcie ruert adams wreet
hept die eerst steen omme des wijfs
wille godes ghebod te breken. Sich
o adam wij weten dat dijn wijf van
dynen benen eñ vā dinen vleyschen
is ghemaket. eñ datstu ghesūdighet
hebste dat hebstu om hare wil geda
en. laet ōs nu sien hoe lief datstu ha
er hebbest. Die heer comet eñ heuet
een vuerich zwaert in zijnꝰ hāt eñ hi
wil dese sunde scarpelijcke wreken.
hebstu haer lief soe sette dij nu voer
haer ende segghe ¶ Heer dat wijf is
crāck eñ si is verleydet vanden serpē
te. het is al te samē mijn scult. laet dy
ne wraecke alleen ouer mij ghaen eñ
wese dē wyue ghenadich. leyder hij
en sechte soe niet mer hi seyde aldus.
Dat wijf dyestu mij hebste ghegeuē
die ghaf mij vanden vrucht des hou
tes. Och hoe grote verkeertheyt. du
en willest gheen pyne voer haer lidē
mer du willest wel omme harē wille
grote sunde doen. aldus soe maecstu
dit al confuus ende scandelijckē. wāt
du biste scadelic barmhertich daerstu
strenghe eñ strack soudest wesen. eñ
scadelicker waerstu wreet daerstu
barmhertich soudest ymmers hebbē
gheweest. Wāt in gheender wijs en
soudestu omme haren wille hebben
ghesundighet. mer die pyne der sun
den soudestu ghaerne omme haren
wille ymmer hebben gheledē.
¶ Lieue ghemīde brueders soe hoertet
te wesen dat eē mēsche om nyemāts
wille en sal sunden doen. want dat
der gherechticheit thoe behoert. mer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Hi ſal ghaerne voet eten and' liden
die pine d' ſunden wt barmherticheit.
wāt ſi zijn ſalich dē hōghert eñ dorſt
nae die gherechtichept wāt ſi ſullen
gheſadet werden. Eñ ſalich zijn dye
barmhertighe wāt ſi ſullen barmher
tichept v'crighen.
¶ Nu volghet dā daer na aldus. be
ati mūdo corde qm̄ ipi deum videbūt
Salich zijn die reyne vā herten. wāt
ſi ſullen god ſien. ¶ Claerlijcke brued's
ſi zijn ſalich eñ te mael ſalich die den
ghenē ſien moghen daer die heilighe
enghelen ī begheren te ſchouwen.
want dat iſt gheware ewighe leuen
Die propheet ſegt aldus. Mijn hert
ſeyde dij toe mijn aenſicht heuet dij
wt gheſocht. dijn aenſicht ſal ic here
ſuecken. Want wat is mij inden he
mel. eñ wat mach ic buyten dij bege
ren op der aerden. Mijn vleyſch ghe
breket eñ mijn herte god mijns her
ten. end' god is mijn deel inder ewic
heden. Want du ſulteſte v̄blyden in
vrolicheden mit dynen aenſichte.
Wee mi vāder v̄reynicheden mijns
herten daer ick van werde ghehindt
dat ic noch ter tijt totten ſaligen ſcou
wen niet en mach comen.
¶ Lyeue ende zeer ghemide brued's
ī xpō ihū ōſen lyeuen here ōſen ghe
ſontmaker mit hoe groter ſorchvou
dicheit ſouden wij pynen die oghen
te reynighen daer wij ōſen here god
mede mochten ſien. Ick gheuoele in
mi dat myne iwendighe oghen mit
dryerehande v̄reynichedē beſmittet
ende ghehidert werden. Als mitbe
gheerlichept des vleyſches ende oec
mede mit begheerlichept der tijtlijc
ker glorien. end' mit quader conſcien
cien mijnder voerledene ſundē. wāt
inder ſielen zijn ſōmmighe beruerige
der quader begheerlichepden die ick
noch mit reden noch mit machte en
can noch oeck mede en mach verwin
nen noch wt doen alſoe langhe als
ick in deſer boſer warelt leue. eñ oec
mede verbōden byn mit deſen licha
me des dodes. Mer teghens deſe on
reynichept ſoe ſette ick dan die medi
cine d's ghebedes. Eñ hieromme als
die oghen der knechten zijn indē hā
den haerder herē ſoe zijn oeck mede
onſe oghen tot ōſen lyeuen here ōſen
verloſſer hent tot dat hij onſer ōtfer
me. die allēe reyne is ende alleen rey
ne mach maken dat gheē dz vā v̄rey
nen ſade is ōtfanghen. ¶ Alſoe
is oeck mede teghens die quade con
ſcientien der ſunden die eerwaerdige
heylighe byechte in gheſet. want in
der biechtē werden al die ſunden of
ghewaſſchē. ¶ Hiet aldus werden
die oghen des herten ghereynighet
als mitter biechte ende mitten ghebe
de. Eñ ſalich zijn die reyne van herte
want ſi ſullen god ſien. ¶ Int eynde
ſullen ſi hem ſien van aenſichte tot
aenſichte. ende oec nu ſullen ſi hē ſien

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

als ĩ een spieghel eñ oeck mede ĩ een
raetsel. eñ nu soe sullen si hem eens
deels bekeenẽ. mer hier nae sullen si
hem volcomelijcke bekennẽ.
¶ Eñ al die ghene die openbaer sun
de draghen ĩ haerder cõscientien. ofte
die sundighẽ op enẽ valschen bedrye
ghenden hope. eñ ghevoelen soe van
gode den ewighen here ofte hem die
sunden niet zeer en mischaghede. of
si sundighen ĩ mistroeste eñ ghevoelẽ
van gode recht of hij zeer õgenadich
waer. Alsulken menschen machmen
wel toe segghen aldus. Du bose mẽ
sche meenstu dat god dij ghelijc is.
eñ oeck mede gheen van beyden en si
en god Sed mentita est iiquitas sibi
Mer die boescheyt lieghet haer seluẽ
eñ si maken een afgod ĩ haer herte dz
gode den heer zeer õghelijc is.
¶ Beati mũdo mũdo corde. qm̃ ipi
deũ videbũt. Salich zijn die reyn va
herte zijn want si sullen god sien. Si
voelen alleen van gode ĩ ghuethede.
soe als hi ymmers alleen inder waer
heyt ghuet is. eñ oec mede nyemant
ghuet en is dan hi ¶ Si zijn dan sali
ghe die reyne van herten want si sul
len god sien. Daer omme zijn adam
eñ eva beyde õsalich die hem keerdẽ
tot boese woerden haer sũden te õt
sculdigen. eñ wãt si vlieden die reyn
makighe der heyligher biechten eñ
des oetmoedige belides soe bliven si
õreyn van herte. eñ daer omme wor

den si õwerpen vander aensichte go
des. ¶ Nu volget dan daer na. Be
ati pacifici qm̃ filij dei vocabũtur Sa
lich zijn die vredesamige wat si sulle
kĩd godes gehiete werden. Mit rech
te werden si kĩd godes geheten wãt
si doen dz sõdlige den zoen gods toe
behoert. want hi ist alleẽ oũmits wẽ
wi mit gode v̇soent werdẽ eñ hebbẽ
mit hem vrede. Hi ist die v̇soent heft
ĩ sinen bloede die ĩden hemel eñ ĩder
aerden zijn. als een middelaer tussen
god eñ den mensche. een mensche cris
tus ihũs.
¶ Nu merck hoe ĩden eersten drye
een mensche mit hem seluen wert v̇
soent. ¶ In die anď twee die daer nae
volghen wert een mensche versoent
mit sinen naeste. ĩden sesten wert hij
v̇soent mit gode. eñ ĩden sevenden v̇
soent oeck mede een ander mensche,
als die van gode ĩ gracie is õtfangẽ.
eñ oeck mede die sõderlighe vryent
schap hevet mit gode Want oũmits
die armoede eñ die saftmoedicheyt
eñ dat screyen wert inder sielen we
der ghemaect eñ õnyeuwet dat beel
de eñ die ghelijckenisse der ewicheit
die dat al begrypet. als si mit dyer
groter armoeden verdyent die thoe
comende dinghen. eñ oeck mede mit
dyer saftmoedicheyt verdyent dese
teghenwoerdighe dinghẽ. eñ mittẽ
screyen ende oetmoedighe penitẽcie
weder haelt datter verloren was eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

voerdi daer voer of gheschreuen staet
Jck sal dij weder ouerdencken mine
iaren in bitterheyde mijnre sielen.
Voert mitter ghrechtichit eñ mitter
barmhertichheit ouerdraghen wij vol
comelijcken mit onsen euen mensche
als wij hem niet en doen dat wi niet
en willen van hem lidē ouermits die
gherechticheit Ende dat wij willen
dat ons die menschen doen. dat wij
hem dat oeck mede ghaerne weder
doen wt barmherticheden.
¶ Als wij dan aldus mijn wtuerco
ren eñ zeer gheminde brueders i cris
to ihesu mit ons seluen rustelic ende
vredelic zijn ende oec mede mit ōsen
euenen mensche. soe hebbē wij goet
betrouwen dat wij ouermits reynic
heyt des herten mit gode onsen ghe
benediden here versoent sullen wer-
den. si zijn salich die van hore versoe
ninghe mit gode onsen heren niet on
dancbaer en zijn. ende voert goddiē-
stelick ghaerne sorchuoudich willen
wesen horen euen mensche alsoe veel
als si conen mit den almachtighen eñ
ewighen god te versoenen.
¶ Hoe groet loues meent ghij dz die
brueder wel waerdich is eñ hoe vre-
endelic hi omme te helsen is die son
der claghen onder dye brueders can
leuen ende mit al sine vlitichheit dz be
sorghet dat in hem niet en si dat ye-
mant van den anderen zwaer soude
moghen wesen Ende dat indē ande
ren swack of lastich schijnt te wesen
verdůldelicke ende goedertierlijcken
can draghen eñ die alle dat liden dat
den anderen toe comet ouermits me
dedoghen zijn rekent te wesen eñ mz
dē apostel mach spreken Wie werdt
daer ghescandelizeert daer ic niet vā
en barne Wye isser siec daer ick niet
mede siec en bi ¶ Salich zijn die vreed
samighen. want si sullen kijnder go
des ghehetē werdē. Onse heer is gheē
god dēs twistes mer des vredē Daer
om ist wel recht dat die kīdē des vre-
dē kindē godes sullē ghehietē werden.
¶ Dat hier nae volget behoert pro
perlijcke dē martelaers toe. eñ god si
daer vā gelouet tē is nu die tijt nyet
dē vervolghige alst wel eer heuet gewe-
est. die mach nochtās mit alder vōdul-
dicheyt alst noet waer moestē pinē te
verdraghē ¶ Salich zijn si die ver
volghige lidē omme die rechtuaerdic
heyt. wāt dat rijck der hemelē is ha
re ¶ Ende wat meent dit dat die lof-
tenisse die den armē is ghelouet oec
mede den martelarē wert ghelouet.
dā dattet waerlijcke eē manier is vā
martelië willige armoede omme go
des wille te lidē eñ te vōdragē. Dye
propheet segt ald9. Salich is die mā
die nae den ghoude nyet of en is ghe
ghaen ende zijn hope niet gheset en
heuet inden schatte des gheldes.
Ende wye is dese den wij sullen lo-
uen want hij heuet wonderlike dingē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghedaen ī sinen leuē. Brueders end̄
vriēden xp̄ristī ihū wat mach wōder
licker wesen zijn dā hōger te lidē da
er ōuūloedicheit is vā ghued̄ spisen.
eū coude te lidē die ghuede cleed̄ ghe
noech mach hebbē, eū grote armoede
te liden die grote rijcdommē mochte
hebbē. die de warelt ghaerne wolde
gheuē. die de boze gheest dē mēschen
voerlegt. eū oec mede die dat mēsche
lijcke hert zeer begheert En sal hi dā
niet mit rechte ghecroēt werdē die so
mannelijcke stridet eū die warelt vā
hem werpet die hem veel louet. ende
dē bosen gheest bespottet mit allen
zijnd̄ becorigen. eū dat noch veel glo
rioser is die hem seluē cā ōwinē. eū
al sine quade begheerlichedē cruicē cā
omme xp̄ristus wille. ❡ Oeck mede
is daer ōme dē willigē armē eū den
martelaren dat rijcke der hemelē ge
louet. wāt mitter williger armoedē
soe coeptmēt mer ind̄ martelīē diemē
omme xp̄ristus wille lidet daer wert
het sond̄ ōtreckē ghegeuē.

❡ Hoe datmē dese eerwaerdighe ho
echtijt nyet alleē en houdet vā enigē
enē heiligē bisonder. mer vā alle den
heyligē te samen.

Sermoen. ij.

Die hoechtijt vā huyden is
zeer groet eū si is onder den
sond̄lighen grotē hoechtidē
mit rechte ghetellet. Mer wat seggē
wij vā wat apostel of vā wat marte
laer houden wij dese hoechtijt. of vā
wat heylighe Si en wert niet vā eni
ghē sonderlingē heylige alleē ghehol
den. mer vā al den heyligen te samē.
Want als ghij wel weet, soe is si ge
hietē die hoechtijt alder heylighen.
die wij hudē pynnichlijcke vierē.
❡ Ic segghe bescheydelijcke ald̄ hey
ligen. dat is beyde d̄ heilighē die nu
al te handes indē hemel zijn. eū oeck
mede die noch inder aerdē zijn. Oeck
zijn daer heylighen vāden hemel eū
heylighe vander aerden. Eū die hey
lighe die vander aerdē zijn die zijn d̄
noch sommighe ind̄ aerdē eū sommi
ghe zijn al iden hemel. Van alle desen
heylighen viertmē huden dese hoech
tijt. Ick segge van alle desen mer ni
et al i eender manierē. eū dz en is ghe
ne wōder want haer heylicheit en is
niet van eender maniere. mer ond̄ dē
heiligē is ōderschept. end̄ dat onder
schept en is niet cleyn. ❡ Ic en meyn
nu niet dat die een heyliger is dā die
ander. of dat die een meer heylicheit
heeft dan die and̄. mer dat die ene an
der manierē vā heilichedē heuet dan
die ander.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Dit ōderschep vā heylichey dē dz
machmē eerst mercken inden heylighē
enghelen. eñ oeck mede inden mēscē.
Want die heylighe enghelen die nye
ghestreden en hebben die en zijn i dy
er manieren niet te eren noch te vierē
als die ghene die i starcken strijdē ge
weest hebben eñ oec mede manlijcke
eñ vromelijcke gheuochten hebben.
Nochtans soe zijn si te mael zeer te ee
ren als sondlighe vrienden godes.
die altoes den lieuen wille godes aē
ghehangen hebben. soe veel salichlic
ker als si lichtelijcker eñ sond arbeyt
dat hebbē gedaen Ten ware of daer
yemant segghen woude dat si daer i
ghestreden eñ ghearbeyt hadden. dz
si stantaftaftelijcke bleuen bij gode.
doe die ander enghelen sundichden.
eñ god vsmaden eñ oec mede hem vā
gode scheyden. doe si niet en woudē
ghaen inden raet der valschen bozer
mer stantaftelijcke seyden in hem sel
uen. Mij is ghuet eñ nut dat ic bi go
de den almachtighen here blyue endē
hem aenhanghe ¶ Eñ i dyen heilighen
engelen sullen wij ynnichlike vyerē
ende eren die voerchomende gracien
godes die haer suetelijcken voerco
men heeft i zijnd benedixien. ende die
grote ghuedertirenheit godes die hē
niet en heeft ghegeuen berouwe van
enighen sunden. mer die haer ghued
tirenlic eñ crachtelijck heeft ōthoudē
vān allen sunden eñ van al daermen
berouwe van hebben mochte. ¶ Dye
haer niet alleen vlost en heuet van al
len becorighen mer die haer oec med
i alle becorigen ōbeulect eñ ōgequet
set ōthouden heeft.
¶ Oeck mede soe is daer noch eē an
der maniere van heyligen mijn lieue
eñ zeer ghemīde brueders eñ vriendē
xpristi ihū ōses ghesontmakers. die
wij eren eñ vieren sullen als die ghe
ne die wt groten tribulacien zijn ghe
comen eñ haer stolen wit ghemaket
hebben inden bloede des lammes.
die nae menighen sorghelijcken strij
de nu salichlijcke zeghe gheuochten
hebben. eñ si werden gloriioselijcken
inden hogen hemel ghecroent. want
si wittelijcke eñ mannelijcke ghestre
den eñ gheuochten hebben.
¶ Is daer oec welmede noch een
derde manier van heyligen ¶ Het is
sonder twijffel alsoe. mer si is noch
al vborgen als der geender die noch
vechten eñ striden eñ noch lopen om
dat besette loen dat si noch nietes en
hebben ōtfanghen. ¶ Het vwōdert
dij bi auōturen ende het duncket dij
licht vmetel heyt wesen dat ic sulcke
menschen heylich derf hieten. mer ic
hebbe sulcker menschen een gehoert
die hem niet en ōtsach te spreken tot
gode. bewaer myne siele want ic hei
lich byn. Ende die heylighe apostel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sinte paulus dẽ die godlijcke dingen
redelijcke wel kũdich warẽ die segt
openbaerlijcke Wij weten dat den
ghenen die god lief hebben alle dingẽ
mede wercken int goede den die nae
haren ghoedẽ opset heylich zijn ghe
hietẽ.

Aldus mijn alre liefste bruedˀs in
xpristo ihũ õsen lieuẽ here õsen gesõt
maker. soe is daer wõderlijke groet
onderschey t onder dẽ ghenẽ die hey
lich hietẽ. Wãt sommighe zijn volco
melijcke heylich eñ salich. eñ sommi
ghe hietẽ heilich na dẽ ũkiesen gods
Alsulcke heiligẽ zijn alleẽ gode bekẽt
eñ daer omme werdẽ si õbekent van
õs gheeert eñ gheuiert Wãt een yge
lijc mensche en weet niet of hi waer
dich is vã gode ghemint te wesen oft
ghehatet. mer dit blijft al õseker hẽt
tot dat comet die toecomẽde tijt.

Hier omme mach die hoechtijt vã
alsulckẽ heyligẽ wesen indẽ herte go
des Wãt god die weet alleẽ wyẽ hij
heeft ũcorẽ Oeck mede mach die ho
echtijt vã alsulckẽ heyligẽ wel wesẽ
bij dẽ eerwaerdighẽ heyligẽ engelen
Wãt si vã gode ghesent werdẽ te dy
enste dẽ ghenẽ die õtfãgẽ sullẽ die erf
nisse der ewiger salicheyt. Ons wer
der ũbodẽ yemãt te prisen also lãge
als hi leuet. Wãt hoe machmẽ yemã
de sekerlijcke louẽ daer dat leuẽ dˀ mẽ
scen alsoe onseker is. daer en sal nye
mãt gecroẽt werdẽ hi en strijde wit
licke segt die hemelsche basune.

Eñ hoemẽ witlijcke sal stridẽ dat
machmẽ horẽ vãdẽ mõde des gheis
die de euwe deses strijdes ghesct he
uet. Hi segt aldus Qui perseuerauerit usqz i finem hic saluus erit. Die
volherdet totten eynde toe die sal sa
lich wesen. Wye dat daer volherdẽ
sal dat en weetstu niet. of wye tottẽ
eynde toe witlijcke sal strijdẽ. eñ da
er omme en weetstu niet wye die cro
ne sal õtfãgẽ.

Loue daer omme eñ prijse die doge
den der gheender die sekerlike al ha
ren vyãdẽ verwõnẽ hebbẽ die mogel
tu zekerlijcke eñ ynnichlijcke prysen
mit dẽ mogestu dijn sondˀ sorge ũblidẽ
Wij songhẽ te nacht indˀ mettẽ aldˀ.
Timete dominum omnes sancti eiˀ.
Ontsiet den here alle sine heyligen.
Mer dat en songẽ wij niet desen hey
ligẽ. wãt die volherdet hebbẽ totten
eynde toe. den en segghen segghen
wij niet dat si ontsien sullen. Want
van dien is ghescreuẽ Nõ erit vlera
timor in finibus nostris Daert ae en
sal daer gheen anxt wesen in õsen lã
den. Mer den segghen wijt dye veel
thoe siens behoeuen om menigerhã
de perikelen die hem an allen side an
staende zijn. want hẽ en is gheẽ wor
stelen teghens vleisch eñ bloet. mer
teghens die princen eñ moghenthey
teghens die regierders deser werelt
eñ deser duysternissen. teghens dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

gheestelijcke boeschept. Si behouen
sonder twijffel dat si hem woōdlijcke
zeer nauwe hueden wāt hem alsoe
menighe lagē werdet ghelegt. eñ nu
nae bij. nu vā veers. ī menigē manie
rē an werdē geuochtē. Eñ daer so ve
lestrides is daer ist noet dat die men
sche altoes si beārtet. soe datmē desē
heiligē wel mach seggē. ōtsiet dē he
re alle sine heilige. wāt opt eerste soe
legt ōse salicheit daer an. dat wij den
here ōtsien. Alsoe als daer ghescreuē
staet. Die mēsche is salich die altoes
beārtet is. als daer oeck mede staet ī
dē psalm. Beati omnes qui timent
dominum qui ambulāt ī vijs eius.
Salich zijn si alle die dē heer ōtsiē die
wādērē ī sine weghē. Mer si zijn veer
andērs salich ī welckē die volcomē mi
ne eñ liefte de ārt al wt ōdreuē heeft
en si en zijn niet beārtet wādērēde ī
dē wege. mer si dācken altoes dē he
re wonēde ī sinē huyse. als die selue
propheet op eē andē stede segt Salich
zijn si here die wonē ī dynen huyse.
wāt ī ewichept dē ewicheit sullē si dij
dāckē eñ louē.

Daer omme mijn lieue eñ zeer ghe
minde brueders ī xpō ihū ōsen lieuē he
re. soe moet salichept eñ ōse hoechtijt
opt eerste wesen ī dē ārt godes. so als
salomō segt in zijnē prouerbiē ī dat
eerste capittel. Iniciū sapiētie timor
domini. Dat beghīsel wāder wijsche
dē is die vreſe godes. Mer die hoech
tijt der heyligē is ī hogher vrolicheit
eñ ī dē stadige loue godes. Aldus
machmē sekerlijcke dē mēschen louē
eñ prisen die haers selues leuē niets
en leuē mer alleē ī gode leuē. wāt dat
leuē der mēschē is al te samē becorin
ghe. In tween manierē machmē
alsulcke salighe mēschē louē eñ prisē.
dā datmē die eē manier ī die āder be
gripē mach. wāt daer en is nyet wa
er omme wij twijffelē mogē die te lo
uē dē wij sekerlijcke wel wetē dat si
warachtelijc eñ sekerlicke louelic zijn
eñ daer en is ghene sake waer omme
wij niet glorificerē en sullē die so ver
stōden zijn ī ander glorie eñ blijschap
godes. dat si vā ōsen prijse niets yet
beweghet en werdē. die ydelheyt en
mach daer gheē stede hebbē daer die
waerheyt al die siele vuollet heuet.
Nu moghestu vraghē wat glorie
eñ blijschappē dat die heyligē hebbē
wāt si en prisen elc hem seluē niet soe
daer ghescreuē is. Dijn eighē mōt en
sal dij niet prisen. Oec mede so en pri
sen si malcād niet wāt si zijn soe ī den
louē eñ dāckē haers scheppers vā bin
nē eñ vā buyten becōmert. daer haer
salichept aen legt dat si des niets en
moghen wachtē malcād te louē eñ te
prisen. soe die propheet segt dat wij
voer gheruert hebbē Salich zijn si he
re die wonē ī dinen huyse. ī ewicheit
der ewichept sullē si dij louen eñ dāc
kē. Ick en gheloue nochtās niet dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

die heylighe idē hemel ghene glorie
en hebbē sōderlige omme dyer woer
den wille des heiligē apostels daer
hi segt ald9. Dat lidē deses tegēwo
ordighē leuēs dat zeer cort is dat sal
bouē mate grote glorie eñ blijscappē
ī ōs makē idē thoecomēdē leuē. End
die propheet segt. Ombeuāde ōs in
dinē heylgheuer op dat wij sien mo
ghē i die ghuethept dijnd' wtūcorēd'
eñ blijde mogē wesen inder blijschap
dijns volckes. op datstu gelouet mo
geste werdē mit dijnd' erfnisse. Hij en
segt niet datstu ghelouet mogest wer
dē vā dijnre erfnisse mer hi segt mit
dijnre erfnisse. daermen wt verstaen
mach dat die toecomēde lof ghemeen
sel zijn Als dā die erfnisse gode louet
wye sal dā die erfnisse louē. laet ōs
dat horē vādē heiligē apostel die segt
aldus. Tūc laus erit vnicuiqz. dā sal
enē ygheliickē lof wesen. Vā wyen
o heilige apostel xpristi. A dnō deo.
Vā gode dē here ¶ O hoe grotē louer
is dat mijn lieue bruedⁱs eñ hoe wōd'
lijcke zeer is dē lof te begherē Het is
een harde salige louighe daert beyde
soe salich is als te louē eñ ghelouet te
werdē. Waer voer comet dā dē hey
ligē ōse lof of eer die wij hem connē
doen. of ōse hoechtijt die wij vā hem
houdē te vierē. wat vraghē si na der
glorien blischappē eñ ere die wij hē
doen connē die nae d' loftenisse dyes
zoēs die hemelsce vad' eert wat beho
uē si ōses prisens eñ ōses louēs ¶ Sij
zijn al vol. eñ het is ymmers also myn
ne lieue bruedⁱs si en behouē ōser goe
de niet. eñ tē coemt hem nergēt voer
die ynnicheit eñ die eer die wij hem
bewisen. Het gaet ymmers meest ōs
seluē aen dat wij vādē heyligē hoech
tidē houdē. Eñ wildij wetē hoe veel
dattet ōs seluē aen ghaet. Ic belijde
dat ic ī deser ghehogenissen dye wij
huydē houdē vādē heiligen mit nye
wer vuericheit werde ōtstekē Ic seg
ghe mit dryerehāde vuerighen bege
erten. Het is een ghemeen woert on
der dē ludē. dat die ogen niet en sien
daer en heeft dat herte gheen werck
van. Dat oghe mijnder sielen is my
ne ghehoghenisse. Eñ als wij op die
heilighē denckē dat is recht of wi sa
ghen. Wāt in dyer manierē is onsen
deel indē lande der leuēder Ende dit
en is gheen cleyn deel soe veer als dz
ymmers wel behoerlijc is die begeer
tē vādē ghedachtē werdē ōtstekē.
¶ In dyer manierē segghe ic dat on
se wāderinghe is iden hemel. al en is
si soe niet idē als d' heiligē is. Want
haer wesen is daer eñ ōse begheertē
mogen daer wesen. Sij zijn daer tegē
woerdich eñ wij zijn daer mit ōse ge
dachten. ¶ Och wāneer sal die tijt
comen dat wij al te samen vghaderē
sullen werden mit ōsen vaderen end'
blijdelicke mit hem verenighet sullen
werden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Dit is die eerſte begherte dye de ghehogeniſſe der heiligẽ ĩ ōs ṽwect eñ meer ĩ ōs ṽmeerdert dat wij grote begeerte crigẽ haer tegẽwoerdiche dẽ te ghebruickẽ. eñ dat wij mochtẽ ṽdienẽ mede burgers te werdẽ mit dẽ hemelſchẽ gheeſtẽ. eñ ṽſeplet werdẽ mittẽ ſcharẽ der patriarchẽ eñ oec mede der prophetẽ. eñ mittẽ rade der glorioſer apoſtelẽ. eñ dᷣ õtellijcker ſcarẽ der martelarẽ. eñ dẽ heiligẽ cõuẽte der cõfeſſorẽ. eñ dẽ chorẽ dᷣ heiligher ioc vrouwẽ. eñ ōs mede ṽblidẽ mochtẽ mit al dat ſuete geſelſcap dᷣ heylighẽ. Een ygbelic vã deſen ynnichlicke ouerdẽckẽ is als ẽẽ ſoudlinge vuerige võcke. ymmers als ene bernende fackele daer die ynnige ſielẽ vuerich mede werdẽ als ſi hẽ zeer begherẽ te ſien eñ õme te helſen. ſo dat hem ſomwijlẽ wel duncket of ſi daer ol teghenwoerdich bij hem waren. ſommwijlen tot hem allẽ te ſamẽ. ſomwilẽ totten ſommigẽ bi ſondſlige vuerichlijcke begherẽde. Och wat groter ṽſumelheide is dit. wat grooter laecheit wat groter traecheyt dat wij niet ſtadelike daer nae en zijchtẽ eñ wij ōs niet en pynẽ vã deſen tijtlijckẽ digẽ of te brekẽ eñ al õſe herte eñ al onſe ſinne mitten ſalighen gheſelſcap ōs te verenigẽ Wee ōs vãdᷣ hertheyt õſer hertẽ. Wee ōs vãder ſunde der heydenẽ daer die apoſtel vã ſcrijft dat ſi ſondᷣ begheerte warẽ. Die heylighe karke õſen voeruaders ṽwachtet ōs mit groter begheertẽ eñ wij ṽſumẽt. Eñ die heylige ĩder ewigez glorie beghẽrẽ ōs eñ wij achtẽt zeer weynich. Alle die gherechtigẽ die mit gode reguerẽ ṽwachtẽ ōs eñ wij en ſlaẽs gheen achte of roecke.

¶ Laet ōs tẽ laetſtẽ eẽs ṽweet werdẽ mijn lieue eñ zeer ghemĩde bruedᷣs laet ōs õſe houet oprechtẽ mit xpõ. eñ laet ōs ſueckẽ die digẽ die hier bouẽ zijn eñ laet ōs ſueckẽ die dighẽ die hier bouẽ zijn eñ laet ōs die ſmaken. Laet ōs groet ṽlãgẽ hebbẽ na die ghene die ōs zeer begherẽ. laet ōs haeſtẽ te comẽ bij dẽ gheue die ōs ṽwachtẽ. eñ laet ōs al die begeertẽ kerẽ tot dyen die õſe toecoemſt alſoe mynnelike begerẽ. Want ſiet ĩ deſen ghemeynen leuẽ dat wij te ſamẽ leydẽ. daer niets ſekers niet volcomẽs eñ weinich ruſtes is. hoe ghuet iſt nochtãs eñ hoe vrolickẽ bruedᷣs te wonẽ ĩ een. Want al dat ōs ghemoetet võ binẽ oft van buytẽ. dat õs zwaer of verdrietelijc ſcijnt te weſen dat wert ōs veel lichter eñ verdrachlijcker omme die minnelijcke bruederſcap daer wij eẽ hert eñ een ſiel mede hebben ĩden heren. Hoe veel zueter hoe veel ghenuechlijcker eñ ſaliger ſal daer die eendrachticheyt weſen daer ghene ſuſpicien en mogen comen noch gheen dĩgẽ der oerſake enighes twiſtes daer ſi al mit volcomẽdᷣ minnẽ te ſamẽ zijn gebodẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

soe dat ghelijc dat die vad' eñ die zoē
een zijn. soe sullen wij daer allen te sa
mē een wesen ī gode ¶ Eñ niet alleen
die mynnelijcke gheselscap mer oeck
mede die salicheit d' heiligē is ōs zeer
te begherē. eñ die wij haer tegēwoer
dicheit begherē dat wij mit alle ōser
vlitichept pinē sullē haerder glorien
eñ blijscappē deelachtich te werden.
¶ Dese begeerte d' glorieē eñ bliscap
pē eñ der hoechept en is niet quaet.
eñ daer en is ghene sunde ī ghelegē.
Wāt wij plegheē ghemeēlic te seggen
aldus. Nō nobis domie nō nobis s;
nomi tuo da gloriā. Niet ōs here ni
et ōs mer dine heiligē naem ghif glo
zie. Dat is eē stemme vā deser tijt da
er die heylige ēgelē songē. Gloria in
excelsis deo. et ī terra pax hominibus.
bone volūtatis. Glorie eñ ere s̄ gode
idē hogē. eñ ider aerdē s̄i vrede dē mē
schen die vā ghuedē wille zijn.
¶ Onse lieue heer ihesus xpristus die
seyde tot maria magdalena aldus na
zijnd' v'risinge. Noli me tāgere ¶ En
wil mij niet rūerē of rakē. dat seyde
hi vād' der glorieē. wāt eē wijs zoen is
glorie zijns vaders. daer omme segt
die godlijcke glorie en wil mij niets
ruerē mer vlyede vād' glorieē eñ en ra
eck mi niet hent tot datstu comest bij
mynē vad' inder ewichept eñ dā soe
moghestu sekerlijcke glorierē ende di
v'blidē. dā sal ōse siele idē here ghelo
uet werdē eñ die saftmoedige sullen

dat horen eñ s̄i sullē hem daer ī v'blij
dē. En dūcket di niet datstu hem ho
erste seggē. en wil mij niet rueren.
Wāt ic en bī noch niet op gheclōmē
tot mynē hemelschē vad' soe hi roept
iden boecke der minē. Vlye mijn ghe
minde vlye. Wāt dat oudzaget daer
mede dat ic voer gesecht hebbe. Non
nobis domiē nō nobis. sed nomi tuo
da gloriam. Niet ōs niet ons o here.
mer dynen heiligē suetē naem gheue
glorie ¶ Eñ daer wij oec mede vā sin
gē ider p'mnē Ghif vrede dinē knech
tē eñ wij gheuē dij glorie ider ewiche
dē. soe die engelē oec mede dat deyl
dē doe ōse heer ihesus xpristus onse
ghesontmaker gheborē was ¶ Ende
wāt dat mēschelijcke leuē ī deser aer
dē niet and's en is dā becorighe. daer
omme ist behoerlicker dat wij hier su
eckē vrede dā glorie. Vrede mit gode
Vrede mit ōsen euen mēscē. eñ vrede
ī sēs selue. O behued' der mēschē wa
er omme setstu mij aldus cōtrari dij.
eñ segt iob aldus ¶ Quare me posuisti
cōtrariū tibi et factus sum michimet
ipsi grauis ¶ Waer omme hebstu mij
gheset cōtrarie dij. eñ mij seluē bin ic
zwaer ghewordē ¶ Mijn lieue eñ zeer
ghemide brued's in xpristo ihū ōsen
ghesontmaker dit is ene kpunge dye
ōs zeer nae bij is. end' het is eē iwen
dich strijt. dē wij niet en hebbē mit ō
sen mede burghers mer tegens ōsen
huysghenoten als die gheest begeert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

teghēs dat vleysch eñ dat vleysch te
gēs dē gheest. soe daer indē heiligen
ewāgelio staet ghescreuē. ¶ Caro autē
aduersus spiritum et spiritus aduer
sus carnem cōcupiscit. dz vleysch be-
geert tegē dē gheest eñ die gheest we
der omme tegēs dat vleysch. Waen
coemt dat anders dan dat ghij ōs cō
trarie hebbet geset tegēs v. Ghi zijdt
die warachtige vrihept. dat ghewa
re leuē. eñ die gheware glorie eñ blij-
schappe. eñ volhept eñ salichept.
Mer ic byn arm eñ ōsalich eñ zeer iā
merlijc eñ cōfuys eñ te mael zeer ver
oetmoedicht. eñ ic byn doot oūmits
die sunden eñ oec mede v̄coft onder
die sūndē ¶ Ghij zijt die volcomē sali
ge wellust eñ die ewige ruste ald' sali
ger gheestē. Vādē begine hebdi mi ge
set tegēs edē dat vleysschelijcke wel
lust bedūdet daer ic bin ī grotē arbey
de eñ ī menighe ōgeuallichept. noch
tās segdi mi toe. bekeert v tot mij in
al uwē herte. Daer dz wt schijnt dat
wij al of zijn ghekeert. wāt ghij ons
weder roept dat wij ōs sullē bekerē.
O lieue heer het schijnt dat wij v al
cōtrarie zijn wāt ghij ōs ghuetelijck
eñ vriēdelic weder ropet mer hoe sul
lē wij ōs bekerē. In vastē segt hij eñ
ī huylē eñ oeck mede ī screyen.
¶ Dit is ene wōderlijcke sake O he
re is uwe wonige idē vastē eñ pleget
ghij ī huylē eñ ī screyē te rustē ¶ Veer
vā v zijn al dese eñ te mael veer. wāt

v rijcke is in iherusalem. daer ghij al
die bürghers sadet als die propheet
tughet mitter corle des weyters. da
er noch huylen noch screyē noch ghe
enrehāde weemoet en wert gehoert
mer stadige dācbaerhept eñ stemmē
des loues ¶ Die gherechtige segt hij
sullē werschappē eñ vrolijck wesen ī
der tegēwoerdicheit godes eñ si sul
lē genüechlijcke blijde wesen. Hoe v̄
staē wij dā dat wij ī vastē eñ ī hulen
eñ oeck mede ī screydē ōs tot hē sullē
bekerē. Oeck selt alsoe wesen dz die
rechtuaerdighe ōsen here mach vidē
eñ hebbē ī blischappē eñ oeck mede ī
ghenuechtē. mer die noch niet rechtū
dich en is dat is die niet en mach vin
dē dā in vastē eñ ī screyden.
¶ Dat is wel alsoe vādē rechuaerdi
ghē die al v̄dient heeft te ghebruyckē
die teghenwoerdicheit godes. nyet
vādē rechtuaerdigē die noch leuet in
dē gheloue. Wāt dat onse lieue heer
segt idē psalm In byn mit hem ī zijn
der tribulaciē. daer meēt hi dē mede
die idē gheloue wādert. niet dē ghe
nē die tot der teghēwoerdichept go
des is ghecomē. Sey de hebbbē si eē
hoeft mer ten wert al dē ledē niet in
eender manierē ghetoēt. Sommigen
wert dit hoeft ghetoēt zeer struuf vā
doernē nedwaert ghenepget idē cru
ce. dat ōs eē exempel sal wesen der v̄
duldichept eñ dat wij cōpunct sullen
wesen voer ōse sundē Sommige and'

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ſien dit hoeft in groter glorië die vā
hem gheglorificeert werdē hem te ſi
en ſulck als hi is. Eñ dit is eē ander
begheerte die mitter gehogeniſſen d̄
heiligē ī ōs wert ōtſtekē. dat xpiſt9
ōs gheopēbaert mochte werdē ōſe le
uē alſoe als hi hem is op dat wij mo
gē mit hem ōſcinē ī zijnder glorien.
Hier en binē ſoe wert hi ōs ghetoent
niet als hi is. dat is niet ghecroent
mit glorien mer mitten doernē onſer
ſundē. daer ī cāticis vā ſtaet gheſcre
uē. Ite et vos filie ſyon et videte re
gem ſalomonē ī corōa qua coronauit
eum mater ſua. Ghaet ghij dochterē
vā ſyon eñ beſiet dē conīc ſalomō ind̄
cronē daer hem zijn moed̄ mede ghe
croent heeft. O conīc eñ o crone. zijn
moed̄ dat is die ſynagoga der ioden
die bet een ſtiefmoed̄ mochte hieten
dā een moeder. die heeft ōſen conick
eñ ōſen ſpeuē here ghecroēt mit enen
ſcarpē doernē crone.

Mijn lieue eñ zeer gheminde brue
ders ī xpriſto ihū ōſen lieuē heer die
ōſes coniges xpriſtus ledē wille we
ſen die mogē hem des wel ſchamen
dat ſi nae tijtlijcker glorië ſullē ſtaen
als ſi die aldermeeſte ſmadelicheden
an willē ſien die harē glorioſē hoeft
wert ghedaē. daermē noch cierheyt
noch oec mede ſcoenheit an en mocht
merckē. Hij is die conic ſalomon die
vredelijc is ghehietē dat tot deſer tijt
hoert die noch gheē ruſte noch glorie

en gheuet nae dē woerden der heyli
ger engelē die ī d̄ geboertē ōs ſpeuēs
heren ſongē aldus. Gloria in excelſis
deo et ī terra pax homibus bone vo
lūtatis. Glorie ſi gode ī dē ouerſten.
ende vrede dē mēſchē ī der aerdē dye
vā ghuedē wille zijn.

Het is grote ſcāde dat ōder enen
hoefde dat mit al ſcharpen doernen
is ghecroēt die ledē lecker eñ derten
ſoudē weſen. Eñ dat purper daer hij
oec mede was ghecledet die was hē
oec meer tot zijnder cōfuſien dan tot
zijnder eren of glorien an getogen.
Nochtās iſt in vele ſtedē ghewoente
deſe eerwaerdighe hoechtijt eñ ſom
mighe and̄ hoechtidē mit ſondliger
werſcappē eñ coſtelicheydē pleghen
te eren eñ te vierē. ic mach het ſeggen
te oneren. Si ſie wel voer hē wat
ſi doen die alſulc zijn. Wāt die hoech
tidē die ſi ſoe begaen. mogē het hietē
haers ſelues hoechtidē dā d̄ heiligē.
wāt dat hem ſeluen ghenoechlijc is
dat doen ſi. niet dat dē heyligen ghe
nuechlic is. Die tijt ſal comen dat
xpriſtus iheſus ſal openbaren eñ dat
ōs niet zijn doot en ſal ghekūdighet
werden omme ōs te v̄manen dz wij
oeck mede doot ſullen weſen. eñ hoe
dat ōſe leuen in hem is verborghen.
ſoe ſal dā ōs hoeft ī groter glorien o
penbaren eñ al ſine ledē ſullen ī hem
gheglorificeert werden eñ blincken
ī groter glorien. als hi weder makē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sal dat lichaem ōser oetmoedicheyt
eñ ghelijc maken sal der glozien des
eerwaerdighen gloziosen eñ gebene
diden hoefdes dat hi selue is .
¶ Nae deser glozien mijn lieue gemī
de brueđs sullē wij mit groter bege
erten staen, op dat ōs oeck mede niet
toe ghesegt en werde. Wāt ghij glo
rie suecket vā malcāder eñ die glorie
die alleen vā gode dē almachtighen
eñ ewighen here is den en acht ghij
niet. Sonđ twijffel op dat wij hope
moghen hebben tot deser glozīe enđ
tot der ewiger salicheyt die wij bege
ren, soe behouen wij harde zeer dye
hulpe ende oeck mede die ghebeden
der heylighen, op dat ōs oumits ha
ren ghebeden ghegheuen werde dat
wij selue niet vđienten hebben. Mi
seremi mei miseremī mei saltem vos
amici mei quia. &c ¶ Ontfermet ghij
mijnder ōtfermet ghij mijnđ, sonđli
ghe ghij die mijn vriendē zijt, ghi we
tet wel ōse periculē, ende ōse crāchei
den zijn v wel kūdich, ende ōse ōwijs
heyt ende die loesheit ende die craft
ōser wedsakē die weet ghij wel .
¶ Jck spreke tot v die ī desen seluē
becorigen mede hebt gheweest ende
ghi hebbetse gloriöselijcke vwōnen
Die den seluen stricken zijt ōtgheen
eñ hebbet mededoghen gheleert wt
dyen dat ghi selue hebt gheleden.
Oeck mede heb ic ghuet betrouwen
totten eerwaerdighen heylighen en
ghelen omme dat si haer ghestachte
niet vsmaden en sullen, ende dat son
derlinghe want daer ghescreuen is.
Du sultste visiteren dijn ghestachte
eñ du en sultste ymmers niet sūndi
ghen. ¶ Mer al mach ic betrouwē heb
ben tottē eerwaerdigē heiligē engelē
omme die ghelijcheyt ōses gheesteli
ken wesens, eñ oec mede der redelijc
ker formē die wij te samen hebbē, ick
keer mij nochtās mit veel meerđ be
trouwē tot dē ghenē die ic wel weet
dat mēschen hebbē hebben gheweest
als ic byn, want ick hope dat si hem
veel vriendelijcker sullen ōbarmen
ouer die benen van haren benen, enđ
oeck mede ouer den vleysche vā harē
vleysche. Wāt doe si wt voeren wt
deser warelt totten vader đ gheestē.
doe lieten si hier haer heylighe licha
men, die mit ōs hier zijn eerwaerde
lijckē ī vredē begrauē, enđ haer namē
eñ samen die leuen inder ewicheyt.
welckes glorie eñ bliscap nimmerme
er en sal verghaen. ¶ Het si veer het si
veer van v o eerwaerdige heylige sie
len die wreetheit des schenckers des
conics pharo, die doe hi weder was
ghecomē ī sinen eersten state dē heili
ghen ioseph al vghat die daer in den
karcker was ghesloten, ende dat en
was gheen wonder brueders, want
si en waren niet eens hoefdes lede.
ende die ghelouighe ende die onghe
louighe en hadden niet gemeens te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

samē eñ diemā vā egiptē en hadde ni
et meer ghelijckes mittē māne vā is
rahel dan dat licht mitter duusternis
sen en heuet. also als egipt9 duuster
nisse bedūdet eñ israhel bedudet die
god siet. Daer omme staet daer ghe
screuē vādē volcke vā israhel. Waer
dat volck vā israhel was daer wast
licht. Hoe en was ōse lieue heer ihūs
xpistūs niet Hi en cōste soe niet ver
vghetē des moerdērs die mit hem ghe
cruust was. mer dat hi hem toe seide
dat ghesciede hem. Op dē seluē dach
dat hi mit hem hic aen dē cruce was
hi oeck mede mit hem idē paradise.
Eñ wij lieue eñ zeer ghemīde brue
ders i xpristo ihū ōsen heer en hoerē
wij niet mede toetē seluē hoefde daer
die heyligē toe horē. hoe coemter dā
dat wij so hoechlijc vierē haer hoech
tijt eñ dat wi mit alsoe groter beghe
ertē ōs mit hem vblidē.
Mer die selue die ghesprokē heeft
aldus. Als eē vādē leden in glorien
of i blijscappen is soe zijn alle die an
der ledē daer mede blijde eñ vrolijc.
Hi heuet oeck mede ghesprokē ald9.
Is datter eē lit in lidē is die ander le
den hebbē daer mede dogē mede.
Aldūs moghē wij bewisen dat
wij malcāder thoe behorē als wi ōs
mit hem vblijdē ende si mit ōs oeck
medelidē hebben. wāneer als wi pu
nichlijcke eñ deuotelijckē ouerdēckē
haer glorie eñ blijscappē daer si nu in
zijn. ende si ghuetelijcke mede lyden
hebben mit onser onsalicheyt daer
wij in zijn. ende dan trouwelijcken
voer ons bidden. Wij en durven
daer nyet aen twijffelen si en zijn al
sorchuoudich voer ōs. Want si wel
weten dat als voer ōs ghesegt dye
volcomen glorie eñ blijschap haerder
stat ende oeck haerder volcomender
salicheit niet en sal volmaket werdē
buytē ōs. Op dat ymmers indē laet
sten daghe d' groter hoechtijt alle die
leden te samen venighet moghē wer
den mit ōsen lieuē ald' hoechstē hoef
de. eñ soe xpristus ihesus mit al zijn
der ersnissen gelouet mach werden.
die bouē al is ewich god ider ewich
heit ghebenedijt.

Item vanden eerwaerdigen hey lighen bisschop malachias vren lan de van hyerlant.

Sermoen .i.

Vandē hemel is gheopēbaert
brueders eē ouuloedige beue
dixie. en soude icse nz trouli
ke mede deelē dz soude v scadelic we
eñ het solde mijn siel lastich zijn wāt
dese sake scijnt mi beuolē te zijn. Hier
om soe onthie ic uwe scade eñ ick ont
vruchte mijns selues vdomenissen.
ofmen segghen woude ald9. die cley
ne kynderkins begheerdē broet eñ d'

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

en was nyemāt diet hem brac. wāt
ic weet wel hoe groet noet is v dye
godlijcke troest. die alst openbaer is
die ghenuechte des vleysches eñ oec
mede die ydele troesten deser warelt
mānelicken hebbet versaket. Niemāt
en twijfelt daer aen ten si ene sonder
lighe weldaet eñ ene grote gracie eñ
ghenade godes dattet god soe heuet
gheordineert dat dese heylighe bis
schop malachias huden mit ōs solde
steruen. ende onder ōs soe hi lāge tijt
begheert hadde soude werden begra
uen. Ende wāt daer niet een blat vā
den boem opter aerden en vallet son
der den wille des almachtighen endē
ewighen godes. wye mach dan also
plomp eñ oec mede alsoe ōbekēt we
sen dat hi ider toecoemsten deses eer
waerdighen heyligen mānes tot ōs
eñ dat hi voert vā ōs is te hemel ghe
uaren niet mercken en cā dattet god
sonderlige soe wt zijnder ghuederti
tenheyt woude hebben. Hi is vandē
eynde dyer aerden ghecomen omme
die aerde zijns lichames mit ons te
legghen. Hi hadde sommighe ander
saken waer omme hi nu tot ons soe
zeer haeste. al wast dat hij zeer lange
begheert hadde omme die grote min
ne ende liefe die hij tot ōs hadde mit
ons luden te steruen. ende oeck mede
ōder ons werden begrauen. ¶ Hem
ghemoeten i sinen wege vele hynde
ren sōe dat hi oec niet wel oorlof en
cōste ghecrigen ouer te varen wt en
ghelāt i vrāckerijc eer zijn tijt genaec
te dat hi wt deser tijt soude scheiden
ende dat eynd zijns leuens quam dz
hem vā gode den here was gheset.
dat nyemāt voerbij en mach ghaen.
Ende als hij tot ōs quam mit veel ar
beydes soe ōtfinghen wij hem ōme
zijnder heylicheyt als een enghel go
des. ende wt zijnder saftmoedicheit.
die noch dieper in hem was ghewor
telt so hadde hi veer bouen dat waer
dich waren reuerenci ende waerdich
heyt tot ōs. Niet veel dagen en was
hi ghesont bi ōs verwachtende sine
ghesellen die i enghelant verstroyet
waren. Want die coninc omme qua
de suspicien ende vermoeden die hij
hadde op desen heiligen man godes
hem hinderlic was. Eñ doe si al bij
hem waren ghecomen daer hij nae ō
wachte soe bereyden si hem op dye
reyse totten houe vā romen. daer si
omme wt waren ghetoghen. mer dē
heylighen bisschop quam haestijckē
ene grote siecte aen soe dat hem doch
te dat hem god die hemelsche heer hē
ropen woude totten houe des hemel
schen iherusalems omme dat god ōs
wat beters woude doen. als dat hij
nerghent anders steruē en soude dā
mit ons luden.

¶ Die meyster vā medicinē die wij
daer toe haeldē en cōsten ghee teykē
in hem mercken ick en segghe nyet

des dodes mer oock mede vā eniger
zwoerderſircte̅. nochtās ſoe ſeyde hi
ſelue dattet allesſins ymmers alſoe
moeſt weſen dat malachias bynnen
dē iare daer ſi doe ī warē ſoude ſteruē
¶ Daer werde teghens ghearbeyt
mit veel innighē eū ghuedē ghetrou
wē ghebedē eū mit al dē manierē die
wij cōden. mer ſine eerwaerdighe eū
heylighe vdyeſten die ghigē ōs alle
te houē ¶ Soe dat god die hemelſche
heer die begheertē zijns herten wou
de v̄hozē. eū hi en woude hem ypets
weygheren dat hij ſoe ynnichlijcken
begheerde.

¶ Aldus mijn lieue eū zeer gheminde
brueders iſt hem al te ſamen nae dye
begheerten zijns herte ghecomen.
Wāt hi deſen dach ouermits die ghue
dertiren barmhertichheyt des almach
tighen ewigē godes vcozē hadde op
dyen ſeluē dach te ſteruē. alſmē gehö
ghenisſe beghaet alder ghelouigher
ſielen. ¶ Oeck mede ſoe heuet dz ōſe
blijſcap v̄meerdert dat wij ouermits d̄
gracien godes deſen ſeluen dach had
den vercozen die ghebeente ōſen me
debrueders die op den karckhof be
grauen warē op deſen nyeuwē karc
hof te brighen ¶ Eū als wij oec me
de mit innighen ſanghe deſen ghebe
enten ouer droghen ſeyde die heilige
man dat hi idē ſanghe groete gheno
echte hadde. daer hi niet lāge na mit
enē alreſuetſtē eū alre ſalichſten ſlaep
ruſte in den here.

¶ Aldus dancken wij den here van
alle zijnder ordinantie dat hi ōs ſine
ōwaerde knechtē gheeert heuet mit
ter teghenwoerdicheyt zijns heiligē
steruēs. eū dat hi hem ghewaerdicht
heeft ōſe armoede rijc te makē mittē
alder duerbaerſtē ſcatte zijns heiligē
eerwaerdighen lichames. eū dat hij
ōſe cranchheyt ſtercken woude mit de
ſer glorioſer columpnen zijnder karc
ken. ¶ Een van tween hopen wij dat
ons van godes weghen hier ī waert
bedudet. als dat ōſen lieuen here on
ſe gheſelſchap zeer wel behaghet. oft
dat hi ons luden wille maken dz wi
hem behaghen. daer hij ſoe heylighē
man vanden eynde der warelt ōme
hier te ſteruen ende mit ons te wer
den begrauen heuet gheſent.

¶ Mer mit dyen volcke den hi haer
biſſcop was mynnelijcken ende vrie
delijcken medeliden te hebben ende
die wreetheyt der gruwelicker doot
die der ghemeender heyligher karc
ken inden dode deſes heylighen biſ
ſchops niet en heuet gheſpaert iam
merlicke te beclaghen dat eyſcet wel
die goddienſtighe mīne eū liefte dye
wij hebben tot deſen heylighen vad̄
Voerwaer brueders ſoe is die doot
al te hart ende al te onghenadich die
ſo veel volckes mit eens mans doot
heuet ſoe zeer gheplaghet ¶ Brued̄s
ſi is al te blint ende al te ōmerckēde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

die malachias tōge heuet ghebōden
ende sine wāderighe oeck mede heft
ghehidert. eñ oeck sonderlighe sinen
handen heuet ōmachtich ghemaket.
ende sine oghen thoe ghesloten.
Jck segghe die ynnighe ogē die mit
haren goddienstigē tranen die barm-
hertichept godes den sundigen men
schen pleghet te v̄weruen. Die alder
reynste handen die ghaerne arbeide
lijcke eñ oeck mede oetmoedige werc
ken pleghen te doen. Die oeck mede
die waerde heylighe sacramentē des
lichames eñ des bloedes ons heren
voer den sundighen mensen plegen
gode den here te offeren ende sonder
thoerne ende sonder twist tot gode
den hemelschen coninck op gheheuē
werden ¶ Die den crancken ende oec
mede den siecken menighe duechden
heuet ghedaen. ende oeck mede mit
veel wōderlijcke miraculen heuet ge
blicket. Eñ die suuerlicke voeten die
den menschen den eerwaerdigen vre
de godes boetscapten eñ oeck mede
alle ghuet. Eñ die voeten die soe dic
moede hadden gheweest in goddiens
tigen arbeyde. die heylighe voeten
diemen dicwijl waerdelijcken soude
kussen Eñ die eerwaerdighe priester
lijcke lippen die de wijschept godes
bewaren. die mōt des gherechtigen
die de smakende wijschept aendenct
eñ sine tōge die dat gherechte oerdel
spreket. ymmers die barmhereicheit

ende soe m̄enighe wōden der sielen
heuet ghenesen. Tē is nochtā gheen
wōder mijn lieue brueders dat dye
doot bose is die van boesscheden is
gheboren. eñ dat si ōmerckēde is die
wt bedrieghen haer beghin heuet.
Jc segghe ten is gheen wōder dat si
sonder v̄kiesen slaet die van ouertre
den is ghecomē. ende dat si wreet is
ende onwijs die vāden ouden serpē
tes bedrieghenisse end̄ des dwasen
wyues ōuoersienicheit is ghewassē
Wat willē wij nochtans claghen dz
die doot malachiam niet en heuet ge
spaert die een ghuet ghetrouwdit xpi
ihū was. die xpristum ihesum selue
die malachias eñ alre vtuercorender
menschen hoeft is al woedende niet
en ontsach aen te ghaen. Jck segghe
dat die doot xpristum is aen ghegaē
mer si en is selue sine mogētheit niet
ōtghaen. Eñ die doot heeft dat leuē
aen ghestoten mer dat leuē heeft die
doot in hem besloten. Die doot heft
den anghel in ghezwolghen of gheslō
den eñ als si scheen wat te houdē soe
wert si selue vastghehouden. Ende
daer mach yemant segghen ¶ hoe is
die doot vā ōsen here verwōnen die
noch huydē te daghe also veel willē
schijnt te hebben in sinen vtuercorē
leden ¶ Js die doot v̄wōnen eñ die
doot. hoe heeft si dā malachiam ghe
dodet. Js si verwōnen hoe verwint
si dan allen den menschen soe dat si

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

niemāt en mach ōtgaen. ¶ Claerlijc
ke mijn lieue eñ zeer ghemide brueds
die doot des duuels is al ōwonē eñ
oeck mede die pyne d' erfsundē. Oec
is die sunde mede ōwonē die eē oer
sake is des dodes ¶ eñ daer mede is
die boze gheest die ōmaledide duuel
ōwonē. die eē wercker is der sunden
eñ des dodes. Eñ niet alleē en zijn si
alle ōwonē mer si zijn al verordelt
eñ ōdoemt. ¶ Dit oerdel is al gesla
tē mijn lieue brueds al en ist noch ni
et wt ghesprokē ¶ Dat gruwelijcke
helsche vuer is dē duuelē al bereyt al
en zijn si daer noch niet i gheworpē.
God ōse hemelsche almachtighe ewi
ghe vad' die laet haer noch ene corten
tijt haer boescheit driuē. eñ si zijn als
hamerē des ouerstē werckmās daer
alle die ghehele ghansche warelt me
de wert ghestegē. ¶ Dat die wtuer
coerne daer mede werdē ghesteghen
dat is tot harē bestē. mer de ōkeerde
werden daer mede ghestegē tot haer
der ewiger ōdomenissē. Hoedanich
dā dat die vad' des huysghesins is.
alsulck zijn si alle die hem toe behorē
als die sunde eñ die doot. Wāt al ist
dat wij daer niet aen en twijfelē die
sunde en si mit xpristo ihū ōsen heer
aē dē cruce ghenagelt. god die verhē
get nochtās dat si indē wtuercoren
si. eñ dat si idē heylighē apostel sinte
paulus soude wesen alsoe lāghe als
hi idē lichaē leuede. mer si en soude in
hem gheē regimēt hebbē ¶ Dat segge
ic dat en is niet waer en segt hijt self
niet. Nu en wercke ic dat niet segt hi
mer die sunde die i mij woēt ¶ Des
ghelijckes ist oec mede mitter doot.
Si mach wesen in die wtuercoerne.
mer niet tot harē quade. ¶ Mer die tijt
sal noch comen datmen sal segghen.
Waer is o doot v verwinighe. ende
dā sal die laetste vyāt verdoruē wor
dē ¶ Mer nu die ghene die macht he
uet ouer dat leuē ende ouer dē doot.
ende die der grotet zee haer termijn
heuet ingheset dye can dat soe mati
ghen dz den gheminden eñ wtucorē
die doot als een slaep si. ende oec me
de een verkoelinghe. als die prophe
te tughet daer hi segt aldus. Als die
heer sinē lieuē eñ gheminden gheuet
den slaep siet so comet die erfnisse ds
heren. ¶ Mer die doot der sundaers
is die aldquaetste. soe daer staet ghe
screuē. mors peccorū pessia die doot d'
sundarē is die aldquatste doot. wāt
haer geboerte is quaet. haer leuē is
arger. mer duerbaer is die doot d' hei
ligē Si is voerwaer duerbaer. als eē
eynde alles arbeydes. eñ eē volcomē
victorie. eñ eē dore des leuēs. eñ een
inghanck in volcomē sekerheit. laet
ōs daer omme mit onsen lieuen vad'
blide wesen als dat wel behoerlic is
Wāt het is goddiestich malachiam
te beschreyden die ghestoruen is. eñ
het is noch veel godlijcker ons mit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

malachiam te verbliden die in so gro
ter glorien salichlijcke leuet En leuet
hij niet. ymmer hi leuet zeer salichlic.
Hi scheen onsen crancken onwijsen o
gen te steruen. mer hi is ghecomen in
die ewige vrede ¶ Hi is ghewordeu
een mede bürger der eerwaerdigher
lyeuer heiligen godes. eū hi louet eū
dancket blidelicken den here end sin
ghet aldus. Wij hebben ghegaen do
er vuer eū doer water eū ghi hebbet
ōs here wt ghelepdet i verkoelighe
Hi heuet claerlijcke manlicke gewan
dert eū hi is salich doer ghecomen.
Hi was een rechtuerdich man ende
van abrahams ghestachte gheboren
ende hi heeft enen salighen ouergane
ghedaen. eū i sinen eynde seyde hij.
Mit groter begheerten hebbe ic bege
ert desen paessche mit v te etten.
¶ Hi heuet wel doer vuer eū water
ghegaen mijn lieue eū zeer gheminde
brueders. want in allen voerspoede
is hi ōghebroken ghebleuen. eū van
ghenen saften voerspoede en wordet
hi ghehouden Beneden ōs is ene ste
de daert al te samen vuer is. soe dat
die onsalighe rijcke ende vrecke man
nyets een cleyn droppelken waters
daer van des armen ende salighen la
zarus vingher en mochte vercrighen
Mer mijn lieue eū zeer ghemīde brue
ders i xpristo ihū ōsen verlosser hier
bouen ōs is een stede dat die stat go
des is. ende die verblijt wert vandē
lopenden water eū oeck mede vanō
godlijcker wellust ¶ Dese kelc maect
se droncken die ouerclaer is. Midden
tusschen desen tween steden is dye
stede der wetenheit des ghuedes eū
oeck mede des quades. daer den mē
sche ghemoetet beyde wille ende on
wille. voerspoet ende wederspoet.
¶ In deser wandelbaerheyt heuet
ōs eua gebrocht. daer beyde is dach
ende nacht. Want inder hellen is al
toes nacht ende inden hemel is alto
es claerheyt des ewighen dagheს.
¶ Hieromme is die siele salich dye
alle wandelbaerheyt voerbi heeft ge
brocht. ende nyet en heuet verhangē
gheweest aen die vleysschelijcke wel
lusten. noch verwōnen en is van eni
ghen tribulacien. ofte oeck mede te
ghenheyden. Van alle den groetdā
dighen wercken deses heylighen bis
scops duncket mij ghuet v een werck
mit corten woerden te vertellen daer
men wel in mach bekennen hoe hij
doer vuer ende oeck mede doer wa
ter mannelijcke heuet ghewandert.
¶ Die aertsbisscops stoel des groten
patricius. die een apostel was van
den lande van hyerlāt onderwōden
hem mit machte een bose ghestachte
van dyen landen ende maecten daer
van den euen nae dyen anderen als
aertsbisschoppen. ende si woudē soe
die heylighe kercke godes erflicken
besitten. Die ghuede mēschen dē die

misdochte badē ōsen malachiam dat
hi mit cōsent des pauses dit aertsbis
dom woude aēnemē op dat die ouer
grote quaetheyt mochte gheeyndet
werdē ¶ Die heylige mā malachias
sette zijn siel i sinē hādē eū hi nam on
veruaert dat bisdom aen. eū hij sette
hem seluē i opēbaer perijkel sorge eū
last zijns liues. op dat die sundighe
wāwise mochte werdē gheeyndet.
idē grote perikel eū sorge zijns liues
regeerde hi salichlijckē dat grote bis
dom. mer also vro die sorghe d' quad'
mēschen ouer was ghaf hij dat bisdō
enē āderē ouer die daer wittelic i ghe
set wort. eū hi ghinc wed' tot zijn eer
ste bisdom. wāt op alsulke voerwa
erde hadde hi dat grote bisdom aen
ghenomē. als wāneer dz god ghaue
dat daer een bisscop vredelic mochte
sittē dat hi dā vredelic weder omme
soude ghaen tot zijn eerste bisdom.
daer hi sond' waerlijcke of gheestelijc
ke ghuedē of rentē i heyligē vgaderi
ghe die hij selue ghesticht hadde int
ghemeen mittē anderē plach te leuen
sonder eyghendom.

¶ Aldus mijn lieue eū zeer ghemīde
brued's i xpō ihū ōsen lieuē here. nu
mūechdi horē hoe dat die tijtlicke tri
bulaciē desen heyligē mā godes ghe
proeft hebbē. als dat goūt idē vuere
wert gheproeft. eū hi en is daer niet
vā ghearget wāt hi puer ende ghuet
gout was ¶ Oec mede soe en hebben
hem die vleyschelijcke begheerlichei
den niet ghehoudē. of slap i gheesteli
kē digē ghemaect. Hi en heeft oec me
de gheen nyeuplechtich caper oft co
uel gheweest daer die ludē haer boet
scap mede plegē te vgetē. Wye isser
vā v allē mijn lieue brued's die nyet
ghaerne alsulck wesen en soude als
malachias is mocht hij enighē hope
daer thoe hebbē. Mer ic vmoede dat
ghijt ghaerne soudet horē cōste ic dat
v bedudē wat dat is dat malachias
heylich heeft ghemaket. Eū want v
mijn ghetuuch bij auōturē niet geno
ech en mach wesen hoert hoe die hey
lige scrift daer vā segt. In sinē ghelo
ue eū i zijnd' saftmoedicheyt heeften
god heylich ghemaect. Oūmits den
gheloue trat hi die warelt ōder zijn
voetē. als sinte iohānes tughet daer
hi segt. Dat is die vwinige die den
warelt vwinet ōse gheloue ¶ Eū idē
gheest der saftmoedicheyt heeft hij
menigherhāde harde wederstotē lijc
moedelicke gheledē.

¶ Aldus heuet dese heylighe man
malachias nae dē exempel ōs lyeues
herē ihū xpzisti ōses ghesontmakers
oūmits dē gheloue die zee deser wa
relt ond' sine voetē tetredē. op dat hij
vā ghenē vleyschelijckē gheneyghelijc
hedē begrepē en worde. Eū i zijnder
vduldicheyt heeft hi sine siel beseten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

ſoe als ōſe lieue ghenadighe v̄loſſer
ſeyde tot ſinē apoſtelē ¶ In paciētia
veſtra poſſidebitis animas veſtras.
In uwer pacientien dat is ī uwe v̄
duldichedē ſuldÿ beſittē uwe ſielen.
Soe heeft deſe heylighe mā malachi
as oeck mede ghedaē. hÿ heuet ī zÿn
der v̄duldicheit zÿn ſiel beſetē op dat
hi vā menigerhāde tegēheydē eñ tri
bulaciē deſer warelt niet ghebrokē
en werde. Vā deſen tweē iſt dat indē
pſalm ſtaet Dat daer duſent ſullē val
len vā ōſer luchter ſidē eñ thyen du
ſent vād rechter ſidē. omme dat dye
bedrieghēde voerſpoet al te veel me
er mēſchē neder worpet dā doen die
menigerhāde tribulacien eñ tegēhey
dē deſer auōtuerlicker warelt.
¶ Daer omme mÿn lyeue ende zeer
ghemīde brueds eñ vriēden xp̄ī ihū.
nyemāt en weſe ſoe ōwÿs als hi ſiet
dat die wateren bouē ſlecht ſchynen
te weſen dat hi dan daer ouer mach
wāderē. daer zÿn al menighe pericu
lē in v̄borghē die ſoe veel te ſorchlÿc
ker zÿn alſmē haer min mach ſien.
Die weghen die daer ghaē doer dye
hoge berghē eñ doer die ſcarpe ſteen
rotſen die ſciñē ſommige zeer arbey
delic te weſen. mer dē ghenē diet ghe
woenlÿc zÿn daer ī te wāderē dē zÿn
ſi ghenuechlic. ¶ Nochtās ſoe bekē
de hi wel dat ī beydē plegē periculen
te ghemoetē die ſeyde. mit dē wape
nē der gherechticheyt aē die rechter
ſide eñ aen die luchter ſide moetē wÿ
weſen viandē wedſtaēde ¶ Soe dat
wÿ ōs wel mit rechte moghen v̄bly
den mit den ghenē die doer water eñ
doer vuer ghewādert hebbē. eñ zÿn
ghecomē totter ſaliger v̄koelige.
¶ Wildÿ wat horē vā deſer ſaliger
verkoelighe mÿn lieue brueds. Och
of v daer vā yemāt woude ſegghen
dent kūdigher ware dāt mi is. wāt
dat ic niet gheſmaect en hebbe dat en
can ic niet oprufpē ¶ Nochtās dūct
mi dat ic vā deſer v̄koelighē malachi
am hup dē horē ſprekē ¶ O mÿn ſiele
keer dÿ ī dÿn ruſte wāt god heuet dÿ
wel ghedaē. wāt myne ſiel heuet hÿ
verloſt vād doot. mÿn ogē vādē ſcrei
den. mÿn voetē vādē valle.
¶ Hoert nu brueds wat ic verſtae in
deſen woerdē die dach ghenaket tot
dē auōt eñ ōſe ſermoē is lāgher ghe
wordē dan ic meynde of ghemeent
hadde omme dz ic noede ſcheydē vā
deſes heyliges vads ſuetē naem. eñ
ſoe anxt hebbe vā malachiam te zwÿ
ghen ſoe ōtſie ic mÿn ſermoen te eyn
den ¶ Die doot der ſielē is die ſūde
ten ware of ghÿt haddet verghetē
dat wÿ leſen inden propheet. Die ſi
el die ſundighet die ſal ſteruē ¶ Hier
omme heeft die mēſche dryerhande
blÿſchap dē god vā allē ſundē eñ vā
allē ſorgē eñ vā allen arbeyde eñ vā

allē vͦdziete heuet verlost . Want van
dyer tijt voerten segtmē niet datter
enige sunde ī hem woent . noch hem
en wert niet ghebodē te screydē van
berouⁿzijnd sundē noch hi en wert vo
ret aen niet vͦmaēt hem te hueden vo
er enighē valle ¶ Helyas heeft sinen
mātel of ghelegt hi en derf nu nyets
besozghet wesen datse die dyenstma
ghet aen tastē sal . ic en segghe niet dz
si hem sal houdē . Hi is op dē waghē
gheclōmē hi en derf niet sozghē daer
of te vallē . hi vaert suetelijckē sonder
arbeyt wāt hi sit op enē gherigē wa
ghē . ¶ Laet ōs daer omme mit
al ōser begheertē pinē te lopē tot de
ser vͦkoelige idē roecke der sueter sal
uē deses heyligē vadͦs die ōse traech
heyt eñ ōse laeuheyt hudē mit grote
vuericheyt heuet ōtstekē . Ic segghe
laet ōs hem nae lopen eñ begeerlicke
tot hem ropē . Trecke ōs nae dij . end
mit gheheelder meynigē ōs herten .
eñ oeck mede mit ghueden toenemē
in duechden .

¶ Laet ōs dyer barmherticheyt go
des ymmers daer vā ynnichlijcken
dancken mijn lieue eñ zeer gheminde
brueders . dat hij ōs sine ōwaerdige
knechten die selue niet veel ghueder
werckē en haddē vͦleet heeft vā den
goedē vͦdiēstē deses hiligē vadͦs ons
te verblidē eñ ghehulpē te werdē .

¶ Item vanden heylighen cōfessoz
eñ bisschop sinte marthen scriuet sin
te bernaerdus een sermoen .

Sermoen . i .

Mit grotē rechte eysschet van
ōs huydē i deser hoechtijt eē
sermoē niet alleen dat cōuēt
ōser bruederē . mer oeck mede die toe
coemste eñ die tegēwoerdicheit deser
eerbaerder vaders . daer wij ōs van
verblijdē dat si vā verre landē tot ōs
zijn ghecomē . ¶ Veel lieuer woude ic
horē . eñ vā hem werden gheleert .
mer wāt zijt vā mij begherē ymmer
willen si dat ic sal sprekē . soe hoertet
mij toe en macht mij niet geborē haer
lerige te horē dat ic dā harē ghebodē
ghehoersaem sal wesen . ¶ Het is ōs
een leuendich eñ een craftich woert
dese saftmoedighe oetmoedicheit die
si ōs bewisen . in dyen dat si die vele
heyliger zijn i verdiensten . hogher in
staten ende in waerdicheden . eñ oeck
mede veel ouulopend i wijsheden .
dat si hem soe ghuetelijcken vercet
moedighen dat si niet alleen hem en
ghewaerdiget hebben tot ōs te comē
mer dat si oec mede willen leren ōser
leringhen . ¶ Tis ōs te mael eē crafti
ghe lerige die si ōs geuen die ōs zeer
ghenaem is ¶ Want si en leren ons

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

niet mitter tōgen mer mittē werckē. eñ oec mede mitter waerheit dat wij haer nauolgers sullē wesen als si zijn xpristus nauolgers. eñ dat wi mede lerē sullē dat si sond' twijffel vā xpō hebbē gheleert saftmoedich te wesen eñ oetmoedich vā hertē. Wāt xpristus ihesus ōse gesontmaker die segt ald'. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Leert vā mij wāt ic saftmoedich bi eñ oetmoedich vā hertē.

¶ Aldus quam oec mede maria dye moed' godes tot harē nichte elizabet. die alder heylichste iōcvrouwe tot d' heiliger vrouwen. die grote vrouwe totter dyenstmaget. die moed' des ouersten rechters totter moed' zijns voerlopers. ymmer die ghebenedide moeder des almachtigē godes totter moed' des heyligē prophetes.

¶ Hoe quam ihesus oec selue na tot iohānes. eñ hi quam daer omme tot hem om dat hij vā hem woude ghedopet wesen. wāt soe alle gherechtichheyt soude v'uolt werdē. ¶ Eñ ghij eerbare vad's ghij en maect v deel te minder niet mede dat ghij lieuer wilt oetmoedelijcke horē dā ander luden lerē die nochtās uwer lerigē wel behoefden. ¶ Eñ al en cōnē wij alle gherechtichheyt niet v'uollē. ymmer willē wij daer wat gherechticheits uwer waerdicheyts bewisē. wāt wi daer niet aē en twijffelē tē si recht dat dye nederste dē ouerstē ōderdanich si.

Waer willē wij dā vā sprekē Die is vāder aerdē die spreket vāder aerdē. soe seyde die stemme des roepers. Laet ōs daer omme sprekē vāder aerdē wij die zijn vāder aerdē. eñ oec mede wonē ider aerdē.

¶ Nu hoert kynd' der mēschē wi seggē v eñ wij sprekē vā v. ¶ Op der aerdē werdē wij gheborē eñ wij wonen op der aerdē. Op d' aerdē steruē wij eñ ghaē wed' ider aerdē. daer wij ymmers vā ghemaket zijn. Wij hebben hier enē engē ingāc. eñ niet lāghe en moghē wij hier blyuē. eñ die tyt dat wij vā hier sullē schey dē is ōs ōseker. Die oude adam wert ghedwōgē te draghē dat zware oerdel dat hij verdiēt hadde. Hi is harde zeer v'menichuoudighet. nochtās wil hi of en wil hi niet hoe veel hi wed'spartelt hi moet mit al dat vā hem is ghecomē dat oerdel dragē dat ouer hem is ghegeuē eñ ghegaē. Onse heer die seyde hē thoe aldus. Aerde bistu eñ du saltste wed' ghaē ind' aerdē. Het is eē zwaer oerdel mer het is nochtās vter barmhertichheyt godes zeer ghemateghet. Die sentēcie is hart mer wil mē t' vōdi enst aēsien soe is si vol gheuadē. wāt tē hadde ghee ōzecat ghe weest hadde hem god toe ghesegt doe hij godes ghebot ouer ghetredē hadde. ¶ Du biste aerde mer du sultste nu gaen onder der aerden. die rechtuaerdige heer en hadde daer omme niet on

gherechtich is gheweest. mer gerech
tich ẽñ louelic. mer ic en cã hem nyet
ghelouẽ. Ic hadde al waerlike mogẽ
seggẽ. hadde ic anders soe veel moghẽ
seggẽ. Heer ghij zijt rechtuaerdich ende
v oerdel is gherechtich. mer die helle
en sal dij niet belidẽ noch die doot en
sal dij niet louẽ. mer wij die leuen be
nedieẽ ẽñ louen den here.

¶ Daer omme hebdi heer ghespaert
uwe creaturẽ. ghij hebbet ghespaert
die glorie ẽñ blijscap uwes heyligen
names. op dat die vã iherusalem ne
der was ghegaẽ niet mit allẽ in ihe
richo wech soude vleypdet werden.
Ẽñ want ic aldus half leuendich inden
weghe byn ghelatẽ soe mach ic half
dã minẽ scepper louẽ. Als die tijt co
met dat ic al gheheel leue soe sal ic hẽ
al ghelijc louẽ. ẽñ al mijn ghebeenten
die sullẽ seggẽ here wye is di ghelijc
Aldus o lieue here gheeft gracie ende
ghenade dẽ leuendẽ die v dancken ende
louẽ. want daer staet gescreuẽ indẽ sou
ter souter aldus. Nõ mortui laudabũt
te dñe neqȝ õnes qui descendũt i infer
num. O here die dode en sullẽ dij nyet
louẽ noch oeck mede alle die ghene
die daer dalen inder hellẽ. ¶ Sed nos
qui viuimus benedicimus benedici
mus domino ex hoc nũc et vsqȝ i secu
lum. Mer wij die leuen benedien ende
louẽ dẽ here vã nu ẽñ tot inder ewiche
dẽ. Want daer omme doe ghij thoer
nich waert ghedocht ghij nochtans

uwer barmhertich eit. ẽñ ghij en ver
worpet niet dẽ misdadigẽ mẽsche in
die stede der ewiger verliesinge mer hi
ghaf hem ene stede der pynen. ẽñ oeck
mede des menichuoudighen lidens.

¶ O mensche wat clagestu ouer die
harde sentencie du biste ghesat inder
aerdẽ daerstu vã biste ghemaket dat
stu daer soudest wonẽ daerstu vã bis
te ghecomen. Ẽñ du moghest bi auon
turẽ seggẽ Ic woude gaerne horẽ dat
mij die heer toe seyde. du biste eẽ ghe
est ẽñ du sultste weder gaẽ totten ghe
este. Want nae der sielẽ byn ic een ghe
est. ẽñ ic en twijffel daer niet aen dat
en si mijn beste deel.

¶ Aldus hebbe ic oec mede gehoert
vãdẽ apostel dat god een geest in Ẽñ
õse lieue heer seyde selue indẽ ewãge
lio. God is een gheest. Ẽñ oeck mede
en is hi niet alleen een gheest. mer eẽ
vader der gheestẽ. Hoe coemtet dã dat
die moeder mijns vleysches mij hyer
houdet. i dyen dat ic eens deels byn
vleysch. ẽñ die vader der gheestẽ mij
niet tot hem en nemet als ick oec me
de eens deels een gheest byn. Ic we
tet wel ic wetet. ten coemt niet vãder
substãcien weghe mer het coemt van
der sünden. Want alsoe ẽñ ghelijcker
wijs dat die sündighe gheesten dese
windighe lucht tusschen hemel ende
aerde becõmert hebbẽ daer si mogẽt
heyt deser lucht vã gehieten zijn. soe
schepden õs oeck mede õse sünden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

vā gode eñ makē ōs veer vādē vaď
ď gheestē al zijn wij gheestelijcke cre
aturē vā gode ghescapē. Eñ dat lich
aem heeft die siel al te zeer tot hem ge
togē. eñ het is veel mogēder ghewor
dē dā die siel is. eñ die siel werdet da
er vā al ōdruckt. wāt si ī ellēden is.
eñ het is haer gewerdē een groot pōt
lodes. sondlige wāt die boescheyt de
daer op sit. want dat lichaem bezwa
ert die siel Ick segghe dat ghebrecke
lijcke lichaem. Het is ghebreckelijck.
ymmers nae den woerdē des heyli
ghē apostels soe is dit lichaem al do
ot omme ď sundē wille. daer ōme al
is die mensche nae eenď manierē een
hemel. wāt hi dē hemelscē gheestē ge
lijc is inď substancie eñ oeck mede in
der formē eñ ghedaētē. Inď substāci
en. wāt hi nae ď sielē eē gheestelic cre
atuer is Indē formē of gedaētē. wāt
hi eē redelic creatuer is. Nochtā soe
en mogē dese twee dē mēsche also ho
ghe niet op heffē dat hi mach ōdienē
te horē. Du biste eē hemel eñ du salte
ghaē idē hemel. Hi glorieert te ōghe
nes vāď vriheyt zijns willes die inď
sielē is daer hi gheuāgē is inď euwe
ď sundē. die idē vleysche is. Het sou
de bij auōeuren wel schinē dat dese
dubbelde corde wel starker solde we
sen dā die anď corde die oeck dubbel
is soe dat dē die aerde tot haer trect
mit vierderhāde recht. als daer hi vā
is ghemaket. eñ daer hi ī is op geuo
edet. dat dē die hemel oec mede mit
twederhāde recht soude ōtfāgē. als
voer ghesegt is. als vā zijnď gheeste
lijcker substācie wege. eñ omme sine
redelijcke forme. mer die corde die ne
derwaert trecket is ōmits die sun
de dryestrēget ghewerdē. eñ tē si dat
die gracie eñ ghenade godes ōs tegē
die sunde te hulpe en comet. soe en cā
noch en mach die dryesteengede cor
de die ōs neďwaert trecket niet ghe
brokē werdē. Mer als die gracie enď
ghenade godes toe wert ghedaē tot
ter twystrēgēder cordē die ōs luden
opwaert trecket. soe en is daer gheē
twijffel aen die corde ď boescheit en
sal wel lichteliker brekē daer wij me
de werdē ghetogē. ymmers die wij
selue treckē. Want dese gracie coemt
tusschē god eñ ōs. niet ōs oftreckēde
eñ ōs mit gode verēighēde ¶ Ic wille
daer omme ghaē tottē berge ď gracie
eñ tottē houelē der ghenadichedē die
ic grote hope weet te wesen bij ōsen
lieuē here ihesum xpristum ōsen ghe
sōtmaker ¶ Ic sal tot hem ghaē die al
vol graciē is eñ waerheydē. oft ic yet
vā dyer volheyt mochte ōtfāgē. dat
ic mittē anderē ledē xpi ihū tot enigē
tide mochte ōsamet werdē ider matē
ď outheyt xpristi. Wāt nyemant en
mach daer opclimē idē hemel dā dye
ghene die vādē hemel neder is gheco
mē ¶ Hi heuet waerlijcke een getrou
we eñ eē zeer ghuedtirē middelaer ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

weest die niet vā eē en heuet vscreidē
mer die twee te samē heuet veniget.
eñ dat daer een hider was dat heeft
hi wech ghebrocht eñ al ōse sundē v
geeft hi ōs. eñ dē brief die daer tegē
ōs is ghescreuē dē heuet hij wech ge
nomē. eñ hi heeftē ghenagelt an den
cruce. eñ hi heeftē dē pricē eñ moghēt
hey dē beroeft. eñ hi heuetse mit goe
dē betrouwē ouer gheleuert. eñ heeft
haer opēbaerlike vwōnē eñ veniget
eñ vloēt i sinē costelē duerbaren bloe
de. die idē hemel zijn eñ oec mede die
ind aerdē zijn. Omme dese salicheyt
wille die hij int middel der aerdē sou
de werckē en woude hi dē mensche
niet haestelijcke settē ond der aerden
als hi wel vdiēt hadde. mer hi settē
inder aerdē. Daer omme en sulle wij
niet mistroestich wesen. mer ghuet
betrouwē hebbē alsoe lāghe als wij
inder aerdē zijn eñ op te hemelwaert
moghē sien. eñ vāden vader des lich
tes die alderbeste eñ volcomenste ga
uē mogē ōtfāgē. die een vader is der
gheesten. eñ een vader alre barmher
ticheyt. wāt daer omme heuet god
den mēsche recht op ghemaket na dē
lichame. eñ hij heuet hem enē hoghē
mōt ghegeuē daer alle die ander dye
rē nederwaert ter aerden sien. op dat
als hi zijn ogē op stoege tē hemelwa
ert dat hem dā daer nae soude vlan
ghen daer hi dat gheware leuē wiste
te wesen. eñ oeck mede die ōtoeghāc

kelijcke wonigē ¶ En is dit niet als
wijt goddienstelijcke aensien willen
ene mynnelijcke eñ vriēdelijcke vma
nige totter godlijcker mynnē eñ lief
ten eñ ene verweckighe totter beghe
erten als wij vā veers aensien dat al
derclaerste blickēde hemelsce vaders
lāt. Die sterren des hemels zijn har
de ōgelijc dē clep der aerdē. eñ daer is
harde groet ōderscept tusschē die cla
erheit der zōnē eñ die duusternisse d
aerdē ¶ Nochtās vitmen bij auōture
i deser aerden wel sommighe dighen
die nae haerder manierē wel suuerlic
schinen te wesen mer si zijn al gemen
get mit anderen dingen die niet suu
lijc en zijn ¶ Als dat gout mitten slijc
ke eñ die schone duerbare gemme in
den dreck. eñ die lilien onder dē doer
nen. O hemelsce vadslāt du biste al
te mael zeer suuerlijcke eñ in dij en is
ghene vlecke. Al te mael bistu suuer
lic behaluē dat in dij is verborgen.
Wat is dat Segt mij lieue brueders
wat mach dat wesen. Die salige en
gelsche gheesten eñ die sielen d heyli
gen die verdient hebben i te gaen in
die stede des wōderlijcken taberna
kels hent totten huyse des heren toe
Wāt alsoe als daer zijn aertsce licha
men soe zijn daer oec mede hemelsce
lichamen. mer die glori der hemelser
lichamen is al te veel meerder dā die
glorie der aertscer lichamen. Oec me
de zijn daer hemelsche gheesten ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21.

aertſche gheeſten. eñ wel ſoe groeten
ōdſcheyt is daer tuſſchen.
¶ Daer zijn enghelē eñ archāgelen.
crachtē. pricē. moghēthey dē. heerlijc
hey dē. thronē. cherubi. eñ cheraphin
Die namē kenne ic wel eñ bi auēturē
dat iſt al. Wāt wat cā ic meer begry
pē die een aertſch mēſche bi vādē eer
waerdigē eñ glorioſen hemelſcē bur
ghers. een vleyſchelic creatuer vādē
gheeſtelijcken eñ godlijckē creaturen
Mer al en can ict nyet wetē wat i de
ſen namē is ōborgē. ic weet dz noch
tās wel datter al wat grotes eñ wō
dlijckes i is ōborgē ider mogēthedē
deſer namen. Tē is niet ſond ſake eē
hemel ghehietē dit hoghe firmamēt
dat bouē ōs is. Wāt daer is al wat
i ghehemelt dat niet cleyn en is.
¶ Ick ſegge brueds dat daer ſulckes
wat i is ghehemelt eñ behuedet dat
nochtās dē ghelooue niet en is gewei
ghert. Ons die daer wonē ind aerdē
weet ghegeuen dat wij vā veers ſiē
moghen. die hoghe ſcoenheyt des he
mels. mer ten is ōs noch niet ghege
uē daer i te ghaē. Eñ al en cōnen wij
niet comen te ſien die ſcoenheyt end
die glorie die die daer bynnen is. wij
horē nochtās doch daer vā ſegghen
Wij ſien begheerlijcke nae dat ſalige
vaderlāt eñ wij grueten dat vā veer
Wij moghen wat ruyckē vand wel
luſt die daer is. mer wij en moghēſe
noch niet comen te ſmaken. wāt niet
ſonder ſake en heeft die eengeboren
zoen die iden ſchoet zijns vads is ōs
i deſen lande daer wij wonen dz wel
een ſcheme des dodes mach hyeten.
daer wat van gheleert ſonderlinghe
mit den ghelooue vand glorien eñ bli
ſcappē der hemelſcher gheeſten ende
vand ghedaente der hemelſcher lich
amen. Als hi ſegt iden heyligē ewā
gelio. Hoer mijn dochter ende ſyon.
Ende het is gheſchiet wat meent hi
hier mede. Hughe neder dijn oghen
eñ vergheet dijn volck eñ oeck mede
dat huys dijn vads. Hi wil dat wij
vā ōs ſullen legghen alle hartſinnich
heyt ende leren ghehoerſaemheyt.
eñ aennemē gheeſtelijcke zedicheyt.
Hi wil oeck mede dat wij vghetē die
dinghē die ghelcdē zijn. eñ vſmaden
die dighē die hier beneden zijn. ende
dat wij after latē ſullē al ōſe aertſche
wāderighe eñ aertſche gheneyghelijc
hedē. eñ dat wij ſullē leren ſmakē he
melſche dighen eñ ſuecken die ouſte
dighen. eñ dat wi ōs altoes pynen
ſullen i duechdē voert te ghaen.
¶ Aldus wil die heer dat die edele
creatuer begherē ſal die ſcoenheyt ſi
nes huyſes. op dat ſi ouer gheformt
mach werdē iden ſeluen beelde van
claerheyt als vandē gheeſte godes.
op dat ſoe oec die hemelſche coninck
mach begherē haer gheeſtelijcke ſcoē
heyt. Du mogheſt bij auōturē ſeggē
waer thoe vmaent mi die heer dat ic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sal sien en̄ horē en̄ mijn orē ned' bugē
wāt het is opēbaer dat die begherte
daer vā ōtsteke wert ¶ Sich daerom
me aen al die glorie en̄ bliscappē d' he
melscher lichamē hoe si onderdanich
zijn d' eerwaerdiger godlijcker euwē
en̄ ny ummermeer ī harē stadighē om
megāghe ouer en tredē. noch die tidē
noch die stedē die hem van gode den
almachtigē ewigē here zijn gheset.
¶ En̄ oeck mede die hemelsche gheestē
hoert doch hoe si alle dienstaftige ghe
estē zijn. en̄ hem gewaerdighē omme
te dyenste ghesent te werdē. ic en wil ni
et seggē tot enē ōwaerdighen dienste.
nochtās en salmē nergēt vidē datter
yemāt tegēs heuet gesprokē tegens
ōsen here die haer wt sende of onwa
erde heuet ghehad tegēs die snoed en
mēsche daer si toe waren ghesent.
¶ Dit zijn alle ghuede en̄ bequame
exempelē d' gehoersaemheyt mijn lie
ue en̄ zeer ghemīde brueds wilmēse
te rechte aē sien. ende si zijn soe veel te
waerdiger en̄ te ghenamer als si ī ho
ger en̄ ī edeler creaturē schinē ¶ Mer ic
weet wel wat die mēscelicke herten
en̄ die gedachtē die altoes tottē qua
de gheneyget zijn hier tegēs murmu
rere ¶ Wat wildij voert comē mitter
gehoersaemheyt d' elemēten als ofte
daer enich ōstāt ī waer of oeck mede
enighe wille ofte ōwille. en̄ si nyets
meer nae dē wille godes gheruert en
werdē dā si hem seluē rurē ofte om

me dryuen. Wat wildi ōs oec mede
soe zeer prisen die gehoersaemheyt d'
heyliger engelē. Tis waer si hebben
beuoelē mer si en geuoelē āders niet
dā dat ghenuechlic is. en̄ dat si harē
scepper gehoersaem zijn dat is uit e
nen volcomen en̄ saligen wille ¶ Hoe
en soudē si niet gehoersaem wesē die
altoes sien dat ghebenedide gloriose
aēsicht des hemelscē vaders daer hē
volcomē salicheyt ī is ghelegē. ende
die ewige glorie en̄ oec mede die al d'
hoechste wellust
¶ O here set ōs voer die patriarchē
en̄ propheten die uwen gebodē geho
ersaem hebbē gheweest mit enē goe
den vryen wille tegens haren eygen
wille ¶ Ende het is ghescriet en̄ ōs soe
wert voergheset dat ic zwijghe van
menigen anderē. die eerwaerdige hei
lige patriarcha abraham die vādē ge
bode ōs herē ghic wt zijn eygen lāt ī
een lātscap daer hi vreemde was en̄
dat hi niet en kende. en̄ wt den gebo
de ōs heren dreef hi vā hem sine ma
ghet mitten kīde dat si bij hem hadd'
En̄ hi was bereyt doe hem god ge
boet sinen enigen echten zoen den hi
wōderlicke zeer lief hadde te doden.
¶ En̄ wat mach nu die cloecheyt d'
menschen hier tegens seggen Si mo
gen ter auōturen hier op ātwoerden
dat god ōse heer den ouden vaderen
vriendelijc plach te wesen. en̄ plach
hem ī menigen manieren te opēbarē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

soe dat si hem ōtfāghen in haren lu
den huysen ende mit hem athen endē
spraken eū hi hem ludē leerde wat si
souden doen. of laten. eū hi ghaf hē
kynder eū dat si hare viādē ōwinnē
souden. eū dat si haren vyādē crach
telijckē mit gode wederstōdē eū ver
wōnē. eū hi ghaf hem luyden oec me
de veel ghuedes ¶ Wat suldi dā seg
ghen mijn lieue eū zeer ghemide brue
ōs als xpristus ihesus ōse ghesont
maker selue comet eū hi is ghehoer
saem totter doot thoe ende totter do
ot des cruces. so daer staet ghescreuē
Factus est obediēs vsq; ad mortem.
hi is ghewordē gehoersaem totter
doot thoe ¶ Dit is bouē mate groot
segghē si. mer wye soude dē zoen go
des die de cracht eū die wijschept ōs
vaders is. pynē te ōmetē na te vol
ghē. Eū hi is gheoffert. wāt hijt soe
woude hebbē Doe hi woude eū also
veel als hi woude heeft hi ghe leden
wāt al was hi eē ghewaer mēsche hi
was nochtās mede warachtich god
Oeck en wil ic nyet dat stu voert bri
ghest die ghehoersaemheyt ō apostο
len. die nae der lofrenissen des pro
pheten mit haren oghen mochtē sien
haren ghebiedez. ende oec mede mit
haren oren mochten horen die woer
den der godlijckez ōmaninghen. soe
als daer een van hem scryuet ende
segghet aldus. Dat wij luden ghesiē
ende ghehoert hebben. eū oeck mede

mit ōsen ogē bekēt hebbē eū mit ōse
hādē gehādelt vāden woerde des le
uēs. Wye en soude niet ghaerne alle
dic after latē eū mit groter begeertē
na volgē die tegēwoerdicheit ō god
liker mogētheit. Wat en soude ic self
niet gedaē hebbē haddet mi so mogē
geborē. dat ic ōsen here idē vleysche
tegēwoerdich hadde mogē sien. Mer
hi en heeft soe niet gedaē allē geboer
tē. niet dē ghenē die voer ōs hebben
geweest noch oec dē die na ghecomē
zijn. Wāt also als daer veel conighē
eū prophetē begeert haddē te sien de
tegēwoerdicheit ōs herē idē vleysce.
ende nochtās niet gesiē en hebbē. soe
sal oec die tijt comē dat wij begeren
sullen enē dach des menscē zoens eū
ten sal ōs niet gesciedē. Nu ist dā tijt
dat martin9 voert come it middē op
dat alle oersaken der sundē wech ge
nomen werden ¶ Wāt huden heeft
martinus die een puer mensche was
als wij zijn. ende lidelic end beweglic
was. ende lāghe nae den tiden ō pa
triarchen ende propheten. die nyets
en hadde vāder naturen der godheit
mer volcomelijcken ghelouede in diē
den hij niet en sach vol vruchten der
ghehoersaemheit ende mit allen da
gheden. dye aerde heeft hi ghelaten
ende hi is ghevaren inden hemel. eū
heeft inder aerdē ghelaten dat hi vā
der aerden hadde ōtfanghen. ende si
ne gheest is op ghevaren tot den va

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

der alre salichster gheesten den hij in den gheest der verkiesinghe vrouwelij ke hadde ghedient. Ende hi en was gheen hemels lichaem noch oeck me de gheen hemels gheest. mer hi was een redelic eñ een sterfelic creatuer. eñ een zoen der menschen als wi zijn Gheborē ider aerde. ider aerdē opge voedet. ider aerdē wel gheproeft eñ ghevoeltet. eñ salichlicke inder aerden gheeyndet. Eñ hi en was gheē patri archa noch propheet. als ōse lieue he er ōse ghesontmaker tughet indē hei ligē ewāgelio. Die euwe eñ oeck me de die prophetē hebbē gheweest tot sinte iohānes tidē thoe. ¶ Vele me er soe en was hi xpristus ōse verlosser niet. mer xpristus ihesus ōse lieue he re die was i hem. niet anders dā ouē mits dē ghelove. Eñ i dyer manierē soe is nu oeck mede nae bij dz woert godes in dynē mōde eñ in dijnē her tē ist datstū hem mit gherechtē hertē suecktest. Wāt na der bedudighe dēs eerwaerdighen heylighen apostels soe is dit ghehietē dat woert des ge louē daer moyses vā spreket daer oec mede die apostel op een ander stede vā segt aldus. ihesus xpristꝰ ghister eñ huden eñ inder ewichept. Bij dē dach vā ghister verstaen wij alle die tijt vā beghin der warelt tot dat on sē heer op voer tottē hemel Eñ bi hu dē vstaē wij al die tijt voert tot den eynde der warelt thoe. Ende die eu

wichept is nae der ghemeender ver rijsinghe. Ende in gheen vā desen ti den en heuet ghebroken cristꝰ ihūs teghenwoerdichept noch ihesus oft oeck mede noch salichept der men schē. Den patriarchen eñ oeck mede den propheten is hi i menigerhande visioen ghetoēt. Die apostelē hebbē hem teghenwoerdich ghehat in zijn der menscheit. sinte marten inden ge loue. die heylighe enghelen hebben i sinē godlijckē eersamē wesen eñ ghe daēte. Welcke wesen ende ghedaete hij ghelouet heuet al sinē wtuercorē vrienden. nyet huyden mer inder eu wichept ¶ Want dat ghisteren was al te samen voerbij ghegaē. daer wij nu vā segghen. ende dit huydē was doe al ghecomen doe die eerwaerdi ghe heylighe apostolen. ¶ Ende al le hebben wij ihesum xpristum bekēt nae den vleysche. mer wij en bekēnē hem nu soe niet Daer is nochtās in onsen morghen al wat ghehoudē vā den paeschlamme. mer dat daer ouer is ghebleuen dat gheuen wij dē vuer alsoe als daer gheboden is inder eu wen. Want dat selue lam wert ons noch huyden te daghe voer gheset. mer dat is gheestelike ende niet vley schelijcke. Soe dat wij nyet en durvē claghen dat onser tijt yets ghewey ghert si. het si van den openbaringen die de ghuede vaders van dyer oudē euwen plaghen te hebben. ofte oeck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

van der lichamelicker tegēwoerdich
heit ōs lieues herē ihū xpi ōſes ghe
ſontmakers daer hem die heylige a
poſtelē vā ōvlidē. wāt willen wi dit
mit ghuedē ghelouighen ogen aēſien
gheen vā beyden en ghebreket ons.
wāt wij hebben ymmers tegēwoer
dich die warachtighe ſubſtātie zijns
heilighen vleyſches. als idē eerwaer
dighen heylighen ſacramente.
¶ Oeck mede ſoe ghelcieden daer noch
opēbarighe ghenoech mer iden ghe
eſte eñ idercrachten godes. ſo dz die
tijt der gracien die nu en is ghēe gra
cie gheweygert. Want daer ſtaet ge
ſcreuē aldus. Ten heeft gheen oghe
gheſien noch oze gehoert. noch ten is
in ghrens menſchen hert op ghegaē.
dat god bereyt heeft den ghenen die
hem bemynnē eñ lief hebben. dat ōs
god heuet gheopenbaert ouermits ſi
nen gheeſte.
¶ En laet dij dit gheen wōder heb
ben dat dē menſchē lichamelike opē
barighen ghetoent werden dye ſine
lichamelijcke thoecoemſt ōwachten
de eñ ōbeydēde waren. Ons luden
hoert thoe dat ōs ſoe veel te waerdi
gher opēbarighen ghelcieden als die
dinghen hoger eñ waerdiger zijn die
wij begheren ende ōwachtende zijn
¶ Aldus als ic voer gheſegt hebbe
en was martinus gheen xpriſtus.
mer hij hadde xpriſtum in hem. niet
als die enghelen in zijnder godlicker
moghentheden. eñ oeck mede niet
als die apoſtelen hem mit hem had
den in zijnder ſterſfelicker menſchelic
heyt. oeck mede niet als die oude va
ders van hem hadden menigherhan
de viſionē. mer als hem die heylighe
kerck oec nu heuet inden ghelone eñ
inden ſacramenten ¶ Vā ſinte iohā
nes baptiſta tughet die ewāgeliſta
dat hi dat licht niet en was mer dat
hi was een lanthaerne die brande eñ
luchte Mer mijn lieue brueders wol
de ick hem voert bringhen. ic meyne
dat ghij al te handes ſoudet willen
ſegghen ald9. Dat is die meeſte mē
ſche die in alle der werelt is ¶ Hi is
meer dan een propheet. oeck mede is
hi een enghel. daer die vader ſeluen
van tughet. Siet ic ſende mynen en
ghel. ¶ Oeck mede was martinus
een lantaerne die beyde brande ende
luchte. en latet v doch nyet verdrietē
hem nae te volghen ſōnderlinghe in
dyen dinghen die ons thoe behoren
nae te volghen. niet in den dinghen
daer hi wōderlijc in heuet gheweeſt
¶ Ghij zijt huyden aen eens rijcken
mans tafel mijn lieue ghemīde brue
ders. nu merket wel wat v voer ge
ſet wert. eñ waer in dattet v voerge
ſet wert. Hebbet onderſcheyt tuſſcē
die ſpyſe ende die vaten wāt mē wil
dat ghij die ſpijſe ſult nemen ende ni
et die vaten ¶ Martinus is zeer rijck
hi is rijck in verdyenſten. hij is rijck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

i miraculē eñ oeck mede rijck i duech
dē. ¶ Mercket daer omme naerstelic
ke die dīgē die u voer gheset vverdē.
eñ ōderschepdet vvaer ghij v i vvō
derē sult eñ oeck mede vvat ghij nae
uolghē sult Ommme dat voer is ge
segt. dat ghi oec alsulcke dinghē vve
der omme bereydē sult. soe merct na
erstelic vvat u voer is gheset eñ vva
er i. Martinus die heylighe mā dye
ō vvecte drye dodē als hi vā ōsen be
houd' hadde ghelesen. Hi maecte blin
dē siende. douē horēde. stommē spre
kende. crepelen ghaende. eñ oeck me
de maecte hi haer ghesont die ōgich
tet vvaren. God die v'loste hem van
menigerhāde periculē pynē sorgē eñ
lastē. Hi stoude of lessede dē brāt mit
zijns selues lijf. hi v'derf ene grote af
god die o'mits ene grote columpne
die vādē hemel ned' quam Hi maecte
euen malaetschen mensche ghesont
mit sinen kusschen. ende ene ōgichte
vrouvve maecte hi ghesont mit gebe
nedide olij. hi verheerde die duuelen
hij sach die heylighe engelen. eñ oec
mede soe voersach hi thoecomēde di
ghen. ¶ Alle dese toecomende digen
mijn lieue eñ zeer ghemīde brueders
in xpristo ihū eñ menich ander deser
ghelijcke die hi vromelicken doer go
de den here heeft ghedaen. vvat zijnt
and's dan vvōderlijcke costele vaten
deses ouer rijcken mans sinte martē
die zvvaer zijn van goude eñ zeer scoē

blickēde van duerbaren ghesteenten
eñ costel zijn beyde vā materien ende
van maecsel. In desen vaten en sult
ghij ghenen smaer suecken. mer van
haer suuerlichept soe suldi v zeer ver
vvōderen. ¶ Onse luchter of lātaer
ne die luchtet zeer schoen ouermits
alsulcken dinghen soe dat wij i sinen
lichte dat gheware ewighe licht ma
ghen suecken ende bekennen dat wi
noch in hem seluen niet aensien en cō
nen noch en mogen. Want martin9
en is selue gheen licht mer daer thoe
is hi verlichtet dat hi ghetuuch ghe
uen sal vanden ghewaren lichte. end'
dattet openbaerlijcke schinen soude
hoe glorioes dat god is in sinen hey
lighen Want wij sine glorie eñ bly
schap in haer seluē nochtes niet sien
en mogen. Wi en sullen oec niet mey
nen dat martinus lampen ydel zijn.
ende dat hi daer gheen olij in en heft
Hi en is ghene dwase ioncvrou hi he
uet olij in sinen vaten. ende hi heuet
wijn in sinen schalen.
¶ In desen bussen heeft hij veel goe
der spijsen eñ gheestelijcke ghenuech
ten. soe dat die armen niet alleen en
sullen sien ende hem verwonderen
mer si sullen oeck mede ethen ende v'
sadet werden. ende in der schoenheit
der vaten sullen si den hemelschē he
re louen. mer inder salighet spijsen
sullen haer herten leuen. Wāt o here
hoe sullen si anders die doden mogē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

louen. ¶ Daer omme op dat die eerwaerdighe lof godes schoen si en̄ oec vrolijc idē ōwōderē. soe sullē wij oec leuen inden nae volgen ¶ En̄ op dat wij mit meerder begheerten sullē nemen en̄ ōtfāghen die ghenuechlijcke spijse soe sullen wij ōs oec verwōderen inder scoenheit der costelicker vatē. ¶ Aldus mijn lieue en̄ zeer gemīde brueders salmē wādeten tusschen dat licht en̄ die hitte deser luchteren ofte lantaernē. soe dat wij sullen ons verwōderen vāden schonē lichte. en̄ somwilē ōs verwarmē sullē vā haer der hetten. en̄ dat ene ōs ghenuechliker si omme des anders wille en̄ ghenamer.

¶ Martinus was oetmoedich ende arm vā gheeste. alsmen opēbaerlijcke mach prouē vter menichuoudigher gracien die hem vā gode den heer ghegheuen was. die hem god in gheenrewijs en hadde ghegeuē en hadde hij niet zeer oetmoedich gheweest ¶ En̄ op dat ic sōmmighe teykenen en̄ exēpelen zijnder duechdē voert brengen mochte. Die heylige biscop hilarus vernaemt wel hoe oetmoedich ende hoe arm dat hi was van gheeste doe hi hem ghaerne dyaken hadde ghemaket. ende hi dat in gheenderwijs consenteren en woude. wāt hi ryep dat hij daer thoe ōwaerdich was. Den hi doe ter tijt hiet een exorcist te wesen. dat een versmaet officium dz is een versmaet ambacht schijnt te wesen inder eerdiger heyliger kerkē Want die heylighe bisschop wist dz wel dat hi dat oetmoedige ambocht niet versmaden en soude. ¶ Hij was arm van gheeste ende hi hadde snoede ende verworpene cledinghe. ende hi was onghehauēt van hare en̄ van aensichte. ¶ Ende al waren dese ende deser ghelijcke dingē vā sommigē verkeerder mēschen in hem ghelachet doe hi bisscop wert ghekoren. end hi woude daer nochtās doe hi bisscop was al bij blyuē. Ende want hi was erlijcke arm was van gheeste soe verdyende hij ghehieten te werden martinus arm ende cleyn.

¶ Van martinus saftmoedicheit hoer hoe [redacted] daer van scryuet + Supplicius inden boecke daer hi scrijft van sinē heylighen leuē ¶ Hi was soe verduldich in al den onrechte datmen hem mochte doen of bewisen. al was hij die ouerste priester ende bisschop. dat die nederste clerckē die ond' hem waren sonder correxien of boeten of scaden hem onrecht doen mochten. Alsoe dat hi haer daer omme niet vā haren ambochten en̄ dyensten en sette. noch oec alsoe veel alst in hē was haer niet myn vriēdelic en was. dat hi in brixio ghenoech bewisede. dē hi voer al den anderen hade totuercorē en̄ lyef nae hem bisschop te werden. Den hij oeck voersey de al dat groete

liden dat hem toe comē soude. Den
god die heer oeck mede ī sinē ghelone
eñ oeck ī zijnder sachtmoedicheyt nae
heylich maecte ¶ Bi welcker mōde
zijn orē warē doe hi dē mānne ātwoer
de ghaf die hem nae dē heyligē man
sinte martē vraghede ¶ Suect ghij dē
dwaes. siet ghider veer hoe hij als
rē bystemich nae dē hemel siet. als hij
altoes plecht te doen. Wāt dese hey
lighe mā godes die plach dicwijl eñ
menichweruē zijn ogen tē hemelwa
ert te keren. soe hi die aerde versma
de eñ al haer begeertē. eñ al sine bege
ertē die waren opwaert na dē hemel
Wāt daer omme als ic voer hebbe ge
legt soe heuet god ōse heer den men
sche recht op ghemaket Eñ martinꝰ
die wiste wel dat daer zijn scat was
den hij sonderlinghe alleē begeerde.
en dat daer zijn xpristus ihesus. onse
heer was sittēde aen die rechter hāt
zijn ewigē ghebenedidē vaders ¶ hi
wiste oeck mede wel dat hi nymmer
meer en soude moghen vercrighē dat
zijn herte begheerde eer hij tot daer
quame ¶ Daer omme en acht hi des
niet dat hi hier op deser aerden d wa
es waert ghehietē. wāt sine wāderi
ghe was indē hemel. eñ sine ogē wa
ren ī sinē hoefde. tot wyen oeck sine
tranē vā sinē wangē plaghē op te ga
en. Die hem oec soe bereyt waren dz
hi dē gheend sundē plach te bescryē
die ōhoefscelickē after sinē rugge vā
hem sprakē. ¶ Voert hoe zeer dat
hem hōgerde nae die ghereghticheyt
dat scheen wel ī al sinē werckē. ende
sonderlinghe daer in dat hi so zeer pi
nede al die afgodē eñ haer tempelen
verderfde. ende haer bosschen op te
houden daer hi hem seluen somwilē
omme sette in perikelen zijns lyues
op dat die quade afgoddie een eynde
mochte nemen. Dat hij barmhertich
was den armen daer glorieerde onse
ghesontmaker ihesus xpristus van.
mit den enghelen den hij thoende dz
deel vanden mantel dat dese marti
nus den armen hadde ghegheuen.
¶ Och of hi ōs armen ongheuallige
sundigen menschen bij den ouersten
rechter alsoe behulpelijcken woude
wesen als hi den gheuāgē man was
den die rechter doden eñ pynighen
woude. daer hi omme te middenach
te voer des bosen rechters dore lach.
hoe soude dat moghen wesen mijn
lieue bruedēs dat ōse heer hem niet v
horen en soude als hij voer ōs bade.
diet doe dede dat die bose rechter hē
verhoerde. ¶ Dat hi reyn vā herten
was dat moghen wi daer in merckē
dat hij ghuet betrouwen hadde eñ
nyet confuus en was den boesen vy
ant toe te spreken inder poerten. dat
is in den wtghanc wt desen leuē doe
hi seyde aldus tot hem. Du wreede
beest du en sulste in mij niet vinden
dat dij sal thoe behoren. abrahams

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ſchoet ſal mi ōtfāghen. Dat die ſalic
heit der vredemakers hem toe beho
ert dat bewijſt hi daer mede dz hi al
zijn heylige leuē daer mede beſloet.
Doe hi dē eynde zijns leuēs ghenake
de. als hem gheopenbaert hadde. eñ
nochtās toech hi daer hi wiſte ōvre
de was onder die werelde heylighe
kercke. Ende doe hi haer i vreden ō
enighet hadde doe ruſte hi daer i vre
den Al die ṽuolginge die hi heeft ge
leden omme die ghererchtichept dye
ſou ōs luden nu hier al te lanc vallen
te vertellen. hoe dat hi inder ſtat van
gia vanden keyſer iulianus werde
gheuāghen. datmen hem des ander
dagehs inder vianden hander ſoude
leueren ende gheuen. waer voer dat
hij ōveruaert was. ende ymmer hoe
hem die keyſer iulianus harder wo
erden ghaf hoe hi ſtātaftelicker indē
here betrouwede.

¶ Eñ daer nae inden berghen doe
hem die moerders gheuange hadden
ende een van hem martinum mitter
bijlen int hoeft ſlaen woude. was hi
ſtantaftelijcken betrouwende in on
ſen lieuen here ihesum xpriſtum.

¶ Voert te meylanen daer hem anxē
cius die een prins was van arrianē
veel verdriets aen dede eñ oeck me
de ten laetſten hem vter ſtat verdreef
Eñ op een andˀ ſtede doe hi hardelijc
ken ſtreet tegens die ōghelouender
prieſteren veel ōrechtes leet. ſoe dat
hi openbaerlijcke mit roeden werde
gheſlegen. eñ oec vā daen verdreuen
Eñ op een ander ſtede daer hi een ou
de afgoddye woude verderuen. endˀ
hem een ruſtier mit enen zwaerde ſla
en woude. boet hi hem ſinen bloeten
hals. eñ als die man dat zwaert op
boerde omme hem te ſlaen ſoe viel hi
ruggelīghe neder. Ende als hem een
ander boſe menſch mit enen meſſche
int lijf ſteken woude worde hij dat
yſer quijt ſoe dat hi niet en wiſte wa
er dat yſer bleef ¶ Omme alle deſen
ende vele ander deſer ghelijcke en is
daer gheen twijffel aen hij en heuet
veel cronen bij gode ṽdient. want al
en is hi nyet eens al ter doot toe ghe
paſſijt omme den name des heren.
hi is nochtans alſoe dikwijl ghemar
telijt mit enen volcomenen wille endˀ
oeck mede mit ghueder ynnigher be
gheerten omme xpriſtus wille te ſter
uen ¶ Ethet nu mijn lieue vrienden en
de drincket eñ werdet drōcken mijn
alderliefſte brueders want aldus le
uetmē eñ in aldusſtanighen ſaken is
dat leuen ōſes gheeſtes ¶ Ten waer
of daer yemant meynen woude dat
die heylighe godlijcke woerden den
ſalich hieten te weſen die doden ver
wecket. blidē ſiende maket. alderhā
de ſieckē gheſont maket. malaetſche
mēſchen reyn maket. eñ die duuelen
wt can bannen. ende veel ander mira
kelen can doen. endˀ niet veel meer ſa

lich hiet te wesen die arm zijn vā ghe
esten. die arm zijn vā gheestē. die saft
moedich zijn. die screyen. die hōgert
eñ dorstet nae die gherechtiche yt. die
barmhertich zijn. die vrede pynen te
makē. die ṽuolghige lidē omme dye
gherechticheit.

Vergheeftet mi lieue broed's i xpō
ihū ōsen lieuē here ōsen ṽlosser dat
exempel der ghehoersaemheyt hadd
ic byna ṽghetē dat wij sondlighe in
martino na ōsen opsette bequamelijc
sullē bewisen. Jc houde v bij audtu
rē al te lāge. mer ic meen dattet ons
ghuet is hier te wesen wāt wij alle
late huyde quamē tot martinum.

Hi segt aldus. Dnē si populo tuo
adhuc sum necess. &c. Here byn ic uwē
volcke noch noetdruftich ic en ṽsma
de niet dē arbeyt. uwē wille ghescie
de. O waerlicke alre liefste siel. ont
sprekelijcke mynne ende liefte. o son
derlige duechde der gehoersaemheit
Ghi hebbet enē ghuedē strijt ghestre
den. ghi hebt uwē loep volbrocht. eñ
ghij hebt ghuet ghelooue ghehouden
Voert aē is v op ghelegt die crone d'
gherechtichheyt dye v dye gherechte
rechter huydē wil gheuē. eñ ghij seg
get noch aldus. Jck en wedersegghe
niet den arbeyt. mer uwe wille ghe
sciede. Ghij hebbet claerlic uwē eni
ghē zoen ysaac gode gheoffert. eñ al
soe veel alst i v is soe hebdij hem om

godes wille ghedodet. O sonderlige
blijscap hebdij gode gheoffert i dyen
dat ghij mit goddienstiger ōmicheit be
reit waert weder te ghaē i d' perikelē
sorgē eñ lastē. vā nyeuwes te striden
eñ te arbeydē. noch lāger te lidēd vi
andē becorigē. eñ oeck mede aldhāde
tribulaciē. noch lāger ṽtoghē te wer
dē vāder groter salicheyt die v al be
reyt was. eñ vād begeerlicker ghesel
scap d' hemelscer burgherē. eñ vāder
begheerlijcker scoēheyt des huyses
godes. eñ wed' ropen te werdē vādē
ighāc der ewiger glorie. id ōsalicheit
deser tijt. Eñ dat noch dat alremeest
is noch lāger te deruē die aldminelic
ste tegēwoerdicheit uwes herē ihesu
xpristi. of hijt noch lāgher soe wolde
hebbē. Daer en is gheen twijffel aen
hi en ṽdiēt meerder gracien die hem
bereyt bewijst eer hem enich gebod
wert ghegeuē dā die pijnt ghehoer
saem te wesen alst hem wert ghebo
dē. Ghij heylighe enghelen godes
v ghehoersaemheyt is zeer groet die
ghij hebbet tot uwe scepper. mer ick
soude dat wel duruē segghen behou
den uwes vreden dat ic niets wel en
weet of daer yemant vā v allē soude
wesen die ghaerne i alsulckē dyenste
ghesent soude werdē daer hi dat aē
sicht des vaders niet en soude sien.

Het was wōderlijcke groet o hey
lighe peter dat ghij alle dinck achter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

lietet eñ volchdet ōſen here nae. mer ick hebbe wel ghehoert dat ghij mit ōſen here waert iden berghe daer hij voer uwē ogē was overgheformet. eñ dat ghij doe ſeydet ¶ Dñē bonum eſt nos hic eſſe. faciamus hic tria ta- bernacula. tibi vnum moyſe vnum et helye vnum. Heer het is ōs hier gho et te weſen laet ōs hier drye taber- naculen maken. dij een. moyſes een. ende helias een.

¶ Brueders ende vriēdē xpriſti ihū ōſes ghesontmakers dat en was oec noch niet te ſeggē ſoe martinus ſey- de. byn ic uwē volcke noch noetdruf- tich ic en vſmade niet dē arbeyt. O heylige martine. dijn herte is be- reyt dijn herte is bereit omme te bly- uē idē lichaem of ōtbōdē te werdē eñ mit xpriſto te weſen. Wāt du ſeideſt aldus. ¶ Dñē ſi poulo tuo adhuc ſum neceſſarius nō excuſo laborem ſed fi at volūtas tua. Here byn ic dinē volc- ke noch noettruftich ic en vſmade dē arbeyt niet mer dinē wille ghesciede ſoe als dij believet byn ic bereit te ōt- fāgē. het ſi lāger te leuē of ōtbēdē te werdē. ¶ Dat was voerwaer eē zeer ghuet betrouwē inder vuaerlijc- ker vren des dodes ſoe zeker te we- ſen. Het was ene grote volcomēheit dat hi ſoe vuerichlijcke begeerde ont- bōden te werdē eñ mit xpō ihū ōſen ghesontmaker te weſen. mer dit gha- et al bouē dat die niet en ōtſiet te ſtee- uē ymmers die alſoe hertelicke bege- ert mit xpō te weſen. dat hi bereyet was noch langher hier te bliuē ende mit die ald'vdrietelicſte beydighe hi- er noch lāger gemoyt te werdē. Wa- er i en ſoude hi niet gehoerſaē weſē. die i alſulcker groter ſakē inichlic ſey- de tot ōſen heer ōſen ghesontmaker uwen wille ghesciede.

¶ Dit ſal daer om mijn lieue brued's ōſe deel weſen idē werſcap vā hudē. eñ als wij ſittē aen der tafel dyes ar- mē ymmer des zeer rijckē martinus. ſoe ſullē wij zeer wijſlic mercken dat ōs deſe edel ſpiſe wert voer ghereech- tet. eñ wij ſullē dat wetē dat ſulckes wat vā ōs gheeyſchet ſal werdē. ſo dat elc vā ōs vrilijc mach ſeggē. Ick byn bereyt eñ niet gheturbeert here te houdē dijn gebodē ¶ Eñ niet eens alleē ſullē wij dit ſeggē of traechlick meynē mer mit gheeld' hertē ſullē wi ſeggē. Bereyt is mijn hert here god mijn hert is bereyt eñ het is i allē di- ghē bereit ſo dattet niet wt en ſceyet mer i allē digē als ghijt hebbē wile. Eñ al iſt dat ick ſomwilē dit of dat beghere eñ ſoe of ſoe ghaerne hadde ic en wil ymmer and's niet willē dā als ghij willet. ick begere wel ruſte mer ic en wil dē arbeit niet vſmaden uwe lyeuē wille die ghesciede.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

¶ Item vāde heplighen paeus eñ martelaer sinte clement sinte beruaerdus een sermoen scriuet.

Sermoen .i.

Verber is idē oghē ōs heren
die doot zynder heyligē.
Dit hoze die sund eñ hi wer
de ehoernich. hi byte zyn tādē eñ hy
werde woedede. wāt hi is begrepen
i zynd' loesheyt. hi is selue geuallen
inder kuylē die hi ghemaket hadde
soe daer staet ghescreuē idē heiligen
ewāgelio ¶ Et incidit i foueam quam
fecit. Eñ hi is gheuallē idē putte of
kuylē die hi selue ghemaket hadde.
hi is gheuāgē idē stric die hi selue ge
set hadde. Wāt ouermits die nidichei
dēs duuels is die doot ind' warelt
ghecomē. mer nu siet die doot d' hey
ligē is duerbaer voer dē ogen des he
rē. ¶ Hoer dā du viāt des leuēs end'
meester des dodes sie toe. wat mach
te heeft nu dine loesheit wat sā dy
ne quaetheit behēdicheit nu scaden.
p'miners op dattu dy te meer bedro
uē moghest. het mede werket al int
ghuede dē ghenē die na harē ghuedē
opsette heilich zyn ghehietē ¶ Want
ouermits d' doot dē du die boese ghe
est mit dinē boesen knechtē hem aen
doeste soe heeft dese heylige martela
er sinte clemēt daer wy huydē hoech
tyt vā houden dy ouerwonē. Want hy
heuet vāder noet eē duechde ghema
ket. eñ die pyne die allē mēschē geset
is te lidē voer haer sundē heeft hy v'
wādelt i v'dienst der glorie in dyē dz
hi hem ghetrouwe heeft bewelen in
cleynē dinghē op dat hi waerdich ge
nōdē mochte werdē dē mē grote din
ghen beuelen mochte. Wāt het was
cleyn eñ zeer cleyn al dat die heylige
siel eerst vā gode hadde ōtfāghen.
by der glorien te rekenē die si mit der
heiliger passien heeft v'diēt te ōtfan
ghen. Want al die ghenuechtē deser
warelt eñ al die glorie eñ oeck mede
al datmē hier mach begerē. is al lut
tich eñ te mael luttich of weynich bi
glorie der salicheyt. eñ bi der ewiger
wellust te ghelyckē. of men dat oeck
een luttich sal mogē hieten. wāt het
bet niet mit allē is te rekenē. end' als
een wasom die te handes tenyet ga
et. ¶ Dese heylighe vader clemens
die hadde vā gode ōtfāgē dat hy ge
borē was vā edelen ghesllachte eñ hi
hadde grote ghuedē. Oeck mede soe
hadde hy ōtfāghen grote wysheyt
soe dat hi een vādē meesten philoso
phē was was die men doe in der tyt
vant ¶ Alle dese dighen eñ deser ghe
lyc hadde hi vā gode ōtfāghen. wāt
het zyn al ghauen godes. Ende so be
wisede hi dat hi hē ghetrouwe was
die t hem al ghegeuē hadde dz hyt al

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

te samē om sinē wille ghaerne achter liet. eñ al rekende te wesen als hy nō zȳnd salicheyt eñ achtet al als dreck op dat hi xpristum ihesum ōsen ghe sontmaker mochte winnē.

¶ Mer bȳ auōturē die boese vyant wil oeck nu murmurerē eñ seggē soe hi vādē heiligē iob seide. Pellem pro pelle Vel om vel. wāt al dat een mensche heuet dat gheeft hi gaerne voer zȳn siel. Wat meestu sal hi idē leuē si nes lichames ōtrouwe geuōdē werdē dat voer ōsen lieuē here ōsen vlosser te settē. ¶ Sich nu toe du vmaledide bose gheest dat hebbestu i dȳnder macht. valle daer op mit dinē dyenarē soe dat hi benaeuwet werde vā gode of vādē lichaem te sceydē. Hedic menigerhādē pyne. du sultste dat sekerlike wetē hoe du meer pynē vhieste hoestu ōsen martelaer meer cronē bereydest. Wāt alsoe als hi al dat in deser werelt begeerlic mach wesen ōme xpristus wille vsmaet heuet soe is hi oec bereyt dit leuē te vsmaden. eñ hi geuet dȳ ouer zȳn lichaem dynē wille daer mede te doē. eñ hȳ vmaledȳt dȳ in dȳn aensicht ende blasphameert mit sinē heiligē mōde al dȳn afgodiē. eñ ōder al dine tormētē eñ pynē belidet hi sinē scepper. eñ predict mit ghuēd betrouwē sine glorie blȳscappē ende ere.

¶ Hier omme sal hi mit rechte gecroent werdē. wāt hi vlitelickē gestredē heuet eñ oeck mede trouwelic vwonnē heuet. wāt hi noch mit voerspoet deser tȳtlicker digē noch mit swerkē dē woerdē noch mit ghenē vuaerlȳckē pynē vāder minē ofte liefte xpristi en mochte werdē vscheydē. ¶ O heylige siele wȳ biddē dȳ segge ōs alstu aldus dȳn lichaem ouer ghauest ondē veruaerlȳckē pynē haddestu doe dȳn lichaem oec lief. of en haddestu hem niet lief. ¶ Ic haddet segt hi sond twȳffel lief wāt nyemāt en hatet sine eyghen vleysch. Aldus hadde ict oec lief mer niet alste lief. ¶ Ic haddet soe lief als dattet mi dienē soude mer mynē scepper hadde ic vele lieuer. Eñ op dz ic die liefte mȳns sceppers bewisen soude soe hebbe ic ghaerne den doot eñ alle pyne tot zȳnd glorie gheleden.

¶ Wat seggē wȳ hier toe mȳn lieue en zeer ghemīde brueds i xpristo ihū ōsen lieuē here. wȳ verblidē ōs mit der glorien des heyligē martelaers. mer dese blȳscap en is niet sond ōse cōfusie of scande. Wāt siet dese heylighe paeus of clemēs was eē mēsche als wȳ zȳn lidelic eñ sterfelic. eñ mit der seluer crāchcit des sterfelickē lichames behāgē als wȳ zȳn. eñ hȳ hadde tot sinē lichaem naturlȳcke minne eñ liefte als een ander mēsche.

¶ Heeft hi dā xpristum ihesum ōsen ghesontmaker soe i sinē lichame ghe glorificeert eñ dē saligē kelc blidelȳc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ōtfāgen. nu mogē wij wel ſeggē mit
ten pꝛopheet ald9. ¶ Quid retribuam
domīo pꝛo ōnib9 que retribuit michi
Wat ſullē wij dē here weder gheuē
voer al dat ghuede dat hi ōs weder
heeft ghegeuē Nae dē ſeluē beelde dz
hi hem hadde ghemaket heeft hi ōs
oec mede ghemaket eñ mittē ſeluen
bloede heeft hi ōs mede v̄loſt. eñ tot
der ſeluer ōuergāckelijcker ewigher
ōbeſmitter erfniſſe heeft hi ōs mede
gheropen die idē hemel is behoudē.
Waer omme en mogē wi dā niet mit
hem dꝛīckē dē kelck xpi. Bij auōtue
rē daer zijn wel ſommige ōder ōs die
hem dūckē latē dat ſi deſen kelc wel
mede ſoudē dꝛīckē waert ſake dat v̄
nu alſulcke v̄uolgige omme xpꝛiſtus
wil geſciede. mer die tijt is al voerbi
Ic belide dat ics niet wel en geloue
dē ghenē die ſoe ſpꝛekē. wāt ic ſie dz
ſi alle daghē niet liden en cōnen wat
pꝛekelighen vā eender naelden. hoe
ſouden ſi dā die ſlagē mit enē zwaer
de verdꝛagen. Een ṗghelijc pꝛoue hē
ſeluē ī cleynē ſtridē hoe mānelic dz hi
ſoude cōnē weſen ī grotē ſtride. wāt
ſiet ōs en wert niet voer gheſet ald9
aēbedet die afgodē ſoe moghet ghi le
uē. of en wilt ghij dat niet doē ſo mo
et ghij mit ūtnemendē groter pynen
ghedodet weꝛdē ¶ Die ghuede heer
bekent wel ōſe crāchept eñ daer om
me en lecht hi ōs alſulcke zware ſtrij
den niet op. mer ſinte clemens ghaf
hi enē ſtarken gꝛoten zwaren ſtrijt te
v̄winen op dat hi wetē ſoude dz die
godlijcke wijſchept alder ſtarckſt is.
¶ Mer mijn lieue bꝛueders wat is
v ſtrijt. Die v̄maledide boſe vyant
die ſegt v alle daghē ī v herte. Outre
de dyne reghel eñ die ghuede gewoē
ten des huyſes. murmurere. doe ach
terſpꝛake. werck traechlijc. venſe dij
ſiec te weſen. āntwoeꝛde ſtuerlick den
ghenē die dij ſegt datſtu niet ghaern
en hoerſte. eñ volghe dijn paſſie.
Eñ daer en wert niet bij gheſegt al
dus. en wiltſtu dit niet doen mē ſal
dij doden. mer dat alre zwaerſte dat
dij daer vā mach comen. datſtu wat
arbeydes dijns ſeluers quaethept be
dwigheſt. ¶ Nochtās ſegghē die ſom
mighe Wye ſoude dat moghen lydē
wāt ſi plegē ſoe wel te antwoeꝛden
als ſi vā buytē v̄maent werden ofte
oeck den īſpꝛekē des heyligē gheeſ
tes oft te mael ōuerdꝛachlijc waer.
En cōnē wij alſulckē crāckē ſtrijt nyet
v̄winen of dūctes ōs dattet ōs al
te ſuet wert eñ werdē wij oeck mede
dicwil verwōnē eñ neder ghewoꝛpē
hoe ſoudet ōs dan ghaē ofte ōs gꝛo
te zware eñ ſtarcke ſtridē toe quamē.
Werdet ōſe crancheit ghequetſet vā
crāckē pyelen hoe ſoudē wij dā cōnē
liden ſcarpe ſchuttē ende pylen.
Sipet hoe wij mit allen te nyet wer
den ghemaket eñ wij weꝛdē den wy
uē ghelijcket of den kinderen. die an

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

der luden plegen te prysen als si mā
nelijcke striden. mer selue en cōnen si
daer niet toe doen. Hoe sullē wijt dā
maken wij zijn alle gheroepē totter
brulost des lāmes eñ ten is niet ghe
oerloft ydel te comē voer sinen oghē
¶ Hier om sullen wij wijslickē ansiē
wat ōs voer wert gheset wāt alsulk
hoert ōs thoe wed te bereydē. Dye
heylige vad sinte clemēt mercte wel
dat hem wijn vā ōsen here was voer
ghelet. eñ wāt hi rijc was i gode soe
brochte hi oec totter brulost wijn. dz
is wtstortige zijns heyligē bloedes.
Mer wij zijn arm o here eñ en hebbē
ghenē wijn Onse heer āwoert daer
op eñ segt aldus. Veruollet die cruyc
kē mit water ¶ Soude ōsen here dat
water oec ghenaem zijn. Jaet sonder
twijffel. Wāt willē wijt naerstelickē
eñ te rechte aē merckē nae die lerīghe
des vroedē mās dat ōs is voze geset
wij sullēt vindē dat ōs mittē wynē
oeck mede water voze is gheset van
ōsen here. die niet alleē idē water en
quam. mer beyde idē water eñ indē
bloede is gecomē. Wāt hi tugede dz
dyet sach dat doe ōs herē side werde
gheopēt daer hi slyep idē cruce dat d̄
doe wt lyep bloet eñ water.
¶ Eñ wij mijn lieue eñ zeer ghemīde
brueders op dat wij onsen here wat
trouwen eñ dyenstaftichheyt moghē
bewisen en hebben die martelinyet
des bloedes. Wāt martirium bedu
det alsoe veel als eē ghuet getuuch.
¶ Laet ōs doch pynē te hebbē dat ghe
tuuch des waters eñ god en sals uy
et v̄smaden. Wāt daer zijn drye dye
hier ind aerdē ghetuuch gheuē. Als
die gheest. dat bloet. eñ dat water.
Salich zijn si die dit dryerehāde ghe
tuuch v̄dyenē te hebbē. Wāt een cor
de vā dryen strēghē en breket niet te
lichtelijc. ¶ Mer mijn lieue brueders
ist soe mit ons dat wij dat ghetuuch
des bloedes niet en mogē hebbē. soe
laet ōs doch dat ghetuuch des ghees
tes eñ des waters pinen te hebben.
Wāt sonder dat ghetuuch des ghe
estes soe en mach ōs dat ghetuch d̄s
waters eñ des bloedes niet helpen.
ymmers hebbē wij dat ghetuuch d̄s
gheestes. al en hebben wij die ander
twee nyet het is ōs al ghenoech tot
der salicheyt. Wāt hi is diē gheest d̄
waerheyt. eñ noch dat bloet noch dz
water en cōnē ōs vā haer selues we
ghē niet helpē mer die gheest ist dye
dat ghetuuch gheuet Jc meyne noch
tā dat die gheest seldē of nymmerme
er gheuōdē en sal werdē sond̄ water
ofte sonder bloet. Daer omme mijn
alderliefste brued̄s laet ōs ymmers
pynē te hebbē dat water wāt wij dz
bloet noch niet en moghē hebbē. Eñ
wāt wij voer vādē cruuckē wat heb
bē ghesegt. laet ōs nu aenmerckē die
twee quaertē of die drye quaertē dē
die cruucken mochten houden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Wāt dryerehāde water set ōs crist9
voer. eñ wye vā ōs soe cōst wesen sō
hi was die waer al volcomē. dat is
die dele drye quartē mochte hebbē.
daer omme staet daer mit ōderscheit
ghescreuē. twee quartē of drie. daer
wij bij mogē merckē datter tē misten
twee moetē wesen. eñ dat die dorde
quarte vā allē menschē niet en wer
det gheepscet. Verstaet dat dryeder
hande water aldus dat xpist9 ihūs
ōse ghesontmaker ōs ludē voer heft
gheleet. Hi screp de op die stat vā ihe
rusalem. eñ oec mede op lazarus. end
dit is dat eerste water Hi zweete wa
ter doe aenstaēde was sine passie. end
dit is dat and'de water. dat hi niet al
leē wt zijn ogē en screp de mer wt al
den ledē zijn lichames. end dit water
dat hadde roede bloedighe vorwe.
als dat heylighe ewāgelium tughet
Sijn zweet is ghewordē segt hij als
droppelē bloedes die neder liepē ind
aerdē. ¶ Voert soe is dat derde wa
ter dat mitten bloede liep vter ghebe
nedid' sidē ōs lieuēs herē doe hi doot
hinc aen dē cruce. doe die ridder lōgi
nus mit enē spere die ghebenedide
side mit eend' sperē doerstac.

¶ Dat eerste water hebdi ist dz ghij
dat bedde uwer cōsciētien op elcken
nacht wasschet mit uwē tranē. ende
mit drouiger compūxien of pijnt te
wasschē die ōreynichept uwer voer
ghelededer sundē. ¶ Dat and'de wa
ter hebdi ist dat ghi idē zweet uwes
aēsichtes pijnt v broet te ethē. eñ mit
dē arbeit d' penitēciē pijnt v lichaem
te castien. eñ oec mede soe te lesschen
dē brāt d' vleyschelijcker wellusten.
Dit water is roet vā vorwē. om die
zwarē arbeyt die hier toe behoert. of
het is daer om roet wāt het lesschet
dē brāt d' vleyschelijcker begheerten
Eñ ist dattu soe veel thoe nemē mo
ghest dattu crigē mogest die gracien
d' ynnichept soe sal dij ghescenct wer
den vādē water d' saliger wijschept.
eñ die gheest xpi die suet is bouē ho
ninch eñ zeem. die sal i dij eē fōteyne
werdē des salighē waters. dat daer
spriget i dat ewighe leuē Eñ ghedēc
ke dat dit water betrykēt is bij den
water dz daer liep wt der sidē ōs lie
ves herē doe hi sliep aen dē cruce dat
sond' enige pyne of sericheit suetelijc
kē liep. Wāt eē mēsche moet die wa
relt gheheel eñ al zijn ghestoruen dye
dese gracie deser suetichept begheert
te ghebruuckē. Eñ op dat ict mit cor
tē woerdē wt d' hale. Dat eerste wa
ter wasschet die cōsciētie vā allē vlec
ken d' voergheledene sundē. Dat an
d'de water op dattu voert aē die sun
dē mogest scuwē so lesscetmē d' mede
dē brāt der vleysceliker becorighē.
Dat derde water ofstu daer thoe mo
gest comē dat lauet die arme dorstige
siele. Amen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

Item vāder eerwaerdiger hoech tijt der hepliger karckwijdighe ofte anders ghehietē karmisse scriuet sinte bernaerdus vijf sermonē.

Hoe dat die sielē heplich zijn daer die heplighe gheest in woent.

Sermoen .i.

Die hoechtijt dye wij nu vieren mijn lieue bruedēs sal ōs mit rechte alsoe vele ynniger wesen als si ōs naerder is. Wāt die ander hoechtidē diemē alle dat iaer doer indē hepliger karckē viert die hebbē wij mit allen anderē kerstē ghelouighen menschē ghemeen. mer dese hoechtijt behoert properlijckē ons thoe. soe dat wij haer vyerē eñ houden moetē sal si vā yemāt werdē gheuiert ofte ghehoudē. Sij behoert ōs properlijcken thoe. wāt si is van ōser karcken. ymmers dat noch meerder is si is vā ōs seluē. Dit vwondert v bij auonturē eñ ghij scaemtes v omme dat ick segghe dat si van v is. Mer en wilt niet wesen als een paert eñ als een muyl daer gheen verstant in en is. Want wat heplichept mach inden steynen wesen dat wij daer hoechtijt vā souden houdē ymmers is daer nochtās heplichept i. mer dat is omme v lichamen. Twijfelt daer oeck yemāt vā v aen dat v lichamen heplich zijn die des heplighen gheestes tempel zijn. op dat een yghelijc zijn vaetkē mach besittē in heplichedē eñ in eren.

Aldus zijn v sielen heplich want die heplige gheest in v woent. Voert zijn die lichamen heilich om die heplige siele die daer i woent. eñ omme de heplighe lichamē is oec dit huys eñ dese karcke heplich. Sijn siele was noch ghebōden in enē sterffelijcken lichaem eñ oec mede in enē sundighē lichaem. daer hi harde grote sunden in hadde ghedaen die nochtans mit ghuedē betrouwē seyde tot ōsen here. Bewaer mijn siel want ick heplich byn. Daer is god sonder twijfel wōderlic i sinē heplighē. soe als daer ghescreuē staet Mirabilis deus in sanctis suis God is wōderlijck in sinē heyligē Niet alleē indē heplighē die mit hem zijn idē hemel. mer oeck mede indē hepligē die noch zijn inder aerden In beydē stedē heeft god zijn heplighen eñ in beyden is hij wōderlic. Die hepligen die indē hemel zijn die maect hi salich. eñ die noch inder aerden zijn die maect hi heplich. Begheerdi dese heilicheit te bekennen. eñ dat ic v wil thoenē die wōderlijcke dinghen deser heiligē Siet iuwer is vele die wt harē onreynē sundigē leuen daer si alsoe langhe in hadden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ghelegē vervuylt als ōredelijcke be-
estē ī harē drecke mānelic zijn wt ghe
gaē. eñ noch alle dagē alsoe dicwijle
als si daer vā becoert werdē die bero
zighe mānelijckē wederstaē. soe dat
mē bewisen mach voer dē oghen dat
die apostel vā alsulckē heiligē scriuet
Sij zijn staer ghewordē vā haerder si
ertē eñ si strijdē vromelijcken ¶ Wat
mach meerder wōder wesen alsmen
siet dat eē mēsche die hem te vorē na
euwelijc drye dagē lāc ōthouden en
conste vā drōckēscap eñ vā ōsuuerhe
dē eñ vā allē anderē grotē sunden de-
ser ghelijc eñ oec mede ōgelijc. dat hē
die nu veel iaren ymmers alle die da
ghē haers leuēs mānelicke ōtholdet
Wat mach meerder mirakel wesen
dā dat daer alsoe veel iōger menschē
die oec sommige edel zijn gheborē eñ
rijc warē ī tijtlicke ghuedē. ymmers
alle die ic hier siē aldus hem liden eñ
bedwinghē cōnē als off si ī enē openē
karcker satē ōgebōdē. allēē mit den
heylighē aurt godes ghebondē ende
bedwōghē. eñ soe grote hardicheyt
vā leuē eñ vā penitēcien bouē mēsche
lijcke craftē bouē nature eñ bouē haer
ghewoēte moghē lidē eñ ōdraghen.
Ic meyne dat ghijt selue wel connet
bekennē hoe veel miraculē wi wel ū
tellē mochtē waert ons gheoerlouet
al te ondersueckē eñ voert te ūtellen
hoe veel miraculē wi wel ūtellen mo
gē waert ōs gheoerloeft al te onder

sueckē eñ voert te ūtellē hoe eē yghe
lic vā ōs wt egiptē waer ghegaē endē
die warelt haddē ghelatē eñ doer dz
roede meer inder woestinē waer ghe
comē eñ daer doer ghewādert haddē
dat is. hoe een yghelic int cloester ge
comē waer eñ inden cloester hadden
gheleeft. Wat zijn dit al te samē dan
opēbare wōderlijcke werckē godes
eñ warachtighe teykenē der teghen
woerdicheyt des heyligen gheestes
Wāt dat die siel des mēschē indē lich
ame woēt dat bewisen die wtwēdi-
ghe beroerighe des lichames. des ge
lijckes dat die heylige gheest indē sie
lē woēt dat bewijst dat ghuede ghe
estelijcke leuē. Dat eerste beketmen o
uermits sien eñ horē. eñ dyer ghelijc
mer dat ander bekētmē alderbest bij
der godlijcker mynnē eñ liefte. eñ bij
gheware oetmoedicheyt. eñ bij ande
ren ghuedē doechdē ¶ Aldus macht
wel mit rechte nu hoechtijt hiete die
wij huydē hoechlijcke beghaē. Wāt
dat ghij gode werdet gheheylighet
eñ dat v god tot hem nemet als sine
eyghene. daer vā is dese eerwaerdi-
ghe hoechtijt. Die propheet segt tot
ōsen lieuē here aldus. Dij is die ar
me after ghelatē du biste der weeste
kēs hulpe ¶ Eñ hoe wel hebdijt ū
wisselt alderliefste brueders al dat
ghij in deser warelt placht te hebbē
dat ghij i dyen dat ghij alle dinghen
hebbet after ghelatē zijn eyghē hebt

vōdpent te wesen die al die ghāsce eñ ghehele warelt herft ghemaket. endē dat hi weder omme v̄ eyghē wil wesen deur al sine is dat ye was ghescapen eñ ghemaket ¶ Wāt hi is sonder twijffel dat proper deel eñ ewige erfnise der gheender die hem thoe behoren. wāt ten is alsoe niet als die kinder der boesheit plegen te segghen. dat hij salich is die ouervloedichept heuet deser tijtlicker dinghen. daer die propheet voer vā ghesegt hadde Als dat al haer kistē eñ oec mede haer spinden vol warē ruspende vā dat ene ī dat ander. eñ oeck mede die alle haer schapen vruchtbaer warē. ende als daer voert nae volghet.

¶ Jc en segghe niet dat alsulck volc salich is mer ic segge dat si salich zijn den ōse lyeue heer ihesus xpristus ōse v̄losset haer god is. ¶ Mijn lyeue eñ zeer ghemide brueders Siet nu daer omme toe oft v yet waerdich is hoechtijt vā dyen daghe te houden. dat v god tot hem heuet ghenomen om dat ghij properlic zijn soudet wesen. eñ hi heuet v becledet ōmits de ghene die ī deser tijt sine stede bewarē. op dattet mochte gesciedē dat hij lāge voer dese tidē hadde ghelouet. Jc sal segt hi ī middē vā hem wesen haer god. eñ ghij sult wesen scapē vā zijnder weydē ¶ Wāt doe dese karc ouermits die handen der bisscoppen werde gherwyedet eñ gheheylighet dat wort voerwaer eñ sonder twijffel al omme ōsen wille ghedaen niet alleen die doe teghēwoerdich warē. mer oeck mede alle der gheender dye hent tot den eynde der warelt in deser stede gode den here sonde dyenē

¶ Hier omme soe ist noot dattet in ōs gheestelijcken v̄vollet werde dat wtwendelijcken in deser karcken de bisscoppen deden. Ende wildi wetē mijn lieue bruedērs wat si deden. Ten eersten wyeden si die karcke mit ghewide water. daer na screuē si daer in daer na saluedē si die crucē mittē heilighen oly. daer nae setten si barnen de kaersen voer den ghesaluedē cruicen. Ten laetsten ghebenedidē si die heylighe karcke.

¶ Al dese dingen hebbē die bisscoppe wtwendelijcken deser karckē ghedaen. mer xpristus ihesus ōse gesontmaker die een ewich bisschop is ende toecomender ghuedēn wercket dese dinghen alle daghen in ōs gheestelickē eñ ōbenlicken. Tē eersten bewyet hi hi ōs mit ysopen op dat wij reyn sullen werden eñ wit ghewasschen. op datmen van ōs mach segghen. Wye is dese die op ghaet wit ghemaket. Jc segghe mijn lieue brueders dz hi ōs wasschet inder biechtē eñ hi wasschet ons mitten water der tranen. oeck wasschet hij ons inden zweet der penitencien. ende oeck aldermeest soe wasschet hij ons ludē mit den al

re cosstelsten water dat wt der godlic
ker sõtepnẽ liep wt zijnder heiligher
siden. ¶ Mit ysopen bewijset hi õs dat
een oetmoedich cruut is eñ die borst
reynighet mittẽ water der saligher
wijsheit dat die vreese eñ die arxt go
des is. een beghi der smakẽder wijs-
heit. dat salomõ tuget i zijnd prouer
bien i dat eerste capittel segghende
aldus. ¶ Inicium sapienti timor domi
Dat begisel vañ wijsheit dat is dye
vreese godes. eñ het is oeck mede eē le
uẽdich born of water. end doet daer
sout toe op dat die ãrxt niet õtsmake
lijc en si sonder hope eñ sond ṕnnich
heyt. ¶ Niet alleẽ en wasschet õs on
se lieue heer mer hi scriuet oec in ons
mittẽ viger godes daer hi die duuelẽ
mede wtwerp. dat sonder twijffel
die heylighe gheest was. Ic segge
dat hij in scriuet sine heylighe euwe
niet indẽ stene als die oude euwe ge-
screuẽ was. mer idẽ tafelẽ der vleisce
lijcker hertẽ. eñ hi vuollet dat hij do
er den propheet hadde ghelouet. dz
hi dat stenẽ hert vã õs soude nemen.
eñ õs weder gheuẽ een vleyschelijck
hert. dat niet verhardet en solde we
sen noch ioedsch. mer saftmoedich eñ
goddienstich ende boechsom end ṕn
nich. Hi is salich o here den du leren
wilste eñ wijs makẽ in dijnd euwẽ
Ic segge dat si salich zijn die wel ghe
leert zijn die altoes ghedachtich zijn
dijnder ghebodẽ omme die te holdẽ.

Want anders die dat ghuede weet
end niet en doet dz is hem grote sun
de. Ende die knecht die den wille si
nes heren weet ende niet en weet de
sal wõdlijcke zeer ghesslagẽ werden.
Hier omme is õs noet dat die saluin
ghe der gheestelicker graciẽ ons ladẽ
te hulpe come eñ onse crãcheyt starc
ke op dat die crucen der penitencien
ende der harder scarper oerden wat
ghesaluet moghen werdẽ. Wãt my
ne lieue ghemĩde brueds sond dz cru
ce en machmẽ xpm̃ ihm̃ niet nae vol
ghẽ ende als dat eerwaerdighe cruce
niet ghesaluet en werdet wye mach
dat dã draghen. ¶ Ende hier omme
soe ist datter veel menscgen zijn den
zeer gruwelt dat ghuede leuẽ der pe
penitencien aen te nemen want si dz
cruce wel sien mer die saluighe en cõ
nen si niet sien.
¶ Mer ghij mijn lieue eñ zeer ghemi
de brueds ghij hebtet wel õderuõdẽ
eñ het is v wel kũdich dat ũse cruus
al besaluet is. ende oũmits die graci
des heylighẽ gheestes die õs luden
helpet so ist ons ghenoechlijckẽ end
suet penitẽcie te doẽ. ende onse bitter
heyt smaket õs bouẽ matẽ wel.
Ende als die saluinghe der godliker
gracien ende ghenaden aldus voer
is gheghaen. soe wil xpistus ihesus
sine lantaerne niet settẽ ond dẽ vate
mer optẽ cãdelaer. wãt het is dan al
tijt dat onse licht luchtẽ sal voer den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

menschen op dat si sien onse ghuede
wercken ende glorificeren onsen eer
waerdighen hemelschen vaᵈ. ¶ Daer
nae v̄wachtē wij int eynde die bene
dixie als god zijn hāt op luycken sal
eñ alle dyeren mit zijnder benedixiē
sal veruollen. Want in den vuerē die
voer ghesegt zijn staen ōse verdienstē
mer in der benedixien is dat loen.
¶ In der benedixien wert al die gracie
der heylicheyt veruollet als wij gaē
sullen ī dat huus dat mit ghenē han
den en is ghemaket dat daer is indē
hemel. ¶ Dat huus werdet ghetimert
vā leuendighen stenen. als vā enghe
len ende oec mede vā menschen. wāt
die tymmerige eñ oec mede die karc
widighe sullen te samen volbrocht
werden. ¶ Mer hout eñ steen verschey
den vā een en maken gheen huus dr
men daer ī mach wonen. mer als si
behoerlicke te samen gheuoecht wer
den soe wert daer een huus van.
¶ Aldus maect die volcomē verenige
der hemelscher gheesten daer niet tus
schen en is dat enighe verscheydige
mach maken een volcomen huus dat
gode ghenaem is dat onwtsprekelic
ke ende oeck mede onbegripelijcken
wert gheheylighet ouermits dat in
wonen der godlijcker mogentheden
¶ Want mijn lieue ende zeer ghemī
de brueders in xpristo ihesu ōsen lie
uen here wye soude alsoe volcomelic
ke weten alle die raden der conigen.
ende al dat si segghen ende doen in
haren coninchlijcken pallaysen. als
die houten ende oec mede die stenen
daer haer raetcamer is van gemaect
waer daer verstant in.
¶ Hier omme zijn die leuendighe en
de die leuendighe ende die redelijcke
stenē des hemelsces houes mede in
die godlijcke raden ende die verbor
ghene saken der heyliger drienoudic
heit weten si mede. ende si horen die
hoghe godlijcke woerden die gheen
mensche en moet spreken. ¶ Salich
zijn si o here, die wonen in dynē huy
se. in ewicheyt der ewicheyt sullen
si dy louen eren ende mede dancken.
¶ Want hoe si meer sien ende horen en
de meer verstaen ende meer bekennē
hoe si meerᵈ mynne eñ liefften hebbē
eñ oec louē eñ hem v̄wōderē sullen.
¶ Eñ mijn lieue bruedes wāt ic ghe
segt hebbe dat des heren huus volco
melijcke te samen hanghet eñ bequa
melijckē te samē is gheuoget soe ist
oec mede nut dat wi van deser versa
meninghen ende oec mede van deser
verenigen wat voert segghen. ¶ Wi le
sen dat ysayas die prophect segt.
¶ Dit lijm is ghuet. ¶ Die stene dyes
hemelschen iherusalems die werden
mit twyederhande lijm te samen ge
lymet. dat is mit claren bekennen.
ende mit volcomender liefftē eñ myn
nen. want si werden mit alsoe volco
mender mynnen eñ liefftē te samen ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

limet als si der aldvolcomēster myn
neē eñ liefsten die god is naerdi bij staē
Noch si en mogen oumits ghene sus
picien of mismoghen vā malcander
vscheydē werdē. daer dē anderen ni
et vborghen noch ōbekent en mach
wesen dat inden anderen wert ghe
dacht of ghedaē oumits dat blinckē
de eñ doerscinēde licht der godlicker
waerheit. Wāt die gode dē heer aen
hanghet die is een gheest mit hem.
Eñ daer omme soe en is daer gheen
twijffel aē dat die salige gheestē dye
gode volcomelijcken aenhanghen dz
si mit gode eñ oeck mede in gode alle
dinck doerghaen. Begheerstu tot de
sen hemelschē huyse te comen. beghe
ert eñ ghebreket dijn siel vā grotē v
lāghen nae die schoene eñ wide voer
burghē des huyses godes ende ist dz
du ropest mittē propheet Unam peciј
a dnō et hāc requiram vt ihabitem
i domo domi omnibus diebus vite
mee. Een heb ick begheert vādē here
eñ dit sal ic vlitelijcke suckē. als dat
ic mach wonen inden huyse des herē
alle die dagē mijns leuens. Soe vol
ghe ic oeck mede den propheet nae.
als daer hi den here zwoer eñ louede
ene loftenisse iacobs gode. soe daer i
indē souter staet Uotum vouit deo ia
cob. Hi heuet ghelouet ene loftenisse
iacobs god Ist dat ic in ghae i dat ta
bernakel mijns huyses of ist dat ick
clymme op mijn ghespreyde bedde.

hent tot dat ic vinde die stede des he
ren ende dat tabernakel godes dat
iacob bekende. Eñ van deser materi
sullen wij spreken in een andˀ sermoē
dat ōs van gode dā sal werden i ghe
gheuen.

Hoe dat wij sullen ouerdencken
dattet toe behoert den ouerstē conick
alder coninghen dat hi sal hebben eē
wonighe of een huys.

Sermoen. ij.

In voer tiden began die glo
riose coninck ende propheet
dauid mit godlijcker surch
voudichept ouer te pēsen hoe dattet
hem dochte onreden te wesen dat de
ouerste heer aldˀ heren noch indˀ aerdē
gheen huus en soude hebbē. eñ dz hij
wonē soude in enē conichlijckē burch
Dit behoert ōs oec mede trouwelijc
te dencken eñ salichlic te wercken te
setten. Want al wast doe soe gelegē
dat al behaghede den heer die ghue
de wille des coninges. hi nochtans
meer woude dat salomō dat te werc
ke soude bringhē. daer zijn ander sa
ken thoe die wij luden in deser corter
corter tijt niets al wt spreken en mo
ghen. Maer nu sie o siele du waenste i
enē hoghen ende schonen huyse dat
dij van gode is ghetymmert. ick seg
ghe dijn lichaem dat dij van dinē go

de is ghegeuē, eñ bequamelicken toe
ghemaket soe datstu daer ghenuech-
lijcken i wonen mogheste . ende den
lichame heeft hi oeck mede ene scone
hoghe wonīghe bereyt die wōdlike
zeer sinierlijcken is gheciert. ic segge
dese vtwendighe ende sienlicke wa
relt daer wij in wonen. ¶ Ist dā nyet
grote ōzeden wāt hij dij also bequa
mē wonīghe heuet bereyt. omme dz
du nyet en soudest sorchuoudich we
sen hem in dij een tempel te bereydē
¶ Het is waer du hebbest een schoen
huus dat dij god die moghende heer
bereyt heuet. mer du sultste dat voer
waer weten dat dijn huus niet lāge
staen en mach mer cortelijcken neder
sal vallen . ende en bistu daer omme
niet sorchuoudich di een ander huus
of wonighe te besorghen . du suleste
reghen ende grote coude moeten lidē
Och leyders mijn lieue eñ zeer gemi
de bruederkēs in xpō ihū ōsen lieuen
here ōsen v̄losser wye sal dese grote
coude mogen v̄dzaghen.
¶ Hier omme soe is die siel salich eñ
zeer salich. die mit ghuedē betrouwē
mach segghen aldus. Wij wetē wel
al ist dat dit aertsche huus onser wo
ninghen te nyet ghaet dat wij vā go
de ōsen vad een ander huus hebben
inden hemel. dat mit ghenen hāden
en is ghemaket ende dat ewelijcken
dueren sal. Daer omme mijn siele en
gheef dinen ogen ghenen slaep noch
dynen oghedraeuwen ghene vaki
ghe. heut tot datstu vyndest den he
re ene stede ende een tabernakel ia-
cobs gode . ¶ Mer hoe meyndi mijn
lieue brued's waer sullen wij dese ste
de vynden die bequaem is tot desen
tymmer. ofte wye sal hier die timer
meyster van wesen. wāt dese vtwē
dighe sienlijcke karcke is ymmers
omme onsen wil ghetymmert. ende
oeck mede tot onser behoef. Wāt die
aldouste die en woent in ghenen hu-
sen die mit handen ghemaket zijn .
Ende mijn lieue brued's wat tempel
moghen wij hem dan tymmeren die
doer den propheet spreket. ende ind
waerheyt spreket hemel ende aerde
veruolle ic. ¶ Mijn gheest soude har
de zeer bedrucket ende beghanghen
werden en hoerde ick niet die woer
den die ōse lyeue heer onse verlosser
van enen spreket. Ic ende die vader
wij sullen tot hem comen . ende wij
sullen onse woninghe bi hem maken
Hier vut verstae ick ende nu weet ick
waer datmen sine woninghe sal be-
reyden . want gheen creatuere noch
en can hem nz begripen dan alleē zijn
beelde . dat is die edel siel des men-
scen die mach hem ontfanghe. want
reden waer omme want si ghescepen
is nae sinen beelde . ¶ Daer omme
haeste dij o syon ende vercyer dyne
slaepcamer want god behaget wel
in dij. eñ dijn lāt sal bewoēt werden

Wese zeer vrolic dochter vā syō wāt
dijn god sal i dij wonen. Spreect mit
maria die waerde moed͛ ōs heren.
Ecce ancilla domi fiat michi secūdū
verbum tuum. Siet hier die dyenst
maghet mijns heren nae dynen wo
erde ghesciede mij. Segge oec als eli
zabeth seide. Unde michi hoc. ꝛc. Hoe
coemt dit mij dat die moeder godes
tot mij sal comen. Want hoe ōgeme
tene ghoedertirenheyt eñ waerdich
heyt godes is dit eñ hoe hoge glorie
der sielē dat die almachtighe heer die
gheens dīghes en behouet in haer si
nē tempel wil ghemaket hebbē.

¶ Daer omme mijn lieue brued͛s la
et ōs mit grote begheerten eñ mit
waerdigher dācbaerheyt pynē ōsen
heren gode i ōs een tempel te berey
den. soe dat tē eerstē eē ygheliick van
ōs sorchuoudich si hem seluen daer
toe bequaem te maken dat die heer i
hem mach wonen. eñ daer nae dz wi
al te samē ōs alsoe pynē te bereyden
dat hi i ōs allē mach wonen. Want
hi en wil hem niet veronwaerdē in e
nen ygheliickē te wonē noch in ons
allen te samen.

¶ Hier omme si een yghelic sorch
uoudich dat in hem gheen twist of
twijdracht en si. Want alle rijck dat
in hem seluen twijdrachich is dat sal
te niet ghaē. soe daer staet ghescreuē.
Omne regnū i seipsō diuisum desola
bitur. Alle rijc dat i hē seluē gedeylt
is dat sal verghaen. eñ dat een huus
sal vallen op dat ander. Eñ xpristus
en sal niet i ghaen in dat huys daer
die wanden ofreyghen ende al dat
ghetymmert wil brekē ¶ Want sien
wij dat niet dat die siel hoer huys dz
is haer lichaem wil gheheel hebben
sal si dan daer rustelijcken in wonē.
ende dat si daer ymmer wt moet ru
men als die leden des lichames van
een verschepden werden ¶ Daer om
me soe sie die siel toe wil si dat crist9
ouermits den gheloue in haer wone
dat si dan sorchuoudelijcke waer ne
me dat haer leden ymmers niet ver
schepden en werdē van malcand͛. als
die reden. die wille. ende die memori
¶ Die reden si dan sonder dwalīge
op dat si mitten wille ouerdraghe.
want sulcke reden ymmer eñ heuet
lief die wille ¶ Ende die wille si oeck
sonder boesschept. want sulckē wil
le eyschet die reden ende behaghet
haer. Want als die siele haer seluen
oerdelt omme die quaetheyt haers
willen nae dyen dat dye gherechte
reden wtwijset. soe is dan daer een
stadich inwendich ghekijf ende oeck
mede een sonderlinghe scadelike twi
dracht. Want die gherechte redē be
sculdighet altoes sulcken quadē wil
len ende veroerdelt ende v͛doemt dē
Hieromme seyde onse onse lyeue he
re inden heyligen ewangelio ¶ Ouer
draghe haestelijcken mit dinen wed͛

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

sakenalstu mit hem op enẽ weghen
biste op dat hi dy niet en bringhe vo
den rechter. eñ die rechter di den o
uer gheue die pijnders. ¶ Die memori
dat is die ghehogenisse sal oec mede
wesen sonder onreynichept. soe dat
daer ghene sunde ĩ en blyue. die niet
mit puerder biechtẽ ende mit waerdi
ghe vrucht der penitẽcie of ghedaen
en werde. Wãt anders soe hatet de
wille alsulcken cõsciẽtie daer die sun
den noch ĩ scuylen eñ v̄borghen zijn
eñ die reden verroerdelt haer ende tẽ
behaghet haer ymmers nyet metdal
len ¶ Hier omme mijn lieue eñ zeer
ghemide brueders soe bereyt die mẽ
sche god dẽ here eẽ ghename wonin
ghe welckes redẽ dat niet bedrogen
en is. eñ oeck mede welckes memori
dat nyet besmit en is.

¶ Als dã een yghelic bij sonderlīge
hem seluẽ aldus pijnt te hebben ende
gode sinẽ schepper ene wonīghe ĩ hẽ
pijnt te makẽ. soe ist oeck noet dz wij
alle te samẽ v̄enighet werden end al
soe te samẽ gheuoghet ouermits vre
de ende onderlinghe mynne die een
bant is der volcomenhept ¶ Want
mijn lieue brueders volcomelijc mal
cād eñ ōdlighe te bekẽnen en mach ĩ
desen sterffelikẽ lichaem nyet wesen
Ende het is oec mede wel te vermoe
dẽ dattet niet nut noch bequaem vo
er ōs luden en waer. Want inden he
melschẽ huyse hier bouen werdet die
mynne ende liefte ouermits dat be
kennẽ gheoecket ende v̄meerdert ende
gheuoedet. mer ĩ desen leuẽ soude de
mīne eñ liefst sõmwijlen vãden bekẽ
nen harde zeer ghehindert werden.
Wãt wye mach glorieren of v̄blidẽ
dat zijn herte so reyn si. dat daer niet
in en is dat sinẽ euẽ mensche mochte
mishaghen ¶ Daer omme soe hulpet
lichtelijcke dat een mensche hem sca
men mochte alsmen al te malen sine
quaethept wel bekende. ende die hā
er bekende mochte daer vã ghescādali
zeert werdẽ. ¶ Mer mijn lieue gemin
de brueders in desen thoecomẽden le
uẽ sal dat onderlicke bekennẽ zeer ge
nuechlijc wesen omme dat daer gheē
vlecke en sal wesen. noch niets yets
in yemande van hem allen en sal ghe
uonden werden dat yemant sal moe
ghen mishaghen.

¶ Aldus mijn lyeue ende zeer gemī
de brueders ĩ xpõ ihū is dat hemelsē
huys zeer vastelijc te samen v̄eniget
als dat ewelijcke sal dueren ¶ Mer dit
huys daer wi nu in deser tijt te sumē
in zijn is veel meer als ene tenthe der
gheend die alle daghen striden moetẽ
die soe vast te samen nyet en pleech
ghespijckert te wesen. ¶ Ende mijn
lyeue brueders in xpristo ihesu ōsen
here dat huys dat hier bouẽ is mach
hieten een huus der blijscappē. mer
ōse huus hier inder aerden mach bet
hyeten een huus der ridderscappen

eñ strides ¶ Dat is een huys des lo
ues. mer dit is een huys des ghebe
des. ¶ Dit segghe ic is die stat onser
starcheit. mer dat is die stat onser ewi
gher ruste ¶ Daer omme ist sake dat
dat wij hier mānelijcke strijdē eñ onse
viādē crachtelijcke ōwinē soe sullen
wij daer ī groter glorien werdē ōtfā
ghen. Ende voer onsen helm sal ons
daer werdē ghegenē eē glorioes dya
dema. eñ eē conīclijckē staf eñ ene sco
ne palme. voer dat zwaert ende voer
die scilt sullē wij hebbē enē ghulden
mātel. eñ voer dat yseren panser ene
stoele der ewigher salicheit. eñ oeck
mede der ewigher vrolichept. Ende
hier en binē soe schijntet nutter te we
sen wat gedrucket te werdē onder dē
zwarē yserē wapenē dā ongewapēt
vādē viādē doot gheslagē te werdē.
eñ dat wij dragē die zwaerhep ōdes
pāsers eñ des scildes dā mitten vue
righē pylē der viādē ghewōt te wer
dē. daer ōs mit zijnd godlijcker craft
voer moet bescermē die inder ewichē
dē is ghebenedijt. hier bouē inder en
gelēwlijt. A. m. e. n.

¶ Hoe dat dit huys des coniges is beleghē mit veelderhāde vyandē.

Sermoen. iij.

Bruēders dit huys eñ dit cloes
ter is eē stat des ouerstē conīcs
mer het is beleghē vādē viādē. Daer
omme wat onser is die ī deser wapenē
zijn bezworē die tot deser ridderscap
onse namen hebbē ghegeuē. wij sullē
wetē dat ōs driererhāde bereydighe
noet zijn sullē wij dē burch onses coni
ghes wel bewarē. als ghuede vaste
vestighe. ghuede wapenē. eñ vitalie
Wat is dā onse veste. Sonder twijffel
daer die propheet vā segt ¶ Die stat
onser starchept is syō. onse ghesontma
ker sal daer wesen onse muer eñ onsen
voermuer. ¶ Eñ dese muer is die ont
houdige. eñ die voermuer is die ver
duldicheit ¶ Eñ dese ōthoudighe is
eē ghuede muer die ōs al omme eñ
omme bewaert. soe dat die vyāden
noch doer die veynsterē der oghen.
noch doer enighe vā al dē anderē sin
nē ōs dodē of scaden en mogē. Die ver
duldicheit is oeck mede ene ghuede
voermuere die de eerste aenstotinge der
viādē starckelijckē ofkerē cā soe dat
wij ī soe menigerhāde aenuechtinghe
der vyādē stātaftich eñ ōghequetst
moghē bliuē. Wāt dat is ene enighe
medicine als die ōthoudige soe har
delijcke aēghevochtē eñ beroert wer
det so dat si haer naeuwelijc ghelidē
en can dat eē mēsche die verduldicheit
daer teghēs sette. eñ hoe groet dat
die becoringhē op staē dat hi daer im
mers gheen cōsent toe en gheue. mer
verduldelijcke pyne te dragē die moye

nisse d' becoringhē. als idē ewāgelio staet In paciētia vestra possidebitis animas vestras ¶ In uwe v̄duldiche den saldy v siele besittē.

¶ Aldus dā mijn lieue en̄ zeer ghe mīde brueders i xpō ihū ōsen lyeuē he re soe wert ōse ghesontmaker ī zijnd' stat ghesēt eē muere en̄ ene voermue re. Wāt hi is vā gode dē vad' gema ket ōse gherechtichept. en̄ hi is des prophetē v̄duldichept. als hij seluen spreket. Mijn god myne v̄duldiche de. En̄ hi is ōse muer ī zijnd' hepliger wāderigē. en̄ hi is ōse voermuere in zijnder passiē. Wāt hi gheeft hē vol comelijcke ōthoudinghe vā allen be gheerlichepdē des vleyssches. en̄ oec mede deser werelt. En̄ oeck so heeft hi sterfelijc ghelede̅ al dat die bose mē schē hem quades doen woudē.

¶ Oec mede soe ist noet datmē in de ser burch wapē berept hebbē. Brue ders ic segghe gheestelijcke wapenē die vā godes weghen machtich zijn niet alleē weder te staen mer oeck me de hardelijckē aen te vechtē. en̄ te v̄ winnē alle ōse vyandē. Trecke aen die wapenē godes segt die heylighe apostel sinte paulus. Brued's die be coringē der vyandē zijn ōs zwaer te liden. mer ōse ynnighe ghebedē zijn hem sonder twijffel noch veel zwaer der. Sine loesschept en̄ sine scalchept is ōs zeer moyelic. mer noch veel me er wert hi ghepijnicht vā ōser eenuou dicheit en̄ vā ōser barmherticheyt. Onse oetmoedichept en mach hi nyet v̄draghen. hi wert ghebrāt vā on ser onderlingher liefte en̄ minē. ende oeck mede van onser saftmoedicheit en̄ ghehoersaemhept wert hi zeer ge cruust. ¶ Voert meer mijn lieue brue ders soe en ist ōs gheē noet grotē hō ger te lidē en̄ daer mede ghedwōgen te werdē den burch ōs herē sinē viā den op te gheuen. Want god s daer van ghelouet die v̄uaerlijcke dreigē des prophetē. ymmers godes doer sinen propheten en is op ōs ludē nyet ghecomē vā hōgher ende van dor ste. niet des brodes en̄ des waters. mer vandē woerde godes. want soe lesen wij dat niet alleen vā den broe de die mensche en leuet mer vā al dē woerdē die daer comen wt den mon de godes. dat betughet dat heylighe ewangelium segghende aldus ¶ Nō i solo pane viuit homo sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Niet alleen bi dē broede leuet die mensche mer bij dē woerde dat daer voert co met vādē mōde godes. ¶ Aldus mijn lieue en̄ zeer ghemīde brueders en gebreect ōs ghene victalie die dic wijl godes woerden en̄ ghuede ser monen horen. en̄ noch dicwijlder hei lighe lexien horen lesen. en̄ oec mede somwijlen wat smaeken van dyer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

saligher ghenuechtē gheestelicke mich
heyt als cleyne hōdekēs die de cru
mēckēs die vā ōser herē tafelen vallē
Dē herē meyne ic die mit gode indē
hemel werscappē ēn zijn vrolic mittē
eerwaerdigē heyligē engelē. ēn ver
uollet werdē vāder vruchtbaerheyt
des huyses godes .
¶ Oeck mede mijn lieue ēn zeer ghe
minde brueders ī xpō ihū. soe hebben
wij dat broet der tranē Ēn al en is dz
broet niet al te suet het starct nochtā
zeer wel dat herte des menschē ¶ Wij
hebbē oec mede dat broet dˀ ghehoersā
emheyt. daer ōse heer vā spreket tot
sinē discipulē ēn apostelē. Mijn spise
is segt hi dat ic doe dē wil mijns va
ders . ¶ Ēn mijn lieue brueders dat
noch bouē al gaet soe hebbē wij oec
noch mede dat leuēdige broet dat ge
benedide lichaem ōses ghesontma
kers ōses lieues herē ihū xpristi. dat
god warachtich is ī vleysche ende in
bloede. ēn oeck mede ōse hemelschen
leuēde broet daer wij vā ghevoedet
werdē. soe hi selue tughet seggēde al
dus Ego sum panis viuus qui de ce
lo descendi si quis manducauerit ex
hoc pane viuet ieternum. Jc byn een
leuēdighe broet dat ghedaelt ēn ned
gecomē is vandē hemel. ēn die vā de
sen broede ethet die sal leuē in ewic
heyt. Ēn noch segt hi aldus ¶ Hic est
panis qui de celo descendit. si quis
manducauerit ex hoc pane ū morietur

Dit is broet dat vādē hemel ned ge
daelt is wye vā desen broede ethet
die en sal niet steruē.
Mijn lieue ēn zeer ghemīde ders ī cris
to ihesu ōsen lieuē here ōsen vlosser
in die crachtē deser spijsen ouwinnen
wij al ōse vianden. Ēn daer omme so
is aldus dā die burch ōs herē wel be
sorghet soe dat wij voer gheynē viā
dē anxt en durvē hebbē alsoe veer als
wij selue trouwe willē wesen. ende
oeck mede trouwelijcke willē vechtē
teghens ōse viandē. ēn wij selue ym
mers niet ghevōdē en werdē noch ō
raders noch bloede ēn anxtuallich. ēn
noch oeck mede traech noch ōsinnen
de. Dat zijn mit rechte ōraders gehe
tē soe wye in desen burch des herē si
ne viādē wil latē icomē. Ēn dat zijn
die ghene die ghaerne afterspraec do
en. waer omme dat si vā gode gheha
tet zijn. Ēn die ōurede makē ondˀ die
bruedˀs ēn scāde seyen. Wāt also als
die vrede godes is ī vredē soe ist oeck
mede opēbaer dat daer die vrede des
duuels is daer twijdracht is endˀ on
vrede .
¶ Latet v ymmers gheē wōder heb
bē mijn lieue brueders dat ick aldus
hardelijcke spreke wāt die waerheit
en smeket mit niemāt. Hi sal dat wa
rachtelijckē wetē wye hi oeck is dat
hi eē ōrader voer gode ghereket sal
wesen die ōduechdē ēn quade zeden
ēn oec mede quade ghewoentē in de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

ſer v̊gaderigē godes wil brigē eñ vā
dē huyſe godes een moertkuyle wil
makē eñ een neſt der duuelē. ſoe als
daer geſcreuē ſtaet idē ewāgelio. Do
mus mea domus orationis vocabitur
vos autem feciſtis eam ſpelūcam la
tronum zcetera. Een huys des gebe
des ſal mijn huus hietē ghij hebbet
daer van ghemaect een moertkuyle.
God ſi ghelouet dat wij hier niet ve
le en v̊nemē die alſulck zijn. Nochtā
hebbē wij hier al ſommige gemerket
ket die mittē viādē meer runighe eñ
luuſterige maken dā ſi ſoudē. eñ een
ouerdracht willē makē mittē dode.
dat is ſi ſoldē ghaerne die ſtrengheit
der oerdē v̊midere. eñ die goede vue
righe gewoētē latē verſlappē ende
dē onderlinghen vrede verſtoren.
Brueders wij huedē ōs voer alſulc
ke mēſchē als wij beſt cōnē eñ mogē.
ſoe wij leſen vā ōſen v̊loſſer Jheſus
en beloefde hem ſeluē niet alſulkē mē
ſchē. Mer ic ſegghe v dat ſekerlijcke
al iſt dat mē haer nu lidet eñ draghet
die ſulck zijn ſi ſullē ī cortē tidē eē zwa
er oerdel op hem ōtfāgē. ten ſi dat ſi
hem te tide beſtaē te beteren. Want
die ſcade is zeer groet dē ſi dē almach
tigē god willē doen.
Wat is dat o du brud wye du biſ
te datſtu dij aldus gheueſte tot laeu
heyt eñ tot traecheit eñ oec mede tot
anderē ōduechdē eñ ghebrekē eñ mit
dinē gheeſtelijckē habite gode meen

ſte te v̊ſcalcken. mer du verſclacktſte
al dij ſeluen. Du ſoudeſt ſonder twij
fel xpriſto iheſu dat alderbeſte caſteel
benemē waert ſake datſtu dz cloeſter
vā clarēdael brochteſt indē handē vā
zijnder viāden. Wāt hi pleech daer
iaerlixs ghuede vrucht vā te crighen
die hem zeer duerbaer zijn ī ſinē ogen
Eñ oec mede grote rouē die hi dē viā
dē ōtrouet pleech hi hier te brīghen.
wāt hi heuet groet berouwē ī zijnd
ſtarcheyt. Hier an al die ſcharē de
ōſe heer ōſe verloſſer wt dē hādē der
viādē verloſt heeft eñ vā allē lādē hi
er verghadert heuet vāder zōnen op
ghāc al tot haren nederghāc toe. vā
den noerdē al totter zee comen ſi al hi
er te ſamen Brueders of deſer verra
ders een begrepē worde. want ſi en
cōnē niet lāghe verholen blyuē. war
pine meendi ſoude hi moetē liden. hi
en ſoude mit gheend gemeeder pynē
werdē ghepinighet mer mit ſōnderli
gher groter tormentē.
Wyen willen nu niet langher hi
er vā ſpreken mijn lyeue eñ zeer ghe
minde brueders in xpō ihū ōſen lyeuē
here wāt ic meyne dat hem een ygheli
lijc voertaen neerſtelijc ſal huedē eñ
wachtē vā deſer hatelijcker verrade
rien. eñ alle ōduechden eñ ghebreken
ſullen pynē buyten te ſluyten. eñ oec
mede hem daer van te keren. hoe da
nich dat ſi oec zijn vleyſcelic of waer
lic. op dat ſi voer gode niet voer ver

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

anders gehouden en werdē eñ als v̄
vianders ghepinighet. Het is oec mede
te besorgē datter nyemāt vā anxten
en vliede vāder vesten. eñ daer beāx
tet werde daer gheē anxt en is te heb
ben. eñ daer die aldmeeste sorge is te
hebbē daer ōachtsam woude wesen
Wāt soe wye dat daer vliedet die ge
net hē seluē ider viādē hādē. recht of
hi niet en wiste dat dese viādē ghene
barmhertichheit en hebbē. die soe wre
et zijn ouer hare viādē. eñ noch wred
zijn ouer hare vrēdē. eñ aldwredest
zijn ouer hem seluē.

Hoert mijn lieue eñ zeer gheminde
bruedes ī xpō ihū ōsen lieuē vlosser.
willē wij mit cortē woerdē seggē vā
dē dordē perijckel eñ sorge. Want
die tijt ghaet voerbij als ic begerich
byn eñ tegēs menigerhāde ghebrekē
menigerhāde medicinē eñ boetē pinē
te suecke. Wat souder hare afstu den
borch dijns herē niet v̄radē en wou
des noch oeck mede vliedē vād vestē
alstu slaperich eñ traech eñ v̄sumēde
waerste. Hier omme laet ōs mit al
ōser herten eñ oeck mede mit al ōsen
craftē dē burch des herē die ōs is be
uolē ōs pinē te bewarē eñ sorchuou
dich te wesen teghēs die menigerhā
de loescheyt ōser viādē. eñ bereyt ōs
mānelijcke te werē teghēs al die aen
vechtige die si ōs mogē doē als daer
ghescreuē staet. wederstaet dē duuel
eñ hi sal vā v vliedē. Eñ wāt wi oec

welwetē wye daer heeft ghesprokē
Nisi dominus custodierit ciuitatem
frustra vigilat qui custodit eam. Te
si dat die heer die stat behuedet te v̄
gheues waert hi die haer behuedet.
daer omme is ōs noet dat wij ōs v̄
oetmoedigē soe ōs die heylighe apo
stel leert. Fres humiliami sub potēti
manu dei. Bruedes v̄oetmoediget v
ōd die mogēde hāt godes. eñ dz wij
ōs eñ ōse v̄ghaderīge also pinichlijc
ke als wij cōnē zijnder ghuedertiren
barmherticheyt altoes pynē te beue
len. eñ hem vuerichlijcke pynē te bid
dē dat hi ōs ghuedtirelijcke wil be
huedē eñ bewaren vā allē laghen eñ
loeschedē eñ crachtē al ōser viandē
tot glorie zijns heyligē names die ge
benedijt moet wesen hier end ider ew
wicheyt.

Hoe dat dese karcke eñ haer wan
den heylich zijn daer wij aldus iaerli
kes hoechtijt van houden.

Sermoen. iiij.

Mit begheerlijcken loue viren
wij die hoechtijt van huydē
eñ wij eren haer mit hogher
blijschap. Mer want het gheestelijc
ken menschē niet en betaemt eñ oeck
mede wijsen luden niet thoe en beho
ert te eren dat si niet en bekennē. eñ
daer hoechtijt vā houdē daer si gheē

beschept vā en werē soe vragē wij lu
de wye die heiligē zijn daer wij dese
hoechtijt vā vierē eñ celebrerē. mer li
eue brueds ic en v̄mete mij wt mi sel
uē hier niet op te ātwoerdē. daer om
me hebbe ic veel lieuer dat hi daer op
ātwoerde die mij wōdlike zeer hoge
bouē gaet. wpens getuych oec mede
veel geloeflijcker scijnt te wesen.

¶ Het v̄wōdert v bij auōturē dat
ic aldus spreke alsmē opēbaerlijcken
sien mach dese karcke daer wij iaerli
ke hoechtijt vā begaē. als van dat si
eerst wert gewpet ¶ Wāt wijen der
uē dat niet vrilijcke segghen dat die
karcke eñ die wād ē heplich zijn. dye
de geheilichde hādē d' bisscoppē soe
menichuoudelijcke mit gheestelijckē
sacramētē geheiliget eñ ghewiet heb
bē. daer vā dyer tijt voert stadelicke
die heplige scrifte ghesōgē eñ gelesē
wert. daer die ynnighe ghebedē sta
delijcke sond' ophoudē gheoefēt wer
dē. eñ daer die hplighe ghebeente d'
gheender die mit gode reguerē in gro
ter waerdicheit geholdē werdē. daer
die heplighe enghelsche gheestē tot
dē loue haers sceppers altoes wakē
de zijn ¶ Du willest bi auōturē hier
wel op ātwoerdē Al die ander punc
ten daerstu vā ghesegt hebste zijn nu
wel opēbaer genoech mer wpe mach
daer vā glorierē eñ v̄blidē dat hi die
heplige engelē hier heeft ghesiē ¶ Al
ist datstu die heplighe engelē niet siē
en mogest die heer die haer wt sendt
die siet haer wel. die doer dē prophe
te spreket eñ segt aldus. O iherusalē
ic hebbe op dijn muerē bewaerders
gheset. Hier bouē is een iherusalē die
vrij is. dat ōse moed' is mer ic en ghe
loue niet dat god op haer mueren be
hueders heeft gheset. tot wpens ere
eñ loue die propheet singet aldus. po
suit deus pacem i finibus tuis. God
heuet vrede geset i dinē eyndē ¶ En
dūcket di dit ghetuych niet genoech
wesen. soe hoer hoe daer voert staet i
dē seluē prophete. Al dē dach end' al
dē nacht en sullē si niet zwigē te louē
dē naem des herē. ¶ Siet dā hier in
moechdi merckē dat hi hier dz hemel
sche iherusalem niet en meent daer
wij vā lesen aldus ¶ Sine poerten en
sullē des daghes niet geslotē werdē
eñ daer en wertet nymmer nacht.

¶ Aldus en is i dit hemelsche iheru
salem ghene wādelbaerhept noch si
en behouet ghene bewarigē. mer in
ōsen daghē eñ i ōsen nachtē behouen
wij wel ghuede bewaerders eñ daer
segt ōse heer vā. Op dyne mueren o
iherusalem hebbe ic bewaerders ghe
set. O ghuedtirenhept ōses herē dē
ōse crācke bewarīge niet ghenoech
en is mer bouē die prelatē die ghij ge
set hebbet ander mēschē te regieren.
set ghij noch die bewaringhe d' hepli
gher enghelē. op dat ōse muerē eñ al
die ghene die bynnē den mueren zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ymmers wel bewaert sulle̅ wesen.
Jae vader soe ist behagelic voer uwe̅
oge̅ en̅ soe ist o̅s oec mede wel noet.
Onse bewarighe en̅ dat wij doe̅ cou
ne̅ is al o̅volcome̅ te̅ si dat ghij o̅s te
hulpe sendet v dye̅staftige gheesten.
die o̅s beware̅ en̅ o̅s oec mede die hel
pe̅ beware̅ die o̅s zijn beuole̅. op dat
wij mit hem te same̅ moge̅ o̅tfa̅ghen
die erfnisse der ewiger salichept.
¶ Wat legget o̅s daer aen al en sien
wij haer niet mijn lyeue en̅ zeer gemi
de brueders i xpo̅ ihu̅ o̅sen lieue̅ heer
of wat legt o̅s ae̅ dat aen sien va̅ bute̅.
als wij haer weldade̅ i̅wedelike van
bi̅ne̅ gheware werde̅ en̅ als wij haer
hulpe o̅neme̅. ¶ Hier wt moghe̅ wi
mercke̅ dat die o̅sienlijcke di̅ge̅ boue̅
ghae̅ die sienlicke dighe̅. Wa̅t al dat
me̅ mit oge̅ sien mach dat is o̅ga̅cke
lic. mer die dighe̅ die me̅ niet en mach
sien die zijn ewich. Wa̅t die sienlicke
di̅ge̅ die hebbe̅ haer oersake en̅ haer
wesen va̅de̅ o̅sienlijcke̅ di̅ge̅. nae den
woerde̅ des heylige̅ apostels daer hi
segt dat die o̅sienlicke mogetheit go
des beke̅t wort bi de̅ creature̅ deser
warelt. Aldus doe die o̅gelouichept
der iode̅ de̅ heilighen god va̅ israhel
blasphameerden vader o̅sienliker v̅
gheui̅ge v̅ su̅nde̅. v̅wa̅ hi haer mitte̅
wtwe̅dige̅ teykene̅ der ghesonthept
en̅ seyde ¶ Op dat ghij dat wete̅ mo
get dat die zoen des des me̅sche̅ dye
macht heuet inder aerde̅ die sunden

te vergheuen. doe seyde hij tot den v̅
gichten mensche Sta̅t op en̅ neem di
ne bedde en̅ gha̅c i dijn huus. Ende
doe die pharizeen murmureerden te
gens den meyster die den mensche̅ sa
lich maecte en̅ smadelijcke spraken te
gens die sundige berouwende vrou
wen. doe v̅wa̅ hem lude̅ o̅se heer mit
openbare teykene̅ v̅tellende die wer
ken en̅ den dyenst des wyues. wa̅t
hi soude ymmers zeer dwalen die dz
wijf als ene sunderscHe v̅smade̅ wou
de die mit berou lach an die voete̅ o̅s
heren ihu̅ xpristi o̅ses gesontmaliers
en̅ wyesch haer mit haren trane̅ end
droghede haer mit haren hare. en̅ oec
mede kustese mit haren mo̅de. end si
saluede haer mit duerbare saluen.
Wye sal die su̅nde̅ weder op hale̅ de
eens zijn v̅geuen ¶ Wye sal daer op
spreke̅ dat si die voete̅ o̅ses heren an
taste. En̅ wye sal haer voett aen sun
dersche hieten. die in dyen dat si be
screpdet dat ghene dat si misdaen he
uet en̅ is hatende die boescHept. end
in dyen dat si is cussende die gebene
dide voeten o̅s lyeues heren ihesu.
mynnet en̅ heuet lief die gherechtich
hept. en̅ i dyen dat si haer droget mit
haren hare bewiset oetmoedichept.
en̅ in dyen dat si haer saluet bewiset
saftmoedicheit. Hoe soude die su̅nde̅
moghen regneren in enen bedructen
gheeste die suchtet voer haer sunden
En bedecte niet haer grote mynne al

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

die grootheit haer der sundē. daer staet ghescreuē aldus. ¶ Dimissa sunt ei peccata multa quoniā dilexit multū Hier zijn veel sundē vgeuē wāt si heuet veel gemynnet eñ lief ghehat.

¶ Mit rechte daer omme o pharizee en sal si voert aen gheen sundische ghehietē wesen alstu meenste. mer si sal eē heilige discipula xpi ihū ōsers gesontmakers gehietē werden. daer si vā i soe corter tijt gheleert heeft saftmoedich te wesen eñ oetmoedich vā hertē. ¶ Hoe als ōse ghesontmaker lerēde is seggēde aldus. ¶ Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Leert vā mij wāt ic ghuedtmrē byn endē oetmoedich vā hertē. Wāt dat ist dz du hebste ghelesen idē prophet mer het is dȳ bij auōturē al vghetē Keer omme die boze meschē eñ si en sullen niet wesen.

¶ Aldus mijn alderliefste bruedrs in xpristo ihesu ōsen lieuē here of die ouwe de wrogher der bruederē v ōwiten woude v oude sundē daer ghij v nu vā schamet soe sal hi horē dē hepligē apostel die v grotelijckē troestet endē segt. Sulck hebdij gheweest mer ghi zijt daer vā ghewasschē eñ gereynicht eñ oeck mede gehepliget ¶ Eñ als hij op een andē stede segt. Nu hebdij dye vrucht i heplichmakīghe. mer it eyn de dat ewige leuē. ¶ Eñ noch openbaerder segt hi hier vā aldus. die tēpel godes is heilich dat ghij zijt.

¶ Hi is die ghene welckes reuerēcie wij idē beggine deses sermoens dye eerste stemme hebbē ghehouden doe wij die hepligē sochtē vā welcker heilichept wij dese tegēwoerdige hoechtijt aldus blidelijckē vperē. ¶ Wāt al ist dat dit wtwēdighe ghetymmert mit rechte heplich mach hietē omme die wijdige der bisscoppē. eñ omme dat die heilige scrifte dages eñ nachtes hier ghesonghē eñ ghelesen werdet. eñ oec mede hier menich ynnich ghebet gesprokē wert. eñ oec sondlinghe omme die tegēwoerdicheit d heiliger gebeerē. eñ om dat visiterē d heiliger enghelē. Tē is nochtās niet te ghelouē dat wij die heplicheit dyes ghetimmers om zijns selues wille erē wāt wij dat wel wetē dat die karke omme haers selues wille niet en is gheheiliget. ymmers dat die karcke heplich is dat is om der mēscheliker lichamē wille die daer god i dyenen eñ idē lichamē zijn heilich omme der sielen wille. ende die sielē zijn heilich omme den hepligen gheest dē si vā gode ōtfāgē hebbē ¶ Eñ daer en sal nyemāt aen twijfelē. wāt wij vād iwendiger eñ ōbenlijcker gracien siēlijcke teykenē vā buytē mogē sien.

Ic segghe i dyen dat ghij als die vgichte mensch daer idē ewāgelio vā staet. ¶ Op staet eñ dat lichamelijcke bedde daer ghi siec in laghet mānelicke op boert ende wandert ī v huus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Ic segge dat huys daer ghy blidelic mitte prophect vā singet. In domū domini ibimus ¶ Wy sullē ghaen it huus des herē. O myn lieue en̄ zeer ghemide brueders die inden huyse des heren mochte comē die hadde hi er utermaten zeer wel gheweest. en̄ hi soude daer mede moghen singhē mitten anderē heyligē enghelschen gheeste Sanctus sanctus sanctus dominus deus. Heylich heilich heilich here god ¶ Brueders daer idē huyse des heren sullen comen al die ghene die salichlijcke en̄ eendrachtelicke leuē en̄ sonderlinge die aldus wonē ī cloeste ren en̄ ī heyligē en̄ gheestelijcke vgaderingē en̄ daer ī wonē vredelijckē ende sonderlijk. soe als daer ghescreuē staet Ecce quā bonum et quam iocundum ē habitare fres ī unum. Siet hoe vrolikē en̄ hoe ghuet dat eer is brueders i een te wonē. ¶ Daer omme myn lieue en̄ zeer ghemide brueders laet ons hier ī desen huyse soe vredelickē mit malcander leuē dat wij wt desen huse mogē comē ōgelet indē huyse des herē. Soe mogē wij wel seggē mittē heiligen propheet aldus. Letatus sum ī hijs que dicta sunt michi ī domum domini ibimus. Ic bin zeer vblidet in dat ghene dat my ghesegt is wij sullē ghaen indē huyse des. O wonderlijc huus dat hoge bouē te setten is bouē allen tabernaculen ende oec mede ghetuerchlijcken woninghen.

Quam dilecta sunt tabernacula tua domine virtutum Hoe mynnelic zijn dijn tabernaculē o here der dueghdē. mine siele beghcert en̄ ghebreket ī dē wijdē voerhouē des herē. Mer si zijn veel meer salich o here die ī dine huse wonē. want si sullē dij en̄ dine barmhertichey loue ider ewicheit ¶ Quam gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Want gloriose dingē zijn vā dij geseit o stat godes. En̄ op een ander stede sōe staet aldus. misericordias domini ineternum cātabo. Die barmhertichheit godes sal ic singē inder ewicheyt.

In dē tabernaculē is dat suchtē der penitēcie In dē voerhoue is die smake der blijscappē. mer ī dij is volle sadicheyt der ewigher glorien Dat nederste is een huys des gebedes. dat middelste is een huus der dancachtigē. mer dat binēste is een huus des dāckes en̄ des loues.

¶ O myn lyeue en̄ zeer gemide brueders xpō ihū ōsen lieuē here ōsen verlosser. hi is daer omme wel salich die hier hem ofkeert vā dē quade. dat is vander sundē. en̄ doet dat ghuede. op dat hi daer vlost mach werden vādē quade dat pyne is en̄ vdriet. ende o here in di moghen ōtfāgē die ewige ghueden. die in dinē huyse ouuloedē wāt dijn huus is vol weeldē ouuloedich. aldus weest ōs armē mēschen cleēmoedich. ī uwē huse gedachtich. dz wij der weeldē werdē deelachtich.

Wāt hierſoe ōtfāghē wij een voer ſmake des heylighen gheeſtes. mer daer is die rijchept. Ende ī dij o ſuet hemelſche vaderſāt is die volhept. daer die volle mate eñ oec mede dye ghuede mate eñ die thoe ghedructe mate eñ ſonderlighe oeck mede dye opghehoepte mate ōs ludē ghegeuē eñ ghestort ſal werdē ī ōſen ſchoet. Hier o here ihū xpiſte werdē wij heilich. daer werdē wij zeker. mer ī dij werden wij ſalich. ¶ Wāt dit zijn die voerſmakē des eerwaerdighen heylighen gheeſtes die den ghenen die ridderlijcke ſtrijdē op dat eerſte ghegeuē werdē. Als heylichept ī haren wāderinghe. Goddienſtichept in haerder meynighe. Duechden ſtarchedē eñ crachtē in allē harē ſtrijdē.

¶ Hij heilichept ū wāderighē mijn lieue eñ zeer ghemīde brudrs ī criſto. ſoe ūſtaet vrucht der penitēciē eñ alle andere lichamelicken oeffeninghen in den gheboden godes. ¶ Mer wante alle deſe niet eenvoldich en moghen weſen ten ſi dat die oghen der menighen eenvoudich zijn. daer om iſt dz noet dat in der meninge ſi god dienſticheit ende puerhept der herten op dat die begheerlichept der tijtlijcker eren nyet ōder v en come. of begheerlicheit der menſchelijcken loues mer dat hij alleen werde begheert dye alleen onſe begheerten mach vervullē op dat alle die gracien die wij van dē almachtighen ewighen god hebben ontfanghen weder ghaet tot horen eerſten beghinne ende oerſpronghe daer alle ghoet wt comet ¶ ymmer ſoe ghedenc nochtans dat alleen dat volherden ghecroent ſal werden. eñ datſtu al daer niet thoe comen en moghelte. ten ſi datſtu in aldus menigē ſtrijde tribulacien ende aenvechtinghe die daghelix teghens dij op ſtaē menigherhande crachten van den almachtighen ewighen gode verdienſte te ontfanghen. ¶ Ende dit is al in den tabernaculen.

¶ Mer in den voerhoue mijn zeer geminde brueders ī xpiſto iheſū. daer ghuetlijcke ontfanghen werden dye langhe arbeydelijcke hebben gheſtrede ende mannelijcken ghevochtē daer werden hem ghegheuen rijchedē ds gheeſtes. ruſt van allen arbeide. zekerheit van alle dye dinghen daer ſi voer ſorchuoudich mochten weſen. vrede van alle horen vyanden. Wāt die gheeſt die ſal dan voert meer ſegghen dat ſi dan ruſten ſullē van allen arbeide die in voerleden tiden alſoe vuerichlike in hem luden alle ledicheit plach te verbieden ende te gebieden dat men vlitelijcke ende naerſtelijcken ſoude arbeyden. ¶ Hij ſal hoer vri maken van alle ſorghen die hoer nu tot ſorchuoudicheit radet eñ maket die ſielen in velen dinghē turbeert. mer als al de ſtridē zijn ūwōnē

soe sal hi haer suetlijcke doen russen.
die alsoe langhe als die leeuwe briesschẽde omme ghaet eñ suecket wyen
hi mochte verslinden haer verweet
dat si sullẽ waken. ende hem bereyt
maket te striden.
¶ Mer i alle desen die wij nu voren
gheruert hebben is vele meer verlossinghe vanden quade dan begauige
mit ghueden. mer dat zware ōderui
dẽ ōser ōgheualliger nootdruftichheit
brīghet ōs ludẽ daer toe dattet ons
zeer groet dūcket als wi niet quaets
en liden. Ghelikerwijs als ene zware conscientie dat voer volcomen heilichheyt houdet vry te wesen vā sun.
dẽ ¶ Hier wt soe moghen wij merckẽ
mijn lyeue ende zeerghenuĩde brueders in xpristo ihesu ōsen lieuen here
ōsen ghesontmaker. hoe veer dat wi
zijn vāden oversten ghuede. als ons
dat dūcket volcomen gherechticheit
wesen vrij te wesen vā sunden. ende
dā salich te wesen als wij ghene grote onsalicheit en voelen.
¶ Dat si veer mijn lieue brueders
dat daer yemant vermoeden soude
alsulcke te wesen die ouervloedighe
vruchtbaerhede des erzwaerdighen
heylighen huyses ōses herẽ ōses godes. eñ die lopende beecken der ewigher wellusten ofte hoe men die ewighe ghuedẽ anders noemen sal. dye
noch oge ghesien en heuet noch oeck
mede ore ghehoert. ende in gheens
menschen herte en zijn op gheghaẽ.
die god die heer bereyt heuet dẽ ghenen die hem bemynnen ende liefhebben ¶ En wil daer omme o mensche
niet begheren te horen dat nye mēscelijche oren ghehoert en hebben. ende
en wil daer ghenẽ mensche na vragẽ
dat nye ghenẽ menschelijcken oghen
ghesien en hebben. noch oeck mede
nye menschelijcke herte begripen en
mochte ¶ Mer op dat wij daer nyet
te mael vā en zwighen ende doch vā
veers ōse vaderlant gruetẽ vriēdelicken. soe schynen wij daer van te rueckẽ dryerehande loftenissen ¶ Als dē
ewigher moghentheyt godes. ende
die groetdadichheyt. ende oeck mede
der ewigher oneyndelijcker glorien.
Want het was een mensche ende eē
zoen deser vanghenissen die seyde.
Ick sal inghaen in die mogentheyt
godes. Mer wij alsoe langhe als wij
hier zijn. soe moghen wi weten wat
dat is die decten te deruen ¶ Want
wij mit menigherhande siecten zijn
omme ende omme beuanghen. mer
wat is crachte aen te doen ende in te
ghaen in die ouer groete moghentheden. ende niet allleen in die moghentheyt. mer in alsoe ouer groete mogētheyt. ende bij auonturen in die grondelose ewighe almachtighe mogentheyt godes. end dat en is ons noch
niet moghelijc te wetē mer ōmogelic
Eñ hier van roepet een goet getrou

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

we kunich eñ ſege ¶ Die ghene die hÿ rechtuaerdich heuet gemaket die heuet hÿ mede groet ghemaket ¶ ende mit alſulcker groetheÿt als betamelikē is te comē vā der groetheit die gene eynde noch ghetal en heuet. Ghaue god dat ōſē cleynheit mit ghuedē die ōwachtē mochte. wāt haer welte ōſtaē eñ te begripen als ſi is. dat is ōs ommeghelÿc.

¶ Nu voert aen ſoe en ſtaet ōs nyet te twÿfelē aen die beloftenisse ō glorien eñ blÿſchappen mÿn lyeue ende zeer ghemīde brueōs. Dan ſultſtu salichlÿcke glorie eñ bliſcap ſcheppen. daerſtu nū ī deſer tÿt ſoe ōmaerlÿcke van verbodē werdeſt. Quia tūc erit vnicuiqz laus a deo. Wāt dan ſal tē ÿghelÿckē lof weſen vā gode dē here ¶ Deſē lof eñ deſe glorie bruōs ſal ſonder twÿfel eñ voerwaer ewich weſen eñ ſeker. die van ghenē dingē ghehidert en mach werdē. ende ſi en ſal oeck mede nymmermeer eynden. noch eynde hebbē. eñ als daer geſcreuen ſtaet deſe lof ſal vrolic weſen eñ ſchoē. ¶ Eya daer omme mÿn lieue eñ zeer ghemīde bruedōs laet ōs ludē tē eerſten mannelÿcke inden tabernaculen ſtriden. op dat wi indē voerhoue zuetelike moghen ruſtē. ende tē laetſten inden huyſe godes hoechlicke moghen glorierē eñ ōblÿden. als deſe corte tribulacie eñ ōdriet die ymmers niet langhe en mach dueren in ons ſal wercken ene bouen mate zeer grote glori inden hemel. als wÿ alle den dach inden lieuen here ghelouet ſullen werden.

¶ Hoe dat deſe hoechtÿt die wÿ huden vierē is gehietē die hoechtÿt des huyſes godes. die tēpel godes. dye ſtat des ewigē conīcs. ꝛc.

Sermoen. v.

HOdē begaē wi oec ene hoechtÿt die zeer groet is ¶ Eñ dit machmē wel lichtelÿc ſeggē mer alſmē voert wil vragen vā wat heylighen deſe hoechtÿt is. daer en is bÿ auontueren dan alſoe lichtelikē nyet op te antwoerden ¶ Want als men hoechtÿt houdet van enighen apoſtel of martelaer ofte confeſſoer ſoe iſt ghuet te ſegghen alſment ōs vraghet waer van dat die hoechtÿs is. als vanden heylighen apoſtel ſinte peter. of vanden eerwaerdighen gloriosen martelaer ſinte ſtephanus oft ſinte marten. of van enighen anderē groten heylighen des hemelſchē rÿckes. Mer mÿn lieue bruedōs deſe hoechtÿt en is van haerder gheen. nochtans iſt een hoechtÿt ende oec gheen cleyne hoechtÿt. Ende wÿldÿt horē het is ene hoechtÿt des huyſes godes. des tempels godes. eñ der ſtadt

des ewighē conics eñ der ghebenedi
der bruut xpi. ¶ Nyemāt en twijffele
daer aen die bruut des heyligē alder
heylighē en si heylich. eñ oeck mede
si en is waerdich alder eren eñ waer
dicheden eñ der oferten die men ha
er doen cā ofte mach. Brueders sal da
er oeck yemāt an twijffelē dat huus
godes en si heylich. daer vā dat staet
ghescreuē aldus. Here dinē huyse be
tamet heylicheyt. ¶ Soe is dā zijn
tempel heylich wōderlic ī heylicheyd
dē. Eñ iohānes tughet dat hi die hei
lighe stat sach. Hi segt aldus. Vidi ci
uitatem sanctam iherusalem ornatā
et cōpositam. etc. Ic sach die eerwaer
dighe heylighe stat iherusalem ute
vāden hemel neder quam. die vā go
de was bereyt als ene bruut die suu
lijcke was ghecierdt harē brūdeghom
¶ In welckē woerden hi begōnē he
uet te openbaren dat ic noch lide des
ic ghenen wille en hadde te segghen
als dat die selue die bruut is die die
stat is. ende oeck mede die tempel eñ
dat huus godes is. Eñ dit en sal nie
māt gheen wōder duncken. want hij
is ene eñ die selue die hem ghewaer
dighet heuet een brudeghom te we
sen. ende een coninck ende god. ende
oec mede een ghoedertirē vader des
huusghesindes.
¶ Ick meyne brueders dat v noch ny
et ghenoech en is ghedaen eer ick v
noch openbaerlijcker segge wat dat

huus is des vaders des huusgesin
des. ende oeck mede wat dese tēpel
godes des heren is. ende sonderlīge
dese stat is deses groten coniges. eñ
wye si is die vōdient heuet ene bruut
te wesen deses gloriosen brudeghōs
Mer ick en byn ī deser saken niet lut
tich beanxtet dat wt te sprekē dat ic
daer van voelen of daer yemāt moch
te wesen die dat niet soe wel en sou
de connen ghelouen dat hi hoerde.
of dattet yemāt niet soe oetmoedelic
ken en soude horen als dat betaem
de. op dat nyemant van deser heyli
gher stede en ghae houaerdigher dā
hij te voren was. omme grootheden
deser glorien eren ende blijscappen.
Of ouermits cleynmoedicheit zijns
gheestes. dat niet en soude cōnen ge
louē dat daer wert ghesproken. wāt
dat begheer ick dat ghij altoes vast
zijt inden gheloue ende mede oetmoe
dich. omme dattet beyde noet is ter
salicheyt. Want alleen den oetmoe
dighen gheuet god sine gracie. ende
het is ommoghelic gode te behaghē
sonder den heylighen gheloue. ¶ Hier
omme begheer ic te mael van v mijn
lieue brueders dat ghij v seluē altoes
sult houden voer gode inden voelen
uwes herten. als zeer cleyn ende oec
mede zeer groot ende op dat ghij v te
meer moghet verwonderen soe byn
ic begherende dat ghij van v seluen
sult voelen als niet mit allen. ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

al wat. ymmers als een groot wat.
Want die grote ghuede die v bereyt
zijn en condi niet begripē noch ghi en
cont v seluen oec mede gheen gewelt
doen dā mit enen groten moede.
Ende i dat rijck der hemelen en mo
ghet ghij niet inghaen ten si dat ghij
werdet als een cleyn kyndeken ¶ Ic
byn niet al te dyep vā sinnē ende dat
ghene dat ic selue niet ghesmaect en
hebbe daer en can ic ymmers niet op
ruspē. ¶ Nochtās mijn lyeue eñ
zeer ghemīde bruedś i xpō ihū ōsen
lieuē here ōsen vlosser sal ic segghen
dat ghene dat ic somwijlē i mij seluē
beuoele, op dat is hier yemāt diet be
haghet dat hi dan daer nae mach do
en. Wāt mij god mijn scepper ī voer
tidē i ghaf dat ick mij ouer mijns sel
ues siele soude ōbarmen op dat ic go
de dē here mochte behaghen, soe ple
ghe ic daer dicwijl eñ menichwerué
op te dencken. Och of ic dat mochte
altoes doen. Die tijt mijn lieue brue
ders heeft wel gheweest dat ic daer
gheen werck vā en maecte, want ick
mijne siele doe niet lief en had, want
een mēsce en heeft dē ghenē niet lyef
den hi zij doot begeert. Eñ is boesch
heyt die doot der sielē soe ist openba
er dat soe wye boeschepe mynnet en
de lief heuet die haet zijns selues siel
¶ Aldus mijn lieue bruedś soe hate
ic i dē tidē mijn siel. eñ tot noch thoe
soude ic haer gehatet hebben en had
de hij mij niet die ōs eerst heeft gemī
net eñ lief gehad dat beghī ōs saliger
mīnē eñ liefte ī ghegeuē. ¶ Als ic dan
wt zijnd' gracie somwilē dēcke op mi
ne siele soe duncket mij dz ic daer twe
dinghen in vīde die wonderlijcke ze
er contrari teghens malcāder zijn.
Want als ick mine siele aen sie sulck
als si is ī haer seluē. soe en mach ick
daer nyet warachtelijcke van seggē
dan dat si mit allen te nyet is ghe co
men ¶ Ten is gheen noet mael haer
ongheuallicheyt te vmanē eñ ocrme
de te vtellē. hoe si mit groten zwaren
sünden is wōderlijcke zeer beladen.
eñ hoe zeer si verdouckert is end' mit
menigherhāde quade begeerlicheidē
becommert is. ende tot alder vleysce
lecheyt eñ vleyschelijcke ghenuechtē
gheneyghet is. eñ vol passien end' pi
nē is. eñ daer omme der duuelen spot
is. ende tot allen ōdūechden bereyt
is. eñ oec mede vol cōfusien eñ scādē
Wāt siet ist dat mē ōse gherechtichei
den bij dē lichte der gherechter waer
heyt naeuwelijcken doer wil sien.
men salt vindē dat si den onreynen
doecke ghelijcke sal wesen. Wat sal
dan werden van ōser ōgherechtiche
de Is ōse licht dōckerheyt hoe daen
sal dā wesen onse dōckerheyt. Brue
ders enen ygheliicken van ons ludē
ist zeer licht al die quaetheyde dye in
hem is mit gherechten oghen aen te
sien. ende mede sonder vernemen der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

personē daer gherecht oerdel van te gheuē eū der waerheyt te cōsenteren die de apostel wtspreket daer hi seg ghet. Die meēt dat hi wat is als hij niet en is die bedriecht hem seluen.

Wat is die mēsche datstu hem groet makest segt dat ghetrouwe ṗnnige belidē. of waer omme setstu dijn her te teghēs hem. Sonder twijffel der ẏdelheden is die mensche ghelijc ge wordē. al te nyet is die mēsche geco mē. niet is die mēsche. Eū hoe is hij aldus te mael niet dē god die hemel sche here soe groet maket. hoe is hij aldus niet daer dat ghebenedide her te godes op is gheset. Job segt aldus Homo natus de muliere breui uiuēs tempore repletur multis miserijs.

Een mēsche ghеborē vādē wyue is cort vā leuē. eū v̾uolt mit veel ōghe vallichedē. Qui quasi flos egreditur et cōteritur et fugit velud vmbra et nūquam i eodem statu permanet.

Welcke mēsche voert comet eū wed̾ v̾dorret. eū hi vliet heen als een sche me eū en bliuet nymmermeer i enen staet.

Mijn lieue eū zeer gemīde brūedēs laet ōs weder ademē ende wat moe des gripen. want al ist dat wij niet zijn i ōs selues herte. daer mach bij a uōturē wel wat ghuedes vā ōs ver borgē wesen indē herte godes O va der d̾ barmherticheyt. vad̾ der ōghe vallicher. waer omme settestu dijn herte teghens mij. Ic weet ic weet. want daer dijn schat is daer is dijn herte. Hoe moghē wij dā niet wesen als wij dijn schat zijn. Al die mēschē zijn soe voer dij als of si niet en warē eū als niet ofte wat ẏdels sullē si ge rekēt werdē. Dit is wel voer dij mer ten is soe niet i dij. Tis soe indē oer del dijnd̾ gherechticheyt. mer teu is soe niet inder begheerlijcker mynnē eū liefte dijnder ghuedertierenheyt.

Wāt du noemste die dīgē die niet en zijn als of si warē. Si en zijn niet wāt die dighen die niet en zijn noemstu. eū nochtās zijn si wāt du noemst ha er. wāt al en zijn si niet vā haers sel ues weghen. si zijn nochtās al bi dij.

Soder twijffel nae dē woerdē des apostels niet wt haren werchen mer wt den ropē godes.

Aldus pleechdi o here te troesten i uwer ghuedertierēheit die ghi voer modicht i uwer waerheyt. op dat hi hem grotelic mach wtbreydē in uwē binenstē die zeer benaeuwet is i zijn tselues binenstē. wāt al uwe weghē zijn barmherticheyt eū waerheyt dē die sueckē v testamēt eū v ghetughe Dat testamēt der ghuedertierēheit eū die ghetuge der waerheyt.

O mēsche lese i dijn herte. lese i di seluē. vā dij seluē. dat ghetughe d̾ per waerheyt. eū du en sultste dij seluen niet waerdich rekenen te wesen dat dij die zōne beschine. Iese voert indē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

herte godes dat ghetuuch dat vaste
ghemaket is in den heylighē costelē
preciosen bloede des ald' heylichsten
middelaers. eñ dan sultstu inder wa
erheyt daer vīdē dattet noch veel be
ter is datstu i enē ghuedē vastē hope
v̄wachtende biste dā datstu nu seyn
ste ōtfāghē te hebben. Hi segt aldus
Quid est homo quia magnificas eū.
Wat is die mēsche o here datstu hē
aldus groet makest. Hi is voerwaer
groet mer i gode. wāt god heuet hē
groet ghemaect. En is die mensce ni
et groet bij gode. als god die ewighe
heer soe sorchuoudich is voer hem.
Want aldus segt sint peter die heyli
ghe eerwaerdige prince der apostelē
Hi is sorchuoudich voer ōs. ¶ Eñ dye
propheet segt oeck mede aldus. Ick
byn een arm broetbidd' mer die heer
is voer mij sorchuoudich. Sond' twi
fel dese twee aēmerckighe zijn wijsli
ken te samē gheuoeghet daer die mē
sche i eender tijt beyde ned' ghaet eñ
op ghaet. eñ oec mede bekent dat hij
een arm broetbidder is. end' dat god
sorchuoudich voer hem is. Dit beho
ert dē heyligē engelē i eend' tijt op te
ghaen eñ ned' te ghaen. Ghi sult sien
seyde ōse heer dat die engelen opgaē
sullen eñ neder ghaen op des mēschē
zoen wāt haer opgaen eñ haer ned'
ghaen en is in gheender wādelbaer
heit. ¶ Te samen op eender tijt wer
den si te dyenste ghesent den ghenē
die de alder eerwaerdichste erfnissen
der salicheyt ontfanghen sullen. end'
si staen voer den oghen godes des al
machtighen heren Dat god so barm
hertelijcken tot ōser behoef gheordi
neert heeft op dat wij ghehulpen en
de ghetroest souden werden ende si
luden daer gheen liden noch v̄dryet
vā en souden hebben dat si ōs dyen
den eñ ōs te dyenste waren gheset.
Want hoe souden si anders mit ghe
lijcken moede cōnen ghedraghen d3
si omme ōsen wille van dat begheer
lijcke aensichte godes des heren oec
ene cleyne tijt solden moetē wesen v̄
scheydē. den si ymmers hertelijcken
altoes begheren te schouwen. want
hoert hoe die waerheit hier vā segt
inden ewangelio. Haer enghelē segt
hi. sprekende vanden cleynen die siē
altoes opwaert inden hemel dat aen
sichte des ghebenediden ewigen va
ders. dat si soe bewaren die hem zijn
beuolen. dat si selue daer omme nyet
en duruen deruen die begheerlike sa
salicheden eñ tegenwoerdicheyt des
hemelscen vaders. Hier omme wast
dat iohānes die hemelsche stat iheru
salem sach. die neder was ghecomen
vanden hemel. niet en was si vāden
hemel gheuallē. Want daer was al
een groet deel van dyer stat wel eer
wt gheuallen. mer die en waren niet
heilich. mer ōsalich. wāt de val was
soe groet ende soe zwaer dat si ewige

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

viande zijn gheworde̅ alre heylicheit
¶ Desen v̄uaerlijcken val en mochte
iohãnes niet ken. want hij en was
doe noch niet. mer dat woert datter
was ide̅ beghinne dat is die ewighe
wijschept die zoe̅ godes almachtich
die sach desen zware̅ en̄ grote̅ val. soe
hi sine̅ apostele̅ seyde inde̅ heylighen
ewãgelio. Ic sach sathanam als een
blixom valle̅ vãde̅ hemel.
¶ Hieromme moet dat deel dz daer
aldus verualle̅ is weder ghemaket
wesen. Wãt ōse lieue heer sal v̄uolle̅
dat daer neder is ghevallen. end̄ die
muere̅ vã iherusalem de sal hi weder
omme op tymmere̅. nochtans en sal
hi haer vã de̅ selue̅ niet weder make̅
die daer gheualle̅ zijn ¶ Mer die stadt
godes die iohãnes wertighewoet ned̄
comede vãde̅ hemel die was al gehel
bereyt. wãt soe volghet daer na dat
si vã gode de̅ almachtige̅ en̄ ewighen
here was bereit ¶ Wãt iohãnes dat
tughet seggede aldus. ¶ Vidi ciuitate̅
sanctam iherusalem ornatam et com
positam deo. &c ¶ Ick sach die stat go
des iherusalem ghe ciert en̄ geset vã
gode ¶ En̄ dat die heylige engele̅ ne
der come̅ en̄ niet ned̄ en valle̅ dz doet
allee̅ dat bereyde̅ godes die hem sul
ken ghuede̅ wille heeft ghegeue̅. en̄
oec mede die macht. Daer om segget
die apostel niet allee̅ dattet dyenstafti
ghe gheeste̅ zijn. mer oeck mede si te
dyenste ghe set werde̅.

¶ Waer omme mijn lyeue en̄ zeer ge
minde brued̄s en soude hi niet gaerne
sine enghele̅ sende̅ die selue ghaerne
omme salichheyt der menschen vã si
ne̅ ghebenedide̅ hemelsche̅ vader ge
sent woude wesen. en̄ in pyne ende i
arbeyde zijn leue̅ woude leyde̅ ōme
salicheit der mensche̅. en̄ dat noch ve
le meer is die ald̄ v̄smadelicste̅ doot
te smake̅. en̄ zijn costele preciose blo
et wt te te storte̅. omme den mensce
daer mede salich te make̅. Brueders
nu ōse lieue heer selue soe veel gedae̅
en̄ ghelede̅ heeft omme de̅ mēsche sa
lich te maken. hoe en soude hij dan
sine̅ enghelen tot de̅ mensche̅ niet sen
den om dat si hem soude̅ lere̅ end̄ wi
sen hare salicheit.
¶ En̄ waer omme en soude hij ōme
haren wille die hemel niet neder bu
ge̅ als al die gloriose en̄ ghewel dige co
ninc d̄ hemele̅ om haren wille hem ne
der buyghe̅ woude. soe dat hi mit si
nen vigher screef in der aerden. Here
bughe neder dine hemele̅. end̄ dat is
cleyne. en̄ com neder. Wat wildi me
er hebbe̅. op dat hi haer daer hi thoe
ned̄ is gherome̅ doe̅ soude mit he̅ op
clymme̅. ¶ Mer mijn lieue en̄ zeer ge
minde brueders als ic voer ghesegt
hebbe inden opclymme̅ en̄ ned̄ clym
men der enghele̅ en is ghene v̄wãde
linghe. wij moete̅ nu hier wesen ende
nu daer. wãt bone̅ en macht ōs niet
ghebore̅ langhe te merren of te tune̅

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ benedē en iſt ōs niet nut lāghe te
legghen Si climē op ſegt die prophe
te indē pſalm hent tot idē hemel . eñ
ſi clymmē oeck mede neđ hent tot in
dē afgrōt. haer ſiel wert ſiec idē qua
dē. Eñ waer vā coemt dat. Sōđ twi
fel daer omme ſo wert haer ſiel meer
ſieck idē quadē dā ſi ghenuechtē heſt
indē ghuede. wāt dat quade voelt ſi
hier alſulck alſt is mer dat ghuede is
ſi alleē hopēde. Die diſcipulē ſeyden
tot ōſen lieuē here . wye ſal daer mo
gē ſalich werdē . eñ ōſe heer ghaf hē
ludē ātwoerde. Voer dē mēſchē is dz
ommogelic mer voer gode en is dat
niet ommoghelijck.

¶ Dit is al ōs betrouwē. dit is onſe
enige troeſt. dit is al die ſake ōſer ho
pē Nu zijn wij des zeker dat hijt wel
v̄mach. mer hoe ſullē wij doen dz hi
dit ſal willē doē ¶ Wye cā van hem
ſeluē dat wetē of hi waerdich is der
lieftē ofte minnē godes of des hates
Quis nouit ſenſum domi aut quis
cōſiliarius eius ſuit. Wye heuet ghe
kent dē ſin des herē of wye heuet ſi
nē raet gheweeſt. In deſen pūcte is
ōs noet dattet geloue ōs ludē te hul
pe come. hier moetē wij die goddienſ
tichept te bate nemē. op dat ōs ouer
mits dē heiligē gheeſte godes opēba
er werde dat ghuede dat vā ōs indē
herte godes is v̄borgē. eñ dat zijn ge
eſt ōs ghetuuch gheue eñ ōs dat vro
et make dat wij kynder godes zijn .

Eñ dit ſal hi ōs aldus vroet maken
dat hi ōs tē laeſtē ſonđ onſe v̄dieſtē
roepe eñ rechtuaerdich make ouuⁱd
des des eerwaerdigē heyligē ghela
ue. In welckē geloue die wech is vā
der ewiger v̄kieſinge godes des he
rē almachtich. ¶ Hier omme mijn lie
ue brueđs ſoe gheloue ic dat. vā dyer
twyerehāde aēmerckighe die ene ni
et ōbequamelijckē ghehietē en mach
werdē des oerdels eñ đ waerheyt.
eñ die ander des ghelouē eñ der god
dieſtichept. ¶ Eñ tē ſal dij gheē wō
der weſen dat inder mēſchelijcker ge
neyghelichept alſoe grote ōgelijcheit
wert geuōdē. alſtu dat wijſlijckē an
merckē wiltſte. hoe grote ōgelijcheit
đ naturē i ſinē godlijckē weſen is ver
gadert. Wāt mijn lieue eñ zeer gemi
de brueđs wat mach hogher weſen
dā die gheeſt des leuēs. eñ wat dinc
mach ſnoeder weſen dā die ſlijm der
aerdē. eñ dat deſe inder naturen der
menſchē v̄ſamēt zijn die ſoe veel ſceel
den vā een dat meen ic dattet dē wij
ſen philoſophē niet bekēt en was. de
een mēſche beſcreuē te weſen een re
delic eñ ſterſtelic dyer.

¶ Tis ene wōdlijcke v̄ſamenīge đ
redene eñ đ doot. der ondſcept eñ đ
v̄gāckelichept. Aldus vitmē oec me
de idē ſedē eñ i dē begheerlichedē ym
mers ſōe grote twijdracht eñ ſcellige
of oeck mede noch meerđ ſoe dat wil
mē al dat quaet op hem ſeluē aē ſien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

eñ dat ghuede bij sonderlinge. het sal
al vol mirakels wesen. dat die dighē
die alsoe recht cōtrari zijn tegēs mal
cander i enē mensche te samē cōnen
comē. Hier vā wast dat eē mensche v̄
diēde te horen bariona dat is eē zoen
der duuē. welc beduut des heyligen
gheestes. eñ niet langhe daer nae soe
hiet hem ōse heer sathanas. En laet
v dit gheen wōder hebbē. het staet
ghescreuē idē heilighē ewāgelio dat
dit inder waerheit enē mēsche is toe
ghesegt. wāt die waerheyt heeftet
hem selue ghesprokē. Eerst seyde hi
tot sinte peter aldus. Beatus es sy
mō bariona. Salich bistu symō bar
iona. eñ niet lāghe daer nae seyde hi
hem thoe. ghāc after sathana. Een
heeft beyde dese woerden ghesprokē
eñ tot enē māne. mer die sake der wo
erden en was niet een. Dat hi symō
bariona wert ghehietē dat hadde hij
vādē hemelschē vad̄. mer dz hi satha
nas wert ghehietē dat hadde hij vā
zijnd̄ mēschelijcker crāchept. eñ beide
wast nochtās al een mensche. Waer
vā hiet hi bariona. wāt hē die hemel
sce vader dat i ghaf dat hi doe sprac.
Mer daer vā hiet hem ōse heer satha
nas wāt hi smakede als een mēsche
eñ niet als die gheest godes totwijst.
Als wij dā nu wijslicke in. beydē de
aenmercken wat wij zijn. eñ indē enē
hoe snoede wij zijn eñ idē anderē hoe
groet wij vā gode ghemaket zijn. al
soe als daer die ouerste mogenthept
sorchuoudich voer is. eñ daer hi zijn
ghebenedide hert op gheset heuet. soe
meen ic dat ōse glorie eñ blijschappe
al ghematighet is. nochtās wert si
al ghemeerdert eñ alsoe gheuestighet
dat wij niet in ōs seluē mer i ōsen he
re sullē glorierē eñ v̄bliden. Wāt allee
daer op moghen wi wat betrouwēs
hebbē dat wij oetmoedelijcke mogē
segghē. Ist sake dat die heer dpes te
rade wert ōs salich te makē al te hā
des sullē wij v̄lost werden.
Nu laet ōs dā wat merrē ofte thu
ue i dese hoghe stoudighe eñ laet ōs
iwijstike aēmerckēde suecke wat dit
huus is eñ wat dese tempel godes
is eñ wat die stat godes is eñ oec me
de wye dese bruut godes is. Want
ten is mij nyet v̄ghetē dat wij hier
voer nae ghesocht eñ ghevraget heb
ben. Eñ nu segghe ict mit āxte eñ mit
reuerēcie. wij zijnt al te samē. Ick seg
ghe dat wijt zijn. mer indē herte go
des. Wij zijnt. wāt die ghuede heer
hem ghewaerdighet heuet ōs so groe
te dighē te doē. eñ niet dat wij vā on
ser weghen daer waerdich toe zijn.
Niemāt en trecke hem dat aen dz go
de thoe behoert. eñ nyemāt en sette
dat in hem als hi hem seluem groet
wil maken. Wāt als een mēsche hē
seluen thoe schriuen wil dat god toe
behoert soe sal god dē ghenē die hem
seluen verheffet v̄nederen. Eñ ist dz

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

wÿ wt dwaser kyntscher kyntscher
houaerdichept niet en willē te v̄ghe
ues salich werden mit rechte en wer
dē wÿ niet salich. Eñ en willē wi on
se ōsalicheit niet aē ken soe en sullen
wÿ vā gode ghene barmhertichept
v̄crighē. Eñ soe wye dat v̄metel is
op hem seluē die en derf ghene gene
genade v̄wachtē vā gode. mer het v̄
wecket dat mededogē godes als een
mēsche oet moedelÿcken zÿns selues
quaethept bekennet. Sōd twÿfel al
leē hier mede v̄dienē wÿ dat hÿ ons
als eē rÿc vad̄ des huysgesindes i on
sen hōger voedet. op dat wÿ ond̄ hē
ouerūlopende vā broede zÿn huus v̄
dyenē mogē te wesen. daer nymmer
meer en gebreket dz voetsel des leuēs
Eñ wel te rechte soe wert zÿn huus
gehietē eē huus des gebedes. want
dat o ūdzaget genoech mittē woerdē
des prophetē die segt dat wÿ i ōsen
ghebede vā hem gespÿst sullē werdē
mit broede der tranē. eñ dz hi ōs oec
drickē sal gheuē vādē seluē tranen.
Eñ dat dit huus des herē is gehietē
eē bede huus dat tughet ōse v̄losser
selue idē ewāgelio daer hi segt ald9.
Domus mea domus orōnis vocabi
tur vos autem fecistis eam spelūcam
latronum. Myn huus dat sal hietē
een huus des gebedes. eñ ghÿ hebt
daer vā een moertkuyle gemaket.
Voert nae dē ghetughe des prophe
tē alsoe als wÿ oeck mede voer ghe
segt hebbē. desen huyse betaemt hey
licheit. soe dat nae dē strepē der peni
tencie volghe puerheit d̄ ghued̄ con
sciētiē. eñ dat nu een huus godes ghe
wordē is nae oeck mede een tempel
godes werde. Weest heylich segt de
propheet wāt ic heylich bī v heer eñ
v god. Die apostel segt oec mede. En
weet ghÿ niet dat uwe lichamē tem
pelē zÿn des heiligē gheestes die in v
wonet. Soe wye dā dē tempel god̄s
scēdit dē sal god verstropē. Mer dye
heylichept en is niet ghenoech hets
oec mede noet dat daer vrede si als
die heilige apostel segt. Suecket vre
de eñ heylichept. sonder welcke nye
māt god sien en mach. Die vrede do
et te samē wonē brueders die vā ghe
lÿckē zedē zÿn. eñ si tymmert ouser
vreedsamē conic ene nyewe stadt die
mit rechte iherusalem wert ghehietē
Quia iherusalem iterpretatur visio
pacis. wāt iherusalem bedudet alsoe
vele als scouwē des vreden. wāt da
er sond̄ eēdrachticheit des vreden eñ
sonder houdige der euwen eñ sond̄
disciplÿn eñ sond̄ dwāck ene hoefde
losede schare is vergadert. Allulcke
parthye en mogē niet hyetē dat volc
godes. mer het hyeet ene ōghebōdē
parthye. eñ daer alsulck volck woēt
dat en is gheē stat. mer het is ene cō
fusie. eñ mach daer omme wel babilo
nia hietē. eñ en heuet mit iherusalem
ghene gelÿckenis. mer hoe soude dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

mogē ghesciedē dat die grote coninc
ōse brudegom soude willē wesen. eñ
dat dese stat sine bruut soude werdē
mogē. Dat vermach allee die niet om
mogelijc en is als die mynne eñ heft
die alsoe starck is als die doot.
¶ Hoe en soude haer niet lichtelic de
se bruut op verheffen eñ waerdich ma
kē des grotē conīcs bruut te wesen.
die dē hogē conīc als een brudeghom
doet neder comē. So alsmen daer sin
get idē heiligē kersauēde. Dum ortus
fuerit sol. de celo videbitis regem re
gum descendentem a patre tanquā
sponsus de thalamo suo. Wanneer
dat die zōne is op ghegaē so suldi vā
dē hemel sien dē conīc der conigen ne
der dalē vā sinē vad' als eē brudegom
vā zijnd' slaepcamer ¶ Mer i deser sa
kē en sultstu i gheender wijs voer ne
men dat aēmerkē dijns selues. daer
voer of is ghesegt. want hier wert al
der meest ghevoeffent dat grote moedi
ge geloue. Want onse heer segt seluen
hier of aldus ¶ Ic heb dij getrouwet
inden ghelove. ic hebbe dij ghetrou
wet in dē rechten oerdel eñ oec mede
inder gherechticheit. mer hier en sult
stu niet verstaē dine gherechticheyt.
mer du sultste verstaē sine gherechtich
heit. ¶ En heeft hi niet ghedaē als
een mynnelic suet goedertirē brude
gom. en heuet hi niet naerstich eñ oec
sorchuoudich gheweest voer sine ge
minde bruut. soe en wil dā vrolijcken
niet geloue dat hi dij voer sine bruut
wel houdē.
¶ Hieromme mijn lieue eñ zeer ghe
minde brueders i xpō ihū onsen lieue he
re onsen ghesontmaker. ist salie dz wi
ouermits menigerhāde tribulacien
die ōs toe comē wt ghetepkent wer
dē te horē totte ghelade des grotē va
ders des ghesindes. welckē gesinde
i deser tijt veel lidēs pleech toe te co
mē. Sijn wij die tempel godes ouer
mits dat wij hem zijn gheheylighet
Sijn wij die vercorē bruut des ont
sterffelyckē brudegoms ouermits dye
volcomen godlijcke mynne ende lief
te. ic meyne dat ic onbesorget dat wel
mach legghē dattet onse hoechtijt is
die wij nu aldus hoechlijcke vyeren
Eñ en laet v des gheen wōder wesē
dat dese hoechtijt ider aerdē werdet
ghehouden. want si wert oeck mede
mit groter blijscap ghehoudē idē he
mel. Want is dat waer dat die waer
heit heuet ghesprokē daer niemant ae
en moet twijfelē. als datter bliscap
is idē hemel vā enē sunder die penitē
cie doet. soe en is daer gheē twijffel
aen daer en si huydē idē hemel harde
menichuoudighe eñ ouerlopende bli
scap vā soe veel sunders die hier oet
moedelijcke penitēcie doē.
¶ Wildi horē mijn lieue brueders dat
noch meerder is. Des herē bliscap is
v starcheit. laet ōs daeromme mede
blijde wesen mittē engelē godes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Laet ōs blijde wesen mit gode dē he
re ōsen lieuē vlosser. eñ laet ons i gro
ter danchaerheyt dese waerde hoech
tijt hoechlijcke viere. Want hoe si me
er properlijcke ōsen huyse toe beho
ert hoe si mit rechte ons ynniger sal
wesen. mit hulpe des gheens die in
der ewicheit is ghebenedijt. daer die
enghelē maken iolijt.

¶ Item vā dē heyligē mā sinte hum
bertus prior vā clarēdael scriuet sin
te bernaerdus een sermoen.

Sermoen. i.

Humbertus die knecht gods
is ghestoruē. een zeer deuoet
knecht ende een ghetrouwe
knecht. Ghij saghet dat wel hoe hij
in desen voerghesedē nacht onder u
wen handen sine gheest ghaf als een
vā de knechtē deser aerde. ¶ Desen
drien daghen lanck heuet hem dye
doot ghequellet ende in haren kuwē
wel te wreuen op dz si vsādet mocht
werden vāde bloede daer si na dorst
te. ¶ Eya mijn lieue eñ zeer ghemīde
brueders. si heuet ghedaen al dat si
mochte. want si heuet dat vleyschelic
ke lichaem ghedodet. ende het is be
grauen inder aerden. ¶ Aldus mijn
lieue eñ zeer ghemīde brueders in
xpristo ihesu ōsen lieuen here heuet
die doot van ōs ōscep den enē sueten
prient. enē wijsen raetsmā. enē starc
ken hulpe. Noch mij noch v en heeft
die doot ghespaert die onuersadelijc
ke doder mer sonderlinge mij. O bit
ter doot die ōs aldus scheydest. o wre
de beest eñ alder bitterste bitterheyt
O gruwel ende veruaernisse daer al
le adams kynderen voer zijn verua
ert. wat hebste ghedaen. Du hebste
ghedodet ende du hebbest oec mede
beheert. Mer wat. Sonder twijffel
alleen dat vleyschelicke lichaem mer
sine siele en moghestu nyet doen. Si
is ghevloghen tot hare schepper den
si alsoe vuerichlijcke begheerde. den
si alsoe trouwelijcke nae volghede al
le die tijt haers leuens. Mer dat sel
ue lichaem datstu nu schijnste te besit
ten o wrede bloedighe beest dat sal
dij noch weder benomen werden.
alstu ten laetstē verderft sultste wer
den. ende oeck mede al te samen ver
slonden. ¶ Dat selue lichaem sultstu
noch weder gheuen dat in dijn toe
choemst mit soe groter onreynicheyt
was veruollet doestu blijde waerste
datstu oeck mede desen eerwaerdigē
heylighen deuoten man in dynē stric
ke haddest ghecreghen. Die eengebo
ren zoen godes sal comen in zijnd gro
ter moghentheit ende hi sal humber
tum dan suecken. ende hi sal dat on
reyne vleysch dan ghelijck maken dē
lichame zijnder claerheyt. Wat dinc
sultstu dan doen. ¶ Sonder twijffel
als iheremias die propheet segt soe

saltstu int eynde als een sot bliuẽ. eñ als humbertus ewelijcken in der glo rien leuet soe saltstu inder ewichept steruẽ. Eñ die grote waluisch diespo ghe ionas dẽ prophete dẽ hi v̄slōden hadde weder wt op dẽ dorden dach Eñ du sultste oeck mede op zijnd' tijt humbertum weder gheuẽ den du in dynẽ groten buucke verslonden heb ste du wrede beeste.

¶ Voert meer mijn lyeue eñ zeer ghe minde brueders in xpristo ihesu on sen lieuen here ōsen verlosser soe heft v dese knecht godes een ghoet lanck sermoen ghedaẽ mit sinen ghueden wercken in rechter formen eens goe den heylighen leuens. ende hij heeft dat groet ende lanck ghemaket.

Lanck heeft hijt ghemaket. want hij al langhe heeft gheleuet. Groet heft dat oeck mede gheweest omme dye grote volcomenhept alre duechden die hi ōs heuet bewesen.

¶ Ende nu voert aen en salt mi ghe eñ noet wesen mijn lieue brued's my nẽ mōt op te luuckẽ omme v te leren wildij wel ōthouden dat sermoẽ dat hi v heuet ghedaen. eñ wildi dz wel printen ofte druckẽ in uwen herten. Vijftich iaer ende noch langher heft hi gheleeft in sinẽ dyenste. wyẽ wel te dyenẽ is te regnerẽ. Want hi van enẽ kynde van sinen ouderen was ghesetottẽ dyenste godes. Mit ons heeft hi dertich iaren gheweest bina

vādẽ beghinne deses cloesters. eñ hij heuet onder ōs ghewādert niet allẽ sonder claghẽ mer waerdelijcke ende danckelijcke. soe dat sine ghehoghe nisse voert aen sal wesen in benedixiẽ ons allen ende oeck mede den ghenẽ die nae sullen comen ¶ Als een arm vreemt pellegrom soe heuet hij ghe wandert in desen leuen. ende vāden dinghen deser warelt heuet hij ghe nomen als hi aldermynst mochte. want hi dat bekende dat hij van de ser warelt niet en was. Hi en hadde hier ind' aerdẽ ghene bliuēde stat ghe lijck sine voerouders en hadden ghe hadt. daer omme pijnde hi hem alto es voertwaert te ghaen na d' palmen des hemelschẽ ropes ¶ Dese warelt en heeft ghene sake ouer hem te croe nen. of teghens hem te ropen. Wāt die warelt en behaghede hem nyet noch hi der warelt. Mijn lieue eñ zeer ghemīde brueders als hi alderspaer lixt mochte nam hi vā den dinghen deser warelt. ende noch hadde hi da er myn van ghenomen hadde hem die ghehoersaemhept daer niet toe ghedwōghen. ¶ Ende als hi sinen noerdruft hadde soe en begheerde hi gheyne oueruloedichept. want dye selue v terste noedruftticheit die doch te hem al grote oueruloedichept we sen alsoe als hij dicwijl plach te cla ghen ¶ Ten is niet al te langhe ghe leden hebbe ick wel onthouden als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
171 E 21

wÿ te samē sprakē soe seyde hi dat
hi een prouenaer waer inden cloester
den dat cloester als een onnutte mēsch
voede die nerghent thoe nut en wa
re. Want hi was waerlicke saftmoe
dich eñ oetmoedich vā hertē. End al
was hi bloyende in allen dūechdē eñ
weldaden. hi hadde nochtans sond
linghe gracien ende ghenaden dyer
saftmoedicheyt. Mit welken hi hem
al dē anderē bewisede mynlick ende
vriendelic eñ oec mede thoe sprekelic
alsoe als hi doch in al sinē wesen zeer
mynnelÿck vrindelÿc eñ thoe spreke
licken was. ¶ Hoe behuet eñ heyme
lÿck dat hi was vā zÿnder woerden
dat hebdi ghÿ alle wel ghemercket.
wāt ghÿ aldus langhe sine wādezin
ghe hebt hebt ghesien ende oeck me
de sine woerden hebt gehoert. Wye
heeft hem ye woert horē sprekē daer
enigherhande afterspzake ī ghemer
ket mochte werden ¶ Of wye heeft
ye lichtuaerdighe of oec waereltlÿcke
woerden van hem ghehoert. of daer
men ydele glorie. ofte enigherhande
nydicheit in mochte versmen.
Wye heeft dat ye ghehoert mÿn lie
ue brueders dat hi yemant heeft ge
oerdelt ofte oeck mede dat hÿ gheco
fenteert heeft den ghenen die dat da
den. wye heft hem ghehoert ydele
ofte lichtuuerdighen woerden spre
ken ¶ Ymmer wye en ontsach hem nz
van hem ghehoert te werden oft ge
viel dat hÿ hem daer in ontghinghe
Want hÿ was altoes sorchuoudich
sine weghen te bewaren dat hÿ hem
seluen oeck mede nyet en ontghinge
in zÿnder tonghen. want hÿ oec zeer
wel wiste dat daer is ghescreuen.
Die in zÿnder tonghen nyet en mis
doet dat is een volcomen man.
¶ Tis veer van dÿ brueder humber
te dat we daer oec in den ewangelio
staet ghescreuen aldus Ve vobis qui
nunc ridetis quoniam adhuc lugebi
tis. wee v die daer nu lachet. want
ghÿ sult screyen. ¶ Ick meen datter
nyemāt en is die hem heeft sien lach
en alst was datter vele waren dye
lacheden. Hÿ thoende wel een blide
aenghesichte omme der gheenre wil
le die daer bÿ waren. mer hebt ghÿt
wel ghemercket ghÿ en hebt hem nz
sien lachen. ¶ Voert meer mÿn lie
ue brueders hoe vuerich dat hi heeft
gheweest indē dienste godes dages
ende nachtes dat en hebdi niet alleē
ghesien mer ghi hebbet v dicwÿl da
er vā v̄wondert. al tottē eynde zÿns
leuēs. Want doe hÿ een zeer out end
cranck man was ghewozden. ende
oeck mede grote siecten ende cranche
den in sinen vleyschelÿcken lichame
hadde uwer sommighen zeer wel kū
dich ende oeck mede openbaer is. soe
was nochtans allmē van sinte mar
ten scriuet zÿn ghemoede v̄winnēde
die veelheit der iaren. eñ en cōste der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ontheyt niet wijcken. Wāt hoe court
dattz wed̄ was of oec mede hoe heet
dattet was hij pijnde hem altoes dē
arbeyt der starcker iōgher mānē op
die bergen eñ oeck mede in die diepe
dalē nae te volghen soe dat die brūe
ders hem dicwijl eñ menichwerven
daer vā grotelijckē vwōderdē.
¶ Eñ alst gheviel dat ick hem som
wilen te huus bij ōs begeerde te hol
den als ick zijns rades behoevede om
me sond̄linghe sakē die mij ouer qua
men, soe was hi drouich eñ niet wel
te vreden hent tot dat hi weder quā
bij dē arbeydēden brūeders.
¶ Het ghesciede zeer seldē dat hi des
nachtes niet en was inder metten.
mer zeer dicwil plach hi voer die met
ten te wakē eñ te bedē. ¶ Heer selden
ghesciedet dat hi tot enighen getidē
niet mittē brūederē en was indē cho
re, hoe siec ofte hoe cranck dat hi oec
was, anders dan nu in deser altlaet
ster siecten daer die bitter doot corte
lijckē nae volghede. ¶ Eñ mijn lieve
eñ zeer ghemide brūeders in xpristo
ihesu ōsen lievē here ōsen gesontma
ker, als hi was mittē anderē brūed̄s
te revēter sō en woude hi niet wel ne
men datmen int ghemeē daer ethen
soude. Ende werde hem omme zijnd̄
siectheden ofte crāchheden wille wat
sonderlinghes voer gheset hi en wol
des niet ōtfāgē noch oeck mede ethē
of woudemē dat hijt ymmers soude
nemen soe maecte hi hem soe zwaer
daer in dat hi ons allen niet luttich
moyelic daer in en wass. Hi naemt
aen altoes water te drincken en had
de ick hem daer inne nyet mit allen
mijnder macht weder ghesteen end̄
daer wōderlijcke zeer teghens gewe
est, eñ als hi ymmers wijn solde drīc
ken soe ghoet hi daer alsoe veel wa
ters toe dattet vā dē wijn niet veel
smakes en hadde. Sine siectē die en
mochtē naeuwelijc soe groet wesen.
datmē hem daer thoe brēgen mochte
in dat sieckhuus te ghaen, end̄ als hi
daer was soe en mochtmē hem daer
nyet wel houden hi en woude al we
der omme wesen bij den ghemeynen
brūederē. ¶ Ick behde des ind̄ waer
heyt. hij en was i alsulckē sakē nae
welijcken ghehoersaem. Wāt ic hem
omme zijnder duechden willen ont
sach ende oc mede in groter waerdic
heden hadde ¶ Ick prijse desen ghue
den man mer in deser saken en prijse
ick hem niet. wāt niet luttich soe en
was hi hier in ōtegghelic als uwer
sommighen wel kūdich eñ opēbaer
is ¶ Ic ghelove heeft hi yet gheleden
nae zijnder doot hi heeftet daer ōme
gheledē om dat hi ons niet wel horē
en woude in der noottdruftichheyt si
nes selves lichames. ¶ Mer hoeda
nich was hi in sinen raden. Sonder
twijffel brūeders puer eñ ōderscheyt
den dat mi soe veel kūdigher is als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

ic dicwijld hebbe ondvōden. Eñ niet
ic alleen mer het is ghemeēlic v allen
wel kūdich. Want wye heuet daer
ye soe grote zwaerheyt ofte becorin
ghe ghehadt als hyse humberto opē
baerde hi en wort al te handes wōd
lijcken ghetroest. eñ hi hoerde vā hē
den rechten wortel ende oeck mede
die gherechte sake der becorighen.
ende sondlighe dieghuede gherechte
medicine dier becorighen te wedstaē
eñ mannelijcken vā hem te vdziuen.
Want hi doerghinck alle die hoeckē
der cōscientien des menschē die hem
zijn ghebrec beliden recht of hijt self
al ghesien eñ ghehoert had ¶ Hi was
oeck mede soe vol mynnē eñ liefte eñ
al sine inwendicheyt was soe vuole
mit vriendelijcker ghuedtirenheyt.
dat hi alle man pijnde te ōtsculdigen
eñ oeck mede soe sprack hi voer enen
ygheliicken. eñ daer toe dat zijt seluē
nochtans niet en wisten daer hi voer
sprack ¶ Quia i ipō nō erat exceptio
personarum Want i hem en was ge
ne wtnemighe d' personē mer hi sach
aen een yghelijcs noetdrufticheyt.
¶ Aldus mijn lieue ende zeer ghemi
de brueders was hi oetmoedich vā
herten. suet van woerden. vlitich i al
len ghueden wercken. barnende inde
warachtigher mynnen ende liefte
ghetrouwe i dyen dat hem was be
uolen. zeer wijs end' voersienich in ra
de. Oeck mede soe was hi bequame
lic ghescicket i al sinen zeden bouē al
die menschen die ic i desen tiden ghe
sien hebbe. een ende die selue in allen
eerwaerdighen rechtuaerdighen di
ghen. Hi hadde waerlijcke sine voet
stappen ghesett i die wanderighe ōs
lyeues heren ihū xpristi ōses gesont
makers. ende daer bleef hij bij hem
tot dat hij al sinen loep salichlijcken
eynde ende volbrochte tot enen goe
den wille Jhesus was arm ende hū
bertus heeft oeck arm gheweest Jhe
sus leuede hier een arbeidelick ende
een pijnlic leuen. ende humbertus he
uet oeck zeer ghearbeidet ¶ Jhūs die
wert ghecruūst. humbertus die heft
oeck mede vele zware crucē ghelede̅.
ende die litteykene ōs heren droech
hi i sinen lichame. end' vuollede trou
welijcken dat daer ghebrac van dier
passien ōs heren. ¶ Jhesus is vrresen
ende humbertus sal oeck mede verri
sen i zijnder tijt. ¶ Jhesus is te hemel
gheuaren end' wi ghelouen volcome
licken dat humbertus oeck mit sinē
heylighen lichame daer sal comen.
Sonder twijffel in dyen daghe als
die ghebenedide ewighe coninc der
glorien cristus ihesus omme onsen
wille vādē hemel neder sal comē. da
er hi mit sinen lichame voer die ogen
zijnder lyeuer discipulen op clam.
als hij sal thoenē allen menschē sine
moghentheyt Want ten is niet min
wonder vanden hoghen hemel mit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dē lichame neder te comen dā dattet
is mittē lichame opwaert te climen.
wāt soe sprakē die enghelen tottē a
postelē doe ōse heer tottē hemel voer
Jhesus die vā v is op ghenomē ide
hemel die sal aldus wed' comen als
ghij hebt ghesiē dat hi is op gheuarē
idē hemel. Daer staet ghescreuē ald9
En wil nyemāt prisen i sinen leuen
omme des willen dat dye mensche
wādelbaer is eñ niet lāge i enē staet
en bliuet. daer staet gescreuē aldus.
Nūquā i eodē statu permanet. Hij en
bliuet nymmermeer i enē staet. Endē
daer omme en ist niet zeker yemāt te
prisen alsoe lāge als hi hier leuet.
Dit hebbe ic vā desen māne wel
naeuwe gehoudē die der wile dat hi
hier leuede hier vā minē mōt niet op
en loec op dat ic niet ghemercket en
worde vā smeeckēdē woerdē. eñ dat
hi niet becoert en worde vā ydel glo
rien. mer nū en derfmē vā gheē van
beydē desen sorghe hebbē. Wāt ic en
sie hem voert aē niet eñ bij auuōturē
hi en hoert mij niet. eñ al hoert hi mi
al hi en wert voert aē vā dē woerdē
der mēschē niet bewegē. wāt hi veel
salichlijcker aēhanget den woerden
godes. Die viāt en mach voert an i
hem niet vorderē. eñ die dē mēschen
tot ydelheyt pleech te becoren die en
mach hem voert aen niet hideren.
Wāt siet aldersuetste vad' nu is voer
v die fōteyne der puerheyt daer v soe
begeerlijck nae plach te dorsten ende
nu sidi al geheel vdrōckē i dat afgrō
de d' godlijcker ghuedtirēheyt. welc
kes ouuloedige suetichheyt ghij alsoe
ynnichlijc plaget op te ruspen. Wye
mocht alsoe ynnichlijcken predijcker
wesen der godlijcker goedertirēheit
wye was alsoe vlitighē priser der al
derpuerster mēscheit ōs lieues heren
ihū xpi. Wye was alsoe begeerlickē
mynder eñ liefhebber beyd' desen. of
wyen heeft hi ye vijf woerdē toe ge
sprokē daer niet godlijcke puerheyt
i en lude. daermē niet heylige goddi
enstichheit i horē en mochte.
Hier omme en byn ic ouer di niet
drouich humberte dē god ghegeuen
heeft dat dijn herte soe lāge begeert
hadde. mer ouer mij seluē byn ic dro
uich die eē alsoe ghuedē raetsmā vlo
ren hebbe eñ alsoe ghetrouwē hulpe
enē mā daer ic also wel mede ouercē
droech. eē man nae minē herte. Alle
dit quaet ghaet mij alleen ouer. O he
re ihū dijn thoerne ghaet ī mij. eñ vā
dinē dreyghē byn ic zeer v'uaert. Du
hebbest vā mij v'uerret mine vryēdē
eñ mine naestē eñ oec mede myne be
kēden. eñ du treckest haer wt der ōsa
licheyt deser tijt eñ du laetste mij da
er middē in. Du hebbest vā mij ghe
haelt myne brueders nae den vleyse
die mij nae dē gheeste noch heymelic

ker waren. die beyde in dynē saken
eñ i tijtlijckē digē nae dynē wille eñ
nae dinē ghebodē wijs eñ vroet wa
ren. Eñ menighe ander hebstu vā mi
ghenomē die mij mine bordē plaghē
te helpē. ¶ Dese zware bordē diestu
mij here op ghelegt hebbest vā allen
desen sondlighē lievē vriēdē was mi
bijnae alleē humbertus ghebleuen.
die mij soe veel ghenuechlijcker vriēt
was als hij mij ouder vrynt was. eñ
wij lāgher mynnelijckē eñ vriēdelijc
ken te samen gheleeft haddē. eñ desē
hebstu nu mede vā mi ghenomē wāt
hi dyne was. Jc blive alleen ondͤ die
slagen. eñ ic sterue i elckē bij sonderli
ghe eñ al dine vloede leydestu op mij
Och offstu nu eens doden woudest.
den du alsoe menichuoudelijcke ghei
seldest eñ mi ōgeualligen niet en liet
ste alsoe menighen doot steruen.
Doch ic en spreke niet teghens dye
woerden des eerwaerdighen eñ hey
lighen godes. mer dyet begōnē heft
die te wriue mij voert eñ dat sal we
sen mijn troest. dat hi mij wel pinigē
ende niet en spare. Jc byn bereyt on
der die gheyselē godes. of die ghuedͤ
tirē vadͤ sine gheiselighe yet woude
ōwādelē i weldadē. Daer omme en
zijn myne woerdē niet vol murmure
ringhe mer clagelijcke eñ screyelicke
Niet dat ic humbertum beschreyde.
wāt hi en is voerwaer ymmers niet
te bescreyē die gheropē is wt deser ō
salighet werelt totter tafel des eer
waerdigher eñ machtigher grotē he
ren. mer op mij screyde ick eñ oec me
de op v allen. op dit huus eñ op alle
onse ander brueders die alle wt sinē
mōde ghuedē raet pleghē te ontfāgē
¶ Doe ōse behouder ihesus cristus
ōse ghesontmaker ghebenedijt indͤ
ewichey t zijns selues cruce droech
als die dyeuē den bast pleghen te dra
ghen daer men haer an sal hanghen
eñ sommighe vrouwen hem bescrey
den doe keerde hi hem omme eñ sey
Ghij dochteren van iheerusalem en
wilt op mij nyet screyden mer op v
seluē screydet eñ oeck mede op uwen
kynderē. Wāt dese dinghen die ghi
aen mij siet die hebben een eynde. dz
ghij aen mij siet dat is tijtlijck. mer
dat ghij niet sien en moghet dat is e
welijck Al dat tijtlijc is dat is vōgāc
kelijc. eñ dat verghanckelic is dat is
stekfelijck Ende dat is een waer tey
ken dat die dinghen verghankelijck
ende sterkfelijck zijn. wāt men haer
mach sien.
¶ Mijn lyeue ende zeer gheminde
brueders in xpristo ihesu ōsen lieuen
ghesontmaker. het was tijtlic dz wij
in humberto saghen mer nu heeft hi
ōcregē blijschap eñ vroechde die due
ren sal in ewichey t der ewichey t.
Hi en is daeromme vā ōs niet te be

streydē die noch pyne noch droefhe
den en heuet. Mer en sal oeck mede
niet murmurerē dat hi ōs is ōthaelt
ymmers wij sullē meer dē here danc
kē eñ louē dat hem ōs god aldus lan
ghe heuet ghelatē. Want als ic meē
soe ist bij thie iaer dat hi alleē omme
ōsen wille heeft geleuet. eñ dz is my
ne sorge dat hi ōs daer omme nu ont
haelt is , omme des willen dat wijs
niet waerdich en warē dat hi lāgher
bij ōs soude bliuē. Wye weet noch ,
tās of hem god ōse lieue heer ōse ghe
sontmaker daer omme tot hem heeft
gehaelt dat hi voer ōsen eerwaerdi
ghē hemelschē vader mit sinē heiligē
gebede ōs armē eñ snoedē crāckē sun
digē mēschē biddē sal. Gaue god die
hemelsce heer dattet alsoe waer.
Wāt hadde hi soe grote miñe eñ lief
te doe hi noch mit ōs was dat hij al
dat dē lichame noet mochte schinen
te wesen mij bet ghūde dā hem seluē
hoe veel te meer sal nu sine miñe eñd
liefde wesen tot mij. eñ oec mede tot
ōs allē. nu hi der ouster mynnē ende
liefdē die god is. veniget is. Mer bij
auōturē hi bekēt nv mijn leuē eñ oec
mede al myne wāderige bet ind wa
erheit dā hi plach te doen . eñ het is
mij harde zeer te duchtē dz hi nu oeck
ghene medeliden en heuet als hij te
hebbē plach. mer vele meer afkeer eñ
ōwaerde. Ende oft alsoe is dat hem
god die hemelsche conīc ōse lyeue he
re ihesus xpristus om onsen sunden
wille vā ōs heuet ghenomē. soe ghū
ne ōs god dat hi mit sinē heyligē ge
bede ōs moet v̄werue vā ōsen lyeuē
here ōsen ghesontmaker dat hi ons
nu doch ōse grotē sundē wil v̄geuē.
op dat ōs niet en ghesciede te lidē die
ene pine op die and.
Voert meer mijn lieuene ende zeer
ghemīde bruedˀs i xpristo ihū ōsen li
euē here ōsen gesontmaker soe segge
ic v. woudij humbertus voetstappē
nae volgē ghij en soudet soe lichtelijc
ken v niet kerē tot scadelijckē eñ ledi
ghen ōnutten woerdē. noch tot ydel
heden eñ lichtuaerdichedē . noch oec
mede tot quaden onnutten ghedach
tē. wāt daer vā soe segghet die heyli
ghe apostel paulus aldus. Propter
hec eī venit ira dei i filios diffidēcie hi
er omme eñ omme aldusdanighē ydē
len lichtuaerdigē eñ ōnuttē woerden
soe quam die thoernicheit godes on
der dē kynderē der wāhopen. Ende
mijn lyeue eñ zeer ghemīde brueders
ghij sult weten dat ghij mit alsulckē
dinghen v̄liest veel van uwen leuen
eñ vā uwer tijt die v god heuet verle
ent. Die tijt vlyet wech die niemāt
weder ropen en mach. eñ als wi mei
nen ene cleyne pine te schuwen so co
men wij daer mede ī veel meerder pi
nen. want dat suldij weten dat vae
desen leuē inder pinē des vegevuers
hondertuout sal betaelt werden. alle

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

dat wÿ hier in desen leuē versumen al tottē laetstē vierlic thoe ¶ Ic weet dat wel dattet enē lichtuaerdighen mensche soe zwaer is hem seluē te bedwighē. eñ die gaerne calle ende spreket dat hi sal mogē zwigē eñ silentiū houden. ende die ghewone is omme te lopen te rustē eñ tē huus te bliuen. mer het sal al te wonderlijcken vele zwaerder wesen die pine te liden die hier nae comē sal.

DEse eerwaerdighe ghuede vadr mijn lieue eñ zeer ghemide brueders eñ vriēdē xpi ihū ōses clossers. die hier begrauē is die hadde ī sinen beghine als mÿ wel kūdich was vā alsulckē dinghen als voer gheruert zijn ghecē cleyn lidē eñ becorighē. mer mit vele worstelēs eñ arbeydes heft hi vrome lijckē ghestreden ende ghevochtē. eñ mitter craftiger hulpen godes des herē heuet hi ōvwōnen.

¶ Eñ alsoe alst hem eerst harde zwaer was den groten strijt der becoringhen te liden. soe soudet hem nae vele zwaerder gheweest hebben totten eersten ōnuttē eñ oeck mede lichtuaerdighen dinghen hem weder te keeren. Want die ghuede salighe ghewoente die was hem verwandelt in eender naturen.

¶ Oeffent v dar omme mijn lieue eñ zeer ghemide brueders ī cristo ihū ōsen lieuē here. ī deser eerwaerdiger eñ ghueder saliger leringhe. ende aenmercket die forme des leuēs die ghÿ in hem hebt ghesien eñ ghehoert. op dat ghÿ tot hem moghet comē daer humbertus toe is ghecomen tot zijn der sielen vrome. Die daer nu is in dat ewige rijck ihesus cristus ghebenedÿt soe ōtgaet ghÿ dr werelt strijt daer dē saligē is bereyt grote vroeghede in der ewicheyt. welcke ons wil ghūnen die hemelsche vadr amē segget allegader.

.A. .M. .E. .N.

¶ Eñ dat vā den zomerstucke vā sinte bernaerdus sermonē.

Lof gode van allen.

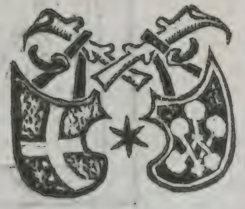

Dit boeck dat is gheprendt to zwolle inden stichte van vtricht ter eren godes eñ zijnder lieuer moeder marien, eñ oeck mede tot heyl ende salicheyt alre ghoeder kerstenen menschen bij mij peter van os wonēde to zwolle Indē iaer ōs herē. m. cccc. eñ lxxxv. op dē mey auōt Lof gode vā allē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 21